

В памет
на М. Малчев

без чиито изследвания и записки
този каталог не би могъл да бъде
съставен

ВМЕСТО ВЪВЕДЕНИЕ

Няколко думи относно защо се наложи преиздаването на този каталог в същия “недодялан и арогантен” стил* – без съкращаване на нефилателните теми, които заемат немалка част от обема му и които в повечето случаи са нелицеприятни. Ето и моето становище, в което твърдо съм убеден. Българските филателисти, в преобладаващото си мнозинство** са все още на незавидна висота по отношение на филателната си култура. Дори търговците-филателисти, в повечето случаи, ги превъзхождат - особено тези от Софийската борса. Нелицеприятна констатация, но факт. Днешните български колекционери-изложители са по-скоро аматьори, ограничили интересите, а повечето и възможностите си в малки и незначителни теми, които на практика не се котират на международното състезателно филателно поле. Непрекъснатото обедняване на този малък български филателен кръг през последните 20-ина години не дава почти никакъв шанс за пробив на международни изложби, където дребнотемиято не е на мода и никога няма да бъде. Явно е, че нашите филателисти както и голяма част от колекционерите-изложители не са проумели това и ако продължават в същия дух резултатите ще са плачевни – т.е. такива, каквито са и днес.

Признанието на международен форум, независимо от ранга и местоположението му, идва преди всичко и винаги от оценките на стойностните класически експонати. За съжаление, в България такива няма или поне аз не съм виждал такъв в последните две десетилетия. Ето защо – налага се, просто неизбежно е, ако сме си поставили за цел признанието на българската филателна, да захвърлим дребнотемиято, да пооблагодородим ценностната си система и да се обърнем преди всичко към класиката, без чието задълбочено изследване и експониране е НЕМИСЛИМО да се върви напред.

Ще се осмеля да дам пример в тази насока. Спомнете си експонатите на

---

* Така бяха определени писанията ми, когато излезе от печат част I^{ba} на този каталог през 2004 г. от мой колега-филателист, който ми направи няколко остри забележки /според мен недостатъчно обмислени/: “Защо пишеш по този начин? Кому са необходими тежките думи по адрес на заслужили за времето си филателисти и изследователи? Не може така! Ако искаш да изразиш отрицателното си становище или несъгласието си по въпроси, касаещи грешки в изследванията им, или че са се доверили на някой като теб, или че дори са направили по-големи пропуски при описанието или оценките, защото са нямали достатъчно количество автентичен материал или познания по темата, то би трябвало елегантно само да намекнеш за това и да поправиш неточностите без каквито и да е излишни приказки. Това все пак е научен труд и не трябва да се принизява до степен на фейлетон от жълтата преса! Така не се пише! Не ти подхожда нито на името нито ...!” Горедолу такъв беше смисълът на забележките на които, разбира се, не отговорих, за да не си развалим отношенията, а и защото знаех /от други случаи/, че дълбоко в себе си ме уважава и винаги се е съобразявал със становището ми на филателни теми. Дори една вечер, след месечна среща в хотел “Родина”, пристигна без предупреждение у дома и в знак на благодарност ми подари една хубава немска пинцета за дете съм го предпазил да не даде \$100 за един плик с презалепенa марка от “Голям лъв” върху обикновено писмо с “Малък лъв”, което не струваше и 10 лв. Не оспорих и забележките му и по причина, че едва ли би ме разбрал ...колкото и да му обяснявам. Сега със сигурност ще се разсърди ...или ще проумее дай Боже. Дали пък не се потвърждава приказката за ненаказаното добро?

** Изключенията се броят на пръстите на едната ми ръка. Трябва да отбележа, че в последно време голяма част от филателистите се превърнаха в амбулантни търговци. Не ги обвинявам. Вината е в некадърните и корумпирани политици и управляващи, докарали България до това дереждане.

Моше Шмуели* от Израел. Припомнете си – дали този известен колекционер-изложител, получил много златни медали и кавалер на “Почетен клас” показваше цветя, птички, незначителни “известни личности” и др. или разработваше класически експонати? Българските филателисти добре трябва да осмислят горното и ако направят правилния избор биха могли в не много дълъг срок – не повече от 5-6 години, да повдигнат нивото на признание на българската филателия. В противен случай ще продължават да затъват в дребнотемията и да заемат първото място – отзад-напред, в международните изложби. Струва си да се замислят.

Ще си позволя да посъветвам по-младите си колеги да прочетат много внимателно /и поне два пъти/ статията пътепис от Бончо Бонев в списание “Филателен преглед”, кн. 10/2006 г. Там изключително точно е посочено мястото, което понастоящем заема нашата филателия на международния подиум. Изобщо – всички оценки в статията са верни, та дори и повече. Само с едно не съм съгласен – отказът на авторът да разсъждава публично за причините. А той е в състояние да направи това и убеден съм, че вижданията му са верни – дори бих се хванал на бас за това.

Накрая ще си позволя едно “нравоучение” – без да установим, анализираме и огласим причините за днешното дередже на българската филателия няма да сме в състояние да се преборим с тях и да ги отстраним, а без това е невъзможно да се върви напред. Що се касае до “филателните чиновници” /завиждам на Б. Б. за точното определение/, то единственото правилно решение е българските филателисти да се отърват незабавно от тях, без всякакво отлагане, без всякаква куртоазия. Крайно време е младите и компетентните – 30 до 50-годишните, да вземат нещата в свои ръце и да издърпат от дъното българската филателия. Нашето време – на старите, безвъзвратно отмина и в най-добрия случай бихме могли да даваме някому ненужни съвети. На този, който е решил да промени статуквото не са му необходими съвети на хора, които са утвърждавали това статукво.

30 юни 2007 г., гр. София

П.Л. Бешков

---

* Моше Шмуели е роден в България през 20-те години на миналия век. Емигрира в Израел през 1948 г. От дете е влюбен в българските пощенски марки – предимно класика. Създава и разработва в продължение на 40 години 4 /четири/ класически експонати, обхващащи изцяло историята на българските пощенски марки от периода 1879-1920 г. Освен това прави разработки и експонира Източна Румелия и Южна България, както и марките за доплащане, “РСР” и др. Неколкократно е награждаван със златни и сребърни отличия на международни и световни изложби. Кавалер на “Почетен клас” от 1997 г. И до днес експонатът му “България 1879-1900 г.” остава като най-значителното постижение, отнасящо се до българската класика. – б.с.

ПРЕДИСЛОВИЕ към българските филателисти

Изминаха 60 години от първото издание на “КООП-КАТАЛОГ” /1947/ и нуждата от нов специализиран почти във всяко едно отношение ценови справочник, осъвременен съобразно днешните тенденции и развитието на филателията е крещящо. Излезлите от печат през последните години български каталози и ценници са недостатъчно точни, на много места непълни и не са в състояние да дадат ясна представа за многообразието на действително редките и изключително ценни български филателни материали – тези, които би трябвало да предизвикват възхищение и уважение у всеки филателист, независимо от националност и предпочитания.

В настоящия каталог съм се постарал, доколкото е било във възможностите ми, да опиша тези, които съм виждал или притежавам и да предам описанието и отличителните белези на останалите, които не съм имал щастието да видя според записките на М. Малчев, П. Караиванов и личния ми семеен архив. Последният датира повече от едно столетие и съдържа интересни и непубликувани сведения за филателната ни история от съвременници, обхващащи периода от Освобождението до 1945 год.

Безспорно, един специализиран каталог като този никога не би могъл да бъде достатъчно пълен и да обхваща всичко, което съществува в тази област не само поради недостатъчните ми познания, а и заради липсата на задълбочени изследвания по много от въпросите и темите застъпени в него. Нека това не се приеме за оправдание, а по-скоро като молба за съдействие при уточняването и каталогизирането на пропуснати или неточно описани и оценени позиции, които със сигурност не са една или две. Въпреки тези неизбежни минуси, смея да се надявам, че този труд – плод на познанията на няколко поколения филателисти ще намери място в библиотеката на всеки българин, обичащ и уважаващ пощенските ни марки.

Имената на Малчо Малчев, д-р Кирил Стоянов*, Георги Ноков**, както и на много други, може би още по-изтъкнати филателисти и изследователи*** на българските пощенски марки не са известни на широкия кръг любители, а даже и на по-старите филателисти. След не много години, когато и последните лично познавали ги и успели чрез контактите си с тях да научат много за пощенските марки си отидат от този свят, едва ли някому би дошло наум колко много са дали те за българската филателия, без каквато и да е користна цел или дори и най-малко чувство за изява – толкова добре познати днес и най-вече проличаващи от множеството публикации и “изследвания” на филателни теми в списания и на други места, от които филателистите /било начинаещи или ветерани/ в повечето случаи биха могли да научат само куп лакърдии и почти нищо ценно, което би им помогнало в любимото занимание. Не би трябвало от любов към публикациите или поради липса на стойностни изследвания да се изпълват ст-

---

* Д-р Кирил Н. Стоянов /1875-1951/ – филателист от Асеновград с огромни познания в областта на българската класика, притежател на една от най-големите български колекции /1879-1945/, съдържаща почти всички известни и неизвестни разновидности и куриози. Не трябва да се бърка с д-р Васил С. Стоянов /1890-1979/ – основател на филателното дружество в Русе и също притежател на такава колекция.

** Георги Ноков заедно с М. Малчев са съставители на “КООП-КАТАЛОГ”. Известен с познанията си за таксовите издания;

*** Става дума за Петър Н. Апостолов, д-р Делчо Димитров, Димитър Гошев, д-р Първан Йорданов, Иван Н. Мировски и др. – б.с.

раниците и на без това малкото ни филателни издания със съмнителни писания от личности с още по-съмнителни познания. Това в края на краищата би довело до още по-голяма загуба на популярността им и при всички случаи влияе отрицателно върху развитието на филателията у нас, както и на отношението на чуждестранните филателисти изобщо към българската филателия. Кой в странство би уважавал и оценил българските пощенски марки, когато се убеди от подобни неточни или противоречиви писания, че дори българските корифеи /става дума за тези от филателните среди/ не познават достатъчно добре собствените си пощенски марки и не са в състояние да ги класифицират правилно, а камо ли да ги оценят по рядкост и достойнство. Това се отнася в най-голяма степен за пътувалите материали от класическия период, чиито оценки в българските каталози са под всякаква критика, което е най-яркото доказателство за компетентността на онези, които са ги поставили. В повечето случаи те ненадхвърлят и 30% от първоначалната цена с която се предлагат подобни материали на международните аукциони. Трудно е да си представим целите, които преследват тези каталози. Много по-лесно е да се дешифрират интересите, които те рекламират и защитават, но последните в никакъв случай не са в интерес на родната филателия.

Без системни, целенасочени и задълбочени изследвания, базираци се на достатъчен по количество и качество марков и действително пътувал материал, извършени паралелно от компетентни филателисти и експерти, не е възможно филателията ни да върви напред, не е възможно и да бъде оценена по достойнство.

Класическите и други български експонати не биха могли да заемат полагащото им се място на международните изложби, както и отделни разновидности и куриози ще бъдат недооценени, поради незнание или липса на достатъчно достоверна информация. Интересът към тях значително би се повишил при наличието на подобни изследвания и популяризирането им. Поголовното изнасяне на тези редкости на безценица значително би намаляло и /да се надяваме/ голяма част от тях биха могли да се завърнат в България, където е и мястото им – в колекциите и експонатите на българските филателисти. Когато подобни редкости бъдат опознати по-добре – не би могло да не бъдат обикнати, оценени и пожелани. Ще се разшири и ограничения кръг на българските филателисти /и тук и в чужбина/, които в последно време обозримо намаляват и нека си го пожелаем – да станат поне толкова, колкото са били през 30-те години /50 000/, а защо не и повече.

Уповавам се на вековните традиции на българина, на вродените му и наследени от поколения качества и способности – да може да отдели истинските ценности от съпровождащите ги нетрадиционни филателни безвкусици или спекулативни издания, безогледно фабрикувани през последните 50 години. Надявам се, в най-близко бъдеще да ги различава безпогрешно, за което бих бил щастлив, ако спомогне в някаква степен и този каталог – това е и една от основните му задачи.

Какво имам предвид? Днес много филателисти, предимно от по-старото поколение, продават на безценица колекциите си, които са събирани в продължения на десетилетия с много обич и за които са отделяни не малко средства. Подлъгани от цените в нашите каталози, където примерно една поредица “Царска поща” с оригинална гумировка е оценена за 800 лв., те я продават за значително по-малка сума без да знаят, че подобна рядкост се котира на европейските търгове най-малко за 1500 ДМ и то с лепенки. Коментарът е излишен.

Убеден съм, че не след много години българските пощенски марки от периода до 1940 год. ще повишат неколкостратно относителната си стойност и ще бъдат едни от търсените не само от наши филателисти, но и от чуждестранни – нещо, с което в днешния тежък икономически период не бихме могли да се похвалим. Също така съм убеден, че марките след 40-те години непрекъснато ще поевтиняват. Това време идва.

Надявам се, че този първи опит за съставяне на специализиран каталог ще накара и други филателисти – специалисти и познавачи на българските пощенски марки от последните 50 г. да съставят подобен за периода 1946-1995 г., а защо не и да допълнят или поправят настоящия там, където е необходимо или където ограничените ми възможности и познания са се оказали недостатъчни или неточни.

П. Л. Бешков

Тази I^{ва} част на каталога е отпечатана в много ограничен тираж.

ЗНАЧЕНИЕ НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СИМВОЛИ И СЪКРАЩЕНИЯ В КАТАЛОГА

Всеки специализиран каталог за пощенски марки използва определени символи и съкращения с цел компактно и същевременно по-точно описание на дадена позиция. В настоящия – повечето от символите са взаимствани от каталога "МИХЕЛ", други вече са добили гражданственост между филателните среди в България, а част от съкращенията отдавна са възприети във филателната ни литература. Всички останали са кодови съкращения и символика от изследванията на съставителя, който си е позволил да ги предложи с убеждението, че биха улеснили ползвателите на каталога да възприемат по-пълно и точно описанието на разновидностите, куриозите, опитните екземпляри и особено всички онези с препечатки.

Всички цени /каталожни оценки/ са в лева – 1 лев = 100 стотинки. Когато срещу определена позиция е поставено "–:–", трябва да се разбира, че не би могло да се посочи каталожна оценка, т.е. цената се определя по споразумение /договаряне/ или от експерт-оценител. Когато обозначението срещу позицията е "–", последното означава, че подобни екземпляри не са известни /открити/ и по тази причина също не би могло да се постави оценка, което не изключва съществуването на посочения вид. Навсякъде, където е поставен символ "–:–", трябва да се отчете, че става въпрос за наличие /в известност/ на много ограничен брой екземпляри. От друга страна това не означава непременно, че цената им е изключително висока, защото много от редкостите /било разновидности, куриози или опитни екземпляри/ не представляват особен интерес.

Всички оценки в каталога се отнасят за първокачествени екземпляри. Последните трябва да притежават всички зъбци със съответния размер, да нямат прегъвания, протривания, охлузвания или други увреждания на хартията /оцветяване, захаяване – довели до изменение на първоначалния ѝ цвят или вид/. Идеалната центровка не влиза в това понятие. Достатъчно е рамката на сюжета да не е засегната от назъбването. Отделни неназъбени екземпляри трябва да имат бяло поле /марж/ от всяка страна равно приблизително на половината от същото между рамките на два съседни екземпляра.

БК – български каталог /номенклатура на "ФЕПА"/

ДП – Държавна печатница в София /наим. до 1950/

ТП – типографен способ на отпечатване

ЛП – литографен способ на отпечатване

ДМП – дълбок меден печат

ОП – офсетов печат

ДГП – дълбок гравирани печат

СПС – Световен пощенски съюз (UPU – Union Postale Universale). Учреден през 1874 г. като Всеобщ пощенски съюз. България е приета за член на СПС от 1 юли 1879 г.

х. – хартия

а.х. – амбалажна хартия /оцветена, невисококачествена/

об.х. – обикновена хартия /предимно бяла, негланцирана/

гр.х. – грапава хартия /не гладка на пипане/

гл.х. – гланцирана хартия

ц.х. – целулозна хартия /по-жилава и по-богата на целулоза/

п.х. – пелюрена хартия /пелюр – много тънка, до 0.050 мм/

кр.х. – кредена хартия /богата на креда, чуплива/

ч.х. – чернова хартия /лошокачествена, предимно тънка/

к.х. – картонена хартия /много дебела – над 0.120 мм/
наз. – назъбване
р.к.наз. – рамково-касетоно назъбване
гр.наз. – гребеновидно назъбване
лин.наз. – линейно назъбване
р.с.наз. – ромбоидно /серпентинно/ назъбване
см.наз. – смесено назъбване
с. – сантим /а/
фр. – франк /а/
п. – парá /й/
пс. – пиастър, пиастри
ст. – стотинка /и/
лв. – лев /а/
п.м. – пощенска /и/ марка /и/
сл.м. – служебна /и/ марка /и/
т.м. – таксова /и/ марка /и/ – за заплащане
тл.м. – телеграфна /и/ марка /и/
и.м. – извънредна /и/ марка /и/ – празнична /и/
екз. – екземпляр /и/
п.л. – печатен лист /форматен лист с отпечатани върху него пощенски марки/ във вида, подаден от печатницата на пощенските станции за продажба – неразкъсан.
м.л. – малък лист /листче/ – понятие, възприето за едно крило от п.л. при българските п.м. от класическия период /№1-30 / и изданията “Княз Фердинанд I” 1901-10 г., отпечатани в Русия.
х.р. /хоризонтален ред/ – разположените хоризонтално /една до друга/ п.м. в п.л.
в.р. /вертикален ред/ – разположените вертикално /една под друга/ п.м. в п.л.
в.зн. – воден знак
50 /5x10/ – п.л. от 50 бр. п.м., разположени в 5 х.р. с по 10 екземпляра във всеки
100 /10x10/ – п.л. от 100 бр. п.м., разположени в 10 х.р. с по 10 екземпляра във всеки
60 /6x10/ – п.л. от 60 бр. п.м., разположени в 6 х.р. с по 10 екземпляра във всеки
100 /2x50 – 5x10/ – п.л. – от 100 п.м., разположени в две крила. Всяко крило съдържа 5 х.р. с по 10 екз. във всеки
100 /4x25 – 5x5/ – п.л. от 100 п.м., разположени в четири крила. Всяко крило съдържа 5 х.р. с по 5 екз. във всеки
200 /2x100 – 10x10/ – п.л. от 200 п.м., разположени в две крила. Всяко крило съдържа 10 х.р. с по 10 екз. във всеки
224 /16x14/ – п.л. от 224 п.м. разположени в 16 х.р. с по 14 екземпляра във всеки
360 /2x180 – 12x15/ – п.л. от 360 п.м., разположени в две крила. Всяко крило съдържа 12 х.р. с по 15 екз. във всеки
Б.Г. – неупотребяван /неподпечатан/ екз. без гумировка – пуснат в това състояние от печатницата /при българските п.м. това се отнася предимно за някои опитни екземпляри – проби /вж. о.е./

/ * / – неподпечатан /неунищожен/ екз. без гумировка или с допълнително поставена такава /т.н. “втора гума” – фалшива гумировка/, ако първоначално е пуснат гумиран от печатницата и в последствие гумировката е била отстранена

* – неупотребяван /неподпечатан/ екз. с оригинална гумировка на /или със следи от/ лепенка, при която определена, но не голяма част от оригиналната гумировка е нарушена

** – неупотребяван екз. с ненарушена оригинална гумировка, т.е. такава с каквато е пуснат от печатницата

⊗ – екземпляр, унищожен с нечетлив /силно зацапан, нарочно поставен или фалшив/ печат или с такъв, неупотребяван в периода когато екземплярът е бил в редовна употреба. Тук попадат всички звездни и 12 – линейни /неми/ румелийски печати, за които не би могла да се установи датата на подпечатване, освен ако не са съпроводени с четливо датно клеймо от периода на употребата. Четливите “тежки” печати върху №1-30 се оценяват според колонка ⊙ минус 20%.

⊙ – редовно подпечатан /клеимован/ екземпляр с четливо кръгово пощенско клеймо с датен указател, даващо възможност да се определи недвусмислено станцията-изпращач или датата на подпечатването. Всички гореизброени трябва да отговарят на съответния период от време, когато екземплярът е бил в редовна употреба – период, включващ времето от валидирането до официалното изтегляне от употреба или изчерпване /приетата дата/. Клеимованите екземпляри с дата, невлизеща в този период се оценяват като нарочно подпечатани или като такива с фалшив печат.

⊠ – плик /пощенски/. Когато се отнася за действително пътували по пощата материали наличието само на клеймо от станцията-изпращач в повечето случаи не е достатъчно.

⊡ – отрез от плик /вестник, документ или др./ с п.м. и цяло датно клеймо /четливо/ = брийфщук /нем./ За пощенски марки от класическия период оценката на ⊡ е от 30 – 200% по-висока от съответната в колонка ⊙ в зависимост от редкостта на клеймото.

⊗ – художник, името на художника, създал проектите за п.м.

бл. – блок. I – специално отпечатана /и/ п.м. в табло /таблоидно експонирани/ с големи маржове от четирите страни. Могат да бъдат назъбени или неназъбени. II – шест или повече неразкъсани една от друга пощенски марки, разположени най-малко в два успоредни реда. Когато четири или повече п.м. са само в един ред, независимо хоризонтален или вертикален, се използва понятието лента. Ленти от две или три п.м. – съответно двойка /чифт/ или тройка. III – блок от четири п.м. съединени в две прилежащи страни = каре.

⊙ – експертиза, поставя се само от оторизиран експерт на строго определени места върху обратната страна /гърба/ на п.м. При всички случаи от местоположението на експертния печат трябва да е видно качеството на експертизирания материал. Когато се касае за много редки екземпляри, желателно е експертизата да бъде съпроводена с фотоатест или писмено заключение от експерта с дата и саморъчен подпис. За уникатите е необходима експертиза от двама независими експерти.

Ф – фалшификат. Когато след кода “Ф” е поставен долен индекс “п”, означава, че фалшификатът е изцяло и професионално изготвен. Когато след “Ф” е поставена “ч” – означава, че екземплярът е частично подправен, като за случая е използвана оригинална п.м. Понятието включва допълнително или подправено назъбване, допълнително поставена или подправена препечатка.

/12x17/ – брой на отворите при р. к. или гр.наз. Първото число е за хоризонталните страни, а второто – за вертикалните.

12-20 – каталожните номера на определена поредица п.м. При съответната оценка се взема сбора от най-евтините екземпляри.

▣ – хоризонтално разполовен екземпляр

▣ – вертикално разполовен екземпляр

▣ – диагонално разполовен екземпляр

Трите вида половинки имат филателна стойност само когато са върху плик, документ, вестник или отрез от същите, подпечатани с четливо кръгово клеймо с датен указател, отговарящо на периода на редовната му употреба.

М – макулатура

о.е. – опитен екземпляр /неодобрена проба/

П – проба /одобрен опитен екземпляр – одобрена проба/

К – куриоз

Р – разновидност

ПР – разновидност при пробите

КР – разновидност при куриозите

Разновидностите не са нито макулатури нито куриози. По своята същност в повечето случаи представляват периодична повтаряемост на различия в клишетото в п.л. на целия тираж или на част от него на строго определени места. Някои разновидности при п.м. от класическия период са много редки /№3Р/ и каталожните им оценки често надхвърлят стойността на поредицата към която са класифицирани. Други /№14Р/ са сравнително по-често срещани и оценките им рядко надвишават 100 лв. Куриозите и опитните екземпляри в някои случаи също имат разновидности /№15КЦР*/ , които са изключително редки. Когато последните са известни само в един единствен екземпляр те са уникати и като на такива оценка изобщо не може да се постави.

Ⓢ – първодневен печат

Ⓢ – специален печат

Ⓢ – плик с п.м., подпечатан с първодневен печат – Ⓢ

Ⓢ – плик с п.м., подпечатан със специален печат – Ⓢ

Някои от специалните печати в Царство България са се употребявали през всичките дни, в които е продължавало /или се е чествало/ събитието, заради което са били изготвени. Ако валидирането на п.м. /поредицата/ е съвпадало с първата дата от употребата на специалния печат, то последния се признава и за първодневен, но само с тази дата. Екземпляри от класическите поредици, подпечатани с дата на валидирането или близка до нея, са много редки и ценни.

ед. фр. – единична франкатура

см. фр. – смесена франкатура

---

* Буквата “Ц”, поставена след обозначението за куриоз – “К”, означава, че екземплярът №15КЦ е куриоз със сбъркан цвят. Не трябва да се бърка с някои о. е., които по същност са неодобрени проби за цвят. В случая става дума за популярния куриоз от поредицата “Голям лъв” – 5 ст. розова вместо зелена и по-точно за най-редкия български куриоз – разновидност – 5 ст. розова вместо зелена със “стогин.” вместо “стотин.”, от който е известен само един единствен екземпляр – уникатът №15КЦР. Когато след буквата “К” е поставено о. ц., последното означава, че куриозът е с обърнат център. Такива куриози са: т.н. “Обърнат конница” – №86К_{оц} /50 ст. с обърнат център от поредицата “Изгледи и портрети I” издание 1911 год./, 5 ст. с т.н. “обърнат фон” от поредицата “Царска поща” – №7К_{оц} и 3 ст. пак с “обърнат фон” от поредицата “Голям лъв I” – №14К_{оц} – б.с.

п. е. фр. – повтаряща се единична франкатура

▣ – изместено хоризонтално назъбване

▤ – изместено вертикално назъбване

▥ – наклонено, диагонално назъбване

▧ – допълнително, двойно назъбване

Първите два вида са се получили при скъсен или прегънат съответно хоризонтално или вертикално п.л. Третият – при прегънат ъгъл на п.л. Двойното назъбване най-често се среща при п.л. с лин.наз. и по-рядко при тези с гр.наз. като и при двата случая почти винаги са засегнати последните х. или в.р. – тези, които се намират непосредствено до бялото поле на п.л. По своята същност всички гореизброени са макулатури, подлежащи на отстраняване и унищожаване от контролата, но преминали вече през нея и пуснати чрез пощенските станции в употреба, се превръщат в куриози с относителна стойност. Само тези от класическия период са с по-висока оценка.

□ – неназъбен екземпляр

▣, Дв – двойка /чифт/ без уточнение – назъбена или неназъбена, което се подразбира от мястото ѝ в таблицата за оценки или под нея. Когато след символа /буквения код – съкр./ е поставена цифрата 1 или 2 – последното означава съответно хоризонтална или вертикална. Това важи за всички следващи символи и кодове без уточнение. ▣Р, ДВР – двойка, съдържаща разновидност /и/, ▣К, ДВК – двойка, съдържаща куриоз /и/. Същото се отнася и за тройките.

▣▣, Тр – тройка без уточнение

▣▣ – каре без уточнение

▣, ▣, ▣, ▣ – неназъбен от едната страна екземпляр, съответно отгоре, отдясно, отдолу, отляво

▣ – неназъбен от две срещуположни страни екземпляр – трябва да притежава задължително и по една страна от рамките на съседните екземпляри, незасегнати от назъбването. Изключение се допуска само за ъглови екземпляри, при които е задължителна само една страна от рамката на съседния екземпляр и цялото /или голямата част/ бяло поле на п.л. Аналогични са изискванията при неназъбени от двете прилежащи страни екземпляри или други възможни назъбвания.

Когато в дадена поредица от класическия период /примерно в “Малък лъв”/ са известни и неназъбени екземпляри, то последните в никакъв случай не могат да се разглеждат или класифицират като разновидности. Те могат да бъдат проби, опитни екземпляри, макулатури или каквото е възможно друго определение, но не и разновидности. Могат да бъдат и куриози /▣№3/. Това е много важно и задължително трябва да се има предвид, когато се определят оценките им. Един куриоз, особено от класическия период, при всички случаи има по-висока относителна стойност, от която и да е проба или макулатура. Необоснователното завишаване оценките на последните или приравняването им с тази на първия, води само до обезценка на малкото и изключително редки куриози от българската класика. Това явление /ярко доказателство за “компетентност”/, за съжаление, битува във всички български каталози без изключение. Тази постановка, разбира се, търпи и изключения – когато куриозите са примерно няколко хиляди /№44 с обърната препечатка/.

▣▣, Днп – неназъбена помежду двойка без уточнение. Всички неназъбени от една или две страни екз., както и Днп са куриози.

‡ – нормално поставена препечатка

‡ – разкъсана препечатка без уточнение

‡ – част от препечатка без уточнение

- ↘, ↙, ↗, ↖ – диагонални препечатки
- ↔, ⇄ – обърнати на 90° препечатки спрямо нормалната
- ↵, ⇄ – част от обърнатата на 90° препечатка
- ↕ – обърнатата на 180° /с главата надолу/ препечатка
- ↖↖ – двойна препечатка
- ↖↗ – двойна препечатка, едната разкъсана
- ↖↘ – двойна препечатка и двете разкъсани
- ↖↙ – двойна препечатка, едната само част от препечатка
- ↖↕ – двойна препечатка, едната обърната на 180°
- ↖↔ – двойна препечатка и двете обърнати на 180°
- ↖↗↔ – двойна препечатка, едната обърната на 90°
- ↖↗↕ – двойна пр., едната обърната на 180°, другата на 90°
- ↗↗ – двойна диагонална /наклонена/ препечатка
- ↗↔ – двойна препечатка и двете обърнати на 90°
- ↗↕ – двойна препечатка, и двете обърнати на 90° и двете частични
- ↗↖ – двойна препечатка, и двете обърнати на 90°, едната частична
- ↖↗↖ – тройна препечатка
- ↖↗↖↖ – четворна препечатка

При някои от тройните и четворните препечатки са известни екземпляри, включващи горепосочените разположения или подобни съставни части /вж. "Разни препечатки" издание 1924 г./.

Всички разкъсани препечатки представляват различно /повече или по-малко/ изместени препечатки, вследствие скъсени, подгънати или неправилно поставени /разместени. или неправилно центровани/ п.л. върху плота, където е извършено препечатването. Така получените разместени отпечатъци /на препечатките/ по своята същност представляват обикновени разновидности, повтарящи се в голямата част от екземплярите на п.л. и не трябва да се разглеждат или класифицират като куриози, а още по-малко и да се оценяват като такива. Истинските куриози при подобни п.л. се наблюдават обикновено в крайните външни редове или в среднолистие /ако има такова/. Там би могло да се открият всички възможни куриози, известни при типографния способ на препечатването. Последните винаги са представлявали и ще представляват определено голям интерес за българските филателисти – колекционери и изложители, а и за чуждестранните такива. Те са крайно необходими и на изследователите на българските пощенски марки. Без задълбоченото им /не повърхностно или неточно/ изследване, базиращо се на голямо количество подобен марков материал /разновидности и куриози/ не е възможно съставянето на какъвто и да е специализиран каталог, нито дори на обикновен. Тази липса /отсъствието/ на подобни изследвания е една от причините за появата на т.н. будкаджийски ценници, които някои филателни "деятели" наричат каталози. Не се ли достигне /а защо не и надмине/ нивото на "МИХЕЛ" в близките години, то българската филателния ще продължи да запада, а оттам и обезценяването на пощенските ни марки. Тази тенденция трябва да се спре по възможност колкото се може по-скоро и една от предпоставките за излизането от подобна криза е ежегодното списване на един ДОБЪР каталог, който да бъде преведен поне на три или четири езика /немски, френски, английски и руски/. Тежка, сложна и още повече отговорна, но не и непосилна задача пред Съюза на българските филателисти, пред тези, които милеят за родната филателния не само на думи, но и на дела. Но колцина са те днес?!

☒ – негативен отпечатък от сюжета върху гърба на п.м.

☒ – изместен негативен отпечатък

☒ – част от негативен отпечатък

Негативният отпечатък се получава когато върху плота на машината не се постави определеният форматен лист на определеното място. В случая намастилената печатарска плоча оставя позитивен отпечатък върху плота само при две положения:

I. Цялостен отпечатък – когато върху плота не е поставен лист

II. Частичен отпечатък – когато форматният лист е скъсен, подгънат или поставен неправилно /изключително рядко/

И при двете би могло да се получи негативен отпечатък от сюжета върху гърба на п.м. в следните случаи:

A – когато върху омастиления плот се постави определеният форматен лист на точно определено място /т.е. центрован/:

1. Цялостен негативен отпечатък върху целия п.л. /обратната му страна/ като върху гърба на всяка п.м. ще има негативен отпечатък от същата. По този начин листът е получил едновременно – отпечатване на п.м. от печатарската плоча върху лицевата си страна и отпечатване на цялостен негативен отпечатък /т. 1/ от омастиления плот върху обратната страна /отпечатъците са точно един върху друг/ – при I.

2. Цялостен негативен отпечатък само върху гърба на някои п.м. и частичен върху гърба на други – при II, пак точно един върху друг.

B – когато върху омастиления плот, поставеният форматен лист не е добре центрован – не опира в ограничителите, т.е. не е на точно определеното място /положение A/:

1. Цялостен негативен, но разместен отпечатък върху голямата част от п.м. на п.л. и частичен, пак разместен върху малка част – при I. Отпечатъците не се препокриват в нито една точка.

2. Само върху малка част от п.м. остава изобщо някакъв негативен отпечатък – такава, каквато е омастилената част на плота – при II. И тук отпечатъците не се препокриват в нито една точка.

Не трябва да се бърка с негативен отпечатък проникналото мастило от препечатките върху обратната страна на п.м. – нещо, което се случва много често при типографния способ на препечатване.

Негативни отпечатъци се получават и при едноцветно и при двуцветно отпечатване. Когато последното се извършва на два пъти – т.е. с два цвята, т.н. “негативи” могат да бъдат с единия или с другия от тях. Не е известен “негатив” и с двата цвята, въпреки че теоретично това е възможно /отпечатан лист с първия цвят и с негатив от него на обратната страна да бъде поставен върху омастилен вече плот с втория цвят, вследствие празен ход на машината/.

Когато отпечатването се извършва върху предварително гумирани форматни листове, то негативните отпечатъци се проектират върху гумировката и след отстраняването ѝ обикновено се изгубват изцяло или частично /предимно при изданията с препечатки/.

От гореизложеното не е трудно да се досетим и за същността на т.н. “негативи”. Те не са нищо повече от едни обикновени макулатури, получили се поради невнимание на печатаря и пропуск на машината. Последната не е спряна своевременно след празен ход и не е бил почистен плотът. Негативните отпечатъци би трябвало да се отстранят от контролата, но и това много често не се е спазвало, особено когато само малка част от п.л. е била засегната от тях. Пуснати от пощенските станции в редовна употреба, последните се превръщат в куриози с относителна стойност. Само много малка част от тях са действително

редки /горизонтални или вертикални двойки съставени от A1+A2/ и биха могли да получат по-високи оценки от 100 лв.

М. Малчев определя като най-редки и най-ценни само три вертикални двойки /A1+A2/ – от №95 и №96 /“Цар Фердинанд I” 1912 г./ и от №4 – 25 ст. “Поща във Ромъния 1916-1917”. Съставителят поддържа това становище с уговорката, че горепосочените двойки са само с оригиналната си гумировка – в противен случай не би могла да се извърши задоволителна експертиза, защото и трите двойки са отпечатани по типографен способ /третата е с типографна препечатка/.

Съставителят си е позволил да раздели настоящия каталог на седем отделни и последователни части, отчитайки обема и различните интереси или предпочитания на българските филателисти:

I^{-ва} част – български пощенски марки с общо предназначение в Княжество България 1879-1908 г.

II^{-а} част – български пощенски марки с общо предназначение в Царство България 1908-45 г.

III^{-а} част – пощенски марки в Източна Румелия, Южна България и Тракия, поща в Румъния и Македония 1880-1944 г.

IV^{-а} част – български пощенски марки със специално предназначение – за доплащане, за бърза поща, колетни, служебни, телеграфни, извънредни и неофициални издания 1884-1945 г.

V^{-а} част – водни знаци и хартии, върху които са отпечатани българските пощенски марки, милезими и поръчки 1879-1945 г.

VI^{-а} част – пощенски печати, употребявани в Княжество България и поредки действително пътували пощенски материали 1879-1907 г.

VII^{-а} част – пощенски печати, употребявани в Царство България и поредки действително пътували пощенски материали 1908-45 г. Въздушна поща в Царство България 1927-45 г.

Каталогираните п.м. от периода са в хронологичен ред. Тези със специално /особено/ предназначение са в отделни раздели, обединени в отделна част след п.м. с общо предназначение.

Различните тонове и нюанси на цветовете са дадени под описанието на съответния каталожен № с поредните малки букви от азбуката. Видовете на зъбвания са обозначени с първите ѝ главни букви. Различните типове на отделен каталожен № – с поредните римски цифри. Всички разновидности, куриози, опитни екземпляри /проби/ и др. са каталогирани и оценени под съответните таблици на основните видове. Изображенията на всички п.м. в каталога са предимно 1:1. Преснимани са само оригинални екземпляри – експертизирани.

Различните особености на клишетата са копия или рисунки с достатъчно увеличение за по-лесното им възприемане и запаметяване.

Използвани са предимно традиционните наименования на поредиците и различните издания, т.е. тези, с които са били известни до 1945 г. Съставителят добре съзнава, че някои от тях са неправилни, а други – спорни, но всичко това е направено с цел да се запази традицията. Не е изключена възможността, след доизясняване на определени спорни “наименования” и съответното съгласуване, да се направят корекции или др. в следващите издания.

БЪЛГАРСКИ ПОЩЕНСКИ МАРКИ С ОБЩО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ “САНТИМИ” 1879-80 г.

Първа поредица от редовни пощенски марки в Княжество България след Освобождението от османско владичество – призната за най-рядка и ценна от класическия период.

Изработването на клишетата и отпечатването на марките е извършено в Русия – в Държавната печатница в Санкт-Петербург и по-точно – в специалното отделение за ценни книжа Э.З.Г.Б. /Экспедиция и Заготовленія Государственных Бумаг/.

Досега, все още не са известни имената на авторите, създали проектите, както и на гравьорите, изработили клишетата на тази поредица – ненадмината и до днес по замисъл, стил, красота и изящество, а така също и по изпълнение. Според някои, автор на проектите е Георги Яковлев Кирков /1848-1929/ – един от организаторите на Държавната печатница в София и пръв нейн директор, известен с предложените си проекти за първата емисия български банкноти. Други посочват Франц Кеплер – главен майстор-гравьор в Э.З.Г.Б. Никоя от тези хипотези не е доказана документално, а и не би могло, защото:

1. Г. Я. Кирков до края на 1878 г. е бил учител по физика и математика в Русия – в гр. Симферопол. От началото на 1879 г. е съветник на гражданския губернатор на София – генерал П. В. Алабин, а от м. юни с. г. пръв директор на Публичната библиотека в София. Междувременно, през 1879 г. е бил председател на новооткрития Софийски окръжен съд и пак през същата година – народен представител в Учредителното народно събрание. Едва през 1881-84 г. специализира графично и печатарско дело в Австро-Унгария и Германия, когато е и назначен за директор на Държавната печатница в София.

2. Франц Кеплер, по онова време, действително е бил много известен майстор-гравьор в Э.З.Г.Б., но не би могъл да бъде автор на проекти за “Сантими”-те, защото последните са създадени и одобрени не в Русия, а в България от Временното руско управление, /де факто България става Княжество не с Берлинския договор от 1 юли 1878, а на заседанието на Учредителното народно събрание от 17 април 1879, когато е избран и принц Александър Йозеф фон Батенберг за Княз на Княжество България/. Последното се доказва най-вече от самите “Сантими”, върху които не се чете Княжество България или дори само България, а стои напълно незаангажираният надпис БЪЛГАРСКА ПОЩА – единствено възможният, допуснат от Временното руско управление. Всичко това недвусмислено доказва, че проектите за тази първа поредица са изготвени и одобрени не по-късно от есента на 1878 г. /Г. Я. Кирков въобще не е бил тогава в България/ и през м. декември с. г. са били поръчани в Русия за реализация /Франц Кеплер никога не е идвал в България, така че не е могъл да вземе каквото и да е участие при изработването на проектите/. В най-добрия случай Ф. Кеплер би могъл да се включи само в последната фаза на предпечатната подготовка или техническия и естетичен контрол, защото неговият ранг не предполага изработването на самите клишета, а само строго определени контролно-технически функции в рамките на утвърждаване или разпореждане за коригиране на клишетата. От т. 1 и т. 2 бихме могли да извлечем заключението, че въпросът за авторство остава открит.

1879, 1/13/ май, ?юни, – 1880; редовни “Сантими”; ТП в Э.З.Г.Б. Санкт-Петербург; в.зн. I; наз. р. к. 14½:15 /12x17/; 100 /4x25-5x5/

Поредицата се състои от четири сантимови стойности и франкова.

№1

№2

№3

№4

№5

№1 – 5 сантима:

а/ черна/жълта, хромовожълта,

б/ черна/светлооранжева /?окт.1880/

№2 – 10 сантима черна/зелена

№3 – 25 сантима черна/светловиолетовопурпурна

№4 – 50 сантима черна/синя /юни 1879/

№5 – 1 франк черна/матовочервена до светлочервена

“Сантими”-те са отпечатани на хартия с изключително сложен воден знак, в който са вплетени инициалите на печатницата – Э.З.Г.Б. В каталога навсякъде е отбелязан с в.зн. I. Хартията е тънка с дебелина над 0.050 до 0.070 мм. Гумировката е безцветна до светла, но се срещат и листове с бледокестенява на цвят – предимно от по-тънките с дебелина около 0.055 мм. Поради типографния способ на отпечатване върху предварително гумирани листове, на обратната страна /гърба/ на п.м. – неупотребените с оригинална гумировка, ясно личи релефът на клишетата. Изпъкват елипсите и кръговете, може да се прочете гравирания текст. Същото се отнася и за лъвчето, на което могат да се преброят ноктите на лапите при добре съхранявани и запазени екземпляри. Размерите на рамката са 16.50x22.50 мм.

Цветовата гама е със сполучливо подобрени цветове, подходящи на черната рамка и контрастиращия текст в елипсите. Изпълнението е на изключително високо ниво, за което дори съвременните български пощенски марки могат само да мечтаят. П.л. са с размери 240x296 мм. Четирите крила на всеки един от тях са отделени едно от друго с бели ивици /междулистия, среднолистия/ с ширина около 10 мм.

Всички стойности са отпечатани по веднъж като само 5-сантимовата прави изключение – известни са три издания. Тиражи: №1 – 250000, №2 – 100000, №3 – 500000, №4 – 150000 и №5 – 100000 екз.

Опитни екземпляри /проби за цвят/ в България не са известни. Има съобщения в чуждестранния печат за съществуването на едноцветни и двуцветни проби на тънка картонена хартия от всички стойности, но за доказване на автентичността им са необходими паралелни изследвания от български експерти и специалисти, защото чуждестранните неведнъж са доказвали, че не са съвсем наясно по въпросите, свързани с българската класика. Често по европейските търгове се срещат фалшификати от №1-30 /както марков, така и “пътувал” ма-

териал/, експертизирани от известни експерти, носещи техния подпис /печат или експертен знак/ и продавани на колекционери за солидни суми*.

Специално от поредицата “Сантими” от всички стойности са известни много и най-различни фалшификати както от български, така и от румънски, швейцарски, австрийски, италиански, а в последно време, по всяка вероятност и от американски произход. Желателно е, филателистите да бъдат особено предпазливи в случай, че не разполагат с оригинални експертизирани екземпляри, с чиято помощ биха могли да направят необходимото сравнение.

За първата българска поредица п.м. е прието, че влиза в редовна употреба на 1 /13/ май 1879 г. с изключение на стойността 50 сантима, която е въведена малко по-късно – началото на м. юни. Съществуват и различни становища относно влизането в употреба на стойността 1 франк. Така например, М. Малчев в записките си твърди, че това е станало не по-рано от 14 юни 1879 г. без да посочва източник или доказателство за твърдението. Позовава се на обстоятелството, че до 1942 г. не е открит нито един действително пътувал материал или отрез от такъв с по-ранна дата. В действителност пътувалите материали с 1 фр. са много по-редки отколкото с останалите стойности и се срещат предимно върху разписки за изпровождаване /фрахтове/ от средата на 1879 до края на 1887 г. Пликовете с тази стойност са още по-редки и според наблюденията на съставителя /основаващи се на данни от семейния му архив и проследяване разпродажбите на международните аукциони/ понастоящем са известни не повече от 7 или 8 екземпляра. Всички останали са подправени /обикновено са свалени марки от “Голям лъв” и презалепени такива от 1 фр./ или груби фалшификати от по-късен период. При всички случаи е необходима експертиза.

Подпечатаните екземпляри /№1-3/ с дати до 20 май 1879 г. са изключително редки и ценни. Оценка им надхвърлят стойността на неупотребяваните такива. Търсенето е голямо, особено от изложителите на класически експонати.

Сантимовите стойности – 10, 25 и 50 са изчерпани още в средата на 1881 г. и много рядко се появяват до средата на 1882. 5 сантима и 1 франк се срещат и с по-късни дати – първата до края на 1883, а втората – чак до края на 1887 г. Поредицата официално не е изваждана от употреба, така че горепосочените дати не са строго фиксирани. Върху печатни произведения 5 сант. е откривана и след тези дати.

В таблиците за оценка са посочени максималните цени – близки до пазарните /първоначални търгови/ международни, не каталожни. В повечето случаи те значително надхвърлят местните пазарни цени.

В колонка ☒ са посочени цени, отнасящи се изключително за затворени писма /пликове/, действително пътували по пощата. Необходимо е наличието на минимум два печата – един от станцията-изпращач и втори – от станцията-получател. Положените клейма трябва да позволяват недвусмисленото им опре-

---

* През последните няколко години на съставителя бяха изпратени от известни изложители за мнение три подобни материала: хоризонтален чифт от 5 сантима – не-назъбени /закупен на търг в Япония/, пътувал плик с 5 и 10 сантима от 1881 г. и пощенска карта-отворено писмо, пътувала с чифт от 1 пиастър от Източна Румелия до Австро-Унгария /последните закупени на търг в Германия/, които при направената експертиза се оказаха подправени /фалшификати/. Подобни материали се предлагат не само в Европа и Япония, но даже и в Америка. По-добре ще е за колекционерите и изложителите на българска класика да не купуват такива “редкости”, ако не са убедени в автентичността и качеството им. Препоръчително е да се консултират с български експерт или специалист по класика и то предварително, за да не останат разочаровани впоследствие, което често се случва – б.с.

деление /прочит/, а датните указатели трябва да отговарят на периода, в който отделните стойности са били в редовна употреба.

Бандероли, пощенски карти /отворено писмо/, пощенски или банкови записи, обратни разписки или за препоръка, разписки за изпровождане /фрахтове/ и други пощенски документи не са включени в таблицата, заради невъзможността всички да бъдат поставени на едно място, поради значителната разлика в цените им – някои се срещат по-често, а други са изключително редки. Подобни материали получават оценките си от експерт-оценител, а пазарната им цена се определя на аукционите, където биха могли да бъдат предложени с първоначална цена, ненадхвърляща 50% от оценката. Много често, ако търсенето е по-голямо, материалът би могъл да достигне и дори да надхвърли максималната оценка /определената от експерт-оценителя/. И обратното, ако няма търсене /интересът е слаб или въобще липсва/, то последният би могъл да бъде продаден /купен/ на първоначалната цена, а даже и под нея. В крайна сметка пазарът е този, който ще определи действителната моментна стойност на материала, която с течение на годините винаги търпи изменения – понякога и надолу.

Общо взето, цените в дадената по-долу таблица са ориентировъчни – сравними с първоначалните търгови. Всеки отделен плик, включително и еднакво облепените, има различна стойност, зависеща от качеството, печатите и ред други особености, отличаващи го от останалите, които е невъзможно да се опишат накратко тук.

“Сантими” 1879-80 год.						✉ _⊙	
№	(*) _⊙	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	⊙	ед. фр.	см. фр.
1 а	35	100	300	50	20	—	1000
1 б	30	80	200	60	25	—	
2	140	700	2500	200	85	—	1000
3	60	400	1800	40	10	500	2000
4	120	620	2400	240	100	1000	2000
5	15	30	100	30	15	3000	3500
1-5	350	1800	7000	550	230		

Повечето изследователи на българска класика навсякъде тръбят, че ед. фр. върху плик е много по-рядка и ценна. Това са напълно необосновани твърдения. Ако е така за някои европейски страни, то за българските пътували материали поне до 1900 г. това не се отнася. Много рядко /от 45 бр. каталожни номера били в употреба до 1900 г. в Княжество България само за 4 или 5/ бихме могли да установим подобна тенденция. Навсякъде /и при всички издания/ см. фр. /да не говорим за тези между различните издания – “Сантими” с “Царска поща”, “Сантими” с “Голям лъв”, “Царска поща” с “Голям лъв”, “Голям лъв” с “Малък лъв” и т.н./ са по-редки, по-атрактивни и разбира се – по-ценни.

№1Р – 5 сантима с липсваща /част или цяла/ средна черта на буквата “Е” от надписа “ПЕТЪ” в елипсата. ** – 600, * = ⊙ – 200. Тази разновидност е известна и при трите издания, като в повечето случаи се наблюдава само счупване в средата на средната черта или отсъствие на част от нея. Предполага се, че е резултат от повредено клише.

№3Р – 25 сантима с надпис в елипсата “БЪЛГАРСКЪ” вместо “БЪЛГАРСКА”. Изключително рядка разновидност. ** – 3000, * = ⊙ – 1500. До 1940 г. са били известни по-малко от 10 екземпляра. Предполага се че е резултат от час-

точно смачкано клише. При всичките известни от №3P се наблюдават няколко особености, които потвърждават версията за подобно увредено клише:

1. Втората буква "А" в надписа "Българска" прилича на "Λ"
2. Смачкани вътрешен пръст и нокът на заден ляв крак
3. Удебелена и разместена дясна страна на вътрешната рамка срещу буквата "А" от надписа "ПОЩА"
4. Черна точка в горния овал на буквата "В" от надписа "ДВАДЕСЕТЪ"
5. Черна точка в долната извита външна част на буквата "С" /точно до лявата страна на буквата "А"/ от надписа "САНТ."

В последно време се появиха значителен брой подправяния върху употребени или такива с втора гума екземпляри, наподобяващи тази рядка разновидност. Експертизата е ЗАДЪЛЖИТЕЛНА.

№1P

□№3

№5P₁

№5P₂

№5KM

№3P

□№3 – 25 сантима неназъбена ⊙ – –:–. Втори по рядкост куриоз от българската класика. До 1930 г. са били известни само 2 /два/ екземпляра, унищожени с печат “Търново” – със синьо мастило.

Засега няма задоволително обяснение относно появата на неназъбени в тази поредица. Всички публикации на тази тема се базират изключително върху предположения и догадки. Хипотезата на съставителя по този въпрос е поместена след главата за “Сантими”-те.

№5P₁ – 1 франк с повредена горна дясна розетка и изцяло тъмна коронка върху главата на лъвчето ** – 400, * = ⊙ – 100

№5P₂ – 1 франк с червено петно /диаметър около 1 мм/ в главата на лъвчето – точно под окото ** – 300, * = ⊙ – 80. При всички открити екземпляри от тази разновидност се наблюдават следните особености:

1. Леко засегната /зачупена, наядена/ горна страна на рамката /външната/ в близост до левия ъгъл.

2. Буквата “Ф” от надписа “ФРАНКЪ” не завършва с хоризонтална основа в долната си част, а със скосена такава отляво – виж фиг. на стр. 20

И двете разновидности – №5P₁ и №5P₂ се наблюдават при №27 – ^{50 ст./1 фр.}, където са много по-редки и ценни.

От всички сантимови стойности са известни екземпляри с една /при №1-4/ или с две /при №3-4/ черни точки над езика на лъвчето. При 5 и 10-сантимовите се наблюдават изменения или прекъсвания на четирите цифри в кръговете. При всички стойности се забелязват малки петънца /по-светли или бели/ в елипсите и фона. Съществуват още много други съвсем дребни и незначителни различия в клишетата, които не би могло /а и не е необходимо/ да се опишат тук. Те не представляват интерес за широкия кръг филателисти. От тях се интересуват предимно изложителите на класически експонати, включващи разширени разработки на всяка стойност поотделно и разбира се, експертите и изследователите на п.м. от класическия период.

От друга страна, особеностите на типографния печат са такива, че ако примерно направим 10-кратно /1000%/ увеличение на 10 или повече произволно избрани позиции от печатарската форма, то не бихме открили нито един екземпляр, който да не се различава по нещо от останалите. Разбираемо е, че не бихме могли /а и е неправилно/ да ги обявим всичките за разновидности. Мнозинството от нас – българските филателисти, имаме “неправомерно развито чувство” /да не употребим точната дума – лоша черта/ към определението за куриоз. В състояние сме да покръстим най-обикновената разновидност или даже макулатура на куриоз и пълним колекциите си с излишни екземпляри без филателна стойност. По този начин обезценяваме действително редките и ценни куриози, които не са чак толкова много и често ставаме за смях, особено пред чуждестранните колекционери с по-висока филателна култура.

□№5 – 1 франк с изместено хоризонтално назъбване □№5 – 300, □№5 – 700. До 1930 г. са били открити около 25-30 екз. – всички клеймовани. Повечето от тях са в хоризонтални двойки на отрезки от записки за изпровождане. Неклеймовани екземпляри не са известни.

Според съставителя хоризонтално изместеното назъбване се е получило вследствие неточно форматирани хоризонтално /по-късо отрязан или прегънат/ лист. Първото би могло да се получи още при заготовката за печат, докато второто – и при самото назъбване. Независимо кое от предположенията е по-точно – при подаването им за назъбване по-късите листове лягат на плота под щифтовата касетка за рамково назъбване със съответната разлика според дължината си, вследствие на което назъбването се измества. Безспорно, тук става

дума за макулатурни листове, минали през контролата и изпратени в България където са били продадени заедно с редовните и по този начин са влезли в употреба. Резултат – появата на куриози с относителна стойност.

Двойки, тройки, карета и по-големи неразкъсани блокове от първите издания винаги са представлявали и ще представляват определен интерес за колекционерите и особено за изложителите. В настоящия каталог всички подобни от изданията до 1900 г. ще бъдат оценени в отделни таблици след тези за единичните екземпляри.

№	□□ _⊙			□□□ _⊙			⊞ _⊙		□□□□ _⊙
	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	* _⊙	⊙ _⊙	⊙ _⊙
1 а	250	750	200	500	1300	450	1800	1000	2400
1 б	200	450	250	450	900	500	1200	800	2000
2	2000	6000	650	3000	9000	4000	—	—	10000
3	1100	4000	160	1800	7000	—	—	2500	—
4	1800	5600	800	—	—	—	—	—	—
5	80	220	80	290	400	600	500	—	—

Стойността на по-големи блокове от “Сантими” е значително по-висока от сбора на оценките на екземплярите, от които са съставени. Пример: ако приемем, че каре от №1а е оценено за 1800 лв., то шестица от същата стойност би трябвало да получи оценка около 3000 лв. или повече от стойността на две тройки /1300+1300/.

Колонка ⊞_⊙ се отнася само за карета с наличие най-малко на две клейма, унищожавачи п.м. две по две или ако клеймото е само едно, то би трябвало да обхваща и четирите п.м. като част от него да е върху отреза. Централно клеймованите карета /печатът е разположен изцяло върху четирите п.м./ се оценяват като такива с ⊙, т.е. сбора на пет подобни екземпляра с нарочно поставен или фалшив печат. Оттук най-добре проличава разликата в оценките между ⊙ и ⊗. Едно каре от №1б с нарочно поставено или фалшиво клеймо ще струва едва 125 лв.

Карета на лепенка се оценяват според колонка ⊞** като от оценката се изважда стойността на екземплярите /един, два или повече/, засегнати от лепенката или др. Пример – каре от №1б, на което горните два екземпляра са засегнати от лепенка ще получи оценка 850 лв. ⊞ = □** + ⊞ + №1б**, което е равно на 450+200+200 или е равно на 850 лв. Когато и четирите екземпляра са засегнати /с нарушена оригинална гумировка/, то карето не би могло да получи по-висока оценка от 480 лв. Изчислява се по следния начин – ⊞ + ⊞ + №1б*, което е равно на 200 + 200 + 80 равно на 480 лв. Най-ниско се оценяват лепените карета, независимо дали са от 2+2 или от 3+1 екземпляра. Подобно каре от №1б не може да получи по-голяма оценка от 120 лв. – стойността на 4 екз. с фалшива /втора/ гумировка.

Разликите в оценките говорят достатъчно добре защо експертизата се явява задължителна. Последната е винаги в интерес на колекционерите или изложителите на експонати. Трудно можем да си представим разочарованието на някой изложител, в чийто експонат журито е констатирало лепени карета или изобщо фалшиви екземпляри. Да не говорим за огорчението от загубата на значителни материални средства.

Колонка ⊞ см. фр. се отнася само за затворени писма облепени с различни стойности от поредицата “Сантими”. См. фр. от “Сантими” с “Царска поща” или с “Голям лъв” не са застъпени в таблицата, поради голямата им ряд-

кост. Последните се оценяват от експерт-оценител.

Отрези от плик, записки за изпровождане и др. пощенски документи със см. фр. от "Сантими" с др. издания се оценяват според колонка $\odot_{\odot}$ + 200 до 300% в зависимост от периода на употреба и редкостта на положените клейма.

От записките на М. Малчев относно пътувалите материали от пощенската станция на гр. Пловдив след 1 октомври 1885 г. /т.е. след уеднаквяването на пощенските тарифи в бившата автономна област Източна Румелия с тези в Княжеството и влизането в употреба на изданията "Голям лъв I"/ става ясно, че в изпратените от София количества п.м. "Голям лъв I" е имало и няколко /а може би само един или два/ листа от №5 – 1 франк. Точно с екземпляри от тези един или два листа са облепени едни от най-редките и ценни пощенски материали от българската класика. До 1940 г. са били известни само един плик и три записки за изпровождане със см. фр., състояща се от №5 – 1 фр. и различни стойности от "Голям лъв I". За съжаление, нито един от тези шедьоври /спокойно бихме могли да ги наречем така, дори употребената квалификация е слаба/ днес не е притежание на български филателист. Последната /зап. за изпр./ е напуснала България с известния Фр. Зее преди повече от половин век. Това е един от многото примери, говорещи за нивото на филателната ни култура.

Днес пазарната стойност на подобен материал се движи между 10 и 15000 лв. В случая, какъвто и да е коментар е излишен, въпреки че би бил от полза за определен кръг "филателисти".

Отрези с №5, клеймовани с четливи датни източнорумелийски клейма /окт. 1885 – дек. 1887/ със синьо мастило се оценяват според колонка $\odot_{\odot}$ + 300%. №5 $\odot_{\odot}$ с гореописаните печати – +200%.

Макар и рядко, колекционерите на българска класика попадат на сантимови стойности, клеймовани с 5- или 7-линейни елипсовидни отворени /без външен кръг/ клейма, подобни на източнорумелийските 12- линейни, но с по-широки /дебели/ линии и разстояния между тях. Клеймата са със синьо или индиговосиньо мастило и се твърди, че били използвани от варненските пощенски станции. 5-линейният – от градската пощенска станция, а 7-линейният – от тази на пристанището /??/. Не се посочват каквито и да е доказателства, от които да е видна причината или обстоятелствата, принудили пощенските станции да прибегнат до употребата на подобни примитивни гумени печати. Не са известни и действително пътували по пощата материали /експертизирани/, подпечатани с тях. "Открити" са десетина "отреза" и 50-60 екземпляра от поредицата "Сантими", клеймовани с тези два печати. Навсякъде в българските каталози и до днес последните се оценяват +100% или повече от останалите, клеймовани с датни кръгови клейма.

Учудващо е, как в края на ХХ век, в България все още се робува на схващането, че подобни печати са много редки и ценни. Според съставителя, в цялата българска класика не могат да се открият по-лесни за подправяне /фалшифициране/ отпечатъци, които биха могли да се изработят /примерно от дърво/ и от 10-годишно дете за броени минути. Тези печати не са нищо повече от една 100% заблуда. Най-вероятно е да са "измислени" и "изработени" от съобразителен фалшификатор, познаващ добре и разчитащ на слабостите на българските филателисти. В настоящия каталог за подобни "печати" няма място.

В записките си М. Малчев отделя само няколко реда за "двете неми варненски клейма". Твърди, че не биха могли да бъдат идентифицирани или експертизирани със сигурност, поради непредставящото трудност подправяне

на отпечатъка. В “КООП-КАТАЛОГ” изобщо не споменава за тях. В колекцията му беше открита една пълна поредица “Сантими”, подпечатана с 5- и 7-линейни клейма /синьо мастило/, експертизирана от П. В. Караиванов. /вж. копието/

В тази част на каталога няма да се разглеждат поотделно различните видове печати, с които се срещат екземплярите от поредицата*.

Ще бъде обърнато внимание само на класификацията и процентното им съотношение, според изследванията на съставителя и тези на М. Малчев.

Изследването, касаещо печатите, поставяни от пощенските служби както и хартията, върху която са отпечатани първите български пощенски марки е направено на база първокачествен експертизиран материал, съдържащ 400 екземпляра от всички стойности както следва: №1 – 80 бр., №2 – 50 бр., №3 – 120 бр., №4 – 50 бр. и №5 – 100 бр. Този материал не съдържа: унищожени с перо или химически молив, турски, 12-линейни източнорумелийски, 5- и 7-линейни варненски или пропуснати от пощенските служби, както и екземпляри с механични увреждания /без зъбци, с протривания, прегъвания и репарирани/, с мазни или др. петна или с видимо променени цветове /по химичен начин, силно избелели/.

Откритите печати са класифицирани както следва:

1. Тип руски	27 бр.	върху №1-5	.....6.75%
2. Тип I български	39 бр.	върху №1-5	.....9.75%
3. Тип II български	51 бр.	върху №1-5	.....12.75%
4. Тип румелийски /датни/	2 бр.	само върху № 5	.....0.50%
5. Тип звездни	108 бр.	върху №1-5	.....27.00%
6. Нечетливи /кръгови/	173 бр.	върху №1-5	.....43.25%
Общо изследвано количество		400 бр.	...100.00%

От горното разпределение на подпечатаните екземпляри се вижда, че ако към нечетливите прибавим и звездните, то т.н. лоши печати – ☉ ще надхвърлят 70%. Тази постановка в сравнение с класическите марки от същия период в другите европейски страни е с двойно по-голям % за нечетливите. Според съставителя, една от причините за това е малката водоустойчивост на синьото мастило, употребявано от пощенските служби при подпечатването. 127 бр. от нечетливите са с различно синьо мастило, а това е повече от 70% /вж. т. 6/. Друго обяснение може да се намери и в предпочитанието на българските филателисти към клеймованите екземпляри, което е продължило до края на 40^{те} години. За да попълнят липсващи позиции са отивали в пощенските станции, където за услуга са им били подпечатвани донесените от тях пропуснати или въобще неупотре-

* Всичко известно за печатите, употребявани в Княжество България до 1908 г., подкрепено с изследвания и необходимите копия, интересувашите се биха могли да намерят в част VI на този каталог – б.с.

бявани екземпляри. Похабявани са множество такива, някои и с оригинална гумировка. Тъй като печатите са били вече от по-нов период – били са поставяни така, че върху марката да се отпечатат най-много две или три букви и част от кръга, но в никакъв случай и датния указател, защото би развалил цялата “работа”. Това се практикува и до днес – 90% от кореспондиращите филателисти разменят помежду си п.м. с нарочно поставени или фалшиви печати без да се замислят, че подобни са със съвсем относителна стойност и не би трябвало да намират място в колекциите им. До края на 30-те години /при не малко български филателисти и до днес/ е съществувало убеждението, че екземпляри, подпечатани със звездни клейма са по-редки и ценни от останалите /П. В. Караиванов до края на живота си, правеше неимоверни усилия да просвети колегите си, че това е погрешно становище, но много малко се вслушваха в думите му/. Тази пагубна тенденция е една от причините в по-късен период да бъдат подпечатвани много редки екземпляри с примитивни звездни клейма /истински и фалшиви/. Такъв е и случаят през 1918 г., когато в централната пощенска станция на гр. София са били продадени за филателни нужди, около 3000 екземпляра общо от №1 – 5 сантима, №5 – 1 Франк, №24-26 /първите три стойности от “Литографни препечатки”/ и др. От тях – около 1000 екз. са били подпечатани със звезден печат предварително – само и само да се продадат. Някои от унищожените по този начин и до днес са с оригиналната си гумировка и без лепенки. След 1909 г. пощенските станции в столицата и по-големите градове на страната често постъпват по този начин с много от редките разновидности, куриози и дори с опитни екземпляри, които никога не са били в употреба и са продавани само за филателни цели. Разбираемо е учудването на чуждестранните филателисти, когато им се предложат проби, унищожени с “оригинални” клейма.

В записките на М. Малчев е отбелязано, че през 1912 г. 450 бр. от №94РЦ – 5 ст. светлосивозелена вместо тъмносивомаслинена от юбилейната поредица “Цар Фердинанд I” 1912 г. са били подпечатани нарочно с клеймо “ДОБРИЧЪ – 2.VIII.1912”. От 500-те екз. /отпечатани са само 10 листа от тази цветова разновидност/ с този цвят днес едва ли са останали и 30 бр. с оригинална гумировка. Докато унищожените с печата “ДОБРИЧЪ” лесно се намират за около 100 лв., то тези с оригинална гумировка без лепенка са много по-редки от “Обърнатата конница” или розовата 5 ст. “Голям лъв”. В България са останали не повече от 2 или 3 екземпляра. Коментарът е излишен.

В края на 30-те години М. Малчев прави обстойно изследване на печатите върху поредицата “Сантими” като използва почти двойно по-голямо количество материал – 750 бр. общо от всички стойности както следва: №1 – 150, №2 и №4 по 100, №3 и №5 по 200 и ги класифицира:

1. Тип руски	47 бр.	върху №1-5	.....6.27%
2. Тип I български	81 бр.	върху №1-5	.....10.80%
3. Тип II български	51 бр.	върху №1-5	.....12.67%
4. Тип румелийски /датни/	4 бр.	само върху № 5	.....0.53%
5. Тип звездни	174 бр.	върху №1-5	.....23.20%
6. Нечетливи /кръгови/	349 бр.	върху №1-5	.....46.53%
Общо изследвано количество		750 бр.	...100.00%

Различията в първите четири точки са съвсем незначителни. По-големи несъответствия се наблюдават в т. 5 и т. 6, но ако ги обединим в една /както в предното изследване/, то ще получим абсолютно същия % – 70. И двете изс-

ледвания посочват печатите тип румелийски /датни/ за най-редки, следват ги тип руски, а българските – тип I и тип II са значително по-често срещащи се.

Изследването на съставителя е правено близо 50 г. след изследването на М. Малчев, но това /както се вижда от класификациите/ не е повлияло чувствително на резултатите и изводите от тях, напротив – потвърждава ги. Безспорно, първото изследване е с ограничено количество марков материал и не бихме могли да го приемем за пълно, а още по-малко и за точно. За съжаление, в днешно време е невъзможно да се събере /закупи/ двойно или тройно по-голямо количество качествен материал и поради тази причина ще трябва да се задоволим с тези резултати и изводи, които все пак дават някаква представа и по убеждение на съставителя – не са много далече от истината.

Неизбежно ще изникне въпросът – къде е мястото на екземплярите, подпечатани с два кръгови печата. В записките си М. Малчев не дава никакъв отговор – дори не споменава за откритие на подобни.

В материала използван от съставителя са открити само 7 двойно-подпечатани /№1, №2, №3 по 2 бр. и №4 – 1 бр./, които представляват едва 1.75% от цялото количество. Влиянието на толкова малък % е незначително и в никакъв случай не би могло да даде отражение върху огромната разлика между четливите и нечетливите клейма, а оттам и върху оценките им. Все пак, за да се избегнат по-груби грешки при оценка на двойноподпечатаните, последните трябва да се определят към някоя от колонките в таблиците за оценка – ☉ или ☉.

Двойните клейма върху пет от марките са кръгови със синьо мастило и нечетливи – безспорно, трябва да се оценяват според колонка ☉. Една от 10 сантима е с двоен звезден печат – дори и с единичен такъв ще бъде оценена пак според колонка ☉. Само една от 25 сантима е с две половинки от четлив черен печат – тип II български, разположени в двете половинки /горна и долна/ на марката така, че почти се допълват. Горната половина на последната е обхваната от долната половина на печата, а долната половина – от горната половина на печата.

Съставителят отстоява мнението, че разположените двойни четливи клейма трябва да се оценяват според колонка ☉, двойните четливи, но частично препокриващи се пак по същата колонка минус 20-25% и останалите според колонка ☉.

Някои изследователи и експерти отдават твърде голямо значение на дебелината на хартията, употребявана при отпечатването на първата ни поредица п.м. В действителност, това е немаловажен въпрос, поради което се налага и съответното компетентно и професионално третиране според приетите международни стандарти.

Най-разпространеното схващане е, че “Сантими”-те са отпечатани на три вида /по дебелина/ хартии – среднодебела /средна или нормална/, по-тънка /или тънка/ и много тънка. Дотук добре или поне е добре за тези, които си служат с пръстите вместо с микрометър и за онези /“по-съобразителните”/, които си въобразяват, че биха могли да определят точно дебелината според видимостта на водния знак, гледан от обратната страна на п.м. Но така ли е в действителност?

Хартията, на която са отпечатани “Сантими”-те е гладка, бяла, висококачествена /със сравнително голям % целулоза, добре пресована/, негланцирана и с дебелина над 0.050 до 0.070 мм – изцяло спада към тънките хартии /няма среднодебела, няма и много тънка/.

В изследването на съставителя 400-те екземпляра са измерени с помощта на микрометър /всяка марка се измерва в близост до четирите ъгъла и

средата – приема се средноаритметичното от петте измервания/ и са класифицирани в две групи: х – тънка хартия /0.061–0.070 мм/ и у – по-тънка хартия /0.051–0.060 мм/. За по-голяма точност всяка от тези две групи е разделена поотделно на две подгрупи. Група х – на подгрупа х₁ /0.061–0.065 мм/ и подгрупа х₂ /0.066–0.070 мм/. Група У – на подгрупа у₁ /0.051–0.055 мм/ и подгрупа у₂ /0.056– 0.060 мм/.

		ТЪНКИ ХАРТИИ				СРЕДНОДЕБЕЛИ		
много тънка		по-тънка у		тънка х		нормална н		о
до 0.050		0.051	0.056	0.061	0.066	0.071	0.081	б
		0.055	0.060	0.065	0.070	0.075	0.090	щ
№	z	у ₁	у ₂	х ₁	х ₂	н ₁	н ₂	о
1	—	2	22	48	8	—	—	бр.
2	—	2	20	19	9	—	—	80
3	—	11	54	53	2	—	—	50
4	—	19	26	5	—	—	—	120
5	—	3	71	26	—	—	—	50
		37 + 193 + 151 + 19 =						100
								400

От горната таблица /класификация/ е видно, че “Сантими” на среднодебела или много тънка хартия не са открити. Поради малкото изследван материал е възможно да бъдат открити единични екземпляри с дебелина над 0.070 или под 0.050 мм. Това е лесно обяснимо с технологията за производство на хартия по онова време. По-силно изтеглените в краищата листове биха допуснали изтъняване и обратно – първоначалното натрупване на кашата /примерно при по-ниска температура/ би могло да доведе до удебелявания на места.

Според съставителя, няма сериозно основание “по-тънките” или “по-дебелите” екз. от тази поредица да бъдат оценявани различно. Ако хартията в различните групи или подгрупи се различаваше по състав, както е например при изданията “Малък лъв”, то тогава и оценките би трябвало да отговарят с величините си на определено диференцирано съотношение между различните по състав хартии. Тук положението явно, не е такова. Всички п.м., отпечатани през годините 1866-88 в Э. З. Г. Б. са на една и съща по състав хартия и с един и същ в.зн. В този период, пак там са отпечатани и всички български п.м. от №1 до №30. Що се отнася до водния знак, то там положението е коренно различно и оценките би трябвало да бъдат съобразени с наличието, разположението и големината на отделните инициали Э, З, Г или Б върху гърба на п.м. /ако ги притежават/. Таблиците за оценка на стр. 19 и 22 са само за екземпляри без наличие на голяма част от инициал. Оценките на притежаващите тези инициали /според големината и разположението им/ са дадени след изследването на в.зн. I в част V^а на настоящия каталог – с пълното му описание и начините на определение.

От всички стойности на “Сантими”-те са известни листове с оригинална гумировка и надпис “ОБРАЗЕЦЪ”, типографно отпечатан с плътно червено мастило. Буквите са главни печатни, а самият надпис е разположен диагонално от левия долен ъгъл на п.л. до десния горен, така че обхваща /засяга/ по-малко от половината п.м., разположени в четирите крила на същия. Листовете са били съхранявани в Э. З. Г. Б. и по всяка вероятност, са напуснали мястото на съхранение неофициално.

Все още никой не е в състояние да обясни предназначението на подобен надпис, отпечатан по този начин – изцяло върху п.л., а не върху всяка п.м. поотделно. Когато “Сантими”-те са били пуснати в редовна употреба, България не е била член на Световния пощенски съюз и образци, по каквато и да е причина, не са били нужни. Освен това на СПС не е бил необходим по цял лист от стойност. В току-що освободена, но не и призната за НЕЗАВИСИМА България, такива листове не могат да имат каквото и да е приложение, така че поръчка за тях не би могла да бъде направена оттук /Временното руско управление на страната/. Единствено остава предположението, че Э. З. Г. Б. /по примера на други реномирани печатници от онова време/ е оставила по един лист от всяка стойност на съхранение /може би за образец – мостра/ които да ѝ послужат при евентуална втора /следваща/ поръчка за отпечатване на п.м. за дадена страна. Подобни листове са известни и от второто издание п.м., отпечатани в Э. З. Г. Б. за България – “Царска поща”.

В случая, думата известни е неточна. Листовете /в оригиналния си вид/ отдавна не съществуват. Няколко колекционери /трима от тях и в България/ вече са притежатели на определен брой п.м. /единични екземпляри, двойки и дори по-големи части/ от тези п.л., засегнати, от гореописания надпис. Последните ги излагат заедно с класическите си експонати /или като отделни фрагменти от тях/, въпреки че самите те /както, разбира се и журито/ не са в състояние нито да ги класифицират, нито да посочат или обяснят предназначението им, а оттам и мястото им в експоната. В това няма нищо лошо що се касае до изложителя, но не е така и за журито. Последното /или най-малко определеното от него лице, което отговаря за експонатите на българските изложители/ би трябвало да е наясно има ли “образци” в българската класика /в смисъла определен от Световната пощенска конвенция/ или не. В противен случай, ефектът от “жюрирането” /оценяването/ примерно на селскостопански произведения, предлагани на женския пазар би бил по-голям, отколкото този на международни филателни изложби*.

---

* Съставителят е предизвестен за реакцията на определени среди, която ще предизвикат много от неговите становища и начинът, по който са изказани. Също така е и съвсем наясно относно какво биха си помислили обикновените филателисти, свикнали /или по-скоро принудени/ да ползват някои от будкаджийските ценници, отпечатвани ежегодно, независимо от кои и с каква цел. Безспорно, първият отклик /както за всяко нещо, поставено на нова, отричаща в определена степен старата заостеняла основа/ няма да бъде насърчителен, а по-скоро отрицателен. Разбираем и съвсем основателен ще бъде въпросът – откъде се пръкна този самопровъзгласил се “компетентен” познавач на българска класика. Кой е чувал за него и какви са основанията му, за да се съмнява в доказаната компетентност на международно признати специалисти и експерти в тази област. Задължение на съставителя е да даде отговор.

Първо – този каталог /по-точно къртовски и неблагодарен труд/ е дело и резултат от едновековната опитност, познанията и трудовете на няколко поколения знайни и незнайни филателисти, за които се споменава навсякъде в него и които, за съжаление, никъде не се упоменават в съвременните български каталози. Приносът на съставителя е по-скоро незначителен /освен в подобни отклонения/ и се базира преди всичко на половинвековните му занимания с българската класика, а и не само с нея. На последния и през ум не му минава за авторство /колкото и да му се иска/, защото никой български филателист не би могъл да отрече заслугите и дейността в тази област на Петко Караиванов, д-р Васил Стоянов, Георги Гешов, Петър Апостолов, д-р Кирил Стоянов и още мнозина повече или по-малко известни личности, отдали живота си на филателията и допринесли с трудовете си за появата на този каталог.

През целия си живот съставителят не е виждал /нито е чувал за/ жури, което да разбира от българска класика. В продължение на десетилетия подправени или изцяло фалшиви материали се излагат в иначе добри експонати. Други – неправомерно се допускат на изложби и получават уж някакво признание. Всичко това бие изобщо по авторитета на българската филателия. Тук не става дума за определено физическо лице или за експоната му. Човечецът толкова знае, това има и това показва. Журито е органът, който трябва да допусне или не експоната. То е и единственото, което би могло да го декласира или свали.

Какви са истинските причини, за да се стигне до това понякога смешно и същевременно тъжно положение по изложбените зали, където участват и български изложители с експонатите си. Защо половин век след смъртта на Г. Гешов, д-р В. Стоянов, М. Малчев и три десетилетия след кончината на П. Караиванов, Г. Ноков и д-р К. Стоянов България не е в състояние да излъчи и един единствен член на международно жури, който да е способен да се произнесе компетентно на световен форум по въпроси, свързани с българската класика и то по такъв начин, че думата му да тежи и да не предизвиква съмнения?!

Трудно /някои биха казали неетично/ е да се говори, а още по-малко да се пише за хора от типа на А. Антонов, които предварително оценяваха или допускаха експонати по изложби, въпреки че не притежаваха необходимата компетентност за това. Тя просто им бе дадена или по-точно получена от други още по-некомпетентни от тях самите. Подобни люде бяха чиста проба набедени за компетентни /за жури или за каквото щете/. Разбираеми са и поведението и задълженията им, произтичащи от тази “даденост”. Така беше, така е и сега. Докога?

Второ – на последната филателна изложба в България, съставителят преброи 50 /петдесет/ фалшиви екз. от поредицата “Серпентини” – само в един експонат и спря, защото го заболяха очите и сърцето, което е преди всичко българско. На същата изложба, а и на по-предишни /местни или световни/ непрекъснато се е сблъсквал с много подправени или изцяло фалшиви: 5 ст. “Царска поща” с обърнат фон /включително 1 чифт/, 3 ст. “Голям лъв” с обърнат фон, множество “Сантими”, “Царска поща”, “Типографни” и “Литографни препечатки”, “пътували” материали с подправени или изцяло фалшиви клейма и др. Всички гореизброени са минали пред очите на “компетентното” жури, които в повечето случаи са затворени – било от незнание, било от нежелание за конфликти. От друга страна същите тези материали минават и пред очите на останалите филателисти, някои от които не биха желали да ги правят на слепци. Защо да не се съобразим и с тяхното мнение или становище.

Трето – съставителят /има честта или нещастната участ да бъде трето поколение филателист/ притежава сравнително доста обширна колекция от българска класика, с почти всички разновидности и куриози от 1879 до 1945 г., подкрепена с автентичните записки и изследвания на предците си /разбираемо е, че голямата и по-ценна част от нея е тяхно дело, труд и средства, вложени в едновековната им безрезервна любов към филателията/. Благодарение на тях филателистите ще могат да видят копията и да узнаят описанието на някои разновидности и куриози, които досега не са публикувани и са били известни само на ограничен кръг изследователи.

Четвърто – една от завоалираните, но не второстепенна причина за съставянето на този каталог е да сръга /думата е нарочно подбрана/ и накара /ако това изобщо е възможно – съставителят не си прави илюзии по въпроса/ българските филателисти да се отърсят от едновековни заблуди и десетилетия инерция /неща, които трудно се преодоляват/ и в близките няколко години, да успеят да тръгнат в крак с останалите европейски страни. Разбираемо е, че с настъпването на това време и каталогът няма да излиза в този непривлекателен вид и стил. Идното поколение /а може би и днешното/ ще съумее много по-добре да го списва, като изхвърли всичко ненужно и банално от сегашния му раздут, но за момента все още необходим обем – б.с.

Съставителят не би желал да засегне ни най-малко, който и да е от своите колеги по хоби, но фактите са си факти и не трябва да си затваряме очите пред тях или да ги отминаваме с безразличие, което е станало пословично и има тенденция да се превърне в традиция. Само два или най-много три български експоната биха могли да бъдат допуснати на международни изложби и да получат някакъв медал от благороден метал. И то след определена преработка и прочистване от съмнителни или фалшиви материали, които биха ги дискредитирали в очите на компетентно жури. Техните притежатели не са членове на жури от международен ранг, а СБФ не може да излъчи други предимно по субективни причини. Получава се омагьосан кръг, от който излизане няма, докато самият съюз не постави на правилна основа своята дейност и приоритети. Тежко и трудно е да разрушиш колибката, в която си живуркал, макар и несносно и да поемеш риска да построиш къща на нейното място, в която не знаеш дали изобщо ще можеш да влезеш и да живееш. Така е и е разбираемо, но дали поколенията ще простят нерешителността, отказа от поемане на отговорност, късогледството и безхаберията днес, когато световната филателия /въпреки че се намира в поредната криза не стои на едно място и с всеки ден все повече и повече намаляват шансовете ни за някакво признание /става дума за българската филателия/ или поне за излизането ни от опашката, в която заемаме твърдо и непоклатимо вечното второ място /броенето става отзад напред/ след Албания и пред всички останали европейски държави. Дано горното послание намери адресата и бъде разбрано правилно.

След това нелицеприятно /малко закъсняло, но необходимо според съставителя/ отклонение нека се опитаме да класифицираме тези п.л. с отпечатък "ОБРАЗЕЦЪ", а оттам да посочим полагащото им се място и да определим съответната оценка.

Цял /неразкъсан/ лист, от която и да е стойност, представлява ни повече, ни по-малко – уникат /поне досега няма сведения, че съществуват по няколко такива от стойност/ и като на такъв, стойността изобщо не би могла да се определи. Последната би могла да надхвърли 100, 200 или повече хиляди \$, не лева. Това би могло да стане известно, ако подобен п.л. бъде предложен от "СОТБИ". Предлагането му, примерно, у нас – в България би изглеждало колкото жалко, толкова и смешно /нещо като "на гол корем – чифте пицови"/.

Нека си представим един разкъсан лист от тези уникати. Както бе споменато, по-голямата част от екз. в него изобщо не са засегнати от надписа "ОБРАЗЕЦЪ". От тях /от него/ спокойно биха могли да се отделят двойки, тройки, карета или шестици от неупотребени п.м. с оригинална гумировка, които по нищо не се различават от други, откъснати, от който и да е лист от тиража. Всеки от нас, без изключение, би могъл да има в колекцията си от гореспоменатите и никой експерт не е в състояние да установи дали представената му неупотребена п.м. с оригинална гумировка не е от подобен п.л. – уникат*.

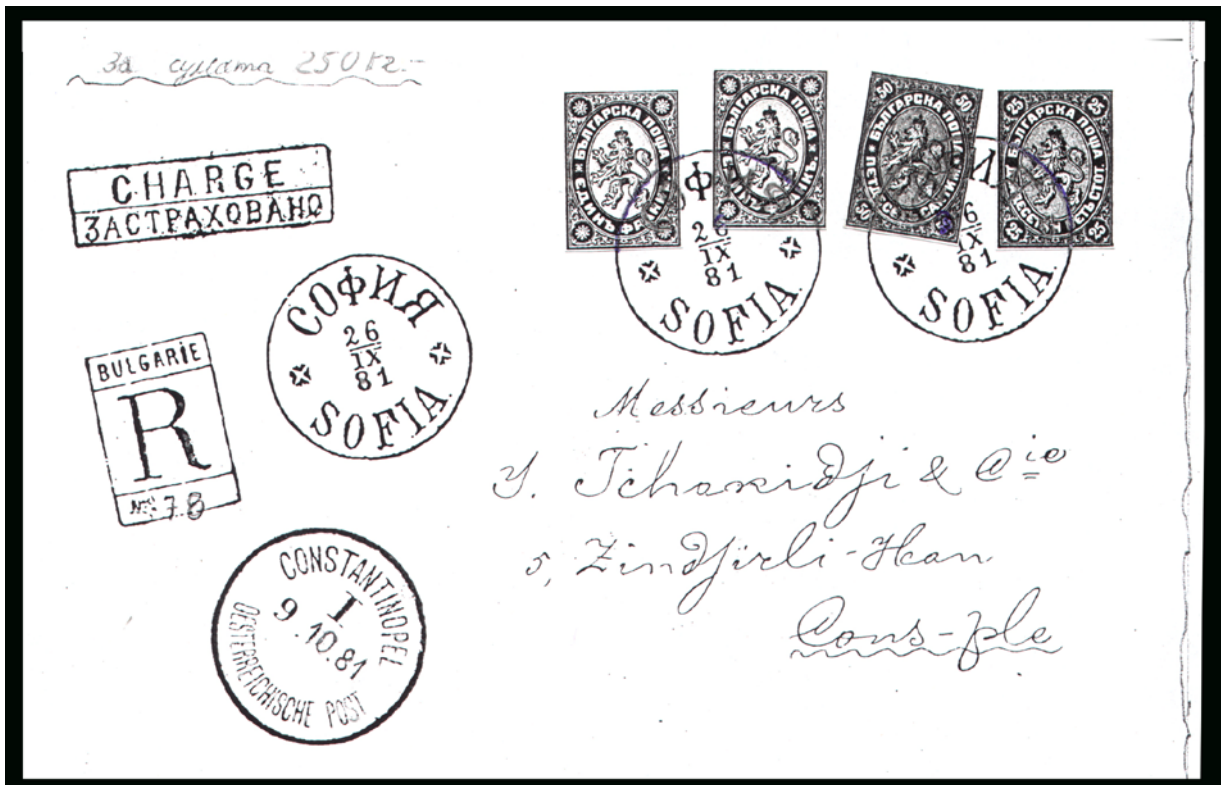
* В записките си М. Малчев съобщава, че карета от 10, 25 и 50 сантиметра в България не са известни до 1920 г. Пишейки сега за тези листове с "ОБРАЗЕЦЪ", на съставителя му хрумна една недоказуема, но напълно възможна хипотеза. Как са се появили /запазили/ каретата от тези три стойности, когато последните са били изчерпани през 1881 или 1882 г. /без значение/. Добре е известно, че тогава в България никой не е колекционирал неупотребени п. м., а още по-малко – карета. Съществува голяма вероятност, по време на събитията в Русия през 1917 г., печатницата да е била разграбена и листовите изнесени, разкъсани и разпродадени. Поглеждайки назад във времето и съпоставяйки филателната култура на българина в края на миналия век с наличието на карета и шестици от първото издание п. м., трудно бихме намерили по-задоволително

От самосебе си се налага следствието – всички подобни не могат да получат по-висока оценка от тази на съответните позиции в таблицата за “Сантими”-те.

Достигнахме и до възможно най-спорния и сложен въпрос – оценката на отделните екземпляри с част от надписа. За да отговорим категорично и на него ще се наложи пак малко отклонение.

Нека си представим друг /в случая измислен от съставителя или който и да е/ уникат от българската класика – действително пътувало по пощата затворено писмо с възможната най-рядка и ценна см. фр. от “Сантими” с “Царска поща”. Пликът примерно е облепен с: чифт от №5 – 1 франк, 1 бр. №4 – 50 сантима и 1 бр. №10 – 25 ст. от “Царска поща”. Същият плик, разбира се, носи върху себе си и необходимите печати – пак примерно и произволно: “СОФИЯ” – 3 бр. /два върху п.м., унищожавайки ги 2x2 и един – вляво от тях/, печат за препоръка – R, печат за застраховка – “CHARGE” – “ЗАСТРАХОВАНО” /правоъгълен, двуредов/ и печат от станцията получател – “CONSTANTINOPEL”.

Не е трудно да се досетим, че все още не се е родил експерт-оценител, който би могъл да му постави оценка /подобно на п.л. “ОБРАЗЕЦЪ”/. Подобни уникати са много по-редки и по-ценни, от които и да е плик с “МАВРИЦИИ”, независимо от писанията или празните приказки на “тесните специалисти” по класика от цял свят.

Уникален, действително пътувал по пощата плик с изключително рядката смесена франкатура 1 фр. + 25 ст. “Царска поща” /перфектна изработка на свищовските братя от 30-те години – всичко е истинско и същевременно фалшиво/.

/правдиво/ обяснение. Последното е валидно и за подобните блокове от №8-10 “Царска поща” – б.с.

Да вземем ножицата и както е правил дядо ми преди сто и повече години да отрежем четирите п.м. заедно с двата печата. Разполагаме с уникален отрез, но със значително по-ниска оценка от тази на плика, от които е отделен /отрязан/. Отрезът се разрязва на две /дядо ми е имал липсващи позиции в колекцията/ и се получават нови два. Единият /с 2 бр. №5/ е вече с малка оценка, докато другият /№4+№10/ е все още със значителна стойност. Но нали трябва да са 50 сантиметра и 25 ст. "Царска поща" поотделно – трудно е било и преди 100 години двете поредици да се обединят в една... и действието с ножицата продължава – целта е постигната. Резултат – отделен отрез с 50 сантиметра и такъв с 25 ст., които са вече със съвсем прилични стойности. Остава обаче обезглавеният плик, но и той може да послужи за нещо. Разфасовката продължава – отрязва се и третото клеймо "СОФИЯ", след него това от "CONSTANTINOPEL", следва го печатът за застраховка и накрая "R"-ът. С останалите кости от трупа /на ☒/ се подпалва печката*. Излишно е, да се впускаме в повече словоизлияния – стана ясно каква би трябвало да бъде оценката на отделните екземпляри от уникалния п.л., засегнати от надписа, но за по-сигурно:

1. Единичен екземпляр, засегнат от надписа ** = ☉ от таблицата за оценка на съответната стойност, * = (*)☉ и * = ☉. /вж. стр. 19/

2. Чифтове или тройки – аналогично и съответно на тези от таблицата на стр. 22, разбира се, САМО след задължителна експертиза.

Може би, някои ще останат с впечатлението, че оценките са занижени. За всички, които се съмняват в определените, съставителят би ги посъветвал, да разгледат внимателно оценките на най-скъпите от "SPECIMEN"-ите /английските/ от този период /вж. "МИХЕЛ" и "ГИБЪНС"/ и ще се убедят, че те са двойно по-големи от тези, които би трябвало да бъдат. Според правилата и принципите за оценка, подобни екз. не би трябвало да бъдат оценени по-високо от п.м. с увредена лицева страна /с петна, унищожени с не пощенски, фалшиви клейма или тежки – размазани, зацапани, нечетливи и др./.

Съставителят е допуснал малък, но в случая много съществен при описанието, пропуск, който е от особено значение при експертизата. Плътно червеното мастило под ултравиолетовата светлина преминава в черно, но за екземплярите от 1 франк /съставителят не е виждал такива, но предполага, че съществуват/ не му е известен изобщо цвета на мастилото, употребено за надписа – би могло да не бъде червено.

Остана въпросът за мястото на последните в експонатите на изложителите. Разбираемо е, че не биха могли да бъдат поставени на първото място, което се заема от проектите и пробите /опитните екземпляри/. Ако съществува цял, неразкъсан лист, то той би трябвало да бъде изложен непосредствено след първите с необходимото в случая пояснение, защото все пак има надпис, което недвусмислено показва дообработка /преработване с определена цел/. Що се

---

* Дядото на съставителя е живял в къща, която не е имала прокарано парно отопление, въпреки че е бил военно аташе в Цариград /Константинопол/ и Смирна /Измир/ с най-високия за времето офицерски чин. Всяко зло за добро, защото ако е трябвало да плати, както плаща внук му днес, то едва ли би му стигнала заплатата. Освен това е имал седем деца и представете си – не е разполагал нито с файтон, нито с каляска /да не се бърка с "Мерцедес" или която и да е друга марка леки коли, подобни на депутатските днес/. Имал е обаче чифт яки и здрави нозе, с които е изминавал ежедневно разстоянието 5 км /отиване и връщане/ от квартала на пристанището, където е била къщата, до канцеларията в централната част. Полагал му се е кон, /по всяка вероятност – ат/, но пустите му финансови затруднения на Княжеството или по-точно хазната – така и не го получил до отзоваването – б.с.

касае до единичните екземпляри, засегнати от надписа “ОБРАЗЕЦЪ” /тук влизат двойки, тройки или каквито бъдат открити/, то последните би трябвало да бъдат експонирани на едно /общо/ място пред клеймованите екз. от поредицата и пътувалите материали със задължителното пояснение относно произхода на надписа, че не е поставен от пощенската администрация за пред СПС, нито че изпълнява функциите на образец-мостра за нагледна представа в страната /България, а не Русия, където този надпис има съответно значение и съответното предназначение за Э.З.Г.Б., която го е поставила именно с тази цел – известни са цели, неразкъсани листове с руски п.м. от този период с подобен надпис/. Така поне би трябвало да бъде според филателните канони, но тълкувания – много.

Ако някой, все пак, се интересува от личното становище на съставителя, то последното е, че в изложбените експонати биха могли да се покажат САМО неразкъсани п.л. с надпис “ОБРАЗЕЦЪ” /става дума точно за този надпис – за други надписи “Образецъ.” или “Обр.” с ръкописен шрифт или изписани на ръка ще се говори по-нататък/ или в краен случай разкъсани, но от които да е виден пак целия надпис. За единични екземпляри, двойки и тройки – изобщо няма място.

Представете си колко късове /парчета/ дърво с най-различен произход, но обявени за части от кръста, на който е бил разпънат Исус Христос се пазят като реликви поне на 1000 различни места по света. Ако ги съберем всичките на едно място, то кръстът сигурно ще да е тежал един тон. Излишно би било да разпъват Христос на подобен кръст, защото последният би го убил преди още да изкачи Голгота.

Подобно е и положението с някои от по известните светии, от които са известни по няколко глави, дузина ръце или крака и безброй други еднакви части от тялото и разбира се, всички без изключения, признати за автентични. Коментарът е излишен.

От №1 и №5, макар и рядко, се срещат екземпляри ръчно подпечатани с металически печат, носещ надпис “Образецъ.” с ръкописен шрифт. Използвано е индиговосиньо химическо мастило /по-рядко в смисъл за гъстота/, което е избило на места от обратната страна на екз. Печатът е поставен диагонално от долния десен ъгъл към левия горен на п.м. Предполага се, че подпечатването е станало не по-рано от 1886 или 87 г., т.е. тогава, когато този печат е използван със същата цел при №28-30. Подобни екземпляри са без филателна стойност за колекционерите-изложители – нямат място в експонатите им. Оценките им се определят съответно според колонка ☉ от таблицата на стр. 19. За този печат ще бъде казано повече в главата за “Голям лъв”. Разбираемо е, че подобни екз. не биха могли да послужат пред СПС в Берн, поради елементарни и видими причини – ръкописни букви и то на български език, който едва ли е бил известен на службите от Конвенцията. Според съставителя, тук става дума за обикновена фалшификация, при която извършителят е разчитал единствено на наивността на колекционерите-филателисти. Според М. Малчев, така подпечатаните екземпляри са се появили около или малко след 1909 г. Този период съвпада с времето, когато пощенските станции в големите градове на страната /по финансови и др. причини/ започват да разпродават за филателни /колекционерски/ цели много от намиращите се в хранилището, излезли от употреба п.м. Тези разпродажби продължават до 1940 г. Според други изследователи /П. Апостолов и Г. Ноков/, подобни екземпляри се появяват едва след 1920 г. Последните се базират на химическия състав на мастилото, който според тях, е идентичен с този на диагоналните препечатки “TRACE INTERALLIÉE”. Няма задълбочени из-

следвания по въпроса, но ако приемем втората версия, то печатът “Образецъ.” изобщо би трябвало да бъде обявен за фалшив, което не е изключено. Съставителят не би могъл да вземе отношение, защото не е съвременник на събитията, а днес след век или повече, трудно би могло да се установи дали едно добре изсъхнало мастило е от преди 100 или примерно – 80 г., особено като се вземе предвид, че подобни екземпляри са преминали през десетки ръце и различни начини на съхранение. Последният е установил само /чрез експертиза/, че се касае за един и същ печат с едно и също мастило, поставян върху различни издания, без да може да определи времето /годината/ на подпечатване.

По същия начин се оценяват и известните екземпляри от поредицата с отпечатък “Т” в кръг или без кръг.

ХИПОТЕЗА НА СЪСТАВИТЕЛЯ ОТНОСНО ПОЯВАТА НА НЕНАЗЪБЕНИ ЕКЗЕМПЛЯРИ В ПЪРВИТЕ БЪЛГАРСКИ ИЗДАНИЯ 1879-87 г.

В основата си тази хипотеза се гради единствено върху възможните грешки, които неизбежно съпровождат всяко типографно издание п.м. от края на миналия век, отпечатано в Э.З.Г.Б. Тези грешки или пропуски на персонала, допълнително покрити /неоткрити/ от контролата, са една от причините за появата на най-редките куриози в българската класика /вж. №7К_{оц}, №14К_{оц}, розовата 5 ст. “Голям лъв”/.

Тук ще се обърне внимание само на изясняване /разбира се, хипотетично/ появата на □№3 от единствено възможната гледна точка, позволяваща да се докаже поне на теория, според съставителя.

Отпечатаните п.л. с 25 сантимовата стойност се подават ръчно под щифтовата касетка за рамково назъбване. Това е монотонна и доста скучна работа, но изискваща внимание от обслужващия машината – нека я наречем така, въпреки че по-правилно би било – щанца с умалени размери, чийто плот е с отвори равни на диаметъра на щифтовете /или както неправилно ги наричат “игли”/, закрепени заедно с касетката към главата, която с един удар /натиск/, възпроизведен от движението ѝ отгоре надолу, извършва пробиването. Работникът трябва да внимава /такава дейност обикновено се извършва от по-ниско квалифицирани/ и да постави п.л. така, че две от страните /образуващи прав ъгъл, т.е. прилежащи/ да бъдат плътно допрени до съответните странични стени /или евентуалните ограничители/ на плота, за да се получи центровка в мястото на желаното продупчване. Ако листът бъде поставен завъртян на 90°, то той пак ще бъде центрован в две прилежащи страни, но продупчването вече ще се извърши не както би трябвало, а в посока 90° спрямо желаната /нормалната/ или п.м. в този п.л. ще бъдат надупчени не по дължина, а по широчина /вж. чертежа на стр. 35/

В този случай /вариант I при точно форматирания лист – най-голяма вероятност/ ще бъдат продупчени по широчина 80 бр. п.м. от п.л. и ще останат 20 бр. или два реда непродупчени /неназъбени/.

Съществува и нищожната вероятност /вариант II – процентно клони към нулата/ – листът освен да е бил поставен неправилно /т.е. завъртян на 90°, но и да е бил скъсен /или подгънат/. Тогава и то само при точно определено скъсяване /подгъване/ по дължина, ненадхвърлящо 20 мм и не по-малко от 13 мм, биха могли да се получат 10 бр. неназъбени или един ред. Това е по-малко вероятно, отколкото работникът да е кърор-кютук пиан или заспал и по-скоро би си

надупчил ръцете вместо да допусне подобна двойна грешка. От друга страна, всичко е възможно и не трябва да се изключва, който и да е вариант – до доказване на несъстоятелността /невъзможността/ му.

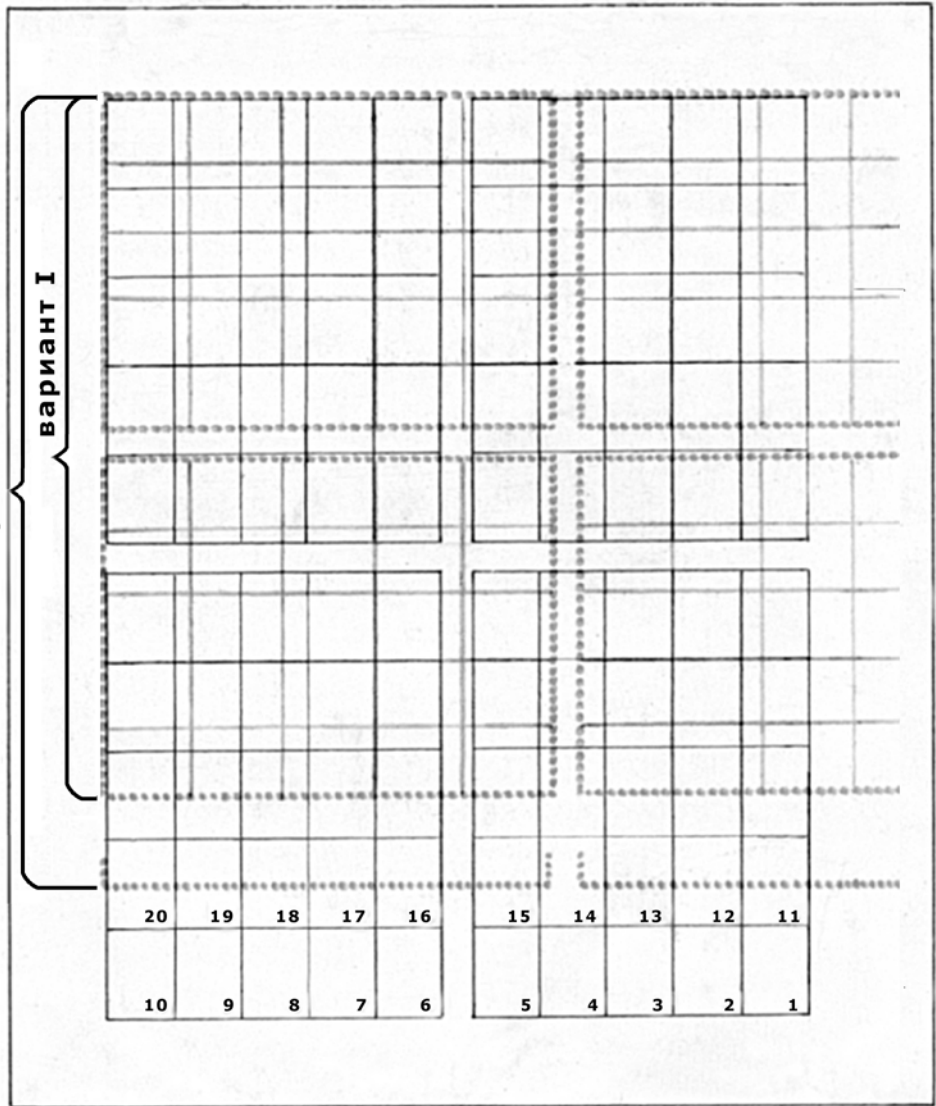
Э 3 Г Б печатен лист 240x296/300/ мм

Вариант I - при точно форматиран лист ще се
получат 20 бр. неназъбени №3
Вариант II - при прегънат или скъсен лист ще
се получат 10 бр. неназъбени №3

положение и посока на погрешно поставен
лист за назъбване завъртян на 90°

вариант II

вариант I

положение и посока на правилно
поставен лист на назъбване

ЛЕГЕНДА: точковият пунктир ограничава назъбените
неправилно 80 (вар. I) или 90 (вар. II) екз.

ЗАБЕЛЕЖКА: номерирането е поставено обратно, защото при
скъсен лист биха се получили само 10 бр. неназъбени

И така, листът е продупчен по широчина и са останали два реда незасегнати от касетката екз. – неназъбени /на практика би могло да се случи с която и да е стойност/. Нататък всичко е ясно – листът преминава през контролата /той си знае как/, пристига в България, разпределят го с други в пощенската станция на Търново ...и идва моментът, когато пощенският служител трябва да го продава парче по парче. Служителят, а възможно е преди това началникът на пощенската станция, което е по-вероятно /количеството п.м., получени централизирано преди продажбата би трябвало да се съхраняват при него и да се раздават от него/ забелязва п.л. с 80 бр. надупчени така, че не би могъл да се отдели и един стандартен екз. и 20 бр. – ненадупчени изобщо /неназъбени/. Какво би трябвало да се направи, за да се отчете сумата 25 франка /в случая 100 бр. x 25 сантима/? Сумата не е никак малка – за онова време.

При всички случаи, 80-те продупчени и негодни за употреба са били върнати в Управлението на пощите /възможно е и целият лист да е бил върнат/ със съответния рапорт, а 20-те неназъбени /или по нареждане на началника на пощенската станция или по разпореждане отгоре – пак Търново/ са били нарязани и разпродадени като редовни, за да се намали колкото е възможно загубата. Всичко това задължително е било отбелязано в месечния приходо-разходен отчет на пощенската станция в гр. Търново.

Какви и къде са доказателствата? – 80-те бр. макулатури, които би трябвало да са прикачени към рапорт или месечна приходо-разходна справка на пощенската станция в Търново, която след преместването на архивите в София би трябвало да е някъде из тези на бившата Главна Дирекция на П.Т.Т., ако не е претопена като отпадъци.

Ако приемем хипотезата за възможна, то бихме могли да извадим и някои много важни заключения, които биха ни помогнали при определението /класификацията/ на □№3. Какви са тези изводи?

Неназъбената 25 с. е замислена и отпечатана като редовна п.м. от изданието 1879 г. По произход е макулатура – резултат от неправилно поставен /завъртян на 90° / п.л. за продупчване, а по същност – преминава през няколко етапа. Първи – грешка, подлежаща на отделяне и унищожаване от контролата, но преминала през нея. Втори – отделяне от макулатурния лист и приспособяването ѝ чрез нарязване за редовна, въпреки нестандартността ѝ. Трети – умишлено /а не несъзнателно или по невнимание/ пусната в употреба /по известните от по-горе причини/ и превърната по този начин в изключително рядък и ценен куриоз, безспорно недооценен от филателните среди в световен мащаб поради НЕЗНАНИЕ, а не заради липса на информация, както се оправдават – та нали □№3 е пред очите на цял свят и то през цяло столетие и никой не би могъл да отрече съществуването ѝ. Какво ѝ липсва още за международно признание и съответната оценка? Нищо друго освен късогледството /извинете – зоркия поглед е по-точно/ на “световно признатите” западни корифеи, които виждат един нищо не говорещ надпис “БЪЛГАРСКА ПОЩА”. Как ли биха реагирали, ако вместо него стоеше примерно – “DEUTSCHE POST” или “U. S. POSTAGE” или ...хайде да спрем до тук, защото някои биха могли да се засегнат, а не това е целта, по-скоро бихме желали да разсъждават без предразсъдъци.

“ЦАРСКА ПОЩА” 1881 г.

На 27 май 1880 г. II-то обикновено Народно събрание приема закон за праворязане на монети. Със същия закон е приета и паричната единица на Княжеството – 1 лев = 100 стотинки. В края на същата година са поръчани в Русия /пак в Э.З.Г.Б./ три стойности – 5, 10 и 25 от новите пощенски марки, които се явяват и като първи със стотинкови стойности. Останалите – 3, 15 и 30, са заявени в началото на 1881 г. Всичко свързано с отпечатването /сюжет, хартия, воден знак, назъбване и др./, отнасящо се за “Сантими”-те е в сила и тук. Всички стойности от т.н. “Царска поща” са също двуцветни с тази разлика, че постоянният черен /втори/ цвят на “Сантими”-те е запазен само в първата поръчка – 5, 10 и 25 ст., които са и с подобни цветове на фона /първия цвят/ като първите. Забелязват се /трудно забележими – установяват се само с помощта на многократно увеличени фотокопия и наслагването на съответните шаблони/ някои различия в извивките и дебелината на цифрите и др., което подсказва, че при второто издание са използвани повече печатарски плочи и форми, някои от които със съвсем нови клишета. Елипсата около лъвчето е с два размера. Единият е идентичен с този на “Сантими”-те, а другият е с около 0.100-0.120 мм по-голям /за вътрешната елипса/, вследствие на което 3, 15 и 30 ст. се срещат с два вида елипсовидни пояса – по-широк, какъвто е при първата поредица и потесен, несрещащ се при “Сантими”-те. Съотношението им днес е невъзможно да се определи.

Не е известно кога, как и защо първата стотинкова поредица е получила названието “Царска поща”, също както новото ѝ наименование “Първи стотинкови”, което безспорно е по-правилно, въобще не бе известно до края на 60-те години. Независимо от горното, съставителят е убеден, че много по-правилно е да се запази традицията. В каталога са използвани и двете наименования, като преобладаващо е традиционното. Това се отнася и за всички следващи поредици.

Българските филателисти имат пълното право /и задължение/ сами да определят и предпочетат едното или другото. Разглеждан теоретически – въпросът би наложил едно общо наименование на първите български пощенски марки вкл. №1-30 – “ЛЪВ” /не “Голям лъв”/ и запазване наименованието “Малък лъв” на други, но това е една хипотетична постановка, която би могла да намери признание или отхвърляне САМО от бъдещите поколения български филателисти, защото настоящите /кои повече, кои по-малко/, за един не малък период – 50 години, са достатъчно обременени с много и различни наименования /повечето безпочвени и лишени от здрав смисъл, но служейки раболепно на определени отхвърлени политически и др. възгледи/, което би оказало влияние върху становището им. Щем или не щем, бъдещето ще разреши проблема.

Първите стотинкови стойности влизат в редовна употреба някъде около средата на м. април 1881 г. Някои изследователи посочват датата 10 /22/, но досега това не е потвърдено със съответните пътували материали или пощенски документи. Всички известни /открити/ до днес са клеймовани след 25 април. Това се отнася за повечето поредици от българската класика, така че датите, отбелязани в този каталог не би трябвало да се приемат безрезервно. Едва след 1900 г. би могло да се приеме, че последните са достатъчно точни.

1881, април; редовни “Царска поща”; ТП в Э.З.Г.Б. Санкт-Петербург; в.зн. I; наз. р. к. 14 ½ :15 /12x17/; 100 /4x25-5x5/

Поредицата се състои от шест стойности само в стотинки:

№6 – 3 стотинки:

а/ червенокарминена/кафявосива

б/ светлолилавокарминена/кафявосива

№7 – 5 стотинки:

а/ черна/тъмножълта

б/ черна/жълта

№8 – 10 стотинки черна/зелена, тъмножълтозелена

№9 – 15 стотинки червена, тъмночервена/зеленомаслинена

№10 – 25 стотинки черна/светловиолетова

№11 – 30 стотинки:

а/ синя, тъмносиня/светлоохренокафява

б/ черносиня, индиго/охренокафявакафява /по-тъмен фон от №11а/

Цветовете на “Първи стотинкови” са по-чувствителни към вода и др. влияния, отколкото тези на “Сантими”-те. Променят се и при продължително излагане на светлина. Навсякъде при определянето им, съставителят е ползвал “MICHEL Farbenführer”. №11 – 30 стотинки с цвят светлосиня/кафява НЕ СЪЩЕСТВУВА /за сведение на изследователите/.

На всички филателисти е добре известно, че клеймованите екз. от “Първи стотинкови” се срещат предимно със звездни печати. Досега няма задоволително обяснение за тази “закономерност”, обхващаща близо 90% от унищожените при тази поредица. В записките си, М. Малчев лансира становището /поскоро – хипотезата/, че това е в резултат на облепяването с п.м. предимно обратната страна на плика (сгънатия във форма на плик лист, какъвто е бил употребяван в повечето случаи, едновременно изпълняващ функциите на лист за писане и затворено писмо, като п.м. са служели за залепването /затварянето/, което се е правело, за да не се плаща допълнително за плик, а са изписвали адреса на другата страна – гладката). В подобни случаи, пощенските служители са били длъжни да поставят датното клеймо върху лицевата страна на писмото /гладката/, където е бил адресът. Датното клеймо е служело за даване ход на кореспонденцията, както е и при отворените писма, а п.м. /печатните таксови знаци при отворените писма/ са били унищожавани със звездни печати. Пак според него, това е и една от причините затворените писма с екз. от “Царска поща” днес да са значително по-малко /по-редки/ от тези със “Сантими”. Дали това е причината днес не би могло нито да се докаже, нито да се отхвърли – становището е добре защитено от страна на паричния проблем, но не и от друга. Не всички инструкции са се спазвали стриктно и наличието на различно подпечатване го потвърждава. Защо не откриваме подобна практика и при “Сантими”-те през 1879-80 г. Отговорът, че българинът не се е “досетил” през целите

тези две години би обидил кръвно съставителя, не само предците му. Така или иначе – нека умуват историците.

“Царска поща” 1881 год.						✉	
№	(*)	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	⊙	ед. фр.	см. фр.
6 а, б	4	10	40	10	2	—	—:—
7 а	6	25	70	15	3	3000	2500
7 б	5	20	60	15	3	3000	2500
8	40	200	800	50	12	—	2500
9 а, б	30	250	1000	40	10	3000	3000
10	150	1000	3000	200	75	4000	4000
11 а	20	60	180	10	3	4000	5500
11 б	4	10	70	12	3	4000	5500
6-11	250	1500	5000	320	100		

№7K_{оц} – 5 ст. с обърнат фон. Един от най-редките куриози в българската класика. Открити са 11–12 екземпляра, унищожени със звезден печат ⊙ – 6000. На търг цената не е надминавала 2000 \$.

Куриозът се е получил, когато лист от тази стойност с отпечатан първи цвят /жълт – фонов/ е бил подаден завъртян на 180° /посока обратна в сравнение с другите листове/ за отпечатване на втория цвят /черния – основен/. По този начин черният отпечатък на лъвчето попада не на определеното му място, което остава неочветено /бяло/ в по-голямата си част. Всички известни до днес екземпляри от №7K_{оц} са с леко изместен /около 0.5 мм/ нагоре фон, поради което се е получила бяла ивица над долната страна на рамката и жълта над горната. Това се среща сравнително рядко при тази стойност и се явява като задължително присъстващ елемент при експертиза. Фонът в елипсата, освен бялата дъга в основата, съдържа още една изключително важна подробност – нокътят на външния пръст от задната лява лапа на лъвчето е отрязан изцяло от вътрешната рамка на елипсата срещу буква “Г” от надписа в нея. Тези две подробности, по всяка вероятност, не са направили необходимото впечатление на фалшификаторите и за щастие, отсъстват засега при известните фалшификати, някои от които са много добре изготвени, но по тази причина и леснооткриваеми.

Правилно би било №7K_{оц} да се наименова с обърнат черен цвят, защото тук става дума за отпечатването на рамката с орнаментите, кръговете, елипсите и лъвчето /т.е. втората операция при отпечатването – полагането на втори цвят – черен/. Полагането на първия цвят /фоновия – жълт/ в случая е без значение. Той е отпечатан първоначално, така че за него не би могло да се употреби понятието обърнат, независимо дали е обърнат на 180° или не. Това оказва влияние само за разположението на в.зн. и е важно за определянето му. Въпросът за наименованието и тук както при самата поредица, трябва да бъде в полза на традицията – обърнат фон. Използваното от съставителя съкращение о.ц. – обърнат център, също е неправилно, защото става дума не само за центъра /лъвчето/, а изобщо за целия втори цвят.

Поради специфичните особености на куриоза с голям % сигурност би могло да се предположи, че от №7K_{оц} е отпечатан само един лист.

Посочените цветове при №6-11 се срещат в по-тъмни или по-светли тонове, но от същия цвят, което се дължи на по-наситено или по-постно омастиляване на клишетата в печатарските форми.

Стойностите от поредицата, с изключение на 15 ст. са отпечатани най-малко на два пъти /по различни поръчки/, но освен при 5 ст. /заради по-голямата разлика в тиражите между двете издания/ и 30 ст. /малкото количество с втори цвят синя или по-вероятно – изчерпването му/ за останалите няма основание да бъдат оценявани различно. Това се отнася за повечето п.м. от българската класика. Изключенията са малко – отбелязани са в таблиците.

И при тази поредица са известни подпечатвания с диагонален печат “Образецъ.” – ръкописен шрифт върху №6б, №7б и №11б. Това, че са открити само при евтините стойности /подобно е положението при “Сантими”-те/ и още повече – касае се за вторите издания /“б”/, говори недвусмислено, че печатът е поставен значително по-късно от датата на валидиране на поредицата. Оценките на всички подобни не могат да бъдат по-високи от съответните в колонка ☉ на таблицата за оценки на стр. 39. Този печат не е открит върху №2-4 и №8-10.

Двойки, тройки, карета и по-големи блокове, съставени от екз. “Царска поща”, са не по-малко редки, отколкото подобни от “Сантими”.

№	☐☐☉			☐☐☐☉			☐☐☐☐☉	
	*☉	* *☉	☉☉	*☉	* *☉	☉☉	* *☉	☉☉
6 а, б	25	85	100	60	150	400	200	—
7 а	60	160	50	110	260	250	330	350
7 б	45	130	40	90	220	300	220	300
8	400	2000	120	850	3600	600	5000	—
9 а, б	320	2500	150	700	4200	—	6000	—
10	2500	7000	2500	4000	—:—	—	—:—	—
11 а	130	400	250	270	750	—	1000	—
11 б	25	150	200	45	250	—	360	—

“Първи стотинкови” официално не са изваждани от употреба, но стойностите 10, 15 и 25 ст. са били изчерпани още в края на 1882 г., 5 ст. се среща върху действително пътували материали /предимно печатни произведения/ до 1885 г., а 30 ст. е открита и върху пътували материали /известни са два плика от пощенската станция на гр. Пловдив/ до края на 1887 г. Положението с №6 – 3 ст. е все още забулено в догадки и предположения. М. Малчев твърди, че до 1940 г. не е открито затворено писмо с тази стойност, влизаща в каквато и да е франкировка. Съставителят също не е имал щастието да види плик с 3 ст. /ако се изключат известните няколко фалшификата с по 5 бр. от №6/.

И тук се сблъскваме с изключително много подправяния – предимно пликосе с “Голям лъв”, от които са свалени п.м. и са презалепвани такива от “Царска поща” или “фабрикуваните” изцяло фалшиви затворени писма /използвани са стари пликосе/ с изцяло фалшиви копирани печати върху истински или фалшиви п.м. Но най-често срещаните подправяния са върху печатните произведения /вестници, списания, бандероли/. Тук фантазията на фалшификаторите е направо смайваща – та не щеш ли половинки, та ед. фр., че дори и см. фр. При всички случаи е необходима /по-точно – абсолютно задължителна/ експертиза и то от български експерт. Както беше споменато и по-преди, действително пътувалите по пощата материали с екз. от “Първи стотинкови” са значително по-редки от тези със “Сантими”.

Според М. Малчев, едва след 1905 г. и най-вече след 1909 г. започват “големите открития” на най-различни “куриозни” облепвания – франкиране със срязани /хоризонтално, вертикално или диагонално/ на две екземпляри от първите две поредици, подпечатаните с “Т” и др.

В този каталог всички подобни ще бъдат разгледани поотделно, за да могат българските филателисти сами да преценят кои твърдения заслужават внимание и по този начин да се освободят от излишен баласт както в познанията, така и в колекциите си.

В повечето български каталози, а и на други места /разни писания – изследвания, студии и тем подобни без какъвто и да е доказателствен материал, а оттам и без стойност/, се натрапва становището, че пощенските станции в страната е трябвало да таксуват в двоен размер недостатъчно или въобще необлепената кореспонденция като предварително я обозначат /подпечатат/ с клеймо “Т”. По всяка вероятност, авторите са имали предвид разпоредбите на Пощенския департамент на Русия от средата на 1875 г., които са били в сила по време на Руско-Турската война от 1877-78 г. и са се изпълнявали, доколкото е било възможно това, от Руската полева поща и по-точно от отдела за пощите и телеграфите. В действителност, разпоредбата, касаеща тарифите в Русия, се е прилагала и в българските земи – тези, които са били освободени /окупирани/ от руската армия. Частта, отнасяща се за тарифите вътре в страната, е следната*:

---

* Горепосочената тарифа е извадка от записките на М. Малчев, където последната е обяснена /тълкувана/ по много странен начин – почти неразбираем за съставителя. Излиза, че действително пътували по пощата писма /независимо дали са отворени или затворени/ от България, облепени с руски п. м. изобщо не би трябвало да съществуват. От една страна – страната ни /според тълкуванието/ е без статут /и според официалните руски документи/, а от друга – прилагането /употребата/ на тарифите и съпровождащите ги инструкции я третират като Задунайска губерния /изразът е от записките на М. Малчев и може би е неточен/ или като съставна част от Руската империя с всички произтичащи от това последствия според военновременните укази, разпореждания и др. Съставителят претендира, че познава относително добре руската класика /става дума за п. м. от периода/, разбира се, далеч по-малко от българската и не би могъл да се съгласи поне с половината от горепосочените стойностни съставки за отделните пощенски услуги. Примерно – да вземем първата /една от най-обикновените и ползваните/ за отворените писма – 4 копейки. Възможна ли е такава такса по две причини? Първата – от 1875 г. до 1889 г., т.е. цели 15 години след въвеждането ѝ /а и преди това/ в Русия не е отпечатана п. м. с такава стойност – 4 к. и втората – такава такса /4 к./ е много висока в сравнение с 8 к. за лот затворено писмо. Би трябвало да бъде 2 или най-много 3 к., ако разгледаме внимателно пропорциите на руските тарифи. В записките на М. Малчев за тарифата и инструкцията. към нея от 1875 г. са отделени около 10 страници, за които тук няма място – още повече, че не са подкрепени с какъвто и да е пътувал материал. Съставителят е с далеч по-малки познания от М. Малчев и затова не би могъл да отхвърли категорично становището му, нито приведената от него тарифа /въпреки че не е ясно от къде е извлечена, но подобна и горе-долу същата се посочва и от инж. Н. Грънчаров, Петър Апостолов и Иван Мировски – трудно е да се приеме, че в различни периоди с разлика от 50 г. всички са се позовали на неверни документи или неверни публикации/, но е убеден, че има нещо неточно. Друг пример – 8 копейки за лот затворено писмо вътре в страната и 10+5 к. за препоръка и разписка за него /не става дума за обратна разписка/. Според приетите от Конвенцията решения, препоръката не би трябвало да надхвърля таксата за затвореното писмо. Трети пример – ако таксата за затворено писмо вътре в страната е 8 к. за лот; то тази такса едва ли ще е същата за Австро-Унгария или Германия и уникалните пликкове на г-н Д. Загорски би трябвало да са фалшиви или най-малкото с допълнително залепени п. м. от 8 к. по-късно. В тарифата /от 1875 г. според записките на М. Малчев/ има няколко различни тарифи за странство, диференцирани по такъв начин, че съставителят /за свой срам/ не можа да се справи. Достигна до едно логично /за съжаление, риторично/ заключение – възможно ли е до 1940 г. /според записките на М. Малчев/ да не е открито нито едно единствено писмо от България за където и да е, облепено с руски п. м., ако кореспон-

отворено писмо – 4 копейки /??/
затворено писмо – 8 копейки за лот /около 12.8 грама/
за препоръка – 10 копейки + 5 копейки за издаване разписка, удостоверяваща подаването на писмото и грамажа му
за обратна разписка – 10 копейки
печатно произведение – 2 копейки за първите четири лота

Една важна подробност – изцяло необлепените /отворени или затворени писма/ не подлежат на доставка до получателя, т.е. изключва се нулевото франкиране /без п.м./. Частично облепените е трябвало да се заплащат от получателя в двоен размер, т.е. по 16 копейки за лот.

Като се вземе предвид, че необлепено или частично облепено отворено писмо не е подлежало на доставка и че затворено писмо, което не е облепено най-малко с 8 копейки също не се допуска за експедиция – според инструкцията, то за получателя остава една единствена възможност за евентуално “доплащане” – затворено писмо, тежащо над 1 лот, облепено най-малко с 8 копейки. Това голямо и може би скучно отклонение е направено умишлено от съставителя с единствена цел – да може и начинаещият филателист да навлезе в същността на проблема “доплащане”, да го постави на единствено възможната основа, поради която е възникнал и да отклони всички недоказани тълкувания по въпроса, породени от неправилното му отъждествяване с подобни проблеми в други страни и начините на разрешаването им. Съставителят няма за цел описване на порядките по време на Руско-Турската война от 1877-78 г., нито за периода след нея до м. май 1879 г. Това е направено далеч по професионално и задълбочено от инж. Н. Грънчаров в един прекрасно списан труд – “Руска полева поща в България и на Балканите 1877-79 г.”, отпечатан в кн. 13/1994 г. на списание “ФИЛАТЕЛЕН ПРЕГЛЕД”. Този фундаментален /от историческа и фактологична гледка точка/ труд е един от малкото в бедната ни филателна книж-

---

денцията е пътувала с такива. Категорично не. Би трябвало да има – ако не в България, то поне в Русия. Или... М. Малчев е прав – т.е. такива писма не би трябвало да съществуват, защото таксата е заплащана в брой. Логичният анализ не допуска облепяването на кореспонденцията от България с руски п. м. и същевременно тяхната липса /неоткриваемост, в неизвестност/. Та нали в България са разквартирувани десетки хиляди руски офицери, които не бихме могли да приемем за неграмотни – те са голяма част от елита на Руската империя и повечето са високообразовани за времето си. За доказателство М. Малчев се позовава на случая от 1908 г. – малко след обявяване независимостта на България. Неизвестни родолюбци предават на Княз Фердинанд I /вече Цар на българите/ няколко от известните писма, изпратени от страната до заседаващите на Берлинския конгрес през м. юни 1878 г., в които изказват несъгласието си с разкъсването на Санстефанска България. М. Малчев твърди, че тези писма били без печат “FRANCO”, без п. м., а само с пощенски клейма, като две от тях /най-обемистите/ – изобщо без пощенско обозначение /вероятно връчени на ръка/. Не съобщава съдържанието им, подател или др. нито къде и как е успял да ги види.

На съставителя не е известно дали въобще има запазени от тези писма до днес и къде се съхраняват. Ето една прекрасна възможност за изява на историците, желаещи да помогнат на българските филателисти. Нека потърсят, открият, преснимат и публикуват поне едно от тези паметни писма /става дума за такова с печати, тези без печати – пренесените на ръка, в случая, не представляват интерес/.

Нищо от по-горното не е съобщено в “КООП-КАТАЛОГ” поради изричното несъгласие на Георги Ноков и Крум Дренков. В защита се е обявил само Петър Апостолов. Съставителят предполага, че страхът от цензурата е надделял и може би по тази причина и до днес този въпрос остава неизяснен, а той е от изключително голяма важност за т.н. предмарков период на Княжество България – б.с.

нина, които не се нуждаят от корекции, въпреки историческата си същност. Не-що повече – би могъл да послужи като незаменимо настолно помагало /еталон/ на всеки специалист или експерт, занимаващ се с изследвания на пътували материали от и до нашите земи от средата на 1877 г. до м. май 1879 г. С негова помощ би могло да се установи дали в този период определено писмо /или друг пощенски материал/ действително е пътувало по указания маршрут и по този начин да се дешифрират определени фалшификати и подправяния. Последното би спестило значителни средства и разочарования на колекционерите-изложители на подобна тематика и би спомогнало за правилно подреждане на експонатите.

Още една малка /последна/, но по своето значение от изключителна важност подробност. Според инструкцията недостатъчно облепените затворени писма е трябвало да се заплащат в брой. Подобни пликосе не са се дооблепвали с марки, а за доплатената сума получателят е получавал разписка. В нея е трябвало да се впишат недоплатените лотове, които са се заплащали по 16 к.

Както се вижда от всичко дотук, практикуваното в Русия допълнително заплащане и т.н. “доплащане” в Княжество България имат много малко прилики и ако трябва да бъдем точни – нямат нищо общо.

Предположението, че дейността на руската полева поща автоматично е била прехвърлена на съответните граждански служби в Княжеството би ни довело до множество грешки и заблуди. Голяма част от порядките, въведени по нашите земи с навлизането на руските войски, са били отменени с изтеглянето на последните, което от своя страна е свързано със закриването на трактове и др. Останали са да функционират паралелните граждански и новообразуваните такива.

Въвеждането на нови тарифи в сантими и франкове /старите са били в копейки/ от м. май 1879 г. първоначално внася допълнителни трудности и объркване – разпорежда се заплащане с нова парична единица, която де факто съществува само на книга. Няма български сантими, няма и български франкове. Страната ни не е имала собствена парична единица до края на 1880 г., когато са били пуснати в обращение първите български монети /медни/ от две, пет и десет стотинки. Законът за правосечене на монети е приет още на 27 май 1880 г., но самото отсичане се забавя почти с шест месеца. Дотогава в Княжество България /а и дълго след това/ са били в обращение най-много турски, значително количество руски и по-малко румънски, сръбски и гръцки монети. Не са изключение френски франкове, австрийски кройцери, английски и италиански лири. Повечето от гореизброените са от благородни метали /злато, сребро/, но не липсват медни и другосплавни монети, които по време на война губят значителна част от стойността си.

През 1879 и 1880 г. са били направени два опита да се отсекаат “български сантими”, но и при двата случая проектите не са били одобрени предимно по политически съображения. Въпреки обращението на парични знаци поне от десетина държави вътре в страната, току-що освободеният български народ в преобладаващата си част /особено по селата и махалите, в градовете и паланките са живеели под 10% от населението на Княжество България/ е бил безпаричен или е разполагал с толкова средства, колкото са му били необходими, за да просъществува в едно полуфеодално и почти затворено за периода стопанство. Голяма част от търговската дейност е била блокирана от военните действия в района, а грабежите и др. безчинства не са били рядкост.

На фона на тази неблагоприятна икономическа картина нека си представим бай Георги от махала Краево как получава хабер от сина си, отишъл да учи

занаят или школо в града, където има и пощенска станция. Синът, неразполагащ с достатъчно средства /25 сантима представляват оскъдната му храна за два дни/, изпраща затвореното писмо необлепено /за отворено би трябвало да се избърка 10 сантима/. Да предположим, че пощенската станция го обработи и отпрати по съответния маршрут /тракт/ и то стигне до бай Георги. А сега, да си представим как последният трябва да се бръкне в поясока, да извади кесията /ако има такава – по-вероятно е да разполага с десетина акчета или най-много с два-три гроша, завързани във възел/ и да отброи 50 сантима или $\frac{1}{2}$ франк /нещо, което нито го е виждал, нито го е чувал, а още по-малко притежавал, защото такива пари не съществуват/. Това би могло да стане само ако го държат /и то много здраво/ двама бабаити и трети да развързва възела. Пощальонът /на кон или пеши/ е сам и освен това си имат лаф с бай Георги /познати са, може и съселяни/, та не би си и помислил да постъпи така с него. Да разгледаме и другият вариант /най-често практикуван по селата и малките общини/ – незаплатените писма са били оставяни в общината на съхранение до заплащането им от получателя, когато последният е отказвал да заплати наказателната санкция /таксата/. Да не е луд бай Георги да бие 15 или 20 км до общината, че и пари да дава. Добре известно е, че колкото работлив е бил българинът – най-малко два пъти по-стегнат е. Така е закърмен, така е възпитан и научен на песеливост ...животът го е направил такъв. По-скоро би се съгласил да му ударят 20 тояги на голо, отколкото да отброи шепа акчета /даже и да ги има/. За пояснение: парá – най-дребната монета, акче – дребна монета равна на три парí, грош – монета равна на 40 парí /другото наименование – пíастър равен на гроша, изобщо не добива популярност/, сантим /стотинка/ – равна на 1.766 пари, 1 пара = 0.566 стотинки, 25 сантима /стотинки/ – 44.15 пари, 1 франк /1 лев/ = 177 пари.

Поради хаоса в разплащателните отношения по предложение на министрите в Княжеството през 1879 г. е издаден Княжески указ за издаване на тарифа за разните монети, които се употребяват в Княжеството, съобразно с истинската стойност на тези монети. Но и този указ не подобрява чувствително положението, породено от липсата на национална монетна единица.

Да се опитаме да погледнем от юридическа гледна точка на тези отношения. В Княжеския указ от 1879 г. за установяване нужния порядък в областта на монетното обращение и този за уреждане на пощенската служба в страната /вторият е предшестваш/ никъде не се споменава за принудително събиране на такса за неплатената кореспонденция. Още по-малко за печат “Т”. Така че нашият бай Георги /бихме могли да го наречем и Балкански/ е в правото си ДА НЕ ПЛАТИ, ако не желае, поне до средата на 1884 г., когато са отпечатани първите официални марки /за доплащане/, съпроводени със съответната наредба за тарифата, инструкция и др. указания.

Нека си зададем въпроса – защо намираме печат “Т” върху №1 и №7, а не върху №4 – 50 сантима, която би трябвало да е употребявана най-много при такива случаи. Защото №1 и №7 са значително по-евтини от №4. Друг въпрос – къде или на какъв плик би могло да се постави стойност 5 /с. или ст./ . Би трябвало да има недооблепяване с 2.5 ст.

Според съставителя всички известни, клеймовани с печат “Т”, независимо от коя от първите три поредици са, би трябвало да се оценяват по-ниско и от тези с фалшив печат или “Т” = Ⓢ – 20%.

Да проследим съдбата на съхраняваните в общините незаплатени писма в периода до средата на 1884 г. В повечето случаи – след месец или два те са били давани на адресатите по обясними причини /или за да не се развалят доб-

ри отношения между съселяни, или чрез ходатайство/. Останалите /непотърсените и непредадените/ са били откривани по общинските архиви до 30^{-те}, та чак и до 40^{-те} години.

Представете си един добре запазен плик, примерно от средата на 1882 г., незаплатен /необлепен/, но обработен от пощенските станции с два истински /с естествено изсъхнало мастило от близо 120 г./ печата – по един от станцията-изпращач и станцията-получател. Подобно съкровище и днес се явява като най-подходящ /истински действително пътувал по пощата/ материал за “майстор” на редкости от класиката. Не е нужно голямо въображение и не е много сложно – необходими са три екземпляра от №7 /известни са и други по-атраaktivни варианти: 5 бр. от №6, или смесена франкатура №2 + №7 – “Сантими” с “Царска поща”, или обратното – №1 + №8 или др., а може да се направи и препоръчан – по желание на клиента/, звезден печат /може и да не е истински – едва ли ще се намери някой да го оспори/, подобно мастило на станцията-изпращач /с елементарни познания за състаряване, че даже и без тях/ и... първоначалната му цена, на който и да е европейски търг, би била най-малко 5000 ДМ, а би могъл да се продаде и за двойно по-голяма, стига да има повече кандидати за редкостите.

Какво повече би могло да се иска от един незаплатен плик. Нищо, освен натрапчивата мисъл – ех, бай Георги, защо не си платил навремето вересиите /доплащането/ на синчето, та сега да не се чудят експертите и тесните специалисти /особено набедените/ – кой плик е автентичен, кой е подправен или в чий таван след 120 г. е открит.

Класификацията и оценката на известните т.н. половинки – хоризонтално, вертикално или диагонално срязани екз. от първите две поредици е много по-сложна и трудна експертна дейност, която тук по обясними причини не би могла да намери място. Въпросът ще бъде разгледан по-подробно след поредицата “Голям лъв I”, защото само от нея засега са открити повече срязани на две екземпляри, с едно и също датно клеймо, от една и съща пощенска станция /Никопол, Самоков/. Изключително трудно е и за изявен експерт или специалист с дългогодишна практика да намери отговори на множеството въпроси, изникващи при подобна отговорна дейност. Едно е абсолютно сигурно – няма ли в известност /наличие/ повече от една половинка /може да не е от една п.м., но задължително от една стойност/, подпечатани с едно и също кръгово клеймо с датен указател /на една и съща или най-много на две последователни дати/, от една и съща пощенска станция, с едно и също мастило, то би трябвало да се предположи, че става дума за “уникат” /най-вероятно груб фалшификат/, което може да се установи само при експертиза. Навсякъде, където се споменава за т.н. половинки, трябва да се знае, че се отнася само за подобни екземпляри върху плик, пощенски документ, печатно произведение и др. или за отрез от последните с наличието на цялото датно клеймо. При всички гореизброени случаи, стойността на експертизираните половинки е относителна, защото последните се явяват като неофициални местни провизорни издания – в никоя наредба или инструкция не се споменава за подобен начин на франкиране. По тези причини оценката винаги е –:–.

Известни от първите две поредици: №2 – срязана вертикално, №6, №8 и №11 – срязани диагонално. Съставителят е на мнение, че половинките от първите две поредици изобщо не трябва да се признават /вж. необлепените пли-

кове/. До влизането в употреба на марките за доплащане, въобще никакви половинки не би трябвало да се признават.

Известните екземпляри с част от надпис “ОБРАЗЕЦЪ” се оценяват подобно на сантимовите такива, според таблицата на стр. 40.

“ГОЛЯМ ЛЪВ I” 1882-86 г.

Трета поредица от редовни пощенски марки, отпечатани в Русия /Э.З.Г.Б./. Известни са най-малко четири издания с най-различни тонове и нюанси на цветовете, неуточнени и до днес. Разбираемо е, че и посочените от съставителя, със сигурност не са най-точните.

Изследователите на българската класика предлагат различни варианти на класификация, някои от които /на П. Караиванов – вж. “Албум за пощенски марки 1933 г.” и на М. Малчев – вж. “КООП-КАТАЛОГ” изд. 1948 г./ са логично и хронологично по-издържани от предложения тук, който е по БК. Съставителят е възприел последния /въпреки неточностите/, защото голяма част от българските филателисти са добре запознати и свикнали с него /БК/, а освен това и “МИХЕЛ” ги разглежда по подобен начин. Евентуалното му изменение само би внесло объркване, което е нежелателно за настоящия каталог.

1882, декември – 1886; редовни “Голям лъв I”; ТП в Э.З.Г.Б.; Санкт-Петербург; в.зн. I; наз. р. к. 14 ½ :15 /12x17/; 100 /4x25-5x5/

Всичко свързано с отпечатването /сюжет, хартия, воден знак, назъбване и др./, отнасящо се за първите две поредици е в сила и тук. Единственото забелязано различие е в дебелината на хартията. Някои от стойностите /№12 и №13 – издания от 1885 г. и №14 – издание от 1886 г./ се срещат и на среднодебела хартия с дебелина около и над 0.075 мм, каквато при предишните не е открита. Броят на стойностите е увеличен с 1и 2 ст., което е продиктувано от нуждите на пощенските служби, поради изменението на тарифата за печатните произведения от началото на 1885 г. /м. януари/.

Поредица се състои от девет стотинкови стойности, в които преобладават пастелни и по-бледи цветове. Черният цвят е окончателно изключен от гамата.

№12 – 1 ст. /“единъ стотинкъ”/:

а/ сивовиолетова/кремавосива 1885 г.

б/ матововиолетовопурпурна/светлокремавосива 1885 г.

№13 – 2 ст. /“два стотинки”/:

а/ черномаслинена/матовосива 1885 г.

б/ черномаслиненозелена/матовожълтосива 1885 г.

№14 – 3 стотинки:

а/ тъмнооранжева/жълта 1882 г.

б/ оранжева/светложълта 1884 г.

в/ светлооранжева/матовожълта 1886 г.

№15 – 5 стотинки:

- а/ тъмнозелена/бледозелена 1882 г.
- б/ черносиньозелена/светлосиньозелена 1884 г.
- в/ зелена, тъмнозелена/бледожълтозелена 1885 г.
- г/ тъмножълтозелена/светложълтозелена 1886 г.

№16 – 10 стотинки:

- а/ тъмнорозовочервена/бледорозова /по-светъл фон/ 1882 г.*
- светлорозовочервена/розова /по-тъмен фон/
- б/ светлокарминеночервена/матовокарминеночервена 1884
- в/ розовочервена/розова 1885 г.
- г/ наситенотъмнорозова/матоворозова 1886 г.

№17 – 15 стотинки:

- а/ тъмносиволилава/матовосиволилава 1882 г.
- б/ сиволилава/матоволилава 1884 г.
- в/ кафяволилава/матовокафяволилава 1885 г.
- г/ карминенопурпурна/матовокарминенопурпурна 1886 г.

№18 – 25 стотинки:

- а/ черносиня/матовокобалтова 1882 г.*
- а/ синя/ матовокобалтова
- б/ черносиня/светлокобалтова 1884 г.
- в/ тъмносиня/бледосиня 1885 г.
- г/ наситеносиня/небесносиня 1886 /най-светла от всички/

№19 – 30 стотинки:

- а / тъмнокарминенокафява /матовосиньозелена 1882 г.
- б/ виолетовопурпурна/бледосиньозелена 1885 г.
- в/ светловиолетовопурпурна/светлосиньозелена 1886 г.

№20 – 50 стотинки:

- а/ тъмносиня/матоворозова 1882 г.
- б/ прускосиня/лилаворозова 1885 г.
- в/ тъмносиня/светлолилаворозова 1886 г.

В. Караиванов е отделил в колекцията си повече от десетина цветови нюанси за всяка стойност от №15-20. Твърди, че никой не е в състояние да определи точните цветове на изданията “Голям лъв”. Съставителят споделя това становище, но все пак е длъжен да направи опит за разграничаване, защото това е от значение за оценките.

Всички мастила, употребени при отпечатването на изданията “Голям лъв” 1882-86 г. са неустойчиви при промиване или продължително излагане на пряка слънчева светлина. Много чувствителни са към амоняк и др. химикали. От 30^{-те} години са известни множество от т.н. амонячни куриози /екземпляри със силно променени цветове вследствие въздействие с амонячни пари/. Най-разпространени от тях са: 1 ст. – бledосиня/светлооранжевожълта, 15 ст. – розова/бледорозова, 50 ст. – бledосиньозелена/матовожълта, 1 лв. – черна/бледожълта и др. Освен розовата 5 ст. до днес не са открити други стойности със сгрешени цветове.

---

* 10 ст. а/ тъмнорозовата е използвана за типографната препечатка $\frac{3}{10}$ ст., а тъмнорозовочервената е употребена за литографната препечатка $\frac{3}{10}$ ст. – б.с.

* 25 ст. черносиня/матовокобалтова е използвана за типографната препечатка $\frac{15}{25}$ ст., а синя/матовокобалтовата – за литографната препечатка $\frac{15}{25}$ ст. Тези пояснения са направени с цел по-лесното различаване /отделяне/ на типографните от литографните препечатки. Отнася се предимно за неупотребените екземпляри. Продължително /неколкократно/ промити и лошо съхраняваните променят цвета си – б.с.

“Голям лъв I” 1882-86 г.						✉ _⊙	
№	(*)	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	⊙	ед. фр.	см. фр.
12 а, б	5. –	12. –	35. –	10. –	4. –	100. –	500. –
13 а, б	3.50	10. –	30. –	6. –	2.50	200. –	500. –
14 а б, в	0.20	0.60	2. –	0.50	0.15	800. –	300. –
	0.10	0.25	1. –	0.20	0.10	700. –	250. –
15 а, б в, г	4. –	12. –	30. –	3.50	1. –	300. –	200. –
	2. –	6. –	20. –	2. –	0.60	300. –	200. –
16 а, б в, г	4. –	12. –	30. –	4. –	1. –	400. –	200. –
	2. –	6. –	20. –	3. –	0.60	400. –	200. –
17 а б, в, г	5. –	15. –	35. –	4. –	1.20	200. –	250. –
	2. –	6. –	20. –	3. –	0.60	200. –	250. –
18 а, б в, г	4. –	12. –	30. –	3.50	0.80	250. –	300. –
	2. –	6. –	20. –	2. –	0.60	250. –	300. –
19 а б, в	4. –	12. –	30. –	5. –	1.20	350. –	350. –
	1.50	5. –	18. –	2.50	0.50	350. –	350. –
20 а б, в	4. –	12. –	30. –	5. –	1.20	400. –	400. –
	1.50	5. –	18. –	2.50	0.50	400. –	400. –
12-20	15. –	55. –	200. –	30. –	10. –		

Всички екземпляри. от №14-20 с четливи датни клейма от м. декември 1882 г. се оценяват по 100 лв.

Всички екземпляри от №12-20 с четливи сини източнорумелийски датни клейма се оценяват според колонка ⊙ + 20 лв. /до края на 1887 г./.

Всички екземпляри от №12-20 с четливи датни клейма “СЕЛСКА ПОЩА” се оценяват според колонка ⊙ + 15 лв.

Редките източнорумелийски клейма /до края на 1887 г./ като “ИСТОЧНО-РУМЕЛИЙСКА ПОЩА * П. П. П-ЩЕ” /външен ред/ “BUREAU AMBULANT DU TRAIN” /вътрешен ред/ – еднокръгов, двуредов с триредов датен указател, употребяван до края на 1886 г. със синьо мастило, “ТЕЛЕГРАФО-ПОЩЕНСКА СТАЦИЯ * ПЛОВДИВЪ” – двукръгов, едноредов с лъвче във вътрешния кръг, употребяван със синьо /1886 г./ или черно /1887 г./ мастило, “БУРГАСЪ * ПРИСТАНИЩЕ” – еднокръгов, едноредов с триредов датен указател, употребяван до края на 1886 г., както и печатите “ДУНАВСКО ПОЩЕНСКО ПИСАЛИЩЕ №2” – двукръгов, едноредов, с двуредов датен указател, употребяван до средата на 1887 г. със синьо мастило и “PER MARE” – правоъгълен, едноредов – черно мастило, се оценяват според колонка ⊙ + 50 лв. /за подробности вж. VI^a част на каталога/.

№14P₁ – голямо и неправилно цветно петно пред задната лява лапа на лъвчето ** = ⊙ – 25, * = ⊙ – 15. Повтаря се на едно и също място в листовете на голяма част от тиража на №14в.

№14P₂ – надлъжно засегната /липсваща/ част от горната хоризонтална страна на външната рамка при горния лъв ъгъл ** = ⊙ – 25, * = ⊙ – 15. Повтаря се в листовете на голяма част от тиража на №14б.

№14K_{оц} – 3 ст. с обърнат фон * = ⊙ – 5000. Всичко казано за №7K_{оц} се отнася и за №14K_{оц} Предполага се, че от този рядък куриоз са отпечатани поне два листа /200 екз./, защото са открити екз. с печати от София и от Варна. Броят на известните екземпляри не е уточнен, но би трябвало да са повече отколкото тези на №7K_{оц}.

№15Р – “ПЕТЪ СТОГИН.” вместо “ПЕТЪ СТОТИН.” ** – 2000, * = ⊙ – 200. Много рядка разновидност /две цветни петна върху втората буква “Т” от надписа “СТОТИН.” Повтаря се в част от листовите на №15г. Според М. Малчев, до 1930 г. са били известни не повече от 20-25 бр., от които само два с оригинална гумировка без лепенки.

№16КЦ – 5 ст. тъмнорозова/бледорозова вместо тъмножълтозелена/светложълтозелена ** – -:–, * = ⊙ – 4000. Това е един от най-популярните куриози в българската класика, но много често надценяван*.

---

* Как се е получил този куриоз /хипотеза на съставителя/? Привършило е отпечатването на п. л. с 5 ст. /втори цвят – тъмножълтозелен/ и печатарската плоча се сваля от машината. Измива се и се почиства. В това време се подменя казанчето /или ваната/ с тъмножълтозеленото мастило и на мястото му се поставя подобно, но вече с тъмнорозово за отпечатване втория /основния/ цвят на следващата стойност – 10 ст. Разбираемо е, че отпечатването на първия и втория цвят не се извършва на една и съща машина, защото процесът би отнел двойно повече време. Машина 1 /нека я наречем така/ подготвя /отпечатва/ фоновия цвят и подава п. л. с отпечатан вече първи цвят /в случая бледорозов/ на машина 2, където трябва да се отпечата втория цвят. Всяка машина се обслужва от двама работника – майстор-печатар и помощник. Първият извършва монтажа и демонтажа на печатарската плоча, центровката на п. л. върху плота и следи за нормалната работа на машината. Помощникът измива и почиства свалените плочи, пълни /долива или подменя/ казанчето /ваната/ с мастило и подава /или прибира/ п. л. Трябва да се прави разлика между печатарска плоча и печатарска форма. Първата е обикновена кутия /дървена или с метални кантове/, в която се монтира печатарската форма, посредством винтове, щифтове или стеги. В нашия случай /изданията “Голям лъв”/ печатарската форма се състои от четири еднакви форми от по 25 клишета /5x5/ във всяка, монтирани със съответните дистанционни подложки, отделящи ги една от друга. Този монтаж не се извършва от майстора-печатар, който работи на машината, а в друго отделение на печатницата от други работници. Майстор-печатарят само монтира готовата плоча /т.е. кутията с четирите форми в случая/ на машината и след свършване на работата с нея я демантира. Той не подменя счупените /смачкани или повредени/ клишета – само следи за появата им върху отпечатъка и при подобно наличие спира машината. Демонтаж на печатарските форми, подмяна или ремонт на клише /та/ се извършва в другото отделение – там където е събрана цялата плоча.

По всяка вероятност, помощникът е подал на майстора измитата и почиствена вече печатарска плоча с формите за 5 ст. или последният сам я е взел и монтирал на машината /в случая това не е важно – кой е допуснал грешката – важното е, че това Е СТАНАЛО/. Започва работа – върху подадените от машина 1 п. л. с отпечатан бледорозов фон – първи цвят, се отпечатва тъмнорозовият втори цвят, но с плоча за 5 ст. Грешката е забелязана още при първия или най-много при втория лист, машината се спира, демантира се погрешно поставената печатарска плоча, поставя се на нейно място тази с формите за 10 ст. и работата продължава. Тук е допусната и втора грешка – листът с 5 ст. – розовата или е затрупан с други листове, но вече с 10 ст. или след свършване на работата е неправилно прибавен към другите /тази грешка би могла да е направена и от контролата или от лицето, пренасящо поръчката /отпечатаните п. л./.

Листът с 5 ст. – розовата пристига в България, пак не е забелязан /отделен/ и се разпределя в пощенската станция на гр. София /или Варна/, където се разпродава. М. Малчев предполага, че са разпределени по един лист в София и Варна, позовавайки се на клеймата върху известните подпечатани екземпляри. Съставителят е на друго мнение – листът е бил само един и независимо къде е бил разпределен, той е разпродаден парче по парче от забелязалия го пощенски служител, който вероятно го е заплатил със собствени пари и впоследствие изкарва прилична печалба от филателистите. По всяка вероятност, разкъсането на листа /на отделни екземпляри/ се е наложило по

две /или една от двете/ причини. Първата – лесно и незабележимо изнасяне от пощенската станция – трудно би било там да се препродава на филателистите и втората – изкарването на по-голяма печалба [ако се продаде на един или двама души ще трябва да има отстъпка, а на парче и ако търсенето се засили /интересът/, то и цената би се вдигнала съответно]. Нито един от известните десетина плика с розовите 5 ст. не са пътували по пощата. Как иначе бихме си обяснили наличието на 3 /три/ и дори 5 /пет/ екземпляра върху плик и същевременно липсата даже на чифт /двойка/ неразкъсани. Освен това печатите от София са с дати от октомври 1886 до края на април 1887 г. или розовата 5 ст. е подпечатвана в продължение на шест месеца. Възможно ли е това за такава голяма пощенска станция – та един лист би се свършил за няколко дни или най-много за седмица. Положението във Варна е още по-комично – там подпечатването е траяло цяла година – от края на 1887 до края на 1888 г. Коментарът е излишен, но би бил от голяма полза за наивниците, които купуват пликосе с розовата 5 ст. от известните западноевропейски търгове, придружени с експертизи, фотоатести и какво ли не и разбира се, подписите и печатите на известни западни експерти, които и след цял век си нямат и хал-хабер от българска класика. Да не говорим за оценителите, които скалпват тези оценки, като че ли през обедната си почивка, обхванати от лека дрямка, но да не си помислите, че са заспали – сакън, щом видят плик с немска п. м. /независимо дали е от Занзибар или Джибути – грешка, тук п. м. трябва да е френска/ веднага се разсънват и цените стават реални, та дори и свръх. Бог да им е на помощ и нека Той да им прости, съставителят не би могъл, защото дядо му навремето още /преди повече от половин век/, му е разказал /в почивката, между две “лекции” за “Сантими”-те и “Царска поща”, приказката /не е виц/ за нашенец, който отишъл на пазара в Бяла Слатина, за да си купи магарица. Щом видел мъжко магаре под опашката, веднага викал – брей, мъжко е – няма да ми върши работа.

Да се надяваме, че вече и на западните експерти е станало ясно, че този куриоз никога не е пътувал, както черната типографна препечатка ⁵/₃₀ ст. и както още много други. И за да не се хаби хартията за излишни лакърдии, съставителят е задължен да направи уточнението, че изключение правят /т.е. действително пътували са по пощата/ само три от световноизвестните български куриози – 5 ст. с обърнат фон от “Царска поща”, 3 ст. с обърнат фон от “Голям лъв I” и т.н. “Обърната конница”. За съжаление, пликосе с гореизброените не са открити.

Ако вземем под внимание горното, ще си отговорим и на въпроса – защо от розовата 5 ст. са известни най-много екземпляри в сравнение с другите куриози от класиката. Според М. Малчев, само до 1940 г. са били “открити” повече от 35 бр. Понастоящем в България, въпреки големият износ през последните 10 години, все още се намират между 8 и 10 екз. от този рядък куриоз. Последният е открит веднага след пускането в употреба на четвъртото издание “Голям лъв I” /август 1886 г./ и по тази причина всичките 100 екз. би трябвало да са известни поне навремето – до продажбата /замяната/ им извън страната, след което движението им е НЕВЪЗМОЖНО да се проследи, въпреки че някои си въобразяват това, четейки проспектите на световните търгове. Там биха могли да се появят не повече от 20% от известните 5 ст. – розови, останалите се намират в колекциите на филателисти или техни наследници, които не се нуждаят от 2-3000 лв., за да живеят. За сведение – само в колекцията на М. Малчев бяха открити 2 бр. от розовата 5 ст. Единият с оригинална гумировка на лепенка и вторият на отрез в състава на смесена франкатура /пак с “Голям лъв I”/.

Тук е, може би, мястото, където би могло да се даде някакво обяснение /разбира се, пак хипотетично/ на друг немаловажен въпрос, неизяснен все още – относно различните цветове мастила, влагани при отпечатването на този тип п. м. /“Голям Лъв” №1-30/. Според съставителя, казанчето /ваната/ с мастило, прикрепено към машината е било с обем достатъчен за отпечатването на не повече от 40 до 50 хиляди отпечатъка /един цвят/. В това е и отговорът за наличието на различни тонове и нюанси при една и съща стойност от едно и също издание отпечатано по едно и също време. Разбира се, начинът на омастиляване на клишетата, състоянието на валяците, дебелината на хартията и ред други технологични особености също са оказвали определено влия-

Явява се и като единствен, с който са известни “пътували” материали.

№15КЦР – 5 ст. тъмнорозова/бледорозова със “СТОГИН.” вместо “СТОТИН.” в надписа * – -:-. По своята същност това е разновидност на №15КЦ, а в действителност е единствен известен курioз-уникат от българската класика – досега не е открит втори екземпляр /и по всяка вероятност, няма да бъде и открит/. №15КЦР е по-рядък и значително по-ценен от □№3, от която са известни 2-3 екземпляра. Щастие е за българските филателисти /и изобщо за филателията ни/, че този уникат е все още в България /в колекцията на Васил Караиванов/.

№16КМ₁ – “ДЕСЕТЬО” вместо “ДЕСЕТЬ” ○ – -:-. Известен един екземпляр /от колекцията на М. Малчев/. Според съставителя, курioзът се е получил вследствие попаднал метален предмет с размери около 2 мм и форма на окръжност /по всяка вероятност – халкичка от синджирче/, залепила се за гуми-

---

ние, но то е значително по-малко /или поне така би трябвало да е/ от горепосоченото. Подобно е и положението при руските п. м. от периода, отпечатани в Э. З. Г. Б.

Това се явява и като потвърждение на становището, поддържано от В. Караиванов /напълно споделяно и неоспорвано от съставителя/ – никой не е в състояние да определи или определи точните цветове на различните издания, което установяваме най-вече в практиката. Бихме могли да предположим само /с голям % сигурност/, че цветовете посочени от съставителя за №16а са тези /така както ги вижда и описва – кръщава/ по следната причина – до отпечатването /препечатването с нови, номинални, стойности/ на “Типографните препечатки” в България все още не е била пристигнала партидата от второто издание /допълнителната поръчка/ от 1884 г. и оттам следствието, че поне два от цветовете на №16а са действително такива. Това важи и за 5 ст. – розовата, която би трябвало да е първата пощенска марка с цвят тъмнорозов/бледорозов. Разбираемо е, че това се отнася и за машина 1, където са били отпечатвани първите цветове – фоните. Засега поне не е изказано по-издържано обяснение, което да дава по-задоволителен отговор на почти всички въпроси относно цветовете /тоналност и нюанси/. Съставителят е постъпил аналогично и при определяне цветовете на 25 ст. За останалите – според първите известни печати върху тях. Дотук се простираха и възможностите му, които не изключват грешки или неточности.

Подразбира се, че посочените цветове на стр. 44-45 /и въобще навсякъде в каталога/ не са единствените в различните издания. В една подточка – “а”, “б”, “в” или “г”, биха могли да съществуват /а и сигурно е така/ повече от два приличащи /наподобяващи/ си цвята – първи /фонови/ и още толкова – втори /основни/, в зависимост от големината /количеството/ на този тираж /броя на п. л./ . Оттук произлиза и диференцирането на оценките – първите издания /1882 г./ би трябвало да се оценяват по-високо, поради изчерпването им, а останалите – по-ниско, заради по-голямото им наличие. Съставителят е убеден, че по подобен начин постъпват и другите известни специализирани каталози /вж. “МИХЕЛ-СПЕЦИАЛ” за Германия, изд. 1996 г. стр. 219-221 – редовните издания п. м. 1880-89 г./ при разглеждане на изданията от този период. Безспорно е, че са необходими още паралелни изследвания по въпроса, които до момента все още липсват в българската филателна литература. Това е и основната задача /цел/, поставена пред този каталог – да провокира и други филателисти, /а такива не липсват/ към стойностни изследвания /разбира се, не от рода на кой чул, видял или въобще неразбрал/. Единствено и само по този начин бихме могли да помогнем за повдигане нивото на филателната култура на българските филателисти, а оттам ще дойде заслуженото признание изобщо на българската филателна в международен мащаб. Струва си да се замислим по тези въпроси и всеки убеден в горното становище нека помогне според силите и възможностите си. Днес подобен труд е неблагодарен, но плодовете му ще се берат от идните поколения, от тези, които осъзнаят необходимостта му и успеят да го подобрят, разширят и пригледят към бъдещите тенденции на световната филателна – б.с.

ровката на отпечатан с първи цвят п.л. При отпечатването на втория се добавя едно "О", което обхваща и половината от предната буква "Б". По произход този куриоз е макулатура, неотстранена от контролата. Стойността му е относителна.

№16KM₁

№16KM₂

№16KM₂ – 10 ст. частично без фон /неправилна продълговата ивица с дължина малко повече от 10 мм и широчина 2.5 до 3 мм, разположена централно – по дължина в елипсата/ под /или по-точно зад/ лъвчето и с ясно забележими следи от повредено /счупено/ клише във формата за втория цвят /основния/ – липса на детайли от лъвчето. Известен един екземпляр /от колекцията на М. Малчев/ ☉ – —:–. Тук се среща с един изключително интересен и рядък феномен при типографния печат – двойна грешка. Според съставителя при отпечатването на първия цвят /фоновия/, между листа и формата с клишетата попада парченце хартия с размери малко по-големи от горепосочените /под него п.м. остава с неотпечатан фон – т.е. бяло петно с размерите на парчето хартия/. При свалянето от машината /или по-късно, но при всички случаи преди отпечатването на втория цвят/ това парче хартия пада /или е отстранено при движението на листа/. Същата тази позиция в п.л. – марката с частично неотпечатан фон, при отпечатването на втория цвят попада под увредено клише /изключително малка вероятност, но както се вижда от копието – не и невъзможна/. Вторият цвят е отпечатан с дефектите на повреденото клише, което впоследствие е било подменено, защото поне досега, не е известен друг екземпляр с начупено лъвче. Така се получава двойна грешка – при отпечатването на първия и при отпечатването на втория цвят, която не е отстранена от контролата. Въпреки интересния си произход /по-скоро уникален/ №16KM₂ е с относителна стойност /сравнително двойно по-голяма от №16KM₁/.

№18Р – “ДВАДЕСЕГЪ” вместо “ДВАДЕСЕТЪ” ** – 1000, * = ☉ – 200. Много рядка разновидност, повтаряща се на едно и също място в част от листовите на №18а. Открита е и при литографната препечатка ¹⁵/₂₅ ст., което е и неопровержимо доказателство, че последната е от първото издание – 1882 г. Разновидността притежава няколко специфични белега – типични за всички, открити от съставителя екземпляри:

1. Цветна точка върху лявото рамо на буквата “Т” от надписа “ДВАДЕСЕТЪ” и подобна точка върху вертикалния стълб на същата буква в мястото на образуването от него и дясното рамо прав ъгъл. Тези две точки са причина за прочит “ДВАДЕСЕГЪ” /подобно на “СТОГИН.”/.

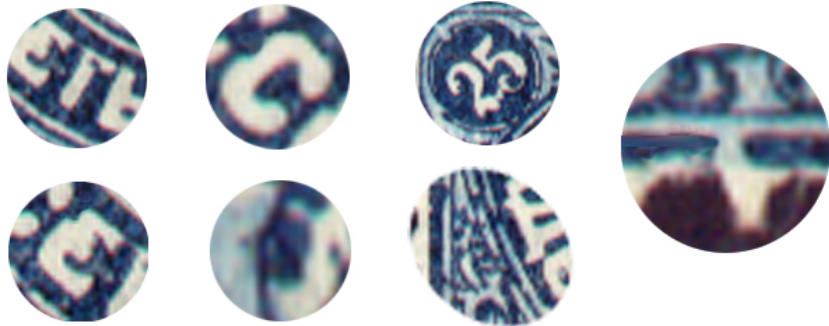
2. Цветна точка в горната част на втората буква “Е” /в лявата ѝ страна/ от надписа “ДВАДЕСЕГЪ”

3. Цветна точка в лявата страна /в средата ѝ/ на буква “С” от надписа “ДВАДЕСЕГЪ”

4. Цветно петно върху бедрото на левия заден крак на лъвчето
5. Цифрата 25 в горния ляв кръг с няколко дефекта /различия спрямо другите/ – резултат на повредено клише
6. Счупена /разкъсана, отворена/ външна елипса в лявата страна срещу втората буква “Д” от надписа “ДВАДЕСЕГЪ”
7. Счупена /прекъсната/ рамка в средата на долната страна на рамката

№18P

№20P – 50 ст. със счупена рамка от лявата страна под горния ъгъл ** – 500, * – 100, ○ – 50. Разновидността се повтаря на едно и също място в голяма част от листовите при изданието от 1885 г. До 1940 г. са били открити повече от 40 екз., от които само няколко с оригинална гумировка без лепенки.

От всички стойности са известни екземпляри с пукнатини в рамките, осветли или по-тъмни точки /дори петна/ в тона на първия цвят, с изместен фон и др. по-дребни различия, срещащи се значително по-рядко при първите две поредици. Забелязват се закръглявания и смачквания в ъглите на рамките, което говори за износване на клишетата, предизвикано от дългата им употреба и милионните тиражи. Всички гореупоменати, ако се повтарят на едно и също място в п.л. са разновидности, но с относителна стойност /до 20% по-голяма от съответната в таблицата/ и представляват интерес предимно за изложителите на специализирани разработки и изследователите. Разбираемо е, че тук не би могло да се даде описанието им поотделно.

№	□○			▣○			▤○	
	*	**○	○	*	**○	○	**○	○
12 а, б	25. –	75. –	22. –	50. –	140. –	150. –	170. –	200. –
13 а, б	21. –	65. –	15. –	40. –	120. –	150. –	150. –	200. –
14 а б, в	1.20	4. –	1.50	3. –	7. –	15. –	9. –	20. –
	0.50	2. –	1. –	0.80	3. –	10. –	4. –	1.50
15 а, б б, в	25. –	65. –	10. –	60. –	120. –	70. –	180. –	160. –
	13. –	43. –	6. –	30. –	85. –	50. –	120. –	100. –
16 а, б в, г	25. –	65. –	10. –	60. –	110. –	70. –	180. –	180. –
	13. –	43. –	7. –	30. –	85. –	50. –	120. –	120. –
17 а б, в, г	30. –	75. –	15. –	70. –	140. –	150. –	200. –	250. –
	13. –	43. –	12. –	30. –	85. –	100. –	120. –	130. –

18 а, б	25. –	65. –	7. –	60. –	120. –	60. –	180. –	160. –
в, г	13. –	43. –	5. –	30. –	85. –	50. –	120. –	110. –
19 а	25. –	65. –	15. –	60. –	120. –	160. –	180. –	200. –
б, в	11. –	39. –	12. –	28. –	80. –	140. –	105. –	200. –
20 а	25. –	65. –	18. –	60. –	120. –	200. –	180. –	200. –
б, в	11. –	39. –	15. –	28. –	80. –	120. –	100. –	160. –

В своя “АЛБУМ за ПОЩЕНСКИ МАРКИ” изд. 1933 г., Петко Караиванов на стр. 10 под №43 е отбелязал 30 ст. – “морава и бледозелена”. Позицията е обозначена с една звездичка, което означава, че екземплярът е много рядък. В “КООП-КАТАЛОГ”, М. Малчев не посочва подобен цвят за 30 ст., но в записките му за тази цвятова разновидност е отделена цяла страница. В колекцията му беше открит един “морав” екземпляр с рядко клеймо и датен указател от 11.XII.82 г., който по безспорен начин доказва принадлежността му към първото издание от 1882 г. Според съставителя, тази п.м. е с цвят тъмновиолетовосин/светлосивозелен. Прави впечатление, че във фоновия цвят отсъства синьо-зеления оттенък, който се наблюдава и при трите издания на тази стойност. Дори да предположим, че основният цвят /тъмновиолетовосин/ е поизбелял, матиран /т.е. променен при промиването/, то пак няма обяснение за цвета на фона. Каквато и да е химическа намеса би засегнала първо него като по-светъл и по-неустойчив, а тук той е изключително добре запазен. Безспорно е, че не може и дума да става за п.м. /п.л./ със сгрешен цвят, както примерно розовата 5 ст., защото последният не се среща при никоя от стойностите, отпечатани през 1882 г. Основният цвят наподобява този на №28б – 1 ст. издание от 1886 г. Според съставителя, тук се сблъскваме с друг интересен феномен или по-скоро грешка, но тази грешка не е в типографния печат, а ...в броенето. Хипотезата е следната – поръчката за 30 стотинковата стойност е изпълнена от печатарското отделение и п.л. са предадени на контролата. Последната установява, че листовите са по-малко /без няколко/ или отстранява два-три като макулатури и се разпорежда допечатване. В печатарското отделение е почистено и измито след работата по тази стойност и няма запазено от оригиналното мастило /то е представлявало смес от две мастила – видно от синьозеления оттенък на фона при №19/. Набързо се подготвят най-близки по цвят мастила /става дума за няколко п.л./ и поръчката е допълнена. При това положение /ако приемем, че е станало така или по подобен начин/ то тук става дума за изготвен допълнително цвят /два цвята/ за наподобяване оригинала. В резултат е налице цвятова разновидност – много рядка, но не и курioз, защото няма грешка както при розовата 5 ст. Необходимо е становището на В. Караиванов, защото в неговата колекция със сигурност би трябвало да има подобни екземпляри. №19РЦ – 30 ст. морава * = ⊙ – :-:-. Относителната стойност на тази разновидност би трябвало да не е по-малка от тази на “ПЕТЪ СТОГИН.” или на “ДВАДЕСЕГЪ и ПЕТЪ СТОТ.”.

Известните тиражи /в хиляди/ на четирите издания са следните: №12а + б – 1000, №13а + б – 1000, №14а – 210, №14б – 308, №14в – 800, №15а – 310, №15б – 705, №15в – 1000, №15г – 500, №16а – 500, №16б – 430, №16в – 500, №16г – 1000, №17а – 520, №17б – 520, №17в – 1000, №17г – 3000, №18а – 500, №18б – 125, №18в – 500, №18г – 1000, №19а – 55, №19б – 100, №19в – 300, №20а – 55, №20б – 150 и №20в – 200.

Повдигнатият по-рано въпрос за т.н. половинки /вж. стр. 46/, поради липса на задълбочени изследвания и съответните публикации, ще бъде разгледан изключително на база записките на М. Малчев и съвременната им преоценка от съставителя. Последният се явява малко нещо и като опонент, защото някои от възникващите днес въпроси остават без задоволителен отговор. Този закъснъл диспут има опасност да се изроди в монолог, но съставителят е длъжен да поеме този риск /със съответните отговорности/ с единственото оправдание, че по този начин би могло да се започне изясняването на множество въпроси, отнасящи се за българската класика, забулени с вековно мълчание.

Според М. Малчев, привършването на определена стойност, която не би могла да бъде съставена от останалите, с които разполага в даден момент определена пощенска станция, е довело до създаването на половинките. На практика – друга налична стойност, която е с двойно по-голям номинал от липсващата, е била разделяна /разрязвана/ на две половинки и употребявана на мястото на изчерпаната. Това се е правило по подобие на практикуваното от други пощенски служби в други страни при съответната необходимост. На пръв поглед изглежда логично и най-важното – дава някакво обяснение за появата на това явление.

Но дали е така и какви доказателства биха могли да се приведат в негова защита. Отговорът идва от продължителността на периода, в който се е практикувал този начин на франкиране. Поради невъзможност да се открият доказателства за противното, бихме могли да се съгласим /разбира се, временно/, че през годините 1879-80 такава дейност е извършвана от някои пощенски станции по необходимост при определени обстоятелства. Но при всички случаи, тя не би могла да остане незабелязана от служителите в другите пощенски станции, където се е получавала така франкираната кореспонденция. Още по-малко от техните ръководители и съответните на по-високо ниво – в управлението на пощенските служби. И ако първите биха могли да подминат това явление с мълчаливо съгласие, то последните не биха си го позволили, защото въпросът има и финансова страна. Всяка неподпечатана изцяло /централно/ п.м. / / би могла да влезе в употреба повторно.

И само това ли е? Ако през първите две години, благодарение на множеството парични знаци в обращение, или на все още неукрепналите пощенски служби или ако приеете – на липсата на достатъчно опит както у низшите, така и у висшите пощенски служители, това не е било отбелязано в наредбата за тарифата, то защо и след това /наредбата за тарифата от 1881 г./ в продължение на цели 20 години – до когато са били в употреба п.м. “Голям лъв” /30. IX. 1901 г./ никой и никъде не споменава за подобна “рационализация”. За сведение – от 1879 до 1901 г. излизат и влизат в сила около 16 /точният брой и някои от датите са все още неуточнени/ различни наредби и инструкции в подавяващото си мнозинство – частични, но поне в известните до днес няма и намек, че би могло да се процедира по подобен начин. Не сме ли в правото си да зададем въпроса – имало ли е въобще подобно явление и ако не намерим задоволителен отговор /неопровержими доказателства/ да го отхвърлим изобщо.

В записките си, М. Малчев не дава отговор на тези въпроси и съмнения, а и едва ли би могъл – щом не си ги е задал.

По-нататък, М. Малчев описва най-подробно /стойност, издание, клеймо – звездно или кръгово, диаметър, мастило на пощенската станция, датен указател, начин на срязване, от кой, кога и за колко са били закупени и др./ десетина отреза с половинки от вестници и пликове /?/, от които в продължение на много

години, въобще не е открил подобни /със същите или непосредствено до тях дати/.

Следва най-важната част:

1. Подробно описание на 7 половинки, срязани диагонално от пощенската станция в Никопол /6 бр. с датен указател 29.XII. и 1 бр. – с 30.XII. 1884 г./ – всички на отрезни.

2. Подробно описание на 11 половинки, срязани хоризонтално от пощенската станция в Самоков /всички с датен указател 15.V.1890 г./ – също на отрезни.

Поради по-предната дата и заради наличието на две поредни дати от един и същ месец, М. Малчев категорично определя никополските половинки като двойно по-редки и по-ценни от самоковските.

Всички половинки със звездни печати са обявени за подправени, а останалите, от които не са открити с подобни дати от същата пощенска станция – за съмнителни /?/. В общи линии, това е по-важното в записките. му, отнасящо се пряко за т.н. половинки.

В бившата колекция на М. Малчев /понастоящем притежание на съставителя/ бяха открити:

1. Четири половинки на отрезни с различни датни клейма от пощенските станции в Ловеч, Варна, Търново и София – без опознавателни или други знаци. Последните две – в лошо състояние.

2. Две половинки от пощенската станция в Никопол на отрезни /№16 и №19 – срязани диагонално/ с датен указател 29.XII.84 г. И двете с личен печат “Х. Д.” откъм лицевата страна на отрезите.

3. Пет половинки от пощенската станции в Самоков на отрезни /№13 – 2 бр., №16 – 1 бр. и №20 – 2 бр. – срязани хоризонтално/ с датен указател 15.V.90 г. И петте с личен печат “В. Т.” откъм лицевата страна на отрезите. Двете половинки от №13 са от долната част на различни п.м., а половинките от №20 са от горна и долна част – пак на две различни такива /копията им се застъпват около 0.3 мм/, което говори /ако ги приемем за действително употребени при подобно франкиране/, че са били използвани най-малко още две вместо привършилата се стойност от 25 ст. Тези подробности не са отбелязани в записките на М. Малчев.

4. Не бяха открити /според подробните описания в записките/: пет половинки от различни пощенски станции /между тях две смесено франкирани – №12 с №14 и №14 с №28/, пет половинки от пощенската станция в Никопол /две от №16 и три от №19, една от последните би трябвало да бъде с дата 30.XII.84 г./ и две половинки от пощенската станция в Самоков /една от №13 и една от №16/. В откритите половинки нямаше нито една от №12, №14 или №28.

5. Всички половинки, унищожени със звездни печати /според записките/ липсваха. Всички открити бяха с датни клейма – четливи.

Какво прави впечатление от пръв поглед и до какви заключения бихме могли да достигнем, благодарение на този материал?

1. Отсъствието на половинките със звездни печати. Лесно обяснимо – предположението /или убеждението/, че са подправени и като такива са без филателна стойност. Или са продадени, или са заменени. В случая са били излишни, а и на нас не са необходими за изводите.

2. Отсъствието на половинките смесено франкирани /№12 или №28 с №14/. Според записките те са били от най-често срещаните се. Трудно за обяснение – не биха могли да бъдат без филателна стойност – две от тях са били с датни клейма. Остава предположението, че като съмнителни /всички са били от

различни пощенски станции/ и с тях е било постъпено по същия начин /вж. по-горе. 1/.

3. Седемте половинки от пощенската станция в Никопол са само от №16 и №19. Логично е да се предположи, че в станцията са били привършени стойностите 5 и 15 ст. и са останали повече от 10 и 30 ст. Ако е така, защо е било необходимо да се продава или заменя най-рядката от тях – единствената доказваща употребата на половинките и на 30.XII.?? Последната е изключително важна за изводите.

4. Петте половинки от пощенската станция в Самоков са най-добре запазени и с най-ясни и четливи датни указатели. Според тях в станцията са били изчерпани стойностите 1, 5 и 25 ст. Необичайно много стойности привършени, по едно и също време – трудно обяснимо, но все пак възможно, ако приемем, че в станцията все още не са били получени партидите “Малък лъв” – Парижко издание. Тук за първи път се получава съобщение за срязана на две марка от 50 ст.

Никой и никъде досега не е споменавал за подобен вид половинки. Защо М. Малчев е премълчавал това толкова години?

Съставителят не би могъл да отговори категорично на нито един от поставените по-горе въпроси. Поради тази причина и заради убеждението, че половинките /в най-добрия случай/ са само неофициални местни провизорни издания и като такива са със значително по-малка относителна стойност от редовните, то от самосебе си се налагат и занижени оценки. При всички случаи на оценка не подлежат:

1. Всички, подпечатани със звездни или други клейма с нечетливи датни указатели, независимо от това дали са върху плик, вестник, документ или др. или на отрезки от тях.

2. Всички от големите градове в Княжеството – Русе, София, Лом, Търново и Варна до Обединението праз 1885 г. и същите плюс Пловдив след него, защото пощенските станции в тях са разполагали с големи количества /запаси/ в хранилищата си, поради привилегированото им снабдяване. Тук би трябвало да попаднат и онези селища, свързани с тях чрез ж. п. транспорт. Подобни населени места биха получили необходимите /изчерпаните/ стойности само за няколко часа.

3. Всички, от които не са открити втори /или повече/ екземпляри със същите датни клейма или непосредствено до тях дати.

Ако приемем горните ограничения, то ще останат много малко половинки за оценяване, което би ни предпазило от възможността да се поставят оценки на съмнителни материали без каквато и да е филателна стойност. Последното не е рядко явление и до днес в България.

Но какви в края на краищата би трябвало да бъдат оценките на всички останали, които не попадат в т. 1, т. 2 или т. 3?

Безспорно е, че експертизираните действително пътували пликосе трябва да се оценяват от експерт-оценител, но тяхната стойност не би могла да надхвърли 80% от стойността на подобен плик, облепен с редовни п.м. от същата /ите/ стойност /и/, употребени като ед. фр., защото, както бе уточнено по-горе, половинките се явяват като неофициални местни провизорни издания.

Стойността на отрезите с половинки, в такъв случай, би трябвало да бъде още по-ниска и не би могла да надхвърли 50% от стойността на материала, от който са били отделени. Разбираемо е, че подобно теоретично остойностяване ще бъде несъвършено, но нали пазарът е и за това – при всички случаи точната цена ще се определи от него, което ще зависи изключително от търсенето и предлагането. Оценки – от 50 до 100 лв. за брой, но не повече.

Интересът към подобни неофициални издания засега е малък.

Според съставителя, т.н. половинки изобщо нямат място в българските каталози, тъй като не могат да бъдат класифицирани при официалните издания, а едва ли и в каталог за частни такива. Произходът им остава неизяснен, което ги прави още по-съмнителни.

“ТИПОГРАФНИ ПРЕПЕЧАТКИ” 1884 г.

След поредицата “Царска поща” бе засегнат въпросът за доплащането. До средата на 1884 г. няма известни документи, които да регламентират как и с какви марки да бъде облепвана недостатъчно или изцяло нефранкираната кореспонденция. Приблизително по това време се появяват и т.н. “Типографни препечатки”*, които макар и само заради препечатаната нова номинална стойност биха могли да се приемат хронологично за първи, в които има и българска печатарска намеса /т.н. “Серпентини” са първите изцяло изработени – проектирани, отпечатани, гумирани и назъбени/, п.м. В тази поредица /на второ място

---

* В речника на Найдено Геров такава дума /понятие/ няма. Няма я и в новия български тълковен речник /изд. 1993 г./. Няма да я има и в следващия... Но не по тези причини, навсякъде в този каталог ще бъде употребяван терминът ПРЕПЕЧАТКА. Това е продиктувано от стогодишната му гражданственост, докато за “надпечатка” се заговори едва от двайсетина години. По-точно – мъчат се да го наложат определени среди, достатъчно далеч от проблемите на българската филателия, но стремящи се упорито да ги увеличат. По всяка вероятност, прототипът на този термин е заимстван от surcharge /фр. – претоварване, поправка на дума/, а не от Aufdruck /нем. – легенда, надпис/. И двете се употребяват съответно във Франция и Германия като филателни термини с едно и също значение, макар че имат различни основни тълкувания. Съставителят не си е поставил за цел изясняването на това – дали едното е по-правилно от другото. За подобна работа има други специалисти, а в случая е без всякакво значение. Трябва да се разбере, че и тук става дума за отстояване на традиционно наименование както пояснихме за “Царска поща”. Или употребяването на думата назъбване вместо продупчване или перфориране, въпреки че последните са по-точни. Навсякъде, където са използвани филателни термини /дори и да са неточни или неприемливи според лексиколозите/, трябва да се има предвид, че настоящият каталог е изготвен предимно за филателисти, също и както един справочник по фармация се прави главно за лекари и най-вече за фармацевти. Съставителят се надява, че ще бъде разбран правилно поне от първите и ще бъде извинен от останалите за подобни, нека ги наречем своеволия – б.с.

по рядкост след “Сантими”-те/ под №23 стои ¹⁵/₂₅ ст., която като неупотребена и с оригинална гумировка без лепенка е най-рядката българска п.м. изобщо. Известните куриози от трите стойности на “Типографните препечатки” са едни от най-редките и труднооткриваеми даже на най-престижните европейски аукциони, но са недостатъчно популяризирани и още повече недооценени както у нас, така и в чужбина. Причините са много, но най-главните са в самите нас и това е основната предпоставка за написването на тези редове.

Съществуват десетки хипотези за причините, провокирали появата на тези препечатки, но никоя от тях не е подкрепена с доказателствен материал – автентични и неоспорими документи. Съставителят ще си позволи да прибави още една, която страда от същите недостатъци, но може би съдържа някои предположения, които не са били обект на внимание при останалите. За какво става дума?

Добре известно е, че “крушата не пада по-далеч от дървото”, но това се отнася само за тези случаи, когато последното е в равнинна местност и при нормални атмосферни условия. Ако крушата е израснала върху склон или я връхлети ураган, то плодовете ѝ биха могли да бъдат открити на километри от стеблото. Това, разбира се не би отменило закона на Нютон, но може би е щяло да му спести определени неприятности. Не става дума само за подутината върху великата глава /това е проблем само на гениалния му ум – да е садил круши, а не... ябълки/, а за това, че ако търсим нещо и не го намираме там, където е било /или по-точно – където сме си въобразили че е, или би трябвало да бъде/, то нищо не ни пречи да го потърсим и там, където не е било или не би трябвало да бъде. Случва се домакинята да намери дълго търсената чаена лъжичка не на пода под масата, а чак когато изхвърли кофата с боклука.

И така, защо да не отхвърлим предположението, че препечатките са били необходими, поради привършването на определени стойности и да приемем абсурдното /от пръв поглед/ становище, че те са замислени /след съответното препечатване с нови номинални стойности/ като ТАКСИ за ДОПЛАЩАНЕ. За това свидетелства не само времето на тяхната поява, но и ограниченият им тираж. Ако са били предопределени първоначално за редовни, то тиражът им би трябвало да бъде поне десеторно по-голям. Не съществува редовна българска п.м., от която и да е стойност през миналия век, а и от настоящия, отпечатана в по-малко от 100000 екз. /независимо дали отпечатването е извършено в чужбина или в ДП в София/. Единствено марките за доплащане през миналия век /и то първите/ са с подобни малки тиражи. Ако тиражът на дадена стойност /става дума за редовна п.м./ е 10000, то едва ли би се паднал и по лист за отделните населени места. Явно, замисълът е бил друг.

Всичко казано по-горе навежда на предположението, че в началото на 1884 г., когато определена част от кореспонденцията би могла да пътува частично или изцяло необлепена с необходимата такса, което от своя страна е нарушавало интересите на пощенските служби, е направена поръчка. /или разпореждане/ за изготвяне и отпечатване на марки за доплащане, които би трябвало да се отличават от тези с общо предназначение. Така се е стигнало до препечатването на редовни п.м. от курсиращите в момента /разбираемо – от тези, от които е имало в повече/, което на практика се среща и в други страни. По всяка вероятност, така препечатаните екземпляри все пак не са били одобрени като марки за доплащане. Защо?

Възможни са два отговора. Отсъствието на надпис, определящ, недвусмислено предназначението на така препечатаните или неодобрен проект за наредба, определяща стойностите и начина, по който би трябвало да се изчислява

и облепва наказателната такса /или др./. Дори и едно от тези недоказани предположения да е вярно, то това е било предостатъчно, за да не бъдат одобрени препечатките. До какво решение би могло да се стигне след предполагаемото неодобрение? До единствено възможното – препечатките да бъдат употребени предимно за вътрешни нужди в по-големите пощенски станции на Княжеството. Защо за вътрешни нужди, а не за облепване на кореспонденция? По простата причина, че ако са били предназначени за кореспонденция, печатни и други материали, днес би трябвало да са известни поне 40-50 плика и др. материали редовно пътували по пощата /цифрите са общи – пътували извън пределите на княжеството плюс тези вътре в него/. Откъде идват тези цифри? От коефициента $0.006 \pm 10\%$ – приет от съставителя за “възможен” и отнасящ се изобщо за най-редките известни действително пътували материали /изчисленията са сравнително сложни – биха заели няколко страници, а и не им е тук мястото – в тях влизат не само пликосе, печатни произведения, записки за изпровождане и др., но и отрезки от същите, запазени и известни/. Независимо дали посочените цифри ще намерят поддръжка или ще бъдат изцяло отхвърлени /което е без всякакво значение в случая/, то добре известно е не само в България, но и в цял свят, че:

1. Пътували материали с $3/10$ ст. няма открити /известни/
2. Пътували материали с $5/30$ ст. – известни 2 бр. и една разписка /според съставителя всичките са повече от съмнителни/
3. Пътували материали с $15/25$ ст. – известни два бр. /смесена франкатура с “Голям лъв” – по всяка вероятност и те са подправени/

Всички подобни “пътували” материали след 31 януари 1885 г. са подправени, нарочно правени или за услуга /без значение как ще бъдат назовани/. Последните са с относителна стойност – не по-голяма от стойността на екземплярите като унищожени с фалшив печат – колонка ☉.

Според М. Малчев, типографните препечатки въобще не са били в употреба /използвани/ за облепване на кореспонденция. Известните такива материали са били правени обикновено от пощенски служители или колекционери /?/ значително по-късно, когато препечатките въобще не са били вече в употреба /след изчерпването им/, за което недвусмислено говорят и датните клейма от 1886 и следващите я години върху подобни шедьоври. И тук коментарът е излишен.

Твърдението, че препечатването се е наложило поради привършване на определени стойности не би могло да се приема не само поради изключително ограничени тиражи на препечатките. И до днес в България могат да се намерят значителни количества от №14а ** – 3 ст. издание 1882 г. – в карета, по-големи блокове и цели п.л. от по 100 /4x25-5x5/ екз., да не говорим за хилядите отделни парчета. От това неоспоримо доказателство е видно, че тази стойност в никакъв случай не е била необходима като такава с общо предназначение.

Не би могло да се отрече, че паралелно се е работило и по проекти на марки със съответните надписи, обясняващи предназначението им – “за допълване”. Известни са неприятностите за пощенските служители при връчването на недостатъчно или изобщо нефранкирана кореспонденция и невъзможността да получат съответните суми от получателите. Не са открити документи /поръчки/, от които да е видно, коя поредица е поръчана по-рано – типографната или “Серпентини”-те. По всяка вероятност – първата. Защо?

Влизането на препечатките в употреба става в началото на май 1884 г. Точната дата засега не би могла да се установи. Т.н. “Серпентини” би трябвало да влязат в употреба на 1 юли с. г., но това става с малко закъснение – около

средата на същия месец. Разликата би могла да се обясни с по-продължителното време, необходимо за изготвяне на изцяло новите марки, докато за препечатките са били достатъчни само няколко дни – изработването на три комплекта, каквито най-вероятно е имало в печатницата от по-рано. Различията между 3 и 5 от една страна и 15 /в шрифта/ от друга потвърждават това.

От всички останали хипотези, единствено тази на Д. Загорски заслужава повече внимание. Последният предполага, че появата на типографните и литографните препечатки би могла да се дължи на изпробването на два вида полиграфична техника, доставена през 1884 г. на Държавната печатница в София. Доколкото е известно, типографна техника е имало и преди това /вж. II^{ро} Народно събрание/ – с нея вече са изготвяни и отпечатвани книжа, вестници и др., но със сигурност до тогава не е била използвана за отпечатването /препечатването/ на пощенски марки. Техниката /машини, приспособления и др./ е била внесена /закупена/ специално за оборудване на съвременна печатарска база към Военно-картографическия институт в София, по искане /предложение/ на Г. Я. Кирков, който е и негов основател, организатор и пръв началник. Там последният създава /подготвя и изработва/ проектите за първите български банкноти, за които получава специална награда от международно жури в Антверпен, където участва в международна изложба през 1884 г. /същата година, в която са отпечатани “Серпентини”-те и създадени препечатките – типографни и литографни/. По всичко личи, че Г. Я. Кирков не е бил в България по това време, защото със сигурност не би допуснал различен шрифт за препечатките, които са били изработени набързо – само за няколко дни.

Пак според М. Малчев /видно от записките му/ тези два вида препечатки /в края на миналия век едва ли е имало филателист в България, които да знае що е литографна или типографна препечатка, а и още по-малко би ги разграничил/ получават наименование /прозвище/ – “Големи препечатки” /общо за двата вида, което потвърждава горното/, необходимо за разграничаването им от първата препечатка върху “Малък лъв” – ⁵/₃₀ ст., която е наречена малка. Всичко това се потвърждава и от П. Апостолов, който /пак според М. Малчев/ заедно с П. Караиванов са единствените оторизирани от Съюзния експертен институт /1947 г./ като компетентни – да се произнасят относно автентичността на тези два вида препечатки. П. Апостолов е притежател и на най-голямата колекция-разработка “Големи препечатки” известна през 40^{-те} години в България. За съжаление, последната не е съдържала действително пътували материали освен два плика с единични франкатури от №27 – ⁵⁰/₁ фр., което е показателно /по всяка вероятност пътували материали с други стойности – №21-26 и навремето не са съществували – б.с./ . Петър Апостолов е и автор на няколко публикации в “ПОЩЕНСКА МАРКА” – официален месечен орган на Съюза на българските марколюбителни дружества, на тема “Големи препечатки”, които според съставителя показват добри познания за отличителните белези на двата вида препечатки от една страна и притежание на значително количество материал – от друга.

Самият М. Малчев, въпреки огромните си познания върху българската класика, не е бил съвсем наясно поне що се отнася за първата стойност – ³/₁₀ ст. и от двете поредици /№21 и №24/ – става дума за клеймовани екземпляри /промити/. В колекцията му, която съдържаше 11 /единадесет/ бр. общо от №21 и №24 /всичките клеймовани и промити, неупотребени имаше само по един екз./, 3 бр. от типографните бяха поставени погрешно при литографните и 2 бр. от литографните – при типографните. Невероятно, но факт – съставителят

просто не повярва на очите си, когато откри този парадокс, нека го наречем така.

За да се осъществи едно доказване на хипотеза или направи някакъв опит за изследване, подобно на това, предположенията и хипотетичните заключения, натрупани за един век, могат само да внесат допълнително объркване, особено ако не са подкрепени с доказателствен материал, както е в случая. За такава задача /съвсем не лесна/ са необходими най-малко три вида аргументи:

1. Автентични и неоспорими документи, касаещи поръчката и самото отпечатване /препечатване/, пускането в продажба /употреба/ и тираж /точен – по запис от изпълнението на поръчката, не измислен/

2. Достатъчно количество качествен /задължително експертизиран/ марков материал – поне по 100 бр. от стойност /по един п.л./ и

3. Действително пътувал по пощата материал /желателно от трите стойности/ от петте пощенски станции, на които са разпределени количествата препечатки /централно/ – София, Варна, Русе, Търново и Лом.

Добре известно е, че тези основни изисквания са “несъбираеми”, за който и да е филателист не само в България, но и в останалия свят. Ако не беше така щеше ли да се губи толкова време и хартия за подобни писания със съмнителна стойност? Дори да се обходи цялото земно кълбо едва ли биха се намерили 10 пълни поредици с оригинална гумировка. Броят на известните карета общо от трите стойности е по-малък от 10. Що се касае за куриозите, то общата им номинална /препечатана/ стойност е около 2 лв., а тази на известните пътували материали – под 1 лв. /ако изобщо са пътували/. Няма място за коментар!!

Докато от литографните препечатки през 1929 г. са се продавали цели м.л. /крила от по 25 бр. неразкъсани/, то единствено до днес остава твърдението на съвременници, че типографните не са пускани в свободна продажба, а са вървели вътре в пощенските станции или между тях /?/ до 31 януари 1885 г. Този период от 9 месеца е сравнително голям за такъв ограничен тираж, но би могъл да се обясни с това, че препечатките са използвани не за кореспонденция /видно от наличието на действително пътувалия материал с тях, който клони към нулата/, а изключително за вътрешни нужди. Едно е ясно, независимо дали датата 31.1.85 г. е точна – никой, поне в Княжеството, през годините 1884-85 не би могъл да си купи свободно от препечатките и да облепи с тях кореспонденция или др. Както се вижда от горното – само това е известно /т.е. почти нищо/ и всичко останало е само приказки, като тези от 1001 ноц, само че много по-нескопосани.

1884, май; временно издание – “Типографни препечатки”; ТП в ДП София; нови номинални стойности върху №11, №16 и №18

№21

№22

№23

№21 – черна препечатка “3” върху №11а [³/₁₀ ст.]

№22 – вишневочервена препечатка “5” върху №11б [⁵/₃₀ ст.]

№23 – виненочервена препечатка “15” върху №18а [¹⁵/₂₅ ст.]

Необходимо е да се подчертае различието в цветовете нюанси на препечатките между №22 и №23, които често се описват в каталозите като еднакви по цвят /вж. “МИХЕЛ”, “ИВЕР” и др./ . В действителност и двата цвята са в червената тоналност, но този на №23 е с определен лилав оттенък, който при №22 не се забелязва. Погрешно е и описанието им като карминени. Под кварцовата лампа №22 изглежда по-тъмна, докато №23 запазва цвета си.

“Типографни препечатки”						☒ _⊙	
	*	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	⊗	ед. фр.	см. фр.
21	80	300	800	60	40	—	—
22	140	400	1000	100	70	—	—
23	200	2400	3400	140	110	—	—
21-23	400	3000	5000	300	220		

Оценките в горната и следващата таблица не трябва да учудват никого, още по-малко тези, които имат навика да следят престижните европейски търгове. Там много рядко се появяват “Сантими”, които още по-рядко са обозначени с “* , **”, т.е. само част от екземплярите в поредицата са с оригинална гумировка без лепенки /**/. Обикновено това се отнася за №1 и №5. В редки случаи и за №3. Средно на 3-4 лота “Сантими” се появява един с “Типографни препечатки”, като в най-добрия случай обозначението е “*” /на лепенки/. Повече от три десетилетия №23 не се е появявала обозначена с “**”. През това време на същите аукциони се появиха десетина броя “Обърнатата конница”, също толкова и дори повече от розовата 5 ст. и много редкости от нашата класика, част от които не бяха известни дотогава в България. №23 с “**” така и не се появява. Изводите се налагат от самосебе си.

На съставителя не е известно защо и по какви причини в последните десетина години “МИХЕЛ” вдигна значително оценката на №21 *. Поне в България неупотребяваните екземпляри от №21 са повече от тези на №22. По всяка вероятност, западните оценители /или “специалисти”/ не могат добре да разграничават №21 от №24. Друго обяснение засега няма. От всички препечатки /№21-27/ това е най-често срещаната – подобно на №24. В замяна на това, оценката на №22* си остана същата за изминалите години. Малко вероятно е, да са се появили значителни количества от ⁵/₃₀ ст. – това е просто невъзможно. Сигурно и тук става дума за неразграничаване между №22 и №25.

Независимо от причините за горните оценки или обезценки /“МИХЕЛ”/ в нашите каталози това явление автоматично се копира!!

№	☐ _⊙			☐ _⊙			☒ _⊙
	*	** _⊙	⊙ _⊙	*	** _⊙	⊙ _⊙	** _⊙
21	800	2000	1500	1400	3500	—	5000
22	1000	2500	1200	—:—	—:—	—:—	6500
23	—	—	—	—	—	—	—

Клеймовани карета не са известни, от която и да е стойност. От №21 са известни: един блок от 16 екземпляра “**”, две или три хоризонтални тройки,

един чифт с клеймо “РУСЧУКЪ” и четири или пет карета. От №22 са известни три клеймовани двойки: – две с печат от София и една с нечетлив, три карета. От №23 са известни само едно или две /?/ карета. Данните са малко остарели – от преди четири десетилетия /наблюдения на съставителя/, но промяна едва ли е настъпила. От всичко писано дотук би могло със сигурност да се предположи, че относителната стойност на тези препечатки непрекъснато ще нараства, независимо от оценките в наши или други каталози, които често ги приравняват с тези на спекулативните блокове от 70-те и 80-те години. Не е лошо да се замислим върху подобни “оценки”. Не можем да не си зададем въпроса – защо и по какви причини се прави това? Дали е само от незнание, липса на професионализъм или увлечение по временни “модни тенденции” – бързо появяващи се и още по-бързо отшумяващи? Отговорът е простичък – всичко това плюс необоснован комерсиализъм, подсилен от безхаберие при свободното и неконтролируемо съчиняване на подобни “каталози и ценници” /последното е лично и незаангажиращо никого мнение на съставителя, който засега не намира достатъчно основание да моли за извинение, дори и да се намерят или почувстват някои от “оценителите” обидени/.

Можем да си представим какви са негативните резултати от подобни “оценки”. Редките и ценни материали от българската класика заминават за чужбина срещу жълти стотинки. Но не можем да си представим пораженията върху ценностната система на много филателисти, особено подрастващите, които заблудени от “компетентността” на някои набедени оценители не биха могли самостоятелно да намерят правилната насока за развитие на филателните си интереси, което неминуемо би ги довело до загуба на средства и много разочарования.

Типографните препечатки имат няколко типични белега:

1. Лицева яснота на цялостния отпечатък и особено на тънките линии и ъглите, които по цялото си протежение са еднакво дебели /изглеждат по-високи и по-тънки от литографните/.

2. По-силно или по-слабо, но изразен релефен отпечатък откъм обратната страна /гумировката/ в зависимост от принадлежността към по-предна или по-крайна част на изданието /отнася се само за екземпляри с оригинална гумировка след промиването им релефът се изгубва/.

3. Проникване на мастилото от обратната страна – предимно при екземплярите с по-тънка хартия.

Тип и размери на препечатките:

1. За №21 – тип: латине инициал с височина 7.50 мм, широчина в горната половина 4 мм и 4.25 мм – в долната

2. За №22 – тип латине инициал с височина 7.50 мм, широчина в горната част 3.50 мм и 4.25 мм в долната

3. За №23 – тип роман капитал с височина 12.50 мм, най-голяма широчина 10.50 мм, широчина извън крайните успоредни вертикални очертания 8.00 мм, просвет между успоредни части на стволите: а/ минимален – 2.50 мм и б/ максимален 6.00 мм.

ТРЯБВА ДА СЕ ЗНАЕ, че:

1. Типографната препечатка ⁵/₃₀ ст. е известна само върху №11б.

2. Литографната препечатка ⁵/₃₀ ст. е известна само върху №11а.

Повече от един век типографните препечатки са един от най-предпочитаните обекти за фалшификаторите от цял свят. За съжаление /според наблюдения на съставителя/, голямата част от фалшификатите и подправянията са от български произход. Преобладават подправянията върху №16 и №18 /като п.м. с по-малка относителна стойност/ и значително по-малко – върху №11 /по-рядко срещаща се от предишните/. Най-често подправянията са от аматьори и се познават от пръв поглед, без да е необходимо сравнение с оригинал или становище на експерт. Но се срещат и професионално изготвени фалшификати, което се установява единствено и само при експертиза, защото са използвани първокачествени клеймовани екземпляри и добре подправен експертен печат на първия български експерт на п.м. Петко В. Караиванов /1874-1971 г./, който в никакъв случай не би могъл да направи подобна грешка.

През последните три десетилетия /след смъртта на П. В. Караиванов/ се появили изключително сполучливи фалшификати /изготвени са по типографен метод върху оригинална хартия – подробно описани в труда на Д. Загорски “ВОЙНАТА СРЕЩУ ФАЛШИВИТЕ БЪЛГАРСКИ МАРКИ” изд. 1994 г./ както с оригинална гумировка така и клеймовани. По този начин са фалшифицирани №1-5, №6-11, №21-23, №24-27 и №30. Поради изброените по-горе причини, експертизата е абсолютно задължителна.

От №21. са известни следните куриози:

‡№21K₁ – обърната препечатка “3” върху №16а. Изключително рядък куриоз – известни по-малко от 10 бр. * = Ⓣ – 6500

‡‡№21K₂ – двойна препечатка “3” върху №16а. Изключително рядък куриоз – известни по-малко от 10 бр. * = Ⓣ – 6500

От №22 са известни следните куриози:

№22K₁Ц – черна вместо вишневочервена препечатка “5” върху №11. Изключително рядък куриоз – известни по-малко от 15 бр. * = Ⓣ – 5000, ⓉⓉ – –:–

‡‡№22K₂Ц – вишневочервена препечатка “5” върху №22K₁Ц /двойна препечатка – вишневочервена върху черна/. Изключително рядък куриоз. Според М. Малчев до 1950 г. са били известни не повече от 3-4 бр. * = Ⓣ – 7000

От №23 е известен куриоз – ‡№23K – обърната препечатка “15” върху №18а. Изключително рядък куриоз, може би най-редкият от всички гореизброени. До 1950 г. са били известни само 2 бр. с клеймо. Ⓣ – 8500. Данните са малко остарели /отпреди половин век/, но други екземпляри не са се появявали.

Ако се опитаме да проследим движението на всички гореупоменати извън пределите на България ще установим, че през последните 50 г. от ‡№21K₁, ‡‡№21K₂ и №22K₁Ц чрез различни аукциони са сменили притежателите си едва 6 или 7 бр. /общо от трите вида/. За ‡‡№22K₂Ц и ‡№23K няма сведения /или поне не са известни на съставителя/. Нека предположим, че още толкова са били продадени или разменени между колекционери без да минат през търговете.

Накрая, дори да предположим, че и още толкова са открити /в стари колекции, откраднати или изнесени през последната война или намиращи се в колекционери, нежелаящи да ги афишират по различни причини – все неща, които трудно бихме приели, но напълно възможно/, то пак общият брой на куриозите от типографните препечатки не би надхвърлил числото 40.

През това време /последните 50 г./ повече от 20 бр. от “Обърнатата конница”, още толкова от розовата 5 ст. и други /поне 6-7/ световноизвестни куриози от българската класика /като 5 ст. “Царска поща” с обърнат фон, 3 ст. “Голям лъв” с обърнат фон и □№3/ смениха собствениците си срещу 1000 до 4000 долара. Почти всичките от известните “Мавриции” /с изключение, разбира се, на тези в Британския музей, и Кралската колекция в Лондон/ бяха изкупени от японския колекционер-изложител г-н Х. Ханай. Днес не би се намерил филателист или търг, които биха продали и най-калпавия екземпляр от тези признати редкости за сума по-малка от неколкостотин хиляди долара!!

Защо се получава така, че нашите – българските куриози, са повече или по-малко, но ...”непризнати”? Дали “чуждото яйце е по-голямо...” или търсенето е незначително, както твърдят “някои” – пределно известни, оправдавайки по този начин умишлено занижените оценки на куриозите от типографните препечатки?

Нито едното, нито другото. 40-те години разлика между отпечатването на “Мавриции”-те и типографните говори повече в полза на последните, а не обратното. Съставителят съхранява в кореспонденцията си десетки писма от известни колекционери и изложители /а има няколко и от търговци/ от цял свят /включително и от България/ с молби да им бъде продаден или намерен КАКЪВТО И ДА Е КУРИОЗ от описаните пет. Някои от офертите на колекционерите-изложители се доближават плътно до каталожните оценки по “МИХЕЛ” плюс 10 до 20% комисионна за услугата. Възниква въпросът – защо същите тези колекционери не дават и 50% от каталожната стойност примерно за “Обърнатата конница”? За последната съставителят не е получавал оферта по-голяма от 5-6000 ДМ при каталожна цена 15000!! Отговорът е много прост – защото не са толкова наивни, че да дават повече пари за нещо, което се предлага по-често и би могло да се намери и по-евтино.

Съставителят държи изключително много да бъде разбран правилно. Тук не става дума за подценяване на най-популярния български куриоз. Ако зависеше от него, то каталожната му оценка не би била под 70 или 80000 долара, не лева. Но сега разглеждаме типографните куриози и ги сравняваме по рядкост с останалите. Розовата 5 ст. и “Обърнатата конница” са приблизително еднакви по рядкост, докато типографните куриози са значително по-редки и същевременно с двойно или тройно по-занижени оценки. Оказва се, че причината не е и тук.

Г-н Д. Загорски – оторизиран експерт, дългогодишен колекционер-изложител и притежател на голяма част от редкостите и куриозите от българската класика, в трудовете си нееднократно и с неприкрито огорчение изказва становището, че основна причина за подценяването на нашата класика изобщо е липсата на информация и автентични пощенски документи, касаещи първите български издания и редкостите, свързани с тях. С възмущение обръща внимание на отсъствието на задълбочени, професионално издържани и потвърдени от компетентни лица, изследвания и публикации. Засяга въпроса за некомпетентните писания на любители с повърхностни познания и остро критикува недалновидната политика на българското маркоиздаване след 1945 г. /разбира се, съвсем справедливо, въпреки едностранчивостта на гледището, осветляващо

въпроса предимно откъм политическия му характер/. В продължение на десетилетия, сам прави много и задълбочени изследвания, някои от които са с огромно значение. Превежда ги и снабдява с тях безплатно много чуждестранни филателни библиотеки и стотици филателисти от цял свят с единствена цел – повдигане нивото на българската филателия и поставянето ѝ на съвременни релси, така че да се доближи максимално до филателиите на по-развитите в това отношение страни. Но какъв е резултатът и защо?

След десетилетия труд и пропаганда извън пределите на България, резултатът е меко казано незадоволителен. Защо? Да не би този дългогодишен труд да е хвърлен на вятъра или изследванията и доводите на Д. Загорски са лишени от професионализъм? И тук отговорът е категоричен – НЕ. Каква е тогава причината или проклятието, което тежи десетилетия върху българската филателия и не ѝ дава възможност да се възроди и да заеме полагащото ѝ се място?

Всички констатации на Д. Загорски безспорно лежат в основите на необяснимото явление “подценяване”. Нека го наречем с истинското му име – умишлено пренебрегване редкостта на голямата част от българската класика и най-вече на изключително редките десетина куриоза от годините 1879-84. Но най-важната /според съставителя/ причина е в безотговорното отношение на шепя пишман-филателни “деятели”, които необезпокоявани от никого /разбирай – не им се търси ОТГОВОРНОСТ/ продължават да съчиняват оценки. Нито годините, нито инфлацията, нито изобщо нищо не е в състояние да ги накара да проумеят, че тук не става дума за щайга с краставици, която през зимата струва 20 лв., а през лятото – 2 лв., а за едни от най-редките класически поредици /и куриози/, които нито се поливат, нито пък никнат като гъби. Тези господа продължават да си пишат “каталози” и будкаджийски ценници и хич не ги е еня за последиците от подобна дейност.

Ето, това е главната причина, пред която всички останали бледнеят. Как бихме могли да искаме някои и някъде да оценят българската класика, щом ние самите официално я обезценяваме, приравнявайки я стойностно с няколко щайги с краставици?! Няма да стане, колкото и да ни се иска, а и не би могло! Ще стане точно обратното – “МИХЕЛ” вече намали оценките на спекулативните издания и ще продължава да ги намалява... дотогава, докогато набедените оценители и още по-набедените съставители на каталози, ценници и т.н. не проумеят, че е необходимо коренно да изменят ценностната си система, ако я имат ...

Ако случайно и някога, някой търговец-филателист от по-голям калибър /не става дума за амбулантните – тези с дипломатическите куфарчета, в които не би се намерил и един ценен екземпляр от българската класика/ или колекционер-изложител пътем се отбие в България и прочете /или му преведат/ подобен каталог-бижу, където поредица “Сантими” ** е оценена за 1500 лв. и черната типографна препечатка ⁵/₃₀ ст. – 1250 лв., то той неминуемо би си счупил краката да тича и търси по филателни магазини и борси такъв “гювеч” /думата е на аргó, но в случая е единствено точната – ако се употреби примерно “аванта”, то някои ще останат с впечатлението, че прословутия “тарикатлък” на българина е на изчезване и тук, в България, са останали само будалите/, но ще останат крайно разочаровани. Все още, дори и измежду най-набедените оценители, не би се намерил такъв, който би му ги продал за такава сума, даже и да ги има /а той явно ги няма, защото в противен случай не би поставил подобни оценки/.

Но замисълът, за който е даден този пример, е друг – всеки /що-годе филателист/, който се сдобие с подобно бижу /разбирай – нашенски ценник или каталог/, не може да не си помисли, че “Сантими”-те и типографните препечатки

/особено куриозите/ в България не са по-малко от ...жълтите павета по Царя. И с право. Ето и потвърждението на всичко казано дотук /било на място, било излишно/ – българската класика се обезценява и то умишлено не извън България, а тук – в самата България... “никой не би могъл да ти стори това, което ти сам си направиш” ...и сигурно е така.

КАК СЕ ПОЯВЯВАТ НАЙ-РЕДКИТЕ КУРИОЗИ В БЪЛГАРСКАТА КЛАСИКА – ТЕЗИ С ТИПОГРАФНИ ПРЕПЕЧАТКИ

Известните №21К₁, №21К₂, №22К₁Ц, №22К₂Ц и №23К би трябвало да се разделят на две групи в зависимост от произхода им, който въпреки подобие, е все пак различен за всеки поотделно. Безспорно е, че №21К₁, №21К₂ и №23К са грешки, докато №22К₁Ц и №22К₂Ц се появяват най-вероятно като опитни екземпляри – проби за цвят /видимост на препечатките/. Затова, как се е стигнало до отпечатването им, съществуват десетки хипотези /дори повече, отколкото за самите типографни препечатки/. Тук ще бъдат разгледани само две от тях – на Д. Загорски и тази на съставителя. Последната се явява като обобщаваща, допълваща и по ред други причини най-правдива, разбира се, пак според съставителя. Преимуществовата ѝ идват от това, че последният е имал щастливата възможност да притежава записките на М. Малчев и трудовете на Д. Загорски, да отстрани противоречията, неприемливите твърдения, да разшири и задълбочи неоспоримите им преимущества и накрая, тръгвайки от подобна сигурна база – да допълни и окончателно изясни всички загатнати или неупоменати предположения в трудовете на двамата. Те не са имали щастието да се познаят /доколкото е известно на съставителя/, докато той е дискутирал и с двамата, което накланя значително везните в негова полза.

Хипотеза на Д. Загорски /цитат от известния труд “ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРСКИТЕ ФИЛАТЕЛНИ РЕДКОСТИ” – второ преработено издание/:

“След надпечатването на първата стойност с черно мастило върху силно контрастиращата розова марка от 10 стотинки, тройката се демонтира и се поставя клишетото с петорката за следващата стойност. След надпечатването на няколко листа със същото мастило се установява, че надпечатката се слива с двата тъмни цвята на 30 стотинковата марка и мастилото се заменя с ЧЕРВЕНО-ВИШНЕВО, което се употребява и за третата стойност от серията.

За надпечатването на всяка стойност са отпуснати от Държавното хранилище определено количество марки на листа по сто. След окончателната работа на Държавната печатница, марките се връщат в същото количество. Между листата от втората стойност се отчитат и няколко листа с ЧЕРНА надпечатка, които съответно се пускат на пощенските гишета. Това може да се приеме като най-правдоподобно обяснение.

Черната препечатка е много тънка с едва очертани контури, което е доказателство, че клишетото е съвършено ново и това са първите надпечатки за тази стойност.

Няма официално съобщение за тираж или дата за пускане в обръщение на черната надпечатка. Писани са най-различни предположения за грешка, макулатура, проба или издание с неодобрен цвят, но все пак преминало през няколко пощенски гишета. Следователно “Черната надпечатка” може да се приеме за РЕДОВНА МАРКА с много малък тираж.”

Хипотезата на Д. Загорски говори достатъчно добре сама за себе си. Какво би могло да се добави или оспори?

Разглеждайки “Черната препечатка”, Д. Загорски НИКЪДЕ в трудовете си не споменава и дума за останалите четири куриоза, като че ли те въобще не съществуват /или той не ги признава?/. Добре известно е, че последните са поредки, от всички известни до днес български куриози с изключение на П№3 и №15КЦР. Т.н. “Черна препечатка” е де факто най-често срещания се куриоз от типографните и като такъв /освен това е и опитен екземпляр/ би трябвало да бъде оценяван най-ниско в сравнение с другите. И още – един от типографните куриози – №22К₂Ц е неразривно свързан с появата на “Черната препечатка” и в никакъв случай не би могло да се допусне разглеждането му като отделно или независимо от появата на №22К₁Ц. №22К₂Ц в основата си – произход и същност, е ЧЕРНА ПРЕПЕЧАТКА повторно препечатана с вишневочервено мастило. Още едно предположение в хипотезата на Д. Загорски е много малко вероятно /по-точно – въобще неприемливо/. Не е възможно да бъдат отпечатани няколко /думата изключва при всички случаи един или два/ листа от по сто бр. екземпляри, защото последното веднага се опровергава от наличието на изключително малкия бр. /в известност/ на подобни екз. Според съставителя, последните са не повече от 15-16 бр. общо, а според Д. Загорски, въпреки противоречието в трудовете му /вж. “ВОЙНА СРЕЩУ ФАЛШИВИТЕ БЪЛГАРСКИ МАРКИ” – изд. 1994 г. от същия автор, за който ще стане дума по-нататък/, са около 30 бр. /цитат – “Предполага се, че съществуват около 20 неунищожени и десетина клеймовани екземпляра в света” – край на цитата?!/

Хипотеза на съставителя – в ДП са подадени точно определен бр. листове от №11, №16 и №18 за препечатване с нови номинални стойности, които след приключване на поръчката /разпореждането/ е трябвало да се предадат в същото количество /брой екз. п.м./. Ако сме приели хипотезата /вж. стр. 60/ за появата на типографните препечатки, то не би могло да не предположим, че препечатването най-вероятно е извършено набързо и с по една печатарска плоча за всяка стойност, съдържаща форма от 25 бр. клишета. Заготовката на форми със 100 бр. клишета /по подобие на тази в Э.З.Г.Б. – четири форми с по 25 бр. клишета във всяка за една печатарска плоча/ би отнело много повече време и квалифициран труд, което от своя страна би оскъпило значително поръчката и в никакъв случай не е оправдано решение за толкова ограничен тираж. Освен това се е и бързало – в противен случай би била направена редовна поръчка в Э.З.Г.Б.

Едно от изискванията по условие /количество – брой екземпляри/ не дава никаква възможност за отделяне и унищожаване на о.е., проби, грешки, макулатури и др. При типографния способ на отпечатване е невъзможно да не се допуснат грешки. Съставителят не познава нито едно извършено препечатване /било само с цифри, с текст или и с двете/ в ДП, което въпреки контролата да не е допуснало грешки. Да си припомним първото препечатване с “15” върху 30 ст. “Малък лъв” от 1892 г., “01” върху 2 ст. “Голям лъв” – 1895 г., препечатките от 1901 г. “5” върху 3 ст. и “10” върху 50 ст. “Малък лъв”, всички препечатки /без нито едно изключение/ върху “Княз Фердинанд I”, препечатките с “1909” върху изданията “Малък лъв”, “Освободителна война 1912-13” и др. Няма да се намери нито едно без о.е., проби, изнесени /крадени/ макулатури и грешки, от които впоследствие се появяват десетки и стотици “куриози” в едно единствено издание” /“1909” или “Разни препечатки” – 1924 г./. Дали сме в състояние да си представим друг каталог, освен българския, в който при класификация на около 500 позиции /до 1945 г./ да са отбелязани над 1000 “куриоза”? Хем невероятно, хем

уникално, хем факт и то неоспорим!! Без всякакъв умисъл стигнахме и до една друга основна причина /разбира се, не най-важната, но от голямо значение/, помагаща за мълчаливата обезценка на истински ценните и изключително редки куриози от класиката ни. Тази немаловажна причина беше изпусната по-преди и затова съставителят се надява, че ще бъде извинен за неуместното отклонение от темата.

Преди да продължим нататък ще трябва да си отговорим и на един /на пръв поглед маловажен/ друг въпрос, който е от решаващо значение за произхода на “Черната препечатка” – на една, две или повече машини се е извършило препечатването? Възможни са два основни /защото и двата имат възможни варианти/ отговора:

I. Трите нови номинални стойности “3”, “5” и “15” са препечатани на една и съща машина, една след друга и в горната последователност /изключва се възможността за повреда или продължително прекратяване на процеса, поради ограничения тираж/

II. Трите нови стойности са препечатани на различни машини, допустимо по едно и също време /работен ден/

Ако приемем “I”, то процесът би трябвало да се развие в следната последователност. Демонтира се печатарската плоча с цифри “3” – 25 бр. и на машината се поставя следващата – с цифри “5”. И тук са възможни два главни варианта /с подварианти/:

1. Цветът на препечатката за втората стойност:

а/ не е определен предварително и по тази причина препечатването с черно мастило продължава и се търси уточняване /т.е хипотезата на Д. Загорски, биеща на око от пръв поглед/

б/ е определен и този цвят е черният

2. Цветът на препечатката за втората стойност е предварително определен и той е от червената гама

Ако приемем, “I-1а”, то първото отпечатано листче в никакъв случай не би могло да бъде “грешка”. По своята същност то трябва да бъде определено /класифицирано/ като опитно – проба. При така получения незадоволителен резултат се е наложило да се премине към друг цвят на мастилото /от гледна точка за видимост на препечатката/. В случая листчето с черни препечатки би трябвало да се класифицира към неодобрените проби за цвят /видимост/ на препечатките, т.е. – опитен екземпляр. След второто, третото или четвъртото листче /няма отговор на въпроса – ЗАЩО НЕ СЛЕД ПЪРВОТО?/ се е взело /закъснялото?!/ решение за употреба на вишневочервеното мастило. С него повторно се препечатва последното листче с черни препечатки /това, което е било на плота/ и се продължава процесът до привършване на цялото количество от №11. Следва демонтаж на плочата с цифри “5”, поставяне на такава с цифри “15” и започва препечатването на последната стойност върху №18, но... вече с виненочервеното мастило /няма отговор на въпроса – ЗАЩО Е НЕОБХОДИМА ПРОМЯНА НА МАСТИЛОТО, КОГАТО И С ВИШНЕВОЧЕРВЕНОТО РЕЗУЛТАТЪТ БИ БИЛ СЪЩИЯ, ДОРИ И ПО-ДОБЪР?!/.

Отговорът на всички поставени по-горе въпроси би могъл да бъде само един – препечатването на втората и третата стойност в никакъв случай не би могло да бъде извършено на една и съща машина и още по-малко последователно. Защо?

Ако процесът на препечатването е бил извършен на една и съща машина и последователно то:

1. Още след първото листче, с черни препечатки процесът е щял да бъде спрян и то /първото листче/ е щяло да бъде повторно препечатано с вишнево-червеното мастило и днес нямаше да съществуват изобщо черни препечатки.

2. Нямаше да има второ, трето или четвърто листче с черни препечатки, защото не би съществувала причина /оправдание/ за продължаване на процеса след първото листче, /както е при розовата 5 ст./.

3. Мазилото на втората и третата стойност щеше да бъде абсолютно еднакво /както е при литографните препечатки/.

Колкото за “закъснялото” решение – то съвсем не е било закъсняло, ако препечатването е било зададено с предварително определен цвят и този цвят е бил черният, но... това би могло да стане, ако самото препечатване е извършено на друга машина, т.е. препечатването на “3” и “5” не е било извършено на една и съща машина.

Ако приемем “I-1б”, то процесът би трябвало да протече при абсолютно същата последователност, но в този случай първото листче с черни препечатки няма да бъде нито проба, нито грешка, а напълно готова продукция според заданието. Същото се отнася и за второто, третото и т.н. листчета дотогава, докато по възможни причини /същите – т.е. незадоволителната видимост на препечатките/ е обърнато внимание /в случая се е реагирало много бързо/ – при предварително зададен цвят няма нужда от о.е. и препечатването с черно мастило е могло да продължи и по-дълго /10-15 и повече м.л./, защото продукцията по условие /зададен черен цвят/ не е сгрешена, а процесът е бил спрян за ново уточняване /нов избор/ на мазилото едва след намеса. Било е избрано вишнево-червеното мастило и с него е било препечатано последното листче с черни препечатки. Дотук всичко е наред – получихме и отговор на въпроса – защо е било допуснато препечатването на повече от едно листче с черни препечатки. По-нататък процесът е продължил както при “I-1а” и пак възниква въпрос – ЗАЩО ПРЕПЕЧАТВАНЕТО НЕ Е ПРОДЪЛЖИЛО СЪС СЪЩОТО МАСТИЛО И ЗА “15” – няма отговор на този въпрос, от което следва /вж. по-горе т.3/, че препечатването на “5” и “15” не е извършено на една и съща машина.

Ако приемем “I-2” /втория вариант/, то процесът след препечатването на първата стойност “3” би могъл да се развива само по един единствен начин /не съществуват никакви други варианти или поне такива, които логиката на анализа би могла да приеме/.

Поставя се нова печатарска плоча с форма от цифри “5” и се започва препечатването върху №11 без да се смени казанчето с черно мастило /ПО ПОГРЕШКА ИЛИ НЕДОГЛЕЖДАНЕ!/. Първото листче с черни препечатки безспорно е грешка. Но защо се препечатват още листчета?? Процентната възможност да се продължи препечатването с черно мастило след първото листче при предварително зададен /уточнен/ цвят, който не е черен, клони към нулата. ПРОЦЕСЪТ е спрян, подменя се казанчето с черното мастило и препечатването продължава с предварително зададения цвят – вишнево-червен, с който се препечатва повторно последното листче с черни препечатки и т.н. Пак се препечатва третата стойност с винено-червено мастило и пак няма отговор за смяната на вишнево-червеното. Отговорите на всички тези въпроси водят само до едно – препечатването на новите номинални стойности “3”, “5” и “15” не е било извършено на една и съща машина, от което следва, че всички хипотези /и техните варианти/ дотук отпадат /“I-1а”, “I-1б” и “I-2”/.

Съставителят си е позволил тези раздути и може би скучни обяснения /изпълнени с повторения – на места излишни/ с единствената цел да могат филателистите /предимно по-младите/ да си представят последната фаза при ти-

пографния способ на отпечатване, използван през миналото столетие, който няма почти нищо общо със съвременните технологии, при които допускането на толкова много грешки е невъзможно.

След отхвърлянето на "I" преминаваме към "II" – съществува само една единствена възможност /хипотеза/ за протичане на процеса и тя е – монтира се първа и единствена печатарска плоча с форма за препечатването на стойността "5" /приели сме по условие – "II", че една от наличните машини ще извърши, независимо от другите, препечатването само на една стойност – в случая "5"/. Тук вече са възможни пак два варианта /по-точно подвариантите на т.1 – вж. стр. 70-71/:

1. Цветът на препечатката не е определен и се започва препечатване с черно мастило /произволно избрано за проба/

2. ЦВЕТЪТ НА ПРЕПЕЧАТКАТА Е ПРЕДВАРИТЕЛНО ОПРЕДЕЛЕН И ТОЗИ ЦВЯТ Е ЧЕРНИЯ.

Няма да разглеждаме "1", защото ще бъде само загуба на време и хартия – процесът ще се развие подобно и както при "I-1a" – няма да има отговор на въпроса – защо са препечатани 2, 3 или 4 м.л. и т.н.

При "2" препечатването е започнало пак с черно мастило, но това е според заданието, така че възможност за грешка не съществува и си изяснихме какво представлява "Черната препечатка" по произход. Явно, че не е грешка, о.е., проба или макулатура. Но каква е тогава? Това ще разберем накрая... Очевидно е, че това са първите препечатани с черно мастило п.м. на тази произволно взета машина, видно от самите черни препечатки, чиито контури /сенки/ са толкова фини и чисти, че изглеждат като да са с дебелина на косъм. Това се потвърждава и от §22К2Ц, където вишневочервената препечатка /повторно препечатаната стойност "5"/ е върху черната /и е видимо по-дебела, а не обратното/.

След препечатването на две или три листчета се установява, че видимостта на препечатката не задоволява /вж. "I-1б"/ и се пристъпва към употребата на вишневочервеното мастило. Пак с него е препечатано последното м.л. с черни препечатки, което се е намирало на плота видно от препокриването на черните препечатки от вишневочервените с минимално отклонение от около 2 мм. От друга страна това доказва, че м.л. с §22К2Ц се явява като последно от препечатаните с черно мастило и първо – с вишневочервено. Видно е, че и тук за грешка изобщо не би могло да се говори. §22К2Ц по своята същност се явява не като о.е., а като проба – одобрена такава за цвят /видимост на препечатката/, повторно препечатана върху ВЕЧЕ неодобрена такава, каквато от този момент става "Черната препечатка". Препечатването с "5" приключва с вишневочервено мастило, а през това време са отпечатани /разбираемо – на други машини/ и другите две стойности "3" и "15". Процесът е приключил с грешки, проби и куриози, които според условието /количество – брой екземпляри/ трябва да се предадат заедно с редовните и... пак стигнахме до най-важния въпрос – каква е по замисъл, произход и същност "Черната препечатка"?

Необходимо е да се направят някои пояснения, за да може този отговор да бъде разбран правилно – без двусмислени тълкувания.

Замисъл, произход и същност са РАЗЛИЧНИ понятия /категории/, които обикновено се употребяват от "писателите-фантасти" /тези в България, поставили си не леката задача да съчиняват на филателни теми/ еднозначно и без последните да се замислят върху спецификата и значението им – различно и изключително важно при подобни хипотези.

Замисълът е величина, която може и търпи изменение при определени обстоятелства, т.е. – променлива.

Произходът е непроменлива величина при всички случаи.

Същността е крайна фаза на всички елементи на дадена величина, преминали през различните етапи до спирането на процеса, т.е. – в определени моменти и при определени обстоятелства може да преминава в различни категории, запазвайки елементите си. Същността позволява различни по замисъл или произход величини, но с еднакви или подобни елементи да бъдат класифицирани на едно място. Всичко това се наблюдава при “Типографните препечатки” от 1884 г.

Според съставителя, ако приемем хипотеза “II-2”, то до момента на повторното препечатване на последното листче с черни препечатки /първото препечатване с вишневочервено мастило върху последното м.л. с №22K1Ц/ последните се явяват по замисъл като останалите типографни – $3/10$ и $15/25$ ст., т.е. – предопределени за марки с особено предназначение, не за редовни. От този момент нататък същността им се изменя в друга категория /преминават в друга категория/ – черните препечатки са вече неодобри проби за цвят /видимост/, т.е. опитни екземпляри според класификацията. От момента на предаването им в пощенските станции за продажба или употреба заедно с другите типографни препечатки, тази категория пак се изменя и те се превръщат в куриози. Както се вижда от горното – същността се променя два пъти при запазен произход. Съставителят се надява, че е разбран правилно.

Всички известни унищожени “Черни препечатки” /около 7 бр. плюс едно каре/ са клеймовани със звезден печат тип Ia /голям/ 26 мм, който се е употребявал първоначално в пощенската станция на гр. София от края на 1880 г. Поради тази причина не е възможно да се определи датата на употребата /продажбата/ им. Подобно е и положението при №7K_{оц} – 5 ст. “Царска поща” с обърнат фон. Клеймото е със същия размер и същите специфични особености. М. Малчев предполага, че “Черните препечатки” са нарочно подпечатани. Съставителят подкрепя това становище и предлага следната хипотеза, която /както всички останали/ поне засега е недоказуема. За да бъде доказана са му необходими само 2 часа и ...всички известни унищожени “Черни препечатки” Не е чак толкова много, нали?

На всеки посредствен анализатор /може и да не е експерт, но задължително не би могъл да бъде от набедените/ не би могло да не му направи впечатление, че от най-популярния български куриоз – “Обърнатата конница”, от който са известни повече от 30 екземпляра, няма нито един неунищожен. Веднага /просто от самосебе си/ би му минало през ум, че този, който е продавал /или работил служебно/ с този уникален лист, съдържащ 100 екземпляра с обърнат център, си е нямал и хал-хабер /тази дума не е като понятието препечатка – има я в речника на Найдено Геров и дори в “Български тълковен речник”, че държи в ръцете си най-голямото българско филателно съкровище. И така си е било. Листът е бил разпродаден /употребен/ марка по марка за около два месеца без този, който е извършвал тази дейност да обърне внимание – какво, а̀джеба, продава /за съжаление думата я няма в “Български тълковен речник”, но от друга страна за щастие – присъства в речника на Найдено Геров, издаден ...още в 1895 г./ Явно, човечецът е бил далеч от филателията. След като е помислил малко, дори и посредственият /моля, да не се бърка с “набеденият” – за последния такава дейност не е според възможностите/ анализатор е дошъл до умозаклучението, че лицето, държало в ръцете си тази безценна картина [пак молба за извинение, но всички картини /и драсканици/ на Пикасо до 1913 г. не

са стрували и половината от стойността на този лист] не е той, а най-вероятно тя – млада госпожица /или друга/, току-що назначена и все още незапозната с тънкостите на занаята, която е гледала само каква стойност е изписана върху п.м. и стотинките, давани ѝ за нея. За дългогодишен пощенски служител, врял и кипял по гишетата, подобен пропуск е толкова вероятен, колкото за незрящ да изкачи някой от хималайските осемхилядници. Но какво общо има това с “Черната препечатка”?!

И много и малко. Трудно би се намерил пощенски служител, на който не би направило впечатление, че едно от листчетата, дадени му служебно, е с черно мастило, а останалите – с червено. Защо да не допуснем /както при розовата 5 ст./, че този пощенски служител /може да е бил и същият/ отчита стойността на това листче /а тя е само 1 лв. и 25 ст. – по-малка е и от надницата му/ в дневния разход с лични средства, след което в кратък срок /след разпродажбата му/ си ги възвръща неколkokратно. Имал е възможността, използвайки служебното си положение, да продава и унищожени и неунисожени – дори и каре от “Черната препечатка”. Между другото, не би могло да съществува друго обяснение за появата на унищожено каре със звезден печат – таксата 20 ст. по онова време /1884 г./ предполага само два варианта: нарочно подпечатано или за доплащане при недостатъчно франкирано писмо. От начина, по който е клеймовано карето – централно, то и на набедените би станало ясно, кой от вариантите е по-вероятен.

Ако не е било така, всички “Черни препечатки” щяха да бъдат клеймовани, какъвто е случаят с “Обърнатата конница”. Няма друго обяснение за наличието на неупотребени и клеймовани куриози, освен намесата на определено лице, забелязало ги и облагодетелствало се от това откритие. Най-вероятното в случая е, това лице да бъде пощенският служител работил с тях. Логиката на анализа просто не допуска отсъствие на умишлена намеса.

Подобно развитие /разбира се, пак хипотетично/, но с различен процент за вероятност, бихме могли да приемем и за останалите куриози с типографни препечатки – №21К₁, №21К₂, №22К₂Ц и №23К, след попадането им в определена пощенска станция. Този процент ще бъде най-голям за №21К₂, поради добре очертаващите се две черни тройки върху розовия цвят на №16 и най-малък за №22К₂Ц заради по-малката видимост на черната препечатка под вишневочервената. Шансовете на №21К₁ са сравнително еднакви /с превес на първия/, но по-малки отколкото №21К₂ и значително по-добри от тези на №22К₂Ц. Оттук и наличието /в известност/ на тези куриози.

Какви други заключения бихме могли да извлечем от всички писания за типографните куриози, независимо от това с какви резерви ще ги приемем или отхвърлим? Според съставителя, те са много по-важни от хипотезите, защото освен че по безспорен начин беше доказан замисълът, произходът и същността на типографните куриози, то приблизително точно би могъл да се определи и тиражът им. А той, според съставителя, е следният:

№21К₁ – 25 екземпляра

№21К₂ – 25 екземпляра

№22К₂Ц – 25 екземпляра

№23К – 25 екземпляра

№22К₁Ц – 50 или 75 екземпляра. Тираж от 50 екз. е по-вероятен, защото наличието на този куриоз все пак е съвсем ограничено. Тираж от 25 екз. е нереалистичен, ако сме приели, хипотезата на съставителя. Що се касае до хипотезата на Д. Загорски и тиражът /предполагаемо упоменат няколко п.л. – НЯ-

КОЛКОСТОТИН екз./, то нека оставим на набедените да се проявят като го определят. Господ да им е на помощ.

Що се касае до тиражите на самите “Типографни препечатки”, то те ЗА-СЕГА са все още неуточнени, според съставителя, но ограничени в рамките на 10-20000 екз. за каталожен номер. Последните /пак хипотетично/ ще бъдат разгледани по-подробно и заедно с тези на “Литографните препечатки”, защото тези два вида провизорни издания /според М. Малчев/, съставителят е склонен да приеме и това наименование, са неразривно свързани помежду си и най-вероятно са отпечатани почти едновременно с малка преднина за типографните. Становището, че и двата вида са отпечатани по литографен способ /А. Пенчев/ не би могло да се приеме в никакъв случай, заради различията в очертанията на цифрите “3” и “5”. За тези с препечатки “15” това е възможно теоретично, но на практика кой ли би отпечатал двете стойности по един, а третата по друг способ. Неиздържано е и от технологична гледна точка, да не говорим за разходите – биха се увеличили двойно.

Всички тиражи, посочени в този каталог са т.н. ОФИЦИАЛНО ПРИЕТИТЕ. Ако някой се интересува от становището на съставителя, то е:

1. №1-5 – общо около 900000 екз.
2. №6-11 – няма точни сведения – възможно е да са посочените /??/.
3. №12-20 – посочените тиражи са по-малки с 3.5-4.2 милиона общо.
4. №28-30 са единствено точни.

Още през 30-те години М. Малчев и Г. Гешов /заедно/ правят проучване в архивите на Главна Дирекция на ПТТ и в Министерство на финансите, за да могат да сравнят съществуващите документи /??/ относно получени и заприходени количества и съответната сума /стойност/ поставена срещу тях. В архивите на Министерство на финансите не са се водели отделни приходни отчети поотделно за поръчките и количествата п.м., а само общата стойност за дадена година /примерно – за дадена година х са били отчетени постъпления в Пощенското управление за у сума, която е обща за всички п.м. от различни издания, продадени през годината х, без да е упоменато колко п.м. и от какви стойности са продадени/. Архивите на Пощенското управление са били /1936 г./ ...в склад на Централна гара София точно до помещението, в което се е помещавала и гаровата пощенска станция след пожара от 1933 г. Били са напълно запазени и подредени по години със съответни опис-извлечения от 1880 до 1919 г. вкл. Според записките, всички тиражи, упоменати в “КООП-КАТАЛОГ” са извлечени от там. На много места са правени закръгления до третата цифра /т.е. до хиляда/. Пълни извлечения – копия, с подписите на – Г. Гешов, П. Караиванов. и М. Малчев е имало и в Съюза на българските филателистически дружества през 1938 г., където са били фиксирани точните цифри – без закръгления. Къде са тези извлечения днес, съставителят така и не можа да открие. По-интересно е обаче друго – тиражът на “Сантими”-те в записките е даден общо за петте стойности и е 914837 екз., а в “КООП-КАТАЛОГ” е посочена всяка стойност поотделно и общият тираж излиза 1100000 екз. Откъде се появяват тези около 185000 екз. не става известно. В записките не се споменава абсолютно нищо за “книгата”, от която А. Пенчев черпи сведения за тиражите. Възможно е последната да не е била там. При всички случаи би трябвало да се издирят документите на Съюза на Българските филателистически дружества и споменатите извлечения. Ето една колкото достойна, толкова и трудна задача за историците.

“ЛИТОГРАФНИ ПРЕПЕЧАТКИ” 1884 г.

За необходимостта от тях /причините за появяването им/ съществуват толкова хипотези, колкото и за типографните. Тук няма да бъде разгледана нито една /изключена е и тази на съставителя/ – в предната глава беше отделено достатъчно място. Ще спрем вниманието си само на някои бележки от записките на М. Малчев, допълнени и коригирани от съставителя, както и на данни от “КООП-КАТАЛОГ”.

По всяка вероятност, “Литографните препечатки” са поръчани по едно и също време с “Типографни”-те или малко след тях. По неизяснени причини /възможно е забавянето да се дължи на времето, необходимо за изготвяне на 4 бр. литографни плочи/ те са били отпечатани малко по-късно. Поръчката е изпълнена от Военно-картографическия институт в София по литографен способ. За разлика от предното издание тук не са открити куриози. Известни са само няколко разновидности, които с изключение на една, се дължат на същите, отбелязани по-преди при №5 и №18. Тяхното описание /с изключение на №27P₁ – подробно описана от Д. Загорски/ не е публикувано до днес и този каталог, макар и със закъснение, поправя донякъде този голям пропуск.

1884, /?/; Временно издание – “Литографни препечатки”; ЛП във Военно-картографическия институт София; нови номинални стойности върху №5, №11, №16 и №18

№24

№25

№26

№27

№24 – черна препечатка “3” върху №16

№25 – керемиденочервена препечатка “5” върху №11

№26 – керемиденочервена препечатка “15” върху №18

№27 – черна препечатка “50” върху №5

“Литографни препечатки”							
№	(*)	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	⊙	✉ _⊙	⊞** _⊙
24	80	250	500	—	35	—	2500
25	80	250	500	—	40	—	2500
26	150	400	800	—	75	—	4000
27	330	1200	2000	500	300	5000	10000
24-27	600	2000	3800	—	450		

№26P – “двадесегъ” вместо “двадесетъ” и счупена рамка /вж. №18P/ ** – 2000, * = ⊗ – 1000. Изключително рядка разновидност. До 1940 г. са били открити само два екз. – един ** и втория със звезден печат. М. Малчев предполага, че извън България би трябвало да има повече екземпляри от тази разновидност, защото по-голямата част от тиража – около 90% /пак според него/ са в чужбина.

№27P₁ – повредена горна дясна розетка /вж. №5P₁/ ** – —:–, * = ⊙ – 2500. Изключително рядка разновидност. До 1940 г. е бил открит само един екземпляр /в колекцията на М. Малчев/ на лепенка.

№27P₂ – червено петно в главата на лъвчето /вж. №5P₂/ ** – —:–, * = ⊙ – 2500. Изключително рядка разновидност. Известен само един екз., открит от Д. Загорски. В България няма сведения за наличност.

№27K – чертичката на цифрата “5” от препечатката “50” смачкана /счупена/ и разместена в десния ѝ край ** – —:–, * = ⊙ – 2500. Това е единственият известен курioз /разновидност/ при препечатката “50”. Известен един екз. с ⊙ /в колекцията на М. Малчев/.

Със сигурност може да се предположи, че от гореописаните разновидности съществуват още екземпляри.

Всички клеймовани екземпляри от №24-26, независимо от вида на печата, се оценяват според колонка ⊗. Известните “пътували” материали с горните номера, независимо от автентичността на положените върху тях клейма, се оценяват пак по същата колонка – ⊗, защото до днес все още липсват доказателства за редовната им употреба.

№27 е била в редовна употреба от средата на 1885 до края на 80-те години /според М. Малчев/. Според съставителя, №27 е била изчерпана още в края на 1887 г. Същата не е известна като подпечатана с клейма от бившата автономна област Източна Румелия /Южна България/. Няма данни за употребата ѝ в тази част от Княжеството, което не изключва пренасянето ѝ там с последваща употреба.

Според М. Малчев, литографните препечатки изобщо не са били в употреба, с изключение на ⁵⁰ ст./1 фр. – не са продавани от пощенските станции до 1929 г. Съставителят споделя това становище.

С какви данни и факти разполагаме днес?

“Данните”, ако бъдат взети от съмнителните писания на фантастите, са толкова много и още повече противоречиви, че би трябвало да се напише роман със значително по-голям обем от този на настоящия каталог, за да станат достояние на интересуващите се. А фактите? Фактите са съвсем друго нещо ...те са толкова малко, че и два реда от страницата на същия биха им били много.

За всеки сериозен филателист фактите /и то само потвърдено доказаните/ са единствено приемливи при подобно положение.

Д. Загорски, в споменатия вече труд “ИСТОРИЯ ЗА БЪЛГАРСКИТЕ ФИЛАТЕЛНИ РЕДКОСТИ” /стр. 72/, се мъчи да убеди не кой да е друг, а СЕБЕ СИ /много трудно би било да се намери в днешно време и един повярвал, даже и в България/, че с представения “САТИФИКАТ” биха могли да се отстранят съмненията относно редовната употреба на литографните препечатки при облепването на кореспонденция /с изключение на ⁵⁰ ст./1 фр.. За да се предпазим от възможни обвинения в голословие, ще си позволим да предадем текста на този “умопомрачаващ” сертификат с едничката цел – да могат ползвателите на каталога сами да се убедят в неговата “достоверност” и разбира се, да си извадят нужните заключения относно /вж. по-горе/ доказаните факти.

“С А Р Т И Ф И К А Т”

Централната съкровищница на Княжество България декларира, че пощенските марки, надпечатани 3/10, 5/30, 15/25 и 50/1 фр., от които един екземпляр тук приложени и подпечатани с печата на Министерство на финансите, са автентични и са служили официално за франкиране на кореспонденцията в пощенските гишета на Княжеството.

Тези марки, които представляват остатък от щока на временното издание от 1884 г., са били продадени на А. Карапиров от българското правителство съгласно решението на Министерския съвет от 29 юли 1889 г. с протокол №63 с 25% над първоначалната номинална стойност за марките 5/30, 15/25, 50/1 фр. и по 20 ст. за марките от 3 Стотинки.

Във връзка с това е издаден този сартификат, който да му послужи при нужда.

Главен ковчезник /п./ не се чете.

Аз продадох щока от временни марки цитиран в настоящия сартификат на г. Давад Кон за сумата 1800 Франка. Берлин, 23 март 1890 г.

/п/ Карапиров.

На същата страница, в същия труд, непосредствено до този сертификат е даден /показан/ с по-дребен шрифт “оригиналът” /или Бог знае какво/ на същия сертификат на френски език, чийто превод /с малки забежки/ горе-долу отговаря на горния-текст, ако изключим, разбира се, че подобна безсмислица не би могла да се изфабрикува от което и да е правителство или министерство, на която и да е страна, не само преди сто, а даже и преди триста години.

Да започнем анализа от самото начало на този сертификат – документален шедьовър в историята на България /ако приемем, че е автентичен/. Какво прави впечатление от пръв поглед?

Според сертификата е приложена, по всяка вероятност, една поредица, подпечатана с печата на Министерство на финансите. Как е подпечатана и къде е тази поредица? Дали е залепена на самия сертификат и подпечатана или това е направено на хвърчащо листче, описано към сертификата, или всеки отделен екземпляр – по един от стойност, са били отделно /всеки за себе си/ подпечатани и присъединени към общото количество на марките? Последното е най-малко вероятно, защото от 35-милиметровия печат на министерството едва ли биха излезли и няколко букви върху марки с размери 16x22 мм, които да допускат евентуалното му разчитане. Точно при такива случаи /ако въобще този е подобен/ би трябвало да се употреби печат “ОБРАЗЕЦЪ” или “МОСТРА” и екземплярите да се прикрепят неотделимо от документа.

Защо никъде върху документа не се вижда печат на Министерство на финансите? Изобщо, възможен ли е какъвто и да е документ от държавна институция без какъвто и да е печат?

Кой е А. Карапиров? Антон, Асен, Ангел? Свещеник или джамбазин? Възможно ли е в официален документ името на лицето, което е дало определена сума да се изписва по подобен начин? По онова време ЗАДЪЛЖИТЕЛНО са се вписвали поне двете имена – собствено и фамилия /прякор/, съпроводени /при подобен случай/ с професия, членство в гилдия или др. плюс град /село/ от където е лицето.

Никъде не се споменава броят на продадените /закупените/ екз. или поне общата сума от сделката, което е недопустимо от каквато и да е гледна точка. Каква сума е заплатил А Карапиров и в чий джоб са потънали парите или са

заприходени в хазната? Да не би да става дума за опазване на търговска тайна? Ако, не дай Боже, министърът на финансите или ковчежникът имаха възможност само да зърнат подобен сертификат, то биха се обърнали три пъти в гроба.

Има ли въобще случай в историята – правителство да продава на частно лице пощенски марки и то по такъв начин? Добре е поне, че покрай сертификата, някой не е съчинил Княжески указ – за по-убедително. Подобна покупко-продажба /сделка/ би могла да се извърши по онова време /според законите в Княжеството/ само чрез търг.

Препечатаните нови номинални стойности – $\frac{3}{10}$, $\frac{5}{30}$, $\frac{15}{25}$ и $\frac{50}{1}$ фр. преди сто години не са се изписвали /означавали/ така. Освен това, не става ясно каква точно парична единица представляват сантими, стотинки или франкове, защото е упоменато, че горницата, която е заплатена е “над първоначалната номинална стойност на марките”, а последната е в различни парични единици /10 ст., 30 ст. и 25 ст. от една страна и 1 франк от друга/. Ако пресметнем сумата /поотделно/ заплатена за всеки един екземпляр, то ще разберем, че А. Карапиров не е бил търговец на п.м., а търговец на овчи кожи. $\frac{3}{10}$ е плащал по 20 ст. – т.е. близо 7 пъти повече от новата ѝ номинална стойност, $\frac{5}{30}$ – 37.5 ст., което е повече от 7 пъти от новата ѝ номинална стойност, $\frac{15}{25}$ – 31.25 ст. или два пъти повече от новата ѝ номинална стойност /тук явно ги е излъгал/, а за $\frac{50}{1}$ фр. – 1.25 фр. или лева /само два пъти + една овча кожа – точно толкова е струвала последната през 1889 г./. Че ако е така, г-н А. Карапиров би трябвало да е платил за 500 поредици /може да е купил и повече/ само около 1100 лв. – толкова е струвала по онова време една къща в София.

Струва ли си да хабим хартията и подробно да опишем как би трябвало да са изготви един сертификат, какво и от кой да се впише в него, какви, къде и как би трябвало да се поставят мострите, колко печата, къде и как би трябвало да го съпровождат, какво би трябвало да се направи, за да се осуети подмяна или неволно повреждане на мострата /образеца/ и т.н.

Този сертификат за сетен път показва “... какви е чада раждала, ражда и сега, българска майка юнашка ...”

Че кого ще убедим с този уникален “СЕРТИФИКАТ”, че литографните препечатки, са били в редовна употреба, щом самите ние не сме убедени в подобна измислица?!

Д. Загорски стига до заключението – “И за да отхвърли съмнението на Запада /защо не и на Изтока, Севера или Юга – да не би там да не са се съмнявали? – б.с./, Министерство на финансите издава официален сертификат на 4. Декември 1889 година на френски език за да му придаде международно значение” /става дума за непосредствено показания до уникалния, още по-уникален сертификат на френски език/.

Следва най-интересното – приемаме, че Д. Загорски е убедил Запада /Изтока, Севера и Юга сигурно са били убедени преди това от някой като него/, приемаме, че е убедил и нас с приказките си “от 1001 нощ”, но не можем да приемем /вж. стр. 76 в знаменития му труд/ пликите с $\frac{50}{1}$ фр. /двата бр. – от Русе за Залцбург и от Русе за Виена/ – единият смесена франкатура с 25 ст. “Голям лъв”, а вторият – единична франкатура. Много е любопитно как ги е приел Запад-ът! Пликите /и двата/ са с дати от ...1890 г.!!

Дали не се сблъскваме пак с някакъв парадокс? Едва ли.

И за набедените става ПРЕДЕЛНО ЯСНО, че или правителството на Княжеството се е малко пообъркало ...или г-н Загорски.

И понеже набедените едва ли биха разбрали кой е сгафил, то съставителят ще им помогне, според силите си.

Според сертификата – “са служили официално за франкиране на кореспонденцията в пощенските гишета на Княжеството”, което означава недвусмислено /думата “служили” не може да означава нищо друго освен, че вече НЕ СЛУЖАТ/, че продадените упоменати препечатки вече не са в употреба най-малко от 28 юли 1889 г., но според Д. Загорски /пардон, според неговите пликове на стр. 76/ те са в редовна употреба, т.е. – продават се от пощенските станции и последните пренасят кореспонденцията с тях и до края на 1890 г. /а защо не ѝ до 2000 г. ? – и тогава и сега парите са си горе-долу същите – става дума за тарифата/.

Коя и каква е истината в края на краищата? Нека предположим, че и набедените вече са се усетили – нито сертификата, нито пликовете на г-н Загорски не отговарят на истинските.

В продължение на десетилетия съставителят, а и не само той, се е мъчил да открие какъвто и да е документ /автентичен/ по този въпрос, но уви ...такъв не се намери, за съжаление. Това са накратко “доказаните” факти относно литографните препечатки.

За съставителя е необяснимо как Д. Загорски /безспорно известен филателист, колекционер-изложител, получавал награди на международни изложби, признат експерт и най-вече отдал живота си на дейност, свързана с българската филателия и нейните проблеми, без да изключваме и други родолюбиви начинания/ в продължение на 60 и повече години не е успял да разбере и осмисли действителната същност на литографните препечатки. ТЕ НЕ СА РЕДОВНИ МАРКИ. Изключението с №27, употребявана като такава /но незамислена за редовна/, не доказва употребата на останалите /№24-26/. Те представляват временно извънредно издание, което по замисъл и произход е било предназначено за други пощенски нужди, независимо какви метаморфози е претърпял впоследствие този замисъл /или защо не е бил осъществен/ и по какви причини се е стигнало до положението, че първите три стойности не са били пуснати за продажба чрез пощенските станции, когато е трябвало да бъдат в употреба, ако са били предназначени за пощенски марки /редовни/ с общо предназначение – т.е. за облепване на кореспонденция.

Даже съчинителят на по-горе упоменатия сертификат е бил наясно по този въпрос, употребявайки provisoire /фр./ – временен.

Видно е, че заблудата, породена преди столетие за липсата на определени стойности в хранилището, продължава и до днес, съпроводена с неуместна употреба на определени понятия. Последното още повече /и особено при такива случаи/ обърква българските филателисти, чиято филателна култура от край време не е от най-високите, или за да бъдем по-точни – не е на необходимата висота.

Нека се върнем към записките на М. Малчев, които /според съставителя/ също не би трябвало да се приемат без определени резерви, защото и тук, както за повечето неизяснени обстоятелства, свързани с българската класика, липсват документални доказателства, които да ги потвърдят или отхвърлят.

Според М. Малчев, през 1889 г. част от намиращите се в хранилището литографни препечатки /от всички стойности/ са били продадени от Министерство на финансите /не се съобщава как – чрез търг или по друг начин/ на търговци /не се съобщава каквото и да е име/, които впоследствие ги препродават в чужбина. Това не изключва от кръга на търговците името А. Карапиров, но и не го афишира. Всичко това е отбелязано и в “КООП-КАТАЛОГ”. По-нататък е до-

бавено, че през 1918 г. друга част от литографните препечатки е продадена на търг /не се съобщава количество, на кой, нито дали така закупените са останали в България или пак са били препродадени извън нея/. От записките не става ясно точното становище на автора им – били ли са в употреба или не литографните препечатки. Можем да предположим, че М. Малчев не отхвърля категорично употребата им, защото съобщава за унищожени екземпляри с оригиналните за времето пощенски печати, но не посочва нито един датен указател. В колекцията му бяха открити два екземпляра /един от $\frac{3}{10}$ ст. и един от $\frac{15}{25}$ ст./ със сини русенски клейма от м. юни 1884 г. Последните бяха експертизирани от съставителя и се оказаха автентични, но не би могло да се определи дали екземплярите са подпечатани през 1884 г. или примерно през 1889 г.

И тук една малка подробност. В записките на М. Малчев /не в колекциите му/ на същата страница от обратната страна на написаното по-горе беше открита /прикрепена с квадратен старовремски кламер/ представената по-долу пощенска карта за вътрешна кореспонденция.

167E 97.
От татко,
Ово дикшиаш трети ще пош-
мише трети суртара на брето-
виза се, една кошница Робин
сидерка доз Гумилка факел сит
наш кубавата и една Руайлс ет
Слава. За поштва амеро мар
ако обираше тити. - От татко и
Србмилростава поштва. Сидерка
Коса и здраве (татко) Франц.

За тази пощенска карта никъде в записките не беше спомената и една дума, като че ли въобще не е съществувала и повече – като че ли не е била прикрепена на листа за литографните препечатки от самия М. Малчев. Не е възможно притежателят ѝ – изключително ерудиран филателист с огромни /точно невероятни/ аналитични способности и неуморим изследовател на всички съществуващи български пощенски марки от 1879 до 1950 г., както и на пътувалите материали свързани с тях, да не се е опитал да свърже имената А. Карапиров, Антон Карапиров и Антончо Карапиров. Каква би могла да бъде причината, поради която М. Малчев не записва и дума от предположенията си относно това?

Според съставителя една единствена – липса на каквито и да е доказателства да я свърже с продажбата /1889 г./ и по този начин да се яви като сторонник на нещо с което не е съгласен /убеден/ или обратното – пощенската карта не е необходимото доказателство, което е липсвало в хипотезата му, за да може да я докаже. И в двата случая това би означавало, че това писмо е без каквато и да е стойност /доказателствена/ и поради тази причина той не би желал да увеличава заблудите, възникнали преди десетилетия и още по-малко да ги доказва с нещо, в което и сам не е убеден.

Както се вижда от копието – пощенската карта е с дата 16.X.90 г. и отбелязан час от подателя 9 часа /вдясно над текста/. Пловдивското клеймо е от същата дата, както и това на станцията-получател – София. В днешно време това е просто невъзможно. Писмо, изпратено от Пловдив до София в най-добрия случай би стигнало до получателя след три или четири дни или ако съобщението тръгна с пешеходец от Пловдив, то би стигнало поне с един ден по-рано, отколкото с пощата. Това е един от необяснимите парадокси при днешните пощенски връзки в нашата страна, които вместо да се подобряват или поевтиняват заради нетърпимите си качества ...поскъпват и се влошават.

Текст на пощенската карта:

16/X 9ч.

Антончо,

Съ днешния тренъ ще получишъ
чрезъ грижата на братовчеда си, една
кошница която съдържа двъ бутилки ра-
кия отъ най-хубавата и една кутия съ
сладко. За получаванието имъ ако оби-
чашъ пиши. – Иглата и врътовръската
получихъ, благодаря.

Бъди здравъ твой Францъ.

Последното може да се разчете и като тею /тейко/ Францъ.

Съставителят ще се въздържа от коментар върху текста, ще бъде направен анализ само на пощенската карта. Какво виждаме?

I. На лицевата страна на пощенската карта:

1. Върху таксовия знак черносиньо еднокръгово датно клеймо тип II_б, 30 мм с триредов датен указател, на станцията-изпращач – Пловдив /ПЛОВДИВЪ – PHILIPPOPLE/, обозначаващо 16 октомври 1890 г.

2. На около 10 мм под и вляво от него черно еднокръгово датно клеймо /отпечатъкът е видим в голямата си част/ тип III_г, 24 мм с триредов датен указател на станцията-получател – София /СОФИЯ – SOFIA/, обозначаващо същата дата – 16 октомври 1890 г.

3. Адресът “Господину – Г-ну А. Карапирову – София” е изписан в три реда с кафявочерно мастило.

II. На обратната страна на пощенската карта:

1. В горния десен ъгъл изписана дата “16/X 9ч.”

2. Текст, изписан набързо в 10 /десет/ реда с кафявочерно мастило от средно образовано лице с равен, обработен почерк.

3. Мастилото и почеркът са идентични с тези от лицевата страна на пощенската карта.

Заклучение: пощенската карта е с малка филателна стойност от порядъка на няколко лева.

Немислимо е за филателист и изследовател от ранга на М. Малчев подобна пощенска карта да представлява какъвто и да е интерес. Навремето такива се намираха безпроблемно за 1 до 2 лв. – цената на кутия цигари. Какво е видял М. Малчев в нея и оттам – каква е причината тя да бъде запазена и то точно на това място?

Причината е единствена и правеща чест на М. Малчев.

Ненамирайки абсолютно никакви основания да я свърже по каквато и да е причина с продажбата на литографните препечатки /1889 г./, отлично знаейки всички ширещи се в България митове и още по-големите желаниа на определени кръгове във филателните ни среди да докажат и невъзможното – само и само “да имат доказателства” за произхода му и те да са БЪЛГАРСКИ и т.н. той, не взема страната на недоказаното и същевременно не спира да търси ДОКУМЕНТАЛНИ ДОКАЗАТЕЛСТВА, за да го докаже, но с действително автентични документи и по безспорен начин!

Като на всеки изявен аналитик и на М. Малчев е било добре известно, че всяка точка, запетая, буква, дума или п.м. носят в себе си определен вътрешен, строго индивидуален /уникален по същност/ и трудно разгадаем израз, нямащ нищо общо с външния, който е видим и разбираем за всички. В продължение на десетилетия /1918-50/ той е търсил, но не е намерил свързващи елементи /други писма или документи от 1890 г. – годината, в която според някои е станала продажбата на литографните препечатки в чужбина/, които по някакъв начин да го доближат до доказване или отхвърляне на предположенията и хипотезите, независимо от кой и как са били изказани, лансирани или премълчавани. И е постъпил по най-правилния начин, който би могъл да послужи за пример на много от набедените драскачи на изследвания.

По-нататък в записките си М. Малчев твърди, че следваща разпродажба на литографни препечатки от пощенските станции се е извършила през 1931 г. /става дума за разпродажба след тази от 1918 г./ и следващите я години, като препечатките са се продавали свободно /без търг/ за филателни цели. На друго място е отбелязал, че такава разпродажба /без търг/ от пощенските станции в София, Пловдив, Варна, Бургас и Русе е извършена през 1929 г. /?/. Според съставителя, тази дребна фактологична грешка не е от съществено значение, а и би могло да се провери – коя е вярната година и да се поправи. В “КООП-КАТАЛОГ” е отбелязана 1931 г. и нищо не ни пречи да я приемем.

Съставителят ще съкрати по-маловажните части от записките – там, където е отбелязано за “нарочното” /възможно е да е и действително, ако е извършено в пощенските станции през годините 1884-88, примерно за някакви вътрешни нужди – пак хипотеза/ подпечатване със звездни печати /в колекцията на М. Малчев бяха открити трите малки стойности с оригинална гумировка на лепенки със звездни клейма/ и ще премине към най-важната част – тази за тиражите.

След проучванията на М. Малчев и Г. Гешов се стига до заключение, че тиражите на типографните и литографните препечатки не биха могли да бъдат уточнени. Това решение е подписано от самите тях и Петко Караиванов. Защо е било взето подобно решение?

Тук е необходимо да се върнем към “книгата” на А. Пенчев. Според нея през 1884 г. от $\frac{3}{10}$, $\frac{5}{30}$, $\frac{15}{25}$ /т.н. преработени, но забележете – НЕ Е ЯСНО КАКВИ – типографни или литографни/ са получени по 20000 екз., а от същите три стойности плюс $\frac{50}{1}$ фр. – през следващата 1885 г. по 10000 екз. /цифрите са точни – без закръгляния/.

В записките на М. Малчев, а и в “КООП-КАТАЛОГ” са посочени по 20000 екз. за № литографни и типографни общо и 10000 екз. за №27 – $\frac{50}{1}$ фр. Този тираж /преди повече от 60 г./ явно е извлечен от някакви документи, които безспорно са имали връзка с гореупоменатата “книга” – несериозно е предположението, че М. Малчев и Г. Гешов са ги измислили и след това са убедили П. Караиванов да се подпише под съчиненията им. И тримата /доколкото е известно на съставителя/ са се ползвали с голям авторитет и никой никога не се е съмнявал в моралните им и други качества – нещо, което в днешно време е немислимо /и непостижимо/ за голямата част от филателните ни деятели, колкото пошло и грубо да прозвучи. Разбираемо е, че не всички са такива и точно за тях /другите/ е написан този каталог.

Ако вземем под внимание горното /без лиричните отклонения на съставителя/, то не бихме могли да не предположим, че през 1885 г. са се преработвали само литографни препечатки /от четирите стойности/. Това вече не е предположение, а доказан документално факт.

Предположенията /хипотезите/ ще останат само за 1884 г., когато Е ВЪЗМОЖНО ДА СА СЕ ПРЕРАБОТВАЛИ И ТИПОГРАФНИ И ЛИТОГРАФНИ препечатки с общ тираж 60000 екз. Това, между другото е и становището на съставителя. Последното не противоречи нито на “КООП-КАТАЛОГ”, нито на “книгата” на А. Пенчев, нито на хипотезата на Д. Загорски, че през 1884 г. е било възможно изпробването /препечатването за първи път в България/ на два различни вида печатарска техника.

Тази събирателна /нека я наречем така/ хипотеза е може би най-близо до истината и за това би било най-уместно, след изричното отбелязване в българските каталози, че тиражите на №21-26 са неуточнени, да се приеме следното:

№21-26 – общо 90000 екз. и №27 – 10000 екз. За №27 тиражът е уточнен, не предполагаем. И така достигнахме до заключението, че всички типографни и литографни препечатки са с общ тираж 100000 екз. Сигурно е, че някои от набедените няма да се съгласят с подобно заключение, но това си е техен проблем. Логиката на анализа /съпоставянето на записките на М. Малчев и “КООП-КАТАЛОГ” от една страна и “книгата” на А. Пенчев от друга/ не допуска по-голям тираж и същевременно изключва по-малък. Поне засега положението е такова.

А сега, няколко думи за понятието НАБЕДЕНИ, за да не би ползвателите на каталога да останат с впечатлението, че съставителят си го е измислил – ей така. Това нарицателно /не понятие/ изобщо не е измислено от съставителя. Употребява го за пръв път М. Малчев пред комисията, съставена от Крум Дренков /председател на управителния съвет на кооперативно сдружение “ПОЩЕНСКА МАРКА”/ още през 1946 или 47 г. Тази комисия, с председател Петко Караиванов и членове – Малчо Малчев, Георги Ноков, Петър Апостолов и Георги Кусев /известен търговец-филателист, представител на браншовото сдружение на търговците на пощенски марки в тази комисия/ е била създадена на обществени начала /разбирай – трудът им не е бил заплатен/ с единствената цел – да пос-

тави най-точни /приемливи/ оценки на всяка отделна позиция в “КООП-КАТАЛОГ”, съставен от М. Малчев и Г. Ноков. Комисията е заседавала повече от една седмица без да се стигне до каквото и да е споразумение или приближаване на двете отделни позиции /становища/ – от една страна това на колекционерите-филателисти /защитавано от Петър Апостолов/ и от друга на браншовото сдружение на търговците /отстоявано от Георги Кусев/. Петко Караиванов /като единствен експерт-оценител/ е имал последната дума, но според М. Малчев, не е успял да склони на компромиси Г. Кусев, който е настоявал “КООП-КАТАЛОГ” да бъде чист НЕТО-каталог, а не с по-високи оценки /тогава в България се е използвал най-много “ИВЕР”, по-малко “ЦУМЩАЙН” и “СКОТ”, като единствен П. Караиванов е използвал всички чуждестранни каталози – повечето от филателистите изобщо не са се интересували от чуждестранните каталози, което в днешно време е трудно обяснимо/. М. Малчев и Г. Ноков, въпреки че са били членове на комисията, не са имали правото да наклоняват везните в една или друга посока – те са давали компетентно мнение само за наличие, рядкост, разновидности и др. Периодът 1946-48 г. за България е един от най-тежките. На пазара няма продукти от първа необходимост, купонна система, постоянна инфлация /не е необходимо даже и да споменаваме за дейността на “народното” правителство след т.н. “референдум” за Царство или за република/. П. Апостолов, подкрепян от П. Караиванов са настоявали цените да бъдат завишени най-малко с 30-50% поради растящата инфлация и другите неблагоприятия, но Г. Кусев не давал и дума да стане за такова нещо, защото печалбата на търговците щяла да бъде никаква – как ще купуват п.м. на такива високи цени и как ще ги продават след това. П. Караиванов запитал Г. Кусев – “Би ли ми продал своята “Обърната конница” за 200 хиляди лв. като настояваш за тази каталожна цена?” Г. Кусев, който е имал и голяма генерална колекция “България” с много курioзи, бързо отговорил – “Аз няма да ти я продам, но ще купя и за 150 хиляди “Обърната конница” от някой, който няма пари за хляб!”. М. Малчев не се съдържал и казал – “Всички вие – търговците, сте мародери. Вие сте само едни набедени филателисти, които се интересуват само за печалбите си, без да ви еня за българската филателия изобщо!” Сигурно са казани и други по-леки или по-тежки думи, в резултат на което М. Малчев и Г. Ноков напускат комисията и изобщо не присъстват на определянето на оценките. Крум Дренков ги замества, но само фигуративно.

И така “КООП-КАТАЛОГ” става “НЕТО”-каталог, като впоследствие П. Апостолов и П. Караиванов успяват само в едно – цените на курioзите ДА НЕ СЕ ПОСОЧВАТ. Малко, но все пак нещо.

След отпечатването на първото издание на “КООП-КАТАЛОГ” М. Малчев отива при П. Караиванов и го запитва доста грубо какво са му обещали търговците, че се е съгласил на подобен компромис със съвестта си. П. Караиванов му обяснява положението така /П. Апостолов по-късно го потвърждава/: “Г. Кусев ни заплаши, че търговците ще издадат свой каталог с много по-ниски цени /разбирай – днешните будкаджийски ценници/ и от двете злини избрах по-малката. Съвестта ми е чиста!”

Преди повече от три десетилетия, когато съставителят за пръв път прочете отгоре-отгоре /тогава си имаше други проблеми/ записките на М. Малчев, без да вниква в дълбочина /толкова му е бил акълът/, това прозвище “НАБЕДЕНИ” все пак остана в съзнанието му и днес, вече влюбен в него, го употребява /било на място, било излишно/ навсякъде, където е преценил, че става дума за некомпетентност по даден въпрос /в случая – на филателни теми/. Е, в

края на краищата, това си е лично негово мнение, което не задължава никой друг.

И накрая – какви са по-важните различия, които би трябвало да се запомнят от филателистите, за да могат добре да отделят типографните от литографните препечатки? Преди всичко:

1. Литографните форми са изработени по копия от типографни клишета на трите стойности 3, 5 и 15. Това означава, че препечатките на №24-26 са подобни на тези при №21-23 и съответните стойности. Разликата /основната/ е в способа на отпечатването – литографен и типографен, а оттам и различията в специфичните белези, характеризиращи тези два метода, използвани за препечатването /преработването/.

2. Литографният отпечатък е получен вследствие сравнително по-малък натиск /литографинът не позволява по-голям, поради евентуално пропукване или отронване/. Да се изготви литографен фалшификат на “3” или “5” е почти невъзможно /различията и при професионално изготвените фалшификати са сравнително лесно забележими/.

3. Типографният отпечатък е резултат на по-голям натиск /металните клишета го позволяват/, който от своя страна оставя забележим релеф върху обратната страна на така отпечатаните екземпляри /става дума за добре запазените и с оригинална гумировка/. При стойностите “3” и “5” той е сравнително по-ясен и изпъкнал /дължащо се предимно на тънките линии при сенките на шрифта латине инициале/, докато при “15” е почти незабележим /поради плътността на шрифта роман капитал/. Някои от професионално изготвените фалшификати върху оригинални п.м. са изключително сполучливи и могат да заблудят и познавачите.

4. Всички контури /и при двата типа цифри/ при типографно отпечатаните обикновено са по-фини, без разлив на мастило. Сенките /при “3” и “5”/ се открояват от местата на захвата по цялото си протежение и са еднакво очертани, почти без разлив на мастило, докато при отлитографираните не се открояват и в местата на захвата към стволите /при “3” и “5”/ са уплътнени, което се дължи на разлива на мастилото. При типографните също се наблюдава разлив на мастило, но той е значително по-малък. Когато е по-голям /резултат на силно омастилени клишета/, експертите го различават по двойното очертаване – външно, на плътните части при цифрите /каквото е случаят тук – имаме само препечатване с цифри без текст/.

5. Всички ъгли при типографните са с правилно геометрично изпълнение, докато при литографните се забелязват определени закръглявания, нарушаващи геометричната форма, пак по горната причина.

6. Отлитографираните препечатки /въпреки еднаквите си размери с типографните, според печатарските форми/ при измерването на отпечатъка /при няколкократно увеличение/ се оказват с по-големи размери /от 0.10 до 0.15+ мм/ и изглеждат “по дебели” /”3” и “5” – видимо/.

7. Типографната “3” изглежда цялостно по-висока от литографната /при съпоставяне една до друга/, а “15” – по-малка. Различията при “5” са значително по-трудно забележими.

В общи линии, това са и основните белези, които помагат на експерта при установяване автентичността на двата вида препечатки. Подобна дейност изисква освен притежаването на определено количество качествен експертизиран материал /най-малко * плюс ☉/, но и значителни познания в областта на двата способа на отпечатване и различията, породени от тях, защото цвета на мастилата и размерите на препечатките при професионално изготвените фалшифи-

кати /особено тези от последните две-три десетилетия/ са много сполучливо подправени и биха могли да заблудят много експерти. В случая – експертизата на клеймованите екземпляри се явява като значително по-трудна.

Типографни препечатки №21-23

Литографни препечатки №24-26

От увеличените копия добре проличава разлива на мастило при литографните препечатки, които изглеждат по-дебели (по-едри).

При типографните препечатки този разлив е значително по-малък, поради което последните изглеждат по-фини (по-тънки).

След като анализирахме всичко възможно и невъзможно относно тези две провизорни издания, нека си зададем още един /последен засега/ въпрос, който сигурно би ни помогнал /ако съумеем да намерим правилния отговор/ да си обясним /по-точно изясним/ още много други въпроси /останали до днес без задоволителен отговор/, свързани с един друг раздел от нашата класика – доплащането. Защо не са известни действително пътували по пощата материали от годините 1884-85 както със “Серпентини”, така и с “Типографни” или “Литографни препечатки”?

За щастие, тук няма да са необходими никакви хипотези, нито романизиранни съчинения, от които и да било /включително и съставителя/. Защо да си затваряме очите пред очевидните факти? Защо и кому е нужно да робуваме на отживели предразсъдъци и догми, измислени /или съчинени/ от някой, който не е желаел /или пък не е могъл/ да си обясни определено обстоятелство? Каква е действителността?

I. До момента разполагаме с действително пътували по пощата материали с:

1. №1-5 – от май-юни 1879 г., та чак до 1885 г. /№1/ и дори по-късно – края на 1887 г. /№5/

2. №6-11 – от април-май 1881 до средата на 1883 г. и чак до края на 1886 или началото на 1887 г. /№11/

3. №12-20 – от началото на 1883 до м. октомври 1901 г.

Без да влизаме в излишни спорове с никому ненужни аргументи /явно е, че не става дума за някой и друг месец в повече или по-малко/ бихте могли спокойно да се съгласите с горното. Нали?

II. До момента НЕ разполагаме /никой ни ги е видял, ни ги е чул/ с действително пътували материали по пощата с:

1. №1-3 – “Серпентини” /такси за доплащане/

2. №21-23 – “Типографни препечатки” /изключваме нарочно правените от колекционер и пощенски служители/

3. №24-26 – “Литографни препечатки” /изключваме подобните/

И тук спокойно бихте се съгласили с горепосочените.

Ако действително е така, то отговорът се крие в горепосочените факти /II 1-3/ и той е един единствен – не разполагаме с такива материали, защото тях не ги е имало – т.е. ТЕ НИКОГА НЕ СА СЪЩЕСТВУВАЛИ, така че не бихме могли да ги имаме.

Много често верният отговор е пред очите ни /ще ги избоде/, но ние, така или иначе, не желаем /не че не можем/ да го видим, защото като най-обикновен /близък до ума/ той ни се представя и като невъзможен /или по-точно – представяме си го за невероятен и търсим по-сложен, който в случая се явява невъзможен и разбира се, не го намираме, защото ТАКЪВ НЕ СЪЩЕСТВУВА там, където търсим/.

Просто трябва да захвърлим бинокъла /догмите и предразсъдъците/ и да погледнем пред нас /в колекциите и изложбените експонати/. Как?

Приели сме /по-скоро втълпено ни е някога и от някой си – който и да е/, че през 1884-85 г. “Серпентини”-те са били дооблепявани върху недостатъчно или изцяло нефранкираната кореспонденция. НЯМА ТАКОВА НЕЩО /и в зоологическата градина няма такова животно, ако щете, пардон – става дума за изложбите, ако нямате пълна колекция/!! Не би могло и да има, защото все някой щеше да го е виждал или пък, ако е бил по-умен от нас – щеше да го запази като хербарий /примерно/. Ако е нямало филателисти в България /което не отговаря на истината/, то пък е имало фотография и архиви. Все някой /може и да

не е българин/ с по-висока филателна култура /не става дума за днешната/ щеше да извади изчезналото асо каро ...от ръкава си. Защо да вярваме на някой друг /с далеч по-ниска филателна култура от нашата/, че видите ли – 150000 "Серпентини" и 100000 "Типографни" и "Литографни препечатки", а ние българите сме били толкова безхаберни, че от тъпотия /какво ли друго би било възможно/ сме си палили печките с тях или са ни служили за тоалетна хартия. Пълни глупости от набедени хорица. Съставителят пази писмо от прадядо си ...от 1868 г. Ами всички Вие да не би да сте без предци. Да не би целият български народ, а и чужденците, живели в България преди 120 години, да са както е просила циганката пред новооткритите хали – "Няма баща, няма майка – леля му го родила. Подарете на сирачето!" Срамно е да се вярва на ...такива.

И така, съставителят поддържа становището, че действително пътували материали по пощата с №1-3 – "Серпентини", №21-23 – "Типографни препечатки" и №24-26 – "Литографни препечатки" не съществуват, по простата причина, че мястото им не е било предопределено да бъде върху пликете /кореспонденцията/. До доказване на противно становище, ако има такова, твърдението би трябвало да се приеме за единствено възможно. Последното би могло да бъде атакувано и оборено само по един единствен начин – да бъде представен действително пътувал по пощата плик с "Т", дооблепен със "Серпентини", който съставителят собственооръчно /очно/ ще трябва да експертизира. Подобен плик би могъл да бъде само от 1884 до края на 1885 г. Всички с покъсни дати съставителят великодушно предоставя на мненията, експертизите и заключенията /фотоатестите или каквото бихте могли да измислите още/ на известните експерти извън България. Господ да им е на помощ!

Същото /без каквито и да е изменения или съчинения/ е в сила и за "Типографни"-те и "Литографни"-те препечатки /№21-23 и №24-26/.

В общи /действителни/ линии, това е ЗАСЕГА положението.

"ГОЛЯМ ЛЪВ II" 1886-87 г.

Последни стойности, отпечатани в Э. З. Г. Б от типа "Голям лъв". Всичко, отнасящо се до характеристиките на предните издания, е в сила и тук. Различия – не са допуснати граматически грешки /№28-29/ и отпечатването на №30 е станало с изцяло нови клишета /за втория цвят – основния/, което личи от розетките. Трите стойности са обединени в една поредица /което безспорно е неправилно/ само поради горните различия. Цветовете са подобни на №12-13 и №5. М. Малчев предполага, че отпечатването е извършено на няколко пъти, поради огромните за времето тиражи /№28-29/. Съставителят подкрепя това становище.

1886, 26 август – 1887; редовни "Голям лъв II"; ТП в Э.З.Г.Б.; Санкт-Петербург; в.зн. I; наз. р. к. 14 ½ :15 /12x17/; 100 /4x25-5x5/

№28

№29

№30

№28 – 1 /една/ стотинка:

- а/ сивовиолетова/кремавосива /осн. цвят малко по-светъл от №12а/
- б/ тъмновиолетовосиня/бледовиолетовосиня

№29 – 2 /две/ стотинки:

- а/ черномаслинена/светлосива
- б/ черномаслиненозелена/матовозеленосива

№30 – 1 лев:

- а/ черна/матовооранжевочервена
- б/ черна/матовочервена, бледочервена

№	“Голям лъв II” 1886-87 г.					⌘ _⊙		✉ _⊙	
	(*)	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	⊗	* _⊙ *	⊙ _⊙	ед. фр.	см. фр.
28 а, б	0.15	0.60	3. –	0.30	0.05	15. –	20. –	—	200
29 а, б	0.10	0.40	2. –	0.20	0.05	10. –	30. –	—	200
30 а	10. –	70. –	150. –	10. –	3. –	800. –	–:–	3000	2500
б	5. –	20. –	80. –	10. –	3. –	400. –	–:–	3000	2500
28-30	5. –	20. –	85. –	10. –	3. –	1000. –			

При №30 са известни следните разновидности:

- №30P₁ – повредени двете долни розетки
- №30P₂ – повредена горна дясна розетка
- №30P₃ – буква “Б” без долна хоризонтална чертичка
- №30P₄ – “БЪЛГАРОКА” вместо “БЪЛГАРСКА”
- №30P₅ – повредени двете леви розетки
- №30P₆ – частично без фон

Как са се получили първите четири разновидности и то групирани на едно място /при четири прилежащи екз./ – в един п.л., като се има предвид, че тиражът на №30 е изобщо най-малкия от всички стойности при изданията “Голям лъв”? Защо при №28 и №29, при огромните за времето тиражи /10 и 15 милиона/ не са открити подобни /или други/ разновидности? Разбираемо е, че и тук, без хипотези няма да може да се обясни това, на пръв поглед, незакономерно явление.

Една от хипотезите на съставителя се базира на предположението, че №30 не е отпечатван наведнъж – имало е доотпечатване в Э.З.Г.Б. Възможно е поръчката да е изпълнена на две части, а предадена на България като една цяла, каквато сигурно е била заявката. За подобно предположение свидетелстват различията в първия /фоновия/ цвят – матовооранжевочервеният е значително по-светъл от матовочервения /подобен на този при №5/ или бледочервения, който в случая се явява като най-тъмен /най-близък до червения, защото еталонен червен цвят изобщо не е употребяван нито при №5, нито при №30/.

Навсякъде в хипотезите, където става дума за №30а или №30б, би трябвало да се знае, че се визират САМО екземпляри ** . При промити или увредени външно /избелели, изтрити и др./ екземпляри съществува възможност за промяна на фоновия цвят в по-светли нюанси, които биха могли да заблудят.

Как бихме могли да обясним отсъствието на бялото петно при №30а, ако не с това, че отпечатването е станало на два пъти. Няма открити екземпляри от №30а с бяло петно под задния десен крак на лъвчето или поне не са известни на съставителя. Ако приемем, че отпечатването е станало на два пъти, то обяснението е едно единствено.

След привършване на работа с дадена печатарска плоча /в случая плочата с форма за втория цвят/ последната е била почиствана с четка и струя

сгъстен въздух, за да се отстранят всички попаднали във формата метални частици /отломки, дребни стружки и др./, хартиени парченца или др. При по-груба работа с четката, евентуално попадналите /или отчупени и изпаднали от самата форма/ метални късчета биха могли да увредят в определено място клишетата, както в случая е при №30P₁₋₄. Това е и обяснението за получаване на много от известните разновидности като №3P, №15P, №18P и др. подобни. Трябва да е ясно, че тук не става дума за повредени клишета от дълга употреба, както е при случая с №20P, макар че и там е възможно подобно предположение, примерно – при удар с предмет по клишето. Повредите от дълга употреба, както и от повисоки /недостатъчно притрити/ клишета се изразяват в смачквания /счупвания/ в крайните /ъгловите на рамката/ форми на клишето, които са значително по-големи от дефектите при №30P₁, №30P₂, №30P₃ и №30P₄. и обикновено се отстраняват преди постъпването на изпълнената поръчка при контролата от самите печатари, обслужващи машината, като лесно забележими /видими/.

Ако приемем тази или подобна хипотеза, то №30P₁, №30P₂, №30P₃ и №30P₄ би трябвало да са еднакво редки и като такива да получат еднакви оценки. Не бихме допуснали голяма грешка, ако поставим същите оценки и за №30P₅ и №30P₆

№30P₁₋₆ /всяка една от тях по/ * – 80, ** – 200, ○ – 20.

Всяка една от шестте разновидности притежава по няколко специфични белега, които се наблюдават при всички открити до днес екземпляри от съответните.

I. При екземплярите от №30P₁:

1. Повредени двете долни розетки
2. Точка в долната част на буква "Ъ" от надписа "БЪЛГАРСКА"
3. Точка в десния долен край на буква "С" от същия надпис
4. Буква "А" от надписа "ПОЩА" засегната /наядена/ от дясната външна страна
5. Буква "Е" от надписа "ЕДИНЪ" нащърбена от дясната страна
6. Буква "Л" от надписа "ЛЕВЪ" засегната /наядена/ в предния долен край

II. При екземплярите от №30P₂:

1. Повредена горна дясна розетка
2. Две големи черни точки /петънца/ в долната страна на буква "О" от надписа "ПОЩА"
3. Черна точка в долната дясна страна на буква "Щ"
4. Буква "Щ" засегната /наядена/ в долния десен ъгъл
5. В горната извивка на лъвската опашка точка и кръгче
6. Черна точка над долната свивка на задния ляв крак на лъва
7. Орнаментът над последната буква "А" от надписа "БЪЛГАРСКА" повреден /изменен/

III. При екземплярите от №30P₃:

1. Буква "Б" от надписа "БЪЛГАРСКА" без долната чертичка
2. Буква "Н" от надписа "ЕДИНЪ" засегната /наядена/ отдясно
3. Точка в дясната страна на буква "Ъ" от надписа "БЪЛГАРСКА"
4. Бяло петно под задния десен крак на лъвчето /във фона/
5. Повредена горна лява розетка
6. Повредена долна лява розетка

IV. При екземплярите от №30P₄:

1. "БЪЛГАРОКА" вместо "БЪЛГАРСКА" – бяла чертичка от дясната страна на буква "С" долепена до нея
2. Орнаментът над последната буква "А" от надписа "БЪЛГАРСКА" повреден /изменен/
3. Повреда в долната дясна розетка
4. Засегната /наядена/ външна рамка в горния ляв ъгъл

V. При екземплярите от №30P₅:

1. Повредени двете леви розетки
2. Малка черна точка в долния ляв ъгъл на буква "Ъ" от надписа "БЪЛГАРСКА"
3. Малка черна точка в средата на дясната черта на втората буква "А" от външната и страна в надписа "БЪЛГАРСКА"
4. Малка черна точка в долната част на лявата страна от буква "Л" от надписа "ЛЕВЪ"

VI. При екземплярите от №30P₆:

1. Липса на фоновия (първия) цвят в горния ляв ъгъл. Неоцветеното петно е с формата на малък триъгълник
2. По-голяма черна точка в основата от буква "Б" от надписа "БЪЛГАРСКА"

Всичко отнасящо се до клеймованите екземпляри от №12-20 /с източно-румелийски или други редки клейма/ е в сила и при №28-30.

Колонка ☒ се отнася само за см. фр. с изданията “Голям лъв I”. Смесените франкатури с “Малък лъв” и др. издания до 30.IX.1901 г. не са включени в таблицата, поради по-голямата им рядкост и значително по-високите оценки. Последните се оценяват от експерт-оценител.

№28-29 са били в редовна употреба до 30.IX.1901 г. №30 се среща предимно върху записки за изпровождане до края на 80^{-те} години.

За отбелязване е, че при “Голям лъв II” екземпляри с изместен фон са много по-рядко срещащи се, отколкото при всички други издания на “Голям лъв I”. Счупени рамки, обърнати фонове и др. също отсъстват. Няма задоволително обяснение на този факт, още повече като се има предвид, че тиражите на №28 и №29 са огромни за онова време /общият брой на екземплярите само от тези две стойности надхвърля значително всичко, отпечатано в Э.З.Г.Б. за България/. Това издание – №28-29 от 1886 г., се явява като изключително изчистено /ако може да се употреби подобен израз/ и единствено от отпечатаните в Русия, без каквто и да е куриоз /или поне – не са известни, открити/.

В предните глави беше споменато за наличието на печат “Образецъ.” с ръкописен шрифт, поставен диагонално при някои от по-често срещаните екземпляри от първите поредици – №1, №5, №6, №7 и №11. Какво е най-общото и веднага набиващо се в съзнанието и на най-непредубедения филателист за тези позиции? Това е съществуващата и до днес възможност /реалност/, въпреки изминалите 120 г. от отпечатването им, всички гореизброени да бъдат закупени на топан за ...по-малко от 100 лв. /с оригинална гумировка на лепенки/. Освен това, те са и единствените, продавани свободно /и в количества/ от пощенските станции в страната в продължение на повече от 20 г. /1918-40/. Разбираемо е, че по съображения, произтичащи от гореупоменатите обстоятелства /реалности/, не бихме могли да приемем поставянето на този печат върху най-разпространените екземпляри от първите две поредици за извършено през 1879 или 1881 г. Обратното би било меко казано – наивност.

Съвършено друго е обаче положението /възникващите хипотези и съмнения/ за наличието на същия печат върху екземпляри от последното издание – “Голям лъв II” /№28 и №29/. През 1886 г. вече съществуват предпоставки, които дават някакви основания /също не лишени от наивност, но в далеч по-малка степен/ за предположения, че този печат би могъл да има определено значение /предназначение/ САМО за България – вътре в страната, не за СПС. Какви са тези предположения?

Известно е, че първите фалшификати от поредицата “Сантими” се появяват още в края на 1883 или началото на 1884 г. /става дума за най-грубите – румънските, женевските се появяват 4 или 5 години по-късно/. През 1885 г. всички пощенски станции в страната /включително и тези от бившата автономна област Източна Румелия/ са получили големи количества от 1 и 2 ст. /№12 и №13/ – отпечатаните с граматическите грешки. Още преди изчерпването им /през август 1886 г./ се получават огромните за времето партиди от №28 и 29, които са без тези грешки.

Допустимо е, пощенската администрация /централно – от София/ да е изготвила съответен печат /в случая – “Образецъ.”/, с който да са били подпечатани един или два листа от двете стойности и разпратени до всички пощенски станции в страната като мостри. Останалите – неизпратените, са били прибрани в хранилището и разпродадени след 30 или повече години за филателни нужди /1918-40/.

Изниква и друг, не по-маловажен въпрос – защо е избран ръкописен шрифт за печата? Изготвянето на печат с обикновени, печатарски /вестни-

карски/ букви е въпрос на час-два и не изисква никакви средства или квалифициран труд. Разбира се, и тук съществува /някакво и не толкова наивно/ обяснение – за предпазване от подправяне. В действителност, печатът “Образец.” е изключително труден за възпроизвеждане – не е известен опит за подправянето му. Възможно е, същият този печат – оригиналният /през гореуказания период от 20 г./, да е послужил и за подпечатването на №1, №5, №6, №7 и №11 с цел да се продадат по-бързо и на по-висока цена /ако приемем, че печатът е попаднал в ръцете на недобросъвестен пощенски служител или друго лице/.

Съществува и още един въпрос, на който не би могъл да се намери задоволителен отговор – мастилото на всички известни до днес подпечатани с този печат екземпляри от различни издания е едно и също. То е по-тънко /по-рядко/ от мастилата, употребявани за подпечатване при първите две поредици от една страна, а от друга е много по-трайно /неизбеляващо/ от посочените. Сините мастила от края на 70-те и началото на 80-те години са много по-чувствителни – бързо избеляват /особено при промиване/, а освен това са лесно податливи и на изтриване с обикновена мека гума. Съставителят държа цели четири денонощия два екземпляра с печат “Образецъ.” /№28 и №29/, които след подсушаване показаха изменение само на основния цвят – при №28, без каквато и да е разлика в цвета на печата “Образецъ.” /при сравнението им с други екземпляри от същите стойности/. Дори нещо повече – това /с друг химически състав, според съставителя/ мастило на слънчева светлина /след промиването/ изглеждаше още по-тъмно, което е безспорно доказателство, че поне №1 и №5 не са подпечатвани с него през годините 1879-80 /приемаме възможността различните издания на №1 да са подпечатвани в двете години/. Същите или подобни качества притежава мастилото, употребено за диагоналната препечатка “TRACE INTERALLIÉE” от 1920 г. Дали са идентични тези мастила днес е трудно да се установи – поне не е във възможностите на съставителя.

Последният “съчини” и разгледа още десетина хипотези, но всички /без изключение/ имат слаби /атакуеми, незащитени/ страни, които трудно биха се приели от сериозни опоненти-филателисти. Не става дума за набедените – последните са в състояние да настрижат вълна от каракачанска овца и да я предложат /обявят, класифицират и експертизират/ за ...камилска вълна, ама че била по-рунтава – кой ти разбира от военна музика. Бий тъпана /драскай и съчинявай/ – лумпени /филателни, разбирай пишман-филателисти/ колкото щеш, а не са и придиричиви /историята ни доказва, че са всеядни/. Нито инфлацията, нито гладът, дори и спрените радиатори на парното не успяха да ги уморят. Те са нещо уникално, като птицата феникс – винаги /при всички известни на съставителя случаи/ са успявали да възкръснат от пепелта. Дали изобщо някога бихме могли да им кажем – “Лека ви пръст!”

Ще бъде пожертвана още половин страница за една от измислените и същевременно отхвърлени хипотези от съставителя – възможността печатът “Образецъ.” да е изготвен и употребен първоначално не в България, а в Э.З.Г.Б. – по поръчка от страната ни, не за пред СПС, а за вътрешни нужди. Или по-точно – поръчката за печата е била направена заедно с поръчката за последното издание на №1 – това от 1880 г. От Э.З.Г.Б. заедно с последната партия от №1, изпращат и един п.л. – примерно подпечатан с този печат, както и самия печат със съответното химическо мастило, което се е употребявало и в Русия. Дотук получаваме отговор на всички въпроси – за печата, за шрифта, за мастилото и защо се срещат само подпечатани екземпляри от 5 сантима, а не и от 10, 25 и 50 сантима. За последната стойност – 1 франк, също вече имаме отговор. Тя е подпечатана не през 1879 или 80 г. и не в Русия, а в България и то през

...1882 или 83 г. Получаваме отговор и за подпечатаните стойности през 1886 г. – №28 и №29, но няма задоволителен отговор на въпроса – защо са подпечатани екземпляри от “Първи стотинкови” само от три стойности – 3, 5 и 30 ст.

Предположението /и хипотетичното доказателство/ за подпечатването на №5 през 1882 или 83 г. идва от “книгата” на А. Пенчев и по-точно от раздела ѝ “Приходи”, където в заприходените количества п.м. за 1882-83 г. фигурират и 77640 бр. от 1 франк.

Ако приемем първата хипотеза, то на оценка ще подлежат само №28 и №29. Всички останали ще трябва да бъдат класифицирани към съответните колонки ☉ – като екземпляри, унищожени с фалшив печат.

Според съставителя, това е най-правилното решение ЗАСЕГА, докато не се намерят повече доказателства за печата “Образецъ.” – не хипотези, подобни на горните. Последните в никакъв случай не са достатъчни, защото не изясняват произхода на този печат. Или – №28 и №29, подпечатани с печат “Образецъ.” би трябвало да получат оценки ** – :--. Разбираемо е, че тази имагинерна величина – :--, в случая е много относителна и ще бъде такава до евентуално изясняване /доказване/ произхода на печата “Образецъ.”. Дотогава всички екз. с “Образецъ.” не би трябвало да се излагат в експонати.

ЗАБРАВЕНА ГЛАВА

или факти и документи, за които би трябвало да се съобщава преди главата за “Сантими”-те, но по съображения на съставителя са поместени тук

Какви са тези, съображения и защо е нарушено хронологичното им представяне в този каталог? Дали съставителят е също толкова “компетентен” като набедените или си е въобразил, че първите български пощенски марки нямат предистория за разлика от всички п.м. в останалите страни? Ами т.н. предмарков период и още много, много въпроси, интересоващи живо българските филателисти и особено тези от тях, които са си поставили за цел създаването на класически експонати и за които е от огромно значение да знаят – съществуват ли /по-точно – запазени ли са/ проекти, опитни екземпляри, проби и др. от първите български поредици. Това са /нека ги наречем/ стратегически въпроси и е немислимо един специализиран каталог, за какъвто повече или по-малко претендира и този, да ги остави без подобаващ отговор.

Точно за такива въпроси и към техните отговори би трябвало да се пристъпи с изключително внимание, компетентност и най-вече – БЕЗ ХИПОТЕЗИ или хитроумни съчинения, от които и да било. По тази тема би могло да се говори /пише/ САМО въз основа на автентични документи и експертизиран /поне от двама независими български експерти/ фактологически материал, който да се явява в тяхна подкрепа, а не да ги отрича. Само при наличие на подобна верига – факти, документи, фактологически материал, препотвърждаващи се един друг и свързани неразривно в строго определена последователност, бихме могли да твърдим със сигурност, че определени екземпляри /в случая проекти, опитни екземпляри, проби или др./ принадлежат или биха могли да бъдат класифицирани към определено издание /в случая става дума за първата българска поредица п .м./ и още – едва след съответните подписи /авторски знаци или съпровождащите ги текстове – пояснения или др./ върху тези проекти или опитни екземпляри, бихме могли да посочим /потвърдим/ авторството на художник,

гравьор или обратното – да ги отхвърлим. Всяка друга постановка, не спазила /отклонила се от/ горните принципи, не би могла да бъде приета от сериозните филателисти. Независимо какви цели преследва подобна констатация от нея винаги ще лъха на непрофесионализъм и липса на така необходимото чувство за отговорност.

Ако не разполагаме с такава верига доказателства, то това в никакъв случай не означава, че “Сантими”-те /примерно/ не са имали проекти, о.е. и т.н. Подобна липса разкрива само моментната действителност, че не са известни проекти и др. със съответните доказателства за авторство на точно определено лице и нищо повече.

Необходимо ли е да набедим Г. Я. Кирков като автор на тези проекти или да обвиним Саж и Мушон в подобно деяние спрямо “Парижкото издание” на “Малък лъв”, когато нито за едното, нито за другото не разполагаме с каквито и да е доказателства?! Какво биха спечелили “Сантими”-те, а и ние, ако Г. Я. Кирков е представил техните проекти? По-редки, по-скъпи, по-търсени ли щяха да бъдат или обратното – дали ще поевтиняят, ако авторите са неизвестни?

Ето причината – основната, поради която съставителят категорично отказва да се присъедини към какъвто и да е самодеен оркестър, изпълняващ чалга, дори да знае, че в него ще му бъде отредено мястото на първа цигулка. Такова едно положение е недостойно, за който и да е професионалист – би принизило неговото лично изпълнение /мнение, становище/ и би хвърлило основателно сянката на съмнение относно компетентността му. И като краен резултат – пак вреда /а не полза/ за българската филателия, която по подобни причини, споменати вече на много места, е на това окаяно дередже.

Ето и основанията, заради които съставителят прецени, че отговорността да се пише по тези въпроси е огромна. Тук не става дума за липса на познания относно известните до днес автентични документи и писанията за тях, осветляващи ги от различни гледни точки. Те са толкова добре познати на съставителя /някои са запазени с препинателните знаци през дългия период на анализ/, че последният е в състояние да напише роман с обема на “Война и мир” върху различните тълкувания и противоречията, произлизащи от тях, но какво би допринесло това за българската филателия? При всички случаи резултатът би бил отрицателен – вреда.

И точно, за да не изпадне в подобно положение /“вместо да изпише вежди – да извади очи”/ в тази забравена глава, съставителят ще си послужи само с документи /вместо с хипотези/ и с копия /вместо с имената на тези, които ни ги представят от различни гледни точки/ – нищо друго не би могло да бъде убедително.

Какво знаем до момента, с какви документи разполагаме и какви материали притежаваме? Разбираемо е, че тук ще бъдат изключени листовите с “ОБ-РАЗЕЦЪ” – тези от Э.З.Г.Б., защото последните не предшества изданието, а представляват дообработка на вече одобрените различни стойности с определена цел, без значение каква е тя.

Първо – какво “знаем”? Знаем толкова много /от писанията във филателната ни литература/, че всеки от нас би могъл ПО МНОГО И НАЙ-РАЗЛИЧНИ НАЧИНИ /според различните тълкувания/ да обясни всичко що се касае до предисторията на първите български поредици п.м. включително имената на художника и гравьора. Точно тези наши огромни познания са в състояние да убедят и най-непредубедените, че НИЩО НЕ ЗНАЕМ. За съжаление, тази констатация съвпада напълно на 100% със становището на всички чуждестранни филателисти и специалисти, с които съставителят е споделял мнения по въпроса.

За наш общ срам /общ, защото и пишещият влиза в това число като българин/ това е голата истина и много трудно бихме я променили, ако продължаваме по този начин да си измисляме художници, гравьори и др. Не това е пътят, за да се спечели доверие и престиж на международната филателна сцена.

Второ – с какви документи разполагаме? Що се касае за тези, отнасящи се до първата българска поредица, то те са точно седем на брой и добре известни /писма от средата на август 1878 г. до края на декември с. г./ и тук няма да се преразказват мнения, становища или др. Какво е накратко съдържанието им без тълкувания или какъвто и да е коментар? Кореспонденцията се води /иницира/ от руския комисар в България и включва /като договарящи се/ Пощенския департамент, Э.З.Г.Б. и Дирекция на пощата в София. В края на 1878 г. се постига споразумение за отпечатването /в Э.З.Г.Б./ на 1000000 марки и уговорената сума е изпратена от София за Пощенския департамент в Санкт-Петербург. Проекти за първите п.м. са изпратени от България още през м. септември, но по ред причини /размери, стойности и цена за изработването/ не са приети /одобрени за п.м./. Тези проекти /без каквото и да е изменение/ са послужили за първообраз на гербовите ни марки, които са отпечатани пак в Э.З.Г.Б. в края на с. г. Известни филателисти твърдят, че тези “първопроекти” /нека ги наречем така, защото до днес не са известни други/ са запазени в колекция на неизвестен филателист, закупил ги от професор Уудуърд и за доказателство се представят фотокопия на пет сантимови стойности – 5, 10, 20, 40 и 80 сантима. До днес НЕ СА ИЗВЕСТНИ КАКВИТО И ДА Е ДРУГИ ПРОЕКТИ /одобрени или неодобрени/ за първите ни п.м. Както се вижда от копие – тези проекти НЯМАТ НИЩО ОБЩО със “Сантими”-те, ако изключим изображението на лъвчето /централно разположено/.

“проектите” на професор Уудуърд

В общи линии – това е всичко, с което разполагаме до момента.

Не съществуват данни, че проектите на професор Уудуърд са експертизирани и автентичността им е установена категорично*.

Какво липсва в тези документи /писма/? Най-важното и необходимото за всеки изследовател или експерт – самите проекти. Без тях не би могло да се до-

---

* Най-вероятното предположение за проектите на професор Уудуърд е, че става дума за обикновен монтаж, извършен посредством оригинални копия от първите български гербови марки и нескопосан надпис “БЪЛГАРСКА ПОЩА”, който е с неравномерно изписани букви, различаващи се от тези върху оригиналните марки – становище на съставителя.

каже нито авторството, нито пътя на тяхното осъществяване в редовни пощенски марки. Коментарът е излишен.

Трето – с какви материали /автентични/ разполагаме? Тук, категорично сме най-добре. Въпреки че в България не са известни нито о.е., нито неназъбени проби, то в трудовете на известен колекционер и изследовател в чужбина /разбираемо – и в колекциите му/ такива съществуват. От техните копия, поместени в същите трудове се виждат:

1. Пет броя едноцветни работни типографии за 5, 10, 25 и 50 сантима и за 1 франк, неправилно определени от собственика им като едноцветни проби. При първите български пощенски марки /№1-30/ едноцветни проби изобщо не биха могли да съществуват. Последните предполагат отпечатването с един и същ цвят на екземпляр /отпечатък/, съдържащ и двете клишета – на фоновия и на основния цвят. Ако той е един и същ /примерно и в случая – синьочерен/, то полученият отпечатък, с изключение на лъвчето /бялата – нецветената му част/, четирите цифри в ъглите /при 1 фр. – розетките/, надписа “БЪЛГАРСКА ПОЩА * ПЕТЪ САНТИМ” /или съответната друга стойност/ и двете тънки елипси /най-външна и най-вътрешна и то само при идеална центровка/, ще бъде изцяло синьочерен – няма да се различават нито орнаменти, нито кръгове. Тук /в случая/ не е толкова важно как някой е кръстил работната типография. Важното е, че тя съществува и по всичко изглежда /според съставителя/, че е автентична /истинска/. Хартията, на която са открити тези работни отпечатъци, също не е толкова важна от страна на дебелина или състав. В Э.З.Г.Б., по онова време, о.е. обикновено са се изработвали на картонена хартия /дебелина около 0.120 мм/, пробите /т.е. одобрените о.е./ са отпечатвани на различни хартии /включително и оригинална/, така че единствено важно е времето на изработката ѝ – дали е от 120 или по-малко години, което би могло да се установи само при експертиза и обстоен химически анализ.

2. Три броя увеличени двуцветни /на копието са чернобели/ проби – неназъбени. От тези копия /предварително сканирани на компютър и отпечатани с некачествен принтер/ трудно би могло да се установи автентичността им, но съставителят ги е виждал и преди /на международни филателни изложби/ и е убеден, че това са одобрени проби – т.е. последна фаза преди окончателното отпечатване на п.л. от по 100 /4x25-5x5/ екз. В Э.З.Г.Б. подобни проби са били изработвани с едно, две или четири клишета. Повечето руски марки от периода притежават подобни одобрени проби на картонена хартия.

Дотук, с 99% сигурност, можем да приемем, че ако не разполагаме с оригиналните проекти, то поне имаме всички останали материали, необходими на един изследовател, за да установи пътя на предпечатната подготовка – включително работна типография и одобрени неназъбени проби /двуцветни с оригиналните цветове на изданието/.

С какви материали разполагаме днес в България? Колкото и невероятно да прозвучи за някои тук, в България се намират най-интересните, най-редките, но за съжаление, все още недостатъчно изследвани двуцветни назъбени екземпляри с оригинална гумировка от:

1. 5 сантима – черна/светловиолетовопурпурна /цвета на №3/
2. 25 сантима – черна/жълта /цвета на №1/, черна/зелена /цвета на №2/, черна/синя /цвета на №4/

3. 1 франк – черна/жълта /цвета на №1/, черна/зелена /цвета на №2/ – всички изброени са описани от М. Малчев през 1921 г.

Съставителят е виждал тези екземпляри, но не е имал възможност да ги изследва и експертизира. Въпреки това, последният е убеден в автентичността

им. Някои от руските марки /от същия период/ са известни с цветовете на останалите от поредиците, към които принадлежат. Самите руснаци ги определят като проби, което трудно би могло да се приеме, защото тук става дума за наръбени екземпляри с оригинална гумировка и на оригинална /за изданието/ хартия.

Бъдещето /т.е. след щателно изследване и съответна експертиза/ ще покаже като какви ще бъдат класифицирани и кръстени екземплярите от т. 1, 2 и 3. В момента, съставителят не е в състояние да даде точното им определение по гореизброените причини.

Едно е сигурно – всички подобни се появяват след 1920 г. – т.е. след събитията в Русия от 1917 г.

Твърденията на някои изследователи, че преди 100 и курс години С. Блаушайн е могъл да изнесе от България заедно с прословутите 100000 п.м. и о.е. или проби са несериозни. Последният е с минимални познания в областта на филателията, подобно на мнозинството търговци на п.м. в България от онова време. Съществува и една друга подробност – същият е съгражданин на Александър Рихтер и негов пласьор на известните “русенски такси”. Изключено е А. Рихтер да не е знаел, че С. Блаушайн притежава подобни екземпляри и още по-малко, че ще ги продава в Америка. В началото на 90-те години от миналия век А. Рихтер е единствения човек в България, който би могъл да бъде наречен филателист /в пълния смисъл на това понятие от гледна точка на съвременните разбирания/. Всички останали, БЕЗ ИЗКЛЮЧЕНИЕ, са обикновени любители или хора, които са преследвали само комерчески цели от маркосъбирането. Петко Караиванов се извява близо едно десетилетие по-късно. Ешкенази и М. Малчев също не са от ранга на А. Рихтер. Прословутият пловдивски търговец на п.м. Антон Карапиров е толкова “компетентен”, че не е в състояние да определи розовата 5 ст. “Голям лъв” като куриоз, а я кръщава като ...пощенска марка с нов цвят /т.е. друго издание/ – видно от кореспонденцията му с А. Главани, където последният, без да е виждал тази п.м. – само по описание я определя като грешка /куриоз/. Дори Борис хаджи Калчов е бил известен между филателистите в София /където по-късно е и председател на дружеството/ с това, че е подпечатвал всичките си неупотребени п.м. в пощенската станция – за услуга, където негов роднина е бил пощенски чиновник. Какво да кажем за останалите?

Изобщо /не без чувство на накърнена гордост/, трябва да признаем, че в България, в края на миналия век е имало само един единствен филателист и той се е казвал АЛЕКСАНДЪР РИХТЕР.

И нека си дойдем на думата – възможно ли е такива “филателисти” да колекционират о.е., проби и др. щом не са в състояние въобще да ги разпознаят, а камо ли да ги определят?! Последното не е по силите и възможностите дори на днешните филателисти /включая и съставителя в това число/. Такова е било положението /по-точно развитието/ на българската филателия преди един век в сравнение с останалите европейски страни, горе-долу такава е и днес, разбира се, пак в сравнение със същите. Много неща сме научили през последното столетие, но ако трябва да бъдем искрени – още толкова, а и повече знания са ни необходими, за да достигнем съвременното ниво на развитите в това отношение държави, където филателията не е последна грижа.

първите български гербови марки

“МАЛЪК ЛЪВ” 1889-1901 г.

Редовните издания “Малък лъв” са най-разпространените от българската класика. Според някои изследователи /М. Малчев, Г. Ноков и др./, обединени в една поредица /става дума за всички известни издания/ те са единствените в света с най-много опитни екземпляри – около 50 бр. неназъбени и около 20 бр. назъбени. В поредицата изобилстват и различни назъбвания – гребеновидни, линейни и линейни смесени. Различните издания тук ще бъдат разгледани и класифицирани по начин, преценен от съставителя като най-правилен, компактен и същевременно лесно възприемлив и удобен за запаметяване от филателистите, независимо от неизбежните различия, които ще се появят при сравнението с общоприетия в БК или другаде.

“МАЛЪК ЛЪВ I” 1889-1891 г.

/ПАРИЖКО ИЗДАНИЕ/

Първото издание от т.н. поредица “Малък лъв” е отпечатано в националната печатница в Париж, Франция, откъдето е получило и наименованието си – Парижко. Авторите на одобрените проекти както и гравьорите на същите НЕ СА ИЗВЕСТНИ. Отпечатването е извършено по типографен способ върху негумирани листове. Използваната хартия е бяла /матовосивобяла, кремавобяла/, гладка /добре пресована/ с дебелина над 0.070 до 0.075 мм. Гумировката е тъмнохромовожълта до бледокестенява. При повечето листове от 50 ст. и при някои от 25 ст. тя е по-светла. Гланцът е с неравномерна лъскавина – на места матиран. Печатните листове са с размери $\approx 650 \times 360$ мм. Преобладаващи са пастелните тонове на цветовете. Назъбването е с добре изчистени отвори. Качеството е много добро с изключение на центровката.

1889-91, редовни “Малък лъв I” – Парижко издание; ТП в НП Париж, Франция; гр.наз.: $13\frac{1}{4}:13\frac{1}{4}$ /11:15/; $360/2 \times 180-12 \times 15/$

№311   №321   №331   №341   №391   №401

№311 – 1 ст. бледовиолетова

№321 – 2 ст. тъмносивопепелява

№331 – 3 ст. жълтокафява

№341 – 5 стотинки:

а/ жълтеникавозелена – цветът е по-ярък от този при “б”

б/ сивозелена /1891/ – цветът е пастелен

№351 – 10 ст. розова /1891/

№361 – 15 ст. оранжева

№371 – 25 ст. светлосиня, светлосивосиня /1890/

№381 – 30 ст. кафява /1891/

№391 – 50 ст. черносиньозелена /1891/

№401 – 1 лв. керемиденочервена

Горепосочените цветове се срещат в по-тъмни и по-светли тонове. За сведение на изследователи и експерти /визират се само набедени/ при Парижкото издание 25 ст. СИНЯ или ТЪМНОСИНЯ изобщо няма открити, а и в никое от изданията “Малък лъв” тези цветове НЕ ПРИСЪСТВАТ.

№	Парижко издание				✉ _⊙	
	(*)	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	ед. фр.	см. фр.
311	1. –	2. –	5. –	0.70	—	15. –
321	0.4	0.8	2. –	0.60	—	15. –
331	0.2	0.4	1. –	0.50	—	20. –
341a	4. –	20. –	50. –	1.50	60. –	15. –
341б	2. –	12. –	30. –	0.50	40. –	15. –
351	2. –	12. –	30. –	0.60	—	15. –
361	20. –	40. –	100. –	3. –	15. –	15. –
371	7. –	15. –	40. –	2. –	20. –	30. –
381	2. –	8. –	20. –	0.50	60. –	90. –
391	0.2	0.4	1. –	1. –	80. –	120. –
401	0.2	0.4	1. –	0.60	100. –	150. –
311 – 401	35. –	90. –	230. –	10. –		

за добра центровка	+%	—	20	30	20	—	—
⊙ селска поща черен	+%	—	—	—	100	100	200
⊙ селска поща син	+%	—	—	—	200	200	300
⊙ селска поща червен	+%	—	—	—	300	300	500

№351КЦ – 10 ст. оранжева вместо розова ** – 1000, * – 400

Според М. Малчев от този курioз е отпечатан само един лист – 360 екз. В записките си последният е отбелязал, че оранжевите 10 ст. са били продавани в София след 1909 г. за филателни цели заедно с други разновидности и курio-

ози от изданията “Малък лъв”, т.е. близо 10 години след изваждането им от употреба. Ако е така, то не би трябвало да съществуват клеймовани екземпляри от този куриоз /освен нарочно подпечатаните/. В “КООП-КАТАЛОГ” №351КЦ не е каталогизирана по неизвестни на съставителя причини, въпреки че са посочени екземпляри от 10 ст. /на целулозна хартия/ с цвят вермилион /цинобър/ и розо-вокафяв /??. В МИХЕЛ под №32F е каталогизирана 10 ст. охра /?/ и то само като клеймована. Не е ясно от кое издание е и с какво назъбване. Този куриоз със сбъркан цвят е класифициран след Софийските издания. При всички гореизброени случаи остават съмненията за променяне на цветовете с помощта на химикали /особено що се отнася до клеймованите екземпляри/. Експертизата е задължителна.

Колонка ☒ се отнася само за екземпляри върху плик. Вестници, списания и др. пощенски документи не се оценяват по тази таблица. Колонка ☒ см. фр. включва само пътувалите затворени писма, облепени с екземпляри от различните издания на “Малък лъв”. Смесените франкатури на “Малък лъв” с други издания /“Голям лъв”, препечатките от 1892, 1896 и 1901 г. както и с екземпляри от поредиците “Покръстването на Княз Борис” и “Черешово топче”/ са много по-редки и цените им са значително по-високи. Последните се оценяват от експерт-оценител и стойността им е строго индивидуална за всеки поотделно. Същото се отнася за обратните разписки, пощенски и банкови записи и фрахтове.

№	☐☐☐			☐☐☐			☐☐☐	
	*☐	**☐	☐☐	*☐	**☐	☐☐	*☐	☐☐
31I	4.5	12. –	2. –	7. –	20. –	15. –	25. –	20. –
32I	1.8	4.4	2. –	3. –	7. –	12. –	9. –	15. –
33I	0.8	2. –	2. –	1.4	3.3	15. –	4.4	15. –
34I а	45. –	120. –	4. –	80. –	200. –	15. –	250. –	40. –
34I б	25. –	70. –	1.5	50. –	120. –	12. –	150. –	30. –
35I	25. –	70. –	1.5	50. –	120. –	15. –	150. –	50. –
36I	100. –	240. –	10. –	180. –	400. –	–:–	500. –	–:–
37I	40. –	100. –	15. –	70. –	160. –	100. –	200. –	–:–
38I	17. –	45. –	20. –	35. –	80. –	–:–	100. –	–:–
39I	0.8	2. –	20. –	1.4	3.3	–:–	4.4	–:–
40I	0.8	2. –	30. –	1.4	3.3	–:–	4.4	–:–

№31I-40I са били в употреба до 30.IX.1901 г.

Тиражи: №31I – 1003680, №32I и №33I по 1000080, №34I – 10041650, №35I – 999360, №36I и №37I по 1000080, №38I – 3996360, №39I – 2000160 и №40 – 1000980 екз.

Парижкото издание държи рекорд по броя на известните опитни екземпляри в българската класика, които са около 40 различни /назъбени и неназъбени/. За съжаление, последните и до днес не са изследвани задълбочено /описани, класифицирани, каталогизирани и оценени/. Съставителят притежава едва 10-12 вида /в двойки или карета/, което е съвсем недостатъчно, за да се произнесе категорично относно редкостта и оценките им. Необходимо е цялостно изследване на всички о.е. от това издание и да се надяваме, че филателистите-притежатели на такива, ще благоволят да си направят този труд /да ги опишат подробно и класифицират/, т.е. да свършат тази отговорна работа, която съставителят не е могъл да извърши поради липса на достатъчно материал.

В записките си М. Малчев описва повече от 40 бр. о.е.:

I. Неназъбени едноцветни:

1. От стойностите 1, 2, 3, 5, 50 ст. и 1 лв. с цвят сивочерен /неодобрени едноцветни проби/.

2. От стойностите 2 и 5 ст. в по няколко различни цвята от оригиналните на №32I и №34I /неодобрени едноцветни проби/.

3. От същите стойности /2 и 5 ст./ с оригиналните цветове – съответно сивопепеляв и зелен /одобрени едноцветни проби/.

II. Неназъбени двуцветни:

1. От 2 и 5 ст. /само фонът в елипсата се явява като първи цвят/ в по няколко различни цвята, различни и за двете стойности /неодобрени двуцветни проби/.

III. Назъбени едноцветни:

1. От 1, 3 и 50 ст. с цвят сивочерен /вж. I т.1/.

В колекцията на М. Малчев бяха открити следните о.е.:

I. Неназъбени едноцветни:

1. От 1, 3 и 50 ст. с цвят сивочерен /в двойки/.

2. От 2 ст. зелена и от 5 ст. кафява /в двойки/.

II. Неназъбени двуцветни:

1. От 2 ст. розова/светлосиня и кафява/светлочервена, от 5 ст. кафявовиолетова/розова и зелена/червена /в карета/.

III. Назъбени 13¹/₄:13¹/₄ едноцветни:

1. От 1 и 50 ст. с цвят сивочерен /в двойки/ с гумировка.

Според М. Малчев неназъбените едноцветни са отпечатани на п.л. от 20, неназъбените двуцветни на п.л. от 12, 20 или 100 и назъбените едноцветни на п.л. от 60 бр. /??/ Съставителят изобщо не е имал щастието да види какъвто и да е п.л. от тези о.е. Пак според М. Малчев тиражът им е неизвестен, но много ограничен – от 100-120 до 500-600 екз. за различните цветове. /??/ Не е известно откъде е черпил тези сведения. В записките си твърди, че е закупил през 1939 г. от Борис Асенов /известен търговец/ общо 44 екз. за сумата 50000 лв.

Тиражите, на което и да е от изданията на “Малък лъв” /с изключение на стойностите от 2 и 3 лв./, въпреки посочените цифри в БК и на други места все още не са напълно уточнени според съставителя.

Защо са тези съмнения особено след проучванията на Г. Гешов и М. Малчев /направени през 30-те години/, с чиито резултати се е съгласил и Петко Караиванов? Съставителят не оспорва НИТО ЕДНА ЦИФРА и НИТО ЕДНА ПОРЪЧКА от известните до днес, както и заприходените количества п.м., но си позволява да им придаде друго тълкувание /подобно е при тиражите на типографните и литографните препечатки/, направено след обстоен и задълбочен анализ, почиващ на основа – записките на М. Малчев, където последният в края на 1936 г. е записал всички извлечени цифри от архивите на Пощенското управление, отнасящи се до тиражите на българските п.м. от класическия период. За съжаление оригиналните опис-извлечения, подписани от по-горните трима, които би трябвало да бъдат в архивите на Съюза на българските филателисти не бяха открити от съставителя и по тази причина не е направено сравнение. В случая, то не е и толкова необходимо – тиражите, отбелязани в “КООП-КАТАЛОГ” са идентични с тези в записките на М. Малчев. Съществуват различия, но те са само при поредицата “Сантими”. За това беше споменато в съответната глава – възможно е, през периода 1938-46 г. да са открити допълнителни данни за техните тиражи /№1 и №5/, които М. Малчев да не е отбелязал в записките си.

Но не за подобни пропуски или допълнения става дума. И днес в “Михел” /а и във всички български каталози/ се посочват същите общи тиражи за стотинковите стойности на изданията “Малък лъв” каквито са отбелязани в “КООП-КАТАЛОГ” преди повече от половин век. Няма абсолютно никакви различия и за левовите стойности, упоменати са и различните видове назъбвания /съществуващи и несъществуващи/ за различните издания... Но какво от това? Едва ли тази “информация” би ни послужила изобщо, ако се интересуваме примерно какво представлява екземпляр от 5 ст. линейно назъбен от Софийските издания на “dünes hartes Faserpapier” – поне така ни я описва “Михел”. Дори и Хуго Михел да стане от гроба, то пак не би ни помогнал! Има ли такова издание /1892-93/, има ли такава стойност в него /5 ст./, има ли я на такава /тънка или друга с нишки хартия/, има ли такава линейно назъбване и т.н.??

Ей, Богу – много въпроси с повишена трудност и един единствен, но категоричен отговор – НЕ! Нито е имало такова издание с такава стойност, нито в Софийските издания е открита подобна хартия, а още по-малко и с линейно назъбване 10½, 11 или 11½.

Може би набедените ще се усъмнят в горното? И може би са прави?

В интерес на истината отговорът е ДА. Да, напълно са прави! А защо е така и как е възможно – ще запитате.

Ами защото господа български /а и чуждестранни/ филателисти, благодарение на същите тези набедени изследователи, експерти и “тесни” специалисти, благодарение на техните каталози и будкаджийски ценници, благодарение и на чуждестранните такива, Вие търсите с години несъществуващи стойности с несъществуващи назъбвания /тук се визират Софийските издания – линейно назъбени/, което от друга страна се явява като основен стимул, подхранващ дейността на знайни и незнайни “майстори” и фалшификатори, които в крайна сметка Ви скубят като банатски гъски, благодарение на тази Ваша слабост.

Неточната хронология /или съчинената такава/, неточното описание на всяко отделно издание и на всяка стойност в него /клише, способ на отпечатване, вид и дебелина на хартията, НАЗЪБВАНЕ и др./ и накрая общите или стъкмените по някакъв начин тиражи Ви навеждат на мисълта, че е възможно съществуването и на несъществуващи стойности, назъбвания, разновидности, а защо не и ...куриози.

Може би някои ще поискат неопровержими документални доказателства? Задължение на съставителя е да ги даде иначе писанията му ще заприличат на партийната книжка на г-н кмета на София.

Понеже става дума за изданията “Малък лъв”, то и примерът би трябвало да е оттам /въпреки че би могъл да бъде и от което и да е друго издание от българската класика/.

Вземете “Михел” Източна Европа за 1999-2000 г. и прочетете описанията на различните издания “Малък лъв” на страници 142 и 143. Какво “научавате” оттам?

Да направим прочит първо на стр. 142 /в резюме/:

1. Издание, отпечатано в Държавната печатница Париж, назъбване А – 13¼:13½ гребеновидно. Малко е да се каже, че подобно назъбване НЕ СЪЩЕСТВУВА при Парижкото издание. Би трябвало да се отбележи, че точно това е назъбването на професионално изготвените фалшификати.

2. Издания, отпечатани в ДП в София и Виена с назъбване В – 10½, 11 и 11½. От табличното представяне бихте останали с впечатлението, че стойностите 5, 10, 15 и 25 ст. са отпечатвани и в София и във Виена, което категорично не е вярно. При Виенското издание 5 и 10 ст. до днес не са открити, а при

Софийските 15 и 25 ст. с линейно назъбване не са известни, освен частично подправените или изцяло и професионално изготвените фалшификати. Подобно каталогиране и класификация биха могли да объркат и експерт /дори и ненабеден/.

3. Единствено /без корекция от съставителя/ бихте могли да приемете класификацията на Софийските издания на целулозна хартия с назъбване С – $12\frac{3}{4}$ гребеновидно.

Ако все още не сте се достатъчно объркали, то след прочит само на три реда от стр. 143 и това ще стане. Съобщава се, че изданията на грапава хартия /1895-98/ се срещат и с линейно назъбване $10\frac{3}{4}$, 11 и $11\frac{1}{2}$. Линейно назъбване $10\frac{3}{4}$!! Не съществува п.м. от класическия период, отпечатана в ДП София с такава назъбване. Може би става дума за печатна грешка – не $10\frac{3}{4}$, а $10\frac{1}{2}$. Дори и да е така, задължение на съставителя е да заяви /и то съвсем отговорно/ - п.м. от класическия период с линейно назъбване $10\frac{1}{2}$ /или $10\frac{3}{4}$ и 11, отпечатани в ДП София ИЗОБЩО НЕ СА ОТКРИТИ, а и не биха могли да бъдат открити и в бъдеще по простата причина, че печатарската база не е разполагала с такива машини. Всички п.м., отпечатани в ДП София и назъбени линейно до 1925 г. са само с 23 отвора в 4 см. Ако някой, някога открие друго линейно назъбване /различно от $11\frac{1}{2}$ /, може да бъде сигурен, че става дума или за частично подравяне /допълнително назъбване/ или за професионално изготвен фалшификат. И накрая – ако все пак някому не е станало ясно защо и как се допускат на престижните европейски /или другоконтинентални/ аукциони очевадни фалшификати, то това вече не би му било простено /дори и да не е на ти с немския/.

Въпреки всичко казано и доказано по-горе остават сериозни съмнения не само за действително съществуващите стойности при различните издания на “Малък лъв” и не само за тиражите /общи, скалъпени или др./, но и за хронологията на тези издания. Последното е от ОСОБЕНА важност, защото съвсем закономерно възниква следния въпрос – защо след като в 1893 г. в ДП е отпечатана стойността 10 ст. /и то в тираж три милиона екз./ да не е могло /пак там/ да се отпечатат по същия начин и други стойности, т.е. такива от каквито е имало нужда в момента и то в неограничен тираж за задоволяване на моментна необходимост. Известно е, че подадените в чужбина поръчки ще струват много поскъпо, а и ще бъдат изпълнени в по-дълги срокове. В България /в ДП и във Военнокартографическия институт по онова време/ е имало и художници и гравьори /това се потвърждава от поредицата “Серпентини” 1884 г. – т.е. от 10 години!/. Дори и да не са били на висотата на колегите си от Э. З. Г. Б., Париж или Виена, то това не би могло да попречи на ДП /нито на Военнокартографическия институт/ с клишетата от Парижкото или Виенското издание /или с техни копия, изработени в България/ да осъществи отпечатването на тези и др. стойности. Такива клишета биха могли да бъдат получени /закупени/ срещу минимални суми /веднъж вече са платени – изпълнителят на поръчката е включил изразходваните средства за изработката им в стойността на готовата продукция – п.м./, защото на практика вече са неизползваеми /и в Париж и във Виена/.

И ако е така /едва ли би се намерило по-добро решение и същевременно напълно задоволително обяснение/, то ДП в София е била в състояние да изпълнява /в ограничени или по-големи тиражи – според моментните нужди/ подадените заявки след минимални технически операции, неизискващи много квалифициран труд и време – притриване на клишетата втора употреба и монтирането им в печатарските плочи. Това е и единственото обяснение на въпроса – защо при всички издания се срещат клишета с еднакви или с малки различия в размерите на рамките от порядъка на ± 0.10 мм. Тези различия биха могли

да се получат при дообработката в България /споменатите операции/ или при копирането на клишетата. Не трябва да се изключва и възможността в ДП да се работили по едно и също време както с клишета втора употреба така и с нови – копия, произведени в България. За подобни не са необходими нови проекти, одобрения и др. – все загуба на време. Това е и най-изгодното решение на въпроса от икономическа гледна точка. Оттук и съответните изводи, които не са за пренебрегване. По всичко личи, че Петко Караиванов е имал подобни или близки до тези виждания за изданията “Малък лъв”, но и той /както и съставителят/ не е могъл да ги докаже документално. Васил Караиванов е на подобно становище по въпроса.

Анализът на тиражите от Парижкото издание вече е предвидим. Би трябвало да приемем /поне засега няма основателна причина за каквито и да е съмнения/, че всички известни количества /т.е. тези, указани в “КООП-КАТАЛОГ” и другаде/, независимо дали са заприходени през 1889 или 1891 г. са изработени в Париж. Несериозно би било да се предположи, че ДП /или Военнокартографическият институт/ е внесла и хартията, и мастилата и технологията на гумирането от Франция /ако приемем, че е закупила клишетата/.

Като заключение от всичко казано /анализирано/ до тук бихме могли да приемем /становището е лично – на съставителя, не би могло да се докаже документално, но и още по-малко би могло да се опровергае с известните до днес документи и поръчки/:

1. Тиражите на Парижкото издание 1889-91 г. за точни /според документите, които са известни до днес/. Възможно е да са и по-големи /но не и по-малки/, според съставителя, ако определени количества от тях са заприходени през 1892 г.

2. Тиражите на Виенското издание, независимо от известните документи, не биха могли да се приемат за точни. Поне засега не би могло да се докаже, дали някаква част от тях не са отпечатани в ДП София.

3. Тиражите на Софийските издания на грапава или друга хартия /с изключение тези на целулозна/ изобщо не биха могли да бъдат някога уточнени, дори и да се открият нови /неизвестни до днес/ документи по простата причина, че не е известно от кога се започва отпечатването им в ДП или другаде /Военнокартографическият институт/. Също така не е известно дали по време на отпечатването на Софийските издания върху целулозна хартия не е продължило и отпечатването върху други видове хартии – било в ДП или другаде. Приетите /обявените в каталозите/ т.н. общи тиражи за отделните стойности В НИ-КАКЪВ СЛУЧАЙ не биха могли да се приемат за точни по следните причини:

а/ известните поръчки за определени количества от определени стойности почти във всички случаи не отговарят на заприходените такива не само за определените /заявените/ стойности, но и за техния брой, независимо дали е поотделно или общо и обратното

б/ известни са заприходявания /т.е. получени количества/ за различни стойности, за които изобщо не са известни поръчки /от 1892 до 1897 г./ с подобни или близки до техните количества /в бр. екз./, т.е. не отговарят /и не са близо/ на никоя от известните до днес поръчки. Дори сумарно събрани /за всички стойности/ различията са толкова големи, че изобщо не би могло да се говори за точни тиражи.

4. Неоспорими от каквато и да е гледна точка остават единствено тиражите на 2 и 3 лв., за които не бихме могли да кажем, че са неточни или непълни.

Според “КООП-КАТАЛОГ” и други български каталози от 1940 г. до днес/ общият тираж на всички издания “Малък лъв” са около 80 милиона екземпляра

/от всички стойности общо/. Посочващите тази цифра се базират предимно на известните /откритите до днес/ поръчки. Би ли могъл някой да гарантира, че това са всички поръчки, които някога са подадени? Би ли могло изобщо да се намерят доказателства, че са изпълнени с посочените в тях количества за заявените стойности? Как да си обясним фактите, че от 1892 г. са известни количества /получени/, за които не са известни поръчки? Дори не е известно в Париж, Виена или в ДП в София са изработени!! Само за годините 1894 и 1895 /според записките на М. Малчев/ са известни заприходени количества от 10 и 15 ст. /на два пъти – общо за повече от 8000000 екз./, за които не е открита поръчка. Г. Гешов и М. Малчев ги определят /приобщават/ заедно с тези от 1892 г. към Софийските издания. П. Караиванов се е съгласил с тази постановка. Не бихме могли да я оспорим и днес документално, но това в никакъв случай не би могло да означава, че трябва да се съгласим с посочените тиражи и още по-малко, че трябва да ги приемем за точни и пълни. Ами до 1901 г. т.е. за цели 10 години, колко още неизвестни до днес поръчки или изпълнения би могло да има?

Според съставителя общият тираж от всички издания на “Малък лъв” е не по-малък от 100000000 екз. или поне с 20% по-голям от посочвания до днес в каталозите. Разликите би трябвало да се дължат изключително на Софийските издания. Дори при Парижкото и при Виенското издание да има някакви различия, то те са незначителни в сравнение със Софийските, защото дори не е известно откога ДП в София е започнала да ги отпечатва. Д-р Стоянов изказва съмнението, че всички екземпляри от “Малък лъв” на грапава хартия са отпечатани във Военнокартографическия институт с клишета от Парижкото издание, които са по-ясни /според него/ от тези на Виенското издание.

Както беше споменато в главата за “Сантими”-те до днес не е известен НИТО ЕДИН одобрен и подписан от автора проект, на която и да е българска пощенска марка от класическия период до 1900 г. Видно е, че без тяхното наличие трудно би могло да се оспори, което и да е подобно твърдение. Разбира се, не по-малко трудно би било и да се докаже. Подобни въпроси и становища остават открити и едва ли някога бихме били в състояние да ги докажем или отхвърлим документално без наличието на съответните проекти. Оттук се подразбира, че съмненията на който и да е без оригиналните проекти не чинят и грош – никой не е успял да построи крепост върху тресавище. Тя винаги ще потъне ...

Друга ЗАБРАВЕНА ГЛАВА
или някои необходими обяснения
относно определението на цветовете

Безспорно е, че тези две странички ще бъдат изтълкувани като ненавременно и закъсняло извинение за некомпетентност, но в края на краищата то си е и така ..., но и с малко предистория.

Когато започнах да пиша /преписвам и преработвам/ този каталог, с тайната надежда да засенча дори и всепризнатия авторитетен "МИХЕЛ", най-големите затруднения срещнах още в самото начало – при определяне цветовете на "Сантими"-те. Чудих се, въртях се, какво ли не сторих – от 40 и кусур екземпляра от №2 /при №1 различията в нюансите са по-лесно забележими/ не можах да открия и един с цвят тъмнозелен. Всички бяха зелени. Имаше по-малко зелени, имаше и по-зелени, но все пак зелени, отделих дори два-три с цвят подобен на жълтозеления /за съжаление, бяха клеймовани и промити/, но тъмнозелен нямаше. Не беше възможно в такова количество да нямам нито един екземпляр със "скъпия" цвят. Не съм далтонист /според очния лекар, подписа медицинското свидетелство за шофиране/, но все пак реших, че не би могло /а и не е редно/ сам да съчинявам /подобно на някои/ цветовете, които не виждах. За сетен път се зарекох да не се пиша за по-голям турчин от ходжата и се обърнах за съвет и помощ към сравнително млад и горе-долу признат /разбира се, само в България/ художник, надявайки се, че на него би трябвало да са толкова добре известни цветовете, тонове, нюанси и тем подобни както на мен назъбвания, хартии, водни знаци и др. Момчето се съгласи срещу 100ДМ да ми обясни /както сам се изрази/ "и палитрата на Леонардо". Нямаше как, повярвах – нали беше завършил художествената академия и освен това /научих го от него/ участвал в две-три изложби из Европа-та с няколко свои картини от типа "всеки вижда в тях всичко, което си поиска", но от сто души и то художници не биха се намерили и две мнения, които да си приличат поне малко от малко. Заведох го в къщи, отворих един класьор с генерална колекция България – чиста и започнахме работа. За да не ме помисли за "канарче" /в случая – хептен профан/ в продължение на половин час слушах и умно се пулех при упоменаването на всеки "цинобър" или "киновар", "охри", "турско" и "пруско" синьо или каквото там беше, дори беше споменат /доколкото си спомням/ и цветът на карарския мрамор с различните нюанси на жилките или каквото има там. В общи линии – изясни ми се, че нищо няма да излезе от тази "работа", но нали пазарлъкът беше сключен, а и не ми се даваха 100 ДМ за Бог да прости. Престраших се и му набутах в ръцете цветовия справочник "МИХЕЛ" и на свой ред видях как започна да се пули и да среща текста под еталоните /пусто да се невидело – бяха го написали на цели три езика, но българския, дявол ги знае по каква причина, не беше между тях/. Явно, момчето /около 40-годишен хубавец/ си нямаше и халхабер от училищните спомени. Намекнах му, че ако иска да получи възнаграждението ще трябва да определи цветовете според "МИХЕЛ"-а, в противен случай ще трябва да си остане само със спомените за Сикстинската капела.

След куп обяснения и уверения, че не тези са истинските цветовете, започнахме работа /изгубих близо седмица по четири-пет часа дневно/ и това е в крайна сметка резултатът. Всички цветовете са определени под вещото ръководство на дипломиран художник /по негово настояване не трябва да се споменава името му, защото колегите ...и т.н./. Със свито сърце и трепереци ръце се разделих със 100-те ДМ плюс разноските за 5 /пет/ обяда на корем и повече от два

литра чиста гроздова ракия /не менте/ от неприкосновения ми запас. Какво да се прави – пазарлъкът си е пазарлък и всеки, без изключение плаща за незнанието си. Кой повече, кой по-малко, но все пак си плаща...

Защо е поместено тук това извинение, а не в предговора или в главата за “Сантими”-те? Не би ли било то най-намясто при “Голям лъв”, където дори “палитрата на Леонардо” би се оказала бедна в сравнение с десетките нюанси на цветовете само при тези издания?

Сигурно е така и още по-сигурно е, че би се постъпило по този начин, но ...ако не съществуваше каталогът “МИХЕЛ” и по-точно – определеният в него цвят “оскег” за №32F и то за клеймован екземпляр от 10 ст. /неизвестно издание/. Дори и на начинаещите филателисти е добре известно, че при промиване тази стойност най-лесно /без каквато и да е намеса – химическа или друга/ променя цвета си. Би могло да се предположи, че съставителите на “МИХЕЛ” са си спестили 100-те ДМ за консултация с дипломиран художник, но по-вероятна е друга хипотеза – стойността на подобна услуга там да е значително по-голяма /пропорционално със стандарта/, а и художниците да не са кандисали да пият ракия /може би са свикнали с отлежалото малцово уиски – от това с черните етикети/. Но това са второстепенни подробности, произтичащи пак от стандарта, не от далтонизъм както биха могли да си помислят някои.

Бихме ли могли да бъдем сигурни, че някой /дори и ненабеден/ художник /в Германия, не в България/ след бутилка “Гленфиджес” няма да прекръсти оранжевия цвят в охра? При подобни обстоятелства всеки /дори и пишещият тези редове/ би могъл да го стори и разбираемо е, че ще бъде извинен. Та това си е все пак малцово уиски, а не ракия-менте!

Въпреки всичко, с молба за извинение

от съставителя

“МАЛЪК ЛЪВ II” 1892 г.
/ВИЕНСКО ИЗДАНИЕ/

През 1892 г. в Държавната печатница във Виена, Австро-Унгария са отпечатани стойностите от 15 и 25 ст., които получават оттам и названието си – Виенско издание. Отпечатването е извършено по типографен способ и по всяка вероятност са използвани копия от клишетата на Парижкото издание. Хартията е кремавобяла, просветляваща, по-богата на целулоза /по-жилава, по-здрава/ с дебелина 0.055-0.065 мм. Гумировката е светла, по-плътна, неравномерно разстлана и с гланц. При промиване е трудно отстранима – подобно на тази при австрийските п.м. от периода. Екземплярите с оригинална гумировка са огънати във формата на дъга – извита по посока на гумировката.

1892, редовни “Малък лъв II” – Виенско издание; ТП в ДП, Виена; А – 10½, Б – 11, В – 11½ и Г - смесено; 200 /2x100/

10½   10½:10¾   10¾   11   11:10¾   11¼:10½   11:11½   11½   11½:10½

№36II – 15 ст. оранжева, светлооранжева:

А – назъбена линейно 10½

Б – назъбена линейно 11

В – назъбена линейно 11½

Г – назъбена линейно смесено: 10½:11, 10½:11½, 11:10½, 11:11½, 11½:10½, 11½:11 и същите през ¼

№37II – 25 ст. синя, светлосиня:

А – назъбена линейно 10½

Б – назъбена линейно 11

В – назъбена линейно 11½

Г – назъбена линейно смесено: 10½:11, 10½:11½, 11:10½, 11:11½, 11½:10½, 11½:11 и същите през ¼

Известните екземпляри, назъбени 10¾ и 11¼ се приобщават към линейно смесените, поради голямата си рядкост. Оценките им няма да бъдат включени в таблиците. Определя се обща оценка – + 100% от съответната за Б /назъбените линейно 11/.

От Виенското издание до днес не са известни нито опитни екземпляри, нито куриози. Смесено назъбените не могат да бъдат класифицирани като куриози. Те са разновидности при назъбването с много ограничен тираж, по-малък от този на линейно назъбените 11.

№	Виенско издание					✉	
	(*)	*⊙	**⊙	⊙⊙	⊙	ед. фр.	см. фр.
А	20. –	80. –	150. –	2. –	0.50	30. –	40. –
36IIБ	120. –	360. –	600. –	20. –	10. –	500. –	700. –
В	30. –	120. –	200. –	2. –	0.50	25. –	40. –

A	1. –	2. –	5. –	1. –	0.25	20. –	50. –
37IIБ	50. –	150. –	300. –	20. –	10. –	250. –	400. –
B	1. –	2. –	6. –	1. –	0.25	20. –	50. –

Колонка см. фр. се отнася само за пликове, облепени с екз. от различните издания на “Малък лъв” /вж. Парижко издание/. Стойностите от Виенското издание са били в употреба до 30.IX.1901 г. Тиражите на това издание не са уточнени, според съставителя.

№	□□ _⊙			□□ _⊙			⊞ _⊙	
	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	** _⊙	⊙ _⊙
A	200. –	350. –	10. –	350. –	600. –	100. –	800. –	100. –
36IIБ	1000. –	1500. –	100. –	–:–	–:–	–:–	–:–	–:–
B	300. –	500. –	10. –	500. –	800. –	100. –	1100. –	120. –
A	5. –	12. –	4. –	12. –	20. –	40. –	30. –	100. –
37IIБ	400. –	700. –	80. –	–:–	–:–	–:–	–:–	–:–
B	6. –	15. –	5. –	15. –	25. –	50. –	40. –	100. –

От горната таблица е видно, че назъбените линейно 11 екземпляри, са изключително редки като двойки, тройки или по-големи блокове. Каретата от последните би трябвало да бъдат оценявани не по-ниско от тези на “Сантими”-те или “Царска поща”. Ако изобщо са запазени до днес такива блокове, то те не се намират в България. Съхраняването на подобни е изключително трудно, поради специфичните качества на гумировката, която с годините се стяга /събира/, което често води до саморазкъсване на хоризонталните редове. Отделянето един от друг на екземпляри от Виенското издание трябва да се извършва много внимателно. Колкото по-голяма е стъпката на назъбването, толкова по-голяма е и опасността от увреждане на зъбците, поради голямата жилавост на хартията, която същевременно е и тънка. Неравномерно разстланата гумировка и качествата ѝ също увеличават вероятността за увреждане както при отделяне, така и при промиване.

Различните издания “Малък лъв” са единствените от българската класика, за чийто известни фалшификати никой експерт не е написал и ред до днес. Съставителят ще се помъчи да запълни този голям пропуск в отделна глава след тези на известните издания.

“МАЛЪК ЛЪВ III” 189?-96 г.

/СОФИЙСКИ ИЗДАНИЯ – назъбени линейно/

Непосредствено след пускането в употреба на Виенското издание /възможно е и по едно и също време/ в Държавната печатница в София започва отпечатването на отделни стойности “Малък лъв”, откъдето носят и наименованието си – Софийски издания. Прието е, че първоначално е отпечатана само стойността 10 ст. /и до ден днешен съставителят не е могъл да разбере защо/. Впоследствие са били отпечатани 1, 5, 15 и 25 ст., следват ги 2 и 3 лв. и накрая /вече на целулозна хартия/ 2 и 3 ст. Дали е точно така /или в друг порядък/ днес едва ли би могло да се докаже, а и едва ли е толкова важно. Едно е безспорно – първоначално са отпечатани и пуснати в употреба екземплярите с линейно назъбване и едва през 1895 г. се появяват тези с гребеновидно назъбване – поне

от тогава са известни върху действително пътували по пощата материали. Както беше споменато и в по-предните глави – трудно е да се посочат точните дати, отнасящи се за повечето издания до 1900 г. П. Караиванов посочва едни години, М. Малчев – други, откритите документи категорично отхвърлят някои от тях, а истината – точните дати /според съставителя/ изобщо не биха могли да се уточнят днес, според известните до сега документи. Защо? Ами по простата причина, че до 1896 г., когато е валидирана поредицата “Покръстването на Княз Борис” /на 2-и февруари – тази дата е неоспорима/, от известните ни дати на подадени или изпълнени поръчки /датата на заприходяването на количествата п.м./ не бихме могли да се произнесем със сигурност, че точно от тази дата /тази на заприходяването в Пощенското управление/ и точно от тези количества са пуснати в употреба получените стойности. Хранилището никога не е оставало празно – по-вероятно е да са раздавани стойности от по-рано отпечатаните издания. Както не са известни поръчките на провизорните издания /литографни и типографни/, така не са известни и точните дати на влизането им в употреба, такова е положението и при марките за доплащане, такова е положението и при изданията “Малък лъв”, независимо дали са отпечатани в Париж, Виена или София. А не е и необходимо да съчиняваме точни дати, кой ли би повярвал в тях без документ за датата на валидиране?

Много по-важна е точната идентификация /и съответната класификация/ на различните издания “Малък лъв” – това е стремежът на съставителя в тази глава, а дали е постигнал нещо в тази насока – ще трябва да прецените Вие, след внимателно прочитане и осмисляне на предложения Ви материал. Разгледайте внимателно и копията от марковия материал, защото те са в основата на идентификацията на различните издания. Без идентификация не би могло да се направи и точна класификация на тези издания. Но как би могла да се осъществи идентификацията, така че да сме абсолютно сигурни в нея /т.е. да не бъдат причислени екземпляри от едно издание към друго/? Това ще бъде по-подробно обяснено в главата “Основни различия между изданията “Малък лъв”, която е поместена след тези на всички издания.

При Софийските издания са използвани клишета-копия /или същите втора употреба/ от Виенското издание за стойностите 15 и 25 ст. За 1, 2, 3, 5 и 10 ст. – копия от клишетата на Парижкото издание или същите втора употреба. Клишетата за 2 и 3 лв. по всяка вероятност са изработени в България /от икономическа гледна точка не би било рентабилно за толкова малки тиражи да се поръчват клишета в чужбина/.

Линейно назъбените екземпляри от Софийските издания са отпечатани предимно на два вида хартии:

1. Не много добре пресована сивобяла или кремавобяла хартия – т.н. грапава, с дебелина 0.075-0.095 мм / 5 и 10 ст./

2. Много тънка, полупрозрачна и богата на целулоза хартия – т.н. пелюр, с дебелина около 0.040-0.050 мм. /10 ст. изд. 1893 г./

3. Бяла, добре пресована хартия с воден знак II и дебелина около 0.075 мм. /2 и 3 лв. изд. 1896 г./

Гумировката при различните видове хартии е различна, но предимно по-тънко наслоена и по-светла в сравнение с екземплярите от Парижкото издание. Изключение – стойностите от 2 и 3 лв., чиято гумировка е по-дебело разстлана и напукана.

189?-96; Редовни “Малък лъв III”; ТП в ДП София; лин.наз.: В* – 11½; 200 /2x100-10x10/

№34IIIВ

№35IIIВб

№35IIIВа

№41III

№42III

№34IIIВ – 5 ст. сивозелена, жълтозелена на грапава хартия с дебелина около 0.075 мм, назъбена линейно 11½

№35IIIВа – 10 ст. розова, светлочервенокарминена на грапава хартия с дебелина 0.075-0.085 мм, назъбена линейно 11½

№35IIIВб – 10 ст. розова, светлочервенокарминена на много тънка, полупрозрачна хартия /пелюр/ с дебелина 0.040-0.050 мм, наз. линейно 11½

№41III – 2 лв. тъмнорозова/бледорозова на добре пресована бяла хартия с дебелина 0.075 мм, назъбена линейно 11½

№42III – 3 лв. черна/матовожълта на добре пресована бяла хартия с дебелина 0.075 мм, назъбена линейно 11½

№41 и №42 са първите двуцветни п.м., отпечатани в България.

От №35IIIВб са открити цветови разновидности – ръждива вместо розова /описана от П. Караиванов/. Предполага се /М. Малчев/, че от тази цветова разновидност е отпечатан само един лист /200 екз./, който е попаднал в пощенската станция на гр. Русе. Известните /около 12-15 екз. до 1930 г./ са подпечатани с еднокръгов печат “РУССЕ – ROUSTCHOK” – 22 мм с триредов датен указател /м. май 1897 г./ черно мастило.

№	Софийски издания назъбени линейно					✉	
	(*)	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	⊙	ед. фр.	см. фр.
34IIIВ	120	250	600	10. –	3. –	–:–	100
35IIIВа	1	2	4	0.5	0.2	—	20
35IIIВб	3	6	15	2. –	1. –	—	25
41IIIВ	200	400	800	—	100. –	—	—
42IIIВ	200	400	800	—	100. –	—	—

* Според съставителя Софийски издания “Малък лъв” с линейно назъбване А – 10½ и Б – 11 НЕ СЪЩЕСТВУВАТ. “Известните” екземпляри с тези назъбвания /А и Б/ са или изцяло фалшифицирани /и марката и назъбването/ или представляват допълнително назъбени неназъбени екземпляри от Софийските издания от стойностите 1, 2, 3, 5, 10, 15 и 25 ст. Смесено линейно назъбени също няма открити. Поради горните причини съставителят не ги е включил в таблиците за оценка. Всички известни с линейно назъбване от Софийските издания са ИЗКЛЮЧИТЕЛНО и САМО с назъбване 11 ½.

№35IIIBPЦ – 10 ст. ръждива вместо розова ☉ – 300

Допълнителните оценки /плюсови/ за добра центровка и четливи печати “селска поща” са със същите проценти както при Парижкото и Виенското издания. Софийските издания “малък лъв” са били в редовна употреба до 30.IX.1901 г. /както всички други издания “Малък лъв”/.

№	□☉			▣☉			▤☉	
	*☉	**☉	☉☉	*☉	**☉	☉☉	**☉	☉☉
34IIIB	800	1400	30	1300	2200	60	3000	—:—
35IIIBa	4	9	2	8	20	20	25	30
35IIIBб	15	35	5	30	60	20	80	100
41IIIB	1200	2000	—	2200	4000	—	5000	—
42IIIB	1200	2000	—	2200	4000	—	5000	—

Добре известно е, че поредиците “Сантими” и “Царска поща” в карета са много редки, но все пак с повечко пари биха могли да се закупят. Тук и при Виенското издание положението е още по-тежко. Съставителят /а и не само той/ не познава филателист, който да притежава всички линейно назъбени от изданията “Малък лъв” в карета. М. Малчев в записките си твърди, че не съществува такава колекция дори и в двойки! И сигурно е така! Поне съставителят не е имал възможност да види такава. Последната би трябвало да струва най-малко колкото “Синия Хавай”. Да е видял или чел някой, някога и някъде /дори и на престижен аукцион/ да са се предлагали подобни чифтове? Не е, нали?

Въпреки многото публикации /кои от знаещи, кои от набедени/, касаещи изданията “Малък лъв”, последните и до днес си остават най-слабо изследваните от българската класика. Не са известни други български издания, които до днес да не са дори и класифицирани. Това едва ли би могло да се осъществи някога, поради липсата на достатъчно автентични материали /марков и документален/. В ДП по онова време при отпечатването им е използвана различна по състав хартия /толкова вида, с колкото е разполагала печатницата/, която и днес е невъзможно да бъде разграничена точно /правилно/, което изключително много затруднява изследванията. Не може с точност да се разграничат клишетата на различните издания поради факта, че не би могло да се докаже какви клишета са използвани при Виенското и Софийските издания – нови, от Парижкото издание, втора употреба /притривани или др./ или всички изброени заедно, но в различни периоди и на различни места. Спорни остават много въпроси дори с хронологията на тези издания. НЕ Е ИЗВЕСТЕН ТИРАЖЪТ, на която и да е стойност с линейно назъбване. Не би могло да се твърди със сигурност кога и къде са отпечатани. А само това ли е?

Тези бели петна в историята на изданията “Малък лъв” не дават възможност на изследователите да бъдат категорични в изследванията си още повече, че не притежават дори и необходимия марков материал в достатъчно количество. Няма вероятност това положение да се промени в бъдеще.

Тук е необходима и малко предистория. Ако разгледаме “Албум за пощенски марки” от Петко В. Караиванов издаден през 1933 г. в раздела “Малък лъв” /вж. стр.18/ ще забележим, че авторът му е определил периода на отпечатване на Софийските издания като 10-годишен 1892-1901. Тези издания са определени и като тип 1889-91 г. т.е. тип или копия на Парижкото издание. В същия този албум НИКЪДЕ не се споменава и дума за т.н. Виенско издание. Пак там /стр. 18-20/ са отбелязани с назъбване линейно 10½ – 5, 10, 15 и 25 ст. И с назъбване 11 – 1, 5, 10, 15 и 25 ст. Пак там 2 и 3 ст. са отбелязани с линейно

назъбване 11½ /стр. 20/. Петко Караиванов по това време е вече 60-годишен, признат експерт и с огромна колекция от български п.м. Трудно бихме могли да го обвиним в некомпетентност, а още по-малко в определени младежки увлечения като откривателство и т.п.

От друга страна през 1927 г. в записките си М. Малчев е отбелязал ни повече ни по-малко, а точно цели 52 /петдесет и две/ позиции за различните стойности, издания и назъбвания на екземплярите “Малък лъв”. Пак там са отбелязани всички гореупоменати от албума на Петко Караиванов. Най-накрая в “КО-ОП-КАТАЛОГ” /2^{по} издание 1948 г./ 5, 10, 15 и 25 ст. са описани /каталогирани/ като Софийски издания с трите вида линейно назъбване 10½, 11 и 11½ като за чест на авторите под описанието на линейно назъбените е поставена забележка, която гласи: “На марките №56-65 и №69-70 не се определят цените, понеже не може с пълна положителност да се установи тяхното съществуване.” Под №56-65 се визират 5, 10, 15 и 25 ст. с линейно назъбване 10½ и 11, а под №69-70 – стойностите 15 и 25 ст. назъбени линейно 11½. Последното е категорично доказателство за еволюция във възгледите на М. Малчев и П. Караиванов. Вече са отхвърлени окончателно линейно назъбените от 1, 2 и 3 ст. и се изказва определено съмнение относно съществуването на 5, 10, 15 и 25 ст. с гореупоменатите назъбвания.

На какво се дължи това? Какво би могла да накара първият български експерт Петко В. Караиванов /вече признат от филателните среди в цял свят/ и М. Малчев /не по-малко компетентен особено що се отнася до изданията “Малък лъв”/ да признаят съществуването на т.н. “Виенско издание” и същевременно да се усъмнят в съществуването на определените стойности и назъбвания при Софийските издания? Какво би могло да накара и Г. Ноков /един от авторите на “КООП-КАТАЛОГ”/ да се съгласи с тях? И накрая – кой и как би могъл да склони не по-малко известния търговец, колекционер и представител на сдружението на търговците на п.м. в България да се съгласи с подобни постановки и оценки?

Едва ли филателистите в България тогава, а и днес биха могли да отговорят на тези въпроси. Още по-малко бихме могли да очакваме отговорите да дойдат от чужбина /”МИХЕЛ” през няколко години непрекъснато променя каталогирането на изданията “Малък лъв” и схващанията си относно назъбванията им/ – там изобщо няма изявени специалисти по българска класика, а и не би могло да има. Причината за това положение не е толкова тяхната некомпетентност колкото твърде закостенелите им консервативни възгледи и схващания изобщо за българската филателия.

Разбира се и тук най-голямата вина за това си е все пак у нас – българските филателисти и най-вече ония от тях, които с некомпетентните си аматьорски писания и хумористични съчинения се стремят да доведат вода от девет кладенци и да я каптират в ...пустиня. Явно, задачата е непосилна за набедени, но те едва ли го осъзнават.

Съставителят /не с цел да оспорва компетентността някому, а още по-малко да доказва своята/ ще се постарее да изложи вижданията си по повдигнатите по-горе въпроси само от позиция на известните факти и действително автентични материали, с които разполага, разглеждайки ги безпристрастно /доколкото това е възможно за филателист/ като ги класифицира на база дългогодишни и задълбочени анализи, съпоставяйки писанията на повечето изследователи на българската класика, без да споменава имената им с единствената цел да не се почувстват някои пренебрегнати, а други незаслужено /или заслужено/ обидени.

През 20^{-те}, 30^{-те} и 40^{-те} години на миналия век българските филателисти /включая и най-изявените от тях/ не са разполагали със съвременната апаратура, с която разполагат днес техните колеги и у нас и в чужбина. Експертизата по онова време се е основавала предимно на дългогодишния им опит и голямото количество марков материал, преминал през ръцете и пред очите им. Най-обикновена лупа и пръстите /само палец и показалец/ са били целия технически арсенал. Само Петко Караиванов е използвал и микроскоп, но ползата от него явно не е била голяма. Не трябва да се забравя, че много от тях – М. Малчев, Ешкенази, д-р Стоянов, самият П. Караиванов и др. са и съвременници на пускането в употреба на изданията “Малък лъв”. Освен това много добре са познавали привычките, слабостите, предпочитанията и увлеченията на българските филателисти, защото самите те са били част от тях и повече или по-малко, но са се оказвали в определени периоди от развитието си под тяхно влияние. Така са и израствали – кой по-бързо, кой по-бавно, но гореупоменатите и още много други /тук едва ли би могло да се изброят всички/ са достигнали определени върхове във филателното поприще – получили са признание не само у нас, но и в чужбина. Въпреки всичко казано и те не са били безпогрешни, както и самите ние /всички, които ползваме техния опит и познания/ не бихме могли да бъдем. Нашите грешки ще бъдат открити от следващите поколения, а може би още утре или в друг ден, но все таки – ще бъдат открити, анализирани и да се надяваме поправени.

Всичко това не се афишира само за тяхно /или бъдеще мое/ оправдание, а с едничката цел да се разкрият причините за много от заблудите и грешките на нашите предци-филателисти – всички тези, които ние днес уважаваме и ще уважаваме и за в бъдеще, защото без тяхното наследство /албуми, каталози и писания/ едва ли бихме могли да вървим напред. И още – днешните поколения филателисти не са съвременници на българската класика, което на практика в голяма степен пречи на изследователските им попълзновения, независимо от тяхната добронамереност. Това се отнася /с всички минуси и плюсове/ и за съставителя на този каталог, който до установяването на “народната власт” разглеждаше п.м. предимно като картинки и единствена собственост, която свободно можеше да разменя със съучениците си.

Според М. Малчев сведения за неназъбени екземпляри от изданията “Малък лъв” се появяват едва през 1909 или 1910 г. /?/?/ Логично е да предположим, че оттогава /или малко по-късно/ са се появили и “редките назъбвания”. Едва ли и тогава е представлявала голяма трудност от оригинален неназъбен екземпляр с оригинална гумировка да се “направи” оригинален екземпляр с “рядко назъбване”. Клиенти за куриози бол, а и не са били от придиричвите. Споменахме вече за особените предпочитания на българските филателисти към всичко нестандартно във филателията, независимо дали е макулатура, разновидност или най-обикновено нюансиране на цвета. Всичко се е тълкувало и таксувало като “куриози”. Такава е била филателната ни култура тогава, горедолу такава е и днес в сравнение с тази на западните ни колеги. Неприятна констатация, но факт. И за съжаление – все още не се прави достатъчно в тази насока за преодоляване на изоставането ни от другите европейски страни, а и не само от тях.

Разбираемо е, че през 20^{-те} и 30^{-те} години на миналия век едно “добре направено” допълнително назъбване върху оригинален неназъбен екземпляр с оригинална гумировка трудно би могло да бъде идентифицирано дори и от експерт. Даже днес не всеки експерт би могъл да установи подобно частично подравяне. Доказателствата са пред очите Ви.

И така – М. Малчев, П. Караиванов и други изявени български филателисти до края на своя живот не са били напълно сигурни в разграничаването на Софийските издания поне що се отнася до стойностите 15 и 25 ст. Едва в днешно време това стана възможно. Подробностите относно експертизата на тези издания са посочени в главата “Основни различия между изданията “Малък лъв”.

Още през 30-те години М. Малчев забелязва, че пътували материали с назъбвания 10½ и 11 от Софийските издания няма известни. Липсата на експерти в началото на миналия век позволява допълнително назъбените /10½, 11, а и др. подобни/ почти безпрепятствено да бъдат приемани за оригинали и редкостни. Извън България също няма експерти за българската класика /а и днес положението е почти същото/, така че тенденциите за изготвяне на фалшификати и частични подправяния продължава НЕКОНТРОЛИРУЕМО. Не съществува българска п.м. от класическия период, която да не е фалшифицирана по един или друг начин – било изцяло или частично, включая марките за доплащане. Единствени изключения – поредицата “Покръстването на княз Борис” и таксите “Малък формат”. Трябва да споменем, че от всички стойности и издания на “Малък лъв” с изключение на Виенското са известни неназъбени екземпляри с оригинална гумировка. Тиражът им е неизвестен, но все пак ограничен, ако съдим по днешната им наличност /в известност/. Последните са разгледани подробно /само Софийските/ в отделна глава – “Малък лъв V” /Софийски издания – неназъбени/, защото съставителят, въпреки претенциите си относно познанията на тези издания, все още не е в състояние да ги класифицира. Те не са разновидности, а още по-малко бихме могли да ги причислим към куриозите. Несериозно е и предположението, че само по един или два п.л. и то от ВСЯКА стойност са били пропуснати /забравени или др./ при назъбването. Не бихме могли да ги класифицираме и като опитни екземпляри /както сам съставителят доскоро предполагаше/ – всички са с оригинална гумировка освен това не са и първите отпечатани листове от която и да е стойност. Последното е видно от самите отпечатъци. Не са и макулатури. Не са и редовни п.м. В никакъв случай не са и новоотпечатано издание /нойдрюк или доотпечатване/. А какви са тогава? Не е ли възможно последните да са оставени нарочно неназъбени, за да бъдат изнесени /неофициално/ и разпродавани? Въпросът остава открит.

“МАЛЪК ЛЪВ IV” 1895-1901 г.

/СОФИЙСКИ ИЗДАНИЯ – назъбени гребеновидно/

През 1895 г. /вероятно по едно и също време или с малък интервал/ заедно с последните издания на “Малък лъв III” – линейно назъбените, се появяват и гребеновидно назъбени, които тук ще бъдат разгледани в отделна група – “Малък лъв IV”. Последните са отпечатани на всички видове хартии както назъбените линейно плюс още една – т.н. целулозна. Всъщност това е леко прозираща /просветляваща според М. Малчев/ гладка хартия – по-добре пресована и по-богата на целулоза в сравнение с т.н. грапава. Дебелината ѝ се движи в граници 0.060 до 0.070 мм. Тя е определено по-жилава /по-здрава/. На цвят е бледосивобежова до светлокремава. Срещаните по-тъмни нюанси биха могли да се дължат на годините или начина на съхранение. Гумировките при различните видове хартии са идентични на съответните при линейно назъбените. Тази на целулозната хартия е по-плътна наслоена, по-гладка и с повече гланц, бледок-

ремава до светла на цвят. Гумировката при стойностите 2 и 3 лв. е най-плътна /дебело разстлана/ и леко напукана, бледосивоожълта на цвят. Хартията на тези две стойности е най-бяла, гладка /добре пресована/ с дебелина 0.065-0.075 мм. В тази група назъбването е с много добро качество /добре изчистени отвори/, а центровката много по-добра в сравнение с предните издания.

1895-1901; Редовни "Малък лъв IV"; ТП в ДП София; гр.наз. 12³/₄ /11x15/; 200 /2x100/

№31IV

№32IV

№33IV

№34IV

№35IV

№36IV

№37IV

№41IV

№42IV

№31IV – 1 ст. бледовиолетова, тъмносиволилава /нюанси/:

а/ на грапава хартия с дебелина 0.075-0.085 мм /1896/

б/ на целулозна хартия с дебелина 0.060-0.070 мм /1898/

в/ на по-тънка хартия с дебелина 0.050-0.055 мм /1899/

№32IV – 2 ст. сивопепелява /нюанси/:

б/ на целулозна хартия с дебелина 0.060-0.070 мм /1899/

в/ на много тънка хартия с дебелина 0.045-0.050 мм /1899/

№33IV – 3 ст. светлокафява, тъмножълтокафява /нюанси/:

б/ на целулозна хартия с дебелина 0.060-0.070 мм /1899/

в/ на много тънка хартия с дебелина 0.045-0.050 мм /1899/

№34IV – 5 ст. зеленомаслинена, сивомаслинена /нюанси/:

а/ на грапава хартия с дебелина 0.075-0.085 мм /1896/

б/ на целулозна хартия с дебелина 0.060-0.070 мм /1898/

в/ на много тънка хартия с дебелина 0.040-0.045 мм /1899/

№35IV – 10 ст. матовочервена, розова /нюанси/:

а/ на грапава хартия с дебелина 0.075-0.085 мм /1896/

б/ на целулозна хартия с дебелина 0.060-0.070 мм /1898/

в/ на много тънка хартия с дебелина 0.045-0.050 мм /1899/

№36IV – 15 ст. светлооранжевожълта, жълтооранжева /нюанси/:

а/ на грапава хартия с дебелина 0.075-0.085 мм /1896/

б/ на целулозна хартия с дебелина 0.060-0.070 мм /1898/

в/ на по-тънка хартия с дебелина 0.050-0.055 мм /1899/

№37IV – 25 ст. сивосиня /нюанси/:

а/ на грапава хартия с дебелина 0.075-0.085 мм /1896/

б/ на целулозна хартия с дебелина 0.060-0.070 мм /1898/

в/ на много тънка хартия с дебелина 0.040-0.045 мм /1899/

№41IV – 2 лв. тъмнорозова/бледорозова на гладка бяла хартия с воден знак II и дебелина 0.065-0.075 мм

№42IV – 3 лв. черна/матовосивоожълта на гладка бяла хартия с воден знак II и дебелина 0.065-0.075 мм

И тук /както при "Малък лъв III"/ от всички стойности са известни изцяло неназъбени екземпляри с оригинална гумировка, които ще бъдат разгледани подробно в отделна глава непосредствено след тази.

Тиражите на отделните стойности от "Малък лъв IV" /с изключение на тези за №41IV и №42IV/ категорично НЕ СА УТОЧНЕНИ, въпреки обявените такива в наши и чужди каталози.

От №35IVб са известни екземпляри с цвят светло кафяв вместо розов. Предполага се, че от тази цветова разновидност е отпечатан само един печатен лист /200 екз./. Действително пътували по пощата материали с този курioз не са открити.

№	“Малък лъв IV” назъбени гребеновидно					✉ _⊙		
	(*)	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	⊙	ед. фр.	см. фр.	
31IVб	a	1. –	3. –	10. –	1.5	0.5	—	20. –
		0.1	0.2	0.5	0.3	0.1	—	20. –
	в	5. –	15. –	50. –	5. –	2. –	—	50. –
32IVв	б	0.5	1.5	4. –	1. –	0.5	—	20. –
		30. –	80. –	250. –	20. –	10. –	—	500. –
33IVв	б	0.1	0.2	0.5	0.5	0.1	—	20. –
		20. –	60. –	200. –	15. –	10. –	—	400. –
34IVб	a	2. –	5. –	15. –	1.5	0.5	100. –	20. –
		0.1	0.3	1. –	0.4	0.1	50. –	20. –
	в	30. –	80. –	250. –	50. –	20. –	–:–	1000. –
35IVб	a	0.6	3. –	10. –	1. –	0.3	—	20. –
		0.4	1.5	5. –	1. –	0.2	—	20. –
	в	70. –	200. –	500. –	300. –	50. –	—	1000. –
36IVб	a	1. –	3. –	10. –	1.5	0.5	20. –	25. –
		0.1	0.3	1.0	0.5	0.1	20. –	25. –
	в	5. –	15. –	50. –	10. –	3. –	50. –	80. –
37IVб	a	2. –	5. –	15. –	3. –	1. –	40. –	60. –
		0.3	1. –	3. –	1. –	0.3	30. –	50. –
	в	30. –	80. –	250. –	100. –	20. –	200. –	500. –
41IV		1. –	2. –	6. –	10. –	1. –	1200. –	1000. –
42IV		1. –	3. –	9. –	20. –	1. –	1200. –	1500. –

№35IVбРЦ – 10 ст. светлокафява вместо розова на целулозна хартия
* – 100, ** – 200, ⊙ – 50

Разбираемо е, че и екземплярите от “Малък лъв IV” са били в употреба до 30.IX.1901 г. както и всички други издания “Малък лъв”. Най-атрактивни и редки са пътувалите материали с двете най-големи стойности – 2 и 3 лв. Според съставителя оценките им би трябвало да надхвърлят подобните на пликове със “Сантими”. Равностойни са на тези, облепени с 1 франк, но международните корифеи-оценители не са на това мнение и отдават предпочитанията си на по-често срещани пътували материали, поради 20-годишното предимство в датите, въпреки че повечето от тях /става дума за набедените оценители/ през целия си живот и през плет не са видели плик, облепен с 3 лв. “Малък лъв” смесена франкатура! Дори и да видят такъв, не знаят колко е рядък и не са в състояние да го оценят. Разбира се, има и други причини, поради които упоменатите оценители не желаят да оценяват подобни редкости по достойнство – многото фалшификати и невъзможността им да отделят автентичните от подправените, дължаща се на недостатъчните им познания за българската класика и действително редките пътували материали.

№	□ _⊙			▣ _⊙			▤ _⊙		
	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	
31IVб	a	6.5	22. –	3.5	15. –	40. –	15. –	50. –	70. –
	б	0.3	1. –	0.6	0.5	1.7	2. –	2.2	5. –
	в	35. –	115. –	30. –	70. –	200. –	100. –	250. –	300. –
32IVв	б	3. –	9. –	2.3	5. –	14. –	20. –	19. –	25. –
	в	200. –	600. –	50. –	400. –	1000. –	500. –	1300. –	–:–
33IVв	б	0.3	1. –	1. –	0.5	1.7	10. –	2.2	20. –
	в	150. –	450. –	30. –	300. –	800. –	200. –	1000. –	–:–
34IVб	a	12. –	35. –	2.5	20. –	60. –	80. –	75. –	100. –
	б	0.7	2.2	2.5	1.2	3.5	5. –	4.5	60. –
	в	200. –	600. –	120. –	500. –	1000. –	400. –	1300. –	–:–
35IVб	a	6.5	22. –	2.5	11. –	40. –	20. –	50. –	120. –
	б	3. –	11. –	2.2	6. –	17. –	8. –	23. –	80. –
	в	500. –	1200. –	300. –	–:–	–:–	–:–	–:–	–:–
36IVб	a	6. –	22. –	5. –	15. –	40. –	30. –	50. –	150. –
	б	0.7	2.2	2.5	1.2	3.5	20. –	4.7	120. –
	в	35. –	115. –	40. –	70. –	200. –	150. –	250. –	–:–
37IVб	a	12. –	35. –	15. –	25. –	60. –	50. –	75. –	200. –
	б	2.5	7. –	2.5	4. –	11. –	25. –	14. –	160. –
	в	200. –	600. –	250. –	–:–	–:–	–:–	–:–	–:–
41IV		4.5	12. –	50. –	7. –	20. –	–:–	26. –	–:–
42IV		6.5	20. –	100. –	11. –	30. –	–:–	40. –	–:–

Включените в таблиците оценки за №41 и №42 /III и IV/ се отнасят само за екземпляри, не съдържащи част от воден знак II. Оценка на такива с воден знак II са поместени в отделна глава – “Воден знак II – описание, разположение и особености” /вж. част V^a/.

Екземплярите на много тънка хартия от 2, 3, 5 и 25 ст. са много редки. Навремето /30^{-те} години/ само П. Караиванов и д-р В. Стоянов са притежавали карета от тях. Екземплярите от 10 ст. на много тънка хартия са изключително редки. Тройки или карета от тях не са известни в България. По всяка вероятност е бил отпечатан само един печатен лист /200 екз./.

Въпреки изминалото цяло столетие от отпечатването на Софийските издания последните са все още най-слабо изследваните от всички такива “Малък лъв”. Вината е изключително на българските филателисти.

За да няма обвинения в голословие ще бъде посочен конкретен пример /подобни са не един и два – вж. следващата глава/ със съответния анализ и коментар.

№34IV_{о.е.} – 5 ст.
зеленомаслинена/
тъмнорозова нео-
добрена двуцветна
проба

Карето на копието е от 5 ст. "Малък лъв" с гребеновидно назъбване 12^{3/4}. Отпечатано е на целулозна хартия с дебелина 0.065 мм /по всяка вероятност в ДП, София/. Според съставителя това е единствената известна неодобрена двуцветна проба /опитен екземпляр/ за стойността 5 ст. при Софийските издания. Малко е вероятно да не са правени и други двуцветни проби /за 1, 2, 3, 10, 15 или 25 ст./ – поне такава е била практиката по онова време. За съжаление, такива не са известни /открити/ до днес. Същото това каре и три отделни екземпляра /идентични с тези от карето/ бяха открити в колекцията на М. Малчев. Там са престояли близо половин век без притежателят им да напише и ред за особености, класификация или др. Каква би могла да бъде причината за такова "нехайство" от страна на М. Малчев. Според съставителя възможните причини са две:

1. Съмнения относно автентичността им и

2. Невъзможност /липса на компетентност/ за класификацията им. За филателист от ранга на М. Малчев втората причина автоматично би трябвало да отпадне. Тогава какви биха могли да бъдат съмненията му? Тук възможните предположения са повече:

1. Изцяло фалшиви екземпляри.

2. Допълнително назъбени от двуцветните проби за 5 ст. от Парижкото издание, които са с подобни цветове.

3. Допълнително поставен тъмнорозов цвят върху 5 ст. "Малък лъв IV", чийто цвят – зеленомаслинен е идентичен с този на карето.

4. Променени по химически път цветове или друга намеса.

Горепосоченото каре и другите три екземпляра бяха основно изследвани и експертизирани от съставителя, при което се установи:

- а/ отпечатъците от клишетото за 5 ст. са напълно еднакви с тези от Софийските издания

- б/ маржовете между два съседни екземпляра са идентични с тези при "Малък лъв IV"

- в/ цветът /зеленомаслинен/ също е идентичен с този на изданието от 1898 г. и е резултат на типографно отпечатване

- г/ тъмнорозовият цвят е отпечатан като първи /част от контурите на лъвчето в елипсата видимо го препокриват/ и следователно не би могъл да бъде поставен допълнително след отпечатването на зеленомаслинения – в противен случай щеше да се наблюдава обратното

- д/ тези цветове /и двата/ не се срещат при другите издания на "Малък лъв" /I, II и III/ нито при известните двуцветни проби

- е/ назъбването 12^{3/4} е оригинално /отворите са идентични с тези при "Малък лъв"/ и не се среща при другите издания

- ж/ хартията е от тип т.н. целулозна с дебелина 0.065 мм и е типична за изданията 1898-1901 г.

Заключение – екземплярите са автентични и всякакви съмнения относно класификацията им като опитни екземпляри трябва да отпаднат.

№34III_{о.е.} – 5 ст. зеленомаслинена/тъмнорозова неодобрена двуцветна проба БГ – 800, БД – 4000

Независимо от това, че засега са известни само 7 екз. не би трябвало да се поставя по-висока оценка, защото са отпечатани най-малко 200 бр. /един печатен лист/.

“МАЛЪК ЛЪВ V” 1892 г.
/СОФИЙСКИ ИЗДАНИЯ – неназъбени /

Повечето изследователи разглеждат неназъбените от Софийските издания на “Малък лъв” като разновидности или курioзи /пропуснати цели п.л. при назъбването/ заедно с редовните п.м. в една поредица.

Според съставителя подобна класификация е неправилна – неназъбените от което и да е издание на “Малък лъв” изобщо не са били в употреба и като такива би трябвало да се класифицират и оценяват отделно от редовните. Те се появяват значително по-късно /около 1909 г./ и до днес действително пътували по пощата материали с тях не са известни. Не са продавани и от пощенските станции в страната. По всяка вероятност са изнесени от хранилището по неофициален път.

Прочитайки навремето записките на М. Малчев относно изданията “Малък лъв” съставителят на две места се сблъска с упоменаването на някакъв представителен албум, съдържащ по един цял п.л. от всяка п.м., отпечатана в ДП, София. Опитвайки се да си представи как би изглеждал този албум през 1884 г. когато са отпечатани “Типографните препечатки” и първите изцяло български п.м. – “Серпентини”-те, съставителят отхвърли мисълта за него, предполагайки че се касае за някаква добре подвързанакожена папка с джобове от пергамент, където би трябвало /подобно на други известни печатници/ да се съхраняват проекти, възлагателни поръчки, работна документация /пробни отпечатъци от клишета, коригирани такива при неодобрение, работни типографии/ и др., свързани с отпечатването на съответните п.м., хронологично подредени, подшити и съпроводени от педантичен опис или нещо от този род, включая и мостри от готовата продукция. Мисълта за съществуването на подобен албум бе отхвърлена категорично и напълно забравена по няколко причини, но най-вече по следната.

Ако някога и някъде е имало такъв албум с подобни документи /проекти, о.е. и др., то там още по-сигурно би трябвало да присъстват имената на техните автори – художници и гравьори. Неизвестността на последните натежа и хипотезата рухна /по-скоро бе отхвърлена като несериозна/. Анализирайки днес отново всички за и против това съществуване съставителят достигна до едно компромисно тълкувание, което е много малко вероятно, но все таки възможно.

При всички случаи в ДП поне на две места би трябвало да има работна документация, без която не би могло да бъде осъществено отпечатването на п.м. Тези две места са: първото – в техническото отделение при печатницата, където са работили гравьорите и др. технически персонал и второто – при административното ръководство, което е трябвало да осъществява контрол по изпълнението на различните параметри на поръчката. Независимо къде и как са били съхранявани подобни документи, то последните би трябвало да съществуват поне навремето. Но дали съставителят ги търси там където трябва или там където си е въобразил, че би трябвало да се намират? Явно е, че при категоричното отхвърляне на съществуването на албума е допусната капитална грешка и то двойна – търсенето е не там където трябва и не е взета една от презумпциите, която днес се налага относно “Типографните препечатки” – не са правени специални клишета поне в ДП, защото последната е разполагала с различни набори от цифри. Литографните клишета /форма/ по образец от този набор са били изготвяни САМО във ВОЕННОКАРТОГРАФИЧЕСКИЯ ИНСТИТУТ. По всяка вероятност и литографната форма за “Серпентини”-те е била из-

работена там и като такава НИКАКВА ДОКУМЕНТАЦИЯ не е стигала до ДП, защото не ѝ е била необходима. Достатъчни са били само печатарите, които са извършили отпечатването на п.м. Подобно е било и положението с изданията “Малък лъв”, ако приемем, че ДП е закупила клишетата от Парижкото издание. Пак не са били необходими нито художници, нито гравьори, а още по-малко работна документация. Всичко би могло да се извърши само в печатарското отделение, без каквато и да е друга помощ. Нещо повече – печатарската форма от Парижкото издание е съдържала 360 бр. клишета, докато новосъбраната в ДП – само 200, така че е имало и достатъчен резерв за подмяна. Известно е, че поне до 1891 г. /според съставителя най-малко още десетина години/ в ДП не са изработвали металически клишета за п.м. Извършените препечатвания са осъществявани ИСКЛЮЧИТЕЛНО с цифров набор, който е бил закупен преди това, а отпечатването на п.м. е ставало САМО по литографен способ /вж. всичко отпечатано в ДП през 1884-1901 г./.

Ако приемем, че в ДП изобщо не е имало техническа документация, то тогава един представителен албум би могъл да съдържа само по един п.л. от ГОТОВАТА ПРОДУКЦИЯ на печатницата, съпроводен със съответната възлагателна поръчка и кратко сведение за изпълнение и тираж /че даже и без последните/. Остава неизяснен само въпросът – КОЙ и КЪДЕ изработва металните клишета за 2 и 3 лв. – едва ли за толкова малък тираж последните са поръчани в чужбина. По всяка вероятност и те са продукция на Военнокартографическия институт. Може би там би трябвало да се търсят имената на художниците и гравьорите не само за тези две стойности от “Малък лъв”, но и на всички онези, участвали /пряко и косвено/ в създаването на всички български п.м., отпечатани в периода 1884-1901 г. Ето едно поприще, в което набедените биха могли да се изяват, без да е необходимо да набеждават Саж и Мушон или Г. Я. Кирков. Съставителят искрено им пожелава успех в това начинание, защото и той би се възползвал от евентуален положителен резултат в подобно издирване, който изключително много би му помогнал в изясняването на много спорни въпроси и най-важния от тях – КОГА и КЪДЕ /точно/ започва отпечатването на Софийските издания “Малък лъв”. От верния отговор на тази “загадка” зависи и категоричния отговор, който трябва да дадем на въпроса – отпечатвани ли са стойностите 15 и 25 ст. в София през годините 1892-93? Този въпрос чака отговор вече цял век. Последният би разсеял всички съмнения и неясноти относно Софийските издания и спомогнал за точно хронологизиране на последните, което днес е невъзможно. От друга страна подценяването на този въпрос води до капитални грешки и изводи. Съставителят също ги е допускал /може би и днес ги препотвърждава/ и много добре знае до какви резултати водят – безуспешно търсене на нещо, което НЕ СЪЩЕСТВУВА.

За неназъбените от Софийските издания на “Малък лъв” със сигурност би могло да се твърди само това, че от всички стойности и на всички видове хартии, на които са отпечатани редовните /назъбените/, са известни и неназъбени екземпляри, някои от които са много редки. М. Малчев описва в записките си общо около 20 неназъбени, някои, от които са от една и съща стойност, но на различна по вид хартия. Тук ще бъдат разгледани само 15 от тях, поради съществуващите спорове и съмнения относно съществуването и класификацията на останалите. Всички описани по-долу позиции неназъбени са изследвани щателно от съставителя и съмнения относно автентичността им не би трябвало да съществуват. Последният притежава по няколко екземпляра от всички, което е и гаранция за недопускане на грешки при класификацията.

Като основен и най-важен елемент при идентификацията на неназъбените от Софийските издания се явява широчината на маржовете /хоризонтални и вертикални/ между два екземпляра, която е около 2.5 мм. При Парижкото издание тази широчина е около 2 мм. Втори по важност елемент е видът и съставът на хартията. Цветовете и гумировката са второстепенни /допълнителни/ показатели. Известно е, че на първите би могло да се въздейства чрез химикали, а гумировката би могла да бъде отстранена без каквато и да е оставаща следа от подобна дейност.

□№31V – 1 ст. неназъбена:

а/ бледовиолетова на грапава хартия

б/ тъмносиволилава на целулозна хартия

□№32V – 2 ст. неназъбена:

б/ сивопепелява на целулозна хартия

□№33V – 3 ст. неназъбена:

б/ светлокафява на целулозна хартия

□№34V – 5 ст. неназъбена:

а/ сивозелена на грапава хартия /по-ярка от “б”/

б/ зеленомаслинена на целулозна хартия /по-матирана от “а”/

□№35V – 10 ст. неназъбена:

а/ розова на грапава хартия

б/ матовочервена на целулозна хартия

в/ светлочервенокарминена на много тънка хартия

□№36V – 15 ст. неназъбена:

а/ жълтооранжева на грапава хартия /по-ярка от “б”/

б/ жълтооранжева на целулозна хартия

□№37V – 25 ст. неназъбена:

а/ сивосиня на грапава хартия

б/ сивосиня на целулозна хартия /по-светла от “а”/

□№41V – 2 лв. тъмнорозова/бледорозова неназъбена на гладка бяла хартия с воден знак II

□№42V – 3 лв. черна/матовосивожълта неназъбена на гладка бяла хартия с воден знак II

Тиражите на неназъбените са неизвестни, но много ограничени.

Според вида на хартията и цветовете на отпечатъците би могло да се направи предположение за годината на отпечатването им. Въпреки тези уточнения не би могло със сигурност да се твърди по какви причини /или съображения/ са останали неназъбени. Тук явно не става дума за един или два листа пропуснати при последната операция на процеса. Би могло да се предположи, че общият брой на неназъбените /разгледаните тук, а със сигурност съществуват и неописани – М. Малчев споменава в записките си за такива/ не е по-малък от 3-4 хиляди екземпляра.

Предполага се, че са били отделени още в печатницата или в хранилището от другите /назъбените/, а е известно, че не са пускани в продажба от пощенските станции /нито като редовни, нито за филателни цели/. Тогава каква би могла да бъде причината такова количество /сравнително не малко – стойността на неназъбените от всички описани стойности, дори и само по един лист, възлиза на повече от 1200 лв. – сумата не е никак малка за времето/ да не бъде върнато за назъбване? Съставителят не е в състояние да отговори на този въпрос. Би могъл със сигурност само да отхвърли предположението, че са опитни екземпляри. Ако са били предопределени за такива, не е било необходимо да бъдат гумирани, а и не са първите отпечатани листове от различните стойности видно от отпечатъците.

№	Малък лъв V неназъбени			□○		▣○		▤○
	*○	**○	(*)=⊗	*○	**○	*○	**○	**○
31Va	100. –	200. –	50. –	250. –	500. –	400. –	800. –	1000. –
б	40. –	80. –	20. –	100. –	200. –	200. –	320. –	400. –
32Vб	40. –	80. –	20. –	100. –	200. –	200. –	320. –	400. –
33Vб	40. –	80. –	20. –	100. –	200. –	200. –	320. –	400. –
34Va	100. –	200. –	50. –	250. –	500. –	400. –	800. –	1000. –
б	40. –	80. –	20. –	100. –	200. –	200. –	320. –	400. –
а	100. –	200. –	50. –	250. –	500. –	400. –	800. –	1000. –
35Vб	20. –	80. –	20. –	100. –	200. –	200. –	320. –	400. –
в	150. –	250. –	80. –	370. –	600. –	650. –	1000. –	1300. –
36Va	100. –	200. –	50. –	250. –	500. –	400. –	800. –	1000. –
б	20. –	80. –	20. –	100. –	200. –	200. –	320. –	400. –
37Va	120. –	200. –	60. –	250. –	450. –	480. –	800. –	1000. –
б	20. –	80. –	20. –	100. –	200. –	200. –	320. –	400. –
41V	400. –	800. –	200. –	1000. –	2000. –	2000. –	4000. –	5000. –
42V	400. –	800. –	200. –	1000. –	2000. –	2000. –	4000. –	5000. –

Всички подпечатани неназъбени екземпляри, независимо от клеймото /четливо датно, звездно или др./ се оценяват според колонка (*)=⊗, защото неназъбените никога не са били в редовна употреба. Известните клеймовани екземпляри от тях са подпечатвани в по-късен период нарочно.

Известните назъбени или неназъбени екземпляри от Парижкото и Софийските издания с хоризонтална черна препечатка "SPECIMEN", обхващаща една или две п.м. не са разгледани, поради основателните съмнения относно автентичността на препечатката. По същата причина последните не са включени и в таблиците за оценка. Необходими са по-задълбочени паралелни изследвания и от други специалисти за уточняване на този и много други въпроси, свързани с изданията "Малък лъв".

Какво би могло да се каже или добави днес – 50 г. по късно? Нищо повече от това – казаното и написаното от П. Караиванов, М. Малчев, д-р Стоянов и др. Дори би трябвало да се съкрати голяма част от писанията им относно изданията "Малък лъв". Много вероятно е идващото поколение български филателисти да изхвърли друга подобна част от писанията на съставителя на този каталог. Категорично подобни закономерни постъпки /базираци се на задълбочени и потвърдени изследвания/ не би трябвало да се приемат трагично, а още по-малко като обида /личностна/ или неуважение към трудовете и компетенциите на основоположниците на българската филателия. Обидно и непростимо би било, ако и днес препотвърждаваме или премълчаваме техните грешки от куртоазия или криворазбрана любов към родната филателия. Последната само би могла да загуби от подобно отношение. Грешките на нашите предци в това поприще трябва да се анализират, коректно коригират и да не се допускат в бъдеще. Само по този начин бихме могли да вървим напред.

Приказките на някои филателни лумпени да не се ровим /според тях между ровене и злословене има знак на равенство/ в миналото, защото паднал авторитета не само на отделни личности /безспорно признати във филателния мир/, но и българската филателия губела от реномето си /простете изрази/ са чиста проба манипулация. Като че ли някога го е имала и като че ли не точно от това го няма!? Но лумпените са си лумпени – най-лесно се манипулират и в замяна на това от техните среди изникват най-големите манипулатори. Искате пример? Че той е пред Вас – вижте нашите политици – тези, които ни управляват така "кадърно и компетентно" и същевременно почти "безкористно" /сакън, да не си помислите, че ги обвинявам в корупция – пази Боже!/. Най-бързият и сигурен начин да изгубиш дори и трудно извоюван авторитет и доверие е да не можеш да осъзнаеш грешките си, да не си в състояние да ги признаеш и оглашиш и да се приемеш за безгрешен. Не съществува по-сигурен начин от този. Същото е положението и с досиетата /разбирай нашите каталози/. Винаги и всичко на масата. Eclairer – както казват французите и играчите на покер. Остане ли нещо под нея, скрием ли нещо /макар и нелицеприятно/, то би означавало, че не сме в състояние изобщо да се отърсим от него, което би ни довело до същите грешки, до същото това положение, което искаме да променим с нещо по-добро. Историята е доказвала горното хиляди пъти, че и днес ...

Точно така стои въпросът и с българската филателия – да добие ли полагащото ѝ се признание и място или да си стои само в периферията на утвърдените такива? Избирайте – изборът е Ваш и никой не би могъл да Ви го отнеме, както и никой не би могъл да Ви помогне, ако не направите правилния избор! Всичко е във Ваши ръце, необходимо е само да поемете отговорност и да направите ВЕРЕН ИЗБОР и разбира се, да го отстоявате с всички сили и средства, с които разполагате. Нищо повече от това!

ОСНОВНИ РАЗЛИЧИЯ между изданията “Малък лъв”

За да може един изследовател или експерт да се произнесе категорично относно съществуването на определена п.м., поредица, група издания и отличителните им белези или различията между тях /ако има такива/, то първото задължително условие е да разполага поне с по един екземпляр /желателно с оригинална гумировка/ от всяка една позиция, включена в изследвания материал. Често пъти и това е недостатъчно както ще се убедим в настоящия случай – различните издания “Малък лъв”, които са отпечатвани в продължение на 12 години поне в три различни печатници, в три различни държави.

До днес на съставителя не е известен филателист-колекционер, изследовател или експерт, който да е притежавал всички описани позиции в този каталог с оригинална гумировка, отнасящи се до различните издания на “Малък лъв”. Въпреки убеждението, че е собственик на възможно най-пълната колекция “Малък лъв” /марков материал/, последният е длъжен да признае, че не притежава две позиции от описаните в предните глави – №36IIБ** и №36IIВ** /15 ст. с линейно назъбване съответно 11 и 11½ /. Разбира се, виждал ги е, имал е възможност да ги изследва и установи автентичността им, но му беше отказано да ги закупи. А дали само тези са единствените липси в колекцията и съответно в познанията му, касаещи изданията “Малък лъв”? Със сигурност има и други – поне М. Малчев, признат навремето като най-голям познавач на тези издания, описва още 5-6 позиции в записките си, които съставителят не е виждал до ден днешен /за съжаление, в колекцията на М. Малчев последните не бяха открити/. А защо трябва да приемем, че М. Малчев е познавал и описал всички съществуващи позиции? Това не би ли било преувеличено?

Второто, но не по-малко важно условие е – изследователят да е запознат много добре с изследванията на своите колеги от цял свят във връзка с дадената тема, да е в състояние правилно да преценява и осмисля трудовете им и което е може би най-важно – да е способен да отдели безусловно доказаното от съмнителното или изобщо недоказаното, използвайки всички методи на анализ и големите възможности на съществуващите днес технически средства за осъществяване на експертизата.

Трето – да притежава огромно търпение и още по-голяма упоритост в работата при каквото и да е изследване, отнасящо се до българската класика, независимо от обема и мащабите му, които винаги ще бъдат недостатъчни, поради липсата на достатъчно автентични документални доказателства. Тази реалност /отсъствието на голямата част от необходимите автентични документи/ поставя всеки изследовател, независимо от ранга му, в крайно неблагоприятно положение и най-често се явява като главна причина за погрешни изводи и заключения, въпреки огромното количество труд и средства вложени в подобна дейност и добронамереността на вложителя.

Четвърто – винаги и при всички случаи да поставя на първо място съмнението и задължително да проверява и препроверява всички приети за доказани твърдения и хипотези, независимо от източника и авторитета му. Точно тук – в предоверяването на “доказаните истини” се крие и най-голямата опасност за всеки изследовател – препотвърждаването на неволно или умишлено допуснати неточности и грешки, които се явяват като подводни камъни и са в състояние да разбият на пух и прах фундамента на иначе добре направеното изследване. Що се отнася до българската класика, такива подводни скали я заграждат почти

отвсякъде и без тяхното отстраняване не би могло да се сътвори стойностно изследване. Ако някой /независимо какъв – известен колекционер, изследовател или експерт/ Ви уверява, че е направил изследване за няколко месеца или за година-две върху някоя от редовните български класически поредици /да не говорим за провизорните от 1884-85 г./, то бъдете напълно сигурни, че нищо стойностно не би могъл да извърши за това време. За която и да е поредица от българската класика са необходими не години, а десетилетия /и те в повечето случаи са недостатъчни/ къртовски труд и огромни количества качествен материал, за да се направи що-годе стойностно изследване. Примери много. В записките на М. Малчев, тези на бащата на съставителя, дори в трудовете на Петко Караиванов, Д. Загорски и други от техния ранг, неточностите и грешките присъстват почти на всяка страница. Разбира се, това не ги омаловажава стойностно и в никакъв случай не би могло да ги приравни с така често срещаните в днешно време драсканици /трудно е да се намери по-точна дума/ на определен кръг наредени /тук изобщо не съществува по-точно определение/ изследователи, чиито “трудовете” обикновено се поместват във филателните ни списания в една или две странички под гриф “ИЗСЛЕДВАНЕ”. Още един пример /и той е пред очите Ви/ – писанията и почти всички изследвания на съставителя /някои от които са с по-голям обем от този на “Под игото”/, въпреки десетилетията добросъвестен труд, в никакъв случай не биха могли да се приемат за пълни, още по-малко – за напълно достоверни и точни. Със сигурност неточностите /хипотезите и предположенията от всякакъв род/ и грешките, неволно направени или препотвърдени в резултат на недостатъчни познания по определени теми и въпроси, са не по-малко от действително доказаните стойностни изводи и заключения. Разбира се, това не е извинение за допускането на гореспоменатите, нито би могло да послужи за оправдание. Истината е, че един човешки живот /дори да е с продължителността на този на П. Караиванов/ е все още крайно недостатъчен период за едно пълно и точно стойностно изследване на която и да е поредица от българската класика. Може би само тук и в това би могло да се потърси и открие някакво извинение или оправдание за повечето от неточностите и грешките, допуснати в този каталог.

Пето, но не и последно /има и други немаловажни условия, за които вече няма място, а и съставителят ще стане досаден с “нравоученията”/ – изследователят трябва да е добре запознат с реда и последователността на отделните елементи на изследването, чието неспазване /освен в строго определени индивидуални случаи/ пречи на ползвателите да вникнат в същността и оценят достойнствата му.

Ето, стигнахме и до самата същност на това условие – какво трябва да съдържа едно филателно изследване и какъв би трябвало да бъде минималният му обем, за да даде цялостна представа относно изследваната тема, без да навлиза в подробности, касаещи изследователи и експерти – т.е. да бъде сътворено и представено по начин разбираем и сравнително лесен за запаметяване от широкия кръг филателисти, за които в края на краищата е и направено.

На първо място – предпоставките за отпечатването на п.м. или поредицата, която ще бъде изследвана.

На второ място трябва да се споменат художниците, по чиито проекти са изработени клишетата за отделните стойности, мястото и начина /метода/ на отпечатването. Всичко това /първо и второ/ трябва да бъде подкрепено с автентични документални доказателства /не измислици от рода на тези, че Г. Я. Киров е автор на одобрените проекти за “Сантими”-те или че господата Саж и Мушон – на тези за “Малък лъв”. Подобни бисери на въображението са в състоя-

ние да навредят не само на самото изследване, но да хвърлят сянка изобщо върху българската класика/.

След това трябва да се опише хартията /видове, ако има такива/ и дебелината ѝ в мм /с точност не по-малко от три знака след десетичната точка/. Задължително се посочват размерите на рамката в мм /и типове, ако има такива/. Следват описания на гумировката, данни за назъбването, след което се пристъпва към същността на филателното изследване – поотделно, подробно и точно описание на отделните стойности, техните различия /ако има такива/ във формат, цвят, хартия, гумировка, назъбване, бр. екз. в п.л. и др. Експонират се цветни копия в единични екземпляри за назъбените и желателно в чифтове, ако се касае за неназъбени. Последното е необходимо, за да се видят точните размери на маржовете между две съседни п.м. и да се установи минималния за единичните екземпляри. Последното е от изключителна важност при идентификацията им. Задължително е пълното описание на разновидностите, куриозите, опитните екземпляри /проби за цвят/ и др., ако има известни такива, съпроводени с цветни снимки /1:1/ или със съответното увеличение там, където е необходимо прецизно съпоставяне /сравнение/ на определени елементи или детайли.

Желателно е да се диференцира редкостта на гореспоменатите съобразно с точно установения /документално/ тираж за всяка стойност поотделно, което оказва решаващо влияние при оценката им в стойностно отношение, показана в съответната таблица. Задължително трябва да се упомене, ако тиражите не са установени /неизвестни/ или се базират на данни за общи такива и др.

Диференцираната таблична оценка е най-добрия начин за остойностяване, който същевременно дава най-добра възможност на ползвателите да осмислят ролята на качеството и решаващото му значение при определяне на съответната оценка.

Остойностяване по подобие на това в известните “ценници” на БФ и др. е меко казано дилетантство. Последното би могло да се сравни само с пазарска сергия, върху която е изсипан куп краставици – и големи и малки, и криви и прави, и загнили и годни за консумация, със забучена в някоя от тях неграмотно написана бележка /примерно/ 2 лв. Подобно остойностяване показва само степента на филателната култура на лицата, извършили оценката и чисто комерческите подбуди, оказали решаващо давление при определянето ѝ.. Такива “ценници”, “каталози” и др. /плод на комерческия гений на набедените/ приравняват поупко-продажбата на п.м. и др. филателни материали с амбулантната търговия на бит-пазар и нанасят огромни /неизчислими стойностно/ загуби и вреди на българската филателия като цяло.

Накрая, но от първостепенно значение, особено за колекционерите-изложители, е описанието на пътувалите материали, действащата /в сила според документи и др./ тарифа за различните видове пощенски услуги, наличието или отсъствието на първодневен или специален печат при пускането в редовна употреба, датата на валидиране и съответната на изтеглянето от употреба за пощенски нужди /не за филателни приумици от по-късен период, които в най-добрия случай биха могли да се класифицират като сувенири без или със съвсем относителна филателна стойност – препоръчително е да не заемат мястото на по-редките действително пътували по пощата материали в експонатите на изложителите/ и др. Посочените факти /с доказателства/, резултатите и заключенията, постигнати в хода на изследването В НИКАКЪВ СЛУЧАЙ не би трябвало да се съобщават в телеграфен стил. Изследването се прави преди всичко за широкия кръг филателисти /не за експерти, “професори” или “академици” – последните трябва да знаят и ако не знаят, то мястото им е при набедените/ и като

така, би трябвало да им се даде възможността да проследят поетапно и в детайли работата на изследователя. По този начин биха я осмислили по-добре, което ще допринесе за създаването на лично становище по темата /или по много въпроси, които пряко я засягат/. Често тези лични становища не съвпадат с това на автора на изследването и точно тук се проявява тяхното значение. Последните, заедно с други паралелни или третиращи темата изследвания са ЕДИНСТВЕН начин за отстраняване на допуснатите пропуски, неточности и грешки от автора на изследването.

В никакъв случай становището на изследователя /независимо от ранг и компетентност/ не би трябвало да се приема за такова от последна инстанция. В противен случай всяко изследване се обезсмисля, догматизира и което е най-страшно – спира се развитието му – печално известни процеси в нашата история /не само филателна/. Колкото и пълно, точно и добре да е направено дадено изследване, то винаги подлежи на развитие и точно в това е и неговия смисъл. Противното би означавало спиране развитието на филателията изобщо.

Безспорно един от най-важните въпроси, засягащи изследването е този за обема му. Но какъв трябва да бъде той? Отговорът не е никак лесен. Колкото изследователи – толкова и отговори. Разбираемо е, че тук ще бъде поместен само отговорът на съставителя.

В разните справочници, ценници и неспециализираните каталози място за изследвания НЯМА. В специализираните каталози също няма място за пълните изследвания. В най-добрия случай там биха могли да се поместят само определени и то значително съкратени части, които би трябвало да спомогнат за по-пълното разяснение на спорни въпроси или такива от решаващо значение за разглежданата п.м. /поредица/. Мястото на пълните изследвания е във филателните библиотеки, където интересуващите се от определени теми биха могли да се запознаят с цялостния им вид и обем. Извън тях пълните изследвания най-добре биха се възприели от специализираните филателни списания, където биха могли да бъдат отпечатани по подходящ начин. Как да се разбира? Примерно – едно пълно изследване с обем от порядъка на 150-200 стр. би могло да се отпечата в месечно филателно списание за срок не по-малък от шест месеца и в никакъв случай – по-голям от една година, като ежемесечно се отделят специално за него 15-20 стр. Ако списанието е седмично – срокът също не би трябвало да се удължава повече, а отпечатвания материал не би трябвало да падне под 3-4 стр. в брой. Разбира се, това зависи и от обема на самото списание и от компетентността на редакцията го и най-вече от отношението му към филателията изобщо.

Още по-разбираемо е, че за списанийца от рода на “Филателен преглед” тези правила не са в сила. Там се работи по “български”, което преведено означава, че все още се работи по старому, по изпитаните и отдавна утвърдили се начини – “ориенталски” и почини “стахановски”. Последните /пак преведени, но вече на “европейски”/ означават съответно “на час по лъжичка” /стар и изпитан ориенталски начин/ и “през куп – за грош” /типично нарицателно понятие за претупана на две на три работа, добило гражданственост далеч преди знатният миньор да е бил заченат/. На чист български език това означава, че през последните десетина години небезизвестното списанийце не е могло да научи нищо, а камо ли да научи другите /българските филателисти/. Според незаангажираното никого лично становище на съставителя през годините 1989-91 списанието беше списвано значително по-добре, а и тиражът му сигурно е бил по-голям. Но както и да е – това са проблеми на редакционната му колегия. Но дали само на нея? Категорично – не, това засяга всеки български филателист и

изобщо българската филателия като цяло. Но нали казват, че “Господ се грижел и за кървавите врабци”. Е, това вече е добре – намирисва на благотворителност, някои биха и могли даже да усетят миризмата на алтруизма, други – на спонсорство или как се казваше другояче ... Но какъв ли би могъл да бъде отговорът на въпроса – как и с какво би могъл да помогне незрящият на зрящия филателист? Разбираемо е, че съставителят не би могъл да даде отговор. Би могъл само да пожелае /както казват шопите/ – “да ни е живо и здраво и да иляди!”. А що се отнася до отговора, то той би трябвало да бъде даден само от българските филателисти – тези, които обичат не само колекциите си, но и българската филателия и най-вече от тези, които обичат България и желаят да я видят променена.

Съставителят е длъжен да поиска извинение за дългите и може би не съвсем на място отклонения, но нали и той /макар и по своему/ обича освен колекциите си и българската филателия – едва ли би написал и ред /не страница/, ако не беше така.

Но на въпроса – оптималният обем на едно изследване, което би могло да се помести в специализиран каталог е горе-долу този, който е в главата “Сантими” /става дума за съкратен вариант/. Желателно е, обемът да е по-малък – поне биха могли да се съкратят лиричните отклонения на съставителя. Но тогава лично Ти /в името и за когото е написан настоящия каталог/, уважаеми читателю /български филателисти/, би ли прочел /без претупване на две на три/ всичките му 2000 стр.?

Едва ли. По-скоро би постъпил както наскоро ми писа един известен филателен експерт от далечния Запад, комуто бях изпратил първите стотина страници от този каталог – кой ли ще седне да ти чете /разбирай – да си губи времето/ филателните историйки и то в Източна Европа. То си е така, но нали и България няма да е вечно в Източна Европа, а според съставителя тя НИКОГА не е била там. Независимо от лошите си ориенталски навици и нелицеприятните в някои отношения Ганьовски /или ако предпочитате – Балкански/ привички, тя ВИНАГИ е била и ще бъде в Европа /в древната елинска литература, още преди н. е. точно с това название се упоменават днешните български земи, далече преди земите на която и да е днешна европейска страна да са се наричали европейски/. Друг е въпросът дали голямата част от жителите на тези земи /наричани ЕВРОПА още преди хилядолетия/ – българите, биха могли да се чувстват днес европейци ...

Преди да пристъпим към изброяване на различията /известните на съставителя/ между отделните издания на “Малък лъв” ще трябва да се обърне внимание на един от пръв поглед второстепенен въпрос, който обаче е от изключително значение за всеки филателист, независимо от ранга и познанията му – въпросът за назъбването или по-точно – прецизността, с която трябва да бъде извършено измерването. Повечето от фалшификатите биват разкривани точно по назъбването. Дори в днешно време /въпреки модерните и технически усъвършенствани най-различни устройства за назъбване/ възпроизвеждането /подправянето/ на оригиналното назъбване е непосилна задача за повечето фалшификатори – съществуват определени специфични белези, които позволяват на експертите /ако са такива по българските п.м. от класическия период/ да открият фалшификата. Най-трудно разкриваеми са фалшификатите, чиито “майстори” са с компетентност на филателни експерти. Но и за такива “шедьоври” съществуват методи за идентифициране. Почти невъзможно е в днешно време да се изготви фалшификат на българска п.м. от класическия период, който да остане неразкрит за дълго /няколко години/. Лошото в случая е, че до днес

няма заловен и осъден /поне у нас/ нито един фалшификатор на п.м. Наложителни са и законодателни усилия в тази област.

Пощенските ни марки от класическия период де факто представляват художествени миниатюри, в процеса на чието създаване присъства много голям процент чисто изкуство – художествено майсторство, гравьорско майсторство, композиция и др., което ги приравнява с други произведения на изкуството от същия период. Като прибавим към това редкостта и относително голямата стойност на някои от тях, то не би трябвало да бъдат оставени незащитени от законодателна гледна точка спрямо подправяния и фалшификации, които нанасят огромни материални щети не само на филателията, но и на обществото.

В главата “Малък лъв I” – Парижко издание беше посочено, че назъбването на екземплярите е $13\frac{1}{4}:13\frac{1}{4}$. Нарочно не беше отбелязано само с $13\frac{1}{4}$. Във всички известни на съставителя каталози и др. /български и чуждестранни/ навсякъде е отбелязано назъбването $13\frac{1}{4}:13\frac{1}{2}$. Достатъчно бе писано за вредата от предоверяването, за “доказаните истини”, за компетентността на набедените и др. от този род, така че тук няма да се преповтарят – и без тях всеки филателист би могъл да намери сам отговорите на какво се дължи това. А и лично би могъл да се убеди в правилността на отговорите стига да си направи труда да измери внимателно една вертикална двойка /измерва се вертикалната – дългата ѝ страна/ от 3 ст., 50 ст. или 1 лв. /последните се срещат често и до днес в по-големи блокове за разлика от другите стойности/ и да установи, че в 4 см се наброяват точно $26\frac{1}{2}$ отвора, което отговаря на назъбване $13\frac{1}{4}$ в 2 см. Коментарът е излишен дори и за набедените съставители на каталози, изследвания и др.

Разбира се, известни са екземпляри с назъбване $13\frac{1}{4}:13\frac{1}{2}$, дори $13\frac{1}{2}:13\frac{1}{2}$, а може би и с други назъбвания, но ...всички подобни са ФАЛШИФИКАТИ. Появяват се в началото на 70-те години и поради липса на достатъчно компетентни филателисти /М. Малчев, П. Караиванов, Г. Ноков вече не са между живите/ се възприемат като оригинални. За кратко време заливат филателния пазар /у нас и в чужбина/ и до днес не са описани от никой филателен експерт или изследовател на българската класика. Съставителят ще се постарее този пропуск да бъде отстранен в настоящия каталог.

По същото време се появяват и фалшификати от редките позиции на Софийските издания /“Малък лъв III” – линейно назъбени/. Изготвени са професионално издържани фалшификати на първата препечатка върху “Малък лъв” – $\frac{15}{30}$ ст. 1892 г., препечатките $\frac{5}{3}$ и $\frac{10}{50}$ ст. от 1901 г., по-редките куриози от препечатките с 1909 върху “Малък лъв”, препечатката $\frac{10}{15}$ ст. и $\frac{10}{10}$ ст. /черни/ от 1903 г. върху “Княз Фердинанд I” и др., за които ще бъде писано в съответните глави.

През последните две десетилетия съставителят не е успял да открие фалшификати само от “Малък лъв IV” /Софийски издания – гребеновидно назъбени/, въпреки че и там има изключително редки позиции. По всяка вероятност, последните не са били известни на фалшификаторите /не са известни и на широкия кръг филателисти у нас и в чужбина, не са известни и на западните експерти по българска класика, ако изобщо някъде по света има такива/. Става дума за №32IVв, 34IVв, 35IVв и 37IVв, които са много по-редки примерно от “Сантими”-те или “Царска поща”, но не са описани и оценени по подобаващ начин и до днес /включително и в този каталог – кой ли би приел оценката от 3000 лв. за №35IVв, когато изобщо не знае какво представлява?/.

1 – оригинал с гребеновидно назъбване $13\frac{1}{4}:13\frac{1}{4}:13\frac{1}{4}:13\frac{1}{4}$

2 – фалшификат с назъбване $13\frac{1}{4}:13\frac{1}{2}:13\frac{1}{4}:13\frac{1}{2}$. Назъбването на фалшификата е неравномерно. Пробитите отвори често са с различен диаметър, форма и разстояния между тях. Тези различия са много малки и се забелязват добре само при увеличение над 400%. Някои линии на рамката са изкривени, различия в букви, цифри и орнаменти.

фалшификат

оригинал

1 – фалшификат с назъбване $13\frac{1}{4}$ до $13\frac{1}{2}$: $13\frac{1}{2}$ неравномерно. Размери на рамката – $16.10 \pm 0.15 \times 22.15 \pm 0.10$ мм /близки до оригиналните/.

2 – оригинал с назъбване $13\frac{1}{4}$ равномерно. Прави линии на рамката. При фалшификатите тези линии са изкривени.

фалшификат

оригинал

При Виенското издание фалшификатите /изцяло и професионално изготвени/ НЕ СА ИЗВЕСТНИ. И днес е трудно за “майсторите” да се справят със сложната задача – съчетание на оригинална хартия и оригинална гумировка. Известно е, че при това издание не са открити неназъбени екземпляри, така че отсъстват и частично подправените /т.е. допълнително назъбени от неназъбени/. Тук най-често се срещат с т.н. “втора гума” – майсторлъците на Д. Цонев и др., които се откриват сравнително лесно. Оригиналната гумировка е безцветна, неравномерно разстлана и със специфични качества, а гланцът е без пукнатини. Всичко това засега е все още извън възможностите дори на професионалистите в тази област. Що се отнася до аматорските опити, то те се забелязват от пръв поглед и без експертиза.

Съвършено различно е положението при линейно назъбените от Софийските издания. Тук са се подвизавали и професионалисти и аматори, защото са разполагали с оригинални неназъбени екземпляри с оригинална гумировка от всички стойности. Съставителят е открил както частично подправени /допълнително назъбени/ така и изцяло професионално изготвени фалшификати от всички стойности – 1, 2, 3, 5, 10, 15 и 25 ст. При последните клишето е със същите /описаните по-преди/ различия както при Парижкото издание, което е безспорно доказателство, че фалшивите екземпляри са изработени в една и съща печатарска база и от един и същ “колектив”.

Оригинални екземпляри Софийски издания линейно назъбени

№34IIIВa

№35IIIВa

№34IIIВб

№34IIIФп

№33IIIФп

№35IIIФп

Професионално и изцяло изготвени фалшификати

Нека разгледаме внимателно /под лупа/ позиции 4, 5 и 6 и ги сравним с оригиналните – позиции 1, 2 и 3. И при трите позиции – 4, 5 и 6, ще забележим отличителните белези на фалшивото клише от Парижкото издание – наклона на буква “Р” и разстоянието и до следващата “С” както и различията в гривата на лъвчето. Не е необходимо излишно да се спираме на хартията, гумировката и назъбването – вече сме доказали, че тук става дума за професионално и изцяло изготвени фалшификати.

Професионално и изцяло изготвени фалшификати

№36IIIФп

№37IIIФп

Позиции 7 и 8 са със същите отличителни белези на фалшивото клише, така че и тук явно се сблъскваме с изцяло и професионално изготвени фалшификати /т.н. “15 и 25 ст. линейно назъбени от Софийските издания”/. Според съставителя тези две позиции с линейно назъбване изобщо НЕ СЪЩЕСТВУВАТ при Софийските издания. Позиция 7 и 8 са с линейно назъбване 11.

При внимателно разглеждане на позиции 9, 10 и 11 ще установим, че клишетата на тези три стойности са напълно идентични с тези на позиции 12, 13 и 14. Хартията и гумировката на последните са същите и съответстват на стойностите.

За да стане ясно каква и как е извършена “намесата” при появата на позиции 9-11 ще бъде необходимо да проверим назъбването им. В случая не се налага никакво увеличение. При поставяне върху стандартен зъбомер веднага се забелязва неравномерност в отворите и разстоянията между тях. В повечето страни назъбванията варират: от 11 до 11⁺ при позиция 9, от 11¼ до 11½ при позиция 11. При позиция 10 назъбването е точно 11½, но ...с особеностите на гребеновидното назъбване.

Изводи и заключения:

1. Назъбването и на трите екземпляра /позиции 9, 10 и 11/ не е извършено от машините, с които е разполагала ДП през 90^{-те} години на XIX век. Неравномерността на стъпката и диаметъра на отворите доказват, че операцията НЕ Е ИЗВЪРШЕНА НА СТАНДАРТНА МАШИНА.

2. Съществува определена допълнителна “намеса”, благодарение на която неназъбените от Софийските издания са се превърнали в назъбени ИЗВЪН ДП, т.е. позиции 9, 10 и 11 не могат да бъдат класифицирани към линейно назъ-

бените от Софийските издания. Последните биха могли да бъдат класифицирани САМО като частично подправени.

Допълнително назъбени от оригинални неназъбени екз. – частично подправени

№31IIIФч

№32IIIФч

№33IIIФч

№31Va

№32Vб

№33Vб

Оригинални екземпляри Софийски издания неназъбени

Частично подправени – допълнително назъбени

№34IIIАаФч

№35IIIАаФч

№33IIIАбФч

□№34Va – оригинал

□№35Vв – оригинал

Никой не би могъл да оспори автентичността на позиции 18 и 19 /неназъбените чифтове от 5 и 10 ст./. Експертизирани са навремето от Петко Караиванов и по-късно /неколкократно/ от съставителя. Позиция 18 е на гравава хартия и с оригинална гумировка. Според съставителя е отпечатана в началото на 1898 г. – изключително рядък екземпляр. Известна е само още една подобна двойка и няколко единични екземпляра. Позиция 19 е сравнително по-често срещаща се – известни са 2 или най-много 3 карета /ако все още не са назъбени линейно 11/, една тройка, няколко чифта и не повече от 15-20 единични екземпляра. Гумировката и хартията /пелюр/ се идентични с тези на изданието от 1893 г.

Нека разгледаме внимателно позиции 15, 16 и 17. Какво бие на очи от пръв поглед и кое особено впечатлява филателистите?

1. И трите позиции са отпечатани с оригинални клишета, на оригинална хартия и са с оригинална гумировка – ***. Хартията на позиция 15 е гравава и идентична с тази на №34IIIВa и □№34Va. Тази на позиция 16 е абсолютна същата както при №35IIIВa и □№35Va, а на позиция 17 – както на №35IIIб и □№35Vв

2. НАЗЪБВАНЕТО, което е “куриозно” /от т.н. “редки назъбвания”/. И трите позиции са с назъбване 10½!!

Това безспорно е впечатлението добито от пръв поглед и всеки – дори и западен експерт /Бог да му е на помощ/, би клъвнал толкова силно, че въдицата в ръката на “нашенеца” сигурно би се счутила. И с основание – назъбените линейно 10½ или 11 от Софийските издания /става дума за подправените – допълнително назъбените/ са поне 10 пъти по-редки от “Сантими”-те /и оригинал-

ните и фалшивите с **/ – Гювеч – и то какъв!! Но ...САМО от пръв поглед и само за НАБЕДЕНИТЕ.

При внимателно /прецизно/ измерване четирите страни на упоменатите позиции ще установим, че ... на НИТО една от тях не присъства СТАНДАРТНО линейно назъбване $10\frac{1}{2}$ или ... пак се сблъскваме с допълнителна намеса както при позиции 9-11. Явно – гювечът е прегорял, а и ... понамирисва. Дано “обонянieto” на българските филателисти вече се е поизострило, а и “мераците” на майсторите – понамалели.

№41V – оригинал   №42V – оригинал

№41V – оригинал   №42V – оригинал

№41III – оригинал   №42III – оригинал

СОФИЙСКИ ФАЛШИФИКАТ /??/

Назъбен гребеновидно 13, стандартни отвори. Обикновена хартия – потънка и по-лошо пресована от оригиналната, без воден зн. Помалки букви, по-тънка цифра 3, неясни орнаменти. При увеличение над 400% се забелязват и др. различия. Известни са само единични клеймовани екземпляри.

ИТАЛИАНСКИ ФАЛШИФИКАТ /??/

Назъбен неравномерно, наподобяващо линейно назъбване $12\frac{3}{4}$, гланцирана хартия с дебелина 0.090 мм, по-дребен шрифт, удебелена рамка, линии и елипси. При по-голямо увеличение се забелязват и др. различия. Известни са само единични екземпляри, клеймовани със звездни печати.

ШВЕЙЦАРСКИ ФАЛШИФИКАТ

Назъбен неравномерно, наподобяващо линейно назъбване 13, гланцирана хартия с дебелина 0.085 мм, по-дребни букви, удебелена рамка, линии и др. /вж. ИТАЛИАНСКИ ФАЛШИ-

ФИКАТ/. Известни са само единични екземпляри, подпечатани с еднокръгов датен печат “СОФИЯ” от по-късен период на употреба. Данните са взети от записките на М. Малчев и тези на бащата на съставителя. Последният е внесъл корекции само в измерванията.

Становище на съставителя – изключено е т.н. “Софийски фалшификат” да е изработен в България. По онова време /края на XIX-и век/ подобна техника е имало само в Държавната печатница и Военнокартографическия институт. Несериозно е предположението държавни служители да са се занимавали с подобна дейност и да не бъдат разкрити. Що се отнася до италианските и швейцарските фалшификати, то тук най-вероятно става дума за едни и същи “майсторлъци” /вж. клишето – фотоцинкография/, изработени в Лозана, в известната “фабрика за фалшификати” на Фурние и С-ие. Ако в България по онова време е имало фалшификатори от този ранг, то те биха изработвали “Сантими”, “Царска поща” и др., но не и “Малък лъв”.

В страната ни тогава са подправяни румелийските п.м. и най-много препечатките от 1884-85 г. и то само върху оригинални п.м.

Време е, след още един внимателен прочит и още по-внимателно разглеждане на експонирания материал върху последните 10^{-ина} страници, да присътвим към обобщаващи изводи и заключения. А какви са те?

I. В експонирания материал се наблюдават ДВА ВИДА подправяния:

1. Частично подправени /в случая – допълнително назъбени/ оригинални екземпляри /позиции 9, 10, 11, 15, 16 и 17/ от Софийските издания неназъбени. В повечето случаи допълнителното назъбване е аматорско. Извършено е от лица без елементарни познания за технологията на линейното назъбване, прилагана в ДП в София през последните години на XIX век. Назъбването е неравномерно, а отворите /в повечето случаи, изследвани от съставителя/ рядко отговарят с размерите си на оригиналното назъбване, извършено машинно. От това би могло да се предположи, че подправянето /допълнителното назъбване/ е извършено в България, но не би могло да се установи КОГА ТОЧНО е станало това.

2. Изцяло фалшифицирани и професионално изготвени с помощта на съвременна техника върху оригинална или неоригинална хартия, с оригинална или неоригинална гумировка. Използвано е фалшиво клише /неточно и с добре видими различия от оригиналното/. Почти навсякъде назъбването е неравномерно, неотговарящо на оригиналното. За щастие /ако би могло да се каже така/, познанията на фалшификаторите относно българската класика не са били на висота и са се базирали предимно на описанията на тези позиции в българските каталози /да не си помисли някой, че в чуждестранните са описани по-добре/. Тук се сблъскваме с друг /уникален по своему/ парадокс – лошо и некомпетентно изготвени каталози от набедени съставители стават причина за побързото откриване на фалшификатите /навсякъде до днес – и в наши, и в чужди каталози и филателни списания, е отбелязано назъбване 13¼:13½ за Парижкото издание/ или както беше споменато вече –“всяко зло за добро”. Ако фалшификаторите притежаваха познанията на П. Караиванов или тези на М. Малчев и при техниката с която са разполагали ... едва ли днес този каталог би се появил. По всяка вероятност /според съставителя/, отпечатването на фалшификатите е осъществено в началото на 70-те години на XX век.

II. Нелицеприятно заключение, но налагащо се от пръв поглед и ненуждаещо се от НИКАКВИ ДОКАЗАТЕЛСТВА. След смъртта на Петко Караиванов в България, а и в останалия филателен свят /разбирай Европа – преди всичко, САЩ, Япония, Австралия, Русия – бивш СССР, за Африка, Южна Америка, Ан-

тарктика, Севера и Юга, а защо не и за Близкия или Далечен Изток няма защо и да споменаваме/ няма оторизиран /и същевременно КОМПЕТЕНТЕН/ експерт за българските п.м. от класическия период. Няма, а и не би могло да има компетентно жури, което да се произнесе категорично относно какъвто и да е материал от периода на българската класика, щом не е изпълнено първото условие за експерта.

Но не това е най-страшното. Най-страшното и обезнадеждаващото са днешните дни, близкото бъдеще – обозримото. Понастоящем все още няма такива експерти и такова жури ДОРИ и в България и по всяка вероятност още дълго няма да ги има ... Сигурно се досещате защо. Ако случайно не се досещате /визират се САМО набедените/, то питайте и ще Ви се отговори. Така е писано и в Светото писание, ако не ме лъже паметта.

Разбираемо е, че тук не би могъл да се отпечата пълният /цялостният/ отговор на този въпрос, защото вече сте се досетили – този каталог /някъде беше споменато вече/ в никакъв случай не е правен за набедените. Също така не е списан за “експерти” или други пишман-деятели, които от десетилетия тъпчат на едно място и не са в състояние да организират работата си така, че българската филателия хеле малко от малко да се отлепи от дъното и да тръгне, да почне да догонва филателиите поне на съседите ни /става дума за Румъния, Сърбия, Гърция и Турция – не се визират Албания и другите страни на запад от нея/. Не е написан, за да служи като помагало или справочник на усърдните драскачи на изследвания, студии или сценарии от театър на абсурда и т.п. Не би могъл да послужи и на писателите-фантасти, защото приземява българската филателия, а не я праща в дебрите на някоя черна дупка, където те със своите свободни съчинения се мъчат да я натикат.

Този каталог е съставен за ОБИКНОВЕНИТЕ БЪЛГАРСКИ ФИЛАТЕЛИСТИ.

Може би някои ще се засегнат, други биха препоръчали да не се използват “тежки думи” в един каталог и т.н. Но как да се постъпи?!

Живеем в изключително тежки времена /поне последните години са такива за България, за българите, а оттам и за българските филателисти/ и не би било възможно с “леки думи” /завоалирано/ или със славословия /и то съвсем незаслужени/ да се излезе от това положение.

Ако някой си въобразява, че това е възможно по такъв начин, то нека бъде така добър и да го направи! Уви, десетилетия погрешна политика /тук говорим за филателната/, десетилетия спекулативно маркоиздаване /от 1930 г. та чак до наши дни/, десетилетия затваряне на очите /било от криворазбрана любов към филателията, било от незнание или куртоазия, било от груб комерсиализъм/ ни доведоха до това плачевно състояние. Заслужава си да чуем истината, а тя е тежка и си струва “тежките думи”! Дано бъдат разбрани правилно и да не се налага пак да си ги казваме!

Редовите български филателисти са тези, които ще възродят филателията ни. Техните дружества, организации по интереси и излъчените ОТ ТЯХ отговорни органи са единствените, които биха могли да допринесат нещо в тази насока. НИКОЙ ДРУГ не би могъл да тласне филателията ни напред. Последните 50 години го доказаха по най-безспорен начин. Заблуда е, ако очакваме от държавните институции да сторят нещо по въпроса. Комерсиализмът и корупцията така са ги оплели, че изобщо не биха отделили време и средства за подобни начинания.

Загиващите български филателисти са ЕДИНСТВЕНИТЕ, които биха могли да спасят загиващата българска филателия. Съставителят е оптимист в това

отношение и е убеден /дори и да не го доживее/, че това ще стане! Българинът /макар и беден – най-бедният европеец днес/ все таки е широко скроен и с разностранни интереси. През хилядолетната си история е “колекционирал” възможно всичко най-хубаво и най-лошо. Преживял е възход и падения, от езичник и идолопоклонник е станал християнин /или поне се представя за такъв/, дал е азбука “на вси славяни” /въпреки че днес скудоумно я преотстъпва на “Македония”/, загърбил е “многовековно робство и тирания” /но все още не се е окончателно отърсил от някои робски комплекси/, преминал е през монархии и диктатури /еднолични и еднопартийни/, надживял е “народовластие”, “социализъм” и днес живее в демократично общество /или поне така се мъчат да го убедят някои с “нов морал”/. Нейсе, ще оживее /ще надживее и тях и морала им или ще ги изхвърли на бунището, както е изхвърлил много други преди тях!/ Е, кажете ми тогава – от какъв зор и кой би могъл да го накара да спре да колекционира п.м.?! Да не би “Сантими”-те да са по-нескопосани или по-грозни от цапаниците на съвременните художници или от паметниците и пиедесталите, от които Ви гледат каскетлии-мутри или човеконенавистни диктатори и родоотстъпници?

Не би! Да, не би и могло! А и няма да стане!

Всичко това е в основата на моя оптимизъм. И не само на моя, а и на Вашия, господа български филателисти. Не бихте могли да не го осъзнаете, защото с поставянето на всяка една п.м. във Вашата класическа колекция Вие поставяте нов камък върху изградената вече основа на българската филателия. И колкото по-малко се влияете от някои модни увлечения и тенденции, толкова по-стабилна и по-красива ще бъде построената от Вас сграда. Само по този начин и само тогава тази сграда ще стане храм на българската филателия. И само тогава заслугата ще бъде Ваша!

Ако приемем, че е казано и осмислено почти всичко за откритите от съставителя фалшификати при изданията “Малък лъв”, то нека продължим с основните различия между автентичните издания. А те са:

1. Назъбването $13\frac{1}{4}$ е известно само при Парижкото издание.
2. Гумировката на това издание също е специфична само за него.
3. Екземплярите от Виенското издание без изключение са извити във формата на дъга по посока на гумираната страна.
4. Гумировката им е също специфична само за тях – идентична е с гумировката на таксите “Виенско издание” /№10 и №11/ и е почти безцветна, а назъбването е само линейно – от $10\frac{1}{2}$ до $11\frac{1}{2}$
5. Хартията на Виенското издание е бяла висококачествена /богата на целулоза, с голяма здравина и жилавост/ – несрещаща се другаде.

От горното бихме могли да заключим, че всички екземпляри от “Малък лъв”, които не могат да бъдат класифицирани към Парижкото издание /т.е. не са с назъбване $13\frac{1}{4}$ гребеновидно/ или към Виенското /не са от 15 и 25 ст. с линейно назъбване/ би трябвало да бъдат отнесени към Софийските издания. Ето и основните им различия:

1. Всички с назъбване $12\frac{3}{4}$ – на грапава хартия, на целулозна или на много тънка, се класифицират към Софийските издания “Малък лъв IV” /нито при Парижкото, нито при Виенското издание подобно назъбване не е известно/.
2. Стойностите от 5 и 10 ст. както 2 и 3 лв. линейно назъбени $11\frac{1}{2}$ не могат да бъдат класифицирани към никое друго издание освен към Софийските издания “Малък лъв III” /при Виенското такива стойности не са известни, а при Парижкото няма линейно назъбване/.

Всички останали “открития” /упоменати или неупоменати тук/ са или изцяло изготвени фалшификати или частично подправени. Ето защо експертизата се

явява задължителна при всички по-редки позиции от изданията “Малък лъв”. Трябва да се знае, че до 1925 г. в България НИТО ЕДНА ПОЩЕНСКА МАРКА НЕ Е БИЛА НАЗЪБЕНА ЛИНЕЙНО РАЗЛИЧНО от 11½. Всички други пощенски марки с линейно назъбване, отличаващо се от упоменатото НЕ СА ОТПЕЧАТАНИ И НАЗЪБЕНИ в България. Ако се придържаме стриктно към горното бихме могли да си спестим много излишни “неприятности”, а и не малко средства. В крайна сметка бихме и попочистили колекциите си от фалшификати и подправяния. Последното е от полза и за филателията ни, за нейната автентичност и тежест в международен аспект, което е и най-важното в този случай. Без солидно международно признание НЕ Е ВЪЗМОЖНО българската филателия да върви напред и да се развива по подобие на филателиите в останалите европейски страни където и филателната култура е на значително по-високо ниво. Съставителят искрено се надява, че и този каталог ще допринесе нещо в тази насока.

ПЪРВА ПРЕПЕЧАТКА върху “Малък лъв” 1892 г.

В началото на 1892 г. се появява първата препечатка върху “Малък лъв I” – ¹⁵/₃₀ ст. Препечатването е извършено в ДП в София по типографен способ с черно мастило. Според П. Апостолов /и други известни български филателисти/ от момента на появяването ѝ препечатките от 1884-85 г. получават наименованието “Големи препечатки” за разлика от №43 – “Малка препечатка”. В края на миналия век никой в България, а и извън нея, не е употребявал днешните им названия – “Типографни” и “Литографни”. Причината за появяването на тази “Малка препечатка” все още не е изяснена. М. Малчев /в “КООП-КАТАЛОГ”/ твърди, че това се е наложило поради привършване на стойностите от 15 ст. от “Голям лъв” и Парижко издание. Тази теза е много съмнителна. Ако е било така, то днес би трябвало да разполагаме със значителни количества действително пътували по пощата материали с т.н. “Малка препечатка”. Какво е в действителност положението? Известни са: една обратна разписка от м. април 1892 г. /вж. “История за българските филателни редкости” стр. 90 от Д. Загорски/, пет или шест плика с дати от средата на 1892 до края на 1893 г. /повечето от изброените с единична франкировка – може и да са нарочно правени ?/ и една “Карта – писмо” /препоръчано/ от 8.VIII.1893 г. със смесена франкатура – ¹⁵/₃₀ ст. + 15 ст. таксов знак. Или – по-малко пътували материали отколкото с “Царска поща” и то при тираж 1000000 екз.!! Коментарът е излишен. Явно, причината за появата и замисълът на предназначението ѝ все още не са известни. Каквито и да са били те /няма да се спираме на нито една хипотеза или становище/, но повече от сигурно е, че ¹⁵/₃₀ ст. от 1892 г. не е била първоначално предопределена за облепване на кореспонденцията – основното ѝ предназначение е било друго.

1892, 26 януари; Временно издание – “Малка препечатка” ¹⁵/₃₀ ст.; ТП в ДП София

№43

№43 – препечатка “15” с черно мастило върху №38I

От №43 са известни обърнати и двойни препечатки. Тези куриози са много редки /поне в България са известни само по няколко екземпляра/.

Разпространени са множество фалшификати както подправяния върху оригинални пощенски марки, така също и върху изцяло и професионални изготвени такива. Разкъсаните вертикално препечатки – “5 1” съответно в лявата и дясната страна на п.м. и др. са също фалшифицирания.

№	Малка препечатка ¹⁵ / ₃₀ ст. 1892 г.							✉ _Ⓞ	
	*	** _Ⓞ	Ⓞ _Ⓞ	(*)=Ⓞ	□**	▣ _Ⓞ	▤**	ед.фр.	см.фр.
43	20. –	60. –	2.50	0.50	150. –	250. –	360	800. –	–:–

‡№43 – обърнатата препечатка * – 1000, ** – 1500

‡‡№43 – двойна препечатка * – 1200, ** – 1800

Действително пътували материали по пощата с куриози не са известни. №43 е била в редовна употреба до края на 1893 г.

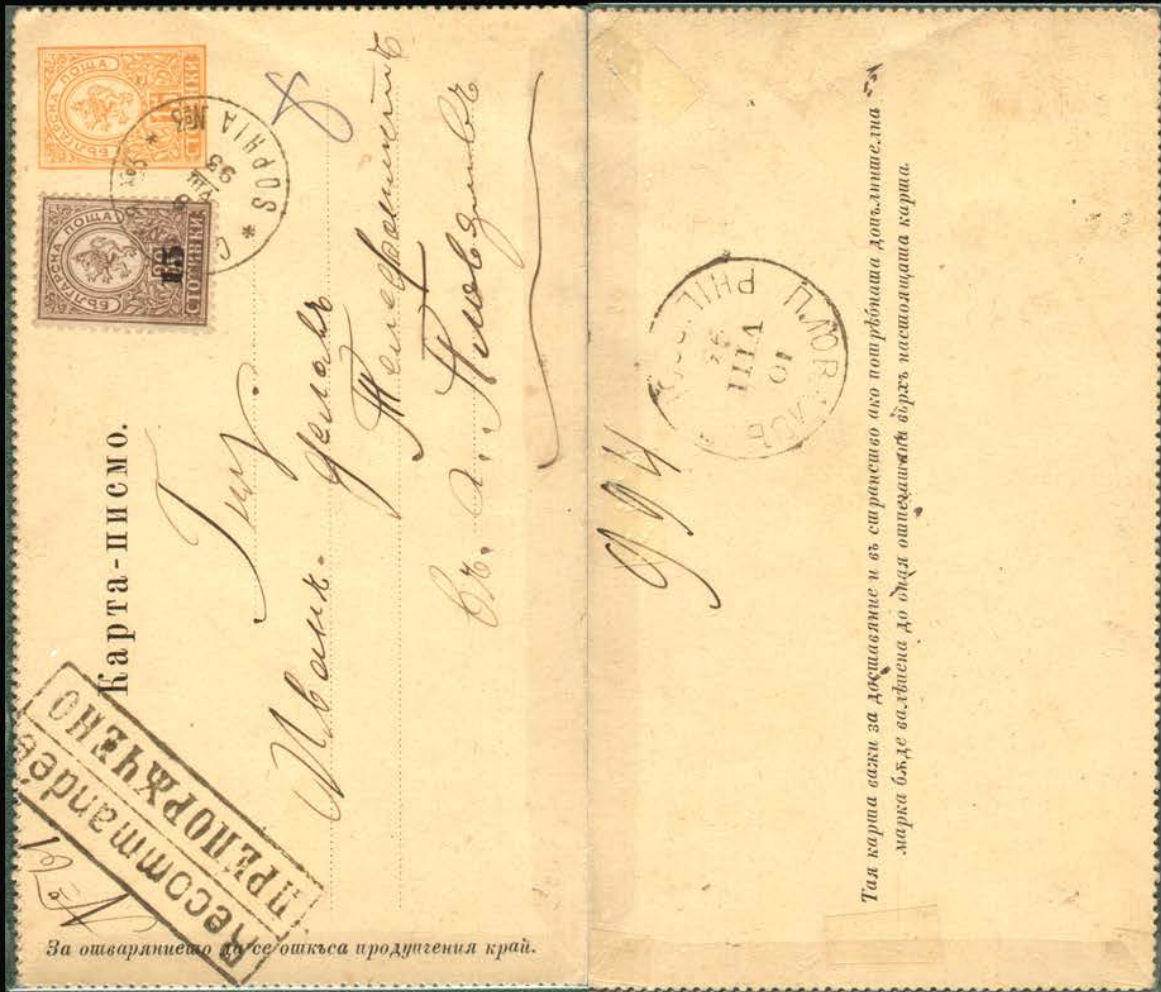
1 – №43 оригинал /оригинална п.м. №38I с оригинална препечатка “15”/

2 – Оригинална п.м. /№38I/ с оригинална препечатка “15” //, която я превръща в оригинална “Малка препечатка” от 1892 г. /№43/ и която впоследствие чрез допълнителната препечатка “15” // – фалшива, е превърната в подправена /частично фалшифицирана/. Това са най-рядко разпространените фалшификати, които са и най-трудно разкриваеми. Идентификацията им е невъзможна без увеличени /най-малко 400%/ цветни копия и прозрачен фотошаблон от оригинална препечатка.

3 – Изцяло изготвена фалшива п.м. с фалшива обърнатата препечатка /вж. “P C” и гривата на лъвчето/. Това са най-разпространените фалшиви обърнати препечатки, но и най-лесно се откриват по тези два детайла. Дори не се налага експертиза.

4 – Изцяло изготвена фалшива п.м. с фалшива двойна препечатка. Това са най-често срещаните се фалшиви двойни препечатки, които се откриват лесно /без експертиза/ благодарение на същите детайли.

Професионално изготвените фалшификати (2), (3) и (4) обикновено носят на гърба си оригиналния печат на П. В. Караиванов със звездичка. Филателистите не трябва да се заблуждават от тази експертиза. Последната не е поставена от П. Караиванов. Тази допълнителна и най-много подвеждаща фалшификация е извършена след кончината на първия български експерт – т.е. след 1971 г. Той не би допуснал подобна грешка.

ПРЕПЕЧАТКА "01" върху "Голям лъв" 1895 г.

Към края на 1895 г. се появява нова "Голяма препечатка" 01 върху 2 ст. от изданията "Голям лъв" 1885 и 86 г. /№13 и №29/. Официално е приета датата 25 октомври, но до днес не са известни нито пътували материали с тази дата, нито дори отделни клеймовани екземпляри. И тук се сблъскваме със същия парадокс както при "Малката препечатка" от 1892 г. – 6000000 тираж, две години в редовна употреба, а известните действително пътували по пощата материали с ⁰¹/₂ ст. не са повече от няколко десетки /предимно печатни произведения, отворени писма и няколко плика със смесена франкатура и основателни съмнения относно нарочното им подпечатване – вж. датния указател на печатите/. През целия този период екземплярите от 1 ст. /независимо "Голям" или "Малък лъв"/ са се употребявали предимно за печатните произведения – от 1885 до 1.X.1901. г. Тази стойност е отпечатана /за този период/ в повече от 40000000 бр.!! Както и при "Малката препечатка" и тук не са изяснени причините за появата и точното ѝ предназначение. И до днес се срещат /и то не много рядко/ цели листове от 1 ст. "Голям лъв" изд. 1886 г. Последните са продавани в продължение на много години /след 1908/ от пощенските станции в страната за филателни цели. Едва ли някога това бяло петно в българското маркоиздаване ще бъде изяснено с достоверни сведения, потвърдени документално.

Препечатването е извършено в ДП в София по типографен способ с оранжевочервено мастило /нюанси/. Изследователите го определят на такова с гланц и без гланц, като посочват по-високи оценки с около 10%, за негланцираните /М. Малчев/. Според съставителя подобно малко процентно увеличение на практика е без значение и обезсмисля диференцираната оценка изобщо. От друга страна днес е много късно да се произнесем категорично коя препечатка е по-рядка и дали изобщо би трябвало /в случая/ да се диференцира остойността-ването им. Ако някои от препечатките би трябвало да се оценяват по-високо, то това единствено са първите 2-3000 екз., които са с тънки /фини, неразляти/ отпечатъци.

М. Малчев /а и други изследователи/ посочва следните размери на препечатката – височина 8 мм и обща широчина /за двете цифри/ – 6 мм. Съставителят е измерил повече от 1000 екз. и при нито един не е установил тези размери. При препечатките /предполагаемо/ от първите няколко хиляди отпечатани бр. размерите са следните: височина на цифрата "0" – около 8.15-8.20 мм, височина на "1"-цата – 8 мм, общата широчина /за двете цифри/ е не по-малка от 6.20 мм. При преобладаващата част от отпечатъците /предполагаемо след първите няколко хиляди, когато клишетата са вече притъпени, а след това и износването си е казало думата – срещат се препечатки освен с размазани, но и с повредени цифри/ височината на "0"-та достига 8.4-8.5. мм, на единицата до 8.2 мм, а общата широчина надминава 6.5 мм. Съществува обаче една непрекъснатата закономерност, неотбелязана до днес от изследователи и експерти /неизвестно по какви причини/, която се наблюдава при всички оригинални препечатки без изключение. Винаги "0"-та е по-висока от единицата най-малко с 0.2 мм. Различията са видими най-добре при увеличение и са изразени най-ясно в горната част на цифрите. Това е и един от основните елементи, който е в помощ на експерта при установяване автентичността на препечатката.

Известни са много фалшификати, експертизирани като оригинали от редките разновидности и куриози при тази позиция. Най-много са тези върху 2 ст. от "Голям лъв I" /№13/, които са измайсторени както върху клеймовани екземпляри, така и върху такива с оригинална гумировка на лепенка. Не отсъстват

подправяния и върху оригинални екземпляри №44, върху които е поставена допълнително още една фалшива препечатка и др. Експертизата на всички куриози и разновидности е задължителна, защото повечето от фалшификатите са професионално изготвени.

1895; Временно издание – “01” върху 2 ст. – “Голям лъв”; ТП в ДП, София

№44а

№44б

№44б

□₁К№29+№44

№44 – оранжевочервена препечатка “01” върху:

а/ 2 /два стотинки/ “Голям лъв” изд. 1885 г. /№13/

б/ 2 /две стотинки/ “Голям лъв” изд. 1886 г. /№29/

От №44б са известни следните куриози:

1. Двойна препечатка / $\ddot{\text{I}}$ №44/ много рядък куриоз

2. Обърната препечатка / I №44/ - най-разпространения куриоз. Предполага се, че са отпечатани няколко хиляди екз.

3. Хоризонтална двойка – едната марка без препечатка /№29+№44/ много рядък куриоз. Според М. Малчев – само 40 екз.

4. Двойка / ?? / – едната марка без препечатка, а другата с двойна. Изключително рядък куриоз. Според М. Малчев – само 20 екз.

Данните за куриозите са преписани от записките на М. Малчев. В интерес на истината, в същите записки срещу позицията двойка – едната марка без препечатка, а другата с двойна /№29+ $\ddot{\text{I}}$ №44/ М. Малчев е поставил “ $\text{???$ ”. Интересно е да се отбележи, че и П. Караиванов не съобщава за подобен куриоз в своя “Албум за пощенски марки” изд. 1933 г.

За такъв не се споменава и в “КООП-КАТАЛОГ”. Дали по-старите поколения български филателисти не са го открили? Едва ли ... и в колекцията на М. Малчев не беше открита двойка, състояща се от №29+ $\ddot{\text{I}}$ №44.

До днес съставителят не е виждал подобна оригинална двойка, не е и чувал да се предлага /през последните 40 години/ на известните европейски и други аукциони. Предлагали са му /от дребни пишман-търговци в България/ два фалшификата с подправени двойни препечатки, но оригинална изобщо не се е появявала. Основателни са в подобни случаи съмненията относно съществуването на този куриоз.

Според съставителя, ако подобни двойки /№29+ $\ddot{\text{I}}$ №44/ съществуват, то би трябвало да съществуват и разкъсани хоризонтално или вертикално препечатки като част от тях би трябвало да се намира върху среднолистieto на п.л. или върху първия вертикален или хоризонтален ред /съответно/ на съседни вертикално или хоризонтално разположени м.л. от 25 /5x5/ п.м., съставляващи един цял п.л. от 100 /4x25-5x5/ п.м. Такива разкъсани вертикално или хоризонтално /двойни или единични/ препечатки / $\ddot{\text{I}}$ №44+ I №44/ до днес не са известни /открити/, но това от друга страна не би могло да бъде документално доказателство. Подобни макулатури /защото де факто $\ddot{\text{I}}$ №44 и I №44 са точно такива/ биха могли да бъдат унищожени от контролата и по тази причина до днес да не са

запазени. Щом съществува такава възможност /унищожаване на разкъсаните препечатки и изобщо на макулатурите/, то не бихме могли да я пренебрегнем, но нека анализираме тогава единствената възможност /единствено допустимия вариант от гледна точка на типографното препечатване върху п.л. от 100 бр. п.м., разположени в четири крила, отделени със среднолистия – вертикално и хоризонтално/ за съществуването на такава куриозна двойка. Последната би могла да съществува само, ако п.л. е бил препечатан първоначално с “01” по такъв начин, че първият вертикален ред и на четирите м.л., образуващи целия п.л. е останал непрепечатан – т.е. препечатката “01” е изместена хоризонтално вдясно ТОЧНО с 13.5 мм, така че клишетата от 5-и вертикален ред на печатарската форма /по-точно – отпечатъците им/ да попаднат точно върху вертикалното среднолистие и да не засегнат нито една п.м. Разбира се, вероятността за ТОЧНО такова препечатване е хиляди пъти по-малка от 1%, но все пак съществува – примерно при подгънат /или скъсен/ п.л. точно с 13.5 мм. Нека продължим анализа, защото при подобно препечатване ще се получат само хоризонтални двойки, в които едната марка ще бъде без препечатка, т.е. №29+№44 /20 бр./ + 60 бр. №44 + 20 бр. отпечатъци “01” /10 бр. от тях върху вертикалното среднолистие и 10 бр. – върху бялото поле на п.л. след десните две м.л./ . За да се получат хоризонтални двойки, но вече от №29+№44 ще е необходимо повторно препечатване НА СЪЩИЯ ТОЗИ п.л. при СЪЩОТО ПОЛОЖЕНИЕ с допустимо изместване САМО във вертикална посока /нагоре или надолу/ и то САМО с не повече от 6 мм от приетото за нормално разположение на препечатката /т.е., ако последната е точно в центъра на елипсата с лъвчето/.

Подобно /вече второ/ куриозно съвпадение теоретично намалява шансовете за появата на подобен куриоз до съотношение 1:360000000 или при тираж 360 милиона екз. №44 и неотстранени /неунищожени/ макулатури бихме могли да получим САМО ЕДИН п.л. с 20 бр. куриозни двойки – №29+№44 + 60 бр. №44 + 20 двойни отпечатъка “01” – по 10 бр. във вертикалното среднолистие и бялото поле на п.л. или съществуването на □₁K№29+№44 е НАПЪЛНО възможно, но точно толкова ВЕРОЯТНО, колкото примерно един пешеходец, /изминаващ средно 50 км за един ден/ да измине за целия си живот /нека е 100 години/ 360 милиона км. Който се съмнява – нека започне да смята /ден по ден и година след година/.

Съществува и друг вариант /но само с прецизната намеса на печатарския работник/, който е със значително по-голям % на съотношението за теоретична /и същевременно практическа/ възможност за появяването на подобен куриоз, но тук няма място за хипотези от рода на тези, причислявани към научната фантастика. А и филателистите /способните да анализират/ ще се досетят и сами.

№	Препечатка ⁰¹ / ₂ ст. 1895 г.							✉	
	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	(*)=⊙	□**	□ _⊙	⊞**	ед.фр.	см.фр.
44 а	1200. –	2000. –	2800. –	5000. –	–:–	–:–	–	–	
44 б	1.20	3. –	0.80	0.40	7. –	11. –	15. –	50. –	300. –

‡№44 – обърната препечатка * – 20, ** – 50, ⊙ – 10

‡‡№44. – двойна препечатка * – 200, ** – 500, ⊙ – 100

□₁K№29+№44 – двойка, едната марка без препечатка * – 300, ** – 600.

Колонка ✉ ед. фр. се отнася само за вестници. Оценката на куриозната двойка №29+‡‡№44 не е включена в каталога, по простата причина, че съставителят не е в състояние да я оцени.

“ПОКРЪСТВАНЕТО на Княз Борис”

“2ий февруарий 1896 г.”

Първа възпоменателна поредица, издадена по случай кръщението на престолонаследника Княз Борис Търновски и преминаването му към източноправославната вяра /църква/. Неправилно е “кръщаването” на поредицата с наименования като “Февруарчета”. В този каталог е запазено традиционното наименование, а българските филателисти са длъжни сами да преценят как да бъде назована поредицата.

Пускането в редовна употреба става в деня на събитието – 2.II.1896 г. и това е първата дата в българската филателия, която е потвърдена документално и безапелационно.

Изработването на клишетата и отпечатването на п.м. е извършено в ДП в София. Форматът и назъбването са еднакви с тези на “Малък лъв IV” – Софийски издания, назъбени гребеновидно. Използвана е два вида бяла хартия – гладка /добре пресована/ с воден знак II и дебелина от 0.065 до 0.070 мм и грапава /по-лошо пресована и по-бедна на целулоза/ без воден знак и с дебелина 0.075-0.085 мм. Гумировката е добре наслоена, светла до кремава и при отделни листове напукана, подобно на тази при №41 и №42. Сюжетът на всички стойности е еднакъв – в средата гербът на Княжеството, над него в дъгообразна форма надпис “2ий февруарий 1896 г.”. Под тях стойността, посочена с цифра, поставена в кръг и обозначението “стот.” /стотинки/ от двете му страни в лентообразно извити форми. Най-отгоре в правоъгълна форма надписът “БЪЛГАРИЯ” – за първи път върху п.м. с общо предназначение. Рамката е с размери 15.80-16.00x21.80-22.00 мм. В “КООП-КАТАЛОГ” /а и на други места във филателния печат/ се съобщава /дословно/: “Поради много малки различия в клишетата всички 5 хоризонтални марки представляват отделни типове. Така в цял лист има по 40 марки от 5 типа”.

Това означава /ни повече, ни по-малко/, че всеки вертикален ред от 10 екз. в п.л. съдържа 5 вида еднакви разновидности, повтарящи се точно и последователно в един и същ порядък.

Разбираемо е, че подобни констатации будят основателни съмнения, защото обикновено за изработването на една литографна форма – примерно плоча, съдържаща 100 бр. клишета, се използва един първообраз – клише, което се възпроизвежда върху формата в идентични копия. И технологично и финансово е неиздържана тезата за 5 първообраза, но все пак ... не е изключена. При стойността 15 ст. /тип II на грапава хартия/ подобна закономерност не съществува. Подобно е положението и при 1, 5 и 25 ст., където определено се наблюдават /при по-голямо увеличение/ разновидности, но те не са в такава закономерност /в 5 последователни отпечатъка/ и по-скоро се дължат на /предполагаемо/ бързо и некачествено изработена литографна форма.

Съставителят не притежава цели п.л. от 200 екз., но е изследвал задълбочено блокове от 20 до 50 екз. /от всички стойности и на двата вида хартии/, което е напълно достатъчно в случая. Най-много разновидности се наблюдават при 15 ст. тип II на грапава хартия. При по-голямо увеличение /над 400% дори и при чернобели копия/ типовете “разновидности” сигурно биха достигнали броя на клишетата, образуващи печатарската форма. Последното доказва по безспорен начин некачествената изработка на литографната плоча. Различията в размерите на рамките, размазаните и некачествени отпечатъци, прекъснатите линии, отделните смачкани или изменени детайли го потвърждават.

1896, 2 февруари; Възпоменателни – “Покръстването на Княз Борис”; ЛП в ДП, София; гр.наз. 12³/₄/11x15/; 200 /2x100-10x10/

№45   №46   №47а   №48   №47б

тип I

- №45 – 1 ст. зелена, тъмнозелена:
 а/ на гладка хартия с в.зн. II
 б/ на грапава хартия без в.зн.
 №46 – 5 ст. тъмносиня /нюанси/:
 а/ на гладка хартия с в.зн. II
 №47 – 15 ст. виолетова:
 а/ на гладка хартия с в.зн. II – тип I
 б/ на грапава хартия без в.зн. – тип II
 №48 – 25 ст. розовочервена:
 а/ на гладка хартия с в.зн. II
 б/ на грапава хартия без в.зн.

тип II

От №45, №46, №47 и №48 са известни неназъбени екземпляри с оригинални цветове на гладка хартия с дебелина 0.065 мм без гумировка. Последните представляват одобрени проби за цвят. Всички открити са с белези от обгаряне. Предполага се, че са изнесени по неофициален път от печатницата, където са били отделени от контролата и предадени за изгаряне /унищожаване/. Тиражът им е неизвестен, но не по-малък от 2-3 п.л. /400-600 екз./ за всяка стойност. Тези одобрени проби за цвят са най-разпространените от периода до 1900 г. и в никакъв случай не бихме могли да ги причислим към редкостите.

№	“Покръстването на Княз Борис” 1896 г.					✉		
	*	** _⊙	⊙ _⊙	(*)=⊙	⊞**	ед. фр.	см. фр.	см. фр.*
45 а	0.30	1. –	0.40	0.10	5. –	—	20. –	400. –
45 б	1.50	5. –	1. –	0.50	25. –	—	50. –	450. –
46 а	0.30	1. –	0.60	0.10	5. –	100. –	20. –	400. –
47 а	0.80	3. –	1. –	0.20	15. –	40. –	30. –	400. –
47 б	3.50	10. –	3. –	1. –	50. –	80. –	70. –	450. –
48 а	3. –	10. –	2. –	1. –	50. –	50. –	80. –	400. –
48 б	8. –	25. –	5. –	2. –	130. –	80. –	100. –	450. –
45-48	4. –	13. –	4. –	1.40	75. –			

За добра центровка +30%, за * и ⊙ и +50% за **

□№45-48 /4 бр./ – неназъбени БГ – 100

В таблицата за оценка са включени само екземпляри без наличие на част от в.зн. II. Оценките на №45а-№48а, обхванати от в.зн. II са посочени в главата за този в.зн. /вж. част V^а на каталога/.

Колонките ед. фр. и см. фр. се отнасят само за затворени писма вътрешна кореспонденция. Колонка см.фр.* се отнася само за затворени писма, адре-

сирани и получени в чужбина /без RETOUR/. И трите колонки под ☒ се отнасят само за затворени писма, облепени с екземпляри от поредицата. Смесените франкатури с други издания са много по-редки и оценките им не са включени в таблицата.

Поредицата е била в редовна употреба до м. февруари 1897 г. предимно /според М. Малчев САМО/ за вътрешна кореспонденция. Въпросът е спорен, защото са известни около десетина затворени писма, действително пътували по пощата и получени в чужбина от адресатите.

Известни са и около 400 бр. /според М. Малчев/ отворени писма /възпоменателни пощенски карти с лика на престолонаследника в различни цветове – изд. 1896 г./, облепени с най-различни смесени франкатури, някои от които са изключително редки. Адресирани са до несъществуващи адресати от четирите континента и повечето от тях се завръщат в България /RETOUR/. Няма никакво съмнение относно нарочното им подпечатване. Всички подобни се класифицират като филателни сувенири и включването им в експонати /изложбени/ е недопустимо. Цена за бр. –:–, но не повече от 50-60 лв. Върху гърбовете на голяма част от тях е поставен саморъчно изписан от подателя надпис – “SOUVENIR”.

Един от 400-те “SOUVENIR”-а с интересна смесена франкатура

Това отворено писмо /препоръчано/ действително е пътувало и то изключително с параход /само по вода, без да стъпва на сушата/ по маршрут Бургас – 6 март 1896 г., Ню Йорк – 14 април 1896 г. и с RETOUR – пак до Бургас – 9 юни 1896 г. Или /ако можем да се доверим на печатите/ едно морско пътешествие, равняващо се по изминатия път на околосветско, за не повече от три месеца. Въпреки атрактивността си днес малко са филателистите, които биха дали повече от 25 лв. за подобен “шедъовър” – 10 ст. “Малък лъв” – печатен таксов знак, 2 бр. ^{01/2} ст. препечатката от 1895 г., 3 бр. по 1 ст. от “Покръстването на Княз Борис” /№46б – на грапава хартия/ и 4 бр. по 5 ст. от същата поредица /№46а, два от които с воден знак II/. За последните 40 г. през ръцете на съставителя са преминали 47 бр. от тези отворени писма /копията им лице-гръб са запазени/. Върху гръбовете на 19 от тях присъства надписът “SOUVENIR”. Последният е с един и същ почерк и мастило.

Съставителят предполага, че са направени от А. Рихтер /или по негова поръчка – не бихме могли да набедим друг/ подобно на “Русенски такси” – безспорно е комерческото им предназначение. Тук още веднъж се сблъскваме с гения на този филателист, който още в 1896 г. /когато в България едва ли е имало филателисти, колекциониращи пътували материали/ е прозрял редкостта, атрактивността, а оттам и стойността на смесените франкатури. На неговите колеги и съотечественици, за съжаление, ще са необходими още 20 г., за да достигнат нивото му, а и това ще се удаде само на най-изявените от тях, които също се броят на пръсти. Можем само да съжаляваме, че амплоа-та на А. Рихтер са били предимно в търговията и майсторлъците ... Ако бяха такива и в изследванията на българската класика, то днес нашата филателия щеше да бъде на подобаващо място и оценена по достойнство.

Единствено като по-редки и по-ценни биха могли да бъдат категоризирани препоръчаните затворени писма за чужбина, облепени с пълна поредица /особено с присъствието на каре от някоя стойност и задължително с тип II на 15 ст., която се среща по-рядко в комплект с останалите три стойности/ и точно франкирани. За съжаление, на международните аукциони дори и такива редкости /известни 2 бр./ не се оценяват повече от 150-200DM. Това се дължи предимно на липсата на познания у европейските ни колеги за редкостта на повечето от българските материали, редовно пътували по пощата до 1900 г.

Печатните произведения, отворените и затворените писма, записките за изпровождане и др., адресирани за вътрешността на страната са значително повече и стойността им рядко надхвърля 100 лв.

В записките си М. Малчев е отбелязал, че не е ясно дали тези тиражи са общи /и за екземплярите на гладка и за тези на грапава хартия/, въпреки че със собствените си очи е установил /по документи/ верността на посочените цифри. Същият изказва предположението, че отпечатването на поредицата е станало на два пъти и на две различни места /възможно е и по едно и също време/ – в ДП и във Военно-картографическия институт в София /подобно предположение имаше в записките му и за отпечатването на “Малък лъв” – Софийски издания/. С това се обяснява и наличието на двата типа при 15 ст. както и употребата на два различни вида хартии. Съставителят е склонен да приеме за напълно възможни подобни твърдения, защото единствено те дават някакво обяснение за гореспоменатите различия. Разбира се, това са недоказуеми хипотези, защото нито в ДП, нито във Военно-картографическия институт са открити проектите за поредицата. Името на автора им също е неизвестно, но последният явно не се е отличавал с големи способности видно от изображението на герба, който изглежда като да е възпроизведен от ученик най-много в първите гимназиални

класове и непосещаващ редовно часовете по рисуване /лъвовете от герба са с телосложение и глави на неандерталци, а короните – може би най-важния елемент на държавността, трудно се отличават от ориенталските чалми/. Гравьорът също си е оставил ръцете и ако за “Сантими”-те бихме могли да съжаляваме, че не са ни известни имената на художника и гравьора /безспорно майстори в професията си/, то тук само бихме могли да отдъхнем с облекчение за подобен пропуск. От естетична и фактологична /герба/ гледна точка това е най-нескопосаната българска поредица за периода до 1945 г. Оттук най-добре проличава, че от Двореца не са оказали и най-малка намеса при одобряването на проектите. Може би това е първият и последен пропуск на Княз Фердинанд I в тази област. По всичко личи, че това е и причината /основната/, поради която всички п.м. /след тази поредица и “Черешово топче”, която е с подобни отличителни белези/ да се поръчват и изработват в чужбина. Изключение се прави само за марките за доплащане, които остават в страната и за отпечатването на възпоменателната поредица “25 г. от боя при Шипка”, чието отпечатване само е извършено в ДП /клишетата за поредицата са изработени в Будапеща/. Тези три поредици са и единствените, неодобрени от СПС. Това положение се запазва до момента на абдикацията на Цар Фердинанд I през 1918 г. Оттук и още едно косвено доказателство, че не българин е автор на проектите за “Сантими”-те.

“Покръстването на Княз Борис” е единствената поредица от разглежданите в част I^{ва} на каталога, в която съставителят не е открил фалшификати или подправяния.

Официално приетите тиражи са следните: 1 ст. – 3062000, 5 ст. – 1310000, 15 ст. – 1422000 и 25 ст. – 620000 екз.

Един от двата известни плика с пълна поредица “Покръстването на Княз Борис” + каре от №45 и тип II на №47 /колекция на М. Малчев/.

ВТОРИ ПРЕПЕЧАТКИ върху “Малък лъв” 1901 г.

На 24 март 1901 г. се появява ново провизорно издание. Датата е точна, но причините за появата му са неизяснени и до днес. Дори да предположим, че стойността 10 ст. е била на изчерпване, то не така стои въпросът с другата – 5 ст. Известно е /неоспоримо доказано – документално/, че само 40 дни по-рано с. г. са отпечатани повече от 1500000 екз. от нея /вж. поръчките за №34IV в част V^a на каталога/. Нереално е предположението, лансирано от М. Малчев, П. Караиванов и др., че такъв голям тираж би могъл да бъде изчерпан за толкова кратък срок. Освен това поне 370000 екз. от 5 ст. “Малък лъв” са препечатани през 1909 г. /вж. главата “Препечатки с 1909 върху “Малък лъв”/. Единствено хипотезата, че препечатките са предназначени за т.н. вътрешни пощенски нужди или когато самите пощенски служители е трябвало да извършват облепването /предимно пощенски документи и връзки печатни произведения – вестници, списания и др. с бандерол/ дава някакво що-годе задоволително обяснение. Оттук и отговорът на въпроса – защо действително пътувалата кореспонденция /става дума за затворените писма/ с провизорните издания /изобщо всички от 1884 г. насам/ е толкова рядка, въпреки големите тиражи на повечето от тях /вж. №43 и №44/. За съжаление, днес не разполагаме с каквито и да е документи, за да сме категорични в този отговор.

Препечатването е извършено в Държавната печатница в София. Използвани са 3 и 50 ст. от изданията “Малък лъв”, съответно препечатани с нови номинални стойности – 5 и 10 ст. по типографен способ.

1901, 24 март; Временно издание – Втори препечатки върху “Малък лъв”; ТП в ДП София

№49 – черна препечатка “5” върху №33IVб и №33IVв

а) върху №33IVб

б) изместена върху №33IVб

в) върху №33IVв

№50 – черна препечатка “10” върху №39I

Точни размери на препечатките:

1. Цифра “5” – най-голяма широчина 3 мм, най-голяма височина 5.50 мм; тире “–” – дължина 4.30 мм, дебелина /широчина/ 1.10 мм; разстояние между цифрата “5” и тирето - 5 мм.

2. Цифра “10” – широчина /измерена в средата на цифрата/ 4 мм, височина 6 мм, разстояние /просвет/ между “1” и “0” 1.20 мм, дебелина на ствола на “1” 0.70 мм. Размерите на тирето “–” са идентични с тези при №49. Разстояние между цифрата “10” и тирето – 4.70-5.00 мм. Разликата се дължи на различия в печатарския набор. Печатарската форма най-вероятно е съдържала 180 бр. клишета /а не 360/ и разстоянията между хоризонталните редове не са били еднакви. Същото се отнася и за вертикалните редове. Тези различия са се наложили поради по-малкия формат на п.м. от Парижкото издание.

При неупотребените п.м. и от двете стойности /тези с оригинална гумировка/ на обратната страна релефът от типографният отпечатък е много добре видим. Забелязва се едно различие между №49 и №50, за което до днес не се съобщаваше в известните каталози – мастилото, употребено при първата стойност е с гланц, който остава и след промиване, докато същото при втората стойност е без гланц. Това би могло да се обясни с предположението, че препечатването е било извършено по едно и също време, но на две различни машини и с различни мастила.

От №49 и №50 са известни идентични разновидности и курioзи: изместени препечатки, разкъсани хоризонтално препечатки, обърнати препечатки и двойки, в които едната марка е без препечатка.

За изместена препечатка се признава тази, при която тирето е изцяло извън касетката на номиналната стойност /вж. стр. 151 №49б/. Трябва да се прави разлика между изместена и разкъсана препечатка. Произходът и на двата вида разновидности /в случая/ е почти идентичен, но при разкъсаните препечатки се получават и курioзи в строго определени места на печатния лист, докато изместените препечатки са еднакви, независимо от позицията им в печатния лист.

Теоретичната обосновка на този изключително интересен въпрос /неизследван до момента в България/ е със значителен обем /тук няма място дори и за съкратен вариант/ и желаещите да вникнат в сърцевината му ще трябва да се запознаят внимателно с главата “Частично и двойно отпечатани милезими и поръчки при българските пощенски марки”, поместена в част V^a на настоящия каталог. Тук ще споменем само, че някои от курioзите, получени в печатните листове с разкъсани /хоризонтално или вертикално/ препечатки /особено в милезимите – тук става дума за част от препечатката, попаднала върху последните/ са изключително редки, но недостатъчно осмислени и недооценени до днес.

Всички български каталози, а и някои чуждестранни /“МИХЕЛ” и др./ отбелязват съществуването на препечатка “5” върху 3 ст. от Парижкото издание №331 наз. гр. 13^{1/4}. В записките си М. Малчев също съобщава, че през 30^{-те} години са били известни няколко клеймовани екземпляра от този “курioз”. В колекцията му такъв не беше открит.

За последните три десетилетия през ръцете на съставителя преминаха 4 /четири/ бр. “5” върху екземпляри от 3 ст. Парижко издание. След направената експертиза всички се оказаха с фалшиви препечатки. Отсъстваше релеф от типографния отпечатък на обратната страна на п.м. Използваното мастило беше черно /дори по-тъмно и по-плътно/, но без гланц. Отбелязани бяха /на увеличените 400% копия/ и различия в цифрата “5”, тирето и разстоянието между тях. Установи се, че става дума за професионално изготвени фалшификати на отпечатъка от фалшиво клише върху оригинални п.м. №331.

Възниква въпрос – дали този подвид /в случая това не е курioз, а разновидност/ е толкова рядко срещащ се, че съставителят през целия си живот да не е могъл да види и един единствен оригинален екземпляр? Едва ли! Тогава ...?

Нека направим анализ и се опитаме теоретично да си представим /в случая – мислено да възпроизведем/ възможността за съществуването му.

Нека предположим, че в партидата п.л. от №33IV, предоставени за препечатване е попаднал и един п.л. от №33I, или само едно крило от подобен п.л. – 180 /12x15/, или дори само част от подобно крило –100 /10x10/ екз. или точно толкова екз. и с точно такова разположение, какъвто е броят и разположението на клишетата в печатарската форма – 100 /10x10/. Нека приемем, че тази част от това крило, съдържаща 100 екз. е била препечатана заедно с другите листове от №33IV. А сега, нека си зададем въпрос – какъв би бил резултатът от това препечатване? Да се надяваме, че всички са се досетили.

Все пак и преди всичко за набедените съставители на каталози ще трябва да го съобщим, въпреки че е чиста загуба на време и хартия.

Резултатът /в общи линии/ ще бъде следния – всички п.м. в първия хоризонтален ред на така препечатания п.л. от №33I /или каквато и да е част от него/ след позиция 1 ще бъдат с изместени отпечатъци “5” към дясната страна на п.м. с 1.10 мм, което разстояние ще се прибавя към всяка следваща позиция /точно с този размер – с 1.10 мм, форматът на №33I е по-малък от формата на №33IV/. И за да сме съвсем точни ще трябва да кажем, че позиция 6 от първия хоризонтален ред на този п.л. /или каквато и да е част от него/ ще бъде идентична с №49б /вж. копието на стр. 154/, а позиция 8 /от същия хоризонтален ред/ ще бъде с вертикално разкъсана препечатка – предната /първата/ половина от която ще бъде разположена плътно в дясната страна на п.м., а втората половина – плътно в лявата страна на съседната п.м.

Да продължим анализа /мисленото възпроизвеждане/ с първия вертикален ред на същия този п.л. /или каквато и да е част от него/. И тук положението е подобно – наблюдава се изместване на отпечатъка със същото разстояние при всяка следваща позиция след първата, дължащо се на същата причина – по-малкият формат на №33I. Различието е в това, че изместването е във вертикална посока /надолу/. При позиция 6 ще се появи хоризонтално разкъсана препечатка – тирето ще бъде разположено хоризонтално като едната му част /горната/ ще се отпечата в назъбването на долната хоризонтална страна на п.м., а другата /долната/ – в назъбването на горната хоризонтална страна на п.м. Позиция 8 ще бъде идентична с 1№49 /вж. копието на стр. 154/. Или, ако обобщим направения дотук анализ ще достигнем до извода, че от подобен и така препечатан лист от №33I /или каквато и да е част от него/ в най-добрия случай бихме могли да отделим едва едно единствено каре /първото в горния ляв ъгъл на п.л./ с що-годе “нормални” препечатки. Всички останали препечатки в п.л. ще бъдат изместени или разкъсани /независимо хоризонтално или вертикално/. Несериозно би било предположението, че за един или два п.л. с №33I /или за някакви части от тях/ печатницата би изготвила специални /в случая – с други разстояния между клишетата/ печатарски форми. Оттук и единственото възможно заключение – “5” препечатка върху №33I НЕ СЪЩЕСТВУВА. Това е и причината този “куриоз” да не бъде каталогизиран в настоящия каталог.

Тук трябва да отбележим, че никъде некаталогизираната до днес №49в /“5” върху №33IV/ на много тънка хартия/ е много рядка. В още по-голяма степен това се отнася и за двойките /от двете стойности/, в които едната марка е без препечатка. Едва ли съществуват повече от десет екземпляра от всяка една от тях. Подобно е положението и с Дв₂PN₄₉ /1№49+1№49/. Обърнатите препечатки и от двете стойности са значително по-често срещани. Затова и посочените за тях оценки са по-ниски. С “б” са отбелязани изместените препечатки.

№	ВТОРИ ПРЕПЕЧАТКИ върху "Малък лъв"					
	*	** $\odot$	$\odot$	(*)= $\odot$	$\boxtimes$ **	$\boxtimes$ $\odot$.
a	3. –	6. –	2. –	1. –	30. –	50. –
49 б	10. –	20. –	8. –	4. –	100. –	100. –
в	100. –	200. –	60. –	30. –	1000. –	200. –
50 a	2. –	4. –	2. –	1. –	20. –	50. –
б	10. –	20. –	8. –	4. –	100. –	100. –
49-50	4. –	10. –	4. –	2. –	50. –	

за добра центровка	+%	20. –	30. –	20. –	—	30. –	—
с $\odot$ селска поща	+%	—	—	100. –	—	—	200. –

I_1 №49 – хоризонтално разкъсана препечатка /тирето над цифрата "5"/ * – 20, ** – 50, $\odot$ – 10, (*)= $\odot$ – 5

Дв₂PN№49 /I№49+ I_1 49/ – вертикална двойка, състояща се от две разновидности на препечатката /горната марка с част от препечатката I – само цифрата "5", а долната с хоризонтално разкъсана препечатка I_1 – тирето над цифрата "5"/ * – 200, ** – 400, $\odot$ – -:–, (*)= $\odot$ – 100

Дв₁KN№49 /№33IV+№49/ – хоризонтална двойка, едната марка без препечатка * – 600, ** – 1200, $\odot$ – 1500

Може би някои ще се изненадат и ще зададат въпрос – защо подпечатаната двойка е по-високо оценена от тази с оригинална гумировка? Отговорът е простичък – защото е много по-трудно да се намери като пътувала по причина, че трябва към 8 ст. /т.е. към двойката/ да се добави още една или две п.м.

I №49 – обърната препечатка * – 150, ** – 300, (*)= $\odot$ – 80

I_1 №50 – хоризонтално разкъсана препечатка /тирето над цифрата "10"/ * – 20, ** – 50, $\odot$ – 10, (*)= $\odot$ – 5

Дв₂PN№50 /I№50+ I_1 №50/ – вертикална двойка, състояща се от две разновидности на препечатката /горната марка с част от препечатката I – само цифрата "10", а долната с хоризонтално разкъсана препечатка I_1 – тирето над цифрата "10"/ * – 150, ** – 300, $\odot$ – -:–, (*)= $\odot$ – 80

Дв₁KN№50 /№39I+№50/ – хоризонтална двойка, едната марка без препечатка * – 600, ** – 1200, $\odot$ – 1500

I №50 – обърната препечатка * – 150, ** – 300, (*)= $\odot$ – 80

№49 и №50 са били в редовна употреба до 30.IX.1901 г.

Колонка $\boxtimes$ в таблицата за оценка се отнася само за смесени франкатури. Единични франкатури върху затворени писма не са известни и от двете стойности. Единичните франкатури върху отворените писма са значително по-често срещани се. Цена – 15-20 лв. за брой.

Обърнатите препечатки и от двете стойности никога не са били в употреба. Продавани са от пощенските станции в София и другите по-големи градове на страната след 1909 г. за филателни нужди.

От по-редките разновидности и куриозите /и от двете стойности/ са разпространени множество фалшификати. Експертизата е задължителна.

Тиражи: №49 – 247000, №50 – 239000 екз.

“25 г. от Априлското въстание”

/"Черешово топче/ 1901 г.

На 20 април 1901 г., по случай 25 г. от Априлското въстание, е пусната в употреба възпоменателна поредица, известна повече с названието “Черешово топче”, поради сюжета изобразен върху марките.

Изработването на клишетата и отпечатването на п.м. е извършено в Държавната печатница в София. Хартията е бяла, добре пресована, обикновена /без воден знак/ с дебелина 0.075 мм. Гумировката е светла, добре разстлана, с гланц и леко напукана. Отсъства надпис, определящ националността на поредицата. Изобщо марките са набързо “скалъпени” с посредствено художествено оформление и незавидна съдба. Не са одобрени от СПС и са били предназначени изключително за употреба вътре в страната. Форматът им е еднакъв с този на “Малък лъв IV”. Размерите на рамката са 16.00x22.00 мм.

1901, 20 април; Възпоменателни – “25 г. от Априлското въстание”; ТП в ДП София; наз. гр. 12:³/₄ /11x15/; 200 /2x100-10x10/

№51

№52

№51 – 5 ст. карминеночервена

№52 – 15 ст. зелена

Посочените цветове се срещат в по-светли и по-тъмни тонове.

Известни са неназъбени екземпляри и от двете стойности с оригиналните цветове, на обикновена хартия без гумировка. Последните са одобрени проби за цвят. Всички открити са с белези от обгаряне. Предполага се, че са изнесени по неофициален път от печатницата.

Марките от двете стойности се подразделят на 5 /пет/ различни типа /последните са последователно и много точно определени, за разлика от тези при “Покръстването на Княз Борис”/, така че всяка хоризонтална лента от 5 екз. съдържа и петте типа клишета.

Типове при 5 ст. /според М. Малчев/:

тип I – външната линия на рамката на горната хоризонтална страна е прекъсната над цифрата “8” от “1876”

тип II – под цифрата “8” има една малка бяла точка

тип III – под лявата цифра “5” край на белия кръг /в изтънената си част/ е прекъснат

тип IV – в лявата вертикална страна /под триъгълната вдлъбнатина и над цифрата “5”/ има едно бяло петно във формата на клин, което завършва с ост- рата си част в белия кръг около черешовото топче

тип V – външната линия на рамката на дясната вертикална страна е пре- късната на 4 мм под горния ъгъл

Типове при 15 ст. /според М. Малчев/:

тип I – в средата на горната хоризонтална страна върху орнамента, намиращ се във вдлъбнатината, има бяло петно, което заличава почти изцяло оцветената му част

тип II – под триъгълната вдлъбнатина на дясната вертикална страна има тънка бяла чертичка, разположена в зеленото поле

тип III – цифрата “8” от “1876” е съединена чрез бяло петно с бялата линия, намираща се вдясно от нея, освен това – на 3.5 мм под същата цифра има голямо бяло петно между извивката на орнамента и белия кръг около черешовото топче /над лявата страна на слънцето/

тип IV – тънката вертикална зелена чертичка под лявата глава е прекъсната в мястото на съединяването ѝ с овала на орнамента

тип V – не притежава никой от отличителните белези на гореизброените четири типа

Освен тези пет типа, в п.л. се срещат екземпляри, при които цифрата “6” от “1876” не е отпечатана добре /ясно/ и се чете “1870”, “1873” или “1878”. Забелязват се и други дребни различия в орнаментите, овалите и на други места. Последните не биха могли да се приемат за разновидности, поради многообразието им, дължащо се на бързото и непрецизно изготвяне на клишетата. Това е още едно потвърждение, че по онова време в Държавната печатница не е имало достатъчно изяви и добри професионалисти /на европейско ниво/ в този бранш. Българското маркоиздаване е в застой и все още без традиции, въпреки изминалите 17 г. от отпечатването на първите изцяло български п.м. – “Серпентини”-те. По всичко личи, че не се е отдавало голямо значение на този “отра съл”.

№	Черешово топче 1901 г.					✉	
	*	** _⊙	⊙ _⊙	(*)=⊙	⊞**	ед. фр.	см. фр.
51	1. –	2.50	3. –	0.50	12.50	–:–	100. –
52	1. –	2.50	3. –	0.50	12.50	40. –	100. –
51-52	2. –	5.00	6. –	1. –	25. –		

за добра центровка   +%   20   30   20   —   30   —   —
 ⊙ селска поща   +%   —   —   500   —   —   1000   600
 хоризонтална лента от 5 екз. №51 * – 10, ** – 20
 хоризонтална лента от 5 екз. №52 * – 10, ** – 20

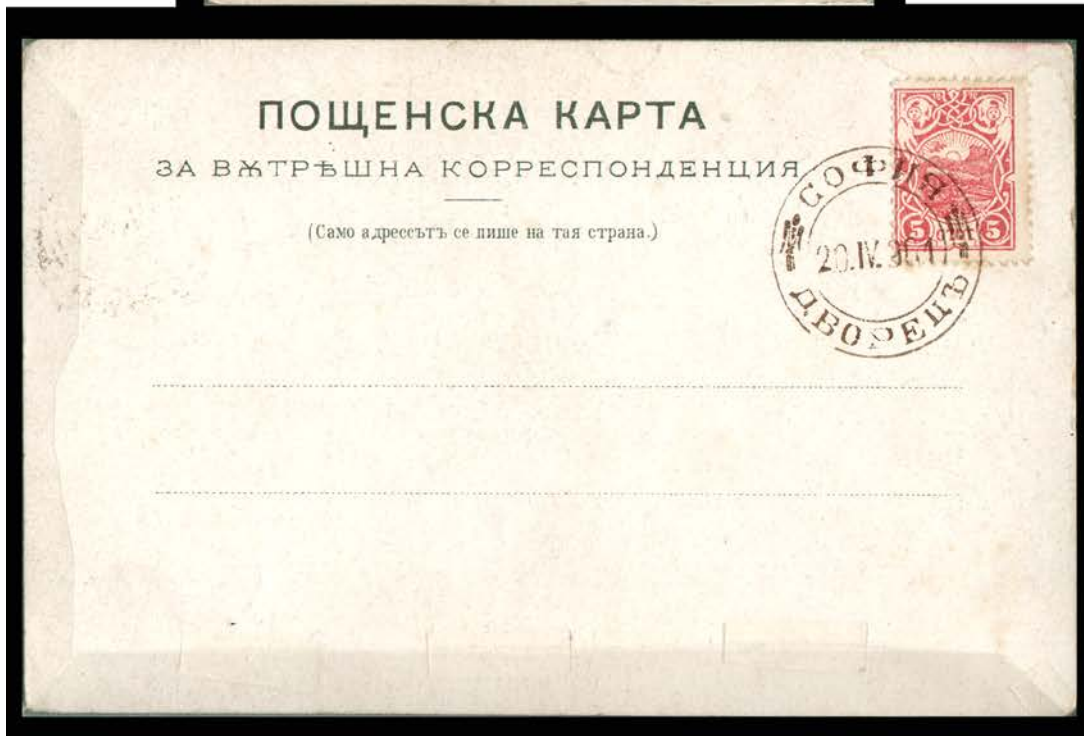
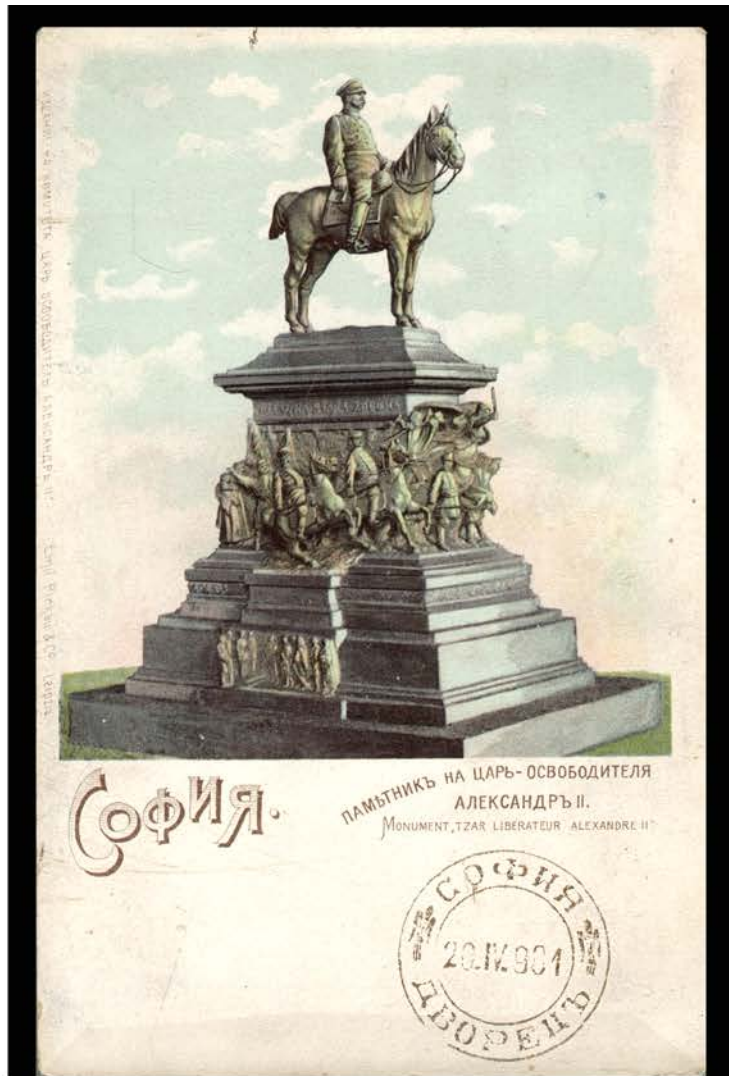
□№51-52П – неназъбени двойки БГ – 200

Поредицата е била в редовна употреба от 20.IV. до 5.V.1901 г. М. Малчев съобщава в записките си, че не във всички градове на страната валидирането се е извършило на 20.IV.1901 г. По всяка вероятност, поредицата не е пристигнала навреме в някои населени места. В случая, датите 20 и 21 април се приемат за първодневни. Най-много филателни материали се срещат с тях. Затворените писма с дати след 22 април са много по-редки и по-ценни. Точно техните оценки са посочени в таблицата по-горе.

Затворено или отворено писмо с №51 или №52 /или и с двете заедно/ и клеймо от 20 или 21 април – по 30 лв. за бр.

Тук за първи път М. Малчев отбелязва и първодневна дата от Двореца. Печат “СОФИЯ – ДВОРЕЦЪ” – 28 мм, двукръгов, с едноредов датен указател – “20.IV.1901”. Цена – 600 лв. В колекцията му действително беше открита пощенска карта с този печат /вж. копие на стр. 160/.

Тиражи: №51 – 520000, №52 – 535000 екз.

Първият известен първодневен печат от Двореца

“КНЯЗ ФЕРДИНАНД I” 1901-10 г.

В период от 10 г. с интервали се отпечатва първата редовна поредица п.м. с лика на Княз Фердинанд I. Проектите са изработени от професор Ст. Баджов, а клишетата и отпечатването – във Военно-картографическото Бюро в Санкт-Петербург. Хартията е бяла, висококачествена, гладка, с дебелина 0.050-0.070 мм и попада в групата на тънките хартии с изключение на отделна партида п.л. от 15 ст., които са с дебелина 0.075 мм. Гумировката е бистра /безцветна/ до светла, фино наслоена и с гланц. Назъбването е с много добре изчистени отвори. Цветовата гама е подбрана с усет, а печатарското мастило е от най-високо качество. Изобщо изпълнението на поръчаните количества е на изключителна висота, сравнима само с тази на “Сантими”-те. На обратната страна на екземплярите с оригинална гумировка много ясно е очертан релефът на клишетата – белег, оставащ от типографния способ на отпечатването. Екземплярите от всички стойности са с еднакъв формат /19.50x26.00 мм/ и сюжет, двуцветни, с по-слабо или по-силно /предимно при 25 и 50 ст./ изразени нюанси при всяко от следващите издания. Гравьорското майсторство при изобразяване лика на Княз Фердинанд I е ненадминато и до днес при българските п.м. и съперници на известни миниатюри от Средновековието. През 1929 г. при допитване, проведено между филателисти и художници, изработващи проекти за п.м., тази поредица е обявена за еталон по всички показатели. Подправянията, дори поставянето на фалшива /втора/ гумировка не са били по възможностите нито на тогавашните, нито на съвременните майстори-репаратори. На пръстите на едната ръка се броят поредиците в цял свят от началото на века, които биха могли да ѝ съперничат. Даже в руската класика подобен портрет-миниатюра /тип медальон/ отсъства. Появява се едва през 1913 г. /Императорската поредица/.

1901, 1 октомври – 1910 г.; Редовни – “Княз Фердинанд I”; ТП във Военно-картографическото Бюро, Санкт-Петербург; наз. гр. 12 ½ /13x17/; 100 /4x25-5x5/

Поредицата се състои от дванадесет стойности – 9 стотинкови и три левови. Само стойностите 15 и 30 ст. са отпечатвани по веднъж през 1901 г. Всички останали са допечатвани през 1905, 1909 или 1910. Всички известни милезими и поръчки както и техните оценки са посочени в главата “Поръчки и милезими при поредицата “Княз Фердинанд I” /вж. част V^a на каталога/.

Отпечатването е извършено върху предварително гумирани листове.

№53 – 1 ст. зеленочерна/тъмносиволилава /нюанси/
№54 – 2 ст. черносиня/тъмно до черномаслинена /нюанси/
№55 – 3 ст. синьочерна/оранжева /нюанси/
№56 – 5 ст. тъмнокафява/зелена /нюанси/
№57 – 10 ст. сепия/червена /нюанси/
№58 – 15 ст. маслиночерна/светлолилавокарминена /нюанси/
№59 – 25 ст. синьочерна/светлосиня, синя /нюанси/
№60 – 30 ст. сивочерна/маслинокафява /нюанси/
№61 – 50 ст. тъмнокафява/синя, тъмносиня /нюанси/
№62 – 1 лев:

а/ тип I – чернозелена/светлочервена, керемиденочервена

б/ тип II – черна/аленочервена /нюанси/

№63 – 2 лв. черна/вермилион, карминеночервена /нюанси/

№64 – 3 лв. тъмночервенокафява/тъмномаслинена /нюанси/

При №62 тип I единиците в горните два ъгъла са отпечатани с т.н. кука –

1. При тип II куката отсъства – 1.

От №53, №54 и №58 са известни неназъбени екземпляри с оригинална гумировка. Произходът им е неизяснен.

Известните неназъбени от горните номера, но без релеф от типографното отпечатване и без оригинална гумировка, са фалшификати.

От №57 са известни няколко екземпляра без цифрите в горните ъгли и без лика на Княза /т.е. без втория цвят – сепия/.

От същия № е известен един единствен екземпляр без горната дясна цифра 10. От №56 е известен също един подобен екземпляр.

От №59 е известен само един клеймован екземпляр без цифрите в горните ъгли и без лика на Княза. Клеймото е от гр. София.

В “МИХЕЛ”, а и в някои наши каталози са каталогирани екземпляри от 3 и 10 ст. с различни от горепосочените втори цветове. Обявени са като такива със сбъркан цвят, т.е. – куриози.

Според съставителя подобно каталогиране и обозначение е неправилно. Трудно би се намерила и една стойност, която е допечатвана и цветовете ѝ /не само втория, но и първия/ да са същите както в предното издание. Освен това, при тази поредица, тиражите на 3 и 10 ст. са съответно 54500000 и 37900000 и просто е невъзможно за четири издания, отпечатани в един не малък период /10 години/ да се възпроизведат или запазят еднакви мастила. Такъв случай във филателията /поне на съставителя/ не е известен, а и практически е невъзможен. За подобни “куриози” в този каталог няма място.

Всички екземпляри с диагонални препечатки “ОБРАЗЕЦЪ” и др. хрумвания на съобразителни “хитроумници” /знаещи и използващи слабостите на българските филателисти/ са ФАЛШИФИКАТИ. Съставителят е изследвал много задълбочено поне стотина подобни приумици и всички са се оказвали подправени. Не трябва да се забравя, че оригиналите “ОБРАЗЕЦЪ” /такива, каквито са изработвани в Русия/ са БЕЗ ИЗКЛЮЧЕНИЕ на оригинална хартия, с оригинална гумировка /защото тези издания са отпечатвани на предварително гумирани и форматирани листове/ и притежават куп специфични особености, неподлежащи на подправяне. Загуба на време и хартия ще бъде подробното им описание тук, но който се съмнява и разполага с излишни средства нека ги КОЛЕКЦИОНИРА. Казва ли ти някой – може би “наивните” от Запада ще клъвнат ...

№	“Княз Фердинанд” 1901-10 г.					☒ _⊙	
	*	* _⊙	⊙ _⊙	(*)=⊙	⊞**	ед. фр.	см. фр.
53	0.08	0.30	0.10	0.03	1.30	—	30. —
54	0.10	0.40	0.12	0.03	1.80	—	30. —
55	0.12	0.50	0.15	0.03	2.25	—	30. —
56	1. —	4. —	0.10	0.03	20. —	—	5. —
57	0.40	1.50	0.10	0.03	7. —	5. —	5. —
58	0.15	0.60	0.10	0.03	2.70	5. —	10. —
59	0.15	0.60	0.10	0.03	2.70	10. —	15. —
60	10. —	40. —	0.10	0.03	200. —	30. —	20. —
61	0.17	0.70	0.10	0.03	3.20	40. —	30. —
62 а	0.20	1. —	0.15	0.03	4.50	60. —	50. —
62 б	15. —	60. —	5. —	1. —	300. —	100. —	80. —
63	0.70	3. —	1.20	0.50	13.50	300. —	200. —
64	0.50	2. —	7.70	0.40	9. —	500. —	300. —
53-64	12. —	45. —	15. —	1.20	210. —		

В горната таблица за оценка са включени само най-често срещащите се /най-евтините/ от различните стойности. Разбираемо е, че някои издания са със значително по-високи цени /поради изчерпване или по-малък тираж/. Техните оценки са посочени в част V^a на каталога – при милезимите на тази поредица. Днес, единственият /100% сигурен/ начин за разпознаване и класифициране на различните издания е наличието на милезим /неразкъсан/ най-малко при двойка, защото дори и в едно издание се наблюдават нюанси /цветови разновидности/. Тук ще споменем само, че става дума предимно за екземпляри от 2 лв. с първи цвят вермилион /тираж 10000 екз./, 3 лв. с втори цвят кафяволилав /тираж 6000 екз./, 50 ст. с първи цвят близък до светлосиния, 25 ст. с първи цвят близък до тъмносиния и др. Тиражите на последните две цветови разновидности не са известни – те представляват много малки части от тиражите на изданията им от 1901 г.

От всички стойности са известни екземпляри с изместен център /втори цвят/, малки различия в горните две цифри /втори цвят/, различия в застрихованите полета /първи и втори цвят/ и др. по-дребни несъответствия. Тези /нека ги наречем/ особености се дължат на изхабяването на клишетата в печатарските форми, продиктувани от милионните тиражи. Поради тази причина всички гореизброени се оценяват според горната таблица – т.е. НЕ ПОЛУЧАВАТ завишени оценки.

№53 – 1 ст. неназъбена БГ – 600

№54 – 2 ст. неназъбена БГ – 600

№58 – 15 ст. неназъбена БГ – 600

№56МК₂ – 5 ст. без дясна цифра “5” горе * – –:– /изв. 1 екз./

№57МК₂ – 10 ст. без дясна цифра “10” горе * – –:– /изв. 1 екз./

№57МК – 10 ст. без втори цвят ⊙ – 700 /изв. 5-6 екз./

№59МК – 25 ст. без втори цвят ⊙ – –:– /изв. 1 екз./

От №55, №56, №57 и №58 са известни няколко екземпляра частично без първи или втори цвят. Цена – 100 лв. за брой.

Според съставителя появата им се дължи на попаднало парче хартия между п.л. и печатарската форма, което попречва на цялостното отпечатване. Когато попадналото парче е по-голямо, един или няколко екз. ще бъдат отпеча-

тани изцяло без втори цвят /в случай, че първият вече е отпечатан/. Това е възможно и при отпечатването на първия цвят.

Тиражи: №53 – 69000000, №54 – 17500000, №55 – 5600000, №6 – 54500000, №57 – 37900000, №58 – 15800000, №59 – 14000000, №60 – 2500000, №61 – 2200000, №62I – 750000, №62II – 100000, №63 – 260000 и №64 – 206000

“25 г. от боя при Шипка” 1902 г.

На 29 август 1902 г. е пусната в употреба възпоменателна поредица по случай 25 г. от Шипченската епопея и за ознаменуване боевете при с. Шейново и Стара Загора.

Печатарските плочи с клишетата са изработени в Държавната печатница в Будапеща по проекти на художника Х. Тачев, а отпечатването е извършено в Държавната печатница в София. Използвана е гладка бяла хартия без воден знак с дебелина 0.070-0.075 мм. Назъбването е изпълнено с два вида щифтове – с по-голям и с по-малък диаметър. Назъбените с последните се отличават от другите по това, че при отделянето им една от друга много често се увреждат зъбците и на двата екземпляра. Размерът на рамката /в случая – разстоянията между най-отдалечените крайни точки хоризонтално и вертикално/ е 25.00x38.50 мм.

Поредицата не е одобрена от СПС подобно на “Покръстването на Княз Борис I” и “25 г. от Априлското въстание”.

1902, 29 август; Възпоменателни – “25 г. от боя при Шипка”; ЛП в ДП София, наз. лин. 11½; 100 /10x10/

№65

№66

№67

Поредицата се състои от три стойности, еднакви по формат и сюжет, подразделящи се на два типа /за всяка стойност – различни/, неравномерно разположени върху п.л.

№65 – 5 ст. карминеночервена /нюанси/

№66 – 10 ст. зелена, тъмнозелена

№67 – 15 ст. синя, тъмносиня

М. Малчев определя типовете със следното описание:

1. При 5 ст.: тип I – под буквата “Ш” от надписа “ШЕЙНОВО” има една малка тънка чертичка, а байрачето на цифрата “5” е извито. Тип II – под буква “Ш” няма чертичка и байрачето на цифрата “5” е право /по-ясно забележимо е при дясната цифра/.

2. При 10 ст.: тип I – в левия ъгъл на орнамента под “1902” има бяло петно. Тип II – бялото петно липсва.

3. При 15 ст.: тип I – линията на външната рамка /дясна вертикална страна/ под буквата “Р” от надписа “ДЕКЕМВРИЙ” е прекъсната. Тип: II – линията на рамката е непрекъсната.

№	“25 год. от боя при Шипка” 1902г.					✉ _⊙	
	*	**	⊙ _⊙	(*)=⊙	⊙**	ед. фр.	см. фр.
65	0.50	2.50	2. –	0.20	12.50	—	100. –
66	0.50	2.50	2. –	0.20	12.50	—	100. –
67	3. –	15. –	6. –	0.60	75. –	200. –	300. –
65-67	4. –	20. –	10. –	1. –	100. –		

□№65 – 5 ст. неназъбена от една страна * – 70, ** – 150

□№65 – 5 ст. неназъбена двойка * – 200, ** – 300

□№66 – 10 ст. неназъбена от една страна * – 70, ** – 150

□№66 – хор. дв. неназъбена помежду * – 200, ** – 300

□№66 – 10 ст. неназъбена двойка * – 200, ** – 300

□№67 – 15 ст. неназъбена от една страна * – 120, ** – 200

□№67 – 15 ст. неназъбена двойка * – 200, ** – 300

Поредицата е била в редовна употреба до 12.XI.1902 г. само за страната, за Сърбия и за Русия. Оценките в колонка ✉ се отнасят само за затворени писма, действително пътували вътре в страната. Пътувалите материали до Сърбия или Русия са най-редките в българската филателия от периода след 1900 г. и не са включени в таблицата. До 1939 г. от пътувалите до Сърбия са били известни не повече от 5-6 плика. Цена 1000 лв. за брой. От пътувалите до Русия са открити до днес само 2 /два/ плика, от които единият е препоръчан. Цена – –:–.

Датата 29 август е призната за първи ден. Екземпляри от поредицата върху плик или пощенска карта с тази дата – 30 лв. за брой.

Известните назъбени и неназъбени екземпляри от трите стойности с хоризонтална препечатка “образецъ”, обхващаща една или две п.м. без изключение са подправени. Оригинални такива не би могло да съществуват, защото предварително се е знаело, че поредицата не би могла да бъде одобрена от СПС поради цветовете на стойностите, неотговарящи на общоприетите от Конвенцията и надписа “БЪЛГАРИЯ”. По тази причина тези п.м. са били предназначени само за употреба вътре в страната и по изключение – до Сърбия и Русия.

Разпространени са два вида фалшификати: т.н. “Брюкселски” и “Женевски”. Първите са сравнително по-добре докарани на цвят, но имат съществени различия в надписите и сюжета. Вторите са по-прецизно копирани, но цветовете им са по-светли /матирани/, докато при оригиналите са наситени, дори лъщящи. Има различия и в назъбването, което при фалшификати е неравномерно.

Тиражи: №65 – 600000, №66 – 400000, №67 – 204000 екземпляра.

ПЪРВА ПРЕПЕЧАТКА върху “Княз Фердинанд I” 1903 г.

През м. октомври 1903 г. се появява ново провизорно издание – ¹⁰/₁₅ ст. Твърденията на някои изследователи, че препечатването е извършено поради промяна на основната тарифа за затворените писма, която от 17 март с. г. е вече 10 ст., а не 15 и привършване на количествата от №57 – 10 ст. изд. 1901 г., не отговарят на действителното наличие на тази стойност нито в пощенските станции, нито в хранилището. Както и при предишните провизорни издания истинската причина – т.е. доказаната документално, не е известна. Горните предположения би трябвало да отпаднат изцяло поради факта, че в периода – края на 1903 до началото на 1905 г. т.е. не повече от 15 месеца /през м. януари 1905 г. се появява второто издание на №57/ обикновената кореспонденция /затворените писма/ вътре в страната се облепява в 90% от случаите с №57 – 10 ст. и много рядко с по два броя от №56 – 5 ст. Известните пликове с №68 – ¹⁰/₁₅ ст. са незначителен брой в сравнение с огромния ѝ тираж – около 6000000 екз. По всяка вероятност и тук става дума за определени вътрешни нужди на пощенските станции и служби в страната, при които пощенските служители сами е трябвало да извършват облепяването /бандероли, пощенски разписки, известия, уведомления за телефонни повиквания или др. пощенски документи?/.

Съставителят притежава два биндела от №68 с четливи датни указатели, които са предимно от 1904 и 1905 г. От тези два биндела бяха отделени само 4 /четири/ екз. с дати от XII.1903 г. Затворено писмо с №68 от 1903 г. съставителят не притежава, въпреки дългогодишните търсения. В действителност, употребата на №68 за кореспонденция е била много ограничена. Подобна е на №43 – ¹⁵/₃₀ ст. И тук, в общи линии се наблюдава същата тенденция – в редовна употреба до пълно изчерпване, а пътували материали в сравнение с тиража – малко. Би трябвало да се отбележи, че годината вече е 1903 и филателистите са значително повече от тези през 1892 г. Добре известно е, че като неупотребена с оригинална гумировка №68 е най-рядката препечатка от изданията с лика на Княз Фердинанд I.

1903, октомври; Временно издание – препечатка “10” върху №58; ТП в ДП, София

№68а

1₁№68

1₂№68

1₂№68

1₂№68

1₁№68

10 върху №57

№68 – препечатка “10” с матовочерно мастило върху №58

Твърди се, че след отпечатването са били отделени 106994 бр. макулатури, които не са били унищожени. Както беше споменато вече, при типографния процес това е неизбежно. Част от тези макулатури 1.5-2% /според М. Малчев/ са били продадени чрез пощенските станции в по-големите градове на страната за филателни цели през годините 1919-29. По този начин /а сигурно и по други/ филателистите са се сдобили с множество разновидности и курioзи, които никога не са били в редовна употреба, което значително намалява тяхната относителна стойност. По-известните от тях са: изместени хоризонтално или вертикално препечатки, разкъсани хоризонтално или вертикално препечатки

или части от тях, обърнати препечатки, двойни препечатки и двойки, в които едната марка е без препечатка. По погрешка са препечатани и два листа от №57, така че се е получила препечатка ¹⁰/₁₀ ст.

Разбираемо е, че всички гореизброени би трябвало да получат завишени оценки спрямо “нормалните” препечатки, при които “10” е върху надписа “стинки” и точно под лика на Княз Фердинанд. Още по-разбираемо е, че тези оценки не би трябвало да се доближават до същите на разновидностите и куриозите от първите ни поредици /до 1888 г./.

От друга страна, неправилно би било да се каталогират само ¹⁰/₁₀ ст., както постъпва “МИХЕЛ”, защото повечето от куриозите при №68 /обърнатите и двойните препечатки, а те са само по 100 екз./ са значително по-редки, а оттам и по-ценни от ¹⁰/₁₀ ст. От последната са известни две карета /най-малко/, няколко двойки и поне 50-60 единични екземпляра /т.е. около 30% от тиража ѝ/, докато от №68 или №68 не е запазен и един чифт – разпродадени са на парче. От тези две позиции не са известни повече от 25-30 екз. общо /10-15% от тиража им/. Що се отнася до №68, то според съставителя такава НЕ СЪЩЕСТВУВА. Изобретателните фалшификатори са я изготвили по подобие на №73 синьочерната препечатка “10” върху №58 от 1909 г. Доказателства за невярващите /разбираемо е, че за набедените експерти няма да са достатъчни/ – нито в “Албума” на Петко Караиванов от 1933 г. нито в “КООП-КАТАЛОГ” за подобен куриоз не се съобщава. Да не би да са открити след кончината на тези, доказали се познавачи на българските п.м.? Да не би №68 да е разпродадена не в София, а примерно на Северния полюс и да са ѝ били нужни повече от 50 г., за да пристигне и в България? Едва ли ...съставителят е убеден, че коментарът е излишен.

Тук /при №68/ не би могло да не се обърне необходимото внимание на въпроса относно класификацията, каталогизирането и най-вече оценяването на т.н. изместени препечатки. Т.н. /от съставителя/ разкъсани препечатки /хоризонтално или вертикално/ по своята същност са де факто изместени препечатки, но изместването е на такова разстояние от определеното /полагащото им се според печатарската форма/ място, че препечатката не се експонира с цялостен отпечатък върху една п.м., а само с части от него. В някои случаи, сбора от тези частични /разкъсани/ отпечатъци е равен на един цялостен отпечатък, при други се наблюдават само части от отпечатъка, а при трети, където изместването е още по-голямо – двойки, в които едната п.м. е изобщо без отпечатък /препечатка/. Последните са най-редки и се класифицират не към разновидностите, а към куриозите. Специално при №68 двойките, в които едната марка е без препечатка, са НАЙ-РЕДКИ. Те са по-редки от ¹⁰/₁₀ ст. и дори от №68 или №68. До 1939 г. са били известни не повече от 4-5 такива двойки. Ето защо, в този каталог изместените и разкъсаните препечатки или частите от тях са обозначени с отделни /различни/ символи, а оттам и оценките им са диференцирани според редкостта. Неправилно би било всички да получат еднакви оценки или пък изобщо да не бъдат каталогирани /“МИХЕЛ”/.

Типичен пример за това е упоменатата двойка, съставена от №58+№68. Тя е най-рядката двойка от всички подобни при българските п.м., независимо от мненията и оценките на много от набедените съставители на каталози у нас и в чужбина. Съставителят е склонен да заплати, без пазарлък, по 1000 лв. за всяка предложена му подобна двойка, стига да е в качество – **.

Известни са също така и препечатки от №68, които са разкъсани едновременно и хоризонтално и вертикално – №68 /вж. копието на стр. 168/.

Въпреки че $\mathbb{1}_{1,2}\text{№}68$ са макулатури подобно на всички останали и продавани от пощенските станции за филателни цели през годините 1919-29, то оценката им е по-висока от тази на вертикално разкъсаните препечатки – “01” / $\mathbb{1}_2\text{№}68$ /. От $\mathbb{1}_{1,2}\text{№}68$ е отпечатан /по-точно – продаден/ само един п.л. Продажбата е извършена от пощенската станция в гр. София. Експонираното каре е от колекцията на М. Малчев.

Трябва да се знае, че препечатката “10” върху $\text{№}58$ се среща с по-тънки и по-дебели /разляти/ цифри. Последното се обяснява с огромния тираж /подобен на $\text{№}44 -^{01/2}$ ст./.. Независимо от това, подправянията са 100% разкриваеми, стига експертът да не е набеден и да е запознат добре с особеностите на препечатката. Излишно е да се споменава, че е необходимо и значително количество сравнителен материал с оригинална гумировка както от $\text{№}68$, така и от известните разновидности и куриози, защото подправянията са не по-малко, отколкото при което и да е друго провизорно издание, съдържащо редкости. Повечето от подправянията са с български произход и началото им датира още от 20-те години. Много от разпространените фалшификати са професионално изготвени, което се установява само при експертиза. Всички куриози и разновидности са подправяни както и обикновената $\text{№}68$.

В таблицата за оценка стандартните (“нормалните”) препечатки са отбелязани с “а”, а изместените (не по-малко от 5 мм, но без разкъсване) с “б”.

№	Препечатка $^{10/15}$ ст. 1903г.					✉ [⊙]	
	* [⊙]	** [⊙]	⊙ [⊙]	(*)= ⊗	⊞ [⊙] **	ед. фр.	см. фр.
68 а	20. –	60. –	1. –	0.50	300. –	20. –	50. –
68 б	30. –	80. –	2. –	1. –	400. –	50. –	80. –

⊙ селска поща   +%   —   —   300. –   —   —   200. –   300. –

$\mathbb{1}_1\text{№}68$ – хоризонтално разкъсана препечатка * – 50, ** – 100, ⊙ – 5

$\mathbb{1}_2\text{№}68$ – вертикално разкъсана препечатка /в лявата страна “0”, в дясната – “1”/ * – 150, ** – 300, ⊙ – 100

$\mathbb{1}_2\text{№}68$ – само част от вертикално разкъсана препечатка /само “0” в лявата страна или само “1” – в дясната/ * – 200, ** – 400

$\mathbb{1}_{1,2}\text{№}68$ – едновременно хоризонтално и вертикално разкъсана препечатка * – 250, ** – 500

$\mathbb{I}\text{№}68$ – обърната препечатка * – 500, ** – 1000

$\mathbb{II}\text{№}68$ – двойна препечатка * – 500, ** – 1000

$\square_1\text{K}/\text{№}58+\text{№}68/$ – хоризонтална двойка, в която едната п.м. е без препечатка * – 750, ** – 1500

“10” върху $\text{№}57$ * – 500, ** – 1000, (*) – 250, ⊗ – 150

№68 е била в редовна употреба до пълното ѝ изчерпване – средата на 1905 г. Действително пътувалите материали по пощата с клейма от м. октомври или ноември 1903 г. – съответната оценка +100%.

Всички разновидности /с изключение на $\mathbb{1}$ №68/ и куриози, описани под таблицата за оценка, се появяват всред филателистите 15 години по-късно, т.е. след продажбата им от пощенските станции за филателни нужди, така че пътували материали с тях не би трябвало да съществуват. Всички подобни /или известните екземпляри с печат/ са били клеймовани нарочно в по-късен период, когато №68 не е била в употреба. Оценката им не би могла да бъде по-голяма от 40-50% от съответната на лепенка – *.

Официално приет тираж: №68 – 5943000 екземпляра. Друго голямо количество от №58 е препечатано със същата препечатка – “10” през м. юни 1909 г., но вече със синьочерно мастило. Неправилно е каталогизирането на тази препечатка заедно с №68.

“Княз Фердинанд I” – юбилейни 1907 г.

На 15^{-и} август 1907 г. влиза в употреба юбилейна поредица, издадена по случай 20 г. от възшествието на Княз Фердинанд I на българския престол. Поръчката за изработването е дадена на Държавната печатница в Будапеща заедно с два портрета на Княз Фердинанд – от 1887 и 1907 г. Изпълнението е извършено чрез фототипен метод – много рядко използван за отпечатването на п.м. Не трябва да се бърка с литографното отпечатване. Употребена е качествена, добре пресована бяла хартия с дебелина 0.060-0.065 мм. Гумировката е безцветна, много фино разстлана и с гланц. При гореспоменатия метод има наслагване на два цвята. На места фонът /ако бихме могли да наречем така посветлия цвят/ излиза извън рамката /по-тъмния цвят/ и част от п.м. в п.л. изглеждат размазани. Това се наблюдава предимно в крайните вертикални редове от двете страни на п.л. Линейното назъбване е с добре изчистени отвори, но много от екземплярите са лошо центровани. Според М. Малчев само д-р Васил Стоянов е притежавал комплект неразкъсани п.л. от трите стойности. Днес в България няма нито един цял п.л. Поредицата е известна между българските филателисти повече с наименованието “Двоен лик”, заради двата портрета на Княза във всяка п.м.

1907, 15 август; Юбилейни – “Княз Фердинанд I”; ФТ в ДП, Будапеща; наз. лин. 11½; 224 /16x14/

№69

№70

№71

Поредицата се състои от три стойности с еднакъв сюжет и формат /голям – 36.00-36.50x23.25-23.50 мм/:

№69 – 5 ст. зеленосива и черномаслинена

№70 – 10 ст. бледорозовокафява и кафявочервена

№71 – 25 ст. бледоултрамаринена и черновиолетовоултрамаринена

И от трите стойности са известни неназъбени от една страна, неназъбени от две срещуположни страни, двойки – помежду неназъбени /както хоризонтални, така и вертикални/ и изцяло неназъбени екземпляри. Последните не са били в редовна употреба. С всички останали са правени филателни пликове в периода на редовната употреба.

№	“Княз Фердинанд I” 1907 г.						✉	
	(*)	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	⊙	⊞ _⊙ **	ед. фр.	см. фр.
69	3. –	8. –	20. –	1. –	0.50	100. –	—	50. –
70	4.50	12. –	30. –	1.50	0.70	150. –	100. –	50. –
71	10. –	30. –	70. –	2.50	1. –	350. –	150. –	200. –
69-71	15. –	50. –	120. –	5. –	2. –	600. –		

⊙ селска поща +% — — 500. – — — —:– 500. –

- №69 – неназъбена от една страна * – 50, ** – 100, ⊙ – 30
- №69 – неназъбена от две срещуположни страни * – 100, ** – 200
- №69 – двойка неназъбена помежду * – 200, ** – 400, ⊙ – 100
- №69 – неназъбена двойка * – 200, ** – 400
- №70 – неназъбена от една страна * – 100, ** – 200, ⊙ – 40
- №70 – неназъбена от две срещуположни страни * – 100, ** – 200
- №70 – двойка неназъбена помежду * – 120, ** – 250, ⊙ – 60
- №70 – неназъбена двойка * – 120, ** – 250
- №71 – неназъбена от една страна * – 100, ** – 200, ⊙ – 50
- №71 – неназъбена от две срещуположни страни * – 120, ** – 250
- №71 – двойка неназъбена помежду * – 150, ** – 300
- №71 – неназъбена двойка * – 150, ** – 300

Предвид спецификата на линейното назъбване се налагат определени изисквания към всички гореописани куриози.

1. Неназъбени от една страна – за такива се признават само екземпляри от външните /хоризонтални или вертикални/ редове на печатния лист, в които неназъбената страна притежава бяло поле не по-малко от 5 мм. Не биха могли да се признават за такива, които и да е от вътрешните редове. Последните, в най-добрия случай, биха могли да бъдат съставна част от двойка помежду неназъбена.

2. Неназъбени от две срещуположни страни могат да се наблюдават както в хоризонталните, така и във вертикалните редове, където са били пропуснати /останали неназъбени/ два последователни реда. За да бъде признат за неназъбен от две срещуположни страни отделният екземпляр трябва да съдържа и съответните външни рамки на прилежащите до неназъбените му страни екземпляри. Една от тях би могла да бъде заменена с наличие на неназъбено бяло поле не по-малко от 5 мм, когато съответната му страна се явява като външна в някой /вертикален или хоризонтален/ ред. Горните изисквания са задължителни и ни предпазват от “подстригани” зъбци в маржовете.

3. Неназъбените помежду двойки са най-лесно и безпогрешно определими – не се налагат никакви уточнения освен задължението да съдържат външните рамки на двата съставляващи я екземпляра.

4. Най-трудно, сложно и винаги бъдещо съмнение е определението на изцяло неназъбените п.м. с линейно назъбване. По принцип такова определение за отделен екземпляр е НЕВЪЗМОЖНО, освен ако не е от четирите ъгла на п.л. Ако се опитаме теоретично да дадем такова определение, то бихме достигнали до абсурда /изискването/ последният да притежава и четирите външни рамки /и то неназъбени/ от прилежащите му /съседните хоризонтално и вертикално/ екземпляри.

Такъв подход /определение/ явно не би задоволил и теоретичната постановка, че всяка негова страна би трябвало да има неназъбено бяло поле равно или по-голямо от $\frac{1}{2}$ от бялото поле между два съседни екземпляра. Почти във всеки п.л. с линейно назъбване се срещат екземпляри при които назъбването е изпълнено така, че две или дори три от страните му са с по-големи маржове от $\frac{1}{2}$ от бялото поле между два съседни екземпляра. При внимателно “подстригване” на зъбците не е трудно от такива да се получат изцяло неназъбени с площ, отговаряща /и дори по-голяма/ на тази от теоретичната постановка.

Поради тази причина съставителят е приел навсякъде в този каталог, където става дума за неназъбени при наличие на линейно назъбване, оценката да се поставя поне за двойка /неразрязан чифт/, което не изключва възможността за подправяне, но я намалява до нищожен процент. Последният се свежда до нула пак с помощта на оценяването – неназъбената помежду двойка получава равна или по-висока оценка от тази на неназъбената. Разбираемо е, че тогава би могло да възникне съмнение относно автентичността на известните неназъбени помежду двойки. И тук не бихме могли да бъдем 100% застраховани от т.н. допълнително назъбване, но методите за разкриването му са значително по-сигурни. В 90 и повече процента допълнителното назъбване е неравномерно или отворите му не отговарят точно на оригиналните или има други особености, които се явяват в помощ на експерта /стига да не е набеден/.

Тези четири изисквания са задължителни /според съставителя/ за различните видове частично или изцяло неназъбени екземпляри при линейно назъбването и са в състояние да ни предпазят от “подстригано” назъбване или допълнително /подправено/ такова.

Поредицата е била в редовна употреба до изчерпването ѝ. Приета е датата 31 март 1908 г. /??/ /вж. “КООП-КАТАЛОГ”/

Пликове и пощенски карти, облепени с екземпляри от поредицата и подпечатани на 15 август 1907 г. се признават за първодневни.

Цени: с 1 екз. – 50 лв. с пълна поредица – 100 лв.

Оценките на пощенските карти /тип отворено писмо/ и др. пощенски документи не са застъпени в таблицата за оценка.

Тиражи: №69 – 509376, №70 – 498176 и №71 – 207200 екз.

ПОСЛЕСЛОВ или извинение към българските филателисти

Както вече споменах на няколко места, настоящият каталог е списван /взаимстван, преписван, разработван, преработван и дописван/ в продължение не на една или две години. Бяха ми необходими десетилетия неблагоприятен къртовски труд, за да отсея и отделя зърното от плевата в българската филателия и в писанията на знайни и незнайни филателисти, чиито трудове в много случаи не кореспондираха с истината за българските пощенски марки /поне такава, каквата я виждам днес/ и много често си противоречаха или препотвърждаваха недоказани митове, неиздържачи най-елементарен анализ.

Точно тук възникнаха и най-големите трудности – да се докажат на пръв поглед неприемливи хипотези и да се оборят несъстоятелните, но възприети от ред поколения брътвежи на известни и неизвестни филателисти с повече или по-малко познания, които по неразбираеми за мен причини /кой от криво разбрана любов към филателията, кой от любов към публикациите, кой само от груби комерчески подбуди и съображения/ в продължение на много години са се стремили да утвърждават непроверени твърдения, превръщайки ги по този начин в закостенели догми. Борбата с тях винаги е най-трудна и с най-малко шансове за успех, защото доказателствената страна на въпроса в никакъв случай не е достатъчна или най-важна. Необходима, по-важна и с решаващо значение е друга една битка – тази със съзнанието. Битката за възприемането на по-друга ценностна система от страна на българските филателисти, които в голямото си мнозинство все още се влияят от недоказани “истини” и “аксиоми”, проповядвани десетилетия наред.

Разбираемо е, че тази неравна борба ще продължи не една или две години и ще са необходими усилията на още много филателисти, докато най-сетне истината възтържествува.

Но за каква и коя истина става дума? За тази на съставителя на този каталог или за тази на българската филателия? Категорично би трябвало да се даде предимство и то при всички случаи на последната. Тя би трябвало да бъде и единствената цел на всяка една публикация на филателна тема. От друга страна, може би точно тя ще бъде причината, поради която не би могла да се изключи възможността още през следващите няколко години да бъдат обявени в несъстоятелност /или неточност/ голяма част и от моите писания. Това няма да е загуба за нашата филателия, нито пък обида лично за мен, а само етап от нормалното развитие на процес, който трябва да се поощрява непрекъснато до окончателното изясняване на всички нерешени до днес въпроси, касаещи пряко или косвено българската филателия. Тук изобщо не би трябвало, а и не може да има място за тълкувания като обиди, засегнати страни или интереси. Над всичко това би трябвало да изкристализира истината, независимо каква личностна цена би трябвало да платим за нея. Това е единственият начин филателията ни да заеме с достойнство полагащото ѝ се място в редиците на страните с развита филателна култура и традиции в тази област. Всяко друго решение би означавало провал.

Такава беше и си остана една от основните задачи, които си бях поставил през дългите години на тежък и неблагоприятен труд, без каквато и да е материална изгода. Надявам се, че идните поколения български филателисти ще съумеят да оценят този каталог откъм положителната му страна, защото добре ми е известно, че днешните отзиви в България няма да са насърчителни. Все още

съотношението на силите е неравностойно, все още се робува на догми и заблуди, а е необходим и определен период – поне от няколко години, в който голямата част от българските филателисти ще трябва постепенно да израснат, което ще доведе и до желателните корекции в ценностната им система. Само тогава и само след подобна поправка в съзнанието би могла да се възроди и българската филателия, благодарение трудовете точно на тези филателисти.

Те ще трябва да препроверят и доразвият този /или подобен/ каталог и опитите за изследвания в него като поправят всички допуснати неточности и грешки, резултат от недостатъчните ми познания на места или направени от така добре познатото ни и с нищо неоправдано чувство за предоверяване към писанията на по-големи авторитети, които също не са били имунизирани срещу възможността да допуснат грешки. Това би могло да се осъществи само на базата на задълбочени паралелни изследвания, чиито заключения би трябвало да послужат като коректив.

Този процес е труден, но неизбежен. Без него не би могло да се върви напред в никоя област. Това се отнася и за филателията.

Убеден съм, че все пак това ще бъде направено за сравнително кратък период. Всяка изгубена в повече година, дори и една – ще бъде съпроводена с нови и по-големи трудности в пътя на утвърждаване, където загубата на фактора време също се заплаща и то много скъпо. В случая – последната е не само загуба на материали и средства, тя е и загуба на така необходимото ни признание с всички последици, произтичащи от това. Но не е само и времето – никой няма да ни чака да благоволим да изследваме собствените си пощенски марки.

Не бих могъл да не обърна вниманието Ви на едно от основните предимства на този каталог пред всички останали /или поне на известните ми до днес/. Става дума за направения опит за диференциране на оценките. Наясно съм, че когато последните са определени само от едно лице резултатът не би могъл да не бъде субективен и критиката основателна. Като единствено оправдание бих могъл да изтъкна, че тези оценки се приближават до първоначалните такива на известните европейски аукциони. Не трябва да се забравя, че това е все пак пръв за сега опит за такива. Бих се осмелил да добавя, че каталог, съдържащ само две колонки – чисти и клеймовани, не е нищо повече от обикновен будкаджийски ценник. От друга страна е необходимо още едно уточнение. Съставянето на нето-каталог неизбежно води до същия резултат.

Крайно време е да се осъзнае, че опростяването, въпреки значителните улеснения при изготвянето на какъвто и да е ценник, при всички случаи води до големи неточности, които винаги са в ущърб на филателистите-колекционери. От тях печелят само търговците. Последните са заинтересовани да купуват на определен процент от ценника и да продават по-редките позиции /разновидности, куриози и др./ не по този ценник /защото там не са отбелязани/, а според специализиран каталог.

Разбираемо е, кой ще бъде ощетеният.

Оттук произлиза и нежеланието на някои да не отделят средства за списването на специализирани каталози. Далеч по-лесно и по-изгодно им е да съчиняват будкаджийски ценници, определяйки в тях т.н. “държавни цени” /кой и за какъв дявол е измислил това понятие – досещате се, нали/, разчитайки на привилегированото си положение на монополисти. Всекиму е ясно, че тук визирам “Българска филателия” и нейните отрочета в ценообразуването. Малко са обаче тези, които са наясно със щетите, които са нанесени от тях. А те са огромни и неизчислими – както в стойностно, така и в морално отношение.

Много от филателистите ще останат с впечатлението, че оценките /особено на първите ни поредици/ са неоснователно завишени. Нека ги анализираме. Да вземем за пример първата – “Сантими”-те. Повече от четири десетилетия никой и никъде /нито търговец, нито международен аукцион, нито дори колекционер-филателист/ не е предложил някому №1-5 ** . Няма и да предложат. Не бих могъл да Ви ги предложа и аз. Поредицата “Сантими”, която притежавам /благодарение на баща ми – закупил я е от Ешкенази през 1925 г./, въпреки че е с оригинална гумировка и без лепенки, все пак не е идеална – поне що се отнася до №2 и №4. Каретата, които са ми пак наследство – №2 и №3 са на лепенки. За каре от №4 да не говорим, защото нямам такова, а и никой не ми го е предложил до днес. А би ли ми предложил някой №23 ** ? Едва ли. А и как би могло да стане това като не я е виждал дори!

Лесно бихте могли да закупите №1, №5, №6, №7, №11 и дори №24-26 в качество – **. Много по-трудно ще Ви се отдаде да откриете №3, №8, №9, №21, №22 или №27, но все пак бихте ги получили с оригинална гумировка и без лепенки срещу прилични суми. Но да закупите №2, №4, №10 и №23 в качество – **, едва ли някога ще успеете, дори и да предложите по 2000 или повече \$ за брой. Много рядко се предлагат и в качество – *. Изпаднат ли Ви дори и такива – не се двоумете, не се и пазарете много – купувайте и бързо бягайте. Шансът Ви за подобна покупка е значително по-малък от 1 на 1000!!

Едно от най-големите престъпления в българската филателия, което беше извършено през 60-те и 70-те години, беше това на Димитър Цонев. Лично той регумира почти всички намиращи се в България екземпляри от тези номера /а и не само тях/, които бяха на лепенки и по този начин ги обезцени.

Безспорно е, че регумираните тогава бяха изнесени в чужбина срещу сравнително добри пари, но още по-безспорно е, че от това загуби както българската филателия, така и българските филателисти.

Днес, в най-добрия случай, ще трябва да попълните колекцията си със същите регумирани екземпляри /значително обезценени от поставянето на втората гумировка, независимо от майсторлъка на Цонев/ и то на значително по-висока цена. Или – ако сте по-наивни и не сте добре осмислили написаното в този каталог, ще трябва да прежалите по 1000 лв. за всяка от поредиците “Сантими”, “Царска поща” и “Типографни препечатки”, разбира се – от фалшивите, които вече три десетилетия наводняват пазарите. И това, в края на краищата, ще бъде единственото последствие и спомен от “митологизирания” Димитър Цонев, чиито майсторлъци биха Ви послужили ...само за тапети.

И накрая, ако съм бил разбран правилно /надявам се да е така/ и са ми били опростени емоционалните отклонения, които съм направил с тази единствена цел, то вече без извинение бих се осмелил да Ви препоръчам да прочетете поне още веднъж този каталог. Не си въобразявайте /въпреки че много би ми се искало да е така/, че всичко писано в него е 100% истина. Проверявайте и препроверявайте всеки отделен ред, всяка оценка, всяко на пръв поглед логично умозаключение и ако моите писания /след осмисляне и съответен анализ/ са успели поне и малко да Ви помогнат в израстването Ви на това поприще /или по-точно “неизлечима краста”/, то това ще бъде най-голямото морално удовлетворение, което бих могъл да получа.

П.Л. Бешков

СЪДЪРЖАНИЕ

Част I^{ва} – пощенски марки с общо предназначение
в Княжество България 1879 – 1908 г.

	стр.
1. Вместо въведение	... 3
2. Предисловие	... 5
3. Значение на използваните символи и съкращения	... 8
4. “Сантими” 1879-80 г.	... 16
5. Хипотеза на съставителя относно появата на неназъбени екземпляри в първите български издания 1879-87 г.	... 34
6. “Царска поща” 1881 г.	... 37
7. “Голям лъв I” 1882-86 г.	... 46
8. “Типографни препечатки” 1884 г.	... 58
9. Как се появяват най-редките куриози в българската класика – тези с типографни препечатки	... 68
10. “Литографни препечатки” 1884-85 г.	... 76
11. “Голям лъв II” 1886-87 г.	... 89
12. Забравена глава	... 95
13. “Малък лъв” 1889-1901 г.	... 100
14. “Малък лъв I” 1889-91 г. /“Парижко издание”/	... 100
15. Друга забравена глава или някои необходими обяснения относно определението на цветовете	... 108
16. “Малък лъв II” 1892 г. /“Виенско издание”/	... 110
17. “Малък лъв III” 189?-96 г. /“Софийски издания”/	... 111
18. “Малък лъв IV” 1895-1901 г. /“Софийски издания”/	... 117
19. “Малък лъв V” /“Софийски издания – неназъбени”/	... 122
20. Основни различия между изданията “Малък лъв”	... 127
21. Първа препечатка върху “Малък лъв” 1892 г.	... 143
22. Препечатка “01” върху “Голям лъв” 1895 г.	... 146
23. “Покръстването на Княз Борис” 1896 г.	... 149
24. Втори препечатки върху “Малък лъв” 1901 г.	... 154
25. “25 г. от Априлското въстание” 1901. г.	... 158
26. “Княз Фердинанд I” 1901-10 г.	... 161
27. “25 г. от боя при Шипка” 1902 г.	... 164
28. Първа препечатка върху “Княз Фердинанд I” 1903 г.	... 166
29. “Княз Фердинанд I” – юбилейни 1907 г.	... 169
30. Послеслов или вместо извинение	... 172
31. Съдържание	... 175

Уважаеми колеги филателисти,

Както беше споменато в предисловието този първи опит за съставяне на специализиран каталог за българските пощенски марки със сигурност не би могъл да бъде без грешки и пропуски. В напредналите във филателно отношение страни подобна дейност се осъществява от колективи, в чийто състав са включени изявени изследователи, световнопризнати експерти и филателни сдружения /или фирми – филателни къщи/, които от десетилетия съставят и отпечатват каталози не само за собствената си страна, но и за целия филателен свят. У нас, в България това е немислимо по ред причини – не само финансови. Задачата, която стои пред българските филателисти ЗАСЕГА е една единствена – на базата на задълбочени паралелни изследвания да се създаде достатъчно пълен и точен от професионална гледна точка каталог, който да може да задоволи изискванията не само на българските филателисти, но и на колегите им от други страни, които се интересуват от българските пощенски марки и ги колекционират. Подобен каталог ще изиграе освен просветителска и познавателна роля, но ще изпълни и едно друго много важно предназначение - популяризиране и рекламиране на българските пощенски марки извън пределите на нашата страна. Последното би допринесло изключително много и за повдигане нивото на българската филателна изобщо. Точно по тази причина е необходимо /по-скоро това е абсолютно задължително условие/ такъв специализиран каталог да бъде с минимален процент грешки, списан и осъвременен по такъв начин, че да бъде разбираем и за иностранните филателисти.

Всичко гореизброено би могло да стане единствено с Вашата компетентна намеса и помощ. За целта всички онези, които са забелязали пропуски, грешки, неправилни и едностранчиви тълкувания както и некоректни /завишени или занижени/ оценки се умоляват да изпратят на съставителя своите становища, за да може последните да бъдат взети под внимание за следващото издание.

И накрая с още една молба за разбиране и извинение – моля Ви, не бъдете много придирчиви относно стил, правопис и др. от този род в това първо издание. Съставителят не се е обръщал към редактори, коректори и т.п. поради една единствена причина – оскъпяването на каталога. Последният трябва да е достъпен за всеки филателист, колекционер или изобщо любител на българските пощенски марки.

СПЕЦИАЛИЗИР НА КАТАЛОГ

Част II-ра

за български пощенски марки
с общо предназначение
в Царство България
1909 – 1945 г.

съставил: Петър Л. Бешков

В памет
на Г. Ноков

един от съставителите на “КООП-КАТАЛОГ”

ЗНАЧЕНИЕ НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СИМВОЛИ И СЪКРАЩЕНИЯ В КАТАЛОГА

Всеки специализиран каталог за пощенски марки използва определени символи и съкращения с цел компактно и същевременно по-точно описание на дадена позиция. В настоящия – повечето от символите са взимани от каталога “МИХЕЛ”, други вече са добили гражданственост между филателните среди в България, а част от съкращенията отдавна са възприети във филателната ни литература. Всички останали са кодови съкращения и символика от изследванията на съставителя, който си е позволил да ги предложи с убеждението, че биха улеснили ползвателите на каталога да възприемат по-пълно и точно описанието на разновидностите, куриозите, опитните екземпляри и особено всички онези с препечатки.

Всички цени /каталожни оценки/ са в лева – 1 лев = 100 стотинки. Когато срещу определена позиция е поставено “–:–”, трябва да се разбира, че не би могло да се посочи каталожна оценка, т.е. цената се определя по споразумение /договаряне/ или от експерт-оценител. Когато обозначението срещу позицията е “–”, последното означава, че подобни екземпляри не са известни /открити/ и по тази причина също не би могло да се постави оценка, което не изключва съществуването на посочения вид. Навсякъде, където е поставен символ “–:–”, трябва да се отчете, че става въпрос за наличие /в известност/ на много ограничен брой екземпляри. От друга страна това не означава непременно, че цената им е изключително висока, защото много от редкостите /било разновидности, куриози или опитни екземпляри/ не представляват особен интерес.

Всички оценки в каталога се отнасят за първокачествени екземпляри. Последните трябва да притежават всички зъбци със съответния размер, да нямат прегъвания, протривания, охлузвания или други увреждания на хартията /оцветяване, захаяване – довели до изменение на първоначалния ѝ цвят или вид/. Идеалната центровка не влиза в това понятие. Достатъчно е рамката на сюжета да не е засегната от назъбването. Отделни неназъбени екземпляри трябва да имат бяло поле /марж/ от всяка страна равно приблизително на половината от същото между рамките на два съседни екземпляра.

БК – български каталог /номенклатура на “ФЕПА”/

ДП – Държавна печатница в София /наим. до 1950/

ТП – типографен способ на отпечатване

ЛП – литографен способ на отпечатване

ДМП – дълбок меден печат

ОП – офсетов печат

ДГП – дълбок гравирани печат

СПС – Световен пощенски съюз (UPU – Union Postale Universale). Учреден през 1874 г. като Всеобщ пощенски съюз. България е приета за член на СПС от 1 юли 1879 г.

х. – хартия

а.х. – амбалажна хартия /оцветена, невисококачествена/

об.х. – обикновена хартия /предимно бяла, негланцирана/

гр.х. – грапава хартия /не гладка на пипане/

гл.х. – гланцирана хартия

ц.х. – целулозна хартия /по-жилава и по-богата на целулоза/

п.х. – пелюрена хартия /пелюр – много тънка, до 0.050 мм/

кр.х. – кредена хартия /богата на креда, чуплива/

ч.х. – чернова хартия /лошокачествена, предимно тънка/

к.х. – картонена хартия /много дебела – над 0.120 мм/

наз. – назъбване

р.к.наз. – рамково-касетенно назъбване

гр.наз. – гребеновидно назъбване

лин.наз. – линейно назъбване

р.с.наз. – ромбоидно /серпентинно/ назъбване

см.наз. – смесено назъбване

с. – сантим /а/

фр. – франк /а/

п. – парá /й/

пс. – пиáстър, пиастри

ст. – стотинка /и/

лв. – лев /а/

п.м. – пощенска /и/ марка /и/

сл.м. – служебна /и/ марка /и/

т.м. – таксова /и/ марка /и/ – за доплащане

тл.м. – телеграфна /и/ марка /и/

и.м. – извънредна /и/ марка /и/ – празнична /и/

екз. – екземпляр /и/

п.л. – печатен лист /форматен лист с отпечатани върху него пощенски марки/ във вида, подаден от печатницата на пощенските станции за продажба – неразкъсан.

м.л. – малък лист /листче/ – понятие, възприето за едно крило от п.л. при българските п.м. от класическия период /№1-30 / и изданията “Княз Фердинанд I” 1901-10 г., отпечатани в Русия.

х.р. /хоризонтален ред/ – разположените хоризонтално /една до друга/ п.м. в п.л.

в.р. /вертикален ред/ – разположените вертикално /една под друга/ п.м. в п.л.

в.зн. – воден знак

50 /5x10/ – п.л. от 50 бр. п.м., разположени в 5 х.р. с по 10 екземпляра във всеки

100 /10x10/ – п.л. от 100 бр. п.м., разположени в 10 х.р. с по 10 екземпляра във всеки

60 /6x10/ – п.л. от 60 бр. п.м., разположени в 6 х.р. с по 10 екземпляра във всеки

100 /2x50 – 5x10/ – п.л. – от 100 п.м., разположени в две крила. Всяко крило съдържа 5 х.р. с по 10 екз. във всеки

100 /4x25 – 5x5/ – п.л. от 100 п.м., разположени в четири крила. Всяко крило съдържа 5 х.р. с по 5 екз. във всеки

200 /2x100 – 10x10/ – п.л. от 200 п.м., разположени в две крила. Всяко крило съдържа 10 х.р. с по 10 екз. във всеки

224 /16x14/ – п.л. от 224 п.м. разположени в 16 х.р. с по 14 екземпляра във всеки

360 /2x180 – 12x15/ – п.л. от 360 п.м., разположени в две крила. Всяко крило съдържа 12 х.р. с по 15 екз. във всеки

Б.Г. – неупотребяван /неподпечатан/ екз. без гумировка – пуснат в това състояние от печатницата /при българските п.м. това се отнася предимно за някои опитни екземпляри – проби /вж. о.е./

/ * / – неподпечатан /неунищожен/ екз. без гумировка или с допълнително поставена такава /т.н. “втора гума” – фалшива гумировка/, ако първоначално е пуснат гумиран от печатницата и в последствие гумировката е била отстранена

* – неупотребяван /неподпечатан/ екз. с оригинална гумировка на /или със

следи от/ лепенка, при която определена, но не голяма част от оригиналната гумировка е нарушена

✱✱ – неупотребяван екз. с ненарушена оригинална гумировка, т.е. такава с каквато е пуснат от печатницата

⊗ – екземпляр, унищожен с нечетлив /силно зацапан, нарочно поставен или фалшив/ печат или с такъв, неупотребяван в периода когато екземплярът е бил в редовна употреба. Тук попадат всички звездни и 12 – линейни /неми/ румелийски печати, за които не би могла да се установи датата на подпечатване, освен ако не са съпроводени с четливо датно клеймо от периода на употребата. Четливите “тежки” печати върху №1-30 се оценяват според колонка ⊙ минус 20%.

⊙ – редовно подпечатан /клеимован/ екземпляр с четливо кръгово пощенско клеймо с датен указател, даващо възможност да се определи недвусмислено станцията-изпращач или датата на подпечатването. Всички гореизброени трябва да отговарят на съответния период от време, когато екземплярът е бил в редовна употреба – период, включващ времето от валидирането до официалното изтегляне от употреба или изчерпване /приетата дата/. Клеимованите екземпляри с дата, невлизаща в този период се оценяват като нарочно подпечатани или като такива с фалшив печат.

⊠ – плик /пощенски/. Когато се отнася за действително пътували по пощата материали наличието само на клеймо от станцията-изпращач в повечето случаи не е достатъчно.

⊡ – отрез от плик /вестник, документ или др./ с п.м. и цяло датно клеймо /четливо/ = брийфщук /нем./ За пощенски марки от класическия период оценката на ⊡ е от 30 – 200% по-висока от съответната в колонка ⊙ в зависимост от редкостта на клеймото.

⊗ – художник, името на художника, създал проектите за п.м.

бл. – блок. I – специално отпечатана /и/ п.м. в табло /таблоидно експонирани/ с големи маржове от четирите страни. Могат да бъдат назъбени или неназъбени. II – шест или повече неразкъсани една от друга пощенски марки, разположени най-малко в два успоредни реда. Когато четири или повече п.м. са само в един ред, независимо хоризонтален или вертикален, се използва понятието лента. Ленти от две или три п.м. – съответно двойка /чифт/ или тройка. III – блок от четири п.м. съединени в две прилежащи страни = каре.

⊕ – експертиза, поставя се само от оторизиран експерт на строго определени места върху обратната страна /гърба/ на п.м. При всички случаи от местоположението на експертния печат трябва да е видно качеството на експертизирания материал. Когато се касае за много редки екземпляри, желателно е експертизата да бъде съпроводена с фотоатест или писмено заключение от експерта с дата и саморъчен подпис. За уникалите е необходима експертиза от двама независими експерти.

Ф – фалшификат. Когато след кода “Ф” е поставен долен индекс “п”, означава, че фалшификатът е изцяло и професионално изготвен. Когато след “Ф” е поставена “ч” – означава, че екземплярът е частично подправен, като за случая е използвана оригинална п.м. Понятието включва допълнително или подправено назъбване, допълнително поставена или подправена препечатка.

/12x17/ – брой на отворите при р. к. или гр.наз. Първото число е за хоризонталните страни, а второто – за вертикалните.

12-20 – каталожните номера на определена поредица п.м. При съответната оценка се взема сбора от най-евтините екземпляри.

■ – хоризонтално разполовен екземпляр

▣ – вертикално разполовен екземпляр

▤ – диагонално разполовен екземпляр

Трите вида половинки имат филателна стойност само когато са върху плик, документ, вестник или отрез от същите, подпечатани с четливо кръгово клеймо с датен указател, отговарящо на периода на редовната му употреба.

М – макулатура

о.е. – опитен екземпляр /неодобрена проба/

П – проба /одобрен опитен екземпляр – одобрена проба/

К – куриоз

Р – разновидност

ПР – разновидност при пробите

КР – разновидност при куриозите

Разновидностите не са нито макулатури нито куриози. По своята същност в повечето случаи представляват периодична повтораемост на различия в клишето в п.л. на целия тираж или на част от него на строго определени места. Някои разновидности при п.м. от класическия период са много редки /№3Р/ и каталожните им оценки често надхвърлят стойността на поредицата към която са класифицирани. Други /№14Р/ са сравнително по-често срещани и оценките им рядко надвишават 100 лв. Куриозите и опитните екземпляри в някои случаи също имат разновидности /№15КЦР*/ , които са изключително редки. Когато последните са известни само в един единствен екземпляр те са уникални и като на такива оценка изобщо не може да се постави.

Ⓢ – първодневен печат

Ⓢ – специален печат

Ⓢ – плик с п.м., подпечатан с първодневен печат – Ⓢ

Ⓢ – плик с п.м., подпечатан със специален печат – Ⓢ

Някои от специалните печати в Царство България са се употребявали през всичките дни, в които е продължавало /или се е чествало/ събитието, заради което са били изготвени. Ако валидирането на п.м. /поредицата/ е съвпадало с първата дата от употребата на специалния печат, то последния се признава и за първодневен, но само с тази дата. Екземпляри от класическите поредици, подпечатани с дата на валидирането или близка до нея, са много редки и ценни.

ед. фр. – единична франкатура

см. фр. – смесена франкатура

п. е. фр. – повтаряща се единична франкатура

▣ – изместено хоризонтално назъбване

▣ – изместено вертикално назъбване

▣ – наклонено, диагонално назъбване

▣ – допълнително, двойно назъбване

Първите два вида са се получили при скъсен или прегънат съответно хоризонтално или вертикално п.л. Третият – при прегънат ъгъл на п.л. Двойното назъбване най-често се среща при п.л. с лин.наз. и по-рядко при тези с гр.наз. като и при двата случая почти винаги са засегнати последните х. или в.р. – тези, които се

---

* Буквата “Ц”, поставена след обозначението за куриоз – “К”, означава, че екземплярът №15КЦ е куриоз със сбъркан цвят. Не трябва да се бърка с някои о. е., които по същност са неодобрен проби за цвят. В случая става дума за популярния куриоз от поредицата “Голям лъв” – 5 ст. розова вместо зелена и по-точно за най-редкия български куриоз – разновидност – 5 ст. розова вместо зелена със “стогин.” вместо “стотин.”, от който е известен само един единствен екземпляр – уникалният №15КЦР. Когато след буквата “К” е поставено о. ц., последното означава, че куриозът е с обърнат център. Такива куриози са: т.н. “Обърнатата конница” – №86К_{оц} /50 ст. с обърнат център от поредицата “Изгледи и портрети I” издание 1911 год./, 5 ст. с т.н. “обърнат фон” от поредицата “Царска поща” – №7К_{оц} и 3 ст. пак с “обърнат фон” от поредицата “Голям лъв I” – №14К_{оц} – б.с.

намират непосредствено до бялото поле на п.л. По своята същност всички гореизброени са макулатури, подлежащи на отстраняване и унищожаване от контролата, но преминали вече през нея и пуснати чрез пощенските станции в употреба, се превръщат в куриози с относителна стойност. Само тези от класическия период са с по-висока оценка.

□ – неназъбен екземпляр

▣, Дв – двойка /чифт/ без уточнение – назъбена или неназъбена, което се подразбира от мястото ѝ в таблицата за оценки или под нея. Когато след символа /буквения код – съкр./ е поставена цифрата 1 или 2 – последното означава съответно хоризонтална или вертикална. Това важи за всички следващи символи и кодове без уточнение. ▣Р, ДВР – двойка, съдържаща разновидност /и/, ▣К, ДВК – двойка, съдържаща куриоз /и/. Същото се отнася и за тройките.

▣▣, Тр – тройка без уточнение

▣▣ – каре без уточнение

▣, ▣, ▣, ▣ – неназъбен от едната страна екземпляр, съответно отгоре, отдясно, отдолу, отляво

▣ – неназъбен от две срещуположни страни екземпляр – трябва да притежава задължително и по една страна от рамките на съседните екземпляри, незасегнати от назъбването. Изключение се допуска само за ъглови екземпляри, при които е задължителна само една страна от рамката на съседния екземпляр и цялото /или голямата част/ бяло поле на п.л. Аналогични са изискванията при неназъбени от двете прилежащи страни екземпляри или други възможни назъбвания.

Когато в дадена поредица от класическия период /примерно в “Малък лъв”/ са известни и неназъбени екземпляри, то последните в никакъв случай не могат да се разглеждат или класифицират като разновидности /както се постъпва в БК досега/. Те могат да бъдат проби, опитни екземпляри, макулатури или каквото е възможно друго определение, но не и разновидности. Могат да бъдат и куриози /□ №3/. Това е много важно и задължително трябва да се има предвид, когато се определят оценките им. Един куриоз, особено от класическия период, при всички случаи има по-висока относителна стойност, от която и да е проба или макулатура. Необоснователното завишаване оценките на последните или приравняването им с тази на първия, води само до обезценка на малкото и изключително редки куриози от българската класика. Това явление /ярко доказателство за “компетентност”/, за съжаление, битува във всички български каталози без изключение. Тази постановка, разбира се, търпи и изключения – когато куриозите са примерно няколко хиляди /№44 с обърната препечатка/.

▣▣, Днп – неназъбена помежду двойка без уточнение. Всички неназъбени от една иди две страни екз., както и Днп са куриози.

‡ – нормално поставена препечатка

‡ – разкъсана препечатка без уточнение

‡ – част от препечатка без уточнение

↗, ↘, ↙, ↖ – диагонални препечатки

↻, ↻ – обърнати на 90° препечатки спрямо нормалната

↻, ↻ – част от обърната на 90° препечатка

‡ – обърната на 180° /с главата надолу/ препечатка

‡‡ – двойна препечатка

‡‡ – двойна препечатка, едната разкъсана

‡‡ – двойна препечатка и двете разкъсани

‡‡ – двойна препечатка, едната само част от препечатка

‡‡ – двойна препечатка, едната обърната на 180°

‡‡ – двойна препечатка и двете обърнати на 180°

‡↻ – двойна препечатка, едната обърната на 90°

- ↕↔ – двойна пр., едната обърната на 180°, другата на 90°
- ↗↘ – двойна диагонална /наклонена/ препечатка
- ↕↔ – двойна препечатка и двете обърнати на 90°
- ↕↔ – двойна препечатка, и двете обърнати на 90° и двете частични
- ↕↔ – двойна препечатка, и двете обърнати на 90°, едната частична
- ↕↕ – тройна препечатка
- ↕↕↕ – четворна препечатка

При някои от тройните и четворните препечатки са известни екземпляри, включващи горепосочените разположения или подобни съставни части /вж. “Разни препечатки” издание 1924 г./.

Всички разкъсани препечатки представляват различно /повече или по-малко/ изместени препечатки, вследствие скъсени, подгънати или неправилно поставени /разместени. или неправилно центровани/ п.л. върху плота, където е извършено препечатването. Така получените разместени отпечатъци /на препечатките/ по своята същност представляват обикновени разновидности, повтарящи се в голямата част от екземплярите на п.л. и не трябва да се разглеждат или класифицират като куриози, а още по-малко и да се оценяват като такива. Истинските куриози при подобни п.л. се наблюдават обикновено в крайните външни редове или в средно-листието /ако има такова/. Там би могло да се открият всички възможни куриози, известни при типографния способ на препечатването. Последните винаги са представлявали и ще представляват определено голям интерес за българските филателисти – колекционери и изложители, а и за чуждестранните такива. Те са крайно необходими и на изследователите на българските пощенски марки. Без задълбоченото им /не повърхностно или неточно/ изследване, базиращо се на голямо количество подобен марков материал /разновидности и куриози/ не е възможно съставянето на какъвто и да е специализиран каталог, нито дори на обикновен. Тази липса /отсъствието/ на подобни изследвания е една от причините за появата на т.н. будкаджийски ценници, които някои филателни “деятели” наричат каталози. Не се ли достигне /а защо не и надмине/ нивото на “МИХЕЛ” в близките години, то българската филателия ще продължи да запада, а оттам и обезценяването на пощенските ни марки. Тази тенденция трябва да се спре по възможност колкото се може по-скоро и една от предпоставките за излизането от подобна криза е ежегодното списване на един ДОБЪР каталог, който да бъде преведен поне на три или четири езика /немски, френски, английски и руски/. Тежка, сложна и още повече отговорна, но не и непосилна задача пред Съюза на българските филателисти, пред тези, които милеят за родната филателия не само на думи, но и на дела. Но колцина са те днес?!

- ☒ – негативен отпечатък от сюжета върху гърба на п.м.
- ☒ – изместен негативен отпечатък
- ☒ – част от негативен отпечатък

Негативният отпечатък се получава когато върху плота на машината не се постави определеният форматен лист на определеното място. В случая намастилената печатарска плоча оставя позитивен отпечатък върху плота само при две положения:

- I. Цялостен отпечатък – когато върху плота не е поставен лист
- II. Частичен отпечатък – когато форматният лист е скъсен, подгънат или поставен неправилно /изключително рядко/

И при двете би могло да се получи негативен отпечатък от сюжета върху гърба на п.м. в следните случаи:

А – когато върху омастиления плот се постави определеният форматен лист на точно определено място /т.е. центрован/:

1. Цялостен негативен отпечатък върху целия п.л. /обратната му страна/ като върху гърба на всяка п.м. ще има негативен отпечатък от същата. По този начин листът е получил едновременно – отпечатване на п.м. от печатарската плоча върху лицевата си страна и отпечатване на цялостен негативен отпечатък /т. 1/ от омастиления плот върху обратната страна /отпечатъците са точно един върху друг/ – при I.

2. Цялостен негативен отпечатък само върху гърба на някои п.м. и частичен върху гърба на други – при II, пак точно един върху друг.

Б – когато върху омастиления плот, поставеният форматен лист не е добре центрован – не опира в ограничителите, т.е. не е на точно определеното място /положение А/:

1. Цялостен негативен, но разместен отпечатък върху голямата част от п.м. на п.л. и частичен, пак разместен върху малка част – при I. Отпечатъците не се препокриват в нито една точка.

2. Само върху малка част от п.м. остава изобщо някакъв негативен отпечатък – такава, каквато е омастилената част на плота – при II. И тук отпечатъците не се препокриват в нито една точка.

Не трябва да се бърка с негативен отпечатък проникналото мастило от препечатките върху обратната страна на п.м. – нещо, което се случва много често при типографния способ на препечатване.

Негативни отпечатъци се получават и при едноцветно и при двуцветно отпечатване. Когато последното се извършва на два пъти – т.е. с два цвята, т.н. “негативи” могат да бъдат с единия или с другия от тях. Не е известен “негатив” и с двата цвята, въпреки че теоретично това е възможно /отпечатан лист с първия цвят и с негатив от него на обратната страна да бъде поставен върху омастилен вече плот с втория цвят, вследствие празен ход на машината/.

Когато отпечатването се извършва върху предварително гумирани форматни листове, то негативните отпечатъци се проектират върху гумировката и след отстраняването ѝ обикновено се изгубват изцяло или частично /предимно при изданията с препечатки/.

От гореизложеното не е трудно да се досетим и за същността на т.н. “негативи”. Те не са нищо повече от едни обикновени макулатури, получили се поради невнимание на печатаря и пропуск на машината. Последната не е спряна своевременно след празен ход и не е бил почистен плота. Негативните отпечатъци би трябвало да се отстранят от контролата, но и това много често не се е спазвало, особено когато само малка част от п.л. е била засегната от тях. Пуснати от пощенските станции в редовна употреба, последните се превръщат в куриози с относителна стойност. Само много малка част от тях са действително редки /хоризонтални или вертикални двойки съставени от А1+А2/ и биха могли да получат по-високи оценки от 100 лв.

М. Малчев определя като най-редки и най-ценни само три вертикални двойки /А1+А2/ – от №95 и №96 /“Цар Фердинанд I” 1912 г./ и от №4 – 25 ст. “Поща в Ромъния 1916-1917”. Съставителят поддържа това становище с уговорката, че горепосочените двойки са само с оригиналната си гумировка – в противен случай не би могла да се извърши задоволителна експертиза, защото и трите двойки са отпечатани по типографен способ /третата е с типографна препечатка/.

Съставителят си е позволил да раздели настоящия каталог на седем отделни и последователни части, отчитайки обема и различните интереси или предпочитания на българските филателисти:

I^{-ва} част – български пощенски марки с общо предназначение в Княжество България 1879-1908 г.

II^{-а} част – български пощенски марки с общо предназначение в Царство България 1908-45 г.

III^{-а} част – пощенски марки в Източна Румелия, Южна България и Тракия, поща в Румъния и Македония 1880-1944 г.

IV^{-а} част – български пощенски марки със специално предназначение – за доплащане, за бърза поща, колетни, служебни, телеграфни, извънредни и неофициални издания 1884-1945 г.

V^{-а} част – водни знаци и хартии, върху които са отпечатани българските пощенски марки, милезими и поръчки 1879-1945 г.

VI^{-а} част – пощенски печати, употребявани в Княжество България и по-редки действително пътували пощенски материали 1879-1907 г.

VII^{-а} част – пощенски печати, употребявани в Царство България и по-редки действително пътували пощенски материали 1908-45 г. Въздушна поща в Царство България 1927-45 г.

Каталогираните п.м. от периода са в хронологичен ред. Тези със специално /особено/ предназначение са в отделни раздели, обединени в отделна част след п.м. с общо предназначение.

Различните тонове и нюанси на цветовете са дадени под описанието на съответния каталожен № с поредните малки букви от азбуката. Видовете назъбвания са обозначени с първите ѝ главни букви. Различните типове на отделен каталожен № – с поредните римски цифри. Всички разновидности, куриози, опитни екземпляри /проби/ и др. са каталогирани и оценени под съответните таблици на основните видове. Изображенията на всички п.м. в каталога са предимно 1:1. Преснимани са само оригинални екземпляри – експертизирани.

Различните особености на клишетата са копия или рисунки с достатъчно увеличение за по-лесното им възприемане и запаметяване.

Използвани са предимно традиционните наименования на поредиците и различните издания, т.е. тези, с които са били известни до 1945 г. Съставителят добре съзнава, че някои от тях са неправилни, а други – спорни, но всичко това е направено с цел да се запази традицията. Не е изключена възможността, след доизясняване на определени спорни “наименования” и съответното съгласуване, да се направят корекции или др. в следващите издания.

Втори препечатки върху
“Княз Фердинанд I” 1909 г.

В средата на 1909 г. №58 /15 ст./ и №60 /30 ст./ от изданието “Княз Фердинанд I” 1901 г. са препечатани с нови номинални стойности. Препечатването е извършено в ДП, София. Твърди се, че това е направено поради липса на марки от 5, 10 и 25 ст.

1909, 17-20 юни; Временно издание с препечатки: 5 върху №58, 10 върху №58 и 25 върху №60; ТП в ДП София

№72 – черносиня до синьочерна препечатка “5” върху №58. Препечатката е плътна и поставена в средата на надписа “стотинки” под образа на Княза. Мастилото е с гланц.

№73 – черносиня до синьочерна препечатка “10” върху №58. Препечатката е идентична с тази от 1903 г. Мастилото е същото както при №72 и с гланц.

№74 – плътна препечатка “25” върху №60:

тип I – с керемиденочервено мастило без гланц

тип II – с карминено червено мастило с гланц

И тук както при №68 се срещат разновидности при препечатките и куриози. Известни са и опитни екземпляри /неодобрени проби за цвят/ при $5/15$ и $25/30$ ст. Според М. Малчев в ДП са били отделени повече от 200000 макулатури /в това число и пробите/, малка част от които са били продадени за филателни нужди от пощенските станции в по-големите градове на страната след 1919 г. Последните НЕ са били в употреба. Известните “пътували или клеймовани” екземпляри от тях са подпечатвани нарочно /или за услуга/ много по-късно – поне 10 г. след изтеглянето на провизорното издание от употреба. Оценките на подобни не биха могли да надхвърлят 15-20% от стойността им като *ж.

В таблицата за оценка стандартните /“нормалните”/ препечатки са отбелязани с “а”, а изместените /не по-малко от 5 мм, но без разкъсване/ с “б”. Под таблицата са поставени оценките на известните разновидности, куриози и опитни екземпляри /неодобрени проби за цвят/.

Размерите на препечатката “10” /№73/ са същите както при №68. Препечатката “5” /№72/ е с височина 6 мм и широчина 2 мм, а “25” /№74/ е с височина 6 мм и широчина 5 мм /общо за двете цифри/. От всички стойности се срещат препечатки с по-тънки /ясни/ контури или с по-дебели /размазани/, което се дължи на износването на клишетата в печатарските форми, причинено от големите тиражи.

Карминеночервената препечатка е много по-рядка от керемиденочервената – около 1:10.

В бялото поле над горното дясно крило на препечатания лист е отпечатана с арабски цифри годината на препечатването – “1909”, която се признава също за милезим както оригиналния – “1901”. Цифрите са наподобяващи тези на “1901”, но НЕ СА ИДЕНТИЧНИ с тях. Новоотпечатаният милезим е с цвета на съответната препечатка. Милезимите на пробите за цвят са изключително редки. Черният ми-

лезим "1909" е възможен само върху 7 /седем/ двойки. Зеленият милезим "1909" е възможен само върху 4 /четири/, а синият милезим "1909" при третата стойност – само върху ЕДНА ДВОЙКА. Подобна двойка е уникат.

Оценките на милезимите са дадени в част V-та на каталога.

№	Втори препечатки върху "Княз Фердинанд I" 1909 г.					✉ _⊙	
	*	** _⊙	⊙ _⊙	(*)=⊙	⊞** _⊙	ед. фр.	см. фр.
72 а	0.6	3.–	1.5	0.3	15.–	–	15.–
72 б	1.–	5.–	2.–	0.8	25.–	–	25.–
73 а	1.5	7.–	2.–	0.7	35.–	10.–	15.–
73 б	2.5	10.–	4.–	2.–	50.–	20.–	30.–
74I а	4.–	15.–	2.–	1.–	75.–	50.–	80.–
74I б	7.–	20.–	6.–	3.–	100.–	100.–	150.–
74II а	8.–	25.–	4.–	1.–	150.–	120.–	200.–
74II б	20.–	50.–	10.–	5.–	300.–	200.–	300.–
72-74Ia	6.–	25.–	5.–	2.–	120.–		

Според М. Малчев поредицата е била в употреба до края на 1909 г. /?/?/ Известни са клеймовани екземпляри и от първите три месеца на 1910 г. Според съставителя това провизорно издание е било в употреба до изчерпване на количествата т.е. също и както повечето от временните издания по онова време. Безспорен е и фактът, че отделните стойности не са се използвали предимно или само за кореспонденция. В противен случай днес бихме имали много повече действително пътували материали по пощата. Специално тези с №74 са доста редки.

‡₁№72 – хоризонтално разкъсана препечатка * – 5, ** – 10

‡№72 – обърната препечатка * – 80, ** – 150

‡‡№72 – двойна препечатка * – 120, ** – 250

‡‡№72 – двойна препечатка, едната обърната * – 120, ** – 250

№72_{o.e.1} – черна вместо синьочерна препечатка /неодобрена проба за цвят/
* – 100, ** – 250 /700 екз./

№72_{o.e.2} – зелена вместо синьочерна препечатка /неодобрена проба за цвят/
* – 150, ** – 350 /400 екз./

‡₁№73 – хоризонтално разкъсана препечатка * – 10, ** – 20

‡₂№73 – вертикално разкъсана препечатка, вляво "0", а вдясно "1"
* – 30, ** – 60

‡₂№73 – само част от вертикално разкъсана препечатка – само "1" в десния край на п.м. или само "0" в левия край * – 80, ** – 150. Съотношението ‡₂№73 към ‡₂№73 е 1:4 в един печатен лист.

‡№73 – обърната препечатка * – 100, ** – 200

‡‡№73 – двойна препечатка * – 150, ** – 300

□₁K/№73+№58/ – хоризонтална двойка, едната марка без препечатка
* – 250, ** – 500. Това е най-редкия куриоз в изданието.

‡₁№74 – хоризонтално разкъсана препечатка * – 80, ** – 150

‡₂№74 – вертикално разкъсана препечатка, вляво "5", а вдясно "2" * – 150,
** – 300

I₂№74 – само част от вертикално разкъсана препечатка – или само “2” в десния край на п.м. или само “5” в левия край * – 250, ** – 500. Съотношението I₂№74 към I₂№74 е 1:4 в един печатен лист.

II№74K – двойна препечатка * – 250, ** – 500

№74_{о.е.} – синя вместо червена препечатка * – 350, ** – 700

Всички разновидности, които съставителят притежава са от №74I. В продължение на 50 г. последният не е имал възможност да види разновидности от №74II, което в никакъв случай не означава, че те не съществуват. Обратното – ако има такива, то те са по-редки и съответно по-скъпи от тези при №74I.

През последните няколко десетилетия в българските каталози бяха каталогирани НЕСЪЩЕСТВУВАЩИ куриози – точната дума е фалшификати. Такива са: №73 с двойна препечатка, едната обърната, □K/№60 + II№74/ – двойка, едната марка без препечатка, другата с двойна препечатка и др.

Съставителят е съгласен да заплати всекиму, който му покаже само подобни ОРИГИНАЛНИ куриози по 200 лв. за бр.

От всички по-редки разновидности и куриози са известни професионално изготвени фалшификати. Експертизата е ЗАДЪЛЖИТЕЛНА.

Официално приетите тиражи на отделните стойности от провизорното издание са: №72 – 1000000, №73 – 900000 и №74 – 800000 екз.

Препечатки върху "Малък лъв" 1909 г.

От началото на м. юли до края на м. септември 1909 г. влизат в употреба препечатаните в ДП залежали количества от изданията “Малък лъв” – 1, 5 и 15 ст. от гребеновидно назъбените Софийски издания и 30 и 50 ст. от Парижкото издание. Според М. Малчев в ДП са били отделени повече от 150000 макулатури /общо от петте стойности/, част от които са били продадени за филателни нужди през 1919 и следващите години чрез пощенските станции в по-големите градове на страната. Някои от тях са изключително редки и ценни.

1909, юли-септември; Временно издание с препечатки “1909”;ТП в ДП, София

№75   №76   №78   №77   №79

I№75   I№76   I№78   II№79   II№79   II№79   II№79   II№79

Това провизорно издание, известно повече с наименованието “Препечатки с 1909” се състои от следните стойности:

№75 – черна препечатка “1909” върху №31IV /1 ст./

№76 – черна препечатка “1909” върху №34IV /5 ст./

№77 – черна препечатка “1909” и “5” /под нея/ върху №38I

№78 – черна препечатка “1909” и “10” /под нея/ върху №36IV

№79 – керемиденочервена препечатка “1909” и “10” /под нея/ върху №39I

Препечатките “1909” върху всички горепосочени номера е с дължина 8 мм и височина на цифрите 2.2 мм. Поставени са в горната част на п.м. над главата на лъвчето. Цифрата “5” е с височина 6 мм и широчина: горе – 2 мм и долу 2.2 мм. Разстоянието между нея и “1909” е 11.5 мм. Цифрата “10” е с еднакви размери при №78 и №79. Височината ѝ е 6 мм, а най-голямата широчина 5 мм. Разстоянието между нея и “1909” при №78 е 10.5 мм, а при №79 – 11.5 мм.

Прочитайки внимателно горните редове сериозните филателисти не биха могли да не зададат въпрос – защо съставителят описва №75, №76 и №78 като получени /препечатани/ от изданията “Малък лъв IV” без да уточни за кои точно става дума? Дали тук се визират всички гребеновидно назъбени – на грапава, на целулозна и на много тънка хартия или се касае само за тези на целулозна хартия? И ако е така /последното/ – защо след №75, №76 и №78 не е поставена буквичката “б”?

Изключително интересен и същевременно труден за категоричен отговор въпрос, на който съставителят е длъжен да даде разяснение, ако претендира щогоде за някаква компетентност. Ето и отговор.

Истината е, че и съставителят не е съвсем наясно по този въпрос и затова се е “изхитрил” да отбележи само с “IV” гребеновидно назъбените като по този начин не е изключил нито една от трите букви – “а”, “б” или “в”. Но защо няма все пак категоричен отговор?

Няма такъв, а не би могло и да има, докато и други български филателисти не направят задълбочени изследвания по темата, които да бъдат съпоставени с тези на съставителя. Последният разполага с по 50-60 екз. ** от гореупоменатите номера и още толкова клеймовани, което все пак е недостатъчно количество за категоричен отговор. Въпреки всичко – до какви заключения е достигнал?

Най-лесно е да се започне пак отзад напред. Така и ще се направи. В това количество не е открит НИТО ЕДИН екз. от “в”, т.е. на много тънка хартия – под 0.050 мм. Но би ли могъл съставителят да е сигурен, че такива не съществуват когато добре е известно, че екземплярите от “в” са много редки? Не е открит и нито един екз. на т.н. грапава хартия, но това също не е достатъчно за категоричен отговор, защото няма с какво да го съпоставим /сравним/. ЛИПСВАТ необходимите паралелни изследвания по въпроса и точно по тази причина съставителят не си е позволил да изключи никой от известните видове хартии. Евентуално след публикацията на задълбочени такива бихме могли да се ориентираме към покатегорично становище и да добавим точните букви.

Между другото, това се отнася за повечето от изследванията на съставителя и разбираемо – за техните изводи. Какво да се прави – та нали точно поради

отсъствието на цялостни паралелни изследвания всеки си каталогира това, което му отърва или в най-добрия случай това, което е успял да препише и то заедно с печатните грешки, които по този начин се препотвърждават и съвсем заслужено разнасят “славата” на българската филателия, а оттам и на българските филателисти, че защо не и тази на България...?? Струва си да се замислим, нали?!

В таблицата за оценка първите две стойности са отбелязани с “а” и “б”, където “б” е изместена препечатка. В случая това е възможно само надолу, защото ако се измести нагоре или странично с 5 мм ще се получи съответно хоризонтално или вертикално разкъсана препечатка. При останалите стойности това понятие автоматично преминава към последните две по същата причина.

№	Препечатки с “1909”					✉ _Ⓢ	
	*	* _Ⓢ	Ⓢ _Ⓢ	(*)=Ⓢ	Ⓢ* _Ⓢ	ед. фр.	см. фр.
75 а	1.–	5.–	1.–	0.2	25.–	–	10.–
75 б	2.–	10.–	3.–	1.–	50.–	–	15.–
76 а	0.5	2.–	0.8	0.2	10.–	–	10.–
76 б	2.–	8.–	2.–	0.6	40.–	–	15.–
77	0.2	1.–	0.8	0.1	5.–	–	10.–
78	1.–	6.–	0.6	0.3	30.–	10.–	15.–
79	0.3	1.–	1.–	0.2	5.–	20.–	25.–
75 а-79	3.–	15.–	4.–	1.–	75.–		

Препечатките с “1909” върху “Малък лъв” може би държат рекорд /заедно с изданието “Разни препечатки” 1924 г./ и то световен по броя на своите разновидности и куриози, които според съставителя са повече от 130. Ако приемем определението ОСОБЕНОСТИ /Besonderheiten – от нем./ на колегите ни от Германия, които благодарение на него са изброили /открили/ около 70 такива в поредицата “МАКЕДОНИЯ” 1944 г. и освен това са прибавили поне още 30 позиции за различните типове и куриози на тази спекулативна препечатка, то съставителят съвсем спокойно /без да си дава зор/ би могъл да опише и класифицира, спазвайки филателните канони, поне 200 от този род за препечатките с “1909”. Но нека бъдем по-благоразумни и да не изпадаме в подобни крайности, които само биха навредили на българската филателия. Германците са богати хора и биха могли да си позволят лукса от 100 позиции в едно единствено спекулативно издание, но представяте ли си как би се почувствал бедният български филателист ако му предложим /каталогираме/ 200!? Ще се получи нещо като “на гол корем чифте пищови”. А и кому е нужно да отбелязваме всяка точка или чертичка пред и зад препечатката, всички изместени цифри от нея с детайлите до мм, всички типове на шрифта и разположението им, и т.н. и т.н. Всеки български филателист /дори и с минимална практика от 5-6 години/ би могъл да “открие” в един печатен лист /съдържащ 200 или 360 екз./ от това издание поне 50 Besonderheiten и ако не го мързи и има време за губене, то техния брой би достигнал 500, само за едномесечно изследване. Е, кажете ми, струва ли си труда и кой ли би ги каталогирал, а още по-малко и платил за тях? Ако това бъде прието не като извинение, а като благоразумна постъпка, то съставителят ще се почувства оневинен поне за известен период, т.е. дотогава, докато България заприлича на Швейцария или на Германия или поне на ...бяла държава. Ако това се получи някога то бъдете уверени, че ще се намерят и ненабедени филателисти, които ще каталогират всички Besonderheiten. Повярвай-

те /или по-точно ВЪРВАЙТЕ/ – не би трябвало да им завиждаме! Не бихте могли някога да ме обвините в лъжа, защото няма да доживея това НОВО ВРЕМЕ или как му казваха господата с НОВ МОРАЛ. Може и да се добави както казват западните ни съседи “да узнат пару и да си .... мамцу” иначе – Господ да ни е на помощ, но едва ли и Той би помогнал.

І₁№75 – хоризонтално разкъсана препечатка – горе долната част на “1909”, а долу горната част на “1909”. Разделителната линия минава през хоризонталното назъбване на екземплярите. * – 5, ** – 10

І₂№75 – вертикално разкъсана препечатка – в лявата страна на п. м “09”, а в дясната “19” * – 15, ** – 30

І₂№75 – част от вертикално разкъсана препечатка – само “09” в ляво или само “19” в дясно * – 50, ** – 100

□₁P/І₂№75 + І₂№75/ – хоризонтална двойка, съдържаща двете разновидности * – 100, ** – 200

ƒ№75 – обърната препечатка * – 50, ** – 100

İİ№75 – двойна. препечатка * – 50, ** – 100

İƒ№75 – двойна препечатка, едната обърната * – 50, ** – 100

□₂K/№75+№31IV/ – вертикална двойка, едната марка без препечатка * – 150, ** – 300

І₁№76 – хоризонтално разкъсана препечатка /вж. І₁№75/ * – 5, ** – 10

І₂№76 – вертикално разкъсана препечатка /вж. І₂№75/ * – 15, ** – 30

І₂№76 – част от вертикално разкъсана препечатка /вж. І₂№75/ * – 50, ** – 100

□₁P/І₂№76 + І₂№76 / – хоризонтална двойка, съдържаща двете разновидности * – 100, ** – 200

ƒ№76 – обърната препечатка * – 50, ** – 100

İİ№76 – двойна препечатка * – 50, ** – 100

□₂K/№76+№34IV/ – вертикална двойка, едната марка без препечатка * – 150, ** – 300

№77P – “1990” вместо “1909” * – 500, ** – 1000, ○ – 700

№77_{о.е.1} – зелена вместо черна препечатка * – 100, ** – 200

Тази позиция не е куриоз със събран цвят, а неодобрена проба за цвят /видимост/ на препечатката /718 бр./

№77_{о.е.1P} – зелена препечатка “1990” вместо “1909” * – –:– /2 екз./

№77_{о.е.2} – червена вместо черна препечатка * – 100, ** – 200 Позицията е подобна на №77_{о.е.1} /718 бр./

№77_{о.е.2P} – червена препечатка “1990” вместо “1909” * – –:– /2 екз./

Тук не са каталогирани препечатките “1969”, “1999” и др., защото съставителят до днес се е сблъсквал само с фалшификати от тези “куриози”. Това, разбира се, не би трябвало да се приеме за становище от последна инстанция по причина редкостта на подобни позиции, ако такива въобще съществуват. Нищо не пречи при откриване и експертизиране на екземпляри с оригинални препечатки “1969”, “1999” или други от подобен род, последните да бъдат каталогирани.

При №77, №78 и №79 умишлено са пропуснати типовете препечатки. Според съставителят те са най-малко четири на брой и каталогирането им би довело до увеличаване броя на разновидностите, куриозите и о.е. ОСЕМ пъти. Разбираемо е, че не бихте се съгласили с подобна постановка, а и по-преди беше спомената вредата от такова “раздуване на щата”.

Въпреки всичко казано съставителят е задължен поне да упомене за някои от различията в препечатките. На копието по-долу са показани два от типовете при №78. При тип I новата номинална стойност “10” се намира точно под цифрите “90” от “1909”. При тип II “10” е изместена вдясно и попада под “09”. Досещате се, че

при каталогиране на тези два типа на препечатката всички разновидности, куриози, о.е. и др. ОСОБЕНОСТИ биха се увеличили поне два пъти при стандартното местоположение на препечатката и най-малко четири пъти при разкъсаните. Съставителят не си е позволил подобно раздуване на обема поради изказаните вече съображения.

№78 тип I

№78 тип II

Интелигентните филателисти и без подсказване ще открият останалите три типа препечатки /възможно е набедените изследователи да се позатруднят, но това си е лично техен проблем – нека го приемат като тест/.

Експонираните по-горе две карета от №78 са от един и същ печатен лист – горна част на ляво крило. Съставителят никога не е притежавал цял п.л. от която и да е стойност на препечатките "1909" и поради тази причина не би могъл да се произнесе кой от типовете би трябвало да се приеме за по-рядък. Все пак ще си позволи да изкаже незаангажиращо мнение. Частта от п.л., от който са отделени тези две карета съдържаше 40 екз. – 4 реда по 10 екз., разположени хоризонтално. Тип I екз. обхващаха 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9 и 10 вертикални редове, а тип II – 7 и 8. Или – в тази част от п.л. биха се наброили 32 екз. от тип I и само 8 от тип II. Какво е разположението на екз. от тип I и тип II в дясното крило на п.л. на съставителя не е

известно. Последният притежава общо около 120 чисти и клеймовани екз. от №78, от които бяха отделени само 9 бр. тип II. Или – съотношението на тип I към тип II /предполагаемо/ не би трябвало да е по-малко от 10:1.

За да се установи точното съотношение на тези два типа са необходими поне още две /цялостни, не непълни подобно това на съставителя/ изследвания и поне един цял печатен лист /2x100–10x10/. Това е една привлекателна възможност за онези филателисти, които биха желали да посветят част от свободното си време за така необходимите на българската филателия ЗАДЪЛБОЧЕНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ, без които последната е немислимо да се придвижва напред. При наличие на необходимия марков материал /поне един цял неразкъсан п.л. от №78/ подобно изследване би могло да се осъществи за около 10 дни /максимум/ и да се опише за още 3. За съжаление, съставителят не разполага с така необходимия му марков материал, въпреки дългогодишното търсене на такъв.

1₁№78 – хориз. разкъсана препечатка – “10” над “1909” * – 15, ** – 30

1₁№78 – част от хоризонтално разкъсана препечатка – само “10” в средата * – 150, ** – 300

□₂PN№78/1₁№78 + 1₁№78/ – вертикална двойка, съдържаща и двете разновидности * – 150, ** – 350

1₂№78 – вертикално разкъсана препечатка – “09” над “0” вляво, а “19” над “1” вдясно * – 15, ** – 30

1₂№78 – част от вертикално разкъсана препечатка – само “09” над “0” вляво или само “19” над “1” вдясно * – 50, ** – 100

□₁PN№78/1₂№78 + 1₂№78/ – хоризонтална двойка, съдържаща и двете разновидности * – 100, ** – 200

‡№78 – обърната препечатка * – 100, ** – 200 /180 бр./

‡‡№78 – двойна препечатка * – 100, ** – 200

‡‡‡№78 – тройна препечатка (*) – 50 /180 бр./

1₁‡№78 – двойна препечатка, едната хоризонтално разкъсана * – 50, ** – 100

1₁‡№78 – двойна препечатка, едната само част – две “1909” и едно “10” или две “10” и едно “1909” * – 100, ** – 200

□₂K/1₁‡№78 + 1₁‡№78/ – вертикална двойка, съдържа двете разновидности на двойната препечатка * – 400, ** – 800

Трябва да се отбележи, че тройната препечатка ‡‡‡№78 в действителност представлява две стандартни препечатки почти една върху друга /с изместване от 3 мм нагоре за втората/ и една хоризонтално разкъсана /“10” над “1909”/. От това следва, че би трябвало да съществуват и 20 екз. тройни препечатки, в които третата е само частична. Или – трябва да има екземпляри с две “10” и три “1909”, а така също и вертикални двойки, съдържащи тази разновидност и тройната препечатка. Съставителят не притежава подобни, нито ги е виждал, но логиката на анализа е неумолима и безапелационна – те трябва да съществуват, освен ако не им се е случило нещо /унищожени или извън България/. При евентуалното им откриване /в известност/ последните ще бъдат каталогирани и оценени. Оценките им не би трябвало да надхвърлят с повече от 200-250% цената на тройната препечатка за разновидността и максимум 400% за вертикалната двойка.

Също така би трябвало да се знае, че обърната препечатка ‡№78K е известна САМО като хоризонтално разкъсана – в средата на п.м. обърната “1909”, а обърнатата “10” е хоризонтално разполовена като всяка една от половинките е разположена в горната или долната част на п.м. така, че обхващат назъбването. И тук би трябвало да съществуват 20 екз. САМО с част от обърнатата препечатка, както и вертикални двойки съдържащи обърнатата препечатка и частичната такава. Оценките им съответно не би трябвало да надхвърлят с повече от 200-250% и

400% тази на обърнатата препечатка. До днес няма съобщение за известност.

$\mathbb{1}_1\mathbb{N}79$ – хоризонтално разкъсана препечатка – “10” над “1909” или “10” в средата на п.м., а “1909” разполовена в горната и долната част на същата * – 5, ** – 10

$\mathbb{1}_1\mathbb{N}79$ – част от хоризонтално разкъсана препечатка – само “10” или само “1909” * – 30, ** – 60

$\square_2\mathbb{P}\mathbb{N}79$ – вертикална двойка, съдържаща двете разновидности / $\mathbb{1}_1\mathbb{N}79 + \mathbb{1}_1\mathbb{N}79$ / * – 50, ** – 100

$\mathbb{1}_2\mathbb{N}79$ – вертикално разкъсана препечатка – “09” над “0” вляво и “19” над “1” вдясно * – 10, ** – 20

$\mathbb{1}_2\mathbb{N}79$ – част от вертикално разкъсана препечатка – само “09” над “0” вляво или само “19” над “1” вдясно * – 50, ** – 100

$\square_1\mathbb{P}\mathbb{N}79$ – хоризонтална двойка, съдържаща двете разновидности / $\mathbb{1}_2\mathbb{N}79 + \mathbb{1}_2\mathbb{N}79$ / * – 100, ** – 200

$\mathbb{N}79\mathbb{P}$ – “1990” вместо “1909” ** – 200, * = $\emptyset$ – 100

$\mathbb{N}79\mathbb{P}_1$ – “909” вместо “1909” * – 500 ** – 1000. Оценката е валидна само за хоризонтални или вертикални двойки съдържащи $\mathbb{N}79$ и $\mathbb{N}79\mathbb{P}_1$. /изв. 6 бр./

$\mathbb{1}\mathbb{1}\mathbb{N}79$ – двойна препечатка * – 25, ** – 50

$\mathbb{1}_{1,2}\mathbb{1}\mathbb{N}79$ – двойна препечатка, едната разкъсана хоризонтално или вертикално * – 75, ** – 150

$\mathbb{1}_{1,2}\mathbb{1}\mathbb{N}79$ – двойна препечатка, едната само част от хоризонтално или вертикално разкъсана препечатка – т.е. две “10” и една “1909” или две “1909” и една “10”, две “09” над “0” и една “19” над “1” или две “19” над “1” и една “09” над “0” * – 150, ** – 300

$\square_{1,2}\mathbb{K}\mathbb{P}$ / $\mathbb{1}_{1,2}\mathbb{1}\mathbb{N}79 + \mathbb{1}_{1,2}\mathbb{1}\mathbb{N}79$ / – хоризонтална или вертикална двойка, съдържаща две от посочените възможни разновидности * – 200, ** – 400

$\mathbb{N}79_{o.e.}$ – черна вместо червена препечатка, неодобрена проба за цвят /видимост/ на препечатката /подобна на тези при $\mathbb{N}77$ / . Мастилото е БЕЗ гланц /вж. $\mathbb{N}50$ / . * – 100, ** – 200 /360 бр./

$\mathbb{1}_1\mathbb{N}79_{o.e.}$ – хоризонтално разкъсана черна вместо червена препечатка – “10” над “1909” * – 120, ** – 250 /330 бр./

$\mathbb{1}_1\mathbb{N}79_{o.e.}$ – част от хоризонтално разкъсана черна вместо червена препечатка – само “10” без “1909” * – 500, ** – 1000 /30 екз./

$\square_2\mathbb{P}_{o.e.}/\mathbb{1}_1\mathbb{N}79_{o.e.} + \mathbb{1}_1\mathbb{N}79_{o.e.}$ – вертикална двойка, съдържаща и двете разновидности на неодобрената проба за цвят ** – 1500. Теоретично би трябвало да съществуват точно 30 подобни двойки. За повече от половин век филателни занимания съставителят не е имал щастието да види дори и една. Разбира се, това не е от решаващо значение за отговор на въпроса – има ли ги изобщо, запазени ли са до днес или са били отделени още в печатницата от контролата??

До момента няма категоричен отговор на въпроса и на това основание съставителят не си е позволил да ги изключи от каталога. Дори и да не съществуват, вреда от оценката не би могла да възникне, защото последната не би могла да се отнесе към която и да е друга позиция на опитните екз. в това издание. Както е известно при зелената и червената неодобрена проба /вж. $\mathbb{N}77$ / разкъсани препечатки не са открити.

На съставителя е добре известно, че много филателисти не биха приели за нормално раздутия обем и описанията на различните разновидности и куриозите при $\mathbb{N}79$. Това се прави с единствена цел да се избегне будкаджийското каталогизиране, при което действително редките и ценни филателни материали се обезценяват. Съставителят не би препоръчал и каталогизиране подобно това на “Михел”, където е оценена само двойната препечатка при $\mathbb{N}79$ /а тя е най-често срещаната се – около 2200-2400 екз. според съставителя/ и под нея е споменато за съществу-

ванието на извънредно много сгрешени препечатки. НЕДОПУСТИМО е да се каталогира и оцени /и то нереално – завишено/ само най-евтиния и най-често срещащ се куриоз. Далеч по-добре би било /щом авторите не са наясно с поредицата – о.е. разновидности и куриози/ този куриоз ИЗОБЩО да не се каталогира, а само да се спомене, че от всички позиции са известни разновидности и куриози със съответната препратка към специализирано издание или и без последната. Но да наградиш помияра и същевременно да подминеш чистокръвната овчарка си е чиста проба некомпетентност – и на български и на немски!

И ако на “Михел” би могло да се прости в определена степен /последният никога не е предявявал претенции да бъде приеман като специализиран за България/, то тук подобно отношение към каталогизирането би означавало само липса на професионализъм.

Тази поредица /според М. Малчев/ е била в употреба до края на 1909 г., но са известни пътували материали до март 1910 г.

Официално приети тиражи: №75 – 2300000, №76 – 378000, №77 – 408000, №78 – 395000 и 79 – 360000 екз.

Според съставителя тук не биха могли да влизат няколкото хиляди разновидности и куриози, описани по-горе и не били в употреба.

Препечатки върху “Княз Фердинанд I” с “1910” и нови номинални стойности

В първите дни на м. октомври 1910 г. влиза в употреба ново провизорно издание, за което са послужили №55 и №58 от поредицата “Княз Фердинанд I”. Върху последните е поставена препечатка “1910” /над лика на Княза/ и нови номинални стойности – съответно “1” и “5” в средата на надписа “стотинки” /под лика на Княза/. Препечатването е извършено в Държавната печатница, София по типографен способ. Размери на препечатките: на “1910” – височина 2.3 мм и дължина 7 мм. Височината на “1” и “5” е еднаква – 4.5-4.6 мм. Основата на “1” в най-широката част е 2.5 мм, стволът – 1 мм, горната част – 1.8 мм. Цифра “5”: най-голяма широчина в долната част 3 мм, в горната – 2 мм. Разстоянието между “1910” и цифрите е 18 мм.

1910, октомври; Временно издание с препечатки; ТП в ДП, София

№80 – препечатка “1910” над “1” с тъмносивосиньо мастило върху №55. Мастилото е с много малко гланц.

№81 – препечатка “1910” над “5” с тъмносиньо или черносиньо мастило върху №58. Мастилото е с повече гланц.

И тук, подобно на всички провизорни издания, не липсват изместени, разкъсани и двойни препечатки както и опитни екземпляри от двете стойности. За първи път се сблъскваме с неодобриени проби за шрифт /вж. №80_{о.е.1}/.

№	Препечатки с "1910"				⊕ _⊙		⊗ _⊙	
	*	** _⊙	⊙ _⊙	(*)= ⊙	** _⊙	⊙ _⊙	ед. фр.	см. фр.
80 а	3.-	8.-	1.30	0.65	36.-	90.-	-	30.-
80 б	10.-	30.-	5.-	1.-	150.-	-:-	-	50.-
81 а	1.-	2.-	0.70	0.35	9.-	40.-	-	15.-
81 б	10.-	30.-	5.-	1.-	150.-	-:-	-	50.-
80а-81а	4.-	10.-	2.-	1.-	45.-			

Трябва да се отбележи, че изместените препечатки при това издание са сравнително по-редки. На практика те са възможни само при изместване вляво или вдясно с около 5-6 мм. И тук се наблюдават два типа препечатки подобни на тези с "1909". Разбира се, пак няма да бъдат каталогирани. Ще се спрем върху основните разновидности, куриозите и най-вече – опитните екземпляри.

В записките си М. Малчев описва №80 като известен и само с "1" без "1909". В колекцията му такъв екземпляр не беше открит. Не става ясно дали е разновидност или куриоз. До съответната публикация с експониран материал съставителят не е склонен да го каталогира, защото не е в състояние дори да го класифицира.

⊕⊕№80 – с двойна препечатка * – 400, ** – 800

№80_{о.е.1} – с черна препечатка, в която единицата е по-тънка и малко по-висока – около 5 мм * – 200, ** – 400. Според съставителя това е неодобрена проба за цвят на препечатката и същевременно за шрифт. /100 екз./

⊕⊕№80_{о.е.1} – с двойна препечатка подобна на горната * – 200, ** – 400 100 екз.

⊕⊕⊕№80_{о.е.1} – с тройна препечатка, същата като горните две * – -:- /изв. само 4 екз./, открити в колекцията на М. Малчев. Тези грешки /?/ или макулатури /??/ са в лошо качество – смачкани, с остатъци от същите тройни препечатки залепени от обратната страна на п.м., с повредено назъбване и др., което недвусмислено говори, че п.л. е бил смачкан, захвърлен и по всяка вероятност част от него е била изнесена неофициално от печатницата. Всички останали о.е. и куриози от № 80 и № 81 са били продавани в пощенската станция в София за филателни нужди след 1919 г. В голямата си част последните са и до днес в идеално качество – **

⊕₁№81 – хоризонтално разкъсана препечатка – "5" горе, а "1910" под нея * – 100, ** – 200 /80 екз./

⊕₁№81 – част от хоризонтално разкъсана препечатка – само "5" в горната част на п.м. * – 250, ** – 500 /20 екз./

⊕₂PN№81 – вертикална двойка, съдържаща и двете разновидности /⊕₁№81 + ⊕₁№81/ * – 400, ** – 800 /възможни 20 екз./

⊕_{1,2}№81 – двойна препечатка, едната разкъсана хоризонтално и вертикално * – 350, ** – 700 /80 екз./

⊕₂№81 – двойна препечатка, едната само част от вертикално разкъсана

* В записките си М. Малчев не е отбелязал откъде се е сдобил с тези макулатури. Най-вероятно е Спиро Македончето да ги е забърсал от печатницата, след което в "Дивите петли" после кратък пазарлък е станала "размяната" срещу две ракии. Дали е така – не е толкова важно. Интересното в случая е, че тук за първи път се срещаме с неодобрени проби за шрифт – единствен случай в българската филателия. Не е изключено и преди 1910 г. да е имало друг подобен при временните издания, но запазени екземпляри не са известни. /б.с./

препечатка – “09” * – –:– /възможни 20 екз./ . Последните две позиции са много редки

№81_{о.е.1} – черна вместо тъмносиня препечатка /неодобрена проба за цвят на препечатката/ * – 200, ** – 400 /100 екз./

№81_{о.е.2} – черносиньозелена вместо тъмносиня препечатка /неодобрена проба за цвят/ * – 200, ** – 400 /100 екз./

№81_{о.е.3} – зеленомаслинена вместо тъмносиня препечатка /неодобрена проба за цвят/ * – 200, ** – 400 /100 екз./

Опитните екземпляри при това издание са много по-редки от подобните в предшестващите ги две от 1909 г. Изключение прави само №74_{о.е.}. Според М. Малчев 50 бр. от нея са били закупени от чуждестранен търговец и разпродадени в чужбина парче по парче. В България днес има не повече от 5-6 екз. от тази неодобрена проба. Това е може би и обяснението, поради което “Михел” каталогира само нея и черната препечатка №72_{о.е.1}. Пак според М. Малчев по-голямата част от тиража на последната също е бил изнесен и разпродаден в чужбина. Съставителят не е съвременник на събитията, но според материалите, намиращи се в България и в колекциите му горното не е далеч от истината. Самите тиражи го подсказват. Извън България №81_{о.е.1,2 и 3} изобщо не са популярни. Не са каталогирани в никой чуждестранен каталог. Не се предлагат и на аукционите. Положението с №72_{о.е.2} е абсолютно същото – нито е каталогирана, нито е известна, въпреки че тиражът ѝ е почти двойно по-малък от този на №72_{о.е.1} – черната препечатка. От последната съставителят притежава 4 /четири/ карета, от които две с милезимите – 1901 и 1909. За сметка на това от другите опитни екземпляри – №72_{о.е.2} и №81_{о.е.1,2 и 3} няма и чифт. Има само по 1-2 отделни екземпляра със съмнително качество. Ако се обърнем към по-старите каталози /“КООП-КАТАЛОГ” “ДИГЕ” и цените в сп. “Пощенска марка”/ ще се убедим в горното. С изключение на №74, чийто тираж е извън България, ВСИЧКИ ОСТАНАЛИ ПРОБИ са с еднакви или съвсем близки оценки. Ето още една от големите беди за българската филателия.

Ровейки се в “Михел” набедените съставители на каталози и будкаджийски ценници определят оценките на българските пощенски марки на база ПРОЦЕНТ от чуждестранния каталог, където са каталогирани /в повечето случаи/ с по-висока оценка по-често срещачи се позиции. Взимайки тяхната база набедените поставят значително по-ниски оценки на некаталогираните, но в много случаи далеч по-редки и ценни от каталогираните. Тази практика е също една от причините много редкоти /било куриози, разновидности или о.е./ да бъдат обезценявани неправомерно и умишлено, т.е. не според редкостта им, а според субективното становище на някои каталози. Резултатът е известен – далеч по-редки позиции – нискокаталогирани или въобще некаталогирани, напускат страната за срамно ниски цени. Каталогирането след време /както става обикновено – няколко години след появяването им на иностранните борси/ в “Михел” или другаде дава закъсняла представа за относителната им стойност, която при всички случаи е няколкократно по-висока от тази, за която са продадени /харизани/.

Що се касае до търговците, то становището им е ясно предварително – “тук няма пазар, така че каквото ми дадат все е кяр”. Напълно се потвърждават думите казани от М. Малчев на Г. Кусев преди повече от половин век. Какво е положението днес? Далеч по-лошо... поради продължаващата стагнация на международните филателни пазари почти няма търсене и предлагане на българска класика. Рядко появяващите се там редки позиции са с относително прилична цена, която е далеч от възможностите на българските филателисти, но своевременно се изкупуват от чуждестранни търговци и потъват, препродадени вече, в известни и неизвестни колекции, чийто притежатели никога не биха стъпили в България, камо ли да продават там материалите си. През последните десетилетия това е ГЛАВНАТА и ОС-

НОВНА причина, поради която НЯМА български експонат на български изложител, получил златен медал на световна филателна изложба ИЗВЪН пределите на България. По всичко личи, че това не би могло да стане и тук. Може би ще трябва да изминат десетилетия, докато това положение се промени.

Според М. Малчев №80 и №81 са били в употреба до края на 1910 г. /??/
Тираж: 500000 поредици.

“Изгледи и портрети” 1911 г.

На 14 февруари 1911 г. влиза в употреба първата редовна поредица п.м. след обявяване независимостта на България. До тогава всички такива, носещи надпис различен от БЪЛГАРСКА ПОЩА или изобщо без идентифициращ ги такъв, не са били одобрявани от СПС по политически причини. Всичко това остава в миналото и българските п.м. вече могат да носят заслужено надпис ЦАРСТВО БЪЛГАРИЯ или само БЪЛГАРИЯ.

По настояване от Двореца клишетата за отделните стойности са поръчани и изработени в Лондон от “Bradbury, Wilkison & Co” по проекти от картини на известни български художници и портрети на цар Фердинанд I. Отпечатването е извършено в Италия от Officina calcografica Italiana di Roma по метода на дълбокия меден печат. Използвана е бледокремава тънка хартия с дебелина 0.070 за 1 и 15 ст. и 1 лв. и по-дебела бяла – 0.095+ мм, за всички останали стойности. Гумировката е бледокремава до светлохромовожълта добре наслоена, “леко” грапава и с малко лъскавина – по-силно изразена при екземплярите от 1, 15 и 1 лв., където е и погладка. С изключение на последните всички други са двуцветни като вторият цвят навсякъде е черен – центъра на изгледа или портрета. Назъбването е линейно 12 – не много чисто, особено при малките стойности. Поредицата съдържа 5 портрета на Царя, 6 изгледа и една военна сцена. Общо взето качеството е на ниво за времето си.

1911, 14 февруари; Редовни – “Изгледи и портрети”; © Г. Евстатиев – №82, №83, №85, № 86, №88, №89 и № 93, А. Митов – № 84, № 87, № 91 и № 92, Я. Вешин – №90; ДМП в ОСИ Рим, Италия; лин.наз. 12; 100 /10x10/

№82

№83

№84

№85

№86

№87

№88

№89

№90

№91

№92

№93

- №82 – 1 ст. чернозелена /Асеновата крепост/
№83 – 2 ст. черна/тъмнорозова, светлочервена /Цар Фердинанд в генералска униформа/
№84 – 3 ст. черна/кафеникавокарминена /изглед от Търново/
№85 – 5 ст. черна/тъмнозелена /Цар Фердинанд в кавалерийска униформа/
№86 – 10 ст. черна/тъмночервена /Цар Фердинанд в адмиралска униформа/
№87 – 15 ст. кафявооранжева /Проломът в Искърското дефиле/
№88 – 25 ст. черна/тъмновиолетовоултрамаринена /Цар Фердинанд в параден мундир/
№89 – 30 ст. черна/синя /Рилският манастир/
№90 – 50 ст. черна/тъмнооранжева /Цар Фердинанд със синовете си Борис Търновски и Кирил Преславски пред военен лагер/
№91 – 1 лв. тъмнокафява /Цар Фердинанд със средновековни кралски атрибути/
№92 – 2 лв. черна/светловиолетовопурпурна /манастирът Света Троица/
№93 – 3 лв. черна/тъмнопурпурновиолетова /пристанището на Варна/

От всички двуцветни се срещат екземпляри с изместен център. Когато изместването е по-голямо от 1.5 мм оценката се увеличава с 100%. От всички стойности са известни неназъбени екземпляри, които са много редки. От 2 ст. са известни екземпляри с променен цвят – черна/тъмновиненочервена вместо черна/светлочервена. Според М. Малчев с този цвят са били продадени два п.л. /200 екз./ на търг през 1929 г. Последните не са били НИКОГА в употреба. Известните клеймовани екз. са подпечатвани за услуга много по-късно, когато поредицата не е била в употреба. От 3 ст. са открити няколко екз. с двоен отпечатък на рамката /първия цвят/. От този куриоз би трябвало да е отпечатан цял п.л. От 5 ст. са известни също няколко екз. с двоен отпечатък на центъра /втория цвят/. И тук би трябвало да е отпечатан 1 п.л. От 10 и 25 ст. са открити неназъбени помежду двойки. От №90 – 50 ст. е бил отпечатан погрешно един п.л. с обърнат център. Този лист попада в пощенската станция на гр. Пловдив, където в срок около 45 дни бива разпродаван парче по парче и облепен върху действително пътувала по пощата кореспонденция. Този куриоз е т.н. “Обърнатата конница” * – най-популярният и световно известен куриоз от българските пощенски марки. Разбира се, това не означава, че е и най-рядко срещащ се, въпреки най-високите оценки, поставяни му в наши и чужди каталози. Тук се сблъскваме с един добре известен пазарен феномен, породен от липсата на информация /в повечето случаи незнание, съпроводено с нежелание за безпристрастна оценка от страна на съставителите на каталози, продиктувано от определени пазарни тенденции и не рядко от други интереси/ – по-често срещащо се, по-малко ценно, но повече търсено да се оценява значително повече от по-рядкото, по-ценното, но по-непопулярното, а оттам и по-малко търсеното. Разбира се, филателистите, познаващи добре българската класика както наличието и разпространението на куриозите от периода 1879-1888 г. са на дру-

---

* Наименованието “Обърната кавалерия” НЕ Е ТРАДИЦИОННО. Последното се появи по едно и също време с “НАДПЕЧАТКАТА” и е най-яркото доказателство за това как НАБЕДЕНИ филателни деятели, осъзнали добре филателната си импотентност и незнаяки какво друго да сторят щото последната да не личи поне от пръв поглед, се заеха да кръщават поредици, куриози и др., изяждайки хляба на нищо неподозиращите лексикографи. Съставителят /а дали само той/ не познава друг европейски народ, който в един изключително кратък период – по-малък от половин век /нищожен от историческа гледна точка/, успя да загуби освен трудолюбието, но и по-голямата част от традициите си, изграждани, отстоявани и същевременно идентифициращи го повече от хилядолетие. Ех, БЪЛГАРИНО, защо се чудиш, че си на това доредже?! /б.с./

го мнение. Никой от тях никога не би запатил за една “Обърната конница” и половината от оценката ѝ в “Михел”. От друга страна същите тези филателисти не биха се подвоумили дори за минута и биха предпочели класическите куриози от първите ни поредици като 5 ст. “Царска поща” с обърнат фон, 3 ст. “Голям лъв” също с обърнат фон /да не говорим за неназъбената 25 сантима ѝ розовата 5 “стогин”, които по неизвестни за съставителя причини изобщо не са били оценявани до днес, в който ѝ да е чуждестранен каталог дори и с –:–, въпреки че съществуването им е категорично доказано/ или който и да е от типографните такива, чиито общ брой не е по-голям от този на известните “Обърнати конници”. При всички случаи първите са далеч по-редки, а оттам би трябвало да бъдат и относително по-високо оценени поне в каталозите. Но каква е действителността? Добре известният и уважаван от повечето филателисти в България каталог “Михел” /заради сравнително прецизното каталогирание на българските п.м./ оценява т.н. “Обърната конница” на 15000 ДМ, а всички останали /от класиката ни/ между 6 и 9 хиляди. На какво се дължи това? Категорично не само на моментни пазарни тенденции, защото каталожните оценки ВИНАГИ са ги изпреварвали с определен процент често за години напред.

Обърнете внимание на една малка, но не НЕЗНАЧИТЕЛНА подробност. Никъде и след никой от нашите класически куриози не е посочен поне приблизителният /разбираемо е, че точният НИКОГА не би могъл да бъде установен/ брой на известните екземпляри, за който не съществуват спорове. Примерно – след “Обърнатата конница” би могло да се отбележи “ИЗВЕСТНИ ОКОЛО 30 ЕКЗЕМПЛЯРА” и забележете – НИКОЙ ФИЛАТЕЛИСТ /включая и съставителя/ НЕ БИ МОГЪЛ ДА ИЗРАЗИ СЪМНЕНИЕ. И още – след всички споменати по-горе би могло да се запише /без каквото и да е страх от грешка или умишлена манипулация/ “ИЗВЕСТНИ ОКОЛО 10 ЕКЗЕМПЛЯРА”. И пак никой филателист /дори и съставителят/ не би ги обвинил в неточност.

И сега нека си зададем въпроса – защо “Михел” /или който и да е друг каталог от уважаваните/ не постъпва така? Да не би съставителите му да са в неведение относно гореизложеното? Хайде, холан – много добре им е известно, че и повече!! Да, значително повече отколкото на редовите български филателисти по понятни причини. И какъв би могъл да бъде отговорът на такъв парадокс? Отговорът е колкото труден, толкова и прост. Защото тогава не биха могли да отговорят на автоматично възникващия елементарен въпрос – щом като са по-малко /сиреч – по-редки/ и като класически такива то, защо са оценени по-ниско?? Ето, оттук би произтекло и основното противоречие, което уважаваният “Михел” /а и останалите повече или по-малко уважавани каталози/ предварително и “тактично” си спестява. Та нали в противен случай биха го обвинили в “разногледство” – хайде да не споменаваме за некомпетентност или дори пренебрежително отношение, което все таки личи от пръв поглед. Ей, Богу, трудно би било на всеки, който изпадне в подобно,, меко казано, неудобно положение!

Но...няма като как! Ще се понапънем и ще го преживеем. Щом становището на “Михел” /за другите да не говорим/ е такова, щом и търговците на овчи кожи са продавали навремето розовата 5 ст. “Голям лъв” за по-малко от 10 лв. /поне така твърди в записките си М. Малчев/, щом и най-изтъкнатият ни навремето филателист /нека приемем за такъв А. Рихтер/ е предлагал цели четири години неуспешно 5 ст. “Царска поща” с обърнат фон за 5 /пет/ лв. и чак на петата година е намерил “будала” за мющерия /и то чужденец – да не си помислите, че е някой наш сънародник–тарикат/, щом и хитроумното еврейче С. Блаушайн е продало /по-точно харизало/ 100000 п.м. /без изключение класически/ за няколко долара на някакъв си “балъкчия” от Смирна и за този голям “удар” е трябвало да обиколи света ... то с какво право днес бихме могли да искаме повече?! Ето го и неподправеният катего-

ричен отговор – българската филателия си е сбъркана от самото начало, от първия си рожден ден, а може би и от зачатие ... всичко в нея е куриозно, а самата тя е най-големият световно известен куриоз ... И днес ще са необходими усилията на всички български филателисти, а и не само техните, за да може хеле малко от малко да отлепи от тинята, в която гние десетилетия.

Ако /макар и случайно/ има несъгласни /или другомислещи/, то нека публикуват опровержение с доказателствен материал. Съставителят ще им заплати всички разноски включая труд и загубено време според европейските стандарти за научен труд, отговарящ на степен ДИСЕРТАЦИЯ, а не като за някакво си мижаво “изследване”, независимо дали ще бъде кръстено “студия” или тюрлюгювеч и то с туй. /тур. – пух, перуш/

Това е, уважаеми колеги, голата и неподправена истина за българската филателия, която всеки странстващ /дори и не музикант/ с усмивка би нарекъл “Рапсодия в сиво и черно”.

Ако някои господа /визират се предимно търговци и “филателни деятели” от близкото минало/ си въобразяват, че вълната на търговската експанзия от 60–те до 80–те години на миналия век е заляла със “златен дъжд” България и българските филателисти, то много се лъжат. Каква беше истината за онова време, кой спечели, кой загуби и каква в края на краищата е равносметката за българската филателия като цяло? Отговорът на този въпрос е ЛИЧНО СТАНОВИЩЕ на съставителя и незаангажира никой от гореупоменатите:

1. През тези “златоносни” години българското маркоиздаване бълваше ежегодно средно от 80 до 100 и повече различни п.м. и сувенирни блокчета с тиражи многократно надхвърлящи нуждите на пощенските служби и тези на филателистите. Разбира се, това беше едно допълнително перо за попълване дупки в бюджета, което стриктно се планираше и ВИНАГИ преизпълняваше както по отношение на позициите, така и относно общата номинална стойност на продукцията – п.м.

2. В интерес на истината имаше и облагодетелствани – няколко стотици филателисти, които се изживяваха като търговци /дейност, която негласно се поощряваше от държавни институции под благовидното наименование “размяна”/. Добре известно е, че през тези години личната инициатива не беше на мода, а търговията с п.м. си остана като едно малко, но благословено и сравнително спокойно поле за изява в тази насока. Разбираемо е, че и тук корупцията и особено спекулатата бяха отвоювали “запазени” периметри. Дузина приложници /в голямата си част бездарни/ претворяваха повелята на Партията и правителството в шарени картинки. Част от тези картинки /особено онези със спекулативните тиражи/ пълнеха гущите на определен кръг от хора /облагодетелствани от служебно или др. положение/ в това число и “филателни деятели”. Нека не изпадаме в подробности, които са обществена тайна. Целта на тези редове е не да засегне отделни личности или кръгове, а да направи една равносметка, която не би могла да бъде достоверна без тази ретроспективна картина.

3. Заедно с “регламентирания” износ на тези картинки страната напуснаха и повече от 90% от класическите п.м., които НИКОГА няма да се завърнат обратно при настоящото икономическо състояние на населението, а то в обозримо бъдеще едва ли би се променило много при “мъдрото” управление на хората с “нов морал”, които донесоха със себе си “новото време” и всичко онова, от което не се нуждаем.

4. Още в края на 60-те години се почувства глад за класически п.м. и реакцията не закъсня. Появиха се професионално изготвени фалшификати, които заляха страната и европейския филателен пазар. На съставителя бяха необходими близо 5 /пет/ години, за да идентифицира около 100 /сто/ позиции изцяло или частично фалшифицирани.

Досещате се, че не е открил всичко фалшифицирано, но да се надяваме, че и това ще стане.

5. Складовете на “Българска филателия” са пълни с картинките от “златния” период, което ежегодно сваля цената на тази продукция, отдавна преизпълнила предназначението си. Това положение не би могло да се подобри, освен ако тези количества не бъдат унищожени, но дори и подобно радикално решение едва ли би помогнало много – ще се окаже, че и то, подобно другите реформи в България, е закъсняло с повече от десетилетие.

6. Колекциите /става дума за българските класически такива/ на малкото останали днес филателисти-колекционери са пълни с “експертизирани” фалшификации, които не струват дори боята и хартията от която са направени.

7. Небето се поизчисти, “златният дъжд” спря, но ...времето “застудя” – противно на оптимистичните политически прогнози, щедро раздавани от набедени политици, които един добър стопанин не би цанил и за ратаи в стопанството си. Спряха и доходите на тези, които продължават да мечтаят за връщането на онези години. Но връщане назад НЯМА да има и това добре се осъзнава и от търговци и от “филателни деятели”, които със зъби и нокти се стремят да запазят /доколкото е възможно/ трохите от едновременния “пир по време на чума”.

8. Категорично и безвъзвратно загубиха редовите филателисти /тези, за които е написан този каталог/, вложили трудно спестените си левчета в тези спекулативни издания. Днес колекциите им нямат почти никаква стойност – не биха могли да ги продадат и за 20% от това, което са платили преди 30 и повече години.

9. Загуби и то НЕОБРАТИМО българската филателия като цяло – каквото имаше по-ценно напусна страната за жълти стотинки. В интерес на истината и голямата част от фалшификатите отпътуваха предимно на Запад /сравнително малки са количествата, отлетели на Изток, Север и Юг/, но това в никакъв случай не би могло да компенсира загубата на редките класически материали, които в по-голяма или по-малка степен, но все таки представляват НАЦИОНАЛНО БОГАТСТВО. Добре известно е, че подобни загуби са НЕВЪЗВРАТИМИ. Който не вярва нека прегледа внимателно класическата си колекция /ако има такава изобщо/ и ще се убеди. В най-добрия случай там ще открие /при редките позиции/ регумирани или изцяло фалшифицирани екземпляри.

Съставителят е убеден “както, че ще съмне” /изобщо не си е правил илюзии в тази насока/ и мнозинството филателисти няма да се съгласят с неговото становище, особено набедените. За последните, а и за всички останали, които си въобразяват, че горното не отговаря на истината е ОПРЕДЕЛЕНА НАГРАДА по ИЗБОР – една поредица от 30-те години /от спортните/ в качество ** и то само срещу едно единствено условие – да притежават /по този каталог/ №2-4, №8-10 №21-23 и №27 с оригинална гумировка, дори върху последната да има лепенка колкото чорап. Онези, които представят тези 10 /десет/ екз. в качество *, на място и веднага получават наградата, ако се окаже, че са ОРИГИНАЛНИ. Ако ли случайно някой притежава гореупоменатите в качество **, то той ще получи като награда каре ** от поредиците, за които става дума по-горе. Експертизата се извършва от съставителя на място в присъствието на притежателя. Стари експертизи, фотоатести или други приумици от този род НЕ СЕ ВЗИМАТ под внимание! Наградите Ви очакват! Не губете време!

Нека се върнем на темата и се опитаме да дадем оценки на различните позиции от поредицата “Изгледи и портрети” 1911 г., които и в нашите и в чуждестранните каталози са определено подценени.

№	“Изгледи и портрети” 1911 г.					☒ _⊙	
	*	** _⊙	⊙ _⊙	(*)=⊙	⊞** _⊙	ед. фр.	см. фр.
82	0.15	0.60	0.60	0.05	2.50	–	5.–
83	0.20	0.80	0.40	0.06	3.50	–	5.–
84	0.20	0.80	0.50	0.07	3.50	–	5.–
85	1.–	5.–	0.50	0.08	15.–	100.–	5.–
86	2.–	10.–	0.40	0.08	50.–	5.–	5.–
87	2.–	10.–	0.80	0.08	50.–	5.–	10.–
88	0.20	1.–	0.50	0.06	4.50	5.–	10.–
89	3.50	15.–	0.80	0.12	75.–	15.–	15.–
90	25.–	80.–	2.–	0.50	400.–	35.–	50.–
91	15.–	70.–	1.50	0.30	350.–	40.–	50.–
92	0.40	2.–	2.–	0.10	9.–	100.–	200.–
93	1.50	6.–	16.–	0.50	28.–	150.–	300.–
82-93	50.–	200.–	25.–	2.–	1000.–		

В колонки ⊙_⊙ и ☒_⊙ са включени оценките на клеймовани екземпляри и такива върху плик с дата до 31.XII.1918 г. Кореспонденцията от освободените и окупирани територии 1912-18 г. е много по-рядка и оценката ѝ е строго индивидуална. Определя се от експерт-оценител. Най-редки са пътувалите материали от Одринско и някои части на Беломорска Тракия. Оценки за ⊙_⊙ – +100%.

Стойността 3 лв. се среща унищожена предимно с лилаво или виолетово датно клеймо “MANDATS”. Оценката в колонка ⊙_⊙ – е само за този печат. Унищожените с редовни черни кръгови пощенски печати от периода 1911-18 г., с четлив датен указател – +100%.

□№82П-№93П, – одобрени проби за цвят, неназъбени на картонена хартия БГ – –:–. Известни са фалшификати, наподобяващи пробите.

№83РЦ – черна/тъмновиненочервена вместо черна/светлочервена * – 100, ** – 200

№84К – двоен отпечатък на рамката /първия цвят/ * – –:– До днес е известен САМО 1 /един/ екз.

№85К – двоен отпечатък на центъра /втория цвят/ * – –:–. До днес са известни 3 или 4 екз.

☐₁№86 – хоризонтална двойка, неназъбена помежду * – –:–

☐₂№88 – вертикална двойка, неназъбена помежду * – –:–

№90_{о.ц.} – обърнат център /втори цвят/ ⊙_⊙ – 10000. Оценката се отнася САМО за унищожени с еднокръгови датни клейма Пловдив първокачествени екземпляри. Всички останали с по-къси или липсващи зъбци, репарирани или с други дефекти /второкачествени/ екземпляри са с оценки не по-високи от 5-6000 лв. за бр.

Според съставителя до днес са открити и известни 32 /тридесет и два/ бр. от този световноизвестен куриоз. Екземплярите са с датни клейма от 25 май до 7 юли 1913 г. /при възможен прочит/.

Има сведения за съществуването на неназъбени от една страна екземпляри от №82, №83, №85, №86, №87, №88 и №89. Съставителят е виждал такива само от двете малки стойности /лично е установил автентичността/. При линейното назъбване подобни куриози са възможни при ВСИЧКИ СЪЩЕСТВУВАЩИ СТОЙНОСТИ. Оценка * = ⊙ по 200 лв. за бр., независимо от стойността. Тези оценки са сравнително ниски за подобни милионни тиражи, но поне засега няма достатъчно сведения относно известните куриози от този вид.

Накрая съставителят ще си позволи да посочи някои особености, които притежават всички оригинални екземпляри от №90К_{о.ц.}, защото на пазара се появиха /след 1980 г./ професионално изготвени фалшификати, сполучливо наподобяващи т.н. “Обърната конница”.

1. Обърнатият център е същевременно изместен наляво и надолу съответно с 1.2-1.5 мм и 0.5-0.7 мм, в зависимост от коя част на печатния лист е бил отделен.

2. Хоризонталното изместване наляво е причината, поради която хоризонталните щрихи /черни на цвят/ от сюжета на центъра попадат върху лявата вертикална страна на вътрешната рамка без да достигат до орнаментите, но отчетливо се забелязват в бялото поле между двете успоредни вертикални линии, които съставляват рамката.

3. Вертикалното изместване надолу е причинило същото изместване на гореупоменатите хоризонтални щрихи, които се забелязват върху долната хоризонтална страна на вътрешната рамка. Видимостта им е най-добре открояваща се над първите три букви от надписа “БЪЛГАРИЯ”, който остава незасегнат.

4. Горните особености /т. 1, т. 2 и т. 3/ са причина черните щрихи да попаднат и върху инициалите на художника ЯВ, поставени в долния ляв ъгъл на вътрешната рамка.

Тези дребни наглед подробности не са забелязани от фалшификаторите. По всяка вероятност последните не са разполагали с оригинална “Обърната конница” и са използвали фотографска снимка, направена с непрофесионален фотоапарат.

Печатът “ПЛОВДИВЪ №1” е много добре копиран и също би могъл да заблуди. Върху фалшификатите, които съставителят е видял, се чете само българският текст /горната му част/. Датният указател не е попаднал върху фалшифицираните екземпляри.

Хартията, от която са изработени фалшификатите е с дебелина около 0.075 мм, т.е. значително по-тънка от тази на оригиналите.

Ако запаметите горните особености няма да Ви бъде необходим нито експерт, нито фотоатест, нито уверения /в повечето случаи от Auchprüfer-и, с далеч по-малки познания от Вашите/, които много често се оказват лишени от достоверност. Разбираемо е, че след като изгорите, подведени от нечия експертиза /или горещи уверения/, ПОСЛЕДНАТА СЕ ОКАЗВА ВИНАГИ ПОДПРАВЕНА, а експертът никога не е и чувал за нея... и Господ да Ви е на помощ – съдът не би могъл...

Тиражи /в хиляди/: №82 – 50030, №83 – 10000, №84 – 3060, №85 – 45350, №86 – 35010, №87 – 3010, №88 – 15000, №89 – 1020, №90 – 1500, №91 – 530, №92 – 210 и №93 – 70.

“Цар Фердинанд I” 1912 г.

На 2 август 1912 г. е пусната в употреба юбилейна поредица по случай 25 г. от възшествието на Цар Фердинанд на българския престол. Клишетата са изработени по проект на художника Стефан Баджов в Държавната печатница във Виена, където е извършено и отпечатването на поредицата по нов модерен типографен способ. Използвана е бяла гланцирана хартия /с подсилен пълнеж от избелители – креда/, лесно чуплива и много чувствителна при най-малки механични вмешателства. /натиск, одраскване, ожулване, прегъване и др./. Дебелината ѝ е 0.066-0.070 мм. Гумировката е млечнобяла, с гланц, добре наслоена и трудно отстраняваща се при промиване, поради което и най-вече заради крехкостта ѝ, екземплярите много често се увреждат. Поставеното с по-голяма сила клеймо върху тях също ги поврежда. По тази причина първокачествените подпечатани екземпляри са рядкост.

Поради специфичните качества на гумировката, която с годините се свива и нагъва екземплярите в посока на гумираната страна, каретата и по-големите блокове много трудно се съхраняват.

Поредицата се състои от три стойности еднакви по формат /голям – 26x32 мм на рамката/ и сюжет.

1912, 2 август; Юбилейни – “Цар Фердинанд I” 1912 г; ТП в ДП Виена, Австроунгария; лин.наз. 11½; 50/5x10/

№94

№95

№96

№94 – 5 ст. черномаслиненна /нюанси/

№95 – 10 ст. светлокафявокарминена /нюанси/

№96 – 25 ст. тъмносивосиня /нюанси/

От №94 са известни екземпляри с ТЪМНОСИВОМАСЛИНЕН цвят. ЯСНО–ЗЕЛЕНИ, СВЕТЛОЗЕЛЕНИ или др. далтонистки измислици НЕ СЪЩЕСТВУВАТ. Учудващо /и неподлежащо на каквато и да е критика/ е нежеланието на съставителите на каталози /и наши и иностранны/ да каталогират п.м. с цветовете, които виждат, а не с тези, преписаните от далтонисти. Филателистите, които не притежават екз. от тази цвятова разновидност може да изгубят целия си живот в търсене на несъществуващия цвят или по-лошия /но с далеч по-голяма вероятност за осъществяване/ вариант – случайно /или не/ попаднал им този рядък екземпляр да не бъде оценен по достойнство с неизбежните последици – продажба или замяна за ...или както беше в поговорката – “кон за кокошка”. Лично съставителят /на млади години – ученически/ на ДВА пъти е допускал подобна грешка при размяна /щастливо съвпадение е, че при втората се оказа от печелившата страна/. Недобре, неточно и непрофесионално списваните каталози /да не говорим за будкаджийските ценници/ са една от главните причини щото аджамии филателисти да се самоощетяват /със или без помощта на по-напредналите си колеги/ при размяна или продажба. Няма, а и не би могло и да има филателист, който да не е допускал подобно самоощетяване, но трябва добре да се осъзнае, че всичко това влиза в графата “РИСКОВЕ НА ПРОФЕСИЯТА” и най-важното – все още няма /и никога няма да има/ дружество, организация или институт, който би застраховал дори и експерт срещу подобни рискове. Във филателията /за разлика от много други и далеч по-небогоугодни дейности/ всеки пропуск, всяка грешка в оценката на определен филателен материал /особено що се касае за редкостите/ се ЗАПЛАЩА и понякога много скъпо, поне за нашия стандарт.

Навсякъде /в наши и чужди каталози/ №94 с по-светлия цвят е отбелязан като грешка, сгрешен или сбъркан цвят и др. от този род, което на всички филателни езици, включително и на есперанто означава куриоз и нищо повече или по-малко. Но дали е така в действителност? Разбираемо е, че тук ще бъде поместено само становището на съставителя, който ще се постарее да го обоснове и теоретически, а и от практическа гледна точка /т.е. как се е получило така, че видите ли – точно 10 /десет/ п.л. са само с този “сгрешен” цвят. Не един /или два според някои/ както е при розовата 5 ст. “Голям лъв”, а цели 10 п.л.!! И за далтонистите е пределно яс-

но, че да се отпечатаат 10 п.л. със сгрешен цвят Е НЕВЪЗМОЖНО, особено когато има и контрола. Последната би пропуснала един или два /по недоглеждане/, НО НЕ И ПОВЕЧЕ, което недвусмислено и автоматично изключва предположението за грешка. Но като каква би трябвало да бъде класифицирана тогава тази 5-стотинкова п.м. с по-светъл цвят?

Отговорът на този въпрос бе даден още в главата “Голям лъв”. Спомнете си №19РЦ – 30 ст., “морава и бледозелена” /определението на Петко Караиванов/. И тук положението е АБСОЛЮТНО СЪЩОТО. Не се касае за сбъркан цвят, грешка или др., даващо възможност да я определим като куриоз. Касае се за ДОПЕЧАТ-ВАНЕ и нищо повече, което се потвърждава най-вече от наличието на 10 п.л. И като така тази рядка п.м. би могла да бъде класифицирана ЕДИНСТВЕНО и САМО като РАЗНОВИДНОСТ в ЦВЕТА /код РЦ/, което от друга гледна точка не я прави по-малко рядка и ценна. Тук става въпрос изключително и само за КЛАСИФИКАЦИЯТА /разбираемо – и за професионален подход/. Достатъчно много беше говорено за хилядите български куриози и “ползата” от тях. Крайно време е да се отърсим от всички заблуди!!

Историята на тази цветова разновидност е колкото интересна, толкова и криминална /според легендата – съставителят не е съвременник/. Тя е поместена в част V^a на каталога /иначе не бихте я прочели и с това бихте наранили самочувствието на съставителя/.

Тук ще споменем само най-важното. От №94РЦ – 5 ст. тъмносивомаслинена са известни 500 екз. /10 п.л./. Девет от тях са разкъсани парче по парче, залепени върху амбалажна пощенска хартия и подпечатани с еднокръгов 30 мм пощенски печат “ДОБРИЧЪ * DOBRITCH” едноредов, с хоризонтален датен указател е черно мастило. Известни са и по-малко от 10 екз. подпечатани с клейма “СОФИЯ”, “ТЪР-НОВО” и “ЛЕТНИЦА”. От останалите /около 40 бр./ с оригинална гумировка днес едва ли са “оживели” и половината. През 1930 г. /според М. Малчев/ в България са били известни 2 или 3 карета, един блок от 6 екз. и поне 14-15 единични бройки. В записките си /пак той/ съобщава, че “голяма част от тези светлозелени марки са със зацапана гумировка”. Какво точно е искал да каже, не е много ясно, но от подобно определение е видно, че не бихме могли да ги приемем за качество **.

Преди десетина години на Софийската борса търговецът-филателист Шишманов предложи на съставителя един неунищожен екземпляр от тази рядка цветова разновидност за 150 ДМ. Подобно събитие на борсата /според съставителя/ не бе се случвало поне от 50 г. След кратък пазарлък /за приличната сума от 120 ДМ/ стръвта беше лакомо налапана и ... след още по-кратко сравнение /но вече в домашни условия/ под ултравиолетова светлина гланцът на новопридобитото съкровище потъмня на цялата горна половина на марката. Микрометър сложи край на експертизата – ИЗКЛЮЧИТЕЛНО МАЙСТОРСКИ поставена ВТОРА ГУМИРОВКА. Ръбовете на зъбците бяха меки като памук и леко разнищени както при екземплярите с оригинална гумировка. Само час по-рано /на борсата/ съставителят би се заклел в главата на баща си, че екземплярът е първокачествен, с ненарушена оригинална гумировка – т.е. качество **. За капак – на гърба, в средата на основата на п.м. се мъдреше автентичната експертиза със звездичка на Петко Караиванов. “Брилянтно изпълнение на Д. Цонев” – промърмори “щастливият” приобретател на “съкровището” и пи една студена вода на празен стомах. Както и да е – дори и в това състояние марката си струваше парите.

За да бъдем напълно обективни трябва да кажем, че №94РЦ ** е поне два пъти по рядка от “Обърнатата конница” и най-малко три пъти – от розовата 5 ст. “Голям лъв”. Но какво от това? Би ли се намерил каталог, който би я оценил на 10000 ДМ? Според съставителя и такава оценка би била ниска, но нали не той е съставител на “Михел”.

В нашите каталози често се сблъскваме с един друг “куриоз” от тази поредица – 5 ст. с цвят “жълтокафяв” или “сламен”. Съставителят е изследвал обстойно 2 /два/ екз. с горепосочения цвят и е установил, че се касае за допълнителна намеса с химикали /оцветители/. Допълнително полученият цвят е неравномерно нюансиран /тоналността му е нарушена – на места където би трябвало да бъде еднакъв, последният е по-светъл или по-тъмен/. Освен това гланцираната хартия, която при оригиналите е лъскаво бяла при “сламените” на места е много по-тъмна, а като цяло е с бледорозов оттенък, който не се наблюдава дори и при №95 – 10 ст. кафявокарминена. Съставителят не е компетентен по въпроса – как точно е станало оцветяването, но е категоричен за допълнителната намеса, извършена извън печатницата.

В записките си М. Малчев описва два редки и интересни негативни отпечатъка върху гърбовете на №95 и №96. Последните ще бъдат каталогирани под таблицата за оценка. Според съставителя това са макулатури, но продавани от пощенските станции, заедно с редовните и били в употреба, те се превръщат в куриози с относителна стойност.

Какво представляват тези негативи и защо М. Малчев, Г. Ноков и Петко Караиванов ги каталогират и оценяват? Дали и тримата изявени български филателисти са обикновени любители на “куриози”, което основателно би хвърлило сянка върху компетентността им?

Въпросът е интересен не само от теоретична гледна точка. Ако се позамислим малко повече не бихме могли да не достигнем до една още по-интересна възможност, която предлагат негативите или поне тези от тях, които са излезли цялостно върху обратната страна на п.м. Подобен негатив предоставя възможност за ...втора употреба. Най-вероятно това е и причината, поради която контролата е задължена да отстранява тази продукция, която все таки е напълно годна за употреба. По всяка вероятност и М. Малчев е разсъждавал така. Защо?

Нека си представим процеса на отпечатването. Празният ход на машината когато няма поставен точно форматиран (скъсен, подгънат) лист или последният изобщо отсъства оставя омаститен позитивен отпечатък върху плота. Ако плотът не бъде почистен своевременно, то следващият лист, подаден за отпечатване, получава два отпечатъка: позитивен от лицевата страна на п.л. и негативен – от обратната му страна. Тези два отпечатъка се препокриват точно един под друг. Допускаме, че този п.л. преминава през контролата и попада в пощенска станция. Оттам, продаден и облепен върху кореспонденцията или др. изпълнява предназначението си. След промиване /сваляне/ се сдобиваме с клеймован екземпляр, който върху обратната си страна притежава цялостен негатив с оригинален цвят и без клеймо. Последният спокойно би могъл да бъде употребен като лицевата /клеймованата вече/ страна на п.м. бъде залепена върху плик или др. Ще възразите, че пощенският служител би забелязал или нещо от този род. Дори и да се стигне до подобно идентифициране на негатива, то той едва ли би бил отстранен, а кореспонденцията спряна или унищожена. Разбира се, това е само една хипотетична постановка, която все още не е доказана /няма известно подобно “изпълнение”/, **НО НАПЪЛНО ВЪЗМОЖНА**. От какъв зор, в противен случай, п.м. с негативи би трябвало да се отделят от контролата, когато са напълно годни за употреба? Да не би по естетични причини или с цел скъпи, но в случая безплатни подпалки за печката? Едва ли.

В началото на каталога, в главата “Значение на използваните символи и съкращения” са посочени различните видове негативи. Тук няма да повтаряме написаното вече, Ще споменем само, че са известни негативи, разположени върху **ЛИЦЕВАТА СТРАНА** на п.м. В българското маркоиздаване има един подобен случай – при поредицата “**ВСИЧКО ЗА ФРОНТА**”. Там ще се спрем подробно на него.

№	“Цар Фердинанд I” 1912 г.					✉ _⊙	
	*	** _⊙	⊙ _⊙	(*)=	⊞** _⊙	ед. фр.	см. фр.
94	1.5	5.–	3.–	1.–	25.–	–:–	30.–
95	2.5	7.–	4.–	1.–	35.–	50.–	30.–
96	4.–	13.–	8.–	2.–	70.–	150.–	200.–
94-96	8.–	25.–	15.–	4.–	130.–		

№94РЦ – 5 ст. тъмносивомаслинена /500 екз./ (*) – 150, * – 500, ** – 1500, с ⊙ “ДОБРИЧЪ” – 2.VIII.912 – 100, с ⊙ “СОФИЯ”, “ТЪРНОВО” или “ЛЕТНИЦА” – 150, ⊞**_⊙ – 8000, ⊞*_⊙ – 3000

⊞A1№95 – 10 ст. с негативен отпечатък на гърба ** – 150

⊞₂A1+A2/⊞ + ⊞/№95 – вертикална двойка, горната марка с цялостен негативен отпечатък, а долната с частичен ** – 300

⊞A1№96 – 25 ст. с негативен отпечатък върху гърба ** – 2 00

⊞₂A1+A2/⊞ + ⊞/№96 – вертикална двойка /вж. по-горе/ ** – 400

№95К – 10 ст. с двоен отпечатък ** – –:– /изв. 1 екз./

№96К – 25 ст. с частичен двоен отпечатък само в дясната страна ** – –:–

Датата 2 август 1912 г. е призната за “Първи ден”. Цялата поредица върху плик или пощенска карта с тази дата – 35 лв. Отделни екз. на отрезки от писма или др. /брийфшук/ с клейма “Входяща кореспонденция”, “Изходяща кореспонденция” или други служебни пощенски печати, независимо от датата 2 август 1912 г. не се признават за първодневни, защото са подпечатвани нарочно /или за услуга/ много по-късно – след изтеглянето на поредицата от употреба. Цената според колонка ⊙.

Поредицата е била в редовна употреба до 31.VIII.1912 г.

Официално приети тиражи: №94 – 210000 /тук са включени и 500^{те} екз. №94РЦ/, №95 – 160000, №96 – 110000 екз.

“Освободителна война” 1913 г.

На 6 август 1913 г. е пусната в употреба възпоменателна поредица с препечатан текст – първа й единствена в българското маркоиздаване за ознаменуване на подобно събитие като Освободителната война /5.10.1912-17.05.1913 г. – т.н. I^{ва} Балканска война/, водена срещу Турция за освобождението на територии, населени предимно с етнически българи, останали дотогава под турско управление.

Поръчката за поредицата е подадена в ДП на 15 май 1913 г. – точно 2 дни преди подписването на Лондонския мирен договор. Не е била пусната в употреба веднага по политически причини. Разрешението от Двореца идва в началото на м. август, седмица след подписването на Букурещкия мирен договор, който обезсмисля Освободителната война и резултатите от нея. С подписването на Цариградския договор /40 дни по-късно/ България изгубва всичко придобито от войната.

Поредицата се отличава с това, че върху екземпляри от изданието “Изгледи и портрети” 1911 г. /първите седем стойности/ е препечатан текст в два реда – “освоб. война” първи и под него “1912-1913” без нови номинални стойности. Използван е обикновен плътен печатарски шрифт с различни мастила при различните стойности. Височината на шрифта и за двата реда е 1.8 мм. Дължината на първия ред е 16.5 мм, а на втория – 10 мм. Разстоянието между двата реда на препечатката е различно при различните стойности. За 1 ст. то е 12 мм, за 2 ст. – 14, за 3 ст. – 6.5, за 5 ст. – 20.5, за 10 ст. – 17, за 15 ст. – 9.5 и за 25 ст. – 14.

1913, 6 август; Възпоменателни – “Освободителна война”, №82-88 с препечатки “освоб. война” ; ТП в ДП София
1912-1913

№97

№98

№99

№100

№101

№102

№103

№97 – карминена препечатва върху №82 /1 ст./

№98 – тъмносиня препечатка върху №83 /2 ст./

№99 – синьочерна препечатка върху №84 /3 ст./

№100 – керемиденочервена препечатка върху №85 /5 ст./

№101. – черна препечатка върху №86 /10 ст./

№102 – зелена препечатка върху №87 /15 ст./

№103 – аленочервена препечатка върху №88 /25 ст./

От всички стойности са известни екземпляри с хоризонтално или вертикално разкъсани препечатки както и само с част от тях. Оценка според таблицата + 5 лв.

При екземплярите от 1 ст. са известни грешки в цифровия текст – “1013” вместо “1913” само в малка част от тиража. При 15 ст. пак само в част от тиража се среща “913” вместо “1913” – мястото на единицата е без отпечатък. Екземплярите, представляващи някоя от горните разновидности или грешки, независимо от коя позиция са, се оценяват според таблицата за оценка + 5 лв. От всички стойности са известни екземпляри с точки, чертички или двоеточие преди или след някой от редовете на препечатката. По своята същност те представляват разновидности, но поради сравнително честата си повторемост съставителят е преценил, че не би трябвало да получат допълнителна плюсова оценка. Екземплярите от 3 ст. са известни като препечатани освен със синьочерно мастило, но и със сивочерно такава без гланц и плътно черно. Едва ли бихме могли да ги причислим към куриозите. Най-вероятно и тук става дума за допечатване. Съставителят ги е каталогирал и оценил като РЦ /разновидност в цвета на препечатката/. Плътно черните препечатки са сравнително по-рядко срещани се.

От 15 ст. са известни о.е. с червена вместо зелена препечатка – неодобрени проби за цвят /видимост/ на препечатката.

№	“Освободителна война”					✉ _⊙	
	*	** _⊙	⊙ _⊙	(*)=	⊞** _⊙	ед. фр.	см. фр.
97	0.2	0.4	0.3	0.1	2.–	–	5.–
98	0.2	0.4	0.3	0.1	2.–	–	5.–
99	0.2	0.6	0.3	0.1	3.–	–	5.–
100	0.3	0.8	0.3	0.1	4.–	–:–	5.–
101	0.3	0.8	0.3	0.1	4.–	10.–	5.–
102	0.5	1.–	0.5	0.2	5.–	15.–	10.–
103	2.5	6.–	1.–	0.3	30.–	150.–	200.–
97-103	4.–	10.–	3.–	1.–	50.–		

№99РЦ₁ – сивочерна препечатка * – 5, ** – 10

№99РЦ₂ – черна препечатка * – 20, ** – 40

№102_{о.е.} – червена препечатка * – 100, ** – 300 /100 екз./

В някои съвременни български каталози е каталогизирана двойна препечатка при №102. Според съставителя такава НЕ СЪЩЕСТВУВА /освен фалшифицираните/. Известни са и подправяния от №102_{о.е.}

Според М. Малчев поредицата е била в редовна употреба някъде до средата на 1914 г. Съставителят не би могъл да оспори това становище.

Официално приети тиражи /в хиляди/: №97, №100 и №101 по 1000, №98, №99, №102 и №103 по 500 екз.

Препечатка ^{10/25} ст. 1915 г.

В началото на м. юли 1915 г. се появява ново провизорно издание. Препечатана с нова номинална стойност 10 ст. е №88 /25 ст. от изданието “Изгледи и портрети” 1911 г./ . И тук, както и при другите временни издания, причината не е изяснена. Препечатката е използвана като че ли най-малко за облепване на кореспонденция. От тираж 300000 екз. едва ли биха се намерили 50 плика пътували с нея, въпреки че стойността ѝ е точна за тарифата на затворено писмо за страната, т.е. най-употребяваната. Облепените с нея пощенски документи са още по-редки. Известни са 3-4 бр. разписки от телефонните отделения и то само от Софийската централа. Рядко се среща и при смесените франкатури с изданието “Изгледи и портрети”. Не е уточнена и датата на изтеглянето ѝ от употреба, а годината е 1915... М. Малчев предлага за такава да се приеме м. ноември – до появата на поредицата “Изгледи и портрети” 1915 г. или не по-късно от края на с. г. По всяка вероятност П. Караиванов и Г. Ноков не са се съгласили – видно от “КООП-КАТАЛОГ”.

Препечатката е плътна и се състои от два елемента /реда/, разположени успоредно и асиметрично върху №88: “10 ст.”, поставена под надписа “България” и над портрета на Цар Фердинанд – в орнаментите вляво от лъвчето и плътна черта, зачеркваща надписа “25 стотинки”. Разстоянието помежду им е 16.5 мм. “10 ст.” е с обща дължина 10 мм. Височината на цифрите е 3.8 мм, а на “ст.” – 3 мм. Чертата е с дължина 13.5 мм и дебелина 0.7 мм. Точката след “ст” е квадратна. Тя и спецификата на буква “с” са основните белези при експертизата на по-редките разновидности и куриози. Поради износване на клишетата при препечатването горепосочените размери се срещат по-често с плюсови отклонения.

1915, юли; Временно издание – препечатка “10 ст.” върху №88; ТП в ДП София

И тук понятието изместена препечатка е относително. М. Малчев приема за такава всяка, при която чертата не зачертава надписа “25 стотинки” изцяло или е обхванала част от бялото поле /маржа/ извън рамката, макар иначе да е нормално /стандартно/ разположена – хоризонтално върху надписа. Основанията му се базират на факта, че чертата не изпълнява предназначението си щом НЕ Е ПОСТАВЕНА ТОЧНО ВЪРХУ НАДПИСА “25 стотинки”, така че последният да бъде зачертан и то цялостно. Може би това е най-точното определение изобщо за стандартна и изместена препечатка от този тип и не би трябвало да се коригира, но според съставителя /ако приемем тази или подобна постановка/ тогава ще настъпи разноразнобой или изобщо невъзможност за оценяване – нормално /стандартно или точно/ разположените препечатки би трябвало да се оценяват по-високо от изместените, защото в повечето случаи са много по-рядко срещани се.

При това временно издание са известни много от разновидностите и курьозите, присъщи на подобно препечатване. Известни са хоризонтално и вертикално разкъсани препечатки, двойки, в които едната марка е без препечатка, двойни препечатки и др.

За да бъдем коректни спрямо контролата е необходимо да се отбележи, че никои от гореизброените не са пускани в употреба – били са стриктно отделени преди предаване на поръчката и едва след 1929 г. са пуснати в продажба за филателни нужди от пощенската станция в столицата. Разбира се, в никакъв случай не би могло да се изключи неофициалното изнасяне на макулатури от печатницата, нещо което се подразбира от самосебе си и което продължава и в наши дни, както и че в подобни случаи не би могло да се касае за големи количества.

№	“Препечатка ¹⁰ / ₂₅ ст.”					✉ [Ⓞ]	
	*	* * [Ⓞ]	Ⓞ [Ⓞ]	(*)= Ⓞ	Ⓞ * *	ед. фр.	см. фр.
104	0.3	1.–	0.5	0.1	4.4	10.–	15.–

i№104

i1№104

i1№104

$\dot{1}_1$ №104 – хоризонтално разкъсана препечатка, чертата горе, а “10 ст.” долу * – 10, ** – 30

$\dot{1}_1$ №104 – част от хоризонтално разкъсана препечатка, само “10 ст.” върху лика на Цар Фердинанд * – 30, ** – 100

$\square_2$ PN№104 – вертикална двойка, съдържаща и двете разновидности / $\dot{1}_1$ №104 се явява над $\dot{1}_1$ №194/ * – 50, ** – 150

$\square_2$ KN№104 – вертикална двойка, горната марка без препечатка /№88 + №104/ * – 100, ** – 300

$\dot{1}_2$ №104 – вертикално разкъсана препечатка, вляво “ст.” и част от чертата, а вдясно “10” и остатъка от чертата * – 10, ** – 30

$\dot{1}_2$ №104 – част от вертикално разкъсана препечатка, само “10” или само “ст.” със съответните части от чертата * – 35, ** – 100

$\square_1$ PN№104 – хоризонтална двойка, съдържаща двете разновидности / $\dot{1}_2$ №104 + $\dot{1}_2$ №104/ * – 50, ** – 150

$\dot{1}\dot{1}$ №104 – двойна препечатка * – 100, ** – 300 /100 екз./

$\dot{1}_{1,2}\dot{1}$ №104 – двойна препечатка, едната разкъсана хоризонтално и вертикално, така че чертата е разделена на две части – едната в лявата половина, а другата в дясната на п.м. “10 ст.” е разкъсана едновременно и хоризонтално и вертикално, така че четирите части от нея, разположени в четирите краища на п.м. експонират един цялостен отпечатък * – 150, ** – 400 /81 екз. – един п.л. без два крайни прилежащи реда в п.л. един хоризонтален и един вертикален/.

Би трябвало да съществуват хоризонтални и вертикални двойки съдържащи $\dot{1}_{1,2}\dot{1}$ №104 и $\dot{1}_{1,2}\dot{1}$ №104 както и един единствен екземпляр, в който от разкъсаната препечатка би трябвало да има само една четвъртинка от “10 ст.”. Този екземпляр е ъглов от п.л. Оценка –:–.

Тираж: 300000 екземпляра. Продадените в София около 1300 бр. макулатури /разновидности и куриози/ не влизат в обявения тираж.

“Изгледи и портрети” 1915 г.

През м. ноември 1915 г. влиза в употреба нова поредица редовни п.м., състояща се от седем стойности, наподобяващи и по сюжет същите от изданието “Изгледи и портрети” 1911 г. Изработването на клишетата /по копия от изд. 1911/ и отпечатването е извършено от фирма “Е. PETITI” Рома. Използвана е гладка бяла хартия с дебелина 0.065-0.075 мм. Гумировката е светла /бдедокремава до безцветна/, добре разстлана, с повече или по-малко гланц. Както и при изд. от 1911 г. стойностите 1 и 15 ст. и 1 лв. са едноцветни. Всички останали – двуцветни. Освен това стойностите 1, 5, 10 и 25 ст. са отпечатани на два пъти /по две поръчки/ с различни печатарски форми, поради което се срещат с малки различия в размерите на рамките – до 0.5 мм. При стойността 5 ст. съществуват два различни типа. Тип I – с успоредни вертикални линии на рамката и тип II – с извити /издути/ навън линии на същата. Качеството е на сравнително добро ниво.

1915, ноември; Редовни – “Изгледи и портрети” 1915 г.; МГП в “Е. Петити”, Рим; №108 и №111 наз. лин. А – 11½, №105, №106, №107, №109 и №110, наз. лин.: А – 11½, Б – 14, В – смесено 11½:14 или 14:11½; 100/10x10/

□№107K

Двувънните марки се срещат и със силно изместен център. От всички стойности са известни неназъбени, негумирани, с оригиналните цветове и на оригинална хартия – одобрени проби за цвят.

№105 – 1 ст. зеленочерна /вж. №82/

№106 – 5 ст. лилавокафява/тъмножълтозелена /вж. №85/:

тип I – с успоредни вертикални линии на рамката

тип II – с извити /издути/ навън линии на рамката

№107 – 10 ст. кафявочерна/кафеникавочервена /вж. №86/

№108 – 15 ст. тъмносивомаслинена /вж. №87/

№109 – 25 ст. черна/тъмносиня /вж. №88/

№110 – 30 ст. тъмнооранжевокафява/тъмномаслинена /вж. №89/

№111 – 1 лв. тъмнокафява до чернокафява /вж. №91/

№	“Изгледи и портрети” 1915 г.					✉ _Ⓢ	
	*	** _Ⓢ	Ⓢ _Ⓢ	(*)=Ⓢ	Ⓢ** _Ⓢ	ед. фр.	см. фр.
A	0.03	0.10	0.15	0.01	0.42	–	5.–
105 Б	35.–	80.–	30.–	25.–	–:–	–	–:–
B	30.–	70.–	25.–	20.–	–:–	–	–:–
A	40.–	80.–	35.–	30.–	–:–	–:–	–:–
106I Б	0.80	2.50	0.10	0.03	12.–	–:–	5.–
B	40.–	80.–	35.–	30.–	–:–	–:–	–:–
A	40.–	80.–	35.–	30.–	–:–	–:–	–:–
106II Б	1.10	3.50	0.10	0.03	17.–	–:–	5.–
B	40.–	80.–	35.–	30.–	–:–	–:–	–:–

A	35.–	80.–	30.–	25.–	–:–	–:–	–:–
107 Б	0.10	0.30	0.05	0.03	1.30	3.–	5.–
B	30.–	70.–	25.–	20.–	–:–	–:–	–:–
108 A	0.16	0.45	0.05	0.01	2.–	5.–	5.–
A	0.12	0.35	0.05	0.01	1.50	5.–	5.–
109 Б	35.–	80.–	30.–	25.–	–	–:–	–:–
B	35.–	80.–	30.–	25.–	–	–:–	–:–
A	35.–	80.–	30.–	25.–	–	–:–	–:–
110 Б	0.14	0.40	0.10	0.05	1.70	10.–	5.–
B	35.–	80.–	30.–	25.–	–:–	–:–	–:–
111 A	0.18	0.50	0.20	0.06	2.20	30.–	40.–
105-111	1.40	4.50	0.780	0.20	21.–		

□№105П-№111П – поредицата в неназъбени двойки /7 бр./ с оригинални цветовете /одобрени проби за цвят/ БГ – 300

□№107К – 10 ст. неназъбена и без лика на Цар Фердинанд БГ – 1000 /изв. 3 екз./

В записките си М. Малчев определя последната позиция като одобрена проба за първия цвят /рамката/. През 1930 г. са били известни само 3 /три/ подобни екз. – една хоризонтална двойка и един отделен екз. И трите са били собственост на д-р В. Стоянов. От последния М. Малчев придобива своя екз. /за размяна – не известно срещу какво/, който беше открит в колекцията му. /вж. копието/

Съставителят не споделя становището на М. Малчев относно класификацията на този “о.е.” Подобни проби са се правили с едно, две или най-много четири клишета. Кому и за какво е нужен цял печатен лист и то с милезима, когато изобщо не се знае какъв ще бъде уточнения цвят? По всяка вероятност и тук въпросът се свежда до макулатурни бройки /няколко/, които е възможно да се получат при това двуетапно отпечатване. Примерно – одобрени са вече /поотделно – така се е постъпвало винаги/ първия и втория цвят и се пристъпва към последната фаза преди отпечатването – композиран п.л. /първи и втори цвят, отпечатани в стандартен – точно форматирани п.л., съдържащ милезим и т.н./, който представлява т.н. одобрена проба. При това поетапно отпечатване след полагането на първия цвят /този на рамката/ между същия този п.л. и медногравирани печатарска форма попада парче хартия с размери /пак примерно/ 6 на 3 см. Т.е. сблъскваме се с напълно идентичен случай както при изданието “Княз Фердинанд I” 1901–10 г. където са известни подобни макулатури /превърнали се в редки куриози след пускането им в употреба/ при стойностите 10 и 25 ст. Единствената разлика тук е, че се касае за макулатури от о.е., които по своята същност се явяват като куриози при одобрените проби за цвят /неназъбени, с оригинални цветовете и БГ/. Същото би могло да се получи при която и да е друга стойност при подобно двуетапно отпечатване – и при о.е. и при крайната продукция. Разбираемо е, че би могло да се направи и умишлено, но тук, явно, случаят не е такъв.

Както при повечето линейно назъбени поредици и тук са известни неназъбени от една страна екз. както и двойки неназъбени помежду.

Независимо от коя стойност е неназъбената от една страна, то оценките им са еднакви * = ⊙ – 25, ** – 50. Същото важи и за двойките неназъбени помежду * = ⊙ – 50, ** – 100 лв. за брой.

Няма точни сведения докога поредицата е била в употреба. При всички случаи това не е било по-късно от края на 1918 г., подобно на п.м. с лика на Цар Фердинанд.

Тиражи: №105 – 42890000, №106I – 1105000, №106II – 8649800, №107 – 21799000, №108 – 6000000, №109 – 6250000, №110 – 200000 и №111 – 750000 екз. Според М. Малчев най-вероятният тираж за редките назъбвания е от 100 до 200 екз. за позиция.

Препечатка ³/₁ ст. “Малък лъв” 1916 г.
/т.н. “Скопска препечатка”/

Първа благотворителна марка в българското маркоиздаване, издадена в полза на германския Червен кръст. Използвани са екземпляри от №31IVб, върху които е препечатана новата номинална стойност “3 стотинки” с обикновен печатарски /вестникарски/ шрифт. Препечатването е извършено по една поръчка, но предадено на две партии. Първоначално са продадени по номиналната им стойност 100000 екз. на началника на германската санитарна мисия в София – граф Вицтум. Това е станало на 9 март 1916 г. С част от тях /М. Малчев съобщава цифрата 3000?/?/ са били облепени специално изготвени за целта пощенски карти /с шест различни сюжета/ смесено франкирани /до 5 ст./ с екз. от поредицата “Изгледи и портрети” 1911 г. /два бр. №82 или един бр. №83/. Така пригответените пощенски карти са били нарочно подпечатвани предимно в гр. Скопие, откъдето и препечатката получава наименованието си – “Скопска”. Останалите печати са от София, Пловдив и Гюмюрджина. Тези пощенски карти “пътуват” като печатно произведение, видно от франкирането и надписа “ПЕЧАТНО ПРОИЗВЕДЕНИЕ” на страната, на която е написан адресът на получателя. За по-голяма достоверност повечето са подпечатани и с печати на съответните Цензурни комисии. Както и каквото и да са “правили” германските ни колеги тези пощенски карти си остават само едни филателни сувенири с относителна и за времето си и днес стойност, ненадхвърляща 15-20 лв., поради едно единствено обстоятелство – т.н. “Скопска препечатка” НИКОГА НЕ Е БИЛА ПУСКАНА В РЕДОВНА УПОТРЕБА. Останалите екз. от първата партида са били разпродадени на търговци-филателисти в Германия. Така пътвалите п. к. също са били продавани в Берлин, Дрезден и Лайпциг – една дузина за 5 /пет/ райхсмарки /около 15 лв./. Един въпрос остава неизяснен – марките са закупени в началото на м. март 1916 г., а първите известни печати върху сувенирите са едва след 7 /седем/ месеца – къде и какво са правили п.м. повече от половин година, когато парите са били крайно необходими /периодът съвпада с горещите години на I^{-та} световна война/? Трудно е да приемем, че са били на склад със спекулативна цел. Ежемесечната инфлация би ги стопила за по-малко от 3 месеца. През тези военни години филателията е била една от последните грижи за воюващите страни.

В случая за българските филателисти е далеч по-важно да узнаят какво се случва и какъв е пътят, по който поемат останалите 10000 екз. /т.н. от съставителя втора партида/. Най-интересен е неоспореният до днес нито документално, нито по какъвто и да е друг начин факт – количеството остава в хранилището и едва след 1931 г. бива разпродадено за филателни нужди в София и по-големите градове на страната, но едва ли това е станало с благотворителна цел. Дотук добре – така се е постъпвало и с други издания или отделни п.м. както по-рано /вж. “Литографни препечатки”/, така и в момента /1 лв. от I^{-во} военно издание/, а и в бъдеще /стойностите от 10 – четири позиции, 20 и 50 ст. от т.н. III^{-то} военно издание, което

без последната – 50 ст., е пуснато в употреба едва през юни 1921 г./ Но има сведения /документите би трябвало да се намират в Министерство на финансите/ за продажбата на 202 бр. /един п.л. + 2 екз./ през същата година на някой си полковник Нелтнер от съюзническите окупационни войски в София. Не е известно защо и за каква сума е получил г-н полковникът този п.л. Освен това съществува и неоспоримо документално доказателство – няколко десетки /при всички случаи количеството е не по-голямо от 50 бр./ пощенски карти /от юбилейните с лика на Цар Фердинанд изд. 1912 г./, облепени допълнително с т.н. “Скопска препечатка” и подпечатани с клеймо София 9.3.1916 г. за филателисти /изключва се възможността това да е направено за услуга на дърводелци или др. специалисти, обслужващи по някакъв начин пощенската станция/ като “Първа ден” /никоя от последните не е пътувала по пощата – вж. копие/.

Как днес /а и тогава/ бихме могли да възприемем това, меко казано, абсурдно положение – благотворителна п.м. категорично не пускана в употреба от пощенските станции, т.е. не е продавана от същите за облепване на кореспонденция или др., но пак от тях подпечатвана с оригиналните /използваните в този период/ печати /описаните филателни сувенири/ и освен това забележете – ОЩЕ В ПЪРВИЯ ДЕН на известността си получава пак от пощенска станция /тази в София/ автентичен печат с дата, която както и да бъде погледната не би могла да не бъде назована “Първи ден” на НЕПУСКАНЕ в употреба?!!

Толкова много парадокси и нито един със задоволителен /законосъобразен/ отговор! Едно е ясно – тази п.м., наречена “Скопска препечатка” /според съставителя по-добре би прилягало названието “I^{BO} Софийско бутафорно издание”/ при всички случаи е много повече спекулативна отколкото благотворителна. Този е и първия случай в българското маркоиздаване когато в ДП се отпечатва /в случая препечатва/ издание като благотворително и което в последствие /или по-точно – от първия ден/ преминава в спекулативно – видно пак от датата 9.3.1916 г. и най-вече с продадените около 10000 екз. през 1931 г. Ако тези 10000 /или колкото са останали от тях – без 202 и без тези с дата 9.3.1916 г. и разбира се без онези, за които нямаме точни сведения, но все таки са попаднали у филателистите/ бяха продадени от други организации /а дори и от пощенските станции/ по номинал или над него с някаква плюсова стойност и парите от продажбата отделени стриктно за обявената благотворителна цел /та дори и за друга с подобен характер/, то само тогава бихме могли да говорим за благотворително издание каквито са примерно “За нашите пленници” от 1920 г. или “Наводнението в Севлиево” 1939 г.

Защо беше написана тази /може би излишна според някои/ страница? Да не би съставителят да търси трибуна за да наложи своето лично отрицателно становище изобщо що се касае до българското маркоиздаване /и преди един век и понастоящем/? Едва ли това е начинът ...

Всичко това /или поне в голямата си част/ е написано от М. Малчев преди повече от 70 години. Всичко това се пише /преписва и допълва, където е необходимо в не малко места/, защото навремето по една или друга причина не е добило гласност /такива са били времената – и след 1934 г. и след 1944 г./, не че не се е знаело. И накрая – всичко това се прави с единствената цел да се осмисли и разбере причината за наличието на стотици и хиляди “пътували” материали в българската филателия, които в действителност НИКОГА не са се качвали на влак или самолет – в най-добрия случай са пристигали по единично в пощенските станции от джоба на любителя-филателист или масово – от торбата на известни и неизвестни търговци с повече или по-малки познания, което днес ясно проличава. Как е станало това?

При стриктно изпълнение на служебните задължения пощенските станции /респективно служителите в тях/ не биха допуснали подпечатването на п.м. не би-

ли никога в употреба – в голямата си част макулатури и о.е., които днес предизвикват недоумение, меко казано и пречи дори на специалисти да ги класифицират правилно. А подобни позиции са десетки ... Оттук идва и закономерното отношение изобщо към българските материали /дори и редкости/, което ги обезценява на изложби и аукциони, въпреки че далеч не всички от тях са спекулативни. Много често се достига и до абсурди /упоменати вече/ – помиярите да бъдат оценявани за сметка на чистокръвните породи.

Понятно е, някои да се усъмнят, а други изобщо да не повярват /става дума за набедените/ и да се произнесат категорично, че съставителят, съвсем меко казано, е позасилил краските. Да видим дали е така и ако ли не, то какви са доказателствата, а не празните приказки и уверения на някой си? Доказателството е пред очите на всеки, който поне веднъж в живота си е погледнал последните страници на “Михел” /независимо Източна или Южна Европа/. Колкото и да се рови там НИКОГА и НИКЪДЕ не би могъл да срещне името на България в списъка на оторизираните за европейските страни експерти. А и как би могло да стане това, когато в самата България няма такъв!!

Едва ли е по силите и възможностите на който и да е експерт /включително и тези на съставителя/ да отдели зърното от плевата в българската филателия – действително редките и ценни разновидности, куриози, о.е. и пътували материали от огромното количество макулатури – разновидности и куриози изнесени по неофициален път от ДП или официално продавани от същите пощенски станции, които не би трябвало да допуснат разпространението им чрез облепване на кореспонденция или др. и даването на ход по пощенски път. Представете си – оригинална п.м., оригинален печат на станцията изпращач, оригинално клеймо и от станцията получател – на пръв поглед всичко по правилата, но как филателистите /а и експертите/ биха могли да знаят, че всичко това е направено за услуга и то доста по-късно когато същата тази п.м. не е била в употреба? Няма два български каталога /за чуждестранните да не говорим/ в които датите за периода на употреба да са идентични и НЯМА нито един, в който да има повече от две колонки – непотребени и клеймовани, от които и Господ не би могъл да се ориентира как един куриоз с ☉ или ** би могъл да бъде с една и съща оценка, когато никога не е бил в употреба, да не говорим изобщо за екземпляри с т.н. втора гума и т.н. Как филателистите-колекционери биха могли да разграничат ценния, действително пътувал материал /дори и с невзрачен вид/ от лъскавия филателен сувенир, облепен по сватбарски и привличащ окото от пръв поглед, но не струващ и кутия цигари? Възможно ли е всичко това при липсата на специализиран каталог със съответната таблична оценка на материалите? Как на изложби, аукциони и др. редките ни материали биха могли да получат съответната реална оценка, когато самите ние си нямаме компетентно жури, специалисти и експерти–оценители? Това чисто и просто е НЕВЪЗМОЖНО! И така ще бъде докато не си ги създадем!

Ето отговорът, ето и допълнението към основната причина за обезценяването на българските редкости. Ето и персоналната вина на предците ни, чиято цена трябва да плащаме днес, а по всяка вероятност и две-три поколения след нас. Докога ще си затваряме очите, докога ще вървим в неправилната посока и ще чакаме друг да ни подсказе верния път? Ние сме тези, които трябва да го намерим като запазим всичко традиционно и захвърлим всичко ненужно и пречещо ни в движението напред. Само тогава бихме могли да очакваме, че и другите ще ни оценят, само тогава ще дойде и признанието на българската филателия. Този не лек път трябва да се измине – колкото по-бързо, толкова по-добре. Нужните кадри – специалисти, изследователи, оценители и експерти също трябва да излязат ОТ СРЕДИТЕ НА БЪЛГАРСКИТЕ ФИЛАТЕЛИСТИ /чуждестранните не биха могли да ни помогнат независимо от компетенции и желание по понятни причини/. И всичко

това трябва да стане ДНЕС, след десетилетие ще бъде непоправимо късно!!

Препечатката “3 стотинки” е с размери: за цифрата “3” – височина 3.5 мм, широчина в долната /по-широката/ част 2 мм и 1.8 мм в горната. Разстоянието между двата реда е 1.2-1.3 мм.

И при тази препечатка се срещат неизбежните разновидности, куриози и опитни екземпляри подобно и както при другите типографно препечатани издания в ДП. Тук за изместени препечатки би трябвало да се приемат всички ония, при които цифрата “3” е излязла изцяло извън касетката с цифра “1”. Наблюдават се на строго определени места /в по-големи или по-малки части от тиража/ на п.л. грешки в надписа “стотинки”, който се чете “стотиики”, “стотинкп”, “стотннки”, “стотинкн” и др. Това не са куриози, а обикновени разновидности и поради многообразието им всички те се приравняват стойностно с “б” – изместените препечатки и получават до 30% увеличение от оценката на “а”. В продадените 100000 екз. /първата партида/ е имало един п.л. с обърната препечатка, който е и единственият ценен куриоз в това издание. Известни са и десетина от сувенирите, облепени с него. Във втората партида /10000 екз. или колкото са останали/, разпродадена през 1931 г. е имало и един п.л. с червена вместо зелена препечатка – неodobrena проба за цвят /видимост/ на препечатката, който е разпродаден парче по парче в София. В записките си М. Малчев твърди, че голямата част от тези червени препечатки са били с развалена гумировка. Известните няколко /5-6/ екз. от тях, подпечатани с печат СОФИЯ, са клеймовани за услуга и от простотия – липса на елементарна филателна култура.

1916, 9 март; Благотворителна, препечатка ³ “стотинки” върху №31IVб;
200 /2x100-10x10/

№112

№	“Скопска препечатка” 1916 г.				⊞ _⊙		✉ _⊙
	*	** _⊙	⊗	⊙ ₉ март	** _⊙	⊙ _⊙	см. фр.
112 а	3.–	8.–	1.–	15.–	40.–	80.–	20.–
б	5.–	15.–	2.–	25.–	80.–	120.–	35.–

№112_{о.е.} – червена вместо зелена препечатка * – 200, ** – 400, (*) – 100, ⊗ – 50 /изв. 200 екз./

‡№112 – обърната препечатка * – 150, ** – 300, ⊗ – 80

Колонка ⊙₉ март се отнася само за екз., отделени от юбилейните п. к., подпечатани на 9 март в София с 31 мм печат на станцията.

Всички останали се оценяват като с ⊗. Колонка см. фр. ✉_⊙ се отнася само за филателните сувенири /п. к. със см. фр. до 5 ст./ Филателен сувенир с ‡№112 – 100 лв. Колонка ⊞_⊙ се отнася само за с клеймо София 9. III. 1916 г. идентично с това от юбилейните п. к. Според М. Малчев на тази дата заедно със споменатите п. к. са били подпечатани върху плик или направо върху п.м. централно няколко карета от №112. Пак той твърди, че са известни още от 20^{-те} години на миналия век фалшиви препечатки, изработени както в България, така и в Германия. Различават се от оригиналните по използваното мастило /при фалшификатите то е по-светло/

и по неравномерния шрифт на надписа “стотинки”. Общо взето, фалшификатите се откриват лесно, защото при тях отсъства и релефния отпечатък от обратната страна на п.м., останал благодарение на типографното препечатване, а и самият шрифт е по-едър и недостатъчно плътен.

“I-во военно издание” 1917 г.

През месеците август и септември 1917 г. влиза в употреба първата възпоменателна поредица по случай освобождението на Македония. Изработването на клишетата /по проекти на художника Ст. Баджов/ и отпечатването е извършено в Държавната печатница във Виена. Използвана е гладка бяла хартия /за 15 ст. и 1 лв. бледокремава/ с дебелина около 0.070 мм. Гумировката е светла, гланцирана, добре наслоена и трудноотстранима при промиване. Поредицата се състои от осем различни по цвят, сюжет и формат едноцветни стойности.

1917, август-септември, 1918; Възпоменателни – “I-во военно издание”; ⊗ Ст. Баджов; ТП в ДП Виена, Австроунгария; гр.наз.: 12½:12¾ – №113, №115, №117; 13:12½ – №116, №119, №120; лин.наз.: А – 11½, Б – 12½ и В – 12¾ само №114; №118 само лин. наз. – 12¾:12½; 100/10x10/

№113 – 5 ст. тъмносивозелена /изправен коронован лъв с хералдичен щит/ /15x18 отвора/

№114 – 15 ст. чернозелена /военен обоз/

№115 – 25 ст. синя /атаката при “Соничка глава”/ /15x18/

№116 – 30 ст. оранжева /изглед от Ниш /21x15/

№117 – 50 ст. пурпурновиолетова /изглед от Охридското езеро с манастира “Свети Наум”/ /15x18/

№118 – 1 лв. черносиньозелена /алегория “България на трон с корона”/ марката никога не е била в редовна употреба

№119 – 2 лв. кафявооранжева /изглед от Демир капия/ /21x15/ 1918 г.

№120 – 3 лв. червенолилава /изглед от Гевгели/ /21x15/

От всички стойности /с изключение на 1 лв./ са известни неназъбени екземпляри с оригиналните цветове на оригинална хартия. Класифицират се като одобрени проби за цвят. Неназъбената 15 ст. се признава САМО в двойка. Най-често срещани са от 15 и 30 ст.

№	"I-vo военно издание"					✉ _⊙	
	*	** _⊙	⊙ _⊙	(*)=⊙	⊞** _⊙	ед. фр.	см. фр.
113	0.20	0.50	0.30	0.10	2.50	–	2.–
A	0.20	0.50	0.30	0.10	2.50	4.–	3.–
114 Б	0.04	0.10	0.06	0.02	0.42	2.–	2.–
B	0.15	0.40	0.20	0.08	1.80	3.–	3.–
115	0.06	0.15	0.10	0.03	0.65	3.–	3.–
116	0.06	0.15	0.10	0.03	0.65	3.–	3.–
117	0.08	0.20	0.14	0.04	0.90	5.–	10.–
118	0.70	2. –	–	0.20	9. –	–	–
119	0.15	0.40	1.–	0.08	1.70	50.–	30.–
120	0.20	0.50	1.30	0.10	2.30	100.–	150.–
113-120	2. –	4. –	3.–	0.60	18.–		

Цените в колонка ✉ се отнасят за плик с изходящо клеймо от пощенските станции на Царството без тези от освободените територии. Кореспонденцията от последните е със значително по-високи оценки и зависи ИЗКЛЮЧИТЕЛНО от стойността на печата. Колкото пощенската станция е по-малка, толкова по-голяма е стойността на изходящото клеймо.

- ☐ №113П – 5 ст. неназъбена двойка БГ – 200
- ☐ №114 – двойка, неназъбена помежду * – 20, ** – 30
- ☐ №114П – 15 ст. неназъбена двойка БГ – 100
- ☐ №115П – 25 ст. неназъбена двойка БГ – 200
- ☐ №116П – 30 ст. неназъбена двойка БГ – 120
- ☐ №117П – 50 ст. неназъбена двойка БГ – 200
- ☐ №119П – 2 лв. неназъбена двойка БГ – 250
- ☐ №120П – 3 лв. неназъбена двойка БГ – 250

При това издание се наблюдава един много интересен феномен, неприсъщ на други издания дотогава. При измерване с микрометър на безразборно взети от различни стойности екземпляри с ненарушена оригинална гумировка се установява, че дебелината им е в граници 0.065 до 0.075 мм. След отстраняване /измиване/ на гумировката се забелязва, че дебелината им вече е по-голяма – с 0.003-0.005 мм, т.е. гумираните екз. са с по-малка дебелина от измитите, а би трябвало да е точно обратното. Това се обяснява с технологията на гумиране. Приложено е т.н. пресоволячно поставяне на гумировката, съпроводено с голям натиск. След измиване хартията набъбва и не може да възстанови предишната си дебелина – остава по-дебела /изпръхнала/.

Според съставителя това е първото издание, в което не са открити нито професионално изготвени фалшификати нито частични подправяния. По всяка вероятност това се дължи на големите тиражи, които не са били усвоени от пощенските станции.

Поредицата е била в употреба до края на 1919 г. /с изключение на №118/. Стойностите от 2 и 3 лв. се срещат до 1922 г. върху не пощенски документи – банкови удостоверения, спестовни книжки и др. Последните са без филателна стойност – оценката им не може да бъде по-голяма от посочената в колонка ☉.

Тиражи /в хиляди/: №113 и №115 по 5000, №114 – 3000, №116 – 1500, №117 – 1500, №118, №119 и №120 по 600 екз.

№118 – 1 лв. е продавана от пощенските станции в по-големите градове на страната след 1931 г. САМО за филателни нужди.

“II-ро военно издание” 1918 г.

В средата на 1918 г. влиза в употреба нова възпоменателна поредица /втора/ по случай освобождението на Македония. Изработването на клишетата /по проекти на художниците Р. Алексиев и Д. Гюдженов/ и отпечатването е извършено в Държавната печатница в Берлин. Използвана е гладка бяла хартия с дебелина около 0.075 мм. Качеството е на много високо ниво в противовес на бедната пастелна цветова гама, която чувствително намалява ефекта от изпълнението.

1918, юли-август; Възпоменателни – “II-ро военно издание”; ☉ Р. Алексиев – №122 и №123, Д. Гюдженов – №122; ТП в ДП Берлин; гр.наз.: 13:13½ – №121 и №123, №122 – 13½:13; 100/2x50-5x10/

№121 – 1 ст. пепелявосива /изглед от Велес/ /15x20/

№122 – 1 ст. тъмноаслиненосива /орач/ /20x15/

№123 – 5 ст. зелена /манастирът “Свети Йоан” край Охрид/ /15x20/

Разновидности и куриози не са открити.

№	II-ро военно издание				✉
	*	**	(*)=☉	⊞**	см. фр.
121	0.03	0.13	0.01	0.45	5.–
122	0.03	0.12	0.01	0.50	5.–
123	0.04	0.15	0.01	0.65	5.–
121-123	0.10	0.40	0.03	1.60	

Поредицата е била в употреба до края на 1919 г.

Тиражи №121 и №122 по 15000000, №123 – 10000000 екз.

От №121 са били отделени 2500000 екз. овлажнени /с развалена гумировка/, които са били продадени на търг.

“Цар Фердинанд I” 1918 г.

На 14 юли 1918 г. е пусната в употреба юбилейна поредица по случай 30 години от възшествието на Цар Фердинанд I на българския престол. Изработването на клишетата по проекти на художника Стефан Баджов и отпечатването е извършено в Държавната печатница във Виена, Австро-Унгария. Използвана е бяла гланцирана хартия с дебелина от 0.065 до 0.075 мм. Гумировката е светла, добре разстлана, с малко гланц и трудноотстранима при промиване – типична за австрийските п.м. от този период. Поредицата се състои от четири стойности с еднакъв сюжет – Цар Фердинанд I в униформа на артилерийски генерал.

От всички стойности са известни неназъбени екз. с оригиналните цветове. Освен тях от 2 ст. са открити и неназъбени с цвета на 1 ст. и 10 ст., а от 3 ст. – с цвета на 10 ст. Първите са одобрени проби за цвят, докато вторите са неодобрен такива.

1918, 14 юли; Юбилейни – “Цар Фердинанд I”; © Ст. Баджов; ТП в ДП Виена, Австро-Унгария; гр.наз.: 12½:13; 80/8x10/

- №124 – 1 ст. черномаслинена
 №125 – 2 ст. тъмносивокафява
 №126 – 3 ст. черносивосиня
 №127 – 10 ст. розовочервена

№	“Цар Фердинанд I” 1918 г.					✉	
	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	ед. фр.	см. фр.
124	0.10	0.30	0.25	0.03	1.35	–	5.–
125	0.10	0.30	0.25	0.03	1.35	–	5.–
126	0.30	1.–	0.80	0.10	4.50	–	15.–
127	0.10	0.40	0.20	0.04	1.80	10.–	5.–
124-127	0.60	2.–	1.50	0.20	9.–		

□№124П-□№127П – неназъбена поредица с оригиналните цветове БГ – 500, отд. екз. x 100 лв. за бр.

- №125_{о.е.1} – 2 ст. неназъбена с цвета на №127 БГ – 150
 □№125_{о.е.2} – 2 ст. неназъбена с цвета на №124 БГ – 150
 □№126_{о.е.1} – 3 ст. неназъбена с цвета на №127 БГ – 150

Поредицата е била в употреба до края на 1918 г.

Тук е необходимо малко предисловие, което се налага поради отсъствието на яснота във всички български каталози до днес относно редовната употреба на п.м. с лика на Цар Фердинанд I. В някои от тях се съобщава, че последните са би-

ли в употреба до края на 1919. В други – до изчерпване на количествата, а в трети – изобщо не се споменава нищо /като че ли с тези п.м. бихме могли да облепваме кореспонденцията си и днес/. В записките си М. Малчев отделя значително място на този интересен и все още неизяснен достатъчно добре въпрос.

Според него /той е и съвременник на събитията/ след абдикацията на Цар Фердинанд I на 3 октомври 1918 г. от хранилището се спира подаването на п.м. с неговия лик. До днес все още не е известно лицето дало разпореждането, но явно това е бил човек с голяма политическа тежест в държавата. В този случай разпореждането е дадено половинчато или е изпълнено наполовина, защото раздадените, но непродадени п.м. с лика на абдикирания Цар не са били иззети или прибрани със съответното разпореждане /както примерно се е постъпило през 1921 г. с т.н. “Забранени”/. Марките с лика на Фердинанд продължават да са в употреба поне още няколко месеца – до изчерпване на количествата, раздадени преди 3.X.1918 г. Освен това няма разпореждане /или поне не е известно/ и за останалите стойности, които са без лика на Цар Фердинанд I, въпреки че в повечето каталози е отбелязано – “в употреба до края на 1919 г.” Откъде са взети сведенията за тази дата? Кой и кога е дал това разпореждане също не става известно...

По-нататък в записките си М. Малчев твърди, че Г. Ноков и П. Караиванов са настояли в “КООП-КАТАЛОГ” да се впишат тези данни, защото каталог “ДИГЕ” на Д. Гошев ги е утвърдил вече и не би трябвало известните /авторитетните/ каталози да си противоречат.

Защо се хаби хартията и се отделя толкова място за такива маловажни /но само от пръв поглед/ въпроси – дали употребата на дадена поредица е била до м. еди кой си или е продължила още шест месеца след това? Защото точно оттука започват противоречията или потвържденията на непотвърдени данни – независимо за какво. В края на краищата се получава една верига от “аксиоми”, в която НЯМА нито едно здраво звено, което би могло да издържи сериозна критика, да не говорим за абсурдите, получаващи се /и препотвърждаващи се/ точно по тези причини. Дори се стига дотам – да се цитират несъществуващи документи, измислени само и само да се докаже нещо, което е недоказуемо по друг начин.

Ето защо са необходими паралелни изследвания, ето защо не трябва да се доверяваме на мнения и становища, недоказани документално, независимо от компетенциите на изказващия ги. Тези изследвания трябва да обхванат ЦЯЛАТА КЛАСИКА, без да пропуснат нито една поредица, нито една дата, която би могла да се докаже документално и всичко свързано /пряко или косвено/ с тях. Тръгне ли се веднъж по този път, оцветят ли се белите полета на българската филателия до 1900 г. нататък всичко ще върви много по-лесно и бързо – щом основата е здрава. Няма да има нужда да си измисляме художници и гравьори, първи или последен ден на употреба или да търсим с години пътували материали с нещо, което НИКОГА НЕ Е ПЪТУВАЛО. По този начин значително ще намалим и апетитите на звани и незвани “майстори” на редкости, а и сами ще си спестим значителни средства, изчиствайки колекциите си от подобни.

И при тази поредица положението не е по-розово. По-наблюдателните са го забелязали още с прочита на датата за пускане в употреба. Навсякъде се твърди, че тя е 18 юли – защо и на какво основание?

Съставителят е убеден, че тази дата е 14 юли, защото на този ден дядо му е подпечатал цялата поредица в пощенската станция на град София – доказателството се пази.

Тиражи/в хиляди/: №124 и №127 по 5000, №125 – 2000, №126 – 500 екз.

“Народно събрание” 1919 г.

Редовна поредица влязла в употреба на 3 октомври 1919 г. Изработването на клишетата е по проекти на художника Ст. Баджов. Отпечатването е извършено в Държавната печатница в София на обикновена бяла хартия с дебелина 0.070-0.075 мм. Изпълнението е на ниско ниво в отношение на качество – центровка, назъбване. Дори при отпечатването са използвани различни по цвят и гланц мастила за една и съща стойност /вж. 1 ст./ . Гумировката, въпреки че е сравнително добре разстлана, е лошокачествена – екземплярите се залепват много трудно /или изобщо не могат/ върху хартиени произведения, поради недостиг на декстрин в състава ѝ. Всичко това говори за дългогодишна и де факто непреодолима криза в българското маркоиздаване. Това проличава още по-добре от следващите издания “Цар Борис III” и “Иван Вазов”. България разполага с цяла плеяда таланти, изявени художници, но техните проекти не могат да бъдат пресъздадени както би трябвало по две основни причини. Първата е липса на нови, съвременни технологии при самия процес на отпечатването, а втората – крайно принижения контрол в Държавната печатница. За нещастие, този период съвпада с националната катастрофа – България губи една след друга две войни, трябва да изплаща астрономически репарации /и ги плаща/ и по тези причини обеднялата и свита в най-тесни дотогава граници държава е в невъзможност да отдели и стотинка за обновяване на печатарската база. Това обновление започва в началото на 1924 г. и завършва едва през 1928-29 г., което проличава от маркоиздаването след тези години. ДОТОГАВА, ПО-НЕПРИВЛЕКАТЕЛНИ ПОЩЕНСКИ МАРКИ ОТ ОТПЕЧАТАНИТЕ В БЪЛГАРИЯ, ЕДВА ЛИ БИХА СЕ НАМЕРИЛИ КЪДЕТО И ДА Е ПО СВЕТА или поне съставителят не е виждал такива. В интерес на истината, след цели 25 г. – през 1945 г. отново се повтаря същата история – издадените п.м. през тази година /1945/ са типичен пример за това – какви не би трябвало да бъдат пощенските марки, как не би трябвало да изглеждат и изобщо ...

1919, 3 октомври; Редовни – “Народно събрание”; ⓧ Ст. Баджов; ТП в ДП София; гр.наз.: 11½:11¾ /15x12/; 100/2x50–5x10/

Поредицата се състои от две стойности, еднакви по сюжет и формат на рамката – 25.50-26.00 x 19.50-20.00 мм.

№128

№129

№128 – 1 ст. черна /изглед на Народното събрание в София/;

№129 – 2 ст. тъмномаслинена /вж. №128/

И двете стойности се срещат с неравномерно назъбване, наподобяващо линейното. Линейно назъбване при №128 и №129 НЕ СЪЩЕСТВУВА.

От №128 са известни екз. с цвят тъмносив – по всичко личи, че и тук става дума за най-обикновено допечатване, а не както се съобщава в някои каталози за сбъркан цвят. Други дори го определят – “с цвета на 2 ст.”, което е още по-далеч от истината – тъмносивия и тъмномаслинения цвят изобщо не са от една гама.

Каталога “Михел” вече две десетилетия пропагандира назъбване 10 – не става ясно какво точно. Малко вероятно е в ДП да е имало такава машина /или устройство/ за такова назъбване. Няма и българска п.м. с такова назъбване, но казва

ли ти някои какви са били неограничените способности на печатарските работници или пък тези на небезизвестните “майстори” от 30-те години, а защо не и на днешните?!

От 20 г. съставителят е обявил награда от 100 ДМ, за онзи, който му продаде подобен екземпляр, но желаещи да получат наградата все още не са се появили. Разбираемо е, че наградата трябва да бъде удвоена.

Огромните тиражи, лошокачественото изпълнение и очевидно принизеният контрол са причини, поради които и тук се срещат много макулатури, пуснати в продажба и съответно – превърнали се в куриози. Не липсват неназъбени от една страна екземпляри, двойки неназъбени помежду както и изцяло неназъбени такива. Срещат се цели п.л. с нечетливи или зацапани /силно омастилени/ надписи, негативи, цялостни и частични и т.н. Всички тези куриози поради многообразието и сравнително не малкия им тираж са с относителни оценки, а и невъзможно е да се определи кои са редки и кои – не.

№	“Народно събрание” 1919 г.					✉
	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	см. фр.
128	0.03	0.10	0.10	0.01	0.42	2.–
129	0.03	0.10	0.10	0.01	0.42	2.–
128-129	0.05	0.20	0.20	0.02	0.84	

за чисто назъбване и
добра центровка +%   –   100   150   –   150   100

№128РЦ – 1 ст. тъмносива вместо черна * – 2, ** – 4

☐№128 – хоризонтална или вертикална двойка, неназъбена помежду * – 5, ** – 10

☐№128 – 1 ст. неназъбена от една страна * – 5, ** – 10

☐№128П – 1 ст. неназъбена БГ – 15 /на сивокремава хартия/

☐№129 – неназъбена от една страна * – 5, ** – 10

☐№129 – хоризонтална или вертикална двойка, неназъбена помежду * – 10, ** – 20

☐№129П – 2 ст. неназъбена БГ – 25 /на сивокремава хартия/

Нестандартно назъбените 11¼ до 11¾ не получават по-висока оценка.

Няма точни сведения за периода на употреба на тази поредица. Редовно пътували материали по пощата се срещат до края на 1925 г., но не би могла да се изключи и по-късна употреба.

Тиражи: №128 – 37900000, №129 – 47085600 екз.

“Цар Борис III” 1919-20

Поръчката за тази поредица е подадена по едно и също време с тази на “Народно събрание”. Количествата /като цяло/ за отделните стойности са били променяни неколkokратно, а готовата продукция също е предавана на отделни партии в един период от края на 1919 до края на 1921 г. Точната дата на пускането в употреба и до днес не е уточнена, въпреки че навсякъде се посочва датата 3 октомври 1919 г. В продължение на десетилетия съставителят е търсил действително пътували по пощата материали от м. октомври, но такива не бяха открити. Невъзможно е, ако поредицата е била в употреба от 3.10.1919 г. /или само отделни стойности от нея/ да не бъде запазен поне един плик. Явно е, че различните стой-

ности са били пускани на различни дати и че датата 3.10. не е между тях. Това не е толкова важно /в случая/, така че спокойно бихме могли да предоставим издирването на историците. Последните не един път са доказвали възможностите си относно скалъпването на исторически факти – дати, събития и др., така че не ни остава нищо друго освен да се доверим на “професионализма” им в тази област.

Клишетата са изработени по фотографски портрет на Цар Борис III. Отпечатването е извършено в ДП в София. Използвана е обикновена бяла хартия /невисококачествена/ с различна дебелина – 0.065 до 0.080 мм. Гумировката е светла до бяла, при някои листове с пропуски, при други по-добре разстлана. Центровката и назъбването са под всякаква критика. Последната е изпълнена с потънки и по-дебели щифтове на гребените, в по-голямата си част незаточени добре, благодарение на което отворите са непочистени или изобщо непродупчени. Цветовата гама, а и цялостното изпълнение на проектите е на изключително ниско ниво – подобно на това при поредицата “Народно събрание”. След повече от половин век занимания с филателия /не само българска/ съставителят би могъл да се закълне, че по-нескопосано изпълнение на поредица с образ на монарх в Европа не съществува, както и по-нешастна страна от България на 27 ноември 1919 г. едва ли би могла да се намери. Не е изключено това да е “Първи ден” на тази невзрачна поредица с лика на този нещастен Цар, чиято роля в българската история все още не е оценена по достойнство от народ и историци, особено от последните.

1919-20; Редовни – “Цар Борис III”; ☉ Ст. Баджов; ТП в ДП, София; наз. гр.: А – 11½:11¾ /11½/, 11½:11¼ /11½:/ и Б – неравномерно 11¾:11½; /12x15/; 100/2x50–10x5/

Поредицата се състои от седем стотинкови стойности, еднакви по формат и сюжет – лика на Цар Борис III /в медальон/, над него надпис “ЦАРСТВО БЪЛГАРИЯ”, под него в двата му края “З.Х.” и “1918”, а в долната част /по средата/ “стотинки”. В двата края – цифрата им обозначение.

Тази поредица и предната са може би единствените с най-много запазени проекти, снимки, о.е. /одобрени и неодобрени проби/ за формат, сюжет и цвят, работни типографии и всичко онова, което предшества типографното отпечатване на п.м. в ДП, София. За една малка част от тях /от всичко по едно/ ще бъдат отделени няколко страници, за да могат по-младите филателисти да се запознаят /най-елементарно/ с процеса на полупървобитното типографно отпечатване и неговите етапи.

№130

№131

№132

№133

№134

№135

№136

№130 – 3 ст. светлочервенокафява /нюанси/ 1920

№131 – 5 ст. тъмносивозелена /нюанси/, смарагденозелена /1920/

№132 – 10 ст. светлокарминеночервена, тъмнорозова /нюанси/

№133 – 15 ст. бледовиолетова /нюанси/

№134 – 25 ст. тъмносиня до черносиня

№135 – 30 ст. кафява /нюанси/

№136 – 50 ст. кафявоохрена /нюанси/

От всички стойности са известни неназъбени от една страна, неназъбени помежду двойки – хоризонтални и вертикални, изцяло неназъбени екземпляри, це-

ли п.л. с негативни отпечатьци – цели или частични, двойно назъбване – предимно в крайните редове на п.л. и др. Както беше споменато по-горе, за о.е., работни типографии и др. ще бъде оставено по-голямо място в края на тази глава. Ще трябва да се каже, че и при тази поредица линейно назъбване НЕ СЪЩЕСТВУВА. Неравномерното гребеновидно /нека го наречем нестандартно/ назъбване се среща и тук /както и при №128/ и често се бърка с линейното. На практика то не може да бъде измерено със стандартен зъбомер. Варира от 11¼ до 11¾.

Различните нюанси при различните стойности ще получат еднакви оценки, въпреки че някои от тях безспорно са по-редки. Всичко това е направено заради становището на съставителя, че “стотинката не би трябвало да се цепи на две” – и в прекия и в преносния смисъл на тази максима. Повече или по-малко, но тежестта се поставя върху КАЧЕСТВОТО, което при тази поредицата е плачевно. Това е и една от главните тенденции, прокламирани от този каталог – качеството, което трябва да е задължително условие за всяка колекция, за всеки експонат.

№	“Цар Борис III” 1919-20 г.					☒	
	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	ед. фр.	см. фр.
130	0.03	0.10	0.05	0.01	0.42	–	2.–
131	0.03	0.10	0.04	0.01	0.42	–	2.–
132	0.04	0.15	0.06	0.02	0.65	–	2.–
133	0.04	0.15	0.05	0.02	0.65	2.–	2.–
134	0.04	0.15	0.10	0.02	0.70	2.–	2.–
135	0.04	0.15	0.10	0.02	0.70	2.–	2.–
136	0.06	0.20	0.10	0.02	0.90	3.–	2.–
130-136	0.25	1.–	0.50	0.10	4.40		

за чисто назъбване и
добра центровка +%

– 200 200 – 200 200 –

№131Pх – 5 ст. смарагденозелена на много тънка /подобно тази на гербовите марки от периода/ хартия с дебелина около 0.045 мм. * – 20, ** – 40, ⊗ – 10. Според М. Малчев през 1926 г. търговецът-филателист Борис Асенов разпродава няколко листа от №131Pх, които /по негови твърдения/ му попадат с някаква партида. Доколкото е известно №131Pх не е била в употреба.

□№130о.е.– 3 ст. неназъбена, на обратната страна 30 ст. БГ – 20

Екземплярите с негативен отпечатък на гърба – по 1 лв. за бр.

Според М. Малчев поредицата е била в употреба до 30.IX.1924 г. /??/ Тиражи – КАТЕГОРИЧНО НЕУТОЧНЕНИ.

В “КООП-КАТАЛОГ” тиражите на тази поредица са вписани /по-скоро преписани/ от каталога “ДИГЕ” по изричното настояване на Г. Ноков и с одобрението на П. Караиванов. В записките си М. Малчев съобщава, че при съвместната си работа с Г. Гешов са установили получаването на количества от 3, 5, 10 и 30 ст. през 1921 г., които не фигурират в посочените от “ДИГЕ”, т.е. тиражите са значително по-големи. Взето е било общо решение /подкрепено от П. Караиванов през 1938 г./ тиражите да бъдат посочени като НЕУТОЧНЕНИ, но при всички случаи по-големи от 10 милиона за всяка от стойностите 3 и 30 ст. и от 40 милиона за всички останали. Понеже няма голяма /фрапираща/ разлика с посочените в “ДИГЕ” Г. Ноков е настоял да не се посочват различия в уважаваните навремето каталози. Последното чувствително би намалило авторитета им. Според съставителя навремето та-

ка се е постъпвало по много неизяснени въпроси като по този “целесъобразен” начин неточностите, грешките или дори митовете са се превръщали в “аксиоми” – нещо, от което и до днес не можем да се отървем и което в много случаи /гореупоменатия е маловажен/ пречи на филателисти и изследователи, насочвайки ги по лъжливи следи, загубвайки им безвъзвратно месеци и години в търсене на несъществуващото. В този каталог съставителят се е стремил да се отърси от това “наследство”, но едва ли е успял напълно, защото в продължение на десетилетия е бил повлиян не малко от подобни заблуди.

Някои разсъждения и констатации относно процеса на отпечатване на п.м. в ДП
през 20-те години на миналия век*

На 24 март 1919 г. е подадена първата поръчка за поредиците “Народно събрание” и “Цар Борис III”. В действителност тези две наименования са измислени от филателистите – по документи те не са известни. Поръчката е една – за “ПОЩЕНСКИ МАРКИ със стойности 1, 2, 3, 5, 10, 15, 25, 30 и 50 ст.” До днес не е известно на какво се дължи забавеното изпълнение на последната. Подаването ѝ става шест месеца след абдикацията на Цар Фердинанд и осем месеца преди подписването на грабителския Ньойски договор, чийто последици и след 80 години са една от главните причини за възникващите конфликти на Балканите. Не е известно друго подобно кътче от Европа, което за един век да е дало толкова човешки жертви, а и едва ли този процес е спрял. Това е един от най-тежките периоди в новата българска история и напълно разбираемо е, че маркоиздаването е било една от последните грижи на правителството и току-що възкачилият се на престола Цар. Може би точно тук би трябвало да се търсят и причините.

Според откритите до днес материали с проекти са участвали най-малко двама български художници – известният професор Стефан Николов Баджов и неизвестният засега /поне за съставителя/ художник с инициали Г. Л. По всяка вероятност на художниците са били дадени по две снимки. Една на Народното събрание в София и втора – портрет на Цар Борис III от 1918 г. Художниците са представили своите разработки в по-малко от едномесечен срок – видно от датата на одобрение 24.IV. Първоначално са били одобрени по един проект на Ст. Баджов и Г. Л. На първия за стойностите 1, 2, 3 и 15 ст. със сюжет Народно събрание, а на втория за останалите – с портрета на Цар Борис III. Работата по изпълнението е започнала, но ... не е била завършена поне що се отнася до одобрения проект на художника Г. Л. Направени са необходимите фотокопия от проектите, изготвени са клишета-първообрази, спуснати са работни типографии, отпечатани са и предадени на комисията /администрацията или др./ о.е. в различни цветове. Последната одобрява някои и ... работата спира /засега причините не са изяснени/. Междувременно на 14 август 1919 г. поръчката е изменена що се касае до количествата на определените стойности. През м. септември с. г. са отпечатани САМО две стой-

---

* Съдържанието на следващите страници, с изключение на упоменатите дати и експонираните копия, представлява един вид свободно съчинение на съставителя по темата – хипотези, нелишени от въображение, но и базиращи се на задълбочен анализ върху запазени автентични печатарски и др. материали, открити в колекцията на М. Малчев. Това е едно лично становище, което не претендира за пълна достоверност, защото е само една /в случая първа/ стъпка в посока разгадаване на причините за примитивното българско маркоиздаване. На България са необходими ЦЕЛИ 50 г. /след 1879 г./, за да се НАУЧИ да издава що годе прилични п.м. Рекордът все още не е записан в “Гинес”.

ности /1 и 2 ст./ със сюжет Народното събрание като по някаква причина /неизвестна засега/ одобреният проект на художника Г. Л. с портрета на Цар Борис III се спира /не се отпечатва/ и останалите стойности се възлагат пак на професор Баджов, въпреки че проектът му първоначално не е бил одобрен. Той прави нов, значително по-опростен и чувствително по-слаб /поне от гледна точка на съставителя/, но независимо от това всички останали стойности – 3, 5, 10, 15, 25, 30 и 50 ст. са отпечатани по него. В началото на м. октомври влизат в употреба САМО стойностите 1 и 2 ст. Останалите /с изключение на 3 ст./ са пуснати в продажба покъсно и влизат в употреба на различни дати от края на октомври /втората му половина/ до края на ноември. Стойността 3 ст. е отпечатана едва в началото на 1920 г. и влиза в употреба през месец март. Най-интересното е, че поръчките за нея /за допечатване/ и за 5 ст. продължават и през следващата 1921 г. видно от милезимите на тези две стойности. Точно оттук произлизат основателно и съмненията на съставителя що се касае до обявените в каталозите /наши и чуждестранни/ тиражи. Там не са включени количествата от 1921 г. т.е. допечатаните 3 и 5 ст., а освен това съществуват и п.л. от другите стойности с лика на Цар Борис III, които са без текст в бялото поле на п.л. а и цветовете им са нюансирани в сравнение с тези с милезими. Явно е, че и тук става реч за допечатване, неизвестно по каква поръчка, а оттам и неизвестно за количеството отпечатани екз. Липсата на милезим не позволява и проследяването с коя /или по коя/ поръчка са отпечатани и най-важното – дали предаването на количеството е преди 1921 г. или след нея. При втория случай основателно бихме могли да се усъмним дали тези количества са взети под внимание в официално приетите тиражи и т.н.

Тези няколко страници не са написани от стремеж на съставителя да докаже неточностите в обявените тиражи. Това е видно от пръв поглед за всеки, който се е занимавал с изследвания в областта на българската филателия. Целта е друга – да се установят причините, поради които българското маркоиздаване ЕДВА КРЕТА в един период от половин век и да даде някакъв отговор на въпроса – защо при наличието на толкова изявени художници-приложници с опит се достига до абсурдните решения да се пуснат в употреба п.м., които са под всякаква критика и на практика са дори негодни да изпълняват предназначението си? Все пак п.м. е един вид визитна картичка на страната и поне от тази гледна точка не би трябвало да прилича на късче от смачкана и захвърлена цигарена кутия. Освен всичко това п.м. носи със себе си /и разнася по целия цивилизован свят/ определено политико-историческо и най-вече културно послание. Нека бъдем обстоятелствени и посочим в какво точно се изразява тяхната непригодност.

1. Неугледен външен вид /като цяло/, който в повечето случаи показва прилизан /или липса на какъвто и да е/ контрол при приемане на готовата продукция.

2. Пощенските марки са лошо назъбени /с неизчистени отвори/, поради което се развалят при отделянето една от друга.

3. В много случаи екземплярите не могат да бъдат прикрепени /залепени/ към пощенските материали само със собствената си гумировка.

4. Размерите на някои издания /"Шипка", "Вазовите"/ са такива, че определеното място за облепване на пощенския материал недостига, особено ако се наложи употреба по-голяма от единична франкатура.

5. Пощенската марка представлява вид художествена миниатюра. Недопустимо е сюжетът да бъде зацапан, размазан или надписите нечетливи и др. Едва ли е необходимо да се изброяват всички изисквания към п.м., които не са спазени.

Нека проследим поэтапно /без подробности / процеса на отпечатването и предхождащите го при последните две поредици и се опитаем да установим къде е слабото място – на какво се дължи всичко гореупоменато, поглеждайки /колкото е възможно безпристрастно/ от разстоянието на изминалите 80 г.

I. Проектите на художниците са сравнително равностойни, ако изключим одобреният /и нереализиран впоследствие/ проект на Г. Л., който /след цели 6 месеца/ е заменен с далеч по-слабия на професор Ст. Баджов. Не би могъл от себе си да не възникне и въпрос – с какво право неукният /и още по-некомпетентен/ в тази област съставител си е позволил да “критикува”, меко казано, проектите на известен и международно признат професор – живописец, и приложник, доказал се не веднъж както със стенописите на църквата Светии Седмочисленици, така и с първата реставрация на стенописите в Боянската черква, както с проекта си за държавен герб и вензел на Цар Борис III, така и с многото ордени, банкноти и ПОЩЕНСКИ МАРКИ, изработени по негови САМОСТОЯТЕЛНИ проекти и т.н. и т.н. Може би няма да стигнат страниците на цяла глава от този каталог, за да бъдат упоменати само част от неговите творения, от които личи безспорен талант и толкова рядко срещащото се /особено в днешно време/ чувство за мярка, неподвластно на мнозинството съвременни художници, скулптори и др. с имена и без такива. Въпреки всичко това /едва ли и Микеланджело Буанароти е бил безгрешен в областта на изкуството, да не говорим за др./ точно този проект на професор Баджов не чини и грош – съставителят е твърдо и непоколебимо убеден в това и ще се постарее да го докаже поне на лаиците в областта на изкуството /какъвто безспорно е и той/ и на онези – не лаици, но които нямат все таки отговор на този въпрос.

1. При едноцветните п.м. където надписите по задание са със същия цвят без контрастиращ фон /в случая белия цвят на хартията/, който отсъства /или е зает/ поради ситното зашриховане при п.м. с лика на Цар Борис III, последните се явяват НЕДОСТАТЪЧНО ЧЕТЛИВИ, а целия сюжет /като цяло – не само те и портрета/ изглежда размазан. Това се отнася най-вече за датите “3.X.” и “1918” като последната на практика е НЕВИДИМА и дори с помощни средства /лупа/ не става ясно дали се касае за 1918 или за 1919 г. Това е видно от пръв поглед и да се надяваме, че не се нуждае от повече доказателства.

2. Ликът на Цар Борис III е почти неразпознаваем за всички, които не са виждали портрета му от 1918 г. пак по същите причини. При подобни случаи би трябвало да се пристъпи към двуцветен печат /вж. “Княз Фердинанд I” 1901-1910 г./ или /ако това е невъзможно по технологични причини или недопустимо оскъпяване/ да се прибегне към по-осветен фон, нюансиран в перспектива /вж. юбилейните 1912 и 1918/.

3. Шрифътът на професор Баджов е РАЗЛИЧЕН при надписите “ЦАРСТВО БЪЛГАРИЯ” и “СТОТИНКИ”, което от гледна точка на композицията прави п.м. далеч по невзрачна, особено с хоризонталните надписи при портрет, разположен в овал, близък до окръжността.

4. Проектът на професор Баджов е изцяло НЕПРИГОДЕН дори и след възможното отстраняване на горепосочените недоделки, което чувствително би подобрило стойността му и поради една друга изключително важна причина, която дори и окото на лаика не би могло да подмине – короната /символът на държавността/ е изобщо НЕВИДИМА.

Съставителят е убеден, че и Тициан да стане от гроба моментално би скъсал подобен проект дори да е подписан не от професор Баджов, а от самия Рафаело Санти Санцио.

II. Би трябвало да се даде все пак и някакво обяснение /поне за лаиците като съставителя – професорите, академиците и другите титулувани изкуствоведи, че дори и нетитулуваните художници, създатели на гениални творения от рода на шарениите, в които дъгата се пресъздава само в един или два цвята и одухотвореността е постигната благодарение на 15-20 геометрически остри ъгли, са съвсем наясно по подобни въпроси – защо проектът на неизвестния Г. Л. е по-приемлив и само с една незначителна поправка би станал много добър.

1. Избягната е нечетливостта като много умело е използван белия фон на самата хартия.

2. Ликът на Царя е много по-ясно очертаващ се, въпреки пропуска – между косата на Царя и надписа “ЦАРСТВО БЪЛГАРИЯ” застрихования фон би трябвало да преминава в перспектива от светло към по-тъмно. Видимата възраст на Царя е между 25 и 30 г., докато при проекта на професор Баджов последната е поне с 10 г. по-голяма.

3. Надписите са с един шрифт – умело подбран както над портрета, така и под него – лентововълнообразния “стотинки”, което от своя страна придава определен релеф на композицията.

4. Короната е ВИДИМА и добре разположена.

5. Двойното рамкиране придава изпъкналост на миниатюрата и я прави да изглежда като гравирана върху една цялостна отливка.

Разбира се и този проект има дребни недоделки, но те биха могли да се отстранят с две драскания на молива – окръжностите, обхващащи цифрите “25”, излизат извън очертанията на рамкирането и недобрата четливост на надписа “З.Х.” и “1918”, което би могло да се отстрани дори и само с ретуширане. Да се надяваме, че и професорите биха се съгласили с тези забележки, ама казва ли ти някой.

Както и да е, независимо каква част от гореспоменатото отговаря на определените критерии или би била приета изобщо от компетентните изкуствоведи, то учудващо /по-скоро фрапиращо и конфузно/ е решението на комисията /и то след месеци/ за отхвърляне на одобрения вече проект на Г. Л. Би трябвало да се търсят и други причини, далеч по-могъщи от елементарните виждания на съставителя.

Какви биха могли да бъдат те, че да накарат коскоджамити комисия да загърби решението си? Дали пък няма “компетентна намеса” от страна на политици /или техни приближени/, които в края на краищата са казали тежката си дума? Може би тук е разковничето, ако вземем под внимание някои политически събития, съвпадащи по време /началото на м. октомври/ и когато би трябвало да започне отпечатването на п.м. с лика на Цар Борис III. Тези събития са знаменателни – по същото това време Ал. Стамболийски става министър-председател на Царство България. Добре известна е взаимната антипатия и непоносимостта, определяща отношенията между Цар и министър-председател. На първия все още не са пробили кучешките зъби, докато другият е в апогея си, което му дава възможност да бъде безкомпромисен в междуличностните отношения, което в края на краищата коства и главата му. И ако случайно сме изтеглили каро асо от колодата, то това би било само още едно потвърждение, което за сетен път показва нагледно простотията на българските политици през онзи тежък за България период.

И ако сме налучкали /случайно/ причината /или поне не сме далеч от истината/, то вече не би трябвало да ни учудва нищо – нито решението на комисията /след половин година/, нито изборът на по-пастелни цветове /вж. работните типографии/, където о.е. са с далеч по наситени и контрастни такива, нито качеството на изпълнение, нито принизения контрол, нито нищо ... Хубава работа, ама българска ще кажат някои и ... ще продължат да я карат все така, както ни и управляват днешните политици. Едва ли би могло да бъде другояче – та нали и те са българи ... или само се представят за такива!?

И накрая – нека хвърлим един поглед на материалите, открити в колекцията на М. Малчев и да преценим дали все пак има частица истина в бръщолевенията на съставителя.

Неодобрени проекти
на проф. Ст. Баджов за 3 и 5 ст.

Неодобрени стойности по одобрен проект за сюжет на проф. Ст. Баджов
15 ст. в тъмнолилав цвят, 15 ст. в зелен цвят, 15 ст. в жълтокафяв цвят, 15 ст. в
син цвят и 15 ст. в светлокварценочервен цвят. Оценки: 15 ст. БГ по 1000 лв. за
брой. От всяка от петте цвята са известни САМО по два екземпляра.

Първоначално одобрен проект на художника Г. Л., който впоследствие е отхвърлен.

Работна типография за 10 и 15 ст. по одобрен проект на проф. Ст. Баджов

Одобрени проби за цвят за 5 ст. /зелена/, 10 ст. /светлочервенокарминена/, 15 ст. /виолетова/ и 25 ст. /синя/ върху клише за 15 ст. В ДП София всички одобрени проби са отпечатвани с по едно, две и четири клишета за всяка стойност поотделно. Оценки: 25 ст. първоначално одобрен проект БГ по 1000 лв. за бр. /изв. 3 екз./ 15 ст. БГ по 700 лв. за бр. /изв. по 4 екз. от всеки цвят/. Работни типографии с по две или четири клишета БГ по 300 лв. за бр. Известни са и 8 екз. – чернобели типографии на картонена хартия с дебелина 0,120 мм – по 500 лв. за брой.

Препечатки “За нашите пленници” и нови номинални стойности 1920 г.

На 22 юни 1920 г. влиза в употреба благотворителна поредица за подпомагане на българските пленници от войните 1915-18 г. В ДП в София са препечатани стойности от “Изгледи и портрети” 1915 г., “I^{во} военно издание” 1917 г., “Народно събрание” и “Цар Борис III” 1919 г. Чрез това препечатване е намалена наполовина номиналната стойност на всеки един екземпляр. Новата номинална стойност /препечатаната/ важи САМО за облепване с необходимата такса на кореспонденцията или друга пощенска услуга, докато п.м. се е заплащала по първоначалната ѝ номинална стойност – т.е. със 100% увеличение спрямо действителната стойност – тази, важещата за облепване. На практика тези 100% увеличение правят поредицата неизползваема по предназначение. Последната е изкупувана предимно от филателисти /за колекционерски цели/ и от търговци /със спекулативна цел/. Известните действително пътували по пощата материали с екземпляри от поредицата са не повече от известните такива с “Царска поща”. Разликата от тези две стойности е била предназначена за гореспоменатата благотворителна цел. В промеждутък от една година са се правили неуспешни опити търговски сдружения, банки, обществени и др. организации да изкупят отпечатаните количества, но резултатът е бил незадоволителен – материално-икономическото състояние на страната /респективно това на населението/ е далеч под нивото на същото в предвоенните години и в случая се явява като единствена обективна причина за незадоволителните резултати.

1920, 22 юни; Благотворителни – “За нашите пленници”; препечатки с черно мастило върху №111, №119, №129, №131, №133, №134, №135 и №136 и нови номинални стойности; ТП в ДП, София

№137 – едноредова дъговидна препечатка “за нашите пленници” и “1” под нея върху №129

№138 – едноредова кръгообразна препечатка “за нашите пленници” и 2½ под нея върху №131

№139 – същата препечатка с “5” под нея върху №132

№140 – същата препечатка с “7½” под нея върху №133

№141 – същата препечатка с “12½” под нея върху №134

№142 – същата препечатка с “15” под нея върху №135

№143 – същата препечатка е “25” под нея върху №136

№144 – двуредова вертикална препечатка с прочит отдолу нагоре “за нашитъ” * “плънници” с “50” под нея върху №111

№145 – същата препечатка както при №137 върху №119

№146 – едноредова дъговидна препечатка “за нашитъ плънници” с “1½” под нея върху №120. Шрифтът е по-едър от този при №146 и №137 и същевременно по-дребен от същия при кръгообразните препечатки.

Поради повреди в шрифта на клишетата се срещат екземпляри с повредени букви или цифри. От всички стотинкови стойности са известни хоризонтално или вертикално разкъсани препечатки, някои от които са изключително редки /при №137 и №144 – само по един п.л./. Не отсъстват двойни /при №142 и №144/ и тройни /при №142/ препечатки, а също така и обърнати /при №137, №138, №139 и №145/. При стотинковите стойности /от 2½ до 25 ст./ са открити двойки, в които едната марка е без препечатка. Освен това при №137 и №144 са известни препечатки с тъмносиньо мастило вместо с черно. Предполага се, че последните са неodobрени проби за цвят /видимост/ на препечатките.

№	“ЗА НАШИТЪ ПЛЪННИЦИ” 1920 г.					✉ _⊙	
	*	**	☐ _⊙	(*)=⊙	⊞**	ед. фр.	см. фр.
137	0.03	0.10	2.50	0.01	0.42	–	–:–
138	0.03	0.10	1.50	0.01	0.42	–	100.–
139	0.04	0.12	1.50	0.02	0.50	–	100.–
140	0.04	0.12	1.50	0.02	0.50	–	100.–
141	0.05	0.15	1.50	0.03	0.65	–	100.–
142	0.05	0.15	1.–	0.03	0.65	300.–	100.–
143	0.05	0.15	1.–	0.03	0.65	300.–	200.–
144	0.06	0.20	2.–	0.03	0.85	400.–	300.–
145	0.08	0.25	2.–	0.04	1.10	500.–	600.–
146	0.08	0.25	3.–	0.04	1.10	600.–	1000.–
137-146	0.50	1.50	15.–	0.25	6.80		

за чисто назъбване и добра центровка +%

– 100 100 – 150 – –

Колонка ☐_⊙ се отнася само за отрезни от пликосе или пощенски карти с четливи датни клейма от 22.VI.1920 до 30.VI.1921 г. В “КООП-КАТАЛОГ” и др. каталози /преписали от него/ се посочва датата 30 юни 1923 г. като крайна за редовната употреба на тази поредица. Това е обикновена печатна грешка – датата в записките на М. Малчев, а и в други публикации от 30-те години НАВСЯКЪДЕ е 30.VI.1921 г. Всички останали /ако има такива/ са нарочно правени с филателна или комерческа цел. Оценяват се според колонка (*)=⊙. Същото се отнася и за колонка ✉_⊙. В Централната пощенска станция в София между 22 и 30 юни софийските филателисти подпечатват цели поредици върху пликосе или върху обикновени листовехартия. Оценка на подобни пликосе или листовех с цяла поредица – 20 лв. за бр.

‡_{1,2}№137 – вертикално или хоризонтално разкъсана препечатка * – 3, ** – 10, (*)=⊙ – 1

‡₁№137П – хоризонтално разкъсана препечатка – “1” горе, а “за нашите пленници” под нея БГ – 100 екз. Хартията е гладка, бледосивожълта – същата как-

вато е при о.е. с дебелина около 0.070 мм

□№137 – обърната препечатка на оригинална хартия БГ – 150 /100 екз./

□№137_{о.е.} – тъмносиня препечатка вместо черна БГ – 150 /100 екз./ на същата хартия, предполага се, че са неодобвени проби за цвят /видимост/ на препечатката

□№138 – обърната препечатка на оригинална хартия БГ – 150 /100 екз./

№139 – обърната препечатка на оригинална хартия * – 50, ** – 150 /100 екз./

□₁К_{1,2}/№142 + №142/ – неназъбена хоризонтална двойка, в която дясната марка е с двойна препечатка, а лявата с единична ** – –:–

№142 – двойна препечатка * – 50, ** – 150 /90 екз./

№142 – тройна препечатка * – 50, ** – 150 /90 екз./

□₁К_{2,3}/№142 + №142/ – неназъбена хоризонтална двойка, в която дясната марка е с тройна препечатка, а лявата с двойна ** – –:–

№144 – вертикално разкъсана препечатка – “за нашите” вдясно, вляво от нея “пленници” и пред двете “50” * – 60, ** – 120 /90 екз./

№144 – част от вертикално разкъсана препечатка – “50” вляво, “пленници” вдясно ** – –:– /10 екз./

№144 – двойна препечатка * – 50, ** – 150 /100 екз./

№144_{о.е.} – тъмносиня вместо черна препечатка, предполага се, че са неодобвени проби за цвят * – 50, ** – 150 /100 екз./

№145 – обърната препечатка * – 120, ** – 250 /30 екз./

□№137-№143 – първите седем стойности от поредицата в неназъбени двойки * – 35, ** – 700

□№137-№143 с негативен отпечатък * – 20, ** – 50 (7 бр.)

Известни са /поне така съобщават българските каталози, включително и “КООП-КАТАЛОГ”/ двойки, в които едната марка е без препечатка от всички стотинкови стойности. В колекцията на М. Малчев от тези редки куриози не бе открит нито един екземпляр. През последните 50 г. съставителят изобщо не е виждал подобна двойка /оригинална/. На няколко пъти му бяха предлагани подправени такива – долепени “майсторски” един до друг екземпляри /майсторлъците на Д. Цонев/. Разбираемо е, че това не би могло да отхвърли становището за съществуването на оригинални подобни двойки, но все таки въпросът остава открит до експертизирането им /поне от двама независими експерти/ и след съответната публикация. Не съществува пречка след изпълнение на горното условие тези двойки да бъдат каталогирани и оценени.

Официално приети тиражи: №137, №138, №139, №140, №141, №142 и №143 по 500000, №144, №145 и №146 по 150000 екз.

“Иван Вазов” 1920 г.

По случай 70 годишнината на народния поет и писател Иван Вазов на 24 октомври 1920 г. е пусната в употреба юбилейна поредица. Клишетата са изработени по проекти на художника Райко Алексиев. Отпечатването е извършено в печатницата на в-к “Утро” по метода на обикновения офсетов печат, използван за отпечатването на едноцветни вестници и списания по онова време. Използвана е недобре пресована обикновена хартия с дебелина около 0.085 мм. Гумировката е бледокремава до сивожълта, неравномерно разстлана и при повечето листа с пропуски. Изпълнението е небрежно, меко казано, особено що се касае до назъбването. Стотинковите стойности изобщо не могат да се отделят една от друга без разкъсва-

ния, развалящи отделните екземпляри Всичко упоменато за качеството в предходната глава е в сила и тук. Форматът на марките съперничи на този при поредицата “Шипка” 1902 г. Размерите на рамката при различните стойности не е еднакъв и варира до 0.085 мм. Цветовата гама не е особено добре подбрана и също допринася за непривлекателния вид на п.м. от тази поредица, която по безспорен начин доказва упадъка в българското маркоиздаване на фона на прекрасни сюжети.

1920, 24 октомври; Юбилейни – “Иван Вазов”; Ⓞ Р. Алексиев; ОП в печатницата в-к “Утро”; лин.наз.: 11½; 100/10x10/

№147 – 30 ст. кафеникавокарминена /дворът в родната къща на поета в Сопот, под него – илюстрация от романа “Под игото” – символът на Априлското въстание – Черешовото топче/

№148 – 50 ст. зеленочерна /илюстрация от романа “Под игото” – Боримечката/

№149 – 1 лв. черносивокафява /портрети на Вазов от 1870 и 1920 г./

№150 – 2 лв. землистокафява /портрет на Вазов от 1920 г./

№151 – 3 лв. чернопурпурновиолетова /къщите, в които е живял Вазов в Пловдив и София/

№152 – 5 лв. тъмносиня /Паисий Хилендарски/

Стойностите 50 ст., 2 и 5 лв. са без надпис “БЪЛГАРИЯ”. От всички стойности са известни неназъбени от една страна екземпляри. От стотинковите стойности са известни вертикални двойки неназъбени помежду. При тази поредица за неназъбени се признават само тези, които са в двойка, при която поне един от маржовите е над 6 мм. Същото се отнася и за ненезъбените от две срещуположни страни екземпляри.

№	“Иван Вазов” 1920 г.				✉Ⓞ	
	*	**	ⓄⓄ	⊞**	ед. фр.	см. фр.
147	0.05	0.20	0.30	0.90	–	5.–
148	0.05	0.20	0.30	0.90	10.–	5.–
149	0.10	0.40	0.40	1.80	5.–	5.–
150	0.20	0.80	1.–	3.50	5.–	5.–
151	0.30	1.20	1.–	5.50	5.–	10.–
152	0.30	1.20	1.–	5.50	10.–	20.–
147–152	1.–	4.–	4.–	18.–		

За чисто назъбване и добра центровка ... + %

300 300 300 200 –

☐№147 или №148 – неназъбени от една страна по * – 5, ** – 10

☐№149 – №152 – неназъбени от една страна по * – 10, ** – 20

□№147 или №148 – вертикална двойка неназъбена помежду * – 10, ** – 20

□№147 или №148 – неназъбена двойка * – 15, ** – 30

□№149 или №150 – неназъбена двойка * – 20, ** – 40

□№151 или №152 – неназъбена двойка * – 25, ** – 50

□№149 – хоризонтална двойка неназъбена помежду * – 25, ** – 50

□№149 – неназъбена от две срещуположни страни * – 30, ** – 60

Поредицата е била в употреба до 30 юни 1923 г.

Официално приети тиражи: №147 – 2000000, №148 – 1500000, №149 – 500000, №150, №151 и №152 по 400000 екз. В записките си М. Малчев е отбелязал, че в печатницата са били задържани 10000 поредици, които са били продадени на търговеца Б. Асенов през 1932 г.

“III-то военно издание” 1921 г. или т.н. “Забранени”

Ако съществува стремеж за точност, то трябва да се отбележи, че тази поредица не е никакво “III-то военно издание”, а останалата /по-голяма/ част от т.н. “II-ро военно издание”. Марките от тази поредица, заедно с №121, №122 и №123 /са заявени още в началото на м. юни 1917 г. и са отпечатани /пак заедно/ година по-късно в ДП в Берлин. Получени са в България едва в края на войната, когато политическата обстановка в страната /националната катастрофа, предизвикала абдикацията на Цар Фердинанд/ не позволява пускането им в употреба. Това става чак на 11 юни 1921 г. В “КООП-КАТАЛОГ” се съобщава, че пускането им в употреба се е наложило поради привършване “на марки с малки стойности”. Разбира се, подобно обяснение е предназначено само за лумпени и малограмотни. Малките стойности от поредицата “Цар Борис III” са отпечатани в такива количества, че и днес се намират *postfrisch* и биха задоволили дори и сегашните нужди от п.м. поне за една година. Освен това ДП в София е била в състояние да произвежда дневно между 3 и 4 милиона п.м. – т.е. количество, което е напълно достатъчно за повече от един месец употреба, независимо за какви стойности и какви моментни или др. нужди на пощенските служби. Хранилището /през тези години 1920-21/ НЕ Е В СЪСТОЯНИЕ да побере и съхрани тоновете п.м. Добре известно е, че голяма част от тези количества се развалят /овлажняват, ръждясват и т.н./, след което се продават на търговци за нищожни суми, които едва ли покриват производствените им разходи и т.н. и т.н. От същите тези количества /“липсващи” през 1921 г./ са препечатани между 30 и 40 милиона екз., през 1924 г. /вж. “Разни препечатки”/ и може би пак от тях са продавани на търговци и за филателни нужди чак до 1940 г. Едва ли някой би могъл да каже и какви още количества са били унищожени при разрушаването на ДП през бомбардировките. Излишно е да се посочват повече доводи, които доказват несъстоятелността на подобно твърдение – липса на определени стойности. Ако действително е съществувало такава, то след принудителното изземване на количествата от т.н. “III-то военно издание” в края на м. юни 1921 г. да не би кореспонденцията и другите пощенски материали да са се облепвали с половинките от XIX в.?! И тук коментарът е излишен подобно и както за стотиците “аксиоми” битували в българското маркоиздаване, българската филателия и изобщо в БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ преди век, преди повече от пет века, че и днес. Необходимо ли е да убеждаваме когото и да било в способностите, качествата и фантазиите на българските историци през миналия век. Последните са в състояние /доказвали са го хилядократно/ да увековечат един сатрап и обикновен необразован селски тарикат като му придадат ореол на човеколюбец, патриот и

т.н., че дори и да му припишат две дипломи за висше образование, когато последният до сетния си ден, на преклонна възраст, така и не можа да се научи да чете и говори. Има ли на света държава, която да се е управлявала от по-некадърни управници с каквито сме удостоени и днес? Ако някой /дори и историк/ би могъл да я посочи /в границите на цивилизования свят/, то съставителят ще му подари една генерална колекция “България” плюс БОНУС /или каквото друго е там/ както казват някои, забравили родния си език.

Съществува ли на света друг народ, който с помощта на собствени два милиона и кусур лумпени /и още толкова че и повече негласували лумпенизирани, мислещи се за по-акъллии от първите/ би могъл да си натресе Цар за министър-председател и да го търпи да погазва конституцията? Имало ли е някога в хилядолетната ни история по-корумпирано правителство, по-продажни и по-некадърни народни избраници и по-голяма и явно самоафишираща се престъпност от днешната, толерирана от същите властимеещи, избрани с мръсните пари на личности, които отдавна трябваше да са в раирани костюми! Едва ли! Била ли е България по-бедна и по-задлъжняла от днес? Били ли са българите някога толкова обезверени както сега? Никога!

Представяте ли си до каква степен е стигнало отчаянието и безизходицата на този народ щом като е съгласен /според последните социологически проучвания над 52% от анкетираните!!/ да загърби всички демократични придобивки от последното десетилетие, само и само да оцелее физически!?! Би ли могъл някой да опише деградацията на днешното ни общество /то не е гражданско – такова в България НЕ СЪЩЕСТВУВА повече от половин век и сигурно още толкова няма да го има/ и превръщането му в безлична трудноразсъждаваща и озлобена маса, лишена от каквато и да е ценностна система, отговаряща на съвремението в което живеем? Много трудно и почти невъзможно е да се охарактеризира един народ, който категорично не знае накъде да върви и който още по-категорично не е в състояние да издигне от редиците си водач и обкръжение, които да го поведат в правилната посока. Едва ли има и друг народ, който толкова малко да е извлякъл поука от грешките и страданията си!

И видите ли – седнали сме да говорим за филателия! Да наливаме от пусто в празно, когато няма елементарни условия за развитието на подобна дейност, когато редиците на колекционерите в България ежедневно оредяват и се топят, благодарение на всичко онова казано по-горе. Съставителят си дава сметка, че писанията му не са особено необходими в подобен тежък исторически момент, но продължава да пише с единственото упование, че бъдещите поколения, отърсили се от пороците на днешното прогнило от корупция общество, все някога ще се сетят и за филателия, и за история и за култура, без които никое общество не би могло да съществува и отбелязва напредък в развитието си в каквато и да е насока. Дано това време не е много далече. В противен случай може би след век ще има филателисти, които ще колекционират български п.м., но ... БЪЛГАРИЯ НЯМА ДА Я ИМА.

Да се върнем на темата и проследим събитията, свързани с тази поредица. Както беше споменато последната е влязла в употреба на 11 юни 1921 г. На 17 с. м. Кралството на сърбите, хърватите и словенците официално протестира пред правителството на Царството като за причина посочва сюжета на марките /карта, включваща територии от Македония, принадлежащи вече на България, изгледи от тях и портрета на абдикиралия вече Цар Фердинанд/. Българското правителство реагира много бързо като през нощта на 20 срещу 21 юни изземва количествата, намиращи се в пощенските станции и конфискува тези, които са останали у търговците. Разпорежда се на всички пощенски станции да не дават ход на кореспонденция, облепена с екземпляри от поредицата. По тази причина изданието е из-

вестно и под наименованието “Забранените”, което днес не е толкова популярно. Горното е преписано от записките на М. Малчев от 28 септември 1921 г. Пак там същият изказва съмнение, че пускането на тази поредица е станало по нареждане на висши политици с пропагандна цел /??. Не съобщава на какви сведения /или доказателства/ се базират тези предположения, но ако се замислим сериозно върху подобна възможност, едва ли би трябвало да я изключим. Съставителят не би желал да изяде хляба на историците, така че нека ги оставим да се произнесат по въпроса, ако преценят за необходимо.

Според М. Малчев проектите за клишетата са дело на художника Д. Гюдженов /в някои български каталози това се оспорва/. Качеството е на изключително ниво в противовес на бедната цветова гама.

1921, 11 юни; Възпоменателни – “III-то военно издание”; ⊗ Д. Гюдженов /??.; ТП в ДП, Берлин; гр.наз.: 13:13½ – №153, №154 и №155 /15x20/, 13½:13 – №156, №157 и №158 /20x15/; 100/2x50–5x10/

№153 – 10 ст. лилавочервена /портрет на Цар Фердинанд върху фон – карта на България с граници от преди Първата световна война/

№154 – 10 ст. кафеникаволилава /портрет на Цар Фердинанд в дебърска носия/

№155 – 10 ст. тъмнорозоволилава /изглед от Шар планина/

№156 – 10 ст. ярковиолетова /моста на р. Вардар в Скопие/

№157 – 20 ст. наситеносиня /български войник на пост пред манастира “Свети Климент” край Охридското езеро/

№158 – 50 ст. пурпурновиолетова матирана /българска позиция при завоя на р. Черна/

Изданието е 100% изчистено – не са открити каквито и да е разновидности или куриози. По всяка вероятност о.е. и др. са останали в Германия. Няма достатъчно сведения и за местонахождението на проектите, поради което и авторството остава под въпрос. В записките си М. Малчев твърди, че проектите на Д. Гюдженов са правени по снимки /фотографски/ от преди 1914 г. /??.

№	“III-то военно издание” 1921 г.					✉	
	*	**	⊙	(*)=⊙	⊠**	ед. фр.	см. фр.
153	0.10	0.20	10.–	0.03	0.90	200.–	150.–
154	0.10	0.20	10.–	0.03	0.90	200.–	150.–
155	0.10	0.20	10.–	0.03	0.90	200.–	150.–
156	0.10	0.20	10.–	0.03	0.90	200.–	150.–
157	0.10	0.20	10.–	0.03	0.90	150.–	100.–
158	0.50	1.–	–	0.05	5.–	–	–

Поредицата /без №158/ е била в редовна употреба САМО 10 дни – от 11 до 20 юни вкл. Колонка ☒_⊙ се отнася както за затворени така и за отворени писма. И двата вида са много редки. Колонка ⊙_⊙ се отнася САМО за екземпляри с цялостно видим датен указател с ЧЕРНО мастило. През 30-те години нарочно са подпечатани с индиговосиньо и черно мастило множество отделни екз., двойки и даже карета /централно/ с оригинални пощенски печати. Всички подобни се оценяват според колонка ⊙.

№158 изобщо не е била в употреба. Продавана е за филателни нужди през 1931 и следващите години.

В повечето каталози се твърди, че поредицата е била в употреба до 28 юни 1921 г. Според съставителя подобни становища не би трябвало да се вземат под внимание поради категоричните административни разпоредби и действия.

Официално приети тиражи: №153, №154, №155, №156 и №157 по 4000000, №158 – 3000000 екз. Общо от всички стойности са продадени над 6000000 екз. развалени /без гумировка или ръждясали/.

“Лондонско издание” 1921-23 г.

От началото на 1921 г. /края на м. февруари или началото на м. март – няма достоверни сведения за точната дата/ до края на 1923 влизат в употреба различните стойности /някои повтарящи се, но с променени цветове/ от редовната поредица с изгледи от България и лика на Цар Борис III. Изработването на клишетата /по проекти на художниците Ст. Баджов, Р. Алексиев, Е. Ваке, А. Митов и Г. Евстатиев/ и отпечатването е извършено в Лондон /откъдето поредицата носи наименованието си/ от фирмата Bradbury Wilkinson & Co на доброкачествена бяла хартия с дебелина 0.075-0.080 мм по метода на дълбокия гравюрен печат. Гумировката е светла и добре разстлана. Качеството е добро.

В тази поредица за пръв път в българското маркоиздаване се появява стойност от 10 лв., което е продиктувано от увеличението на тарифата за пощенските услуги, предизвикано от растящата инфлация и обезценяването на българския лев през 1920-21 г.

1921-23; Редовни – “Лондонско издание”; ⊙ Ст. Баджов – №159, Р. Алексиев – №160, №164, №165 и №168, Е. Ваке – №161, №166 и №167 и №171, А. Митов – №162 и №163, Г. Евстатиев – №169 и №170; ДГП в Bradbury Wilkinson & Co, Лондон; лин.наз. 12; 100/10x10/

- №159 – 10 ст. черносивовиолетова /храм-паметник Ал. Невски/
 №160 – 20 ст. тъмнозелена /паметникът на цар Освободител/
 №161 – 25 ст. тъмнозеленосиня /портрет на Цар Борис III/
 №162 – 50 ст. оранжева /изглед от Търново/
 №163 – 50 ст. тъмносиня /вж. №162/ 1923 г.
 №164 – 75 ст. кафявовиолетова /изглед от с. Шипка/
 №165 – 75 ст. черносиня /вж. №164/ 1923 г.
 №166 – 1 лв. карминеночервена /вж. №161/
 №167 – 1 лв. индиговосиня /вж. №161/
 №168 – 2 лв. кафява /жетварка/
 №169 – 3 лв. виолетовопурпурна /Асеновата крепост/
 №170 – 5 лв. наситеносиня /Рилският манастир/
 №171 – 10 лв. тъмнокафяволилава /вж. №161/

От №161 и №162 са известни изцяло неназъбени екземпляри без гумировка. Предполага се, че са одобрени проби за цвят. От №166 са открити 3-4 екз. неназъбени отляво и също без гумировка. От същия № са известни САМО 2 /два/ екз. с червено петно /диаметър около 1.5 мм върху челото на Цар Борис III.

№	“Лондонско издание” 1921-23 г.					✉	
	*	**	⊙	(*)=⊙	⊞**	ед. фр.	см. фр.
159	0.04	0.10	0.15	0.01	0.42	–	2.–
160	0.04	0.10	0.15	0.01	0.42	3.–	2.–
161	0.04	0.10	0.15	0.01	0.42	3.–	2.–
162	0.04	0.10	0.15	0.01	0.42	3.–	2.–
163	1.50	3.–	3.50	1.15	15.–	10.–	5.–
164	0.08	0.20	0.10	0.02	0.85	5.–	5.–
165	0.20	0.70	0.15	0.03	3.–	10.–	5.–
166	0.15	0.50	0.15	0.03	2.20	3.–	5.–
167	0.15	0.40	0.15	0.03	1.80	3.–	5.–
168	0.20	0.60	0.10	0.02	2.60	3.–	5.–
169	0.20	0.70	0.20	0.04	3.–	5.–	5.–
170	1.50	3.50	0.20	0.04	17.–	5.–	5.–
171	6.–	20.–	1.50	0.60	100.–	20.–	30.–
159–171	10.–	30.–	6.–	2.–	145.–		

☐№161П – 25 ст. тъмносиня, неназъбена двойка БГ – 150

☐№162П – 50 ст. оранжева, неназъбена двойка БГ – 150

☐№166 – 1 лв. карминеночервена, неназъбена отляво * = ⊙ – 100

№166Р – 1 лв. карминеночервена с червено петно върху челото на Цар Борис III ** – –:– /изв. 1 екз.

На практика поредицата е била в употреба до изчерпване. Стойностите 3 и 5 лв. се срещат върху пътували материали до края на 1932 г. М. Малчев твърди, че тези две стойности са били продавани по будките и през 1935 г. Поради изменение на пощенските тарифи 25 и 75 ст. престават да се появяват още през 1924 г., а стойността 10 лв. почти не се среща след 1924 г. – била е изчерпана.

Тиражи №159 и №160 по 15000000, №161 – 40000000, №162 – 45000000,

№163 – 5000000, №164 – 8000000, №165 – 2000000, №166 – 6000000, №167 и №169 по 4000000, №168 – 3000000, №170 – 1500000 и №171– 500000 екз.

“Джеймс Д. Баучер” 1921 г.

На 30 декември 1921 г. по случай една година от смъртта на дългогодишния кореспондент на в-к “Таймс” в София, приятел на българския народ и защитник на интересите му – Джеймс Дейвид Баучер, е пусната в употреба възпоменателна поредица.

Клишетата са изработени по проекти от фотографии на Баучер и Рилския манастир, където известният журналист е погребан по негово изрично желание. Художниците не са известни, но от външния вид на поредицата личи, че става дума за изявени майстори на четката. Оформлението и цялостната композиция категорично го потвърждават. Отпечатването е извършено пак в Bradbury Wilkinson & Co, Лондон. По тази причина някои го назовават “Второ Лондонско издание”.

Хартията гумировката и назъбването са идентични с тези на Лондонското издание. Дори е направено през същата година. Качеството е на ниво, а като цяло изданието е едно от най-добре почистените – не са открити нито разновидности нито куриози. Съставителят изгуби цяла седмица, за да търси грешки в отпечатването, но такива не бяха открити. Единственото несъответствие, което беше отчетено след 100-часов труд се състоеше в малка разлика във формата на различните стойности и по-точно – в размерите на рамките при две от тях. При 10, 30 и 50 ст. те са 22.00x32.00 мм, при 1½, 2, 3 и 5 лв. – 32.00x22.00, а при 20 ст. – 22.00x31.50 и при 1 лв. – 22.00x31.50-31.75 мм. Изследването беше направено върху цели п.л. от всички стойности и отделни единични екземпляри /предполагаемо от различни п.л./. Съставителят няма обяснение за това несъответствие. За технологията, с която е разполагала фирмата, това е необяснимо.

1921, 30 декември; Възпоменателни – “Джеймс Д. Баучер”; ДГП в Bradbury Wilkinson & Co, Лондон; лин.наз.: 12; 100/10x10/

№172

№173

№174

№175

№176

№177

№178

№179

№180

№172 – 10 ст. червенооранжева /Д. Баучер в шопска носия/

№173 – 20 ст. кафявооранжева /вж. №172/

№174 – 30 ст. тъмносиньосива /портрет на Д. Баучер/

- №175 – 50 ст. виолетовосива /вж. №174/
 №176 – 1 лв. кафявовиолетова /вж. №174/
 №177 – 1½ лв. зеленомаслинена /Рилският манастир/
 №178 – 2 лв. рускозелена /вж. №177/
 №179 – 3 лв. тъмнозеленосиня /вж. №177/
 №180 – 5 лв. карминенокафява /вж. №177/

№	“Джеймс Д. Баучер” 1921 г.					✉	
	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	ед. фр.	см. фр.
172	0.03	0.10	0.15	0.01	0.42	–	2.–
173	0.03	0.10	0.15	0.01	0.42	5.–	2.–
174	0.05	0.20	0.15	0.02	0.85	3.–	2.–
175	0.05	0.20	0.15	0.02	0.85	3.–	2.–
176	0.07	0.25	0.15	0.03	1.10	3.–	2.–
177	0.07	0.25	0.30	0.03	1.10	10.–	5.–
178	0.10	0.30	0.20	0.04	1.30	5.–	5.–
179	0.15	0.60	0.20	0.05	2.70	5.–	5.–
180	0.45	1.20	0.60	0.30	5.60	10.–	20.–
172-180	1.–	3.–	2.–	0.50	14.–		

№172-№176 са били в употреба до края на 1923 г. Останалите са били изтеглени още в средата на годината /“ДИГЕ” посочва датата 30 юни 1923 г., а “КООП-КАТАЛОГ” твърди, че цялата поредица е била в употреба до края на тази година/. В записките си М. Малчев не съобщава нищо по въпроса. Би трябвало да се предположи, че не е имал точни сведения /въпреки че не би могло да се твърди, че не е запознат със становището на “ДИГЕ”/, а като така, не би могъл и да се изкаже категорично, въпреки че се е съгласил с написаното в “КООП-КАТАЛОГ” /нали е един от авторите му/. Ето още една от причините, поради които съставителят се отнася с подчертано съмнение към дати и събития, отбелязани в българските каталози, независимо чие становище представят. В случая /специално за тази поредица/ това не е и толкова важно, защото пътувалите материали с “Д. Баучер” нито са редки нито представляват някакъв особен интерес за филателистите. Но ако говорим за “Типографните препечатки” или за “Забранените”, то положението става коренно различно и придобива изключителна важност.

Тиражи: 2000400 поредици според “ДИГЕ”, а и според “КООП-КАТАЛОГ”. Други наши каталози посочват за №172-№178 по 2000400, за №179 – 1000400 и за №180 – 400000 екз. Пълно потвърждение на горното!!

“Разни препечатки” 1924 г.

В края на м. юли 1924 г. излиза наредба на Главна Дирекция на ПТТ, с която се изменят основните тарифи за пощенските услуги. Три месеца по-късно – от 10 ноември е премахната наказателната санкция за недостатъчно или изцяло необлепени материали, предназначени за доставка от пощенските служби. Това става пак с разпореждане на същата Дирекция, според което на подобни материали не се дава ход. Една от последиците е, че марките за доплащане са вече излишни.

Във връзка с горните две разпоредби и появилата се необходимост от определени стойности п.м. в ДП, София, се препечатват големи количества от залежа-

лите стойности на някои издания редовни и такива за доплащане, които на практика нямат приложение. Препечатани са общо около 35 милиона екз. с нови номинални стойности от поредиците “Народно събрание”, “Цар Борис III”, “Лондонско издание” както и от марките за доплащане – издания 1919 и 1921 г., като последните по този начин са превърнати в редовни п.м. Навсякъде в българските каталози тези препечатки са обявени за редовни, което според съставителя е неправилно. Самото препечатване ги прави спомагателно издание с определен временен характер /моментна необходимост от липсващи стойности, иначе за какво би трябвало да е извършено това препечатване/. Последното се потвърждава най-вече от това, че стойностите 50 ст., 1, 2 и 3 лв. от изданието за доплащане 1921 г. се употребяват за облепване на кореспонденция БЕЗ ПРЕПЕЧАТКИ като редовни п.м. По принцип всяко препечатване с НОВИ СТОЙНОСТИ придава спомагателен, благотворителен или друг характер на препечатаните екз. независимо от това към какви издания са принадлежали преди преработката или за какви пощенски нужди са използвани след нея. Разбира се, тук не се визират препечатаните издания САМО с текст без нови номинални стойности – при последните класификацията се основава ИСКЛЮЧИТЕЛНО и САМО на значението /предназначението и смисъла/ на препечатания текст, който по този начин изменя първоначалния замисъл на изданието /п.м./, в противен случай не би имало никаква нужда от него.

Препечатването е извършено по типографен способ с обикновен печатарски /вестникарски/ шрифт и поради бързата и небрежна работа т.н. “Разни препечатки” са пълни с грешки. За качество трудно би могло да се говори – заедно с редовните п.л. са препечатани о.е. и макулатури. Днес едва ли бихме намерили отговор на въпроса – имало ли е контрол? И ако отговорът е положителен, то не би могъл да не възникне и друг въпрос – зрящи ли са били служителите, извършващи този “прецизен” контрол? Разбираемо е, че съставителят няма отговор на така поставените въпроси – тук “политическите” хипотези не помагат. Препечатките /новите номинални стойности/ са поставени в долната половина на п.м. с изключение при №187 /№163/ където последната е разположена в средата. Ако изключим описанията от П. Караиванов /“Албум за пощенски марки” 1933 г./ и тези на М. Малчев и Г. Ноков /“КООП-КАТАЛОГ”/ липсват каквито и да е изследвания на тази поредица, поради което дори сериозни филателисти и колекционери се отнасят предубедено или с пренебрежение към нея, въпреки многото разновидности и курioзи /някои от които изключително редки и ценни/, срещащи се тук.

1924, ноември-декември; “Разни препечатки”; ТП в ДП, София

ƒ№181

□№181

±±№186

ƒ±№186

□K /№186+№131/

±№186

±±№186

±№186

±№186

±±№186

□№1836P

ƒ№182

ƒ№184a

ƒ№185a

±±№186

±±№186

±№186

±±№186

ƒ±№188

±₂№188

/±±№188 +±± №186/

±±№188

№188PK

±₁№188

±±№187

- №181 – червена препечатка ¹⁰ “стотинки” върху №128 – 1 ст.
- №182 – ¹⁰ “стотинки” стотинки черна препечатка върху №35 – 20 ст. от изданието за доплащане 1921 г.
- №183 – ²⁰ “стотинки” черна препечатка върху:
 а/ №28 – 5 ст. от изд. за доплащане 1919 г.
 б/ №33 – 5 ст. от изд. за доплащане 1921 г.
- №184 – ²⁰ “стотинки” черна препечатка върху:
 а/ №29 – 10 ст. от изд. за доплащане 1919 г.
 б/ №34 – 10 ст. от изд. за доплащане 1921 г.
- №185 – ²⁰ “стотинки” черна препечатка върху:
 а/ №31 – 30 ст. от изд. за доплащане 1919 г.
 б/ №36 – 30 ст. оранжева с лин.наз. 11½, която е била отпечатана заедно с №33-40 от изд. за доплащане 1921 г., но не е пускана в употреба. Цялото количество е препечатано през 1924 г.
- №186 – тъмносиня препечатка “1 левъ” върху №131 – 5 ст.
- №187 – червена препечатка ³ “лева” върху №163 – 50 ст.
- №188 – тъмносиня препечатка “6 лева” върху №166 – 1 лв.

При всички стойности се срещат екземпляри с липсващи букви или цифри от препечатката, появили се вследствие износване или счупване на набора за препечатване. Някои са резултат на погрешно гумирана повърхност откъм лицевата страна на п.м., при които с промиването на гумировката се премахва частично или изцяло препечатката, която е била отпечатана върху гумирана лицева повърхност. Така се появяват между филателистите и никога не пусканите в продажба и употреба 30 ст. /без препечатка/ от изданието за доплащане 1921 г. Поради горната причина цената на отделни екз. от тази стойност /№36 за доплащане/ е относителна. Далеч по-ценна е в състава на двойка, в която едната марка е без препечатка. Изместените, но неразкъсани /хоризонтално или вертикално/ препечатки заради многообразието си и относително големия процент от общия тираж не трябва да получат по-високи оценки от тези на стандартните. От всички стойности /с изключение на №183 “а” и “б”/ са открити обърнати и двойни препечатки както и двойки, в които едната марка е без препечатка. Много рядко се срещат препечатки обърнати /завъртени/ на 90° – единични или двойни, а още по-рядко двойки или карета от тях. Известни са тройни и четворни препечатки при №186, които са изключително редки /по 3-4 бр. от вид/.

№	“Разни препечатки” 1924 г.					✉ _o	
	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	ед. фр.	см. фр.
181	0.04	0.15	0.05	0.01	0.65	–	2.–
182	0.03	0.10	0.05	0.01	0.45	–	2.–
183 а	10.–	25.–	30.–	5.–	120.–	100.–	50.–
183 б	0.03	0.10	0.05	0.01	0.45	5.–	2.–
184 а	4.–	10.–	15.–	2.–	50.–	50.–	20.–
184 б	0.03	0.10	0.05	0.01	0.45	5.–	2.–
185 а	0.03	0.10	0.05	0.01	0.45	5.–	2.–
185 б	0.06	0.20	0.10	0.02	0.90	5.–	2.–
186	0.07	0.25	0.10	0.02	1.10	2.–	2.–
187	0.12	0.40	0.20	0.06	1.80	3.–	5.–
188	0.25	0.80	0.45	0.12	3.70	10.–	20.–
181-188	0.60	2.–	1.–	0.25	9.–		

За добра центровка и чисто назъбване ...+%

200 200 – 200 100 –

Процентите под таблицата не се отнасят за №183а, №184а, №187-88.

⊠₁№181 – “стотинки” горе, “10” долу * – 2, ** – 5

⊠₁№181 – само “10” или само “стотинки” * – 5, ** – 10

⊠№181 – неназъбена от една страна * – 3, ** – 8

⊞№181 – обърната препечатка * – 10, ** – 30

⊞₂№181 – двойка, неназъбена помежду * – 10, ** – 30

⊞K/№181 + №128/ – двойка, едната марка без препечатка * – 15, ** – 40

⊠№182 – неназъбена от една страна * – 3, ** – 8

⊞№182 – обърната препечатка * – 10, ** – 30

⊞₂№182 – двойка, неназъбена помежду * – 10, ** – 30

⊞K/№182 + №35/ – двойка, едната марка без препечатка * – 15, ** – 40

⊠№183б – неназъбена от една страна * – 3, ** – 8

⊠₁№183б – хоризонтално разкъсана препечатка, “стотинки” горе “20” долу * – 4, ** – 10

⊠₁№183б – част от хоризонтално разкъсана препечатка само “20” долу * – 10, ** – 25

⊞№183б – неназъбена двойка * – 25, ** – 60

⊞№183бP – неназъбена с повредена рамка отляво * – 300, ** – 500 /до

1940 г. са били открити само 3-4 екз./

⊞№184а – обърната препечатка * – 50, ** – 150

⊞₁№184а – двойна препечатка, едната обърната * – 50, ** – 150

⊞K/№184а + №29/ – двойка, едната марка без препечатка * – -: – /до 1940 г. са били открити само две подобни двойки/

⊠№184б – неназъбена от една страна * – 3, ** – 7

⊞№184б – обърната препечатка * – 10, ** – 30

⊞₂№184б – двойка, неназъбена помежду * – 10, ** – 30

⊞K/№184 + №34/ – двойка, едната марка без препечатка * – 20, ** – 80

⊞№185а – обърната препечатка * – 10, ** – 320

⊞K/№185 + №31/ – двойка, едната марка без препечатка * – 20, ** – 80

⊠№185б – неназъбена от една страна * – 3, ** – 8

‡№1856 – обърната препечатка * – 10, ** – 30

□□№1856 – двойка, неназъбена помежду * – 10, ** – 30

□K/№1856 + №36/ – двойка, едната марка без препечатка * – 15, ** – 40.

От тази двойка се появяват непусканите в употреба №36. Стойността им като отделни екземпляри /не в състава на двойки/ е относителна. Някои от листовите №36 са били гумирани /частично/ и от към лицевата страна. При промиване препечатката /цялата или част от нея/ се изгубва и №36 се появява без препечатка.

□№186 – неназъбена от една страна * – 3, ** – 8

□□№186 – двойка, неназъбена помежду * – 10, ** – 30

□K /№186+№131/ – двойка, едната марка без препечатка * – 15, ** – 40

‡‡№186 – двойна препечатка * – 60, ** – 150

‡‡№186 – двойна препечатка, едната обърната * – 60, ** – 150

↔№186 – обърната на 90° препечатка * – 60, ** – 150

↔‡№186 – двойна препечатка, едната обърната на 90°, а другата на 180° * – 60, ** – 150

‡‡№186 – двойна препечатка, двете обърнати на 90°, едната само част – “1 левъ 1”, “левъ 1 ле”, “въ 1 левъ” * – 100, ** – 400

‡‡‡№186 – четворна препечатка, всички обърнати на 90°, двете само частични /само с цифра “1”/

“1 левъ” “1” * – –:– /до 1940 г. са били известни само два екз. В п.л. са възможни само 4 подобни екз./

□□K/№186 + №131/ – двойка, едната марка без препечатка * – 60, ** – 150

□□K₁/↔№186 + №131 + ↔№186/ – хоризонтална тройка, двете крайни марки с обърнати на 90° препечатка, а средната без препечатка ** – –:– /възможни само 5 подобни тройки/

‡№187 – обърната препечатка * – 100, ** – 400 /100 екз./

‡‡№187 – двойна препечатка * – –:– /изв. 4 екз./

□□K/№187+№163/ – двойка едната марка без препечатка * – –:–

‡₂№188 – вертикално разкъсана препечатка вляво “лева” вдясно “6” * – 8, ** – 20

‡№188 – обърната препечатка * – 60, ** – 150 /200 екз./

‡‡№188 – двойна препечатка * – 100, ** – 400 /100 екз./

‡‡№188 – двойна препечатка, едната обърната * – 100, ** – 400 /100 екз./

↔№188 – обърната на 90° препечатка * – 100, ** – 400

‡‡№188 – двойна препечатка, двете обърнати на 90° * – 100, ** – 400

‡‡№188 – двойна препечатка, двете обърнати на 90°, едната само част “6 лева” “6” * – –:–

□□K₁/↔№188 + ‡‡№188/ – хоризонтална двойка, едната с двойна препечатка, другата с единична, всички препечатки обърнати на 90° /и трите/, възможни 10 бр. * – –:–

Необходимо е да се кажат две-три думи за появата на по-редките куриози от това провизорно издание. През 30-те години софийският търговец Борис Асенов купува на търг за 145000 лв. няколко десетки листове от макулатурите на същото /не всички п.л. са били цели/. Съобщава веднага на М. Малчев и го кани да си избере и закупи каквото би му свършило работа. М. Малчев се отзовава и закупува по няколко екземпляра от всички разновидности и куриози като същевременно прави опис на видяното. Плаща 20000 лв. за 100 екз. по избор. По това време, въпреки афинитета на българските филателисти към “куриозите”, няма голям интерес специално към това издание. Б. Асенов много трудно препродава малка част от закупеното и се принуждава да даде останалата на австрийски търговец. Така по-голямата част от тях /най-редките куриози/ напускат България. Впоследствие, през 1940 г. когато излиза от печат каталога на Д. Гошев – “ДИГЕ”, българските фила-

телисти започват да проявяват по-голям интерес към разновидностите и куриозите от това издание, но вече е много късно – действително редките и ценни екземпляри /може би около 90% от тях/ са отпътували за чужбина. Както и да е, това не е най-важното в случая. По-интересно е друго – “КООП-КАТАЛОГ” е единственото издание срещу позициите на което за тази поредица са отбелязани точно десет оценки с “–” !! В случая това е най-високата оценка и едва ли е сложена “по милост” от П. Караиванов и Г. Кусев, особено от последния. Освен това разновидностите при куриозите не са каталогирани, защото са били притежание само на М. Малчев и би се получило, че последният прави каталог за собствените си редкости /един вид некоректна реклама/. Според съставителя може би съществуват и други причини за това – М. Малчев не е искал да ги афишира с цел да изкупи по-редките екземпляри или поне тези, които са останали в България – добре известно е, че последният не е бил милионер като Г. Кусев. Независимо от всичко гореказано, лично становище на съставителя е, че оценките на тези “куриози” са далеч от подобните на същите при класическите /едва ли би трябвало да получат и 10% от стойността им и то в най-добрия случай/. От друга страна те представляват редкости от 20-те години и не би било коректно да ги сравняваме със спекулативните издания от 60-те, 70-те или 80-те години, но пазарът е този, който в края на краищата ще каже тежката си дума. Лошото в случая е, че такъв поне в България не съществува и едва ли в близкото бъдеще би могъл да възникне. Разбираемо е, че последното поне не е по вина на българските филателисти ... едва ли е по вина и на набедените за такива.

Официално поредицата не е изваждана от употреба. През 1925 г. хранилището спира да подава стотинковите стойности. Левовите се продават до 1930 г. /и от пощенските станции и от будките в София/.

Официално приети тиражи: №181 – 1240000, №182 – 1355000, №183а+б – 438000, №184а+б – 940000, №185а+б – 998000, №186 – 16000000, №187 – 4821700 и №188 – 4928000 екз. Тези цифри не включват закупените от Б. Асенов около 2000 екз. /според М. Малчев/ както и неофициално изнесените от ДП, които едва ли са по-малко.

“ДИГЕ” твърди, че в това количество /официално приетите тиражи/ влизат и 1264600 макулатури от всички стойности. В записките си М. Малчев изразява основателни съмнения по въпроса. Съставителят е на подобно становище – та това е повече от един тон п.м., а и къде са документите за стурнирането на толкова голяма сума, която по онова време не би могла да се стопи и изчезне подобно на спестяванията на българските граждани 70 години по-късно?! Може би някои ще възразят, че тогава не е имало “Агенти на короната”, а и Царят е бил друг....

Редовни “Лъвчета” 1925 г.

През 1925 г. за първи път в българското маркоиздаване са отпечатани пощенски марки на оцветена хартия. Точните дати на пускане в употреба на различните стойности не са известни. Предполага се, че само 50 ст. е продавана от пощенските станции в началото на м. юни. Останалите три стойности се появяват малко по-късно или поне откритите действително пътували по пощата материали ни навеждат на това предположение.

Клишетата са изработени по проекти на художника Хр. Лозев. Отпечатването е извършено в ДП, София. За №189, №190 и №192 е използвана лошопресована оцветена хартия с дебелина около 0.085 мм, а за №191 гладка бяла, по-тънка хартия с дебелина 0.050-0.055 мм. Гумировката е светла до безцветна, тънко разс-

тлана, но не навсякъде равномерно /тук-таме с пропуски, особено при №192/. Въпреки че и при тази поредица назъбването не е на висота /при много листове отворите не са изчистени/, то общо взето качеството е задоволително. След изданията “Малък лъв” тук за втори път срещаме голямо разнообразие на опитни екземпляри – неназъбени и назъбени гребеновидно $12\frac{3}{4}$ с оригинална гумировка в различни двуцветни комбинации /10, 15 и 30 ст./ – общо около 10 позиции и от 50 ст. в четири различни цвята. Количеството им е значително /по всяка вероятност повече от един п.л. за позиция/, а интересът към тях незначителен. Последното, поне в момента, оказва и най-голямо влияние върху стойността им, която се движи от 20 до 30 лв. за брой. В близко бъдеще /5-6 години/ тази цена ще се повиши значително, но едва ли ще надхвърли 100 лв. за брой.

1925, юни-юли; Редовни “Лъвчета”; ⓧ Хр. Лозев; ТП: в ДП, София; наз. гр.: А – $12\frac{3}{4}$, наз. лин.: Б – 11 и В – $11\frac{1}{2}$; 200/2x100–10x10/

№189А   №190А   №191А   №192А

№189В   №190В   №191В   №192Б   №192В

№189 – 10 ст. тъмнорозова, червена/матовокобалтова /нюанси/ на розовокремава хартия:

А – назъбена гребеновидно $12\frac{3}{4}$ /11x15/

В – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$

№190 – 15 ст. червенокарминена/бледооранжевокафява /нюанси/ на матовосивосиня хартия

А – назъбена гребеновидно $12\frac{3}{4}$ /11x15/

В – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$

№191 – 30 ст. черна/тъмнохромовожълта на гладка бяла хартия:

А – назъбена гребеновидно $12\frac{3}{4}$ /11x15/

В – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$

№191 е известна и с много светъл фон – матовохромовожълт, който при промиване съвсем избелява.

№192 – 50 ст. тъмнокафява на бледосивозелена хартия:

А – назъбена гребеновидно $12\frac{3}{4}$ /11x15/

Б – назъбена линейно 11

В – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$

№	“Лъвчета” 1925 г.				⊕		⊗	
	*	**	⊙	(*)=⊗	**	⊙	ед. фр.	см. фр.
189 A	0.06	0.20	0.10	0.03	0.90	2.-	-	3.-
189 B	3.-	10.-	0.50	0.30	50.-	5.-	-	5.-
190 A	0.06	0.20	0.10	0.03	0.90	2.-	-	3.-
190 B	3.-	10.-	0.50	0.30	50.-	5.-	-	5.-
191 A	0.12	0.40	0.10	0.03	1.80	3.-	5.-	3.-
191 B	3.-	10.-	0.50	0.30	50.-	5.-	10.-	5.-
192 A	0.06	0.20	0.20	0.03	0.90	4.-	3.-	3.-
192 Б	3.-	10.-	1.-	0.20	50.-	-:-	150.-	50.-
192 B	1.50	5.-	0.50	0.20	25.-	15.-	5.-	5.-
189-192	0.30	1.-	0.50	0.10	4.50			

В тази “неуважавана” или по-точно – подценявана поредица са открити два изключително редки и ценни куриоза /според съставителя вероятно се касае само за един, но нека не прибързваме – необходими са и други становища по въпроса/. Известни са неназъбени от едната страна както и двойки неназъбени помежду при всички линейноназъбени.

В повечето български каталози /включително и “КООП-КАТАЛОГ”/ са каталогирани екземпляри от 30 ст. без фон /т.е. без цвета около лъвчето/. В колекцията на М. Малчев също имаше два подобни “куриоза” /един промит и един на отрез/, които при направената експертиза се оказаха с едва забележим фонов цвят. В случая по-важно е друго – в “КООП-КАТАЛОГ” 30 ст. без фон е каталогирана и оценена САМО КАТО НЕУПОТРЕБЯВАНА с оригинална гумировка, т.е. отнета е възможността на клеймованите екземпляри след промиване /или друга намеса/ да бъдат представени като такива без фонов цвят /№191 се среща и с много светъл фон/. В съвременните ни каталози тази позиция е каталогирана САМО КАТО ПОДПЕЧАТАНА. Разбираемо е, че съставителят изобщо няма да каталогира този “куриоз”, докато не се появят и други изследвания, подкрепени с необходимия доказателствен материал. Засега са ни достатъчни 1000 куриоза, а за в бъдеще /евентуално при друг Цар и когато му дойде времето/ ще трябва да изчакаме и други становища от компетентни по въпроса филателисти.

Освен всичко казано дотук съставителят е длъжен да сподели своите съмнения и относно единия от двата изключително редки куриоза.

1. В “КООП-КАТАЛОГ” под №298в е каталогирана 15 ст. черна и жълтокафява /с цветовете на 30 ст./ на бяла хартия. Класифицирана е като проба /т.е. опитен екземпляр/. Поставени са оценки “-” и като неупотребявана и като клеймована.

2. В “МИХЕЛ” под №187F е каталогирана същата марка, но с поставена оценка /6000DM – подобна на оценките на световноизвестните ни куриози от класическия период/ САМО за употребяван екземпляр.

Този “разнобой” е смуцаващ /поне за съставителя/. При всички случаи недвусмислено говори, че поне един от двата каталога не е наясно по въпроса. Поради неоспоримия факт /в случая това е доказателството/, че никой в България не е притежавал, а и не е виждал подобен куриоз /последното в никакъв случай не би могло да оспори съществуването му, но не е същото що се отнася до класификацията/, то нека приемем /засега/, че “КООП-КАТАЛОГ” е сбъркал или се касае за недоглеждане при отпечатването. Но каква допълнителна информация ни дава “МИХЕЛ” под оценките за “Лъвчета”-та?! Цитат /дословно/: “Mi№187 mit 188

zusammenhängend bekannt” Откъде корифеите от “МИХЕЛ” са известени за такава двойка-куриоз – 15+30 ст. не става ясно. На съставителя не е известна публикация на тази тема в европейския филателен печат /би могла и да съществува – едва ли някой в България е имал възможността да прочете всичко писано в чужбина относно нашите куриози и изобщо/. Още повече писанията за българските п.м. в чуждестранния печат и в съответните каталози далеч не са от най-точните не само по въпроси, засягащи класиката ни. Съставителят е запознат поне с десетина публикации, третиращи интересни теми /автори са известни западни филателисти и световноизвестни експерти/, които го разсмяха до сълзи и успяха да го върнат в юношеските му години. Но да оставим настрана личните впечатления и да се опитаме да анализираме какво иска да ни каже “МИХЕЛ” с тази куриозна двойка.

1. Начинът, по който е отбелязана, класифицирана и каталогизирана позицията 187F означава, че на същата хартия, със същото назъбване, със същия формат и сюжет е известна 15 ст. със сгрешен цвят – черна/жълтокафява вместо карминена/червена и то само като унищожена. Нищо повече, но и нищо по-малко!!

2. Изключва се предположението за опитен екземпляр, в противен случай описанието на тази 15 ст. със сгрешен цвят би трябвало да е отбелязано под оценките на “Лъвчета”-та.

3. Начинът, по който е отбелязана двойката 15+30 ст. /Mi№187+ 188/ говори само едно – тези две стойности са известни като неразкъсана двойка, т.е. от това произтича, че хартията, на която е отпечатана тази двойка е еднаква и за двете стойности. Но 15 ст. е на синя хартия, а 30 ст. на бяла. Излиза, че тази куриозна двойка е на един от тези два вида хартия /не би могло да се предположи, че двойката в линията на назъбването е разделена на два цвята – от едната страна бял, а от другата син/. Поради факта, че след “Mi№187 mit 188” не е отбелязана някаква цветна хартия /вж. Mi№187 – 15 ст. след която е посочено, че е само върху синя хартия а. blau/, то логично би било да се предположи, че куриозната двойка е на БЯЛА ХАРТИЯ, защото няма каквото и да е обозначение след нея /аналогично както е положението при Mi№188, след която няма обозначение и се подразбира, че последната е само на бяла хартия/.

От всичко по-горе и за набедените става ясно, че и “МИХЕЛ” се е пообъркал. Дали е преписал отнякъде или се е предоверил на своите съставители бихме могли само да гадаем. Но фактът си е факт! И грешката е вярна! Логично е да приемем, че “КООП-КАТАЛОГ” е по-близо до истината, но каква е тя? Опитен екземпляр /проба/ ли е 15 ст. с цветовете на 30 ст. или куриоз?

Ще разгледаме всички възможности /без варианти, за да не стане скучно/, които съставителят допуска, за появата на 15 ст. с цветовете на 30 ст. А те са само две.

1. Първият начин да се получи такъв куриоз е погрешно поставяне на клише за 15 ст. в печатарска форма с 30 ст. Това не е изключено – известни са подобни случаи /вж. 10 пари черна/светлокарминеночервена вместо черна/зелена – част IV^a на каталога за Източна Румелия/. Точно при подобен случай би си получила и куриозната двойка 15+30 ст.

2. Другият начин е да бъде отпечатан цял п.л. от 15 ст. с цветовете на 30 ст., но вече като опитни екземпляри /неодобрени проби за цвят/. Подобни случаи също не са изключение – вж. “Сантими”, “Малък лъв” и др. /неодобрени двуцветни проби – назъбени и с оригиналните цветове на други стойности от поредицата/. Така се е работило и в Э. З. Г. Б. и в ДП. При този случай не е възможна двойката 15+30 ст.

Кой от тези два начина /възможности/ е довел до появата на тази 15 ст. със сгрешен цвят и дали този цвят в действителност е сгрешен? Или пак стигнахме до първоначалния въпрос.

Съставителят КАТЕГОРИЧНО поддържа втория начин, въпреки че послед-

ния изключва възможността за съществуването на двойката 15+30 ст. Защо е тази категоричност и на какво се основава тя?

Първо – преди всичко на материалите, изнесени неофициално от ДП /последните са на разположение на българските филателисти, а и не само на тях – всеки, желаещ да притежава от тези “куриози”, би могъл да си закупи отделни екземпляри, двойки или дори каре от тях срещу скромните 20-30 лв. за отделен екземпляр/.

Второ – на компетентността и съображенията на М. Малчев, Г. Ноков и П. Караиванов, които едва ли биха разкъсали подобна куриозна двойка, а и дори това да се е случило, все някой щеше да ги наклевети иначе трудно бихте повярвали че тримата са живели и работили в България и между БЪЛГАРИ, а не примерно ... в Занзибар или Джибути ...

Какво друго има предвид съставителят? В последно време в София се появила и продадоха няколко п.л. о.е. и проби от това издание. Появи се /между тях/ 30 ст. с цветовете на 10 ст., назъбена гребеновидно на оригинална хартия и с оригинална гумировка. По всяка вероятност и гореописаният куриоз /15 ст. с цветовете на 30 ст./ би могъл да бъде от подобна партида /или отделни екз./, изнесена пак по неофициален път от ДП. Независимо кога и как е станало това /дали точно по този или по-подобен начин, което е без значение/, то съставителят ще си позволи да не каталогира този “куриоз” като куриоз и ще го класифицира към опитните екземпляри с оценка до 50 лв.

Що се отнася до съществуването на двойката 15+30 ст., обявена от “МИХЕЛ”, то би трябвало да се обърнем към набедените и да потърсим “компетентно” им становище. Ей Богу, сигурно ще го получим!

- №189В – неназъбена от една страна * – 20, ** – 50
- №189В – двойка, неназъбена помежду * – 40, ** – 100
- №190В – неназъбена от една страна * – 20, ** – 50
- №190В – двойка, неназъбена помежду * – 40, ** – 100
- №191В – неназъбена от една страна * – 20, ** – 50
- №191В – двойка, неназъбена помежду * – 40, ** – 100
- №192В – неназъбена от една страна * – 20, ** – 50
- №192В – двойка, неназъбена помежду * – 40, ** – 100

№191К_{о.ц.} – 30 ст. с обърнат фон ☉ – –:– /изв. не повече от 4–5 екз., открити от В. Караиванов/. Предполага се, че е отпечатан само един п.л. с този интересен и рядък куриоз, подобен на №7К_{о.ц.} Въпреки редкостта и атрактивността на този куриоз интересът към него е незначителен, което поне за съставителя е трудно обяснимо.

Българските филателисти са се досетили вече, че “куриозната двойка” 15+30 ст. няма да бъде нито класифицирана, нито каталогизирана. Разбира се, ако някой някога я представи и последната бъде експертизирана, то каталогизирането и ще бъде извършено своевременно, но това едва ли ще стане в обозримото бъдеще.

Няма сведения за изтеглянето на поредицата от употреба. Ако съдим по известните пътували по пощата материали, то №192 – 50 ст. се среща до 1930 г. По всяка вероятност първите три стойности са се изчерпали значително по-рано.

Официално приети тиражи: №189 – 4960000, №190–4890000, №191 – 4880000 и №192 – 4996000 екз. В тези цифри влизат и линейно назъбените, чийто тираж е сравнително ограничен, особено този на №192Б.

“Разни сюжети” 1925-27 г.

Различни по формат и сюжет редовни пощенски марки, отпечатвани по различни поръчки в периода 1924-27 г., с изключение на стойността 50 ст. /№193/ – т.н. “Разрушената катедрала”, която е възпоменателна. Издадена е по случай 1 г. от атентата в катедралната църква “Света Неделя”, извършен на 16 април 1925 г. След 9.IX.1944 г. по време на тоталитарния режим в България, комунистите – подбудители и извършители на това зверство, посредством лакеите си във филателните среди и печат /контролирани от тях/, се налагат “Разрушената катедрала” да бъде каталогизирана като редовна п.м., стремейки и надявайки се по този начин пъкленото им деяние да бъде забравено от по-младите поколения. Във всички чуждестранни каталози до ден днешен “Разрушената катедрала” е каталогизирана отделно като възпоменателна марка. И тук последната ще бъде описана и разгледана като такава преди останалите четири стойности, но за прегледност оценката ѝ ще бъде включена в общата таблица.

Клишетата на “Разрушената катедрала” са изготвени по проект на художника Г. Железаров, направен по снимка на църквата няколко часа след варварския атентат. Отпечатването е извършено в ДП, София на гладка бяла хартия с дебелина около 0.060 мм. Гумировката е бистра, добре разстлана и с гланц. П.л. са от по 200 /2x100-10x10/ екз. Качеството е задоволително.

№193 – 50 ст. /църквата “Света Неделя” без централния ѝ купол, разрушен от експлозията – добре личат развалините пред нея/ черна, сивочерна линейно назъбена В – 11½ /1926 г./

От №193 са известни неназъбени от една страна екземпляри както и двойки /хоризонтални и вертикални/ неназъбени помежду. Открити са и изцяло неназъбени с оригиналния цвят, на оригинална хартия, но без гумировка. Предполага се, че са одобрени проби за цвят.

Клишетата на редовните п.м. “Разни сюжети” са изработени по проекти на художниците Ст. Кръстев, Г. Железаров и Хр. Лозев. Отпечатването е извършено в ДП на различна по състав и качество хартия. Гумировката е бистра или светла, но различно наслоена – от гладка и тънко разстлана до дебела и напукана, с повече или по-малко гланц. Назъбването също е различно – всички стойности са разпространени като линейно назъбени, но 2 и 10 лв. се срещат освен това и с гребеновидно назъбване. Листовите от 4 лв. са от по 100/10x10/, а при всички останали – 200 /2x100-10x10/ екз.

1927; “Разни сюжети”; ⊗ Г. Железаров – №193 и №195, Ст. Кръстев – №194, Хр. Лозев – №196 и №197; ТГП в ДП, София; гр.наз.: А – 11½:11¾, Б – 11¾:11½, лин.наз.: В – 11½, Г – 10¾

№193

№194А

№194В

№195

№196

№197В

□□_{1,2}№193

□№194

□№196

№194 – 2 лв. /храм-паметник “Александър Невски” – художник Ст. Кръстев/чернозелена/светлохромовожълта /нюанси/ 1925 г.:

А – гребеновидно назъбена 11½:11¾ /15:12/

В – линейно назъбена 11½

Г – линейно назъбена 10¾

№195 – 4 лв. /жетвари – художник Г. Железаров/ тъмнокафявочервена/светлооранжевожълта /нюанси/ 1925 г.:

В – линейно назъбена 11½

№196 – 6 лв. /коронован лъв над пощенска емблема – художник Хр. Лозев/ тъмносиня/матовосивожълтозелена 1927 г.:

В – линейно назъбена 11½

№197 – 10 лв. /вж. №196/ чернокафява/матовокафеникавочервена /нюанси/ 1926 г.:

Б – гребеновидно назъбена 11¾:11½ /12:15/

В – линейно назъбена 11½

От 2, 4 и 6 лв. /назъбени линейно 11½/ са известни неназъбени от една страна екз. и двойки /горизонтални и вертикални/, неназъбени помежду. От №194 са известни няколко вида неодобрени проби за цвят – назъбени и неназъбени. Оценки: назъбените по 20 лв. за бр., неназъбените – по 30 лв. за двойка.

№	“Разни сюжети” 1925-27 г.					✉	
	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	ед. фр.	см. фр.
193 В	0.05	0.20	0.20	0.02	0.90	2.–	2.–
194 А	0.20	1.–	0.20	0.03	4.50	2.–	2.–
194 В	0.15	0.80	0.15	0.03	3.50	2.–	2.–
194 Г	2.–	5.–	1.–	0.20	25.–	4.–	3.–
195 В	0.20	1.–	0.20	0.05	4.50	3.–	4.–
196 В	0.80	3.–	0.20	0.05	13.50	5.–	4.–
197 Б	10.–	30.–	1.20	0.60	150.–	20.–	10.–
197 В	5.–	20.–	0.70	0.35	100.–	15.–	10.–
193–197	6.–	25.–	1.50	0.50	120.–		

□№193 – неназъбена от една страна * – 10, ** – 20

□□_{1,2}№193 – двойка /горизонтална или вертикална/, неназъбена помежду * – 30, ** – 50

□□№193П – неназъбена двойка /одобрена проба за цвят/ БГ – 50

- №194 – неназъбена от една страна * – 10, ** – 20
- ▣_{1,2} №194 – двойка /хоризонтална или вертикална/, неназъбена помежду * – 30, ** – 50
- ▣ №194П – неназъбена двойка /одобрена проба за цвят/ БГ – 50
- №195 – неназъбена от една страна * – 10, ** – 20
- ▣_{1,2} №195 – двойка /хоризонтална или вертикална/, неназъбена помежду * – 30, ** – 50
- №196 – неназъбена от една страна * – 25, ** – 50
- ▣_{1,2} №196 – двойка /хоризонтална или вертикална/, неназъбена помежду * – 50, ** – 100

Официално поредицата не е изваждана от употреба. №194, №195 и №196 се срещат върху действително пътували по пощата материали до края на 1930 г. Останалите две стойности по всяка вероятност са се изчерпали по-рано.

Тиражи: №193 – 2600000, №194 – 14536400, №195 – 8200000, №196 – 6600000 екз. Тиражът на №197 е неустановен.

“Цар Борис III” 1925-28 г.

Редовни пощенски марки, отпечатвани на няколко пъти през периода 1925-28 г. Изработването на клишетата и отпечатването е извършено в ДП, София. Използвани са различни мастила и хартии с голяма разлика в дебелината. Гумировката също е различна – от гладка, тънкоразстлана с малко гланц до плътно наслоена, напукана и с много лъскавина. Назъбването при всички е линейно 11½. Форматът на рамката е 20.50x30.00 мм, а сюжетът еднакъв – ликът на Цар Борис III. Стойността 1 лв. е от два типа. Екземплярите от 2 лв. са само от II^{PM} тип. Качеството е задоволително.

1925-28; Редовни “Цар Борис III”; ⊗ Д. Занков; ТП в ДП, София; лин. наз. 11½; 100/10x10/

- №198 – 1 лв.:
  - тип I – черносива /нюанси/ на обикновена бяла хартия с дебелина 0.050-0.055 мм /1925/
  - тип II – тъмносива, тъмозеленосива /нюанси/:
    - а/ – на хартия е дебелина 0.080-0.090 мм /1926/
    - б/ на гланцирана хартия с дебелина около 0.065 мм /1928/
- №199 – 2 лв.:
  - тип II – сивокафява, маслинокафява /нюанси/:

а/ на хартия с дебелина 0.080-0.090 мм */1926/

б/ на гланцирана хартия с дебелина около 0.065 мм /1928/

От №198I, №198IIa и №199IIa са известни неназъбени от една страна екземпляри. От №198IIa се срещат хоризонтални двойки, неназъбени помежду. От №198I са открити неназъбени екземпляри на оригинална хартия с оригинален цвят – черносив. Класифицирани са като одобрени проби за цвят. Известните неназъбени от 2 лв. са фалшификати – Фч.

№	“Цар Борис III” 1925-28 г.					✉	
	*	** _⊙	⊙ _⊙	(*)=⊙	⊞** _⊙	ед. фр.	см. фр.
198 I	0.15	0.50	0.20	0.05	2.20	5.–	3.–
198 IIa	0.30	1.–	0.20	0.05	4.50	5.–	3.–
198 IIб	5.–	20.–	0.20	0.05	95.–	5.–	3.–
199 IIa	0.60	2.–	0.20	0.05	10.–	3.–	3.–
199 IIб	30.–	100.–	0.20	0.05	500.–	5.–	3.–
198-199	0.70	2.50	0.40	0.10	12.–		

□ №198I – неназъбена от една страна * – 20, ** – 40

□ №198IIa – неназъбена от една страна * – 20, ** – 40

□ №199IIa – неназъбена от една страна * – 30, ** – 60

□₁ №198IIa – хоризонтална двойка, неназъбена помежду * – 30, ** – 60

□ №198IП – неназъбена двойка /одобрена проба за цвят/ БГ – 80 /100 екз./.

Единични неназъбени екз. от №198) НЕ СЕ ПРИЗНАВАТ като №198IП поради възможността неназъбените от една страна или лошоформатираните екз. да бъдат “подстригани” допълнително.

Няма данни за официално изтегляне на поредицата от употреба. Отделни екземпляри и от двете стойности се срещат до края на 1930 г.

Тираж: №198I – 5020000 екз. Тиражите на 1 и 2 лв. тип II НЕ СА УТОЧНЕНИ. Някои български каталози декларират за “по 2000000 екз.” за всяка позиция, което категорично не би могло да бъде истина. В никакъв случай тиражите на №198IIб и №199IIб не са по-големи от 200000 екз. В противен случай №199IIб не би била най-рядката редовна българска пощенска марка от 20^{те} години.

“50 г. от смъртта на Христо Ботев” 1926 г.

На 2 юни 1926 г. е пусната в употреба възпоменателна поредица по случай 50 г. от смъртта на Христо Ботев – национален герой, поет и публицист, загинал в борбата за освобождението на България от османско владичество на 1 юни 1876 г.

* В записките си М. Малчев определя хартията на №198IIa №199IIa като КРЕДЕНА, слабогланцирана и лесно чуплива. В действителност тази хартия е по-бедна на целулоза и въпреки дебелината си – над 0.080 мм, е много чувствителна спрямо механично въздействие. Според съставителя и №197 от поредицата “Разни сюжети” е на подобна хартия. Последната има свойството да набъбва значително при промиване, въпреки че е добре пресована и сравнително гладка – б.с.

Клишетата са изработени по проект на художника Хр. Лозев. Отпечатването е извършено в ДП, София по литографен способ. Използвана е т.н. от М. Малчев кредена хартия /вж. №198IIa и №199IIa/ с дебелина 0.080-0.90 мм. Гумировката е плътна, по-дебела, напукана и с гланц. Размерите на рамките при всички стойности е 24.00x33.00-33.50 мм. Сюжетът е еднакъв – портрет на Христо Ботев. Качеството на поредицата е сравнително добро, но назъбването при голяма част от листовете не е достатъчно чисто.

1926, 2 юни; Възпоменателни – “50 г. от смъртта на Христо Ботев”; ⓧ Хр. Лозев; ТП в ДП, София, лин.наз. 11½ /100-10x10/

№200

№201

№202

№200 – 1 лв. тъмномаслинозелена /нюанси/

№201 – 2 лв. тъмновиолетовосива /нюанси/

№202 – 4 лв. светлокафявокарминена /нюанси/

От всички стойности са известни неназъбени от една страна екз. От 1 и 2 лв. се срещат двойки /хоризонтални и вертикални/, неназъбени помежду. Неназъбени екз. от поредицата не са открити. Всички, предлагани за такива са частично подправени /“подстригани” от неназъбените от една страна/ – Фч.

№	“Христо Ботев” 1926 г.					✉	
	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	ед. фр.	см. фр.
200	0.40	1.–	0.30	0.10	5.–	5.–	3.–
201	0.60	1.50	0.30	0.15	7.50	3.–	3.–
202	1.–	2.50	0.50	0.15	12.50	5.–	3.–
200-202	2.–	5.–	1.–	0.40	25.–		

№200 – неназъбена от една страна * – 20, ** – 40

№200 – двойка, неназъбена помежду * – 30, ** – 60

№201 – неназъбена от една страна * – 20, ** – 40

№201 – двойка, неназъбена помежду * – 30, ** – 60

№202 – неназъбена от една страна * – 20, ** – 40

Поредицата е била в редовна употреба до 6 октомври 1931 г.

Официално обявен тираж – 500000 поредици

Редовни – тип “Голям лъв” 1927-35 г.

Редовни пощенски марки само от стотинкови стойности, предназначени предимно за облепване на печатни произведения и пощенски разписки. Изработването на клишетата и отпечатването е извършено в ДП, София по типографен метод на различни видове хартии /обикновена, гланцирана и такава с воден знак/ с

дебелина 0.060-0.065 мм. Авторите на одобрените проекти НЕ СА ИЗВЕСТНИ. През периода 1927-35 г. различните стойности се отпечатват на няколко пъти, но тук ще бъдат разгледани като една поредица. Гумировката е бистра /прозрачна/ или светла, фино разстлана и с гланц. Назъбването е гребеновидно /на места – предимно при листовите от обикновена хартия, то е НЕРАВНОМЕРНО/, но са известни стойности и с линейно назъбване. Екземплярите са с малък формат – 16.25x22.25 мм и еднакъв сюжет подобен на изданията “Голям лъв”, откъдето носят и наименованието си. За съжаление, качеството и на тази поредица все още не може да достигне това на отпечатаните преди 50 г. “Сантими”, “Царска поща” и “Голям лъв”.

1927, януари – септември, 1935; Редовни – тип “Голям лъв”; ТП в ДП, София; наз. гр. А – 12¾, наз. лин. Б – 11½; 200/2x100-10x10/

№203 – 10 ст. карминеночервена/сивомаслинен, тънмомаслиненосива;

I – на обикновена /негланцирана/ без в.зн. хартия:

А – назъбена гребеновидно 12¾ /1927/

Б – назъбена линейно 11½ /1927/

II – на гланцирана /без в.зн./ хартия:

А – назъбена гребеновидно 12¾ /1932/

III – на гланцирана хартия с воден знак IIa:

А – назъбена гребеновидно 12¾ /1935/

№204 – 15 ст. черна/жълта, светложълта:

I – на обикновена хартия:

А – назъбена гребеновидно 12¾ /1929/

II – на гланцирана хартия:

А – назъбена гребеновидно 12¾ /1929, 1932/

№205 – 30 ст. тъмносиня, черно синя, синьочерна/охренокафява, матовокафява /нюанси/:

I – на обикновена хартия:

А – назъбена гребеновидно 12¾ /1927/

Б – назъбена 11½ – изв. няколко екз. /1927/

II – на гланцирана хартия:

А – назъбена гребеновидно 12¾ /1932/

№206 – 50 ст. черна/наситено тъмнорозова:

I – на обикновена хартия:

А – назъбена гребеновидно 12¾ /1927, 1928/

Б – назъбена линейно 11½ /1927/

II – на гланцирана хартия:

А – назъбена гребеновидно 12¾ /1935/

И тук /за кой ли път вече/ се сблъскваме с предоверяване към становищата на известни авторитети, без дори да ги проверим (по време на тоталитаризма, след т.н. Априлски пленум, известен деятел на БКП беше направил изказване включващо, ако паметта на съставителя не го подвежда, една, нека я наречем максима /не поговорка/ – “проверката е висша степен на доверието”). Съставите-

лят е длъжен да заяви и то КАТЕГОРИЧНО, че при екземплярите от поредицата тип “Голям лъв” гребеновидно назъбване 13 НЕ СЪЩЕСТВУВА. В интерес на истината, в един и същ п.л. / в едно или и в двете крила/ се срещат екземпляри с назъбване 12 ³/₄+ /но по-далече и по-малко от 13, отколкото до 12³/₄/, което по всяка вероятност се дължи на леко нагъване или приплъзване на тънката хартия при самия процес на продупчването /назъбването/ и на неравномерност при последното. До днес /поне на съставителя/ не е известен екземпляр от тази поредица с гребеновидно назъбване 13. Може би набедените ще открият такъв.

№	тип “Голям лъв” 1927-35 г.					✉	
	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	ед. фр.	см. фр.
203 IA	0.03	0.10	0.05	0.02	0.42	–	2.–
203 IB	3.–	10.–	5.–	2.–	50.–	–	25.–
203 IIA	0.06	0.20	0.05	0.02	0.90	–	2.–
203 IIIA	0.30	2.–	0.10	0.03	10.–	–	3.–
204 IA	0.10	0.30	0.10	0.03	1.30	–	2.–
204 IIA	0.06		0.10	0.03	0.90	–	2.–
205 IA	0.03	0.10	0.05	0.02	0.42	5.–	2.–
205 IB	–	–	–:–	–:–	–	–	–
205 IIA	0.05	0.15	0.10	0.03	0.70	5.–	2.–
206 IA	0.06	0.20	0.10	0.03	0.90	5.–	2.–
206 IB	5.–	15.–	8.–	4.–	80.–	90.–	40.–
206 IIA	0.06	0.20	0.10	0.03	0.90	5.–	2.–
203-206	0.15	0.60	0.30	0.10	2.60		

Екземпляри от поредицата се срещат върху действително пътували материали по пощата до края на 1938 г.

Тиражите на отделните стойности не са уточнени, но при всички случаи са милионни. За №203IIIA е приет тираж от 200000 екз. /??/

ВЪТРЕШНИ ВЪЗДУШНИ ЛИНИИ

“I-ва въздушна поща” 1927 г.

На 7 ноември 1927 г. “ПЪРВО БЪЛГАРСКО НАРОДНО ВЪЗДУХОПЛАВАТЕЛНО АКЦИОНЕРНО ДРУЖЕСТВО” /съкр. “БУНАВАДЪ”/ пуска в продажба в София редовните пощенски марки №195 и №196 препечатани с аеропланче като по този начин са превърнати в такива за въздушна поща. Освен това стойността 6 лв. /№196/ е и с препечатана нова номинална стойност 1 лв. Същите марки са пуснати в продажба на 10 ноември с. г. и в градовете Русе и Варна. Препечатването е извършено в ДП, София по типографен способ. Марките са предназначени изключително за облепване на пощенски материали, които ще пътуват по въздушен път.

В пощенските станции на гореупоменатите градове е била обявена и тарифата за въздушните услуги както следва:

1. Пощенска карта /отворено писмо/ – 1 лв. редовни пощенски марки + 2 лв. марки за въздушна поща.

2. Затворено писмо – 2 лв.р. п.м. + 4 лв. п.м. за ВП.

3. Затворено писмо с препоръка – 4 лв.р. п.м. + 4 лв. п.м. за ВП.

4. Печатно произведение – 0.30 лв.р. п.м. + 4 лв. п.м. за ВП.

По горната тарифа са били облепвани пощенските пратки от 8.XI. 1927 г.,

пътували с аеропланите на “БУНАВАДЪ” при осъществяването на първия им полет – “СОФИЯ – РУСЕ – ВАРНА”. Обратният полет – “ВАРНА – РУСЕ – СОФИЯ” е извършен на 11.XI. с. г. И двете дати са признати за “Първи ден”. Тези полети /в двете посоки/ са продължили до края на м. ноември като всички дати не са уточнени, поради това че запланувани и обявени полети не са се състояли или са били отменени за други дати, заради влошени атмосферни условия или технически неизправности. След 1927 до 1945 г. няма сведения по вътрешни въздушни линии да е пренасяна кореспонденция, въпреки че съществуват документи за пренасянето по въздуха на други материали. Последните са без пощенски печати и без пощенски марки.

1927, 8 ноември; “I-ва въздушна поща” – препечатка аероплан върху №195 и №196; ТП в ДП София

№207 – препечатка аероплан и нова номинална стойност “1 1” с карминено-червено мастило върху №196

№208 – същата препечатка, но без нова номинална стойност с тъмносиньо мастило върху №195

И в тази поредица, подобно на всяко типографно препечатано издание в ДП, не липсват разновидности и куриози, но /според съставителя/ те са поне три пъти по-малко от описаните и каталогираните в българските каталози. В този каталог ще бъдат каталогирани САМО тези, в чието съществуване съставителят лично се е убедил и ги е експертизирал. За да не останат обидени съставителите на останалите български каталози, то съставителят обявява награда от 100\$ за всеки, който му покаже какъвто и да е друг куриоз, освен описаните по-долу /разбира се, показаните куриози ще трябва да бъдат експертизирани в присъствието на притежателя им пак от съставителя/.

В тази поредица от №207 са известни само една разновидност и един куриоз – препечатката без дясната единица /открити до 1940 г. не повече от 5-6 екз./ – много рядка разновидност и по-малко редкия, но значително по-атрактивен и търсен куриоз – обърната препечатка върху №196. При екземплярите от №208 разновидности и куриози НЕ СА ОТКРИТИ. Всички неназъбени от една страна, изцяло неназъбени, двойки помежду, двойки с една от двете марки без препечатка и всякакви други измислици или приумици на “майсторите” са обикновени подправяния и фалшификации, които много лесно се откриват при експертиза. През последните 50 г. съставителят се е сблъскал с по няколко от всички гореизброени, които при направената експертиза без изключение се оказваха фалшифицирани.

№	“I-ва въздушна поща”				田		ВП✉ см. фр.		
	*	**	⊙ВП	(*)=⊙	**	⊙	8.XI	11.XI	други
207	0.60	2.–	1.–	0.20	10.–	30.–	30.–	30.–	–:–
208	0.90	3.–	1.50	0.30	15.–	100.–	20.–	30.–	–:–

207-208	1.50	5.–	2.50	0.50	25.–				
---------	------	-----	------	------	------	--	--	--	--

№207Р – без “1” вдясно * = ⊙ – 500, ** – –:–

№207 – обърната препечатка * – 800, ** – 1500, ⊙ – 500

В таблицата за оценка в колонка ⊙ВП са посочени оценките само на екз. с четливи датни указатели от 8 и 11.XI.1927 г. В колонки 8.XI. и 11.XI. – съответните оценки на затворените писма, пътували по въздуха от София за Русе и Варна и от Варна за Русе и София. Клеймата, удостоверяващи пристигането на писмата в станцията-получател, трябва да бъдат със същата дата – тази на станцията-изпращач. За София тази дата се удостоверява /признава/ само с наличието на 30 мм еднокръгов, едноредов печат “СОФИЯ II * входяща експедиция” с едноредов датен указател със зелено мастило. За Русе – 30 мм еднокръгов, едноредов печат “РУССЕ №2 * ROUSTCHOUK” с едноредов датен указател с черно мастило. За Варна – 28 мм еднокръгов, едноредов печат “ВАРНА * VARNA” с едноредов датен указател с черно мастило. В колонка “други” са включени всички останали действително пътували по въздуха пощенски материали с четливи датни указатели след 11.XI. до 30. XI.1927 г. Последните са много редки – известни са не повече от 10-15 подобни плика. Експертизата е ЗАДЪЛЖИТЕЛНА. Наличието на каре от №207 или №208 върху действително пътувал по въздушен път плик увеличава стойността му съответно с 50 и 100 лв. /вж. колонка ☒/. За подробности, оценки и др. вж. раздел “Въздушна поща в Царство България 1927-45 г.” в част VII^a на каталога.

Поредицата е била в употреба /само за ВП/ до края на 1930 г., след което материалите, предназначени за доставка по въздушен път, са били облепвани с редовни п.м. до появата на поредицата “Голям гълъб”.

Официално обявен тираж – 50000 поредици.

ВЪНШНИ ВЪЗДУШНИ ЛИНИИ

Въздушна поща 1928 г .

В средата на м. април 1928 г. са пуснати в употреба нови две редовни пощенски марки, препечатани с аеропланче – същото от 1927 г., като по този начин са пригодени като такива за въздушна поща. Препечатването е извършено в ДП, София по типографен метод. Използвани са №197Б, №197В и №199ІІб, които след препечатването са служили за облепване на пощенски пратки по новосъздадената външна въздушна линия – ПАРИЖ – СТРАСБУРГ – ВИЕНА – БУДАПЕЩА – СОФИЯ и обратно, обслужвана от самолетите на френската авиокомпания “СИДНА”. Тарифата е била сравнително по-сложно диференцирана и до днес все още не са известни таксите за отделните полети до различните градове в Европа. За свой срам до ден днешен съставителят е успял да дешифрира /да разгадае според притежаваните действително пътували по въздуха затворени писма по тази линия/ САМО тарифата до два града от възможните около 50, с които тази външна линия е имала пряка или косвена връзка /чрез прехвърляне на кореспонденцията в самолетите на други авиокомпани или чрез ж. п. транспорт/. За съжаление и другите му български колеги не са успели да свършат повече. Разбира се, това не би могло да послужи за оправдание. Последното най-точно дава представа за общата ни филателна култура преди 70 г., а защо не и днес. Няма друга европейска страна, в която филателистите ѝ да не знаят тарифата за въздушната си поща! Сигурно няма такава страна и в останалите континенти! Разбираемо е, че тук определена вина носят и предците ни, но и това не би могло да измие “срама от челото”. Съставителят със сигурност би могъл да твърди само, че обикновено затворено

писмо до Париж е струвало на подателя 24 лв. – 6 лв. редовни п.м. + 18 лв. марки за ВП. Същото писмо до Виена е коствало само 12 лв. – 6 лв.р. п.м. + 6 лв. марки за ВП. Препоръка за Виена – 12 лв. Не е сигурно обаче дали тази препоръка изцяло би трябвало да се облепи с марки за ВП или и с редовни такива. В колекцията на съставителя има и от двата вида писма, което от своя страна говори, че и пощенските ни служители не са били от най-стриктните. По същото това време за първи път се появява и услугата “БЪРЗА ПОЩА”, която се изпълнява само за чужбина и само по въздушен път. И нейната тарифа /както и много други неща свързани с тази услуга/ не е уточнена до днес. Според известните пътували материали последната се движи в граници от 12 до 20 лв. /??/ Изобщо и въпреки претенциите си за ВП от 20-те и 30-те години знаем точно толкова, колкото инките са разбирали от испански /или други европейски езици/ преди откриването на Американския континент. Едва ли някога бихме могли да оцветим тези бели полета върху филателната ни карта. **Оправдание НЯМА!!**

1928, април; Въздушна поща – препечатка аероплан върху №197Б, №197В и №199IIб; ТП в ДП, София

№209

№210А

№210Б

№209 – препечатка аероплан с керемиденочервено мастило върху №199IIб

№210 – същата препечатка със зелено мастило върху:

А – №197Б /10 лв. гребеновидно назъбена 11¾:11½/

Б – №197В /10 лв. линейно назъбена 11½/ В тази поредица не са открити куриози. Известни са и при двете стойности дефектни отпечатъци на самолетчето, дължащи се на повреди в клишетата от дълга употреба /използвани са същите клишета от 1927 г./ Тези разновидности НЕ СА КУРИОЗИ, но са много редки.

№	Въздушна поща 1928 г.					✉ см. фр.		
	*	*ж	⊙	(*)=⊙	⊞*ж	“СИДНА”	други	ВП+жп
209	0.40	2.–	2.–	0.20	10.–	200.–	150.–	100.–
210 А	25.–	100.–	50.–	10.–	500.–	300.–	250.–	160.–
210 Б	30.–	70.–	30.–	10.–	350.–	280.–	230.–	150.–
209-210	25.–	70.–	30.–	10.–	360.–			

№209Р – без перка и колесник * = ⊙ – 400

№210АР – счупен самолет в задната част * = ⊙ – 700

Както беше споменато по-горе тарифата ВП за повечето назначения /особено тези, осъществени от други авиокомпани освен “СИДНА”/ НЕ Е УСТАНОВЕНА. Последното и различията /установени от съставителя/ в редкостта на известните, действително пътували по въздушен път материали до различни местоназначения, налагат по-сложно диференциране на оценките. Не би било редно

пликове, облепени само с №209 и р. п.м. да получат еднакви оценки с такива, в чието франкатура влиза и №210. Също така не би било издържано оценките на пликовете, пътували САМО по въздушен път да бъдат уеднаквени с онези на изобщо не качвалите се на самолет, въпреки облепването с марки за ВП. Според изследванията на съставителя най-редки са затворените писма пътували по въздушен път директно от София до Париж или поне до днес от запазените те са с най-малък брой. Най-често срещани са тези до Виена и такива, които от там са продължили пътя си до други страни след претоварване в самолетите на друга авиокомпания /вж. колонка “други”/. Изобщо този въпрос /за остойността на ВП/ е изключително сложен и тук не би могъл да бъде разгледан достатъчно задълбочено. Интересуващите се от всичко, свързано с ВП и най-вече от оценките на по-редките пътували материали по въздушен път ще намерят подробни обяснения /разбира се, според възможностите на съставителя/ в част VII^a на каталога, раздел “Въздушна поща в Царство България 1927-45 г.”. Трябва да се отбележи, че оценките в колонки см. фр. са най-ниските /за най-разпространените материали/. Известни са затворени писма, действително пътували САМО по въздушен път от София до Париж, облепени с карета от №209 или №210, чиято стойност надхвърля съответно 500 и 1000 лв. Но най-редки и ценни са пощенските карти /отворено писмо/, облепени с №209 и № 210. Известни са само 3 /три/ броя, от които едната е препоръчана. Оценка – –:–

Поредицата е била в редовна употреба до пълното ѝ изчерпване – края на 1930 или началото на 1931 г. /??/

Официално обявени тиражи: №209 – 200000, №210 – 100000 екз.

НЕПУСКАНИ в УПОТРЕБА п.м. за ВП

Препечатки с променени цветовете /или II^{ро} издание 1928 г./

Поредицата е била предназначена за заплащане на пощенските услуги, извършвани по въздушен път от дружество “БУНАВАДЪ”, но поради невъзможността на последното да изпълни задълженията си договорът му е бил прекратен, а така препечатаните п.м. НИКОГА не са били в употреба.

Препечатването е извършено в ДП, София по типографен способ. Според М. Малчев заявката за това е направена от “БУНАВАДЪ” /??/. Ако това в действителност отговаря на истината /съставителят не е открил до днес документи, които биха могли да потвърдят или отхвърлят това твърдение/, то тези “Препечатки с променени цветовете” изобщо не би трябвало да намерят място в този каталог. В най-добрия случай биха могли да бъдат класифицирани и каталогирани при неофициалните издания... , но съставителят засега ще спазва традицията /до евентуално откриване и публикуване на съответните документи/ и ще ги каталогира, но без да ги класифицира, което също е неправилно... Последното ще трябва да бъде “прегълтнато” от българските филателисти волю-неволю, защото съгласете се – не е нито по умствените, нито по физическите възможности на един отделен филателист да поправи всички пропуски и недоделки, извършвани /и продължаващи да се извършват и днес/ в продължение на 100 и кусур години от неговите бивши /напуснали вече този крайно объркан свят – възможно е да са се отървали овреме/ и настоящи колеги по хоби, повечето от които биха могли да спомогнат много за уточняването на подобни въпроси, но се правят на ощипани, защото така им е полесно. Останалите /по-малко компетентните/, с които съставителят е разговарял, отговарят направо – “това до мен не се отнася... търси професорите и знаещите...” Жалко, много жалко, но факт! А и не би трябвало да се учудваме – не ли е такава

цялата ни държава, АКО ИЗОБЩО ЗАСЛУЖАВА ТОВА ИМЕ. Пали фенера и търси, ако си нямаш друга работа!! Но пуста краста ...трябва да се чеше!

Използвани са редовните п.м. №195, №196, №197Б и №197В. Освен това марката от 6 лв. /№196/ е и с препечатана нова номинална стойност 1. лв. /с клишетото от 1927 г./.

1928; “Препечатки с променени цветове” – препечатка аероплан върху №195, №196, №197Б и 197В; ТП в ДП, София

№211 – препечатка аероплан и нова номинална стойност “1 1” /вж. №207/ със светлочервенокафяво мастило върху №196

№212 – препечатка само аероплан /вж. №208/ с тъмнозелено мастило върху №195

№213 – препечатка аероплан /вж. №210/ с тъмносиньо мастило върху:

А – №197Б / 10 лв. гребеновидно назъбена 11³/₄:11¹/₂/

Б – №197В /10 лв. линейно назъбена 11¹/₂/

Повечето български каталози при тази поредица са каталогирали значителен брой куриози – “без 1 в лявата или дясната страна”, “без 1 от двете страни”, “двойка, едната марка без препечатка”, “двойка, помежду неназъбена”, “неназъбена /проба/” и т.н. – все “яки” куриози.

До днес, след повече от 5 десетилетия усилено търсене, съставителят не е успял да види нито един от описаните. Нямаше ги и в колекцията на М. Малчев, въпреки че присъстваха в записките му /а и в “КООП-КАТАЛОГ”/. Предлагали са му само по-добре или по-зле изготвени фалшификати. Съществуват две възможности /теоретично/ – или ги има или ги НЯМА. На практика е малко по-сложно – или тези куриози са по-редки от “Обърнатата конница” или ... некомпетентни съставители на каталози са преписали от други такива. С риск да засегне някой от тях, съставителят ще си позволи да не каталогира НИТО ЕДИН “куриоз”.

Може би някои ще запитат – защо никому неизвестен си позволява подобни волности и изменя /или изобщо отрича/ позиции, утвърдени преди повече от 70 г.? Не надценява ли познанията си? Отговорът е съвсем простичък – щом гореупоменатите съставители на каталози не са в състояние да измерят правилно две прилежащи страни на една п.м. /тук се визира №197 – 10 лв. изд. 1926 г., описвана НАВСЯКЪДЕ с гребеновидно назъбване 11¹/₂ – такова няма и в Занзибар/, то защо би трябвало да им се гласува доверие? Кому е нужно да робуваме на догми, полуистини или недоказани твърдения? Дори всички български филателисти да “класифицират” съставителя като “Тома НЕВЕРНИ”, то той пак ще поддържа становището си поне до доказване на противното.

№	Препечатки с променени цветове			
	*	**	(*)=⊗	⊞**
211	2.–	6.–	1.–	30.–
212	2.–	6.–	1.–	30.–
213 А	7.–	20.–	3.–	100.–
213 Б	20.–	80.–	10.–	400.–
211-213	10.–	30.–	5.–	160.–

Според М. Малчев съотношението между А и Б при №213 е около 10:1.

Както беше споменато вече тази поредица никога не е била в употреба – цялото количество е било прибрано в хранилището и след 1931 г. една голяма част /но не повече от 30000 поредици/ е била продадена чрез пощенските станции

на големите градове в страната за филателни цели. В записките си М. Малчев твърди, че когато с Г. Гешов през 1939 г. са посетили хранилището са видели повече от 50000 развалени поредици – овлажнели, залепили се листове, ръждясали и др. Най-голямо е било количеството от №213 – почти двойно повече от останалите две стойности. Може би това твърдение отговаря на истината, защото №211-13 са значително по-редки от №207-08, които са с двойно по-малък тираж, а освен това са били и в употреба до изчерпване на количествата.

Официално приет тираж – 100000 поредици.

“Цар Борис III” 1928-30 г.
/"Цар Борис в цивилно облекло"/

На 3 октомври 1928 г. е пусната в употреба нова поредица редовни пощенски марки с лика на Цар Борис III в цивилно облекло, поради което поредицата придобива популярното си наименование. Пускането ѝ съвпада с 10-годишнината от възшествието му на българския престол. По тази причина някои я определят и като юбилейна.

Клишетата са изработени по проекта на художника Хр. Лозев, направени по граждански портрет на Царя от 1927 г. Отпечатването е извършено в ДП, София върху бяла гланцирана хартия с дебелина около 0.065 мм. Гумировката е кремава до светлохромовожълта, при повечето листове неравномерно разстлана /на хоризонтални ивици/. Назъбването не навсякъде е с добре изчистени отвори. Качеството е задоволително.

1928, 3 октомври – 1930; “Цар Борис III”; ⊗ Хр. Лозев; ТП в ДП, София; гр.наз. 11¾:11½ /12x15/; 200/2x100–10x10/

№214

№215

№214 – 1 лв.:

а/ – тъмнозеленомаслинена /1928/

б/ – тъмномаслинена /1930/

№215 – 2 лв. светлокафява /1928/

В тази поредица не са открити разновидности и куриози.

№	Цар Борис III 1928-30 г.					✉	
	*	**	⊙	(*)=	⊞**	ед. фр.	см. фр.
214 а	1.–	3.–	0.50	0.10	13.50	–	2.–
214 б	1.50	4.–	0.50	0.10	20.–	–	2.–
215	0.60	2.–	0.50	0.10	9.–	2.–	3.–
214-215	1.50	5.–	1.–	0.20	22.–		

Поредицата е била в употреба до края на 1931 г.

Официално приети тиражи: №214а – 5000000, №215 – 8000000 екз.

Тиражът на допечатаната през 1930 г. №214б НЕ Е ИЗВЕСТЕН, но би могло да се предположи /от наличието на употребени и неупотребени екземпляри/, че е неколкократно по-малък от този на №214а.

“50 години от Освобождението на България”
/т.н. “Цар Симеонови”/ 1929 г.

На 12 май 1929 г. е пусната в употреба възпоменателна поредица по случай 50 г. от Освобождението на България от османско владичество и 1000 г. от Царуването на Цар Симеон I.

Клишетата са изработени по проекти на художниците Ц. Лавренов, Хр. Лозев, Т. Долапчиев, С. Велков и Д. Занков. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла гланцирана хартия с дебелина около 0.065 мм /вж. №214-15/. Гумировката и качеството е същото както при споменатите номера. Поредицата се състои от десет стойности с различен сюжет. Форматът на седем от тях е голям, а на останалите три - по-малък. Размерите на рамките в мм при различните стойности са дадени в скоби след описанието им.

1929, 12 май; Възпоменателни – “50 г. от Освобождението на България”;
⊗ Ц. Лавренов, № 216, №219, Хр. Лозев – №217, №223, №225, Т. Долапчиев – №218; С. Велков – №220, №224, Д. Занков – №221, №222; ТП в ДП, София;
лин.наз.: 11½; 100/10x10/

№216 – 10 ст. /Св. Климент Охридски/ черновиолетова /19.00x28.50/

№217 – 15 ст. /К. Миладинов/ кафяволилава /23.00x33.50/

№218 – 30 ст. /Г. С. Раковски/ червена /23.00x33.50/

№219 – 50 ст. /Дряновският манастир/ маслинена /23.00x33.00/

№220 – 1 лв. /Отец Паисий/ тъмнокафявочервена /23.50x33.00/

№221 – 2 лв. /Цар Симеон I/ тъмносиня /23.00x32.50/

№222 – 3 лв. /Л. Каравелов/ зеленомаслинена /18.50x25.50/

№223 – 4 лв. /Васил Левски/ маслинокафява /23.50x33.50/

№224 – 5 лв. /Г. Бенковски/ яркокафява /23.50x33.00/

№225 – 6 лв. /император Александър II – наречен от българите Цар Освободител/ тъмнозеленосиня /23.50x33.50/

В поредицата не са открити куриози и разновидности.

От всички стойности са известни о.е. БГ – 200 лв. за брой.

№	“50 г. от Освобождението на България”					✉	
	*	**	⊙	(*)=	⊞**	ед. фр.	см. фр.
216	0.04	0.15	0.25	0.02	0.70	–	1.–
217	0.04	0.15	0.25	0.02	0.70	–	1.–
218	0.04	0.15	0.20	0.02	0.70	5.–	1.–
219	0.04	0.15	0.20	0.02	0.70	2.–	1.–
220	0.20	0.80	0.40	0.07	3.50	2.–	1.50
221	0.20	0.80	0.40	0.08	3.50	2.–	1.50
222	0.50	2.–	0.50	0.20	9.–	3.–	5.–
223	1.–	5.–	0.40	0.20	25.–	3.–	5.–
224	0.50	2.–	1.40	0.20	9.–	5.–	5.–
225	0.80	4.–	1.–	0.20	20.–	10.–	6.–
216-225	3.–	15.–	5.–	1.–	70.–		

Според М. Малчев поредицата е била в употреба до 6.X.1931 г. Според семейните записки на съставителя стойностите 1, 2 и 5 лв. са се продавали по будките в столицата до края на 1933 г. и са били в редовна употреба из цялата страна. Последното се вижда и от запазените действително пътували по пощата затворени писма с тях.

Официално обявени тиражи: №216-19 по 800000, №220-22 по 500000 и №223-25 по 300000 екз. Съществуват спорове относно тиражите на №222 и №223. Някъде се отбелязват по 400000, но това /специално при тази поредица/ не е от голямо значение.

“Сватбата на Цар Борис III” 1930 г.

На 12 ноември 1930 г. е пусната в употреба възпоменателна поредица по случай сватбата на Цар Борис III с италианската принцеса Джована /Царица Йоанна/ станала на 30.X. с. г.

Клишетата са изработени по проекти на художника Н. Бисеров. Отпечатването е извършено в ДП, София. Хартията и гумировката са същите както при предните две поредици. Назъбването е линейно с добре изчистени отвори при по-голямата част от тиража, който е отпечатан на две партиди. Размерите на рамките при всички стойности е еднакъв – 34.00x23.50 мм. Общо взето качеството е добро.

1930, 12 ноември; Възпоменателни – “Сватбата на Цар Борис III”; © Н.Бисеров; ТП в ДП, София; наз. лин.: 11½; 25/5x5/

№226

№227

№228

№229

№226 – 1 лв. /ликовете на Цар Борис III и Царица Йоанна един до друг в елипса/ зелена

№227 – 2 лв. /ликовете на Цар Борис III и Царица Йоанна един срещу друг в две отделни елипси/ виолетова

№228 – 4 лв. /вж. №226/ тъмнорозова

№229 – 6 лв. /вж. №227/ синя, тъмносиня

От №226 и №228 са известни опитни екземпляри на сивооранжева хартия /лошокачествена, чернова/ без гумировка и с оригиналните цветове. Последните се появяват между филателистите през 1935 г. По всяка вероятност са изнесени по неофициален път от хранилището или печатницата. В записките на М. Малчев са отбелязани неназъбени екземпляри от 2 и 4 лв. на оригинална хартия с гумировка. В колекцията му такива не бяха открити. Повече от 50 г. съставителят е търсил от гореописаните, но до днес не са му предлагали оригинални. Всички, които е имал възможността да види са били от “подстриганите”.

По тези причини подобни няма да бъдат каталогирани в този каталог до друга публикация, която би хвърли допълнителна светлина по въпроса. По принцип без наличието на чифт неназъбени изобщо не би могло да се твърди за тяхното съществуване /в случая – при линейно назъбване/.

№	“Сватбата на Цар Борис III”					✉	
	*	**	⊙	(*)=⊙	⊞**	ед. фр.	см. фр.
226	0.10	0.40	1.50	0.05	1.80	–	2.–
227	0.12	0.50	0.80	0.05	2.20	3.–	3.–
228	0.12	0.50	0.70	0.05	2.20	5.–	3.–
229	0.16	0.60	1.–	0.05	2.80	10.–	5.–
226-229	0.50	2.–	4.–	0.20	9.–		

□№229 – 6 лв. неназъбена отдолу * – 20, ** – 50

□№226П – 2 лв. на сивооранжева хартия, неназъбена с оригинален цвят /одобрена проба за цвят/ (*) – 200

□№228П – 4 лв. на сивооранжева хартия, неназъбена с оригинален цвят /одобрена проба за цвят/ (*) – 200

В края на м. ноември 1930 г. са направени няколко хиляди пощенски карти /частни издания – чернобели или цветни снимки/, изобразяващи различни моменти от церемонията, състояла се на 30.X.1930 г. Последните са облепени с поредицата и подпечатани с печат “СОФИЯ”. Не се признават за първодневни. Цена – 10 и 15 лв. за бр. съответно за чернобели и цветни.

Официално обявен тираж – 300000 поредици.

“Цар Борис III” 1931-37 г.

Редовни пощенски марки, издавани в периода 1931-37 г., които в този каталог ще бъдат обединени в една поредица, Тук за първи път в българското маркоиздаване се появява и стойност от 20 лв.

Клишетата са изработени по проекти на художника К. Шерматен, направени по портрет на Цар Борис III от 1930 г. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла гланцирана хартия с дебелина 0.060-0.065 мм и такава с воден знак IIIa и дебелина около 0.070 мм. Сюжетът при стойностите от 1 до 14 лв. вкл. е еднакъв – Цар Борис III в гвардейска униформа /това е и по-популярното наименование на поредицата/ в правоъгълна рамка, на чиито две вертикални страни са изправени по едно короновано стилизирано лъвче, поддържащо я с лапите си. Стойността 20 лв. е с по-голям формат и различен сюжет – ликът на Царя е в овал, богато украсен с орнаменти и с присъствието /от двете му страни/ на две стилизирани лъвчета – подобни, но по-големи от тези при другите стойности. При всички надписът “БЪЛГАРИЯ” е от горната страна, а левовите обозначения – на долната. Назъбването е гребеновидно, като само при стойността 20 лв. е линейно. Гумировката и цвета ѝ са различни при отделните години на издаването. Качеството е добро.

Стойностите от 4 и 6 лв. са отпечатани с два типа клишета:

Тип I – на горната и долната страна на рамката няма отделни линии /размерите са 18.80x23.50 мм, при $\frac{2}{3}$ лв. – 18.50x23.00 мм/

Тип II – над горната и под долната страна на рамката има по една отделна цветна линия /извън сюжета, несвързана с рамката/.

Стойностите 1, 2, $\frac{2}{3}$ и 12 лв. са известни само с тип I, а 7, 10 и 14 лв. само с тип II. Стойността 20 лв. би трябвало да се определи като тип II /според описанието на двата типа/. Размерите на рамката при нея са 23.50x32.50 мм /без двете отделни линии/.

1931, декември – 1937; Редовни – “Цар Борис III”; © К. Шерматен; ТП в ДП, София; наз. гр.: А – $12\frac{3}{4}$ – всички от тип I, Б – $11\frac{3}{4}:11\frac{1}{2}$ – всички от тип II, наз. лин. $11\frac{1}{2}$ – само №239; №230-38 – 200 /2x100-10x10/, №239 – 100/10x10/

№230I – 1 лв. тип I, назъбена гребеновидно $12\frac{3}{4} / 13 \times 16 /$:

а/ – смарагденозелена /1931/

б/ – зелена, наситенозелена /1931/

Гумировката при “а” и “б” е леко напукана, с по-тъмни и по-плътни хоризонтални ивици и кремава на цвят.

в/ – сивозелена на хартия с в.зн. IIIa /1935/

г/ – светлозелена /1935/

д/ – светлосинкавозелена /1936/

е/ – светложълтеникавозелена /1937/

Гумировката при “в”, “г”, “д” и “е” е светла до бледокремава, по-фино разстлана отколкото при “а” и “б” и без ивици.

№231I – 2 лв. тип I, назъбена гребеновидно $12\frac{3}{4} / 13 \times 16 /$:

а/ – карминеночервена /1931/

б/ – розовочервена, светлочервена /1935/

в/ – карминенорозова, карминеночервена на хартия с в.зн. IIIa /1935/

Гумировката при №231Ia е идентична с тази при №230I. При “б” и “в” тя е по-фино разстлана, без ивици и светла

№232I – тъмносиня препечатка “2” върху стойност от 3 лв. тип I, назъбена гребеновидно $12\frac{3}{4} / 13 \times 16 /$:

а/ – тъмномаслиненокафява /1934/

Гумировката е светла, добре разстлана, без напуквания, но се среща и на хоризонтални ивици.

№233I – 4 лв. тип I, назъбена гребеновидно $12\frac{3}{4} / 13 \times 16 /$:

а/ – наситено оранжева /1934/

б/ – оранжева /1935/ по-светла от “а”

№233II – 4 лв. тип II, назъбена гребеновидно $11\frac{3}{4} : 11\frac{1}{2} / 12 \times 15 /$:

а/ – жълтеникавооранжева /1936/

Гумировката и при двата типа е същата както при №231Iб.

№234I – 6 лв. тип I, назъбена гребеновидно $12\frac{3}{4} / 13 \times 16 /$:

а/ – прускосиня /1933/

б/ – сивосиня на хартия с в.зн. IIIa /1935/

№234II – 6 лв. тип II, назъбена гребеновидно $11\frac{3}{4} : 11\frac{1}{2} / 12 \times 15 /$:

а/ – наситено синя /1931/ по-ярка от №234Ia

Гумировката при тип I е подобна на тази при №233I, при тип II е същата както при 230I.

№235II – 7 лв. тип II, назъбена гребеновидно $11\frac{3}{4} : 11\frac{1}{2} / 12 \times 15 /$:

а/ – виолетовоултрамаринена /1937/

Гумировката е същата както каквато е при №232I.

№236II – 10 лв. тип II, назъбена гребеновидно $11\frac{3}{4} : 11\frac{1}{2} / 12 \times 15 /$:

а/ – черносива /1931/

Гумировката е идентична с тази при №230I, само ивиците са вертикални.

№237I – 12 лв. тип I, назъбена гребеновидно $12\frac{3}{4} / 13 \times 16 /$:

а/ – светлокафява /1932/

Гумировката е подобна на тази при №230I.

№238II – 14 лв. тип II, назъбена гребеновидно $11\frac{3}{4} : 11\frac{1}{2} / 12 \times 15 /$:

а/ – жълтокафява /1937/

Гумировката е идентична с тази при №235II.

№239II – 20 лв. тип II /голям формат/, назъбена линейно $11\frac{1}{2} /$:

а/ – тъмнооранжевокафява/ярковиолетова /1931/

Гумировката е идентична с тази при №236II.

№	“Цар Борис III” 1931-37 г.					☒	
	*	*ж _о	⊙	(*)=	⊞*ж _о	ед. фр.	см. фр.
230I а	0.30	1.–	0.10	0.05	5.–	–	1.–
230I б	0.25	0.80	0.10	0.05	4.–	–	1.–
230I в	0.20	0.70	0.10	0.05	3.20	–	2.–
230I г	0.15	0.60	0.10	0.05	2.60	–	1.–
230I д,е	0.10	0.40	0.10	0.05	1.70	–	1.–
231I а	1.–	3.–	0.10	0.05	15.–	1.–	1.–
231I б	0.10	0.40	0.10	0.05	1.30	1.–	1.–
231I в	15.–	60.–	0.20	0.05	300.–	3.–	2.–
232I а	1.50	5.–	0.10	0.05	25.–	2.–	2.–
233I а,б	0.30	1.–	0.10	0.05	5.–	2.–	2.–
233II а	0.10	0.40	0.10	0.05	1.70	2.–	2.–
234I а	0.30	1.–	0.10	0.05	5.–	3.–	3.–
234I б	0.25	0.80	0.20	0.05	4.–	3.–	3.–
234II а	0.30	1.–	0.20	0.05	5.–	3.–	3.–
235II а	0.10	0.40	0.40	0.05	1.70	3.–	3.–
236II а	8.–	30.–	1.–	0.10	150.–	10.–	5.–
237I а	0.10	0.40	0.15	0.05	1.70	8.–	3.–
238II а	0.12	0.50	0.15	0.05	2.20	5.–	3.–
239II а	0.25	0.80	0.50	0.10	4.–	10.–	5.–

При тази поредица не са открити разновидности и куриози. Опитни екземпляри също не са известни. В записките си М. Малчев твърди, че тези издания – 1931-37 г. с лика на Цар Борис III, са най-добре “изчистени” в сравнение с всички други, отпечатвани дотогава в ДП.

Официално поредицата не е изваждана от употреба. Екземпляри с лика на Царя от тези издания се срещат до края на войната, че и след това, въпреки че повечето от стойностите са изчерпани още през 1942 г. /поне от тогава хранилището не е подавало от тях според М. Малчев/, но други като 4 лв. тип II, 6 лв. с в.зн. IIIа, 7 и 14 лв. се продават от будките в столицата и след края на войната.

Приети са следните тиражи, въпреки че за установяването им /както навремето, така и днес/ съществуват различни становища поради липсата на документи, които по безспорен начин да доказват ПОЛУЧЕНИТЕ /а не заявените или впоследствие стъкмените/ количества от всяка стойност и тип: №230 /общо за всички без “в”/ – 10000000, №231 /без “в”/ – 12000000, №232 – 2000000, №233I – 500000, №233II – 1000000, №234I и №234II /без тези с в.зн./ по 500000, №234Iб – 600000, №235 – 400000, №236 – 200000, №237 – 600000, №238 – 300000, №239 – 200000 екз. Съставителят също трудно би се съгласил с някои от приетите тиражи, особено що се касае за №231в – 2 лв. с в.зн. IIIа.

Дори да е приемливо числото за №230в и за №234б, то за №231в тираж от 2000000 е, меко казано, изсмукан от пръстите на някой дребен архивар или набеден изследовател, нямащ си и хабер от филателия, пощенски материали и движението им.

Какво е действителното положение според М. Малчев /що се касае до №231в горе-долу подобно е и становището на съставителя/? Ни повече ни по-малко от следното – при употребените /подпечатаните/ екз. от 2 лв. съотношението на тези без в.зн. към другите с в.зн. е приблизително 35-40:1. /изследването* е правено от М. Малчев още през 1944-45 г. когато нищо не се е знаело за тиражите на тази стойност – вж. “КООП-КАТАЛОГ” и др. от 1947-48 г./ Като се вземе предвид, че №231а е изчерпана още в края на 1934 г. /вж. запазените с нея пътували материали/, а от №231б и до днес съществуват цели п.л. от по 200 екз., то няма да е никак трудно да се достигне до заключението, че тиражът на №231в /2 лв. с в.зн. IIIа/ най-вероятно е в границите на 100000 и 200000 екз. Подобно е положението и с №232 – $\frac{2}{3}$ лв. Марката от 3 лв. – тънмомаслиненочафява, е била отпечатана още през 1933 г. когато Главна Дирекция на ПТТ прави предложение за повишаване на таксите за пощенските услуги. Предложението е отхвърлено и в самото начало на 1934 г. марките от 3 лв. са препечатани с нова номинална стойност – 2 лв. Действително пътували материали с №232 /с единични изключения/ се срещат до края на 1935 г. /т.е. до появяването на №231в./ Съотношението при употребяваните екземпляри от №231 към №232 е приблизително 20-25:1 /М. Малчев/. Ако разсъждаваме аналогично /както при случая с №231в – това е един и същ период, така че не би могла да се отчете голяма разлика в подаваната кореспонденция, при която е употребявана стойността 2 лв. /то бихме стигнали до заключението за тираж в границите на 250-300000 екз.

Големината на грешката /в случая/ е без всякакво значение – дори и да е 50% или повече. Без значение са и така “съчинените” от М. Малчев или който е друг тиражи, независимо колко близо или далече са те от действителните. Въпросът тук е ПРИНЦИПЕН. И това ясно и категорично трябва да се разбере от всички, които са решили /по една или друга причина/ да се занимават с изследвания в областта на българските пощенски марки.

Какво би загубила българската филателия /респективно достойнствата ѝ/, ако бъдем по-прецизни /и отговорни/ и отбележим в нашите каталози, че някоя позиция е с неустановен тираж? Въпросът не е риторичен и има само един единствен отговор – не само че няма да загуби, тя би могла само да спечели. Защо ли? По простата причина, че когато би трябвало да докажем /примерно/ авторството на проектите за “Сантими”-те, то всеки /дори и непредубен/ би ни поискал документални доказателства за това – проект и подпис. Когато въпросът се отнася до тираж, то положението е още по-комплицирано. Ако липсва необходимия документ всеки би останал с впечатлението, че тиражите в България са неограничени /разбирай – биха могли да възникнат съмнения относно необявено допечатване – имали сме не един или два подобни случая през последните години, че и по лошо – предварително обявен по-малък тираж, който впоследствие се оказва двойно или тройно по-голям и закономерната реакция на иностранните филателисти – изданието е спекулативно!/. Всичко гореупоменато бие много повече по авторитета

---

* Навремето – 30-те и 40-те години, е имало значителен брой търговци-филателисти, които са се занимавали предимно с пакетаж. Дори на известните такива като Г. Кусев, С. Чаръкчиев, Б. Асенов и др. подобна дейност не е била чужда. Обработвани са били големи количества киловаре както и отделни стойности от често срещащи се, но неизчерпани издания /предимно излезли от употреба/ и с този материал са правили пакети, които са намирали добър пазар не само в Европа. “Изследването” на М. Малчев по интересувания ни въпрос се базира точно върху такива материали и по всяка вероятност грешката /неизбежна при подобни случаи/ не би могла да бъде много голяма /не повече от $\pm 15-20\%$ /. /б.с./

на българското маркоиздаване /а оттам и на любимата ни филателия/ отколкото, примерно, издаването на цели 6 /шест/ поредици и още толкова сувенирни блокчета САМО за едно събитие, па било то и недопочетена олимпиада, та била тя в Москва, Ню Йорк или на майната си. Няма нищо по страшно за авторитета на определена национална филателия отколкото неточните или безотговорни писания на пишман-филателисти, които в стремежа си да изпишат вежди изваждат очите. Точно и по тази причина са необходими паралелните изследвания, които биха предотвратили допускането на повече грешки от допустимите и биха спомогнали за своевременното им отстраняване – преди последните да са се превърнали в никому ненужни догми, чиято цена ще трябва рано или късно да се плаща. Колкото повече време отминава от допуснатата и ненавреме отстранена или дори частично коригирана грешка, то толкова по-голяма става тази цена и толкова по-малка става тежестта на подобна национална филателия.

Представяте ли си колко по-малко биха били грешките и в този така наречен каталог, ако съставителят би могъл да го съпостави с два или три подобни /в краен случай и един би свършил работа/? Колко псувни биха могли да бъдат спестени по негов адрес и колко средства на доверчиви колекционери биха били спасени да не отидат на вятъра или да попаднат в ръцете на "майстори" и спекуланти?!!

Накрая /за да се откъснем от емоциите и да се върнем по-близо до действителността/ ще трябва да споменем, че цените на №236 и №239 върху плик, използвани вместо марки за ВП в периода май-октомври 1931 г. /до появата на поредичата за БП "Голям гълъб"/, неколкократно надхвърлят оценките на пликите със зелената препечатка. По ред съображения тук те не са включени в таблицата за оценки. Интересуващите се от подобни редкости биха намерили подробното им описание и остойностяване в част VII^а на каталога, раздел "Въздушна поща в Царство България 1927-1945 г."

"Балкански игри" 1931 г.
/т.н. "I-ва балканиада"/

На 8 септември 1931 г. е пусната в употреба първата българка спортна поредица по случай предстоящите Балкански игри, състояли се в София от 26.IX. до 4.X. с. г.

Клишетата са изработени по проекти на художниците Н. Бисеров и Г. Николов. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла гланцирана хартия с дебелина около 0.065 мм. Гумировката е кремава до светла, плътно наслоена и напукана при повечето п.л. Назъбването е линейно с добре изчистени отвори. 7-те стойности са с различен сюжет, изобразяващ различни спортове. Качеството е добро.

1931, 8 септември – 20 октомври; Възпоменателни – "Балкански игри" 1931 г.; © Н. Бисеров – №240, №241, №242, №244 и №245, Т. Николов – №243 и №246; ТП в ДП, София; лин.наз.: 11½; 25/5x5/

№240

№241

№242

№243

- №240 – 1 лв. /гимнастик/ зелена /33.00x23.00 мм/
№241 – 2 лв. /футболист/ виненочервена, светлокарминенокафява /23.00x28.50 мм/
№242 – 4 лв. /конен спорт/ карминеночервена, аленочервена /23.00x28.00 мм/
№243 – 6 лв. /фехтувач/ чернозеленосиня /34.00x23.00 мм/
№244 – 10 лв. /колоездене/ червенооранжева /33.75x23.25 мм/
№245 – 12 лв. /плувец/ прускосиня /23.00x33.00 мм/
№246 – 50 лв. /атлет-победител с тръба в едната ръка и с лавров венец в другата на фона на изглед от София с храм-паметника “Ал. Невски”/ тънмомаслинокафява/светложълта /23.00x33.50 мм/

Стойностите 1, 2, 4 и 6 лв. са известни и в п.л. от 20 екз.

От №246 – 50 лв., са известни опитни екземпляри с цвят черносиволилав. Според съставителя това са неодобренни проби за цвят. По неизвестни причини /??/ до днес последните бяха класифицирани като проби при №263 – 50 лв. от “II-ра балканиада” 1933 г.

Откъде идва тази увереност и какви са доказателствата за това?

По-наблюдателните не могли да не забележат, че №246 е описана като ДВУЦВЕТНА – фонов цвят светложълт и основен /върху него втори цвят/ – тънмомаслинено кафяв. Пояснение – в случая /№246, а същото се отнася и за №263/ 50-левовата стойност е отпечатана с два цвята. Става дума за два вида подобни клишета. Първото /на фона за светложълтия цвят/ е с около 0.25 мм по-малко /в размерите на рамката – на височина и на широчина/ като повтаря само т.н. сенки от второто клише. Така се получава плътност на кафявия цвят в повтарящите се места /по-тъмно оцветените/ и въображаем релеф на детайлите, които художникът е искал да подчертае – фигурата на атлета /на преден план/ и храм-паметника “Ал. Невски” /на втори – зад него/. Освен това фоновият цвят е подсилил основния цвят и в местата на надписите, за да могат последните да изпъкнат. По този начин се постига и визуално чувство за дълбочина на сюжета. Но се е получило и още нещо, което е неизбежно при този начин на типографно отпечатване и което позволи на съставителя да достигне до тези заключения. Какво по-точно?

Поради недостатъчна прецизност /а и не би могла да съществува по-голяма при този способ/ в отпечатването на втория цвят – кафявия /основния/, при някои листове /може би половината от тиража на тази стойност/ са се получили екземпляри с изместен фон – т.е. основният цвят не е попаднал ТОЧНО на определеното му място върху фона, който би трябвало да бъде напълно покрит от него, за да се получи този визуален релеф и дълбочина на сюжета. При подобни екземпляри /с изместване над 0.25 мм/ една /ако изместването е само нагоре или само надолу/ или две /ако изместването е и в двете посоки/ прилежащи страни от рамката /с цвят светложълт/ заедно с правия ъгъл се виждат добре върху бялото поле /маржа/ извън кафявата рамка. При втория случай фоновият цвят – светложълт, се

забелязва много добре в надписите и в заштрихования фон на сюжета във формата на жълти сенки, които правят тези екземпляри да изглеждат петнисти /двухцветни/. При нормално поставено /точно на мястото му/ второ клише, така че основния цвят изцяло да покрива фоновия в местата за подчертаване /изпъкване/, екземплярът изглежда ЕДНОЦВЕТЕН – оцветен с по-светло и по-тъмно напластен кафяв цвят. Такива екземпляри са по-редки.

Да видим сега какво общо има тази двухцветна стойност с опитните екземпляри от същата /ако съставителят ги е класифицирал правилно/.

Всеки, който е виждал милезим от №246 /и се е постарал да го осмисли/ не би могъл да не обърне внимание на една особеност, която го отличава от милезимите на всички останали стойности. Каква е тя?

Над текста е отпечатана една плътна черта /с дебелина около 3 мм/, която би трябвало да представлява еталонния цвят – този, с който е отпечатан п.л. Така е при всички стойности с изключение ... на 50-левовата. Какво е положението при нея? Тази еталонна черта при №246 е с цвят ТЪМНОСИВОЛИЛАВ, нямащ нищо общо с цвета на отпечатаните над еталона 25 п.м., които са с цвят ТЪМНОМАСЛИНЕНОКАФЯВ. При сравнение между цветовете на неназъбената 50 лв. /□ №246 о.е./ и този на еталонната черта се установява, че последните са ИДЕНТИЧНИ, откъдето идва и заключението на съставителя относно класификацията на неназъбената №246 като опитен екземпляр /неодобрена проба за цвят/. Няма задоволително обяснение на въпроса – на какво се дължи различието в цвета на чертата и текста под нея – милезима, от една страна и цвета на отпечатаните 25 п.м. от друга. Трудно е да се приеме, че отпечатването на стойността 50 лв. е станало на три пъти, а за останалите – наведнъж, което е видно от цвета на чертата и цвета на отпечатаните п.м. при тях. Как точно е станало отпечатването на №246 остава загадка /поне за съставителя/ и се нуждае от обяснение, което би трябвало да бъде дадено от други компетентни лица.

Известните фалшификати от №246 и №263 са едноцветни, което също помага при експертиза. Има различия и в надписите, които изглеждат с по-дребен шрифт. Линиите на рамката са видимо изкривени и др.

№	“Балкански игри” 1931 г.					☒ _⊙	
	*	* * _⊙	⊙ _⊙	(*)=⊙	⊞ * * _⊙	ед. фр.	см. фр.
240	0.50	2.–	1.50	0.20	10.–	50.–	10.–
241	1.–	4.–	2.50	0.30	20.–	15.–	10.–
242	3.–	10.–	4.–	1.–	50.–	25.–	15.–
243	6.–	15.–	10.–	2.–	75.–	40.–	25.–
244	15.–	40.–	20.–	4.–	200.–	200.–	150.–
245	30.–	70.–	20.–	9.–	350.–	150.–	200.–
246	25.–	60.–	45.–	10.–	300.–	–:–	–:–
240-246	80.–	200.–	100.–	25.–	1000.–		

□№246_{о.е} – неназъбена 50 лв. тъмносиволилава (*) – 1000 /25 бр./

Колонка ⊙_⊙ се отнася САМО за екземпляри с четлив датен указател /цялостно – ден, месец, година/ до 20 октомври 1933 г. за стойностите 10, 12 и 50 лв. и с такъв до 30 ноември с. г. за останалите. Всички други се оценяват според колонка ⊙. Същото се отнася и за пътувалите материали с екземпляри от “Балкански игри” 1931 г. Трябва да се знае, че интересът към тази първа българска спорт-

на поредица е бил толкова голям, че в столицата още по време на игрите трите големи стойности са били изчерпани. В записките си М. Малчев не съобщава какво е било положението в другите по-големи градове на страната, но по всяка вероятност не се е различавало много от това в София. За малките градчета и селата изобщо не би трябвало да се говори – тираж от 30000 екз. /за №246 и като така и за пълните поредици/ едва ли би стигнал до тях, особено когато игрите са се провеждали в София.

Според М. Малчев по тази /или друга/ причина се е стигнало до решението за допечатване /вж. част V^a на каталога раздел “Милезими и поръчки”/, което е било взето веднага след закриването на игрите, видно от милезимите на допечатаните стойности – 1, 2, 4 и 6 лв. Поръчката за допечатването е направена на 12 октомври 1931 и носи последователно номера 4529 /за 1 лв./, 4530 /за 2 лв./, 4531 /за 4 лв./ и 4532 /за 6 лв./ Изпълнена е на 18 с. м. но не става ясно какви количества от така допечатаните стойности са били пуснати в продажба от пощенските станции в София /от допечатаните количество не са изпращани извън столицата/. Не става ясно дали е имало допечатване и на останалите стойности /поне съставителят не притежава милезими от последните три стойности с други дати освен 13.VIII.1933 г. и съответните поредни номера на поръчките за 10, 12 и 50 лв. – 3567, 3568 и 3569, подадени на основание писмо №16026/. По-нататък в записките си М. Малчев твърди, че допечатването е станало само на листа от по 20/4x5/ екз. за 1 и 6 лв. и 20/5x4/ за 2 и 6 лв. като допечатаните са били с видимо по-тъмни цветове. Съставителят категорично отхвърля това становище, защото притежава цели п.л. неупотребени с оригинална гумировка както от първото издание, така и от допечатването. Според тези п.л. допечатването е извършено с два цвята и при четирите малки стойности като при 2 и 4 лв. различията се открояват много ясно, докато при 1 и 6 лв. са едва забележими. Всички гореупоменати п.л. са с милезими от 12.X.1933 г., което недвусмислено ги класифицира към допечатаните – не би могло да бъдат отпечатани през месеците август или септември, а милезимът да бъде от 12 октомври. Обратното е по-допустимо. Както и да е – възможно е М. Малчев да не е имал възможността да види и двата цвята с милезими от една и съща дата, което в случая не е толкова важно. По-важното е, че липсват неоспорими доказателства за това, дали е имало допечатване и на трите големи стойности, което от своя страна автоматично би се отразило и върху оповестените дати за тяхната употреба и би я придвижила с месец или два, което е от изключително значение както за действително пътувалите по пощата материали с тях, така и за оценките в колонки ☉ и ☉. Ето защо са необходими и други изследвания, без които писанията на М. Малчев, съставителя или който и да е друг /включая и Йоан Кръстител/ не чинят и грош що се касае до коректността в отношение на дати, цветове и др., а оттам и до ОЦЕНКИТЕ. Нека сериозните филателисти /не става дума за набедените/ не приемат горното за оправдание, а по скоро като подтик за сътворяването на паралелни изследвания, които да хвърлят допълнителна светлина по този и други важни въпроси, които в настоящия каталог са разгледани повърхностно или недостатъчно прецизно. Извинението – единственото, на което би могъл да се позове съставителят е, че **ЕДИН ЧОВЕШКИ ЖИВОТ КАТЕГОРИЧНО НЕ Е ДОСТАТЪЧЕН**, за да се оправят всички бакии в българската филателия, особено когато се касае за толкова тежко наследство.

Така например все още не са известни причините, поради които Гл. Дирекция на ПТТ подпечатва /тук неправилно употребяваната УНИЩОЖАВА е далеч по-точното определение/ повече от половината поредици /както са отпечатани – цели, неразкъсани п.л./ с оригиналните за времето пощенски печати на София, митницата и др. след 1.1.1932 г. т.е. по време когато поредицата вече не е била в употреба.

В записките си /а и в “КООП-КАТАЛОГ”/ М. Малчев е отбелязал, че създаденият навремето Комитет по устройването на Балканските игри е бил подпомогнат за посрещане на разходите, свързани с подготовката и провеждането им, с част от придобития при продажбата им приход, а освен това е получил и 5000 неупотребени /неподпечатани/ поредици, които по всяка вероятност са били продадени по-късно над номинала. Явно е, че тук не става дума за унищожените от пощенската администрация 15000 /според някои/ или 17000 /според други/ пълни поредици.

До днес няма задоволителен отговор на въпроса т.н. вътрешни пощенски нужди /били те разплащане, обмитяване на колетни пратки или каквото и да е друго/ на какво основание /закон, наредба или вътрешно разпореждане, което не би могло да бъде устно/ са се изпълнявали и то по такъв начин, че п.м. са служили като някакъв документ за потвърждение на определени суми, получени или предадени някому за нещо. Трудно е да се повярва, че фискът би се съгласил с подобна дейност, ако последната не е регламентирана според законите. Дори и при наличието на съответна наредба /законно обоснована/ би трябвало да се разпространи информацията относно причините за появата на такава дейност и да се съобщи точния брой на така употребените п.м. още повече, че последните са оставали вътре в пощенските служби и не са пускани в обращение. В противен случай биха възникнали спекулации както се и получи с тях 50 г. по-късно, а и никой не би могъл да установи днес дали и преди появата на тези унищожени п.л. някои организации, ведомства, институции и най-вече частни лица не са се пооблажили...

Тази глава ще трябва да завърши, за голямо съжаление на съставителя, с още един спорен въпрос – този за тиражите. Нашите каталози са “категорични” за последните – съставителят не е виждал два каталога, които да посочват еднакъв или поне приблизителен такъв, особено що се касае за стойностите от 1 до 12 лв. За 50-левовата стойност като че ли са започнали да постигат /или поне са близо до/ разбирателство – посочват се само две цифри – 30 или 35000 екз. Останалите са с вариации от 500000 /общо за 1-12 лв./, та до милион и кусур!!

Съставителят не е имал възможността да се рови из архивите на Гл. Дирекция на ПТТ или тези на Министерство на финансите, така че ще бъде принуден да препише отнякъде. Въпросът е – откъде и от кого? И още - така, че да не съобщава неверни данни или непроверени такива, независимо дали са пълни или частични. Последното условие натежа и по тази причина тук ще бъдат посочени само тиражите от поръчки 3563 до 3569 вкл. или тези /първите/ без допечатването, т.е. тези, които са според М. Малчев и Г. Гешов, потвърдени и от П. Караиванов.

Тиражи: №240, №241 и №242 по 150000, №243, №244 и №245 по 50000 и №246 – 30000 екз. Необходимо е да се добави, че така посочените цифри поне за първите четири позиции са непълни, т.е. действителните им тиражи са по-големи, защото е имало допечатване.

ВЪЗДУШНА ПОЩА “Голям гълъб” 1931 г.

На 18 октомври 1931 г. влиза в употреба първата редовна поредица за въздушна поща със съответния надпис върху марките.

Клишетата са изработени по проекти на художника Б. Динев. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е кремавобяла гланцирана хартия с дебелина 0.065 мм. Гумировката е плътна, неравномерно наслоена на ивици, напукана и леко жълтееща. Всички стойности са с еднакъв сюжет и размери на рамката – 23.00x34.00 мм. Назъбването е линейно с добре изчистени отвори. Качеството е

много добро.

1931, 18 октомври – 1932, 1935?; Въздушна поща – “Голям гълъб” 1931 г.; © Б. Динев; лин.наз.: 11½; 100/10x10/

№247 – 1 лв. /девойка в национална носия и гълъб, взимащ с човката си писмо от ръката ѝ на фона на част от населено място/ зелена, тъмнозелена

№248 – 2 лв. /вж. №247/ лилавочервена

№249 – 6 лв. /вж. №247/ светлопрускосиня

№250 – 12 лв. /вж. №247/ карминенорозова

№251 – 20 лв. /вж. №247/ сивовиолетова

№252 – 30 лв. /вж. №247/ светлочервенооранжева

№253 – 50 лв. /вж. №247/ чернооранжевочервена

През 1932 и 1935 г. /??/ първите пет стойности са били допечатвани. Различават се от издадените през 1931 г. по:

1. Хартията, която е също гланцирана, но по-бяла и малко по-тънка – 0.060 мм

2. Цветовете, които са по ярки и по-светли

3. Гумировката, която е по-гладка, по-тънко наслоена и по-светла

Тиражите на допечатаните стойности НЕ СА ИЗВЕСТНИ.

Разновидности и куриози не са открити нито при първоначално отпечатаните нито при допечатаните.

Всички известни неназъбени с други цветове, както и назъбените такива, независимо от “експертизите”, които ги съпровождат, са най-обикновени груби фалшификати, изготвени в България.

№	“Голям гълъб” 1931 г.						ВП✉	
	*	**	○ВП [Ⓞ]	○	(*)=⊗	⊞** [Ⓞ]	ед. фр.	см. фр.
247	0.06	0.30	1.50	0.04	0.02	1.30	–	10.–
248	0.06	0.30	1.50	0.04	0.02	1.30	–	10.–
249	0.08	0.40	1.–	0.06	0.03	1.80	–	10.–
250	0.15	0.60	1.–	0.10	0.05	2.70	15.–	10.–
251	0.25	1.–	2.–	0.16	0.08	4.50	35.–	20.–
252	1.80	4.–	2.–	1.–	0.40	20.–	60.–	40.–
253	1.60	3.50	6.–	1.60	0.40	15.–	100.–	70.–
247-253	4.–	10.–	15.–	3.–	1.–	45.–		

В колонка ○ВП[Ⓞ] попадат само експертизирани екземпляри, клеймовани с печатите за въздушна поща – тип I от 1932 г. и тип II от 1937 г. с четливи датни указатели до края на 1939 г. Екземплярите, подпечатани с редовните пощенски

печати на станциите в страната и с четливи датни указатели от същия период се оценяват според колонка ☉. Всички останали с нечетливи датни указатели, независимо от вида на печата се оценяват според колонка ☼. Интересуващите се от типовете печати за въздушна поща биха могли да намерят точното им описание и периода на употреба в част VII^a раздел “Въздушна поща в Царство България 1927-1945 г.”

Като най-редки и ценни пътували материали по въздуха с екземпляри от поредицата “Голям гълъб” безспорно трябва да се определят смесените франкатури с екземпляри от другата въздушна поредица – “Малък гълъб”. Известни са само три подобни затворени писма. Също така много редки са и смесените франкатури с блок №1, пътували по въздушен път. Известни четири затворени писма. Описанието, копията и оценките на гореспоменатите материали могат да се намерят в част VII^a на каталога.

Според съставителя тиражите на отделните стойности /както на първоотпечатаните така и на допечатаните/ НЕ СА ИЗВЕСТНИ. Който се съмнява в горното нека се опита да намери два каталога, в които цифрите са еднакви.

ВЪЗДУШНА ПОЩА “Страсбург” 1932 г.

По случай международната аерофилателна изложба, състояла се в Страсбург, Франция от 7 до 16 май 1932 г., само в Централната пощенска станция на София е пусната в употреба възпоменателна поредица за въздушна поща. Малко преди това – на 2 май, е изготвен и специален печат само за въздушна поща /тип I, 35 мм, двукръгов с хоризонтален датен и часов указател – за първи път в България/, с който на 9 май е валидирана поредицата. Дотогава материалите, за които е заплатена услугата да бъдат пренесени по въздушен път, са били подпечатвани с редовни пощенски клейма, предназначени за обикновена кореспонденция. Само завишената такса и лепенката “ПО ВЪЗДУХА” ги е отличавала от последната /вж. ВП 1928 г. – зелената препечатка и “Голям гълъб” до 2 май 1932 г. – пътували материали в част VII^a на каталога/.

Клишетата са изработени по проекти на художника Н. Бисеров. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла гланцирана хартия с дебелина 0.060-0.065 мм. Гумировката е светла до бистра, сравнително добре разстлана и с гланц. При някои п.л. е леко напукана. Назъбването е линейно като при значителна част от тиража отворите не са добре изчистени. Трите стойности, от които се състои поредицата са с еднакъв сюжет и размери на рамката – 22.50x31.00 мм. Качеството е сравнително добро.

1932, 9 май; Възпоменателни за въздушна поща – “Страсбург”; ☉ Н. Бисеров; ТП в ДП: София; лин.наз.: 11½; 25/5x5/

№254 – 18 лв. /аероплан над Рилския манастир/ наситенозелена

№255 – 24 лв. /вж. №254/ яркокарминеночервена

№256 – 28 лв. /вж. №254/ наситеносиня /ярка/

От №256 – 28 лв. са известни неназъбени екземпляри на оригинална хартия, с оригиналния цвят, но без гумировка. По всяка вероятност се касае за одобрени проби за цвят.

№	ВП “Страсбург” 1932 г.					⊕ _⊗		ВП⊗ _⊗	
	*	* * _⊗	черен ВП _⊗	червен ВП _⊗	(*)=⊗	* * _⊗	⊗	ед. фр.	см. фр.
254	25.–	80.–	40.–	20.–	8.–	400.–	35.–	150.–	200.–
255	20.–	60.–	35.–	20.–	7.–	300.–	30.–	150.–	200.–
256	15.–	40.–	25.–	20.–	5.–	200.–	22.–	150.–	200.–
254-256	60.–	180.–	100.–	60.–	20.–	900.–	85.–		

□№256П – 28 лв. неназъбена /одобрена проба за цвят/ БГ – 500

Поредицата е била в употреба до 20 май 1932 г.

Официално обявеният тираж е 30000 поредици. Според М.Малчев от тях до 19 май вкл. са продадени чрез Централната пощенска станция в София не повече от 5000 /били са отпуснати по 200 п.л. от стойност/. Останалото количество е прибрано и впоследствие след 2 януари 1933 г. до м. ноември 1934 г. подпечатано /както е било – на цели п.л. с оригиналната гумировка/ в пощенската станция на Централна гара /печат “СОФИЯ” * “ГАРА” 30 мм, еднокръгов с черно мастило/ и в Централната пощенска станция на столицата /печат “СОФИЯ” * “SOPHIA” 29.5 мм, еднокръгов с черно мастило/. Междувременно, в средата на 1933 г. при станалия пожар в първата станция са изгорели повече от 7000 екз. общо като голямата част от тях са били от 18 лв., което прави тази стойност по-рядко срещаща се от останалите две. Предполага се, че по време на пожара или малко преди това от пощенската станция на Централна гара са изнесени по неофициален път от недобросъвестен служител около 50 п.л. /от неподпечатаните количества/, по-голямата част от които са били от 28 лв. /тази стойност тогава е била най-скъпа/. Това количество се разпродава между филателистите в София през 1934 г. по 100 лв. за брой /марка/. От така продадените е имало много малко екз. от 18 лв. /през м. февруари 1934 г. М. Малчев е закупил по 10 бр. от 24 и 28 лв. и само 2 – от 18 лв. за сумата 2000 лв., която на времето се е равнявала на една голяма заплата/. По всяка вероятност още оттогава се е появила диспропорция между трите стойности.

В деня на валидирането – 9 май, предварително обявеният полет на “СИДНА” по маршрута София – Виена – Страсбург – Париж не се е състоял, така че за първодневни пликове с полет София – Страсбург изобщо не би могло да се говори. Датата 9 май е и си остава “Първи ден” само за поредицата, но без полет до Страсбург, защото такъв не е имало. Необходимо е разграничение между тези две събития.

Следващият полет на “СИДНА” /става дума за ПЪРВИ ПОЛЕТ ПО ВРЕМЕ НА УПОТРЕБАТА на поредицата “Страсбург”, защото полети ПАРИЖ – СТРАСБУРГ – ВИЕНА – СОФИЯ и обратно е имало и преди тази дата – в началото на месеца преди 9 май, а и преди това/ по маршрут СОФИЯ – ВИЕНА – СТРАСБУРГ – ПАРИЖ се е състоял на 12 май /Софийските клейма върху действително пътувалите по въздуха пощенски материали на тази дата са с указател 11.V.1932/. Следват още два полета по същия маршрут /по време на употребата на поредицата/ на 17 и 19 май /Софийските клейма върху материалите от тези дати са съответно 16

и 18 май/. Или – за да бъде напълно ясно, без каквото и да е двусмислие – ПО ВРЕМЕ НА УПОТРЕБАТА НА ПОРЕДИЦАТА “Страсбург” е имало само ТРИ полета по интересувания ни маршрут. Действително пътувалите материали по въздуха с тези три полета са подпечатвани в Централната пощенска станция на София съответно на 11, 16 и 18 май САМО с печата за ВП тип I 1932 г. с ЧЕРНО МАСТИЛО. След тези три полета е имало и други по същия маршрут със самолетите на “СИДНА”, но те вече са след последната дата на употребата на поредицата. Трябва да се знае, че през този период от летище Божурище /София/ са били осъществявани и други полети /със самолети на германска и полска авиокомпания/ до Берлин, Букурещ, Прага, Варшава и др. градове в Европа като действително пътувалите по въздуха материали с тях са били облепвани пак с екземпляри от поредицата “Страсбург” до 20 май 1932 г. Засега не съществуват пълни изследвания за последните по причина, че повечето от тези материали са пътували комбинирано или само с ж. п. транспорт, независимо от българското въздушно клеймо тип I и лепенките “ПО ВЪЗДУХА”. В интерес на истината около 90% от тези материали са тръгвали от София с влака за Виена, а от там – кой каквото хване /самолет, влак или нечий джоб/. Последното ги прави далеч по-малоценни от гореупоменатите три полета.

На 20 май печатът за ВП е прибран и до края на 1933 не се появява върху пътували материали по пощенски път /съставителят няма обяснение за това/, въпреки че полети по маршрут София – Виена са се извършвали предимно от германски авиокомпания, а оттам са се осъществявали и другите връзки по въздушен път от София до по-големите градове в Европа. Известни са затворени писма с лепенки за ВП, подпечатани с редовни клейма за обикновената кореспонденция както от столицата така и от други градове на страната от периода юни 1932 – януари 1934 г., които действително са пътували по въздушен път.

По молба на българските филателисти пощенската администрация се съгласява на 17 май след 17 часа /фиксиран датен и часов указател 17. V.1932-17 на въздушния печат/ да се подпечатат облепените от филателистите пликосе с марки от поредицата “Страсбург” с червено мастило. Разрешението е било дадено още на 11 май. На 17 май до 16 часа в Централната пощенска станция на столицата е била подпечатвана със същия печат и кореспонденция, но с черно мастило. За голямо разочарование на българските филателисти се оказало, че полетът на “СИДНА” за Страсбург /където аерофилателната изложба е била закрыта на предния ден/ СЕ Е ВЕЧЕ СЪСТОЯЛ – самолетът е отпътувал от Божурище същата сутрин, а полет на следващия ден – 18 май, не се е предвиждал. Достигнало се до единствено възможното решение – така приготвените с голяма любов “извънредни пликосе” да се отправят по бързата процедура още същата вечер и по същия маршрут, но вече не със самолет, ...а с влака за Виена, подобно на тези от 9 май. В резултат на горното само малка част от така подпечатаните на 17 май /независимо с черно или червено мастило/ пликосе, пътували до Виена с влака успяват да продължат маршрута си по въздуха. Това са само онези, които са подпечатани на летището във Виена с транзитно клеймо “ $\frac{1}{1}$ WIEN1 – FLUGPOST” и притежават на обратната си страна клеймо от станцията получател със същата дата. Всички останали, без изключение са продължили пътя до предназначението си с влака или по какъвто и да е друг начин, но не и по въздуха. Затова и относителната им стойност в сравнение с пътувалите комбинирано – с влак и по въздуха или само по въздушен път е значително по-малка. Отбелязана е с т.н. коефициент 1 /най-малката/ и е тази – посочената в таблицата на стр. 106. По тези причини пликосете “Страсбург” се разделят най-общо на три групи /пълното изследване на съставителя относно материалите, облепени с екземпляри от поредицата “Страсбург”, както и смесените франкатури с други издания, тяхната рядкост, оценки и др.

би могло да се намери в част VII^a на каталога раздел “Въздушна поща в Царство България 1927-1945 г.”:

I^{ва} група – пътували с влак или по друг начин, но не и по въздуха /относителна филателна стойност/ – коефициент за оценка 1 – не повече от 150 лв. /независимо от цвета на печата за ВП/. В тази група попадат и всички пликосе “Страсбург” подпечатани с други клейма, непредназначени за ВП. Цена – до 50-60 лв., в зависимост от това как са пътували – комбинирано /с влак и самолет/, само с влак или по друг начин. Повечето от тези пликосе не са подпечатани по установения ред, а за услуга на филателистите.

II^a група – пътували комбинирано с влак и самолет. Първата част от пътя е измината с влак /до Виена/. Оттам до адресата – със самолет. Тук попадат и всички пликосе с червен печат от 17 май, които не са класифицирани към I^{ва} група. Последните са с по-голяма филателна стойност. Коефициент за оценка 2 до 2.5 /вж. II 1. и II 2/.

III^a група - действително пътували само по въздуха със самолетите на “СИДНА” /гореупоменатите три директни подета на 12, 17 и 19 май и пристигнали в Страсбург или Париж, установено с приемащите въздушни печати на тези два града със същите датни указатели -- съответно 12, 17 или 19 май 1932 г./, подпечатани от станцията-изпращач – София, на 11, 16 или 18 май с черно мастило. Това е единствената група, която е с най-голяма филателна стойност /известни не повече от 10-12 плика, които са класифицирани към нея/. Коефициент за оценка от 5 до 7. Коефициент 7 могат да получат само тези материали, които са франкирани смесено – редовни п.м. + такива за ВП. Изключение – коефициент 7 получават и всички пликосе, които са франкирани САМО с две стойности от поредицата “Страсбург” /изв. 2 бр./ . Смесено франкираните “Страсбург” + “Голям гълъб” не могат да получат коефициент 7, ако не притежават и редовна п.м., независимо от класификацията им към III^a група. Липсата на редовна п.м. поставя таван на коефициента за оценка, който при никакъв случай не би могъл да надхвърли 5 или 6.

За да бъдат оценките по-прецизни II^{ра} и III^a група се разделят /всяка една от тях поотделно/ на две подгрупи: II 1. и II 2./за втора група/ и III 1. и III 2. /за трета група/. Ето и техните оценки:

II 1. Пътувалите по въздуха от Виена до адресати в други държави /без Франция – Страсбург, Париж/ със самолети на други авиокомпании /без “СИДНА”/. Наличие на черен или червен печат за ВП /София/ от 10 до 20 май /без датите 11, 16 или 18 май/, транзитно клеймо за ВП от летището във Виена – “¹/₁ WIEN1 * FLUGPOST” с дата от същия ден и печат от летището-получател. Коефициент за оценка - до 2 или не повече от 300 лв. При наличие на редовна п.м. – до 2.5.

II 2. Пътували по въздуха от Виена до адресати във Франция /летищата Страсбург, Париж или друг град след тях/ със самолетите на “СИДНА”. Наличие на черен или червен печат за ВП /София/ от 10 до 20 май /без датите 11, 16 или 18 май/, транзитно клеймо /вж. II 1./ с дата от същия или следващия ден и печат за ВП от летището-получател /Страсбург или Париж/ с дата 12, 17, 19 или друга, на която се е състоял известен полет със самолетите на “СИДНА”. До Страсбург – коефициент за оценка 2.5, до Париж – коефициент за оценка 3, т.е. подобни пликосе са с оценки между 350 и 450 лв., но не и повече. Същите + р. п.м. – до 600 лв.

III 1. Действително пътували по въздуха до Виена със самолетите на “СИДНА” /полетите на 12, 17 или 19 май/ с черни печати за ВП /София – съответно 11, 16 или 18 май/, наличие на транзитен печат от летището във Виена /с една от първите три дати, когато е станало прехвърлянето им на самолети от други авиокомпании/ и печат за ВП от летището-получател /в която и да е европейска държава – без Франция/ с дата еднаква с тази на транзитното клеймо. Коефициент за оценка 4 или не по-малко от 600 лв. При наличие на редовна п.м. – до 4.5.

III 2. Действително пътували по въздуха със самолетите на “СИДНА” директно по маршрута София – Страсбург – Париж /полетите на 12, 17 или 19 май/ с черни печати за ВП /София – съответно 11, 16 или 18 май/, БЕЗ ТРАНЗИТНО КЛЕЙМО от Виена. Върху обратната си страна тези пликове ЗАДЪЖИТЕЛНО трябва да носят въздушни приемателни клейма от летището-получател /Страсбург или Париж/ със съответните дати 12, 17 или 19 май. Така пътувалите директно до Страсбург получават коефициент за оценка 5 /не по-малко от 750 лв./, а тези до Париж – коефициент 6 /не по-малко от 900 лв./ Последните са филателни редкости /известни 2-3 подобни плика/. Коефициент 7 могат да получат САМО материалите, в чиято франкировка влиза и редовна п.м. Подобни затворени писма са УНИКАТИ /изв. 2 бр./.

В пълното изследване на съставителя /вж. част VII^a раздела за ВП/ има и други подгрупи. Тук ще споменем само една от тях.

II 3. Пътувалите до всички други неупоменати местоназначения /включая и извън Европа/ – клеймото от станцията получател с дата на следващия ден след Софийското, но задължително за ВП, получават коефициент за оценка минимум 3 /не по-малко от 450 лв./. При наличие на редовна п.м. – до 3.5. Това са предимно затворени писма до Прага или Варшава и в много редки случаи до Германия или Белгия.

Поради голямата сложност при оценяването на пликовете “Страсбург” желателно е то да се извърши от български експерт-оценител, защото западните експерти /почти без изключение/ оценяват българската ВП на килограм или на око и то не толкова от незнание, а поради това, че не притежават достатъчно сравнителен материал. Без такъв е невъзможно да направят съответната прецизна /диференцирана/ оценка според гореупоменатите групи и подгрупи /а има и други, неописани тук/ дори и да прочетат всичко, което е написано за българската ВП и да го наизустят. Освен това повечето от тях се отнасят съвсем пренебрежително към пликовете “Страсбург”, причислявайки ги към нарочно правените. За доказателство ще трябва да се посочи иначе уважаваният от всички български филателисти каталог “МИХЕЛ” за Източна Европа. На съставителите му им беше необходим половин век, за да променят курсива под поредицата “Страсбург” от “в употреба до 16.5.1932” на “в употреба до 20.5.1932” /вж. стр. 139 от изд. 1995/96 г./

Коментарът не е излишен, но ще бъде спестен, за да не бъдат засегнати специалистите и познавачите на българските п.м., вложили огромен труд, познания и най-вече желание за достоверност при каталогизирането на раздела за България в упоменатия каталог.

“Балкански игри” 1933 г.

/т.н. “II-ра балканиада”/

На 5 януари 1933 г. е пусната в продажба чрез Централната пощенска станция в София второ издание на “I-ва балканиада”, със същите стойности, сюжет и формат, но с променени цветове. В пощенските станции на останалите градове в страната появата ѝ закъснява с няколко дни, а стойността 50 лв. е разпределена само в най-големите от тях. Ако изключим изразения ѝ спортен характер, последната би трябвало да се класифицира като благотворителна. Повод за издаването е подпомагане на Комитета за Балкански игри. Същият получава част от прихода от продадените марки и освен това определено количество от тиража на стойност около 100000 лв. /общо от всички стойности, които след това биват продадени на дружества и търговци-филателисти над номиналната им стойност/. Продажбата

продължава до края на 1933 г., защото интересът на филателистите към това II-ро издание е много малък – първоначално поредицата се приема за спекулативна. В края на 1933 г., а след това и в края на 1934 г. известният търговец-филателист Г. Кусев отпечатва две полемични статии /първата за т.н. “II-ра балканиада”, а втората за “Втора Шипка”/, в които се стреми да докаже спекулативния характер на тези втори издания. От записките на М. Малчев личи, че и той споделя становището на Г. Кусев, което е доста интересно. Последният задава няколко въпроса като най-важният от тях е: “Откъде накъде САМО филателистите в България ще бъдат задължени да подпомагат вече за втори път Комитета за Балкански игри когато това преди всичко е задължение на държавата и организаторите на игрите, които в крайна сметка ще извлекат дивиденди от събитието? Освен това съществуват и други способи за набиране на средства за тая цел, в които би могъл да участва всеки български гражданин /по желание и възможности/ – подписка, дарение и др.” и т.н. Накрая, като “неоспоримо доказателство” се посочва продажбата на стойностите над номинала им и недвусмислено се изказва съмнение за злоупотреби по тази причина.

Как днес бихме могли да класифицираме поредицата “II-ра балканиада” – спортна, благотворителна, извънредно /през зимата на 1933 г. няма известно спортно събитие/ или обикновено спекулативно издание?

Съставителят не би могъл да оспори нито едно от горните съждения и поради незнание, а и за да не налага собственото си становище като най-меродавно, ще си позволи да я остави некръстена.

Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е същата по вид гланцирана хартия и гумировка както при поредицата “Страсбург” /различията с тези от “I-ва балканиада” – хартията е подобна, но малко по-тънка, а гумировката по-бистра и по-тънко наслоена/. Назъбването е линейно. Качеството е на по-ниско ниво в сравнение с това на “I-ва балканиада”, особено що се касае до назъбването, което при повечето п.л. е с недобре изчистени отвори.

1933, 5 януари; “II-ра балканиада”, ТП в ДП, София; лин.наз.: 11½; 25/5x5/

№257

№258

№259

№260

№261

№262

№263

№257 – 1 лв. тъмносивозелена с определен синкав оттенък

№258 – 2 лв. синя

№259 – 4 лв. виолетовопурпурна
 №260 – 6 лв. розовокарминена
 №261 – 10 лв. тъмноаслинокафява
 №262 – 12 лв. червенооранжева
 №263 – 50 лв. сиволилава/бледожълта. Марката е двуцветна и е отпечатана по същия начин както и №246
 Разновидности и куриози не са открити.

№	“II-ра балканиада” 1933 г.						✉ _⊙	
	*	**	лилав ⊙	черен ⊙	(*)=⊙	⊕** _⊙	ед. фр.	см. фр.
257	1.–	3.–	40.–	2.–	0.50	15.–	50.–	15.–
258	3.–	8.–	40.–	3.–	1.–	40.–	20.–	15.–
259	5.–	15.–	20.–	5.–	1.50	75.–	40.–	20.–
260	8.–	25.–	20.–	5.–	2.–	125.–	50.–	30.–
261	40.–	120.–	40.–	15.–	7.–	600.–	–:–	300.–
262	50.–	150.–	40.–	20.–	8.–	750.–	–:–	500.–
263	150.–	500.–	300.–	150.–	80.–	2500.–	–:–	–:–
257-263	250.–	800.–	500.–	200.–	100.–	4000.–		

Колонка лилав ⊙ се отнася само за експертизирани екземпляри, подпечатани с лилави клейма “MANDATS” CAMO от окръжните градове и печата “СОФИЯ” * “SOPHIA”. Колонка черен ⊙ се отнася само за експертизирани екземпляри, подпечатани с кръгови датни клейма С ЧЕТЛИВИ, ПЪЛНИ ДАТНИ УКАЗАТЕЛИ с черно мастило: за №257-60 до 30.VI.1933 г., за №261-62 до 15.III.1933 г. и за №263 до 10.II.1933 г. Печатите “СОФИЯ * ГАРА”, “МИТНИЦА”, “ВХОДЯЩА” или “ИЗХОДЯЩА КОРЕСПОНДЕНЦИЯ” независимо от цвета на мастилото и датния указател попадат в колонка (*)=⊙, според която се оценяват и всички, неотговарящи на горните изисквания екземпляри. Гореупоменатите дати важат и за пътувалите материали.

От №263 са известни професионално изготвени фалшификати /в единични бройки/. ЕКСПЕРТИЗАТА Е ЗАДЪЛЖИТЕЛНА.

Днес, близо 70 години след отпечатването на тази все пак рядка и ценна поредица, остава неразрешен окончателно един от най-важните въпроси – от кога и докога отделните стойности са били в редовна употреба? В записките си М. Малчев е отбелязал:

1. Денят на първоначална продажба – 5.I.1933 г. само за София и след 6 до 10.I. с. г. за останалите населени места. Трябва да се има предвид, че стойността 50 лв. е разпределена по следния начин:

а/ 1000 бр. на Комитета за Балкански игри, който освен това получава и 1500 малки поредици /№257-62/ с условието марките да се продават след шест месеца, но не преди 1^{-ви} юли /т.е. тогава, когато останалото количество от тиража ще е разпродадено от пощенските станции/. От записките не става ясно дали това условие е изпълнено.

б/ за да се съберат по-бързо сумите, предназначени за подпомагане на Комитета за Балкански игри, Гл. Дирекция на ПТТ разпорежда още на 20 януари 20000 малки поредици /№257-62/ да бъдат подпечатани в София срещу изплатени суми за пощенски нужди /не се споменава какви – вж. “I-ва балканиада” и “Страсбург”/. Това се извършва в Централната пощенска станция и тази на Централна гара с познатите ни вече печати “СОФИЯ * SOPHIA” и “СОФИЯ * ГАРА”. Получава

се парадокс. От една страна поредицата /всичките 7 стойности/ е още в употреба – не са изтеглени количествата непродадени стойности от пощенските станции в страната, а от друга – 20000 /според съставителя така подпечатаните са поне с 5-10000 повече/ малки поредици се подпечатват /както са на цели п.л. с оригинална гумировка/ не по предназначение /не е известно дори и един единствен пощенски материал да е облепен с тях – дори подпечатаните с печата “MANDATS” са залепени върху хвърчащи листове – такива от ученически или други тетрадки, видно от запазените отрезки с широки линии/. Или, за да бъдем по-прецизни, подпечатваните в същия този период пощенски материали в Централната пощенска станция на столицата СА СЪС СЪЩОТО КЛЕЙМО и мастило, така че и най-кадърен експерт не би могъл да отдели /различи/ действително пътувалите по пощата от нарочно подпечатаните. Известно е само /от датните указатели на появилите се на пазара така “обработени” цели п.л./, че тази дейност е продължила до края на м. юни в пощенската станция на Централна гара, докато в Централната пощенска станция е приключила още в края на м. март 1933 г.

в/ поради факта, че в документните отделения на големите градове печатът “MANDATS” е поставян с по-рядко лилаво мастило, се е получило така, че лилавите печати са значително по-редки, особено при стойностите от 1 до 12 лв. В изследвания материал М. Малчев не е открил стойности от 1 и 2 лв. с печат “MANDATS”, но установява в общи линии, че стойностите 4, 6 и 10 лв. са подпечатвани до края на м. юни /последна открита дата 27.VI./, 12 лв. – до края на м. април /последна дата 24.IV./ и 50 лв. – до 10 февруари 1933 г.

2. На 5 и 6 януари 1933 г. единствено в София са подпечатани цели поредици върху плик с известното клеймо “СОФИЯ * SOPHIA” – не повече от 25-30 поредици според М. Малчев

а/ по всичко личи слабия интерес на филателистите към това издание и още повече стойността му – 85 лв., не са били малко пари за онова време. Обстоятелствата – отсъствието на спортно събитие, навечерието на Коледа /6 януари/, а и пресните спомени от “полетите” до Страсбург също си казват думата. През зимата на 1933 г. дори и “въздушната поща” не работи. Така или иначе, но няма известен нито един плик със стойността 50 лв., който да е действително пътувал до 10.II.1933 г. След тази дата стойността НЕ Е ПРОДАВАНА.

б/ ако се изключат малките стойности /1, 2, 4 и 6 лв./, които се срещат не толкова рядко върху действително пътували писма, то от 10 и 12 лв. има известни общо около 4-5 бр. /един с 10 лв. направен от Франц Зее и два с 12 лв., направени по поръчка на д-р Стоянов, останалите също са нарочно правени за колекционери/ – всичките от период когато тези стойности са изчерпани от пощенските станции в страната. Независимо от това, макар и “правени” тези няколко плика са с относително по-голяма стойност и представляват определен интерес за филателистите, поради простата причина, ЧЕ ДРУГИ НЯМА.. Стойността им нараства и поради факта, че са единични франкатури, което е рядкост при това издание.

в/ само на няколко по-големи пощенски станции в страната /по-малко от 10/ са разпределени от 5 до 10 п.л. с №263 – 50 лв. Не са известни количествата от по-малките стойности, разпределени из цялата страна, но по всяка вероятност /поне що се касае до 10 и 12 лв. и те са били ограничени, ако се съди по запазените материали.

От всичко това /т. 1 и т. 2/ би могло да се извади заключение, че поредицата “II-ра балканиада” /както и да го усукваме/ притежава повечето от качествата на една спекулативно-“конспиративна” такава, неразличаваща се толкова много от други с подобен характер /вж. изданията “Българо-съветска дружба”, “Александър Стамболийски” и “Бойци против фашизма”/.

Пликовете с цялата поредица, подпечатани на 5 и 6.1.1933 г. в Централната

пощенска станция на София не се признават за “Първи ден”. Оценяват се според колонка “черен” + 10-15% най-много.

Написаното по-горе /т. 1 и т. 2/ е съкратена извадка от изследването на М. Малчев за “II-ра балканиада”, завършено през 1935 г. и някои бележки в записките му от раздел “Благотворителни издания”. Направени са и малки незначителни допълнения или поправки от страна на съставителя, които не оказват влияние на замисъла, вложен от първия.

Официално обявени тиражи: №257, №258, №259 и №260 по 150000, №261 и №262 по 50000 и №263 – 4500 екз.

“I-ва Шипка” 1934 г.
/Освещаване паметника на
Освобождението на в. “Св Никола”/

На 26 август 1934 г. във връзка с тържествата по освещаването паметника на Освобождението, издигнат в памет на българските опълченци и руските войни, сложили костите си за Освобождението на България на връх “Свети Никола”, е пусната в употреба възпоменателна поредица, състояща се от шест стойности.

Клишетата са изработени по проекти на художниците проф. Д. Гюдженев, В. Стайков, Н. Бисеров и Н. Кожухаров. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла гланцирана хартия с в.зн. III и дебелина 0.070-0.075 мм. Гумировката е светла до бистра, равномерно наслоена и с гланц. Назъбването е линейно, при повечето п.л. с добре изчистени отвори. Качеството е добро.

1934, 26 август; Възпоменателни – “I-ва Шипка” 1934 г.; © Д. Гюдженев – №264; В. Стайков – №265; Н. Бисеров – №266, №268, №269 и Н. Кожухаров №267; ТП в ДП, София; лин.наз.: А – 10³/₄ и Б – 11¹/₂; №264, №265 и №268 – 50/10x5/, 267 – 50/5x10/, 266 и №269 – 25/5x5/

№264

№265

№266

№267

№268

№269

№264 – 1 лв. /опълченец, отбранява в. Орлово гнездо/ тъмнозелена с в.зн. IIIб:

А – назъбена линейно 10³/₄

разм. на рамката 23.00x33.00 мм

Б – назъбена линейно 11¹/₂

№265 – 2 лв. /изглед с паметника на Освобождението на в. “Св. Никола”/ светлокафеникавочервена с в.зн. IIIб:

А – назъбена линейно 10³/₄

разм. на рамката 22.25x32.25 мм

Б – назъбена линейно 11¹/₂

№ 266 – 3 лв. /ветеран от Първото опълчение със Самарското знаме, на фона зад него вляво се забелязва Паметника на Освобождението/ маслинокафява с в.зн. IIIб:

А – назъбена линейно $10\frac{3}{4}$ разм. на рамката 22.50x32.25 мм
 Б – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$

№267 – 4 лв. /опълченец, на фона на паметника на Освобождението/ карми-
 неночервена с в.зн. IIIа:

А – назъбена линейно $10\frac{3}{4}$ разм. на рамката 33.00x23.00 мм
 Б – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$

№ 268 – 7 лв. /вж. №266/ тъмносиня с в.зн. IIIб:

А – назъбена линейно $10\frac{3}{4}$ разм. на рамката 22.50x32.25 мм
 Б – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$

№269 – 14 лв. /българка в национална носия посочва на децата си паметни-
 ка на Освобождението/ тъмновиолетова с в.зн. IIIб:

А – назъбена линейно $10\frac{3}{4}$ разм. на рамката 22.75x32.00 мм
 Б – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$

Две от клишетата при п.л. с №266 – 3 лв., не са идентични с останалите и по
 тази причина във всеки п.л. са се отпечатали по две разновидности. Първата е с
 т.н. “гълъбче” в средата на знамето – бяло петно с формата на крило в дясната му
 част. Втората – с т.н. “торбичка” или “ботуш” в долния край на сабята – голямо
 цветно продълговато петно под знамето, минаващо през долния край на сабята и
 достигащо до ботуша на опълченеца. При тираж 50000 екз. от №266 би трябвало
 да са отпечатани по 2000 разновидности от двата вида.

№	“I-ва Шипка” 1934 г.					✉ _⊙	
	*	*ж _⊙	⊙ _⊙	(*)=⊙	⊞*ж _⊙	ед. фр.	см. фр.
264 А	0.40	1.20	0.60	0.15	5.50	20.–	4.–
264 Б	0.25	0.80	0.40	0.10	3.50	15.–	3.–
265 А	0.08	0.30	0.15	0.03	1.30	2.–	3.–
265 Б	0.05	0.20	0.10	0.02	0.85	2.–	3.–
266 А	1.–	3.–	2.–	0.50	14.–	60.–	10.–
266 Б	0.60	2.–	1.50	0.30	9.–	50.–	10.–
267 А	2.–	6.–	1.50	1.–	27.–	7.–	10.–
267 Б	1.20	4.–	1.–	0.60	18.–	5.–	10.–
268 А	1.50	4.50	1.50	0.80	21.–	12.–	10.–
268 Б	1.–	3.–	1.–	0.50	14.–	10.–	10.–
269 А	5.–	15.–	10.–	3.–	75.–	120.–	60.–
269 Б	4.–	12.–	6.–	2.50	60.–	100.–	50.–
264-269	7.–	22.–	10.–	4.–	105.–		

№266P₁

№266P₂

№266P₁A – 3 лв. наз. лин. 10¾ с “гълъбче” *ж=⊙ – 10

№266P₁B – 3 лв. наз. лин. 11½ с “гълъбче” *ж=⊙ – 7

№266P₂A – 3 лв. наз. лин. 10¾ с “торбичка” *ж=⊙ – 10

№266P₂B – 3 лв. наз. лин. 11½ с “торбичка” *ж=⊙ – 7

В записките на М. Малчев има едно интересно твърдение, което до днес съставителят не е успял да докаже. За какво става дума? Малчев твърди, че при форматирането /първоначалното рязане хартията в определен формат, точно определящ размерите на п.л./ стандартно разположения воден знак III – хоризонтални вълнообразни линии при №264, №265, №266, №268 и №269 при завъртане на п.л. на 90° стават вертикални, а вертикалните такива при №267 – хоризонтални. Отпечатаните при това завъртане на п.л. екземпляри са много редки. Неизвестно по какви причини, но до днес съставителят не е успял да открие такива.

С наредба на Гл. Дирекция на ПТТ е открита временна пощенска станция “Орлово гнездо” в местността със същото наименование между в. “Шипка” и в. “Св. Никола”, която е функционирала от 26 до 28 август 1934 г. Пликовете или пощенските карти /отворено писмо/, облепени с поредицата и подпечатани с клеймата на пощенската станция /две – с еднакъв текст на български или латински – “Т.П.СТ. ОРЛОВО ГНЕЗДО ПРИ ШИПКА” – 29 мм еднокръгови с едноредов датен указател с черно мастило/ през тези три дни се признават за първодневни. Цена – 25 лв. за брой. Поредицата е била в употреба до 26.XI.1934 г.

С друга наредба от м. декември Главната Дирекция разпорежда подпечатването за вътрешни нужди /извършени услуги за колетни пратки/ в пощенската станция на Централна гара, на неизвестно количество от всички стойности на поредицата, останали непродадени след 26. XI. 1934 г. когато поредицата е изтеглена от употреба. Подпечатването е извършено с известния печат “СОФИЯ * ГАРА”. Така подпечатаните се оценяват според колонка ☉.

В колонка ☉ см. фр. се посочват оценките на смесено франкирани екземпляри от поредицата или такива с други издания без “II-ра Шипка”. Смесените франкатури между екземплярите на “I-ва Шипка” и “II-ра Шипка” са ИЗКЛЮЧИТЕЛНО РЕДКИ. Оценките се приближават до тези на класическите пликове. С екземпляри до 4 лв. вкл. – не по-малко от 200 лв., с такива +7 лв. – не по-малко от 300 лв., с наличието на една от 14 лв. – не по-малко от 500 лв. и при наличието на двете 14-левови стойности – 1000 лв. /известни не повече от 3 /три/ подобни плика.

Официално обявените тиражи са следните: №264 – 100000, №265 – 1250000, №266– 50000, №267 и №268 и по 150000 и №269 – 30000 екз.

“II-ра Шипка” 1934 г.

Второ издание на възпоменателната поредица “Освещаване паметника на Освобождението на в. “Св. Никола” със същите стойности, на същата хартия, със същата гумировка, със същото назъбване и сюжет, но с променени цветове. Пуснати са в употреба на 21 септември 1934 г. в София и до края на същия месец в останалите пощенски станции на по-големите градове в страната. В “КООП-КАТАЛОГ” поредицата е класифицирана като възпоменателна, докато в записките си М. Малчев я отбелязва като РЕДОВНА /??/ с въпросителни след нея.

Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвани са клишетата от първото издание.

1934, 21 септември, “II-ра Шипка” /вж. “I-ва Шипка”/

№270 – 1 лв. /вж. №264/ жълтозелена:

А – назъбена линейно $10\frac{3}{4}$

Б – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$

№271 – 2, лв. /вж. №265/ тъмна охра:

А – назъбена линейно $10\frac{3}{4}$

Б – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$

№272 – 3 лв. /вж. №266/ жълтооранжева:

А – назъбена линейно $10\frac{3}{4}$

Б – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$

273 – 4 лв. /вж. №267/ карминенорозова:

А – назъбена линейно $10\frac{3}{4}$

Б – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$

№274 – 7 лв. /вж. №268/ светлокобалтовосиня:

А – назъбена линейно $10\frac{3}{4}$

Б – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$

№275 – 14 лв. /вж. №269/ маслиненокафява:

А – назъбена линейно $10\frac{3}{4}$

Б – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$

При тази поредица се срещат същите разновидности както и при “I-ва Шипка”, защото е отпечатана със същите печатарски форми.

В записките си М. Малчев е отбелязал, че от №274А – 7 лв. с линейно назъбване $10\frac{3}{4}$ са били известни само 3-4 екз., клеймовани с печат “СОФИЯ * SOPHIA” от м. октомври 1934 г. Липсата на неупотребни екз. навежда на мисълта, че от №274А е имало един единствен п.л. разпродаден в София парче по парче, облепени върху кореспонденция и отпътували /по-вероятно извън страната, защото таксата 7 лв. е предназначена предимно за там/. Не биха могли да се изключат и две други /с по-малка вероятност/ възможности:

1. Цял п.л. от №274А с оригинална гумировка да е изпратен пак в чужбина /много търговци-филателисти като Г. Кусев, Б. Асенов, С. Чаръкчиев и др. са изпращали всяка новопоявила се поредица в цеди п.л. на търговци или филателни къщи в Германия, Франция и др. европейски страни и ако Г. Кусев не би пропуснал п.л. с назъбване $10\frac{3}{4}$, то това е напълно допустимо за С. Чаръкчиев и особено за Б. Асенов, който според М. Малчев едва ли е различавал линейно от гребеновидно назъбване/. Рекорд в това държи друг известен софийски търговец – Кирил Петров /съсед и приятел на бащата на съставителя/, който изпраща на Хуго Михел 250 поредици и 100 плика с “II-ра Шипка”, някои от които професионално изготвени и дори и днес търсени от филателистите любители на подобни “шедьоври”.

2. Цял п.л. от №274А /един или няколко/ да е бил подпечатан за т.н. вътрешни нужди в пощенските станции на София /Централната, тази на гарата или другаде/, защото прибраните непродадени поредици и от двете издания са послужили и за тази “дейност”. Впоследствие е възможно п.л. да бъде унищожен или др.

Както и да е било /не са необходими никакви хипотези/, но фактът си е факт

– №274А е точно 10 пъти по-рядка от “Обърнатата конница” или розовата 5 ст. “Голям лъв”.

В колекцията на М. Малчев беше открит един екз. от №274А, клеймован със софийски печат с неизлязъл четливо датен указател. Независимо от редкостта на тази разновидност в назъбването днес едва ли би се намерил филателист, който би платил 100\$ за нея!!

№	“II-ра Шипка” 1934 г.					✉	
	*	*ж _о	○ _о	(*)=⊗	⊞*ж _о	ед. фр.	см. фр.
270 А	0.25	1.–	0.80	0.15	4.40	30.–	5.–
270 Б	0.15	0.60	0.50	0.10	2.65	20.–	4.–
271 А	0.08	0.30	0.15	0.03	1.30	2.–	3.–
271 Б	0.05	0.20	0.10	0.02	0.85	2.–	3.–
272 А	0.60	2.–	3.–	0.25	9.–	90.–	20.–
272 Б	0.45	1.50	2.–	0.20	6.50	70.–	20.–
273 А	1.–	5.–	2.–	0.40	22.–	10.–	20.–
273 Б	0.80	4.–	1.50	0.30	18.–	7.–	20.–
274 А	–:–	–:–	300.–	200.–	–:–	–:–	–:–
274 Б	0.80	3.–	1.50	0.30	13.50	20.–	30.–
275 А	4.–	12.–	10.–	2.50	60.–	150.–	80.–
275 Б	3.–	9.–	8.–	2.–	45.–	120.–	60.–
264-269	5.–	18.–	15.–	4.–	85.–		

№272P₁A – 3 лв. наз. лин. 10¾ с “гълъбче” ** – 10, ○ – 12, * = ⊗ – 5

№272P₁B – 3 лв. наз. лин. 11½ с “гълъбче” ** – 10, ○ – 12, * = ⊗ – 5

№272P₂A – 3 лв. наз. лин. 10¾ с “торбичка” ** – 10, ○ – 12, * = ⊗ – 5

№272P₂B – 3 лв. наз. лин. 11½ с “торбичка” ** – 10, ○ – 12, * = ⊗ – 5

В записките на М. Малчев се съобщава и за единствения открит куриоз при тази поредица – №271Б с погрешно отпечатан цвят – чернокафяв вместо тъмна охра. Известни до 1940 г. около 5-6 екз., подпечатани с клеймо “ТЪРНОВО” от 2 до 6 октомври 1934 г. В колекцията му беше открит един екземпляр от №271БКЦ с цвят чернокафяв и клеймо “ТЪРНОВО * TIRNOVO” и четлив датен указател – 4.X.1934 г. Според последния М. Малчев е класифицирал куриоза към “II-ра Шипка”.

Съставителят е на друго становище – в личната му колекция имаше /още от баща му/ същия екземпляр, със същия цвят, със същата центровка, със същото назъбване, със същото клеймо, но с датен указател 29. VIII.1934 г. Последното недвусмислено говори, че тук не става дума за №271Б, а за №265Б от “I-ва Шипка”, защото през м. август 1934 г. “II-ра Шипка” все още не е отпечатана. По тази причина този куриоз трябва да бъде класифициран към “I-ва Шипка”.

№265КБЦ – 2 лв. чернокафява вместо светлокафеникавочервена ** – –:–, ○ – 300, ⊗ – 200 лв.

Официално обявени тиражи: №270 – 100000, №271 – 1000000, №272 – 50000, №273 и №274 по 150000 и №275 – 30000 екз.

Поредицата е била в употреба до 26.XI.1934 г. когато заедно с непродадените екз. от “I-ва Шипка” е била изтеглена от пощенските станции като голяма част от

прибраните по този начин екз. /и от двете поредици/ са били клеймовани /както са на цели п.л. с оригиналната гумировка/ за т.н. вътрешни нужди. Запазените действително пътували по пощата материали с екз. от "II-ра Шипка" са значително по-малко от тези с "I-ва Шипка", поради което и оценките са по-високи.

"Велчова завера" 1935 г.

На 5 май 1935 г. във връзка с честването на 100-годишнината от Велчовата завера е пусната в употреба възпоменателна поредица от две стойности, известна под същото наименование.

Клишетата са изработени по проекти на художника Д. Гюдженев. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла гланцирана хартия с в.зн. III и дебелина 0.070-0.075 мм. Гумировката е светла, добре наслоена и с гланц. Назъбването е линейно. При значителна част от п.л. отворите не са добре изчистени. Размерите на рамката и при двете стойности са 29.00x32.00 мм. Качеството е сравнително добро.

1935, 5 май; Възпоменателни – "Велчова завера" 1935 г.; © Д. Гюдженев; ТП в ДП, София; лин.наз.: А – 10¾ Б – 11½; 25/5x5/

№276

№277

№276 – 1 лв. /портрет на Велчо Джамджията/ светловиолетовосиня на хартия с в.зн. IIIб:

А – назъбена линейно 10¾

Б – назъбена линейно 11½

№277 – 2 лв. /портрет на Мамарчев/ кафявокарминена на хартия с в.зн. IIIб:

А – назъбена линейно 10¾

Б – назъбена линейно 11½

В записките си М. Малчев твърди, че са известни екз. и от двете стойности с в.зн. IIIа. В колекцията му не бяха открити такива. Съставителят не е правил задълбочено изследване на поредицата, но в двата биндела, които притежава не се намери нито един екз. с в.зн. IIIа. Поради горните причини последните няма да бъдат каталогирани. В поредицата не са открити разновидности и курioзи.

№	"Велчова завера" 1935 г.					✉	
	*	**	⊙	(*)=	⊞**	ед. фр.	ед. фр.
276 А	0.40	2.–	0.35	0.15	10.–	–	2.–
276 Б	0.30	1.50	0.20	0.10	7.–	–	2.–
277 А	0.30	1.50	0.20	0.10	7.–	6.–	3.–
277 Б	0.30	1.50	0.20	0.10	7.–	4.–	2.–
276-277	0.60	3.–	0.40	0.20	14.–		

Поредицата върху плик с клеймо “СТОГОДИШНИНА на ЗАВЪРАТА от 1835 * СОФИЯ /28.5 мм, еднокръгово с указател 20.V.935 със синьозелено химическо мастило/ – 10 лв. Признава се за “Първи ден”. В гр. Велико Търново също е изготвен първодневен печат – “1835 * ВЕЛЧОВА ЗАВЕРА * 1935 * В. ТЪРНОВО”, който е много по-често срещащ се. Оценка на подпечатаните с него материали 3 лв. за бр.

Поредицата е била в употреба до 15 март 1938 г.

Официално обявен тираж – 400000 поредици.

“V-и Футболен турнир” 1935 г.

На 14 юни 1935 г. е пусната в употреба възпоменателна поредица на тема Футбол, издадена по случай V-ия Балкански футболен турнир, състоял се в София от 16 до 23 юни с. г.

Клишетата са изработени по проекти на художниците Н. Балъкчиев, К. Пенев, Н. Бисеров и Г. Кръстев. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е гланцирана хартия с воден знак III и дебелина 0.070-0.075 мм. Гумировката е светла до безцветна, добре разстлана и с гланц. Назъбването е линейно като значителна част от п.л. са с не добре изчистени отвори. Качеството е сравнително добро.

1935, 14 юни; Възпоменателни – “V-и футболен турнир” 1935 г.; © Н. Балъкчиев – №278, 283, К. Пенев – №279, №280, Н. Бисеров – №281, Г. Кръстев – №282; ТП в ДП, София; лин. наз.: А – 10¾, Б – 11½; 25/5x5/

№278 – 1 лв. /северната футболна врата на игрище “Юнак” по време на футболен мач/ тъмно зелена на хартия с в.зн. IIIа:

А – назъбена линейно 10¾ /30.00x21.00 мм/

Б – назъбена линейно 11½

№279 – 2 лв. /катедрален храм “Ал. Невски” синьосива на хартия с в.зн. IIIб:

Б – назъбена линейно 11½ /21.00x29.50 мм/

№280 – 4 лв. /“стена” от футболисти и футболна топка/ аленочервена на хартия с в.зн. IIIа:

А – назъбена линейно 10¾ /30.00x21.00 мм/

Б – назъбена линейно 11½

№281 – 7 лв. /спортист с фанфар в едната и лавров венец в другата ръка на фона на географска карта на балканските страни, участващи в турнира/ светлосиня на хартия с в.зн. IIIб:

Б – назъбена линейно 11½ /21.00x29.50 мм/

№282 – 14 лв. /откриващият турнира по време на полагане на клетвата, на преден план Балканската купа/ червенооранжева на хартия с в.зн. IIIб:

А – назъбена линейно 10¾ /21.00x30.00 мм/

Б – назъбена линейно 11½

№283 – 50 лв. /Балканската купа по футбол в едър план/ червенокафява на хартия с в.зн. IIIБ:

Б – назъбена линейно 11½ /21.00x29.50 мм/

От №278 са известни екз. с две футболни топки /още едно – второ кръгло бяло петно на игрището/. От №281 се срещат екз. с прекъснатата линия на западната граница на Гърция. От №283 са известни екз. с “перла” /още едно бяло кръгло петно/ на купата. Всички гореописани са разновидности и се повтарят във всеки п.л. на строго определено място.

№	“V-ти футболен турнир” 1935 г.					✉	
	*	** _⊙	⊙ _⊙	(*)=⊙	⊞** _⊙	ед. фр.	см. фр.
№278 А	1.50	5.–	3.–	0.80	25.–	–	15.–
№278 Б	1.–	3.–	2.–	0.50	15.–	–	15.–
№279 Б	2.–	7.–	3.–	1.–	35.–	50.–	30.–
№280 А	100.–	200.–	100.–	50.–	–:–	–:–	–:–
№280 Б	3.–	10.–	5.–	1.50	50.–	70.–	50.–
№281 Б	7.–	20.–	10.–	3.–	100.–	100.–	50.–
№282 А	9.–	25.–	20.–	5.–	130.–	250.–	100.–
№282 Б	7.–	20.–	15.–	4.–	100.–	200.–	100.–
№283 Б	100.–	300.–	170.–	50.–	1500.–	400.–	300.–
278-283	120.–	360.–	200.–	60.–	1800.–		

№283Б

№283РБ

№283Б

№278РА – 1 лв. с две футболни топки вместо с една, линейно назъбена 10¼
** – 15, ⊙ – 5

№278РБ – 1 лв. с две футболни топки вместо една, линейно назъбена 11½
** – 10, ⊙ – 4

№281РБ – 7 лв. с прекъснатата линия на западната граница на Гърция, линейно назъбена 11½ ** = ⊙ – 80 /1040 бр./

№283РБ – 50 лв. с “перла” /още едно кръгло бяло петно/ на купата, линейно назъбена 11½ ** – 800, ☉ – 1000 /280 бр./

От №283 са известни професионално изготвени фалшификати на оригинална хартия с в.зн. IIIб. Експертизата е ЗАДЪЛЖИТЕЛНА.

От 14 до 23.VI.1935 г. в Централната пощенска станция на столицата са подпечатвани пликове и специално издадени за случая пощенски карти /отворено писмо/, облепени с цялата поредица или с малка такава /№278-82/, със специален печат /признат за първодневен/ на български и френски език – “СОФИЯ * V БАЛК. ФУТБ. ТУРНИРЪ” – 31 мм, еднокръгов с виолетово химическо мастило. Печатът е бил в употреба до 23.VI.1935 г. Според М. Малчев с този печат са клеймовани общо по-малко от 100 бр. пълни поредици и още толкова малки /последните предимно върху пощенските карти/.

☒ с пълна поредица “V-и футболен турнир” – 300 лв.

☒ с малка – 50 лв.

Специална пощенска карта /отворено писмо/ с пълна поредица – 300 лв., с малка – 60 лв.

Стойността 50 лв. /№283/ е продавана предимно в София. На по-големите градове в страната са отпуснати само по 4-5 п.л. На по-малките пощенски станции са разпределени само п.л. от №278-82 и то – в ограничено количество.

Навсякъде /във всички български каталози поне/ се посочва датата 15.03.1938 г. като крайна за употребата на поредицата. Съставителят /а и не само той/ КАТЕГОРИЧНО не е съгласен с подобно /меко казано – догматично, а в действителност направо глупаво/ твърдение.

Каква е точната дата в действителност? За точна въобще не би могло и да се говори /по ред добре известни причини, за които няма място в каталога, но са добре известни поне на българските филателисти от по-старото поколение/ и по тази причина най-добре е да обърнем внимание на запазените действително пътували пощенски материали с екз. от поредицата и изобщо върху датните указатели на клеймованите. Какво е първото впечатление и то от пръв поглед? Изобщо не би могло да се открие датен указател от 1936 г., излишно е да се споменава дори за 1938. Интересът към тази първа българска футболна поредица е бил толкова голям, че още в края на м. юни /едва седмица след закриване на събитието/ в пощенските станции са били напълно изчерпани екземплярите от 50 лв., а в повечето от тях и останалите стойности. Да е видял някой см. фр. “V-и футболен турнир” и “VIII-и юнак”? Не е ли? Няма и да види освен нарочно правени. А “VIII-и юнак” е пусната в употреба само 25 дни след валидирането на “V-и футболен турнир”. Какво Ви говори всичко това? Ако набедените съставители на каталози не биха могли да Ви отговорят, то отговорът е един – още преди 10 юли поредицата е била изчерпана или в най-добрия от другите възможни варианти /а те са няколко/ – прибрана неофициално от пощенските станции. Чисто и просто друг отговор няма.

В действителност отделни екземпляри от поредицата се срещат върху пътували по пощата материали и след 10 юли, но техни податели са филателисти и то от най-известните. Съставителят е виждал три плика със см. фр. “V-и футболен турнир” с “VIII-и юнак”. Два от тях са с подател д-р Стоянов, а третият – Франц Зее. И двете затворени препоръчани писма от д-р Стоянов са със см. фр. №281+№287 /7 лв. от “Турнир”-а със 7 лв. от “Юнак”-а/ – колкото красиви, толкова и “реални” /и двете сини като морето, само дето последното е съвсем черно през м. ноември/. Що се касае до плика на Франц Зее /става дума за такъв – печатно произведение с препоръка/, то последният е направен далеч по-майсторски – 1 и 4 лв. от “Турнир”-а с 4 лв. от “Юнак”-а + 1 лв. редовна “Цар Борис III” 1931 г., клеймовани с ...печат “ИЗВЪНРЕДНА ПОЩЕНСКА СТАНЦИЯ * СОФИЯ”. Но ...този печат не е в употреба поне от 1929 г. /вж. част VII^a раздел “Печати на извънредни пощенски

станции/ и освен това липсва извънредна пощенска марка “Фонд санаториум”. Коментарът е излишен дори и за набедените – ще прибавим само, че известният Франц Зее е направил още два подобни плика /затворени писма препоръчани/ със същия печат, но без см. фр. с “VIII-и юнак” /облепени са само с екземпляри от “V-и футболен турнир”/.

Още едно неоспоримо доказателство би могло да се приведе в полза на горното – цената на поредица “V-и футболен турнир” през 1938 г. е само ...3000 лв. Представяте ли си някой да облепва кореспонденцията си с екземпляри от нея, освен ако не е луд.

Ако в действителност /а не само на приказки/ желаем да бъдем по-прецизни, поне що се касае до дати специално за тази поредица, то ЗАДЪЛЖИТЕЛНО в българските каталози трябва да се отбележи, че “V-и футболен турнир” е била в редовна употреба до 9 юли 1935 г. и нито ден повече, НЕЗАВИСИМО от съществуването на пътували по пощенски път материали след тази дата, защото това е ЕДИНСТВЕНИЯТ НАЧИН да се охладят мераците на “известни” или по-малко известни майстори.

Официално обявени тиражи: №278-282 по 26000, №283 – 7000 екз.

“VIII-и юнашки събор” 1935 г.

На 10 юли 1935 г. е пусната в употреба нова спортна поредица, издадена по случай VIII-ия съюзен събор на българските гимнастически дружества, състоял се в София от 12 до 14 юли с. г.

Клишетата са изработени по проекти на художника Ст. Баджов. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла гланцирана хартия с воден знак III и дебелина 0.065-0.070 мм. Гумировката е бистра, по-фино разстлана и с гланц. Назъбването е линейно със сравнително добре изчистени отвори. Качеството е добро.

1935, 10 юли; Възпоменателни – “VIII-и юнашки събор” 1935 г.; © Ст. Баджов, ТП в ДП, София; лин.наз.: 11½; 25/5x5/

№284

№285

№286

№287

№288

№289

№284 – 1лв. /гимнастик на успоредка/ тъмножълтозелена на хартия с в.зн. IIIa /22.00x28.50 мм/

№285 – 2лв /юнак в униформено облекло/ бледосиня на хартия с в.зн. IIIa /22.25x28.50 мм/

№286 – 4лв. /юнакия в униформено облекло/ тъмнорозова на хартия с в.зн. IIIa /22.00x28.50 мм/

№287 – 7 лв. /овчарски скок/ кобалтовосиня на хартия с в.зн. IIIa /22.00x28.50 мм/

№288 – 14 лв. /трибуната на игрище “Юнак”/ тъмнокафявоволилава на хартия с в.зн. IIIб /29.00x22.00 мм/

№289 – 50 лв. /значка-емблема на съюза “Юнак”/ светлочервена на хартия с

в.зн. IIIa /22.00x28.50 мм/

От 286 – 4 лв., са известни екземпляри със “VII” вместо с “VIII” в текста, а от №288 “ – 14 лв. с цветно триъгълно петно в горната част на трибуната под средното знаме. Гореописаните са разновидности и се повтарят във всеки п.л. на едно и също място.

№	“VIII-и юнашки събор”					✉	
	*	**	⊙	(*)=⊙	⊞**	ед. фр.	см. фр.
284	1.–	4.–	1.–	0.40	20.–	–	15.–
285	1.50	6.–	2.–	0.60	30.–	20.–	15.–
286	2.–	8.–	4.–	1.–	40.–	40.–	30.–
287	4.–	14.–	6.–	2.–	70.–	100.–	80.–
288	2.–	8.–	10.–	2.–	40.–	200.–	100.–
289	60.–	180.–	130.–	30.–	900.–	250.–	200.–
284-289	70.–	120.–	150.–	35.–	1100.–		

№286P

№288P

№286P – 4 лв. с “VII” вместо “VIII” ** = ⊙ – 30

№288P – 14 лв. с триъгълно петно в горната част на трибуната под средното знаме ** – 50, ⊙ – 40

От 289 – 50 лв. са известни професионално изготвени фалшификати на оригинална хартия. Експертизата е задължителна.

И при тази поредица българските каталози са категорични – в употреба до 15 март 1938 г. Излишно е да се преписват доводите и доказателствата от предната глава. Ще споменем само, че през същата тази 1938 г. поредица “VIII-и юнак” се е котирала за 2000 лв. и ще добавим, че стойността 50 лв. е била изчерпана в края на м. юли. Останалите стойности – края на м. август, въпреки че отделни екземпляри се срещат и с по-късна дата.

За откриването на Юнашкия събор в София е изготвен специален печат – “VIII СЪЮЗЕНЪ ЮНАШКИ СЪБОРЪ * СОФИЯ * VIII FETE DES YOUNAKS BULGARES * SOFIA”, 31 мм, еднокръгов с лилаво мастило, който е бил в употреба до

закриването на събора – 14 юли. Признава се за първодневен. Според М. Малчев с него са подпечатани повече от 200 поредици върху пликове или специално изготвени за целта пощенски карти /отворено писмо/. Подпечатвани са и малки серии /№284-88/.

✉ с пълна поредица “VIII-и юнак” – 200 лв.

✉ с малка серия /№284-88/ – 40 лв.

Специална пощенска карта /отворено писмо/ с пълна поредица –200 лв., с малка – 45 лв. Тези пощенски карти /както и подобните при “V-ти футболен турнир”/ са частно издание, но независимо от това представляват първите опити за изготвяне на максимафилни материали със спортна тематика в българската филателия.

Официално обявени тиражи: №284-88 по 36000, №289 – 10000 екз.

“Владислав Варненчик” 1935 г.

На 4 август 1935 г. е пусната в употреба възпоменателна поредица по случай освещаването на паметника-мавзолей, издигнат край Варна в памет на падналия в бой срещу турците полски Крал Владислав III Ягелон, наречен Варненчик.

Клишетата са изработени по проекти на художника В. Захариев. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла гланцирана хартия с в.зн. III и дебелина 0.070-0.075 мм. Назъбването е линейно и не много чисто. Качеството е задоволително.

1935, 4 август; Възпоменателни – “Владислав Варненчик” 1935 г.; © В. Захариев; ТП в ДП, София; лин.наз.: А – 10¾, Б – 11½; 25/5x5/

№290 – 1 лв. /Янош Хуниади – съюзник на Варненчик – 20.00x30.50 мм/ светлооранжевокафява:

Аа – назъбена линейно 10¾ с в.зн. IIIа

Аб – назъбена линейно 10¾ с в.зн. IIIб

Ба – назъбена линейно 11½ с в.зн. IIIа

Бб – назъбена линейно 11½ с в.зн. IIIб

№291 – 2 лв. /Владислав III на кралски трон – 22.00x31.50мм/ кафявокарминена:

Аа – назъбена линейно 10¾ с в.зн. IIIа

Аб – назъбена линейно 10¾ с в.зн. IIIб

Ба – назъбена линейно 11½ с в.зн. IIIа

Бб – назъбена линейно 11½ с в.зн. IIIб

№292 – 4 лв. /издигнатия край Варна паметник-мавзолей – 32.50x23.50 мм/ светлочервена:

Аа – назъбена линейно 10¾ с в.зн. IIIа

Аб – назъбена линейно 10¾ с в.зн. IIIб

Ба – назъбена линейно 11½ с в.зн. IIIa

Бб – назъбена линейно 11½ с в.зн. IIIб

№293 – 7 лв. /Владислав III с доспехи и с щит – 22.00x31.00 мм/ тъмносиво-ултрамаринена:

Аа – назъбена линейно 10¾ с в.зн. IIIa

Аб – назъбена линейно 10¾ с в.зн. IIIб

Ба – назъбена линейно 11½ с в.зн. IIIa

Бб – назъбена линейно 11½ с в.зн. IIIб

№294 – 14 лв. /картина от битката при Варна 1444 г. – 30.00x24.00 мм/ тъмнозелена:

Аа – назъбена линейно 10¾ с в.зн. IIIa

Аб – назъбена линейно 10¾ с в.зн. IIIб

Ба – назъбена линейно 11½ с в.зн. IIIa

Бб – назъбена линейно 11½ с в.зн. IIIб

№	“Владислав Варненчик” 1935 г.					☒ _⊙	
	*	** _⊙	⊙ _⊙	(*)=⊙	⊞** _⊙	ед. фр.	см. фр.
290 Аа	1.–	3.–	1.50	0.50	15.–	40.–	6.–
290 Аб	0.60	2.–	1.–	0.30	10.–	35.–	5.–
290 Ба	0.50	1.50	0.60	0.20	7.–	30.–	4.–
290 Бб	0.30	1.–	0.50	0.15	4.50	25.–	3.–
291 Аа	4.–	10.–	3.–	1.–	50.–	20.–	6.–
291 Аб	2.50	7.–	2.–	0.50	35.–	15.–	5.–
291 Ба	2.–	6.–	1.50	0.35	28.–	12.–	4.–
291 Бб	1.20	4.–	1.–	0.25	18.–	10.–	3.–
292 Аа	10.–	25.–	7.–	2.50	125.–	40.–	15.–
292 Аб	12.–	30.–	8.–	3.–	150.–	50.–	20.–
292 Ба	5.–	15.–	4.50	1.50	70.–	20.–	15.–
292 Бб	8.–	20.–	5.50	2.–	90.–	30.–	12.–
293 Аа	2.50	6.–	5.–	1.–	30.–	60.–	20.–
293 Аб	2.–	5.–	4.–	0.70	25.–	50.–	15.–
293 Ба	1.20	4.–	2.50	0.50	18.–	40.–	12.–
293 Бб	0.90	3.–	2.–	0.40	14.–	35.–	10.–
294 Аа	1.50	4.–	4.–	0.60	20.–	80.–	35.–
294 Аб	2.–	5.–	5.–	1.–	25.–	100.–	40.–
294 Ба	0.60	2.–	2.–	0.30	7.–	50.–	25.–
294 Бб	1.–	3.–	3.–	0.50	14.–	60.–	30.–
290-294	8.–	25.–	10.–	2.50	115.–		

☐№293Г с в.зн. IIIa – 7 лв. неназъбена двойка, одобрена проба за цвят, БГ – 1000 /изв. 25 екз./

Има непотвърдени сведения за съществуването на екземпляри със смесено назъбване – 10¾:11½ и 11½:10¾. До появата на публикация със съответното изследване и експертизиран доказателствен материал последните не би трябвало

да се каталогират по известни причини.

Преди години на пазара се появиха цели п.л. от стойностите 7 и 14 лв., подпечатани с клеймата на София и др. на по-големите градове. Би могло да се предположи, че т.н. “подпечатване за вътрешни пощенски нужди” не е подминало и тази поредица.

На 4 август 1935 г. във Варна са подпечатани повече от 250 пълни поредици върху пликове със специално изготвен за целта печат /признат за първодневен/ – “ПАМЕТНИКЪ – ВЛАДИСЛАВЪ ВАРНЕНЧИКЪ * ВАРНА * MONUMENT – ROI VLADISLAV VARNENTCHIK * VARNA” /31 мм, еднокръгов с датен указател 4.VIII.935 с виолетовосиньо химическо мастило. Цена на поредица върху ✉ – 30 лв. Пътувалите по пощата материали, подпечатани с редовния датен печат на пощенската станция във Варна – “Варна * VARNA” /29 мм, еднокръгов с датен указател 4.VIII.935 с черно мастило/ са много по-редки и по-ценни.

✉ с №290-94 – 60 лв.

И за тази поредица е написано – “в употреба до 15 март 1938 г.” Излишно е да се споменава че стойностите 2 и 4 лв. са изчерпани още преди края на 1935 г. Отделни екземпляри от 1 лв. се срещат до м. април 1936 г. Всички останали са нарочно правени от филателисти. За да бъдем прецизни и тук би трябвало да приемем за край на употребата датата 31 декември 1935 г.

Официално обявени тиражи: 290-91 по 150000, №292-94 по 100000 екз.

“Хаджи Димитър” 1935 г.

През м. октомври 1935 г. е пусната в употреба възпоменателна поредица по случай предстоящото освещаване на паметника на Хаджи Димитър, издигнат в гр. Сливен.

Датата 11 октомври се отнася само за София. В останалите градове на страната това става от 12 до 15 октомври.

Клишетата са изработени по проекти на художниците Н. Балъкчиев, Ф. Филипов, К. Пенев и Г. Кръстев. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла гланцирана хартия с дебелина 0.065 мм. Гумировката е светла до бистра, добре разстлана и с гланц. Назъбването е линейно, а две от стойностите – 4 и 14 лв. са известни и със смесено назъбване. Общо взето качеството не е на необходимата висота.

1935, 11 октомври; Възпоменателни – “Хаджи Димитър” 1935 г.; ✉ Н. Балъкчиев – №295, Ф. Филипов – №296, К. Пенев – №297, №298 и Г. Кръстев – №299; ТП в ДП, София; лин.наз.: А – 10¾, Б – 11½, В – 10¾:11½ ; 25/5x5/

№295 – 1 лв. /паметникът на Хаджи Димитър в Сливен/ зелена:

А – назъбена линейно $10\frac{3}{4}$ /26.00x33.50 мм/
 Б – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$

№296 – 2 лв. /Хаджи Димитър в четническа униформа/ тъмна сиена:

А – назъбена линейно $10\frac{3}{4}$ /25.00x29.00 мм/
 Б – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$

№297 – 4 лв. /Хаджи Димитър и Стефан Караджа в четнически униформи/ розовокарминена:

А – назъбена линейно $10\frac{3}{4}$
 Б – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$ /33.50x26.00 мм/
 В – назъбена смесено $10\frac{3}{4}:11\frac{1}{2}$

№298 – 7 лв. /четници полагат клетва пред знамето/ тъмносиня:

А – назъбена линейно $10\frac{3}{4}$ /26.00x33.50 мм/
 Б – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$

№299 – 14 лв. /родната къща на Хаджи Димитър в Сливен/ светлооранжево-червена:

А – назъбена линейно $10\frac{3}{4}$
 Б – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$ /34.00x26.00 мм/
 В – назъбена смесено $10\frac{3}{4}:11\frac{1}{2}$

Ако изключим екземплярите с линейно смесено назъбване /все пак те са разновидности при назъбването/ други разновидности и куриози при тази поредица не са известни. Навремето /1935-36 г./ бащата на съставителя е правил някакво изследване върху цели п.л. от всяка стойност и е отбелязал по една разновидност от 1 лв. и от 14 лв., но според съставителя последните се дължат на пръски от мастилото, което често се случва при този метод на отпечатване. Освен това други подобни екземпляри от 1 и 14 лв. не са известни, което потвърждава становището на съставителя /ако бяха разновидности, то би трябвало да ги открием във всеки п.л. или поне в част от тиража/.

Смесено назъбените са изключително редки. От 4 лв. са известни само 2 /два/ екз. с клеймо “СЛИВЕНЪ * SLIVNE” и датен указател – 8.XI.935, а от 14 лв. – около 7-8 бр. неупотребявани с оригинална гумировка. Няма сведения за други стойности със смесено назъбване.

№	“Хаджи Димитър” 1935 г.					✉	
	*	** _⊙	⊙ _⊙	(*)=⊙	⊞** _⊙	ед. фр.	см. фр.
295 А	0.50	1.50	1.–	0.25	7.–	50.–	10.–
295 Б	0.30	1.–	0.60	0.15	4.50	40.–	10.–
296 А	0.80	2.50	2.–	0.40	12.–	20.–	10.–
296 Б	0.60	2.–	0.80	0.30	9.–	15.–	10.–
297 А	5.50	14.–	15.–	2.70	70.–	70.–	40.–
297 Б	4.–	10.–	10.–	2.–	50.–	60.–	35.–
297 В	–	–	500.–	200.–	–	–	–
298 А	8.–	20.–	30.–	4.–	110.–	120.–	70.–
298 Б	6.–	15.–	20.–	3.–	80.–	100.–	60.–
298 А	7.–	17.–	30.–	3.50	90.–	200.–	120.–
298 Б	5.–	12.–	20.–	2.50	60.–	150.–	100.–
298 В	100.–	300.–	–	–	–	–	–
295-299	15.–	40.–	50.–	7.50	200.–		

На Димитровден /8.XI/ в Сливен тържествено е осветен паметникът на Хаджи Димитър. Няма изготвен специален печат за събитието, но на същата дата в пощенската станция на града се подпечатват върху пликосе около 50 пълни поредици с печат “СЛИВЕНЪ * SLIVNE” – 30 мм, еднокръгов, с черно мастило и датен указател 8.XI.935. Няколко от тези пликосе /не повече от десетина/ са изпратени по пощата препоръчано до София. Пътували са с влак, което се доказва от два печата върху обратната им страна. Един – “П. П. Писалище * Бургас – София I” /29.5 мм, еднокръгов, с черно мастило и датен указател 8.XI.935 г./ и втори – “София * SOFIA” /32 мм, еднокръгов с черно мастило и датночасов указател 9.XI.935-1/. Всеки от тези десетина плика има лепенка за препоръка “R СЛИВЕНЪ /SLIVEN” с поредни номера от 000630 до 000640 /± един-два номера/ и допълнително са облепени с по един екз. от “Фонд санаториум” /№12 – 1 лв./ . От пътувалите пликосе са известни 2-3 бр. с карета от поредицата. Подправянето е невъзможно, поради изключително специфичните белези, посочени по-горе.

Поредицата върху плик с печат “СЛИВЕНЪ * SLIVNE” и датен указател 8.XI.935 – 100 лв. Същият плик, но пътувал с препоръка – 200 лв.

№297–99 са изчерпани още в края на 1935 г. Единични екземпляри от 1 и 2 лв., се срещат в см. фр. до м. април 1936 г. Излишно е да споменаваме, че прословутата дата “15 март 1938 г.” спокойно би могла да бъде изместена поне с две години напред. Всички останали материали след края на м. април 1936 г. са без филателна стойност – правени са нарочно от филателисти до края на 1937 г. Не е необходимо да преповтаряме за печатите “ИЗВЪНРЕДНА ПОЩЕНСКА СТАНЦИЯ” и др., поставени за услуга на филателисти или търговци.

Официално обявени тиражи: №295 – 90000, №296 – 80000, №297-99 по 30000 екз.

“С лъвчета или цифри между житни класове” 1936-39 г.

Редовни пощенски марки само от стотинкови стойности, предназначени предимно за пощенски документи, печатни произведения и дофранкиране към левови стойности.

Отпечатвани са в ДП, София в продължение на 4 години по различни поръчки. Използвана е бяла гланцирана хартия с дебелина 0.060-0.065 мм. Гумировката е светла до бистра, добре наслоена и с гланц. Назъбването е гребеновидно с добре изчистени отвори, но неравномерно при немалка част от п.л. Всички стойности са с малък формат. Качеството е добро.

1936-1939; Редовни – “С лъвчета или цифри между житни класове”; ТП в ДП, София; гр.наз.: 12¾; 200/2x100–10x10/

№300 – 10 ст. вермилионена – 16.50x22.50 мм /1937/

№301 – 15 ст. жълтеникавозелена – 17.00x22.50 мм /1936/

№302 – 30 ст. тъмнокафявокарминена – 16.50x22.00 мм /1936/

№303 – 30 ст. светлооранжевокафява – 16.50x22.00 мм /1937/

№304 – 30ст. тюркоазеносиня – 16.50x22.00 мм /1938/
 №305 – 50ст. тъмновиолетовоултрамаринена – 17.00x23.00мм /1936/
 №306 – 50ст. светлолилавочервена – 17.00x23.00 мм /1938/
 №307 – 50ст. черномаслиненозелена – 17.00x23.00 мм /1939/
 Разновидности и куриози не са известни.

Преди повече от две десетилетия във ФРГ бяха продадени на търг 4 /четири/ бр. неназъбени от стойностите 10, 15, 30 и 50 ст. /на обикновена малко по-тънка хартия, без гумировка и с цветове близки до оригиналните/, класифицирани като PROBЕДРУСК към №296, №297 и №298 /според “МИХЕЛ”/, но ... без каквато и да е експертиза, която е абсолютно ЗАДЪЛЖИТЕЛНА за подобен лот. Ако си припомним средата на 70-те години и ХИЛЯДИТЕ фалшиви проби, образци и др., то коментарът е излишен.

№	“С лъвчета или цифри”					✉	
	*	**	⊙	(*)=	⊞**	ед. фр.	см. фр.
300	0.02	0.06	0.12	0.01	0.26	3.–	1.–
301	0.02	0.06	0.12	0.01	0.26	3.–	1.–
302	0.07	0.25	0.10	0.02	1.20	2.–	1.–
303	0.04	0.15	0.08	0.01	0.70	2.–	1.–
304	0.03	0.10	0.10	0.01	0.42	2.–	1.–
305	0.07	0.25	0.08	0.02	1.20	2.–	1.–
306	0.03	0.10	0.12	0.01	0.42	2.–	1.–
307	0.03	0.10	0.10	0.01.	0.42	2.–	1.–
300-307	0.30	1.–	0.80	0.10	4 50		

Колонка ✉ ед. фр. се отнася за пощенски разписки, търговско-рекламни материали и печатни произведения. Смесените франкатури на тази поредица с други издания не представляват филателен интерес, поради което и оценките в колонка см. фр. са символични. Тук трябва да се отбележат две изключения – см. фр. №300+№301 /10+15 ст./ както и см. фр. на която и да е стойност от поредицата с екземпляри от “Стопанска пропаганда” – малък формат. Оценки – от 20 до 50 лв.

На практика поредицата е в употреба до края на 1944 г. Стойностите 10 и 15 ст. се срещат до края на 1940 г. Подобно е положението и с №302, която като неупотребена е и “най-рядка”.

Тиражите на повечето стойности не са уточнени, но при всички случаи са 7-цифрени.

“IV-и конгрес на славянските
географи и етнографи” 1936 г.

На 16 и 17 август 1936 г. в Софийския университет се провежда IV-и конгрес на славянските географи и етнографи. По случай събитието е пусната в употреба възпоменателна поредица известна под наименованието “IV-и географски конгрес”. Навсякъде се твърди, че това е станало на 16 август, въпреки че клеймован екземпляр от поредицата или пощенски материал с тази дата не са известни.

Клишетата са изработени по проекти на художника В. Захариев. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла гланцирана хартия с дебелина

0.065 мм. Гумировката е бледокремава, добре разстлана и с гланц. Назъбването е линейно с добре изчистени отвори. Екземплярите са с голям формат. Качеството е добро.

1936, 17 август; Възпоменателна – “IV-и географски конгрес”; ⓧ В. Захариев; ТП в ДП, София; лин.наз.:11½; 100/10x10/

№308 – 1 лв. /наблюдателницата на в. Мусала/ /24.50x34.00 мм/ пурпурновиолетова

№309 – 2 лв. /гроздоберачка в национална носия на фона на селище/ виолетовоултрамаринена /23.50x34.00 мм/

№309 – 7 лв. /старият град Nessebar/ черновиолетовосиня /33.50x25.00 мм/

От 1 и 2 лв. са известни неназъбени от една страна екземпляри както и вертикални двойки, неназъбени помежду.

№	“IV-и географски конгрес”					✉ⓧ	
	*	**	ⓧ	(*)=ⓧ	ⓧ**	ед. фр.	см. фр.
308	0.30	1.50	0.60	0.10	6.50	20.–	5.–
309	0.30	1.50	0.60	0.10	6.50	10.–	5.–
310	1.40	5.–	10.–	0.50	24.–	70.–	15.–
308-310	2.–	8.–	10.–	0.50	37.–		

□ №308 – неназъбена от една страна * – 40, ** – 100

□₂ №308 – вертикална двойка, неназъбена помежду * – 50, ** – 150

□ №309 – неназъбена от една страна * – 50, ** – 120

□₂ №309 – двойка, неназъбена помежду * – 100, ** – 200

На 17 август са били подпечатани около 300 поредици /върху пликове или пощенски карти с печата на конгреса – “IV CONGRES * DES GEOGRAPHES ET ETHNOGRAPHES * SLAVES” /правоъгълен – 62.00x20.00 мм, триредов, с тъмновиолетово мастило/ и с печата на Софийския университет – “UNIVERSITE * SOFIA” /29 мм, еднокръгов със същото мастило/ с датен указател 17.VII.1936. Така подпечатаните са признати за “Първи ден”. Цена – 10 лв. за бр. Пътувал с препоръка – 50 лв.

За официалните гости и делегатите на конгреса печатът “UNIVERSITE” е поставян с карминено мастило. С него са подпечатани не повече от 25-30 плика и пощенски карти. Цена – 60 лв. за бр. Пътувал с препоръка – 120 лв.

Твърди се, че поредицата е била в употреба до 15 март 1938 г. Съставителят не поддържа това становище и е на мнение, че поредицата е била изчерпана още в началото на 1937 г. Всичко известно след това /а то е съвсем малко/ е нарочно правено от филателисти и търговци.

Официално обявен тираж: №308 и №309 по 200000, №310 – 100000 екз.
“Светии Кирил и Методий” 1937 г.

По случай 1000-годишнината от създаването на старобългарската /т.н. славянска/ писменост и в чест на създателите ѝ – братята Кирил и Методий, на 13 юли 1937 г. е пусната в употреба възпоменателна поредица.

Клишетата са изработени по проекти на художниците Ив. Манев и Ем. Ракаров в ДП в София, където е извършено и отпечатването. Използвана е бяла гланцирана хартия, с дебелина 0.060-0.065 мм. Гумировката е бледокремава до светла, добре наслоена и с гланц. Назъбването е линейно като голяма част от п.л. са с неизчистени отвори. Цветовете са ярки и наситени. Качеството е задоволително.

1937, 13 юли; Възпоменателни – “Светии Кирил и Методий”; ⊗ Ив. Манев – №311, №312 и №314, Ем. Ракаров – №313 и №315; лин.наз.: 11½ ; 100/10x10/

- №311 – 1 лв. /братята Кирил и Методий изобразени във вид на икона/ тъмнозелена /22.50x30.50 мм/
  - №312 – 2 лв. /вж. №311/ тъмнолилавокафява
  - №313 – 4 лв. /братята Кирил и Методий като проповедници на азбуката/ тъмнооранжевочервена /22.50x29.50 мм/
  - №314 – 7 лв. /вж. №311/ черновиолетовоултрамаринена
  - №315 – 14 лв. /вж. №313/ аленочервена
- В поредицата не са открити разновидности или куриози.

№	“Светии Кирил и Методий”					✉	
	*	**	⊙	(*)=⊙	⊞**	ед. фр.	см. фр.
311	0.15	0.50	0.50	0.05	2.20	25.–	5.–
312	0.15	0.50	0.50	0.05	2.20	10.–	5.–
313	0.30	1.–	1.–	0.10	4.60	15.–	5.–
314	0.60	2.–	3.–	0.20	9.–	40.–	15.–
315	0.60	2.–	5.–	0.20	9.–	60.–	25.–
311-315	1.50	6.–	10.–	0.50	27.–		

Поредицата е била в употреба до 10 октомври 1937 г. Колонки ⊙ и ✉ се отнасят само за екземпляри подпечатани в този период. Печатът “СОФИЯ * гише 2” с датен указател 13.VII.937 не се признава за “Първи ден”, защото на тази дата поредицата е била продавана само в София, Пловдив и Русе. Не е изготвен и специален печат.

Официално обявени тиражи: №311-13 по 200000, №314-15 по 100000 екз.

“Княгиня Мария Луиза” 1937 г.

На 3 октомври 1937 г. е пусната в употреба възпоменателна поредица, издадена по случая навършването на 5 г. от рождението на Княгиня Мария Луиза.

Клишетата са изработени по фотографски портрет на Княгинята.

Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла гланцирана хартия с дебелина 0.060-0.065 мм. Гумировката е кремава до светла, фино разстлана и с гланц,. Назъбването е линейно. Цветовете са ярки. Форматът на марките е малък. Качеството е добро.

1937, 3 октомври; Възпоменателни – “Княгиня Мария Луиза” 1937 г.; ДМП в ДП, София; лин.наз.: 11½; 100 /10X10/

№316

№317

№318

№316 – 1 лв. /портрет на Княгинята/ смаграденозелена /18.50x23.75 мм/

№317 – 2 лв. /вж. №316/ наситено кафявочервена

№318 – 4 лв. /вж. №316/ тъмнооранжевочервена

В поредицата не са открити разновидности и куриози.

№	“Княгиня Мария Луиза”					✉	
	*	**	⊙	(*)=	▣**	ед. фр.	см. фр.
316	0.10	0.30	0.20	0.05	1.30	10.–	2.–
317	0.10	0.30	0.20	0.05	1.30	3.–	2.–
318	0.12	0.40	0.20	0.05	1.80	4.–	3.–
316-318	0.30	1.–	0.50	0.15	4.40		

Няма сведения за изтеглянето на поредицата от употреба. Отделни екземпляри от нея се срещат до края на 1944 г. Поредицата като цяло или плюс №319 е известна с няколко специални печата, които са с относително малка филателна стойност. За подробности и оценки вж. част VII^a на каталога раздел “Специални печати”.

Официално обявен тираж: 500000 поредици.

“Цар Борис III” 1937 г.

Юбилейна марка, издадена по случай годишнина от възшествието на Цар Борис III на българския престол.

Клишетата са изработени по фотографски портрет на Царя в генералска униформа от с. г. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла гланцирана хартия с дебелина 0.060-0.065 мм. Гумировката и назъбването са

идентични с тези при №316-18. Качеството е добро.

1937, 3 октомври; Юбилейна – “Цар Борис III” 1937 г.; ДМП в ДП, София; лин.наз.:11½; 100/10x10/

№319

№319 – 2 лв. /портрет на Царя/ червенокафява /23.00 x33.50 мм/

№	“Цар Борис III” 1937 г.					✉	
	*	**	⊙	(*)=	⊞**	ед. фр.	см. фр.
319	0.10	0.50	0.40	0.05	2.20	3.–	2.–

Марката официално не е изваждана от употреба /поне на съставителя не е известно/, въпреки че М. Малчев е отбелязал в записките си “в употреба до края на 1940 г.” /??. В действителност само отделни екземпляри са известни върху действително пътували по пощата материали след тази година. Тук е може би мястото да се отбележи, че всички п.м. с общо предназначение /с изключение на “IX юнак” и “Наводнението в Севлиево”/, издадени през 1938 и следващи години до 9.IX.1944 г. са били в употреба най-малко до края на април 1945 г. По-възрастните филателисти добре си спомнят, че през цялата 1945 г. по будките /но не и в пощенските станции/ в столицата се намираха цели п.л. от тези издания. Разбира се, въпросът е дискуссионен, но не и актуален /поне за този каталог/ според съставителя.

Официално обявен тираж – 500000 екз.

Блок “Цар Борис III” 1937 г.

По едно и също време заедно с №319 в ДП са отпечатани и възпоменателни блокове, които са пуснати в употреба на 22 ноември 1937 г. Използвана е бяла гланцирана хартия с дебелина около 0.065 мм. Гумировката е бледокремава, сравнително тънка и неравномерно разстлана, с по-малко гланц, отколкото при №319. С течение на годините се напуква, вследствие на което хартията се набръчка. От филателна гледка точка качеството е незадоволително. Изключително трудно е да се “открие” блок в идеално качество – **.

1937, 22 ноември; Възпоменателен блок “Цар Борис III” 1937 г.; неназъбен

□№320 – неназъбена 2 лв. /вж. 319/ тъмновиолетовосиня

Блок 1 – 2 лв. /с цена 20 лв. и царска корона/ на лист с размери 80.00x115.00-116 мм:

Тип I – разстояние между основата на марката от 2 лв. и основата /правата линия, мислено прекарана и съединяваща най-долните части на буквите образувачи надписа “Цена 20 лева”/ на надписа, стоящ по-долу и вдясно от нея – 35.00 мм

Блок 1

Тип II – това разстояние е 34.40 мм.

Трябва да се подчертае, че отпечатването на този възпоменателен блок е станало на два пъти по една и съща поръчка. Първото – в края на м. септември, а второто – в края на м. декември. Съответно и продукцията от тези две отпечатвания е предадена на две партии – I-ва партида 60000 блока от тип I и II-ра партида 10000 блока от тип II. Втората партида е с по-лошо качество.

В някои български каталози се твърди, че двата типа на този блок се различават по разстоянието между короната и марката като не се посочват размерите на тези разстояния. /?/?/ За 50 г. през ръцете на съставителя са преминали повече от 250 блока и от двата типа /описаните в този каталог/. При всички разстоянието между основата на короната и горната рамка на марката е ЕДНАКВО – 8.50 мм. Ако изобщо съществуват блокове с различни разстояния между короната и марката, то те би трябвало да са изключително редки. Засега последните няма да бъдат каталогирани тук по простата причина, че съставителят не е в състояние да им постави оценка подобна или близка до тази на “Обърнатата конница”, а и Вие едва ли бихте се съгласили о нея.

№	Блок “Цар Борис III”				✉	
	*	** [⊗]	□	(*)=⊗	ед. фр.	см. фр.
320	1.–	2.–	–	0.25	–	–
Бл. 1 I	5.–	20.–	15.–	2.–	30.–	80.–
Бл. 1 II	10.–	50.–	35.–	3.–	50.–	120.–

Колонка **[⊗] се отнася само за експертизирани блокове в идеално качество /цялостно гумирани и без гънки/. Всички останали попадат в колонка *. В колонка ⊠ – всички клеймовани блокове със специалния юбилеен печат “3 окт. 1918 * 20 ГОДИНИ” с коронка. Облепен на плик блок 1 е с равностойността на 2 лв. Действително пътувалите материали с блок 1 са много редки, а тези см. фр. с екземпляри за ВП от поредицата “Голям гълъб” – ИЗКЛЮЧИТЕЛНО РЕДКИ /изв. 4 бр./ . Последните не са включени в таблицата за оценка. Техният вид – описание, оценка и др. е даден подробно в част VII^а на каталога раздел “Въздушна поща в Царство България 1927-1945 г.”

Официално обявен тираж: 70000 блока /тип I – 60000, тип II – 10000/

“Стопанска пропаганда” 1938 г.

От 22 март до края на м. октомври 1938 г. през интервали влизат в употреба отделните стойности на първата поредица, пропагандираща традиционни произведения на българското стопанство предназначени за износ.

Клишетата са изработени по проекти на художниците Б. Ангелушев, А. Апостолов, А. Жендов и Ст. Петров. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла гланцирана хартия с дебелина около 0.065 мм. Гумировката е кремава до светла, добре разстлана и с гланц, която с течение на годините пожълтява. Назъбването е гребеновидно със сравнително добре изчистени отвори. Цветовете са ярки. Качеството е добро.

1938, 22 март – октомври; Рекламно-пропагандна – “Стопанска пропаганда” 1938 г.; ⊗ Б. Ангелушев – №321, №322, №323, №324, №327 и №328, А. Апостолов – №325 и №326, А. Жендов – №329, №330, №331, №332, №333, №334, №335 и №336, Ст. Петров – №339 и №340; ДМП в ДП, София; гр.наз.: 13 /16x21/, №331 и №332 – /21x16/; 200/2x100-10x10/

№321-2

№323-4

№325-6

№327-8

№329-30

№331-2

№333-4

№335-6

№337-8

№339-40

№321 – 10 ст. /жетвари/ жълтеникавооранжева /23.00x30.50 мм/

№322 – 10 ст. /вж. №321/ червенооранжева

№323 – 15 ст. /слънчоглед/ карминенорозова /23.00x26.50 мм без надписа

“БЪЛГАРИЯ”/

№324 – 15 ст. /вж. №323/ лилавопурпурна

№325 – 30 ст. /стилизирани житни класове/ тъмножълтокафява /23.00x30.00

мм/

№326 – 30 ст. /вж. №325/ тъмночервенокафява

№327 – 50 ст. /домашни кокошки/ черна /23.00x25.75 мм/

№328 – 50 ст./вж. №327/ синьочерна

№329 – 1 лв. /грозде/ жълтозелена /23.00x29.50 мм/

№330 – 1 лв. /вж. №329/ наситенозелена

№331 – 2 лв. /маслодайна роза и експортна бутилка с розово масло/ розово-карминена /30.00x23.00 мм/

№332 – 2 лв. /вж. № 331/ тъмночервеникавокафява

№333 – 3 лв. /ягоди/ тъмнорозоволилава /23.00x30.00 мм/

№334 – 3 лв. /вж. №333/ кафявокарминена

№335 – 4 лв. /гроздоберачка/ виолетова /22.75x29.75 мм/

№336 – 4 лв. /вж. №335/ яркокафява

№337 – 7 лв. /маслодайна роза/ виолетовосиня /23.00x30.00 мм/

№338 – 7 лв. /вж. №337/ тъмновиолетовоултрамаринена

№339 – 14 лв. /тютюн/ червенокафява /23.00x30.00 мм/

№340 – 14 лв. /вж. №339/ тъмнокафява

От №325, №326, №327, №328, №331 и № 337 са известни неназъбени екземпляри с оригинални цветове без гумировка. Видно е, че става дума за одобрени проби за цвят, от които би трябвало да е отпечатан най-малко по един п.л. /200 екз./

№	“Стопанска пропаганда” 1938 г.					✉	
	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	ед. фр.	см. фр.
321	0.04	0.10	0.15	0.02	0.42	–	1.–
322	0.04	0.10	0.15	0.02	0.42	–	1.–
323	0.08	0.20	0.30	0.02	0.90	–	1.–
324	0.08	0.20	0.30	0.02	0.90	–	1.–
325	0.08	0.20	0.10	0.02	0.85	4.–	1.–
326	0.08	0.20	0.10	0.02	0.85	4.–	1.–
327	0.15	0.40	0.20	0.03	1.80	2.–	1.–
328	0.15	0.40	0.20	0.03	1.80	2.–	1.–
329	0.20	0.50	0.20	0.04	2.20	3.–	2.–
330	0.20	0.50	0.20	0.04	2.20	3.–	2.–
331	0.15	0.40	0.30	0.03	1.80	2.–	2.–
332	0.15	0.40	0.30	0.03	1.80	2.–	2.–
333	0.35	0.90	0.40	0.10	4.20	15.–	3.–
334	0.35	0.90	0.40	0.10	4.20	15.–	3.–
335	0.25	0.60	0.35	0.05	2.60	3.–	3.–
336	0.25	0.60	0.35	0.05	2.60	3.–	3.–
337	0.50	1.20	1.–	0.20	5.–	10.–	4.–

338	0.50	1.20	1.–	0.20	5.–	10.–	4.–
339	1.20	3.–	5.–	0.80	15.–	20.–	10.–
340	1.20	3.–	5.–	0.80	15.–	20.–	10.–
321-340	6.–	15.–	15.–	2.60	70.–		

- №325П – неназъбена двойка 30 ст. тъмножълтокафява БГ – 50
- №326П – неназъбена двойка 30 ст. тъмночервенокафява БГ – 100
- №327П – неназъбена двойка 50 ст. черна БГ – 60
- №328П – неназъбена двойка 50 ст. синьочерна БГ – 60
- №331П – неназъбена двойка 2 лв. розовокарминена БГ – 60
- №337П – неназъбена двойка 7 лв. виолетовосиня БГ – 50

Официално обявени тиражи: №321, №322, №323 и №324 по 2500000, № 325, №326, №327, №328, №331 и № 332 по 1000000, №329 и №330 по 1500000, №333, №334, №337 и №338 по 250000, №335 и №336 по 500000, №339 и №340 по 100000 екз.

За употребата на всички поредици от този период беше казано. “Стопанска пропаганда” 1938 г. не прави изключение. Тук трябва да се спомене, че см. фр. от трите поредици “Стопанска пропаганда” /1938, малък формат – 1940-42 и голям формат 1940-44 г./ са изключително редки и ценни. Според М. Малчев до 1948 г. са били известни не повече от 4-5 действително пътували по пощата писма с екземпляри от трите “Стопански”. Цена – 200 лв. за бр. Всички тези пликове са били с препоръка и облепени и от двете страни. В колекцията на М. Малчев не бе открит подобен екземпляр. Съставителят не е имал възможността до днес да види нито една от тези редкости.

“Княз Симеон Търновски” 1938 г.

На 16 юни 1938 г. е пусната в употреба възпоменателна поредица по случай една година от рождението на българския престолонаследник – Княз Симеон Търновски.

Клишетата са изработени по фотографски портрет на Княза. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла гланцирана хартия с дебелина 0.060-0.065 мм. Гумировката е бледокремава до светла, добре разстлана и с гланц. Назъбването е гребеновидно с добре изчистени отвори. Цветовете са ярки. Първите четири стойности са с еднакви размери на рамката – 23.00x29.00 мм. Последната – 22.75x28.50 мм. Качеството е добро.

1938, 16 юни; Възпоменателни – “Княз Симеон Търновски” 1938 г.; ДМП в ДП, София; гр.наз.:13 /16x20/; 200/2x100-10x10/

№341

№342

№343

№344

№345

- №341 – 1 лв. смарагденозелена
 №342 – 2 лв. розовокарминена
 №343 – 4 лв. червенооранжева
 №344 – 7 лв. светловиолетовоултрамаринена
 №345 – 14 лв. яркокафява

От №341 са известни екземпляри с кръгло очертание върху гърдите на Княза с формата на медальон. От №342 – 2 лв., по-рядко се срещат екземпляри без долната линия на рамката. От същата стойност са открити неназъбени, на оригинална хартия, с оригиналния цвят, но без гумировка. Вероятно и тук става дума за одобрени проби за цвят.

№	“Княз Симеон Търновски”					✉	
	*	**	⊙	(*)=	⊞**	ед. фр.	см. фр.
341	0.04	0.10	0.15	0.02	0.42	5.–	1.–
342	0.08	0.20	0.15	0.04	0.85	2.–	1.–
343	0.08	0.20	0.20	0.04	0.85	3.–	2.–
344	0.30	1.–	1.50	0.10	4.60	10.–	5.–
345	0.15	0.50	3.–	0.10	2.30	25.–	10.–
341-345	0.65	2.–	5.–	0.30	9.–		

- №341P – 1 лв. с “медальон” * – 2, ** – 5, ⊙ – 5
 №342P – 2 лв. без долна линия на рамката * – 5, ** – 10, ⊙ – 20
 □342П – неназъбена двойка БГ – 100

В деня на пускането в употреба, а и след това – до 3.X.1938 г. поредицата е подпечатвана върху пликкове с най-различни специални и др. печати /на учредителния конгрес на българските филателистически дружества, по случай други събития в указания период, на търговци-филателисти – частни и др./. Така подпечатаните поредици /пълни, части от тях или отделни екземпляри/ върху пликкове и картички са толкова много, че цената им е символична. Известните на съставителя печати са описани подробно в част VII^a на каталога.

Официално обявени тиражи: №341-43 по 1000000, №344-45 по 130000 екз.

“Цар Борис III” 1938 г.

На 3 Октомври 1938 г. е пусната в употреба юбилейна поредица по случай 20 г. от възшествието на Цар Борис III на българския престол.

Клишетата са изработени по фотографски портрети на Царя от 1918, 1928 и 1938 г., на които последният е в различни военни униформи. Отпечатването е извършено в ДП, София. Хартията, гумировката и назъбването са идентични с тези при “Княз Симеон Търновски”. Размерите на рамката при всички стойности са еднакви – 22.75x33.50 мм. Качеството е добро с малки изключения – при п.л. от 1 лв.

1938, 3 октомври; Възпоменателни – “Цар Борис III” 1938 г.; ДМП в ДП, София; гр.наз.: 13 /16x23/; 200/2x100-10x10/

№346 – 1 лв. /Цар Борис III в генералска униформа от 1918 г./ яркозелена

№347 – 2 лв. /Цар Борис III в генералска униформа от 1918 г./ кафявокарминена

№348 – 4 лв. /Цар Борис III в генералска униформа от 1928 г./ яркокафява

№349 – 7 лв. /Цар Борис III в генералска униформа от 1938 г./ тъмновиолетовоултрамаринена

№350 – 14 лв. /Цар Борис III в адмиралска униформа от 1938 г./ тъмнолилава

От 348 – 4 лв., са известни неназъбени екземпляри на оригинална хартия, с оригиналния цвят, но без гумировка. И тук става дума за одобрени проби за цвят.

№	“Цар Борис III” 1938 г.					✉	
	*	**	⊙	(*)=	⊞**	ед. фр.	см. фр.
346	0.03	0.10	0.20	0.02	0.42	5.–	1.–
347	0.25	0.80	0.10	0.02	4.–	2.–	1.–
348	0.06	0.20	0.20	0.03	0.90	3.–	2.–
349	0.06	0.20	1.50	0.04	0.90	10.–	5.–
350	0.06	0.20	2.–	0.04	0.90	25.–	10.–
346-350	0.45	1.50	4.–	0.15	7.–		

☐№348П – неназъбена двойка БГ – 200

Разновидности или куриози в поредицата не са открити.

Както при “Княз Симеон Търновски” и тук се сблъскваме с няколко специални печата. Най-известните /и същевременно най-разпространени/ са: юбилейните – “3 окт. 1918 * 20 ГОДИНИ” от София и някои по-големи градове в страната, “ЦАРСКИ МАНЕВРИ” и др. Поради многообразието и голямото количество /може би няколко десетки хиляди/ на така подпечатаните пликосе, пощенски карти и др. материали стойността им е символична. Като изключение /но все пак с относително прилични оценки/ биха могли да се посочат САМО 100-те бр. “ЛИЧЕНЪ УКАЗАТЕЛЪ”, раздадени на български и чуждестранни журналисти с указания за хода, месторазположението и времетраенето на т.н. “Царски стрелкови маневри”. Стойността на тези лични указатели е в границите между 100 и 200 лв. /но не и повече/ в зависимост от известността на журналиста, чието име е написано на корицата на указателя. Подробности за различните юбилейни и специални печата както копия на указателя /2 корици и 16 стр./ са дадени в част VII^a на каталога.

Официално обявен тираж: №346-48 по 1500000, №349-50 по 300000 екз.

ВЪЗДУШНА ПОЩА
“Малък гълъб” 1938-39 г.

На 27 декември 1938 г. е пусната в употреба нова поредица за Въздушна поща. По сюжет, формат и назъбване марките са идентични с тези от изданието “Голям гълъб” 1931 г. /№247-50/. Променени са само цветовете. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла гланцирана хартия с дебелина 0.060-0.065 мм – същата както при допечатването на №247-50. Гумировката е светла до бистра и по-фино разстлана в сравнение с тази при “Голям гълъб”. При голямата част от п.л. назъбването е с не добре изчистени отвори. Поредицата е отпечатвана на две партиди /през 1938 и 1939 г./. Цветовете са слабо нюансирани. Качеството е на видимо по-ниско ниво в сравнение с това на “Голям гълъб”.

1938, 27 декември – 1939; Въздушна поща – “Малък гълъб”; ТП в ДП, София; лин.наз.: 11½; №351, №352 и №353 100/10x10/, №354 50/10x5/

- №351 – 1 лв. карминенокафява
- №352 – 2 лв. зелена
- №353 – 6 лв. аленочервена
- №354 – 12 лв. сивосиня

Разновидности и куриози при тази поредица не са открити.

№	“Малък гълъб”					✉ВП	
	*	**	○ВП	(*)=	⊞**	ед. фр.	см. фр.
351	0.06	0.20	2.–	0.03	0.90	–	10.–
352	0.06	0.20	2.–	0.03	0.90	–	10.–
353	0.15	0.40	1.40	0.07	1.80	50.–	20.–
354	0.25	0.70	1.60	0.12	3.50	20.–	25.–
351-354	0.50	1.50	7.–	0.25	7.–		

Колонки ○ВП и ✉ВП се отнасят само за експертизирани екземпляри, подпечатани с печат “POSTE AERIENNE * SOFIA” – 33 мм, двукръгов със самолет и датночасов указател. Отделните екземпляри както и пътувалите материали, подпечатани с редовните клейма на пощенските станции в страната и София НЕ ПРЕДСТАВЛЯВАТ филателен интерес и оценките им са символични. Най-редки са пътувалите по въздушен път писма см. фр. с “Голям гълъб” до края на 1939 г. Последните са филателни редкости и не са включени в таблицата за оценка /вж. “Голям гълъб”/. Определен филателен интерес представляват и пътувалите по въздушен път писма, облепени с “Малък гълъб” до окупираните от Германия терито-

рии в Европа. За подробности, описание и оценки вж. част VII^a на каталога раздел “Въздушна поща в Царство България 1927-1945 г.”

Официално обявени тиражи: №351-52 по 300000, №353-54 по 200000 екз.

“50 г. Български държавни железници”

На 26 април 1939 г. е пусната в употреба възпоменателна поредица по случай 50-годишнината на Българските държавни железници.

Клишетата са изработени по проекти на художника Б. Ангелушев. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла гланцирана хартия с дебелина 0.060-0.065 мм. Гумировката е светла до бистра, равномерно наслоена и с гланц. Назъбването е гребеновидно с добре изчистени отвори. Цветовете са ярки и слабо нюансирани. Размерите на рамката при всички стойности са еднакви – 33.50x23.00 мм. Качеството е на сравнително добро ниво.

1939, 26 април; Възпоменателни – “50 г. Български железници” 1939 г.; ⊗ Б. Ангелушев; ДМП в ДП, София; гр.наз.: 13 /23x16/; 200/:2x100-10x10/

№355

№356

№357

№358

№355 – 1 лв. /локомотив от 1888 г./ жълтеникавозелена

№356 – 2 лв. /локомотив от 1938 г./ тъмнокафеникавочервена

№357 – 4 лв. /влакова композиция преминава по железопътен мост/ червенооранжева

№358 – 7 лв. /Цар Борис III като локомотивен машинист/ черновиолетовосиня

В записките си М. Малчев описва единствения /открит от него/ куриоз в тази поредица – “7 лв.” без цифрата “7” и без предната /лявата/ чертичка на буквата “л” от “лв.” /само със задната – дясната чертичка на буква “л” и “в.”/. В колекцията му беше открит гореописаният екземпляр с част от еднокръгов печат с черно мастило, от който се вижда годината “39” и последните букви на пощенската станция на български и латински – съответно “BO” и “OVO”.

№	“50 г. Български железници”					✉	
	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	ед. фр.	см. фр.
355	0.05	0.20	0.50	0.02	0.85	10.–	2.–
356	0.05	0.20	0.20	0.02	0.85	3.–	2.–
357	0.40	1.60	0.30	0.06	7.–	5.–	3.–
358	1.–	3.–	10.–	0.50	14.–	50.–	20.–
355-358	1.50	5.–	11.–	0.60	22.50		

Според съставителя тук става дума за макулатура, получена в процеса на отпечатване /попаднало парче хартия между печатарския цилиндър и п.л./, която

преминава през контролата, пусната е в употреба и по този начин се превръща в куриоз. Ако хипотезата на съставителя е близо до истината, то /теоретично – според неоцветеното петно на този куриоз/ би трябвало да съществуват поне още три куриоза с неоцветени петна. Оценката при всички подобни случаи е –:–.

Поредицата върху плик, подпечатана със специален печат “50 г. БЪЛГАРСКИ ДЪРЖАВНИ ЖЕЛЕЗНИЦИ” – 20 лв. Пътувала препоръчано – 30 лв.

Стойностите 4 и 7 лв. са изчерпани още преди края на 1940 г.

Официално обявени тиражи: №355 и №356 по 5000000, №357 – 200000 и №358 – 100000 екз.

“60 г. Българска поща” 1939 г.

На 14 май 1939 г. е пусната в употреба възпоменателна поредица по случай 60 г. от основаването на Българска поща.

Клишетата са изработени по проекти на художника Д. Гюдженев. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла гланцирана хартия с дебелина 0.060-0.065 мм. Гумировката и назъбването са идентични с тези на предишната поредица. Размерите на рамката и при двете стойности са еднакви – 30.00x25.00 мм. Качеството е добро с малки изключения, касаещи центровката.

1939, 14 май; Възпоменателни – “60 г. Българска поща” 1939 г.; © Д. Гюдженев; ДМП в ДП, София; гр.наз.: 13 /21x16/; 200/2x100-10x10/

№359 – 1 лв. /емблемата на българските пощи, телеграфи и телефони/ жълтозелена

№360 – 2 лв. /сградата на Главна Дирекция на ПТТ в София/ аленочервена

От №359 са известни екземпляри с цветно петно в долната част на емблемата във формата на подкова, а от №360 – без първата буква “и” в надписа “дирекция” над централния вход на сградата. И двете разновидности се срещат във всеки п.л. само по веднъж.

№	“60 г. Българска поща”					✉	
	*	**	◎	(*)=⊗	⊞**	ед. фр.	см. фр.
359	0.05	0.12	0.25	0.02	0.52	10.–	1.–
360	0.05	0.13	0.25	0.03	0.60	2.–	1.–
359-360	0.10	0.25	0.50	0.05	1.10		

№359P – 1 лв. с “подкова” ** – 5, ◎ – 10

№360P – 2 лв. без първо “и” в надписа “дирекция” ** – 10, ◎ – 15

№359-60 върху плик, подпечатани със специален печат “60 ГОДИНИ * БЪЛГАРСКИ * ПОЩИ” – без рамка, триредов с емблемата на българските ПТТ и с ед-

нокръгово 22 мм датно клеймо /от големите градове в страната/ с датен указател “1/14.V.939” по 1 лв. за бр.

По случай честването на юбилея са отпечатани /частни издания/ няколко вида пощенски пликове /илюстрирани/ и пощенски карти /отворено писмо/, които са облепвани с поредицата и подпечатвани със специалните печати. Някои от тях са сравнително редки и представляват определен филателен интерес. Подробности – описание, копия и оценки вж. в част VII^a на каталога раздел “Специални печати”.

Официално обявен тираж: 2000000 поредици.

“IX-и юнашки събор” 1939 г.

На 7 юли 1939 г. е пусната в употреба възпоменателна поредица със спортна тематика по случай IX-ия юнашки събор на българските гимнастически дружества, състоял се в София от 8 до 12 с. м.

Клишетата са изработени по проекти на художника Ст. Баджов. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла гланцирана хартия с дебелина 0.060-0.065 мм. Гумировката е светла, равномерно разстлана и с гланц. Назъбването е гребеновидно с добре изчистени отвори. Цветовете са ярки и нюансирани. Качеството е добро.

1939, 7 юли; Възпоменателни – “IX-и юнашки събор” 1939 г.; © Ст. Баджов; ДМП в ДП, София; гр.наз.:13 /16x23/; 200/2x100-10x10/

№361 – 1 лв./гимнастик на висилка/ зелена /23.00x33.50 мм/

№362– 2 лв./значка-емблема на Съюза на българските гимнастически дружества “Юнак”/ карминенорозова /22.75x33.50 мм/

№363 – 4 лв. /атлет дискохвъргач/ шоколадовокафява /22.75x33.50 мм/

№	“IX-и юнашки събор” 1939 г.					✉ [Ⓞ]	
	*	**	⊙ [Ⓞ]	(*)=⊙	⊞**	ед. фр.	см. фр.
361	0.10	0.30	2.50	0.05	1.30	20.–	5.–
362	0.13	0.40	1.50	0.06	1.80	10.–	5.–
363	0.17	0.50	2.50	0.08	2.30	20.–	10.–
364	0.30	1.–	5.–	0.15	4.60	50.–	15.–
365	2.50	8.–	20.–	1.20	40.–	100.–	50.–
361-365	3.–	10.–	30.–	1.50	50.–		

№364 – 7 лв. /свободно съчетание, изпълнявано от юнакия-гимнастичка/ тъмновиолетовоултрамаринена /22.75x33.50/

№365 – 14 лв. /тежкоатлет/ ярковиолетова /23.00x34.00/

В поредицата не са открити разновидности и куриози.

Колонки ☉ и ☒ се отнасят само за експертизирани екземпляри с четлив датен указател до края на 1939 г. Поредицата официално не е изтегляна от употреба, но на практика е “изчерпана” /точната дума е изкупена от търговци-спекуланти/ още преди края на 1939 г.

От 8 до 12 юли на игрище “Юнак” по време на събора са били подпечатани повече от 1000 поредици и още толкова непълни /според М. Малчев/ върху обикновени или илюстровани пликове и пощенски карти със специален печат /не се признава за първодневен/ – “IX СЪЮЗЕНЪ * ЮНАШКИ * СЪБОРЪ * 8-12. VII.1939” /четириредов, без рамка с изображение на юнак в униформа и плътна хоризонтална черта под него/ заедно с еднокръгово датно клеймо – “СОФИЯ * ИГРИЩЕ ЮНАКЪ” със съответния датен указател от 8 до 12. VII. 1939 г. Освен този специален печат в Централната пощенска станция на гр. София през тези 5 дни е употребяван и втори – “IX FETE DES YOUNAKS BULGARES” * “СОФИЯ * SOFIA” /35.5 мм, еднокръгов с датночасов указател за споменатите 5 дати/.

☒I№361-65 – пощенски плик или карта подпечатана с печата “СОФИЯ * ИГРИЩЕ ЮНАКЪ” – 15 лв. Пътувал препоръчано – +5 лв.

☒II№361-65 – пощенски плик или карта подпечатана с печата “IX FETE DES YOUNAKS BULGARES” – 30 лв. Пътувал препоръчано – +5 лв.

Официално обявени тиражи: №361-63 по 180000, №364 – 140000 и №365 – 90000 екз.

“Наводнението в Севлиево” 1939 г.

На 22 септември 1939 г. е пусната в продажба благотворителна поредица с цел – събиране средства за подпомагане на пострадалите от наводнението в гр. Севлиево и околните села.

В ДП, София са препечатани с текст – “Наводнението * 1939” /два реда/ и нови номинални стойности /трети ред/ екземпляри от №114 – 15 ст. /”I-во военно издание.”/, №177, №178, №179 и №180 – съответно 1½, 2, 3 и 5 лв. /”Джеймс Д. Баучер”/. Препечатката е изпълнена с обикновен печатарски шрифт с черно масило. Новата номинална стойност е обозначена с две цифри, помежду с “+”. Първата е основна и само тя се зачита /пресмята/ при облепване на екземпляра върху кореспонденция или др. Втората /с “+” след първата/ е прибавена и се събира за учредения благотворителен фонд. При закупуване се заплащат и двете стойности. Поради тази причина /неотчитане на прибавената стойност при франкиране/ поредицата почти не е използвана за облепване на кореспонденция. Известните подпечатани екземпляри са предимно от документи /на банки, спестовни каси и др. държавни учреждения/ и само една незначителна част от тях са свалени от материали, действително пътували по пощата. По рядкост тези материали съперничат включително и на подобните с екземпляри от “Царска поща”. За съжаление, годината е 1939 /а не 1881./ и интересът на филателистите към тях е малък.

1939, 22 септември; Благотворителни – “Наводнението в Севлиево” 1939 г. – препечатки с текст и нови номинални стойности върху №114, № 177, №178, №179 и №180; ТП в ДП. София

- №366 – препечатка “Наводнението * 1939” и “1 + 1” върху №114 /”а” “б”
 №367 – същия текст и “2+1” върху №177
 №368 – същия текст и “4+2” върху №178
 №369 – същия текст и “7+4” върху №179
 №370 – същия текст и “14+7” върху №180
 Разновидности или куриози при препечатките не са известни.

№	“Наводнението в Севлиево”					✉ _⊙	
	*	**	⊙ _⊙	(*)=	⊞**	ед. фр.	см. фр.
366 а	0.10	0.40	5.–	0.07	1.80	100.–	50.–
366 б	0.35	1.–	10.–	0.15	5.–	50.–	50.–
367	0.10	0.30	5.–	0.05	1.40	250.–	100.–
368	0.10	0.30	5.–	0.05	1.40	300.–	100.–
369	0.10	0.30	10.–	0.05	1.40	350.–	150.–
370	0.10	0.40	25.–	0.08	2.–	500.–	300.–
366-370	0.50	1.70	50.–	0.30	8.–		

Поредицата е била в употреба до края на 1939 г. Тази дата се отнася за кореспонденция и преки пощенски услуги. На 29.XII.1939 г. поредицата е била изтеглена от пощенските станции /поради слаба продажба/ като непродадените количества са предадени на държавни учреждения и др. за облепване на документи, за да може да бъде събрана по-бързо необходимата сума за благотворителния фонд. Не е известно кога и колко средства от тях са постъпили във фонда. В записките си М. Малчев твърди, че до м. декември 1939 г. в този фонд са били преведени едва около 400000 лв. /???

Колонки ⊙_⊙ и ✉_⊙ се отнасят само за експертизирани екземпляри, подпечатани с кръгови датни клейма на пощенските станции с ЧЕРНО мастило и четливи датни указатели до края на 1939 г. Всички останали се оценяват според колонка (*)=⊙.

В“КООП-КАТАЛОГ е посочен тираж от 100000 поредици. В “ДИГЕ” – 103000, а в “ПОЩЕНСКА МАРКА” – 110000. Специално за този случай това е без значение, но съгласете се – от кой да препише съставителят и то така, че да му повярват?!

“Цар Борис III в генералска униформа” 1939-40 г.

В края на 1939 г. е пусната в употреба редовна п.м. от 2 лв. с образа на Царя. Шест месеца по-късно излиза втора редовна п.м. със същия сюжет, но със стойност 1 лв.

Клишетата са изработени по фотографски портрет на Цар Борис III от 1939 г. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла гланцирана хартия

с дебелина около 0.065 мм. Гумировката е бистра, фино разстлана и с гланц. Назъбването е гребеновидно с добре изчистени отвори. Размерите на рамката и при двете стойности са еднакви – 19.00x23.50 мм. Качеството е добро.

1939, 27 декември /?/ – 1940, юли /?/; Редовни – “Цар Борис III в генералска униформа”; ТП в ДП, София; гр.наз.: 12¾ неравномерно /13x16/; 200/2x100-10x10/

№371

№372

№371 – 1. лв. наситенозелена /1940/

№372 – 2 лв. тъмнорозова /1939/

От №372 – 2 лв., са известни две разновидности, повтарящи се само по веднъж в част от п.л. /по всяка вероятност от последните отпечатани/. Първата е с бяло очертание във формата на монокъл пред дясното око на Цар Борис III. Втората – голяма бяла точка пред дясното му рамо.

№	“Цар Борис III” 1939-40 г.					✉	
	*	**	⊙	(*)=⊙	⊞**	ед. фр.	см. фр.
371	0.05	0.10	0.15	0.02	0.45	10.–	1.–
372	0.05	0.15	0.15	0.02	0.65	2.–	1.–
371-372	0.10	0.25	0.30	0.04	1.10		

№372P₁ – 2 лв. с “монокъл” ** = ⊙ – 6 лв.

№372P – 2 лв. с голяма бяла точка пред дясното рамо ** = ⊙ – 5 лв.

Стойността 2 лв. е изчерпана в края на 1942 г.

В каталога “ДИГЕ” се посочва тираж от “по 5 милиона броя за всяка стойност” /вж. “ДИГЕ” 1941 г./. В списание “Пощенска марка” – “един милион екз.”, но не е ясно дали това е общ тираж или за всяка стойност поотделно. В повечето съвременни каталози тиражът е сведен до 500000 поредици, което може би е най-близо до истината. Потвърждава се изводът от предишната поредица.

ВЪЗДУШНА ПОЩА

“Изгледи и самолети” 1940 г.

На 15 януари 1940 г. е пусната в употреба нова поредица, предназначена за въздушна поща. Тя е призната безспорно за най-красивата и изящно оформена от тази тематика.

Клишетата са изработени по проекти на художника-летец К. Икономов. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла гланцирана хартия с дебелина 0.060-0.065 мм. Гумировката е светла, фино разстлана и с гланц. Назъбването е гребеновидно с добре изчистени отвори. Цветовата гама е подбрана изключително сполучливо. Качеството е много добро.

1940, 15 януари; Въздушна поща – “Изгледи и самолети” 1940 г.; © К. Иконо-
мов; ДМП в ДП, София; гр.наз.: 13; №373-83 100/10x10/ №384 25/5x5/

№373 – 1 лв. /пощенски самолет “Юнкерс” 33.50x23.00 мм/ черно-зелена /23x16/

№374 – 2 лв. /полет над Асеновата крепост 22.50x29.50 мм – без надписа “ЦАРСТВО БЪЛГАРИЯ”/ аленочервена /16x23/

№375 – 4 лв. /полет над Бачковския манастир 23.00x30.50 мм – без надписа “ЦАРСТВО БЪЛГАРИЯ”/ оранжечервена /16x23/

№376 – 6 лв. /пощенски самолет на летище “Божурище” 33.50x24.00 мм/ черновиолетовосиня /23x16/

№377 – 10 лв. /полет на самолет над влак и пощенски мотоциклет 23.00x34.00 мм/ тъмнокафява /16x23/

№378 – 12 лв. /самолети над Двореца в София 34.00x23.00 мм/ чернокафява /23x16/

№379 – 16 лв. /полет над връх Ел Тепе дн. Вихрен 33.50x22.50 мм/ тъмноси-
ньовиолетова /23x16/

№380 – 19 лв. /полет над Рилските езера 33.50x23.00 мм/ тъмноултрамари-
нена /23x16/

№381 – 30 лв. /самолет и стилизирана лястовица 22.50x32.50 мм/ тъмноли-
лава /16x23/

№382 – 45 лв. /полет над храм-паметник Ал. Невски 23.00x33.00 мм/ тъмно-виолетовосиня /16x23/

№383 – 70 лв. /полет над връх “Св. Никола” и паметника на Освобождението 23.00x33.50 мм/ карминенорозова /16x23/

№384 – 100 лв. /самолет, устремен към висините на фона на царския вензел/ черносиня /16x23/

При всички стойности цветовете са нюансирани, но при две от тях – 30 и 45 лв., се забелязват големи различия от основното оцветяване. Разбираемо е, че и тук става дума не за сбъркани цветове, а за обикновено допечатване, т.е. – среждаме се с цветове разновидности.

От №384 – 100 лв., са известни екземпляри с прекъсната втора нула в цифрата “100” /нулата е във форма на буква “с”/. Разновидността се повтаря във всеки лист по веднъж.

№	“Изгледи и самолети” 1940 г.					✉ ₀ ВП	
	*	**	⊙ ₀ ВП	(*)=⊗	⊞**	ед. фр.	см. фр.
373	0.03	0.10	2.–	0.01	0.42	–	5.–
374	0.30	1.–	1.–	0.01	5.–	–	5.–
375	0.06	0.20	1.–	0.02	0.85	–	5.–
376	0.06	0.20	1.–	0.02	0.85	20.–	10.–
377	0.06	0.20	1.–	0.02	0.85	20.–	10.–
378	0.08	0.25	1.–	0.03	1.10	25.–	10.–
379	0.10	0.30	1.–	0.04	1.30	30.–	15.–
380	0.10	0.30	1.–	0.04	1.30	40.–	20.–
381	0.30	1.–	2.–	0.10	4.50	50.–	25.–
382	0.60	2.–	4.–	0.12	9.20	70.–	40.–
383	0.30	1.–	2.–	0.10	4.60	60.–	30.–
384	2.–	6.–	35.–	1.–	30.–	100.–	150.–
373-384	3.–	12.–	50.–	1.50	60.–		

№381РЦ – 30 лв. чернокарминенолилава вместо тъмнолилава ** – 40,
* = ⊙ – 25, (*) = ⊗ – 10

№382РЦ – 45 лв. черносиньовиолетова вместо тъмновиолетовосиня
** – 60, * = ⊙ – 35, (*) = ⊗ – 15

№384Р – втората нула в цифрата “100”отворена ** = ⊙ – 50

Колонка ⊙₀ВП се отнася само за експертизирани екземпляри, подпечатани с известния вече печат “POSTE AERIENNE * SOFIA /вж. “Малък гълъб”/. Колонка ✉₀ВП се отнася само за действително пътували по въздушен път затворени писма до всички европейски страни без СССР.

Писмата от полетите до СССР със специалните печати за ВП /вж. част VII^a на каталога/, независимо от франкатурата – до 40 лв. за бр.

Тук трябва да споменем, че в края на 1939 г. има изменение на тарифата за ВП /увеличение/ като същевременно е премахната услугата “БЪРЗА ПОЩА” /”EXPRES”/, отнасяща се за материалите пренасяни по въздушен път. В записките си М. Малчев само споменава за такава промяна без да посочва новата тарифа. Въпреки упоритото търсене до днес съставителят не е успял да открие разпоредбата за това изменение, но от материалите с които разполага /или е виждал/ е ус-

тановил, че за Америка, Австралия и Япония тарифата е увеличена с около 30% /??. За подробности относно тарифите за ВП /известните на съставителя/ вж. в част VII^a на каталога.

Официално обявени тиражи: 373-74 по 5000000, №375 – 1000000, №376 – 500000, №377-80 по 300000, №381 – 200000, №382 – 100000, №383 – 75000 и №384 – 50000 екз.

“100 г. пощенска марка” 1940 г.

На 19 май 1940 г. е пусната в употреба възпоменателна поредица по случай 100-годишнината от издаването на първата в света пощенска марка /“Черното пени” – Великобритания, 6.V.1840 г./.

Клишетата са изработени по проекти на художника Н. Бисеров. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла гланцирана хартия с дебелина 0.060-0.065 мм. Гумировката е светла, равномерно разстлана и с гланц. Назъбването е гребеновидно с добре изчистени отвори. Двете стойности, от които се състои поредицата са с еднакъв сюжет и размери на рамката – 22.50x33.00 мм. Качеството е добро.

1940, 19 май; Възпоменателни – “100 г. пощенска марка” 1940 г.; © Н. Бисеров; ДМП в ДП, София; гр.наз.:13 /16x23/; 200/2x100-10x10/

№385

№386

№385 – 10 лв. /факсимиле на първата българска пощенска марка – 5 сантиметим/ черномаслинозелена

№386 – 20 лв. /вж. 385/ черносиня

В поредицата не са открити разновидности или куриози.

В началото на 1941 г. между филателистите в София се появяват неназъбени екземпляри на оригинална хартия с оригиналните цветове, но без гумировка. По всичко личи че се касае за одобрени проби за цвят.

В записките си М. Малчев твърди, че неназъбените листове са попаднали у търговеца Борис Асенов заедно с партидата, която е закупил от пощенската станция в София. Пак там е отбелязано, че Г. Кусев ги е закупил от Б. Асенов /200 бр. от 10 лв. и 100 бр. от 20 лв./ за голямата навремето сума от 28000 лв. /едно на друго по около 90 лв. за бр./ Г. Кусев ги е разпродал по 250 лв. бройката. М. Малчев си е купил от него две карета за 2000 лв. В колекцията му последните бяха открити заедно с още един чифт от 10 лв. Няма обяснение, защо листът с №386 е само от 100 къса.

Поредицата официално не е изваждана от употреба. В края на 1940 г. почти всички непродадени количества от нея са били изкупени от търговци-спекуланти с очакването че цената ѝ ще се повиши неколкосткратно. Това в действителност става след три години, но инфлацията през военните години изяжда изцяло повишение-

то. Голяма част от така закупените със спекулативна цел поредици са изнесени в чужбина /Австрия и Германия/, но едва ли и там са били продадени изгодно.

№	“100 г. пощенска марка”					✉ [Ⓞ]	
	*	**	⊙ _Ⓞ	(*)=	⊞**	ед. фр.	см. фр.
385	0.30	1.–	3.–	0.15	4.50	40.–	15.–
386	0.30	1.–	4.–	0.15	4.50	60.–	20.–
385-386	0.50	2.–	7.–	0.30	9.–		

□№385П – 10 лв. неназъбена двойка ** – 100 (*) – 50

□№386П – 20 лв. неназъбена двойка ** – 150 (*) – 70

За деня на валидирането в София е изготвен специален печат – осмоъгълен /разстояние между две срещуположни успоредни страни – 21 мм/ с вътрешен кръг /диаметър – 13 мм/, използван с черно мастило. Между осмоъгълника и вътрешния кръг се чете – “СТО ГОДИНИ ПОЩЕНСКА МАРКА * 1840”, а вътре в кръга /на 5 реда/ – “СОФИЯ * 6/19 * V * 940 * SOFIA”. С този печат са подпечатани няколкокостотин пощенски плика с поредиците върху тях. Цена – 10 лв. за бр.

По случай събитието са изготвени /частни издания/ илюстрирани пликосе с ограничен тираж. Описание и оценки – вж. част VII^а на каталога. Пътувалите материали облепени с екземпляри от поредицата са сравнително редки. За редовно пътували по пощенски път вътре в страната се признават само тези с ПРЕПОРЪКА.

Официално обявен тираж: 300000 поредици.

“Присъединяването на Южна Добруджа” 1940 г.

Възпоменателна поредица по случай възвръщането на Южна Добруджа към България, пусната в употреба на 20.IX.1940 г.

Клишетата са изработени по проекти на художника Б. Ангелушев. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е гладка бяла, добре пресована обикновена хартия с дебелина 0.065-0.070 мм. Гумировката е бистра, фино разстлана и с гланц. Назъбването е гребеновидно с добре изчистени отвори. Качеството е много добро.

1940, 20 септември; Възпоменателни – “Присъединяването на Южна Добруджа” 1940 г.; ⊙ Б. Ангелушев; гр.наз.: 13; 200/2x100-10x10/

№387

№388

№389

№390

№387 – 1 лв. /девойка и момък в добруджански носии 23.00x33.50 мм/ чернозелена /16x23/

№388 – 2 лв. /български знамена, веещи се над добруджански ниви

23.00x33.50 мм/ червена /16x23/

№389 – 4 лв. /картата на Южна Добруджа 33.50x22.50 мм/ чернокафява /23x16/

№390 – 7 лв. /вж. №389/ тъмносиня, черносиня

При всички стойности присъства ликът на Цар Борис III в медальон с царска корона над него.

Поредицата е от най-добре изчистените до 1940 г. Разновидности, куриози или опитни екземпляри не са известни.

№	“Присъединяването на Южна Добруджа” 1940 г.					✉	
	*	**	⊙	(*)=	⊞**	ед. фр.	см. фр.
387	0.03	0.10	0.20	0.01	0.42	5.–	1.–
388	0.03	0.10	0.15	0.01	0.45	2.–	1.–
389	0.05	0.15	0.25	0.03	0.65	5.–	2.–
390	0.10	0.65	0.40	0.05	3.10	10.–	4.–
387-390	0.20	1.–	1.–	0.10	4.60		

Поредицата върху плик или пощенска карта – илюстрирани /частно издание/, подпечатана със специален печат /не се признава за първодневен/ – без рамка, четириредов /“21.IX.1940 * О, ДОБРУДЖАНСКИ КРАЙ, * ТИ НАШЪ СИ ЗЕМЕНЪ РАЙ * СОФИЯ – SOFIA”, в горната му лява част над първия ред – “21.IX.1940” е обозначена картата на Южна Добруджа/ с черно мастило – 3 лв. за бр. Пътувалите препоръчано – по 5 лв.

Официално обявени тиражи: №387 и №388 по 2000000, №389 – 500000 и №390 – 200000 екз.

“Стопанска пропаганда – малък формат” 1940-42 г.

В края на 1940 г. и през следващите две години са пуснати в употреба редовни пощенски марки само от стотинкови стойности, предназначени предимно за франкиране на печатни произведения, пощенски разписки и за допълване таксата при други услуги с незакръглени левови стойности. Или поне така се е твърдяло навремето.

Клишетата са изработени по проекти на художника А. Анев. Отпечатването е извършено в ДП, София в един период около две години, поради което едни и същи стойности са отпечатвани по различни поръчки на различни по вид и състав хартии с различна дебелина и гумировка. Назъбването при всички е гребеновидно, а форматът им е малък – оттам и произхода на наименованието. Цветовете на отпечатаните върху гланцирана хартия са ярки и наситени, докато тези върху обикновената са по-бледи и матирани, което се дължи на попиването на мастилото в нея. Качеството при първите две стойности е много добро, докато при останалите е на по-ниско ниво.

1940-42; Редовни – “Стопанска пропаганда – малък формат” 1940-42 г.; ⊗ А. Анев; ТП в ДП, София; наз. гр.: 13; №391-92 /11x15/, №393-95 /15x11/; №394a₁ и a₂ с в.зн. III; 200/2x100-10x10/

№391

№392

№393

№394

№391 – 10 ст. /овощарство 15.50x21.50 мм/ червенооранжева

а/ пор. 5526/41 г. на бяла гланцирана хартия с дебелина около 0.065 мм /по-светло оцветена от “а”/

б/ пор. 2762/42 г. на бяла гланцирана хартия с дебелина 0.055-0.060 мм.

№392 – 15 ст. /пчеларство 15.50x21.50 мм/ в различни тонове на синия цвят:

а/пор. 2875/40 г. синя на бяла гланцирана хартия с дебелина 0.060-0.065 мм

б/ пор. 6524/41 г. синя /подобна на “а”, но с леко сив оттенък/ на бяла гланцирана хартия с дебелина около 0.060 мм

в/ пор. 2763/42 г. синя /по-светла от “а”/ на бяла гланцирана хартия с дебелина 0.065-0.070 мм

№393 – 30 ст. /земеделие 22.00x15.50 мм/ в различни нюанси на кафявия цвят:

а/ пор. 4241/41 г. маслинокафява на бяла гланцирана хартия с дебелина на 0.060-0.065 мм

б1/ пор. 2764/41 г. сивокафява на обикновена хартия с дебелина над 0.050 до 0.060 мм

б2/ пор. 2764/41 г. сивокафява на много тънка обикновена хартия с дебелина около 0.045 мм

№394 – 50 ст. /овцевъдство 22.00x15.50 мм/ синьовиолетова

а1/ пор. 836/41 г. на бяла гланцирана хартия с в.зн. IIIа и дебелина над 0.060 до 0.070 мм

а2/ пор. 836/41 г. на същата хартия с в.зн. IIIб

б/ пор. 2765 на обикновена хартия с дебелина 0.075-0.080 мм

№395 – 50 ст. /вж. 394 / жълтеникавозелена пор. 726/42 г. на обикновена хартия с дебелина 0.065-0.070 мм

Разликите в дебелините на различните видове хартии е толкова малка, че се установява само с помощта на микрометър. Привидните разлики /прилики/ при някои поръчки се дължат и на различно напластената гумировка, която варира от безцветна /бистра/ до светлокремава, бледожълта и дори бледомаслинокафява. По нея също трудно се различават отделните поръчки, защото една и съща поръчка, изпълнена на една и съща хартия, се среща с различна по цвят и наслойване гумировка.

№	“Стопанска пропаганда – малък формат” 1940-42 г.					✉	
	*	**	⊙	(*)=	⊞**	ед. фр.	см. фр.
391 а	0.02	0.05	0.10	0.01	0.22	–	2.–
391 б	0.02	0.05	0.10	0.01	0.22	–	2.–
392 а	0.02	0.05	0.10	0.01	0.22	–	2.–
392 б	0.02	0.05	0.10	0.01	0.22	–	2.–
392 в	0.02	0.05	0.10	0.01	0.22	–	2.–

393 а	0.02	0.05	0 10	0.01	0.22	–	2.–
393 б ₁	0.02	0.05	0.10	0.01	0.22	–	2.–
393 б ₂	0.05	0.15	0.40	0.02	0.70	–	5.–
394 а ₁	0.02	0.05	0.10	0.01	0.22	3.–	2.–
394 а ₂	0.02	0.05	0.10	0.01	0.22	3.–	2.–
394 б	0.02	0.05	0.05	0.01	0.22	5.–	3.–
395	0.03	0.10	0.20	0.01	0.42	3.–	2.–

Интересът към пътувалите материали, облепени с екземпляри от тази поредица е минимален, затова и оценките им са символични. Но и тук /както беше споменато при поредицата “С лъвчета и цифри”/ се срещат изключително редки смесени франкатури, които не са посочени в таблицата за оценка. Такива са между споменатите вече две поредици както и см. фр. от следните три издания – “С лъвчета и цифри”, “Стопанска пропаганда – малък формат” и “Стопанска пропаганда – голям формат” 1940-44 г. Подобни затворени писма са филателни редкости и оценките им надхвърлят 200 лв. Описание, копия и подробности – вж. част VII^а на каталога.

Тиражите на отделните стойности не са уточнени, но при всички случаи са седемцифрени.

“Цар Борис III и коронка” 1940-44 г.

На 2^{ри} септември 1940 г. /възможно е по едно и също време с пускането в употреба на 15 ст. от “Стопанска пропаганда малък формат”/ в София са пуснати в употреба стойности от 1 и 2 лв. редовни п.м. с лика на Цар Борис III и коронка в левия горен ъгъл на екземплярите. Стойността е отпечатана в горния десен ъгъл. Клишетата са изработени по известен фотографски портрет на Царя от началото на 1940 г.

В един период от около четири години със същия образ, но с различни стойности са отпечатани общо между 45 и 50 милиона екз. върху различна по вид хартия, с различна дебелина, гумировка и назъбване /нещо, напомнящо ни изданията “Малък лъв”/. Тук отделните поръчки /съответно различните по време издания/ ще бъдат разгледани като една поредица, разделена на три групи според назъбването /нещо пак като “Малък лъв” – софийски издания/. Качеството на отделните поръчки /изпълнението им/ е НАЙ-РАЗЛИЧНО – от много добро до ниво макулатура. Оценките в таблицата се отнасят за екземпляри с добро качество и съответните изисквания към него. Размерите на рамката при всички стойности и поръчки е еднакъв – 18.50x23.00 мм.

Някои от изданията /изпълнените поръчки/ изобщо не са пускани в употреба. Други /частично или изцяло/ са преработени /препечатани/ с лозунги /вж. “Препечатки с лозунги 1945 г./ или са били пригодени /пак чрез препечатване/ за въздушна поща /вж. “Препечатки с ОФ и самолет” 1945 г./.

Все още липсват задълбочени и достоверни /разбирай паралелно проверени/ изследвания не само за пътувалите материали, но и за отделните екземпляри и стойности от поредицата, особено за линейно назъбените, които са и по-редки. Продължава откриването на неизвестни до днес със смесено линейно назъбване. За уточнени могат да се приемат само поръчките, по които са отпечатани различните издания – т.е. това, което М. Малчев е извършил /подредил и описал, за изс-

ледване едва ли би могло и да се говори/ преди повече от 50 години.

Както беше споменато по-горе поредицата ще бъде разделена на три части: I-ва – назъбени гребеновидно 13, II-ра – назъбени линейно $9\frac{3}{4}$, $10\frac{1}{4}$ и $11\frac{1}{2}$ и III-та – назъбени линейно смесено $9\frac{3}{4}:10\frac{1}{4}$, $9\frac{3}{4}:11\frac{1}{2}$, $10\frac{1}{4}:11\frac{1}{2}$, $11\frac{1}{2}:10\frac{1}{4}$ и др. Необходимо е да се добави, че поради некачественото изпълнение на част от поръчките гореупоменатите назъбвания се срещат и като НЕРАВНОМЕРНИ такива. Какво ще рече това? Пример – измерваме прецизно отделен екземпляр и установяваме, че назъбването е нестандартно, т.е. не отговаря на нито едно от горните – нито е точно $9\frac{3}{4}$, нито – 10. При подобни случаи, а те не са малко, особено при линейно назъбните от 1 лв. измерването ЗАДЪЛЖИТЕЛНО трябва да се направи върху блок от същата поръчка /№/ или най-малко – каре. При това положение вече е сравнително по-лесно да се прецени какъв е точният индекс на назъбването, който при всички подобни случаи е приблизителен – т.е. приемаме по-близкия размер и отбелязваме, че става дума за неравномерно назъбване. Подобни случаи, макар и не толкова често /фрапиращи/ се забелязват и при други поредици. Навсякъде в каталога са обозначени – с НЕРАВНОМЕРНО. Пак в тази поредица се сблъскваме с още един феномен добре известен на западните ни колеги, но недостатъчно популяризиран у нас. Става въпрос за т.н. формат на п.м. с гребеновидно назъбване. И на начинаещите филателисти е добре известно, че п.м. в един п.л., назъбени гребеновидно са еднакви, т.е. ако от един такъв п.л. направим един биндел, то последният би трябвало да се проектира /поставен върху равна повърхност/ КАТО ЕДНА ЕДИНСТВЕНА п.м. Но така ли е винаги и при всички случаи?

Поне що се отнася до поръчките /изданията/ от 1944 г. това не винаги е така. Всеки, който разполага с по-голямо количество от тези издания би могъл и сам да го установи. Какво се наблюдава?

В един и същ п.л. се срещат екземпляри, при които отворите /продупчването, назъбването/ не са с еднакъв брой – т.е. не са със стандартните 13x16 продупчвания при всички екз. Обикновено в долните хоризонтални редове се откриват екз. с т.н. голям формат – 13x17 и с т.н. малък формат 13x15. Разликата във височините между големия и малкия формат надхвърля 2 мм. Въпреки че подобни случаи са разновидност в назъбването според съставителя не би трябвало да им се поставят по-високи оценки. “МИХЕЛ” не споделя това становище, но това си е негов проблем. При българските пощенски марки разновидностите и курioзите /известните до днес/ са напълно достатъчно и поне в настоящия момент увеличаването им е повече от нежелателно.

I-ва група – назъбени гребеновидно 13

1940, септември – 1944; Редовни – “Цар Борис III и коронка”; ТП в ДП, София; гр.наз.: 13 /13x16/; 200/2x100-10x10/ само поръчка 43/44 г. 190/90-10x9+100-10x10/

№396I – 1 лв. в различни нюанси и тонове на зеления цвят:

а/ пор. 663/40 г. на бяла гланцирана хартия с дебелина около 0.065 мм и бяла гумировка с гланц

б₁/ пор. 2766/41 г. на бяла гланцирана хартия с дебелина 0.070-0.075 мм, с воден знак IIIа и бистра гумировка с гланц

б₂/ пор. 2766/41 г. на същата хартия със същата дебелина и гумировка, но с воден знак IIIб

б₃/ пор. 2766/41 г. на обикновена /негланцирана/ хартия с дебелина 0.050-0.055 мм и светла гумировка с по-малко гланц

в₁/ пор. 6275/42 г. на обикновена хартия с дебелина около 0.070 мм и бяла гумировка с гланц

в₂/ пор. 6275/42 г. на обикновена хартия с дебелина под 0.060 мм и бледожълта гумировка с по-малко гланц

г/ пор. 6444/42 г. на бяла добре пресована хартия с дебелина около 0.075 мм и светла гумировка с по-малко гланц

д/ пор. 43/44 г. на сивобяла долнокачествена хартия с дебелина 0.050-0.060 мм и с кремава до светла гумировка – тънко и неравномерно разстлана /на места с пропуски – негумирани петна или ивици/ в преобладаващата част от п.л.

е/ пор. 126/44 г. на обикновена бяла хартия с дебелина около 0.075 мм и бистра гумировка с гланц

№397I – 2 лв. в различни нюанси и тонове на червения цвят:

а/ пор. 664/40 г. /вж. №396Iа/

б₁/ пор. 2767/41 г. /вж. №396Iб₁/

б₂/ пор. 2767/41 г. /вж. №396Iб₂/

б₃/ пор. 2767/41 г. /вж. №396Iб₃/

в₁/ пор. 728 /?? – съставителят не е убеден в съществуването на тази

в₂/ пор. 728 поръчка – не е виждал подобен мирезим/

г/ пор. 6445/42 г. /вж. №396Iг/

д/ пор. 698/44 г. /вж. №396Iд/

е/ пор. 5337/44 г. на бяла добре пресована хартия с дебелина 0.080-0.085 мм и бяла гумировка с гланц

№398I – 4 лв. в различни нюанси на оранжевия цвят:

а/ пор. 2768/41 г. /вж. №396Iб₃/

б₁/ пор. 837/42 г. /вж. №396Iб₃, но с бистра гумировка/

б₂/ пор. 837/42 г. на обикновена хартия с дебелина 0.085 мм

б₃/ пор. 837/42 г. на обикновена хартия с дебелина около 0.070 мм.

в₁/ пор. 6277/44 г. /вж. №396Iв₁/

в₂/ пор. 6277/44 г. /вж. №396Iв₂/

в₃/ пор. 6277/44 г. /вж. №396Iг/

№399I – 6 лв. виолетова:

а₁/ пор. 403/44 г. на обикновена хартия с дебелина 0.065-0.070 мм и светла гумировка

а₂/ пор. 403/44 г. на подобна хартия с дебелина над 0.055 до 0.060 мм и по-бистра гумировка

№400I – 7 лв. в различни тонове на синия цвят:

а₁/ пор. 2769/41 г. /вж. №396Iб₁/

а₂/ пор. 2769/41 г. /вж. №396Iб₂/

а₃/ пор. 2769/41 г. /вж. №396Iв₁/

б/ пор. 402/44 г. /вж. №399Iа₁ /

№401I – 10 лв. в различни тонове на синьозеления цвят:

а₁/ пор. 562/41 г. /вж. №396Iб₁/

а₂/ пор. 562/41 г. /вж. №396Iб₂/

б/ пор. 5970/41 г. /вж. №396Iбз/

От №396 са извести одобрени проби за цвят /неназъбени/ на тъмнохромовожълта хартия /чернова или амбалажна/ с много ниско качество – лошо пресована, със сламки и дебелина 0.075-0.080 мм, без гумировка. Открити са и неназъбени екз. от същия номер на бяла добре пресована хартия с дебелина около 0.075 мм, без гумировка.

От №397 също са известни неназъбени екземпляри на бяла обикновена хартия с дебелина около 0.075 мм, но с гумировка /1942 г. ??/.

№	Гребеновидно назъбени 13					✉	
	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	ед. фр.	см. фр.
396I а, в ₁ , в ₂	0.03	0.08	0.04	0.01.	0.34	5.–	1.–
396I б ₁ ,б ₂	0.04	0.12	0.05	0.01	0.50	5.–	1.–
396I б ₃	0.07	0.25	0.05	0.02	1.10	5.–	1.–
396I г, д	0.02	0.05	0.04	0.01	0.22	5.–	1.–
396I е	0.05	0.15	0.05	0.02	0.70	5.–	1.–
397I а	0.04	0.12	0.05	0.01	0.50	1.–	1.–
397I г, б ₁ , б ₂	0.06	0.20	0.05	0.01	0.85	1.–	1.–
397I б ₃	0.30	1.–	0.10	0.02	5.–	3.–	2.–
397I д, е	0.03	0.10	0.04	0.01	0.42	1.–	1.–
398I а, б ₁	0.10	0.30	0.06	0.01	1.30	2.–	2.–
398I б ₂ , б ₃	0.05	0.15	0.06	0.01	0.65	2.–	2.–
398I в ₁ , в ₂ , в ₃	0.03	0.10	0.05	0.01	0.42	2.–	2.–
399I а ₁	0.03	0.10	0.30	0.01	0.42	10.–	4.–
399I а ₂	0.30	1.–	0.50	0.10	5.–	20.–	6.–
400I а ₁ ,а ₂	0.05	0.15	0.10	0.01	0.65	4.–	2.–
400I а ₃ ,б	0.03	0.10	0.10	0.01	0.42	4.–	2.–
401I а ₁ ,а ₂	0.10	0.30	0.20	0.03	1.30	7.–	4.–
401I б	0.15	0.50	0.25	0.05	2.20	10.–	6.–

☐№396П₁ – 1 лв. неназъбена на хромовожълта хартия /лошокачествена/ в двойка (*) – 100

☐№396П₂ – 1 лв. неназъбена на бяла добре пресована хартия в двойка (*) – 60

☐№ 397 – 2 лв. неназъбена на бяла добре пресована хартия в двойка ** – 120

Всички издания /изпълнени поръчки/ от I-ва група – назъбени гребеновидно 13, са били в редовна употреба и се срещат върху действително пътували по пощата материали до средата на 1945 г. Повечето са със съвсем относителна филателна стойност с изключение на тези от териториите на Югославия и Беломорска Тракия, които са били с българска администрация по време на Втората световна война. Техните оценки са значително по-високи и не са включени в таблицата.

Описание на печатите, периода на употреба и оценки – вж. VII^a част на каталога.

Описанието на отделните позиции в тази и следващите групи е заимствано от “КООП-КАТАЛОГ”, записките на М. Малчев и собствените изследвания на съставителя по темата, които все пак не са достатъчни, поради липса на необходимия материал от по-редките назъбвания и някои милезими.

II^a група – назъбени линейно:

A – 9¾ [9¾⁺], Б – 10¼ [10⁺] и В – 11½

Някои от поръчките – известните от I^{ba} група, се повтарят и тук. По всяка вероятност стойностите от 1, 2 и 4 лв. са били допечатвани веднага след отпечатването на партидите от предната група, но са били назъбвани на други машини – такива за линейно назъбване. Бомбардировките, извършени от англо-американската авиация през януари и март 1944 г. опожаряват и почти разрушават Държавната печатница в София. Възможно е и част от машините да са били пострадали или други причини /ремонт/ да са ги направили временно негодни за работа. Според М. Малчев това е причината една и съща поръчка да се изпълни на няколко партиди в различно време /години/, с различно по вид назъбване, на различна хартия и с различна гумировка. Доказателство за това е последната пощенска марка – “Цар Симеон II”, издадена през м. юни 1944 г., която също е и с гребеновидно и с линейно назъбване, което недвусмислено потвърждава, че по едно и също време в ДП са се отпечатвали стойности от “Цар Борис III и коронка” и марката “Цар Симеон II”, които пак по едно и също време са назъбвани и гребеновидно и линейно.

Но както и да е било /това не е толкова важно/ един факт е безспорен – стойностите от тези две поредици са последните, които са известни с тези два вида различни назъбвания в Царство България.

1944, май, юни, юли*; Редовни – “Цар Борис III и коронка”; ТП в ДП, София; лин.наз.: А – 9¾, Б – 10¼ и В – 11½; 200/2x100-10x10/, само пор. 43 и 44/44 г. 190/90-10x9+100-10x10/

Навсякъде годината след поръчката означава година на отпечатването, а не на пускане в употреба. Няма достоверни /потвърдени/ сведения, че екземплярите с линейно назъбване са били в редовна употреба. По всяка вероятност по една и съща поръчка са се отпечатвали количества в различни години, защото е несериозно да се приеме, че са пуснати в употреба само гребеновидно назъбените, а САМО линейно назъбените са останали на склад. Още повече – тук не става дума за една или две поръчки. Няма логика за задържане само на линейно назъбените и то избирателно. Възможна е и друга хипотеза – това количество, известно днес като линейно назъбени да е било отпечатано още през 1941, 42 или 43 г., но печатните листове да са останали неназъбени и впоследствие – през 1944 г., да са били назъбени. Съществуват и други предположения, но няма документални доказателства за нито едно от тях. Примерно – линейно назъбените в края на 1944 г. да са били предопределени за препечатване с “ОФ и самолет” или лозунги, а впоследствие да се е преценило, че подобни количества не са необходими. Известни са линейно назъбени само от 1,2 и 4 лв. Само тези стойности са били препечатвани. Няма известни линейно назъбени от 6, 7 и 10 лв., което е косвено доказа-

---

* Това са предполагаемите от съставителя месеци, когато са отпечатани или назъбвани линейно п.м. от упоменатите в главата поръчки. Това е и времето на отпечатване и назъбване на п.м. с лика на Цар Симеон II – първоначално гребеновидно и впоследствие линейно – б.с.

телство.

А – назъбени линейно 9³/₄:

№396IIA – 1 лв. пор. 126/44 г. /предполагаема/ на бяла добре пресована хартия с дебелина 0.075-0.080 мм /вж. №396Ie/

№397IIA – 2 лв. пор. 5337/44 г. /предполагаема/ на подобна хартия с дебелина 0.080-0.085 мм /вж. №397Ie/

Б – назъбени линейно 10¹/₄:

№396IIB – 1 лв. пор. 126/44 г. /вж. №396Ie/

№397IIB – 2 лв. пор. 5337/44 г. /вж. №397Ie/

В – назъбени линейно 11¹/₂:

№396IIB – 1 лв. пор. 43/44 г. /вж. №396Id/

№397IIB – 2 лв. пор. 698/44 г. /вж. 307Id/

№398IIB – 4 лв.:

а/ пор. 837/44 г. /вж. №398Ibз/

б/ пор. 2768/44 г. /вж. № 398Ia/

в/ пор. 6277/44 г./вж. №398Ib₁/

№	Назъбени линейно: А – 9 ³ / ₄ [9 ³ / ₄ +], Б – 10 ¹ / ₄ [10+], В – 11 ¹ / ₂					☒	
	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	ед. фр.	см. фр.
396IIA	40.–	100.–	–	20.–	500.–	–	–
397IIA	40.–	100.–	–	20.–	500.–	–	–
396IIB	0.60	3.–	–	0.20	15.–	–	–
397IIB	0.40	2.–	–	0.10	10.–	–	–
396IIB	0.03	0.10	–	0.01	0.42	5.–	1.–
397IIB	0.03	0.10	–	0.01	0.42	2.–	1.–
398IIBa	0.25	1.–	–	0.05	4.50	3.–	2.–
398IIBб	0.35	1.50	–	0.05	7.–	4.–	3.–
398IIBв	0.25	1.–		0.05	4.50	3.–	2.–

III-та група – назъбени линейно смесено:

А – 9³/₄:10¹/₄, Б – 9³/₄:11¹/₂, В – 10¹/₄:11¹/₂, Г – 11¹/₂:10¹/₄ и др.

Екземплярите от тази група са с назъбвания – производни от предната група /подобно на тези при “Малък лъв” – Виенско издание/. Въпреки че не са известни милезими от някои смесено назъбени, би могло да се предположи с голяма доза сигурност, че и поръчките са едни и същи с тези от предидущата, защото хартията, дебелината ѝ, гумировката и цветовете са идентични. Със смесено линейно назъбване са известни САМО екземпляри от стойностите 1 и 2 лв.

А – назъбени линейно смесено 9³/₄:10¹/₄:

№396IIIA – 1 лв. /предполагаема/ пор. 126/44 г. /вж. №396Ie/

№397IIIA – 2 лв. /предполагаема/ пор. 5337/44 г. /вж. №397Ie/

Б – назъбени линейно смесено 9³/₄:11¹/₂:

№396IIIB – 1 лв. /предполагаема/ пор. 126/44 г. /вж. №396Ie/

№397IIIB – 2 лв. /предполагаема/ пор. 5337/44 г. /вж. №397Ie/

В – назъбени линейно смесено 10¹/₄:11¹/₂:

№396IIIB – 1 лв. пор. 126/44 г. /вж. №396Ie/

№397IIIB – 2 лв. пор. 5337/44 г. /вж. №397Ie/

Г – назъбени линейно смесено $11\frac{1}{2}:10\frac{1}{4}$:

№396IIIG – 1 лв. пор. 126/44 г. /вж. №396Ie/

№397IIIG – 2 лв. пор. 5337/44 г. /вж. №397Ie/

Гореупоменатите линейно смесени назъбвания без В – $10\frac{1}{4}:11\frac{1}{2}$, са ИСКЛЮЧИТЕЛНО РЕДКИ, но интересът на филателистите към тях е все още относително малък.

Още няколко думи за неравномерното назъбване $9\frac{3}{4}$ няма да бъдат излишни. Последното /както беше споменато по-преди/ е класифицирано като неравномерно, защото се среща при две, три или повече неразкъсани п.м. /каре или по-голям блок/ с различия, надхвърлящи приетата от филателистите най-малка кратна величина при измерване – $\frac{1}{4}$. В една е по-близо до $9\frac{3}{4}$, в друга – по-близо до 10, в трета е точно $9\frac{3}{4}$, а в пета или шеста може да бъде точно 10, $10\frac{1}{4}$ или равна между тях. Последното недвусмислено ни навежда на мисълта, че не би трябвало да търсим вината само в машината за назъбване. Много голяма е вероятността да има определено приплъзване на п.л. по време на продупчването, което в крайна сметка е довело и до този резултат – неравномерно назъбване в ЧАСТ от п.л., а не при всички екземпляри в него. Измерени по дължината на назъбването три-четири или повече екземпляра /в подобен п.л./ никога не отговарят на стандартните размери на приетите от нас /филателистите/ назъбвания през $\frac{1}{4}$. Тези /или подобни/ случаи едва ли някои биха класифицирали като пълноценни разновидности /при назъбването/ или куриози. Но какви са те в същност?

Теоретично разгледан въпросът ни отвежда при макулатурите, получени при назъбването, които никоя контрола не би могла да установи и отдели, защото едва ли би се намерил някой, който да измерва всяка отделна п.м. в п.л. – и като така, след тяхната продажба от пощенските станции, ЗАДЪЛЖИТЕЛНО би трябвало да ги приемем за куриози с относителна стойност. Или поне на теория би трябвало да бъде така – неравномерното назъбване не е нищо друго освен грешка или неточност, допусната при последната операция, затваряща целия процес на маркоиздаването. Според съставителя неправилно е становището грешките /куриозите/ да са само монопол на етапа отпечатване и да се търсят само при него. Защо ли? Защото повечето от тези грешки биха могли да бъдат направени нарочно. Примери колкото щеш – особено що се отнася до т.н. сбъркани цветове, допечатването и най-вече препечатките. При назъбването това на практика е невъзможно.

Допустимо е да се намери някой корифей-теоретик /сакън, да не помислите, че е от набедените/, който да не се съгласи с гореизложените доводи, но това си е лично негов проблем. Не би трябвало да се забравя, че на практика 2 и 2 не винаги е 4. Специално в българското маркоиздаване подобни “парадокси” не са изключение. Необходими са само малко повече упоритост, автентичен материал и разбира се последователен логичен анализ, за да ги открием. И със сигурност бихме ги открили при много български поредици стига да имаме нужното време.

Тук е мястото да споменем, че в записките на М. Малчев /както и в “КООП-КАТАЛОГ” се съобщава /дори е извършено и каталогизиране в последния/ за съществуването на още няколко куриозни назъбвания /вж. №602 и №604 – 2 лв. пор. 5337/44 г. “КООП-КАТАЛОГ”/. Първото е $10\frac{1}{4}:10\frac{1}{4}:10\frac{1}{4}:13$, второто – $10\frac{1}{4}:13:10\frac{1}{4}:11\frac{1}{2}$ и третото $10\frac{1}{4}:11\frac{1}{2}:10\frac{1}{4}:13$. В интерес на истината описаните три назъбвания бяха открити в колекцията на М. Малчев /вж. копието/, но за съжаление и въпреки експертизите на П. Караиванов не се оказаха достатъчни за да потвърдят автентичността на назъбванията. Сериозните филателисти едва ли биха приели съществуването им без наличието най-малко на каре, в което назъбването 13 се явява в средата, т.е. разделя четирите п.м. на два вертикални чифта.

Съставителят също не е склонен да приеме за доказано съществуването им и по две други не маловажни причини. Първата – виждал ли е някой някога българска п.м. назъбена линейно 13, защото ако назъбването не е линейно 13, то какво би могло да бъде – едва ли е било възможно на времето една и съща п.м. да бъде назъбена от трите страни линейно, а от четвъртата – гребеновидно. И втората – възможно ли е само един ред /независимо хоризонтален или вертикален/ и то в средата на п.л. да бъде назъбен различно от всички други хоризонтални и вертикални редове в същия този п.л.? Ако е краен /независимо хоризонтален или вертикален/ подобно назъбване е възможно, но за вътрешен ред ...?

От всичко казано по-горе е видно, че са необходими и други изследвания по въпроса за назъбването, защото едва ли филателистите биха приели и становището на съставителя като от последна инстанция.

Навсякъде, където се споменава или е обозначено лин. наз. $9\frac{3}{4}$ трябва да се знае, че става дума и за лин. наз. между $9\frac{3}{4}$ и 10, т.е. $9\frac{3}{4}+$, което не би могло да се измери с точност поради неравномерността на назъбването. При назъбването $10\frac{1}{4}$ положението е идентично – става дума и за лин. наз. 10^+ . Оценките са еднакви.

№	Назъбени линейно смесено:			
	* _⊙	** _⊙	(*)=⊗	⊞** _⊙
396IIIA	15.–	50.–	5.–	250.–
397IIIA	15.–	50.–	5.–	250.–
396IIIB	40.–	100.–	20.–	500.–
397IIIB	40.–	100.–	20.–	500.–
396IIIV	0.06	0.20	0.03	0.90
397IIIV	0.06	0.20	0.03	0.90
396IIIG	20.–	80.–	10.–	450.–
397IIIG	20.–	80.–	10.–	450.–

Според съставителя никоя от позициите със смесено назъбване не са били в редовна употреба. Действително пътували по пощата материали с тях не са му известни до днес. И накрая трябва да се отбележи, че тиражът на която и да е стойност, от която и да е от трите групи НЕ Е УТОЧНЕН.

“Народни будители” 1940 г.

На 22 ноември 1940 г. е пусната в употреба възпоменателна поредица в знак на признателност и за увековечаване делата на известни народни будители и заслужили българи от близкото и по-далечно минало, допринесли изключително много за издигането на българската култура и национално самоопределение.

Клишетата са изработени по проекти на художниците Д. Узунов, С. Велков, В. Захариев, К. Чоканов, В. Коцев и Г. Герасимов. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла гланцирана хартия с дебелина 0.060-0.065 мм. Назъбването е гребеновидно с добре изчистени отвори. Гумировката е светла, фино наслоена и с гланц. Цветовете са ярки и наситени. Качеството е много добро.

1940, 23 ноември Възпоменателни – “Народни будители” 1940 г.; ⊗ Д. Узунов – №402, С. Велков – №403, В. Захариев – №404, К. Чоканов – №405, В. Коцев – №406, Г. Герасимов – №407; гр.наз.: 13 /16x23/; 200/2x100-10x10/, №407 – 20/5x4/

№402 – 1 лв. /П. Р. Славейков 22.50x33.00 мм/ тъмносиньозелена
 №403 – 2 лв. /Софроний Врачански 22.75x33.00 мм/ тъмнорозова
 №404 – 3 лв. /Св. Иван Рилски 23.00x33.50 мм/ тъмнокафяволилава
 №405 – 4 лв. /Марин Дринов 22.75x33.00 мм/ оранжевочервена
 №406 – 7 лв. /Черноризец Храбър 22.50x33.25 мм/ тъмносиня
 №407 – 10 лв. /Кольо Фичето 23.00x33.25 мм/ тъмнокафавочервена
 Поредицата е от най-добре изчистените от периода. Не са известни нито разновидности, нито курioзи, нито опитни екземпляри.

№	“Народни будители” 1940 г.					✉	
	*	**	☉	(*)=⊗	⊞**	ед. фр.	см. фр.
402	0.03	0.10	0.10	0.01	0.42	5.–	.–
403	0.05	0.15	0.10	0.02	0.65	1.–	1.–
404	0.07	0.20	0.30	0.03	0.90	4.–	2.–
405	0.05	0.15	0.10	0.02	0.65	3.–	2.–
406	0.35	1.–	2.–	0.12	4.80	20.–	25.–
407	0.20	0.60	3.50	0.10	2.60	60.–	70.–
402-407	0.70	2.20	6.–	0.30	10.–		

Стойностите 7 и 10 лв. не са продавани от пощенските станции на териториите на Югославия и Беломорска Тракия, които са били с българска администрация по време на Втората световна война.

Официално обявени тиражи: №402-03 по 5000000, №404-05 по 1000000, №406-07 по 100000 екземпляра.

“Стопанска пропаганда – голям формат” 1940-44 г.

В края на 1940 г. по едно и също време с поредиците “Цар Борис III и коронка” и “Стопанска пропаганда – малък формат” са пуснати в употреба и първите стойности на друга поредица от редовни пощенски марки, пропагандиращи /подобно предните/ традиционни дейности от българското стопанство.

Клишетата са изработени по проекти на художника Б. Ангелушев. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла гланцирана хартия с дебелина 0.060-0.070 мм и само за №416б и №418б – обикновена добре пресована с дебелина 0.055-0.060 мм, Назъбването е гребеновидно с добре изчистени отвори. Гумировката е светла, равномерно разстлана и с гланц. Цветовете са наситени. Качеството е добро.

1940 – 1944; Редовни – “Стопанска пропаганда – голям формат” 1940-44 г.;
 © Б. Ангелушев; ДМП в ДП, София; гр.наз.: 13 /23x16/; 100/10x10/

№408-9

№410-1

№412-3

№414-5

№416-7

№418-419

- №408 – 10 ст. /вършитба/ кафявовиолетова /1940/
№409 – 10 ст. /вж. №408/ тъмносиня /1941/
№410 – 15 ст. /оран/ чернозеленосиня /1941/
№411 – 15 ст. /вж. №410/ маслиненочерна /1941/
№412 – 30 ст. /пчеларство/ червенооранжева /1940/
№413 – 30 ст. /вж. №412/ зеленочерна /1941/
№414 – 50 ст. /беритба на ябълки/ виолетовосивочерна /1941/
№415 – 50 ст. /вж. №414/ лилавокарминена /1942/
№416 – 3 лв. /овцевъдство/:
а/ червенокафява /1943/
б/ светлочервенокафява /1944/
№417 – 3 лв. /вж. №416/ чернокафява /1944/
№418 – 5 лв. /говедовъдство/:
а/ сивокафявочерна /1943/
б/ черносивокафява /1944/
№419 – 5 лв. /вж. №418/
а/ синьочерна – бял фон /1944/
б/ черносиня – син фон /1944/

Стотинковите стойности са с размер на рамката 33.00x22.75 мм , а левовите – 33.50x23.00 мм. Разновидности и куриози не са открити.

От №408 са известни назъбени екземпляри с оригинална гумировка на гланцирана хартия с цвят матовопурпурновиолетов. От №413 са известни с цвят тъмнозеленосин, наподобяващ цвета на №410; а от №414 – с цвят тъмнозеленосив. М. Малчев ги определя като неодобрени проби за цвят /?/. Твърди, че 100 екз. от 10-стотинковата и по 200 от останалите две стойности са попаднали у търговеца Г. Кусев, който ги е разпродавал съответно по 1500 и 800 лв. парчето като куриози /стойности със сгрешен цвят/. Не става известно откъде /или от кой/ Г. Кусев се е сдобил с тези 5 /пет/ неразкъсани п.л. Едва ли Спиро Македончето е бил снабдителя, защото М. Малчев би научил пръв и би ги закупил.

Съставителят не е съгласен с нито една от двете класификации по следните причини:

1. Несериозно е да приемем, че това са неодобрени проби за цвят поради наличието на гумировка и назъбване.

2. Още по-неприемливо е твърдението за стойности със сбъркани цветове. Цветът на куриозите от 10 и 50 ст. нямат аналог в поредицата – само 30 стотинковата стойност наподобява цвета на №410, но все пак е видимо различен.

За съжаление, компетенциите на съставителя /въпреки нескромното му лично становище относно величината им/ в случая са недостатъчни. Не би могло да се твърди, че става дума за допечатване /недостигащи 100 или 200 екз. за попълване на поръчката/, защото цветът на 50 ст. изобщо го няма в цветовата гама на поредицата. Какви биха могли да бъдат тогава тези три “куриоза”? Само контролата би могла да даде задоволителен отговор на този въпрос.

№	“Стопанска пропаганда – голям формат” 1940-44 г.					✉	
	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	ед. фр.	см.фр.
408	0.03	0.10	0.10	0.01	0.42	–	1.–
409	0.02	0.08	0.15	0.01	0.34	–	1.–
410	0.03	0.10	0.10	0.01	0.42	–	1.–
411	0.03	0.12	0.10	0.01	0.50	–	1.–
412	0.05	0.15	0.10	0.02	0.65	–	1.–
413	0.03	0.10	0.15	0.01	0.42	–	1.–
414	0.03	0.12	0.15	0.01	0.50	2.–	1.–
415	0.05	0.15	0.15	0.02	0.65	2.–	1.–
416 а	0.10	0.40	0.60	0.03	1.70	3.–	2.–
416 б	0.10	0.40	0.60	0.03	1.70	3.–	9.–
417	0.30	1.–	2.–	0.10	4.50	5.–	3.–
418 а	0.15	0.50	1.–	0.07	2.20	10.–	5.–
418 б	0.20.	0.60	1.–	0.08	2.60	10.–	5.–
419 а	0.25	0.80	1.80	0.10	3.50	10.–	5.–
419 б	0.25	0.80	1.80	0.10	3.50	10.–	5.–
408-419	1.–	3.60	7.–	0.40	15.–		

№408I – 10 ст. матовопурпурновиолетова ** – 40 /100 екз./

№413I – 30 ст. тъмнозеленосиня ** – 20 /200 екз./

№414I – 50 ст. тъмнозеленосива ** – 20 /200 екз./

№408I, №413I и №414I никога не са били в редовна употреба.

Официално обявени тиражи: №408-15 по 5000000, №416а и №418а по 500000, №416б, №417, №418б и №419 /общо за “а” и “б”/ по 100000 екз.

“500 г. книгопечатане –
Гутенберг” 1940 г.

На 16 декември 1940 г. е пусната в употреба възпоменателна поредица, издадена по случай 500 г. от началото на книгопечатането и 100 г. от откриването на първата българска печатница в Самоков от Никола Карастоянов.

Клишетата са изработени по проекти на художника Н. Бисеров. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла, добре пресована хартия с дебелина 0.060-0.065 мм. Гумировката е светла до бистра, добре наслоена и с гланц.

Назъбването е гребеновидно с добре изчистени отвори. Размерите на рамката и при двете стойности е еднакъв – 23.00x33.50 мм. Качеството е много добро.

1940, 16 декември; Възпоменателни “500 г. книгопечатане – Гутенберг” 1940 г.; © Н. Бисеров; гр.наз.: 13 /16x23/; 200/2x100-10x10/

№420

№421

№420 – 1 лв. /Йохан Гутенберг/ – чернозелена

№421 – 2 лв. /Никола Карастоянов/ светлочервенокафява.

При тази поредица разновидности, куриози или о.е. не са открити.

№	“500 г. книгопечатане”					✉	
	*	**	⊙	(*)=	⊞**	ед. фр.	см.фр.
419	0.03	0.10	0.15	0.01	0.42	10.–	1.–
421	0.04	0.12	0.20	0.01	0.50	2.–	1.–
420-421	0.06	0.20	0.35	0.02	0.90		

Поредицата не е продавана от пощенските станции в Югославия и Беломорска Тракия, които са били с българска администрация през Втората световна война.

Официално обявен тираж: 500000 поредици.

“Христо Ботев” 1941 г.

На 31 май /?/ 1941 г. е пусната в употреба възпоменателна поредица по случай 65 г. от смъртта на бележития български поет и борец за национална свобода Христо Ботев.

Клишетата са изработени по проекти на художника Н. Тузсузов. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е качествена обикновена хартия с дебелина 0.065-0.070 мм. Гумировката е бистра, фино разстлана и с гланц. Назъбването е гребеновидно с добре изчистени отвори. Качеството е добро.

1941, 31 май /?/; Възпоменателни – “Христо Ботев” 1941 г.; © Н. Тузсузов; ДМП в ДП, София; гр.наз.: 13; 100/10x10/

№422 – 1 лв. /портрет на Хр. Ботев 23.00x33.00 мм/ черносиньозелена /16x23/

№423 – 2 лв. /Хр. Ботев с четата си на българския бряг край с. Козлодуй 33.50x23.00 мм/ аленочервена /23x16/

№424 – 3 лв. /паметникът на в. Вола, 22.50x33.00 мм/ чернокафява /16x23/

Поредицата е много добре изчистена – не са открити разновидности, куриози или о.е.

№	“Христо Ботев” 1941 г.					✉	
	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	ед. фр.	см. фр.
422	0.03	0.10	0.10	0.01	0.42	5.–	2.–
423	0.07	0.20	0.20	0.03	0.85	2.–	2.–
424	0.10	0.40	1.80	0.06	1.80	20.–	5.–
422-424	0.20	0.70	2.–	0.10	3.20		

По случай събитието са издадени няколко вида илюстрирани пощенски карти /частни издания/, които са подпечатвани в София и по-големите градове на страната с редовните пощенски печати /не се признават за първодневни/. Цена – 5 лв. за бр.

Официално обявени тиражи: 422-23 по 1000000, №424 – 200000 екз.

“Архитектурно - технически постижения” 1941-43 г.

На 2 юни 1941 г. е пусната в употреба стойността 50 лв. от поредица редовни пощенски марки, изобразяващи известни сгради, построени в София през последното десетилетие. Останалите две стойности – 14 и 20 лв., са пуснати в употреба през м. ноември 1943 г.

Клишетата са изработени по проекти на художниците П. Морозов, Ал. Мутафов и Пр. Кършовски. Отпечатването е извършено в ДП, София. За първи път в България /и като че ли за последен/ п.м. се отпечатват по метода на дълбокия гравирани печат. Това става възможно, защото са внесени нови машини за отпечатване на банкноти и др. ценни книжа. Използвана е добре пресована бяла хартия с дебелина около 0.085 мм. Гумировката е бистра, добре разстлана и на вид леко грапава, поради релефът останал от дълбокия гравирани печат. Цветовата гама е пастелна и много добре подбрана. Назъбването е линейно с добре изчистени отвори. Качеството е най-високото изобщо постигнато за п.м. отпечатани в ДП от основаването ѝ до днес.

1941, 2 юни – 1943, октомври; Редовни – “Архитектурни постижения” 1941-44 г.; ⊗ П. Морозов – №425, Ал. Мутафов – №426, Пр. Кършовски – №427; ДГП в ДП, София; лин.наз.: 11½; 100/10x10/

№425

№426

№427

№425 – 14 лв. /Съдебната палата в София с орнаментна рамка – 30.00x24.25 мм/ тъмносивокафява

№426 – 20 лв. /Работническата болница “Царица Йоанна” в София 30.00x24.25 мм/ тъмносивозелена

№427 – 50 лв. /Българската Народна Банка в София 29.50x24.50 мм/ тъмносивоултрамаринена.

От №427 са известни екземпляри с негативен отпечатък на гърба.

№	“Архитектурни постижения”					✉	
	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	ед. фр.	см. фр.
425	0.10	0.40	2. –	0.03	1.80	25.–	15.–
426	0.10	0.40	3.–	0.03	1.80	25.–	15.–
427	0.30	1.20	5.–	0.15	5.40	50.–	100.–
425-427	0.50	2. –	10.–	0.20	9.–		

№427 – с негативен отпечатък на гърба ** – 10, ⊙ – 30

Действително пътували по пощата материали с екземпляри от поредицата са известни само върху пликове с препоръка и фрахтове.

Официално обявени тиражи: №425-26 по 200000, №427 – 100000 екз.

“Обединена България” 1941 г.

На 3 октомври 1941 г. е пусната в употреба възпоменателна поредица по случай Обединението на България, включващо територии от днешна Македония /областите Битоля, Охрид и Скопие/ и Сърбия /областта Пирот – Моравия/.

Клишетата са изработени по проекти на художниците Д. Гюдженев, Б. Ангелушев, В. Захариев и Б. Денев. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е добре пресована обикновена хартия с дебелина 0.065-0.070 мм. Гумировката е бистра, фино наслоена и с гланц. Назъбването е гребеновидно с добре изчислени отвори. Качеството е добро.

1941, 3 октомври; Възпоменателни – “Обединена България” 1941 г.; ⊗ Д. Гюдженев – №428, Б. Ангелушев – №429 и №430, В. Захариев – №431, Б. Денев – №432; ДМП в ДП, София; гр. наз.: 13; 100/10x10/

№428 – 1 лв. /девойка в македонска носия 22.50x33.00 м / чернозелена /16x23/

№429 – 2 лв. /картата на така обединените територии и ликът на Цар Борис III в медальон 33.50x23.00 мм/ червена /23x16/

№430 – 2 лв. /изглед от брега на Бяло море, в дъното – остров Тасос, на преден план мъж в българска национална носия 33.50x23.00 мм/ червенооранжева /23x16/

№431 – 4 лв. /Погановският манастир – книжовно средище в Моравия през XVII и XVIII в., Димитровградско, днешна Сърбия 33.00x29.75 мм/ светлочервено-кафява /23x16/

№432 – 7 лв. /изглед от гр. Охрид на брега на Охридското езеро 23.00x33.50 мм/ тъмносиня /16x23/

Разновидности и куриози в поредицата не са открити.

№	“Обединена България”					✉	
	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	ед. фр.	см. фр.
428	0.02	0.07	0.10	0.01	0.30	5.–	2.–
429	0.03	0.10	0.10	0.01	0.42	2.–	2.–
430	0.02	0.08	0.10	0.01	0.35	2.–	2.–
431	0.05	0.15	0.15	0.02	0.65	3.–	2.–
432	0.10	0.30	1.60	0.05	1.30	20.–	10.–
428-432	0.20	0.70	2.–	0.10	3.–		

Поредицата върху плик или пощенска карта подпечатана с датно клеймо 3.X.1941 /признато за първодневен печат/ – 5 лв. за бр.

Действително пътувалите по пощата материали от така обединените територии, облепени с екземпляри от поредицата, не са включени в таблицата. Оценките им са значително по-високи. За подробности /различни печати, период на употреба и оценки на пътували материали/ – вж. част VII^a на каталога.

Официално обявени тиражи: №428-30 по 2000000 №431 – 500000, №432 – 300000 екземпляра.

“Труд и радост” 1941 г.

На 1 юни 1941 г. е пусната в употреба благотворителна поредица, издадена с цел подпомагане на организацията “Труд и радост”. Поставянето ѝ в тематичните със спортен сюжет е НЕПРАВИЛНО. Сюжетите на отделните стойности са от битово-културно естество и нямат нищо общо със спорта или неговите изяви.

Клишетата са изработени по проекти на неизвестни, но по всяка вероятност – изявени художници. Няма сведения за одобрени проекти и документация към тях. Разпоредена е само поръчка за отпечатването на поредицата. Благотворителността /както и спекулативното отношение на държавата, а впоследствие и на търговците/ е налице ... само дете не се е получило, а и не би могло, ако се доверим на М. Малчев.

В записките си той твърди, че първоначалното становище на Гл. Дирекция на ПТТ било да се разреши отпечатването на 100000 поредици като с половината от получената сума след продажбата им да се подпомогне организацията “Труд и радост”. За времето си това е много голяма сума за една организация – близо три милиона лв. Но организацията е имала свои поддръжници /днес му викат лоби/ на отговорни постове в правителството, а и лично Цар Борис III е бил неин симпатизант, така че становището на Гл. Дирекция не се взима под внимание. На практика се пристъпва към отпечатването без да има съгласие или одобрение от последната. Лобито /както се вижда по-късно от резултата/ обаче се оказва НЕКОМПЕТЕНТНО /вж. сегашното Народно събрание/ и преценката му, че 1000000 поредици ще бъдат разпродадени в кратък срок невярна.

Какъв е резултатът? Според М. Малчев – плачевен. Защо? Защото до края на 1941 г. са продадени по-малко от 80000 поредици. Остават огромни количества в хранилището. През 1943 г. /по принуда/ 500000 поредици от залежалите са продадени на търговци и филателни сдружения с отстъпка равна на 50 % от номиналната им стойност. Надигналата се инфлация /периода съвпада с разгарянето на Втората световна война/ изяжда почти всичко. Не е известно какви суми са преведени на организацията “Труд и радост”, но едва ли са били внушителни /ако изобщо са преведени/. Правителството се сменя, Царят почива и ... един Господ знае дали и с колко е имало изобщо подпомагане. Междувременно Г. Гешов – председател на Съюза на българските филателистически дружества, който същевременно е и Директор на Българо-Германска Банка /и по всяка вероятност е бил добър икономист, поне няма сведения за обратното/ прави изложение /на 4 стр. според М. Малчев – в записките няма пълен текст, но там става дума за спекулативните тиражи и отношението на филателистите към маркоиздаването – споменават се поредиците “Гутенберг”, “Пощенска марка” и др., но най-вече “Труд и радост”, които първоначално са определени за тираж 100000, а впоследствие той е увеличен няколкократно/ до Министерство на финансите /сигурно до финансовия министър/ в края на 1941 г., което остава без отговор и последствия /вж. днешното отношение на овластените/.

По-възрастните филателисти добре си спомнят, че и след 9.IX.1944 г. по будките в София се намираха цели п.л. от тази поредица /вж. днес залежалите количества при “Българска филателия”/. От 1940 г. та и до днес /60 г. по-късно/ политиката водена от българското маркоиздаване /отговорните господа/ е напълно БЕЗОТГОВОРНА.

Защо беше необходимо това дълго и скучно отклонение от темата? За да се види, разбере и ПРОУМЕЕ /ако има кой/ как и най-доброто начинание се проваля, когато няма контрол и безотговорността е ненаказуема.

Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е добре пресована бяла хартия с дебелина около 0.065 мм. Гумировката е бистра, фино разстлана и с гланц. Назъбването е гребеновидно с добре изчистени отвори. Качеството е добро.

1941, 1 юни; Благотворителни – “Труд и радост” 1941 г.; ДМП в ДП, София; гр.наз.: 13; 100/10x10/

№433 – 1 лв. /културен отдих - група девойки с китара и акордеон 23.00x27.00 мм без надписите “БЪЛГАРИЯ” и “ТРУДЪ И РАДОСТЪ”/ черносивосиня /16x23/

№434 – 2 лв. /културен отдих - група младежи с музикални инструменти край лагерна палатка 23.00x33.50 мм/ тъмнорозова /16x23/

№435 – 4 лв. /младеж издига лагерното знаме на пилон 23.00x 26.60 мм без надписите “БЪЛГАРИЯ” и “ТРУДЪ И РАДОСТЪ”/ черносивокафява /16x23/

№436 – 7 лв. /тръбач на фона на палатков лагер край воден басейн 33.00x23.00 мм/ тъмносиня /23x16/

№437 – 14 лв. /стилизирани изпълнители на традиционни народни танци без ясно очертана рамка на сюжета/ бледочервенокафява /16x23/

И при тази поредица разновидности и куриози не са открити.

№	“Труд и радост”					✉	
	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	ед. фр.	см. фр.
433	0.03	0.10	0.40	0.01	0.45	5.–	2.–
434	0.05	0.20	0.20	0.02	0.90	3.–	2.–
435	0.03	0.15	0.60	0.01	0.65	5.–	3.–
436	0.05	0.25	0.80	0.02	0.90	15.–	5.–
437	0.07	0.30	1.–	0.04	1.10	25.–	10.–
433-437	0.20	1.–	3.–	0.10	4.–		

По 25000 екз. от №435-37 са били препечатани в Скопие с известната препечатка **МАКЕДОНИЈА** /вж. част III^а на каталога раздел “Поща в Македонија”/.

Официално обявен тираж: 1000000 поредици.

“За пострадалите от войните” 1941 г.

На 7 септември 1942 г. е пусната в употреба нова благотворителна поредица, издадена за подпомагане Съюза на пострадалите от войните при построяването на Дом на инвалидите в София.

Клишетата са изработени по проекти на художника В. Стоилов. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е обикновена бяла добре пресована хартия с дебелина около 0.065 мм. Гумировката е бистра, фино наслоена и с гланц. Назъбването е гребеновидно с добре изчистени отвори. Качеството е добро.

1942, 7 септември; Благотворителни – “За пострадалите от войните” 1942 г.; ⊗ В. Стоилов; ДМП в ДП, София; гр.наз.: 13¼:12½ /21x16/, №438 – 12½:13¼ /16x21/; 100/10x10/, №443 – 50/5x10/

№438

№439

№440

№441

№442

№443

№438 – 1 лв. /инвалид от войните 24.00x29.75/ чернозелена

№439 – 2 лв. /войник се прощава със семейството си 30.00x24.00 мм/ карминенорозова

№440 – 4 лв. /санитар оказва помощ на ранен 30.00x24.00 мм/ карминенорозова

№441 – 7 лв. /вдовица с децата си на гроба на загинал във войните 29.50x24.00 мм/ тъмносиня

№442 – 14 лв. /военното гробище в София 30.00x24.00 мм/ чернокафява

№443 – 20 лв. /Царица Йоанна на посещение при ранени във Военната болница 30.00x24.50 мм/ сивочерна

№443 е отпечатана в п.л. заедно с винетка, която е със същите размери и назъбване. Сюжет на винетката – значката на ранените през войните, разположена централно. Над нея дъгообразен надпис – “за пострадалитѣ от войнитѣ”, под нея пак дъгообразен надпис – “XX юбилеенъ конгресъ”. Отляво – ^{29.III} 27-8.X “1915”, а отдясно “1941”

Върху всички стойности в левия горен ъгъл е отпечатан орден за храброст без лента.

От №440 са известни няколко екземпляра неназъбени отдясно.

№	“За пострадалите от войните”					✉	
	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	ед. фр.	см. фр.
438	0.03	0.10	0.20	0.01	0.45	5.–	2.–
439	0.03	0.20	0.10	0.01	0.90	2.–	2.–
440	0.02	0.10	0.20	0.01	0.45	3.–	2.–
441	0.02	0.10	0.40	0.01	0.45	10.–	4.–
442	0.03	0.10	0.60	0.02	0.45	20.–	7.–
443	0.07	0.20	1.50	0.04	0.90	50.–	20.–
438-443	0.20	0.80	3.–	0.10	3.60		

№443 с винетка ** – 0.30, ○ – 3

№440 – неназъбена отдясно ** – 100

Официално обявен тираж: 1000000 поредици.

“Българска история” 1942-43 г.

През 1942-43 г. са пускани в употреба различните стойности на възпоменателната поредица “Българска история”.

Изработването на клишетата е по проекти от картини на художника Е. Ракаров. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е добре пресована качествена хартия с дебелина около 0.065 мм. Гумировката е светла до бистра, фино разстлана и с гланц. Назъбването е гребеновидно. Размерите на рамката при всички стойности са почти еднакви – 23.00x33.25–33.50 мм. Качеството е сравнително добро, но назъбването при голяма част от тиража е с недостатъчно добре изчистени отвори.

1942, октомври – 1943; Възпоменателни – “Българска история” 1942-43 г.;
⊗ Е. Ракаров; ДМП в ДП, София; гр.наз.: 13 /16x23/

№444

№445

№446

№447

№448

№449

№450

№451

№452

№453

№454

№455

№456

№457

№444 – 10 ст. /заветът на Хан Кубрат към синовете му – 643 г./ тъмносиво-синя /1943/

№445 – 15 ст. /конницата на Хан Аспарух в атака – 679 г./ черносиньозелена /1943/

№446 – 30 ст. /Мадарският конник, изсечен в скалите край с. Мадара – началото на VIII -и век/ тъмносивовиолетова /1943/

№447 – 50 ст. /покръстването на Княз Борис в Плиска – 864 г./ черносиня /1943/

№448 – 1 лв. /първото българско училище на Наум в Преслав – 886 г./ чернозелена /1942/

№449 – 2 лв. /Цар Борис I коронясва сина си Симеон за Цар на българите - 893 г./ тъмнорозова /1942/

№450 – 3 лв. /Златният век на българската книжнина – периодът на царуването на Цар Симеон I/ кафява /1943/

№451 – 4 лв. /съдът над известния богомил и учен Василий – 1118 г./ оранжевочервена /1943/

№452 – 5 лв. /братята Асен и Петър провъзгласяват Второто българско Царство в Търново – 1185 г./ маслиненочерна /1943/

№453 – 7 лв. /Цар Иван Асен II в двореца си Царевец, Търново/ тъмновиолетовоултрамаринена /1943/

№454 – 10 лв. /търновци изпращат патриарх Евтимий, отиващ на заточение –1393 г./ черносивокафява /1943/

№455 – 14 лв. /ослепените Самуилови войници – съществува спор относно сюжета на картината/ черномаслиненокафява /1943/

№456 – 20 лв. /отец Паисий пише “История славянобългарска” – 1762 г./ яркочервенокафява /1943/

№457 – 30 лв. /паметникът на Освобождението на в. Св. Никола/ черна /1943/

№	“Българска история”					☒	
	*	**	⊙	(*)=⊗	⊕**	ед. фр.	см. фр.
444	0.02	0.05	0.10	0.01	0.21	–	1.–
445	0.02	0.05	0.10	0.01	0.21	–	1.–
446	0.03	0.07	0.10	0.01	0.30	–	1.–
447	0.03	0.08	0.10	0.01	0.35	2.–	1.–
448	0.04	0.10	0.15	0.02	0.42	2.–	1.–
449	0.04	0.12	0.15	0.02	0.55	2.–	1.–
450	0.05	0.15	0.20	0.02	0.70	4.–	2.–
451	0.04	0.10	0.20	0.02	0.42	3.–	2.–
452	0.04	0.12	0.30	0.02	0.55	10.–	3.–
453	0.05	0.15	0.35	0.02	0.70	5.–	3.–
454	0.07	0.20	0.40	0.03	0.90	10.–	4.–
455	0.08	0.25	0.60	0.04	1.10	10.–	5.–
456	0.10	0.40	1.–	0.06	1.80	20.–	10.–
457	0.10	0.40	2.–	0.06	1.80	30.–	20.–
444-457	0.70	2.20	5.50	0.35	10.–		

Не са известни разновидности или куриози при поредицата.

Официално обявени тиражи: №444-47 по 2000000, №448-49 по 1000000, №450-56 по 500000, №456-57 по 300000 екз.

“Траурни марки” 1944 г.

На 28 февруари 1944 г. е пусната в употреба възпоменателна поредица по случай шест месеца от смъртта на Цар Борис III.

Клишетата са изработени по проекти на художника Д. Гюдженев, направени по известни фотографски снимки на Царя от 1918 до 1942 г., на които последният е в различни военни униформи. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е висококачествена хартия с в.зн. 4 и дебелина над 0.090 мм. Гумировката е бледокремава или светла, равномерно разстлана и с гланц. Всички стойности от поредицата са с еднакви много големи размери на рамката – 31.00x46.50 мм. Качеството е добро, ако изключим назъбването, което е несъразмерно за подобен голям формат.

1944, 28 февруари; Възпоменателни – “Траурни марки” 1944 г.; © Д. Гюдженев; ДМП в ДП, София; наз: А – гр. 13 /23x33/, Б – □, 50/10x5/

№458 – 1 лв. тънмомаслинена/черна:

А – назъбена гребеновидно 13

Б – неназъбена

№459 – 2 лв. светлокафява/черна:

А – назъбена гребеновидно 13

Б – неназъбена

№460 – 4 лв. кафява/черна:

А – назъбена гребеновидно 13

Б – неназъбена

№461 – 5 лв. тъмновиолетовосива/черна:

А – назъбена гребеновидно 13

Б – неназъбена

№462 – 7 лв. тъмносивосиня/черна:

А – назъбена гребеновидно 13

Б – неназъбена

От №458 са известни разновидности, в които буква “О” от надписа “ЦАРСТВО” е отворена. От №459А са известни неназъбени отдолу екз. От №460А са известни неназъбени от лявата страна и от същата позиция – неназъбени на оригинална хартия с в.зн. 4 неодобрени проби за цвят – червенооранжева/черна с изместен нагоре /около 1 мм/ втори цвят.

№	“Траурни марки” 1944 г.					✉ [Ⓞ]		
	*	**	Ⓞ [Ⓞ]	(*)=Ⓞ	Ⓜ**	ед. фр.	см. фр.	
458	А	0.03	0.10	4.–	0.01	0.42	100.–	50.–
	Б	0.03	0.10	4.–	0.01	0.42	100.–	50.–
459	А	0.04	0.12	5.–	0.02	0.50	100.–	50.–
	Б	0.04	0.12	5.–	0.02	0.50	100.–	50.–
460	А	0.05	0.15	6.–	0.02	0.65	100.–	50.–
	Б	0.05	0.15	6.–	0.02	0.65	100.–	50.–
461	А	0.07	0.20	10.–	0.03	0.90	150.–	50.–
	Б	0.07	0.20	10.–	0.03	0.90	150.–	50.–
462	А	0.10	0.25	7.–	0.04	1.10	120.–	50.–
	Б	0.10	0.25	7.–	0.04	1.10	120.–	50.–

№459АР и БР – 2 лв. с отворено “О” в надписа “ЦАРСТВО” ** – 2.20

□№459А – 2 лв., неназъбена отдолу ** – 100

□№460А – 4 лв., неназъбена отляво ** – 100

□№460_{о.е.} – 4 лв. червенооранжева/черна вместо кафява/черна неназъбена в двойка БГ – 100 /изв. 50 екз. ??/

Поредицата почти не е използвана за франкиране на кореспонденция поради изключително големите размери на екземплярите.

Експертизата е задължителна за всички пътували материали.

НЕ СЕ ПРИЗНАВАТ ЗА ПЪТУВАЛИ материалите подпечатани в Централната пощенска станция на гр. София със специалния печат – двукръгов * СОФИЯ * ВСЕНАРОДЕНЪ ТРАУРЪ ЗА ЦАРЯ ОБЕДИНИТЕЛЪ * с хоризонтален датен указател † 28.VII.1943 †, ако не са съпроводени с кръгово датно клеймо /обикновеното/ на станцията-изпращач /т.е. пак СОФИЯ/. Посоченият специален печат НЕ СЕ ПРИЗНАВА и за ПЪРВОДНЕВЕН заради датния указател – 1943. Причините са разбираеми. Подпечатаните с него материали са с относителна стойност – по 1 лв. за подпечатан екземпляр от поредицата. Описания и подробности – вж. част VII^а на каталога.

Официално обявен тираж: по 500000 екз. от всяка А и Б позиция.

“Цар Симеон II” 1944 г.

На 12 юни 1944 г. е пусната в употреба редовна пощенска марка с лика на Цар Симеон II /1943-46 г./ по случай 7 години от рождението му.

Клишетата са изработени по проект на художника А. Анев. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е обикновена бяла хартия с дебелина над 0.055 до 0.065 им. Гумировката е неравномерно разстлана, на места с пропуски, с повече или по-малко гланц и не притежава добри залепващи качества. Размерите на рамката са 18.25x22.50 мм. Назъбването е с не добре изчистени отвори. Качеството общо взето е незадоволително.

1944, 12 юни; Редовна – “Цар Симеон II” 1944 г.; Ⓞ А. Анев; ТП в ДП, София; наз: А – линейно 11½, Б – гребеновидно 13 /13x16/, 200/2x100-10x10/

№463

№463 – 3 лв. /портрет на Цар Симеон II/ оранжевочервена /нюанси/:

А – назъбена линейно 11½

Б – назъбена гребеновидно 13

От №463А са известни неназъбени от една страна екз. както и двойки /горизонтални и вертикални/, неназъбени помежду. Опитни екз., неназъбени “проби” или неодобрени такива с друг цвят НЕ СА ИЗВЕСТНИ. Предлаганите такива /или “проекти”, “образци” и др./ са ФАЛШИФИКАТИ.

№	“Цар Симеон II” 1944 г.						✉	
	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	ед. фр.	см. фр.	
463	А	0.10	0.20	0.30	0.04	1.–	4.–	10.–
	Б	0.02	0.08	0.05	0.01	0.35	2.–	5.–

□№463А – неназъбена от една страна ** – 50, * – 25

▣№463А – неназъбена помежду двойка /горизонтална или вертикална/
** – 100, * – 50

Тираж /неуточнен ??: 500000 екз. общо за “А” и “Б”.

Препечатка “ВСИЧКО за ФРОНТА” 1944 г.

Благотворителна поредица, издадена за пропаганда и набиране на средства необходими за българските войски, участващи в последната фаза на Втората световна война в Европа. Пусната е в употреба на 25/?/ януари 1945 г., но на практика почти не е била използвана за облепване на кореспонденция. Голяма част от тиража е изкупен от търговци-спекуланти, друга – “доброволно” от банки и частни предприятия и едва няколко десетки хиляди са били продадени от пощенските станции в страната. Така или иначе, но действително пътувалите по пощата материали с екземпляри от “ВСИЧКО за ФРОНТА” са изключително редки.

Много въпроси, отнасящи се и до поредицата “КОЛЕТНИ ПРАТКИ” 1944-45 г., използвана при препечатването, все още остават без задоволителни отговори. Не са доказани документално и точните дати на влизането в употреба на стойностите 3, 5, 10 и 100 лв. Смяната на тарифите се извършва на няколко пъти за различните пощенски услуги като много от документите за разпореждането им са неизвестни и днес.

Препечатката “ВСИЧКО за ФРОНТА” е триредна, а шрифтът – обикновен, с черно мастило /само при №470 последното е от червената гама/. Качеството е незадоволително, особено що се касае до назъбването.

Историята на тази поредица /известните и съчинените “факти” около нейния произход, предназначение и др./ е пълна с противоречия и неизяснени моменти като се започне от самото разпореждане за препечатването, мястото на извършването му и се стигне до пускането в употреба. До днес не съществуват и сериозни

изследвания върху поредицата, ако изключим непълните такива на съставителя и М. Малчев, които едва ли биха могли да бъдат приети за достоверни поради липсата на други, с които би трябвало да бъдат сравнени.

Тук трябва да се спомене, че точно при тази поредица е открит и най-редкият куриоз от периода /с най-голяма филателна и относителна стойност/, който, подобно на много други, все още е недостатъчно популяризиран и ако би трябвало да бъдем точни – неизвестен за 99% от българските филателисти /за колегиите ни от другите страни да не говорим/. А и как ли биха могли да научат нещо за него, когато в продължение на 50 и кусур години никъде не е каталогизиран, въпреки нарастващия брой на будкаджийските ценници и “каталози”, в КОИТО срещу всички стойности на поредицата, независимо от номинал и тираж е посочена една единствена оценка – 0.10 лв.?!? Коментарът е излишен.

В “КООП-КАТАЛОГ” /а и в записките на М. Малчев/ се съобщава, че отпечатването е извършено в частна печатница. /коя и къде??/

Наистина ДП в София след големите бомбардировки в началото на 1944 г. /10 януари и 31 март/ е полуразрушена и опожарена. Голямата част от оборудването ѝ е унищожено или негодно за работа, но ... до 10 юни с. г. са отпечатани п.м. с лика на Цар Симеон II, а през м. август дейността ѝ започва да се възстановява. Едва ли е съществувала техническа или друга пречка за да бъде осъществено едно най-обикновено препечатване с вестникарски шрифт още повече, че п.л. с марките за “КОЛЕТНИ ПРАТКИ” са били вече отпечатани малко преди втората голяма бомбардировка /31 март/ и са били в хранилището, т.е. останали са незасегнати от пожара. Освен това на милезимите /препечатаните/ е отбелязано /дословно/: “Държавна печатница – Възпоменателни пощенски марки за колетни пратки /стойност в лв./ с препечатка “ВСИЧКО ЗА ФРОНТА” – Поръчка №2715 от 27.XII.1944 год. Писмо №7755 от 23.XII.1944 год.”. Друга една подробност също е в разрез със становището, че препечатването е извършено в частна печатница. Марките за “КОЛЕТНИ ПРАТКИ” са НЕНАЗЪБЕНИ, а машини за линейно назъбване 11½ е имало само в ДП. Несериозно е предположението, че п.л. са изпратени за препечатване в частна печатница, а след това са върнати в ДП за назъбване. Просто много предпоставки са категорично против подобно становище, което е и крайно неудачно /необосновано/ откъм икономическа гледна точка.

Съставителят предполага, че препечатването /както и назъбването/ са извършени в ДП или по-точно в някой от цеховете на ДП, чието месторазположение може и да не е било в тогавашната сграда на ДП.

Без отговор остава и въпросът – защо когато поредицата е благотворителна върху милезима е отпечатано “Възпоменателни ...” /вж. част VII^a на каталога/ и изобщо последната благотворителна ли е?? При всички случаи тя не би могла да бъде възпоменателна. Какво събитие /освен глупостта и тъпотията на някои новоназначен отговорен деятел/ би могла да чества една поредица за “КОЛЕТНИ ПРАТКИ” с лозунгова препечатка “ВСИЧКО за ФРОНТА”? Ей Богу – НИКАКВО!!

Всичко казано по-горе би могло само да ни наведе на мисълта, че ДП в София е попаднала в ръцете на полуграмотни и некомпетентни ръководители по места, а и нагоре щом не е имало необходимия контрол. Подразбира се, че такъв е упражняван предимно в областта на политическата цензура, което най-добре проличава в следващите две издания – “ОФ и самолет” и “Препечатки с лозунги”.

1945, 25 януари /??/; Препечатки “ВСИЧКО за ФРОНТА” 1945 г.; ТП върху №21, №24-29 от “КОЛЕТНИ ПРАТКИ”; лин.наз.: 11½; 100/10x10/

№464

№465

№466

№467

№468

№469

№470

№470P

№469P₁

- №464 – черна препечатка “ВСИЧКО за ФРОНТА” върху 1 лв. /№21/
 №465 – черна препечатка “ВСИЧКО за ФРОНТА” и “4 лв.” върху №21
 №466 – черна препечатка “ВСИЧКО за ФРОНТА” върху 7 лв. /№24/
 №467 – същата препечатка върху 20 лв. /№26/
 №468 – същата препечатка върху 30 лв. /№27/
 №469 – същата препечатка върху 50 лв. /№28/
 №470 – същата препечатка върху 100 лв. /№29/:
 а/ – с керемиденочервено мастило
 б/ – с кафявочервено мастило

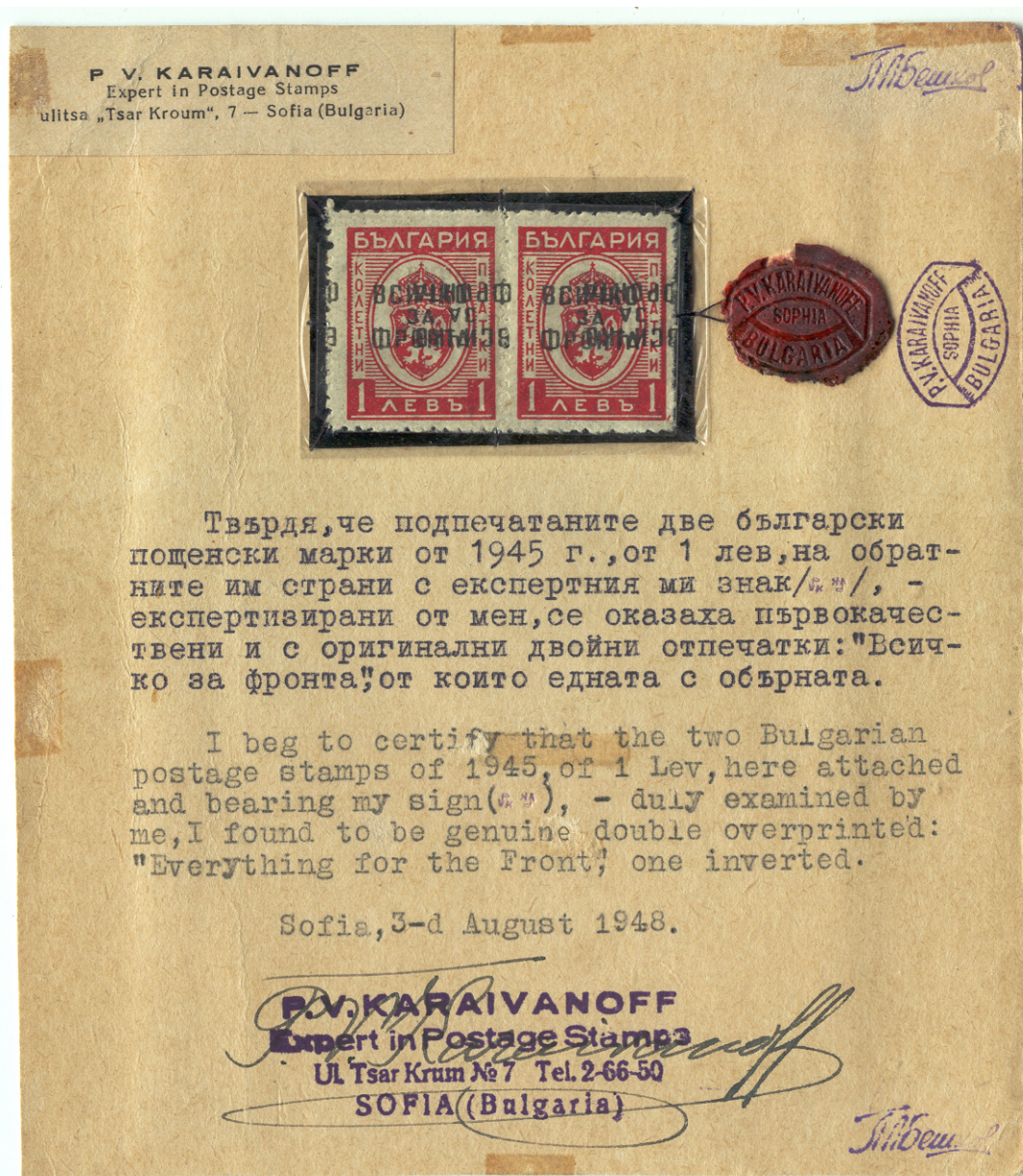
Препечатката се среща с леко повредени букви във всички п.л. и при всички стойности. От тях за разновидност може да се приеме само “ВСИЧКС” вместо “ВСИЧКО”, която се среща във всеки п.л. на едно и също място – /I^{ви} хор. ред, 8^и екз./ Друга разновидност /но вече не в препечатания текст/ е вече известната от “КОЛЕТНИ ПРАТКИ” 50 ст. /№28/ с надпис “БЪЛГЛРИЯ” вместо “БЪЛГАРИЯ”. От 7 и 100 лв. са известни екземпляри неназъбени от лявата страна. От 20 и 50 лв. са открити вертикални двойки, неназъбени помежду. Разновидността “ЕЪЛГАРИЯ” вместо “БЪЛГАРИЯ” е известна и тук.

№	“ВСИЧКО ЗА ФРОНТА” 1945 г.					✉ _⊙		
	*	**	⊙ _⊙	(*)=⊙	⊞**	ед. фр.	см. фр.	
464	0.03	0.10	0.20	0.01	0.42	10.–	2.–	
465	0.05	0.15	0.20	0.02	0.65	7.–	3.–	
466	0.05	0.15	0.30	0.02	0.65	15.–	5.–	
467	0.07	0.20	0.50	0.03	0.90	50.–	20.–	
468	0.07	0.20	0.60	0.03	0.90	100.–	40.–	
469	0.10	0.30	2.20	0.04	1.40	200.–	40.–	
470	а	0.15	0.40	6.–	0.06	1.80	–:–	–:–
	б	0.30	0.80	10.–	0.10	3.60	–:–	–:–
464-470	0.50	1.50	10.–	0.20	6.50			

- №464P-№466P с "ВСИЧКС" вместо "ВСИЧКО" ** - по 15 лв. ○ - по 10 лв.
- №467P-№468P с "ВСИЧКС" вместо "ВСИЧКО" ** - по 15 лв. ○ - по 10 лв.
- №469P с "ВСИЧКС" вместо "ВСИЧКО" ** - 15 ○ - 30
- №470aP с "ВСИЧКС" вместо "ВСИЧКО" ** - 20 ○ - -:
- №470bP с "ВСИЧКС" вместо "ВСИЧКО" ** - 30 ○ - -:
- №466P1 с надпис "ЕЪЛГАРИЯ" вместо "БЪЛГАРИЯ" ** - 10 ○ - 15
- №469P1 с надпис "БЪЛГЛРИЯ" вместо "БЪЛГАРИЯ" ** - 25 ○ - 50
- 1K/1N№464K - 1 лв. с двойна препечатка, едната обърната ** - 1000
- 1K/1N№464K+№464/ - хоризонтална двойка, лявата марка с двойна препечатка /от които едната обърната/, а дясната със стандартна /нормална/ препечатка ** - 3000

Последните две позиции са изключително редки – от №464К е продаден в Централната Софийска пощенска станция САМО 1 /един/ КУРИОЗЕН п.л., който е съдържал 50 бр. №464, 40 бр. №464К и само 5 /пет/ хоризонтални двойки №464К+№464/, върху последните три от които се вижда отпечатан негатив от препечатан милезим. Куриозният лист е закупен от бащата на съставителя заедно с по един п.л. от всяка стойност*. Историята на този п.л. както и хипотезата на съставителя относно КАК СЕ Е ПОЯВИЛ п.л. /неразкъсан/, в който едната половина е с нормални /стандартни/ препечатки, а другата с двойни /в които едната е обърната/ и само петте крайни /№60, №70, №80, №100/ екз. /т.е. само половината

* От 1930 г. до смъртта си /1959 г./ бащата на съставителя е закупувал по един цял п.л. от всяка новоизлизаща п.м. В бившата му колекция липсваха само няколко п.л. – "Цар Борис III" 1935 г. - 2 лв. с в. зн. IIIа, "Цар Борис III" 1944 г. – 1 и 2 лв. с редките линейни надписвания, "Българо-съветска дружба" – I^{во} издание, "Александър Стамболийски" 1946 г. и 70 лв. от "Бойци против фашизма". До 1955 г. е правил изследвания върху повечето от поредиците. – б.с.

от 10^{-и} вертикален ред/ са с нормални препечатки е описана подробно в част VII^a на каталога. Поместването ѝ там се дължи на преценката на съставителя, че точно тогава, /при повторното препечатване на п.л. и особено при случай на прегънат или изместен п.л./ се получават най-редките куриози при типографния печат. Анализът на подобно куриозно /в случая повторно и погрешно върху частич но омас-тилен плот/ препечатване дава и обяснение /според съставителя/ за това – как и поради какви грешки са се появили много от куриозите в българското маркопеча-тане по типографен способ. Освен това анализът и заключенията са сравнително по-обемисти /няколко страници/ и мястото им /пак според съставителя/ е при пов-торно /частично или негативно/ отпечатване на милезимите. Подобни случаи са изключително редки дори и при типографното препечатване, което неизбежно е свързано с грешки.

- №466 – неназъбена отляво ** – 15
- №470 – неназъбена отляво ** – 30
- ▣₂ №467 – вертикална двойка, неназъбена помежду ** – 50
- ▣₂ №469 – вертикална двойка, неназъбена помежду ** – 50

Действително пътували по пощата екземпляри от поредицата не са известни.

Експертизата за всички пътували материали е ЗАДЪЛЖИТЕЛНА.

Официално обявени тиражи: №464-66 по 1000000, №467-70 по 250000 екз.

ВЪЗДУШНА ПОЩА

Препечатки “О.Ф. и самолет” 1945 г.

През м. февруари 1945 г. са пуснати в употреба препечатани стойности от поредицата “Цар Борис III и коронка” /№396Iд и №398Iв₁ и №398Iв₂/ и стойността 100 лв. от поредицата “Колетни пратки” /№29 с променен цвят – тъмнохромово-жълта вместо синя, която не е била пускана в продажба и употреба без препечатка/. Поредицата е предназначена за въздушна поща, макар че едва ли някой би могъл да обясни съчетанието О. Ф. със самолета. По всичко личи, че в ДП, където е извършено препечатването, са изпълнили партийно поръчение – да се закрие ликът на Цар Борис III и коронката по подобие на някои издания с портрета на Хитлер в известни европейски държави. Но ако в тези държави е имало основание за подобни претворявания, то в България, която е все още ЦАРСТВО /макар и окупирано от Червената армия/ – такива причини до ден днешен не биха могли да бъдат посочени. И най-непредубеденият обикновен гражданин не би могъл да остане с друго впечатление /по-скоро убеждение/, освен че завзелите властта /с помощта на чужда военна сила/ “отечественофронтовци” се плашат от образа на Цар Борис III и короната /символът на държавността/ както дяволът от тамяна. Художникът /или декораторът/ е останал неизвестен за историята – или от срам или може би е било партийна тайна. Доводите за последната натежават, защото и самата поръчка е НЕИЗВЕСТНА /не само на съставителя/ и едва ли я има и в архивите на ДС – не би могло да бъде другояче! Що се касае до същата, но видоизменена препечатка върху стойността 100 лв., то там положението е направо трагично. Няма държава /не само в Европа, но и в целия цивилизован свят/, която да се е САМОЗАЧЕРТАЛА с инициалите на организация /партийна или друга/, не малка част от чийто членове одобряват убийства и саморазправи без съд и присъда, а някои от тях /съвсем не малка част/ се явяват като подбудители и дори извършители на подобни действия, извършвани не само върху техни съграждани, но и върху най-близки роднини. Няма друга държава, в която някой от тези терористи /няма по-точно определение или квалификация/ не е получил полагащото му се по закона възмездие /присъда/. Нещо по-лошо – част от още живите днес терористи получават най-високите пенсии и заедно със своите издънки дърпат икономическите лостове на бедна България, в която 90% от населението е на прага на оцеляването. Какъв парадокс – всичко това става днес при управлението на сина на този Цар, докаран пак с благословията и парите на тези господа, ограбени от същия този народ! Някой беше казал, че всеки народ заслужавал управниците си /превода не е буквален/. Едва ли някой би се съгласил, че това е аксиома, отнасяща се за цялото земно кълбо, но що се касае до многострадална България, то последната е изцяло валидна – от основаването ѝ до днес. Възходът и паденията ѝ са почти изцяло обуславяни от управляващите я, а не от геополитическото ѝ местоположение както се мъчат да ни убеждават някои, които сами не са уверени в това. Разбираемо е, че титулуваните ни историци, икономисти и пишман-политици да не се съгласят с

подобно становище, но това е по простата причина, че всички те /е, не може без едно-две изключения/ – кои в по-голяма, кои в по-малка степен са били зависими от същите тези властимеещи и без тяхната благословия и застъпничество /а защо не и с взаимно затваряне на очите пред пропуски и грешки/ едва ли биха запазили топлите си кресла и “атраактивни” хонорари, заплати и т.н. и т.н. Пишейки ТЕЗИ редове съставителят си припомни две поговорки, които често беше слушал в детските си години преди повече от половин век.

Първата – “на такава глава, такъв бръснач” и втората – “който не знае да целува ръка, да целува г...” И двете важат както за българския народ така и за управляващите го. Историята го е доказала хиляди пъти в последните 1300 години и който не вярва в това нека продължава да вярва в някакви си “800 дни” или може би години. Дори и след последните ще си бъде на същото дередже каквото е и днес, защото напълно си го е заслужил със своя избор /вот/. Нека се сърди на себе си, а не на Цар и Бог, защото последните КАТЕГОРИЧНО НЕ СА МУ ВИНОВНИ – той сам си ги е избрал и овластил и сега е длъжен да сърба попарата им, колкото и неприятна да му е тя. Та такава нещо е изборът, господа, изборът на ценностна система и изборът на кадърни и отговорни люде, които да я претворят в действителност. Подобно нещо е и филателията – дали ще колекционирате класика или картинки с екзотични животни.

1945, /15??/ февруари; Въздушна поща – препечатки с “О. Ф. и самолет”; ТП в ДП, София

№471 – черна препечатка “О.Ф. и самолет” тип I върху №396 Id

№472 – същата препечатка върху №398Iv₁ и №398Iv₂

№473 – тъмносиня, черносиня препечатка “О.Ф. и самолет” тип II и “10” върху 100 лв. тъмнохромовожълта /вж. №29 от “Колетни пратки”/

№474 – червена препечатка от същия тип и “45” върху 100 лв.

№475 – зелена препечатка от същия тип “75” върху 100 лв.

№476 – виолетова препечатка от същия тип върху 100 лв.

Разновидности и куриози при тази поредица не са открити. Екземплярите от нея почти не са използвани по предназначение /за ВП/. Дори и употребените като редовни п.м. вътре в страната са сравнително рядко срещащи се. През 1945 и следващите я няколко години кореспонденцията с чужбина е била много ограничена поради тоталната цензура. На практика това е най-малко използваната поредица за ВП в българското маркоиздаване.

Пътувалите по въздушен път затворени писма за чужбина с препоръка, облепени с екземпляри от поредицата са изключително редки. Оценка – табличната + 150-200%.

Поредицата е била в употреба до средата на 1946 г. /поне до днес не са известни пътували по пощата материали с по-късни дати/.

№	“О. Ф. И самолет” 1945 г.					✉	
	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	ед. фр.	см. фр.
471	0.03	0.10	1.–	0.01	0.42	20.–	5.–
472	0.04	0.12	2.–	0.01	0.50	10.–	5.–
473	0.05	0.15	5.–	0.02	0.65	50.–	20.–
474	0.05	0.15	10.–	0.02	0.65	50.–	30.–
475	0.07	0.20	10.–	0.02	0.90	100.–	50.–
476	0.07	0.20	15.–	0.02	0.90	200.–	–:–
471-476	0.30	0.90	40.–	0.10	4.–		

Официално обявени тиражи: №471-72 по 5000000, №473-76 по 250000 екз.

“Препечатки с лозунги” 1945 г.

Между 10 и 15 март 1945 г. в ДП набързо са препечатани с лозунгов текст стойности от 1 лв. /№396Iд и №396IIв пор. 43/44 г./, 2 лв. /пор. 44/44 г./ и 4 лв. /№398Iа пор. 2768/41 г., №398IБ пор. 837/42 г., №398IВ пор. 6277/44 г., №398IIа пор. 837/44 г., №398IIБ пор. 2768/44 г. и №398IIвв пор. 6277/44 г./ от поредицата “Цар Борис III и коронка”. Препечатките са плътни, с обикновен печатарски шрифт, изпълнени с черно мастило – триредови, с три различни текста:

тип I – “СЪБИРАЙТЕ
старо
ЖЕЛЪЗО”

тип II – “СЪБИРАЙТЕ
всъкакви
ПАРЦАЛИ”

тип III – “СЪБИРАЙТЕ
хартиени
ОТПАДЪЦИ”

Така препечатаните стойности влизат в употреба между 15 и 20 март в различните градове на страната.

Както се вижда от горното описание някои поръчки са добре известни с изключение на пор. 44/44 г. Последната е изпълнена някъде в средата на 1944 г. /или малко преди 9.IX./ и типичното за нея е, че всички екземпляри са назъбени линейно и не са известни без препечатки – по всяка вероятност цялото количество на задържаната в хранилището поръчка 44/44 г. е било препечатано – подобно на 30 ст. от поредицата за доплащане – издание 1921 г. Хартията е обикновена /по-добре или по-лошо пресована/ с различна дебелина – от 0.050 до 0.065 мм. Гумировката също е различна по цвят и наслояване. При повечето п.л. тя е бледожълта или кремава, но се срещат и такива със светла и дори с бистра. Почти навсякъде е с гланц, но често е неравномерно разстлана и с пропуски. Листовете са от 180/2x90-9x10/ екземпляра в различни тонове на карминеночервения цвят. Качеството е незадоволително. Препечатките върху п.л. са комбинирани като двете крила са препечатани с различни текстове /типове/. Известни са следните три комбинации: “СЪБИРАЙТЕ СТАРО ЖЕЛЪЗО” със “СЪБИРАЙТЕ ВСЪКАКВИ ПАРЦАЛИ” и “СЪБИРАЙТЕ ВСЪКАКВИ ПАРЦАЛИ” със “СЪБИРАЙТЕ ХАРТИЕНИ ОТПАДЪЦИ”. Най-малко са п.л. с комбинация “СЪБИРАЙТЕ СТАРО ЖЕЛЪЗО” със “СЪБИРАЙТЕ ХАРТИЕНИ ОТПАДЪЦИ”.

1945, 15-20 февруари; Рекламно-пропагандни – “Препечатки с лозунгите” 1945 г.; ТП в ДП, София

Тип I – “СЪБИРАЙТЕ старо ЖЕЛЪЗО”:

А – назъбени гребеновидно 13:

№477IA – 1 лв. зелена, пор. 43/44 г.

№479IA – 4 лв. оранжева:

а) пор. 2768/41 г.

б) пор. 837/42 г.

в) пор. 6277/44 г.

Б – назъбени линейно 11½:

№478IB – 2 лв. карминеночервена, пор. 44/44 г.

№479IB – 4 лв. оранжева:

а) пор. 2768/44 г.

б) пор. 837/44 г.

в) пор. 6277/44 г.

В – назъбени линейно 10¾:

№478IB – 2 лв. карминеночервена, пор. 44/44 г.

Г – назъбени линейно смесено 11½:10¾:

№478IG – 2 лв. карминеночервена, /предполагаема пор. 44/44 г./

От №478IB, №479IBб и №479IBв са известни назъбени от една страна екземпляри.

№	“СЪБИРАЙТЕ старо ЖЕЛЪЗО”					✉ ®	
	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	ед.	см. фр.
477I А	0.03	0.10	0.20	0.01	0.42	10.–	3.–
478I Б	0.07	0.30	0.40	0.02	1.30	5.–	3.–
	1.–	5.–	8.–	0.30	25.–	50.–	20.–
	20.–	50.–	–:–	5.–	250.–	–:–	–:–
479IA а	0.05	0.20	0.30	0.01	0.85	10.–	5.–
	б,в	0.03	0.10	0.20	0.01	0.42	10.–
479IB а	1.–	5.–	8.–	0.30	25.–	50.–	20.–
	б,в	0.60	3.–	5.–	0.15	15.–	20.–

№478IB – 2 лв. неназъбена от едната страна * – 20, ** – 50, ⊙ – 100

№479IBб,в – 4 лв. неназъбена от едната страна по * – 20, ** – 50, ⊙ – 100

Всички единични неназъбени ,екз. от линейно назъбените /от 1, 2 или 4 лв./ са подправени /подстригани от екз. с големи маржове/. Ако наистина съществуват такива, то последните би трябвало да са НАЙ-МАЛКО в ДВОЙКИ. Не се признават за разновидности счупени, неизлезли изцяло, неравномерно подредени или др. букви от препечатания теист поради голямото им разнообразие и присъствието им във всички п.л.

№477II

№478II

№479II

Тип II – “СЪБИРАЙТЕ ВСЪКАКВИ ПАРЦАЛИ”:

А – назъбени гребеновидно 13:

№477IIА – 1 лв. зелена, пор. 43/44 г.

№479IIА – 4 лв. оранжева:

а) пор. 2768/41 г.

б) пор. 837/42 г.

в) пор. 6277/44 г.

Б – назъбени линейно 11½:

№477IIБ – 1 лв. зелена, пор. 43/44 г.

№478IIБ – 2 лв. карминеночервена, пор. 44/44 г.

В – назъбени линейно 10¾:

№478IIВ – 2 лв. карминеночервена, пор. 44/44 г.

Г – назъбени линейно смесено 11½:10¾:

№478IIГ – 2 лв. карминеночервена, /предполагаема пор. 44/44 г./

От №477IIБ и №478IIБ са известни назъбени от една страна екземпляри.

№	“СЪБИРАЙТЕ всъкакви ПАРЦАЛИ”					✉ ^o	
	*	**	o	(*)=o	田**	ед. фр.	см. фр.
477II А	0.05	0.20	0.30	0.01	0.85	10.–	3.–
	0.03	0.10	0.20	0.01	0.42	10.–	3.–
478II Б	0.07	0.30	0.40	0.02	1.30	5.–	3.–
	1.–	5.–	8.–	0.20	25.–	50.–	20.–
Г	20.–	50.–	–:–	5.–	250.–	–:–	–:–
479IIА а	0.07	0.30	0.40	0.02	1.30	10.–	5.–
	0.03	0.10	0.20	0.01	0.42	10.–	5.–

№477IIБ – 1 лв. неназъбена от едната страна * – 20, ** – 50, o – 100

№478IIБ – 2 лв. неназъбена от едната страна * – 20, ** – 50, o – 100

№477III

№478III

№479III

Тип III – “СЪБИРАЙТЕ хартиени ОТПАДЪЦИ”:

А – назъбени гребеновидно 13:

№477IIIA – 1 лв. зелена, пор. 43/44 г.

№479IIIA – 4 лв. оранжева:

а) пор. 2768/41 г.

б) пор. 837/42 г.

в) пор. 6277/44 г.

Б – назъбени линейно 11½:

№477IIIB – 1 лв. зелена, пор. 44/44 г.

№478IIIB – 2 лв. карминеночервена, пор. 44/44 г.

№479IIIB – 4 лв. оранжева:

а) пор. 2768/44 г.

б) пор. 937/44 г.

в) пор. 6277/44 г.

В – назъбени линейно 10¾:

№478IIIB – 2 лв. карминеночервена, пор. 44/44 г.

От №477IIIB и №478IIIB са известни неназъбени от една страна екземпля-

ри.

Г – назъбени линейно смесено 11½:10¾:

№478IIIB – 2 лв. карминеночервена, пор. 44/44 г.

Д – назъбени линейно смесено 10¾:11½:

№478IIIB – 2 лв. карминеночервена, пор. 44/44 г.

№	“СЪБИРАЙТЕ хартиени ОТПАДЪЦИ”					✉	
	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	ед. фр.	см. фр.
477III А Б	0.05	0.20	0.30	0.01	0.85	10.–	3.–
	0.07	0.30	0.40	0.02	1.30	10.–	3.–
478III Б В	0.07	0.30	0.40	0.02	1.30	5.–	3.–
	1.–	5.–	8.–	0.30	25.–	50.–	20.–
Г, Д	80. –	200. –	–:–	10. –	1000. –	300. –	200. –
479IIIA а б,в	0.05	0.20	0.30	0.01	0.85	10.–	5.–
	0.03	0.10	0.20	0.01	0.42	10.–	5.–
479IIIB а б,в	1.–	5.–	8.–	0.30	25.–	50.–	20.–
	0.60	3.–	5.–	0.15	15.–	20.–	10.–

№477IIIB – 1 лв. неназъбена от една страна * – 20, ** – 50, ⊙ – 100

№479IIIB – 4 лв. неназъбена от една страна * – 20, ** – 50, ⊙ – 100

Екземплярите от трите типа на препечатките са били в употреба до средата на 1946 г. Най-редки са смесените франкатури от два или три типа на препечатките. Оценките им са няколкократно по-високи от посочените в таблицата. Като уникали са описани две затворени писма /препоръчани/, облепени с №477IIIA /1 бр./, №477IIIB /1 бр./ и №478IIIB /1 бр./ – записки на М. Малчев. В колекцията му не беше открит плик с подобна интересна франкатура.

Тиражите на така препечатаните количества от трите типа НЕ СА ИЗВЕСТНИ, но се предполага че са между 5 и 10 милиона за тип.

Накрая – съставителят е задължен да даде обяснение за едно свое, нека го наречем – своеволие. За какво става дума?

В повечето български каталози /и в само един иностранен – “МИХЕЛ” са каталогирани два изключително редки куриоза към тази поредица – 1 лв. тип IIA с

обърната препечатка и 1 лв. тип IIIБ двойка, в която едната марка е без препечатка. В записките на М. Малчев в действителност е описан първият от тези два куриоза, но се твърди, че последният е от тип I – “СЪБИРАЙТЕ старо ЖЕЛЪЗО”, а не от тип II – “СЪБИРАЙТЕ всъщности ПАРЦАЛИ” /вж. “КООП-КАТАЛОГ” изд. 1948 г./.

По-нататък в записките си той твърди, че са открити не повече ни по-малко, а точно 16 /шестнадесет/ бр. от този куриоз, разположени като блок /4x4/ в горната част на п.л. /не се посочва кое точно крило и номериране на позициите/. В други български каталози обърнатите препечатки са вече 25 /двадесет и пет/ бр. и ... от друг тип – посоченият по-горе. Дава се и точното им разположение – блок от 25/5x5/ в горната лява част на п.л. и пак не се посочва за кое крило от него става дума. Уточнява се, че ВСИЧКИ обърнати препечатки са били разкъсани на карета, двойни и единични екземпляри. Дотук, въпреки фрапиращите различия бихме могли да приемем, че все пак някой, който не е виждал и на снимка обърната препечатка е решил да попълни празнота в каталога и я е каталогирал /по един или друг начин/. Навременно и похвално начинание, но ... ако приемем за достоверно което и да е от тези две описания /без значение с какви резерви/, не бихме могли да не си зададем няколко въпроса – КОЙ, КОГА, КЪДЕ и КАК е открил тези куриози, и още – по каква причина са били разкъсани на карета и единични екземпляри и то така, че днес няма известна нито една двойка, състояща се от нормална /стандартно разположена/ препечатка и обърната. И накрая – как се получава така /вече повече от половин век/, че 16 или 25 обърнати препечатки в едно издание с няколко милионен тираж /де факто поне три пъти по-редки от “Обърнатата конница”/ получават “атраактивната” оценка от 20-30 лв.?! /вж. “Vulphila” стр. 37/ Дори незрящ или неграмотен филателист /ако въобще има такива/ основателно биха заключили, че някои, някъде /не може би някъде, а точно тук – в България/ са се пообъркали /дали пък не е по-точно определението или квалификацията ПОБЪРКАЛИ/, защото едва ли в друга европейска или по-далечна страна /от известните на съставителя, а те не са чак толкова малко/ бихме открили подобна галиматия /съставителят не би желал да обиди дори и заслужено известни съставители на каталози и будкаджийски ценници като им спестява точното наименование/.

Добре известно е, че на никой от тези въпроси днес няма какъвто и да е задоволителен отговор и забележете – годината на събитието не е 1884 /вж. “Типографни препечатки”/, а 1945 и българските филателисти по това време освен силно развития си афинитет към “куриозите” имат вече и личности като П. Караиванов, М. Малчев, д-р Стоянов и др. от техния или подобен на техния ранг.

Както и да е бил разположен в п.л. този блок с обърнатите препечатки, пак там – в същия този п.л. би трябвало да има поне 7 или 9 двойки /в зависимост от това кое от описанията сме приели/, в които едната марка е с обърната препечатка, а другата с нормална. Нека си зададем въпрос – кой е този “луд” филателист, който ще разкъса всички тези куриозни двойки /до една/ без да си остави дори и един чифт за терк, ако щете? Явно е, че откривателят не е бил филателист, а от тук лесно бихме могли да си отговорим и на въпроса как не филателист би могъл да открие няколко обърнати препечатки в п.л. от 190 екз. Неминуемо бихме стигнали и до хипотезата за появата на “Обърнатата конница”, но както казахме вече – годината е 1945!

Не по-малко абсурдно е и положението с оценката на този куриоз. Повече от половин век корифеите-съставители на български каталози /точната дума е пропусната от уважение към тях, но може би някои ще се досетят, че и тук се визират будкаджийските ценници/ оценяват тази рядкост по-малко от щайга с краставици и едва ли им идва на ума /доколкото го имат/, че тази обърната препечатка е поне три-четири пъти по-рядка ...от “Обърнатата конница”. Някои биха ги оневинили с цитат от Светото Писание – “Прости им Господи, те не знаят какво вършат.” Но ед-

ва ли това е причината за подобна оценка.

Повече от 50 години, съставителя е търсил да закупи поне един от тези куриози, но усилията му се оказаха безрезултатни. Достигна до положение да предложи 100\$ всекиму, който само му покаже търсените куриози, но успехът пак не го споходи. Предложи, а и в момента предлага 500\$ за единичен екземпляр от тази прословута обърната препечатка, но пак безуспешно. Същото е положението и с втория куриоз. Не без значение е да се спомене, че до днес на никой от известните европейски търгове не е предлаган нито един екземпляр от тези два куриоза. Може би ще си помислите, че всички екз. от тях са в Америка – едва ли, защото там изобщо не знаят за съществуването на българската филателия, а за България знаят толкова, колкото им говори името СТОИЧКОВ, поне така ме увери мой добър приятел, понастоящем /от десетина години вече/ емигрант в Щатите. Не би трябвало да се съмняваме в становището му, защото и сигналите от повечето европейски страни са подобни. Тук не става дума за последните изявления на политиките от тези страни – става дума за това колко знаят за нас ГРАЖДАНИТЕ на упоменатите и КАКВО Е ОТНОШЕНИЕТО им към българите и България. В интерес на истината може би донякъде имат сериозни основания за подобно непредразполагащо отношение, защото контингентите от престъпници /от всякакъв ранг/, сутеньори и проститутки /предимно от ниските категории/ и всички наши съграждани, незаконно живеещи или работещи само в страните на ЕС, може би надхвърлят цифрата 400000 /по данни на Интерпол според моя добър приятел/ и създават сериозни грижи и проблеми не само на полицията, но и на други социални и административни служби както и на профсъюзите в тези страни. За най-голямо разочарование на нас /българите/ тези проблеми не намаляват, а за последните две години дори са нараснали. Единственият начин за разрешаването им е рязкото увеличаване на доходите, а оттам и на благосъстоянието на българските граждани, което поне засега не би могло да се прогнозира в обозримо бъдеще, така че проблемите ще нарастват със същия темп, с който България изостава в икономическо отношение спрямо другите европейски държави. А дали изоставането е само в сферата на икономиката ...

Но да си дойдем на темата и за да не се правят подобни отклонения, които някои безспорно ще определят като излишни, то ще кажем накратко, че положението и с втория куриоз /двойка от №477111Б – хоризонтален чифт, в който дясната марка е без препечатка/ е абсолютно същото. Десет пъти по-рядък от “Обърнатата конница” /според описанията са известни само 10 двойки/ и 10 пъти по-ниско каталогизиран в “МИХЕЛ”, а в българските каталози оценен за около 200 лв.!! Коментарът е излишен, но съставителят е задължен да оповести, че точно по тези /и всички гореупоменати/ причини ще си позволи изобщо да не каталогизира тези два куриоза до евентуалната им поява – било на изложба или в публикация, съпроводени със съответната експертиза от български експерт.

За писанията във “Филателен преглед” относно обърнатата препечатка “Събирайте старо желязо” изобщо не си струва и да говорим. Който познава печата на Петко Караиванов /задължително трябва да притежава копие от него/ веднага би забелязал подправянето. Печатът /линеен/ с подписа на П. Караиванов е с дължина на 19,5 мм, а показаният на копие е подобен, но вече с дължина 21 мм.

Що се касае до другия куриоз – двойка с и без препечатка, то съставителят е убеден /поне 99,9%/ , че такъв НЕ СЪЩЕСТВУВА*. Защо?

---

* И това не е цялата истина. Професор Н. Маджаров притежава една двойка, в която едната марка е с препечатка, а другата без. Тази двойка обаче, има свършено друг произход. Печатният лист е бил подгънат в горния ляв край и то така, че след препечатва-

Препечатването е извършено с печатарска плоча /не с цилиндър/ и то такава, състояща се от две форми с по 100 клишета. Под дясната ѝ огледална част /само в нея, не както при препечатката “Събирайте старо желязо”, която се среща и с дясна и с лява форма/ п.л. в п.л. са 100 /10x10/, а в лявата те са 90 /10x9/ като първият вертикален ред с препечатки се експонира върху лявото бяло поле /външно/ на п.л. За да попаднат п.л. точно под печатарската плоча има ограничители, които не позволяват изместването му наляво или надясно с повече от 1-2 мм. На практика съществува само една възможност – п.л. да се измества във вертикална посока и съответно един или повече х.р. Биха могли да останат без препечатки. Но, ако е така, то би трябвало да съществуват също толкова реда непрепечатани и с другата препечатка, която е с различен текст. Такива до днес не са открити. Струва ли си да хабим хартията за “майсторлъците” на споменати вече майстори ... Твърдението, че формата е съдържала само 25 клишета е твърде съмнителна. Съставителят разполага с 5 /пет/ бр. цели неразкъсани п.л. от 1 лв. /и с трите препечатки/. Тези п.л. са от 190 екз. /90+100/ и в никой от тях не е открит подобна зависимост. Тиражите са милионни, така че е възможен и друг вариант – препечатването да е извършвано в различни цехове с различни печатарски форми – от 25, 50 или 100 клишета, но вероятността е много малка ...

нето отпечатъкът попада на обратната страна на марката, т.е. върху гумировката. При този случай се касае за макулатура, но неотстранена от контролата, която впоследствие се превръща в куриоз. Разбираемо е, че оценката и ще бъде относителна, но не по-малко от 200-250 лв. – б.с.

Уважаеми български филателисти,

Тази втора част на каталога безспорно ще бъде възприета и оценена като по-слаба в сравнение с първата. То си е и така – няма спор, няма оправдание, няма и извинение. Но би трябвало да има все пак поне някакво обяснение. Тези от Вас, които ме познават, знаят, че интересите и възможностите ми са били винаги насочени към класиката.

Но какво представлява тя? Коя дата бихме могли да възприемем за нейно начало и коя за край? Изключително сложни въпроси, на които до днес /поне според мен/ все още не са дадени категорични отговори, а и едва ли това ще стане в обозримото бъдеще. Теории и теоретици Бог дал много. Разбираемо – и становища.

Тук ще бъде изказано още едно, което трудно би се възприело поне засега, но все таки то е мое лично убеждение – такива са вижданията ми, така съм възприел българската филателия и появата ѝ, така съм я осмислил и съответно – така я проповядвам. Разбира се, това в никакъв случай не означава, че становището ми е вярното, точното или единствено приемливото. Възможно е и да греша. Ваша и на бъдещите поколения ще е преценката.

Някои изследователи включват в българската класика т.н. предмарков период – т.е. времето когато по нашите земи е съществувала отоманската поща. Други изключват този период и възприемат за начало руската полева поща по времето на Руско-Турската война от 1877-1878 г., твърдейки, че дотогава България не е съществувала. А дали е съществувала през м. март 1878 г.? Изобщо имало ли е БЪЛГАРСКА ПОЩА до конституирането на Учредителното Народно събрание и до появата на “Сантими”-те?

Много беше писано и казано за пликовете на Франц Зее и Д. Загорски с руска п.м., но няма нито едно потвърдено доказателство за съществуването на българска поща, български печати, използвани за пощенски услуги или български пощенски знаци /остойностени/ за заплащането на тези услуги до появата на “Сантими”-те. Оттук и становището ми е радикално – нашата класика започва от деня на залепването на първата сантимова п.м. върху кореспонденция. Или за да бъде по-точен – от м. май 1879 г. и НИТО ДЕН по-рано. А кога завършва или коя дата бихме могли да приемем за край на класическия период? Тук отстоявам още по-радикално решение – появата на т.н. поредица “Малък лъв”. Защо? Отговорът е много дълъг и обемист и като така тук няма място за него. В момента подготвям обширна статия по въпроса, която ще бъде отпечатана в последната седма част на каталога. Ще добавя само, че п.м. на Източна Румелия и Южна България са също българска класика, както и печатите, поставени върху тях, в което е и неоспоримото доказателство.

Но да се върнем на въпроса – защо тази втора част е значително по-слаба от първата? Беше казано вече, че белите полета в класиката ни са толкова много, че може би последната би могла да се оприличи или сравни с Антарктида /вж. географските карти/. Но дори и там – на Южния полюс, през последните две-три десетилетия бяха направени много изследвания и открития, а в България, влизаща в границите на Европа /вж. същите карти/, за българската класика не се прави нищо, ако изключим аматорските писания във “Филателен преглед”. Няма и помен от задълбочени, стойностни и потвърдени изследвания. Няма ги и няма да ги има, защото няма изследователи, експерти и специалисти, които да работят по строго определен план в тази насока. Горееизброените пък ги няма, защото СБФ не си е поставил такива задачи. Интересно е все пак какви други си поставя?

Точно по тези причини цялата ми енергия /колкото е останала/ и възможности бяха поставени в една по-тясна рамка – да подпомогна според силите си

бъдещите изследователи на българската класика. Надявам се, че моите писания биха им послужили поне за сравнение и недопускане или препотвърждаване на грешки от близкото или по-далечно минало.

И резултатът е налице – не остана време за пълни изследвания и осмисляне на българските п.м. след класическия период. Убеден съм, че Вие – българските филателисти /не чуждестранните, не търговците, не и “МИХЕЛ”, “ИВЕР” или който и да е било друг/, ще поправите, разширите и обосновате с необходимите изследвания всички слаби места в тази втора част на каталога.

Ще трябва да се кажат две-три думи за поставените в таблиците и под тях оценки. Като продукт на еднолично становище последните не биха могли да бъдат точни нито достатъчно близки до пазарните у нас или в чужбина. Но нали този каталог не нето такъв. В крайна сметка пазарът ще внесе своите корекции.

И накрая – въпреки всички гореизброени слабости, пропуски, неточности и грешки лаская се да отбележа, че тази втора част е значително по-добра от будкаджийските ценници.

П. Бешков

СЪДЪРЖАНИЕ

Част II^{ра} – пощенски марки с общо предназначение
в Царство България 1909 – 1945 г.

1.	Значение на използваните символи и съкращения в каталога	3 стр.
2.	Втори препечатки върху “Княз Фердинанд I” 1909 г.	11 стр.
3.	Препечатки върху “Малък лъв” 1909 г.	13 стр.
4.	Препечатки върху “Княз Фердинанд I” с “1910” и нови номинални стойности	20 стр.
5.	“Изгледи и портрети” 1911 г.	23 стр.
6.	“Цар Фердинанд I” 1912 г.	29 стр.
7.	“Освободителна война” 1913 г.	33 стр.
8.	Препечатка ¹⁰ / ₂₅ ст. 1915 г.	35 стр.
9.	“Изгледи и портрети” 1915 г.	37 стр.
10.	Препечатка ³ / ₁ ст. “Малък лъв” 1916 г.	40 стр.
11.	“I ^{во} военно издание” 1917 г.	44 стр.
12.	“II ^{ро} военно издание” 1918 г.	46 стр.
13.	“Цар Фердинанд I” 1918 г.	47 стр.
14.	“Народно събрание” 1919 г.	49 стр.
15.	“Цар Борис III” 1919-20	50 стр.
16.	Някои разсъждения и констатации относно процеса на отпечатване на п.м. в ДП през 20 ^{те} години на миналия век	53 стр.
17.	Препечатки “За нашите пленници” 1920 г.	59 стр.
18.	“Иван Вазов” 1920 г.	61 стр.
19.	“III ^{то} военно издание” 1921 г.	63 стр.
20.	“Лондонско издание” 1921-23 г.	66 стр.
21.	“Джеймс Д. Баучер” 1921 г.	68 стр.
22.	“Разни препечатки” 1924 г.	69 стр.
23.	Редовни “Лъвчета” 1925 г.	75 стр.
24.	“Разни сюжети” 1925-27 г.	80 стр.
25.	“Цар Борис III” 1925-28 г.	82 стр.
26.	“50 г. от смъртта на Христо Ботев” 1926 г.	83 стр.
27.	Редовни – тип “Голям лъв” 1927-35 г.	84 стр.
28.	Вътрешни въздушни линии. “I ^{ва} въздушна поща” 1927 г.	86 стр.
29.	Външни въздушни линии. Въздушна поща 1928 г.	88 стр.
30.	Непускани в употреба п.м. за ВП. Препечатки с променени цветове /или II ^{ро} издание 1928 г./	90 стр.
31.	“Цар Борис III” 1928-30 г.	92 стр.
32.	“50 години от Освобождението на България” 1929 г.	93 стр.
33.	“Сватбата на Цар Борис III” 1930 г.	94 стр.
34.	“Цар Борис III” 1931-37 г.	96 стр.
35.	“Балкански игри” 1931 г. /т.н. “I ^{ва} балканиада”/	100 стр.
36.	Въздушна поща. “Голям гълъб” 1931 г.	104 стр.
37.	Въздушна поща. “Страсбург” 1932 г.	106 стр.
38.	“Балкански игри” 1933 г. /т.н. “II ^{ра} балканиада”/	110 стр.
39.	“I ^{ва} Шипка” 1934 г.	114 стр.
40.	“II ^{ра} Шипка” 1934 г.	116 стр.
41.	“Велчова завера” 1935 г.	119 стр.
42.	“V ^{ти} Футболен турнир” 1935 г.	120 стр.
43.	“VIII-и юнашки събор” 1935 г.	123 стр.

44.	“Владислав Варненчик” 1935 г.	125 стр.
45.	“Хаджи Димитър” 1935 г.	127 стр.
46.	“С лъвчета или цифри между житни класове” 1936-39 г.	129 стр.
47.	“IV-и конгрес на славянските географи и етнографи” 1936 г.	130 стр.
48.	“Светии Кирил и Методий” 1937 г.	132 стр.
49.	“Княгиня Мария Луиза” 1937 г.	133 стр.
50.	“Цар Борис III” 1937 г.	133 стр.
51.	Блок “Цар Борис III” 1937 г.	134 стр.
52.	“Стопанска пропаганда” 1938 г.	136 стр.
53.	“Княз Симеон Търновски” 1938 г.	138 стр.
54.	“Цар Борис III” 1938 г.	139 стр.
55.	Въздушна поща. “Малък гълъб” 1938-39 г.	141 стр.
56.	“50 г. Български държавни железници”	142 стр.
57.	“60 г. Българска поща” 1939 г.	143 стр.
58.	“IX-и юнашки събор” 1939 г.	144 стр.
59.	“Наводнението в Севлиево” 1939 г.	145 стр.
60.	“Цар Борис III в генералска униформа” 1939-40 г.	146 стр.
61.	Въздушна поща. “Изгледи и самолети” 1940 г.	147 стр.
62.	“100 г. пощенска марка” 1940 г.	150 стр.
63.	“Присъединяването на Южна Добруджа” 1940 г.	151 стр.
64.	“Стопанска пропаганда – малък формат” 1940-42 г.	152 стр.
65.	“Цар Борис III и коронка” 1940-44 г.	154 стр.
66.	“Народни будители” 1940 г.	161 стр.
67.	“Стопанска пропаганда – голям формат” 1940-44 г.	162 стр.
68.	“500 г. книгопечатане – Гутенберг” 1940 г.	164 стр.
69.	“Христо Ботев” 1941 г.	165 стр.
70.	“Архитектурно - технически постижения” 1941-43 г.	166 стр.
71.	“Обединена България” 1941 г.	167 стр.
72.	“Труд и радост” 1941 г.	168 стр.
73.	“За пострадалите от войните” 1941 г.	170 стр.
74.	“Българска история” 1942-43 г.	172 стр.
75.	“Траурни марки” 1944 г.	174 стр.
76.	“Цар Симеон II” 1944 г.	175 стр.
77.	Препечатка “Всичко за фронта” 1944 г.	176 стр.
78.	Въздушна поща. Препечатки “О.Ф. и самолет” 1945 г.	182 стр.
79.	“Препечатки с лозунги” 1945 г.	184 стр.
80.	Съдържание	193 стр.

СПЕЦИАЛИЗИРАН

за пощенските марки
на Източна Румелия, Южна България и Тракия,
Поща в Румъния и Македония
1880 - 1944 г.

ЧАСТ III^{та}

КАТАЛОГ

Единствено известно каре "Южна България", редовно
пътувало по пощата от Хаджи Елес до Будапеща

съставил: Петър Л. Бешков

В памет
на Петко В. Караиванов

единственият признат в света експерт
на пощенските марки от Източна
Румелия и Южна България.

Вместо предговор

Пощенските марки на Източна Румелия и Южна България са неразделна част от българската филателна класика и не биха могли да бъдат разглеждани като такива на други държави. Де факто автономната област с измисленото “благозвучно” наименование Източна Румелия представлява част от България с население предимно от български произход /около 90%/ , говорещо и пишещо на български език и изповядващо в преобладаващото си мнозинство християнска религия.

Що се отнася до пощенските марки на т.н. Тракия /на съставителя не е известна държава с подобно наименование/, то последните действително би трябвало да се разглеждат като окупационни, но не на българската държава, а на т.н. Междусъюзнически сили, по чието разпореждане са и отпечатани. Но както добре е известно от всички европейски каталози никоя държава не е имала тупето да ги обяви за свои, добре осъзнавайки, че голяма част от тази област – Тракия си е чисто българска територия, населена предимно с българи.

Излишно е да се добави каквото и да е относно другата “държава” – Македония, за която ще бъде споменато по-подробно в самата глава, отнасяща се до “нейните” пощенски марки.

Всичко написано в този каталог за гореупоменатите е ЛИЧНО становище на съставителя и негово твърдо убеждение като българин, чийто корени произлизат и от тези области на България, независимо кои, как и към какви други държави са ги приобщавали. Днес подобно становище не е популярно – дори някои биха го определили като националистическо, но нека Бог им прости, защото идните поколения едва ли биха сторили подобна глупост.

Това въведение се налага само поради причината, че почти всички иностранны каталози разглеждат някои български пощенски марки като такива на други държави, без да дават нужното обяснение за това. А такава е необходимо по много причини. Ето някои от тях.

Как съвременните филателисти да си обяснят /или по-точно да проумеят/ защо примерно пощенските марки на Южна България са обособени в отделен раздел /вж. каталог “МИХЕЛ” – най-употребяван в Европа/ и то не след самите п.м. на България или преди нея, а по азбучен ред и като окупационни? За каква окупация става дума – кой, кого и как го окупира? Явно въпросът не е само исторически, но и политически. На съставителя не е известен учебник по история в европейските държави, където политическият акт – Съединението на България от 1885 г. да се разглежда като окупация. Ако това би могло да се приеме за окупация, то тогава какво е Обединението на Германия от Бисмарк или това на Италия от Гарибалди и още много други примери и не само в Европа. И защо, ако е така /т.е. това е окупация/, уважаваният каталог “МИХЕЛ” не разглежда немските области като окупационни, а ги определя за Deutsche Staaten и поставя пощенските им марки наравно до тези на Reich-а?

Ами какво да кажем за п. п.м. на т.н. Македония от 28 октомври 1944 год.? Имало ли е, съществувала ли е такава държава на 8.IX.1944 г., и ако в действителност е съществувала какъв е бил нейният език, парична единица, герб, знаме и т.н. и т.н.?

Някои колеги може би ще възразят – защо в каталог, и то филателен, се повдигат и разглеждат въпроси от близката и не чак толкова близката ни история, защо във всяко обяснение се чувства политически привкус и той не винаги /по-точно е може би – много рядко/ съвпада с официалните становища на наши и други държавни институции? Защото:

1. Политиката и икономиката на една държава в много голяма степен е видна от нейните пощенски марки.

2. Политиците и официалните институции /поне тези в България/ ВИНАГИ и почти при всички събития от национално значение дават такова тълкование на отделните случаи, което задължително се съобразява с конюнктурните решения на техните партии и много често /дори в един и същ мандат на управляваща партия и мнозинство/ обръщат становищата си на 180° като се оправдават, че не са били разбрани правилно или други, независещи от тях външнополитически събития са ги принудили да постъпят по този начин. Глупаво обяснение, предназначено само за лумпени. Историческите факти са непроменлива величина също както би трябвало да бъдат такива и националните ни интереси. Съединението на България е исторически факт и в края на XIX в. няма друго събитие в историята ни с по-голяма тежест и значение за България, което предопределя и нейното бъдеще – в Европа, а не разделена на европейска и ориенталска, което би било в изгода не на националните ни интереси.

3. За съжаление, политиците, чрез прокарваната от тях икономическа политика, определят понастоящем и за дълъг период предопределят състоянието /възхода, застоя или падението/ на родната ни филателия. Жалко, но и това е исторически факт, който най-добре се вижда днес, когато всички политици на думи тръбят, че се стремят към Европа, а с действията и бездействията си я тласкат към Ориента. Нещо по-лошо – ежедневно и ежечасно България изостава от европейските държави почти по всички показатели, вместо да се приближава към тях. Всичко това е благодарение на политиците и лумпените, които са ги овластили. Ако приемем, че българските граждани са около 7 500 000, то над 1 500 000 от тях се намират зад граница за постоянно или за дълъг период от време. Няма друга държава в света, не само в Европа с подобен показател. Няма и друга държава в света, където минималната пенсия не би могла да стигне на ползвателя ѝ /често с 30-40 години трудов стаж зад гърба си/, за да си купува по една кутия второкачествени цигари на ден и представете си – от I.I.2006 г. тези “богаташи” с минималните пенсии ще забогатееят с още 3-4 лв. !! Накъде върви България – към Европа или към “четвъртия” свят?

П. Л. Бешков

Тази III^{та} част каталога е отпечатана в много ограничен тираж. На всяка страница в долния ляв или десен ъгъл е посочен поредният номер.

ЗНАЧЕНИЕ НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СИМВОЛИ И СЪКРАЩЕНИЯ В КАТАЛОГА

Всеки специализиран каталог за пощенски марки използва определени символи и съкращения с цел компактно и същевременно по-точно описание на дадена позиция. В настоящия – повечето от символите са взаимствани от каталога "МИХЕЛ", други вече са добили гражданственост между филателните среди в България, а част от съкращенията отдавна са възприети във филателната ни литература. Всички останали са кодови съкращения и символика от изследванията на съставителя, който си е позволил да ги предложи с убеждението, че биха улеснили ползвателите на каталога да възприемат по-пълно и точно описанието на разновидностите, куриозите, опитните екземпляри и особено всички онези с препечатки.

Всички цени /каталожни оценки/ са в лева – 1 лев = 100 стотинки. Когато срещу определена позиция е поставено "–:–", трябва да се разбира, че не би могло да се посочи каталожна оценка, т.е. цената се определя по споразумение /договаряне/ или от експерт-оценител. Когато обозначението срещу позицията е "–", последното означава, че подобни екземпляри не са известни /открити/ и по тази причина също не би могло да се постави оценка, което не изключва съществуването на посочения вид. Навсякъде, където е поставен символ "–:–", трябва да се отчете, че става въпрос за наличие /в известност/ на много ограничен брой екземпляри. От друга страна това не означава непременно, че цената ѝ е изключително висока, защото много от редкостите /било разновидности, куриози или опитни екземпляри/ не представляват особен интерес.

Всички оценки в каталога се отнасят за първокачествени екземпляри. Последните трябва да притежават всички зъбци със съответния размер, да нямат прегъвания, протривания, охлузвания или други увреждания на хартията /оцветяване, захабяване – довели до изменение на първоначалния им цвят или вид/. Идеалната центровка не влиза в това понятие. Достатъчно е рамката на сюжета да не е засегната от назъбването. Отделни неназъбени екземпляри трябва да имат бяло поле /марж/ от всяка страна равно приблизително на половината от същото между рамките на два съседни екземпляра.

БК – български каталог /номенклатура на "ФЕПА"/

ДП – Държавна печатница в София /наим. до 1950/

ТП – типографен способ на отпечатване

ЛП – литографен способ на отпечатване

ДМП – дълбок меден печат

ОП – офсетов печат

ДГП – дълбок гравирани печат

СПС – Световен пощенски съюз (UPU – Union Postale Universale). Учреден през 1874 г. като Всеобщ пощенски съюз. България е приета за член на СПС от 1 юли 1879 г.

х. – хартия

а.х. – амбалажна хартия /оцветена, невисококачествена/

об.х. – обикновена хартия /предимно бяла, негланцирана/

гр.х. – грапава хартия /не гладка на пипане/

гл.х. – гланцирана хартия

ц.х. – целулозна хартия /по-жилава и по-богата на целулоза/

п.х. – пелюрена хартия /пелюр – много тънка, до 0.050 мм/

кр.х. – кредена хартия /богата на креда, чуплива/

ч.х. – чернова хартия /лошокачествена, предимно тънка/

к.х. – картонена хартия /много дебела – над 0.120 мм/
наз. – назъбване
р.к.наз. – рамково-касетенно назъбване
гр.наз. – гребеновидно назъбване
лин.наз. – линейно назъбване
р.с.наз. – ромбоидно /серпентинно/ назъбване
см.наз. – смесено назъбване
с. – сантим /а/
фр. – франк /а/
п. – парá /й/
пс. – пиáстър, пиастри
ст. – стотинка /и/
лв. – лев /а/
п.м. – пощенска /и/ марка /и/
сл.м. – служебна /и/ марка /и/
т.м. – таксова /и/ марка /и/ – за доплащане
тл.м. – телеграфна /и/ марка /и/
и.м. – извънредна /и/ марка /и/ – празнична /и/
екз. – екземпляр /и/
п.л. – печатен лист /форматен лист с отпечатани върху него пощенски марки/ във вида, подаден от печатницата на пощенските станции за продажба – неразкъсан.
м.л. – малък лист /листче/ – понятие, възприето за едно крило от п.л. при българските п.м. от класическия период /№1-30 / и изданията “Княз Фердинанд I” 1901-10 г., отпечатани в Русия.
х.р. /хоризонтален ред/ – разположените хоризонтално /една до друга/ п.м. в п.л.
в.р. /вертикален ред/ – разположените вертикално /една под друга/ п.м. в п.л.
в.зн. – воден знак
50 /5x10/ – п.л. от 50 бр. п.м., разположени в 5 х.р. с по 10 екземпляра във всеки
100 /10x10/ – п.л. от 100 бр. п.м., разположени в 10 х.р. с по 10 екземпляра във всеки
60 /6x10/ – п.л. от 60 бр. п.м., разположени в 6 х.р. с по 10 екземпляра във всеки
100 /2x50 – 5x10/ – п.л. – от 100 п.м., разположени в две крила. Всяко крило съдържа 5 х.р. с по 10 екз. във всеки
100 /4x25 – 5x5/ – п.л. от 100 п.м., разположени в четири крила. Всяко крило съдържа 5 х.р. с по 5 екз. във всеки
200 /2x100 – 10x10/ – п.л. от 200 п.м., разположени в две крила. Всяко крило съдържа 10 х.р. с по 10 екз. във всеки
224 /16x14/ – п.л. от 224 п.м. разположени в 16 х.р. с по 14 екземпляра във всеки
360 /2x180 – 12x15/ – п.л. от 360 п.м., разположени в две крила. Всяко крило съдържа 12 х.р. с по 15 екз. във всеки
Б.Г. – неупотребяван /неподпечатан/ екз. без гумировка – пуснат в това състояние от печатницата /при българските п.м. това се отнася предимно за някои опитни екземпляри – проби /вж. о.е./
(*) – неподпечатан /неунищожен/ екз. без гумировка или с допълнително поставена такава /т.н. “втора гума” – фалшива гумировка/, ако първоначално е

пуснат гумиран от печатницата и в следствие гумировката е била отстранена

* – неупотребяван /неподпечатан/ екз. с оригинална гумировка на /или със следи от/ лепенка, при който определена, но не голяма част от оригиналната гумировка е нарушена

** – неупотребяван екз. с ненарушена оригинална гумировка, т.е. такава с каквато е пуснат от печатницата

⊗ – екземпляр, унищожен с нечетлив /силно зацапан, нарочно поставен или фалшив/ печат или с такъв, неупотребяван в периода когато екземплярът е бил в редовна употреба. Тук попадат всички звездни и 12 – линейни /неми/ румелийски печати, за които не би могла да се установи датата на подпечатване, освен ако не са съпроводени с четливо датно клеймо от периода на употребата. Четливите “тежки” печати върху №1-30 се оценяват според колонка ⊙ минус 20%.

⊙ – редовно подпечатан /клеймован/ екземпляр с четливо кръгово пощенско клеймо с датен указател, даващо възможност да се определи недвусмислено станцията-изпращач или датата на подпечатването. Всички гореизброени трябва да отговарят на съответния период от време, когато екземплярът е бил в редовна употреба – период, включващ времето от валидирането до официалното изтегляне от употреба или изчерпване /приетата дата/. Клеймованите екземпляри с дата, невлизаща в този период се оценяват като нарочно подпечатани или като такива с фалшив печат.

⊠ – плик /пощенски/. Когато се отнася за действително пътували по пощата материали наличието само на клеймо от станцията-изпращач в повечето случаи не е достатъчно.

⊡ – отрез от плик /вестник, документ или др./ с п.м. и цяло датно клеймо /четливо/ = брийфшук /нем./ За пощенски марки от класическия период оценката на ⊡ е от 30 – 200% по-висока от съответната в колонка ⊙ в зависимост от редкостта на клеймото.

⊗ – художник, името на художника, създал проектите за п.м.

бл. – блок. I – специално отпечатана /и/ п.м. в табло /таблоидно експонирани/ с големи маржове от четирите страни. Могат да бъдат назъбени или неназъбени. II – шест или повече неразкъсани една от друга пощенски марки, разположени най-малко в два успоредни реда. Когато четири или повече п.м. са само в един ред, независимо хоризонтален или вертикален, се използва понятието лента. Ленти от две или три п.м. – съответно двойка /чифт/ или тройка. III – блок от четири п.м. съединени в две прилежащи страни = каре.

⊕ – експертиза, поставя се само от оторизиран експерт на строго определени места върху обратната страна /гърба/ на п.м. При всички случаи от местоположението на експертния печат трябва да е видно качеството на експертизирания материал. Когато се касае за много редки екземпляри, желателно е експертизата да бъде съпроводена с фотоатест или писмено заключение от експерта с дата и саморъчен подпис. За уникатите е необходима експертиза от двама независими експерти.

Ф – фалшификат. Когато след кода “Ф” е поставен долен индекс “п”, означава, че фалшификатът е изцяло и професионално изготвен. Когато след “Ф” е поставена “ч” – означава, че екземплярът е частично подправен, като за случая е използвана оригинална п.м. Понятието включва допълнително или подправено назъбване, допълнително поставена или подправена препечатка.

/12x17/ – брой на отворите при р. к. или гр.наз. Първото число е за хоризонталните страни, а второто – за вертикалните.

12-20 – каталожните номера на определена поредица п.м. При съответна-

та оценка се взема сбора от най-евтините екземпляри.

▣ – хоризонтално разполовен екземпляр

▤ – вертикално разполовен екземпляр

▥ – диагонално разполовен екземпляр

Трите вида половинки имат филателна стойност само когато са върху плик, документ, вестник или отрез от същите, подпечатани с четливо кръгово клеймо с датен указател, отговарящо на периода на редовната му употреба.

М – макулатура

о.е. – опитен екземпляр /неодобрена проба/

П – проба /одобрен опитен екземпляр – одобрена проба/

К – куриоз

Р – разновидност

ПР – разновидност при пробите

КР – разновидност при куриозите

Разновидностите не са нито макулатури нито куриози. По своята същност в повечето случаи представляват периодична повтаряемост на различия в клишетото в п.л. на целия тираж или на част от него на строго определени места. Някои разновидности при п.м. от класическия период са много редки /№3Р/ и каталожните им оценки често надхвърлят стойността на поредицата към която са класифицирани. Други /№14Р/ са сравнително по-често срещани и оценките им рядко надвишават 100 лв. Куриозите и опитните екземпляри в някои случаи също имат разновидности /№15КЦР^{*}/, които са изключително редки. Когато последните са известни само в един единствен екземпляр те са уникални и като на такива оценка изобщо не може да се постави.

Ⓢ – първодневен печат

Ⓣ – специален печат

ⓈⓉ – плик с п.м., подпечатан с първодневен печат – Ⓢ

ⓈⓉ – плик с п.м., подпечатан със специален печат – Ⓣ

Някои от специалните печати в Царство България са се употребявали през всичките дни, в които е продължавало /или се е чествало/ събитието, заради което са били изготвени. Ако валидирането на п.м. /поредицата/ е съвпадало с първата дата от употребата на специалния печат, то последния се признава и за първодневен, но само с тази дата. Екземпляри от класическите поредици, подпечатани с дата на валидирането или близка до нея, са много редки и ценни.

ед. фр. – единична франкатура

см. фр. – смесена франкатура

п. е. фр. – повтаряща се единична франкатура

▣ – изместено хоризонтално назъбване

▤ – изместено вертикално назъбване

---

* Буквата “Ц”, поставена след обозначението за куриоз – “К”, означава, че екземплярът №15КЦ е куриоз със сбъркан цвят. Не трябва да се бърка с някои о. е., които по същност са неодобренни проби за цвят. В случая става дума за популярния куриоз от поредицата “Голям лъв” – 5 ст. розова вместо зелена и по-точно за най-редкия български куриоз – разновидност – 5 ст. розова вместо зелена със “стогин.” вместо “стотин.”, от който е известен само един единствен екземпляр – уникалният №15КЦР. Когато след буквата “К” е поставено о. ц., последното означава, че куриозът е с обърнат център. Такива куриози са: т.н. “Обърнатата конница” – №86К_{оц} /50 ст. с обърнат център от поредицата “Изгледи и портрети I” издание 1911 год./, 5 ст. с т.н. “обърнат фон” от поредицата “Царска поща” – №7К_{оц} и 3 ст. пак с “обърнат фон” от поредицата “Голям лъв I” – №14К_{оц} – б.с.

▣ – наклонено, диагонално назъбване

▤ – допълнително, двойно назъбване

Първите два вида са се получили при скъсен или прегънат съответно хоризонтално или вертикално п.л. Третият – при прегънат ъгъл на п.л. Двойното назъбване най-често се среща при п.л. с лин.наз. и по-рядко при тези с гр.наз. като и при двата случая почти винаги са засегнати последните х. или в.р. – тези, които се намират непосредствено до бялото поле на п.л. По своята същност всички гореизброени са макулатури, подлежащи на отстраняване и унищожаване от контролата, но преминали вече през нея и пуснати чрез пощенските станции в употреба, се превръщат в куриози с относителна стойност. Само тези от класическия период са с по-висока оценка.

□ – неназъбен екземпляр

▣, Дв – двойка /чифт/ без уточнение – назъбена или неназъбена, което се подразбира от мястото ѝ в таблицата за оценки или под нея. Когато след символа /буквения код – съкр./ е поставена цифрата 1 или 2 – последното означава съответно хоризонтална или вертикална. Това важи за всички следващи символи и кодове без уточнение. ▣Р, ДВР – двойка, съдържаща разновидност /и/, ▣К, ДВК – двойка, съдържаща куриоз /и/. Същото се отнася и за тройките.

▣, Тр – тройка без уточнение

▣ – каре без уточнение

□, □, □, □ – неназъбен от едната страна екземпляр, съответно отдясно, отдолу, отляво и отгоре

□ – неназъбен от две срещуположни страни екземпляр – трябва да притежава задължително и по една страна от рамките на съседните екземпляри, незасегнати от назъбването. Изключение се допуска само за ъглови екземпляри, при които е задължителна само една страна от рамката на съседния екземпляр и цялото /или голямата част/ бяло поле на п.л. Аналогични са изискванията при неназъбени от двете прилежащи страни екземпляри или други възможни назъбвания.

Когато в дадена поредица от класическия период /примерно в “Малък лъв”/ са известни и неназъбени екземпляри, то последните в никакъв случай не могат да се разглеждат или класифицират като разновидности /както се постъпва в БК досега/. Те могат да бъдат проби, опитни екземпляри, макулатури или каквото е възможно друго определение, но не и разновидности. Могат да бъдат и куриози. Това е много важно и задължително трябва да се има предвид, когато се определят оценките им. Един куриоз, особено от класическия период, при всички случаи има по-висока относителна стойност, от която и да е проба или макулатура. Необоснователното завишаване оценките на последните или приравняването им с тази на първия, води само до обезценка на малкото и изключително редки куриози от българската класика. Това явление /ярко доказателство за “компетентност”/, за съжаление, битува във всички български каталози без изключение. Тази постановка, разбира се, търпи и изключения – когато куриозите са примерно няколко хиляди /№44 с обърната препечатка/.

▣ – тет-беш

▣, Днп – неназъбена помежду двойка без уточнение. Всички неназъбени от една или две страни екз., както и Днп са куриози.

і – нормално поставена препечатка

і – разкъсана препечатка без уточнение

і – част от препечатка без уточнение

і, і, і, і – диагонални препечатки

і, і – обърнати на 90° препечатки спрямо нормалната

- ↔, ⇄ – част от обърната на 90° препечатка
- ↕ – обърната на 180° /с главата надолу/ препечатка
- ↖↖ – двойна препечатка
- ↖↗ – двойна препечатка, едната разкъсана
- ↖↘ – двойна препечатка и двете разкъсани
- ↖↙ – двойна препечатка, едната само част от препечатка
- ↖↔ – двойна препечатка, едната обърната на 180°
- ↖↕ – двойна препечатка и двете обърнати на 180°
- ↖↗↔ – двойна препечатка, едната обърната на 90°
- ↖↗↕ – двойна пр., едната обърната на 180°, другата на 90°
- ↗↘ – двойна диагонална /наклонена/ препечатка
- ↗↘↖ – двойна препечатка и двете обърнати на 90°
- ↗↘↗ – двойна препечатка, и двете обърнати на 90° и двете частични
- ↗↘↘ – двойна препечатка, и двете обърнати на 90°, едната частична
- ↗↘↙ – тройна препечатка
- ↗↘↙↘ – четворна препечатка

При някои от тройните и четворните препечатки са известни екземпляри, включващи горепосочените разположения или подобни съставни части /вж. "Разни препечатки" издание 1924 г./.

Всички разкъсани препечатки представляват различно /повече или по-малко/ изместени препечатки, вследствие скъсени, подгънати или неправилно поставени /разместени. или неправилно центровани/ п.л. върху плота, където е извършено препечатването. Така получените разместени отпечатъци /на препечатките/ по своята същност представляват обикновени разновидности, повтарящи се в голямата част от екземплярите на п.л. и не трябва да се разглеждат или класифицират като куриози, а още по-малко и да се оценяват като такива. Истинските куриози при подобни п.л. се наблюдават обикновено в крайните външни редове или в среднолистие то /ако има такова/. Там би могло да се открият всички възможни куриози, известни при типографния способ на препечатването. Последните винаги са представлявали и ще представляват определено голям интерес за българските филателисти – колекционери и изложители, а и за чуждестранните такива. Те са крайно необходими и на изследователите на българските пощенски марки. Без задълбоченото им /не повърхностно или неточно/ изследване, базиращо се на голямо количество подобен марков материал /разновидности и куриози/ не е възможно съставянето на какъвто и да е специализиран каталог, нито дори на обикновен. Тази липса /отсъствието/ на подобни изследвания е една от причините за появата на т.н. будкаджийски ценници, които някои филателни "деятели" наричат каталози. Не се ли достигне /а защо не и надмине/ нивото на "МИХЕЛ" в близките години, то българската филателия ще продължи да запада, а оттам и обезценяването на пощенските ни марки. Тази тенденция трябва да се спре по възможност колкото се може по-скоро и една от предпоставките за излизането от подобна криза е ежегодното списване на един ДОБЪР каталог, който да бъде преведен поне на три или четири езика /немски, френски, английски и руски/. Тежка, сложна и още повече отговорна, но не и непосилна задача пред Съюза на българските филателисти, пред тези, които мислят за родната филателия не само на думи, но и на дела. Но колцина са те днес?!

- ☒ – негативен отпечатък от сюжета върху гърба на п.м.
- ☒ – изместен негативен отпечатък
- ☒ – част от негативен отпечатък

Негативният отпечатък се получава, когато върху плота на машината не

се постави определеният форматен лист на определеното място. В случая намастилената печатарска плоча оставя позитивен отпечатък върху плота само при две положения:

I. Цялостен отпечатък – когато върху плота не е поставен лист

II. Частичен отпечатък – когато форматният лист е скъсен, подгънат или поставен неправилно /изключително рядко/

И при двете би могло да се получи негативен отпечатък от сюжета върху гърба на п.м. в следните случаи:

А – когато върху омастения плот се постави определеният форматен лист на точно определено място /т.е. центрован/:

1. Цялостен негативен отпечатък върху целия п.л. /обратната му страна/ като върху гърба на всяка п.м. ще има негативен отпечатък от същата. По този начин листът е получил едновременно – отпечатване на п.м. от печатарската плоча върху лицевата си страна и отпечатване на цялостен негативен отпечатък /т. 1/ от омастения плот върху обратната страна /отпечатъците са точно един върху друг/ – при I.

2. Цялостен негативен отпечатък само върху гърба на някои п.м. и частичен върху гърба на други – при II, пак точно един върху друг.

Б – когато върху омастения плот, поставеният форматен лист не е добре центрован – не опира в ограничителите, т.е. не е на точно определеното място /положение А/:

1. Цялостен негативен, но разместен отпечатък върху голямата част от п.м. на п.л. и частичен, пак разместен върху малка част – при I. Отпечатъците не се препокриват в нито една точка.

2. Само върху малка част от п.м. остава изобщо някакъв негативен отпечатък – такава, каквато е омастилената част на плота – при II. И тук отпечатъците не се препокриват в нито една точка.

Не трябва да се бърка с негативен отпечатък проникналото мастило от препечатките върху обратната страна на п.м. – нещо, което се случва много често при типографния способ на препечатване.

Негативни отпечатъци се получават и при едноцветно и при двуцветно отпечатване. Когато последното се извършва на два пъти – т.е. с два цвята, т.н. “негативи” могат да бъдат с единия или с другия от тях. Не е известен “негатив” и с двата цвята, въпреки че теоретично това е възможно /отпечатан лист с първия цвят и с негатив от него на обратната страна да бъде поставен върху омастения вече плот с втория цвят, вследствие празен ход на машината/.

Когато отпечатването се извършва върху предварително гумирани форматни листове, то негативните отпечатъци се проектират върху гумировката и след отстраняването ѝ обикновено се изгубват изцяло или частично /предимно при изданията с препечатки/.

От гореизложеното не е трудно да се досетим и за същността на т.н. “негативи”. Те не са нищо повече от едни обикновени макулатури, получили се поради невнимание на печатаря и пропуск на машината. Последната не е спряна своевременно след празен ход и не е бил почистен плотът. Негативните отпечатъци би трябвало да се отстранят от контролата, но и това много често не се е спазвало, особено когато само малка част от п.л. е била засегната от тях. Пуснати от пощенските станции в редовна употреба, последните се превръщат в куриози с относителна стойност. Само много малка част от тях са действително редки /хоризонтални или вертикални двойки съставени от А1+А2/ и биха могли да получат по-високи оценки от 100 лв.

М. Малчев определя като най-редки и най-ценни само три вертикални

двойки /A1+A2/ – от №95 и №96 /“Цар Фердинанд I” 1912 г./ и от №4 – 25 ст. “Поща въ Ромъния 1916-1917”. Съставителят поддържа това становище с уговорката, че горепосочените двойки са само с оригиналната си гумировка – в противен случай не би могла да се извърши задоволителна експертиза, защото и трите двойки са отпечатани по типографен способ /третата е с типографна препечатка/.

Съставителят си е позволил да раздели настоящия каталог на седем отделни и последователни части, отчитайки обема и различните интереси или предпочитания на българските филателисти:

I^{-a} част – български пощенски марки с общо предназначение в Княжество България 1879-1908 г.

II^{-a} част – български пощенски марки с общо предназначение в Царство България 1908-45 г.

III^{-a} част – пощенски марки в Източна Румелия, Южна България и Тракия, поща в Румъния и Македония 1880-1944 г.

IV^{-a} част – български пощенски марки със специално предназначение – за доплащане, за бърза поща, колетни, служебни, телеграфни, извънредни и неофициални издания 1884-1945 г.

V^{-a} част – водни знаци и хартии, върху които са отпечатани българските пощенски марки, милезими и поръчки 1879-1945 г.

VI^{-a} част – пощенски печати, употребявани в Княжество България и поредки действително пътували пощенски материали 1879-1907 г.

VII^{-a} част – пощенски печати, употребявани в Царство България и поредки действително пътували пощенски материали 1908-45 г. Въздушна поща в Царство България 1927-45 г.

Каталогираните п.м. от периода са в хронологичен ред. Тези със специално /особено/ предназначение са в отделни раздели, обединени в отделна част след п.м. с общо предназначение.

Различните тонове и нюанси на цветовете са дадени под описанието на съответния каталоген № с поредните малки букви от азбуката. Видовете на зъбвания са обозначени с първите й главни букви. Различните типове на отделен каталоген № – с поредните римски цифри. Всички разновидности, куриози, опитни екземпляри /проби/ и др. са каталогирани и оценени под съответните таблици на основните видове. Изображенията на всички п.м. в каталога са предимно 1:1. Преснимани са само оригинални екземпляри – експертизирани.

Различните особености на клишетата са копия или рисунки с достатъчно увеличение за по-лесното им възприемане и запаметяване.

Използвани са предимно традиционните наименования на поредиците и различните издания, т.е. тези, с които са били известни до 1945 г. Съставителят добре съзнава, че някои от тях са неправилни, а други – спорни, но всичко това е направено с цел да се запази традицията. Не е изключена възможността, след доизясняване на определени спорни “наименования” и съответното съгласуване, да се направят корекции или др. в следващите издания.

ИЗТОЧНА РУМЕЛИЯ

От 1 юли 1878 г. на основание Берлинския договор, Сан-Стефанска България е разкъсана и на голяма част от бившата ѝ територия /около 33000 км²/ е създадена автономната област Източна Румелия – наименованието е прието по настояване на Великобритания. Това са земите на юг от Стара планина до билото на Родопите и Одринско, на изток границата е Черно море, а на запад – Македония /под турско/ и Ихтиманска Средна гора включая община Белово до Софийска област.

До края на 1880 г.* поради спорове между Високата порта и автономното управление на Източна Румелия не са били издавани пощенски марки, които по съответен начин да указват автономията на областта. Пак по същата и други причини не са одобрени и отпечатаните в гр. Пловдив отворени писма в печатницата на Д. Манчов* през същата година.

До м. декември 1880 г. /точната дата не е известна/ пощенските услуги са били заплащани в брой от подателя, а за удостоверяване на заплащането е бил използван печат "FRANCO" /"Такса платена"/ и датно клеймо от съответната по-

---

* Данните в този раздел са взети предимно от записките на Малчо Малчев, семейния архив на съставителя както и от личните му изследвания и анализи на някои от известните документи /копията от тях/. Последният си е позволил само дребни поправки, уточнения и някои нелицеприятни отклонения там, където е преценил, че съществуват противоречия или неясноти, умело използвани от набедени изследователи за скалъпване на свободни съчинения по темата.

До ден днешен съставителят не е виждал с очите си автентичен документ от Източна Румелия, касаещ филателната история на областта. Разбира се, това не му дава право да се съмнява в истинността на вече откритите такива, но и в още по-малка степен би могло да го накара да повярва /или да се съгласи/ с тълкуванията им от известни и не чак толкова известни филателисти от близкото или по-далечно минало. Всички изследвания до днес /включая и това/ са не само непълни и неточни, но и в повечето случаи само потвърждават, че историята на п.м. на Източна Румелия си остава все още НЕПОЗНАТА. И това положение ще се запази до откриването на повече автентични документи и то не само от една пощенска станция, което явно е недостатъчно за генерални изводи.

Желаещите да вникнат по-дълбоко в историята на пощите в тази автономна област би трябвало да прочетат и най-вече осмислят труда на Д. Загорски "ИСТОРИЯ НА ПОЩИТЕ В ИЗТОЧНА РУМЕЛИЯ И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ".

Какъв парадокс! Тази книга върху класическа тематика /една от най-сложните и противоречиви изобщо в световната филателна история/ е ПРИЗНАТА /забележете – не си служи с известното понятие набедена/ на няколко международни форума и то от най-широк кръг компетентни във филателно отношение специалисти /пак не употребявам понятието набедени/, получила е и без съмнение ще получи още повече награди, а в България, за която е написана и където би трябвало да бъде оценена още по-високо ... няма и едно антрефиле или даже ред /та дори и с критична забележка, ако не сме съгласни с нещо!! Как да си обясним това? /б.с./

** Драган Василев Манчов /1824-1908 г./ е книжовник и книгоиздател. Отпечатва първия български "Енциклопедически речник". Отпечатаните от него отворени писма /пощенски карти/ поради факта, че не са одобрени, биха могли да бъдат класифицирани в най-добрия случай като частно издание и като такива нямат място в този каталог. Преди малко повече от три години във "Филателен преглед" се появи едно пътувало отворено писмо от гореспоменатите, но последното все още не е експертизирано, доколкото ми е известно. Освен това липсва и печат от станцията-получател, а и не става ясно как би могло да пътува от областта до Княжеството без заплатена такса от 20 пари или /в краен случай/ без наличието на печат "Т", за който се споменава в някои документи. Това писмо ще бъде анализирано в края на раздела /б.с./

щенска станция. Според съставителя датното клеймо би трябвало да бъде поставяно ВЪРХУ /а не встрани, над или под/ печата "FRANCO". Според М. Малчев печатите "FRANCO" са с височина на буквите 6-6.20 мм, а дължината /общата линейна/ – 30-30.50 мм. В колекцията му бяха открити 4 бр. затворени писма от м. м. юни-септември 1880 г. /всички с изходящи клейма от Пловдив/. Д. Загорски твърди, че печатите "FRANCO" са били с два размера за височината на буквите – 5 и 6 мм. Съставителят не разполага с 5-милиметров печат и затова този немаловажен въпрос остава засега открит.

По-нататък в записките си М. Малчев съобщава, че още навремето /не посочва дата/ е имало сведения за използването на турски марки от периода – 10 пари черна/лилава и 20 пари виолетова/зелена /№30 и №31, назъбени 13¼ – номерата са според "МИХЕЛ" за Турция и навсякъде по-долу номерата са по същия каталог/, но действително пътувал по пощата материал с подобни не е открит. Известни са били само десетина екземпляра от горепосочените стойности с оригинални датни клейма от град Пловдив /тип български, двукръгови "ПОЩА" * "ПЛОВДИВЪ", с триредов датен указател/ и с дати от м. май до м. август 1880 г. с тъмносиньо мастило. Според съставителя това твърдение не е ДОКАЗАНО с действително пътувал по пощата материал и по тази причина не би трябвало да го взимаме за сериозно. Възможно е, което е и най-вероятно, печатите да са поставени в по-късен период.

Според М. Малчев до 1930 г. са били известни само два вестника /собственост на д-р Стоянов/, облепени с по един екземпляр от 20 пари /№23/ с препечатки R.O. и датни клейма от гр. Пловдив – 22 и 25 декември 1880 г. със синьо мастило, пътували до София. Забележете – НЕ СЕ СЪОБЩАВА ЗА УПОТРЕБА на т.н. НЕМИ ПЕЧАТИ /12-линейните/. Всички останали /известни на съставителя до днес/ редовно пътували материали по пощата в Източна Румелия са с дати след 15 януари 1881 г. От записките не става ясно ОТКОГА се появяват немите печати. Според съставителя последните се появяват някъде в средата на м. януари /ако вярваме на известните отрезки от вестници/, **НО САМО ЗА МАТЕРИАЛИТЕ ПЪТУВАЛИ ПО ПОЩАТА ВЪТРЕ В ОБЛАСТТА**. Същите, експедирани извън границите на Източна Румелия, са били подпечатвани САМО с датните клейма на пощенските станции. Този въпрос все още не е изяснен – необходими са още изследвания.

Остава спорен и въпросът за тарифата, въпреки че на много места /наши и чуждестранни източници/, включително и във "Филателен преглед" /кн. 10 и 11 от 1993 г./, се съобщават тарифи, които не издържат логичен анализ. Нека бъдем конкретни и да си послужим САМО с известни факти и доказателства. Пак там /"Филателен преглед" – същата кн. 10-11/ се посочва, че тарифата до 12 януари 1881 г. за един вестник е 5 пари, което противоречи на известните вестници на д-р Стоянов /според М. Малчев – съставителят не е имал възможността да ги види, поради което не е убеден в автентичността им/, а и не само на тях. Неодобрените отворени писма на Д. Манчов са с платена такса 10 пари /но какво означават тези 10 пари днес едва ли ще разгадаем/. От друга страна до м. април 1881 г. в Турция НЕ Е ИЗВЕСТНА п.м. със стойност 5 пари, което по категоричен начин доказва, че няма нужда от такава стойност, от което би могло да се заключи, че няма такава тарифа*. В потвърждение на горното се явява и фактът, че ДО ДНЕС няма известен пощенски материал до края на м. март 1881 г., облепен

---

* И това не е пълната истина – още през 1865–66 г. в Турция са отпечатани вестникарски марки от три стойности – 5, 20 и 40 пари е надписи на турски и френски "POSTE LOCALE", но последните изобщо не са употребявани в Източна Румелия през 1880–81 г. /б.с./

с ед. фр. 5 пари /нито вестник, нито отворено писмо – последните са известни едва от началото на м. април 1881 г./ . И тук възниква въпрос – възможно ли е съществуването на подобна тарифа, когато нито в Турция нито в Източна Румелия до края на 1880 г. не е известна п.м. с тази стойност /в турските пощенски марки доставени от небеизвестния Омер ефенди също няма такава стойност/? Тази тарифа е най-употребявана по онова време – кореспонденцията е била много ограничена, което не се оспорва от изследователите.

Ето какво бихме могли да научим от някои турски каталози, а оттам и за източнорумелийските п.м. и тарифите от онова време /1879-85 г./ . И там има много неясноти, дори и противоречия, сблъскваме се с изключително много и интересни факти, но без съществени /по-точно неоспорими/ доказателства. Едно заключение се налага по категоричен начин – през 1879 г. в Отоманската империя се е почувствала нужда от п.м. за печатните произведения и то от най-малката стойност. По тази причина през м. април с. г. стойността 10 пари – черна/лилава /№30/ е пригодена за тази цел посредством лентова препечатка “IMPRIMES”. Според турските каталози, а и според “МИХЕЛ”, тя е най-рядката от периода 1879-85 г. т.е. след войната с Русия*.

---

* Изданията, пригодени за вестникарски марки в Турция, не отстъпват по рядкост и стойност на която и да е класическа поредица. Нещо повече – стойностите 5 пиастри – охреножълта, изд. 1891 г. и 5 пиастри – лилава, изд. 1892 г. с препечатки “IMPRIME” в правоъгълна рамка си остават и до днес най-редките екземпляри от тази класика.

Турската колекция /класика/ на дядото на съставителя съдържаеше почти всичко до 1910 г. /включително няколко половинки, десетина неназъбени, 4 тет-беша и др. редкости, между които и няколко плика от годините, прекарани в Смирна като военно аташе/ и може би беше най-пълната генерална в България /тогава все още се наблягаше на този тип колекции/, но тези два екземпляра така и не можаха да бъдат закупени нито от него, нито от зет му до смъртта им. “Умният” му внук /след кончината им/ набързо я продаде на един “глупав” грък през 1962 г. и успя да си купи лек автомобил! “Кон за кошка”, ама нали е “тарикат”!

Тук съставителят ще си позволи да сподели едно свое виждане или по-точно – съветите на баща си: “За да станеш добър познавач на румелийските марки трябва още по-добре да изучиш турската класика!”

Едно време /преди 50 и повече години/ понятия като тесен специалист, изследовател, и др. от този род не присъстваха във филателния ни речник. Филателистите се деляха на събирачи, познавачи и ЕКСПЕРТИ. За да бъдем съвсем точни, ще трябва да кажем ЕКСПЕРТ, защото Петко Караиванов беше ЕДИНСТВЕНИЯ всепризнат както в България, така и в чужбина. Георги Кусев /Геката/ също се пишеше “парче експерт” /беше добър познавач на изданията “Малък лъв”/, но в интерес на истината – отстъпваше по много “показатели” на изявените такива като М. Малчев, Г. Ноков, д-р Стоянов и др. Той беше един голям търговец, компетентен за времето си и със сравнително добри познания в областта на световната класика, но и нищо повече. Онези години бяха благословени за “енциклопедистите” във филателията. Търговците на п.м. с неговите познания печелеха добре – за разлика от днес. Що се касае до сравнението му с П. Караиванов, то такава изобщо не би могло да се направи.

Въпреки огромните си /за времето/ познания в областта на източнорумелийските п.м., които притежаваха поотделно М. Малчев и бащата на съставителя /и почти пълните им колекции Източна Румелия и Южна България – над 90% от всичко съществуващо, но в отделни бройки/ и двамата се прекланяха пред П. Караиванов и то не само заради уникалната му колекция. Преди повече от 40 години и на съставителя се удаде възможността да види тази изключителна колекция и беше убеден, че подобна с по-качествени и редки материали не е имало и едва ли ще има. На последната световна изложба в София през 1999 г. същата беше експонирана от настоящия ѝ собстве-

Пак според М. Малчев /и пак без да се посочва източник или документ/ през м. април 1881 г. в Източна Румелия се въвежда нова диференцирана тарифа за вестници и списания /по всяка вероятност тук става дума за ЧАСТИЧНО изменение на тарифата от началото на 1881 г./, която според него е от 5 пари /за областта/ до 20 пари /за чужбина. Не се съобщава за какъв грамаж става дума, което навежда на мисълта, че М. Малчев съди за тарифата САМО от известните му пътували материали. По всичко личи, че не са му били известни документите, публикувани десетилетия по-късно във "Филателен преглед". За отбелязване е, че в Турция също има частично изменение на тарифата, което влиза в сила от 1 април 1881 г. Оттогава за пръв път в Империята е отпечатана стойността 5 пари – черна/маслиноножълта /№37/ като редовна п.м.

Ето и тарифата според М. Малчев, влязла в сила от 1.IV. 1881 г.

вестници:	за областта	5 пари
	за България	10 пари
	за Турция	20 пари
отворено писмо /пощенска карта/	за областта	10 пари
	за същия град	5 пари
	за България	20 пари
	за Турция	20 пари
затворено писмо ?? гр.	за областта	20 пари
	за същия град	10 пари
	за България	1 пиастър
	за Турция	2 пиастри

Днес съставителят не би могъл да се произнесе категорично имало ли е такава или подобна тарифа, дали е била в сила от 1.IV.1881 г. или от по-рано и т.н. Необходими са и други изследвания. В записките си М. Малчев не посочва тарифата за препоръчаните писма. По всяка вероятност не е разполагал с такива, а едва ли е и виждал. Грамажите на вестниците и затворените писма също не са посочени.

Излишно е да се споменава за съчинените тарифи във "Филателен преглед". Докато в колекцията на М. Малчев бяха открити действително пътували по пощата материали от 1879 до 1884 г., отговарящи точно на посочените по-горе тарифи, то любимото ни списание кн. 10/11 от 1993 г. ни кара да му повярваме, че тарифата /в сила до 1.X.1885 г./ е била:

“за отворено писмо /пощенска карта/ за областта 5 пари”

Ако таксата за областта е 5 пари както се твърди, то каква ще е за същото населено място? Да не би да е 2.5 пари или и в Източна Румелия са си служили с половинки и то цели 5 години, но понеже са били много редки, то дедите ни не

ник Л. Константинов. Част от редкостите липсваха /двойните и обърнатите препечатки от Южна България, както и част от пътувалите материали/, а имаше и нови неща, някои от които будеха съмнение. Така или иначе, тази прекрасна колекция не беше оценена по достойнство в сравнение с останалите експонати, някои от които съдържаха повече фалшификати отколкото оригинали. “Журьорите” явно бяха “на висота” – ама колко!! Съставителят проведе разговор със собственика, който твърдеше, че няма никаква намеса от негова страна – експонатът е такъв, какъвто го е закупил след кончината на предишния му притежател – д-р Калоянов. Както и да е било, но господата оценителите на този експонат разбираха от Източна Румелия и Южна България точно толкова, колкото съставителят от Браиловата азбука. /б.с./.

са могли да ги открият /не са се запазили/?

“за затворено писмо за Турция 60 пари” – явно е, че откривателят на тази тарифа и през плет не е виждал истинско затворено писмо до Турция – таксата за него е 2 пиастри или 80 пари.

За тарифата в сила от 1.1.1880 до 12.1.1881 г., поместена пак в същата книжка на “Филателен преглед” вече писахме – и там половината от посочените са също толкова верни.

За съжаление и съставителят не разполага с препоръчано писмо от източна Румелия, така че не би могъл да изкаже становище по въпроса. Виждал е такива по изложбите, разглеждал е много копия по списания и търгове и е установил, че голямата част от тях /9 от 10/ са фалшификати. Експертизата на подобни материали е изключително трудна и сложна, особено ако подправянията са извършени професионално. В никакъв случай не трябва да се заблуждавате, че даден материал от престижен аукцион или световна изложба е ОРИГИНАЛЕН, независимо от експертизите и атестатите, които го съпровождат. В повечето случаи подобни материали /особено тези от търговете/ са “експертизирани” от лица, нямащи си и хабер от Източна Румелия, а не рядко и самите експертизи са ПОДПРАВЕНИ.

Повече от половин век съставителят “чеше” тая краста – българската класика и е твърдо убеден, че в целия свят /не става дума само за България/ не съществува толкова трудна филателна задача, каквато се явява експертизата дори на най-обикновен материал от Източна Румелия или Южна България. Няма друг пример във филателната история, където ВСИЧКИ ПОЗИЦИИ /без нито едно единствено изключение/ да са били обект на подправяния и фалшификации, някои от които /след смъртта на П. Караиванов/ днес едва ли би се намерил експерт, който да ги разпознае.

Нека продължим за тарифата. Въпреки привидната логика на всичко казано дотук, не бихме могли да изключим предположението, че в периода април 1881 – 30 септември 1885 г. би могло да има и друга частична промяна на тарифата. За съжаление, не разполагаме с документи и какво излиза? Че голямата част от казаното тук, а то не е чак толкова много и въпреки че не е за изхвърляне, ...едва ли чини и пара, не грош.

Независимо с какви резерви ще приемем написаното по-горе /или ще го отхвърлим/, необходимо е да се даде отговор и на други въпроси от изключителна важност – кога са пуснати в употреба първите източнорумелийски п.м., коя от тях е №1 и къде е пригодена за тази цел /в Турция или в Пловдив/, каква е последователността на изданията /хронологичната/, от кога и до кога са били в редовна употреба и кои п.м. изобщо не са пускани в употреба /о.е., проби, неувоени стойности и др./?

За да отговорим на всички тези въпроси /без които е немислимо съставянето на какъвто и да е каталог, дори и на будкаджийски ценник/ не биха ни помогнали нито “МИХЕЛ”, нито “ИВЕР”, нито “СКОТ”, а още по-малко нечий нескосани писания. За съжаление, дори Петко Караиванов не е бил в състояние да определи правилно хронологичния ред на първите източнорумелийски п.м. видно от неговия “Албум” изд. 1933 г. По всяка вероятност от него са преписали гореупоменатите величия, а и останалите – по-малко известните. ЕДИНСТВЕН М. Малчев още през 1931 г. /т.е. веднага след пускането в продажба на източнорумелийските и южнобългарските п.м. за филателни нужди от пощенските станции и след попълването на колекцията си с липсващите му позиции/ само за 5 /пет/ дни – от 6^{-и} до 11^{-и} декември /видно от датите в записките му/ написва около 60 страници – уникален фундаментален труд /както би го кръстил, не без основа-

ние, съставителят днес/. Понастоящем, близо 70 години след написването на тези 60 страници, на съставителя му бяха необходими повече от 3 /три/ месеца, за да осмисли, провери и предложи в този каталог /с нанесени тук-там дребни поправки/ едва половината от труда на М. Малчев. А какво бихме могли да кажем за известните западни експерти и специалисти, които – всички вкупом не са написали и десетина статийки /от по 2-3 странички/ за период от 100 и кусур години. Е, да не си кривим душата – има и две-три малки изключения /професор Хърбърд Уудуърд и Драгомир Загорски/, но съгласете се – две лъжички мед в никакъв случай не биха могли да подсладят каца с катран. Ами нека погледнем как са каталогирани тези п.м. в чуждестранните каталози! Кой както си знае /точно незнае/ – примитивно и различно /вж. “ИВЕР”, “МИХЕЛ” или който и да е друг каталог, където бихте могли да срещнете упоменатите/!?! Трябва добре да се осъзнае, че за западните специалисти и експерти от всякакъв ранг п.м. на източна Румелия и Южна България са и ще си останат terra incognita, затова добре премислете преди да се доверявате на “експертизите” им.

За съжаление, в България положението не е по-добро – малцината /не повече от двама-трима останали живи/, разбиращи и познаващи добре тези п.м. вече не притежават пълни колекции /отдавна ги продадоха за жълти стотинки, в това число е и съставителят/, а останалите, в по-голямата си част, не са в състояние да определят различните видове препечатки, камо ли да изхвърлят от колекциите си /доколкото бихме могли да приемем за такива сбирщината от петнадесет-двадесет екземпляра – клеймовани и неупотребени/ дори и грубите фалшификати, личащи си от пръв поглед. Ако днес /хипотетично/ съберем “колекциите” на всички български филателисти на едно място, то от тях не би могла да се направи и една единствена пълна /само от поредните каталожни номера, без разновидности, куриози, о.е. и др./ и то само от единични екземпляри. Такава е картината и едва ли би се променила значително в обозримо бъдеще. След това нелицеприятно отклонение нека отговорим на всички въпроси последователно.

I. Първият въпрос като такъв – първи, е и от най-голяма важност и затова би трябвало да го поразширим, за да извлечем от него всичко /или поне най-необходимото/, без което хронологията би била нарушена и настоящият каталог би заприличал на всички останали. За да не допуснем това, въпросът ще трябва да придобие една по-разширена формулировка – разделение на части /т.е. на няколко подвъпроса/:

1. Кога и къде са отпечатани първите източнорумелийски п.м.?
2. Кога са пристигнали и кога са предадени на Пощенското управление в Пловдив?
3. В какъв вид са били – с или без препечатки?
4. Откога са в употреба?

Отговорите на тези въпроси /колкото и задоволителни да изглеждат от написаното по-долу/, за съжаление, не могат да претендират за точност, защото на нито един /за който и да е подвъпрос/ не би могла да бъде посочена точната дата. Подобно, но значително по-добро беше положението с класиката на Княжество България. И така:

1. Безспорно е, че източнорумелийските п.м. /всички – и с препечатки и без препечатки/ са отпечатани в Цариград – видно от самите тях. В Източна Румелия изобщо не е имало подобна технологична база. Но да бъдем конкретни – турските п.м. /№23, №30, №31, №33 и №34/ са същите от редовните типографни издания от 1876-77 г., които са били в употреба като п.м. с общо предназначение в Империята през указания период и които след пристигането си в България и

преработката им посредством ръчно препечатване са се превърнали в ОСОБЕНИ п.м. на Източна Румелия. Може би някои ще възразят – само п.м. с изписан текст Източна Румелия на четири езика биха могли да бъдат ОСОБЕНИ. Ще трябва да припомним, че в Органическият устав НИКЪДЕ не се споменава, че т.н. ОСОБЕНИ МАРКИ не биха могли да бъдат преработени турски – това е и становището на Високата порта, което НИКОЙ и НИКЪДЕ не желае да съобщи по известни причини, оправдавайки се с патриотизма на населението в областта. Безспорно патриотизмът на българското население тогава е може би на възможното най-високо ниво, откакто съществува България, но в случая той е само ПРЕДЛОГ, а не основната причина, която ще споменем на необходимото място. Нека се постареем да бъдем обстоятелствени и оценим обстановката без да се заблуждаваме от патриотарските писания на някои вестници от онези години. Какво е положението през 1879 и 1880 г. в Източна Румелия? Голямата част от населението е неграмотно, а от грамотните едва ли и 1% са написали повече от едно единствено писмо през живота си. Може би историците или набедеите ще възразят или ще се почувстват обидени на национално достойнство? На подобни господа ще бъде необходимо да им се закупи по една по-голяма и по-дебела свещ и подобно на Диоген да тръгнат и да търсят ...кореспонденцията на дедите си. За всяко новооткрито писмо от периода съставителят ще им заплати по 1000 лв. без пазарлък, стига материалът да е автентичен, а и не би било честно от негова страна след такъв труд /Сизиф шкембе-чорба да куса/ да не ги възнагради. Търсете и печелете! Но и ВНИМАВАЙТЕ – да не би да откриете повече от 10-15 затворени писма, защото моя милост ще фалира.

Може би оттук произлиза и първата грешка на изследователите, които след анализ на документите са си извадили заключението, че само п.м. с изписан текст на четири езика – Източна Румелия са ОСОБЕНИ.

А какво е пречело на дедите ни да кръстят преработените турски п.м. по същия начин? Дори на последните този “епитет” по би прилягал.

2. Съгласно разпоредбите за устройството на Източна Румелия – Органическият устав, изработен от европейската комисия, областта е автономна, но неделима част, влизаща в границите на Отоманската империя. П.м., необходими на пощенските служби в т.н. Източна Румелия /според този устав/ е трябвало да се доставят от Цариград като приходът от тях се разделя на две равни части – едната за имперската хазна, а другата за областта. Всички разходи по устройството на пощенските станции, заплатите на служителите и разходите по преноса на материалите остават за сметка на Източна Румелия. Разбираемо е, че само с половината от стойността на п.м. средствата за поддържането на пощенските служби в областта не биха стигнали за нищо. На 13 март 1879 г. за генерал-губернатор на областта е назначен Княз Александър Богориди /Алекопаша, Богориди-паша/, който от своя страна назначава Директорат /частен съвет/ от шест директори, един от които е А. Шмит* – отговарящ за финансите. По негово искане са въведени печатите “FRANCO” /според М. Малчев това е стана-

---

* Както беше споменато – всички “факти” са преписани /тук-там с малки поправки/ от записките на М. Малчев и архива на съставителя. Последният прерови куп справочници и др., но не можа да открие първоизточника. Малка е вероятността М. Малчев да ги е знаел от онова време. Макар и съвременник той е бил почти дете през 1880 г. Ето прекрасна възможност за историците – да потърсят документи за дейността на А. Шмит, който на практика е изпълнявал длъжността министър на финансите и като такъв е осигурявал сумите за заплащането на п.м., идващи от Цариград. Ако се открият подобни документи, то от тях бихме могли да установим и точните дати, за които днес само можем да гадаем. /б.с./

ло някъде в края на м. май 1879 г. /оттогава са и известните затворени писма с този печат, отворени писма НЕ Е ИМАЛО/ като по този начин средствата събрани от таксуването на пощенските пратки ИЗЦЯЛО са оставали в областта. Това на практика е бил най-сложният и неразрешим въпрос между имперската хазна и източнорумелийското ковчежничество – БОРБАТА за ПАРАТА. Това е и основната причина за нежеланието на областта да приеме изпратените чрез Омер ефенди п.м. Последният е бил един обикновен матрапаз-ин /в случая по-точната дума е може би комисионер/. Както и да е, но управниците на Източна Румелия са нямали абсолютно никакви други сериозни доводи да не използват турските п.м. Никъде в Органическият устав не се споменава, че п.м. на Източна Румелия не биха могли да бъдат ПРЕРАБОТЕНИ турски. Фишеците /ама колко къор/, че видите ли – автономията на областта не била достатъчно добре видна са само претекст за забавянето на пускането им в употреба както е станало в края на 1880 г. Тук трябва да се признае, че цели 19 месеца управниците на Източна Румелия достойно са защитавали интересите ѝ в тази насока като чрез свои хора са пускали в пресата упоменатите политически фишеци /така става и днес – “от достоверен източник”, “съобщават ни” и т.п., но никой “не знае” кой е първоизточника, което недвусмислено говори, че конците се дърпат от най-високите етажи/. Трябва да се признае, че “стрелбата” е била повече от успешна – българинът е засегнат на най-болното място и не би могъл да не реагира по предварително начертания от управниците начин. Нищо ново под слънцето. Тук трябва да споменем, че за 99% от населението на Източна Румелия този въпрос изобщо не съществува – през целия си живот те не са написали и едно писмо.

Нека погледнем въпроса и от друга страна. С какво турските п.м. с препечатките R.O. указват автономията на областта? Едва ли някой в Европа, а и в цял свят е знаел какво означават те. И нека си припомним, че точно ТЕ са били облепвани върху кореспонденцията за чужбина. Да се надяваме, че допълнителен коментар не е необходим.

3. Според М. Малчев турските п.м. /№23, №30, №31, №33 и №34/ са били изпратени /получени, пристигнали/ в Източна Румелия още в началото на 1880 г. Пускането им в употреба се е забавило под претекст, че в този си вид не биха могли да служат като п.м. на областта, защото не отразяват автономията ѝ. За главната причина вече беше казано. Докато са продължавали споровете и уговорките как да бъдат приспособени практиката с печатите “FRANCO” не е отменена и областта е печелила от това – не е дала нито пара в имперската хазна. Последното се потвърждава и от откритите документи – писмо №193 от 4 декември 1880 г. По всяка вероятност след настояване от турска страна, в Пловдив е изготвен печат с наименованието на областта на френски език – в два реда, дъгообразно разположени един спрямо друг.

Тук, според съставителя, съществуват два варианта:

1. Поради нежеланието на Източна Румелия да приеме турските п.м. в този им вид, бай Омер ефенди е поръчал печата и с него са били препечатани количества от №30 – 10 пари, от която в момента е имало и най-голяма нужда.

2. Печатът е изработен по поръчка на Пощенското управление на областта. М. Малчев е привърженик на втория вариант, защото не съобщава нищо за първия – по всяка вероятност не му е минал през ум. Този /втори/ вариант ще бъде разгледан подробно след отговорите на поставените въпроси. Съставителят е на друго мнение – поддържа първия вариант, по следните причини:

а/ дъгообразната препечатка много по-добре указва съществуването на Източна Румелия в сравнение с размазаните R.O. За последните и помощта на врачка не е в състояние да помогне на иностранците да ги дешифрират, до-

като френския език в момента е международен и както бе казано по-горе - задоволително анонсира наименованието на областта.

б/ възможно ли е /биха ли допуснали/ управниците на Източна Румелия изготвянето на примитивния печат R.O. от друг /по-слаб гравьор/, когато първият е значително по-добър? Разбираемо е, че това не би могло да стане, защото както Алеко Богориди, така и кръгът около него – Директората, е съставен от образовани за времето хора.

в/ по всичко личи, че неодобрението на дъгообразния печат, изготвен от Омер ефенди /най-вероятно по поръчение на Високата порта/ е целяло протакането да продължи колкото се може по-дълго по казаната вече причина, но натискът от страна на Цариград сигурно е бил много голям и Пловдив е бил принуден да изготви набързо двата печата R.O. Това вероятно не е станало без парлък /иначе спорът не би могъл да се води между турци и българи/. По всяка вероятност Високата порта е опростила задълженията на Източна Румелия за 1879 и 1880 г., които последната е трябвало да внесе в имперската хазна /50% от постъпленията, получени в областта от употребата на печатите "FRANCO"/ Това е може би най-приемливото обяснение за съгласието на Пловдив да заплати половината от стойността на турските марки донесени от Омер ефенди и стоящи "на склад" вече цяла година. До днес не е известен документ /писмо или др./, от който да е видно, че Пловдив е изплатил и една пара от употребата на печатите "FRANCO". Ако днес съществуват подобни документи, то последните би трябвало да се търсят в Турция, защото на тогавашните вестници /както и на днешните/ едва ли би могло да се гласува пълно доверие.

Както и да са се развили събитията то безспорно е, че Пловдив е извоювал пълна победа, ако не политическа, то поне във финансово отношение и никой не е в състояние да отрече ролята на източнорумелийската преса, която е от първостепенно значение в тази неравна битка.

Все пак необходимо е още едно "доказателство", за да стане картината по-ясна – защо не бихме могли да приемем, че дъгообразният печат е изготвен в Цариград и там са били препечатани с него турските п.м. от 10 пари /№30/? Отговорът е – по много причини, но тук ще посочим само трите най-важни.

Първа – в Цариград съществува добре оборудвана печатница от десетилетия. Отпечатването на п.м. в империята е отрасъл с традиции и едва ли някой отговорен ръководител би ги нарушил и би прибегнал до изработката на подобен ръчен печат /вж. препечатките "IMPRIMES" от 1879 г., а и другите след тях/.

Втора – мастилото, употребено за препечатването НЕ Е ПЕЧАТАРСКО. Ако №30 е била препечатана в Цариград, то биха употребили черно печатарско мастило, което има добра видимост /за случая/, докато тъмно или индиговосищото мастило е по-трудно забележимо и изобщо НЕПОДХОДЯЩО за подобно препечатване. Това мастило е същото, с което по това време са подпечатвали кореспонденцията в Пловдив и идентично с това, което е употребено за препечатките R.O.

Трета – ако препечатването е извършено в Цариград, то това при всички случаи би трябвало да стане по типографен способ, а не ръчно каквото е в действителност. Това се вижда най-добре от запазените екземпляри от №30 с оригинална гумировка, на която няма никакъв релеф от обратната страна, а при този шрифт би трябвало да има.

Да се умува по този въпрос е чисто губене на време и хартия, още повече че най-яркото доказателство за това са самите п.м. – №23, №31, №33 и №34. Никоя от тях не е открита с дъгообразната препечатка. Защо в Цариград биха препечатали само №30? Защо не са препечатали и останалите четири стойнос-

ти? Няма задоволителен отговор на този въпрос, а и не би могло да има. С всичко казано по-горе се изчерпва и подвъпрос "3", който е в неразривна връзка с подвъпрос "2".

4. На последния подвъпрос отговорът не би могъл да бъде категоричен нито достатъчно точен, но съставителят предполага, че би задоволил поне до доказване на противното.

От известните пътували материали, открити до днес, със сигурност би могло да се твърди, че първите източнорумелийски п.м. /става дума за тези с препечатките и може би по-точно е да се каже това САМО за №1/ са в употреба от м. декември 1880 г. В някои статии се споменава, че до пускането им и преди практиката с печатите "FRANCO" в областта са вървели руски и турски п.м., но всичко това са само предположения, НЕПОТВЪРДЕНИ с действително пътували по пощата материали. За подобни хипотези засега няма място в настоящия каталог – поне не и до откриването и експертизирането на такива редкости.

Ето – споменахме за №1 на Източна Румелия /без да се посочи коя точно от препечатаните турски п.м. е тя/ и като така ще трябва да поясним защо трябва да бъде приета точно тя, а не примерно ½ пиастър – 20 пари /№23/, която е посочена в каталога "МИХЕЛ" за Източна Европа. Това е от изключителна важност, защото без намирането и доказването на правилния отговор не бихме могли да определим кои от препечатките са о.е. – неодобренни проби, кои са вече след тях одобрените проби и накрая като следствие от горното – КОЯ ТОЧНО е №1.

Според М. Малчев първоначално е изготвен дъгообразният печат, с който е препечатано голямо количество от №30 – 10 пари. По всяка вероятност изобщо не се е мислило нито за о.е. нито за проби, защото се е пристъпило към работата /препечатването/ набързо и съвсем непрофесионално – с първото попаднало под ръка мастило /това, което е имало в наличност – същото, което е използвано за подпечатване на кореспонденцията/. Този факт недвусмислено навежда на мисълта, че преработката е извършена в пощенската станция на гр. Пловдив. Не би могло да бъде и другояче – ако препечатването е било извършено в областната печатница /или дори в частна такава/ то неминуемо би се стигнало до употребата на черното печатарско мастило. Каква е била причината п.л. с турските п.м. да не отидат в някоя печатница днес бихме могли само да гадаем, а и не е необходимо.

По всичко личи, че и самото препечатване е извършено от служител с малки познания /или по-точно никакви/ за печатарското дело. По всяка вероятност не е имало дори наблюдаващ /контролиращ/ чиновник или ако случайно е присъствал, то и той е бил скаран с тази дейност.

Няма друго обяснение за продължаване на препечатването след първите няколко листа и добре видимия незадоволителен резултат от употребата на пощенското мастило. И тук съществуват няколко варианта, но ще се ограничим само със становището на М. Малчев /както беше казано по-горе/, поукрасено от фантазията на съставителя с единствената цел да бъде по-лесно възприето от младите филателисти.

Хипотетично, но може би и най-близо до истината, процесът е протекъл по следния начин – натовареният с препечатването служител сигурно е щял през целия ден да удря с печата – до премаляване или поне дотогава, докато някой се е усетил, аджаба, да види какво става с това аджибе* и ако е бил по ачък-

---

* acibe /тур./ – чудо

гъоз^{**}, се е хванал за главата и съвсем аджъкль^{***} от майсторлъка на този аджеми-мюреттип^{****} работещ с такъв мюреккеп^{*****} е отърчал при вали-паша /разбирай Алеко-паша/ да докладва щото не се знае, знае ли се... и все пак – би могло да се предположи, че голяма част от получените турски п.м. от №30 – 10 пари са били преработени. Защо именно от №30 са изпратени, преработени и известни най-много, а не примерно от №23 или №31? Защото в Източна Румелия /както и в Турция/ най-голяма нужда се е чувствала от липсата на п.м. за печатните произведения.

Под голяма част, в най-добрия случай /според наличието – в известност и предполагаем възможен % на “оцеляване”/, би трябвало да предположим, че преработените п.м. от 10 пари не са били повече от 18-20000 екз. Този “тираж” е по-голям от общия за всички останали стойности с препечатки, защото както беше споменато най-голяма нужда е имало от п.м. за печатните произведения – кореспонденцията в Източна Румелия е била изключително ограничена. Изпращането на вестник, в голяма част от случаите, е служило и като безплатен начин за получаване на съобщения /писма/ – видно от запазените вестници /не тези в библиотеки и архиви/, на чийто бели полета могат да се прочетат и днес. Не трябва да се забравя, че населението в автономната област е значително по-бедно от това в Княжеството /тази тенденция не е преодоляна и понастоящем/. Оттук и предположението за “тиража” само на препечатаните екземпляри /не става дума за общото количество турски п.м., предоставени от Омер ефенди/. Според съставителя са били преработени /горе-долу или ако предпочитате – едно към гъотере/ от:

№23 – не повече от 5-6000 екз.

№31 – не повече от 9-10000 екз.

№33 – не повече от 1200-1500 екз.

№34 – не повече от 150 екз., т.е. ЕДИН п.л. Тук съставителят е категоричен – изобщо не би трябвало да съществуват съмнения относно този тираж по следните причини:

1. През целия си съзнателен живот /а той е повече от половин век/ съставителят е видял от №34 – 5 пиастри с препечатка R.O. само 5-6 единични екз. и едно каре – неупотребени и още толкова бройки клеймовани, но в недобро качество – става дума за ОРИГИНАЛНИ ЕКСПЕРТИЗИРАНИ екземпляри. Къде са останалите когато добре е известно, че тази стойност изобщо не е била в употреба? Да не би да ги е изяла мечката или да са заминали за Америка и да са скрити в колекцията на Бил Гейтс /примерно и ако изобщо такава колекция съ-

---

^{**} açikgöz /тур./ – буден, пъргав, употребява се и за отворен. В случая е употребена като нарицателно като по-знаещ, по-можещ. И днес се употребява в същия смисъл

^{***} asikli /тур./ – нажален, тъжен

^{****} acemi-mürettip /тур./ – новак, неопитен словослагател

^{*****} mürekkep /тур./ – мастило

Съставителят си е послужил по-горе с тези турски думи нарочно и с единствена цел – да не употреби любимата си дума набедени, която тук би била съвсем не на място, а и нашите предци в Източна Румелия категорично не са я заслужавали. Те са направили това, което е било по силите и възможностите на обикновени пощенски служители и съставителят е последният, който би се отнесъл към тях по подобен начин. Словосъчетанията с тези често употребявани турски думи е и по повод на това, че по онова време в границите на областта повече от 80% от населението е разбирало турски език, около 40% са си служили разговорно с него, но едва ли и 1% са могли да се изразяват писмено, поради незнанието на арабската азбука.

ществуват/? Невъзможно е да се даде отговор на този въпрос както е невъзможно сериозните филателисти да повярват, че цели 4 /четири/ п.л. – 600 екз. са препечатани и са се изпарили яко дим.

2. Известните /до днес/ на съставителя оригинални екземпляри от №35, преработени с R.O. са само с единия тип на препечатката – всички останали са фалшификати /с просвет повече от 1.8 мм в буквата “O”/.

3. И днес, ако някой филателист се интересува примерно от №33 и №34 /2 и 5 пиастри/, то би могъл да ги намери в югоизточната ни съседка в количества не по-малки от тези на 3 ст. “Голям лъв”, в идеално качество и на приемлива цена. Коментарът е излишен.

Горните съждения на съставителя са БЕЗ ДОКАЗАТЕЛСТВА, но който би се абстрахирал от тях със сигурност ще заплати за непредпазливостта си. Всичко казано по-горе е в сила и за останалите стойности.

Разбираемо е, че сериозните филателисти дори и да се съобразят със съжденията на съставителя, едва ли биха били убедени в тяхната достоверност. За да разсеем още малко съмненията им ще е необходимо да приведем и други данни, но вече с документални доказателства, въпреки че и последните са “непълни” видно от откритите до днес такива.

Става дума за известните заприходявания, разпределения, продажби и др., в които, ЗАБЕЛЕЖЕТЕ, никъде не се съобщава за разпределение или продажба на стойността 2 пиастри /№34/. Последното би могло да означава САМО ЕДНО – тази стойност изобщо не е разпределяна в пощенските станции на областта и в най-добрия случай е пускана в употреба само в Пловдив. Абсолютно същото е положението и със стойността 5 пиастри /№35/. Съществуват сведения само за продажбата им за филателни нужди, което говори недвусмислено, че последните едва ли са били необходими за работата на пощенските станции. В противен случай не биха били продавани на частни лица. Колкото се отнася до “известните заприходявания, разпределения, продажби” и др. последните показват категорично само едно – доказват, че са непълни, а оттам и тълкуванията основателно различни, да не кажем противоположни. Този въпрос и тиражите ще бъдат разгледани подробно в края на раздела, но тук би могло да се отбележи, че тиражът на която и да е стойност от източнорумелийските п.м. /независимо дали са предоставени от бай Ви Омер, или са били получени направо и без посредник от Цариград или са спуснати с хеликоптер в Пловдив/ е неизвестен, а и за в бъдеще ще остане такъв, независимо какви и колко още документи ще бъдат открити. Защо? Защото кой би могъл да установи документарно, че всичките /нека бъдат 114100 – както е по документи/ турски п.м. са били преработени /т.е. препечатани/? Не е ли много по-вероятно голяма част от тях /примерно половината/ изобщо да не са препечатани, а продадени в състоянието в което са получени /т.е. без препечатки/, само и само да се отърват от тях колкото се може по-скоро, за да се избегнат съществуващите дразги и спорове, раздухвани умишлено чрез пресата дотогава и т.н. и т.н. А това, може би, е и единствен начин да се инкасира най-бързо сумата, която е трябвало да се заплати за тези п.м. – 25000 гроша, или точно 1000000 пари или точно 250 жълтици, което прави горе-долу 2 кг злато ...за има-няма две оки наклеена хартия. Ех, колко хубаво си беше, когато и за 5 кг злато, получено от тимбрите “FRANCO” не се изразходваше и грам хартия, а и не се даваше половината от него на имперската хазна. Оттук най-добре е видно дали патриотизмът или парата са били причината за невъвеждането на каквито и да е п.м. в Източна Румелия в продължение на близо две години. Може би някои историци и шепа драскачи на патриотарски пасквили ще се засегнат, но това е чистата и неподправена исти-

на, господа. В България ВИНАГИ – и по времето на хан Крум /вж. законите му/, и по времето на покръстването, и по времето на богомилството, и по времето на робствата или владичествата – което и както предпочитате от “понятията” и значението им, и по времето на васалството или автономията, и по времето на Царството, и по времето на “социализЪМА”, и най-вече по наше време, днес, ПАРАТА и само тя при всички случаи /повече от 99.99%/ е побеждавала патриотизма. Изключенията като Васил Иванов Кунчев и малцина други БЪЛГАРИ са по-малко от едно на милион /вж. колко милиона сме днес/ и само потвърждават това правило. Който не вярва или не е убеден в горното си е чиста проба лумпен или слепец щом не е в състояние да види и осмисли това, което се случува с БТК, електроразпределителните дружества, магистрала “ТРАКИЯ” и още ХИЛЯДИ, ХИЛЯДИ примери, за чието споменаване само ще е необходима ока хартия, че и повече... Жалкото и СТРАШНОТО е, че голямата част от българите хем са видели и са убедени в горното, хем си траят... И това, ако не е патриотизъм, то здраве му кажи!

За Н. В. да не говорим – дори в страната на неограничените възможности подобно “чудо” е НЕВЪЗМОЖНО да се случи – да получи такова богатство /нека се абстрахираме от законността на “подаръка”/ и то без да заплати и стотинка данък!! Дори Бил Гейтс би могъл да му завиди. На последния му беше необходимо десетилетие за да изгради империята си, докато на Н. В. само един ден... и няколко продажни магистрати. Кой смее да твърди, че България е бедна страна /употребено е понятието страна, а не държава, защото и в най-примитивната такава законите се спазват/?!! И всичко това на фона на “преуспяващия и благоденстващ” български народ, който бавно, но неудържимо продължава да затъва в мизерия, корупция и престъпност, непозната и при турско.

Да се върнем пак на въпроса и вариантите му – става дума за втория вариант – първият не се нуждае нито от тълкувания, нито от допълнителни разяснения /поне не и за сериозните филателисти/. Ето и становището на съставителя за т.н. втори вариант, което почти се препокрива с това на М. Малчев, но е малко поразширено и сравнително по-приемливо, ако изобщо бихме могли да приемем за достоверно нещо, което НИКОГА не би могло да бъде доказано, но и още по-малко отхвърлено.

Изготвен е дъгообразен печат /неизвестно къде – не и в пощенската станция на гр. Пловдив, но при всички случаи в Източна Румелия/, подадено е количество от №30 – 10 пари черна/лилава, което е препечатано с него. Един п.л. от така преработените е занесен за одобрение при валията. Последният, виждайки незакритата от препечатката тугра разпорежда за направата на нов печат – такъв, с който дразнещият полумесец да бъде закрит /аналогично с образа на Хитлер след края на войната/. Листът с дъгообразната препечатка остава при него. Изготвят се набързо два подобни, но не напълно еднакви печати с инициалите на областта – R.O. От известните автентични /експертизирани от П. Караиванов/ отпечатащи е установено, че височината на буквите и при двата е еднаква – 12 мм. Различието се явява предимно в буквата “O”. При единия последната е с по-голям просвет – около 2 мм, а при втория с по-малък такъв – около 1.8 мм и при него инициалът изглежда по-тесен и по-висок /общо взето като издължен/. И двата печата оставят “размазани” отпечатащи. Фините отпечатащи, с правилно очертани геометрично букви без изключения са фалшифицирани, което най-добре се забелязва в изпъкналостта на дясната горна част /външната извивка/ при първия инициал. Има и други специфични особености в двата оригинални печата, които не са забелязани от фалшификаторите.

Първите фалшификати се появяват почти веднага след акта на Съединението както върху оригинални турски марки, така и върху изцяло подправени такива, изготвени в Швейцария, но в по-късен период. Последните се различават от оригиналните по някои труднозабележими грешки в текста, изписан с арабска азбука във фона /първия цвят/. Освен това хартията, на която са отпечатани е по богата на целулоза /установимо само при химически анализ/.

Дължината /общата широчина/ на буквите R.O. /и за двата печата/ варира от 13.00 до 13.30 мм. Тези различия се дължат предимно на омастиляването или на начина, по които е поставен печата.

От изключително значение /и от най-голяма важност за експертите – доколкото ги има/ е разположението, видът и разстоянието между двете точки след инициалите, което е точно 6.5 мм – от център до център. При отпечатъците с просвет 1.8 мм /при буквата "O."/ втората точка е малко по-голяма, докато при другите с просвет 2.0 мм точките са по-размазани и изглеждат еднакви /там, където са излезли цялостно. При изцяло видими отпечатъци R.O. /или поне при напълно отпечатана долна част и на двете букви/ липсата на точката след "R" е съмнително и определено предполага подправяне. Съществуват и труднозабележими различия във вертикалния ствол на буквата "R", които също помагат при експертиза. Последните няма да бъдат описани в този каталог /нали и експертите трябва да ядат хляб/ и поради скъпо струващия метод при експертиза – необходими са увеличени копия /най-малко 400%/, същият % фотошаблони и от двата печата и значителен опит и умения при самото сравнение /почистване и ецване на лъжливите контури, получени от по-голямото омастиляване, много внимателно отстраняване на линиите от клеймата, пречещи за видимостта на препечатката и др./, които не са по възможностите на обикновените филателисти. Достатъчно е да се знае, че фалшивите препечатки R.O. са много повече от оригиналните. Срещат се в девет от десет случая и неизменно присъстват дори и на престижни аукциони, независимо от експертизите, фотоатестите или каквито и да са други уверения за автентичност, които обикновено ги придружават. Желателна е експертиза от български експерт.

Не е установено чрез задълбочено изследване /поради липса на достатъчно количество автентичен материал/ кой тип препечатка е по-рядък и по тази причина посочените оценки се отнасят и за двата типа.

Нека продължим проследяването /разбира се, хипотетично/ на предполагаемия процес на преработката. Препечатва се един п.л. от №30 с R.O. Преработката се прекратява и вече ПРЕДВАРИТЕЛНО /преди да се препечата голямо количество, т.е. не както е постъпено с дъгообразния печат/ се занася за одобрение при валията. Резултатът е, ако не очаквания, то поне задоволителен и се дава разпореждане за препечатване на преработените дотогава п.л. с дъгообразната препечатка като върху нея се поставя втора с печата R.O. Така преработените /окончателно/ п.л. се явяват ДВОЙНО ПРЕПЕЧАТАНИ с две различни препечатки – уникален не само за времето си прецедент. Тези п.м. /с двете препечатки/ се пускат в употреба като ВРЕМЕННО ИЗДАНИЕ /в случая приспособено вместо р. п.м./, което се потвърждава категорично от намерените неупотребени количества от същите тези п.м. с двете препечатки в пощенската станция на Пловдив след акта на Съединението, но забележете САМО в Пловдив – в някоя друга пощенска станция не са намерени от тези препечатки. Защо? Ако не бяха временно издание, то тези п.м. би трябвало да са в употреба до окончателното им изчерпване и неминуемо щяхме да ги срещаме в по-късен период. Добре известно е, че от края на март 1881 г. марките с препечатки R.O. изобщо не се срещат, което би следвало да ни наведе на предположението, че са иззети

централно преди частичната промяна на тарифата от 1 април 1881 г. /според М. Малчев/. В противен случай все от някоя пощенска станция щеше да се появи някое изостанало парче дори и нарочно подпечатано /за услуга на филателист/.

В записките си М Малчев поддържа становището, че п.м. с препечатки R.O., са пускани в употреба САМО от пощенската станция в Пловдив. Като доводи се привеждат:

1. Изключително малкия тираж на препечатките R.O. /въпреки че е неизвестен – неоспоримо е, че е много ограничен/.

2. До 1930 г. /т.е. времето на записките, а и днес/ изобщо не са открити действително пътували по пощата материали с препечатки R.O., от която и да е друга пощенска станция освен Пловдив.

3. Тиражът на №34 – 5 пиастри с препечатка R.O. е колкото на розовата 5 ст. “Голям лъв”. По колко екземпляра биха се паднали на пощенска станция?

В действителност всичко гореупоменато е истина или бихме могли да го приемем за такава до доказване на обратното. Особено т. 3 не би могла да се оспори дори да приемем, че цялото количество /600 екз./ са били препечатани.

Съставителят е съгласен с всяка една от горните три точки, но не споделя общото становище на М. Малчев. От тези три точки бихме могли да си извадим следните заключения:

Първо – препечатките R.O. са предопределени от Пощенското управление САМО за кореспонденция извън областта, което се потвърждава от следното – до днес /цели 120 години/ изобщо не е открита смесена франкатура на R.O. с п.м. без препечатка.

Второ – №34 – 5 пиастри с препечатка R.O. изобщо не е пускана в употреба – нито в Пловдив нито където и да е другаде.

Забележките на съставителя /дори да приемем някои от тях за основателни опровержения/ в никакъв случай не омаловажават изследването на М. Малчев. Източна Румелия и преди, и сега, а и в бъдеще ще си остане с повече бели петна от картата на Антарктида ...освен ако не се стопят ледовете, което е малко вероятно.

Нека се върнем в конака на валията където е първият лист само с дъгообразната препечатка и където е останал и първият лист само с R.O. и се опитаме да проследим техния път пак хипотетично. Станаха много хипотези, но какво да се прави като не сме си запазили оригиналните документи или по-точно не сме били дорасли тогава за подобно деяние. Няма като как – ще преглътнем и тази. Че нали и Паисий Хилендарски не е открил нищо /става дума за официални документи/ в Отечеството си. А и защо ли ни е необходимо да се връщаме в Средновековието, не е ли видно и то достатъчно добре /дори и за незрящите/, че в днешна многострадална България не кога да е, а в края на ХХ^и век, даже и да сте убедени, че някоя мутра Ви лъже в очите от екрана на телевизията, или от страниците на ежедневния печат, или от радиата, Вие не бихте могли да го изобличите, а още по-малко да му потърсите отговорност, въпреки че обществена тайна е принадлежността на същото лице /разбирай мутрата – не е турцизъм, а си е баш от гръцки/ към структурите на бившата ДС, защото видите ли – архивите на сътрудниците /тайни и явни/ са така добре прочистени..., че ако не дай си Боже, го обвините в подобна дейност, то рискувате /не, по-точно – със 100^{ова} сигурност е/ да бъдете подведени под отговорност най-малко за клевета. Ако ли пък случайно разполагате с някакъв документ или сте жив участник или свидетел на нещо не чак толкова редно или морално и имате неблагоприятното да не си траете, то Боже упаси – могат да Ви съдят /и със сигурност ще Ви осъдят/ за разгласяване на поверителна информация, държавна тайна или по други параг-

рафи, измислени пак от същите тези мутри, които никога не биха се съгласили да се отворят досиетата, защото автоматично на бял свят ще излязат кирливите им ризи, че и нещо повече... И това ще е така докато ни управляват мутри и по-малко мутри, но все пак мутри и то пряко зависими от по-големите мутри. Ако не вярвате, то поогледайте се в парламента и във всички "независими" власти, и във всички държавни структури, и на всички знайни и незнайни места и кожени кресла, от които пряко или непряко зависите. Знаете ли какво ще откриете? Че отвсякъде Ви гледат с неприязън и отвисоко същите тези мутри и мутреси и че хич не им пука, защото са защитени от закона, който сами са си направили с единствената цел – "да опазят и защитят НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ", а това, че Вие изобщо не сте защитени от никой и от нищо ..., това си е Ваш личен проблем, че нали в България има официално над 100000 охранители и още поне толкова /вече неофициално/, но с тройно по-големи заплати и цели арсенали с оръжие, които ако се съберат /ама няма кой да свърши тази работа/ ще стигнат на Кремиковци да работи без доставки поне едно полугодие. Ама, нейсе! Нали си плащате данъците и си траете – та нали точно това искат мутрите – власт и безнаказаност!

Поне от горното /дори и да не го приемете за 100% истина/ и съставителят би имал тупе-то и наглостта да Ви натрапва не само своите хипотези, а защо не и да очаква някои да му повярват – още повече, че никога не е бил в подобни структури. Ако ли все пак се намери някой по ачъкгъоз и не му повярва, то нека му провери досието, АКО МОЖЕ. И ако все пак този някой продължи да не вярва, то нека бъде така добър и да посочи поне една държавна институция, която не е проядена отгоре до долу от корупция. Съставителят ще му се отблагодари БОГАТО – ще му подари една 5-пиастрова /№35/ с препечатка R.O., от тези с просвет 2 и кусур мм в инициала "O.". Побързайте, защото последният разполага само с два екземпляра от тази "рядкост" /а тя си е де факто такава, макар и фалшива подобно на загрижеността на народните избраници в парламента за българския народ/ и с НИТО ЕДИН екз. от другия тип.

Но да се върнем пак в конака. Валията е бил честен човек /поне историците не го оспорват/, а освен това не е бил и филателист /никой до днес не го е набедил в подобно пристрастие/, така че след някоя и друга седмица /или месец/ връща п.л. от №30 /два броя, единият препечатан само с дъгообразната препечатка, а другият – само с R.O./ в хранилището, където последните престояват до акта на Съединението. Не би трябвало да се изключват и други възможни варианти.

При този процес на преработка /или подобен/ тези два п.л. се явяват отделно като:

1. Първият /само с дъгообразната препечатка/ са безспорно о.е. – неодобрени проби и като такива изобщо не са пускани в употреба.

2. Вторият /само с препечатка R.O./ са вече одобрени проби, защото с този печат се преработват п.л. с дъгообразната препечатка, след което се пускат в редовна употреба.

Ако приемем това или подобно развитие на процеса, то за №1 не бихме могли да посочим друга п.м. освен 10 пари – черна/лилава, с двете препечатки – R.O. върху дъгообразната. М. Малчев достига до това заключение преди около 70 години. Съставителят и Васил Караиванов поддържат това становище. Д. Загорски е на същото мнение.

Известно е, че екземплярите от №30 само с дъгообразната препечатка са значително повече /в известност/ от тези само с R.O. Последното потвърждава, че не цялото количество е било преработено втори път и че п.л. само с едната

препечатка са били отделени в пощенската станция и не са пускани изобщо в употреба както и би трябвало да се постъпи с неодобрените проби. Едва след десетилетия тези п.л. се разпродават в София за филателни нужди. Оттук и заключението, че съществуващите няколко броя с ними печати са подпечатани нарочно /за услуга/ в по-късен период. Същото се отнася и за стойността 5 пиастри с препечатка R.O.

1880, декември: Временно издание – №30 с препечатка R.O. върху дъгообразна препечатка; л. наз.: 13¼; п.л. 150/15x10/

№1А – 10 пари черна/лилава /№30/ с хоризонтална препечатка R.O. върху вертикална дъгообразна препечатка с прочит отдолу нагоре

№1Б – същата с хоризонтална препечатка R.O. върху вертикална дъгообразна препечатка с прочит отгоре надолу

№1В – същата с хоризонтална препечатка R.O., но обърната с главата надолу върху вертикална дъгообразна препечатка с прочит отдолу нагоре

Не са известни екземпляри при които хоризонталната препечатка R.O. обърната с главата надолу е върху вертикална препечатка с прочит отгоре надолу. “Откритите” такива са фалшификати. Същото се отнася и за “известните” екз. само с дъгообразна препечатка с прочит отгоре надолу. Според М. Малчев №1 е най-често срещаната препечатка /съставителят поддържа това становище/, но е известна само върху печатни произведения. Пак според него унищожените екземпляри от №1А с т.н. ням печат спрямо неупотребените е около 10:1 /??/ Според съставителя това съотношение е значително по-малко – около 5:1. Изключения правят екземплярите, подпечатани с кръгови датни клейма, които са по-редки от неупотребените. Едва ли днес изобщо е уместно да се дават подобни заключения, които категорично не биха могли да бъдат точни дори и през 1930 г., а камо ли след още 70 години. А и съставителят не е в състояние да различи професионално изготвен фалшив 12-линеен отпечатък от оригинален такъв в 9 от 10 случая, а едва ли и покойния П. Караиванов би могъл. От всичко гореупоменатото става ясно, че клеймованите екз. с ними печати би трябвало да се оценяват по-ниско от неупотребените /тези на лепенка/, а дори и от тези без гумировка.

Преди да се посочат оценките на различните видове препечатки на №1 ще бъде направено още едно отклонение, което недвусмислено показва защо е необходимо /при изследване или експертиза/ да се проверяват дори и “аксиомите” във филателията, приети преди повече от едно столетие. ВСИЧКИ каталози /и наши и чуждестранни/ посочват, че назъбването при източнорумелийските п.м. е 13 ½. Какво се оказва в действителност? Такова назъбване НЕ СЪЩЕСТВУВА при нито една турска, българска или източнорумелийска п.м. от периода. Доказателствата са пред очите на всеки филателист, който разполага поне с две източнорумелийски п.м., но за всеки случай ще трябва да се посочат /необходимо е за набедените, които ежегодно съчиняват каталози, будкаджийски ценници или си изпробват силите на страниците на филателните списания без да могат да измерят правилно дори и едно елементарно назъбване /да не говорим как измерват “Серпентини”-те, защото там постиженията им биха били достойни за “Рекордите на Гинес”/.

Не са известни турски п.м. от периода, послужили след преработване /т.е. чрез препечатване/ за пригодяването им като румелийски с такова назъбване. Просто не е възможно една п.м. с назъбване 13¼ /а турските п.м. са точно с такова назъбване/ след обикновено препечатване да смени назъбването си /освен ако е преминала през ръцете на покойния Д. Цонев/. Коментарът е излишен, но показва и доказва за сетен път защо не трябва да се предверяваме и робуваме

на догмите, независимо от кой и кога са били утвърдени. Това е и потвърждение, че филателистите, които желаят да правят изследвания на тази тема ЗАДЪЛЖИТЕЛНО би трябвало да изучат турските п.м. от периода и то ПРЕДИ да се отдадат на писателска дейност, която в най-добрия случай би послужила на идните поколения като пример КАК НЕ ТРЯБВА ДА СЕ ПРАВЯТ подобни опити. Както беше споменато и при “Сантими”-те, за да не се лансират явни и с нищо непотвърдени заблуди /меко казано/ БИ ТРЯВАЛО изследователите да са запознати и с руската класика и то не повърхностно. Без такива познания изследванията и на най-гениалния познавач на българската класика биха били непълни, на места неточни и категорично незастраховани и от по-големи грешки, които преповтаряни /потвърждавани/ от следващите поколения изследователи неминуемо водят до погрешни изводи и заключения, от които най-много е страдала българската класика, а оттам и цялата ни филателия. Ето един обикновен, но много говорещ пример, който 1:1 потвърждава горното. На първата страница за България в каталога “МИХЕЛ” воден знак №1 е показан с вертикални линии вместо с хоризонтални или – експониран е воден знак №4 на руските пощенски марки от периода. Това потвърждава и становището, че “МИХЕЛ” не разполага с изявени специалисти за България – нито една българска п.м. от периода 1879-87 г., отпечатана в Э. З. Б. Г. не притежава воден знак с подобни вертикални линии. И още – източнорумелийските п.м. са посочени с назъбване $13\frac{1}{2}$, докато турските /същите но без препечатки/ са обозначени правилно – $13\frac{1}{4}$. Дали става дума за незнание или за предоверяване съставителят не би могъл да отгатне, но фактите са си факти. А само това ли е? Няма страница в “МИХЕЛ” за България в периода 1879-1920 г., в която да не са допуснати по няколко грешки, някои от които не са безобидни.

Липсата на паралелни изследвания от компетентни филателисти и експерти, по един и същ въпрос /тема/ най-много спомагат за подобни наслагвания на малки или по-големи грешки, чието допускане трябва да се ограничи и в най-близко бъдеще /след споменатите паралелни изследвания разбираемо е, че тук не става дума за драсканиците на набедените/ да се отстрани напълно. Само по този начин българската класика заслужено би заела своето място на международната сцена, а и филателната култура на българските филателисти би се повишила значително, което е крайно необходимо и без което условие последните не биха могли да създадат ценни изложбени експонати, заслужаващи международно признание и съответните оценки.

№	(*)=⊗	*⊙	**⊙	⊙⊙	⊞**⊙
1А	50.–	100.–	200.–	140.–	–:–
1Б	70.–	150.–	300.–	200.–	—
1В	120.–	250.–	500.–	350.–	—

№1_{о.е.} – 10 пари черна/лилава /№30/ с дъгообразна препечатка, вертикално разположена с прочит отдолу нагоре * – 250, ** – 500

№1П – 10 пари черна/лилава /№30/ с хоризонтална препечатка R.O.
* – 500, ** – 1000

М. Малчев твърди, че от №1П са били известни не повече от 4-5 екз., докато от №1_{о.е.} само през 1931 г. за филателни нужди са продадени /не съобщава дали само в София/ стотина екз. Не е известно точно какви стойности и с какви препечатки са продадени през 1881-84 г. от Пощенското управление на Източна Румелия на частни лица пак за филателни нужди. От наличието им днес /според наблюдения на съставителя, които категорично са субективни и разбира се – неточни/ би могло да се предположи, че не са били по-малко от 1000 екз. общо от №23, №30, №31, №33 и №34. Едно е сигурно, че в момента на продажбата и в София и в Пловдив, последните са били в качество **.

№1 не е известна върху плик или отворено писмо. М. Малчев предполага, че е използвана САМО за печатни произведения и то предимно за чужбина. Съставителят споделя това становище.

Колонка ⊙ се отнася само за подпечатани екз. с кръгово датно клеймо и ЧЕТЛИВ датен указател. ВСИЧКИ останали се оценяват според колонка (*)=⊙, където влизат и 12-линейните т.н. неми клейма.

В известния труд на Д. Загорски “ИСТОРИЯ на ПОЩИТЕ в ИЗТОЧНА РУМЕЛИЯ” са показани и други неми печати – с 6, 7, 10, 11, 15 и 16 успоредни линии. Съставителят не разполага с подобни отпечатащи, но все пак малка е вероятността последните да са автентични. Дори и да се окажат такива, то при всички случаи оценките им би трябвало да бъдат в колонка (*)=⊙. Трябва да се отбележи, че до м. април 1881 г. не са открити действително пътували по пощата отворени писма от Източна Румелия. Би трябвало да се предположи, че последните се появяват веднага или малко след изтеглянето от употреба на всички препечатки R.O. Не са известни отворени писма с препечатка R.O.

1880 декември – 1881; Временно издание – №23, №31, №33 и №34 с хоризонтална препечатка R.O.; л. наз: 13¼; п.л. 150/15x10/

Препечатката R.O. върху упоменатите по-горе турски п.м. е същата и със същото мастило, каквато е при №1.

№3

№2 – R.O. върху ½ пиастър/20 пари – зелена /№23/

№3 – R.O. върху 20 пари – виолетова/зелена /№31/

№4 – R.O. върху 2 пиастри – черна/жълтокафява /№33/

№5 – R.O. върху 5 пиастри – червена/светлосиня /№34/

От известните до днес клеймовани екземпляри със сигурност би могло да се установи, че №2 и №3 са пуснати в употреба още в края на 1880 г. – не покъсно от 27 декември от пощенската станция в Пловдив. Най-ранната дата върху №4, която е виждал съставителят е 16 януари 1881 г. /известни са не повече от 3-4 екземпляра с дати от средата на януари до края на м. март 1881 г./ Всички останали са с 12-линейния ням печат. За №5 НЕ СЪЩЕСТВУВАТ НИКАКВИ

СВЕДЕНИЯ, въпреки че са известни екземпляри, /повечето в не добро качество или репарирани/, подпечатани както с неми така и с други печати, но с нечетлив или без датен указател. От записките на М. Малчев не става известно дали тази стойност е била в редовна употреба изобщо и независимо от това, че последният съобщава за наличието /в известност/ на клеймовани екземпляри. Становището на съставителя е категорично и беше упоменато по-преди.

Цветовете на №2-№5 са посочени според каталога "МИХЕЛ" за Източна Европа както и номерата в скоби след тях. Същите се повтарят и в "МИХЕЛ" за Западна Европа – Турция. По тази причина съставителят не си е позволил да ги "кръщава", въпреки че не навсякъде е съгласен с тези определения.

От №2, и №3 са известни обърнати с главата надолу препечатки. До днес няма сведения за подобни от №4 и №5. От всички стойности се срещат наклонени и силно наклонени вляво или вдясно отпечатъци, които съставителят не е намерил за необходимо да се оценяват поотделно или различно. Така е постъпено и с подобните при №1. Оценките в следващата таблица са валидни за всички.

Относно двата вестника на д-р Стоянов съставителят не би могъл да се произнесе, защото не ги е виждал изобщо. Но би ли могъл някой да се похвали, че е зърнал дори и част от "съкровищата" на този известен филателист, който е и основател на филателното дружество в гр. Русе?

№	☉	*☉	**☉	(*)=☉	☒**☉	☒☉
2	200	150	300	60	1800	—:—
3	150	125	250	40	1500	—:—
4	300	250	500	100	3000	—:—
5	—	1000	2000	400	—:—	—
2-5		1500	3000	600		

‡№2 – ½ пиастър с обърната препечатка R.O. * – 600, ** – 1000

‡№3 – 20 пари с обърната препечатка R.O. * – 600, ** – 1000

Както се вижда от прочита на всичко писано или загатнато дотук /няма да има изключения и при п.м. на Южна България/ – НЕ Е ПОСОЧЕНА НИТО ЕДНА ТОЧНА ДАТА, което в по-малка или по-голяма степен, но със сигурност обезценява и малкото истини, съдържащи се в тази глава. Последното за кой ли път вече ДОКАЗВА, че в границите на България /и в Княжеството и по време на Съединението/ НЕ Е ИМАЛО сериозни филателисти. Даже нещо повече – с голям процент сигурност бихме могли да предположим, че търговците са били повече от филателистите. Горедолу такова е и положението днес.

И тук /не без съжаление за безвъзвратно пропуснати възможности/ се налага да признаем до болка познатата ни истина, че филателната история на дадена страна се е писала, пише и за в бъдеще ще се пише пак от изявени филателисти, изследователи и експерти, а не от търговци /независимо дали са продавали гюлово масло, овчи кожи или тимбри/ и то опирайки се на необходимата база, в чиято основа на първо място стоят и винаги ще стоят документалните доказателства. Филателната история не се гради върху хипотези /или хипнози, независимо от практикуващия ги д-р или професор, който се мъчи да ги приложи след клиничната смърт на пациента/ или "неоспорими" /на пръв поглед/ умозаклучения на днешните филателисти /независимо от ранг и калибър, включая и съставителя/ и още по-малко на писанията на банално известните набедени.

Закъснението от цял един век трудно би могло да бъде преодоляно в обозримото бъдеще. Желание и стремеж на съставителя е този каталог да бъде стъпка във вярната насока, която би трябвало да бъде следвана и от идващите поколения филателисти. Тяжна е задачата да отстранят неточностите и пропуските на предшествениците си и да прибавят своите изследвания към малкото, които бихме могли да им оставим. Не съществува друг път /или начинание/, който би могъл да извиси родната филателия. Съставителят е убеден, че ще намери съмишленици в това поприще, които ще успеят да го довършат. Нека техният девиз бъде – ПРОВЕРЯВАЙ, ПРОВЕРЯВАЙ и пак ПРОВЕРЯВАЙ!!

1880-1881; Редовни; ТП в ДП, Цариград; л. наз.: А – 13¼, Б – 11½; п.л. 150/15x10/

Първа поредица редовни източнорумелийски п.м. по подобие на редовните турски – изд. 1876-81 г. с подобни цветове. Различията се явяват в допълнителния надпис “ИЗТОЧНА РУМЕЛИЯ” на четири езика – български, гръцки, френски и турски. Хартията е бяла, не добре пресована с дебелина около 0.070-0.075 мм. Гумировката е по-плътна и неравномерно наслоена, поради което се напуква. Размерите на рамката са 19.00-19.20x23.00^{+0.10} мм.

№6А

№7А

№8А

№9А

№10А

№6 – 5 пари черна/маслиноножълта /декември 1880/:

А – линейно назъбена 13¼

Б – линейно назъбена 11½

№7 – 10 пари черна/зелена /декември 1880/:

А – линейно назъбена 13¼

Б – линейно назъбена 11½

№8 – 20 пари черна/светлокарминеночервена /февруари 1881/:

А – линейно назъбена 13¼

Б – линейно назъбена 11½

№9 – 1 пиастър черна/светлосивосиня /март 1881/:

А – линейно назъбена 13¼

Б – линейно назъбена 11½

№10 – 5 пиастри аленочервена/светлосиньосива /??/:

А – линейно назъбена 13¼

Б – линейно назъбена 11½

Различните стойности от така образуваната поредица /по този начин е описана от М. Малчев, друг е въпросът дали това е правилно, но и тук ще бъде спазена традицията/ влизат в употреба не по едно и също време. Съществуват различни становища по въпроса. Няма сведения /подкрепени с доказателства/, че №10 изобщо е била пусната в продажба и употреба както и всички линейно назъбени 11½. Известно е, че №10 е продавана на търговци-филателисти.

От всички стойности са известни неназъбени екземпляри с оригинална гумировка. М. Малчев не ги класифицира като одобрени проби за цвят, а ги определя като пропуснати п.л. при назъбването. /??/

Пак от всички стойности /и с двата вида назъбване/ са известни вертикални двойки тет-беш. Наличието на такива и то неназъбени говори достатъчно ясно за произхода им. Отсъствието и на един единствен хоризонтален тет-беш недвусмислено навежда на мисълта, че не-повече от един хоризонтален ред /10 бр. клишета/ от втория цвят /основния/ е бил обърнат на 180° в печатарската форма преди отпечатването му върху първия цвят /фоновия/. Наличието само на тет-беш “глава с глава” ни посочва и точното разположение на така обърнатия хоризонтален ред клишета от втория цвят. Този ред е ПЪРВИЯТ хоризонтален в печатната форма. При каквото и да е друго разположение биха се получили и други видове тет-беш – хоризонтални или “стойност със стойност” /долна част с долна част/, каквито до днес не са известни.

Много рядък и ценен куриоз е №7 със сбъркан цвят – черна/светлокарминеночервена вместо черна/зелена. По всяка вероятност този куриоз се е получил когато при събирането на формата за отпечатване на втория /основния/ цвят на №8 – 20 пари, е било поставено погрешно в нея и едно клише от №7 – 10 пари. Не е известно дали във всеки лист от тази стойност /№8/ е имало по един куриоз. От малкото известни куриози №7КЦ /не повече от 10-12 бр. т.е. значително по-малко от известните розови 5 ст. “Голям лъв”/ със сигурност би могло да се предположи, че грешката е открита след не повече от 20-ина п.л. и клишетото с №7 подменено. Както е известно в п.м. на Южна България подобен куриоз не е открит, което говори, че листовите със стойност 20 пари предварително са били “прочистени” /ако в препечатаните п.л. на Южна България все пак е бил останал някой незабелязан екземпляр от №7 със сбъркания цвят/. Това, че всички известни куриози са неупотребени, доказва и предположението за намеса преди пускането в продажба на тази стойност – 20 пари, с или без препечатка. А това, че техният брой е толкова ограничен, недвусмислено потвърждава, че последните са били отделени още през април 1881 г. в пощенската станция на гр. Пловдив, прибрани в хранилището /без да бъдат пускани в употреба или продажба на филателисти/, престояли са там до акта на Съединението, след това са предадени в София /заедно с тет-бешове, неназъбени и др./ и едва след това – през 1919 и 1931 г., продавани /с всички упоменати и неупоменати/ за филателни нужди – т.е. няколко десетилетия след отпечатването и откриването им. Разбира се, съществуват и други варианти, но този може би е най-близо до истината.

Известни са и две разновидности /не куриози/ от №8 – “20 para” вместо “20 paras” и “20 FARAS” вместо “20 PARAS”. М. Малчев /по неизвестни причини/ определя много ниска оценка за първата – едва двойно по-голяма примерно от тази на обикновената позиция №8 и повече от два пъти по-ниска от същата на №10. За втората разновидност изобщо не съобщава в записките си /по всяка вероятност не я е открил и със сигурност не я е притежавал/. В своя “Албум за пощенски марки” – изд. 1933 г. Петко Караиванов пръв съобщава за втората разновидност и същевременно отбелязва с по една звездичка /обозначение за рядкост/ и двете. Каква точно е рядкостта на тези две разновидности съставителят не би могъл да се произнесе по простата причина, че нито е притежавал, нито е виждал която и да е от тях. Освен това последният няма никаква представа за наличието и разпространението им изобщо. Доколкото е известно и в чуждестранния печат няма съобщение, поради което в този каталог не би могла да им се постави каквато и да е друга оценка освен – –:– /необходими са и други изследвания/. В известния си труд и Д. Загорски не повдига завесата по въпроса.

В същия труд на стр. 7 авторът съобщава за проби от първия /фоновия/ цвят на тази поредица. Експонирани са и 5 бр. чернобели копия от същите проби, от които не би могло да се съди за цветовете, а и не се съобщава дали са

гумирани или не, което е от изключително значение изобщо когато се говори за работни типографии, опитни екземпляри или проби.

При източнорумелийските п.м. /както и при турските от периода/ основен цвят за тези стойности е ЧЕРНИЯТ /5, 10, 20 пари и 1 пиастър/ и АЛЕНО-ЧЕРВЕНИЯТ /5 пиастри/ – това е цветът, с който са изписани надписите, стойностите, герб, рамка и др. Този цвят е отпечатан като втори, т.е. – след полагането на първия /фоновия/ и върху него. Оттук и заключението, че само от втория цвят бихме могли да установим дали се касае за проби от турски или източнорумелийски п.м., защото фоновият цвят и надписите и при двете са еднакви.

Съставителят е притежавал чифтове от подобни проби, но на турските издания от 1876 г. /№30 и №33/ и от 1880 г. /№37 и №39/. От №38 и №40 /10 пари и 1 пиастър/ както и от №34 в турската му колекция тези одобрени проби липсваха, но в турските каталози и филателни списания последните са описани много добре и съществуването им е НЕОСПОРИМО. Не за това става въпрос тук. А за какво?

Тези одобрени проби на фоновия цвят са идентични /по цвят/ с фоновите цветове на първите източнорумелийски п.м., а последните са отпечатвани със същите печатарски плочи и форми /формите с клишета за фоновия цвят на турските пощенски марки, защото формите с клишетата за основния цвят на източнорумелийските п.м. не са идентични с тези на турските такива/, така че след като е имало вече одобрени проби за цвят в печатницата /в Цариград/ НЕ Е СЪЩЕСТВУВАЛА каквато и да е необходимост да се правят нови такива. Оттук и становището на съставителя – тези 5 бр. копия с одобрени фонове цветове са от турските п.м. от периода, а не от източнорумелийските.

Какви са доказателствата? Много, но ще посочим две от тях:

1. Подобни проби не са известни в България – не са продавани от пощенските станции в страната през 1931 или други години след нея, което говори, че не ги е имало и в Пловдив.

2. Ако се прочетат внимателно някои турски каталози и филателни списания ще се научи изключително много за турската класика – неща, за които “ИВЕР”, “МИХЕЛ” и “СКОТ” примерно не съобщават. Ще се види и разбере, че при тези п.м. /от разгледания период/ не липсват нито проби, нито тет-беш-ове, нито сбъркани цветове, нито “обърнати фонове” /т.е. отпечатан на 180° втори цвят върху първия – фоновия/, нито изобщо липсата на целия фон /без първи цвят/ и т.н. и т.н. – т.е. всички известни грешки, описани тук /или там/, получили се и при типографното отпечатване на първите редовни източнорумелийски п.м. и много други, които не са описани тук /или там/, защото не са открити при румелийските /или защото е възможно да не са направени подобни грешки при тях/. От всичко казано дотук пак се връщаме при една “стара аксиома” и следствието от нея – историята за отпечатването на първите редовни източнорумелийски п.м. не е в Пловдив нито в София, а в Цариград, където са отпечатани, както и историята на нашата класика не е в Търново или Русе, Чикаго или Антверпен, а в Русия и по-точно в Э. З. Г. Б., където са отпечатани. И за да можем след повече от един век да се опитаме да я пресъздадем по някакъв приемлив начин /желателно най-близо до истината/, поради липса на документи, материали или др., то познанията на тези, които твърдо са решили да се занимават с /и разбира се, да популяризират постигнатите резултати при/ тази изключително трудна задача, трябва да включват не малки такива и в областта на турската или руската класика съответно. Липсата на подобни познания НЕМИНУЕМО води до заблуди, грешки и разбира се, неточни изводи и заключения.

По-долу на същата страница /7/, в същия труд. Д. Загорски съобщава за т.н. “Образецъ.” /“SPECIMEN”-и или мостри/ и прилага 5 броя чернобели копия от тях. За този печат беше достатъчно говорено и писано в част 1^{ба} на този каталог, така че тук няма да се повтаря /пише/ отново. По тези причини одобрените проби за фонов цвят и мострите не са включени в следващите оценки. Известни са и други “образци” с трите ръкописни букви “обр.”, изписани с перодръжка /на ръка/. По известните вече причини и за тях няма място тук.

№	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	(*)=⊙	⊞** _⊙	⊞⊙ _⊙
6 А	3.–	10.–	15.–	0.50	50.–	500.–
6 Б	10.–	100.–	–	–	600.–	–
7 А	20.–	60.–	10.–	1.–	350.–	500.–
7 Б	30.–	100.–	–	–	600.–	–
8 А	1.–	4.–	10.–	0.50	20.–	500.–
8 Б	10.–	100.–	–	–	600.–	–
9 А	2.–	6.–	15.–	0.50	30.–	500.–
9 Б	15.–	100.–	–	–	600.–	–
10 А	15.–	20.–	–	–	100.–	–
10 Б	30.–	100.–	–	–	600.–	–
6-10А	30.–	100.–			550.–	

□№6-□№10 /в неназъбени двойки – общо 5 бр./ всяка една по * – 200, ** – 500

⊞ №6А-№10А – вертикални тет-беш /5 бр./ всеки по * – 400, ** – 1000

⊞ №6Б-№10Б – вертикални тет-беш /5 бр./ всеки по * – 400, ** – 1000

⊞ □№6А-□№10А – вертикални тет-беш /5 бр./ всеки по * – 800, ** – 2000

⊞ К/№9А – 1 пластър+№41 – 1 пластър Турция 1881 г./ вертикален тет-беш * – 1000, ** – 2000

№7КЦ – 10 пари черна/светлокарминеночервена вместо черна/зелена * – 800, ** – 1500. Днес в България няма нито един екземпляр от №7КЦ.

□№7КЦ+№8 – вертикална или хоризонтална двойка /10 пари+20 пари и двете марки с цвят черна/светлокарминеночервени * – 900, ** – 1800. №7КЦ е известна само с назъбване 13¼.

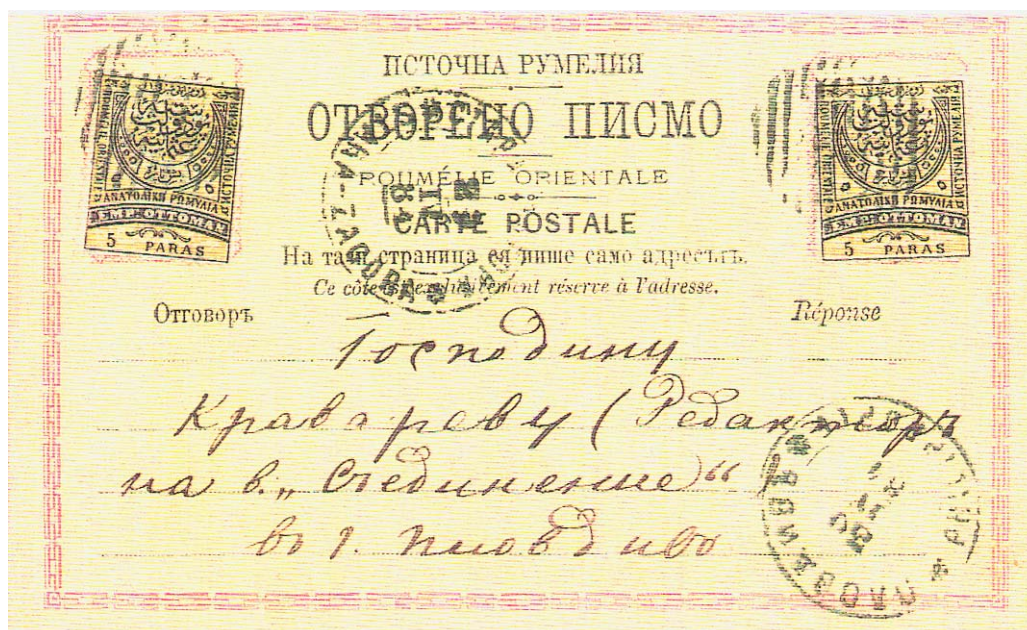
Вертикалният тет-беш /№9+№41 Турция/ също е известен само с това назъбване – 13¼.

Всички позиции, описани под таблицата не са били никога в употреба. Известните клеймовани екземпляри от тях се оценяват най-много до 30% от съответната стойност на лепенка – *. М. Малчев предполага, че гореописаните позиции са били отделени още в пощенската станция на гр. Пловдив веднага след пристигането им от Турция. Засега няма по-задоволително обяснение и съставителят е напълно съгласен с него.

Вертикалният тет-беш /№9+№41 Турция/ е косвено доказателство за това, че първите източнорумелийски редовни п.м. са отпечатани по едно и също време с подобните стойности на съответните турски п.м.

Прави впечатление, че в Източна Румелия /подобно на Княжеството по онова време/ отсъстват пощенски материали, таксувани “за доплащане”. По всяка вероятност, на нефранкираната кореспонденция не е бил даван ход /становище на съставителя/. По това време /1881/ в Отоманската империя въпросът с доплащането е уреден близо от две десетилетия и също от толкова време съществуват марки за доплащане /подобни на редовните/. М. Малчев

твърди, че практиката с печатите “FRANCO” е решила генерално този въпрос в Източна Румелия още през 1879 г. Безспорна е логиката на това становище – до днес не съществуват материали /документи, пътували материали или др./, които биха могли да го опровергават. Но какъв отговор /или обяснение/ би могъл да се даде на въпроса – защо след прекратяването на тази практика /края на 1880 г./ няма известна инструкция или разпоредба, която да регламентира възможните прецеденти в това направление? Трудно би било да се повярва, че дедите ни в Източна Румелия биха се отказали да спестят някоя и друга пара /или грош/ при новосъздаденото положение след влизането в употреба на първите п.м. в областта. Така или иначе, но историята или по-точно – историците пазят гробно мълчание по въпроса. Съставителят също ще се въздържа от свободни съчинения, защото последните не биха допринесли за изясняването на въпроса – дори би се получил точно обратен ефект.

Отворено писмо от Стара Загора 29.IV.84 г. до Пловдив 30.IV.84 г.

Още едно обстоятелство /по-точно неоспорим факт/ прави силно впечатление – действително пътувалите по пощата затворени писма от Източна Румелия са далеч по-малко на брой, отколкото тези със “Сантими”. Не може да не се зададе въпросът – защо тогава оценките са толкова ниски и не е ли това една от скритите прояви на липса на професионализъм /ако някои предпочитат може и компетентност – видно е, че колонка ✉ не съдържа ед. фр. и см. фр./ у съставителя и то – специално при оценките? Де да беше така ...т.е. там да е бедата!!

Какво е в действителност положението /пазар и при колекционерите/? Как се котира Източна Румелия на международния пазар, у нас и при южните ни съседи /защото добре известно е, че в САЩ, примерно, едва ли някой някога е чувал за тази неотбелязана дори на географските карти област, камо ли да колекционира п.м. от нея/?

Този въпрос е от раздела с т.н. “повишена трудност” или – изключително труден за отговор, така че и съставителят не е убеден дали отговорът, който ще даде би задоволил, още повече – последният не почива на никакви логични закони, дори опровергава много от приетите “филателни аксиоми”, властващи вече от столетие и повече. А кои по-точно?

Колкото по-малко са известните пътували материали с първите п.м. на дадена страна, толкова по-високи са /ОБИКНОВЕНО/ каталожните и съответно пазарните им оценки. Източна Румелия КАТЕГОРИЧНО е едно от фрапиращите изключения в този случай. Защо е така?

Нека погледнем в два от водещите европейски каталози, които традиционно каталогират /сравнително най-точно и с най-високи оценки/ българските п.м. по най-приемлив /поне за нас – българите/ начин.

В първия – “ИВЕР”, виждаме, че всички позиции тет-беш /общо и за двата вида назъбване – 13¼ и 11½/ са каталогирани с оценка около 2000 франка /около 600 лв. или 350\$!! Всеки филателист, дори и с най-елементарни познания в областта на класиката, даже и да не колекционира Източна Румелия би платил 100% каталожната оценка, стига да се камери някой глупак да му ги продаде на нея. Но такъв едва ли би се намерил и измежду набедените. Поне съставителят никога не би могъл да предположи, че някой и някъде, ще продаде за подобна сума такива редкости, които са известни в по-малко от 10 екземпляра. Навремето, бащата на съставителя плати близо три пъти по-голяма сума само за 5-те тет-беша с назъбване 13 ¼ /по-евтините/.

Във втория – “МИХЕЛ”, за такива животни не се съобщава.

По-нататък – и двата каталога са единни в оценката на редкия куриоз №7КЦ – 3000 фр. и съответно – 1000 ДМ, въпреки че много добре им е известна редкостта му – около три пъти по-малко открити от него екз. в сравнение с розовата 5 ст. “Голям лъв” или дори “Обърнатата конница”. Има ли нужда от коментар?!

Как да разбирате тези аномалии /меко казано/, къде или каква е причината за подобни оценки? Ето и възможните отговори:

1. Днес много малко филателисти колекционират Източна Румелия и те са предимно в България, Гърция и Турция. Де да бяха и в САЩ!

2. Извън пределите на България /изключваме Д. Загорски, който е българин, въпреки че живее в Америка – на Запад, а още по-малко на Север или на Изток, на Юг, все още има един/ няма НИТО ЕДИН филателист-професионалист, които да РАЗБИРА що-годе от пощенските марки на тази област. Неоспоримо доказателство за това са предлаганите фалшиви или подправени материали от Източна Румелия на различните аукциони, някои от които са иначе с престижни и звучни наименования.

3. Западният филателен свят /ако би могло да се употреби това събирателно понятие за филателните среди в Европа и нататък все в тази посока/ така е напласен /ама колко!/ от тези фалшификати, че се е стигнало до положението фалшивите екземпляри да се признават за автентични, а оригиналните за фалшификати! Може би на някои това ще прозвучи като рефрен /примерно от песничката в романа на Агата Кристи “Десет малки негърчета”/ или като лош хумор, но съставителят се е сблъсквал лично и то не веднъж с подобни “шегички”, устройвани от небезизвестни аукциони и костващи значителни средства на наивниците, доверили се на атести или подписи, принадлежащи на “СПЕЦИАЛИСТИ”, за които Източна Румелия е като за неандерталците китайската азбука. Какво ни говори това? Нищо повече, освен че същият този Западен филателен свят не е в състояние /а и не разполага с достатъчно компетентни лица/ да се справи с фалшификатите, изготвени пак там /предимно в Швейцария/. Разбира се, съществуват подправяния с български и друг произход, но последните са нищожен % в сравнение с първите.

4. Възможно ли е, когато каталожната оценка на един куриоз като №7КЦ е около 1000ДМ, то пликите с редовните пощенски марки от тази област да

струват повече като се има предвид, че са поне няколко пъти по-често срещани се? Не е възможно. Ето и ОТГОВОРЪТ.

Не е логичен, не издържа на никаква сериозна критика, но е верен, колкото и парадоксално да изглежда това!! Той е следствие, по-скоро функция от действията /каталогирание, оценки и т.н./ не само на нашите набедени филателни деятели, но и на подобните от Запада. Категорично – тези от Юг нямат вина, а още по-малко останалите от Север и Изток. Та това е положението, такива са и оценките. А ето и още две думи за тези, които не са убедени в горенаписаното:

1. Източна Румелия не е била и никога няма да бъде Швейцария.

2. В последните години броя на колекционерите /не само в България/ значително намаля, докато броя на търговците се запази и дори увеличи. Това ново "съотношение на силите" също влияе негативно върху международните цени и то предимно върху тези на марките от по-малките държавици и особено на тези от тях, които са в незавидно икономическо положение. Търсенето и интересът значително намаляха от една страна, докато предлагането се увеличи няколкократно от друга. Тази десетгодишна тенденция доведе до насищане на пазара, съпроводено с неизбежен спад в цените. Какво да се прави – икономическите закони са далеч по-мощни от филателните канони /да не говорим за химерите на филателистите от споменатите страни/.

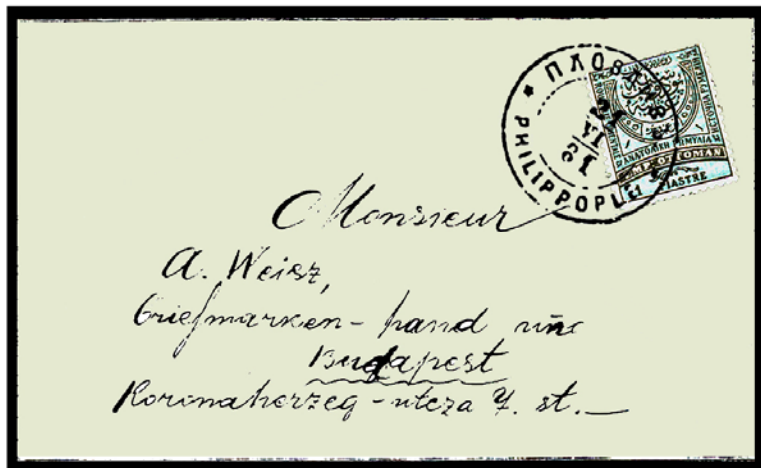
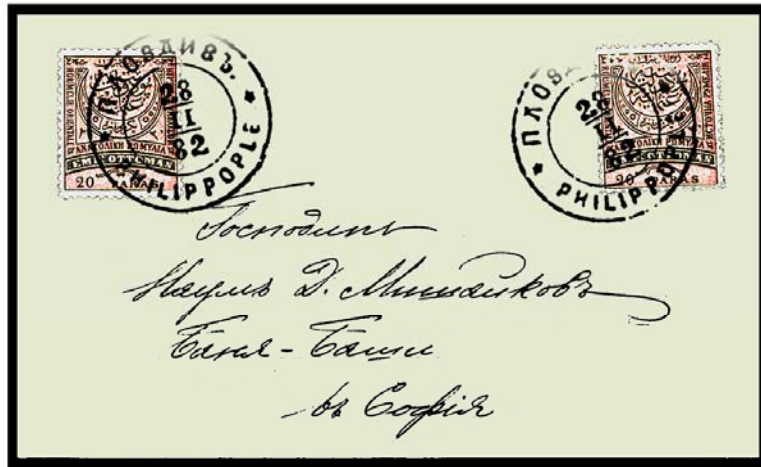
Съставителят се надява, че отговорът /кардинален такъв на всичко не получило задоволително обяснение по отношение на оценки и др. свързано с тях/ вече е подкрепен логически като по този начин е станал приемлив дори и за предубедените /не става дума за набедените/.

Въпреки че е с единична франкатура – № 9А – 1 пиастър, пликът е поевтин от подобен, който включва №6 или №7. Най-често срещаните се са с №8. №6 е употребявана преди всичко за печатни произведения, а №7 при отворените писма. Всички материали с №9 до м. март 1881 г. са фалшификати или правени в по-късен период. №9 не е била в употреба до посочения месец по простата причина, че все още не е била отпечатана.

Най-разпространени са пътувалите материали от гр. Пловдив. Следват ги подобните от Стара Загора и Сливен. Различните видове датни клейма, употребявани в Източна Румелия до акта на Съединението, са описани подробно в част VI^a на този каталог.

Най-разпространени са пътувалите материали от град Пловдив. Следват ги тези от Стара Загора и Сливен. Различните видове датни клейма, употребявани в Източна Румелия до акта на Съединението – вж. част VI^a на каталога.

1884, ? май; Редовни; ТП в ДП Цариград; л. наз.: А – 13¼; Б – 11½; п.л. 150/15x10/

През м. май /точната дата не е известна/ 1884 г. влизат в употреба още две стойности – 5 и 10 пари линейно назъбени 11½, но вече с променени цветове /подобни на редовните турски п.м. от изданието 1884 г./ По всяка вероятност тиражът на №7 – 10 пари черна/зелена е бил доста ограничен. В действителност, тя е и най-рядката в предната поредица, независимо как я оценяват в чуждите каталози. Всички характерни белези, присъщи за изд. 1881 г. присъстват и тук. Според съставителя само хартията е малко по-бяла и по-добре пресована – черният цвят окончателно е изключен от гамата.

№11Б

№12Б

№13Б

№14Б

№15Б

№11 – 5 пари светлосивовиолетова/матовосивовиолетова /5.1884/:

А – линейно назъбена 13¼

Б – линейно назъбена 11½

№12 – 10 пари светлозелена/матовосивозелена /5.1884/:

А – линейно назъбена 13¼

Б – линейно назъбена 11½

№13 – 20 пари карминена/матоворозова:

А – линейно назъбена 13¼

Б – линейно назъбена 11½

№14 – 1 пиастър синя/матовосивосиня:

А – линейно назъбена 13¼

Б – линейно назъбена 11½

№15 – 5 пиастри светлокафява/матовокафява:

А – линейно назъбена 13¼

Б – линейно назъбена 11½

Всички горепосочени цветове се срещат с нюанси. При промиване са много по-чувствителни от тези на предното издание, особено фоните при първите две стойности.

Всички екземпляри с назъбване 13¼ не са били в употреба. №13, №14 и №15 с назъбване 11½ също не са пускани в употреба.

№	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	⊙	⊞** _⊙	⊞⊙ _⊙
11 А	2.–	5.–	–	–	25.–	–
11 Б	0.60	2.–	20.–	0.20	10.–	500.–
12 А	20.–	50.–	–	–	300.–	–
12 Б	0.30	1.–	10.–	0.10	4.50	500.–
13 А	20.–	50.–	–	–	300.–	–
13 Б	0.30	1.–	–	–	4.50	–
14 А	20.–	50.–	–	–	300.–	–
14 Б	1.–	3.–	–	–	13.–	–
15 А	600.–	1000.–	–	–	–:–	–
15 Б	600.–	1000.–	–	–	–:–	–
11-15Б	600.–	1000.–				

При това второ издание източнорумелийски редовни п.м. се сблъскваме с един от най-интересните парадокси изобщо в българската класика /ако причислим тези п.м. към нея/. Съставителят не вижда защо да не ги приемем за такива щом и “МИХЕЛ” приема за германски п.м. на всички държавици преди обединението им от Бисмарк. Следователно и на съставителя би трябвало да бъде простено /въпреки че не е нито Бисмарк, нито “МИХЕЛ”/, ако включи Източна Румелия /забележете – без Македония/ към България, защото там много повече хора са говорили и писали на български, отколкото някъде на немски. Още повече същият този канцлер успя на Берлинския конгрес да отдели и двете от България, поради което вече цяло столетие т.н. Източен въпрос все още не е намерил своя верен отговор /разбира се, според някои – да не би да си помислите, че и съставителят е в тяхното число/. Кой ли знае – може би великият канцлер /той действително е бил такъв, но за германците/ е притежавал и дарбите на братята Кирил и Методий – някои го сочат за баща на македонския език, но да не се забравя – филателията не е никак точна наука, не дори и като историята, например. Що се отнася до съставителя, то той изобщо не я признава за наука, защото ако беше такава щяха ли историците да си сменят професията и да пишат свободни съчинения на филателни теми, когато историческата тематика /особено българската/ им е отредила такова широко поле за действие и изяви /като в “Хей, поле широко, широко, ЗЕЛЕНО, хей”..., за Балкана няма да говорим, защото някои току виж го хванали, ама нали няма сега ни ятаци, ни мандри за ограбване, да не са луди – ще си изпукат отгладу?! Ех, Българийо бедна, бедна и нещастна, но пък от друга страна толкова богата на какви ли не щеш учени /е, не всичките чак толкова научени, но нали си имат титли!/ – та не щеш ли доктори /дори не магарешки, а honoris causa/, та не щеш ли професори /дори по кожарство, имало е дори в Източна Румелия кожари, че и търговци на овчи кожи/, та не щеш ли и академици ...Господ да ни е на помощ! Представете си – при толкова акъллии и сме на това дередже! Ами ако ги нямаше /ако не дай си, Боже, бяха хванали Балкана/? Казва ли ти някой – можеше да сме някъде на майната си ... чак към Елзас и Лотарингия, например. А защо ли пък не? Че и там е Европа, нали? ...

Но да си дойдем на темата – ставаше дума за парадокс /ако и горното не е парадокс, здраве му кажи!/. Всички известни действително пътували по пощата материали след 30 април 1884 г. са облепени само с №11 и №12. Не е известна см. фр. с първото издание. Как да си обясним това положение? Не е открита разпоредба за изваждане от употреба на №6-9. Всички стойности отпечатани и били в употреба от 1881 г. НЕ са били изчерпани до м. май 1884 г. Доказателство за това са количествата от тях, продавани през 1908 и следващи години от пощенските станции в Царство България. Само №7 – 10 пари черна/зелена прави изключение – не е продаден нито един екземпляр за филателни нужди.

М. Малчев изследва повече от 20 бр. пощенски карти /отворено писмо/ от Източна Румелия и открива само 1 бр. с №7 след 1 май 1884 и нито един плик, с която и да е стойност от изданията 1881 г. Последната дата за употреба на №6 /върху отворено писмо/ фиксирана от него е 29 април 1884 г. След тази дата /според него/ не са известни действително пътували материали със стойностите от изданията 1881 г. Наличието на единственото отворено писмо с №7 може да се обясни и с това, че пощенската карта е закупена по-рано, а употребена по-късно.

От горното бихме могли да предположим, че около 1 май 1884 г. остатъка от изданията 1881 г. са били прибрани обратно в хранилището на гр. Пловдив. Както се вижда от препечатаните количества през м. септември 1885 г. и там №6 и №7 са най-редки, което подсказва, че всички останали екземпляри от тях

/последните са били много малко – не повече от няколко п.л./ са били окончателно употребени по този начин. Разбира се, това са само предположения и липсата на ТОЧЕН опис за предадените в София количества п.м. от Източна Румелия и Южна България не ни позволяват да бъдем категорични по въпроса, но истината не би могла да бъде далеч от горното.

Според други изследователи /П. Апостолов/ №7 както и препечатаните количества от нея през септември 1885 г. изобщо не са пускани в употреба. Известните клеймовани екземпляри и тези върху отворено писмо /през 1940 г. са били известни две такива отворени писма с дата от 25 септември 1885 г. – съставителят изобщо не е виждал подобни материали/ са били подпечатвани в много по-късен период от филателисти с комерчески цели /пак според него/.

И двамата /М. Малчев и П. Апостолов/ твърдят, че неупотребените пощенски карти /отворено писмо/ със залепени върху тях п.м. /независимо с препечатки или без/ са без филателна стойност, защото не би могло да се установи кога е станало облепяването, а и по други причини. Съставителят поддържа това становище, което би могло да се обоснове с доказателства според всички филателни канони. А Какви са те?

1. Дори и днес, всеки би могъл да си направи подобно отворено писмо стига да разполага с неупотребена пощенска карта от Източна Румелия и с такава п.м. пак оттам или от Южна България /разбира се, би му била необходима и значително по-ниска от средното ниво филателна култура/. Няма да се намери експерт /включително и съставителя/, който би могъл да установи дали така изготвеният сувенир е скалъпен през 1885, 1908 или да речем – 1998 г. Коментарът е излишен.

2. Нека вземем най-рядката препечатка /примерно/ от Южна България, която е известна като облепена върху отворено писмо, без последното да е употребено. Това, безспорно, е 20 пари, независимо дали е черна/светлокарминено-червена или карминена/бледорозова. Каква е цената на такава п.м. като отделен екземпляр с оригинална гумировка и без лепенка – **? Нека я приемем за 100 лв. /примерно и произволно/. А каква е стойността на същата тази п.м., но вече на лепенка – *? Не повече от 40% от оценката за ** или 40 лв. И накрая – каква е стойността пак на тази п.м. облепена /където и да е, дори и на султански ферман/, но неподпечатана със съответния печат по предназначение? В най-добрия случай – не повече от 50% от оценката и на лепенка – * или не повече от 20 лв. Да се надяваме, че и тук коментарът е излишен. Разбира се, тук не става дума за облепяване на отворено писмо /или каквото и да е друго/ с 5 пиастри Южна България, но пък и едва ли би се намерил такъв пишман-филателист, който би я поразил по подобен начин, така че и този вариант отпада.

Какви изводи бихме могли да направим от гореказаното, ако го приемем /изводи, отнасящи се едновременно и за Източна Румелия и за Южна България/? Първо – облепените с п.м. отворени писма, но неупотребени по предназначение /т.е. НЕПЪТУВАЛИ по пощата/ се явяват /класифицират/ като филателни сувенири и не биха могли да присъстват в изложбен експонат, независимо с какви п.м. са закичени. Второ – неупотребеното /необлепено/ отворено писмо от Източна Румелия е далеч по-добрия материал от споменатите по-горе. Трето и най-важно – ще бъде съобщено след главата за Южна България, но най-вероятно е, че всички са се досетили вече какво е то, дори и набедените.

Една ДОПЪЛНИТЕЛНА ГЛАВА, която не беше запланувана,
но все таки необходима според съставителя

Преди три години в разговор с мой стар приятел от ученическата скамейка и същевременно колега филателист бях запитан с какви автентични документи разполагам за п.м. на Източна Румелия и Южна България. Отговорих, че нито аз нито в семейния ми архив има, а и никога не е имало какъвто и да е АВТЕНТИЧЕН документ, касаещ историята на п.м. от споменатата област.

“Че как така, нали дядо ти е бил участник в Съединението* , а освен това е събирал и пощенски марки?!” – възкликна той, явно невярващ на думите ми.

Допълних, че все пак разполагам със записките на М. Малчев и тези на баща ми, но там не се съобщава за какъвто и да е документ, а и аз през целия си живот не съм видял оригинал от подобен. Записките са си в края на краищата САМО едни записки и категорично не биха могли да заместят или да се отъждествят с оригиналната документация по какъвто и да е въпрос, а още по-малко за тема като Източна Румелия. В записките се посочват определени дати и събития /кои повече, кои по-малко известни/, съобщават се тиражи /неясно откъде извлечени/, тарифи и др., но ....без каквото и да е документално доказателство. Явно е, че са били извлечени от известните навремето пътували материали – отворени и затворени писма, както и от пристигащите в Княжеството вестници и др. от Източна Румелия. За щастие, дедите ми са били все пак грамотни, но за нещастие – не чак толкова, че да се заинтересуват, потърсят, намерят и съхранят подобни документи, което веднага след Съединението е било не само възможно, но и не толкова трудно както примерно един век след това. От друга страна нека не се заблуждаваме толкова относно способностите им /щом не са били в състояние да измерят правилно една п.м./ – това едва ли е било по силите им в този етап на развитие, в който са били в края на миналия век – става дума за филателната им култура, а не за образование, обща култура и т.н. Но както и да е – кусури винаги биха могли да се намерят, и разбира се – извинения за тях. Каквито и да са били причините днес не би трябвало да ги съдим толкова строго, защото /видно от днешното ни икономическо, политическо и най-вече морално “състояние”/ те са се справяли далеч по-добре от нас с всички несгоди и изненади, които им е сервирал животът тогава, а и няколко десетилетия по-късно.

Но нека си дойдем на думата. Предложих му част от моите писания /базирани на техните записки и моите “умозаключения”, закъсниели с един век/, които той прие с благодарност и обещание да не ги разпространява до публикуването им в настоящия каталог.

Не минаха и два-три дни и моят приятел цъфна една сутрин, ухилен до уши и с леко предизвикателен тон ми събщи, че много от писанията ми са неточни, а други направо неверни. За доказателство извади от чантата си десетина броя от “Филателен преглед” от 70^{-те}, 80^{-те} и 90^{-те} години като последният беше кн. 2/2002 г., която току що беше получил – той беше абонат на всеизвестното списание за разлика от мен /моя милост от 10 години изобщо не беше си купил и един брой от споменатото/

Започна да ми чете, обяснява, пояснява и т.н. материали, писани преди тридесет години та чак до наши дни. Слушах го внимателно и в интерес на истината трябваше да призная, че може би повече от 90% от прочетеното /без ра-

---

* Става дума за дядото на съставителя по майчина линия – Симеон Мишайков родом от Битоля, които е пряк участник в Съединението, а 20 г. по-късно е воено аташе в Смирна и Цариград, впоследствие и в Букурещ.

зясненията, разбира са/ беше самата истина и то предадена напълно професионално /е, не може без малки забезки – за толкова и попадаия мърда/. За мое щастие още навремето бях прочел тези публикации с автор Д. Минчев /някои от тях още тогава предизвикаха противоречиви становища от страна на “ведущи” филателисти/, в противен случай бих изглеждал в очите му като пълен профан. Припомних си някои “малки дреболии” от време оно /колкото и невероятно да се стори това някому/ и го посъветвах да прочете и написаното под последната страница на приложението /под линия/ където дословно се съобщава: “Въпросната справка има строго осведомителен характер. Изнесените тук данни, за които не намерихме официални документи, са извлечени предимно от материали на П. Караиванов, каталозите ДИГЕ 1946-47, КООП 1948 и МИХЕЛ 1967. С тях целим само да запознаем интересуващите се с най-известните разновидности, куриози и фалшификати на източнорумелийските ни пощенски марки. Ето защо отношение по тях не вземаме.” /вж. приложението към кн. 4/1973 г. на “Филателен преглед”, за която, а и за други ще стане дума по-нататък/

Допълних, че и аз съм ползвал някои от тези данни, но съм ги изтълкувал по друг начин и т.н. Накрая, за да не бъда съвсем голословен му пробутах всеизвестната “сентенция”, че Светото писание е едно и също навсякъде, но поповете различно го пеят /в случая – тълкуват/. Разбираемо е, че той не остана доволен от отговора ми и веднага ме контрира като настоя да му дам обяснение – защо съм писал, че отворените писма на Драган Манчов от Пловдив не са били в употреба, когато “Филателен преглед” предоставя копие от подобно писмо редовно пътувало от Източна Румелия до Княжеството със съответен коментар и т.н. Подаде ми и още пресния брой 2/2002 г. разтворен на съответното място.

Ха сега, де! Хванаха ме в небрано лозе. Не бях виждал това писмо, което трябваше да опровергае становището ми, че поне до м. април 1881 г. изобщо не са съществували отворени писма, редовно пътували по пощата, т.е. до появяването на стандартните отворени писма, издадени от Телеграфопощенското управление на Източна Румелия. /вж. копието/

Припомних си, че преди около 15 години моя добър приятел и колекционер-изложител Моше Шмуели ми беше изпратил за мнение копие на подобно отворено писмо от Пловдив до Сливен, но ...пътувало през 1884 г. Писмото имаше залепена п.м. от 10 пари – светлозелена/матовосивозелена изд. 1884 г., подпечатана с двукръгов печат ПЛОВДИВ*PHILIPPOPLE с индиговосиньо мастило, с триредов датен указател от началото на м. септември /доколкото си спомням/, адресирано до някакъв д-р в Сливен. Текста и от двете страни беше изписан с добре подострено перо с черно мастило. От съдържанието и почерка личеше, че е писано от образован за времето си българин – някой си М. Славчов. ЛИПСВАШЕ приемащо клеймо от гр. Сливен. Спомням си, че две неща ми направиха впечатление – изписването на титлата Др-у и датата след текста 06.09.1884 год. Нито един от двата “детайла” през 1884 г. не са се изписвали по този начин, поне не и в Източна Румелия. Дори и да приемех, че клеймото от гр. Сливен е пропуснато, то никога не бих могъл да се съглася с подобно изписване на датата и града под нея. Това изписване се появява поне 30-40 години покъсно.

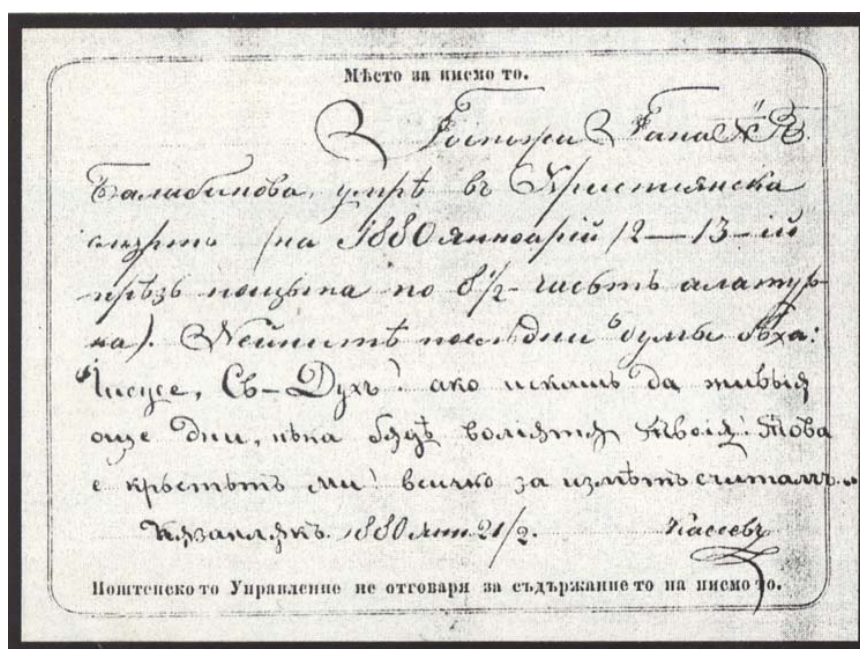
Шмуели предполагаше, че някой е решил да използва “залежалото” си отворено писмо в по-късен период, приспособявайки го за тази цел с облепяването на п.м. от 10 пари изд. 1884 г. Моето становище не съвпаднаше с неговото. Доколкото си спомням му писах, че подобните отворени писма не са били одобрени още през 1880 г., така че нито през 1880, а още по-малко през 1884 г. биха могли да пътуват по пощата. Както тогава, така и днес категорично съм убеден в това,

че ходът на писмото е спрял от пощенски служител.

Нека разгледаме това хем "уникално", хем "първодневно" отворено писмо и да се опитаме да отговорим на няколко елементарни въпроса, които между другото са загатнати, но неосмислени във "Филателен преглед". От пръв поглед се вижда, че в ТОЗИ СИ ВИД /надписи, отбелязана стойност, печат "FRANCO", печат кръгов "ИСТОЧНО РУМЕЛИЙСКА ПОШТА" и др., за които ще стане дума по-нататък/ никой не би могъл да го одобри и пусне в употреба дори и за вътрешна кореспонденция по много причини. Ето и най-важните от тях.

Лицева страна на писмото от сп. "Филателен преглед"

Обратна страна на писмото от сп. "Филателен преглед"

Какво означава надписът “ДЕСЕТЪ ПАРИ”?? Таксата за пренасяне на писмото или включва и стойността на бланката? Ако подателят е заплатил само 10 пари то излиза, че бланката е безплатна, а едва ли Д. Манчов би го подарил на Пощенското управление. До днес няма сведения да е бил филантроп, още повече че точно в този период не е бил добре материално. По това време той е издател на в-к “Народнии глас” – вж. “Печатарството в България до Освобождението” изд. 1920 г. Там е дадена не само биографията, но и дейността му, достигането до фалит и т.н. Ако ли отвореното писмо е струвало 5 пари /примерно/ без таксата за преноса му до получателя и тази такса е била заплатена предварително /няма до днес сведения, че в Източна Румелия е имало “за доплащане”/, то тогава печатът “FRANCO” се явява излишен, защото всичко е предплатено още с купуването на отвореното писмо. Но има и друг въпрос – КАКВА е стойността на самото “FRANCO” /в случая то изпълнява функцията на п.м./?? 5 или 10 пари?? Ако е за същото населено място то тя би трябвало да е 5 пари, а ако е за областта – 10 пари. Следва друг въпрос или по-скоро задължение на пощенския служител, който би трябвало да даде ход на писмото. В случая инструкцията за подпечатването с “FRANCO” е съвсем ясна и категорична /изобщо не подлежи на никакво тълкувание/: “над тимброто “FRANCO” да се удря надлежната дата” /т.е. кръговия печат/. Какво означава това и би ли могло да има не само едно, а няколко значения, а оттам и тълкувания? КАТЕГОРИЧНО значението е едно единствено и не подлежи на тълкувание. “FRANCO” е тимбро, т.е. ПОЩЕНСКА МАРКА. А как се подпечатва пощенска марка с датен печат – едва ли пощенските служители не знаят и би им било нужно отделно обяснение или тълкувание. Не би трябвало, а и не би могло да съществува друг начин на подпечатване освен датният печат да бъде ВЪРХУ тимброто, т.е. върху “FRANCO”, а не обратното. От горното става ясно, че или “FRANCO”-то или надписът “ДЕСЕТЪ ПАРИ” са излишни, но понеже и двете присъстват, то писмото КАТЕГОРИЧНО не би могло да бъде одобрено дори и в Пощенското управление да не са знаели български език. Но в това отворено писмо има още едно НАПЪЛНО излишно клеймо – това от двукръговия печат “ИСТОЧНО РУМЕЛИЙСКА ПОШТА”. По начина на изработка – двойният външен кръг, по изписването “ПОШТА”, а не “ПОЩА” както е на всички останали печати в областта и по това че е от гума би трябвало да се предположи, че тук изобщо не става дума за служебен печат, а за обикновен ЧАСТЕН такъв. Този печат е излишен и поради надписа в левия горен ъгъл на писмото – от какъв зор трябва да го преповтаря? Да не би за красота или дизайн? Едва ли дедите ни са били толкова неграмотни и същевременно такива табиетлии. И заключението:

Тази пощенска карта или това отворено писмо НЕ Е БИЛО ОДОБРЕНО точно по тези причини и ТОЧНО ПОРАДИ ТОВА НЕ БИ ТРЯБВАЛО ДА ГО ИМА КАТО ДЕЙСТВИТЕЛНО ПЪТУВАЛО ПО ПОЩЕНСКИ ПЪТ. Наличието на “ОТВОРЕНОТО ПИСМО” публикувано във “Филателен преглед” и подобното в лекцията на М. Шмуели доказват точно това. Ще запитате – как? Не вярвам да не сте се досетили, но все пак за набедежите от “Филателен преглед” и наивните като моя съученик и добър приятел, които вярват в подобни измишльотини ще дам и пълното обяснение, което в случая има два сходни /от една гледна точка/ варианта и два съвършено различни /от друга – гледна точка/. Първи вариант – става дума за действително пуснати по пощата писма, но не стигнали до получателя поради спирането на хода им пак от самите пощенски станции. Този вариант предполага /ако положените клейма са автентични, а това би могло да се установи само чрез експертиза от ненабежден експерт/ пощенският служител в Шипка да е забелязал неодобреното писмо, а освен това то не е било и франки-

рано за чужбина – само една от тези две причини е била достатъчна последното да бъде спряно. Първата причина е напълно достатъчна и за писмото от Пловдив. Втори вариант – касае се за “майсторско” изпълнение, но все таки от недостатъчно запознат с тънкостите на източнорумелийската поща и порядките ѝ. Първият вариант би могъл да се потвърди от липсата на приемащите клейма, което е и най-вероятно, ако печатите са автентични и поставени на указаните дати. Вторият се потвърждава от самосебе си, ако при експертизата се установи подправяне на печати, текст или др. намеса. Между другото, в текстовете /ръчно изписаните/ и на двете отворени писма се забелязват от пръв поглед “недоделки”. За тези на писмото от Пловдив вече споменах. За другите от казанлъшкото писмо бих могъл да се произнесе само ако ми бъде предоставено за експертиза. Но понеже това едва ли ще стане колегите-филателисти ще трябва да се задоволят с “изследването” и “умозаклученията”, предоставени им от тесните специалисти, подвизаващи се на страниците на “Филателен преглед”.

Според мен “поръчката” за тези отворени писма, ако е била дадена с тези надписи и клейма е била предварително обречена. Малко вероятно е Д. Манчов сам да ги е съчинил, но и това е възможно, ако някой “компетентен” пощенски служител /в случая по-скоро това е бил някакъв администратор/ му е поставил поръчката устно и поради своята некомпетентност е разчитал на печатаря да се справи сам със задачата. Това предположение е може би най-близо до истината. Като са видели галиматията, която се е получила вследствие нечия некомпетентност, някой, по-ачъкгъоз от Пощенското управление, е поправил грешката като е поръчал и известните вече ОДОБРЕНИ отворени писма, които са в употреба до акта на Съединението. Оттук бихме могли да си извадим още едно заключение. До появяването на тези /одобрените/ отворени писма такса от 5 пари изобщо не е съществувала, а като така то и п.м. с тази стойност не са били необходими. Или ако приемем, че все пак тази стойност е била отпечатана в края на 1880 г. и заприходена в Пловдив, то последната в най-добрия случай след като е разпределена в пощенските станции е облепявана само като повтаряща се франкатура, поне до началото на 1881 г., защото до днес изобщо не е известен какъвто и да е пощенски материал /включително и видовете документи, издавани не само от пощенските станции, но и от Общината/, облепен и подпечатан със стойността 5 пари. За последното бихме могли да предположим и от двете писма – “ЦИРКУЛЯР” и “ОКРУЖНО” от 18 и 20 декември 1880 г. изпратени до пощенската станция в Ямбол от инспектор И. С. Йовчев. С първото се изплащат 2000 бр. от по 5 пари, а с второто още 3000, но вече от 10 пари. Тези писма и други от този период бяха разгледани вече. Не е възможно тези п.м. да се изразходват за два-три дни. Това и днес не би могло да стане.

Тук е мястото да се анализират и “известните” /документално/ тиражи на източнорумелийските пощенски марки. Някои може би ще възразят – от какъв зор трябва да си напругаме мозъците и да разбутваме неща, за които разполагаме с автентични документи /не е трудно да се предположи, че подобни господа са в остър дефицит на известно вещество, определено от някои като сиво – последното, ако не е така, т.е., ако не е истина в никакъв случай не е и лъжа/. Едва ли някой, който е имал възможността да се сблъска с каквато и да е документация от миналия век, касаеща класическите ни п.м. би се съгласил, че въпросът е решен щом отнякъде изникне някакъв документ и някой си /би могъл да бъде дори и покойния Кокон Харизанов – вечна му памет и лека му пръст, че дори и от набедените – последните са хем окомуш, хем пробивни в писанията/ реши или по-точно благоволи да ни го “изтълкува” и да ни отвори очите. Тук няма да преповтаряме за “ползата” от предоверяването към казаното или написаното от из-

вестни или по-малко известни личности. Няма да критикуваме и набедените, на които ако им поднесеш някакъв сертификат или скудоумно обяснение как Г. Я. Кирков и господата Саж и Мушон са измайсторили съответно “Сантими”-те и “Малък лъв”, то те биха били в състояние да напишат и дисертация по въпроса, стига да има кой да им чете глупостите. Тук ще поднесем само фактите и то в абсолютно чист вид /без каквито и да е добавки от които и да било/ от “Филателен преглед” кн. 4/1973 г. и по-точно от приложението към нея. На стр. 13 от същото приложение четем дословно:

“Нека отбележим и количествата на продадените марки от някои от въпросните станции през м. декември 1880 г. още повече, че се касае за самото начало и за един твърде кратък период от време, даже по-малък от две седмици:

СТАНЦИЯ	5 пари	10 пари
Кавакли	246	–
Казанлък	1186	150
Казълагач	186	–
Нова Загора	284	88
Сливен	2000	512
Стара Загора	445	525
Търново-Сеймен	50	–
Чирпан	449	89
Ямбол	<u>982</u>	<u>375</u>
/Сборът е направен от съставителя/	5828	1739

Оттук е видно колко п.м. от 5 пари са продадени до края на м. декември 1880 г. от пощенска станция Ямбол – 982 бр. Явно е, че тези 982 бр. не са продадени само за два дни, т.е. до деня на никому неизвестната телеграма до Пловдив. Никак не става ясно какви стойности са поискани от Ямбол и за какво биха могли да бъдат употребени след като са имали в наличност повече от 3740 п.м. общо за повече от 26 000 пари!! Дали в телеграмата не става дума за пиастрови стойности? /вж. сп. “Филателен преглед” кн.11/1985 г./ Изобщо – неправилно е да си вадим заключенията само от няколко документа и то само от една пощенска станция.

На 17 декември 1880 г. са били надлежно заприходени не само пристигналите първи количества от 5 и 10 пари на “специалните тимбри”, но и турските марки, предоставени от Омер ефенди, а именно:

- 60000 броя по 10 пара – черна и лилава
- 50000 броя по 20 пара – виолетова и зелена, включително ½ пиастър върху 20 пара – зелена, която всъщност се равнява на 20 пара.
- 3500 броя от 2 пиастра – черна и светлокафява
- 600 броя от 5 пиастра – червена и синя” /край на цитата/

Нека направим една малка равносметка на горните количества и разбира се, да си извадим съответните заключения.

Продадените 5828 броя от 5 пари приемаме, че са послужили само за облепяване на печатни произведения /от самосебе си се разбира, че някой не филателист би могъл да се опита да си направи и тапети/ и като така ги изключваме напълно от възможността с тях да е облепявана каквато и да е кореспонденция /между другото с тази стойност до м. април 1881 г. не са известни нито писма нито вестници – че кой ли ще си играе да лепи 4, 8 или повече “специални” тимбри, върху лист или парче хартия, която би се накарал да употреби като писмо!/.

От продадените 1739 броя от 10 пари би трябвало да приемем, че поне една голяма част са употребени за кореспонденция – хайде, нека не са повече от стотина писма /примерно по десетина от пощенска станция/. Тук трябва да обърнем внимание на “факта”, че това е станало за не повече от четиринадесет дни, ако се доверим на “Филателен преглед”.

Нека се върнем на 5828-те броя от 5 пари. Нека приемем, че с тях са облепени около 1000 /не повече/ печатни произведения /примерно вестници – че какво друго в Източна Румелия по онова време би могло да се таксува с 5 пари – нали до края на 1880 г. в областта не е имало други отворени писма с изключение на “одобрените” такива на Д. Манчов, ако пак се доверим на “Филателен преглед”/ или /едно към гьотере/ по стотина броя от пощенска станция. Каква стана тя? Ами ни повече, ни по-малко, а само около 5000 броя от 5 пари се губят ей така – изчезват яко дим! Стоп! Забравихме нашия човек – този, който си нямаше и хал-хабер от филателия. Какво широко поле за действие му е останало – цели 5000 броя красиви миниатюри. Та те са били достатъчни да се облепи с тапети и конака на валията в Пловдив. Да, ама ядец! В горните сметки не сме включили нито Пловдив нито десетината останали пощенски станции, които коя повече, коя по-малко, но все таки са поработвали. За да не бъдем обвинени в “хиперболизъм” /каква дума или по-скоро понятие, което съвсем наскоро срещнах в столичен ежедневник – не става дума за южната ни столица, а за нашата – Софийската/ с прискърбие ще трябва да съкратим всички други, но ще оставим Пловдив. Защото Пловдив си е все пак Пловдив, а не примерно Кара-бунар, където я са видели вестник до 1880 г., я не. Според Найден Геров, Марин Дринов и още стотина повече или по-малко известни личности от онова време Пловдив е може би единствения град в областта, в който е кипял културен живот – вж. речта на М. Дринов през същата тази година по повод реформата в учебното дело – въвеждане на тристепенната система на обучение /инициирана и извършена под негово ръководство/ в народните училища, където самото обучение е БЕЗПЛАТНО /не се хилете, то е било наистина безплатно/, а освен това са се предвиждали стипендии, и др. помощи за бедните. Ех, да щяха днешните ни образователни /и високообразовани/ министри и цялата оная паплач около тях малко от малко да попогледнат назад в XIX в., па да си сверят часовниците, ако ще да е и по Юлианския календар. Но докъде стигнахме? Ако прибавим само и Пловдив към пощенските станции, извършвали продажби на п.м. в тези последни десетина дни на 1880 г. то знаете ли какво ще се получи? Ами че нищо повече или по-малко от това, че в Източна Румелия, която е най-малко два пъти по-малка от Княжеството са се продали само за Нова Година повече п.м. отколкото в Княжеството за цял месец. Трябва да се има предвид, че каквато и да е била кореспонденцията в Източна Румелия, то тя е най-малко десетина пъти по-малко като количество в сравнение със същото в Княжеството. И още, че от това, нека го наречем “скромно” количество до днес не се е запазило и едно единствено писмо или какъвто и да е пощенски документ, облепен с тези така наречени “специални” тимбри. Ей Богу, сигурно са били съвсем специални щом са се изпарили яко дим. И ...стигнахме пак до въпросите за типографните и литографните препечатки и т.н. Няма да се повтаряме. А и е излишно да влизаме по-надълбоко в разсъждения и анализи. Но казва ли ти някой – набедените биха могли да ни предоставят и по-убедителни.

Волю-неволю, но отегчените вече колеги ще трябва да изтърпят още едно допълнение, касаещо заприходените турски п.м., предоставени от Омер ефенди /“мека му глава” както биха казали шопите/. Излиза /ни повече ни по-малко/, че тези п.м. са на стойност точно 2000000 /два милиона/ пари – сума, с която едва

ли е разполагало ковчежничеството в Пловдив, а и от какъв зор да плаща на бай Ви Омер два милиона пари когато тези п.м. във вида, в който са били заприходени не са ставали за употреба без допълнителна обработка?! Още повече заприходени са вече хиляди п.м. /т.н. “специални” тимбри/, които без такава допълнителна обработка могат да бъдат пуснати в продажба и употреба както е и станало, но ...видите ли – последните са се изпарили /поне до днес няма и един единствен открит брой от тях, докато от тези на бай Ви Омер ги има оксан докуз, че и кусур – и с датни и с неми клейма, и на вестници, и на отрезни, че и на плик дори/. Не изпуснахме ли нещо? Ами – да, ако бай Ви Омер е дал п.м. на вересия /разбирай на консигнация, както му казваме днес/ и ако съответно е пуснал и комисион /да не си помислите, че става дума за подкуп, сакън/, то едва ли някой би му отказал не само в Източна Румелия, но и в Република България през ХХІ век. Малко се поувляхохме, нека спрем с коментара дотук, защото бихме обидили и паметта на Д. Манчов, чийто наследници днес, ако се усетят разбира се, че деда им е давал на вересия /разбирай пак на консигнация – поне така са предполагали някои във “Филателен преглед”/ отворените писма, ей Богу, веднага ще заведат дела срещу държавата и със сигурност ще я осъдят /ако не тук, то в Страсбург/ да плати барабар с лихвите.

За сведение – след Съединението през 1885 г. в Пловдив не е открита и една единствена турска п.м. без препечатка. Би трябвало всички да са продадени /употребени или др./.

При списването на каталога в първоначалния му вид преди повече от 10 години съставителят не предполагаше, че и голямата част от изявените ни филателисти не са в състояние да направят елементарен анализ – въобразяваше си, че това е привилегия само на набедените. Днес, виждайки невъзможността на някои свои колеги да направят елементарен прочит, превод и анализ на писмо или документ от преди 100 години и да проумеят, че “не всичко, което лети става за ядене” /т.е. не би трябвало в НИКАКЪВ СЛУЧАЙ да се предполага, че някакво разпореждане, окръжно, циркуляр или др. се е изпълнявало непрекословно и mot a mot – това не е ставало в Българин нито преди 100 години, нито днес, а и едва ли би могло да стане в близко бъдеще. Съставителят е задължен да се аргументира за всичко гореказано, позовавайки се на една публикация в кн. 11/1985 г. на “Филателен преглед” на тема “Някои допълнения по въвеждането на източнорумелийските пощенски марки”.

Авторът цитира десетина документа на Телеграфопощенския отдел Пловдив до Телеграфопощенската станция в гр. Ямбол като се опитва да разясни предимно бюрократичната обосновка на инспекторите, наблягайки върху “задължителните” порядки в пощенските служби, без да предположи дори /въпреки опитите си за анализ/, че поне половината от разпорежданията НЕ СА СЕ ИЗПЪЛНЯВАЛИ, което е видно от съществуващите днес пощенски материали от 1880-85 г. от Източна Румелия. Да не бъдем голословни.

Инспекторите Йовчев и Кесяков са типични примери на бюрократизма от онова време, чиито недалновидни разпореждания са достигали до парадокси, които днес много трудно успяваме да анализираме и съответно обясним на днешните филателисти като категорично трябва да заявим, че не сме се застраховали от по-малки или дори съществени грешки.

Какви са основанията за подобни съждения?

Нека разгледаме внимателно “ОКРУЖНО”-то от 20 декември 1880 г.

“2-ро. Ако някой иска да проводи някои писма или други посылки неплатени, тогава удряте печатът Т и ще ги провеждате.”

Какво бихме могли да кажем за това абсурдно разпореждане?

1. Няма дори уточнение дали само за областта или и извън нея се отнася това.

2. Тази т. 2 от “ОКРУЖНО”-то КАТЕГОРИЧНО не е изпълнявана от НИТО ЕДНА пощенска станция в Източна Румелия включая и Пловдив. Защо? Ами представете си как бай Ганьо би реагирал на подобно разпореждане. Нито едно писмо, нито един колет, нито каквото и да е друго, което би могло да бъде изпратено по пощата е нямало да бъде заплатено. Доказателства? До днес не е открит какъвто и да е пощенски материал с печат Т за областта или извън нея. А и не би могло, защото началниците на пощенските станции са постъпили прагматично, абстрахирайки се от недалновидните бюрократични разпореждания, издадени от “инспектори”, които в най-добрия случай са били вещици старшини и са раздавали боята за обувки в някоя войскова част. Ако биха решили да изпълнят това /меко казано/ неразумно разпореждане, то в Телеграфопощенския отдел в Пловдив не биха получили и една пара с ежемесечните отчети.

“5-то”. Провождат ви ся една котия и една литла /литра – б.с./ червено мастило което да употребявате за движимата се дата; и каквото мастило имате заедно с кутията да пазите.”

До днес не съществуват каквито е да е доказателства, че това разпореждане е изпълнявано дори и един единствен ден. В Източна Румелия са използвани сини, тъмносини, индиговосини, черни и дори зелени мастила, но червено не е открито върху какъвто и да е пощенски материал редовно пътувал по пощата поне до Съединението. Ямбол е сравнително голяма пощенска станция, а освен това се намира и на ж. п. линия и е немислимо една литра /мярка за течности, оттам и литря или литреница – плосък и валчест съд събиращ 100 драма или един юз, което е равно на 320 грама/ да бъде употребена и да няма и едно писмо с червено мастило.

Почти навсякъде авторът се мъчи да ни РАЗЯСНИ и същевременно ВЕЛИЧАЕ бюрократичните изисквания и порядки в пощенските станции, които изобщо не се нуждаят от разяснения. В същото време /по неизвестни причини?!/ изпуска НАЙ-ВАЖНОТО в “директивите”, идващи от Пловдив. Последното безспорно е най-важно и най-интересно от фактологична гледна точка за филателистите и ни подсказва пътя за решаването на много от неизяснените до днес въпроси. Кое е това най-важно нещо?

В две от писмата, идващи от Пловдив се съобщава за пакети “книги 20x150 тимбри” /20 декември 1880 г./ и “книги тимброви 8x150” и “книги тимброви 4x150” /12 февруари 1881 г./ За сведение – “книга” в речника на Найдено Геров означава “Листове-ти, на които пишемъ и печіатами нечто, хартия; бумага”. Горното означава ни повече ни по-малко, че печатните листове и на турските и на румелийските тимбри са от по 150 екз.

От последното писмо научаваме още две изключително важни подробности:

1. Препечатките R.O. не са били употребявани за вътрешна кореспонденция – нещо, което М. Малчев съобщава в записките си ЧАК СЛЕД 50 години и което се потвърждава от известните пътували материали. До днес няма открит пощенски материал, пътувал вътре в Източна Румелия, облепен с препечатките R.O. Вестниците на д-р Стоянов, отрезите, които притежава съставителят и двете затворени писма /всички изброени, а и др./ са адресирани за чужбина /извън границите на областта/.

2. Пак оттам бихме могли да предположим, че известните “пътували материали” с препечатки R.O., адресирани за чужбина и клеймовани с т.н. неми печати са подправени /поне от средата на м. февруари 1881 г. Според съставителя

това би трябвало да се приеме за всички п.м. с препечатки R.O., пътували извън границите на Източна Румелия.

По-надолу авторът установява /дословно/:

“Нареждането е тези марки да се употребяват само за международна кореспонденция.” /открива се топлата вода – б.с./

“Посочените документи показват колко благотворно се е отразила употребата на пощенските марки върху развитието на кореспонденцията в Областта и с чужбина. С това се е допринесло не само за развитието на търговията и стопанството. По света се чува, че съществува страна, наречена Източна Румелия, населена с българи, съществуваща като автономна област в Отоманската империя, притежаваща собствени марки и собствено самоуправление.” /край на цитата/

Първите две изречения от този пасаж показват /меко казано, ама много меко/ СКУДОУМИЕ. Останалите са класически пример за ДЕЗИНФОРМАЦИЯ, типична за 80-те години на XX век /не на XIX/.

Много е интересно как дори високообразованите люде в Европа /за Америка и Далечния изток не си струва и да споменаваме, а Югът е бил предизвестен своевременно, защото е пряк участник в събитията/ са успели да разберат от ТУРСКИТЕ п.м. с препечатки R.O., кой и какво населява и какви собствени марки притежава. А що се касае до самоуправлението, то едва ли биха научили за него и до ден днешен, ако не им е бил известен Органическият устав. Празни приказки и брътвежи за пълнеж, които показват не само импотентността на “изследователя”, но и същата в не по-малка степен на редактора, който в края на краищата е отговорен за поместването на страниците на “Филателен преглед” на подобни глупости.

Ако продължим по-нататък със съжденията на автора ще се натъкнем на много интересни умозаклучения, които бихме могли да си ги обясним само с повърхностните познания на същия по темата.

Под “Окружно”-то от 20 декември 1880 г. четем /дословно/:

“2. С въвеждането на марките не се прекратява приемането на писма без марки, а напротив – разрешава се приемането им, като се нарежда тия писма да бъдат подпечатвани със специалния печат “Т”, който показва, че писмото трябва да бъде таксувано при получаването му, като се събере двойна такса”. /край на цитата/

Възможно ли е било до въвеждането на п.м. в Източна Румелия да пътуват незаплатени писма? Разбира, се, че не е било възможно. Защо? По причина, че датният печат се е поставял; върху тимброто “FRANCO”, а последното означава, че писмото е ЗАПЛАТЕНО. Ако се абстрахираме от това и приемем, че датният печат е бил поставян на писма без наличието на тимброто “FRANCO” /т.е. незаплатени/, то по-рано споменахме какво би могло да се случи /че да не са луди “богатите” източнорумелийци, доограбени в незагълъхналата още Руско-Турска война да се избъркват по 40, 80 или повече пари, когато един симид е струвал по-малко от 5 пари, а един самун – пита хляб, 15 до 20 пари/. Ами кой ще покрие разходите на Пощенското управление по преноса на кореспонденцията и заплатите на дебелосерците инспектори като Йовчев и Кесяков? Ами как биха реагирали в чужбина, ако кореспонденцията започне да пристига само с печата “Т”? Едва ли биха се съгласили да издадат международни книжки “ПО БЕДНОСТ” на небезизвестните източнорумелийци, за чието съществуване са вече добре предизвестени от турските п.м. с препечатки R.O.? Струва ли си да хабим хартията за подобни тъпотии?

Всичко това недвусмислено показва на какво ниво са били изследванията ни /става дума САМО за класиката/, а и самите изследователи. Понастоящем положението едва ли е по-добро, но съставителят е твърдо убеден, че не са далеч дните когато идващите поколения ще се отърсят от заблудите на предците си /високообразовани, но с ниска филателна култура/, ще прероят и препроверят писанията им и със сигурност ще изхвърлят по-голямата им част /разбираемо е, че и този каталог не е застрахован от подобна съдба, но поне се опитва да направи крачка в тази насока/. Лошото в случая е, че когато на българина му идва “задния акъл” в повечето случаи е повече или по-малко, но КЪС-НО. Ех, да ще Господ да ни отърве от тази “традиция” – представяте ли си какво би могло да стане!? И със самите нас, а оттам и с България, която не заслужава днешното си дередже.

ЮЖНА БЪЛГАРИЯ

На 6-и септември 1885 г. е провъзгласен актът за Съединението на Княжество България с автономната област Източна Румелия. От 8-и с. м. в тази бивша автономна област, именуваща се временно Южна България, са пуснати в употреба ръчно препечатани с лъвче без рамка пощенски марки като за случая са приспособени част от намиращите се в Пловдив кочичества от източнорумелийските издания 1881 и 1884 г. Така препечатани, последните са употребявани само за вътрешна кореспонденция. От 11 септември с. г. са въведени п.м. препечатани с лъвче в рамка – осмоъгълна, между която и лъвчето в два реда е разположен надпис “Южна” – горе и “БЪЛГАРИЯ” – долу. Те са били използвани за облепване на кореспонденцията както вътре в областта, така и извън границите ѝ. Препечатването е извършено в гр. Пловдив.

Тази е широко разпространената, лансирана и официално приета без много умуване /анализ/ от всички филателисти и изследователи теза. Документални доказателства за това липсват, ако се изключат няколкото плика с близки до тях дати, без изключение от гр. Пловдив и забележете, “експертизирани” /не всички – някои въобще не са експертизирани/ от чуждестранни “експерти”, които са толкова далече от Съединението на Княжество България с Източна Румелия, колкото самата България от войната между Севера и Юга в Америка. Защо съставителят твърди – липсват, а същевременно посочва определена наличност на материали и защо се съмнява в оповестените и официално приети по-горе дати? Ами по простата причина, че подобни доказателства въобще не биха могли да съществуват от други пощенски станции, по следните причини:

1. Нека приемем, че първата пощенска пратка /затворено писмо или др./, облепена с така препечатаните само с лъвче п.м. е тръгнала от гр. Пловдив на 8.IX.1885 г. Не може да не си зададем въпроса – кога и колко време е отнела подготовката за това? При всички случаи отговорът не може да включва датата 6.IX. Следващата – 7.IX. също би трябвало да се изключи, защото на нея са били изготвени печатите с лъвче без рамка /два броя/, с тяхна помощ препечатани източнорумелийските п.м. и РАЗДАДЕНИ /разпределени/ в 25-те пощенски станции на областта, преди да бъдат пуснати в употреба. Или в най-добрия случай, на 8.IX. /практически почти невъзможно, но теоретически допустимо/ тези п.м. са били пуснати /?/ в употреба САМО в гр. Пловдив. Нека се опитаме да отговорим на въпроса – могли ли са тези п.м. да бъдат на този ден /8 или 9.IX./, да речем примерно в Панагюрище или където и да е, на каквото и да е място, което не е свързано с ж. п. транспорт от Пловдив или отстои на повече от 50 км от него /50 км е максималното разстояние преодолявано дневно от конната поща/, да не говорим за Котел, Шипка или др., където и при най-добри метеорологични условия пощата е пристигала за 4-5 дни? Отговорът е категоричен – НЕ.

Подобно е положението и с датата 11.IX. – не е необходимо да се повтарят и изброяват горните причини. Съставителят е убеден, че когато в гр. Пловдив са били в употреба п.м. с лъвче в рамка, то в отдалечените селища от тази “южна столица” все още не са били пристигнали препечатаните с лъвче без рамка, ако въобще някога са достигнали до там – до днес пликове с тези препечатки от друго населено място /освен от Пловдив/ не са известни. Няма никакви сведения относно разпределението на п.м. с лъвче без рамка. Не би трябвало да изключим предположението, че не всички пощенски станции са ги получили.

2. В оспорваната от съставителя теза се твърди, че след Съединението пощенската администрация продължава дейността си, изпълнявайки нарежданията /разпоредби или какво?/? на Дирекцията на Пощите в гр. София. Да, така би трябвало да бъде след акта на Съединението, но ако последното е станало през 1985 г., а не през 1885.

Какво е било положението през първите няколко дни, т.е. тези, в които са препечатани и пуснати в употреба п.м., на Южна България? С две думи – “хуже губернаторское” и още по-точно – военновременно. Какви нареждания е изпратила Дирекцията от София, какво е било съдържанието им относно въвеждането на препечатките с лъвче и т.н.? Каквито и разпореджения да са се получили от София, то те ни най-малко не са се отнасяли до маркоиздаването – това е било последна грижа, ако изобщо е имало такава. Би ли могло Княжеството да разпорежи препечатването на п.м. върху които стои надпис “ЕМР: ОТТОМАН” и “ИСТОЧНА РУМЕЛИЯ” /де факто вече несъществуваща/? Би ли допуснало отворени писма с подобен надпис? Най-малкото – би се разпоредило те да бъдат зачертани. Всичко това недвусмислено говори, че Дирекцията на Пощите в София въобще не е имала време да реагира и да се намеси ефективно в бързите и хаотични действия на пощенската администрация в бившата автономна област, която е била оставена да работи при така създадените нови политически условия както намери за добре, стига да изпълнява задълженията си, т.е. до пристигането на окончателни разпореджения от София. Доказателство за това е и оставането в сила на старата пощенска тарифа до 1.X.1885 г. Ако в разпоредженията от София е имало нещо във връзка с новите /така препечатаните/ п.м. от 8 или 11.IX., то неминуемо е подобни разпоредби да бъдат свързани с изменението на тарифата /уеднаквяването ѝ с действалата в Княжеството/, надписи и др., а такива не са известни нито би могло да ги има до 8.IX.

Съществуват още много политически, финансови и обикновени технически причини, поради които датите 8 и 11. IX. не би трябвало да се приемат безрезервно. Необходими са много по-задълбочени изследвания от съществуващите до днес – нека ги наречем опити за такива, които не са по силите и възможностите на съставителя, за съжаление /става дума за значителни финансови средства/. За подобни изследвания е необходимо да се съберат на едно място повечето от действително пътувалите по пощата материали от този период /целия м. септември 1885 г./ и след прецизен анализ и сравнение от компетентни лица /тук не става дума за историците и другите драскачи, които въобще не са наясно с темата от филателна гледна точка/ – във всички случаи повече от едно, да се направят съответните изводи и заключения. Поради практическата невъзможност днес това да се осъществи /в България няма филателист, който би си позволил подобни разходи – 100 или 200000\$/, то най-приемливо би било датите 8 и 11. IX. да се приемат за влизане в употреба на съответните препечатки само за материалите от пощенската станция на гр. Пловдив. Последните задължително трябва да носят нейното датно клеймо като станция изпращач – двукръгов печат с триредрв датен указател САМО с индиговосиньо /или тъмносиньо/ масило, с което да са подпечатани п.м. Неотговарящите на това условие материали, независимо от автентичността на п.м., с които са облепени, би трябвало да се третират като подправени. За повечето от останалите населени места в областта тези две дати са нереални и изобщо не би трябвало да се взимат под внимание. Подпечатаните с т.н. неми печати “пътували” материали след 7. IX. 1885 г., без изключение, са или нарочно правени в по-късен период или подправени. С “изчезването” на Източна Румелия от географските и политическите карти ИЗЧЕЗВАТ безвъзвратно и немите печати. Това се отнася и за всички екзем-

пляри от изданията “Голям лъв”, които са “известни” с такива клейма, независимо дали последните са съпроводени и с датни такива. От всичко казано става напълно ясно, че отворени писма с надпис “ИСТОЧНА РУМЕЛИЯ” въобще не са били в употреба след 7. IX. 1885 г. за чужбина. Ако има такива, то последните биха могли да бъдат в най-добрия случай написани /пригответни за изпращане/ до 6.IX. и пуснати /предадени в пощенска ст./ след 7.IX. , което също е съвсем неприемливо. Тук е и отговорът на въпроса – защо са разпространени толкова много отворени писма с препечатки /и истински и фалшиви/ от Южна България от средата на септември до края на същия месец. Всички такива, в най-добрия случай, биха могли да бъдат приети като ФИЛАТЕЛНИ СУВЕНИРИ и то – само при условие че са с автентични п.м. и също такива препечатки.

Що се отнася до действително пътувалите по пощата материали със съответните препечатки от Южна България, то те са може би най-редките в българската класика или поне подобни на съответните с “Царска поща”. Експертизата им е ЗАДЪЛЖИТЕЛНА.

Според М. Малчев Съединението заварва и наследява САМО двадесет и шест действащи пощенски станции в областта /по азбучен ред/:

1. АИТОСЪ – AITOS	14. ПЛОВДИВЪ – PHILIPPOPLE
2. АХИЕЛО – ANIELO	15. СЛИВЕНЪ – SLIVNO
3. БУРГАСЪ – BOURGAS	16. СТАНИМАКА – STANIMAKA
4. ИХТИМАНЪ - JHTIMAN	17. СТАРА-ЗАГОРА – STARA-ZAGORA
5. КАВАВЛИИ – CAVACLII	18. Т. ПАЗАРДЖИКЪ – Т. PAZARDJIK
6. КЪЗАНЛЪКЪ – KAZANLUK	19. ТЪРНОВО-СЕЙМЕНЪ – TIRNOVA-SEIMEN
7. КЪЗЪЛЪ-АГАЧЪ – KIZUL-AGATCHE	20. ХАДЖИ-ЕЛЕСЪ – HADGI-ELLES
8. КАРЛОВА – CARLOVA	21. ХАСКОВО – HASKEUY
9. КАРАНОВГРАТЪ – CARNOBAT	22. ХАРМАНЛИИ – HARMANLI
10. КОТЕЛЪ – KOTEL	23. ЧЕПЕЛАРЕ – TCHEPELARE
11. НОВА-ЗАГОРА – NOVA-ZAGORA	24. ЧИРПАНЪ – TCHIRPAN
12. ПАНАГЮРИЩЕ – PANAGURICHTE	25. ПОЩЕНСКА СТАНЦИЯ ШИПКА??
13. ПЕЩЕРА – PECHTERA	26. ЯМБОЛЪ – YAMBOLI

М. Малчев едва ли е ползвал никакви документи видно от отсъствието на каквато и да е дата /на откриване, евентуално закриване, преименуване или др./. По всичко личи, че се е съобразил само с откритите дотогава четливи кръгови пощенски клейма върху източнорумелийски п.м. и датните им указатели. В колекцията му бяха открити п.м. от изданията 1880-84 г. от ВСИЧКИ горепосочени пощенски станции /без Шипка/, които стриктно отговаряха на приетия от него период на употреба.

Копията на тези п.м. и подробности относно различните печати и мастила от тези пощенски станции вж. в част VI на този каталог. Разбира се, съставителят не би могъл да застане зад това или да претендира за ТОЧНОСТ /в пълния смисъл на думата/, защото не разполага с необходимите документи, които биха могли да потвърдят или оспорят някои от тях, но както беше споменато и по-преди – ФИЛАТЕЛИЯТА НЕ Е ТОЧНА НАУКА и по тази причина последният разчита, че допуснатите грешки и неточности ще му бъдат простени и поправени от следващите поколения филателисти. Ако последните желаят да вървят в крак с постиженията и тенденциите на съвременната филателия /в световен мащаб/,

то ТЕ /и никой друг/ са длъжни да сторят това, което предците им, по една или друга причина къде от незнание, къде от заблуда или предоверяване, къде от липса на документи и автентични материали, не са били в състояние да направят.

Някои изследователи /Д. Загорски и др./ съобщават за още 5-6 новооткрити пощенски станции в Южна България малко преди акта на Съединението. Съставителят не е в състояние да се произнесе категорично по въпроса, защото нито разполага, нито е виждал необходимите документи.

1885, 8 септември; Временно издание – препечатка “Лъвче без рамка” – тип I: а – с тъмносиньо /индиговосиньо/ мастило, б – с наситено черно мастило върху №6-13; л. наз.: А – 13¼, Б – 11½; ръчно препечатване Пловдив

В записките си, М. Малчев определя използваните мастила по следния начин: а – тъмносиньо или индиговосиньо мастило /същото, което е използвано в пощенската станция за подпечатване на кореспонденцията/ и б – плътно черно /кюмюрджийско – точно това определение в скоби е поставил М. Малчев/ НЕУПОТРЕБЯВАНО дотогава /?/. Трудно е да се направи пълен химически анализ на това специфично черно мастило /въпреки че не е невъзможно/ след повече от едно столетие, но и още по-трудно е да се повярва, че това мастило е изготвено /примерно на 7.IX.1885 г./ специално за това препечатване. Със сигурност последното се е намирало, ако не в пощенската станция, то в областната печатница или някъде другаде, но пак в гр. Пловдив. Несериозно е да се предположи, че мастилото е внесено /донесено/ от Княжеството или откъдето и да е извън областта. По-нататък М. Малчев описва двата типа лъвчета без рамка и изказва предположението, че двата отпечатъка са от ковашки бакър /мека, отвърнат мед/, набързо пригоден за двата печата, по всяка вероятност – от един и същ гравьор, по най-примитивен начин /не се споменава за олово или калаепооловна сплав, каквато се предполага от други изследователи/. Посочва и размерите на отпечатъците: най-голяма височина 14 мм и най-голяма широчина 11 мм. Допуска известни отклонения /но не поведе от 0.5 мм/ предвид различното омастиляване, начина на поставяне и отсъствието на сигурни опорни точки на печатите /липсата на кръг или рамка/, поради което отпечатъците и от ДВАТА ТИПА са сравнително неясни. Твърди, че напълно ясните и с по-тънки линии /контури/ отпечатъци са фалшиви, особено тези от тип II. С обикновени рисунки /без никакви фотокопия/ посочва, че най-разпространените фалшификати /швейцарските/ от тип II са с изместено наляво /т.е. напред/ кръстче върху коронката на лъвчето и всички нокти /и на четирите лапи/ са много фини и заострени, което не се наблюдава при оригиналните препечатки. Забелязва, че типичните различия, отличаващи тип I от тип II – четирите пръста на лявата предна лапа, по-голямото разстояние /при тип I/ между предните лапи, както и типичният просвет в коронката /точно под кръстчето/, отсъстващи при тип II са достояние и на фалшификаторите, които не са ги изпуснали при изготвянето на фалшивите печати. Съобщава за по-светлите /сивочерно и синьо/ мастила, употребени при швейцарските фалшификати и твърди, че турските и Софийските такива са по-сполучливи и се явяват като значително по-трудни за идентифициране, защото са изготвени предимно върху оригинални източнорумелийски пощенски марки, а и употребените мастила са по-близки по цвят до оригиналните.

тип I – оригинал   тип I - фалшификат

№1 тип IAa – 5 пари черна/маслиноножълта /№6/ назъбена линейно А – 13¼ с тъмносиня препечатка. Изключително рядка – П. Караиванов я отбелязва с две звезди*. До 1933 г. са били известни по-малко от 10 екз.

№2 тип I – 5 пари, светлосивовиолетова/матовосивовиолетова /№11/:

Аб – назъбена линейно 13¼ с тъмносиня препечатка

Ба – назъбена линейно 11½ с черна препечатка

№3 тип IAa – 10 пари черна/зелена /№7/ назъбена линейно А – 13¼ с тъмносиня препечатка. Изключително рядка – П. Караиванов я отбелязва с две звезди. До 1933 г. са били известни по-малко от 10 екз.

№4 тип I – 10 пари светлозелена/матовосивозелена /№12/:

Ба – назъбена линейно 11½ с тъмносиня препечатка

Бб – назъбена линейно 11½ с черна препечатка

№5 тип I – 20 пари черна/светлокарминеночервена /№8/:

Аа – назъбена линейно 13¼ с тъмносиня препечатка

№6 тип I – 20 пари карминена/матоворозова /№13/:

Ба – назъбена линейно 11½ с тъмносиня препечатка

Бб – назъбена линейно 11½ с черна препечатка

№7 тип I – 1 пиастър черна/светлосивосиня /№9/:

Аа – назъбена линейно 13¼ с тъмносиня препечатка

Аб – назъбена линейно 13¼ с черна препечатка

№8 тип I – 5 пиастри аленочервена/светлосиньосива /№10/:

Аа – назъбена линейно 13¼ с тъмносиня препечатка. Изключително рядка – П. Караиванов я отбелязва с две звезди. До 1933 г. са били известни по-малко от 10 екз.

---

* При внимателно проучване на написаното от П. Караиванов за Източна Румелия и Южна България и при сравняването му с известния "Албум за пощенски марки" изд. 1933 г. се установява, че с две звезди авторът е отбелязвал само изключително редки позиции, известни до 1933 г. в по-малко от 10 екз. Оттук бихме могли да извадим заключение /разбира се, с приблизителна точност/ и за редкостта на пощенските марки на Южна България. Според обозначенията им от П. Караиванов, някои от тях /само за Южна България 13 позиции са посочени с две звезди, без да се включват двойните и обърнатите препечатки/ са много по-редки и от най-редките издания и разновидности на Княжеството от периода 1879-85 г. Не е трудно да се досетим, че посочените оценки в чуждестранните каталози /особено тези в "ИВЕР"/ са значително занижени по известни причини, за които бе споменато по-рано. Съставителят няма никакво основание да се съмнява в преценките на П. Караиванов не само защото е бил всепризнат експерт и оценител или поради факта, че е притежавал най-пълната колекция от Източна Румелия и Южна България, а заради това, че пред очите и през ръцете му са минали голямата част от източнорумелийските п.м. /както и почти всички разновидности и куриози от периода/, които са били разпространени най-вече в България и от нея са тръгвали по широкия свят, носейки на обратната си страна експертния му печат. Що се отнася до пътувалите материали /известно е, че П. Караиванов не е бил от най-ревностните им ценители/, то първият български експерт не ги е описал или изследвал така, както би ни се искало днес. /б.с./

От №2Б и №4Б са известни екземпляри както с обърнати, така и с двойни препечатки. Оценките на всички гореупоменати са –:–. Всички известни препечатки върху пощенските марки на Източна Румелия с номера от 6 до 10 вкл. с линейно назъбване 11½, както и върху №12 и №13 с линейно назъбване 13¼, без изключение са подправени, независимо от цвета на мастилото.

Тип I	а – тъмносиня препечатка						б – черна препечатка						
	№	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	(*)=⊙	⊞** _⊙	⊞⊙ _⊙	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	(*)=⊙	⊞** _⊙	⊞⊙ _⊙
1 А	–:–	–:–	–:–	–:–	–:–	–:–	–	–	–	–	–	–	–
2 А	–	–	–	–	–	–	100	200	140	50	1000	–:–	–
2 Б	50	100	70	25	500	–:–	–	–	–	–	–	–	–
3 А	–:–	–:–	–:–	–:–	–:–	–:–	–	–	–	–	–	–	–
4 Б	40	80	50	20	400	–:–	100	200	140	50	1000	–:–	–
5 А	400	800	500	200	4000	–:–	–	–	–	–	–	–	–
6 Б	400	800	500	200	4000	–:–	100	200	140	50	1000	–:–	–
7 А	150	300	200	70	1500	–:–	40	80	50	20	400	–:–	–
8 А	–:–	–:–	–	–:–	–:–	–	–	–	–	–	–	–	–

При невъзможност да се установи кога е извършено подпечатването на известните промити екземпляри, всички подобни получават оценка равна на тази за съответната позиция без гумировка или (*)=⊙. Колонка ⊞ се отнася само за експертизирани от български експерт действително пътували по пощата затворени писма, чийто п.м. са подпечатани с кръгово датно клеймо от гр. Пловдив с четлив датен указател от 8 до 15.IX.1885 г.

Според М. Малчев, след тази дата препечатките с лъвче без рамка не са употребявани нито за вътрешна кореспонденция, нито за такава извън областта. Това твърдение е спорно, защото са известни действително пътували по пощата затворени писма с лъвче без рамка след 15.IX.1885 г. Разбира се, това не би могло да бъде окончателно становище по въпроса – необходими са и други изследвания, които биха могли да го потвърдят или отхвърлят на основание неоспорими доказателства.

Не би могло да не се отговори и на въпроса – защо навсякъде в колонка ⊞ е посочена оценка –:–, дори и срещу най-евтините позиции?

Не е тайна, че понастоящем в България /ако се изключат няколкото филателни сувенира/ няма нито едно пътувало по пощата затворено писмо, което да отговаря на горните изисквания. Не се появяват и на престижните европейски аукциони /ако изключим сувенирите и грубите фалшификати/, което повече или по-малко ги прави “неоценими”. Това са, за съжаление, голите факти и ако някой би желал да ги оспори, то нека представи съответния автентичен материал.

1885 8 септември; Временно издание – препечатка лъвче без рамка – тип II: а – тъмносиньо /индиговосиньо/ мастило, б – наситено черно мастило върху №8-13; л. наз.: А – 13¼, Б – 11½; ръчно препечатване Пловдив.

тип II – оригинални

тип II – фалшификати

Препечатката “Лъвче без рамка” е известна върху:

№9 тип II – 5 пари светлосивовиолетова/матовосивовиолетова /№11/:

Аа – назъбена линейно $13\frac{1}{4}$ с тъмносиня препечатка

Аб – назъбена линейно $13\frac{1}{4}$ с черна препечатка

Ба – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$ с тъмносиня препечатка

Бб – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$ с черна препечатка

№10 тип II – 10 пари светлозелена/матовосивозелена /№12/:

Ба – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$ с тъмносиня препечатка

Бб – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$ с черна препечатка

№11 тип II – 20 пари черна/светлокарминеночервена /№8/:

Аа – назъбена линейно $13\frac{1}{4}$ с тъмносиня препечатка

№12 тип II – 20 пари карминена/матоворозова /№13/:

Ба – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$ с тъмносиня препечатка

Бб – назъбена линейно $11\frac{1}{2}$ с черна препечатка

№13 тип II – 1 пиастър черна/светлосивосиня /№9/:

Аа – назъбена линейно $13\frac{1}{4}$ с тъмносиня препечатка

Аб – назъбена линейно $13\frac{1}{4}$ с черна препечатка

№14 тип II – 5 пиастри аленочервена/светлосиньосива /№10/:

Аа – назъбена линейно $13\frac{1}{4}$ с тъмносиня препечатка

Аб – назъбена линейно $13\frac{1}{4}$ с черна препечатка

Последните две позиции са посочени от П. Караиванов с по две звезди. Пак с две звезди е отбелязана и некаталогизираната тук 20 пари черна и карминена с черна препечатка с л. наз. $13\frac{1}{4}$. Малчев в “КООП-КАТАЛОГ” също я посочва, но в записките си съобщава, че подобна изобщо не е виждал с оригинална препечатка и само по настояване на П. Караиванов е включена в каталога. Източнорумелийските п.м. с номера 6Б-10Б както и 12А и 13А не са известни с оригинални препечатки тип II.

Каталогът “МИХЕЛ” под отбелязаните позиции на препечатките с лъвче без рамка съобщава за някакви препечатки, но вече с червено мастило и без да посочва за кои стойности и типове става дума за проби /опитни екземпляри/. /??/

П. Караиванов в своя “Албум за пощенски марки” изд. 1933 г. също споменава за наличие на червени препечатки, но ги помества след препечатките с лъвче в рамка, пак без да посочва за кои стойности и типове става дума. Не ги е обявил за проби. /вж. стр. 226 в неговия албум/

М. Малчев в записките си твърди, че всички червени или розовочервени /по-светли/ препечатки са турски фалшификати и подробно описва различията на няколко екземпляра от 5 и 10 пари линейно назъбени $11\frac{1}{2}$ изд. 1884 г. Когато съставителят стана собственик на колекцията му в нея действително бяха открити два броя /по един от 5 и 10 пари изд. 1884 г./ с червени препечатки тип II лъвче без рамка, които без сравнение дори се оказаха фалшификати /от пръв поглед/.

От своя страна съставителят /специално в този случай е задължен “да се пише по-голям турчин и от ходжата”/ поддържа становището на М. Малчев, докато не се появят автентични червени /или с подобен цвят/ препечатки, независимо от тип, стойност или назъбване. Подобно “събитие” изисква и съответна публикация, подкрепена с експертните поне на двама експерти. При подобно развитие на този случай в бъдеще нищо няма да попречи да се каталогират такива “проби”. Засега не е целесъобразно да се каталогират недоказани или непроверени съобщения, публикации и др., които биха накарали доверчивите филателисти-изложители да търсят цял живот “изгубения кивот”.

Какви други изводи бихме могли да направим от факта, че изобщо е било извършено някакво препечатване, независимо дали е било на 8, 11 или друга дата през м. септември 1885 г.? Само един единствен, но от изключителна важност – препечатването на стойността 5 пиастри.

Ако приемем, че турската пощенска служба неправилно е предвидила, отпечатала и предала на Източна Румелия тази стойност, то самото нейно препечатване и то в по-късен период недвусмислено потвърждава, че тази стойност /точно такава – 5 пиастри/ е трябвало да има някакво предназначение и евентуално приложение /независимо дали е била в употреба или не, т.е. независимо дали се е стигнало до това приложение/. Въпросът – какво е то или за каква дейност е била необходима точно тази стойност засега остава БЕЗ ОТГОВОР.

Тип II	а – тъмносиня препечатка						б – черна препечатка					
	№	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	(*)=⊗	⊞** _⊙	⊞⊙ _⊙	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	(*)=⊗	⊞** _⊙
9 А	75	170	100	40	750	–:–	60	120	80	30	600	–:–
9 Б	40	80	50	25	400	–:–	50	100	70	25	500	–
10 Б	60	120	80	30	600	–:–	75	150	100	40	750	–
11 А	400	800	500	200	4000	–:–	–	–	–	–	–	–
12 Б	400	800	500	200	4000	–:–	75	150	100	40	750	–
13 А	150	300	–	80	1500	–:–	120	240	–	60	1200	–:–
14 А	–:–	–:–	–	–:–	–:–	–	–:–	–:–	–	–:–	–:–	–

От №9Б и №10Б са известни екземпляри както с обърнати, така и с двойни препечатки. Всички препечатки върху №6Б-10Б както и върху №12А и 13А, независимо от цвета на мастилото са подправени.

Всичко казано за оценките в таблицата за тип I лъвче без рамка е в сила и тук /при тип II/.

1885, 11 септември; Временно издание – препечатка “Лъвче в рамка” с надпис ЮЖНА БЪЛГАРИЯ тип I с наситено черно мастило върху №8-13; лин. наз: А – 13¼; Б – 11½; ръчно препечатване Пловдив.

тип I – оригинални

тип I – швейцарски фалшификат

тип I – турски фалшификат

Според общоприетата версия на 11.IX.1885 г. са пуснати в употреба второ издание препечатките лъвче в рамка и надпис “ЮЖНА” /горе – между лъвчето и горната хоризонтална страна на рамката/ и “БЪЛГАРИЯ” /долу – между лъвчето и долната хоризонтална страна на рамката/. Самата рамка представлява осмоъгълник, в който страните /четири двойки/ са успоредни /или поне би трябвало да са такива/. За препечатването са използвани два броя печати с малки различия помежду им. Препечатването е извършено ръчно /по всяка вероятност в самата пощенска станция на гр. Пловдив/ и САМО с известното вече /от препечатките с лъвче без рамка/ плътно черно мастило.

В известния си труд – “История на пощите в Източна Румелия и Южна България 1878-1885”, Д. Загорски съобщава за наличие на сини препечатки, наричайки ги неофициални. Трудно е да си обясним какво означава в случая понятието “неофициални” /или какво е искал да ни подсказже авторът с него/ – дали частни, дали несъгласувани или неодобвени от пощенската администрация или нещо друго, но съставителят ще си позволи да употреби недвусмисленото понятие – фалшификати.

Всички сини, червени или с друг цвят мастило препечатки, различаващо се от специфичното плътно черно /т.н. “кюмюрджийско” – да не си помислят някои, че е правено от въглища/ са най-обикновени подправяния, т.е. фалшификации, извършвани както в България, така и извън нея и забележете – някои от тях са много сполучливи.

Каква е била причината, какво е принудило пощенската администрация да прибегне до това второ препечатване, когато екземплярите от първото /8.IX./ не само не са изчерпани, но и дори не са могли да пристигнат по това време, /11.IX./ в по-отдалечените от Пловдив пощенски станции? Още с пускането в употреба на препечатаните с лъвче без рамка източнорумелийски п.м. се е установило, че последните с нищо не показват новото политикоикономическо състояние на бившата автономна област /де факто без международно признат статут в момента/ и по тази причина всички затворени писма за чужбина /вкл. и за Княжество България/ са пътували таксувани по най-старата практика в областта – с печатите “FRANCO” /отворените писма с надпис “ИСТОЧНА РУМЕЛИЯ” са извадени от употреба/, подпечатани с кръговите датни на пощенските станции /немите печати също са извадени от употреба/. /М. Малчев – изв. 2 бр.??/

Някои изследователи предполагат, че препечатките с лъвче в рамка и надпис “ЮЖНА БЪЛГАРИЯ” са изготвени точно по тази причина – оповестяване на новото наименование извън пределите на областта. Но дали е така? Понятието “ЮЖНА БЪЛГАРИЯ” съществува само за българите /тези в Княжеството и областта/, но не и за другите държави /от международно правно гледище/, за които този надпис не би могъл да означава абсолютно нищо, още повече – това наименование /Южна България – нито е имало, нито има, нито някога би могло да има такава държава/ въобще не е популярно през м. септември 1885 г. извън пределите на областта и Княжество България, което по това време също не е независима държава. Положението е изключително сложно и в никакъв случай един надпис /какъвто и да е бил/ не би могъл да го разреши без международно признание, още повече че надписът “ЮЖНА БЪЛГАРИЯ” е само на кирилица и като така би могъл да бъде разчетен само в Сърбия и Русия и никъде другаде по света.. И какъв е изводът?

От всичко казано /и не казано/ дотук може да се извади едно единствено заключение – администрацията си служи с този надпис само поради нежеланието да използва отхвърленото с акта на Съединението старо и абсолютно неприемливо /натрапено ни от други по насилствен начин/ за българите название – Източна Румелия. Това е видно и от самия надпис – не се използва нито Княжество България /към което областта е присъединена с този акт/, нито само България, нито дори “БЪЛГАРСКА ПОЩА” – единствено допуснат от Временното руско управление през 1879 г., което от своя страна говори достатъчно добре, че все още никой /както в Княжеството, така и в областта въпреки непоколебимото желание и преодолените трудности по провъзгласяването на този акт/ не е напълно сигурен в това международно признание, а и още по-малко би могло да се знае предварително какво ще бъде то – нито Санстефанският мирен договор, нито последвалият го Берлински договор, нито свидните жертви дадени дотога-

ва биха могли някога да бъдат забравени, пренебрегнати или омаловажени. Българският народ, неговият Княз, неговите политици и военни трябва да са готови за всичко и да очакват всичко, дори и с нищо непредизвиканата Сръбско-българска война, изненадала ни на 2.XI. с. г. Този народ трябва да изстрада и преодолее всички пречки, за да заслужи дори само едно частично признание, което все пак не закъснява. Същият този народ вече е готов да го защитава с всичко и срещу всеки.

В случая – надписът, както и самото препечатано издание се явяват временни и необходими до получаването на нов статут за областта /международно признат/ и съответното наименование, отговарящо на него. От самата препечатка /лъвче в рамка с надпис/ е видно, че както и да я поставим /дори и завъртяна на 90°, то тя пак на би могла да закрие всички нежелани надписи – “EMР: OTTOMAN” и Източна Румелия на четирите езика. Това временно издание е в употреба до края на м. септември, т.е. само 20 дни.

Остава без отговор един много важен от филателна гледна точка въпрос – извадени ли са от употреба препечатките с лъвче без рамка след 11.IX. или употребата им продължава до края на месеца, заедно с препечатките от второто временно издание /нека наречем така препечатките с лъвче в рамка и надпис “ЮЖНА БЪЛГАРИЯ”/?

До днес никой не е могъл да даде категоричен отговор на този изключително важен въпрос. П. Апостолов и д-р Стоянов отстояват мнението, че препечатките с лъвче без рамка /нека го наречем първо временно издание/ са били в употреба САМО в гр. Пловдив и то САМО до появата на второто временно издание /т.е. само три дни/. Твърдят, че всички материали; с п.м. от първото издание /лъвче без рамка/ произлизащи от пощенската станция на гр. Пловдив са правени нарочно /от филателисти и търговци в по-късен период/ и за доказателство посочват факта, че от никоя пощенска станция в областта не са известни действително пътували по пощата материали /затворени писма/ със смесена франкатура /п.м. от първото с п.м. от второто временно издание/. Това е много силен аргумент /на пръв поглед/, но какъв ли ще бъде отговорът на въпроса – до 11 или 12.IX всички тези пощенски станции /с изключение на тази в гр. Пловдив/ с какви п.м. са облепвали кореспонденцията, ами вестниците? Няма задоволителен отговор на този въпрос – трудно бихме приели, че са пътували таксувани по добре познатата ни стара практика – с печатите “FRANCO”, въпреки че от теоретична гледна точка това не е изключено. От друга страна – невъзможно е да се даде категоричен отговор на въпроса – защо няма в известност пътували материали със смесена франкатура от двете временни издания? Отговорът – не са запазени е не само наивен, той говори и за непознаване филателната действителност в областта. Годината е 1885, има и тимброфили, има и търговци, има и ФИЛАТЕЛИСТИ в съседни страни, които са получавали кореспонденция от областта. Все някой ще да е запазил плик или поне отрез, с такава смесена франкатура, ако тя действително е съществувала. За съжаление, познанията на съставителя не му позволяват да вземе становище по въпроса, въпреки че много би му се искало пак “да се пише по-голям турчин и от ходжата”. При наличието на това изключително малко количество действително пътували по пощата затворени писма само съвременник би могъл да се произнесе категорично по въпроса. Записките на М. Малчев /както и подобните на Петко Караиванов/ също не са категорични в това отношение. Дори в по-късно издадения “КООП-КАТАЛОГ” се съобщава /дословно/: “От 1.X.1885 с. са били извадени от употребление румелийските марки и препечатките с лъвче, а са били въведени в употребление редовните български марки, от изданието 1882 г.” Видно е, че и най-компетентните

от предците ни не са били наясно по въпроса. За какви румелийски п.м. става дума и били ли са те изобщо в употреба след 6.IX.1885 г.? Ако са съществували /навремето/ определени предпоставки /някакви косвени доказателства/ за формирането на подобно становище, защо никой и никъде от известните български или чуждестранни корифеи не обелва и дума по въпроса? Много въпроси и нито един задоволителен отговор, което навежда на тъжни мисли и неласкави заключения относно компетентността и на най-изявените наши филателисти що се отнася до пътувалите материали от нашата класика. Трудно бихме могли да ги обвиним в непознаване на марковия материал, но що се касае до дати, определени събития /разбира се, не в историческия им смисъл, а в този касаещ филателията ни/, то те търпят основателна критика /без каквито и да било уговорки и без многозначително премълчаване, предизвикано от криво разбрано чувство за уважение – последното е дотам, докдето е и компетентността – никой, абсолютно никой не е застрахован от грешки, а за да се отстранят последните е необходимо да се посочат точно и ясно, без премълчаване, без излишна и никому ненужна куртоазия, която в случая е не по-малко вредна от многозначителното мълчание/. А и не само те търпят критика – дори изявените филателисти и експерти от известни и далеч по-развити във филателно отношение държави са СЪЩО толкова компетентни, ако не и по-малко. Във всички известни на съставителя писания /а те не са толкова много/ от чуждестранни “специалисти” се споменават десетина печати /неправилно описани/, неточно и в много отношения погрешно описание на п.м. и препечатките от Източна Румелия и Южна България, напълно противоречиви сведения относно кои позиции и стойности са били в употреба и т.н. Но докато последните все пак имат някакво извинение – те не са българи /едва ли някой от тях е знаел български език писмено/ и не са длъжни да изследват българската класика, то предците ни нямат никакво оправдание за незнанието или съмнителната компетентност по подобни въпроси. Точно и благодарение на тези пропуски страда и ще страда българската филателия, защото някои от тях едва ли биха могли да бъдат поправени /изяснени/ след сто и повече години, независимо от желанието и усърдието в това направление на днешните поколения.

Съставителят лично е изпитал на гърба си последиците от тези пропуски, въпреки че в по-голямата част от съзнателния си живот се е стремил да отстрани /доколкото е било по силите и възможностите му/ натрупаните и препотвърдени грешки от предците си в това отношение. Независимо от десетилетията упорит и неблагодарен труд в тази насока, той не би могъл да се похвали със завидни резултати и много добре съзнава /далеч по-добре от набедените/, че в повечето случаи нито /хитро или тъпо/ умните хипотези, нито /на пръв поглед/ логичните умозаклучения от тях не са в състояние да дадат нужния категоричен отговор на много въпроси от изключителна важност – т.е. много от пропуските и грешките на съвременниците /от края на XIX в./ остават НЕПОПРАВИМИ. Точно по тази причина и точно поради невъзможността винаги да бъдат поправени или отстранени някои грешки и пропуски тонът на много от нарочно направените отклонения е толкова нелицеприятен и може би – неприемлив за някои. И точно в това е и стратегическата му цел – да се спре с препотвърждаването на подобни грешки и пропуски, независимо от кои и кога са направени, да се насочат всички усилия /на можещите и компетентните, не става дума за набедените/ в посока на отстраняването поне на тези от тях, които са все още поправими.

№15 тип I – 5 пари черна/маслиноножълта /№6/ А – линейно назъбена 13¼ с черна препечатка. П. Караиванов я отбелязва с две звезди – изключително рядка. До 1933 г. са били известни само 4 екз.

№16 тип I – 5 пари светлосивовиолетова/матовосивовиолетова /№11/:

А – линейно назъбена $13\frac{1}{4}$ с черна препечатка

Б – линейно назъбена $11\frac{1}{2}$ с черна препечатка

№17 тип I – 10 пари черна/зелена /№7/ А – линейно назъбена $13\frac{1}{4}$ с черна препечатка. П. Караиванов я отбелязва с две звезди – изключително рядка. До 1933 г. са били известни само 2 екз.

№18 тип I – 10 пари светлозелена/матовосивозелена /№12/:

Б – линейно назъбена $11\frac{1}{2}$ с черна препечатка

№19 тип I – 20 пари черна/светлокарминеночервена /№8/ А – линейно назъбена $13\frac{1}{4}$ с черна препечатка. П. Караиванов е отбелязал с две звезди разновидността “рага” вместо “paras”, но само при тип II, за което съобщава и “КООП-КАТАЛОГ”. Вероятно, тук тя не е открита

№20 тип I – 20 пари карминена/матоворозова /№13/:

Б – линейно назъбена $11\frac{1}{2}$ с черна препечатка

№21 тип I – 1 пиастър черна/светлосивосиня /№9/:

А – линейно назъбена $13\frac{1}{4}$ с черна препечатка

№22 тип I – 5 пиастри аленочервена/светлосиньосива /№10/ А — линейно назъбена $13\frac{1}{4}$ с черна препечатка. П. Караиванов я отбелязва с две звезди, изключително рядка – до 1933 г. са били известни по-малко от 10 единични екз. и едно каре. От №16А, №18Б и №20Б са известни обърнати и двойни препечатки. Оценка – -:–.

До днес не са известни автентични /оригинални/ препечатки от тип I върху №6-10 с линейно назъбване $11\frac{1}{2}$ /т.е. върху вид Б/. Същото се отнася и за №12 и №13 с линейно назъбване $13\frac{1}{4}$. Всички известни от горепосочените номера са с фалшиви препечатки.

Ако ползвателите на каталога се вгледат по-внимателно в каталогираните от съставителя позиции, не могат да не забележат някои различия с подобините в “МИХЕЛ” или “ИВЕР”. Първият каталогира 5 пари черна/маслиножълта с линейно назъбване $11\frac{1}{2}$ с черна препечатка тип I, докато вторият изобщо не каталогира по-редките позиции.

От къде идва и на какво се дължи това разминаване? Разбира се, пак и преди всичко сме си виновни самите ние или по-точно – нашите не добре, не последователно и на маста неточно описани /или отпечатани/ каталози, особено тези от последните 30-35 години, където дори и за криминален експерт би било трудно /да не кажем невъзможно, ако не е и филателист/ да разбере кой от кого или откъде е преписвал неточно обявени /каталогирани/ позиции, несъществуващи в българските каталози /примерно/ до преди 50 години.

Тук съставителят ще изложи своето мнение и становище по въпроса /с молба към криминалистите, ако е сбъркал да го поправят/, а ползвателите на каталога нека проверят точка по точка написаното и ако то не отговаря на действителните факти /написаното тук и точните цитати от споменатите каталози/, то нека ударят с всичката си сила съставителя по главата със собствения му каталог /става дума за настоящия, да не си помисли някой за такава тухла като “МИХЕЛ”, например/. Последният нито ще са обиди, нито ще ги съди за нанесен побой /вж. Наказателен Кодекс на Република България Глава втора “Престъпления против личността” Раздел II Телесна повреда – чл. 130. Ударът с тухла като “МИХЕЛ”, например, би могъл да бъде тълкуван – в зависимост от последиците, към чл. 129 или дори чл. 128, така че – бъдете внимателни при изпълнение на “наказанието”/.

1. До излизането от печат на “КООП-КАТАЛОГ” през 1947 г. /I^{BO} издание/ различните издания на другите български каталози и албуми за п.м. отбелязват

и каталогират п.м. на Източна Румелия и Южна България по различен начин /в общи линии класификацията се извършва по подобен, но все пак различен подход/ – според автора, неговите познания и разбирания, като всеки каталог /или албум/ използва своя “собствена” абrevиатура и номерация, което особено много пречи за тъй необходимата унификация, постигната едва две десетилетия по-късно чрез БК, който освен тази си заслуга през последните три десетилетия не е допринесъл почти нищо за повишаване филателната култура на българските филателисти. Тук няма да бъде разглеждан БК, защото той се явява като неизбежна функция от процеса на развитието на българската филателия /разбираемо – и каталогирането/ през времето и заедно със своите плюсове и минуси е носител и на повечето заблуди, битуващи от десетилетия у нас, а освен това през последните петдесет години беше достигнал върха на едно с нищо неоправдано nihilистично отношение към определени исторически събития и понятия като Цар, Царство и др., въобразявайки си /може би/, че с тяхното игнориране ще повдигне нивото на българската филателия. Не би могло да се отрече, че в тази насока бяха постигнати известни резултати – и днес не малка част от българите родени след 1944 г. не могат да познаят своя последен Цар, виждайки лика му върху п.м. отпреди половин столетие.

Тук ще спрем вниманието си на споменатия “Албум” на Петко Караиванов и “КООП-КАТАЛОГ”-а на М. Малчев и Г. Ноков, защото те, а не БК са първоновниците за това разминаване. Ето и фактите.

П. Караиванов /вж. “Албум за пощенски марки България, Източна Румелия, Южна България, Тракия” – изд. 1933 г./ с “а” на първо място отбелязва линейно назъбените $13\frac{1}{4}$ /според него $13\frac{1}{2}$ – вж. стр. 208 на същия “Албум”/ и с “б” – линейно назъбените $11\frac{1}{2}$ става дума за първото редовно издание п.м. на Източна Румелия от 1881 г. Как е процедира и защо е поставил “а” за л. наз. $13\frac{1}{4}$? Според съставителя, П. Караиванов е постъпил правилно /в случая/, поставяйки “а” за п.м., които са били в употреба и “б” за непусканите в употреба, спазвайки хронологията и стойностните величини. Как постъпва, обаче, при второто издание редовни п.м. на Източна Румелия /това от 1884 г./ и особено при временните издания на Южна България от 8 и 11 септември 1885 г.? При изданието от 1884 г. П. Караиванов, водейки се от същия принцип, отбелязва с “а” линейно назъбените $11\frac{1}{2}$, които са били в употреба и с “б” – линейно назъбените $13\frac{1}{4}$, които изобщо не са пускани в продажба и употреба. Тук няма място за разглеждане /детайлно и с подробности/ на спора – правилна ли е така предложената ни класификация и каталогиране или не. Така е преценил през 1933 г. П. Караиванов, така ги е и подредил – през 30^{-те} години много от теоретическите постановки във филателията не бяха получили точните си формулировки, много понятия бяха спорни и т.н. По-нататък в същия “Албум”, но вече в раздела “ЮЖНА БЪЛГАРИЯ”, авторът отбелязва с “а” тъмносинята препечатка тип I лъвче без рамка и с “б” – черната препечатка от същия тип, подреждайки хронологично и стойностно този тип БЕЗ ИЗОБЩО ДА СПОМЕНАВА ЗА НАЗЪБВАНИЯТА, което е непростимо за филателист и експерт от неговия ранг /според съставителя/. Дори да приемем, че от изданието 1881 г. са препечатани само линейно назъбени $13\frac{1}{4}$ /кой ли би препечатал няколкото листа в наличие с назъбване $11\frac{1}{2}$ – така сигурно е размишлявал П. Караиванов и може би, по тази причина не е упоменил назъбването, предполагайки, че и ние ще се досетим/, то в никакъв случай не бихме могли да гадаем /независимо от компетенциите си/ с какво назъбване / $13\frac{1}{4}$ или $11\frac{1}{2}$ / са описаните от него стойности от изданието 1884 г. препечатани със сини или черни препечатки /при това издание назъбването $13\frac{1}{4}$ в действителност е значително по-рядко, но стойността 5 пари и от двата вида е сравни-

телно често срещаща се. При същото препечатване, но вече с тип II, авторът посочва и двата вида назъбване за стойността 5 пари изд. 1884 г. с тъмносини препечатки, като пак /може би/ разчита на компетентността на ползвателите – да се досетят за останалите стойности. Дотук добре, /нека приемем, че П. Караиванов е преценил възможностите ни и сме го разбрали правилно/ но ...при същия тип III/ с черна препечатка при стойността 1 пиастър черна и синя /стр. 222 в “Албума”-а/ са посочени за известни и двата вида назъбване /13¼ и 11½/, което вече хвърля основателно съмнение и у досетливите, че същият този 1 пиастър черна и синя при тип I с тъмносиня препечатка е с предполагаемото назъбване 13¼ /защо да не е с назъбване 11½ щом това назъбване се среща и при тип II?/. Разминаването /неточността/ е очевидно и за набедените. Останалите български каталози преписват /на доверие/ грешката на П. Караиванов. Същото се отнася и за “МИХЕЛ”, въпреки компетентността му относно българските п.м. Трябва да се отбележи, че за своя чест “ИВЕР” НЕ ПРЕПИСВА допуснатата грешка /явно е отсъствието на набедени в това отношение/. Още през 1935 г. М. Малчев обръща внимание на П. Караиванов относно тази позиция /1 пиастър изд. 1881 г. с назъбване 11½ изобщо не е известна с каквато и да е препечатка, с каквото и да е мастило, от който и да е тип и от което и да е издание – нито на 8-и, нито на 11-и IX.1885 г./ Този п.м. е толкова рядка, че едва ли някой би я изхабил, за да изготви фалшификат с препечатка. Понастоящем, в България има не повече от 2-3 екземпляра от нея. П. Караиванов, разбира се, вижда грешката си и последната е поправена [вж. “КООП-КАТАЛОГ”, където първият български експерт взима активно участие още в предпечатната подготовка като председател на комисията по оценките и особено на по-редните позиции – 1 пиастър изд. 1881 г. с назъбване 11½ и препечатка /каквато и да е/ изобщо не се споменава]. При препечатките лъвче в рамка с надпис “ЮЖНА БЪЛГАРИЯ” тип I и тип II /при П. Караиванов съответно тип III и тип IV/ положението е абсолютно същото – ползвателите трябва да се досетят /но никой от тях, за съжаление, не е Петко Караиванов, никой не разполага с колекция като неговата, нито с познания като неговите, така че .../, но как да разберат къде е сбъркал и самият експерт, биха ли могли да гадаят коя позиция е несъществуваща /или погрешно обозначена/? Разбираемо е, че това не е било по силите, нито по възможностите на обикновените филателисти. Дори познавачи като М. Малчев, П. Апостолов, Г. Ноков и д-р Стоянов не са могли да се произнесат категорично по някои от несъществуващите позиции, а те не липсват и при тип II на временното издание от 11.IX.1885 г. в същия “Албум”. Така например, №55 /стр. 226 на “Албум”-а/ – 5 пиастри розова и синя с препечатка тип II /в “Албум”-а тип IV/ до днес не е известна с оригинална препечатка. “Михел” не я е каталогирал, но всички български каталози и до днес я поместват като последна, най-рядка и най-високо оценена позиция при п.м. на Южна България. “ИВЕР” от своя страна не е пропуснал да отбележи дори наличието ѝ като подпечатана!! Разминаването е очевидно и коментарът излишен /дори и за набедените/.

2. Нека разгледаме сега “КООП-КАТАЛОГ” и по-точно – последната глава на изданието му от 1948 г. – “ЮЖНА БЪЛГАРИЯ”. Разликата от 15 години в сравнение с “Албум”-а на П. Караиванов е безспорно в полза на първия, изминалото десетилетие и половина е повлияло силно на развитието на филателията в България. Забележими и още по-забележителни са постиженията на “КООП-КАТАЛОГ” в това отношение. Последният се явява и като пръв опит на колектив /не на един единствен автор, независимо от компетенциите му/ да създаде щогоде тип СПЕЦИАЛИЗИРАН за времето си каталог, в който за пръв път авторите се стремят да постигнат обратна връзка с ползвателите. Няма българ-

ски каталог /или каквото и да е писание на филателна тема, включително от съставителя на настоящия/, който в по-голяма или по-малка степен да не се е повлиял от написаното от П. Караиванов, включително и от допуснатите неточности и грешки. “КООП-КАТОЛОГ” не прави изключение, което е видно от несъществуващата позиция 5 пиастри с препечатка лъвче в рамка с надпис “ЮЖНА БЪЛГАРИЯ” тип II. Разбира се, М. Малчев и Г. Ноков много по-добре /по-точно от съвременна гледна точка/ описват различните издания и позиции, отстранявайки някои от неточностите, допуснати от П. Караиванов, който /както беше споменато вече/ също е важен участник в окончателното оформление на този каталог.

Но какво ново /напълно съвременно и доказано за 40^{-те} години/ е ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОТО /не става дума за многото забележими от всеки подобрения в начина на каталогирание и нелипсващите на места по-подробни описания, независимо от допуснатите тук-там неточности, които са НЕИЗБЕЖНИ дори и днес/ в “КООП-КАТАЛОГ”, къде и как се проявява то и защо е в пряк интерес на филателистите – не само повдига филателната им култура, но им спестява и значителни средства? И разбираемо, кой в края на краищата стои твърдо зад тези постижения и придобивки за българските филателисти – дали търговците на п.м. с техния представител Г. Кусев, дали само М. Малчев и Г. Ноков – като съставители, или има и друга голяма фигура /ЛИЧНОСТ/, която, въпреки че е останала в сянка – не по-малко е допринесла за всичко гореспоменато?

Новото и забележителното е римската цифра “I”, присъстваща след всеки каталожен номер в главата “Източна Румелия” срещу позиции, които никога не са били в употреба и още, което е не по-малко важно и значимо – обозначението “ ”, което на практика означава, че всички известни от тези позиции с клеймо се оценяват ПО-НИСКО от най-ниската оценка поставена срещу всяка такава позиция съответно. Нека оценим по достойнство това достижение /ако някои предпочитат – съвременна придобивка, но осъзната от водещите филателисти в България още през 40^{-те} години, въпреки че някои не могат да я осъзнаят и до днес/ и анализираме какво точно ни дава /или спестява/ то и какво значение изобщо има за филателната култура на българските филателисти.

1. Окончателно и категорично отхвърля погрешното становище на много филателисти, че клеймованият екземпляр би могъл да бъде по-ценен от подобен с оригинална гумировка или без такава, независимо от това, че не е бил в редовна употреба и по този начин веднъж и завинаги решава спора относно стойността на нарочно поставените /с филателна или друга цел/, бездатните или фалшивите печати върху п.м.

2. От друга страна това е най-категоричният отговор /отпор/ на всички, които по една или друга причина /независимо филателна или чисто комерческа/ обезценяват по този начин /чрез клеймоване, дори и с автентични печати/ иначе по-стойностни /по-скъпи/ п.м. не били в редовна употреба – о.е., проби, куриози или цели издания непускани в продажба от пощенските станции в страната.

3. Спестява на филателистите значителни средства при покупка на подобни клеймовани екземпляри, ако тяхната оценка би била изравнена или близка до тази на такива с оригинална /или дори друга/ гумировка, но не били в редовна употреба.

4. Поставя на съвършено нова основа ценностната система /тази за оценяване/ на българските филателисти /желаещите и възприемащите съвременното развитие на филателията/ и ги нара да направят преоценка на клеймата изобщо и в частност на всички звездни, неми и други бездатни печати, от които не би могло да се установи със сигурност кога е станало /извършено/ подпечатването на дадена п.м.

5. Безспорна е ролята, а оттам и заслугите на Г. Ноков и М. Малчев относно осъвременяването на “КООП-КАТАЛОГ”-а и неговото влияние изобщо върху филателната култура на българските филателисти и накрая – не по-малко важна, отговорна и заслужаваща във всяко едно отношение адмирации е ролята на председателя на комисията по оценките Петко Караиванов – ЛИЧНОСТТА, която заедно с П. Апостолов защитава интересите на филателистите в онези тежки години /вж. оценките в “КООП-КАТАЛОГ”-а/, когато инфлацията безпощадно стопява техните средства, скътани с толкова труд и лишения, за да бъдат вложени с обич /и не без надежда/ в лични колекции от п.м. Първият български експерт на п.м. е /може би/ единственият българин, ползващ се с уважение и доверие както в България, така и извън нея, заради професионалните си и морални качества, въпреки че и той /както и всички експерти, да не говорим за нас – обикновените филателисти/ не е бил застрахован от пропуски и дори грешки.

Нека обърнем внимание на това – как са отбелязани оценките на 5-пиастровите стойности в “КООП-КАТАЛОГ”. Срещу съответната на която и да е от тях от редовните издания на ИЗТОЧНА РУМЕЛИЯ в колонката за подпечатаните екземпляри /с изключение на №12/ е поставено “ ”, което означава, че съществуването на такава п.м. все още не е установено. /??/ В случая логичният анализ не допуска, че до момента на издаване на “КООП-КАТАЛОГ”-а на съставителите е било известно за какъвто и да е действително пътувал по пощата материал, облепен с тази стойност /№12I, №17 или №17I/. Неизбежно е заключението, че наличието на която и да е от гореспоменатите като промита /или дори на отрез/ клеймована, независимо от автентичността на печата би трябвало да се приеме най-малкото като съмнително /т.е. печатът е поставен нарочно, независимо от целта и по-вероятно в по-късен период или най-вероятното – клеймото е фалшифицирано/. Разбираемо е, че оценката на подобен екземпляр /независимо от автентичността му – става дума за тази на самата п.м., а не за клеймото върху нея, за чиято автентичност дори и П. Караиванов не би се подписал/ не би могла да бъде равна даже и на тази, която би била определена на същия този екземпляр без гумировка /с измита такава или допълнително поставена/. Защо? Много просто – защото всеки подобен екземпляр /без гумировка/ би могъл да бъде подпечатан както навремето, така и днес. Какъв е изводът? Единствен – що се касае до 5-пиастровите стойности и би трябвало да се приеме, че те изобщо не са били в редовна употреба. Както и да го усукваме – по-правилно решение ЗАСЕГА няма.

Това би трябвало да се отнася и за същите стойности от Южна България. В противен случай винаги ще сме свидетели на разминавания в оценките /а и не само там/. Вж. “ИВЕР” – 5 пиастровите стойности и като неупотребени и като подпечатани са с еднакви оценки /тези от Източна Румелия/, докато същите при Южна България /клеймованите/ са с по-високи такива от тези с оригинална гумировка. Трудно е да се съгласите с подобно положение, нали?! Но защо да разглеждаме само 5-пиастровите стойности, нека погледнем глобално на въпроса /5-пиастровите стойности винаги ще бъдат съмнения що се касае до употребата им/. Какво прави впечатление от пръв поглед в “КООП-КАТАЛОГ” при оценките на всички п.м. от Южна България /тези, които са били в употреба/? Независимо дали са с гумировка или подпечатани – оценките и в двете колонки са еднакви. Разбираемо е, че изобщо не бихте могли да се съгласите с това положение. “МИХЕЛ”, от своя страна, каталогира същите п.м. /подпечатаните от Южна България/ с по-високи оценки от неупотребените /с изключение на №24В и №26В/. Няма филателист /не само в България, но и по света/ познаващ “автентичността” на източнорумелийските неми печати, който би приел подобни оценки.

Съставителят се надява, че и набедените са вече напълно наясно по въпроса за разминаването и на какво се дължи то.

Точно тук /пак според съставителя/ е и едно от основните предимства на настоящия каталог пред всички останали без изключение /независимо дали са български или чуждестранни/ – възможното най-голямо диференциране на оценките, независимо от това дали ще бъдат приети за реални /както в БК, “МИХЕЛ” или “ИВЕР” и тук със сигурност не се е минало без пропуски и грешки/. Това диференциране е от изключителна полза за колекционерите и особено за изложителите – би ги предпазило от излишни разходи и от експонирането на екземпляри със съмнителни клейма /особено що се отнася до 5-пиастровите стойности/, за които филателистите би трябвало да заплатят /според съществуващите каталози/ дори повече, отколкото за неупотребените екземпляри с оригинална гумировка. Подобна постановка е не само шокираща и неприемлива – тя е и ще продължава да бъде /ако не се отстрани своевременно/ една от причините /защо не и най-главната/, подтикващи недобросъвестни хорица към подправяния /от този род, които са достъпни и за най-неквалифицираните фалшификатори/ като по този начин се облагодетелстват за сметка на наивността на филателистите, заблудени от компетентността на някои съставители на каталози. Последните и след цяло столетие не могат /или по-точно НЕ ЖЕЛАЯТ/ да проумеят, че примитивните бездатни печати от Източна Румелия са едни от най-лесните за подправяне и когато последното е извършено в края на миналия век, то никои не е в състояние да разпознае фалшивия отпечатък от истинския. Преди повече от седем десетилетия /през 1927 г./ Петко Караиванов написва цели две статии по този въпрос, но ...”като ми пееш, Пенке ле, кой ли ми те слуша”... Разбира се и за това си има лек – който не иска да се вслуша, то нека си плаща ... Та нали за това е и приказката – акъл парасъз ли беше, какво ли беше, ама си е точно така!! Нищо, че някъде /и в “ИВЕР” и в “МИХЕЛ”, като че ли/ се твърди категорично, че клеймованите екземпляри са по-ценни. Я им ги предложете да ги купят тогава и ще видите /по-точно чуете/ какъв е отговорът!!

Само екземплярите, клеймовани с четлив кръгов печат с ЯСЕН датен указател от 11.IX. до 30.IX.1885 г. се оценяват според колонка ☉. Всички останали с неми или нечетливи датни се оценяват с 50-60% по-ниско. Експертизата е задължителна.

Лъвче в рамка тип I

№	*☉	**☉	☉☉	(*)=☉	☐**☉	☐☉☉
15 A	–:–	–:–	–:–	–:–	–:–	–:–
16 A	30	60	40	15	300	–:–
16 Б	400	800	500	200	4000	–:–
17 A	–:–	–:–	–:–	–:–	–:–	–:–
18 Б	40	80	60	20	400	–:–
19 A	200	400	250	100	2000	–:–
20 Б	50	100	70	25	500	–:–
21 A	100	200	–	50	1000	–:–
22 A	–:–	–:–	–	–:–	–:–	–

Съставителят не смята за необходимо да се спира поотделно на всяка една от несъществуващите позиции /некаталогирани тук, но присъстващи в БК или чуждестранните каталози/ – нека ползвателите осмислят написаното тук и ако желаят да попълват колекциите си с фалшификати, то описанието на още три-четири несъществуващи позиции едва ли би ги спряло. В края на краищата средствата хвърлени на вятъра са си техни. Между другото – за всяка некаталогирана тук позиция /но каталогирана примерно в “МИХЕЛ”/ съставителят е съгласен да заплати 100% каталожна оценка, стига да се намери някой да му я предложи с ОРИГИНАЛНА препечатка. Разбираемо е, че за идеално качество – **, ще заплати и допълнителна премия от 20%. Ето една идеална възможност /най-вече за набедените/ да спечелят заслужено. Офертата е в сила докато съставителят все още може да гледа и да различава оригиналните от фалшивите препечатки. Експертизи и фотоатести, потвърдени дори и с автентичния печат на Св. Йоан Кръстител НЕ СЕ ПРИЕМАТ.

1885, 11 септември; Временно издание – препечатка “Лъвче в рамка” с надпис ЮЖНА БЪЛГАРИЯ тип II с наситено черно мастило върху №8-9 и №11-13; лин.наз.: А – 13¼, Б – 11½ ; ръчно препечатване Пловдив.

тип II – оригинал
Екземплярът от
“КООП-КАТАЛОГ”

тип II – турски
фалшификат

тип II – швейцарски
фалшификат

На стр. 83 са показани копия и рисунки, от които ясно се виждат различията между двата отпечатъка – тип I и тил II. Не е спомената една малка подробност, за която съставителят няма задоволително обяснение /освен хипотези без доказателства/. Все пак /с риск да бъде включен в числото на набедените/ последният е длъжен да я съобщи. За какво става дума?

“КООП-КАТАЛОГ” /стр. 234 – цитат/ – ... “на буквата “Л” дясната черта е наклонена и завършва с извивка към буквата “Г”.” На предната страница в същия каталог е показана рисунка /по всяка вероятност/ на отпечатък от лъвче в рамка

с надпис – тип II /долу вдясно стр. 233/, от която се вижда /съвсем ясно/, че буквата “Л” е с извивка към буквата “Г” в надписа “България”. В изследването на М. Малчев не се споменава НИТО ДУМА за ПОДОБНА ИЗВИВКА на буквата “Л”. Нито един от екземплярите /тип II/ в бившата му колекция нямаше тази особеност. В интерес на истината съставителят е виждал един екземпляр от 5 пари – №11Б изд. 1884 г., с подобна /по-малка и с по-малък наклон към буква “Г”/ извивка при буква “Л”, но този екземпляр /при експертиза/ се оказа изцяло фалшив /и марката, и препечатката, която беше някакъв несъществуващ смесен тип, но сравнително добре изготвен и с подходящо мастило, което и на пръв поглед заблуди съставителя/. Пак в “КООП-КАТАЛОГ” /стр. 233 вляво от споменатата рисунка/ е експонирано чернобяло копие 1:1 на 20 пари изд. 1884 г. назъбена линейно 11½ с препечатка тип II, на която тази извивка при буквата “Л” липсва. Същата тази марка /от копието в “КООП-КАТАЛОГ”/ беше открита в колекцията на М. Малчев – вж. копието на стр. 72. Тази п.м. е закупена от М. Малчев през 1931 г. от пощенската станция в гр. София и в момента е с оригинална гумировка /много добре запазена и леко напукана без лепенка – М. Малчев НИКОГА, от както е станал филателист, не е поставял лепенки върху неупотребените п.м. с оригинална гумировка/. Експертизирана е от Петко Караиванов като първокачествена. Съставителят наложи тази п.м. върху копието на стр. 233 в “КООП-КАТАЛОГ”-а и последната напълно /и съвсем точно – зъб върху зъб/ препокри копието. При екземпляри с линейно назъбване, с определена изместена центровка нагоре и вдясно и на всичко отгоре ръчно препечатани – това е сигурен признак за идентичност /дори и за набедените/. Какво излиза от всичко това?

Възможно ли е /въпросите не са риторични/:

1. Пощенската станция в София да продава фалшификати?
2. Петко Караиванов да ги експертизира за оригинали?
3. Малчо Малчев да не притежава нито една оригинална препечатка лъвче в рамка с надпис ЮЖНА БЪЛГАРИЯ – тип II?
4. Същият да описва оригинална препечатка правилно и същевременно да експонира фалшификат?
5. Това да е печатна грешка? ...и накрая – съществува ли изобщо някакво обяснение за подобна филателна какофония?

Разбираемо е, че набедените не биха могли да отговорят на нито един от така поставените въпроси. Ако биха могли, то щяха да запълнят “Филателен преглед” с изследвания, студии и може би – с рецепта за тюрлюгювеч. Но явно е, че или познанията или умствените им способности, /нека те самите преценят кои от двете, съставителят ЗАСЕГА все още предполага първото, въпреки че други са на мнение и за двете/ не са на нужното /необходимото/ ниво за подобна дейност.

Точно поради тази причина ще се наложи да отговаря съставителят /т.е. по неволя ще трябва пак “да се пише за по-голям турчин и от ходжата”/, колкото и трудно и същевременно неприятно да му е.

Обикновено /при анализ/, когато отговорите на определени въпроси, подредени в определен ред са еднозначни и еднакви, и все таки не водят до задоволителен отговор /обяснение/, то трябва да се започне отзад напред /т.е. от отговора на последния въпрос с еднозначен и същевременно еднакъв с предшестващите го отговор/.

И така – възможно ли е това да е печатна грешка? Категорично НЕ. И рисунката и писменото ѝ обяснение /текста на стр. 234 в “КООП-КАТАЛОГ” за 1948 г./ говорят за една и съща особеност /независимо дали извивката ще е толкова голяма и толкова наклонена както се вижда от рисунката/. Но какво би могло да

бъде тогава обяснението?

Съществуват много “обяснения” /предположения/, но нито едно не би могло да бъде задоволително според съставителя, освен че е възможно /но никак не и сигурно – процентът за вероятност е нищожен/ първите няколко десетки отпечатащи /неизвестно колко/ направени с печата тип II да са излезли с подобна извивка – резултат от бързата и не добре изчистена гравьорска дейност, т.е. останал е /неизчистен/ метален чеплък в долния край на десния ствол на буквата “Л”, който след няколко десетки /повече или по-малко/ удара при процеса на ръчното препечатване пада и след което отпечатащът върху останалите п.м., препечатани с този печат се появяват без тази извивка. Но ако М. Малчев е предполагал подобно обяснение, то би трябвало в “КООП-КАТАЛОГ” изрично да упомене, че става дума за РАЗНОВИДНОСТ на отпечатащката /експонирания на стр. 233/, което би означавало, че не всички отпечатащи от тип II са длъжни да притежават тази особеност. В противен случай би трябвало да се подразбира, че всички отпечатащи от печата тип II, в които не се забелязва тази особеност са подправени.

Ако това твърдение на “КООП-КАТАЛОГ” е вярно, то съставителят не притежава нито една оригинална препечатка тип II, което от друга страна е много малко вероятно – 90% от препечатките тип II в колекцията му са експертизирани /още навремето/ лично от Петко Караиванов.

Оттук нататък и набедените биха могли да отговорят на останалите въпроси, но вече по номерирания от “1” надолу определен ред /отговорите на всички въпроси се свеждат до НЕ, независимо от съществуващите варианти, за които няма място тук/. И ако все пак нещо не им е ясно /става дума за набедените/ – да питат, с питане навремето хората са стигали до Цариград, но много важно /ако не и най-важно/ е да знаеш КОГО точно да попиташ – иначе /в днешно време/ тръгналият от Централната гара /става дума за провинциалист, да не си помисли някои, че тук се визират столичните корифеи-филателисти/ към Центъра на нашата столица би могъл /за по-кратко/ да не мине през Централните хали, а да речем ...през Люлин или през Младост, че нали всички пътища водят до Рим ...или не е така?!

Но какъв е изводът /общият/ и защо съставителят си позволява да губи времето на сериозните филателисти с тези /на пръв поглед плоски гатанки, които едва ли имат толкова голямо значение в сравнение с мястото, което им се отделя?

Изводът е пак един и единствен – всичко това /поне последните няколко страници/ ДОКАЗВА по един категоричен начин, че точно нашите каталози, нашите писания /българските, не турските, немските или др./ са допринесли най-много за съществуващите разминавания /меко казано/. Точно те /и най-вече авторите им – къде от любов към филателията, къде от същата, но към писането, къде дори и от незнание – не всички, разбира се/ са първопричината за нивото на филателната ни култура. Не чуждестранните експерти /независимо от компетенциите им относно българските п.м./ биха могли да направят задълбочени изследвания върху нашата класика /независимо от материалите, които притежават или са видели/, а ние – само ние, българите сме длъжни /а и способни/ да ги създадем-сътворим, защото едно стойностно филателно изследване върху който и да е въпрос от българската класика не би могло да представлява примерно едно сухо журналистическо комюнике, в което се съобщават няколко дати, видове хартии, назъбвания и др. от речника на филателиста. Също така не би могло да се вмести в страничките на едно разказче с научнофантастична тематика /от областта на филателията/, украсено с няколко лакърдии, чути на чашка във ве-

села компания /от пишман-филателисти или елитни търговци на овчи кожи/ и кръстено от набедените изследване, студия или може би дисертация /написана по всяка вероятност за незрящи филателисти, ако изобщо има такива/.

Ето защо сътворяването /а не скалпването/ на едно действително стойностно изследване предназначено за широкия кръг филателисти, а не само за отбрани професионалисти или експерти, повече или по-малко би трябвало да прилича на едно произведение на изкуството /разбира се, не от типа на някоя съвременна модернистична картина или скулптура, в която всеки поотделно вижда точно това, което никой от останалите не би могъл да забележи/, отколкото да речем, на една добре асфалтирана и почистена улица, каквато бихме видели във всеки добре поддържан град. Последната в никакъв случай не би ни разкрила историята на самия град, докато криволичещата и труднопроходима пътека високо в Балкана, отвеждаща до малкото закътано в дебрите на същия селце, би дала достатъчно храна на въображението и би позволила да си го представим в автентичния му вид дори и преди да сме го зърнали с очите си – и това ще ни е напълно достатъчно. Изследователите, които се движат по улици, асфалтирани от други, обикновено стигат до кръчмата – пътят до там ВИНАГИ е леснопроходим и равен, но за съжаление, никога не извежда до върха на планината, разположена в близост. Въпреки че последната се вижда добре от кръчмата на лакърдиите, само някои /много ограничен брой екз./ ще успеят да стигнат до върха на планината, и то само след като открият и преодолеят криволичещите и труднопроходими пътечки, пред които не биха могли да срещнат /за да се ориентират/ познатите им указателни знаци от всяко кръстовище на добре асфалтираните улици. Достигналите по този начин върха на планината винаги ще заобикалят шумната кръчма на лакърдиите. Там няма място за тях, а и покорителите на върха нямат никаква работа в нея.

И ако съставителят е успял в стремежа си – да бъде разбран правилно, то ще си позволи да припомни, че едно действително стойностно филателно изследване, което се създава ПРЕДИ ВСИЧКО за настоящите и бъдещите поколения филателисти /а не от любов към публикациите, или за ограмотяване на експертите – те са длъжни да знаят, в противен случай по-добре е да продават краставици на женския пазар, или още по-малко за търговците – те изобщо не са длъжни да знаят, а и не им трябва/ в никакъв случай не би могло да прилича и на дисертация, независимо какви цели е преследвал авторът. Подобно изследване **ВЪВ ВСИЧКИ СЛУЧАИ ТРЯБВА ДА БЪДЕ ПРОЧЕТЕНО С ИНТЕРЕС** /за да бъде запаметено по-лесно/ от филателистите. Този интерес трябва да се възбуди не от лакърдии или “авторски открития” /ако изобщо би могло да се говори за такива в областта на класиката – на филателния небосклон и по-специално на българския – трудно бихме открили нова звезда/, а от задължителното и точно упоменаване на съществуващите различни мнения по разглежданата тема /тези, които заслужават внимание – тук няма място за научна фантастика/ както и подкрепящите или отхвърлящите ги аргументи, които при всички случаи подлежат на обстоен анализ, независимо от становището на автора. Само тогава и самото изследване би постигнало желанния резултат и би помогнало на филателиста, за който е сътворено и който е единственият в случая задължен да си извади верните отговори и заключения, защото той /а не експертите или съставителите на каталози/ ще вложи своята любов и средства в пощенските марки и материали и защото той е този, който ще поеме най-големия риск. Несправедливо би било точно ТОЙ да бъде излъган.

В края на краищата – точно в това би трябвало да бъде и основната цел на всяко изследване от този род и ако тя бъде постигната, то това би била и най-

голямата награда за създателя му. Това ще означава, че трудът му не е отишъл напразно, което от своя страна би му донесло и заслужено морално удовлетворение.

№23 тип II – 5 пари с черна/маслиноножълта /№6/:

А – линейно назъбена $13\frac{1}{4}$ с черна препечатка. П. Караиванов я отбелязва с две звезди – изключително рядка.

№24 тип II – 5 пари светлосивовиолетова/матовосивовиолетова /№12/:

А – линейно назъбена $13\frac{1}{4}$ с черна препечатка

Б – линейно назъбена $11\frac{1}{2}$ с черна препечатка. П. Караиванов я отбелязва с една звезда, докато “МИХЕЛ” поставя оценка –:–. За “ИВЕР” да не говорим – оценката е само 40 франка. Хайде, опитайте се да познаете чия оценка е най-близо до истината?! Съставителят ще предложи своя, предполагайки че е най-точна, защото притежава само един екз. от тази позиция и е видял още един в бившата колекция на П. Караиванов.

№25 тип II – 10 пари черна/зелена /№7/:

А – линейно назъбена $13\frac{1}{4}$ с черна препечатка. П. Караиванов я отбелязва с две звезди – изключително рядка.

№26 тип II – 10 пари светлозелена/матовосивозелена /№12/:

Б – линейно назъбена $11\frac{1}{2}$ с черна препечатка

№27 тип II – 20 пари черна/светлокарминеночервена /№8/:

А – линейно назъбена $13\frac{1}{4}$ с черна препечатка

№28 тип II – 20 пари карминена/матоворозова /№13/:

Б – линейно назъбена $11\frac{1}{2}$ с черна препечатка

№29 тип II – 1 пиастър черна/светлосивосиня /№9/:

А – назъбена линейно $13\frac{1}{4}$ с черна препечатка

Стойността 5 пиастри – аленочервена/светлосиньосива /№10/ не е открита с оригинална препечатка лъвче в рамка тип II. Всички известни екз. от тази стойност с препечатки тип II са ПОДПРАВЕНИ. Последните се срещат както със синьо мастило така и с черно.

От №26 са известни обърнати препечатки. Оценка – –:–.

Според съставителя препечатките лъвче в рамка тип II са сравнително по-редки /по-малко на брой/ от подобните тип I. За сметка на това разпространените фалшификати са значително повече от тези с тип I /поне такава е положението в България/. Обикновено подправените се различават от оригиналните по пътката рамка /най-вече/ и по по-големите ѝ размери – става дума за просвета.

Лъвче в рамка тип II

№	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	(*)=⊙	⊞** _⊙	⊞⊙ _⊙
23 А	–:–	–:–	–:–	–:–	–:–	–:–
24 А	40	80	50	20	400	–:–
24 Б	250	500	320	120	1250	–:–
25 А	–:–	–:–	–:–	–:–	–:–	–:–
26 Б	60	120	80	30	600	–:–
27 А	300	600	400	150	3000	–:–
28 Б	70	140	100	35	700	–:–
29 А	200	400	–	100	2000	–:–

В записките си М. Малчев изказва предположението, че в употреба са били само стойностите от 5, 10 и 20 пари. Аргументира се с обстоятелството, че до 1945 г. не е имало потвърдени сведения за действително пътувал по пощата плик с 1 пиастър. Съставителят също не е имал щастието нито да притежава подобен, нито дори да е видял. Известните няколко отворени писма с 1 пиастър за чужбина са обикновени филателни сувенири – правени са от филателисти и търговци в по-късен период, когато п.м. на Южна България изобщо не са били в употреба.

През 1936 или 38 г. д-р В. Стоянов отпечатва статия /в записките на М. Малчев годината е нечетлива – зацапана и освен това не се съобщава къде е станало отпечатването – в София или в Русе/, в която подробно аргументира своето становище по въпроса. Въпреки положените усилия в продължение на десетилетия на съставителя не се е удала възможността да я открие и прочете. На филателистите, с които последният е разговарял по въпроса, също не им е известна тази публикация. П. Караиванов също не е изказал официално становище за статията, в противен случай щяхме да разполагаме с мнението му. В колекцията на последния нямаше пътувал материал с 1 пиастър препечатан с лъвче в рамка тип I или тип II. Въпросът засега остава открит.

В тази глава /Южна България/ най-малко внимание беше обърнато на разновидностите и куриозите. Разбира се, това не е по причина на тяхното отсъствие. Напротив – П. Караиванов съобщава за обърнати, двойни и дори тройни препечатки /от последните съставителят не е видял през живота си нито един екземпляр/. В “КООП-КАТАЛОГ” също се споменава за подобни. Причината е друга – недостатъчната осведоменост на съставителя относно разпространението им и най-вече – липсата на каквито и да е данни /публикувани/ за приблизителния /или предполагаемия/ брой на експертизираните действително автентични куриози /в България последните са по-малко от пръстите на едната ръка – само три броя/. През последните три-четири десетилетия /през две до три години/ на европейските търгове се появяват и проби, и обърнати препечатки и двойки тет-беш и неназъбени, но от Източна Румелия. Дори се продадоха /пак на тези аукциони/ 3 екземпляра от изключително редкия куриоз 10 пари черна/червена вместо черна/зелена!! От Южна България /за това време/ не се е появила НИТО ЕДНА обърната или двойна препечатка, което недвусмислено говори за тяхната рядкост. Би ли могло последните да са по-редки от горепосочения куриоз? Едва ли.

Лично становище на съставителя – известно е, че съществуват наклонени наляво или надясно, обърнати с главата надолу, двойни и дори тройни /??/ препечатки от Южна България. Какви по своята същност са те, какво представляват? Разновидности ли са или куриози?

При всички случаи изместените наляво или надясно, нагоре или надолу както и наклонените препечатки не биха могли да бъдат класифицирани като разновидности, защото едва ли би се намерила и една, поставена точно вертикално и точно на определеното място /предполагаемото/ върху п .м. Такава /нека я наречем “нормална”, въпреки че в случая по би прилягало обратното/ би трябвало да се оцени много по-високо от наклонените /примерно/, защото последните са подавяващо мнозинство. Но не го правим, защото също би било нереално. Само обърнатите с главата надолу препечатки бихме могли да приемем за редки разновидности, защото и броят им е много ограничен. Оценките им съответно би трябвало да бъдат значително по-големи, но не повече от по 10 спрямо същата позиция /№/ в таблицата.

Що се отнася до двойните /или тройните/ препечатки, то последните не биха могли да бъдат класифицирани като разновидности, защото при ръчното препечатване /т.е. при самия процес/ е допусната грешка – два или повече отпечатъка върху една п.м., когато там би трябвало да има само един. Тези препечатки /двойни или тройни/ следователно ще бъдат класифицирани като куриози и оценките им съответно би трябвало да бъдат по-високи от тези на разновидностите /т.е. обърнатите/, въпреки че не е ясно кои са по-редки. По тази причина и оценката им не би могла да надхвърли с повече от 20-30% същата на съответната разновидност. Ако продължим разсъжденията в същата посока, то бихме достигнали до извода, че при куриозите /двойните и тройните препечатки/ също се наблюдават разновидности. Какви биха могли да бъдат те при п.м. от Южна България? Теоретично два вида:

1. Двоен отпечатък върху една пощенска марка като и двата отпечатъка са обърнати с главата надолу и

2. Двоен отпечатък върху една пощенска марка като само единият от тях е обърнат с главата надолу.

Тройните препечатки ги изключваме – накрая на главата ще бъде поместено становището на съставителя. До днес такива не са известни.

Ако приемем тази теоретична постановка /най-примитивна, най-лесно разбираема и най-проста дори и за диференцирано остойносттаване/, то ще приведем и съответния пример за съответно оценяване на една произволно избрана позиция – №16 тип I – 5 пари светлосивовиолетова/матовосивовиолетова /№11/ А – линейно назъбена $13\frac{1}{4}$ с черна препечатка лъвче в рамка с надпис “ЮЖНА БЪЛГАРИЯ” /най-евтината в таблицата за оценка на стр. 71. Стойността ѝ /най-високата – за екземпляр с оригинална гумировка без лепенка/ е определена на 60 лв. Най-рядката ѝ разновидност в случая е №16IA – т.е. същата позиция, но с обърната с главата надолу препечатка. На подобна разновидност не бихме могли да поставим оценка по-висока от 600 лв. т.е. 10 пъти по-голяма от тази на №16IA. Куриозите от същата позиция /двойните препечатки/ би трябвало да оценим с 20-30% по-високо или стойността на №16IA не би могла да надхвърли 750 лв. /средно и приблизително/. Ако завишим съответно и стойността на известните разновидности при куриозите /т. 1/ с 20-30%, то ще получим средна оценка за №16IA около 900-950 лв.

Разбира се, това е базата на теоретичната постановка за една каталожна оценка на съществуващите разновидности и куриози към дадена позиция. Последната не би могла да бъде нито фиксирана, нито точна. Пазарът е този, който ще определи тяхната действителна стойност, която ще зависи пропорционално от интереса и търсенето от една страна и обратнопропорционално от предлагането.

Въпреки сравнително разширените обяснения относно подобна теоретична постановка /която, за жалост, не почива на съвсем теоретични основи – в теорията предполагаемото си е все пак недоказано, независимо от това дали съществува дори и само минимален % за противното/ не би могло да не се отговори на още един-два въпроса /не повече/, които неминуемо биха възникнали при горната теоретична постановка за каталожно оценяване – защо се приема, че разновидностите при куриозите би трябвало да се оценяват само с 20-30% в повече от самите куриози, не е ли малка така съчинената оценка или не е ли по-добре на всички разновидности и куриози /и на техните разновидности/ да бъде поставена оценка “–:–” ? Нали е възможно /по-точно не е изключено/, някои от тях да са уникални?!

Според съставителя, предвид неизвестността относно наличието на

двойните и обърнатите препечатки, т.е. не е известно кои са повече – дали куриозите /първите/ или разновидностите /вторите/, то понеже става дума, все пак, за куриози /теоретично те са по-голяма категория от разновидностите, ако бихме могли да се изразим по този начин/, дори да приемем, че са в приблизително еднакви количества, то би трябвало да ги оценим малко по-високо. Под малко не би могло да се разбира по-малко от 20-30%, защото при по-малък % диференцираното остойносттаване се обезсмисля. От друга страна – не би могъл да се постави и по-голям % – примерно 50 или 100%, защото той също би бил нереален при сравнително еднакви количества, независимо от приетите категории. Какво е обаче положението при разновидностите на куриозите, които теоретично също би трябвало да са по-редки от самите куриози? Всъщност, това е и основният въпрос от по-горе. И тук отговорът е аналогичен – **НЯМА ДАННИ**, че разновидностите при куриозите са по-малко от самите куриози и като така, постъпваме аналогично и тук – 20-30% по-висока оценка – подобно на горния случай. По-голям % също не би бил реален по причина, че и тук, най-вероятно, става дума за приблизително еднакви количества /поне наблюденията на съставителя са такива/. Разбираемо е, че са необходими и други изследвания по въпроса, за да се уточни този %.

Защо не бихме могли да поставим оценка “-:-” и при разновидностите и при куриозите, щом не ни е известен броя и на двете категории, още повече че се предполагат еднакви количества? Много просто – тук не бихме могли да постъпим по този начин /такава оценка е посочена за пликите с п.м. от Южна България/, защото **НЕ СТАВА ДУМА ЗА УНИКАТИ** или за куриози, чиито брой е само по 2-3 екз. /случаят с пликите е горе-долу такъв/. Тук е необходима база и за такава е приета /теоретично/ по-малката категория /независимо дали на практика това е най-правилното решение – би могло след евентуални други позадълбочени изследвания да се докаже, че разновидностите при куриозите са повече от самите куриози, но и тогава грешката, т.е. разликата в оценките ще бъде минимална. Отсъствието на такава база би обезсмислило и самото класифициране, т.е. оценките на всички ще бъдат еднакви – и на уникатите и на останалите, които са в значително по-големи количества, което вече е напълно неприемливо. В случая, съставителят е избрал – позволил си е да допусне по-малката грешка от двете възможни, защото точно определена /строго фиксирана/ оценка тук **НЕ СЪЩЕСТВУВА**.

Колкото до уникатите /отговор на въпроса – нали е възможно някои от тях да са уникати?/ – при ръчното препечатване всеки един отпечатък получен в резултат на този процес е своего рода уникат – поне що се отнася до мястото, на което е поставен /и се намира/ този отпечатък. Едва ли биха се намерили два еднакво омастилени отпечатъка, поставени на едно и също място върху две отделни пощенски марки от една и съща стойност. Тук доказателства не са необходими.

Според съставителя, необходимо е още едно уточнение, отнасящо се до разновидностите при п.м. на Южна България. Става дума за онези екземпляри, върху които освен цялостния отпечатък наблюдаваме и част от втори отпечатък /примерно още една страна от рамката – при препечатките лъвче в рамка/. Как би трябвало да се класифицират подобни отпечатъци и каква би могла да бъде оценката им? В “**КООП-КАТАЛОГ**” не се споменава за тях, в изследването на М. Малчев също. П. Караиванов през 30^{-те} и 40^{-те} години ги експертизира като двойни препечатки.

Правилно ли е подобно становище специално за този случай? Не биха ли станали прекалено много куриозите при п.м. на Южна България?

Обърната препечатка
тип II – оригинал

Обърната двойна препечатка
тип I – оригинал

Становище на съставителя – теоретично присъствието на един цялостен отпечатък от препечатка и един – дори и частичен /както е в случая/, върху същата п.м. се класифицира към двойните препечатки, т.е. към куриозите – това е грешка допусната при самото препечатване. Но точно в ТОЗИ СЛУЧАЙ /процесът на препечатването се извършва ръчно/, въпреки че има определено несъответствие с буквата на филателните канони /в действителност – не са известни публикации на тема как да се класифицират подобни ръчни отпечатъци нито от български специалисти или експерти, нито от техни колеги в чужбина, така че бихме могли да бъдем напълно спокойни и от тази гледна точка/, то по-правилно би било /става дума ТОЧНО за този случай/ те да бъдат класифицирани към разновидностите и то не към редките /обърнатите препечатки/, защото наличието на част от втори отпечатък не е чак толкова рядко явление. Пак според съставителя, на всеки 25-30 екз. се наблюдава по един подобен и съответно по един, при който върху отделна п.м. е излязъл само част от отпечатъка на препечатката. Останалата част от отпечатъка би могъл да се забележи върху съседна п.м. или върху бялото поле на п.л. /ако последните са в наличие/.

Разбираемо е, че такива отпечатъци са по-редки и затова би трябвало да се увеличи съответно и оценката им. Според съставителя, подобно увеличение не би трябвало да надхвърля 50-60% от стойността на съответната позиция в таблицата за оценка. Същото би трябвало да се отнася и за препечатките лъвче без рамка, но там процентът би могъл да стигне до 100, защото подобни екземпляри са значително по-редки, отколкото при препечатките с лъвче в рамка /поради по-малкия отпечатък/. Или – всичко се свежда до регламентирането.

Остана последният въпрос за разрешаване – има ли тройни препечатки от Южна България? Поради липса на друго становище тук ще бъде натрапено пак мнението на съставителя. А то е следното – няма или по-точно – не би могло да има докато не бъде отпечатана съответната публикация, подкрепена с необходимите копия на съответния материал /тройна препечатка/, задължително експертизирана от български експерт.

Защо съставителят е толкова категоричен в становището си?

По горе беше отбелязано, че П. Караиванов е експертизирал и запечатвал в съответните лични карти екземпляри с наличие на част от втори отпечатък като двойни препечатки. Първият български експерт е извършвал напълно добросъвестно и закономерно тази дейност, включително и що се касае до обяснителния текст в тези карти, придържайки се стриктно към буквата на филателния канон. Може би П. Караиванов не си е давал точна сметка /през 30-те години/, че по-този начин /въпреки неоспоримата автентичност на определението – двойна препечатка/ куриозите ще станат повече от необходимите и оценките им рязко ще се понижат /препечатките с част от втори отпечатък специално при лъвче в рамка са значителен брой и съвсем неправилно ще бъде да ги определяме като редкости, каквито са останалите куриози/. Освен това – би ли се намерил фила-

телист /и тогава и сега/, който би заплатил една и съща сума за препечатка с част от втори отпечатък /които са примерно 200 бр./ и за такава с два цели отпечатъка /които са примерно 2 или 5 бр./. Явно е, че такава класификация и съответна оценка са неприемливи. От друга страна – фактът, че П. Караиванов след 40^{-те} години не е запечатвал подобни екземпляри навежда на мисълта, че самият той е достигнал до подобно заключение – не си струва труда определени екземпляри, които не са редкости да се третират по този начин /препечатки с част от втори отпечатък и до днес се намират сравнително често в България, докато подобни, но с два цели отпечатъка са толкова редки, колкото да речем №15 /независимо А или Б/ от Източна Румелия.

Разсъждавайки пак в тази насока, съставителят не би могъл да не предположи, че П. Караиванов е определил навремето /30^{-те} и 40^{-те} години/ като тройни препечатки екземпляри с два цялостни отпечатъка и част от трети, т.е. двойни препечатки с част от трети отпечатък, което теоретично е напълно оправдано, но на практика обезценява подобна препечатка с три цели отпечатъка. В личната колекция на П. Караиванов /която съставителят е виждал и навремето и през 1999 г./ изобщо нямаше нито една тройна препечатка – имаше двойни, обърнати и какво ли още не – всичко каквото би желал в мечтите си всеки филателист, но тройна препечатка не присъстваше. Такава не се е появявала и на европейските търгове. Не може да не възникне въпрос – възможно ли е да съществуват тройни препечатки /и то не един или два броя, защото П. Караиванов ги отбелязва с една звезда, докато 5-пиастровите стойности от Южна България са посочени с две звезди/ и цели 60 г. никъде /доколкото е известно на съставителя/ да не се появи нито една от тях? Отговор – напълно е възможно, но никак не е сигурно, т.е. вероятността да съществуват препечатки с три цели отпечатъка е толкова минимална, че на практика е равна на нула.

Независимо от всичко написано до тук, екземплярите с два цялостни отпечатъка и част от трети са по всяка вероятност не по-малко редки от подобните с три цялостни отпечатъка, защото и такива не са се появявали през последните пет десетилетия, така че П. Караиванов не би могъл да бъде обвинен за каквато и да е неточност.

За какво става дума тогава? За нищо друго освен за определен регламент при класификацията на двойните препечатки, защото в противен случай тяхната оценка /ако приемем за двойни препечатки екземплярите с част от втори отпечатък/ Е НЕВЪЗМОЖНА /или поне не е по възможностите на съставителя/.

Между другото, ако действително съществуват тройни препечатки, то тяхната оценка /единствено възможната/ е –:–, независимо дали са отбелязани от П. Караиванов с една звезда и независимо от наличието им /което предстои да се докаже аргументирано по съответния общоприет начин, а не с обикновено споменаване, което на практика е без каквато и да е стойност за всеки сериозен филателист.

Основни различия в препечатките на Южна България

I. Различия между тип I и тип II “Лъвче без рамка”

Преди да се посочат различията между тип I и тип II необходимо е да се отбележат и запомнят добре приликите, които не би трябвало да се взимат под внимание при търсенето и установяването на различията.

Печатите “Лъвче без рамка” и от двата типа оставят РАЗМАЗАНИ отпечатъци. Цялостно излезлите с ясни и фини /тънки/ контури отпечатъци БЕЗ ИЗКЛЮЧЕНИЕ са фалшифицирани. Кръстовете върху коронките и при двата типа са разположени точно в средата ѝ, въпреки че и при коронките и при кръстовете има различия за които ще стане дума по-нататък. Всички екз. с изместени напред или назад кръстовете са подправени.

Оригиналният отпечатък от тип I е ПО-ЯСЕН и почти навсякъде е проявен цялостно. Контурите му изглеждат по-плътни /по-дебели/ с изключение линията на гърба над опашката и продължението ѝ, слизащо надолу /под нея/ по задната част на левия заден крак на лъвчето, които при тип II са по-удебелени. При тип I ноктите на задните лапи на лъвчето са по-къси и по-дебели /уплътнени/, а самият заден ляв крак е значително по-слаб /по-тънък и с по-малък бут по площ/, докато задните лапи /и двете/ са по-големи от тези при тип II, при които ноктите са сравнително по-дълги и по-остри.

При определянето на фалшификатите от тип I филателистите не трябва да се заблуждават само от наличието на четвърти пръст в предната лява лапа на лъвчето – този белег е взет под внимание от фалшификаторите, но за щастие, обикновено е експониран с по-дълги нокти, което недвусмислено говори за подправен печат.

Коронката при тип I изглежда леко повдигната в предната си част, но е с по-широка основа от тази при тип II, която лежи цялостно върху главата на лъвчето. Самата коронка при тип I е от три сегмента като средният е с пирамидална форма, докато при тип II средният сегмент е с острия ъгъл надолу /към главата/. Главата на лъвчето при тип II изглежда по-кръгла, докато при тип I е по-продълговата хоризонтално.

Гривата на лъвчето при тип I е видимо по-голяма /по-разлистена/ и пада почти вертикално надолу, докато при тип II прави вдлъбнатина в посока към гърба. Лъвчето тип II изглежда по-високо цялостно в сравнение с тип I, докато последното изглежда леко наклонено напред.

Опашките и при двата типа са от две почти успоредни линии, но при тип I обикновено са прекъснати в средната част на две места. Опашката при тип I изглежда по-малка, но с по-голям /по-дебел/ заден край /топуз/, който е и с по-голям овал и площ. Последният при тип II е по-малък /по площ/ и по-сплескан.

Съществуват поне още десетина по-големи или по-малки различия в двата типа, които няма да бъдат упоменати тук по известни причини – фалшифицирането на п.м. на Южна България продължава и в наши дни.

Изключително много са професионално изготвените фалшификати и от двата типа, но в повечето от случаите те са предимно с ясни контури и без разлив на мастило, което ги прави и по-лесно откриваеми. Обикновено мастилата на подправените отпечатъци са сравнително по-светли. Най-трудно откриваеми са турските фалшификати, които са с оригинални мастила върху оригинални източнорумелийски п.м.

Препечатките от тип II са много по-редки от тези от тип I. Според съставителя съотношението им е приблизително 1:4-5 /според М. Малчев това съотношение е 1:2/. П. Караиванов също определя препечатките тип II като значително

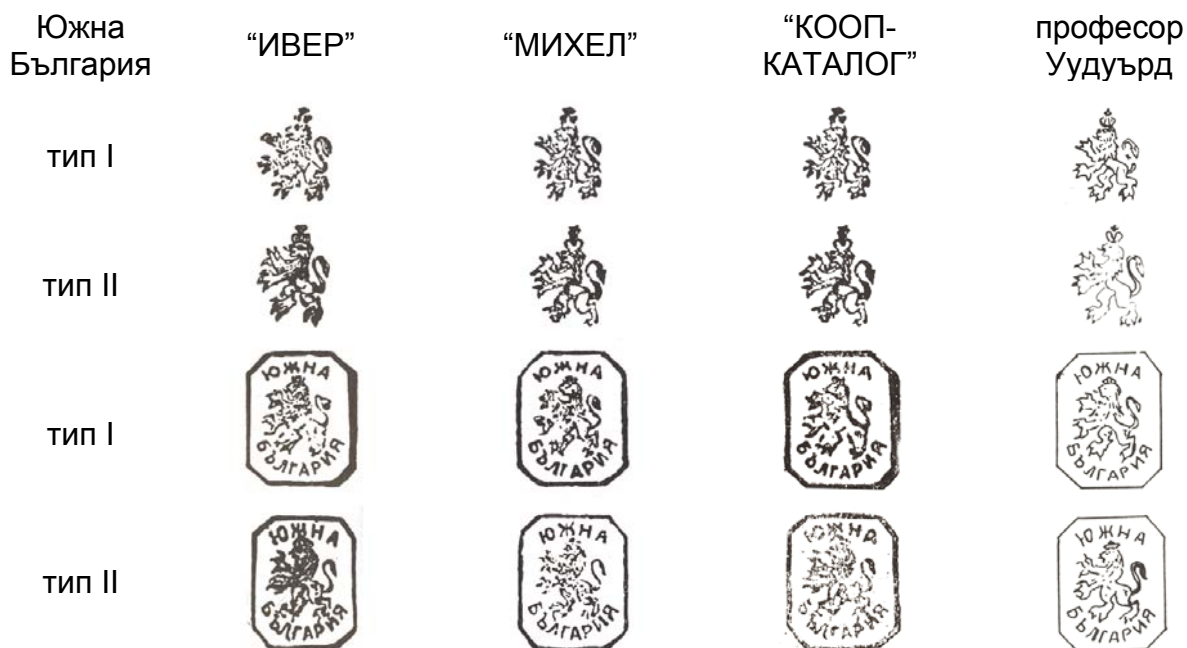
по-редки.

Днес, три десетилетия след кончината на П. Караиванов, няма жив експерт за п.м. на Южна България нито на Запад, нито на Север, а още по-малко на Изток. На Юг все още има един жив, но съставителят се съмнява дали все още е добре с очите – отдавна е прехвърлил 80-те.

Филателистите в никакъв случай не трябва да се заблуждават от посочените измерения на професор Х. Уудуърд, въпреки че и до днес неговият труд за п.м. на Южна България остава като един от най-добре списаните. Размерите, посочени от него, се срещат с цял милиметър разлика /в плюс/, което се наблюдава не само при по-силно омаститените отпечатъци, където това се дължи предимно на разлива на мастилото.

По принцип /би могло да се приеме като аксиома според съставителя/ точен размер на отпечатъка от подобен ръчен печат без опора /без рамка/ НЕ СЪЩЕСТВУВА, освен ако от този печат е направена професионално издържана и одобрена проба от чисто възпроизведен образец /мостра/. Доколкото е известно такива не са открити до днес.

За да се разсеят в по-голяма степен съмненията на все още неубедените в горното, съставителят се счита задължен да покаже нагледно кой и как вижда и определя типовете препечатки на Южна България.

А сега си извадете сами заключението като не изпускате предвид, че и двата печата са поставяни ръчно, неизвестно с лява или дясна ръка, неизвестно с каква сила, неизвестно под какъв ъгъл и т.н. и т.н. все още много неизвестни, които при всички случаи би трябвало да знаете или поне да се досетите за тях ...и накрая, ако някой все пак би могъл да определи кои от експонираните копия /16-те броя по-горе, които съставителят е преснимал от каталозите “ИВЕР”, “МИХЕЛ”, “КООП-КАТАЛОГ” и известния труд на професор Хърбърд Уудуърд – някои са увеличени, други намалени, за да станат всички с горе-долу еднакви размери/ са оригинални отпечатъци /или поне близо до тях и биха могли да “минат за оригинали” поне за набедените/, то съставителят ще му подари по една ДЕЙСТВИТЕЛНО ОРИГИНАЛНА п.м. от горните типове, експертизирана преди 50 и курсур години от Петко Караиванов с потвърдена експертиза от бащата на съставителя,

а по желание и от последния. Експертизата е БЕЗПЛАТНА.

II. Различия между тип I и тип II “Лъвче в рамка”

И тук първо ще обърнем внимание на приликите между тип I и тип II. Известните оригинални отпечатъци са само с плътно черно мастило. Всички червени, сини, сивочерни или с друг цвят мастило са подправени БЕЗ ИЗКЛЮЧЕНИЕ.

И двата типа лъвчета, заедно с надписа “ЮЖНА БЪЛГАРИЯ” са в осмоъгълни рамки с приблизително еднакви размери. Разбира се, не става дума за ТОЧНИ размери, защото въпреки опората /в случая рамката/ печатите са поставяни ръчно и контурите при някои оригинални отпечатъци показват различия големи от $\pm 0.20-0.30$ мм. Трябва да се знае, че всички отпечатъци /и от двата типа/ с много тънки рамки /под 0.5 мм/ и същевременно с цялостно излязло лъвче и надпис, но без разлив на мастило са подправени.

Различията между двата типа са значително повече отколкото при тези на “Лъвче без рамка”, но поради по-ясното им открояване /видимост/ са станали известни на фалшификаторите и последните в по-голяма или по-малка степен са ги възпроизвели. Трябва да се признае, че доста добре са си свършили “работата”, но и би трябвало да се добави, че при ръчно гравирани печата по първобитен начин, когато гравюрата е по-сложна /а тук случаят е точно такъв/ – рамка, фигура и надпис, то и най-добрият майстор-гравьор /независимо дали се казва Кеплер, Саж, Мушон, Науман или дори Зайцингер/ не е в състояние да възпроизведе точно копие на печата, още повече когато не разполага с оригинален и професионално изготвен проект. И като така, въпреки трудностите, ненабедените експерти успяват да открият единствения оригинал дори да е поставен в биндел със стотина фалшификати. Е, може би не е точно така ...и ненабедените правят грешки, че даже и съставителят не е застрахован от подобни, меко казано, излагации...

Въпреки всичко последният ще се постарее да опише най-специфичните различия /според него/, с които по-опитните филателисти биха могли /в случаи, че разполагат с по няколко оригинални препечатки и от двата типа/ да открият подправянията поне в четири от пет опита. Това едва ли е достатъчно – разпространените фалшиви п.м. на Южна България спрямо оригиналните са значително повече от 10:1, но упоритите в тази насока биха постигнали и близо 100% резултат, ако добре осмислят посочените тук различия от една страна и от друга – типичните белези присъщи на двата типа поотделно. При съпоставянето им и след последователното им изключване /един по един/ биха могли да бъдат сигурни, че няма да станат плячка на недобросъвестни търговци или на някои от небеизвестните европейски аукциони с иначе така благозвучните имена, които /както и първите/ са загрижени само за печалбите си. Разбираемо е, че този процес на квалификация ще им отнеме голяма част от свободното време, но който е решил да колекционира Източна Румелия и Южна България ще трябва да направи тази жертва. В противен случаи най-вероятно е да си хвърли парите на вятъра, защото, както беше споменато, след кончината на Петко Караиванов поне в три от известните посоки на земното кълбо НЯМА ЖИВ ЕКСПЕРТ на п.м. на упоменатата област.

Тип I – при тези препечатки ВИНАГИ трябва да се започне от надписите, защото подправянията на лъвчето са значително по-труднооткриваеми, поради това че при оригиналните отпечатъци самото лъвче е значително зацапано.

1. Частта “О” от буквата “Ю” в надписа “ЮЖНА” в оригиналния отпечатък е почти правилна окръжност леко “ударена” в петия час /дясната страна в долната й част, докато същата при тип II е с почти яйцевидна форма погледната обратно

– отдолу нагоре.

2. Буквата “Ж” е сравнително по-добре /по-симетрично/ изписана отколкото при тип II.

3. Буква “Н” също е по-добре изписана отколкото тази при тип II, при която дясната вертикална черта е леко вдлъбната навътре към хоризонталната съединителна линийка.

4. Буква “А” е с по-голямо прозорче отколкото при тип II.

5. При буква “Б” от надписа “БЪЛГАРИЯ” горната хоризонтална чертичка е малко по-дълга от тази при тип II и при повечето оригинални отпечатъци изглежда по-плътна /по-дебела/.

6. Буква “Ъ” при тип I изглежда по-ниска в сравнение и съпоставяне към буква “Б”, докато при тип II това различие не се забелязва.

7. Буква “Л” при тип I е видимо по-широка в най-горната си част и продължението на дясната и черта /страна/ нагоре образува остър ъгъл с продължението на вертикалната черта на буква “Г”. При тип II горната ѝ част е по-заострена, а долната ѝ страна и буква “Г” са привидно успоредни.

8. НАЙ-СИГУРЕН БЕЛЕГ, говорещ недвусмислено за подправяне е буква “Г” и при двата типа, независимо от това дали е разположена “точно” според описанието. При тип I двете съставлящи я чертички образуват ъгъл по-малък от 90°, докато при тип II този ъгъл е по-голям от 90°.

9. Буква “А” при тип I е с еднакви срани и стои почти хоризонтално спрямо основата на рамката, докато при тип II лявата ѝ страна е по-дълга и цялата буква е наклонена наляво.

10. Буква “Я” при тип I повече прилича на по-широка в горната си част буква “А”, докато при тип II тя е изписана видимо по-правилно.

В буквите “Р” и “И” също има различия, но съставителят ще ги остави за домашна работа на онези филателисти, които биха желали да постоянстват в изследването на п.м. на Южна България като по този начин повишат квалификацията си. За всички останали описанията в горните десет точки са напълно достатъчни. Необходимо е да се отбележи, че всички гореописани белези и различия се наблюдават добре само при цялостно излезли букви на надписа “ЮЖНА БЪЛГАРИЯ” без голям разлив на мастило. Не добре видимите или силно зацапани от омастиляването букви могат да заблудят.

Тип II – този тип безспорно е най-рядко срещания се, но в замяна на това фалшивите отпечатъци се откриват по-лесно обратно на твърденията на известни /и неизвестни/ изследователи и експерти, защото много по-бързо се достига до подправен белег или различие. Дори турските фалшификати /най-добре изготвените според съставителя/ не са отговорили на голяма част от изискванията на оригиналите, докато при тип I подправянията са почти неоткриваеми.

Понеже при тип I бяха разгледани надписите, което се отнася и за тип II, то тук няма да се повтаря и ще бъде изследвано само лъвчето, което е и най-трудно за идентификация поради това, че при малкото известни оригинали последното е чувствително зацапано, докато надписите се подправят значително по-лесно.

1. Лъвчето при тип II е короновано и с плътен съразмерен кръст, състоящ се от два ЕДНАКВИ елемента, които разполовяват коронката на две РАВНИ части. При тип I кръстът е НЕВИДИМ. Възможно е гравьорът да го е загатнал в горната част на коронката, но за това може само да се гадае. По-приемливо е предположението, че в бързината е бил забравен. И двата печата са изработени от един и същ гравьор, поради което би трябвало да отпадне другото предположение, че гравьорът не е бил достатъчно вярващ. Но знае ли се това, което никои

не знае?

2. Лъвската глава при тип II е по-продълговата хоризонтално, докато при тип I е по-кръгла и носът /върхът на горната част на горната челюст/ по-малко издаден.

3. Гривата при тип II е по-гъста /плътна/, неразперена и прибрана около и надолу от врата, докато при тип I е по-развята и се спуска почти вертикално надолу по посока на гърба.

4. Самото лъвче при тип II изглежда по-изправено, докато при тип I създава илюзия, че е леко приклекло.

5. Краят на опашката му при тип II е сплескан, с форма на стрела, докато при тип I този край /топузът/ е капкообразен с продълговата форма.

6. Предните лапи при тип II са по-високо разположени, отколкото при тип I и разстоянието между третия отгоре надолу пръст на лявата предна лапа и буква "Б" от надписа "БЪЛГАРИЯ" е почти двойно по-голямо, отколкото при тип I и обратното – разстоянието между най-горния пръст на дясната лапа и буква "Ю" от надписа "ЮЖНА" при тип I е по-голямо.

7. При тип II ноктите на дясната предна лапа са по-дълги от тези при тип I, докато ноктите на лявата предна лапа са по-къси.

Различията в долните крайници между двата типа ще бъдат оставени за домашна работа на желаещите да се посветят на експертната дейност. Да се надяваме, че такива ще се намерят и не след дълго време ще съумеят да нанесат корекции и в описанията на съставителя като същевременно ги и поразширят в допустими граници.

Днес е изключително трудно да се намерят /и закупят/ оригинални препечатки тип II. За последното десетилетие съставителят е успял да закупи САМО два броя от 5 и 10 пари изд. 1884 г. – най-евтините.

Препечатките тип II "Лъвче в рамка" /оригиналните, не подправените, които са много повече от тези при тип I/ са изключително редки. Подобно беше положението и при тип II "Лъвче без рамка". На какво би могло да се дължи това? На некадърността или на липсата на експерти? Едва ли. Тогава каква би могла да бъде причината. Не би ли трябвало двама души, подпечатващи с по един печат, работещи ЕДНОВРЕМЕННО, защото на един човек би му било необходимо двойно повече време, а се е бързало, за едно и също време /т.е. докато свърши количеството п.м. определено за преработване/ да преработят горе-долу по еднакво количество п.м.? На пръв поглед така би трябвало да стане, но явно не се е получило. Защо? Отговорът на този въпрос е от ИЗКЛЮЧИТЕЛНА важност. Бихме си обяснили защо и как се получило така, че с препечатката "Лъвче без рамка" се е работило с две мастила, защо и там тип II се среща много по-рядко, защо 5-пиастровата стойност не е известна с препечатка тип II и още много работи, които в определена степен със сигурност важат и за препечатките R.O.

Ето и една хипотеза на съставителя, която, ако не би могла да бъде доказана, то още по-малко би могла да бъде и отхвърлена.

Гравьорът е изготвил първия печат – тип I. На един що-годе сравнително добър гравьор /а този едва ли е влизал в числото на добрите/ навремето биха му били необходими около 4-5 часа за подобна изработка. Понеже се е бързало – и то много, веднага след изготвянето на печата тип I се е започнала работа с него по преработването на определеното количество п.м., предназначени за пускане в употреба в най-кратък срок. Пак по същата причина – бързането, печатът не е бил върнат, за да му бъде поставено кръстче над коронката, а това едва ли е било възможно за кратко време. По всяка вероятност е направена забележка на гравьора при втория печат тази грешка да не се допуска и съответно

при тип II е поставено кръстчето и цялата коронка е коригирана, която при тип I по-скоро прилича на сплескана готварска шапка. Докато е продължавало изготвянето на втория печат с първия се е работило и то усилено. След известно време, когато вторият печат е бил готов да влезе в действие, то количеството п.м. определено за преработване е било чувствително намаляло, а след влизането му в работа двата печата са довършили остатъка от това количество и по този начин печатът тип II е препечатал няколкократно по-малко количество п.м.

Трудно би могло да се намери друго обяснение, което да даде задоволителен отговор на въпросите – защо и при препечатките “Лъвче без рамка” тип II е значително по-рядко срещащ се, защо е употребено и синьо и черно мастило и т.н.

При “Лъвче в рамка” съотношението на тип I към тип II е около 8-10:1 според съставителя. Малко вероятно е в чужбина препечатките от тип II да са повече. Има и друго обяснение, но то е по-валидно за препечатките R.O. и по тази причина няма да хабим повече хартия засега.

Вече няколко десетилетия съставителят се сблъсква с определени понятия, добили гражданственост на Запад /поради “откритието” им от западните тесни специалисти/, а може да се каже вече и у нас – по причина на неконтролируемостта, безогледно и безотговорно копиране от набедени изследователи и още по-набедени съставители на каталози.

Поради това че съставителят е станал може би досаден с “нравоученията” си на филателни теми, тук ще се спрем само на един пример, който е показателен, пак според последния.

Става дума за фалшификатите изобщо / и за частично подправените п.м. и за изцяло и професионално изготвените такива, независимо дали са с препечатки или без/. Според уважавания не само от съставителя каталог “МИХЕЛ” би трябвало да разграничаваме фалшификатите на такива във вреда на колекционерите и онаквива във вреда на пощенските служби.

Защо и кому е нужно подобно разграничаване? Да не би фалшификатите, които са във вреда на пощенските служби /респективно държавата и по-точно – фиска/ да са в полза /т.е. да не са във вреда/ на колекционерите и всички други, които влагат средства в тях? Да не би излъганият и измамен колекционер и др. да не са част и то основна от тази държава? Да не би фискът да се пълни от джоба на Светия Дух, а не от джоба на същия този колекционер? Да не би, да не би...?

От друга страна да не би фалшификатите в ущърб на колекционерите да не засягат интересите на същата държава, фиск и т.н. /става дума за ПРАВОВА държава, не за нашата пародия/? Да не би нарушаването на интересите, благосъстоянието и моралните устои на гореупоменатите пак поради тези фалшификати да не засягат пряко държавата и по-точно нейните институции, които безотказно трябва да пазят и защитават същите тези интереси, на същите тези колекционери и др. от чиито данъци се поддържат тези институции, а и самата държава? И още много, много, много ДА НЕ БИ ...?

Фалшификатът, независимо какъв е по произход, ВИНАГИ и ПРЕДИ ВСИЧКО е във вреда на обикновения колекционер, а оттам във вреда на цялото общество, чиято съставна част е същия този колекционер ... и като следствие – в ущърб на самата държава. Всичко това е неразривно свързано и изобщо не би могло, а и не трябва да бъде разграничавано. Една материална вреда, нанесена на държавата /да не говорим за последствията и върху моралните устои на обществото/ ВИНАГИ и ПРИ ВСИЧКИ СЛУЧАИ рефлектира върху гражданите на тази държава и разбираемо – същото и със същата сила важи, когато материал-

ната вреда е нанесена на гражданите, които са основната част на обществото на тази държава.

Не е ли ясно за какво става дума?

Крайно време е да спрем с това безогледно копиране, подражателство и т.п. Българската филателия, българските филателисти, българските каталози и всичко БЪЛГАРСКО ще бъдат уважавани САМО когато са БЪЛГАРСКИ. Почнем ли да пишем не на кирилица, почнем ли да говорим не на български, почнем ли да ...още много неща, то в най-добрия случаи ще се превърнем в слугински придатък /и персонално и като държава/ към някой, който едва ли е по-достоеен от нас – БЪЛГАРИТЕ и процесът ще е НЕОБРАТИМ. Струва си да се замислим върху това поне ние – обикновените граждани, защото голяма част от нашите държавни мъже /и красиви жени/ едва ли ще се напънат да го осмислят или поне досега няма такива признаци.

Уточнения, отнасящи се до паричната единица, употребявана в автономната област Източна Румелия

След края на Руско-турската война от 1877-78 г. и несправедливия Берлински договор от 1.VII. с. г. в новосъздадената автономна област – т.н. Източна Румелия, продължават да бъдат в обращение паричните знаци на Отоманската империя с техните наименования.

Политическият и икономически упадък по това време се задълбочава не само поради неуспешния край на войната /за Турция/, но и заради невъзможността на тогавашните й управници да се нагодят /или по-точно – да приспособят огромната и затворена многонационална феодална държава/ към новосъздаващите се капиталистически отношения, утвърждаващи се из цяла Европа. Дори изостаналата Руска империя, след отмяната на “крепостното право” в последното десетилетие, започва с по-бързи темпове да догонва водещите в това отношение държави.

Краткото съществуване на Санстефанска България /едва 120 дни/ не дава никаква възможност за изменение на паричната единица, установена от турския султан Мурад IV още през XVII век /около 1625 г./ – парá /сребърна монета – първоначално сечена с тегло около 1.10 грама сребро от висока проба/. До 1876 г. 40 парí са равни на 1 грош. 100 гроша – равни на една турска лира. През 1876 г. се възприема наименованието пиастър вместо грош с оставащото също подразделение пара.

1 пиастър = 40 парí /1 грош/, 100 пиáстри = 1 турска лира.

Петко Караиванов употребява навсякъде 5, 10 или 20 парí, а М. Малчев – 5, 10 и 20 парá. Първият изписва 2 и 5 пиастри, докато вторият – 2 и 5 пиастра. Поради недостатъчната компетентност на съставителя по въпроса тук са възприети наименованията от първия. В записките си, бащата на съставителя навсякъде си служи само със съкращения п. /за парá, парí/ и пс. /за пиáстрите/. В. Караиванов в книжка 10/11 от 1993 г. на “Филателен преглед” е приел съкращенията – па. за пара /и/ и пиа. – за пиастрите. За да не внася допълнително объркване и неточности, съставителят е приел съкращенията на баща си, които му изглеждат по-сбити. Разбира се, това не е проблем от някаква особена важност за този каталог, а и дори някои да го възприемат за такъв, то ще се намерят по-компетентни от пишещия и ще го разрешат.

В документите от онова време, с които разполага съставителят, навсякъде е отбелязано грош /а/ – никъде не се среща думата пиастър. Би могло да се предположи, че последната не е имала достатъчно време да добие “гражданст-

веност” поне до 1880 г. До Освобождението /а може би и след това – за определен период/ турската лира е била известна и с наименованието жълтица /и в Княжеството и в Източна Румелия/.

Сравнение между някои европейски валути, българският лев и турската лира /златни монети/ към 1885 г.

1 английска лира = 7.988 грама злато 22 карата

20 белгийски франка = 6.45 грама злато 21.65 карата

20 италиански лири = 6.45 грама злато 21.65 карата

20 френски франка = 6.45 грама злато 21.65 карата

20 български лева = 6.45 грама злато 21.65 карата

1 турска лира = 7.216 грама злато 22 карата

1 турска лира = 100 пиастри /гроша/ = 4000 пари $\approx$ 22.80 лв.

откъдето 1 пиастър $\approx$ 22.8 стотинки, 5 пиастри $\approx$ 1.14 лв.

откъдето 1 лв. $\approx$ 175 пари, 1 ст. $\approx$ 1.75 пари, 1 пара $\approx$ 0.57 ст.

Ако приемем аматьорските сметки на съставителя за приблизително точни, то ще установим, че за да се облепи един плик с 5 пиастрова стойност, последният би трябвало да тежи около 150 грама за областта или наполовина за чужбина. Съществува и възможността да е с по-малка тежест, но тогава би трябвало да бъде с някаква обявена /застрахована/ стойност /пари, ценни книжа/. Доколкото е известно, подобни пликове не са открити. Съвременници /на онова време/ твърдят, че са виждали 5-пиастрови стойности върху общински документи /не пощенски/, но един Господ знае дали това отговаря на истината. Така или иначе, но действително пътувал по пощата материал с тази стойност до днес не е известен. Въпреки това се срещат 5-пиастрови стойности, които са клеймовани /унищожени и измити/ или дори на отрез. Прави впечатление, че подобни клеймовани екземпляри са в повечето случаи с повредено назъбване /покъси, или липсващи зъбци/ или с протривания, охлузвания и др., които ги правят непривлекателни за колекционерите. Печатите върху тях са обикновено неми, а в редките случаи, когато са кръгови – последните са зацапани и нечетливи, което недвусмислено говори за нарочно подпечатване, т.е. по всичко личи, че некачествени /негодни за колекция/ екземпляри са клеймовани с комерческа цел. Фрахтове или други пощенски документи с тази стойност също не са известни. Разбираемо е, че всякакви “уверения, виждания” и др. от този род, отнасящи се до употребата на 5-пиастровите стойности, независимо от кой и как са изказани /публикувани/, не са достатъчни за който и да е сериозен филателист, за да се убеди в тяхната употреба по предназначение. Последната би могла да се докаже единствено и само след откриването на плик или материал облепен с 5 пиастри, действително пътувал по пощата, подпечатан със съответните печати /кръгови с четливи датни указатели/ на станцията-изпращач и тази – получател. Безспорно е, че подобен материал задължително би трябвало да бъде експертизиран и то най-малко от двама независими експерти.

ТРАКИЯ

Наименованието Тракия в никакъв случай не би трябвало да се възприема като такова на държава. Такава през ХХ век не е известна. Неправилно би било и отъждествяването на историческото с географското понятие Тракия. Първото е много обширно. Според историците древните траки /тракийски племена/ са населявали поне половината от Балканския полуостров. Това са земите на юг от долното течение на река Дунав, граничещи на изток с Черно море, обхващащи на запад части от днешна Сърбия /до Белград/, включващи Косово и Македония /до р. Вардар/ и завършващи на юг до Егейско /или Бяло/ море. Това е сравнително голяма площ /около 200000 км²/ като половината от нея /североизточната и централната ѝ част/ представлява /включва/ днешна България в цялост. Географското понятие е значително по-малко /ограничено/ и обхваща само Горнотракийската низина /в България/, Източна Тракия /в Турция/ и Западна Тракия /в Гърция/. Това е площ около 50000 км², разположена в югоизточната част на Балканския полуостров.

Названието Тракия се споменава още в Омировия епос. Едва от VII век от н.е. има исторически сведения за заселване на славянски племена в Тракия. Дотогава земите на юг от Стара планина са се владеели от римляните и са наименовани от тях като провинция Тракия, която от края на IV в. е в пределите на Източната римска империя – Византия. Земите на север от Стара планина още от началото на н.е. са били владение на римляните и наричани от тях провинция Мизия.

Преди римляните Тракия е завоювана последователно от Филип II Македонски /около 342 г. пр. н.е./, след което келтите установяват в нея свое царство /278-218 г. пр. н.е./.

Според историци и археолози още през VII в. пр. н.е. древните гърци основават колонии по крайморските граници на Тракия. И до днес продължават археологическите проучвания и разкрития свързани с битата и културата на траките. Все още със сигурност не би могло да се определи откога точно траките са се заселили по “нашите” земи.

В по-новата история големи части от Тракия влизат в Първото и Второто българско царство. През последните 100 г. в определени малки периоди т.н. Беломорска Тракия /земите на юг от Родопите между теченията на реките Струма и Марица/ също е влизала в територията на Третото българско царство.

Тук ще бъдат разгледани някои п.м. от периода 1913-20 г., които са били в употреба по това време. Или по-точно – само тези п.м., за които съставителят е убеден или се разполага с документални доказателства относно официалния характер на изданията.

Гръцките препечатки “Комотини”, “Кавала”, “Гюмюрджина”, “Дедеагач” и някои други от 1913 г. няма да бъдат разгледани в този каталог поради отсъствието на каквито и да е документи доказващи официалният им характер.

Според съставителя това са частни издания и въпреки ограничените тиражи последните са с относителна филателна стойност.

След приключването на т.н. I-ва балканска война 1912-13 г. /за България тази война е ОСВОБОДИТЕЛНА – няма по-точно наименование/ с подписването на Лондонския мирен договор от 17 май 1913 г., за югоизточна граница на България е определена линията Енос-Мидия. В пределите на държавата влиза и Беломорска Тракия. Почти всички територии с население предимно от български произход в Македония са вече в границите на Царство България. Това статукво е твърде идеално, за да се окаже трайно. То просъществува /бива признато/ ед-

ва 30 дни. Фаталната грешка на Цар Фердинанд I и група военни и политици около него слага край на идилията. На 16 юни 1913 г. България напада Сърбия и Гърция, на 27 Румъния, а на 30 с. м. и Турция като по този начин слага началото на т.н. II-а балканска война /много по-точно е наименованието Междусъюзническа/, която завършва с катастрофа за България.

След мирния договор, подписан в Букурещ на 28 юли 1913 г. България излиза разпокъсана /без Вардарска Македония, Южна и югоизточна Македония, без Южна Добруджа и др./. Оставена ѝ е част от Беломорска Тракия /Западна Тракия с градовете Ксанти, Софлу, Гюмюрджина и Дедеагач/, която впоследствие ѝ е отнета окончателно.

В тази част на Беломорска Тракия през октомври 1913 г. местното турско население прави опит за установяване на автономно управление в областта. Според М. Малчев* за единствени п.м. /таксови знаци върху пощенски пликове/ с официален характер биха могли да бъдат признати само отпечатъците от 1 и 2 пиастри, за които /пак според него/ е известно разпореждане от автономното управление на турските въстаници в Гюмюрджина от 10 октомври 1913 г.

1913, 11 октомври; Таксови знаци на автономното упр. в гр. Гюмюрджина; ръчен печат върху пощенски пликове

№1

№2

□№1 – 1 пиастър светлопрускосиня

□№2 – 2 пиастри синкавовиолетова

Размери на рамката при №1 – 23.50x37.50 мм, при №2 – 23.00x 37.00 мм.

Букви и цифри с неравномерен шрифт.

Таксовите знаци са отпечатани ръчно в горния десен ъгъл на пощенските пликове като цветовете и отпечатъците са специфични /предвид ръчното изпълнение в един къс период/ и на практика трудно се различават от множеството фалшификати, известни от периода след I-та световна война.

№	(*) [⊙]	⊙ [⊙]	⊙	□(*) [⊙]	□ [⊙]	✉ [⊙]
1	100.–	130.–	30.–	250.–	400.–	–:–
2	100.–	150.–	30.–	300.–	500.–	–:–

* В "КООП-КАТАЛОГ" частта "Българска Тракия" е списана от Г. Ноков с корекции от П. Караиванов, които са на друго становище. В тази част М. Малчев участва само в "Междусъюзническа окупация" /препечатките "THRACE INTERALLIEE"/. Съставителят се е доверил на М. Малчев поради обстоятелството, че последният е бил офицер от действащата армия, и участник в събитията. /б.с./

Колонка ⊙ се отнася само за експертизирани екземпляри, подпечатани с негативни клейма със сивочерно /или черно – матово без гланц/ мастило от пощенските станции на Гюмюрджина, Ксанти, Дедеагач и Софлу. Всички останали се оценяват според колонка ⊗.

Поради военновременната обстановка в областта пликите с отпечатани таксови знаци не са могли да пътуват извън границите ѝ. Всички подобни, независимо от автентичността на таксовите знаци и съпровождащите ги клейма са подправени – нарочно правени или за услуга на филателисти в по-късен период, когато е станало и подпечатването. Оценяват се според колонка ⊙, ако негативните печати върху таксовите знаци са оригинални. Действително пътувалите по пощата материали в областта би трябвало да притежават и датни клейма /кръгови турски/ с датни указатели до 3 ноември 1913 г. М. Малчев твърди, че са били в употреба само 24 дни. Пак според него до 1930 г. са били известни помалко от 10 плика, действително пътували вътре в областта, няколко десетки пликите, но не пътували по пощата и около стотина екземпляра от №1 и №2 /неподпечатани/, изрязани от пликите.

Необходимо е да се знае, че отпечатъците на №1 и №2 се различават не само по цвета и цифровото обозначение на стойностите “1” и “2” Съществуват добре видими различия в оформянето на орнаментите и най-вече в разстоянието между отделните цифри при “1913”. При №1 разстоянието между четирите цифри е еднакво, докато при №2 разстоянието между първите две /1 и 9/ е помалко, отколкото между останалите.

През последните десетилетия са разпространени значителен брой фалшификати, изработени на цветен ксерокс върху бяла хартия.

Оригиналните отпечатъци №1 и №2 /тези върху пликите/ са само върху качествена добре пресована хартия с дебелина 0.065 – 0.068 мм със специфичен кремав цвят. Освен това хартията е линирана, наподобяващо воден знак I, но без вълнообразните линии и четирите букви Э З Г Б. Върху оригиналната хартия хоризонталните линии са 13 в 2 см. Пресичащите ги перпендикулярно пошироки и бели прави линии са разположени през 25.4 мм. Този “воден знак” е разположен под ъгъл около 45° върху отпечатъците, което се дължи на сгъването на листа, образуващ пощенския плик.

От гореказаното се вижда, че подправянето е изключително трудно, но все пак възможно и по тази причина експертизата е задължителна.

1913, 13 октомври; Таксови знаци на автономното управление в гр. Гюмюрджина; ръчен печат подобен на №1 и №2 с умалени размери.

Според М. Малчев това второ издание, включващо две нови стойности /10 и 20 пари/ освен пиастровата, не би трябвало да се приеме за официално по следните причини:

1. Липса на разпореждане за стойностите 10 и 20 пари.
2. Дори да се приеме, че пиастровата стойност /третата в случая/ се явява като допечатана, то защо е било необходимо да се променя цвета ѝ?
3. Докато №1 и №2 със сигурност са били необходими за затворените писма, което е видно от пощенските пликите с техните отпечатъци, то стойностите 10 и 20 пари биха могли да бъдат употребени предимно върху вестници и печатни произведения /възможно е и за отворени писма както и за различни пощенски разписки и документи – б.с./ Няма известно печатно произведение или какъвто и да е друг материал с отпечатък от тези стойности редовно пътувал по пощата.
4. Известните /става дума за приетите като “оригинални”/ отпечатъци от 10 и 20 пари са само върху един вид хартия, което категорично изключва пред-

положението, че са използвани за вестници или др. Отпечатването на вестниците тогава е ставало на по-дебела хартия – около 0.070 мм. Освен това цветът на вестникарската хартия е със сив или кремав оттенък докато хартията на 10 и 20 пари е млечно бяла /в интерес на истината стойността 1 пиастър – по-точно отпечатъка ѝ/ е върху по-дебела хартия – около 0.080 мм с леко кремав оттенък подобна или идентична на вестникарската – б.с./.

В записките си М. Малчев изказва предположение, че това “второ издание” по всяка вероятност е изфабрикувано от някой съобразителен търговец-филателист, който е съумял да припечели значителна сума от добре пресметнатата наивност на филателистите.

Препрочитайки днес /за кой ли път/ тези записки съставителят безусловно се съгласява с горното, но ...има едно смущаващо обстоятелство, което засега няма приемливо обяснение и което авторът на записките НЕ БИ МОГЪЛ ДА НЕ ЗАБЕЛЕЖИ, но все таки го премълчава.

За какво става дума?

При внимателно разглеждане надписите на първото и второто издание не би могло да не направи впечатление калиграфическото изписване на буквите във всички надписи. Личи от почерка, че това е дело на ЕДИН и СЪЩ гравьор, значително израснал в това поприще, изработил и петте печата. Ако това в действителност е така /съставителят би се отказал изобщо от заниманията си с филателния стига някой да оспори и докаже противно становище на горното/, то възможно ли е един и същ гравьор да изработи официалните печати и същевременно /само след два дни/ да изпълни друга поръчка за подобни, но ... вече частна? Не биха ли му потърсили отговорност тези, които са му възложили първата поръчка – нали тук става дума за частно отпечатване на таксови знаци, наподобяващи официалното издание? Не е ли това деяние в ущърб на финансовите интереси на автономното управление?

Едва ли М. Малчев би могъл да отговори на тези въпроси. Днес това не е и толкова важно. Лошото е, че понастоящем никой не е в състояние да даде задоволителен отговор – такъв, който да убеди съвременните филателисти относно идентификацията на второто издание – ОФИЦИАЛНО или ЧАСТНО е то. Още по-лошо е, че и съставителят няма отговор на въпросите, които сам поставя? Е, може би не е точно така – има някакъв отговор, но едва ли сериозните филателисти биха го приели. А и как да го приемат, когато даващият този отговор сам не е убеден в него.

Отговорът е единствено възможния, който логиката на анализа би допуснала – гравьорът е освен изпълнител на поръчката, но и неин подател. Що се касае до това, какъв е реалният процент за подобна възможност, то тук отговорът е – по-малък от едно на хиляда. В онези размирни времена, при подобна революционна обстановка /това си е все пак въоръжено въстание срещу властта/ когато за далеч по-дребно провинение човек получава куршум, и то от набързо скалъпен военен трибунал, че дори и без него – едва ли някой би си позволил подобно деяние. Дори и неграмотен селски пъдар би установил автора на второто издание само щом погледне таксовите знаци. Явно е, че този отговор е неприемлив дори и за набедените. Разбира се, съставителят има отговор на въпроса и последният е вече с много голям процент възможност да се доближи до истината – в края на краищата не е ли възможно местното турско население да си има своя Александър Рихтер? Възможно е, че и още как! Не един, а няколко Рихтер-овци!! Доказателство за това са всички, упоменати вече препечатки – “Комотини”, “Кавала”, “Дедеагач” и др. от този период, които са далеч по-съмнителни от това второ издание и които и до днес са каталогирани не само в

“Михел”. Какво би попречило на същия този гравьор след края на войната да изфабрикува не само това второ издание? Нищо и никой. А и не би могла да му се търси отговорност?! Автономно управление на Гюмюрджина вече не съществува, никога и от никой не е било признавано, така че и неговата юрисдикция /ако изобщо е имало такава/ ни би била в състояние да преследва когото и да било, още по-малко за нещо извършено в период, когато същата тази юрисдикция НЕ СЪЩЕСТВУВА. Това не е силогизъм. Това си е самата истина и ако някой би могъл да я опровергае, то нека се обади на съставителя. Последният ще му подари пълна колекция “ТРАКИЯ” – всичко съществуващо и несъществуващо /включая най-редките препечатки/.

Защо чак сега съставителят повдига подобни въпроси? Защо тези и др. от този род не са повдигнати примерно през 30^{-те} години на миналия век? Да не би тогава да е нямало филателисти, експерти или обикновени анализатори /не става дума за ерудити във филателната област като М. Малчев и др. от неговия ранг/? Имало е, а и днес ги има и утре, че и винаги! Белята не е в тяхното отсъствие или присъствие. Белята е била и винаги ще бъде в съзнанието. За какво става дума?

Петко Караиванов до смъртта си не признаваше тези издания с отпечатаните таксови знаци, въпреки че беше оторизиран експерт на пощенските марки на България, Източна Румелия, Южна България и Тракия. Би ли могъл някой да представи таксов знак от тези две издания, експертизиран от П. Караиванов и носещ личния му печат на обратната страна?? Тези две издания не присъстват и в “Албум”-а му от 1933 г. По неизвестни за съставителя причини П. Караиванов признаваше само изданието с препечатки върху оригиналните български п.м. от изданието 1911 г. – “Изгледи и портрети”. Д-р Стоянов до смъртта си също не признаваше, което и да е от тези “тракийски” издания – така ги и наричаше подигравателно. М. Малчев признаваше само препечатките върху изданието от 1911 г. /подобно на П. Караиванов – видно от “КООП-КАТАЛОГ”/ и първото издание на таксовите знаци. П. Караиванов и Г. Ноков обаче са се наложили и това таксово издание не е било каталогизирано. Мнозинството от нашите изявени филателисти от първата половина на миналия век изобщо не са признавали “тракийските” издания от 1913 г., независимо дали са били с гръцки или турски препечатки. Съставителят отдава тази тяхна “неприязън” към подобни издания на силно развитото им чувство за патриотизъм и нежеланието им да се примирят с последиците от Междусъюзническата война и статуквото на България след края на I-та световна война. Почти всички са взели дейно участие в тези войни и отношението им е разбираемо и напълно оправдано според съставителя. Тук не става дума за проповеди или за величието на някаква си “Велика България”. Тук става дума единствено и САМО за БЪЛГАРСКИТЕ НАЦИОНАЛНИ ИНТЕРЕСИ така грубо потъпквани вече шесто десетилетие както от т.н. Велики сили така и от наши /“Коминтерн”-овски или про-Запад-ни/ родоотстъпници. Днес едва ли някой народен представител би могъл да даде и обоснове издържана формулировка на понятието НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ. Не е за учудване! По-скоро е срамно и уничително! А и каква ли концепция биха могли да прокламират, когато изобщо не са наясно с предшестващото го винаги понятие – БЪЛГАРСКИ НАЦИОНАЛНИ ИНТЕРЕСИ. Бихме ли могли да искаме от управляващите ни да отстояват и защищават нещо, което самите те не знаят какво е?! Явно е, че сме сбъркали адреса. Вината пак е наша!

Но да се върнем на филателната тема, която е далеч-далеч по-разбираема дори и за набедените, независимо дали са политици или не.

- №3 – 10 пари аленочервена
- №4 – 20 пари сивоултрамаринена /по-светла от №1/
- №5 – 1 пиастър пурпурновиолетова /по-ярка от №2/

Първите две стойности са с размери на рамките 19.5x30 мм, а пиастровата стойност – 20x30 мм. Хартията на малките стойности е бяла, по-тънка – 0.055мм, а на голямата по-дебела – около 0.080⁺ мм и е по-добре пресована. И при това издание се наблюдават различия в орнаментите. При първата и втората стойност те са почти еднакви, докато при третата различията са видимо големи. Съществуват и подобни различия в разстоянията между отделните цифри при “1913”. При №4 и №5 последните са еднакви, а при №3 разстоянието между “1” и “9” /първите две цифри/ е по-малко. Има и други забележими разлики, които се дължат на ръчната изработка на печатите.

В колекцията на М. Малчев бяха открити по 3 бр. от първите две стойности и 2 бр. от пиастровата. И осемте екземпляра бяха неупотребявани и напълно отговаряха на горното описание. Не бе открит плик, вестник или какъвто и да е друг материал, редовно пътувал по пощата.

№	(*) _⊙	⊙ _⊙	⊙	□(*) _⊙	□ _{⊙⊙}	✉ _⊙
3	25.–	30.–	10.–	80.–	100.–	–:–
4	25.–	30.–	10.–	80.–	100.–	–:–
5	50.–	70.–	20.–	150.–	200.–	–:–

Ако приемем, че това издание е официално*, то и тук трябва да се отбележи, че съществуват множество фалшификати и по тази причина експертизата пак се явява задължителна.

Тиражите на таксовите знаци /№1, №2, №3, №4 и №5/ не биха могли да бъдат известни, но при всички случаи са много ограничени предвид краткотрайната употреба /ако изобщо е имало такава/.

* Въпреки всичко изписано по-горе съставителят и до ден днешен не е убеден в официалния произход на второто издание. Но точно по тази причина, че не е убеден и в противното, то той се смята за задължен да го каталогира. Необходими са и други становища. /б.с./

Все пак, за да се даде възможност на ползвателите на каталога да си изградят лично становище по въпросите относно гръцките препечатки от 1913 г. върху български пощенски марки, съставителят ще се постарее да изложи накратко позицията на М. Малчев и своето лично убеждение по тази парлива тема. И нека, след внимателен прочит и осмисляне, българските филателисти /тук в никакъв случай не става дума за гръцките или германските ни колеги по хоби, които имат излишни средства за ловещи околото ментета/ сами да преценят дали трябва да колекционират тези издания.

Единствената поредица, за която е известна не само датата на “пускането” ѝ в употреба, но също така и “точните” тиражи, е тази с препечатката “ДЕДЕАГАЧ”. Като се казва “известни” би трябвало да се уточни, че и тук става дума за не чак толкова известни*, защото сведенията за тази дата и тиражите се базират на устните изявления на един книжар /може и да е бил рода на А. Рихтер/ и един пощенски служител /не бихме могли да изключим предположението, че е бил баджанак на колегата си от Русе, подпечатвал т.н. “Русенски такси”/ от Дедеагач, според които така препечатаните български пощенски марки са били в употреба от 24 юли до 1 октомври 1913 г., т.е. до деня на напускането на Дедеагач от гръците. Според записките на М. Малчев книжарят е предоставил в пощенската станция по опис общо 5249 български пощенски марки от 1, 2, 5, 10 и 25 ст. от изданието “Изгледи и портрети” 1911 г., които са били препечатани с триредова препечатка “ΕΛΛΗΝΙΚΗ” /първи ред/, “ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ” /втори ред/ и “ΔΕΔΕΑΓΑΤΣ” /трети ред/, на български – “ГРЪЦКО * УПРАВЛЕНИЕ * ДЕДЕАГАЧ”. Препечатката е хоризонтална. Под нея в два реда са препечатани новите номинални стойности 5, 10, 25, 50 лепта и 1 драхма съответно върху №82, №86, №85, №83 и №88 /1, 10, 5, 2 и 25 ст. от изданието “Изгледи и портрети” 1911 г./ . Препечатките върху 1 и 25 ст. са с тъмнокарминено мастило, а тези върху 2, 5 и 10 ст. с черносиньо. При “оригиналите” карминеното мастило е без гланц.

Каталозите “МИХЕЛ” и “ВЛАСТОС” съобщават за погрешна препечатка 25 лепта върху 25 ст., докато този куриоз не е бил известен нито на М. Малчев /видно от записките му/, нито на Г. Ноков /признат специалист по окупационните издания и автор на съответната глава в “КООП-КАТАЛОГ”/, а още по-малко на Петко Караиванов /вж. албума му от 1933 г./ . Последният е и единствен български експерт, оторизиран да експертизира тези издания. В посочения по-горе албум той изобщо не съобщава за тях или по-точно – не ги е каталогирал, а само упоменава за наличие.

Пак в записките на М. Малчев /а и в “КООП-КАТАЛОГ”/ срещаме описанието на видоизменена препечатка, при която надписът “ДЕДЕАГАЧ” е на първия хоризонтален ред, а под него са “ГРЪЦКО” и “УПРАВЛЕНИЕ” – съответно на втори и трети ред. По-нататък се твърди /М. Малчев/, че тази т.н. видоизменена препечатка е изработена /това е думата в записките/ в България малко след 1920 г. /??/ и че мастилото при нея е по-светло /не се уточнява за кое от двете мастила става дума, нито за кои от стойностите/. Г. Ноков и П. Караиванов /вж. “КООП-КАТАЛОГ”/ признават тази “видоизменена” препечатка или поне от записа /пак там/ не става ясно дали се съмняват в оригиналността ѝ. Според съставителя тук безспорно става дума за подправена /фалшифицирана/ препечатка –

---

* В записките на М. Малчев са отделени повече от 40 страници за всички гръцки препечатки върху български марки /с разновидности, куриози и др./, но НАВСЯКЪДЕ /с изключение на тук разгледаната/ дословно е отбелязано: “Тиражите на така препечатаните марки е неизвестен, а и няма открити документи или разпореждане за пускане в употреба”, което на всички филателни езици означава само едно – изданието е повече от съмнително и едва ли би трябвало да го приемем за официално. /б.с./

не е логично /а и едва ли е допустимо/ такива малки тиражи /някои само от 320 екз.!!!/ да бъдат препечатани с две различни препечатки /клишета/. Още по-малко вероятно е твърдението, че и петте стойности са били известни и с тази видоизменена препечатка. Просто това е и технически недопустимо – да не би след всеки препечатан лист /и то при всичките пет стойности/ формата да се е подменяла? Едва ли някой /професионалист или не/ би си “играл” и си губил времето да сменя формата, освен ако ...това не е направено нарочно /с определена цел, за която само бихме могли да предполагаме днес/.

Този разнотий в твърденията на трима от нашите най-изявени филателисти вече говори много ...и за съжаление, не в полза на компетенциите им относно гръцките препечатки. Това се потвърждава и от други факти. П. Караиванов, въпреки че срещаме експертния му печат върху голяма част от тези издания, прави следното съобщение в своя албум от 1933 г. /цитат от стр. 246 на същия албум/:

1912 - 1919

Български пощенски марки, унищожени с турски пощенски печати, преди българската администрация въ Тракия да е разполагала с български клейма, както и унищожени с български печати от градовете Одринъ, Караагачъ, Лозенградъ, Бунаръ – Хисаръ, Силиврия, Чорлу, Родосто, Малгара, Кешанъ, Узунъ – Ккпрю, Кулели – Бургасъ, Гюмюрджина, Еносъ, Мидия, Димотика, Софлу, Фере, Дедеагачъ, Ксанти и др. градове и села, сега под чужда власт; също марки от 2 и 10 стотинки от 1911 г. рѣзани на половина и употребени за 1 и 5 стотинки. /край на цитата/

Каталозите ни от онова време също “мълчат” за тези препечатки. Едно е ясно – щом най-известните български филателисти /още повече – всички те, без каквото и да е изключение, са съвременници на тези издания/ не са наясно по въпроса, то какво остава за редовите ... За съжаление и съставителят не е съсем наясно по темата, но в едно е твърдо убеден – тези препечатки и подобните им КАТЕГОРИЧНО не би трябвало да се каталогират при официалните издания поне до окончателното изясняване на произхода им. Тук ще припомня и становището на уважавания от мен г-н Моше Шмуели, многократно удостоен със златни отличия /не и в България, разбира се/ за класически и др. експонати САМО от български пощенски марки. Когато сме спорили с него изобщо по въпросите за изданията с препечатки /Източна Румелия, Южна България, “Типографии” и “Литографии” от 1884-85 г. и окупационните от 1913-19 г./ той винаги казваше още от самото начало на спора /дословно по памет/: “Г-н Бешков, нали сте съгласен, че повече от 90% от всички редки български, гръцки или турски препечатки са МАХЕРАЙ, защото в противен случай изобщо не си струва да си губим времето взаимно” ... Дали са МАХЕРАЙ, или “майсторски” изпълнения или нещо друго би могло да се спори, но повече от сигурно е, че тези 90%, които визираще М. Шмуели и тогава и днес са си чиста проба менте. По този въпрос изобщо не би могло да се помисли нито за спор, нито за отстояване на каквото и да е друго гледище и като така г-н М. Шмуели тръгваше винаги с една крачка напред преди стартовия изстрел в надбягването /по-точно е може би надлъгването/, но както и да е ...

1913, 24 юли; временно издание с препечатка “ДЕДЕАГАЧ” и нови номинални стойности върху №82, №83, №85, №86 и №88

№1

До момента, в който съставителят закупи колекцията на М. Малчев е притежавал само двете най-евтини стойности с тази препечатка – $10 \text{ л.}/10 \text{ ст.}$ и $25 \text{ л.}/5 \text{ ст.}$ на отрезки, подпечатани с оригинални клейма “ДЕДЕАГАЧ” /гръцки/ и датен указател от 27 и 29 юли 1913 г. В колекцията на М. Малчев беше открита една пълна поредица на лепенки, един отрез от $25 \text{ л.}/5 \text{ ст.}$ и един промит клеймован екземпляр от $5 \text{ л.}/1 \text{ ст.}$ – най-редкия според М. Малчев. По причина, че дотогава не беше ги притежавал съставителят изгуби около 20 дни, за да ги изследва основно и опише според вижданията си, абстрахирайки се от написаното в “КООП-КАТАЛОГ” и записките на М. Малчев. Въпреки че всички екземпляри от колекцията на М. Малчев бяха експертизирани от П. Караиванов, открояваха се очевидни различия в цвета на препечатките – тази от $50 \text{ л.}/2 \text{ ст.}$ беше значително по-светла от 10 и 25 л. Освен това шрифта при драхмовата стойност беше видимо по-тънък /всички останали бяха с по-плътни, по-дебели букви/. Тези различия, а и качеството на отрезите – кабинетщюк, подобно, че и по-добро от брифщюците с по-светлата 5 ст. Цар Фердинанд 1912 г. са напълно достатъчни и за най-непредубедените относно определени резерви не само касаещи автентичността и тиражите. Но както казахме по-горе – съставителят /поне засега/ не се смята за достатъчно компетентен по въпроса, въпреки твърдото си убеждение изказано в началото на главата и като така е длъжен да предостави на други /познаещи по въпроса/ филателисти последната дума и същевременно да даде възможност и на останалите филателисти да си съставят лично становище.

Тук ще бъде показано копие само на първата стойност от поредицата /най-рядката според М. Малчев/, защото още преди повече от 10 години съставителят успя да се отърве от останалите осем екземпляра като ги “хариза” на един грък за скромната сума от ...1000\$. Между другото, това е и най-големия му успех в търговските попълзновения – постижение, което днес е невъзможно да се повтори.

Поредицата се състои от пет стойности:

№1 – препечатка “ДЕДЕАГАЧ” и “ $\frac{5}{\text{лепта}}$ ” с тъмнокарминено мастило върху

№82

№2 – същата препечатка и “ $\frac{10}{\text{лепта}}$ ” с черносиньо мастило върху №86

№3 – същата препечатка и “ $\frac{25}{\text{лепта}}$ ” с черносиньо мастило върху №85

№4 – същата препечатка и “ $\frac{50}{\text{лепта}}$ ” с черносиньо мастило върху №83

№5 – същата препечатка и “ $\frac{1}{\text{драхма}}$ ” с тъмнокарминено мастило върху №88

Шрифтът на препечатката е обикновен /вестникарски/ само с главни букви. Новите номинални стойности са с по-плътен и по-едър шрифт. Височината на буквите при триредовата препечатка “ДЕДЕАГАЧ” е 2.5 мм. Дължината на първия ред е 15 мм, на втория – 16.5 мм и на третия – 18 мм, като буквата “л” е по-висока – 3 мм. Разстоянието между редовете е еднакво – 2 мм. Шрифтът на “лепта” е с височина 2.8 мм и с дължина 18 мм, като буквата “л” е по-висока – 3

мм. Цифрата 5 е с височина 2.5 мм и широчина 4 мм. Разстоянието между “5” и “лепта” е 3 мм, а отстоянието между третия /най-долния/ ред на препечатката – “ДЕДЕАГАЧ” и “5” е 4 мм. Тези разстояния са еднакви за всички стойности. Препечатката е изпълнена по типографен способ, поради което при екземплярите с оригинална гумировка би могъл да се забележи съвсем слаб релеф откъм обратната страна. При “оригиналните” препечатки почти липсва разлив на мастило. Тези характеристики са напълно достатъчни за всеки филателист с малко по-голям опит /и стаж/, за да е в състояние да отдели и една единствена “оригинална” препечатка, поставена между 10 подправени.

В записките си М. Малчев твърди, че всички “оригинали” с клеймо са подпечатани САМО с кръгов печат “ДЕДЕАГАЧ” /на гръцки/ с едноредов датен указател /??/.

Тук няма да се спираме на описанието на разновидностите и куриозите в тази поредица по известните вече причини – съставителят не се чувства достатъчно компетентен по въпроса, а и самата истина е, че изобщо никога не е притежавал нито една разновидност или куриоз /дори и ментета/. Който се интересува от последните би трябвало да се обърне към специализиран гръцки каталог. Съставителят не би си позволил да преписва от подобен, защото е свикнал сам да прави изследванията си и да не се доверява слепешката на други /много е препатил от подобно предоверяване/ като препотвърждава елементарни истини, полуистини или напълно невярна информация. Ако по въпросите /темите/, които го интересуват и се стреми да направи някакво изследване или поне опит за такова то съществуващите по тези въпроси изследвания винаги са били взимани под внимание и са му сложили като коректив, но и нищо повече. Никога и от никой /независимо от ранг и компетентност/ не е преписал и един единствен ред – където е ползвал чужд труд /изследване, статия или дори най-малкото обикновено съобщение от два-три реда/ винаги е цитирал или съобщавал за автора им. И в този каталог всичко написано е неколкократно проверявано, измервано, сравнявано и пак преповерявано преди да бъде отпечатано. За съжаление, дори и тази практика се явява като недостатъчна за предпазване от грешки /къде малки и незначителни – ненавреждащи на изследването, къде по-големи или груби и вече значително увреждащи последното/. Много пъти вече беше спомената и причината за тези неизбежни засега грешки – ЛИПСАТА на задълбочени изследвания по третираните въпроси, направени от компетентни филателисти. Но да се надяваме, че първата стъпка вече е направена.

“Официално приети” /поне от “ВЛАСТОС” и “МИХЕЛ”/ тиражи: №1 – 322, №2 – 2496, №3 – 1743, №4 – 322 и №5 – 366 екз.

Няма да бъде дадена таблица със съответните оценки, защото /поне засега/ съставителят не е в състояние да я съчини. Ако тези препечатки са автентични /документално доказана необходимост от тях, пускане в употреба – действителна, а не като “Русенски такси” примерно и действителни тиражи – посочените по-горе/, то съгласете се, че мижавите оценки в “МИХЕЛ” са чисто и просто подигравка. Една препечатка с тираж 322 бр. от 1913 г. би трябвало да струва поне колкото поредица “САНТИМИ”. Но ...на нея не се чете “MAFIA” /Britische Besetzung/, а само някакво си “ГРЪЦКО УПРАВЛЕНИЕ ДЕДЕАГАЧ” ...и не бихме могли да не си зададем въпрос – а не са ли мафия съставителите на известните каталози? Сакън, да не си помислите, че на съставителя на този каталог и през ум би му минало подобно съмнение. Последният много ги уважава, въпреки че някои /а те не са толкова малко/ от “сътрудниците” им не са в състояние да измерят точно и едно обикновено назъбване, да не говорим за оценки и др.

МЕЖДУСЪЮЗНИЧЕСКА ОКУПАЦИЯ в Беломорска Тракия

На 29 септември 1918 г. се подписва Солунското примирие, с което на практика България излиза от I-та световна война победена. Обявена е демобилизация на армията. На 3 октомври с. г. Цар Фердинанд I абдикира. На българския престол се възкачва неговият първороден син Княз Борис Търновски като Борис III – Цар на българите.

На 27 ноември 1919 г. е подписан Ньойският мирен договор, според който от България се отнема и последната част от Беломорска Тракия. /Западна Тракия/. Отнета е и областта Струмица, както и Западните покрайнини. Това е втората национална катастрофа, която окончателно съсипва победена България.

Тази малка част от Беломорска Тракия – т.н. Западна Тракия, по силата на Солунското примирие е окупирана от френски и английски войски. Българските власти /администрация и др. служби, включая и пощенските/ продължават изпълнението на задълженията си до 1 декември 1919 г. /влизането в сила на Ньойския договор/, след което преминават в подчинение на междусъюзническото управление на областта до края на 1920 г., когато управлението на областта е предадено на Гърция.

В този период от 13 месеца, по разпореждане на Междусъюзническото окупационно управление в лицето на френския генерал Шарпи, в областта са в употреба български пощенски марки със съответните препечатки “THRACE INTERALLIÉE”. Ако приемем датата 11.XII.1919 г. за влизане в употреба на тези препечатки, то без отговор остава един не маловажен въпрос – от влизането в сила на Ньойския договор до 11 декември с. г. какви п.м. са били в употреба в областта? Съставителят не притежава, а и не е виждал действително пътували материали от тези десетина дни и не е в състояние да даде категоричен отговор. По всяка вероятност е продължила употребата на редовните български п.м. от периода, които са били в употреба и дотогава.

“ПРЕПЕЧАТКИ С ПО-ЕДЪР ШРИФТ” 1919 г.

За обозначаване статута на Западна Тракия, според Ньойския договор и по разпореждане на Междусъюзническото окупационно управление на областта, в България са препечатани п.м. от изданията “Изгледи и портрети” 1915 г., “Първо военно издание” 1917 г., “Народно събрание” и “Цар Борис III” 1919 г. с двуредова /хоризонтална или вертикална/ препечатка ^{THRACE} INTERALLIÉE”. Препечатването е извършено набързо с обикновен печатарски шрифт /вестникарски главни букви/ в Държавната печатница в София. Височината на буквите е 3 мм, дължината на първия ред – 7.5 мм, тази на втория – 12.5 мм, а разстоянието между двата реда е 2 мм. Няма точни сведения от коя дата през м. декември 1919 г. поредицата е влязла в употреба. Според М. Малчев това не би могло да стане преди 11 декември. Пак според него стойностите 1 и 2 ст., 2, и 3 лв. изобщо не са били в употреба. Изказва съмнения и относно употребата на стойността 1 лв. От своя страна съставителят не е виждал действително пътували по пощата материали с тези стойности, но това все пак не е достатъчно за категорично становище по въпроса.

В записките си М. Малчев твърди, че 1 и 2 ст. и левовите стойности – 1, 2 и 3 лв. са изкупени от търговци-спекуланти и препродавани в България на двойни и тройни цени. Доказателство за това са и до днес срещащите се карета и големи блокове от тези стойности с оригинална гумировка и същевременно

клеимовани с оригинални печати Гюмюрджина, Ксанти и др. Инфлацията след I-та световна война е още една от причините за възможността на тези твърдения. Както и да е било, но действително пътували по пощата материали с тези стойности в момента няма или ако някъде съществуват такива запазени, то те са в неизвестност за българските филателисти. Не се срещат и в изложбени експонати. Множеството нарочно подпечатани отворени писма /пощенски картички с "THRACE INTERALLIÉE" също не съдържат левови стойности и в най-добрия случай биха могли да се класифицират към филателните сувенири с малка относителна стойност.

1919, декември; Временно издание – Препечатки "THRACE INTERALLIÉE" върху български п.м.; ТП в ДП София

- №1 – 1 ст. с хоризонтална препечатка "THRACE INTERALLIÉE" върху №128:
  - а) със светлочервено мастило
  - б) с карминено мастило
- №2 – 2 ст. с препечатка както при №1 върху №129 с черно мастило
- №3 – 5 ст. с вертикална препечатка "THRACE INTERALLIÉE" прочит отдолу нагоре с черно мастило върху №131
- №4 – 10 ст. с препечатка както при №3 върху №132 с черно мастило
- №5 – 15 ст. с препечатка както при №3 върху №133 с черно мастило
- №6 – 25 ст. с препечатка както при №3 върху №109 с черно мастило
- №7 – 1 лв. с препечатка както при №3 върху №111 с черно мастило
- №8 – 2 лв. с препечатка както при №1 върху №119 с черно мастило
- №9 – 3 лв. с препечатка както при №1 върху №120 с черно мастило

№	* _⊙	** _⊙	(*) = ⊙	⊞ _⊙	⊠ _⊙
1аб	0.20	0.50	0.10	2.50	—:—
2	0.20	0.50	0.10	2.50	—:—
3	0.12	0.30	0.05	1.40	500.—
4	0.12	0.30	0.05	1.40	500.—
5	0.20	0.50	0.10	2.50	500.—

6	0.12	0.30	0.05	1.40	500.–
7	1.20	3.–	0.60	15.–	–:–
8	2.–	5.–	1.–	25.–	–:–
9	2.–	5.–	1.–	25.–	–:–
1-9	6.–	15.–	3.–	15.–	

В поредицата е известен САМО ЕДИН куриоз – №2 с обърната препечатка
 †№2 ** – 500, * – 200

Известните двойни препечатки от всички останали стойности са подправени. Оригинални такива не съществуват. Същото се отнася и за двойките от 5, 10 и 15 ст, в които едната марка е без препечатка.

От №3, №4 и №5 са известни неназъбени екземпляри без гумировка. Оценяват се най-малко като двойки. □№3, □№4 и □№5 в двойка по 200 лв. Единичните екземпляри се оценяват САМО ако са ъглови в п.л. и белите неназъбени полета на две от прилежащите им страни са не по-малки от маржа между две п.м. При неравномерно назъбване това е единствен начин, за да се предпазим от “подстригани” екземпляри.

При №1, №2, №3, №4 и №5 се срещат екземпляри с грешки във втория ред на препечатката – “INTERALГІЕЕ” вместо “INTERALLІЕЕ”. Втората буква “L” е обърната “Г”. Всички подобни се оценяват според табличната си оценка + 4 лв. В случая става дума за разновидност на препечатката повтаряща се на едно и също място в п.л.

От №3 са известни вертикално разкъсани препечатки “INTERALLІЕЕ – THRACE”. На практика това са силно изместени препечатки и също не са куриози, а по-рядко срещащи се разновидности. Известен е само половин п.л. от този вид разновидности, в чиито десен край последният вертикален ред е само част от препечатката – “INTERALLІЕЕ”. Това е и най-рядката разновидност в поредицата, поради което би трябвало да получи и най-висока оценка. †₂№3 – 50 лв., І№3 – 250 лв., □₁/†₂№3+І№3/ – 350 лв.

Колонка (*)= ☉ се отнася за всички екземпляри без оригинална гумировка и клеймованите, независимо от автентичността на печатите. Понастоящем никой не е в състояние да установи дали п.м. от поредицата е клеймована нарочно /за услуга на филателистите/ в по-късен период или от пощенските станции в областта в периода на редовна употреба.

Поредицата е била в употреба до края на м. март 1920 г. според М. Малчев. Това твърдение също би могло да се постави под съмнение, защото в България всички п.м. с лика на цар Фердинанд I са изтеглени от обращение още в края на 1919 г. Едва ли Междусъюзническото окупационно управление би ги ос-

тавило – става дума за №6 – 25 ст. и №7 – 1 лв.

Тиражите на отделните стойности не са уточнени, но левовите са със значително ограничени тиражи /не повече от 20-30000 екз. за №/

ПРЕПЕЧАТКИ С ПО-ДРЕБЕН ШРИФТ

През м. март 1920 г. в Държавната печатница в София са препечатани четири стойности от поредицата “Цар Борис III” изд. 1919 г. Препечатката е двуредова – “ Thrace ” и подобна на предходното издание от декември 1919 г., но с по-дребен шрифт. Само първите букви на двете думи са главни. Дължината на първия ред е 8 мм, тази на втория – 12 мм, а разстоянието между тях – 6 мм.

1920, март; Временно издание – Препечатки “ Thrace ”
Interalliee” върху български п.м.;
ТП в ДП София

№10

№11

№12

№13

№10 – 5ст. вертикална препечатка “ Thrace ” прочит отдолу нагоре с черно мастило върху №131
Interalliee

№11 – 10 ст. /същата препечатка върху №132/

№12 – 15 ст. /същата препечатка върху №133/

№13 – 50 ст. /същата препечатка върху №136/

Голямата част от тиража на №13 е с обърната препечатка – прочит отгоре надолу. Тази разновидност е и по-евтина (в случая се явява като курioз).

От всички стойности се срещат екземпляри с грешки във втория ред на препечатката – “Interalliee” /последната буква “e” е обърната/ и “Irteraliiee” вместо “Interalliee”. Всички, подобни се оценяват според табличната си оценка + 4 лв. Това също са разновидности както при №3, №4 и №5 от предходната поредица – изданието 1919 г.

№	* _⊙	** _⊙	(*)=⊙	⊞** _⊙	⊠ _⊙
10	0.16	0.40	0.08	1.80	400.–
11	0.08	0.20	0.04	0.90	500.–
12	0.16	0.40	0.08	1.80	500.–
13	0.50	1.–	0.30	5.–	1000.–
10-13	0.90	2.–	0.50	9.–	

‡№13 – 50 ст. с обърната препечатка * – 0.40, ** – 0.80 лв.

Според М. Малчев поредицата е била в употреба до м. май1920 г.

Тиражите на отделните стойности са неизвестни, но се предполага, че №12 – 15 ст. е с най-малък тираж. /??/

“ДЪГОВИДНА ПРЕПЕЧАТКА” 1920 г.

В началото на м. април 1920 г. в Държавната печатница в София са препечатани всички излезли до момента стойности от поредицата “Цар Борис III”. Препечатката е двуредова – “THRACE” като вторият ред е разположен дъгообразно под първия. Шрифтът е дребен с височина на буквите 2.2 мм. Дължината на първия ред е 11 мм, тази на втория – 17 мм, а разстоянието между двата реда при най-отдалечената точка на дъгообразния надпис – 15.5 мм. Всички букви са главни.

В записките си М. Малчев твърди, че поредицата изобщо не е била в употреба /не е имало време за това – според него от края на м. април или най-късно от 1 май 1920 г. в Западна Тракия са влезли в редовна употреба гръцки п.м. със съответната препечатка за Западна Тракия/. Като доказателство за това изтъква, че действително пътували по пощата материали с тази поредица не са известни. Въпросът е БИЛ и ОСТАВА спорен и понастоящем.

1920, април; Временно издание – препечатки “THRACE”^{“THRACE ”} OCCIDENTALE^{OCCIDENTALE} върху български п.м.; ТП в ДП София

- №14 – 5 ст. хоризонтална “THRACE” и под нея дъговидна препечатка “OCCIDENTALE” върху №131 е черно мастило
- №15 – 10 ст. /същата препечатка върху №132/
- №16 – 15 ст. /същата препечатка върху №133/
- №17 – 25 ст. /същата препечатка върху №134/
- №18 – 30 ст. /същата препечатка върху №135 неназъбена/
- №19 – 50 ст. /същата препечатка върху №136/

Тази поредица е с най-много куриози и всички /без изключение/ са много редки. Някои са само в 10 или 20 екз. и изобщо не са описани до днес в българските каталози. На съставителя станаха известни едва след прочитане записките на М. Малчев и оригиналите, съдържащи се в колекцията му. Последният не е отбелязал кога и от кой ги е закупил – сведения, които присъстват в записките му почти за всички редкости.

№	* _⊙	** _⊙	(*)=⊙	⊞** _⊙	⊠ _⊙
14	0.08	0.20	0.04	0.90	—:—
15	0.08	0.20	0.04	0.90	—:—
16	0.08	0.20	0.04	0.90	—:—
17	0.08	0.20	0.04	0.90	—:—
18	—	1.—	0.50	5.—	—:—
19	0.08	0.20	0.04	0.90	—:—
14-19	0.40	2.—	0.70	9.—	

От всички стойности са известни екземпляри с обърнати препечатки, както и такива върху неназъбени екземпляри. Като най-редки М. Малчев определя двойната препечатка върху □№131 – 81 бр. + 19 бр. от същия лист – първи вертикален ред и последния хоризонтален, които са с нормална и част от вертикално или хоризонтално разкъсана препечатка съответно. Всичките 81 бр. са с една нормална + една хоризонтално и вертикално разкъсана препечатка, която събрана дясно + лява част образува цяла препечатка – “THRACE ” /вж. №14/

Исклучително редки са и □№14 – неназъбените отдясно 25 ст. Според М. Малчев такива са били само 10 бр.

И накрая като най-редки /пак според него/ би трябвало да се приемат вертикалните двойки от №14, в които горната марка е без препечатка /през 1930 г. са били известни само две подобни двойки/.

№18 е без гумировка. Известните от тази позиция екземпляри с “оригинална” гумировка в действителност са с допълнително поставена такава – становище на съставителя. Всички неназъбени екземпляри от останалите позиции са също без гумировка. Не би трябвало да ги класифицираме, нито към пробите, нито към опитните екземпляри. По всяка вероятност и тук става дума за макулатурни листове – попаднали в партидата за препечатване неназъбени и негумирани листове, които впоследствие са изнесени неофициално от печатницата. Не би трябвало да ни заблуждават и оригиналните печати, срещащи се върху някои от тях. Последните сигурно са поставени в по-късен период или за услуга на филателисти или търговци, /вж. □№19/

- №14 – 5 ст. с обърнатата препечатка * – 200, ** – 400
- №14 – 5 ст. двойка неназъбена (*) – 500
- №14 – 5 ст. двойка неназъбена с обърнатата препечатка (*) – 500
- №14 – 5 ст. двойка неназъбена с двойна препечатка (*) – 500
- №14 – 5 ст. неназъбена с двойна препечатка, едната само с малка част от разкъсана хоризонтално или вертикално препечатка (*) – –:–
- №14K /№131+№14/ – вертикална двойка, в която горната марка е без препечатка * – 500, ** – 1000
- №15 – 10 ст. с обърнатата препечатка * – 200, ** – 400
- №15 – 10 ст. двойка неназъбена (*) – 500
- №15 – 10 ст. двойка неназъбена с обърнатата препечатка (*) – 500
- №16 – 15 ст. с обърнатата препечатка * – 200, ** – 400

- №16 – 15 ст. двойка неназъбена (*) – 500
- ‡№16 – 15 ст. двойка неназъбена с обърната препечатка (*) – 500
- №17 – 25 ст. неназъбена отдясно * – 300, ** – 600
- ‡№17 – 25 ст. с обърната препечатка * – 200, ** – 400
- №17 – 25 ст. двойка неназъбена (*) – 500
- ‡№17 – 25 ст. двойка неназъбена с обърната препечатка (*) – 500
- ‡№18 – 30 ст. с обърната препечатка (*) – 400
- ‡№19 – 50 ст. с обърната препечатка * – 200, ** – 400
- №19 – 50 ст. двойка неназъбена (*) – 500
- ‡№19 – 50 ст. двойка неназъбена с обърната препечатка (*) – 500

Всички упоменати под таблицата за оценка, притежаващи клейма /независимо от автентичността на последните/ се оценяват на 50% от най-ниско обявената стойност за позицията.

Официално приети тиражи /според М. Малчев/: 5, 10, 15 и 25 ст., по 502000, 30 ст. – 202000 и 50 ст. – 402000 екз.

Понастоящем никой не е в състояние да потвърди или отхвърли посочените тиражи, поради липса на какъвто и да е документ.

"Такси за доплащане с препечатки" 1919 г.

Заедно с препечатването на първото издание за Западна Тракия през м. декември 1919 г. в Държавната печатница в София са препечатани и три стойности от "Такси с Венец" II^{po} издание 1919 г., – 5, 10 и 50 ст. със същата препечатка.

1919, декември; Таксово издание с препечатки " THRACE " върху български т.м.; ТП в ДП София

№1

№2

№3

№1 – 5 ст. с вертикална двуредова препечатка " THRACE " прочит отдолу нагоре с черно мастило върху №28

№2 – 10 ст. /същата препечатка върху №29/

№3 – 50 ст. /същата препечатка върху №32a/

И тук се срещат същите разновидности както при №3, №4, №5 и №6 – "INTERALPIÈE" вместо "INTERALLIÈE". Всички подобни се оценяват според табличната си оценка + 5 лв. От №1 и №2 /5 и 10 ст./ са известни изцяло неназъбени екземпляри без гумировка. По всяка вероятност произходът им е подобен, както при другите издания.

№	* _⊙	** _⊙	(*)=⊙	⊞** _⊙	⊞ _⊙
1	0.60	1.–	0.30	5.–	–:–
2	0.60	1.–	0.30	5.–	–:–
3	1.20	2.–	0.60	10.–	–:–
1-3	2.40	4.–	1.–	20.–	

□№1 – 5 ст. двойка неназъбена (*) – 100

□№2 – 10 ст. двойка неназъбена (*) – 100

Няма сведения откога и докога тази поредица е била в употреба. В България не са известни действително пътували по пощата материали с т.м. от нея. Не се срещат и в чуждестранните експонати.

Известните клеймовани екземпляри [върху отворени писма от Тракия за Тракия или дори за България /?/ както и върху нарочно правени пликове с цялата поредица] са без изключение подпечатвани с филателни цели и изобщо не са пътували по пощата. В най-добрия случай бихме могли да ги приемем за сувенири с относителна стойност.

До днес отсъстват каквито и да е сведения относно тиражите.

Такси за доплащане

През м. април 1920 г. заедно с препечатването на последното временно издание с дъгообразната препечатка са препечатани и четири стойности от “Такси с Венец” II-ро изд. 1919–20 г. /неназъбени/ – 5, 10, 20 и 50 ст. с подобна препечатка. Различията са в: шрифт – височина 2.4 мм, дължината на първия ред – 12 мм, тази на втория ред – 16 мм, разстоянието между тях – 9 мм.

1920, април; Таксово издание с препечатки “THRACE OCCIDENTALE” върху български т.м.; ТП в ДП София

№4

№5

№6

№7

№4 – 5 ст. с двуредова дъгообразна препечатка “THRACE OCCIDENTALE” с черно мастило върху □№28

№5 – 10 ст. /същата препечатка върху □№29/.

№6 – 20 ст. /същата препечатка върху □№30/.

№7 – 50 ст. /същата препечатка върху □№32/.

№	* _⊙	** _⊙	(*)=⊙	⊞** _⊙	Т⊞ _⊙
4	0.10	0.20	0.05	1.50	–:–
5	0.20	0.70	0.10	3.50	–:–
6	–	0.50	0.15	2.50	–:–
7	0.30	1.–	0.15	5.–	–:–
4-7	0.50	2.40	0.40	12.–	

†№4 – 5 ст. с обърната препечатка * – 100, ** – 200

○№5 – 10 ст. назъбена /№29/ * – 1, ** – 2.50

○†№5 – 10 ст. /№29/ с обърната препечатка * – 100, ** – 200

№6 – 20 ст. е известна само без гумировка.

Според М. Малчев и тази поредица никога не е била в употреба. Действително пътували по пощата материали, дооблепени с т.м. от поредицата не са известни на съставителя.

Официално приети тиражи /според М. Малчев/: 5 ст. – 101000, 10 ст. /общо □ + ○/ – 51000, 20 ст. – 51000 и 50 ст. – 31000 екз.

Неофициално издание “Диagonalни препечатки”

Докато за всички издания, разгледани дотук от т.н. Западна Тракия, има що-годе сведения поне що се отнася до годината на препечатването /за някои дори и тиража/, то за т.н. “Диagonalни препечатки” до днес не съществуват /поне не са известни на съставителя/ даже и такива. Поредицата се среща с клейма от м. декември 1919-та чак до края на 1920 г. Разбираемо е, че и тук става дума за нарочно /филателно/ подпечатване. Във всички известни до днес каталози за година на пускане в употреба е посочена 1920, а в повечето и м. януари, та и датата 11-и – или налага се внушението, че веднага след “Препечатки с по-едър шрифт” /седмица или две/ и преди всички останали са препечатани т.н. “Диagonalни препечатки”.

Сериозните филателисти не биха могли да не зададат няколко въпроса, породени от някои дати и факти от онова време, чийто отговори биха могли да дадат само съвременници на събитията, живели преди повече от 80 г. в Западна Тракия. Съставителят не е от тях, така че ще се помъчи да отговори /макар и не категорично/, базирайки се изключително на заключения в резултат на логичен анализ, извършен на база неоспорими факти. Какви са тези факти?

1. Безспорно е препечатването извършено в Държавната печатница в София, през м. декември 1919 г., което от своя страна потвърждава официалния характер на т.н. “Препечатки с по-едър шрифт”.

2. Неоспоримо е наличието и до днес на стойностите 1, 2, 5, 10, 15 и 25 ст. от тази първа поредица в големи количества /не става дума за левовите стойности – те са сравнително редки/.

Възниква и въпросът – необходимо ли е било препечатването на нови стотинкови стойности, когато все още, мастилото на “Препечатки с по-едър шрифт” не е изсъхнало ?

Отговорът е категоричен – не.

Ако се е предполагало, че малките стойности ще се изчерпят бързо, то България не е толкова далече и каквато и да е поръчка би се изпълнила за брени дни /освен това България е и победената/.

Буди недоумение препечатването на 25 ст. с лика на Цар Фердинанд I през 1920 г., когато всички п.м. с неговия портрет са изтеглени от употреба още в края на 1919 г.

Смущаващо е използването на ръчен печат при наличието на добре оборудвани печатници не само в Гюмюрджина, но и в останалите градове на областта. Още по-необяснимо е използването на непечатарско мастило при препечатването. Подобно мастило изобщо не се е използвало нито в печатниците нито в пощенските станции на областта. По това време, такова мастило се е из-

ползвало в България само за печатите “MANDATS” и ...печата “Образецъ.” с ръкописен шрифт.

Показателно е и отсъствието на действително пътували по пощата материали с “Диagonalни препечатки”, докато диапазонът на датите върху известните клеймовани екземпляри от поредицата е най-голям – цяла година /от декември 1919 до края на м. април 1920 г./.

Всичко това недвусмислено навежда на предположението, че и тук става дума за неофициално издание – поне такава е становището на съставителя. По тези причини т.н. “Диagonalни препечатки” не са включени при официалните издания в каталога. Ако някога се открие поръчка или разпореждане за извършване на това препечатване и съответните действително пътували материали, то тогава и поредицата ще бъде приобщена към официалните издания.

Съставителят не е правил задълбочено изследване върху т.н. “Диagonalни препечатки” /това би било чиста загуба на време и средства/, но в стотината екземпляра от различните стойности с които разполага е открил три различни печата и най-малко още толкова вида мастила /става дума за цвета на мастилата/. Преобладава черновиолетовото, следва го индиговосиньото, но се среща и черно или по-точно – тъмносивочерно. Всички мастила са добре изсъхнали /може би 60-70 или повече години/ и днес едва ли би се намерил експерт, който би могъл да определи кое точно е най-старото.

В “КООП-КАТАЛОГ” Г. Ноков е посочил, за цвят на мастилото само и единствено черния. /?/?/ В записките си М. Малчев споменава за разрежено тъмновиолетово и черносиньо мастило /?/?/. “МИХЕЛ” го описва като черновиолетово ... но не това е най-важното.

НАЙ-ВАЖНИ СА ПЕЧАТИТЕ! Както беше споменато те са три вида с малки, но взаимно изключващи се различия, които не биха могли да са в резултат на ръчното препечатване – повече или по-малко омастиляване, различия в отпечатъка, дължащи се на това с коя ръка е поставян или отсъствието на опора /печатът е без рамка/.

Различията се наблюдават най-добре при няколкократно увеличение и съответно съединяване с прави линии на изчистените от омастиляването горни и долни части на буквите – метод на хоризонтално съпоставяне, който е задължителен при подобни печати.

От трите различни печата /според съставителя/ един е ТОЧНО ХОРИЗОНТИРАН – линията, съединяваща горните части на буквите е успоредна на линията, съединяваща долните им части. При втория се наблюдава лека дъга в средата на горната линия, поради което успоредността е нарушена. При третия много ясно се забелязва наклон надолу в първата дума “THRACE”, докато втората е добре хоризантирана /т.е. линиите са успоредни/. Съставителя се надява, че и най-непредубедените филателисти вече са се усъмнили в официалния произход на т.н. “Диagonalни препечатки”. Убеден е, че няма да е необходимо да им се припомня житието на В. Григориев – ДИАГОНАЛА и др. от тази категория “майстори”.

19??.; Неофициално издание – “Диagonalни препечатки”; Ръчен металически печат, хоризонтален, едноредов – “THRACE INTERALLIÈE”

№1 – 1 ст. diagonalна препечатка “THRACE INTERALLIÈE” /прочит от долния ляв ъгъл към горния десен/ върху №128 с черновиолетово мастило

№2 – 2 ст. същата препечатка /прочит от долния десен ъгъл към горния ляв – буквите се явяват с главата надолу/ върху №129

№3 – 5 ст. същата препечатка както при №2 върху №131

№4 – 10 ст. същата препечатка както при №2 върху №132

№5 – 15 ст. същата препечатка както при №2 върху №133

№6 – 25 ст. същата препечатка както при №2 върху №109

Препечатките при №3, №4, №5 и №6 са известни и в други разположения z , x . От всички стойности са известни хоризонтални двойки, в които дясната марка е без препечатка. При ръчното препечатване това е НЕДОПУСТИМО. Биха могли да съществуват двойни или тройни препечатки, обърнати и др., но екземпляри без отпечатък – едва ли. Това е единствен подобен случай. Явно “майсторите” са се попрестарали ...

№	*	**	(*)=⊗	⊞**⊙
1	0.30	1.–	0.15	5.–
2	0.30	1.–	0.15	5.–
3	0.08	0.25	0.08	1.25
4	0.08	0.25	0.08	1.25
5	0.08	0.25	0.08	1.25
6	0.08	0.25	0.08	1.25
1-6	0.90	3.–	0.90	15.–

В “КООП-КАТАЛОГ” Г. Ноков е каталогирал при горните шест позиции още две: №82 – 1 ст. изд. 1911 г. и №88 от същото издание – 25 ст. Д. Гошев също ги е каталогирал в “ДИГЕ”. Петко Караиванов също ги е включил в своя “Албум за пощенски марки” изд. 1933 г. Едва ли е имало някой в България, който да не се е повлиял или повярвал на дребните мошеници, които от своя страна отлично са познавали слабите страни на своето брата – наивния български филателист. Понастоящем положението едва ли се е променило много. Ограничените познания на мнозинството български филателисти, отнасящи се до п.м. от периода 1879–1945 г. също спомага за това. Добре е поне, че “майсторите” поизмряха и нови едва ли ще се появят – икономическото състояние на страната ни и ниските цени на българските п.м. трудно биха ги провокирали.

□□К(№133+№5)

В. Г. (известен като “ДиAGONАЛА”) е измайсторил от всички стойности двойки, в които едната марка е без препечатка. Навремето много любители-филателисти платиха значителни суми за тези фалшификати.

Тиражите на №1-6, са неизвестни, но ограничени.

“ПОЩА В РОМЪНИЯ”

В началото на м. септември 1916 г. Управлението на войсковите пощи и телеграфи пристъпва систематично, към откриване на български пощенски станции с изцяло български персонал в частта от Южна Добруджа, завзета от българската армия до м. август с. г. В края на октомври окончателно са окупирани всички предварително набелязани територии със съюзниците от Централните сили и Южна Добруджа /че и малко повече/ е пак в пределите на Царството до Солунското примирие по силата на което френски, английски и румънски войски завземат областта, станала главна причина България да се намеси във войната. Така е според историците, така е и според учебниците /но със значителни забегки – според времето и временните политически и конюнктурни интереси, изповядвани от силните на деня/, които дават само най-елементарна представа и то /почти винаги/ от една единствена ограничена гледна точка, поддържана пак от управляващите.

До днес съставителят не е чул компетентен отговор /и дума не може да става за ясно и категорично изречено становище/ на въпроса каква трябва да е държавната ни политика към всички въпроси, касаещи българщината днес, и утре и в перспектива? Тук не се визират само отношенията към нашите сънародници в загубените “някога” територии, а навсякъде по света.

Историците /независимо набедени или не/ явно не биха могли да бъдат врачки, но различните и в много случаи противоположни становища, лансирани от тях, говорят само за робуване на определени закостенели схващания, партийни пристрастия или отделни личностни мнения по въпрос, който би трябвало да бъде от първостепенните по важност в националната ни доктрина. Да, така е, но нали и до днес все още няма такава – ясно и недвусмислено изразена и /за да бъдем пределно точни/ одобрена и подписана от държавните ни мъже /отговорните, не тези дето си четат вестника в Народното събрание или посещават заседанията му от дъжд на вятър/, а вече и дами, някой от които /според покрайни становища/ са изучавали само ... физиономия и усмивка /сакън, да не помислите, че и съставителят споделя това мнение/.

А не стоят ли така и въпросите за Западните покрайнини, Македония /за която ще стане дума в следващата глава/, а защо не и за Беломорска Тракия, голяма част от чието население /предимно от български произход/ бе насилствено прогонено от родната му земя ... Че за какво и с какво по-голямо право примерно днешните хървати, босненци, словенци, черногорци, косовци* /забележете – не би трябвало да ги наричат косовари или албанци/, че и македонци /които едва ли някога ще се разберат помежду си относно своя произход и националност/ отстояват националните си претенции с всички възможни средства?!

И тук вината не е само на Великите сили в техните решения, договори и протекции, скалъпени на база псевдонационални интереси, заплащани от победените и малките държави, връщайки ги десетилетия назад в развитието им. Целта винаги е била една и съща – и преди 500 г., и преди 100, а и днес – затвърждаване зоните на влияние /политическо и икономическо, които винаги са неразривно свързани/ на Балканите и при първа удобна възможност – разширяване на тези зони. Великите сили почти винаги са се абстрахирали от това до

---

* От областта Косово – косовец, косовци, косовчани. Подобно и също както от Тракия – тракиец, тракийци или Македония – македонец, не македоновар, в противен случай жителите на графство Кент би трябвало да ги наричаме КЕНТАВРИ /б.с./

какви нежелателни последици /в някои случаи фатални за определени националности/ води насилственото или изкуственото прекрояване на границите, преобрегащи множество национални интереси и водещо в бъдеще до нови и още по-големи конфликти, за чието решение не стигат и десетилетия. Всичко това е видно и напълно осезаемо от днешното статукво на Балканския полуостров. И така, периодично, всичко продължава да се върти в един омагьосан кръг от чието излизане е почти невъзможно и то точно паради глобализма, поддържан пак от същите Велики сили. Оказва се, че в рамките на един човешки живот е невъзможно де се разрешат натрупаните от десетилетия нерешени проблеми.

И точно тук огромна вина носим и ние – българите и по-точно държавните ни мъже /избрани пак от нас/, които десетилетия наред по политически или други конюнктурни съображения /не рядко в частност и лични/ не пожелаха да защитят българщината извън пределите на страната. Някои /по-крайни от съставителя/ оспорват и свършеното в самата България, особено що се касае до защитата на националните интереси и приоритетите, произтичащи от тях. Нека бъдните поколения им бъдат съдници, защото днешните явно не са в състояние да ги осъдят дори морално. А и как биха го сторили, когато волю или неволю /гласно или негласно/ са се съгласявали с тях, търпели са ги, че и славословили.

Ех, Българийо, бедна! Имала си Левски, имала си Ботев, че и дори Вазов и Стамболов! Но си нямаш Гарибалди, Бисмарк или дори Чърчил. /а и скоро едва ли би могла да ги имаш/. Нищо, че последните двама са може би в основата на днешното ни състояние като държава. Нека Господ им прости, българите – едва ли!

Тук няма да се спираме на “интернационалната” /може би по-точно е безродствената/ политика, водена почти пет десетилетия от комунистическата върхушка и нанесла ни не по-малко вреди, отколкото която и да е национална катастрофа /от създаването на държавата ни, та чак до наши дни/, чийто последици ще тегнат на българите още много десетилетия /не години/. Показно доказателство за това е и състоянието на православната ни Църква, която не е изпадала в подобно положение от векове. Би ли могъл някой да посочи една единствена националност в Европа, която да е толкова далече от хилядолетната си религия както българите. Нека не забравяме, че точно тази религия е била и един от основните стълбове-пазители на българщината през вековните чужди владичества. И точно тази /а не друга/ е нещо много повече от традиция – тя е /или поне би трябвало да е/ израз на одухотворения вътрешен мир на българина, изповядващ определена ценностна система в синхрон със съвременните общочовешки права. Трудно бихме могли да си представим /по-скоро невъзможно е/ изграждането на гражданско общество без единна, общопризната ценностна система. Струва си да се замислим дали точно това не е и главната причина за липсата на такова общество у нас, неотричащо и придържащо се към определени ценности.

Но да се върнем на темата и се помъчим от разстоянието на изминалите повече от 80 г., без да се придържаме строго към историческите архиви /или по-скоро – абстрахирайки се от тях/ и уповаващи се на свидетелствата на съвременници*, участвали в Първата световна война и запазените действително пъ-

---

* Добре известно е, че ако един изследовател ползва само един исторически архив /в случая българския/, то неминуемо рискува изследванията му да не бъдат достатъчно точни и в голяма степен едностранчиви. Това важи най-вече за определени военни събития и особено, ако се направи прочит не само на версиите и документите, предлагани от единия участник в събитието. Луната има и обратна страна, която не бихме могли да видим от Земята колкото и да ни се иска. Затова са ни необходими и други по-

тували по пощата материали от онова време, да възпроизведем /доколкото е възможно/ дейността на българските пощи в Румъния от 1916-18 г.

Какви са фактите, с които разполагаме днес и сме напълно уверени, че те са доказани освен документално, но и с автентични пощенски клейма от периода октомври 1916 – декември 1918 г.?

I. Съществуването на 20 пощенски станции в Южна Добруджа, открити в един сравнително къс период септември-ноември 1916 г. от Управлението на войсковите пощи и телеграфи. Пощенските станции окончателно са прекратили дейността си през м. декември 1918 г. Ето и тогавашните наименования по азбучен ред /според съставителя/:

1. Аккадънлар	12. Куртбунар
2. Бабадаг	13. Кюстенджа
3. Балчик	14. Мангалия
4. Букурещ	15. Мачин
5. Гюргево	16. Меджедие
6. Добрич	17. Ортакьой
7. Исакча	18. Силистра
8. Каварна	19. Тулча
9. Кара Омер	20. Тутракан
10. Каталой	21. Хамамджи
11. Кеманлар	22. Хърсово

М. Малчев съобщава и за пощенска станция в Браила.

За интересуващите се описанието на клеймата е поместено в част VI^a на

мощни средства.

Бащата на съставителя е участник в Първата световна война и е бил до края на м. септември 1918 г. в тази територия, наречена Южна Добруджа до демобилизацията. Описал е точно 20 /двадесет/ пощенски клейма от различни пощенски станции. Минал е почти през цялата Южна Добруджа до установяването на частта в Тулча. Твърди, че едва към края на м. април 1917 г. е видял за пръв път п.м. с препечатки “Поща въ Румъния” и че дотогава в областта /повече от половин година след завземането/ ИЗОБЩО не са се използвали п.м. Кореспонденцията от България и за България е пътувала заедно с военната поща необлепена /??/ и подпечатана в някои случаи само с цензурни клейма /??/. Едва по-късно започва да се облепява гражданската кореспонденция и фрахтовете от Румъния за България. Пак според него, дотогава само кореспонденцията за Германия се е облепвала с германски окупационни п.м. с препечатки /5, 10, 15, 20 и 30 пфенига от изданията Германия 1916-17 г., препечатани с нови номинални стойности в леи/. Последните не са продавани в областта завзета от българските войски. Убеден е, че до изтеглянето на българските войски изобщо не са ползвани редовни или гербови марки за кореспонденцията, а и не би могло.

Ползвателите на каталога не би трябвало да останат с впечатлението, че съставителят пренебрегва официални документи от исторически архиви или други такива. Напротив – убеден е в автентичността им, но от друга страна също така е убеден, че те не биха могли да отразяват цялата истина. Както беше споменато – Луната има и обратна страна. Далече е и от мисълта да се довери изцяло на писанията в румънски, немски или др. каталози пак по тази причина. И за да не изпадне в подобно конфузно положение е предпочел да се довери само на очите си и опита, който има по отношение на различните пътували материали. Като най-редки и ценни определя фрахтовете – последните не биха могли да бъдат подправени нито тогава, нито днес, защото са носители на строго индивидуални и същевременно специфични белези. Добре известно е, че и германците и българите са направили хиляди сувенири /отворени и затворени писма/ с оригиналните печати на пощенските станции, които никога не са пътували по пощата /б.с./

каталога в отделна глава.

II. През м. март 1917 г. в Държавната печатница в София са препечатани три стойности от "Изгледи и портрети" изд. 1915 г. – 5, 10 и 25 с т., само с текст "Поща във Ромъния" /първи ред/ и "1916-1917" /втори ред/. 1 ст. изд. 1915 г. е препечатана месец или два по-късно (няма точни сведения). Препечатката е вертикална с прочит отдолу нагоре. До средата на м. април тези препечатки би трябвало да са получени в откритите вече пощенски станции на Южна Добруджа и в тази на гр. Букурещ. Поредицата е била в употреба до закриването на българските пощенски станции в областта – т.е. до края на м. декември 1918 г. /различните пощенски станции преустановяват дейността си в един период от около 25-30 дни/, след което непродадените п.м. се предават в София. Впоследствие през 1929, 30 и 31 г. в по-големите градове на страната се разпродават от пощенските станции за филателни цели. Остатъкът от щока чрез търг е продаден на търговци-филателисти.

III. От всичките пощенски станции са известни действително пътували по пощата материали с оригинални клейма но без п.м. До днес, поне от половината пощенски станции не са открити такива, облепени с п.м. от поредицата "Поща във Ромъния". През 1918 г. повторно са препечатани стойности от 1, 10 и 25 ст.

В общи линии – само това е известно за дейността на пощите в Южна Добруджа /става дума за тази дейност, която засяга пряко и интересува филателистите/. А иначе – историческите архиви и на Германия, и на Румъния и на България съдържат сравнително голямо количество документи за дейността на пощите през този период – края на 1916 до 31. XII. 1918 г. За съжаление, тази документация не може да отговори на най-важните /за филателистите/ въпроси. Дори участници в събитията и съвременници не са на едно и също мнение по тези въпроси. Ето и един от тях – защо при наличието на материали само с клейма действително пътували по пощата отсъстват подобни, облепени с п.м.? Никой все още не е дал задоволителен отговор на въпроса, а има и много други произтичащи от него и на които не бихме могли да си отговорим без категоричен отговор на първия. Ето едно широко поле за изява на историците. Едва ли е необходимо да се напомни на филателистите /историците би трябвало да са съвсем наясно по въпроса/, че историята на най-голямата пощенска станция /тази в Силистра/ все още тъне в мъгла – дори не е известна официално и датата на закриването ѝ – да не говорим за дейността на администрацията и отношението на част от местното население към нея. Извършените безчинства /и от българи и от румънци/ в един сравнително къс период – 14 месеца, и то предимно върху невинни и невъоръжени лица от местното население /пак българи и румънци/ ни връщат към събитията от 1876 г. Но много, може би подавяващата част, от "парещите" доказателства са умишлено унищожени както от румънска, така и от българска страна. И ако днес се опитаме да прочетем историята на български и на румънски /в съответните учебници на тези държави/, то бихме останали с впечатлението, че става дума за две различни събития, случили се по едно и също време и на едно и също място. Това не е парадокс, а част от нашата история, повтаряща се периодично ... и пак повтаряща се.

1917, април?; Временно издание – препечатки "Поща във Ромъния * 1916–1917"; ТП в ДП София

№1 – 1 ст. с двуредова вертикална препечатка "Поща във Ромъния * 1916–1917" с керемиденочервено или светлокафявочервено мастило върху №105 и прочит отдолу нагоре.

№2 – 5 ст. същата препечатка с червенокарминено мастило върху №106I

№3 – 10 ст. същата препечатка с тъмносино или черносино мастило

върху №107

№4 – 25 ст. същата препечатка с тъмносиньо мастило върху №109

Препечатките при №1 и №2 са напълно еднакви. Дължината на първия ред е 18.5 мм, тази на втория – 11, а разстоянието между тях е 13.5 мм. Препечатката при №3 е същата, но просветът между редовете е 14 или 14.5 мм. При №4 това разстояние е 13-13.2 мм. Поради големите тиражи и предполагаемо бързата работа горепосочените разстояния се срещат и с определен допуск – ±.

При всички стойности се срещат грешки в първия или втория ред на препечатката като “Ромъния”, “Ромъмия”, “Ромъння”, “Ромънкя” или “Ромънир” вместо “Ромъния” и “1919” или “1619” вместо “1916” или “19,7”, “19’7” и др. вместо “1917”. Всички подобни са често срещани се разновидности на препечатката и се намират в голяма част от п.л. на тиража. Стойността им е равна на табличната оценка +3 лв. за №1 и №4, +5 лв. за №2 и +1 лв. за №3. Погрешна е класификацията им като куриози.

От всички стойности са известни хоризонтално или вертикално разкъсани препечатки, както и екземпляри само с част от препечатката /само “Поща въ Ромъния” или само “1916-1917”/. Първите са с по 5 лв. над табличната оценка за №1, №3 и №4 и с 10 лв. – за №2. Екземплярите само с част от препечатката са с по 10 лв. над горните оценки за №1, №3 и №4 и с 20 лв. – за №2.

От всички стойности са известни двойни препечатки, а от №1 диагонално разположени и обърнати /прочит отгоре-надолу/.

От №2 и №4 са известни опитни екземпляри за видимост на препечатката /неодобри проби за цвят/.

№	*	** _⊙	(*)=⊙	⊞** _⊙	⊠ _⊙
1	0.10	0.25	0.05	1.10	1500.–
2	1.60	4.–	0.80	20.–	500.–
3	0.12	0.35	0.06	1.50	500.–
4	0.15	0.40	0.09	1.70	500.–
1-4	2.–	5.–	1.–	24.–	

⊞№1 – 1 ст. с двойна препечатка * – 50, ** – 100

⊞№1 – 1 ст. двойна преп. едната обърната * – 50, ** – 100

⊞№1 – 1 ст. с обърната препечатка * – 50, ** – 100

⊞№1 – 1 ст. с диагонална препечатка * – 20, ** – 40

⊞№2 – 5 ст. с двойна препечатка * – 500, ** – 1000

⊞№2 – 5 ст. с двойна препечатка, едната само част ** – --:–

⊞№3 – 10 ст. с двойна препечатка * – 50, ** – 100

⊞№4 – 25 ст. с двойна препечатка * – 50, ** – 100

№4 – 25 ст. с диагонална препечатка * – 20, ** – 40

№2_{о.е.} – синя вместо червенокарминена препечатка * – 200, ** – 400

№4_{о.е.} – червена вместо тъмносиня препечатка * – 150, ** – 300

Официално обявени тиражи: №1 – 3600000, №2 – 300000, №3 и №4 по 1300000 екз.

В някои каталози са каталогирани изцяло неназъбени екземпляри. М. Малчев също ги описва в записките си, но в колекцията му не бяха открити такива. Въпреки дългогодишните търсения, на съставителя не се удаде възможност нито да види, нито да закупи чифт от тези “куриози”. Няколкото единични екземпляра, които му бяха предложени, не отговаряха на изискването за неназъбени при линейно назъбените. Най-вероятно и тук става дума за “подстригани” единични бройки, представяни за неназъбени. По тази причина последните няма да бъдат каталогирани тук.

Като най-редки в това издание М. Малчев посочва: №1 с назъбване 14, №2 с назъбване 11½, №3 с назъбване 11½ и №2 със смесено назъбване 14:11½ или 11½:14. От горепосочените в колекцията му бяха открити само подобни от №2.

№1P₁ – назъбена линейно 14 /№105Б/

№2P₁ – назъбена линейно 11½ /№106А/

№2P₂ – назъбена линейно смесено 11½:14 или 14:11½ /106 В/

№3P₁ – назъбена линейно 11½ /№107А/

Оценките на всяка една от тези разновидности в назъбването е 150 лв.

□(□+□)№4 – 25 ст. вертикална двойка, горната марка с цялостен негативен отпечатък, а долната с частичен ** – 1000 лв.

№2P₁

№2P₂

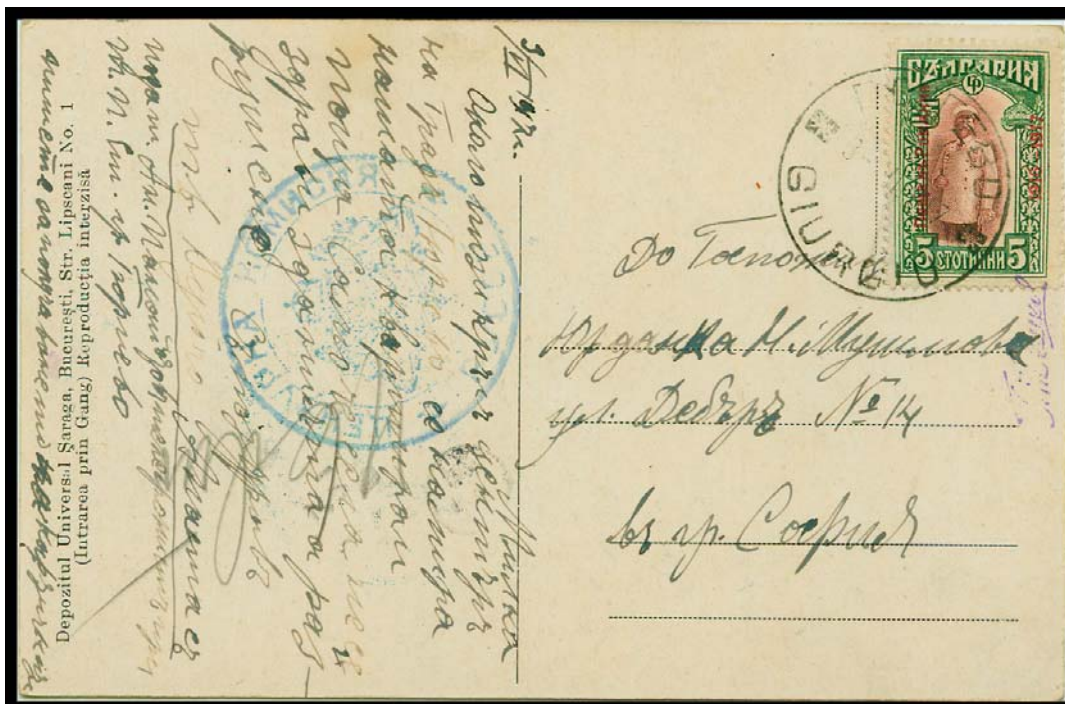

□(□+□)№4/A1+A2/

Разбираемо е, че и тук трудно бихме се отървали от съмнението за допълнително назъбване или ново такова върху неназъбени екземпляри. Действително пътували по пощата материали от тези разновидности не са известни. Всички открити до днес единични екземпляри са с оригинална гумировка или с оригинални печати “БУКУРЕЩЪ * BUCUREST” – 30.5 мм. еднокръгов, едноредов с хоризонтален датен указател, черно мастило.

Съставителят е убеден, че не всичко, касаещо българската поща в Румъния някога ще стане известно и то не поради причината, че определена част от архивите е недостъпна за филателистите, а заради липсата на това, което ни е необходимо в нея. Следователно историята очаква продължение ...

Картичката е подадена в пощенската станция на гр. Гюргево видно от еднокръговия печат – 30 мм, “ГЮРГЕВО * GIURGIO”, с едноредов датен указател – 3-VI.917, с черно мастило. Пристигнала е в гр. Русе видно от печата на Цензурната комисия – 39 мм, двукръгов, “ЦЕНЗУРНА КОМИСИЯ * РУССЕ” с държавния герб, без датен указател, със синьо мастило. Липсва печат от станцията-получател София, но по всяка вероятност е получена от адресата. Повечето пощенски картички /отворено писмо/ от този период са пътували по този начин. Малка е възможността да се е “изгубила” по пътя, но все таки съществува такава.

3/VI 1917 г. Милка
Около този кръг центъръ
на Града Гюргево се намира нашата
квартира и поща. Само че сега не сж
здрави зданията а разрушено

Съ поздравъ
тв Вуйчо Анастасъ

До Госпожица
Юрданка Н. Мушмова
ул. Дебъръ №14
въ гр. София

От почерка и текста на отвореното писмо е видно, че редовите пощенски служители по онова време не са били от образованите люде на България. Авторът на писмото едва ли е завършил III-и клас /прогимназия/. Не е известно дали времето на самото завършване не е съвпаднало с рождението на Княз Борис Търновски /и по аналогия да е получил тройка – вж. рождението на Симеончо, чието образование едва ли е много по-голямо от това на мобилизирания телефонист/.

МАКЕДОНИЯ*

Български пощенски марки с препечатки “МАКЕДОНИЯ 8.IX.1944”

Военновременно провизорно издание, класифицирано в каталога “МИХЕЛ” към окупираните от германските войски територии на Югославия. В този каталог поредицата, ще бъде разгледана като българска, на какъвто език са надписите и каквато е националната парична единица, обозначена върху отделните екземпляри.

Защо поредицата “Македония” трябва да бъде разглеждана и каталогизирана като българска, а не примерно като “македонска”, югославска или германска /окупационна/? Отговорът на този въпрос е колкото прост, толкова и очебиен. Последният не преследва абсолютно никакви политически цели като например прекрояване границите на България, Гърция, Югославия или Македония в полза на първата. Този отговор е определено фактологичен, базиращ се на неопровержими доказателства.

Какви са те? Автентични, ли са, не преследват ли определени реваншистски цели, не провъзгласяват ли нов прочит на историята пак с подобна тенденция или са плод на фантазията на съставителя?

Първо – на 8 септември 1944 г. под наименованието Македония всеки /непредубеден политически/ грамотен и със средна култура европеец подразбира определена историко-географска област с приблизителни граници: на север – Скопска Черна гора и Шар планина, на изток – Родопския масив по поречието на р. Места, на юг – Бяло море и Солун до Охридското езеро и на запад – Албанските планини. Тези територии по това време са населени с около 2,5 милиона жители** като голямата част от тях са от български произход, с българско само-

---

* Към 8.IX.1944 г. държава, с наименование Македония не е известна /б.с./

** Тези граници /грубо описани/ и това население /по приблизителни данни/ са валидни за периода от края на II^{-та} световна война. В древността Македония /тези области/ е била робовладелска държава /X-IX в. пр. н.е./ с население предимно от тракийски и илирийски произход. В края на IX или началото на VIII в. пр. н.е. в тези територии навлизат и ги завладяват племена с елинска култура и език, които някои историци набеждават за македонци. Няма точни данни откога съществува наименованието Маке-

съзнание /около 2 милиона/, изповядват източно-православна религия и говорят български език. Останалата част /около 0.5 милиона/ са албанци, гърци, турци, българомохамедани и много малко /по няколко хиляди/ евреи, арменци, и др. /сърби, черногорци/. Трябва да се отбележи, че част от българите се гърчечат /предимно тези от най-южните области/, а други са под влиянието на велико-сръбския шовинизъм /северозападната област/. Албанците, българомохамеданите и турците изповядват исляма, но освен религията нямат нищо общо помежду си и никога не са били съгласни да ги отъждествяват с т.н. македонци. Същото се отнася за евреите, арменците, сърбите и черногорците. Кой са тогава македонците или по-точно кои бихме могли да набедим за такива след като елимирахме /както се вижда от горното/ всички останали националности? На този типично балкански въпрос никой до ден днешен не е могъл да отговори. Съставителят не прави изключение, въпреки че е “полумакедонец” /майка му е от известния битолски род Мишайкови/, но възприема себе си за 100%-ов българин, ако изобщо би могло да се говори за съществуването на подобни индивиди.

Ако си затворим едното око /а защо не и двете – за по-сигурно/ с чистата съвест на неграмотните /някои ги отъждествяват с родоотстъпниците, но съставителят не е чак толкова краен/, които подписват /пардон, по-точно е подпечатват с палец/ собствената си смъртна присъда, бихме могли да приемем /почти без угризения/, че македонци са всички тези, които днес живеят в границите на днешна република Македония. Такова е положението и със Западните покрайнини. И там живеят само 100%-ови сърби. И нека Бог опрости прегрешенията ни.

Второ – интересни биха били отговорите и на някои други въпроси. Защо препечатките са на български език, а не примерно на “македонски”, немски или сръбски? Защо препечатаните нови номинални стойности са в лева, а не примерно в македонски динари, марки или др.

Всеки народ /или нация/ има своя култура, свой език и писменост с които се гордее, идентифицира и същевременно различава от всички останали. Защо македонците си служат с българския език? Срамуват ли се от своя или ...

дония и съответното – македонци. От историците с точност е установено само, че елинската култура окончателно се възприема в областта някъде в края на VII или началото на VI в. пр. н.е. Тя е наложена от аргосите, произхождащи от древногръцкия полис Аргос, откъдето е и известният династичен род Аргеади на т.н. древни македонци. Македония е в разцвета си и е най-силна по времето на Филип II Македонски и особено през управлението на сина му – Александър Македонски или Велики /356-323 г. пр. н.е./. След неговата смърт Македония се разпада и до края на II^{-та} световна война никой не е нито чувал нито виждал държава с подобно наименование. През споменатия период /по-голям от XX века/ названието Македония се употребява за обозначаване на определена историко-географска област и ако разгледаме внимателно географските и др. карти от последните 2000 години, т.е. тези от н.е., то ще забележим една друга много важна подробност. На нито една от тези карти, независимо от коя държава произхождат и от кой век са, границите /дори хипотетичните – според описания и др./ не са еднакви. Различията /в големина – площ/ са толкова фрапиращи, че едва ли някой би могъл да ги определи дори и приблизително, а камо ли да ги посочи с определена точност, каквато е необходима за една държава. Ако /пак хипотетично/ приемем тези граници /според картите/ в най-големия им посочен размер, то Македония би обхванала почти целия Балкански полуостров. И обратното – според други политико-икономически карти тя въобще не съществува. Коментарът е излишен, но няма да е излишно да припомним, че и днес, в края на XX век., никой не би се наел да посочи държавната граница между Македония и Югославия. Парадоксално, но факт. /б.с./

На съставителя не е известна нация, която да се срамува или да пренебрегва собствения си език и особено писмеността си /разбира се, ако има такива/. Каква е тогава причината? Една единствена. Такъв език – “македонски” и такава ПИСМЕНОСТ НЕ СЪЩЕСТВУВАТ.

Виждал ли е някой до 1944 г. буквар или каквато и да е хартийка на “македонски”? Изобщо, има ли смисъл да се задават и други въпроси, на които отговорът ще бъде винаги отрицателен или гробно мълчание? Щом някой иска да се определи като “македонец”, то това е лично негово право и никой не би могъл да пренебрегне това право на избор. Но ако този някой си позволи да определи и българския език за македонски, то никой не би трябвало да му го позволи, поне така постъпват цивилизованите народи и то не само в Европа. Бихме ли могли да си представим какво би станало, ако гражданите на САЩ биха обявили английския език за американски!!!

Този преамбюл /за някой може би излишно отклонение/ се налага поради определени причини, накарали още по-определени “научни среди” /става дума за не толкова известни пишман професори от нашата западна съседка/ да обявят съществуването на “шопска” нация. А защо не и на “трънска”? Че колко му е да се съчини и трънска азбука. Както е известно, трънчаните са баш майстористроители. Би ли се наел някой да оспори, че преди хилядолетия не са участвали в издигането на Вавилонската кула? Защо да изключваме тогава и тяхното право на “трънски” език, а оттам и на “трънска” писменост, че защо не и на “трънска” държава /пази Боже!/. “Под слънцето има място за всички” – красиви думи в прекрасна максима, но твърде хубава, за да се осъществи на място като Балканския полуостров, а и не само там. Безспорно, това ще бъде девиза на идващото столетие и дано поколенията от XXI^{-ия} век успеят да го осъществят, защото тези от XX^{-ия} окончателно се провалиха в това начинание.

Но какви са причините за това фиаско?

Много тежко наследство остана да лежи върху плещите на балканските народи от последното столетие. Това наследство е обременено допълнително с неплатени морални и чисто човешки дългове от векове. Предвид нестабилното икономическо състояние на малките балкански държавици от една страна и кръстопътното геополитическо положение от друга, подсилвано от противоположните или конюнктурни интереси на ведущите държави в световен мащаб, тази тежест винаги е мултиплицирала в етнически, културни или верски спорове, които в определени моменти избухват в остри междудържавни конфликти, не рядко преминаващи във въоръжени и завършващи дори и в световни такива.

На колкото по-ниско стъпало в икономическото си развитие е подобна балканска страна, толкова повече несгоди трябва да изтърпи населението ѝ, независимо чия страна е подкрепяло правителството ѝ – печелившата или губещата, при подобни сътресения /войни/. Последните нанасят незаличими рани не само в съзнанието на поколенията, но и допълнително забавят развитието /прогреса/ на цялата нация не с години, а с десетилетия. Точно това изпитват в момента на гърба си народите на Сърбия, Черна гора, Босна, Хърватска, Македония, Румъния, България ..., независимо като какви са се самоопределили и с какво национално самосъзнание са в действителност.

И накрая, въпреки че Балканският полуостров е неделима част от Европа, тези народи никога няма да се почувстват европейци, докато това наследство не бъде разделено /преодоляно/.

Това би могло да стане само тогава, когато тези малки балкански народи рязко и в късо време /не повече от десетина години/ повишат няколкократно /5-10 пъти/ икономическото си състояние /стандарта на живот/ и благодарение на

възможността за по-добър живот, ако такава съществува, то всички гореизброени причини биха могли да минат на по-заден план и трудно биха довели да конфликти като тези в Босна или Косово. Безпардонният национализъм, верската нетърпимост, всички наследени културни и исторически дадености, пропагандирани от шовинистична гледна точка, наслоявани от векове в душите и съзнанието на тези забравени от Бога народности, ще започнат да отпадат една по една от момента, в който спокойно и толерантно, без външна /чужда/ намеса или под заплахата на оръжие, а на масата на равноправни преговори биха намерили и трайното си разрешение – без ущърб за интересите и на най-малките от тях, без чувство за наранена национална гордост или пренебрегване на религиозни и други традиции.

Никакви наказателни операции /от рода на тази на НАТО срещу Сърбия или по-точно срещу човеконенавистичната политика на президента Милошевич/ и никакви умиротворителни сили /като KFOR/ не биха могли да имат дълготраен ефект, ако тези народи не повишат стандарта си /разбирай – да се доближи до европейския, да го достигнат изобщо е немислимо още много десетилетия/. Бедните, онеправданите, изолираните, подтиснатите народности представляват /и винаги са били и ще бъдат – историята непрекъснато го доказва/ неохраняем барутен погреб, който би могъл да хвърли във въздуха и безвъзвратно да унищожи и най-добрите намерения, най-приемливите теоретически постановки за бъдещето на тези националности или държави. Както “ситият не вярва на гладния”, така и последният се явява единствената голяма и реална заплаха за благосъстоянието на първия, а оттам и крайното и единственото възможно /не безболезнено, но вярно/ решение трябва да бъде в посока на решаването на този вековен проблем – ситият да не бъде прекалено заситен, /не е изключено повръщане с по-тежки последици/ и гладният да не е толкова гладен /“гладни очи – зло гледат”/. Такъв е проблемът, такова трябва да е и решението.

Някои доктрини /меко казано “наивистични”/ твърдят, че бедните народи се управляват много по-лесно от богатите. Грубо, но точно казано, това е глупаво съждение. Би могло да бъде така, ако бедните народи са и непросветени. Повечето от балканските народи притежават само първия белег – бедността и подобни доктрини, са НЕПРИЛОЖИМИ. Те, чисто и просто, генерират само допълнително напрежение, което гледано от страни /от хора с друг стандарт и друго отношение към живота и особено с друга ценностна система/ е трудно забележимо, а оттук, и заключенията са погрешни и в повечето случаи – много далече от истината. ИСТИНАТА НА /не ЗА/ тези народи е друга.

Този, който добре познава своя език, своята история и култура, този, който се е самоопределил и отстоява своя избор, трудно би могъл да бъде подведен от каквато и да е чужда идеология и да стане послушно оръдие, служещо на чужди интереси, независимо на кой континент се намира и на кой Бог се изповядва.

Времето на утопиите /било комунистически или неокомунистически, подобни на “социализъм с човешко лице”/ безвъзвратно отмина и много малко са тези, които биха могли да бъдат заблудени /или да повярват/ с голи фрази като “братство и равенство” /някой беше казал, че “хората са равни само тогава, когато се намират на два метра под земята”, но и за това би могло да се поспори, ако си припомним гробниците на фараоните/. Единствено свободата на отделния индивид, правото му на собствен избор, както и ценностната система, която изповядва и към която се придържа, са основните двигатели на собствения му възход или падение. Тогава какво му пречи?

Бихме ли могли да приемем за свободен един индивид на прага на физическото оцеляване? Възможно ли е неговата воля и избор да са свободни и независими, когато икономическата безизходица го е сграбчила и стиснала толкова силно, че всичките му мисли и цялата му енергия са впрегнати в една единствена цел – да оцелее. Бихме ли могли да го осъдим, че е пренебрегнал или направил компромис с ценностната си система, притиснат от най-силния известен аргумент – чувството за самосъхранение?! Отговорът на всички тези въпроси е категоричен – НЕ.

И накрая – стара народна поговорка гласи, че “във всяко стадо има и мърша”. Лошото в случая е, че в нашите – балканските стада – народи, мършата е много повече от допустимата. Тя ги спъва и пречи да се движат по-бързо по пътя на осъществяването на своите ЦЕЛИ и идеали. Ето, това накратко е истината НА /не ЗА/ балканските народи и всеки, който не е в състояние напълно да я разбере /да вникне достатъчно дълбоко в нея, а това не е никак лесно/, по-добре да стои настрана и да не пречи. Неправилната, ненавременната, недостатъчната помощ би била “мечешка услуга” в случая. За да помогнеш някому преди всичко е необходимо да осъзнаеш цялостно проблема му, в противен случай помощта, независимо от доброто желание и намерения, е палиативна и стойността ѝ ни повече, ни по-малко е равностойна на изказването на съболезнование пред ковчега на мъртвец...

Ако приемем, че последните няколко страници са били прочетени внимателно, въпреки нелицеприятното им съдържание, което е доста отдалечено от филателията /поне на пръв поглед/, то съставителят се надява, че на българските филателисти /или на тези от тях, които са от поколенията на 30^{-те} и 40^{-те} години и са съвременници на събитията/ е станало ясно кой е българин и кой македонец и като каква би трябвало да се класифицира поредицата “Македония”. И ако този резултат е постигнат, това би означавало, че изписаната хартия не е отишла напразно и бихме могли да продължим с разглеждането на самата поредица.

1944, 28 октомври; временно издание – препечатки “^{МАКЕДОНИЯ}” и нови номинални стойности върху №403-04, 409-11, 435-37; ТП “КРАЙНИЧАНЕЦ”, Скопие

За препечатването е използван обикновен печатарски /вестникарски/ набор, недостатъчно добре калиброван и протрит, с малки различия в големината на буквите и цифрите. Освен това печатарските форми са с определени различия в някои клишета, поради което във всеки препечатан лист се забелязват разновидности. Не липсват и куриози. При тази поредица последните са не по-малко от 20 позиции.

Препечатките са от три вида според големината на шрифта:

А – шрифт с височина 1.5 мм. /№1 и №2/

Б – шрифт с височина 2.5 мм. /№3, №4, №5 и №7/

В – шрифт с височина 2.2 мм. /№6 и №8/

И в трите вида препечатки се наблюдават две основни различия:

Тип I – цифрата “9” от “1944” е изписана със завита нагоре долна част, завършваща в самия край с точка – 9

Тип II - цифрата “9” от “1944” завършва в долната си част без извивка и без точка.

Освен това, при №1 и №2 /т.е. само при препечатка А/ буквата “М” от “Македония” също се среща отпечатана по два различни начина:

1. Средната част в долния си край /погледната хоризонтално/ завършва в една линия /на еднаква височина/ с основите на двата вертикални ствола на буквата М.

2. Средната част в долния си край /погледната хоризонтално/ завършва по-високо /с 1 мм/ над мислено прекараната права, съединяваща двете основи на вертикалните стволоче М и се явява с 1 мм по-къса. По неизвестни за съставителя причини тази разновидност вече не се отбелязва в “МИХЕЛ – Специал” за Германия от няколко години, въпреки че е не по-малко рядка /според изследванията на съставителя/ от препечатката А тип II, където деветката завършва в долната си част без извивка и без точка. В този каталог тази разновидност на буквата /с по-къса средна част/ ще бъде отбелязана с кодовото обозначение А тип III /AIII/.

№1

№2

№3

№4

№5

№6

№7

№8

Поредицата се състои от 8 екземпляра с препечатани нови номинални стойности и препечатка “МАКЕДОНИЈА”:

- №1 – препечатка А и 1 лв. върху №403 с тъмносино мастило
- №2 – препечатка А и 3 лв. върху №404 с тъмночервено мастило
- №3 – препечатка Б и 6 лв. върху №409 с карминеночервено или карминено мастило
- №4 – препечатка Б и 9 лв. върху №410 с червено или розовочервено мастило
- №5 – препечатка Б и 9 лв. върху №411 с розовокарминено мастило
- №6 – препечатка В и 15 лв. върху №435 с червено мастило
- №7 – препечатка Б и 20 лв. върху №436 с карминено мастило
- №8 – препечатка В и 30 лв. върху №437 с тъмносино или черносино мастило.

№ тип	*	* * _⊙	□ _⊙	(*)=⊙	⊞** _⊙	
1	I	2.–	5.–	8.–	1.–	22.–
	II	20.–	40.–	80.–	10.–	–
	III	20.–	40.–	80.–	12.–	–
2	I	2.–	5.–	8.–	1.–	22.–
	II	20.–	40.–	80.–	10.–	–
	III	20.–	40.–	80.–	12.–	–
3	I	3.–	7.–	12.–	1.–	32.–
	II	50.–	100.–	160.–	20.–	–

4	I	4.–	10.–	14.–	2.–	50.–
	II	60.–	120.–	190.–	25.–	–
5	I	5.–	12.–	18.–	2.–	60.–
	II	70.–	150.–	240.–	30.–	–
6	I	40.–	80.–	130.–	15.–	–
	II	8.–	20.–	30.–	3.–	100.–
7	I	13.–	30.–	50.–	5.–	150.–
	II	30.–	500.–	–:–	120.–	–
8	I	20.–	50.–	80.–	8.–	–
	II	15.–	35.–	60.–	6.–	180.–
1-8		50.–	120.–		20.–	600.–

Поредницата изобщо не е пускана в редовна употреба. Колонка © се отнася само за екземпляри върху плик /или отрез от такъв/, клеймовани с 30 мм еднокръгов български печат “СКОПИЕ * SKOPJE”, с хоризонтален едноредов датен и часови указател, който е употребяван в пощенската станция на гр. Скопие до изтеглянето на българските войски и администрация от областта. С този печат с черно /сивочерно/ мастило са направени филателно не повече от 25-30 плика, облепени с цялата поредица и още толкова с различни смесени франкатури от същата. Никой от тези сувенирни пликосе не е пътувал по пощата, независимо от печатите, които го съпровождат. Последните са поставяни допълнително за услуга или са изцяло фалшиви /подправени/. Печатът “СКОПИЕ * SKOPJE” също е фалшифициран впоследствие пак за тази дейност. Пликосете, които са използвани за сувенирно подпечатване на поредницата, не могат да бъдат подправени, защото са от легацията на Царство България в Белград /вж. копията/.

Цена на клеймованата поредица върху такъв плик – 400 лв. Датният указател на клеймото посочва – 1.XI.1944+2

№1IP₁ – “944” вместо “1944” оценката от таблицата + 20 лв.

‡№1I – хоризонтално или вертикално разкъсана препечатка – оценката от таблицата + 20 лв.

‡№1I – обърната препечатка * – 300, ** – 500

‡‡№1I – двойна препечатка * – 350, ** – 600

□_{1,2}K₁/№1+ №403/ – хоризонтална или вертикална двойка, едната марка без препечатка * – 120, ** – 200

□₂K₂/№403+ ‡№1/ – вертикална двойка, едната марка с обърната препечатка, а другата без препечатка * – 600, ** – 1000

□₁K₃/№1+ ‡№1/ – хоризонтална двойка, едната марка с обърната препечатка * – 500, ** – 800

Горните оценки са само за тип I. Екземплярите от тип II или тип III със същите особености получават оценка –:– . Това се налага поради изключително ограничения им тираж. С изключение на първите две, които се срещат във всеки печатен лист по два пъти, то останалите са открити само в част от тиража. Същото се отнася и за №2.

№2IP₁ – “944” вместо “1944” – оценката от таблицата + 20 лв.

‡№2I – хоризонтално или вертикално разкъсана препечатка – оценката от таблицата + 20 лв.

№2IP₂ – точката след “8” горе или без нея – оценката от таблицата + 20 лв.

‡№2I – обърната препечатка * – 300, ** – 500

‡‡№2I – двойна препечатка * – 350, ** – 600

□_{1,2}K₁/№2+ №404/ – хоризонтална или вертикална двойка, едната марка без препечатка * – 120, ** – 200

□₁K₃/№2+ ‡№2/ – хоризонтална двойка, едната марка с обърната препечатка * – 600, ** – 1000

‡‡№2I – двойна препечатка, едната обърната * – 120, ** – 200

№3IP₁ – “944” вместо “1944” оценката от таблицата + 40 лв.

№3IP₂ – без точка след “лв” * – 70, ** – 120

№3IP_{3,4} – отворена буква “O” в “МАКЕДОНИЯ”, отворена първа или втора цифра “4” в “1944” всяка по * – 70, ** – 120

№3IP₅ – само цифрата “6” от препечатката обърната * – 70, ** – 120

№4IP₁ – “944” вместо “1944” * – 50, ** – 80

№4IP₂ – отворена втора цифра “4” в “1944” * – 50, ** – 80

№4IP₃ – разстоянието между “9” и “лв.” е 4.5 мм вместо 2 мм * – 70, ** – 120

№4IK – с препечатката на №3 * – 70, ** – 120

№4IIC – с препечатката на №3 * – 350, ** – 600

№5IP₁ – “944” вместо “1944” * – 50, ** – 80

№5IP_{2,3} – отворена буква “O” в “МАКЕДОНИЯ”, отворена първа или втора цифра “4” в “1944” всяка по * – 70, ** – 120

№5IP₅ – разстоянието между “9” и “лв.” е 4.5 мм вместо 2 мм * – 70, ** – 120

№6IP₁ – “944” вместо “1944” * – 100, ** – 170

№6IP₂ – без точка след “8” * – 70, ** – 120

№6IP_{3,4} – запетая вместо точка след “8” или “IX” * – 100, ** – 170

№6IP_{5,6} – отворена буква “O” в “МАКЕДОНИЯ” или двоеточие вместо точка след “IX” всяка по * – 100, ** – 170

№7IP₁ – “944” вместо “1944” * – 120, ** – 200

№7IP₂ – “7 лв.” зачертано с две хоризонтални линии вместо с три * – 120,
** – 200

№7IP_{3,4} – отворена първа или втора цифра “4” в “1944” всяка по * – 120,
** – 200

№7IP₅ – буквата “К” в “МАКЕДОНИЯ” с опашка в долния преден ляв край
* – 120, ** – 200

ı₁№7I – хоризонтално разкъсана препечатка ** – 300 /90 бр./

ı₁№7II – хоризонтално разкъсана препечатка ** – –:–

ı₁№7IP₁ – “944” вместо “1944” ** – –:–

ı₁№7IP₂ – “7 лв.” зачертано с две хоризонтални линии вместо с три ** – –:–

ı₁№7IP_{3,4} – отворена първа или втора цифра “4” в “1944” всяка по –:–

ı₁№7IP₅ – буквата “К” в “МАКЕДОНИЯ” с опашка в долния преден ляв край
** – –:–

№8IP₁ – “944” вместо “1944” * – 120, ** – 200

№8IP₂ – “А” вместо “Я” в “МАКЕДОНИЯ” * – 150, ** – 250

‡№8II – обърната препечатка * – 250, ** – 400

□K₁/№8II+№437/ – двойка, едната марка без препечатка ** – 500

□K₂/№8II+ ‡№8II/ – двойка, едната марка с обърната препечатка * – 350,
** – 600

□K₃/‡№8II+№8II+№8IP₂/ – хоризонтална тройка – първата марка с обърната препечатка, втората с нормална, а третата с “А” в “МАКЕДОНИЯ” вместо “Я” ** – 1000

Въпреки “големите усилия”, направени от германските филателисти-изследователи и експерти, поредицата “МАКЕДОНИЯ” все още не е окончателно изследвана. Водят се нескончаеми теоретични спорове относно кои позиции да бъдат признати за разновидности, кои за куриози, кои да бъдат каталогирани, кои – не, и т.н. и т.н. Според съставителя всичко това е излишно губене на време, средства и нерви с една единствена цел – изкуствено повишаване стойността на определени позиции в поредица, която никога не е била в употреба по предназначение /ако изобщо е имало такова/ и чиято относителна стойност в никакъв случай не би трябвало да надхвърли подобната, на което и да е спекулативно издание от периода. Това е по-скоро елементарен теоретичен въпрос /или спор, ако го погледнем от такъв ъгъл/ и тук няма място за разглеждане на всички тези, които се опитват да го осветлят от една или друга страна, а в общи линии повтарят еднакви постановки с различни варианти, от което следват и различни тълкувания. Едно е ясно и не са необходими абсолютно никакви доказателства /последните са пред очите на всеки филателист, който притежава дори една пълна поредица “МАКЕДОНИЯ”/ – при всяко подобно препечатване /с обикновен печатарски шрифт/, извършено набързо и по примитивен начин, всяка отделна препечатка, върху която и да е стойност, представлява своего рода разновидност. Въпрос на регламент е КАК ЩЕ ГИ КРЪСТИМ.

Германците са ги кръстили “BESONDERHEITEN” – особености, своеобразности, специфични или други подробности. В случая /и според съставителя/, това е най-близо до истината определение. Понятия като редки разновидности или куриози се възприемат от филателистите с много по-голяма тежест и в повечето случаи /а и специално за тази поредица/ съвсем необосновано. Но тогава неизбежно възниква въпрос – защо “МИХЕЛ” е поставил толкова високи оценки и то точно тук – в единствената поредица каталогирани с т.н. особености? Не би ли било по-издържано /а и по-реално/ тези оценки да са няколкократно по-ниски?

Отговорът бе даден и по-горе, но ще го разширим малко, за да могат и набедените да го проумеят. Доколкото е известно на съставителя, "МИХЕЛ" преди не повече от 30 години възприе поредицата за германска. Дотогава цената ѝ беше относителна, а интересът към нея толкова малък, че българските търговци се чудеха как да се отърват от количествата, с които разполагаха /добре известно е, че в България още в края на 1944 и през 1945 г., на два пъти постъпват големи количества от това издание – общо около 13000 поредици плюс десетки хиляди екземпляри на цели п.л. от №1-5 или около половината от тиража, че и кусур/. Какво стана след това? Когато поредицата беше призната за германска /и то окупационна/ търсенето се увеличи многократно /в Германия филателистите са повече от жълтите павета по Царя/ и закономерно цената скочи. Разбираемо е, че в това на пръв поглед нормално пазарно явление /търсенето определя цената/ няма нищо лошо или нередно. Но т.н. BESONDERHEITEN /разновидности, куриози и т.п./ надхвърлиха в стойностно изражение оценките на българските куриози от класическия период!? И пак според "МИХЕЛ"! Днес в Германия има поне десетина филателисти-колекционери, които биха платили, без да се замислят, по 10000 ДМ за каре зелена или червена препечатка, в което №1 се среща и в двата типа. Същите тези филателисти, ако разгледат по-внимателно колекциите си, не биха могли да не открият в тях и една единствена поредица "МАКЕДОНИЯ", в която всички екземпляри са с "нормални" препечатки. Съставителят твърди /и се хваща на бас – залага едното си око срещу ...кутия цигари и то български/, че никой не е в състояние да му предложи две еднакви поредици "МАКЕДОНИЯ" /независимо от кой тип – по желание на поддържащия обратното становище/.

Но каква е истината в края на краищата? Истината за всеки непредубеден /и зрящ/ филателист е, че поредица с нормални препечатки е много по-рядка от такава с особености /разбирай всичко – разновидности, куриози и т.п./ и би трябвало /по всички филателни закони/ да получи по-висока оценка. И поради факта, че такава поредица едва ли би могла да се покаже /събере и експонира/, то оценката и би могла да бъде само една единствена –:–.

Посочените особености /на по-предните страници/ са не повече от половината известни на съставителя. Със сигурност германските филателисти и изследователи са открили поне още толкова /но сигурно се двоумят как да ги класифицират или дали изобщо би трябвало да се каталогират/ и в най-близко бъдеще /ако все още има желаещи да си губят напразно времето/ биха могли да открият и още толкова.

На стр. 123, след 1, №71, съставителят е "открил" и каталогирал 5 /пет/ позиции като всяка една от тях е "уникат". Среща се само по веднъж и то само в този един единствен п.л. Каква оценка да им поставим? Дали 1000 ДМ ще им бъдат малко, а 5000 много? Или ще бъдем принудени да поставим оценка –:– /т.е. тази, която е поставена/?!

Не трябва да се забравя, че последният хоризонтален ред от същия този п.л. съдържа 10 екз. само с част от препечатката, в които съставителят е "открил" още два униката в пълния смисъл на понятието. Каква оценка да им поставим? Явно "МИХЕЛ" не би могъл да даде отговор и затова съставителят е длъжен да помогне. Последният би ги дал на първия колекционер на уникати, който се появи и е готов да заплати само ...1000\$ /за ЦЕЛИЯ хоризонтален ред от 10 екз. + бонус – милезимът в цялостния му вид/. Добра оферта, нали? А и на изгодна цена – какво им плащаш – 10 BESONDERHEITEN-и, от които два униката!!

Коментарът е излишен, но при всички случаи потвърждава становището, че нормалните препечатки са по-редки от тези с особености. Не само състави-

телят, но и всеки филателист /с повече практика, тук не става дума за изследователи и експерти/ е в състояние да ОТКРИЕ поне 50 разновидности на отпечатъка от препечатката в един цял п.л., от която и да е стойност на това издание. Би ли се намерил експерт, който да оспори това становище? Едва ли.

Според съставителя известните зелени или червени /върху №1/ и позлатени /върху №2, №3, №4 и №5/ препечатки трябва да бъдат класифицирани като опитни екземпляри /неодобрени проби за цвят – видимост на препечатките/ и като такива да бъдат оценени отделно от редовните и от техните особености /трудно бихте се съгласили, че една неодобрена проба е особеност или нещо от този род/. От друга страна и при тях се наблюдават същите BESONDERHEITEN като описаните под таблицата. По тази причина и заради изключително ограничения им тираж последните не могат да получат друга оценка освен –:–. Определянето /поставянето/ на каталожна такава /поне в България/ би било изключително субективно, а оттам и нереално. Цената на тези разновидности би могла да се определи само на аукцион и то на заслужаващо доверие такъв, нямащ нищо общо с българските амбулантни надлъгвания, където за редкости и дума не може да става, камо ли да се получат реални оценки.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ /лично становище на съставителя – не е задължително за набедените, но е препоръчително за колекционерите, които могат да отделят зърното от плевата и са достатъчно разумни да не си хвърлят парите на вятъра/ – в тази поредица по-високи от най-ниско обявените оценки биха могли да получат само следните особености /опитни екземпляри и грешки/, разделени по групи:

I^a група – всички препечатки с цветове, различаващи се от указаните и оценените в таблицата и по-точно:

1. №1 с червена препечатка – №1_{о.е.1}
2. №1 със зелена препечатка – №1_{о.е.2}
3. №2 с позлатена препечатка /златна върху червена/ – №2_{о.е.3л}
4. №3 с позлатена препечатка – №3_{о.е.3л}
5. №4 с позлатена препечатка – №4_{о.е.3л}
6. №5 с позлатена препечатка – №5_{о.е.3л}

Според съставителя горните шест позиции са опитни екземпляри – неодобрени проби за цвят и оценките им ще бъдат посочени в отделна таблица. В интерес на истината съставителят не е твърдо убеден в собственото си становище единствено що се касае до позиция “1.” – №1 с червена препечатка. Не би могло да се установи коя от двете позиции е отпечатана преди другата – дали червената е преди зелената или обратното. При първия вариант червената препечатка би могла да бъде само о.е. – неодобрена проба за цвят, докато при втория – по-голяма вероятност съществува това да е грешка, допусната при допечатване или при смяната на печатарските форми. Ако вторият вариант е този, който отговаря на истината /днес не сме в състояние да бъдем категорични по въпроса и затова червената препечатка е класифицирана при о.е., въпреки че логичните разсъждения клонят към втория вариант /от две злини принципно положение е да се избере по-малката/, то може би единственият ценен куриоз в това издание е тази червена препечатка.

II^a група – всички /хоризонтални или вертикални двойки/, в които едната марка е с нормална препечатка, а другата с обърната, двойна или изобщо без препечатка.

III^a група – всички екземпляри с обърнати препечатки /цялостно, не само отделни цифри като примерно “3”, “6” или “9”/.

IV^a – всички екземпляри с двойни препечатки и

V^a група – двете стойности при №4 и №8, препечатани погрешно с печатарски форми за други стойности /“МИХЕЛ” ги посочва като №4К1 и №8F, защото втората е резултат на няколко погрешно поставени клишета от №6 в печатарска форма с клишета за №8 – докато при първата с цяла печатарска форма за №3 – 6 лв., е препечатана погрешно стойността 15 ст. – №410 вместо стойността 10 ст. – №409/, които са и единствените особености-куриози, чиято класификация като редкости е допустима според съставителя.

Наблюдателните може би са забелязали, че екземплярите от V^a група не са каталогирани изобщо в този каталог. Пропуск ли е това или съставителят изобщо не ги признава за редкости? На втората част от въпроса отговорът е в така определената V^a група. Що се касае за пропуска, то съставителят го е направил нарочно. Последният не е имал възможност да изследва нито един екземпляр от тази група /не притежава такива/, а от друга страна не би желал да преписва от “МИХЕЛ”, въпреки че вярва напълно в описанието, дадено от него – виждал е работните типографии на печатарските форми върху обикновена хартия без гумировка и е убеден в съществуването на тези куриози, но ...все пак по-друго е, ако би могъл да ги изследва, защото за появата специално на №4К1 /по “МИХЕЛ”/ биха могли да се обосноват и други причини.

№	цвят на препечатката	* _⊙	** _⊙
1 _{о.е.1}	зелен	600.–	1000.–
1 _{о.е.2}	червен	600.–	1000.–
2 _{о.е.3л}	позлатена	100.–	200.–
3 _{о.е.3л}	позлатена	60.–	100.–
4 _{о.е.3л}	позлатена	60.–	100.–
5 _{о.е.3л}	позлатена	60.–	100.–

Особеностите при всички упоменати в таблицата о.е. са абсолютно същите, каквито са при съответните каталожни номера. Поради ограничения тираж на самите о.е. техните BESONDERHEITEN НЕ МОГАТ ДА ПОЛУЧАТ КАКВАТО И ДА Е ДРУГА ОЦЕНКА освен –:–.

Трябва да се знае, че о.е. /препечатките с различен цвят от стандартните/ НИКОГА не са били подпечатвани в пощенската станция на гр. Скопие. Последното е правено в по-късен период и то нарочно. Не без значение е да се спомине, че в България /вероятно в София/ е бил изготвен още навремето фалшив печат “СКОПИЕ” /по подобие на оригиналния/, който е с малко по-големи размери. Необходимо е и да се припомни, че пак у нас /България/ през 70^{-те} години са били изготвени фалшиви препечатки “МАКЕДОНИЯ”. Последните се различават от оригиналните по леко разкривения /недостатъчно калиброван/ шрифт, който е и с по-светло мастило от оригиналното. При тези фалшификати отсъства релеф от препечатката върху обратната страна на п.м. Всички фалшификати са изработени върху оригинални п.м.

И накрая – какво още би могло да се каже /добави/ за тази поредица и интересът към нея, който в последните две-три години осезателно започна да затихва и най-вече за германските ни колеги, които упорито и неуморно продължават да “откриват” все нови и нови “BESONDERHEITEN” като понякога премахват някои от по-рано откритите?

Разбира се, тук ще бъде поместено САМО становището на съставителя, който също е загубил много ценно време за изследване на поредицата и днес искрено съжالياва за напразно вложения труд. Далеч по-добре би било да отиде на риболов ...би могло да клъвна нещо по-едро.

Защо е това, нека го наречем, песимистично становище?

1. Филателната история е категорична – по-рано или по-късно /но ВИНА-ГИ/ интересът към спекулативните издания намалява до такава степен, че пазарната им оценка се срива значително, независимо от това, че каталожната ѝ не винаги реагира. Примери колкото щеш ...не е необходимо да се изброяват тук /вж. получените суми за продадени лотове на престижните аукциони не само в Европа/.

2. Ще трябва да се даде и отговор на въпроса – защо съставителят определя това издание като спекулативно?

Защото и по причина че последното не е пускано в продажба от пощенските станции в никоя държава. Действително пътували по пощата материали, облепени с екземпляри от него НЕ СЪЩЕСТВУВАТ. Няколкото десетки пликосе, подпечатани в Скопие /или другаде/ са обикновени филателни сувенири и също не са пътували, независимо от печатите върху тях. Цялото количество на това издание само дни след отпечатването напуска страната*, натоварено в куфари, два от които пристигат в София с голяма част от тиража. Съдържанието на куфарите е точно 9000 пълни поредици плюс още 120000 екз. /в цели п.л./ от първите пет стойности. Не липсват опитни екземпляри, макулатури и др. Няколко месеца по-късно /след края на II-та световна война/ в с. Баня, Софийско се появяват /незайно откъде/ още около 4000 поредици или на практика в България се оказва половината от тиража и то postfrisch.

Как да определим това издание? Как да го “кръстим”, ако това повече Ви харесва? Да е възпоменателно, юбилейно или др. – НЕ Е! Да е редовно – още по-малко! В “МИХЕЛ” /а и в този каталог съставителят постъпва по същия начин, за да не опровергава по-авторитетните/ е покръстено като ВРЕМЕННО, но и това не би могло да отговаря на истината, защото, както беше споменато вече, нито един единствен екземпляр от него не е употребен по предназначение – за пощенски услуги.

Но какво е тогава? Нека оставим на ревностните теоретици /а защо не и на нашите набедени/ да го определят, а дотогава, “поне неофициално”, ще бъдем принудени да го приемем за СПЕКУЛАТИВНО. Че то и официално си е баш

---

* Много трудно /по-скоро невъзможно/ е за съставителя да назове /би трябвало да го съчини/ наименованието на тази държава, защото такава НЕ СЪЩЕСТВУВА. Т.н. “ДЕМОКРАТСКА ФЕДЕРАТИВНА ЈУГОСЛАВИЈА” все още не се е пръкнала, въпреки сизифовите напъни на “друзе Тито” / “любичице бела”, дека го “воли о младина цела”/ и оглавяваната от него клика, изпълняваща решенията на КОМИНТЕРН-а. Различните учебници, историците и дори енциклопедиите до ден днешен все още не са се разбрали за датата на “раждането” ѝ. Някои го определят за средата на ноември, други за края, трети го отлагат за декември – нещо като “няма баща, няма майка – леля му го родила”. Съставителят би могъл да добави само, че “стринка му” /Червената армия/ е бабувала, но всички вкупом така и не са се наговорили по кой календар /Юлиански или Григориански/ да го обявят и понеже отецът /“Вечна му памет” – бихте казали, но “шопската нация” би го споменала с “мека му глава”/ не е бил ревностен християнин – така и не кръстил отрочето, а актът за раждането сигурно е скалпипал далеч преди да се чуе писъкът на новороденото. Какво да се прави – историята си е “история”!! България е “освободена” на 9.IX.1944 г. пак от Червената армия, която ѝ обявява война, за да я освободи, а само ден по-рано се “самоосвобождава” никому неизвестната ѝ съседка... Аш-колсун бре, кьополар! /б.с./

такова! Напъните на колегите ни от Германия да го изследват с такива подробности заслужават адмирации, но от друга страна погледнато целят САМО повдигане на оценките, което недвусмислено доказва спекулативния му характер.

И все пак, за да не бъде обвинен в голословие или в писание на лакърдии на тема “Научна фантастика” /подобно на някои филателни списания и каталози добре известни у нас/ съставителят е задължен да посочи някакъв документ, доказващ поне косвено /а защо не и пряко/ твърденията, че поредицата е БЪЛГАРСКА и освен това СПЕКУЛАТИВНА. По тази причина ще се наложи да се върнем половин век назад – в края на 1944 г. когато Симеон Чаръкчиев – известен търговец, на пощенски марки и собственик на филателен магазин на ул. Г. С. Раковски /в центъра на столицата/ по “неведоми пътища” получава копие от оригиналния протокол, съставен за извършеното препечатване в гр. Скопие.

Ще трябва да добавим, че при “пристигането” на упоменатите вече 9000 поредици плюс значителен брой цели п.л. от първите пет стойности, споменатият С. Чаръкчиев пръв закупува 2000 пълни серии и още по 10 цели п.л. от малките стойности. По-възрастните филателисти добре си спомнят, че единствен С. Чаръкчиев /до емигрирането му във Франция/ предлагаше поредицата в цели неразкъсани п.л. за по ...1000000 лв. По всяка вероятност единичните серии, пускани на търговете по онова време /вж. “Пощенска марка” от онези години/ и каретата са били от неговия щок /предположение на съставителя – би могло да се провери, ако има запазена документация за продадените материали на търговете/.

На 15 януари 1945 г. в издавания от него каталог “СИМА” /7^о издание, втора част/ на стр. 5, 6 и 7 е отпечатан този протокол. Тук ще бъде поместен пълният му текст и разбираемо – някои анализи и тълкувания на съставителя.

“За препечатването на горните марки, извършено в гр. Скопие, в печатница “Краиничанец” А. Д., е съставен следният

П Р О Т О К О Л № 2

Днес, 27 октомври 1944 година, в гр. Скопие, комисията, назначена със заповед от члена на Комитета г. Никола Ив. Павлов, издадена въз основа на протокол №21 от 6 т.м. на местния комитет за гр. Скопие и околията, в състав: Александър Хаджиев, директор на Б. н. банка – Скопие, Димитър Георгиев, началник на служба при Б. н. банка – Скопие, д-р Кръстю Тулешков, директор на Царския природонаучен музей и Христо Маринов, началник на Областната т.п. служба в Скопие, в изпълнение на възложената задача да проведе препечатването на 613000 пощенски марки с препечатка “Македония 8. IX. 1944 година” и нови стойности на марките, донася на местния комитет, че възложената ѝ задача е изпълнена както следва:

Препечатаха се следните марки:

1. Обикновени пощенски марки по 10 стот., 1940 г.: 146000 къса се препечатаха на стойност по 1 лв., като дадоха макулатура 1528 къса;
2. Обикновени пощенски марки от 15 стотинки, 1940 г.: 158000 къса се препечатаха на стойност по 3 лв, като дадоха макулатура 3458 къса;
3. Пощенски марки Стопанска пропаганда 1941 год., по 10 стот.,; 105000 къса се препечатаха на стойност по 6 лева, като дадоха макулатура 790 къса;
4. Пощенски марки Стопанска пропаганда, 1941 г. по 15 с. в два цвята – зелен и кафяв; 129000 къса се препечатаха на стойност по 9 лв., като дадоха макулатура 662 къса;
5. Пощенски марки “Труд и радост” по 4 лв.; 25000 къса се препечатаха на стойност 15 лв., като дадоха макулатура 316 къса;
6. Пощенски марки “Труд и радост” по 7 лв.; 25000 къса се препечатаха на

стойност 20 лв., като дадоха макулатура 311 къса;

7. Пощенски марки "Труд и радост" по 14 лв.; 25000 къса се препечатаха на стойност 30 лв., като дадоха макулатура 313 къса.

Всичко негодни марки 7378 къса, които се унищожиха от комисията чрез изгаряне в присъствието на печатаря Лазар Крайничанец.

След спадане на горните негодни марки, останалите се пуснаха в обращение на следния ден – 28 октомври 1944 год.

Препечатването се извърши при непрекъснатия контрол от страна на комисията, след което боите и формите бидоха унищожени.

Съгласно протоколното решение на комисията от 18 того, марките се прибраха на съхранение в касите на Б. н. банка, от където ще се дават за пласиране.

След привършване на продажбата им, комисията с отделен протокол-отчет ще донесе на комитета.

Настоящият протокол се състави в два екземпляра, от които единият се предаде на местния комитет, а другият остава в комисията.

Скопие, 27. X. 1944 год.	Комисия:	/п/ А. Хаджиев /п/ Дим. Георгиев /п/ д-р К. Тулешков /п/ Хр. Маринов
	Печатар:	/п/ Л. Крайничанец

Дотук всичко е точно и сравнително добре изпипано според действащите закони с едно малко изключение – протоколът би трябвало да бъде в три екземпляра, като един трябва да придружава пощенските марки при съхранението им в банката. И една малка забележка – никъде и нищо не се споменава за опитни екземпляри и проби, а такива, както е добре известно, съществуват. Съставителят предполага /по-скоро – твърдо е убеден/, че гореупоменатите са присвоени или от членовете на комисията /включая печатаря/ или от други лица, но не без знанието на първите.

Що се отнася до пускането на поредицата в употреба, то до днес КАТЕГОРИЧНО подобни твърдения не биха могли да се докажат.

Въпросът относно изгарянето на макулатурите също е недоказуем /независимо от подписите под протокола/, защото голямо количество двойни и обърнати препечатки /които са лесно забележими дори и от не филателисти/ се предлагат и до днес. Не трябва да се пропусне и това, че двама от членовете на комисията са филателисти. А бихме ли могли да се застраховаме и от присъствието на лица от рода на Спиро Македончето?

Не би могло да не споменем, че до днес не е известен протокол-отчет на комисията, какъвто би трябвало да съществува.

Под публикацията на протокол №2 каталог "СИМА" съобщава:

"Според д о п ъ л н и т е л н о събрани сведения
МАРКИТЕ СЕ РАЗПРЕДЕЛИХА:

1. По искане на германските окупационни власти 8000 серии се отделиха за германските военни чиновци, всеки от които можел да вземе по 10 серии
2. Местният комитет запазил 1500 серии
3. За Международното бюро в Берн 500 серии
4. За провинциалните т.п. станции 3000 серии
5. За членовете на филателистическото дружество в Скопие 2000 серии
6. За продажба в Скопие 9687 серии – по 10 серии на желаещи."

Съставителят предполага, че тук коментар е излишен, но все пак за онези,

които се съмняват относно определението спекулативна /за поредицата/ ще трябва да направим една съвсем проста равносметка, имайки предвид количествата пристигнали в България на два пъти.

По точка 1. не би могло да се възрази – би трябвало да приемем, че определените 8000 серии са получени от германските военни, иначе трудно бихме си обяснили наличието им в окупираните вече зони от съюзническите войски в победена Германия.

По точка 2. остават основателни съмнения, че местният комитет е получил и една единствена поредица поради факта, че до днес няма нито едно известно писмо, редовно пътувало по пощата и облепено с п.м. от поредицата.

По точка 3. едва ли някой би повярвал, че на Международното бюро в Берн са му били необходими 500 поредици, а и доколкото е известно по това време, отличаващо се с безкомпромисни военни действия просто би било чудо тези 500 поредици да пристигнат в Берн, освен ако Гестапо в лицето на някой висш офицер лично не е изпълнил подобна задача.

По точка 4. – същият отговор /вж. т. 2/

По точка 5. – същият отговор /вж. т. 2/

По точка 6. – абсолютно същият отговор /вж. т.т. 2, 4 и 5/

Съставителят потърси сведения и в България и в СФРЮ дали Българската народна банка – Скопие е функционирала в края на м. октомври 1944 г., но категорично му беше заявено, че след м. септември 1944 г. липсват всякакви сведения за дейността на тази банка, а и последната едва ли би могла да функционира през този период, така че повече от съмнително е марките да са оставени на съхранение там. Най-вероятно е марките да са били експедирани бързо-бързо в България /с изключение на 8000 серии – вж. т. 1/ и разпродадени НА ЕДРО на по-големите търговци. Това предположение се подсилва и от сведението за т.н. втора партида, получена в с. Баня, Софийско. Ако с известни уговорки приемем горното за възможно, то ще стигнем до извода, че в България е постъпил по-голямата част от тиража на тази поредица. Известни са и други косвени доказателства за горното, но съставителят не е успял лично да ги провери и по тази причина последните няма да бъдат коментирани тук.

Може би някои ще се усъмнят – как е било възможно след съставянето на протокол №2 да не бъде изпълнено протоколното решение упоменато в същия. Отговорът е прост и недвусмислен – кой и как би могъл да потърси отговорност в онези времена на хората подписали протокола?? Ама нали в него се казва едно към едно, че марките са пуснати в обръщение на следния ден – 28 октомври 1944 г.?! На тези, които ще зададат този въпрос съставителят би ги посъветвал да видят добре датата на съставянето на протокола – 27 октомври и сами да си обяснят как би могло тогава в него да се упоменава извършено вече действие на следващия ден – това е нещо като nonsens /както често употребяват това понятие вездесъщите ни юристи в Народното събрание или т.н. “ГОВОРИЛНЯ” – както го назовават някои без юридическо образование/ и нищо повече. Ако някои все още не са убедени в горното, то нека си спомнят официалните обещания на Царя дадени на 6.IV.2001 г. и тяхното изпълнение, а и дали някой някога ще му потърси отговорност за това. А какво да кажем за един нищо и никакъв протокол!

Ако поредицата беше НЕМСКА, ГЕРМАНСКА или както бихте я определили, то това не би могло да се случи?!

Ако приемем цифрите от протокола за точни, то бихме могли от тях да определим и точните тиражи за всяка стойност по отделно. Те биха били следните: №1 – 144472, №2 – 154542, №3 – 104210, №4 и №5 общо 128338, №6 – 24684, №7 – 24689 и №8 – 24687

ПОСЛЕСЛОВ

Мнозинството от ползвателите на този каталог може би са останали учудени и то неприятно от дългите “политико-исторически” отклонения, нямащи на пръв поглед нищо общо с филателията и предназначението на този каталог. В действителност съставителят не претендира за задълбочени познания в “политико-историческите” науки, но като всеки българин /и надявайки се, че не биха го набедили като македонец, тракиец или дори славянин/ е длъжен да отстоява и проповядва националните интереси на народа, към който принадлежи по рождение и убеждение.

За да бъде разбран правилно, ще бъде необходимо още едно малко отклонение, отнасящо се до изясняването на определени понятия, които по ред причини близо половин век се употребяват много често не на място и се тълкуват по най-различен начин.

Става дума за национализъм, национални интереси, “интернационализъм”, патриотизъм и патриотарите. Наглед това са най-обикновени понятия, употребявани ежедневно както в пресата, така и в разговор. Хората, които си служат с тях, не винаги се замислят върху тяхното значение и почти винаги се абстрахират от смисъла, който биха могли да предадат на изказаното или написаното от тях, дори по друг повод и с друга цел. За съжаление, това се случва много често и то по простата причина, че някои не желаят да разберат невъзможността тези понятия да се употребяват като прилагателни към определени идеи или деяния, които нямат нищо общо със значението им.

Подобни господа не желаят /а повечето сигурно и не могат/ да осмислят несъвместимостта съществуваща помежду им. Би трябвало да се осъзнае, че национализмът много често /да не кажем винаги/ е в разрез с националните интереси и се използва като знаме от патриотарите /нека вземем за пример г-н президента Милошевич – типичен представител на крайните националисти, наричани от някои шовинисти, но думата е много слаба, за да характеризира Велкокръбската политика, водена от него и донесла неизброими страдания както на сърбите, така и на съседните им народи, които ще си ближат раните поне още няколко десетилетия/, че понятието “интернационализъм” изобщо не би могло да съществува – то се самоотрича от самото значение на думите, които го съставляват и че кичещите се с него са по-скоро безродственици отколкото патриоти за каквито се представят. Не трябва да се забравя, че националните интереси могат да се отстояват само от патриоти, които ги поставят над партийните и личните интереси. При всяко друго положение подобни “патриоти” се превръщат в патриотари, които винаги са били и ще бъдат най-голямата заплаха за една държава или нация.

За да се избегне каквото и да е двусмислие или неправилно тълкуване, на което и да е от тези понятия, то необходимо е категорично да се заяви, че “интернационалист” /ако изобщо е възможно и съществува такова понятие/ е напълно несъвместимо и отрича понятието патриот. Мястото на “интернационалисти” като г-н Милошевич е пред международен трибунал и оттам навсякъде другаде, но не и на Балканите. Крайно време е подобни “национални герои” да бъдат озъптени и да се надяваме, че това ще стане много скоро. Най-лошото в случая е, че тяхното наследство /четирите етнически войни и задаващата се пета в Македония/ ще остане да тежи на плещите на изстрадалите балкански народи и последните много трудно ще го преодолеят, а едва ли биха го забравили и през идващия век.

Трябва също така добре да се осъзнае, че национализмът винаги е свързан и то неразривно с диктатурите и с тяхната най-уродлива издънка – тоталитаризма. Едва ли днес, в края на 20^{-и} век би се намерил адвокат, който да пледира, че тоталитаризмът защитава националните интереси, независимо от местоположението му върху земното кълбо.

Ето, дойдохме и до понятието национални интереси, което кой знае по какви причини само се споменава /в повечето случаи като оправдание/ от държавните ни мъже, без никой и никъде да се опита да го разясни на народа си, който го е избрал да ръководи съдбините му.

Чул ли е някой /или прочел/ някъде що за животно е това национален интерес /и/? Не и в България, не и на Балканския полуостров през последните 50 и кусур години. Дали ще го чуе скоро?

Това често употребявано понятие го няма нито в Български тълковен речник, нито в речника за чужди думи. Няма го и в националната ни доктрина ..., защото няма такава...

Ако попитате съставителите на тези речници, то сигурно ще Ви отговорят, че тези две думи не се нуждаят от тълкувание, защото всекиму е добре известно що е национален и какво е интерес и даже, ако някой все пак на е наясно със значението им ПООТДЕЛНО, то би могъл да го намери в речника. Елементарно обяснение от елементарни хорица, предназначено за лумпени... Ей, Богу, няма друго тълкувание!

Обяснението все пак не е чак толкова елементарно колкото изглежда на пръв поглед /или за каквото биха искали да ни го представят някои/, въпреки че се изчерпва само с няколко думи. Нека се опитаме да го формулираме на обикновен и достъпен български език:

БЕЗОТКАЗНА ЗАКОНОВА ЗАЩИТА НА ПРАВАТА И ПРОИЗТИЧАЩИТЕ ОТ ТЯХ ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ВСЕКИ ОТДЕЛЕН ИНДИВИД, ПРИОБЩЕН КЪМ ОПРЕДЕЛЕНА НАЦИЯ, НЕЗАВИСИМО ОТ ВЕРОИЗПОВЕДАНИЕТО И МЕСТОНАХОЖДЕНИЕТО МУ.

Няма да се спираме на определението за нация, което е добре известно. Само ще споменем, че т.н. "чиста нация" НЕ СЪЩЕСТВУВА, както НЕ СЪЩЕСТВУВА и нация, която се вмества в строго определени /от нея или от други/ граници. Т.е. националните интереси обхващат и трябва да се отстояват и защитават не само в територията или границите на държавата, в която се е обособила нацията. Ето защо и откъде възниква необходимостта от национална доктрина, която да не е в разрез с общоприетите човешки ценности и същевременно /от друга страна/ да не нарушава определени международни норми*.

Това беше и причината за отклонението – всеки, който се счита /самоопределя/ за българин би трябвало да отстоява тези интереси на културната общност, към която принадлежи и при никакви обстоятелства не би трябвало да работи срещу тях. Това е и единствен начин една нация да се съхрани като такава. Всичко друго е лъжа и политическа измама или както казва Евангелието – "от лукаваго".

---

* Историята /поне тази част от нея, която е известна на автора/ не познава случай, в който националист е успял да защити националните интереси за по-дълъг период. Действията или бездействията на националиста винаги водят до по-близки или по-далечни неудачи и сривове на фона на незначителни или въображаеми успехи. Не рядко национализмът и прокарваната от него политика довеждат страната до национална катастрофа, която нацията не винаги може да преодолее... И когато това се случи, то тя бива асимилирана или чисто и просто изчезва...

И накрая все пак ще трябва да се отговори на въпроса – какво общо има българската филателия с националните интереси? Много общо – и пряко и косвено зависи от тях. Когато един народ знае и защитава националните си интереси, дори и да е малък, то той просперира, но това в най-голяма степен зависи от държавните ръководители и ако те не са на мястото си, ако пренебрегват националните интереси или обслужват чужди такива, то и държавата и нацията западат, което се отнася за всички дейности, извършвани от този народ. Въпреки че филателията не е от структуроопределящите дейности на страната ни, то тя най-много се влияе от материалното благосъстояние на нацията. Бедните не могат да си позволят да бъдат колекционери.

Авторът на тези редове се надява, че е разбран правилно поне от тези, които са се самоопределили като българи. Колкото до онези, които не се считат за такива, то за тях националните интереси на българския народ нямат такава стойност и не би трябвало да очакваме, че ще ги отстояват и защитават.

П. Л. Бешков.

ПОСЛЕДНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ
на М. Малчев

През 1946 и 1947 г. /по едно и също време, когато заедно с Г. Ноков съставят известния "КООП-КАТАЛОГ"/ М. Малчев прави последните си изследвания, за които е водил записки. Те са върху трите най-интересни /от филателна гледна точка и за тогавашното време/ поредици – "Българо-съветска дружба" I^{BO} издание, "Александър Стамболийски" и "Бойци против фашизма". По-възрастните филателисти добре си спомнят, че последните за един период – по-голям от две десетилетия, бяха най-редките и труднооткриваеми на филателния пазар у нас, въпреки че интересът към тях в чужбина беше незначителен. Как и защо се получи така, че точно тези издания станаха по-редки от спортните поредици от 30^{те} години, когато тиражът им бе по-голям, а от друга страна филателистите бяха чувствително намалели след 1944 г., да не говорим за още по-малките им финансови възможности? Нещо повече – през 1949 г., на връх Коледа – 6 януари, съставителят беше свидетел на една изключително интересна размяна станала между баща му и известен филателен търговец, от София. Последният искаше за горните три поредици в карета само ...30000 лв. и едва след дълги пазарлъци се съгласи да ги размени срещу 5000 лв. /номиналът на каретата беше под 900 лв./ и една поредица "I^{BA} балканиада" в качество ** /последната тогава вървеше "на черно" за около 20000 лв./ След "размяната" /днес по-скоро бихте го нарекли пладнешки обир/ бащата на съставителя беше изключително доволен – навремето генералните колекции се експонираха и в карета, а това беше и несбъднатата мечта на всеки сериозен български филателист, въпреки че и тогава, както и сега пълна такава никой не притежаваше.

По това време /до обмяната на парите през 1952 г./ една поредица "Българо-съветска дружба" I^{BO} издание не можеше да се намери за по-малко от 3000 лв. при средна заплата в страната около 5000 лв. Само за шест месеца /от средата на 1946 до началото на 1947 г./ съотношението номинал към пазарна стойност надмина 1:120 в полза на последната!! На съставителя не е известен подобен феномен в световната филателна история. Днес такъв изобщо е невъзможен.

Не по-малко търсен беше и "Александър Стамболийски" – цената му варираше от 1200 до 1500 лв. Но рекордът беше и си остана на поредицата "Бойци против фашизма", която с повече късмет можеше да бъде намерена срещу скромните 5000 лв.!

Защо съставителят припомня тези добре известни на повечето филателисти факти! Поради едно единствено обстоятелство, което и до ден днешен не е в състояние да си обясни или поне да намери някакъв що-годе задоволителен отговор. Какво е то?

Когато колекцията на М. Малчев беше закупена от съставителя в нея бяха тези три поредици в цели печатни листове от по 100/10x10/ екз. Надали някой филателист навремето би могъл да си позволи лукса да купи подобно "съкровище" /само номиналната му стойност беше 22400 лв., а за пазарната да не говорим – значително над 1000000 лв./ А и кой ли би му ги продал в цели /неразкъсани/ печатни листове? Добре известно е, че пощенските станции в страната не са продали и един единствен екземпляр от "Българо-съветска дружба" I^{BO} издание, "Александър Стамболийски" и стойността 70 лв. от "Бойци против фашизма". Освен това М. Малчев далеч не беше милионер, за да си позволи подобен разход. На съставителя не е известно дали т.н. "народна власт" не бе му отнела и пенсията като царски офицер. Но както и да е, едно е напълно ясно

М. Малчев не би могъл да си позволи закупуването дори и само на една поредица “Бойци против Фашизма” в единични екземпляри без да продаде нещо, а той по принцип НЕ ПРОДАВАШЕ. Няма филателист в България, който би могъл да твърди, че някога е закупил от него и една единствена пощенска марка, па била тя и повредена. До края на живота си той само КУПУВАШЕ /когато имаше възможност/ и в краен случай допускаше размяна и то само за по-дребни работи, но никога НЕ ПРОДАВАШЕ. Самата търговия някак си му беше чужда ...поне такива са спомените на съставителя. Обичаше да прави и подаръци, но само от най-често срещаните се пощенски марки и първодневни пликове, които явно не ценеше.

От самосебе си изниква въпрос – какво е дал в замяна срещу тези печатни листове по онова време? “Обърнатата конница” тогава се котираше на пазара за около 350-400000 лв., но той не притежаваше такава. От световноизвестните български куриози той имаше само 2 бр. от розовата 5 ст. “Голям лъв* /една на лепенка и една на брифщюк/, които бяха на местата си при продажбата на колекцията. От скъпите /по-редките/ позиции, които е притежавал и които съставителят лично е виждал у него, липсваше само Царският блок с печата от маневрите през 1937 г. Но кой ли би заменил срещу него /стойността му тогава беше не повече от 50-60000 лв. – по-малко от една “II^{pa} балканиада”/ тези три поредици и то в цели печатни листове? Разбира се, в колекцията му липсваха и други повече или по-малко редки позиции, но общата им стойност едва ли би надхвърлила 180-200000 лв. /каталожна оценка/.

За съжаление, дотогава съставителят не беше виждал в цялост онази част от колекцията на М. Малчев, която съдържаеше пътувалите материали. Беше открит един единствен опис на 43 /четиридесет и три/ плика и картички с подписите на Цар Борис III и неговия брат Принц Кирил Преславски. По-голямата част от описаните /всички онези с подписа на Цар Борис III/ липсваха. Но и това едва ли е търсеният отговор. Преди 50 г. никой не би платил повече от няколко хиляди лева за тях, особено в онези размирни времена когато само споменаването на името на Царя беше “противопоказно”. Дори и да е имало по-големи липси в останалите пътували материали, то те не са били на такава стойност, защото филателистите, които колекционираха такива се брояха на пръстите на едната ръка и изобщо интересът към тези материали беше минимален, а цените им съвсем “атраaktivни” както биха казали днес.

Но да не се затормозяваме с непосилни въпроси, чиито отговори в случая не са чак толкова важни. За нас – филателистите, по-важни са самите изследвания, които е направил М. Малчев. Разбира се, тук ще бъде отделено място само за съкратена част от тези изследвания – онази, която съставителят е преценил като най-важна и значителна, даваща възможност на днешните филателисти да оценят М. Малчев не само като анализатор, но и като изследовател-теоретик – един от малцината в българската филателия, окупирани най-високото стъпало на развитие за онова време в национален мащаб, заедно с П. Апостолов, Г. Ночков, П. Караиванов и неколцина други днес съвсем неизвестни за младите филателисти, а и за по-голямата част от “старите”.

Интересна нация сме си ние – българите. Помним имената на повече от три дузини търговци – кои по-известни, кои неизвестни. Останали са в паметта ни /избирателно/ техните “постижения” /някои днес биха ги определили просто като гафове или на обикновен български език като селски тарикатлъци/, незаличими ще останат в спомените ни “майсторлъците” на Д. Цонев, от които българската филателия изгуби неимоверно много, но за хората, действително допринесли най-много за нейното развитие /поне според съставителя/ едва ли днес

някой си спомня. Тук не бихме могли да не направим съпоставка със становището на Цар Борис III относно българските филателисти като цяло /колкото и неприятно да ни прозвучи и което едва ли е 100% истина, но все пак донякъде се потвърждава от горното – вж. част IV^a на каталога/. Каква е тая наша “избирателна” /може би по-точно ще бъде определението патологична – лично становище на съставителя/ памет и същевременно определено доказаната липса на такава /това вече не е само лично становище/ що се касае за действително заслужили личности. И така е не само във филателията /пак не е само лично становище/. Дали не трябва да се замислим сериозно за моралната ни обремененост и как да я преодолеем за в бъдеще? Последната е в пряка зависимост от ценостната ни система, а тя е в основата на всичко – и възход и падение, и в личен план и в национален мащаб. Тя е единствената, която би могла да ни възроди или ...да ни унищожи. Нямаме никакво време за умуване, а и никой не би ни чакал – часът е дванадесет без пет минути.

“Българо-съветска дружба” I^{BO} издание

Начинът, по който е направено това изследване, не е оригиналният от записките на М. Малчев. Тук е предаден осъвременен и съкратен вариант като са запазени крайните изводи. Спазена е последователността на самото изследване, която е почти същата с тази, по която работи и съставителят. Съкратено е описанието на дребни /незначителни/ различия в клишетата, които се срещат при всяко типографно издание и не би било редно да се описват подробно. Тези разновидности ще бъдат само отбелязани без да се каталогират и оценяват. Навремето /1947 г./ и Г. Ноков и П. Караиванов не са били съгласни с каталогизирането им.

Съставителят е длъжен да отбележи, че М. Малчев навсякъде в изследванията си отбелязва остойностяването на разновидностите, куриозите, пробите и др. към дадена позиция с оценката на същата, умножена с определен коефициент, който се движи в границите от 1.1 до 100. Разбираемо е, че подобно оценяване е неприемливо както навремето така и днес, защото едни и същи коефициенти се приемат за различни по стойност и рядкост разновидности и особено що се отнася до куриозите, някои от които са изключително редки, докато други са с далеч по-малка стойност от някои разновидности. От друга страна всяко едно оценяване винаги търпи корекция от страна на пазара, така че не бихме могли да изискваме от М. Малчев да предвижда непредвидимото.

Ето и пример от начина на оценяване в това изследване, предаден без каквито и да е изменения от съставителя /препис от записките/.

При поредицата “Българо-съветска дружба” I^{BO} издание първата стойност – 4 лв. /№824 според “КООП-КАТАЛОГ”/, е оценена на 1000 лв. а разновидността №824а – същата стойност с “ПЪРЗИ” вместо “ПЪРВИ” в надписа е получила оценка “x8”. Всички останали разновидности /определени от него – общо 5 бр./ са оценени “x2” /??/.

Оценките в “КООП-КАТАЛОГ” и тези от изследванията на М. Малчев НЕ СЪВПАДАТ при нито една единствена позиция, но това е по причина, че не той, а Г. Кусев е бил водещ оценител заедно с П. Апостолов. Както беше споменато на друго място М. Малчев и Г. Ноков НЕ СА ИМАЛИ ПРАВО на глас при определяне на цените, а само са давали компетентно становище относно различните разновидности, куриози, проби и др., техните тиражи, движение, наличност и т.н. Петко Караиванов като единствен оторизиран експерт-оценител е изпълнявал

ролята на арбитър между становищата на Г. Кусев и П. Апостолов с единствената задача да се достигне до споразумение между представителя на търговците и представителя на филателистите-колекционери, защитавани съответно от първия и втория. Навсякъде в записките на М. Малчев куриозите са оценявани най-малко с “x10” и достигащо до “x100” като колкото по-малка е оценката на стандартната позиция, толкова по-голяма е относителната оценка – коефициента “x”. Навремето нашите изявени филателисти са имали съвсем друго отношение към о.е., пробите и макулатурите /повечето появили се неофициално измежду филателистите/, въпреки че са били в голяма степен повлияни от тенденциите в Германия, Франция, Англия и др. водещи в това отношение страни. Ако вземем предвид, че и тогава /както и днес/ нашите куриози от класическия период са били с далеч по-ниски оценки от подобните в изброените страни, то би трябвало да им простим някои по-малки или по-големи разминавания в оценяването. Освен това до днес /поне на съставителя/ не е известен каталог, който да не е допуснал основателна критика относно оценяването, независимо че оценките в известните такива са резултат от работата на колектив, а не на едно лице какъвто е случаят тук. Но да преминем по-нататък.

Поредицата е издадена по случай първия редовен конгрес на българо-съветските дружества. Клишетата са изработени по проект на художника Любен Ненов. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е бяла обикновена хартия с дебелина около 0.070 мм. Гумировката е кремава, тънко разстлана, с малко гланц и при някои листове с пропуски. Назъбването е гребеновидно, неравномерно и с добре изчистени отвори. Размерите на рамката /без надписа “БЪЛГАРИЯ” под нея/ са 22.00x29.00 мм. И в записките си и в “КООП-КАТАЛОГ” М. Малчев твърди, че сюжетът на марките изобразява гербовете на Съветска Русия и България. Интересно твърдение!! Доколкото съставителят е запознат с историята на своето отечество, гербът на България до изменението на Конституцията след т.н. “референдум” представлява КОРОНОВАН ЛЪВ /като централна фигура в него/, който никъде не се вижда върху тази поредица. Някои, с по-добро зрение от това на съставителя, биха могли да забележат едно животно подобно на вълка от “Ну, погодú!”, чиято опашка завършва с лале. Други – по-компетентните относно художественото майсторство на “художника” Любен Ненов, сигурно са се възмутили от подобно грубо сравнение и биха казали, че животното е стилизирано и че това е авторско виждане и т.н. Добре де, джанъм – стилизирането си е стилизиране, дори бихме могли да приемем, че лалето не е лале, а кокиче, цъфнало от задните части на добичето /пардон, стилизирания герой от “Ну, погодú!”, но как да си обясним гилотинирането на елемента ДЪРЖАВНОСТ – короната, освен с това, че г-н /или какъвто е там този/ Любен Ненов не е ходил на училище в БЪЛГАРИЯ или /в далеч по-добрия случай/ се изживява като ориенталски Леонардо да Винчи /последният е прозрял четири века по-рано появата на летателните апарати, докато нашият “гениален” съотечественик с цели две години е предугадил един от символите на бъдещия ни герб/. Казва ли ти някой – може да е имал прозрение или да е ходил при Слатинската врачка? Пази Боже от такива българи /или “художници”, ако това е за предпочитане! Но защо да се учудваме – та нали едва миналата година нашите народни избраници /които в никакъв случай не бихме могли да набедим за художници/ след дългогодишни родилни мъки сътвориха държавния ни герб /та станахме за смях пред целия свят, че дори и на “македонците”, но нали в края на краищата и те са си чиста проба българи/. Ех, Българийо древна, “земя на герои”! Имала си Ботев, имала си Вазов, имала си и интелигенция, но такъв гениален “художник” не си и сънувала, а едва ли си и предполагала, че би се пръкнал от утробата ти ...,

Държавна печатница — Възпоменателни пощенски марки по случай конгреса на Българо-Съветските
Д-ва по 4 лева — Перъчно на 13. V. 1946 год. с писмо № 11,577 от 13. V. 1946 г. — поръчка № 2734

Stamps

185

Държавна печатница — Възпоменателни пощенски марки по случай конгреса на Българо-съветските д-ва по 20 лева — Поръчано на 13. V. 1946 г. с писмо № 11,577 от 13. V. 1946 г. — Поръчка № 2735.

Монитор

17

че след него и цяла пасмина подобни нему, които се прочуха с плакатния си майсторлък и лозунгите във всяка една област на културата. Може би някои ще се учудят – какво общо има между културата и изкуството от една страна и сюжета на пощенските марки? Навременен въпрос! Общото е в това, че пощенската марка е миниатюрно художествено произведение и едновременно с това – **ВЕЩЕСТВЕНО ДОКАЗАТЕЛСТВО**, даващо нагледна представа за развитието точно на държавността, културата и всичко свързано с тях в определен момент от историческото развитие на дадена нация – в случая БЪЛГАРСКАТА. Бихме ли могли изобщо да говорим за развитие при положение, че официално не сме в състояние да изобразим националния си герб? Не са ли ярко доказателство за това гротеските-паметници от един период, обхващащ близо половин век и не продължава ли тази тенденция и днес?

Въпросът не е риторичен и неговият отговор е от изключително значение за бъдещето на българската нация, ако изобщо имаме желание тя да продължи съществуването си. Пренебрежителното отношение, водещо до заляняване с последващо елиминиране на елементите, отличаващи културата на определена нация, води неизбежно до нейното асимилиране, изчезване и пълно забвение. Дали не вървим стремглаво натам?

Все пак, това е лично становище на съставителя, което със сигурност не се споделя поне от отговорните в тази област, ако изобщо днес би могло да се говори за ОТГОВОРНОСТ. Това понятие е напълно непознато в България и то във всяка една ОБЛАСТ...

1946, 23 май; Възпоменателни – “Българо-съветска дружба” I; © Л. Ненов; ТП в ДП, София; гр.наз. 11¾ /14x20/; 100/10x10/

Каталожните номера под копията са според “КООП-КАТАЛОГ”. Такива са отбелязани и в оригиналното изследване на М. Малчев.

Цветовите в скоби са тези според съставителя. Под каталожните номера М. Малчев е отбелязал разновидностите с малките букви от азбуката. Всичко това е спазено, макар и в съкратен вид.

№824 – 4 лв. виненочервена /карминеночервена/

а/ – “ПЪРЗИ” вместо “ПЪРВИ” в надписа на горната страна /11/

б/ – цифрата “4” от стойността “4 лв.” с извивка в края на хоризонталната черта /35/

в/ – цветно петно между двата реда на надписа “БЪЛГАРО-СЪВЕТСКА ДРУЖБА” и “ПЪРВИ РЕДОВЕН КОНГРЕС”, обхващащо долната част на буквата “К” от “СЪВЕТСКА” и горната част на буквите “ЕН” от “РЕДОВЕН” /60/

г/ – “СЪВЕТСКА” вместо “СЪВЕТСКА” /80/

д/ – “РЕДОСЕН” вместо “РЕДОВЕН” /100/

В оригиналното изследване при всички разновидности /от №824 и №825/ са описани и други особености, отличаващи ги от стандартните позиции. В скоби са поставени позициите на разновидностите /местата им в п.л./ М. Малчев ги обозначава по друг начин. Пример – разновидността №824а е отбелязана като – “първата марка във втория хоризонтален ред”, което днес е неприемливо за п.л. 100/10x10/.

№825– 20 лв. синя /зеленикавосиня/

а/ – тънка цветна линия пресича хоризонтално /през средата/ цифрата “2” от стойността “20 лв.” /6/

б/ – цветни точки и петна върху буквите от надписа “БЪЛГАРО” и такива върху първата буква “С” от надписа “СЪВЕТСКА” /23/

в/ – “ЕЪЛГАРО-СЪВЕТСКА” вместо “БЪЛГАРО-СЪВЕТСКА” /24/

г/ – цветни петънца върху буквите “Б”, “Л”, “Г”, “А” и “Р” от надписа

“БЪЛГАРО” и такива върху буквите “В” и “А” от надписа “СЪВЕТСКА” /28/

д/ – горната част на буква “В” от “СЪВЕТСКА” липсва и поради това прилича на малко “о”, а втората буква “С” от същия надпис почти не е излязла – забелязват се само две малки бели точкици /61/

По-нататък в изследването М. Малчев ПОДЧЕРТАВА, че откритите разновидности в тези п.л. би могло да не бъдат намерени в други, защото той е изследвал само по един п.л. – тези на копията.

Накрая съобщава официално обявените тиражи и изказва съмнение относно тиража на втората стойност – 20 лв. Според екземплярите в известност /откъде ли би могъл да знае това? – б.с./ стойностите от 4 лв. са били приблизително в двойно по-голямо количество /??/.

В записките си за второто издание “Българо-съветска дружба” М. Малчев пише, че е направил един много голям пропуск /според него/ Не е забелязал, че поредният печатарски номер при 20-левовата стойност липсва. Пак според него комисията не би могла да приеме партидата от тази стойност при липса на поредни печатарски номера.

Съставителят е некомпетентен по въпроса /изобщо не му е известно как са се правили навремето описите за готовата продукция, но по всяка вероятност п.л. е би трябвало да бъдат описани, в противен случай за какъв дявол са били поставяни номерата/. Съществува и друга възможност – да се касае за допечатване. Примерно – комисията е отстранила няколко макулатурни листа и разпредила за доотпечатването на нови такива, за да се попълни необходимия тираж. Но дали тези така доотпечатани листа са останали без поредни номера? Едва ли днес някой би могъл да отговори на този и други подобни въпроси. А може би п.л. е бил изнесен по неофициален път от печатницата /нали и Спиро Македончето е трябвало да яде хляб и да си пие ракията в “Дивите петли”/? И пак опираме до недостатъчно добре свършената работа /в това отношение/ от нашите по-възрастни колеги – изявените за времето си филателисти, изследователи, а защо не и експерти – някъде беше споменато вече, че с окръжно №3/28.VI.1947 г. е учреден Съюзен експертен институт в София с председател Петко В. Караиванов, подпредседател – криминалният съдебен експерт д-р Делчо Димитров и секретар – д-р Първан Йорданов. За съветници /членове на ръководния състав на института/ са избрани: Малчо Малчев, Димитър Гошев, Петър Апостолов, професор Тодор Вържаров, Иван Мировски, Васил П. Караиванов, Владимир Стефанов и Любен Кочев. Всички гореизброени /особено четирима от тях – П. Караиванов, М. Малчев, Д. Гошев и П. Апостолов/ са с най-големи заслуги що се отнася до развитието на българската филателия, но същевременно носят и най-голямата отговорност за неточностите и грешките в българските каталози, защото няма издаден каталог в България /в определена степен и този/, който да не им се е доверил безрезервно като по този начин е препотвърдил и направените от тях по-големи или по-малки пропуски /меко казано/. Но не това е най-лошото – на съставителя не е известен изследовател или експерт на п.м., който да не е допуснал повече или по-малко грешки в дейността си, свързана с филателията. Човешко е да се греши или да се допускат неточности в по-малък и дори в по-голям мащаб. Обратното – да си безгрешен Е НЕВЪЗМОЖНО. Невъзможно е било и навремето, и днес и в бъдеще..., но страшното е в нежеланието /а понякога и невъзможността/ да се поучим от грешките си и ДА НЕ ГИ ПОВТАРЯМЕ. Последното, според съставителя, е най-трудно и за съжаление, нашата история /не само филателната/ го потвърждава.

А сега прочетете внимателно следващите няколко преписа, които са подбрани от страниците на официалния орган на съюза на българските марколюбив-

телски дружества – “ПОЩЕНСКА МАРКА” и месечното издание на кооперация “ПОЩЕНСКА МАРКА” – филателен КООП БЮЛЕТИН от 1947-48 г. /или отпреди цели 50 г./ . За автентичността им съставителят се подписва.

ФЕЙЛЕТОН БЕЗ ЗАГЛАВИЕ

Сега се задоволявам само да давам съвети, макар че и тук забелязвам нещо обезпокоително.

Преди няколко дни ме срещна един познат, бивш мой колега от статистиката, сега пенсионер. Гледам го, одърпан, но иначе интелигентно момче. Приказвахме за туй-онуй, по едно време той ми каза, че искал да подари на шурей си за именния му ден нещо.

– Той е маркаджия. Знам, че ти разбираш от тия работи. Ще ми кажеш какви марки да му подаря, че да му доставят удоволствие.

Услужих му без да се колебая. Казах му да подари на шурей си едно каре “Българо-съветска дружба” – I^{BO} издание, едно каре Стамболийски и едно каре Бойци.

– Няма нужда от други марки, – уверих го аз, – само тия три каренца. Ще го зарадват много.

Приятелят ми грижливо си записа названията на марките, поблагодари ми и си тръгна. Проследих с умиление тънкия му силует в оръфания му балтон и ми стана драго, че можах да му услужа.

На другия ден получих от него бележка, в която ми пишеше:

“Ако е вярно, че каре Българо-съветска дружба – I издание, каре Стамболийски и каре Бойци срещу фашизма струват 31000 лева, намирам съвета ти за неуместна и просташка шега. Не виждаш ли оръфания ми балтон? Андреев”.

Да, точно така гласеше записката, защото, както казах, Андреев беше интелигентен и много възпитан младеж. Не разбрах само, с какво съм го докачил.

А че трите карета струват толкова вярно е.

Прамосмукач.

Горното е преписано 1:1 от “КООП БЮЛЕТИН” кн. 1 от 1948 г., поради което съставителят не носи отговорност за допуснати правописни или печатни грешки. Следващите преписи са на същата основа.

Пак от същата книжка: СЪОБЩЕНИЯ

Съюзният филателен експерт П. В. Караиванов ни съобщава следното:

1. Че се предлагат български марки от 1909 година с подправена препечатка “909” вместо “1909”

2. Подправени марки за въздушна поща от 1928 г. №331д. 1 лв. върху 6 лв., с препечатки “1 1” на горните страни на марките, с аероплани насочени към долните страни.

Оригиналните марки от този вид са с цифри “1 1”, кукичките на които са към опашката на аероплана.

3. Разни марки, някои повредени и репарирани, които на обратните страни горе имат някакъв зелен знак, а на долните – поставен подправен знак $\frac{P}{VK}$ /инициалният знак на експерта/. Подправеният знак е с тънки букви. Долната част на буквата “P” не е винаги проявена.

Б.с. – По всяка вероятност тук става дума за майсторлъците на

НЕЗАБРАВИМИЯ Димитър Цонев, чиято попара и днес сърбаме. Едва ли някой друг /включително и безотговорната ни държава/ носи толкова голяма вина за известните /и все още неизвестните/ фалшификации на българските п.м. от класическия период, а и не само от него. В интерес на истината трябва да признаем, че той беше един добър художник /далеч, по-добър от повечето набедени днес, които дори не се свенят да излагат “произведенията” си на изложби, организирани от самите тях/ и НЕНАДМИНАТ майстор-репаратор признат далеч отвъд границите на България. Някъде беше споменато вече, че няма нищо пострашно /за филателистите, а и за експертите на п.м./ от съчетанието на тези две качества – познанията на експерт и майсторлъка на репаратора от най-висша класа, но употребени в ущърб на марколюбителите, т.е. за фалшификации.

Съставителят днес различава два фалшиви експертни печата на П. В. Караиванов. Единият е описания по-горе, а другият е с малко по-големи и по-широки инициали, който в последните десетилетия е и най-разпространен. Вторият по всяка вероятност не е дело на Д. Цонев. Едва ли това би трябвало да ни учудва – не е тайна само на Интерпол, че няма по-добри фалшификатори от българите в международен мащаб.

От кн.12.1947г. на “Филателен КООП БЮЛЕТИН” научаваме:

УНИЩОЖАВАНЕ НА ХИТЛЕРИСТКИТЕ МАРКИ

Съюзната контролна комисия със седалище Берлин е издала наредба, съгласно която трябва да се унищожат всички германски марки, на които се вижда пречупения кръст, съответно които са издадени през време на хитлеровия режим, а в момента се намират в собственост на която и да е германска или австрийска пощенска служба.

Според тази наредба трябва да се унищожат и клишетата и оригиналите на тези марки.

Също така, най-строго е забранено купуването, продаването или замяната на всички марки издадени през хитлерова Германия, макар те да бъдат собственост на отделни филателисти или търговци на марки. Тази наредба е подписана от генералите Курочкин /СССР/, Мак Нарней /САЩ/, Дуглас /Великобритания/ и Коениг /Франция/.

Б.с. – Макар и да не е необходим коментар върху подобна наредба, нарушаваща елементарните човешки права, не би трябвало да се подмине без съответния анализ отношението на правителствата на трите “велики” демокрации погледнато не само от филателен аспект. Дори наредбата да е иницирана от Съветското правителство /респективно Й. В. Сталин/ и предложена от представителя на Съветската окупационна зона генерал Курочкин, за които личната /частната/ собственост е отдавна отречено и несъществуващо понятие то последното едва ли е било на същото ниво в останалите три Велики сили. Няма и не би могло да съществува никакво оправдание за погазване на исконното право на отделната личност да притежава и да се разпорежда със собственото си имущество, освен когато е придобито по незаконен начин. Никакви конюнктурни или временни политически обосновки не биха могли да оправдаят подобно мародерство /меко казано/.

Трябва да отбележим, че правителството на Отечествения Фронт в България по това време отдавна е решило проблема и то по далеч по-“хуманен” и приемлив начин – вж. препечатките с лозунги, “О. Ф. и самолетче” и “Всичко за фронта”, въпреки че по най-варварски и незаконен начин се “освободи” от политическите си противници в страната и от тяхната лична /частна/ собственост като чисто и просто я заграби.

Една друга заблудена овца или по-точно лумпен /ама колко/ пише до редакцията на в-к "ОТЕЧЕСТВЕН ФРОНТ" следното:

"ЦАР БОРИС" КАТО НАГРАДА

Месечното списание "Филателен кооп. бюлетин", год. 4, бр. 6, с редактор Иван Бояджиев е обявило конкурс за младите филателисти, до 15 години, за разработване темата "Как трябва да се подреждат и запазват събраните унищожени и неунщожени марки". Изброяват се условията, на които трябва да отговорят представените детски работи. До тук всичко хубаво.

Интересът към конкурса не е малък, много са децата, които събират и обичат марките, наши и от целия свят. Има какво да научат от тях.

Редакторът знае това. И затова определя награди: първа, втора и трета. Една от наградите е "блок Цар Борис". Вие не знаете каква е тази марка? Но Иван Бояджиев сигурно знае, че тя може да се сложи в рамка? И не случайно нея поставя в наградите! Разбира се в наградите няма нито една серия след 9.IX макар и по-ценни и по-търсени от обявените.

Понеже списанието е на кооперацията "Пощенска марка" и конкурсът се обявява от нейно име, управителният ѝ съвет трябва да си вземе бележка. Но моята дъщеря няма да участва в този конкурс.

Дим. Бонев

член на кооперацията

Б. Р. Отговорните фактори ще трябва повече да се заинтересуват за кооперация "Пощенска марка" и нейните ръководители. Необходимо е да се провери какъв е бил съставът на управителния съвет, който е от преди 9 септември 1944 г. и списанието, което доскоро имаше на корицата си лика на цар Борис III. Необходимо е да се узнае кой след 9 септември 1944 г. е дал хартия на списанието с редактор Иван Бояджиев, бивш редактор и стопанин на една известна хитлеристка агенция за разпространяване на нацистка стопанска информация за Югоизтока.

Това писмо, изпратено от Дим. Бонев е отпечатано в рубриката "ОТЕЧЕСТВЕНОФРОНТОВСКА КРИТИКА И САМОКРИТИКА" на в-к "ОТЕЧЕСТВЕН ФРОНТ" от 6 юли 1947 г. и "запечатано" от М. Малчев с кламер към последната страница от изследванията му, на която липсват такива. Най-вероятно е големият български филателист да е останал втрещен от съдържанието му и да е решил, че повече изследвания няма да бъдат необходими на подобни мекерета и блюдолизци като авторите на писмото и Сталинистката рубрика. Според съставителя не е написал и коментар по причина да не се омърси и окаля на преклонна възраст. Възможно е и страхът да е изиграл някаква роля, но последното е най-малко вероятно, ако проследим житейския му път. Така или иначе, но коментар ще има, въпреки че оттогава са изминали повече от 50 години.

Дори и да се абстрахираме от тъпоумното съждение на Дим. Бонев за поставянето в рамка на тази марка, не бихме могли да не отбележим, че писмото му не е нищо повече от един донос, направен от безродственик, благодарение на който /и на такива като него/ бюлетинът беше спрян. Не бихме могли обаче да не си зададем въпроса – как са възпитавали децата си подобни люде и какви са били резултатите от това. Не би било трудно да си отговорим, ако се вгледаме по-добре в днешните проповедници на "НОВ МОРАЛ" от "НОВОТО ВРЕМЕ". Този "нов морал" и това "ново време" са заченати точно по ОНОВА ВРЕМЕ, в което безродствениците като Дим. Бонев със своите доноси методично спомагаха за унищожаването на елита на нацията с единствената цел да създадат нов такъв в лицето на своите деца. Днес виждаме какви са плодовете от дейността на доносниците и "елита", създаден от самите тях в лицето на уп-

равляващите. Няма защо да се учудваме и от деянията им, които ни доведоха до това дередже – най-бедни в Европа, нещо, което не е било и през турско.

Дори и да се абстрахираме от политическия привкус, с който съставителят коментира това писмо /все пак точната дума е ДОНОС/ не биха могли да се прескочат лъжите на Дим. Бонев – ... “в наградите няма нито една серия след 9.IX макар и по-ценни и по-търсени от обявените.” Ако и това не е наглост, то незнайно какво е!? Че нали точно тези, на които донасяш, прибраха трите “по-ценни и по-търсени”. Че нали пак те ги препродаваха на цени 50 /“Бойци против фашизма”/ и 150 пъти /“Българо-съветска дружба”/ по-високи от номинала им. На кого донасяш ЛУМПЕНО? Не ли на същите тези, които те “мародерстват” и които те използват за маша? Ами коя серия /освен тези три/ след 9.IX.1944 г. е по-скъпа по онова време от блока “Цар Борис III”, който много трудно се намираще точно по тези причини за около 500 лв.? Всички п.м., издадени от “народната власт” се търгуваха в най-добрия случай ПО НОМИНАЛ, а освен това се продаваха и от пощенските станции в цялата страна, не само в София. Ето още едно потвърждение за “мършата в балканските стада”. Ето и “здравото поколение” на тази мърша днес, което ни управлява така “мъдро и безкористно”. Да ни е сладко – заслужили сме си го! Че и повече – щом ги търпим.

В бр. 9 от 1947 г. на списание “Пощенска марка” е отпечатана една великолепна статия от Илия Д. Попилиев – столичен адвокат, председател на Българското филателно дружество “Балкан-клуб” – София. Тук ще бъде даден пълен препис на статията поради нейното актуално значение.

НЕОБХОДИМА Е СИСТЕМА В МАРКОИЗДАВАНЕТО

Българското филателистическо д-во “Балкан-клуб”, член на Съюза на марколюбителските д-ва в България, е основано през 1937 година от група видни филателисти със строго научна цел*. След 9 септември 1944 година се отвори вратите на дружеството за широката публика и то стана масова организа-

---

* Българското филателистическо дружество “Балкан-клуб” на практика е било един напълно затворен клуб по интереси на най-известните български филателисти по подобие на клубовете във Великобритания и САЩ. В него не е можело да членуват обикновените марколюбители. Членовете му до края на 1944 г. се предлагаха и съответно одобряваха САМО от Общото събрание на клуба. Те бяха /без нито едно изключение/ притежатели на огромни класически колекции не само от български п.м., но и на такива от цял свят. Основатели на клуба са Г. Гешов, д-р К. Стоянов, М. Малчев, К. Попилиев, д-р В. Стоянов както и дядото и бащата на съставителя. Негови членове са били и повечето от най-известните навремето филателисти в България – професор Въжаров, Г. Ноков, Франц Зее, П. Апостолов, И. Мировски: и др. Имало е и няколко известни филателисти от Гърция, Сърбия и Румъния, които са били активни членове на клуба и са посещавали сбирките му по няколко пъти в годината до края на 1940 г. Дори и по време на войната са водели кореспонденция с българските си колеги. В “Балкан-клуб” не е имало място за търговци. По тази причина известните търговци и същевременно филателисти-енциклопедисти Георги Кусев, Симеон Чаръкчиев и Димитър Гошев не са били приети за членове, въпреки ежегодните им настоявания чрез един или друг от членовете на клуба. Повечето от членовете на клуба са били с ранг на експерти и са превеждали /безплатно/ статии на филателни теми от Великобритания, Франция, САЩ, Германия, Австрия, Унгария, и др., повечето от които са отпечатвани в ежемесечните списания. “Пощенска марка”, “КООП БЮЛЕТИН” и др. Броят на членовете на “Балкан-клуб” до 1945 г. се е движил между 25 и 40. Много от тях са се занимавали и с изследвания, но запазена документация за дейността им липсва. Само тук-таме днес бихме могли да срещнем имената им под малки или съкратени статии във филателните списания. /б.с./

ция, като за 1947 година вече има отчетени над 1200 члена. Този голям интерес към филателията не може да се обясни само с конюнктурни причини, но и повишения интерес към филателията изобщо. Това е общо явление, наблюдавано във всички страни в света. "Балкан-клуб", верен на своите цели положени от неговите основатели, взема сериозни мерки за организиране просветата на своите членове чрез правилното им насочване във филателията, поощряване размяната и спестовността у отделния индивид, е същевременно и сигурен източник за приходи на държавното съкровище.

Във всички културни страни и особено в Съветския съюз се полагат извънредни грижи за маркоиздаването, като според условията на страната и нейното социално развитие се прилага една от изпитаните вече от години системи за маркоиздаване. Грижите за маркоиздаване не бива да бъдат едностранчиви – трябва да се пазят интересите на фиска, но трябва, да се държи сметка и за интересите на другата страна – филателистите. Това може да се постигне само чрез установена система в маркоиздаването.

Досега у нас не е установена една от изпитаните в другите страни системи за маркоиздаване и както в миналото, така и след 9 септември 1944 година, нашите фактори по издаване на пощенски марки се лутат и издават марки според момента и случайни хрумвания на отделни лица и организации, които се интересуват само от печалбата и пренебрегват интересите на държавата от една страна и на филателистите от друга. Държавата, според сегашния неустановен начин на маркоиздаване, не може да използва 100 на 100 прихода от марките, а филателистите получават лошо изработени марки и марки или с много голям тираж, или пък тъй наречените "малки спекулативни тиражи", които по цени са недостъпни за широката маса на филателистите. За да не бъдем голословни, един малък пример ще осветли въпроса за спекулативните тиражи. От поредицата I^{ba} българо-съветска дружба, номинал 24 лева, тираж 40 000 поредици, целият бруто приход за държавата е 960 000 лева. При пуцането на марките в циркулация българо-съветските д-ва получиха 30,000 поредици и ги задържаха известно време, което покачи цената на останалите 10,000 поредици. От покачането са се възползвали някои лица, които са имали възможност, може би по своето положение, което са заемали, да получат по 200-300 поредици и един такъв господин побързал и ги продал по 3,500 лева поредицата, като за 300 поредици по 3,500 лева е реализирал сумата 1,050,000 лева, сума по-голяма от целия бруто-приход на държавата за целия тираж от същите марки. От този само пример, а такива могат да се приведат с десетки, е явно, кой има интерес от издаването на спекулативни малки тиражи марки – ясно е че не държавата, не и филателистите, а има интерес посредника или съветника, който е използвал създаденото положение за свои лични цели и изгоди. Такива случаи в нашето маркоиздаване може да се наброят с десетки и са именно система за обогатяване на такива посредници и съветници на държавата, които от друга страна са пречели и за въвеждането на една постоянна и изпитана система в маркоиздаването в нашата страна.

Всичко това може да се избегне само с установяването на една постоянна система за маркоиздаване, чрез която българската държава ще бъде господар на положението и ще получава 100% от прихода. Същевременно филателистите, както в страната, така и в чужбина, ще бъдат доволни, защото тиражите, ще бъдат смислени и марките доброкачествени и добре изработени.

За сега съществуват две главни системи за маркоиздаване: 1. Тираж с изгаряне остатъците и 2. Подписка.

При първата система, която се практикува в Белгия, Франция, Югославия

и др. страни, тиражът на марките е по-голям и за определен срок на циркулация на същите. Например 500000 поредици за 6 месеца – като на края на 6 тех месеца – марките са циркулирали, облепена е кореспонденцията, филателистите са си избрали за своите колекции, остатъкът се изгаря с официален протокол на специална комисия. Тази система е най-успешната.

Втората система – подписка се практикува в Румъния, Съветския съюз и др. страни на базата на абонаментната система, при която е избягнато спекулирането чрез закупуване големи количества марки от заинтересувани лица, както това става до сега у нас. В Румъния се полагат големи грижи за пощенските марки и филателистите изобщо. При пощенските станции има специални бюра, които продават марки само за филателисти. Бюрото се състои от трима чиновника – касиер, контрольор и експерт – всички филателисти. Румънските филателисти по тяхната абонаментна система към тези бюра получават само добре изработени, центрирани, с хубаво лепило и без никакви повреди марки, като дефектните или недобре изработените се предават на пощенските гишета – за облепване на кореспонденцията. Румънските марки са едни от най-търсените из целия свят. В Съветския съюз се полагат същите грижи както в Румъния и това докарва милиарди приход на съветската държава, а съветските пощенски марки са едни от най-добре изработените и със смислени тиражи и най-търсените по всички континенти.

Като изказваме горните мисли, пожелаваме и у нас в скоро време да се регламентира маркоиздаването. /б.с. – КАКЪВТО И ДА Е КОМЕНТАР Е ИЗЛИШЕН!/.

Във “Филателен КООП БЮЛЕТИН” – кн. 12 от 1947 г. е поместена една много интересна статия на тема, разглеждаща съвременните фалшификации и техните “автори”, която в България така и не намери широк отзвук във филателните среди по неизяснени и до днес причини. Тук ще бъде поместен пълният ѝ препис поради важността на третирания проблем, който и до днес законодателно не е решен в България.

ЕДНА КРУПНА ФИЛАТЕЛНА АФЕРА

Жан дьо Сперати – гениален фалшификатор на пощенски марки

Париж, декември /“Филателен кооп бюлетин”/. – Преди известно време в Париж избухна една крупна филателна афера, която предизвика силно възбуждение сред всички заинтересовани среди във Франция и в чужбина. Касае се за фалшифицирането на много редки и извънредно скъпи стари пощенски марки, с което са били оцетени голям брой колекционери. Печалбата, реализирана по този начин от автора на фалшификацията, възлиза на повече от триста милиона франка или, в български пари, на около един милиард лева.

Историята е следната:

Неотдавна, в малките обявления на парижките вестници, някой си Жан дьо Сперати, филателист от гр. Шамбери, обявил, че има за продан редки марки от всички страни. Предложението заинтересувало множество марколюбители, а също и някои професионални филателисти, които се обърнали с поръчки към продавача. Един от клиентите на Сперати бил и шведският колекционер Имре Вайда, който заплатил един милион и петстотин хиляди франка за една стара, шведска марка от 1885 година. – “куриоз”, котирана на борсата под названието “марката с погрешния цвят”. Същата марка е била купена първоначално в 1922 год. в залата за публични продажби на ул. Друо, в Париж, от един пълномощник

на бившия румънски крал Карол, което обстоятелство допринесло още повече за покачването на нейната стойност.

След като влязъл, обаче, в притежание на тази рядкост, г. Вайда се усъмнил в нейната автентичност. За да бъде спокоен, той се обърнал към един специалист, заклет експерт при Парижкия областен съд, г. Брюн, който констатирал, че купената от Вайда марка е фалшива.

Вследствие на направеното от измамения колекционер оплакване, било предприето полицейско дознание, което установило, че тази марка е била възпроизведена в няколкостотин броя и разпродадена като... единствен и автентичен екземпляр. Разкритието предизвикало истинска паника сред всички притежатели на марката в Париж, Лондон и Ню-Йорк, всеки от които вярвал дотогава, че притежава единствения екземпляр в света. Интересно е да се отбележи, че всички филателни експерти, с изключение на г. Брюн, са били единни в своите заключения относно истинността на марката. Никой от тях не се е усъмнил, че експертизираната от него марка е подправена.

Съдебното следствие приключи с арестуването на Жан дьо Сперати, автор на тази голяма и невиджана до днес по своите размери измама с фалшиви марки.

Доведен в Париж и изправен пред съдебния следовател, Жан дьо Сперати заявил на присъстващите експерти: "Всички вие сте глупци, най-обикновени простаци и аз постигнах целта си – да докажа на света вашата некомпетентност. Аз ви поставих капан и вие паднахте в него. Вие твърдите, че сте били измамени? Ето вашите пари. Вземете си ги обратно. Аз ги нося със себе си, за да ви ги върна. Тези марки са фабрикувани от мене. Аз фабрикувам и специалната хартия, на които те са отпечатани, както и лепилото, с което са намазани марките. Тези клишета са гравирани също от мене.

– Вие сте продали фалшиви марки с цената на истинската марка, – забелязал съдебният следовател. – Тук има измама и аз ви подвеждам под отговорност.

– Протестирам срещу това обвинение, – възразил Сперати. – За да сполучи моят опит, за да докажа, че експертите са несведущи, аз бях принуден, най-напред да им взема парите. Сега ги връщам. С какво право ще ме подвеждате под отговорност. Вие преследвате ли дърводелците, които фабрикуват фалшиви мебели в стил Людовик XVI или в стил Амбир? Не! Милиони хора притежават фалшиви мебели и се гордеят с тях. Защо и бедните филателисти да не могат да притежават фалшиви редки марки, когато не могат да си купят истински? Само богатите ли ще имат право да ги притежават? Аз твърдя, че всеки филателист, който няма възможност да се сдобие с истински редки марки, има право да си купи фалшиви, така, както всеки има право да си купи фалшива картина от Рубенс или от Коро! Задачата на експертите е именно да установят кои марки и кои картини са истински и кои не!...

След като върнал парите на измамените, Сперати бил пуснат на свобода под гаранция.

Преди това, обаче, съдебният следовател го запитал как фабрикува фалшивите марки.

– С помощта на една машина, измерена от мене – отговорил мошеникът.

Експертите изявили желание да видят машината на Сперати.

– В никакъв случай, – заявил категорично той. – Тя е моя собственост и моя тайна. Цял живот аз съм работил, над нейното усъвършенстване.

– Ние предлагаме Сперати да направи една демонстрация със своята

машина в наше присъствие, – предложили експертите.

– Отказвам да сторя това, – отговорил Сперати. – Предпочитам дори да остана в затвора, отколкото да ви разкрия тайната си.

В скоро време съдът ще трябва да се произнесе дали дьо Сперати е невинен, луд или най-големия мошеник на нашето време.

От тази статия /или телеграфно съобщение от сътрудник /??/ на списанието/ личи филателната и юридическата некомпетентност на автора, която бие на очи от всеки пасаж, както и от пряката реч, на участниците в описаните събития от 1947-48 г. През 1885 г. в Швеция не е отпечатан този “куриоз”. Тук става дума за световно известния куриоз 3 скилинг с цвета на 8 скилинг, която навремето /а според съставители и днес би трябвало да бъде официално призната за най-рядката и съответно най-скъпа/ е била най-скъпата п.м. в света. Отпечатана е през 1855 г. Тук явно става дума за печатна грешка. Но така ли е и по-нататък?

Бащата на съставителя /починал 1959 г./ е бил около 20 години съдия и след това адвокат и много се интересува от случая. На няколко пъти той, Малчо Малчев и Тони Соколов разгорещено спореха по случая и дори бяха ключени интересни облози. М. Малчев твърдеше, че Сперати няма да бъде осъден, защото е върнал парите, получени от продажбата на фалшивите п.м. като по този начин е овъзмездил измамените. Тони Соколов, като пощенски служител, беше убеден, че в случая държавата не е ощетена и като така ще бъде разпоредена само конфискация на средствата за производство на фалшификатите, а Сперати ще се отърве, без да плати и стотинка на “ощетените”, защото сделката е напълно законна – филателистите /ако наистина са били такива, а не дърводелци/ би трябвало да знаят, че този куриоз е известен в един единствен екземпляр и като така доброволно са се съгласили да закупят фалшификати. Бащата на съставителя отстояваше становището, че Сперати ще бъде осъден най-малко на три години за измама, а освен това ще трябва да заплати и обезщетения плюс разходите направени от купувачите на фалшификати. Днес е известно, че никой от тримата не е познал изхода на делото. Но да проследим как са се развили събитията по тази афера преди 50 г. Ще трябва да се абстрахираме от написаното в статията, защото то не отговаря на истината – по всяка вероятност “кореспондентът” на “КООП БЮЛЕТИН” е преразказал съобщение от някой жълт вестник или е препредал случката, разказана му от някой с неговите компетенции – иначе не бихме могли да си обясним нейният изопачен и съвсем неточен преразказ.

Каква е истината по този случай или поне това, което официално е известно /без вестникарските лакърдии и филателните тълкувания/? Известно е това, че И. Вайда изобщо не е купил от Сперати подобен фалшификат. Известно е, че същият този Сперати е осъден да заплати ...само пет хиляди франка /около една средна заплата по онова време във Франция/ и никой до ден днешен не би могъл да посочи документално мястото, където е излежал определената му присъда от една година. По всяка вероятност не е лежал и ден в затвора, ако не се брой ареста по време на следствието. По всяка вероятност Темида е била с отвързани очи, но със запушени уши и широко отворени ръце – нещо като нашите съдилища днес /сакън, да не си помислите, че съставителят се е усъмнил в честта и неподкупността на френските или нашите магистрати – в най-лошия случай бихме могли да предположим, че става дума за обикновена съдебна грешка – нали е казано, че по-добре 10 престъпника на свобода, отколкото и един единствен невинен в затвора?/.

Така или иначе, но г-н Жан дьо Сперати успява да отърве кожата. Нещо повече – през 50^{-те} години в Швеция /в Стокхолмски ежедневник/ излезе съоб-

щение /без коментар, разбира се/, че същият този г-н Жан дьо Сперати вече е продал в Англия печатарските си приспособления и всички останали му фалшификати, заедно с пълен списък на фалшификациите. Съставителят не е имал щастието да посети този прекрасен остров, но ако някога това му се отдаде, то той непременно /на първо място/ би се заинтересувал дали в “този списък” фигурират “Сантими”, “Царска поща”, “Типографни и литографни препечатки” както и таксите “Серпентини” и “Неназъбени” и ако не дай си Боже, там се установи подобна наличност ще трябва да признаем първенството на Сперати пред нашенските фалшификатори поне с една дължина /макар и временно/. Ето още едно поле за дейност на нашите /филателните/ историци и изследователи. Ако успеят да го доведат до успешен край /разбирай да изровят мотивите за осъдителната присъда на съдебния състав и да открият документите – записките за постъпване и напускане на френския затвор, в който е излежавал присъдата си Сперати/, то спокойно трудът им би могъл да се зачете за докторат. Един приятелски съвет – в Интернет тези данни по неизвестни причини НЕ СЕ СЪОБЩАВАТ, така че не си губете времето да ровите.

В кн. 7 от 1947 г. на списание “Пощенска марка” в рубриката “Съюзен живот и съобщения” четем:

“Както съобщихме с окръжно №3 от 28.VI. т. г. се постави основата на желанието от всички ни “Съюзен експертен институт”.

На учредителното заседание председателствано от председателя на Съюза г. К. Трендафилов присъстваха най-добрите познавачи на българската пощенска марка начело с ветераните на българската филателия: филателният експерт г. Петко Караиванов, г. г. Малчо Малчев, Димитър Гошев, Петър Н. Апостолов, д-р Първан Йорданов, Иван Мировски, Владимир Стефанов и криминалният съдебен експерт г. д-р Делчо Димитров.

След като се обсъди подробно за начина, по който трябва да бъде уреден Съюзния експертен институт и изпълни резултатно своето предназначение, от присъстващите се излъчи първия ръководен състав на института, а именно:

Председател: Петко В. Караиванов

Подпредседател: д-р Делчо Димитров

Секретар: д-р Първан Йорданов.

Съветници.: г.г. Малчо Малчев, Димитър Гошев, Петър Н. Апостолов, Проф. Т. Вържаров, Иван Н. Мировски, Васил. П. Караиванов, Владимир Стефанов и Любен Кочев.

След това удачен състав обхващащ лица компетентни във всички области на филателията, се пристъпи към работа и се взеха решения, свързани с бързото поставяне в действие на института.

Възложено бе на управата на Съюза да се погрижи да достави необходимите съоръжения за института. В този смисъл управата на Съюза направи постъпки и получи от чужбина, със съдействието на г. Делчо Димитров, оферти за най-добрите апарати, за които е вече поискано разрешение за вноса им.

Управата на Съюза смее да се надява, че ще получи съдействието от Дирекцията на външната търговия и Б. Н. Банка, от които зависи разрешаването на вноса им.

При това положение нека да се надяваме, че тая инициатива ще бъде осъществена до края на настоящата година.”

Б.с. За съжаление, както повечето хубави дръзновения в България, така и това остана нереализирано. Работата /тази, за която беше създаден този тъй необходим институт/ му се ограничи в няколко заседания и толкова статийки и

съобщения във филателния печат, които едва ли помогнаха много на българските филателисти и изобщо на филателията ни. Доколкото е известно, днес дори не се знае къде е документацията му, ако изобщо е съхранена някъде. Сега е много трудно да се коментира ролята на “народната власт”, а и едва ли би имало полза от това...

В същата тази книжка /бр. 7 от 1947 г./ е поместена първата статия на П. Апостолов на тема “НАДПЕЧАТКИ”, която тук ще бъде предадена цялостно с малък коментар от съставителя.

ЗА БЪЛГАРСКИТЕ ПРОВИЗОРНИ МАРКИ – “НАДПЕЧАТКИ”

Една от главните причини, поради която маса адепти на филателията я напускат, е разочарованието вследствие натъкването им на фалшифицирани марки.

Един от обичайните обекти на фалшификаторите, са на първо място “надпечатките” т.е. онзи вид пощенски марки, които чрез надпечатването добиват нова стойност и стават нова поредица. Така надпечатаните пощенски марки са известни под името провизорни /временни/ марки, макар че много често те са бивали в дълго употребление.

Обикновено Съкровището прибъгва към създаване на този род марки било при бърза нужда от такива /големите препечатки от 1884 г./, било при изчерпване на известни стойности /надпечатката ¹⁵/₃₀ от 1893 г./ или когато останат в хранилището големи неизползвани количества от по-раншни поредици /надпечатките за Севлиево наводношение/.

Начинът за създаване на нови пощенски марки чрез надпечатване не е за предпочитане, както от филателистическа гледна точка, тъй и от фискална такава. Бидейки по-лесен обект за фалшифициране те веднага биват атакувани от фалшификаторите, а когато марка с малка стойност се надпечати с по-голяма стойност, тогава пък фиска губи. Такъв е случаят с “Скопската” марка от 1916 година, когато една стотинковата марка от “малкия лъв” се надпечати със стойност “3 стотинки”. Същото констатираме и в “провизорните марки” от 1924 г., където почти всички надпечатани стойности са по-високи от оригиналните. Трябва да добавя, че пощенската администрация у нас сега избягва да надпечатва марки с по високи стойности от оригиналните.

Надпечатването на поредиците “освободителна война”, “поща в Ромъния”, “за нашите пленници”, “севлиево наводношение” и “всичко за фронта” са резултат, било на бързата нужда да се ознаменува някое историческо събитие /освоб. война, поща в Ромъния, всичко за фронта/ било за бързото прибиране средства, необходими на фиска за посрещане на някои извънредни разходи /за нашите пленници, наводношението/.

Макар и лесен обект за фалшифициране провизорните марки са доста интересни от филателистична гледна точка, поради което в ред статии ще ги направя достояние на по-младите марколюбители, като същевременно наред с описанието им, ще се постарая да им дам указание за различаването на оригиналните марки от фалшивите.

Петър Н. Апостолов

Член на експертния институт при Съюза

Б.с. Ако се абстрахираме от двете малки грешки в тази първа статия на П. Апостолов бихме могли да си извадим някои изключително важни заключения, които подлежат на сериозен анализ и днес.

1. “Обикновено Съкровището прибягва към създаване на този род марки било при бърза нужда от такива /големите препечатки от 1884 г./, било при изчерпване на известни, стойности /надпечатката ¹⁵/₃₀ от 1893 г.” и т.н. От горното недвусмислено личи становището на автора, че т.н. големи препечатки, т.е. “Типографни”-те и “Литографни”-те не са се появили като необходимост при изчерпване на известни стойности /както примерно ¹⁵/₃₀ ст./, а за бърза нужда, но ДРУГА, иначе биха били поставени на едно място с препечатката ¹⁵/₃₀ ст. Според бащата на съставителя П. Апостолов е бил и може би ще си остане най-големия познавач на “Големите препечатки”. Преди повече от едно десетилетие когато съставителят преглеждаше материалите, с които разполагаше по темата, си спомни становището на баща си и много внимателно се зае да анализира всичко писано /известно/ от П. Апостолов. Точно това изречение стана причина за създаването на хипотезата за появата на тези “митични” препечатки, които и до днес са късащото /губещото/ се звено в българската класика, подобно на това /липсващото/ между маймуната и човека. Ако някои си въобразяват, че хипотезата на съставителя категорично е открила това свързване, то ще трябва да бъдат разочаровани – лично съставителят съзнава, че поне за половината от неговите предположения не биха могли да се намерят доказателства дори и днес. Това, разбира се, не ни пречи да продължаваме да ги търсим и дай Боже, да ги открием. Хипотезите /независимо чии и на каква основа са построени/ отразяват САМО личното становище на авторите им и НИЩО ПОВЕЧЕ и то точно поради липсата на ДОКУМЕНТАЛНИ ДОКАЗАТЕЛСТВА /разбира се, не и такива като известни съмнителни сертификати или блудкави брътвежи на тема научна фантастика/.

Съставителят не разполага с изследванията на П. Апостолов, които последният е правил като член на “Балкан-клуб”, а и едва ли днес е запазено нещо от тях. Какво да се прави – това са традициите ни..., но и от няколкото малки статийки на този голям /за времето си/ български филателист става ясно, че и той е имал някаква хипотеза за появата на тези препечатки, различаваща се от общоприетата. А това е достатъчно.

2. От употребата на и двете думи “надпечатка” и “препечатка” става ясно, че и навремето нашите предшественици не са били наясно по въпроса – кое е по-правилно и коя от тези две думички би трябвало да приемем за в бъдеще във филателния ни речник. Този въпрос ще бъде разгледан подробно в следващите извадки-преписи от списание “КООП БЮЛЕТИН”.

3. “/надпечатката ¹⁵/₃₀ от 1893 г.”. Дали това е печатна грешка /и “ДИГЕ” и “КООП-КАТАЛОГ” по това време съобщават 1892 г./, лапсус или твърдо убеждение на автора на статията? Навремето /както и днес/ НЕ БЕШЕ ИЗВЕСТНО нито едно затворено писмо с ¹⁵/₃₀ “Малък лъв” с дата от 1892 г., което е неоспоримо доказателство, че тази препечатка е употребявана за всичко друго, но не и за кореспонденция. Поради липса на документи мнозинството от изявените ни филателисти определяха периода на употреба на дадена п.м. предимно от известните действително пътували по пощата материали /неправилно е схващането, което битува и днес, че са се ръководили изключително от датните указатели върху промити екземпляри или такива на отрезни/, защото добре им е било известно, че много от редките позиции /някой от които изобщо не са били в употреба – “Литографии препечатки” №24-№26, “Скопската препечатка” и др./ са били подпечатвани в по-късен период за услуга или дори с обикновена монета,

намазана с мастило и то така, че върху п.м. да излезе само част от кръга и най-много някоя нечетлива цифра или буква. Ако се поразровите из колекциите със сигурност ще откриете подобни екземпляри и то предимно от позиции, които с години сте търсили да откриете с ясен кръгов печат и четлив датен указател. Задайте си въпроса защо не сте ги открили до днес и защо никои не Ви ги е предложил? Ето и отговора – съставителят разполага с два биндела от ¹⁵/₃₀ ст. “Малък лъв”, в които само 5 /пет/ екземпляра са с датни клейма от 1892 г. с месеците VIII-XI, което потвърждава съжденията и становищата, че тази препечатка е употребявана за кореспонденция едва от 1893 г. И навремето и сега сериозните филателисти са признавали за начало на употребата на дадена п.м. не денят на отпечатването ѝ, нито съобщението за пускането ѝ в обращение /защото и двете предпоставки често не са отговаряли на истината – доказателства колкото щеш – вж. “Литографни”-те, “Скопската”, някои позиции от Военните издания и т.н./, а датата /първата/, на която са били облепени върху кореспонденция, редовно пътувала по пощенски път /тук не влизат голяма част от т.н. специални, извънредни и дори първодневни печати, нито НЕИЗВЕСТНИТЕ дати, в които тази п.м. е била употребявана за някакви вътрешни или “регламентирани” /много трудно или по-точно въобще необясними/ нужди. Понякога тези дати са с толкова големи различия, че едва ли е необходимо каквото и да е обяснение /вж. “Страсбург” 1932 г., “Балкански игри” и много др./.

Съставителят е убеден, че тук не става дума за печатна грешка нито за лапсус – това е твърдото становище на автора на статията. Между другото П. Апостолов се е занимавал и с изследване на препечатките от 1909 г. /според бащата на съставителя той е представил пред членовете на “Балкан-клуб” повече от 50 страници СЕРИОЗНО изследване на препечатките върху “Княз Фердинанд I” – №72-74/.

За двете малки грешки в статията на П. Апостолов почти не остана място, но поради, голямото значение на едната от тях съставителят ще си позволи да я коментира. Колкото до другата – да се надяваме, че и набедените ще я открият и изтълкуват.

Каква е тази малка грешка, но с много голямо значение – както навремето, така и днес. И ако навремето все пак е имало някакво обяснение – цензура, страх да не кажеш това, което мислиш или чисто и просто объркване на понятията, поради неправилно отпечатан милезим, то днес няма никакво основание това да се толерира или пропуска като маловажно. Във филателията няма нищо маловажно и нищо случайно освен грешките при типографния печат. А много е вероятно част от тези грешки да не са случайни, а добре премислени или нарочно допуснати. За последните съставителят е написал подробна статия в част V^a на този каталог – водни знаци и хартии, върху които са отпечатани българските пощенски марки, милезими и поръчки 1879-1945 г. Тук ще се спрем само на “добре премислените”. За какво става дума?

Във втората част на каталога нарочно беше изпуснат въпроса за определеното на някои поредици, защото според съставителя не там му е мястото. В интерес на истината и тук не му е мястото, но поради предположението, че едва ли набедените ще го повдигнат някога, то съставителят се счита задължен да даде някои разяснения.

“..бързата нужда да се ознаменува някое историческо събитие /освоб. война, поща в Ромъния, всичко за фронта/...”

Ако приемем, че Освободителната война е наистина историческо събитие, то едва ли същото и в същата степен би могло да се каже за “поща въ Ромъния” – историческото събитие е възвръщането на изконните български земи и присъединяването им към Царството, докато създаването на двадесетина пощенски

станции е съвсем малък по мащабите си административен акт, макар и не маловажен. Що се касае до поредицата “ВСИЧКО ЗА ФРОНТА”, то там положението е коренно различно. Ако си направим труда да прочетем, милезима на тази поредица /дословно/:

“Държавна печатница – Възпоменателни пощенски марки
за колетни пратки отъ 1 левъ съ препечатка “ВСИЧКО
ЗА ФРОНТА” – Поръчка № 2715 отъ 27. XII. 1944 год.
Писмо № 7755 отъ 23. XII. 1944 год.”

не бихме могли да не се учудим на “кръщелното свидетелство” – възпоменателни п.м. за колетни пратки с препечатка “ВСИЧКО ЗА ФРОНТА”. Ей Богу, Макиавели да станеше от гроба не би могъл да не се поклони до земи и да не спомене старата българска поговорка – “надсвирил Стоян баща си”, след което засрамен би побързал да се прибере обратно. И с право. Никому ненужния лозунг “ВСИЧКО ЗА ФРОНТА” /извинете – той беше ЖИЗНЕНО НЕОБХОДИМ поне на т.н. “народна власт”, за да прибере колкото се може повече средства за издръжката на българската армия, която беше изпратена да се бие срещу елитни германски дивизии и разбира се, знаем какъв беше резултатът – повече от 33000 убити и няколко пъти повече ранени, от които около 5-6000 починаха в първите две години след войната и не по-малко от 10-12000 инвалиди, напълно неработоспособни в разцвета на своя живот/ днес само ни напомня за десетките хиляди избити и още толкова почернени семейства, принесени в жертва БЕЗ КАКВАТО И ДА Е СЕРИОЗНА ПРИЧИНА. И до днес няма осъден, за този геноцид над българската армия, въпреки че виновни има. Дори “монархът-фашист” не си позволи да изпрати един единствен войник на източния фронт, въпреки че официално беше подкрепил с подписа си тристранния пакт “РИМ, БЕРЛИН и ТОКИО”. Но се намериха безродственици, за които поговорката “надсвирил Стоян баща си” беше дори слаба.

И така – безродствениците кръстиха поредицата възпоменателна в чест и памет на десетките хиляди, които дадоха живота си не само безпричинно, но и безсмислено, а филателистите /било от страх, било от незнание/ я прекръстиха на благотворителна. Съставителят ще се въздържи от определение и ще остави на идните поколения, които няма да бъдат обременени, правото на класификация. Да се надяваме, че то ще бъде точното или поне не повлияно от политически пристрастия.

“Александър Стамболийски” 1946 г.

На 13 юни, 1946 г. е издадена възпоменателна марка по случай 23 г. от убийството на Александър Стамболийски. Марката НЕ Е ПРОДАВАНА от пощенските станции в страната и на практика не е била в употреба.

Клишето е изработено по проект на художника Д. Гюдженев. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е същата хартия както при поредицата “Българо-съветска дружба”. Гумировката е кремава, добре разстлана и с гланц. Назъбването е с добре изчистени отвори, но неравномерно /вж. предната поредица/. Размерът на рамката /без надписа “БЪЛГАРИЯ”/ е 21.50x28.50 мм.

1946, 13 юни; Възпоменателна – “Александър Стамболийски”; ⓧ Д. Гюдженев; ТП в ДП, София ; гр.наз. 11³/₄ /14x20/; 100 /10x10/

№826 – 100 лв. оранжева /тъмнооранжева/

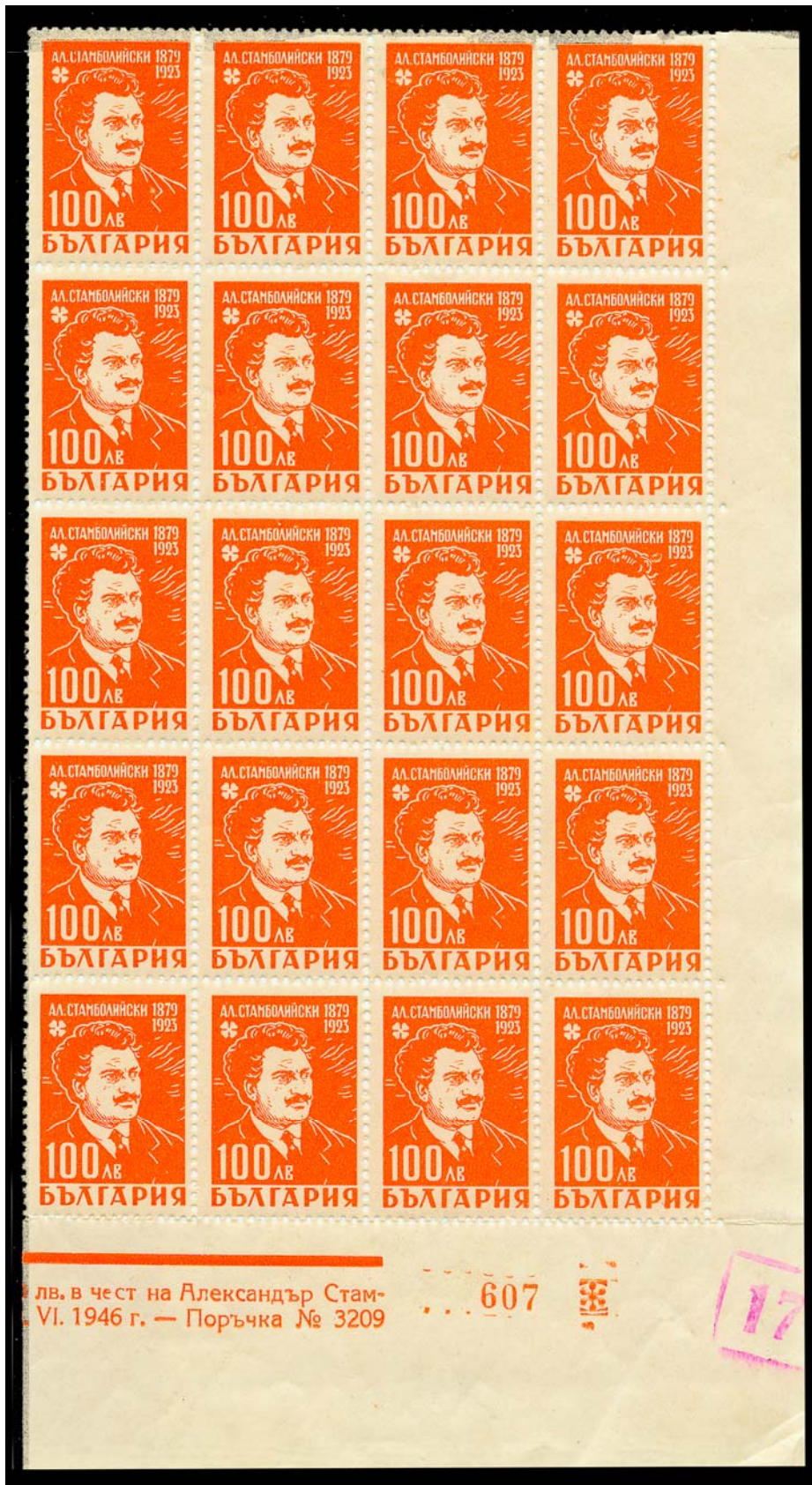
а/ – бяло кръгче на десния ревер на сакото /57/

б/ – бяла точка върху гънката на сакото на лявото рамо /60/

в/ – бяла точка върху дясната страна на яката на сакото /89/

В оригиналното изследване на М. Малчев първата разновидност е оценена с “x10”, а останалите с “x5”. Г. Ноков и П. Караиванов се съгласяват да бъде каталогизирана само една – №826а.

Днес много филателисти биха се произнесли, че подобни изследвания са без стойност и биха посочили куп причини. Като най-главна биха изтъкнали, че за да се направи подобно изследване са необходими най-малко 3-4 цели п.л. – един от началото на тиража, втори от средата, трети от края и четвърти – произволно. Не биха отминали възможността за допечатване и т.н. и т.н. На теория може би е точно така, но ако опитаем да се върнем /поне мислено/ в онези години /1946–1948/ едва ли бихме могли да си представим, че е имало поне един филателист, който да има подобни възможности – да притежава по няколко п.л. от тези издания, а още по-малко от указаните части на тиража. Разглежданите тук поредици – “Българо-съветска дружба”, “Александър Стамболийски” и “Бойци против фашизма” бяха и ще си останат най-спекулативните издания, които българското маркоиздаване е пускало някога. Най-неопрровержимо доказателство за това са днешните цени на тези три поредици. Ако през 1948 г. /т.е. преди половин век/ едва ли бихте могли да ги закупите за по-малко от десетина хиляди лева /около две средни заплати/, то днес изключително трудно би могло да се намери филателист, който би дал и 15 лв. /една надница/ за трите.

“Бойци против фашизма” 1947 г.

На 20 януари 1947 г. са пуснати в употреба първите две стойности – 10 и 20 лв., от възпоменателната поредица “Бойци против фашизма”. Третата стойност – 70 лв., изобщо не е пускана в продажба от пощенските станции. В записките си М. Малчев я нарича “конспиративна”. Според съставителя това е едно изключително точно определение, което би могло да се употреби и за двете други поредици – “Българо-съветска дружба” и “Александър Стамболийски”. Навремето съставителят имаше един съученик – Ханджийски, чийто баща беше народен представител*. Никой от нас – неговите съученици, нямаше в саморъчно направените класъорчета подобно съкровище, което се котираше на пазара за повече от 1000 лв. Разбираемо е, че завистта беше голяма. Когато пуснаха в продажба поредицата “Бойци против фашизма” /без 70-те лв./ с голямо любопитство очаквахме да видим ще ли се появи и тази п.м. в албумчето на Петко. Въпреки очакванията ни тя така и не се появи... По всяка вероятност “отговорните другари” бяха преценили, че на народните представители не им се полага повече “гювеч” – нека и т.н. Съюз на бойците против фашизма се пооблажи малко... Така и стана – но едва ли “бойците” вкусиха от скъпия “гювеч”...по-вероятно е само някои от партийните секретари да са се понагушили за ...“тяхна” и наша сметка. Просто да им е ..., но бихме ли могли да им простим и това, че само две десетилетия по-късно тези “бойци” вместо един по един да се преселят в небитието те толкова се развъдиха, че надхвърлиха 110000 шика? Ей Богу – дори да бяха цигани едва ли толкова бързо биха се размножили... и до ден днешен светът се учудва защо тази “елитна” армия от шумкари /извинете, по-точно е партизани/, тясно специализирана в ограбването на мандри /според някои съвременници на събитията/ и по-малки села, подкрепяна от двойно повече на брой ятаци /някои съвременници твърдят, че и лежачите по селските кръчми и кафенета са им били съгледвачи/, е търпяла “монархо-фашизма” в България? Така де, какво им е попречило, че не са изпотепали десетина хиляди полицаи и още толкова войничета, ами чакаха чак до 9.IX.1944 г., за да си разчистят сметките като избият десетки хиляди без съд и присъда? И ако прибавим към тях и 33000 убити в последната фаза на войната, то няма защо да се чудим, че днес сме на това дедреже? Би могло да бъде и по-лошо... Та така си е – каквото сам си направиш, никой не би могъл да ти го стори. Каквото си направиха българите през 1923, 1934, 1944 и след това, едва ли германци, англичани, американци или каквито и да е други биха успели да им причинят. Затова и днес още си сърбаме попарата, забъркана от самите нас ...и не е нужно никого да обвиняваме за това.

---

* Петко – така се казваше момчето, довери под секрет на съучениците си – маркосъбирачи, че на всички народни представители е била подарена по една п.м. с лика на Ал. Стамболийски. Днес никой не би могъл да отговори на въпроса – защо голямата част от тях /тогавашните народни избраници/ допуснаха в същото това Народно събрание да бъде арестуван Никола Д. Петков и след това да бъде съден, осъден и ...убит?? Ех, Българийо многострадална – ти си единствената майка, чийто деца избиват собствения си елит от как свят светува. Ти си и единствена в света където изоставените невръстни деца /над 90%/ са с живи родители. Как си го представяш бъдещето – какво би могла да очакваш от тях?! Да те закарат до ЕС? Не, много се лъжеш! Най-много да те захвърлят до някой червен фенер, където ще трябва да се продаваш за кофра хляб и чаша ерзац кафе и ..., ако оцелееш, което е малко вероятно, то в най-добрия случай ще бъдеш принудена да застанеш пред вратата на Европа със слугинска пресилка в ръка и наведена глава. /б.с./

Държавна печатница — Възпоменателни пощенски марки „Борци против фашизма“ по 10 лева —
Поръчани с писмо № 21284 от 3. XII. 1946 година. — Поръчка № 5431 от 3. XII. 1946 година.

001776 *

Handwritten signature

19

18

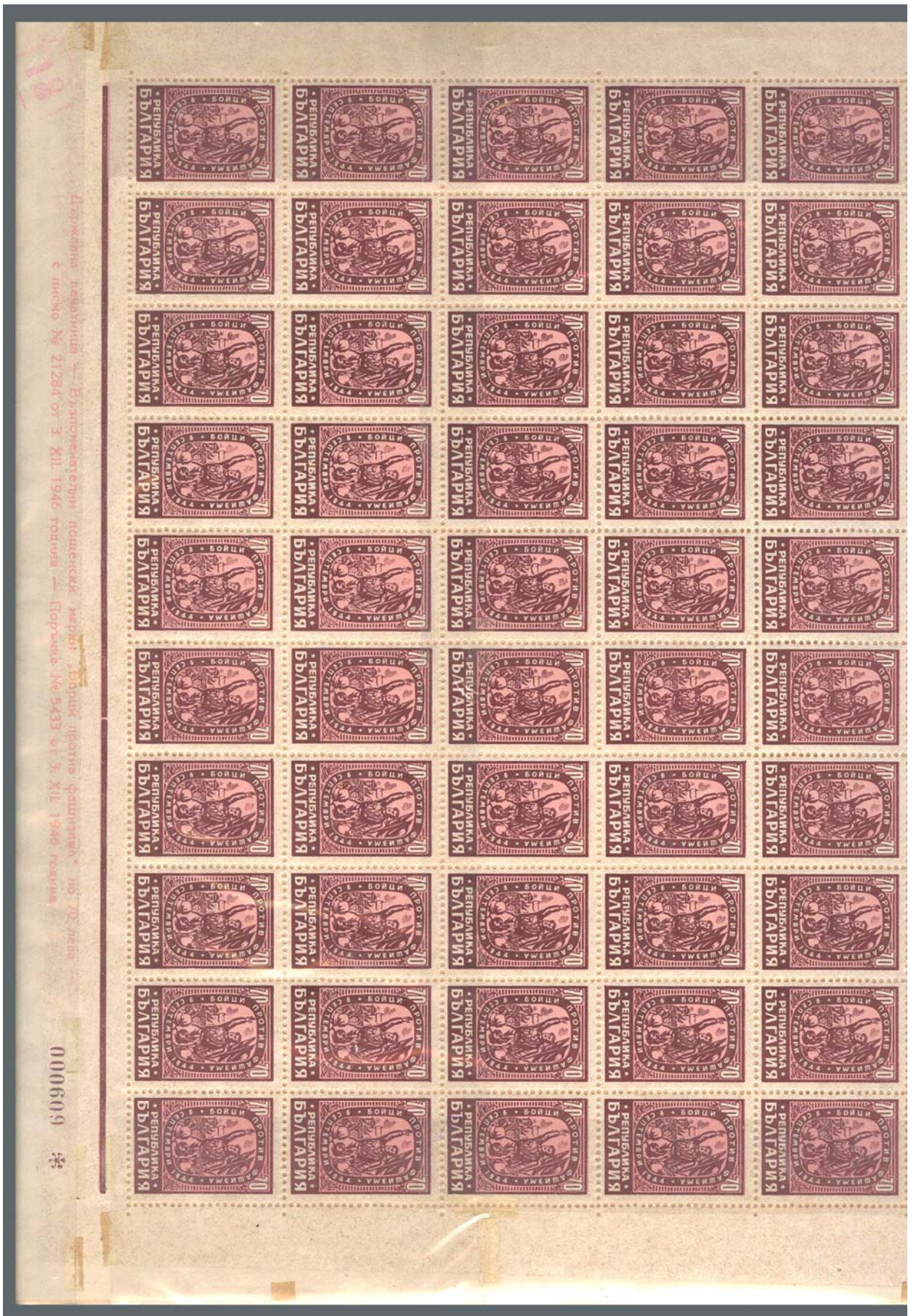
Държавна печатница — Възпоменателни пощенски марки „Борци против фашизма“ по 20 лева —
Поръчани с писмо № 21284 от 3. XII. 1946 година. — Поръчка № 5432 от 3. XII. 1946 година.

М. Димитров

002178 *

Държавна печатница — Валюшевски път, София — Поща № 5433 от 3. XII. 1946 година

000609 *

Европейски съюз ли? Та това да не е приют за лумпени, политически недоносчета, престъпници /осъдени и неосъдени/, проститутки, селски тарикати и стадо овце, доено три пъти дневно и стригано ежемесечно?! Че и с два милиона и кусур пенсионери като чанове на шиите, които някой би трябвало да храни или ... да ги остави да умират без средства дори и за лекарства както става понастоящем в началото на XXI век в България. Днес сме толкова близо до ЕС, колкото неандерталците до откриването на телевизията, че и по-далече ...и с всеки изминат ден се отдалечаваме вместо да се приближаваме ... напук на статистическите данни разтръбявани наляво и надясно от набедените ни политици. Който не вярва, нека си направи труда да пообиколи из "Факултета" или в другите подобни нему гета в Пловдив, Сливен и др. градове на страната. Не е лошо да намине и в стотиците обезлюдени села, особено в планинските райони където средната възраст на населението е над 60 г. И ако все още не се е убедил в стойността на статистическите данни, то нека попита няколко пенсионери с пенсийки от по 50-60 лв. /с 30 и кусур години трудов стаж/ с какво се хранят и имат ли пари за лекарства. И ако все още у някой е останала и капчица съмнение, то с положителност такъв индивид е достоен за вписване в книгата на Гинес – раздел "Олигофрения".

Крайно време е да се върнем на темата. Клишетата на поредицата са изработени по проекти на художника С. Сотиров. Отпечатването е извършено в ДП, София. Използвана е същата хартия както при поредиците "Българо-съветска дружба" и "Александър Стамболийски". Гумировката е светлокремава до жълтеникава, разстлана "по габровски" /или по стахановски, ако някои биха предпочели/ – повечето п.л. са с пропуски, а що се отнася за тези със стойността 70 лв., то до ден днешен съставителят не е имал щастието да види и един единствен екземпляр, който да не е "боледувал от шарка". В интерес на истината, в композиционно отношение поредицата е изцяло издържана. И трите стойности са двуцветни като фонът /първият цвят/ е преливащ се към основния /втория цвят/. Назъбването /подобно на предните две поредици/ е гребеновидно $11\frac{3}{4}$, но неравномерно. Размерите на рамката при 10 лв. е 31.50x21.50 мм, при 20 лв. – 21.50x31.00 мм и при 70 лв. – 21.75x31.75 мм.

№877 – 10 лв. жълтокафява и тъмнокафява [кафява/светложълто-кафява] при отделните п.л. фонът е силно нюансиран

а/ – "1993" вместо "1923" – цифрата "2" от "1923" е излязла без най-долната си част и прилича на "9" /58/

б/ – скъсана долна част на цифрата "3" от "1923" /69,79/

в/ – част от долната черта на цифрата "2" от "1923" не е излязла /87/

г/ – тъмно петно в задния край на кобилицата близо до лявата вертикална страна на рамката и голямо нецветено петно върху лявото коляно на втората фигура /отляво надясно/ в композицията

№878 – 20 лв. светлосиня и синя [черновиолетовоултрамаринена/матовокобалтова]

а/ – буквата "И" във "ФАШИЗМА" е излязла без долната част на задната вертикална черта /91/

При тази стойност М. Малчев е отбелязал още няколко /4-5/ позиции с цветни точки върху фоновия цвят на различни места, които според съставителя не би трябвало да се каталогират като разновидности. При всички случаи върху фона при типографното отпечатване биха могли да се появят подобни точки /резултат от натиска при по-голямо омастиляване на клишетата/ и пак при всички случаи те биха могли до бъдат върху най-различни позиции от п.л. БЕЗ ДА СЕ ПОВТАРЯТ.

№879 – 70 лв. светлолилава и тъмнолилава [тъмнокафяволилава/светлолилаворозова]

а/ – “19’ 4” вместо “1944” – много малка част от първата цифра “4” в “1944” е излязла /32/

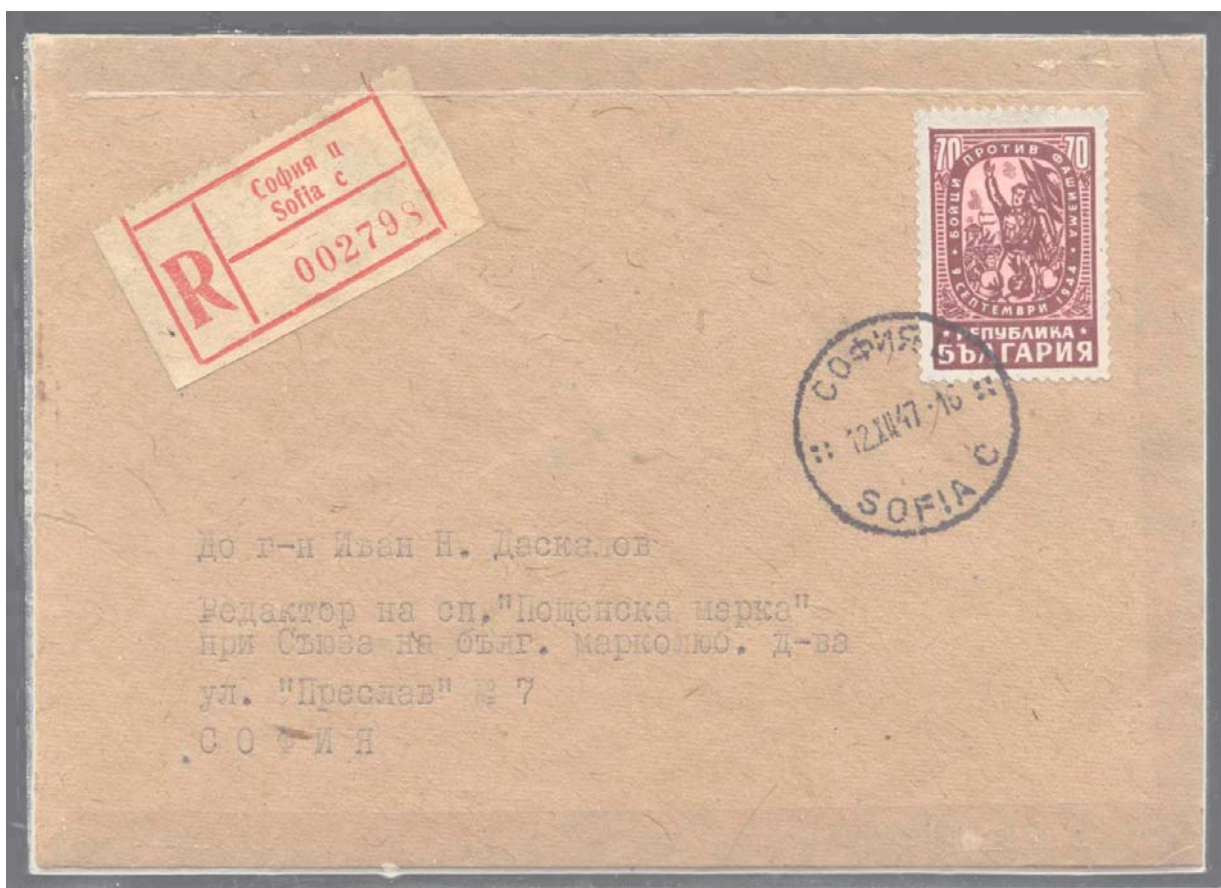
б/ – покривът на по-високата сграда в дъното на композицията /вляво под вдигнатата дясна ръка на боеца/ е изкривен в долната си част, а знамето под него е разкъсано /75/

в/ – буквата “Й” в “БОЙЦИ” е излязла без предната вертикална черта /83/

г/ – без точка под дясното “лв.” /84/

д/ – гънките на ръкава на вдигнатата дясна ръка на боеца са две вместо три – третата е излязла само като точка /??/

Както и при другите поредици в скоби са цветовете според съставителя, а позициите на разновидностите са посочени с последователно номериране /не както е в оригиналното изследване/.

Единствено известен плик с 70 лв. от поредицата “Бойци против фашизма” пътувал препоръчано по пощата

П. Караиванов и Г. Ноков се съгласяват само с отбелязването на първата разновидност при стойността 70 лв. /вж. “КООП-КАТАЛОГ”/. Тази разновидност в оригиналното изследване е отбелязана с “х10”, а всички останали /включително и тези при №877 и №878/ с “х5” /??/.

Съставителят не е наясно поради какви причини П. Караиванов и Г. Ноков решават да “допуснат” само по една разновидност от тези три поредици, а и не е имал възможността да изследва и др. п.л. освен тези от колекцията на М. Малчев. Така или иначе, но въпросът остава открит, докато и други филателисти

направят подобни изследвания, които биха потвърдили или отхвърлили тези три на М. Малчев.

Последната дата, отбелязана в записките на М. Малчев е 4.II. 1947 г. със заглавие "Червен кръст" II^{po} издание. Липсва изследване.

Може би точно тази "ОТЕЧЕСТВЕНОФРОНТОВСКА КРИТИКА И САМОКРИТИКА" е накарала М. Малчев да прекрати изследванията си. Може би по тази и други от този род причини днес /повече от всякога/ е необходимо да се отворят ВСИЧКИ ДОСИЕТА. Ако някои си въобразяват, че България ще бъде приета в ЕС, без да е решила този проблем, то много се лъжат. Едва ли някъде и някому са нужни подобни люде като Дим. Бонев.

СЪДЪРЖАНИЕ

Част – III^{та} – пощенски марки на Източна Румелия, Южна България и Тракия, Поща в Румъния и Македония 1880 – 1944 г.

	стр.
1. Вместо предговор	3
2. Значение на използваните символи и съкращения	5
3. Източна Румелия	13
4. Една допълнителна глава, която не беше запланувана, но все таки не- обходима според съставителя	44
5. Южна България	55
6. Основни различия в препечатките на Южна България	82
7. Уточнения, отнасящи се до паричната единица, употребявана в авто- номната област Източна Румелия	88
8. Тракия	90
9. Междусъюзническа окупация в Беломорска Тракия	100
10. “Препечатки с по-едър шрифт” 1919 г.	100
11. “Препечатки с по-дребен шрифт”	104
12. “Дъговидна препечатка” 1920 г.	105
13. “Такси за доплащане с препечатки” 1919 г.	107
14. Такси за доплащане	108
15. Неофициално издание “Диagonalни препечатки”	109
16. “Поща в Ромъния”	112
17. Македония. Български пощенски марки с препечатки “Македония 8.IX.1944”	119
18. Послеслов	135
19. Последните изследвания на М. Малчев	138
20. “Българо-съветска дружба” I ^{BO} издание	140
21. Фейлетон без заглавие	148
22. “Александър Стамболийски” 1946 г.	161
23. “Бойци против фашизма” 1947 г.	163
24. Съдържание	173

Специализиран

ЧАСТ IV^{та}

каталог

за българските пощенски марки
със специално предназначение за доплащане,
за бърза поща, колетни, служебни, телеграфни,
извънредни и неофициални издания
1884-1945 г.

единствено известно каре
от 25 ст. на грапава хартия

съставил: Петър Л. Бешков

В памет
на Георги Р. Гешов

основател и пръв председател
на Съюза на българските
филателистически дружества

Молба за извинение
към българските филателисти

Поради съкращаване /изхвърляне от обема на каталога/ на всички цветни копия заради високата им себестойност /около 50 ст. за двустранно отпечатване на формат А4, което би направило каталога няколкократно по-скъп/ тази IV^{-та} част беше намалена с около 40 стр. Като компенсация /макар и неравностойна/ на тяхно място са поставени две нови глави – за воден знак I и таблицата за дебелината на различните видове хартии, на които са отпечатани българските пощенски марки. Това се наложи и по друга причина. V^{-та} част на каталога – “Водни знаци и хартии, върху които са отпечатани българските пощенски марки, милезими и поръчки 1879-1945 г.” е със значително по-голям обем – около 350 стр., повечето от които с текст без копия. Съставителят прецени, че не би било голяма грешка, ако тези две значително съкратени глави се извадят от V^{-та} част и отпечатат тук, а и хронологията не би се нарушила много.

На практика воден знак I е, тъй да се каже, есенцията на всички водни знаци, срещащи се при нашите пощенски марки и разпознаването му е най-сложно. Всички останали са значително по-лесни за идентификация, така че изучаването и запаметяването на първия би се оказало от решаващо значение, особено за по-младите филателисти.

Аналогично е и положението при таблицата за дебелините на хартиите.

Внимателното ѝ изучаване /и прилагане при необходимост/ би могло да предпази всеки филателист от закупуване на фалшифицирани пощенски марки, които напоследък наводниха пазара.

Още веднъж с молба за извинение и разбиране

П.Л. Бешков

Тази IV^{-та} част на каталога е отпечатана в много ограничен тираж. На всяка страница в долния ляв или десен ъгъл е посочен поредният номер.

ЗНАЧЕНИЕ НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СИМВОЛИ И СЪКРАЩЕНИЯ В КАТАЛОГА

Всеки специализиран каталог за пощенски марки използва определени символи и съкращения с цел компактно и същевременно по-точно описание на дадена позиция. В настоящия – повечето от символите са взаимствани от каталога “МИХЕЛ”, други вече са добили гражданственост между филателните среди в България, а част от съкращенията отдавна са възприети във филателната ни литература. Всички останали са кодови съкращения и символика от изследванията на съставителя, който си е позволил да ги предложи с убеждението, че биха улеснили ползвателите на каталога да възприемат по-пълно и точно описанието на разновидностите, куриозите, опитните екземпляри и особено всички онези с препечатки.

Всички цени /каталожни оценки/ са в лева – 1 лев = 100 стотинки. Когато срещу определена позиция е поставено “-:-”, трябва да се разбира, че не би могло да се посочи каталожна оценка, т.е. цената се определя по споразумение /договаряне/ или от експерт-оценител. Когато обозначението срещу позицията е “-”, последното означава, че подобни екземпляри не са известни /открити/ и по тази причина също не би могло да се постави оценка, което не изключва съществуването на посочения вид. Навсякъде, където е поставен символ “-:-”, трябва да се отчете, че става въпрос за наличие /в известност/ на много ограничен брой екземпляри. От друга страна това не означава непременно, че цената им е изключително висока, защото много от редкостите /било разновидности, куриози или опитни екземпляри/ не представляват особен интерес за редовите филателисти.

Всички оценки в каталога се отнасят за първокачествени екземпляри. Последните трябва да притежават всички зъбци със съответния размер, да нямат прегъвания, протривания, охлузвания или други увреждания на хартията /оцветяване, захабяване – довели до изменение на първоначалния им цвят или вид/. Идеалната центровка не влиза в това понятие. Достатъчно е рамката на сюжета да не е засегната от назъбването. Отделни неназъбени екземпляри трябва да имат бяло поле /марж/ от всяка страна равно приблизително на половината от същото между рамките на два съседни екземпляра.

БК – български каталог /номенклатура на “ФЕПА”/

ДП – Държавна печатница в София /наим. до 1950/

ТП – типографен способ на отпечатване

ЛП – литографен способ на отпечатване

ДМП – дълбок меден печат

ОП – офсетов печат

ДГП – дълбок гравирани печат

СПС – Световен пощенски съюз (UPU – Union Postale Universale). Учреден през 1874 г. като Всеобщ пощенски съюз. България е приета за член на СПС от 1 юли 1879 г.

х. – хартия

а.х. – амбалажна хартия /оцветена, невисококачествена/

об.х. – обикновена хартия /предимно бяла, негланцирана/

гр.х. – грапава хартия /не гладка на пипане/

гл.х. – гланцирана хартия

ц.х. – целулозна хартия /по-жилава и по-богата на целулоза/

п.х. – пелюрена хартия /пелюр – много тънка, до 0.050 мм/

кр.х. – кредена хартия /богата на креда, чуплива/

- ч.х. – чернова хартия /лошокачествена, предимно тънка/
к.х. – картонена хартия /много дебела – над 0.120 мм/
наз. – назъбване
р.к.наз. – рамково-касещно назъбване
гр.наз. – гребеновидно назъбване
лин.наз. – линейно назъбване
р.с.наз. – ромбоидно /серпентинно/ назъбване
см.наз. – смесено назъбване
с. – сантим /а/
фр. – франк /а/
п. – парá /й/
пс. – пиáстър, пиастри
ст. – стотинка /и/
лв. – лев /а/
п.м. – пощенска /и/ марка /и/
сл.м. – служебна /и/ марка /и/
т.м. – таксова /и/ марка /и/ – за доплащане
тл.м. – телеграфна /и/ марка /и/
и.м. – извънредна /и/ марка /и/ – празнична /и/
екз. – екземпляр /и/
п.л. – печатен лист /форматен лист с отпечатани върху него пощенски марки/ във вида, подаден от печатницата на пощенските станции за продажба – неразкъсан.
м.л. – малък лист /листче/ – понятие, възприето за едно крило от п.л. при българските п.м. от класическия период /№1-30 / и изданията “Княз Фердинанд I” 1901-10 г., отпечатани в Русия.
х.р. /хоризонтален ред/ – разположените хоризонтално /една до друга/ п.м. в п.л.
в.р. /вертикален ред/ – разположените вертикално /една под друга/ п.м. в п.л.
в.зн. – воден знак
50 /5x10/ – п.л. от 50 бр. п.м., разположени в 5 х.р. с по 10 екземпляра във всеки
100 /10x10/ – п.л. от 100 бр. п.м., разположени в 10 х.р. с по 10 екземпляра във всеки
60 /6x10/ – п.л. от 60 бр. п.м., разположени в 6 х.р. с по 10 екземпляра във всеки
100 /2x50 – 5x10/ – п.л. – от 100 п.м., разположени в две крила. Всяко крило съдържа 5 х.р. с по 10 екз. във всеки
100 /4x25 – 5x5/ – п.л. от 100 п.м., разположени в четири крила. Всяко крило съдържа 5 х.р. с по 5 екз. във всеки
200 /2x100 – 10x10/ – п.л. от 200 п.м., разположени в две крила. Всяко крило съдържа 10 х.р. с по 10 екз. във всеки
224 /16x14/ – п.л. от 224 п.м. разположени в 16 х.р. с по 14 екземпляра във всеки
360 /2x180 – 12x15/ – п.л. от 360 п.м., разположени в две крила. Всяко крило съдържа 12 х.р. с по 15 екз. във всеки
Б.Г. – неупотребяван /неподпечатан/ екз. без гумировка – пуснат в това състояние от печатницата /при българските п.м. това се отнася предимно за някои опитни екземпляри – проби /вж. о.е./
(*) – неподпечатан /неунищожен/ екз. без гумировка или с допълнително

поставена такава /т.н. “втора гума” – фалшива гумировка/, ако първоначално е пуснат гумиран от печатницата и в последствие гумировката е била отстранена

* – неупотребяван /неподпечатан/ екз. с оригинална гумировка на /или със следи от/ лепенка, при който определена, но не голяма част от оригиналната гумировка е нарушена

** – неупотребяван екз. с ненарушена оригинална гумировка, т.е. такава с каквато е пуснат от печатницата

⊗ – екземпляр, унищожен с нечетлив /силно зацапан, нарочно поставен или фалшив/ печат или с такъв, неупотребяван в периода когато екземплярът е бил в редовна употреба. Тук попадат всички звездни и 12-линейни /неми/ румелийски печати, за които не би могла да се установи датата на подпечатване, освен ако не са съпроводени с четливо датно клеймо от периода на употребата. Четливите “тежки” печати върху №1-30 се оценяват според колонка ⊙ минус 20%.

⊙ – редовно подпечатан /клеимован/ екземпляр с четливо кръгово пощенско клеймо с датен указател, даващо възможност да се определи недвусмислено станцията-изпращач или датата на подпечатването. Всички гореизброени трябва да отговарят на съответния период от време, когато екземплярът е бил в редовна употреба – период, включващ времето от валидирането до официалното изтегляне от употреба или изчерпване /приетата дата/. Клеимованите екземпляри с дата, невлизаща в този период се оценяват като нарочно подпечатани или като такива с фалшив печат.

⊠ – плик /пощенски/. Когато се отнася за действително пътували по пощата материали наличието само на клеймо от станцията-изпращач в повечето случаи не е достатъчно.

⊡ – отрез от плик /вестник, документ или др./ с п.м. и цяло датно клеймо /четливо/ = брийфщук /нем./ За пощенски марки от класическия период оценката на ⊡ е от 30 – 200% по-висока от съответната в колонка ⊙ в зависимост от редкостта на клеймото.

⊗ – художник, името на художника, създал проектите за п.м.

бл. – блок. I – специално отпечатана /и/ п.м. в табло /таблоидно експонирани/ с големи маржове от четирите страни. Могат да бъдат назъбени или неназъбени. II – шест или повече неразкъсани една от друга пощенски марки, разположени най-малко в два успоредни реда. Когато четири или повече п.м. са само в един ред, независимо хоризонтален или вертикален, се използва понятието лента. Ленти от две или три п.м. – съответно двойка /чифт/ или тройка. III – блок от четири п.м. съединени в две прилежащи страни = каре.

⊕ – експертиза, поставя се само от оторизиран експерт на строго определени места върху обратната страна /гърба/ на п.м. При всички случаи от местоположението на експертния печат трябва да е видно качеството на експертизирания материал. Когато се касае за много редки екземпляри, желателно е експертизата да бъде съпроводена с фотоатест или писмено заключение от експерта с дата и саморъчен подпис. За уникатите е необходима експертиза от двама независими експерти.

Ф – фалшификат. Когато след кода “Ф” е поставен долен индекс “п”, означава, че фалшификатът е изцяло и професионално изготвен. Когато след “Ф” е поставена “ч” – означава, че екземплярът е частично подправен, като за случая е използвана оригинална п.м. Понятието включва допълнително или подправено назъбване, допълнително поставена или подправена препечатка.

/12x17/ – брой на отворите при р. к. или гр.наз. Първото число е за хоризонталните страни, а второто – за вертикалните.

12-20 – каталожните номера на определена поредица п.м. При съответната оценка се взема сбора от най-евтините екземпляри.

▣ – хоризонтално разполовен екземпляр

▤ – вертикално разполовен екземпляр

▥ – диагонално разполовен екземпляр

Трите вида половинки имат филателна стойност само когато са върху плик, документ, вестник или отрез от същите, подпечатани с четливо кръгово клеймо с датен указател, отговарящо на периода на редовната му употреба.

М – макулатура

о.е. – опитен екземпляр /неодобрена проба/

П – проба /одобрен опитен екземпляр – одобрена проба/

К – куриоз

Р – разновидност

ПР – разновидност при пробите

КР – разновидност при куриозите

Разновидностите не са нито макулатури нито куриози. По своята същност в повечето случаи представляват периодична повтаряемост на различия в клишетото в п.л. на целия тираж или на част от него на строго определени места. Някои разновидности при п.м. от класическия период са много редки /№3Р/ и каталожните им оценки често надхвърлят стойността на поредицата към която са класифицирани. Други /№14Р/ са сравнително по-често срещащи се и оценките им рядко надвишават 100 лв. Куриозите и опитните екземпляри в някои случаи също имат разновидности /№15КЦР*/ , които са изключително редки. Когато последните са известни само в един единствен екземпляр те са уникални и като на такива оценка изобщо не може да се постави.

Ⓢ – първодневен печат

Ⓣ – специален печат

Ⓧ – плик с п.м., подпечатан с първодневен печат – Ⓢ

Ⓨ – плик с п.м., подпечатан със специален печат – Ⓣ

Някои от специалните печати в Царство България са се употребявали през всичките дни, в които е продължавало /или се е чествало/ събитието, заради което са били изготвени. Ако валидирането на п.м. /поредицата/ е съвпадало с първата дата от употребата на специалния печат, то последния се признава и за първодневен, но само с тази дата. Екземпляри от класическите поредици, подпечатани с дата на валидирането или близка до нея, са много редки и ценни.

ед. фр. – единична франкатура

см. фр. – смесена франкатура

п.е. фр. – повтаряща се единична франкатура

▣ – изместено хоризонтално назъбване

---

* Буквата “Ц”, поставена след обозначението за куриоз – “К”, означава, че екземплярът №15КЦ е куриоз със сбъркан цвят. Не трябва да се бърка с някои о. е., които по същност са неодобрени проби за цвят. В случая става дума за популярния куриоз от поредицата “Голям лъв” – 5 ст. розова вместо зелена и по-точно за най-редкия български куриоз – разновидност – 5 ст. розова вместо зелена със “стогин.” вместо “стотин.”, от който е известен само един единствен екземпляр – уникалният №15КЦР. Когато след буквата “К” е поставено о. ц., последното означава, че куриозът е с обърнат център. Такива куриози са: т.н. “Обърнатата конница” – №86К_{оц} /50 ст. с обърнат център от поредицата “Изгледи и портрети I” издание 1911 год./, 5 ст. с т.н. “обърнат фон” от поредицата “Царска поща” – №7К_{оц} и 3 ст. пак с “обърнат фон” от поредицата “Голям лъв I” – №14К_{оц} – б.с.

- ▣ – изместено вертикално назъбване
- ▤ – наклонено, диагонално назъбване
- ▥ – допълнително, двойно назъбване

Първите два вида са се получили при скъсен или прегънат съответно хоризонтално или вертикално п.л. Третият – при прегънат ъгъл на п.л. Двойното назъбване най-често се среща при п.л. с лин.наз. и по-рядко при тези с гр.наз. като и при двата случая почти винаги са засегнати последните х. или в.р. – тези, които се намират непосредствено до бялото поле на п.л. По своята същност всички гореизброени са макулатури, подлежащи на отстраняване и унищожаване от контролата, но преминали вече през нея и пуснати чрез пощенските станции в употреба, се превръщат в куриози с относителна стойност. Само тези от класическия период са с по-висока оценка.

- – неназъбен екземпляр

▣, Дв – двойка /чифт/ без уточнение – назъбена или неназъбена, което се подразбира от мястото ѝ в таблицата за оценки или под нея. Когато след символа /буквения код – съкр./ е поставена цифрата 1 или 2 – последното означава съответно хоризонтална или вертикална. Това важи за всички следващи символи и кодове без уточнение. ▣Р, ДВР – двойка, съдържаща разновидност /и/, ▣К, ДВК – двойка, съдържаща куриоз /и/. Същото се отнася и за тройките.

- ▣▣, Тр – тройка без уточнение

- ▣▣ – каре без уточнение

▣, ▣, ▣, ▣ – неназъбен от едната страна екземпляр, съответно отдясно, отдолу, отляво и отгоре

▣ – неназъбен от две срещуположни страни екземпляр – трябва да притежава задължително и по една страна от рамките на съседните екземпляри, незасегнати от назъбването. Изключение се допуска само за ъглови екземпляри, при които е задължителна само една страна от рамката на съседния екземпляр и цялото /или голямата част/ бяло поле на п.л. Аналогични са изискванията при неназъбени от двете прилежащи страни екземпляри или други възможни назъбвания.

Когато в дадена поредица от класическия период /примерно в “Малък лъв”/ са известни и неназъбени екземпляри, то последните в никакъв случай не могат да се разглеждат или класифицират като разновидности. Те могат да бъдат проби, опитни екземпляри, макулатури или каквото е възможно друго определение, но не и разновидности. Могат да бъдат и куриози. Това е много важно и задължително трябва да се има предвид, когато се определят оценките им. Един куриоз, особено от класическия период, при всички случаи има по-висока относителна стойност, от която и да е проба или макулатура. Необоснователното завишаване оценките на последните или приравняването им с тази на първия, води само до обезценка на малкото и изключително редки куриози от българската класика. Това явление /ярко доказателство за “компетентност”/, за съжаление, битува във всички български каталози без изключение. Тази постановка, разбира се, търпи и изключения – когато куриозите са примерно няколко хиляди /№44 с обърната препечатка/.

- ▣▣ – тет-беш

▣▣, Днп – неназъбена помежду двойка без уточнение. Всички неназъбени от една или две страни екз., както и Днп са куриози.

- ‡ – нормално поставена препечатка

- ‡ – разкъсана препечатка без уточнение

- ‡ – част от препечатка без уточнение

- ‡, ‡, ‡, ‡ – диагонални препечатки

- ↔, ↔ – обърнати на 90° препечатки спрямо нормалната
- ↔, ↔ – част от обърнатата на 90° препечатка
- ↔ – обърнатата на 180° /с главата надолу/ препечатка
- ↔↔ – двойна препечатка
- ↔↔ – двойна препечатка, едната разкъсана
- ↔↔ – двойна препечатка и двете разкъсани
- ↔↔ – двойна препечатка, едната само част от препечатка
- ↔↔ – двойна препечатка, едната обърната на 180°
- ↔↔ – двойна препечатка и двете обърнати на 180°
- ↔↔ – двойна препечатка, едната обърната на 90°
- ↔↔ – двойна пр., едната обърната на 180°, другата на 90°
- ↔↔ – двойна диагонална /наклонена/ препечатка
- ↔↔ – двойна препечатка и двете обърнати на 90°
- ↔↔ – двойна препечатка, и двете обърнати на 90° и двете частични
- ↔↔ – двойна препечатка, и двете обърнати на 90°, едната частична
- ↔↔↔ – тройна препечатка
- ↔↔↔↔ – четворна препечатка

При някои от тройните и четворните препечатки са известни екземпляри, включващи горепосочените разположения или подобни съставни части /вж. “Разни препечатки” издание 1924 г./.

Всички разкъсани препечатки представляват различно /повече или по-малко/ изместени препечатки, вследствие скъсени, подгънати или неправилно поставени /разместени. или неправилно центровани/ п.л. върху плота, където е извършено препечатването. Така получените разместени отпечатъци /на препечатките/ по своята същност представляват обикновени разновидности, повтарящи се в голямата част от екземплярите на п.л. и не трябва да се разглеждат или класифицират като куриози, а още по-малко и да се оценяват като такива. Истинските куриози при подобни п.л. се наблюдават обикновено в крайните външни редове или в среднолистие то /ако има такова/. Там би могло да се открият всички възможни куриози, известни при типографния способ на препечатването. Последните винаги са представлявали и ще представляват определено голям интерес за българските филателисти – колекционери и изложители, а и за чуждестранните такива. Те са крайно необходими и на изследователите на българските пощенски марки. Без задълбоченото им /не повърхностно или неточно/ изследване, базиращо се на голямо количество подобен марков материал /разновидности и куриози/ не е възможно съставянето на какъвто и да е специализиран каталог, нито дори на обикновен. Тази липса /отсъствието/ на подобни изследвания е една от причините за появата на т.н. будкаджийски ценници, които някои филателни “деятели” наричат каталози. Не се ли достигне /а защо не и надмине/ нивото на “МИХЕЛ” в близките години, то българската филателна ще продължи да запада, а оттам и обезценяването на пощенските ни марки. Тази тенденция трябва да се спре по възможност колкото се може по-скоро и една от предпоставките за излизането от подобна криза е ежегодното списване на един ДОБЪР каталог, който да бъде преведен поне на три или четири езика /немски, френски, английски и руски/. Тежка, сложна и още повече отговорна, но не и непосилна задача пред Съюза на българските филателисти, пред тези, които милеят за родната филателна не само на думи, но и на дела. Но колцина са те днес?!

- ☒ – негативен отпечатък от сюжета върху гърба на п.м.
- ☒ – изместен негативен отпечатък
- ☒ – част от негативен отпечатък

Негативният отпечатък се получава когато върху плота на машината не се постави определеният форматен лист на определеното място. В случая намастилената печатарска плоча оставя позитивен отпечатък върху плота само при две положения:

I. Цялостен отпечатък – когато върху плота не е поставен лист

II. Частичен отпечатък – когато форматният лист е скъсен, подгънат или поставен неправилно /изключително рядко/

И при двете би могло да се получи негативен отпечатък от сюжета върху гърба на п.м. в следните случаи:

А – когато върху омастиления плот се постави определеният форматен лист на точно определено място /т.е. центрован/:

1. Цялостен негативен отпечатък върху целия п.л. /обратната му страна/ като върху гърба на всяка п.м. ще има негативен отпечатък от същата. По този начин листът е получил едновременно – отпечатване на п.м. от печатарската плоча върху лицевата си страна и отпечатване на цялостен негативен отпечатък /т. 1/ от омастиления плот върху обратната страна /отпечатъците са точно един върху друг/ – при I.

2. Цялостен негативен отпечатък само върху гърба на някои п.м. и частичен върху гърба на други – при II, пак точно един върху друг.

Б – когато върху омастиления плот, поставеният форматен лист не е добре центрован – не опира в ограничителите, т.е. не е на точно определеното място /положение A/:

1. Цялостен негативен, но разместен отпечатък върху голямата част от п.м. на п.л. и частичен, пак разместен върху малка част – при I. Отпечатъците не се препокриват в нито една точка.

2. Само върху малка част от п.м. остава изобщо някакъв негативен отпечатък – такава, каквато е омастилената част на плота – при II. И тук отпечатъците не се препокриват в нито една точка.

Не трябва да се бърка с негативен отпечатък проникналото мастило от препечатките върху обратната страна на п.м. – нещо, което се случва много често при типографния способ на препечатване.

Негативни отпечатъци се получават и при едноцветно и при двуцветно отпечатване. Когато последното се извършва на два пъти – т.е. с два цвята, т.н. “негативи” могат да бъдат с единия или с другия от тях. Не е известен “негатив” и с двата цвята, въпреки че теоретично това е възможно /отпечатан лист с първия цвят и с негатив от него на обратната страна да бъде поставен върху омастилен вече плот с втория цвят, вследствие празен ход на машината/.

Когато отпечатването се извършва върху предварително гумирани форматни листове, то негативните отпечатъци се проектират върху гумировката и след отстраняването ѝ обикновено се изгубват изцяло или частично /предимно при изданията с препечатки/.

От гореизложеното не е трудно да се досетим и за същността на т.н. “негативи”. Те не са нищо повече от едни обикновени макулатури, получили се поради невнимание на печатаря и пропуск на машината. Последната не е спряна своевременно след празен ход и не е бил почистен плотът. Негативните отпечатъци би трябвало да се отстранят от контролата, но и това много често не се е спазвало, особено когато само малка част от п.л. е била засегната от тях. Пуснати от пощенските станции в редовна употреба, последните се превръщат в курйози с относителна стойност. Само много малка част от тях са действително редки /хоризонтални или вертикални двойки съставени от A1+A2/ и биха могли да получат по-високи оценки от 100 лв.

М. Малчев определя като най-редки и най-ценни само три вертикални двойки /A1+A2/ – от №95 и №96 /“Цар Фердинанд I” 1912 г./ и от №4 – 25 ст. “Поща във Ромъния 1916-1917”. Съставителят поддържа това становище с уговорката, че горепосочените двойки са само с оригиналната си гумировка – в противен случай не би могла да се извърши задоволителна експертиза, защото и трите двойки са отпечатани по типографен способ /третата е с типографна препечатка/.

Съставителят си е позволил да раздели настоящия каталог на седем отделни и последователни части, отчитайки обема и различните интереси или предпочитания на българските филателисти:

I^{-ва} част – български пощенски марки с общо предназначение в Княжество България 1879-1908 г.

II^{-а} част – български пощенски марки с общо предназначение в Царство България 1908-45 г.

III^{-а} част – пощенски марки в Източна Румелия, Южна България и Тракия, поща в Румъния и Македония 1880-1944 г.

IV^{-а} част – български пощенски марки със специално предназначение – за доплащане, за бърза поща, колетни, служебни, телеграфни, извънредни и неофициални издания 1884-1945 г.

V^{-а} част – водни знаци и хартии, върху които са отпечатани българските пощенски марки, милезими и поръчки 1879-1945 г.

VI^{-а} част – пощенски печати, употребявани в Княжество България и поредки действително пътували пощенски материали 1879-1907 г.

VII^{-а} част – пощенски печати, употребявани в Царство България и поредки действително пътували пощенски материали 1908-45 г. Въздушна поща в Царство България 1927-45 г.

Каталогираните п.м. от периода са в хронологичен ред. Тези със специално /особено/ предназначение са в отделни раздели, обединени в отделна част след п.м. с общо предназначение.

Различните тонове и нюанси на цветовете са дадени под описанието на съответния каталожен № с поредните малки букви от азбуката. Видовете на зъбвания са обозначени с първите ѝ главни букви. Различните типове на отделен каталожен № – с поредните римски цифри. Всички разновидности, куриози, опитни екземпляри /проби/ и др. са каталогирани и оценени под съответните таблици на основните видове. Изображенията на всички п.м. в каталога са предимно 1:1. Преснимани са само оригинални екземпляри – експертизирани.

Различните особености на клишетата са копия или рисунки с достатъчно увеличение за по-лесното им възприемане и запаметяване.

Използвани са предимно традиционните наименования на поредиците и различните издания, т.е. тези, с които са били известни до 1945 г. Съставителят добре съзнава, че някои от тях са неправилни, а други – спорни, но всичко това е направено с цел да се запази традицията. Не е изключена възможността, след доизясняване на определени спорни “наименования” и съответното съгласуване, да се направят корекции или др. в следващите издания.

БЪЛГАРСКИ ПОЩЕНСКИ МАРКИ
СЪС СПЕЦИАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ

МАРКИ ЗА ДОПЛАЩАНЕ
/таксови марки/

“СЕРПЕНТИНИ” 1884-85 г

В първите няколко години след Освобождението и въвеждането на първите редовни пощенски марки с общо предназначение – “Сантими”-те, въпреки сравнително ограничения обем на кореспонденцията в Княжество България, част от писмата са постъпвали /подавани/ частично или изцяло необлепени според съществуващата тарифа. Това е накърнявало интересите на държавата и не рядко е предизвиквало конфликти при получаването на подобна кореспонденция. Често получателят е отказвал да я приеме и заплати, ако последната му е предоставена нефранкирана. За да се запазят интересите на държавата и избегнат негативните последици от горното, на 24 март 1884 г., е подадена поръчка в държавната печатница за отпечатването на специални марки със строго определено предназначение – само за доплащане. Оригинални документи, отнасящи се до инструкциите /наставленията/ относно използването на тези марки не са запазени /открити/. В средата на 1884 г. /точната дата не е известна/ е пусната в употреба първата поредица марки за доплащане. Тя е и първа такава изцяло изработена в България – проекти, отпечатване, гумиране, продупчване /назъбване/. Опитни екземпляри /проби/ не са открити, тъй както не е известен и авторът на проектите. Последните също са в неизвестност. Някои “изследователи” на българската класика приписват авторството на Георги Яковлев Кирков /1848-1921/ – първият Директор на държавната печатница в София и главен нейн организатор, но разбира се, без каквито и да е доказателства /вж. “Сантими”/. Тук положението е далеч по-просто за изясняване /отхвърляне на горното/, логичният анализ безпристрастно достига до следните изводи:

1. По всичко личи, че авторът на проектите не е завършил специално образование /както примерно Г. Я. Кирков/. Доказателство – шрифтът и цифрите са недостатъчно четливи и не отговарят на никои от известните /изучаваните/ по онова време в академиите на европейските страни или в Русия.

2. По всяка вероятност Г. Я. Кирков дори не е участвал и при одобряването на проектите – не би допуснал подобен стил.

Въпреки 5^{-те} години от отпечатването на “Сантими”-те, марките за доплащане са почти двойно по-големи, видимо по-груби и може би точната дума е бледнеещи в сравнение с първите.

Всичко това недвусмислено насочва към авторството на самоук български художник или гравьор, който при всички случаи е с няколко класи под възможностите на Г. Я. Кирков. Последният получава награда от международната изложба в Антверпен /Белгия/ през същата година /1884/ за изработването на проектите за първата емисия български банкноти от 1885 г. Изключено е ерудит като Г. Я. Кирков да предложи или одобри подобен шрифт и цифри. Това би било в несъответствие с изявата му в Антверпен. Още по-трудно е да си представим, че корифеите от международното жури в Белгия биха отличили неук автор на проекти, а още по-малко от почти неизвестната България.

3. Г. Я. Кирков не би допуснал и различия в проектите на трите стойности, за което ще стане дума по-нататък, а и едва ли би пропуснал да постави знак за художник или гравьор, на каквото е бил научен в Австро-Унгария и Германия през 1881-84 г. Както е известно, там той е изучавал графично и печатарско дело. Същевременно изпълнява и функциите на Директор на Държавната печат-

ница в София с прекъсвания, от 1881 до 1887 г. По всяка вероятност точно по време на тези прекъсвания /т.е. в негово отсъствие/ са били проектирани, одобрени и отпечатани “Серпентини”-те.

4. Г. Я. Кирков не би допуснал и подобно първобитно назъбване. Ако са липсвали назъбващи устройства /машини/, то той по-скоро би ги оставил неназъбени /вж. №4-6/. Не трябва да се забравя, че пак по това време Г. Я. Кирков е основател и пръв началник на Картографическия институт към Министерство на войната, където оборудва съвременна печатница със съответните стандарти за шрифтове, цифри и т.н.

Въпросът за авторството, на която и да е марка от класическия ни период до 1900 г. остава открит, излишно е да се привеждат повече доводи за това при отсъствието на проектите. Както и да е било, който и да е бил авторът им, то той не е Г. Я. Кирков. Едва ли някога ще узнаем нещо /документално доказано с подписани и одобрени проекти/, за която и да е марка от класическия ни период. Бихме могли единствено да правим догадки, което не е в полза на филателната ни история и култура. Нека оставим нещата такива, каквито са ... поне засега.

Тук ще бъде направено едно малко отклонение, но много важно от фактологична гледна точка /да не се бърка с историческа или др./, което, ако се потвърди и от архивите на нашата столица /колкото са останали от онова време/ е много възможно да даде липсващите отговори на много от въпросите, които до днес нямат задоволителни /подкрепени с документални доказателства/ отговори.

Касае се за една малка публикация – около 40 печатни реда, във вестник “Трета възраст” със заглавие “ДОСТОЕН СТАРТ ЗА НАШАТА СТОЛИЦА” и предполагаема рубрика – “ПОГЛЕД В МИНАЛОТО”, поне така е изтълкуван от съставителя надписът вдясно под заглавието. Автор на статията е капитанът за далечно плаване /понастоящем пенсионер/ Атанас Илев, който е и автор на интересното животоописание “ЗАЛОЖНИЦИ НА ВЕЧНОТО ДВИЖЕНИЕ”. Негови са и още значителен брой малки публикации все на горните теми. Г-н Илев, въпреки 80^{-те} си години не спира своите изследвания върху историята на нашата столица, а и не само на нея. Ето и пълният текст на тази публикация.

“ДОСТОЕН СТАРТ ЗА МЛАДАТА СТОЛИЦА”

Да се “върнем” в София през 1879 година, първата след Освобождението. Мимо очакванията тя се е развивала със зашеметяваща бързина като културен и политически център. Ето защо, съвсем основателно, Марин Дринов я предлага за столица и от 22 март/3 април градът поема щафетата на първи град в държавата. Тогава е имала 20501 жители, настанени в 2969 къщи. В този радостен ден софиянци затрещават с пушки и пищови, гръмнал и един топ. Изпила се и много “червена вода”.

Гражданското управление на столицата се осъществявало от Общинския съвет. Администрацията била съвсем скромна – счетоводител със заплата 600 гроша, двама писари по 250 гроша, толкова получавал и разсилният. За канцеларски материали се предвиждали 300 гроша. Пощенският раздавач бил без заплата. Той събирал по един гологан за всяко писмо. /подчертаването е от съставителя/

В тази първа година се открива мъжка гимназия с два класа, предимно класически профил. Първоначално се записват 107 ученици, обучавани от трима учители. По-късно отваря врати и девическа гимназия с два отдела: класически и реален. Създава се и Българска Народна Банка, за да се стабилизира финансово-кредитната система. През май се открива първостепенна болница, обзаве-

дена с инвентара на 64 руски военен госпитал. На щатна длъжност е назначена и първата баба акушерка.

В потока на общото съживление се включва и печатът. На 19 май започва да излиза вестник "Народ", застъпващ предимно политико-културни въпроси. Следват вестник "Витоша" на Т. Бурмов, М. Балабанов и Гр. Начевич и "Целокупна България", редактиран от П. Р. Славейков. Вестник "Селянин" помествал актуални проблеми на всекидневието и бързо се изчерпвал. Голям интерес предизвикал и вестник "Български глас" на К. Иречек, К. Стоилов и Д. Агура. Похвална културно-просветна дейност развива Софийската публична библиотека, която от 5 юни става държавна с главен библиотекар Г. Кирков.

Атанас ИЛЕВ, София

ДОСТОЕН СТАРТ ЗА МЛАДАТА СТОЛИЦА

Да се "върнем" в София през 1879 година, първата след Освобождението. Мимо очакванията тя се е развивала със зашеметяваща бързина като културен и политически център. Ето защо, съвсем основателно, Марин Дринов я предлага за столица и от 22 март/3 април градът поема щафетата на първи град в държавата. Тогава е имала 20 501 жители, настанени в 2969 къщи. В този радостен ден софиянци затрепяват с пушки и пищови, гръмнал и един топ. Изпила се и много "червена вода".

ПОГЛЕД В МИНАЛОТО

Гражданското управление на столицата се осъществявало от Общинския съвет. Администрацията била съвсем скромна – счетоводител със заплата 600 гроша; двама писари по 250 гроша, толкова получавал и разсилният. За канцеларски материали се предвиждали 300 гроша. Пощенският раздавач бил без заплата. Той събирал по един гологан от получателите за всяко писмо.

В тази първа година се открива мъжка гимназия с два класа, предимно класически профил. Първоначално се записват 107 ученици, обучавани от трима учители. По-късно отваря врати и девическа гимназия с два отдела: класически и реален. Създава се и Българска Народна Банка, за да се стабилизира финансово-кредитната система. През май се открива първостепенна болница, обзаведена с инвентара на 64 руски военен госпитал. На щатна длъжност е назначена и първата баба акушерка.

В потока на общото съживление се включва и печатът. На 19 май започва да излиза вестник "Народ", застъпващ предимно политико-културни въпроси. Следват вестник "Витоша" на Т. Бурмов, М. Балабанов и Гр. Начевич и "Целокупна България", редактиран от П. Р. Славейков. Вестник "Селянин" помествал актуални проблеми на всекидневието и бързо се изчерпвал. Голям интерес предизвикал и вестник "Български глас" на К. Иречек, К. Стоилов и Д. Агура. Похвална културно-просветна дейност развива Софийската публична библиотека, която от 5 юни става държавна с главен библиотекар Г. Кирков.

Атанас ИЛЕВ, София

Съставителят се среща с г-н Илев /ЖК "Младост" II, бл. 24, вх. Б, ет. 6 и тел. 745555/ и го разпита подробно за първоизточника на публикацията. Г-н Илев му довери, че повечето от изследванията ги е направил лично от архиви, документи и стари вестници, но специално за заплатата на пощенския раздавач е взел сведението от записките на своя бивш колега офицер – Коста Гълъбов, също от София. За съжаление, последният вече не е между нас. Преди смъртта си се е занимавал с изследване на някои исторически събития, отпечатвани в Софийските вестници в края на XIX в. Материалите е откривал и събирал в Софийската библиотека.

Подчертаният от съставителя ред е от огромно значение, ако се потвърди, разбира се. Може би ще се окаже, че М. Малчев е бил прав – т.е. до влизането на "Сантими"-те в употреба кореспонденцията е пътувала необлепена. Не е имало нито турски, нито руски п.м. в обращение. Таксата се е заплащала от подалея в пощенската станция вероятно срещу разписка, а получателят е заплащал допълнително по един гологан за доставянето на писмото по местодомуване. И сигурно е било така /поне според съставителя/, в противен случай днес би трябвало да разполагаме поне с по 50-ина бр. затворени писма, облепени както с турски така и с руски п.м. от периода 1877-79 г. Горното предположение е единствено възможното, ако не беше ... пустият му гологан. В записките на бащата на съставителя е отбелязано, че един гологан е била монета от мед със стойност 10 стотинки. И какво се получава – ни повече ни по-малко, ами ... ако действително гологанът е бил 10 стотинки, то явно пощенският раздавач е работил на вересия – стотинките са сечени едва в края на 1881 г. или излиза, че пощенският раздавач дотогава изобщо не е получавал никакво възнаграждение поне в един "малък период", имащ-нямащ 2 години /че и кусур/ – нещо подобно на днешните ни сънародници – работили, работещи и по всяка вероятност ще продължат да работят в губещи и не чак толкова губещи, но разграбени, доведени до фалит предприятия, благодарение на източването им не без помощта на управляващите или предстоящи за приватизация – по-точно е може би ВРЪЧВАНЕ НА ПОДАРЪЦИ СРЕЩУ СЪОТВЕТЕН ПОДКУП, равняващ се на няколкостотинкратно по-голяма сума от дължимата за заплати на законно ограбваната РАЯ – в никакъв случай народ, защото ако бяха такъв щяха да се вдигнат да защитават правата си така както са правили и през турско иго поради простата причина, че в противен случай вездесъщата г-жа Христина /богообразна/ Христова би им връчила по една метла /и то пак в най-добрия случай/, с която ще замитат боклуците около университетите където са прекарвали по 5-6 години, за да могат в края на краищата да се научат да държат това оръдие на труда, благодарение на което биха могли да получат заплата /по-точно е може би социална помощ/, която би им стигнала само за хляб, но не и за цигари, ако последните бъдат пак увеличени. Че какво ли повече биха могли да искат щом и пощенският раздавач навремето е бил без заплата?!

Ако се абстрахираме от горното не дотам сполучливо отклонение и загърбим едновременно неволи на пощенския раздавач, то в интерес на истината съставителят би трябвало да признае, че въпреки всичко не е напълно уверен в достоверността на записаното от баща му. Последният се е появил на белия свят едва през 1897 г. /т.е. цели двадесет години по-късно/, когато гологаните едва ли са били в обращение. Ето, пак се отваря работа за нашите историци, а защо не и за нумизматите ни. Съставителят категорично не е компетентен по повдигнатите по-горе въпроси и по тази причина ще изчака отговорите им, които биха могли да дойдат само от вещите в тези две науки, които за разлика от фи-

лателията са си все пак науки, особено първата ...

Да се върнем пак на темата за доплащането. Някои изследователи твърдят, че до средата на 1884 г. вместо марки за доплащане са били употребявани пощенските марки с общо предназначение от поредиците "Сантими", "Царска поща" и "Голям лъв", върху които е поставян печат "Т" – в кръг или и без него. Известни са така подпечатани екземпляри от номерата 1, 3, 7, 18, 19 и 20, за които се предполага, че са отлепени или отрязани от писма. Последното не би могло да се установи със сигурност. Възможно е печатът "Т" да е поставен допълнително в много по-късен период, което е и най-вероятно. От годините 1882-84 са известни няколко плика изцяло необлепени и с печат "Т" върху лицевата им страна, но отсъствието на каквито и да е марки буди основателни съмнения. Днес е невъзможно да се установи дали печатът "Т" не е поставен години по-късно, въпреки неоспоримата автентичност на пликите.

От известните действително пътували пощенски материали /частично или изцяло необлепени/ след 1885 г. /първите известни такива са с дати след м. март 1886 г. / могат да се направят няколко предположения с голяма сигурност относно употребата на марките за доплащане както и на печата "Т". А те са следните:

I. Писма от страната и за страната:

1. Изцяло необлепено затворено писмо – с 30 ст.

2. Частично необлепено затворено писмо:

а/ при облепване с 5 ст. – с 20 ст.

б/ при облепване с 10 ст. – с 10 ст.

3. Частично необлепено отворено писмо – с 10 ст.

II. За пристигащите от чужбина писма:

1. Изцяло необлепено затворено писмо – с 50 ст. /изв. 2 бр./

2. Частично необлепено затворено писмо – с 25 ст. /изв. 4 бр./

3. Частично необлепено отворено писмо – с 10 ст.

Изцяло необлепените отворени писма не са могли да пътуват /не им е даван ход още в пощенската станция-изпращач/.

Това допълнително таксуване се е явявало като наказателна санкция и е трябвало да се изплати от получателя при връчване на писмото, ако последният се е съгласил да приеме изцяло или частично необлепена кореспонденция. При затворените писма марките за доплащане е трябвало да бъдат поставяни върху обратната страна на плика и подпечатани с клеймото на станцията-получател. На лицевата страна задължително е трябвало да бъде поставян от станцията-изпращач печат "Т". На същата страна пощенският служител саморъчно с химически молив /някои твърдят, че това е ставало и с мастило, но до 1900 г. не е известен подобен плик/ е изписвал с цифри сумата, която трябва да се доплати от получателя. Съществуват спорове по въпроса коя станция би трябвало да отбележи допълнителното таксуване – дали това да бъде извършено още в станцията-изпращач или в тази – получател? Според съставителя изобщо не би трябвало да има подобни спорове – логичният анализ ги изключва. За писмата, идващи от чужбина наказателната санкция ЗАДЪЛЖИТЕЛНО би трябвало да бъде установена и изписана от станцията-получател, независимо дали съществува или не някаква отметка /обозначение с цифри или словом/ от станцията-изпращач. Защо? Ами по простата причина, че пощенският служител в тази станция и да иска не би могъл да знае паричните единици в повече от 200 страни в света, а освен това и при най-добро желание не би могъл да е сигурен в коя от тези страни каква точно инструкция се изпълнява /е регламентирана/ и каква точно /пак според този регламент/ би трябвало да бъде наказателната санкция.

Както се вижда от копието, това отворено писмо с отбелязана санкция и печат Т не е облепено с таксови марки в станцията-получател Константинопол. По всяка вероятност таксата е събрана срещу разписка. Годината е 1883. Печатът на картичката е с обърнати места на цифрите 3 и 8. В България се е постъпвало по същия начин. Няма до днес известен действително пътувал по пощата материал до 1886 г. облепен с таксови марки /за доплащане/.

За вътрешната кореспонденция това би могло да бъде извършено както в станцията-изпращач така и в станцията-получател, защото и двете са били задължени да работят по една и съща инструкция. При последния случай изобщо не би трябвало да съществува подобен спор. Въпреки всичко, прието е допълнителното заплащане да се изписва от служителя на станцията-получател, защото там би трябвало и да бъде инкасирана определената санкция. При отворе-

ните писма печатът "Т" и марките за доплащане е трябвало да бъдат поставяни на лицевата страна /тази, на която е написан адресът на получателя/. При "КАРТА-ПИСМО" /затворено, залепено/ печатът "Т" и изписаната определена такса за доплащане е трябвало да бъдат също върху лицевата страна, докато марките за доплащане е трябвало да се облепят на обратната /вж. копието/.

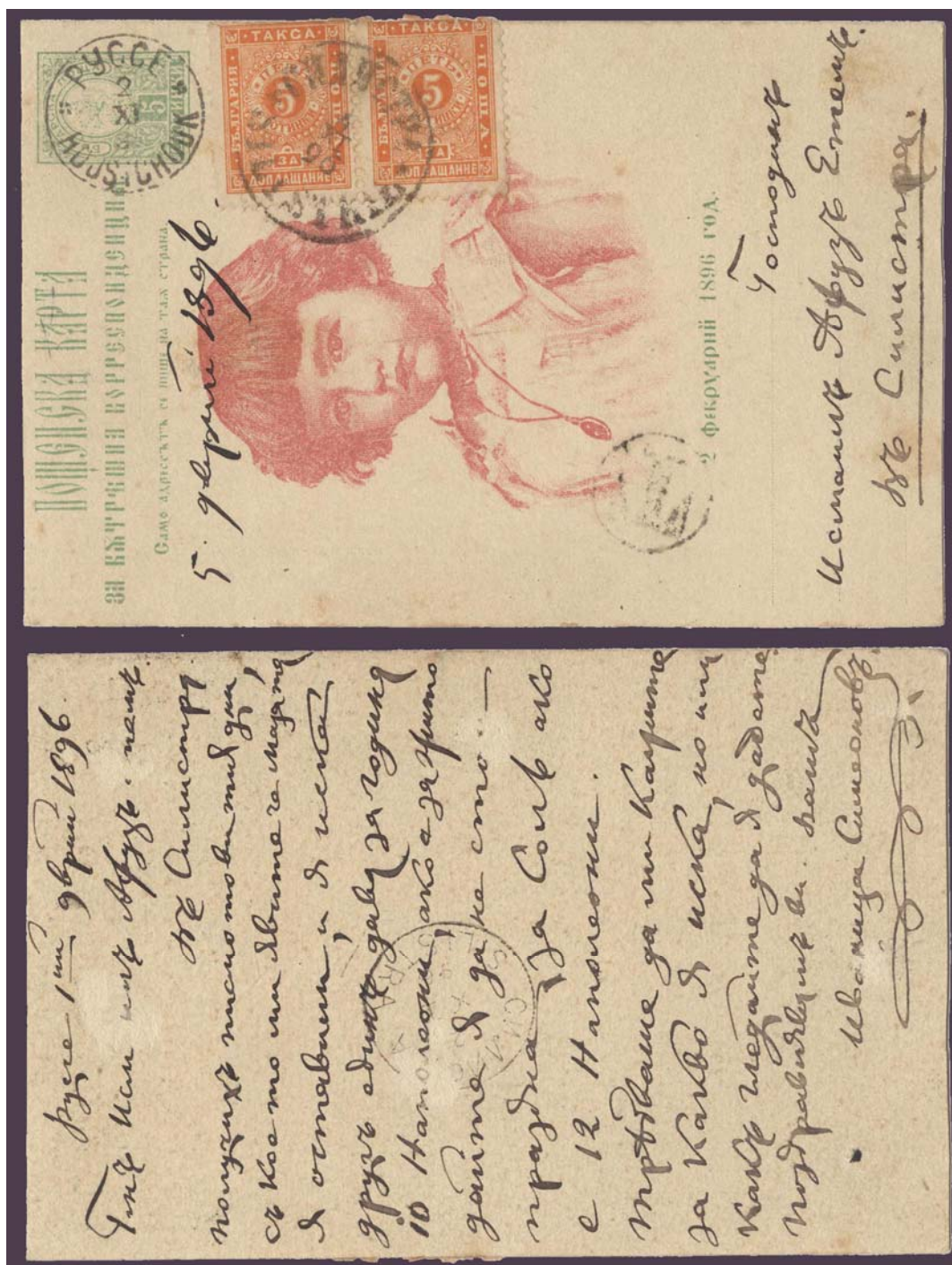
До днес пощенски плик /действително пътувал по пощата/ дооблепен с екземпляри от “Серпентини”-те не е открит /известен/. Разбира се, изключваме 10^{те} плика нарочно правени от А. Рихтер, на които са залепени по един екз. от №2Б и №7. Последните имат относителна филателна стойност – не по-голяма от тази на №2Б и №7 на отрез. И за слепите е видно /след опипване/, че марките за доплащане са поставени върху лицевата страна на затворените писма /същото е при подобните с т.н. “Русенски такси”/. Коментарът е излишен дори за набеде-ните.

След повече от едно столетие, нека си зададем въпроса – къде би могла да се употреби стойността 5 ст. в единична франкатура /самостоятелна/ като такава за доплащане. Отговорът засега е единствен – НИКЪДЕ. Обяснението, че 2 бр. по 5 ст. правят 10 ст. или 4 бр. по 5 ст. правят 20 ст. /и двата случая имат точна употреба/ не би могло да бъде задоволително, защото по същата презумпция би трябвало да отпадне и стойността 50 ст. /2 бр. по 25 ст. правят 50 ст./. Никоя държава не отпечатва марка, която няма точно определено предназначение /поне така е било през миналия век – не става дума за спекулативните издания от настоящия/. В случая таксова марка от 10 ст. е много по-необходима, отколкото такава от 5 ст. Последната /при тогавашната тарифа/ би имала употреба само заедно с 25 ст., /ако е съществувала марка от 10 ст., то и тогава едва ли би била необходима, защото по споменатото вече обяснение 3 бр. по 10 ст. правят 30 ст./. Между другото с първите две поредици не е известен действително пътувал по пощенски път плик, облепен с 5 и 25 ст. Би трябвало да си зададем въпроса – защо? Още един въпрос остава без задоволителен отговор засега – защо 5 ст. /№1/ е с най-голям тираж /повече от 80000 екз./? Общият тираж на 25 и 50 ст. е почти два пъти по-малък от него. Обратно пропорционално на тиража си 5 ст. се явява и като най-рядко срещаща се /независимо дали е клеймована или неупотребена/. Всички каталози – и наши и чужди, ѝ определят най-висока оценка. Случайно, нарочно или е грешка подобно оценяване? Възможно ли е 80000 екз. да бъдат дооблепени върху кореспонденция и да няма един единствен запазен до днес върху плик? Отговорът е категоричен – не е възможно. Не е трудно да се стигне до предположението, че 5 и 50ст. /а защо не и 25 ст./ са били употребявани и за други пощенски нужди. Не би могло да бъде иначе. В противен случай днес бихме се радвали поне на толкова плика със “Серпентини”, колкото са тези със “Сантими”. Възможно е и с повече, защото всичко облепено с марките за доплащане е оставало вътре в страната, а и вече не е 1879 г. – имало е и филателисти, и търговци на п.м., че и такива на овчи кожи. В изследванията си М. Малчев твърди, че с всички стойности от марките за доплащане са били облепвани и други пощенски пратки ... КОЛЕТНИТЕ. Навремето съставителят не обърна внимание на това становище – предположи, че М. Малчев, ненамирайки сериозно обяснение за отсъствието на действително пътували по пощата материали със “Серпентини” и “Неназъбени” е изказал някаква хипотеза. Та нали записките за изпровождане са били облепвани само с редовни и гербови марки. Но тогава /преди 30 години/ на съставителя не му беше известна публикацията на г-н Илев, а и изобщо не се е замислял върху всяка дума или запетайка в записките на този голям филателист – въобразявал си е, че като ги прочете отгоре-отгоре ще успее да извлече всичко най-ценно от тях. Да, ама не! Повърхностният прочит, дори повторното или няколкократно препрочитане БЕЗ ЗАДЪЛБОЧЕН анализ ВИНАГИ водят до неизбежни грешки в тълкуванието, а оттам и до погрешни концепции, които от своя страна поставят изследователя в задънена улица – улица без изход, откъдето би могъл да се върне само на заден ход и ако е по упорит и не се откаже, да започне отначало, но съвсем отначало,

абстрахирайки се от всичко чуто и казано дотогава, независимо от кой и кога. Само и единствено по този начин би могъл /и то при стечение на благоприятни обстоятелства – откритието на някакъв автентичен документ/ да направи някакво що-годе изследване, което въпреки всичко пак ще бъде непълно и на места неточно щом се касае за българските класически марки.

При това отворено писмо положението е същото – има печат Т, но няма марки за доплащане.

Върху това отворено писмо освен печатът Т, вече има и марки за доплащане – 2 бр. по 5 ст. издание 1893 г. – такса на тънка хартия

В колекцията на М. Малчев бяха открити две карета от №ба с клейма от Свищов и Русе – първото с дата 4.XI.85 г., а второто с дата 9.XII с.г. И тогава, а и днес съставителят не е убеден, че клеймата не биха могли да бъдат поставени десетина години по-късно – примерно от г-н А. Рихтер или от свищовските братя /и тримата са се подвизавали в този период като последните двама са известни с майсторлъците си до II-та световна война – съставителят предполага, че Д. Цонев е достоен техен ученик и наследник/. Но вече съществува и друга хипотеза, която навремето беше изключена. Защо? Ами защото съставителят тогава не можа да си отговори на въпроса – къде ли би могла да бъде необходима наказа-

телна санкция от 2 лв.? Днес, погледнато от друг ъгъл, след публикацията на г-н Илев би могло да се приеме, че е възможно пощенските служители, разнасяли колетните пратки, да са получавали за това определени суми, които са се отчитали с марките за доплащане. Последните са били облепявани върху пратката и са оставали при получателя, а със съответната сума /сбора от стойностите им/ се е задължавал пощенският служител. Това е най-приемливото обяснение – марките за доплащане, освен че са изпълнявали предназначението си – санкциониране, но са служили и за контрол върху получените суми от служителя, разнасящ колетите. Поради тези причини или подобни, ако приемем, че такива са съществували /през 40^{-те} и 50^{-те} години – съставителят много добре си спомня, че колетни пратки бяха разнасяни по домовете в София с камиони “ОПЕЛ БЛИЦ” и пощенският служител, връчващ колета, получаваше определена сума срещу разписка/, то такса от 1 или 2 лв. е възможна. Това би могло да се докаже само ако се открие инструкцията за колетните пратки и тарифата за същите при доставка в дома на получателя. Оттук и защо не са запазени каретата от 50 ст. върху материала – че кой ще ти пази опаковка от колет, независимо дали е съдържала ракия и круши, маса със столове или др. Най-вероятно е бързо развалящите се хранителни продукти да са били разнасяни по домовете с каруца на пощенската служба, като за услугата се е събирала съответната такса според тежестта на пратката. Ако последното не е истина, то в никакъв случай не е и лъжа. Едва ли някой би отказал да си получи пратката, доставена му до прага на къщата – тук не става дума за необлепено писмо. И ако случайно някой чужденец-филателист ни запита – къде и върху какво по точно са облепявани първите ни марки за доплащане – “Серпентини”-те, то с чиста съвест /без опасения, че сме го заблудили/ бихме могли да го осведомим, че това е ставало навсякъде другаде, но не и върху кореспонденцията.

Т.н. “Серпентини” са получили наименованието си благодарение на ромбоидното назъбване, което по своята същност е ЛИНЕЙНО. В действителност едно от значенията на френската дума /прилагателното/ *serpentin* е змиевиден. В българския език думата серпентина се употребява предимно за лъкатушещ път или змиевидна пътека, служещи за по-лесно преминаване на височина или препятствие. Така продупчените марки за доплащане са известни с “назъбване” от $4\frac{3}{4}$ до 7 ромба в 2 см. Във всички каталози се съобщава за назъбване $7\frac{1}{4}$ и дори $7\frac{1}{2}$ /вж. българските, “МИХЕЛ” и др./. Трябва да се знае – НАЗЪБВАНИЯ $7\frac{1}{4}$ и $7\frac{1}{2}$ НЕ СЪЩЕСТВУВАТ. “Известните” екз. с указаното продупчване са или фалшификати /преназъбени при развалени отвори с маржове позволяващи това или допълнително назъбени екз. от №-4-6/ или показват невъзможността /неумението/ на филателистите да ги измерят внимателно и точно, ако са оригинални.

Отпечатването на “Серпентини”-те е извършено в ДП, София, по литографен способ на бяла, сравнително добре пресована хартия с дебелина 0.075-0.085 мм. Гумировката е светла до бистра: при №1 и №2 на места точковидна с по-малко гланц, докато при №3 е предимно малко по-плътна и с повече гланц. Печатните листове са от по 60 /6x10/ екземпляра с формат на рамката 18x24 мм при всички стойности. От горното би трябвало да се предположи, че част от тиража на №3 – 50 ст. е отпечатан малко по-късно, т.е. след 5 и 25 ст.

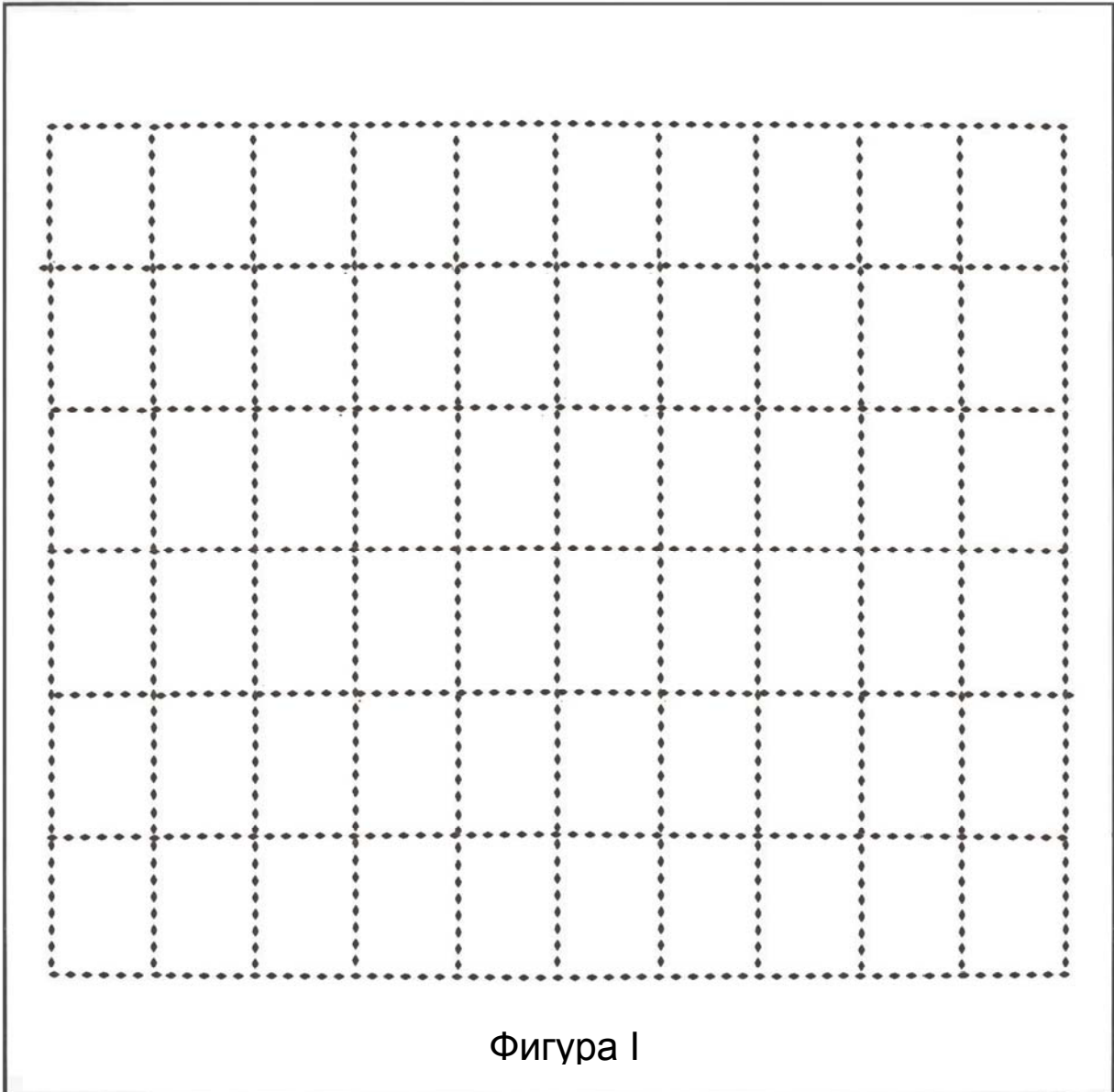
Прието е, че са отпечатани най-малко три издания: 1884 г. – 5, 25 и 50 ст., 1892 г. – 5 и 25 ст. и 1895 г. – само 50 ст. Изданието от 1892 г. е с най-малък тираж и се отличава от останалите по смесеното си назъбване – линейно $11\frac{1}{2}:4\frac{3}{4}$ или 5 ромбоидно. Стойността 5 ст. /1892 г./ е най-рядко срещаната – известни са не повече от десетина екземпляра. Измерването на ромбоидното назъбване е

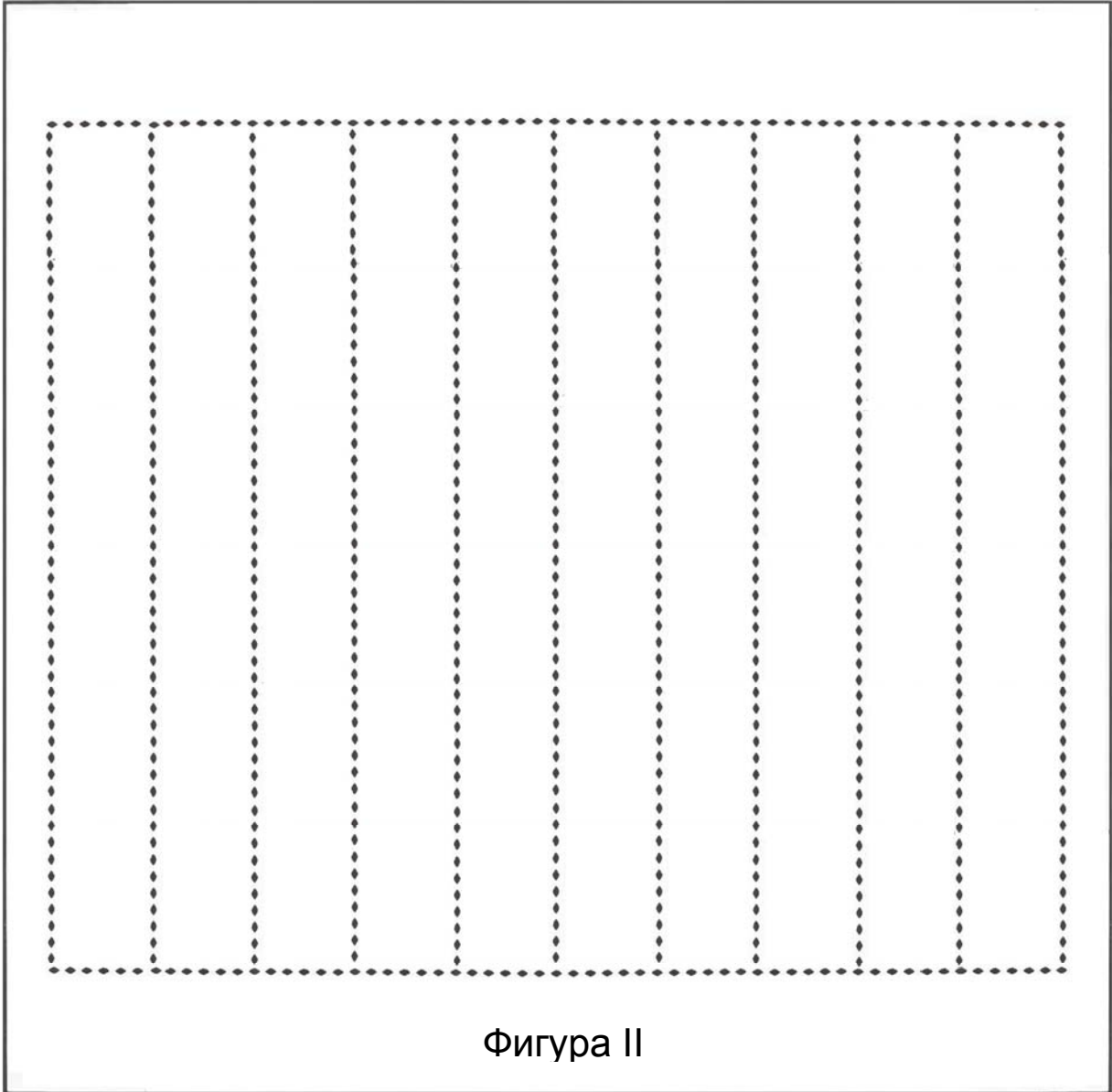
доста сложно и изисква по-голям опит и умения.

На фигура I е показана скица на печатен лист "Серпентини" изд. 1884 г. От скицата е видно, че ромбоидното назъбване не навсякъде е с успоредни редове – резултат от ръчното продупчване. По тази причина голяма част от екземплярите не са правоъгълници, а представляват неправилни четириъгълници, чиито страни не са еднакви и не са успоредни както при другите марки. Ромбоидното назъбване /особено по-едрото $4\frac{3}{4}$ до $5\frac{1}{2}$ / често е причина за разваляне зъбците на екземплярите при отделянето им един от друг.

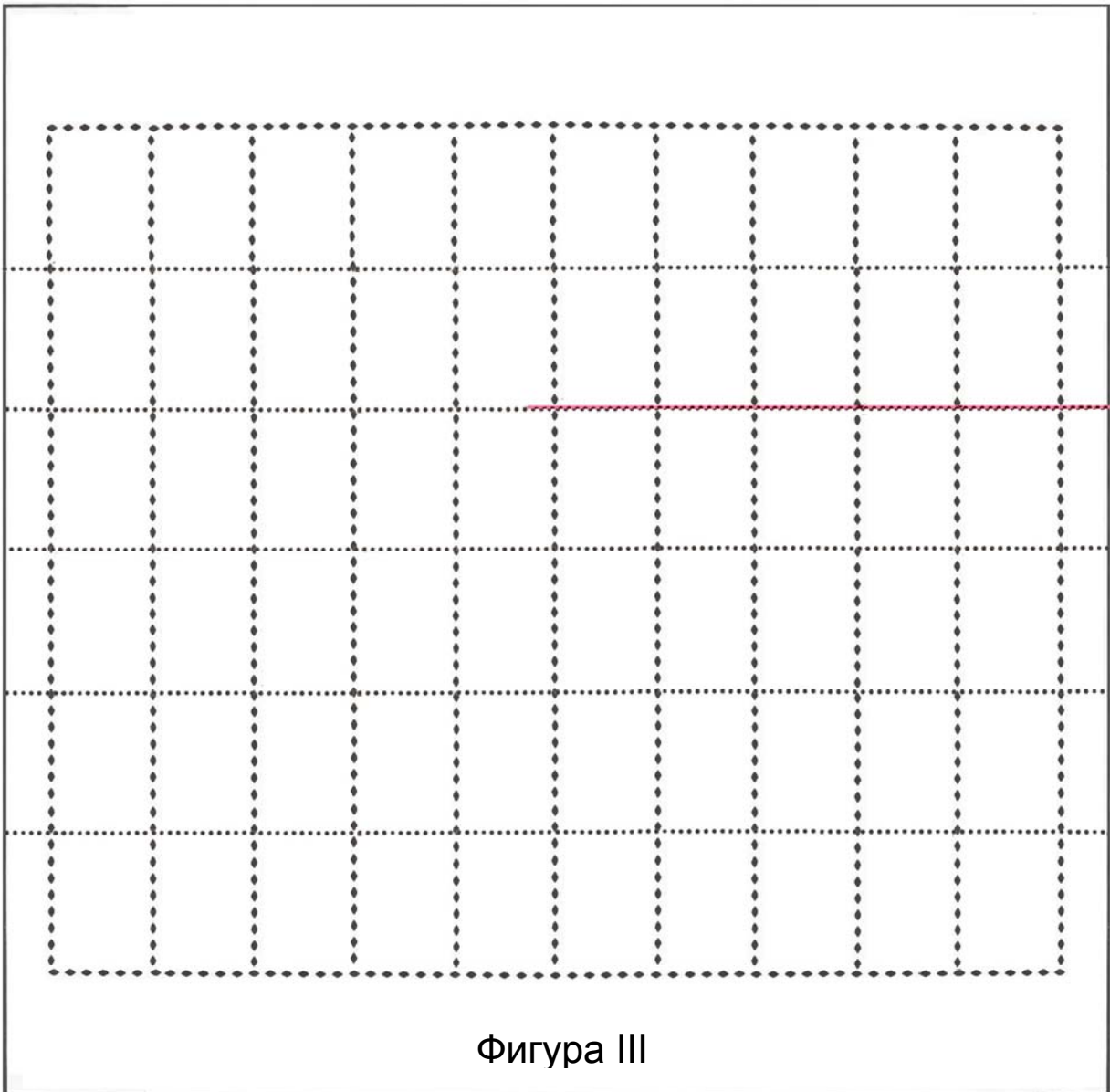
На фигура III /вж. стр. 25/ е показана скица на печатен лист "Серпентини" изд. 1892 г. При листовете от това издание всички вертикални редове /от 1^{-и} до 11^{-и} ред/ както първият и последният хоризонтални, са назъбени ромбоидно. Останалите вътрешни хоризонтални редове /2, 3, 4, 5 и 6^{-и}/ са назъбени линейно 11 $\frac{1}{2}$. В резултат на това смесено назъбване са се получили /в един печатен лист/:

1. 40 екз. наз. $11\frac{1}{2}:4\frac{3}{4}$ – всички от 2^{-и}, 3^{-и}, 4^{-и} и 5^{-и} хоризонтални редове
2. 10 екз. наз. $4\frac{3}{4}:4\frac{3}{4}:11\frac{1}{2}:4\frac{3}{4}$ – целия 1^{-и} хоризонтален ред
3. 10 екз. наз. $11\frac{1}{2}:4\frac{3}{4}:4\frac{3}{4}:4\frac{3}{4}$ – целия 6^{-и} хоризонтален ред

Печатен лист със “Серпентини”, останал недопродупчен от 1884 г. и доназъбен линейно $11\frac{1}{2}$ впоследствие през 1892 г. Така се появява “куриозното” издание

1884, юли – 1885, 1892, 1895 г.?; “Серпентини”, ЛП в ДП София; 60/6x10/
наз.: А – ромб. $4\frac{3}{4}$ –7 и Б – смесено лин. $11\frac{1}{2}$: $4\frac{3}{4}$ /5/ ромб.
Поредицата се състои от три стойности с еднакъв сюжет:

№1А

№2А

№3а

№3б

№1 – 5 ст. оранжева, жълтооранжева:

А – назъбена ромбоидно от $4\frac{3}{4}:6\frac{3}{4}$ /1884/

Б – назъбена смесено линейно $11\frac{1}{2}:4\frac{3}{4}$ ромб. /1892/

Ба – назъбена смесено $4\frac{3}{4}:4\frac{3}{4}:11\frac{1}{2}:4\frac{3}{4}$ /1892/

Бб – назъбена смесено $11\frac{1}{2}:4\frac{3}{4}:4\frac{3}{4}:4\frac{3}{4}$ /1892/

№2 – 25 ст. лилавочервена /БЕЗ НЮАНСИ – срещат се само по-силно и по-слабо омастилени екземпляри/:

А – назъбена ромбоидно от $4\frac{3}{4}:7$ /1884/

Б – назъбена смесено линейно $11\frac{1}{2}:4\frac{3}{4}$ ромб. /1892/

Ба – назъбена смесено $4\frac{3}{4}:4\frac{3}{4}:11\frac{1}{2}:4\frac{3}{4}$ /1892/

Бб – назъбена смесено $11\frac{1}{2}:4\frac{3}{4}:4\frac{3}{4}:4\frac{3}{4}$ /1892/

№3 – 50 ст. назъбена ромбоидно от 5 до 7:

а/ тъмносиня, индиговосиня /1884/

б/ синя /1885?, 1895?/

№1Б

№2Б

№	(*)	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	⊙	⊞** _⊙	⊞* _⊙
1 А	240	600	1500	140	60	7500	4500
1 Б	300	800	2000	200	150	—:—	—:—
2 А	140	350	850	90	35	5000	3000
2 Б	200	500	1200	150	100	—:—	—:—
3 а	12	30	80	70	6	400	150
3 б	10	20	50	70	5	250	100
1-3	380	950	2400	300	100	12500	7500

№1Ба и №1Бб и 1С1Бб * – по 1800, ** – по 3000, ⊙ – по 1000

№2Ба и №2Бб и 1С1Бб * – по 900, ** – по 1600, ⊙ – по 500

⊞№3 – двойка неназъбена помежду ** – —:—

№1А⊞**_⊙

№2А⊞**_⊙

№3а⊞**_⊙

№	□□ [⊙]			□□ [⊙]		□□□ [⊙]		□□□□ [⊙]	
	*	**	⊙	*	**	*	**	*	**
1А	1500	3500	350	4000	6000	5500	8000	9000	12000
2А	800	2000	—:—	2500	3500	—:—	—:—	—	—
3 а	70	180	—:—	220	350	320	500	—:—	—:—
3 б	45	110	—:—	120	180	160	300	250	450

□№3 – двойка неназъбена помежду

До днес не съществуват задълбочени изследвания, които да посочват продължителността на употребата на “Серпентини”-те. Няма и запазени документи, които да докажат евентуално изтегляне на поредицата от употреба по определени причини. За действителния период на употреба бихме могли да съдим само по запазените датни клейма върху много малка част от известните оригинално подпечатани екземпляри.

Според М. Малчев номерата 1А, 2А и 3а са били в редовна употреба до края на 1886 г., №1Б и 2Б – до края на 1893 г. и №3б – до края на 1896 г. В колекцията му бяха открити 54 клеймовани екземпляра от горепосочените номера и всички /с изключение на 1 бр. от №3б с дата 6.XII.99 г./ отговаряха на горещаните периоди.

Цените в колонки ⊙ се отнасят само за експертизирани екземпляри, подпечатани с кръгови клейма с четлив датен указател, съответстващ на горните дати /периода включен в тях/ за посочените номера. Всички останали /нечетливи, със звездни клейма и др./ се оценяват според колонка ⊙. Голяма част от №3 “а” и “б” са подпечатвани нарочно или с фалшиви клейма още в началото на миналия век.

Тук няма място за водене на излишни спорове за това дали съществува издание от 1892 или друго от 1895 г. И то не заради дилемата полезен ли е или не подобен спор, а по простата причина, че съставителят не вижда с кого би могъл да го води, освен сам със себе си и затова предпочита да изложи някои от особеностите на отделните издания и своите доводи, а тези, които желаят да спорят, нека ги опровергават. Разбираемо е, че тук не става дума за налагане на определено лично мнение или на такова от последна инстанция.

Какви са съображенията, доводите и доказателствата, накарали автора на тези редове да повярва в съществуването на “издание” от 1892?

При едноцветния литографен печат наличието на куриози би било повече от куриозно – т.е. на практика това е почти невъзможно, защото литографната плоча съдържа 60 бр. /в случая/ напълно еднакви клишета или всяка евентуална грешка в клишето-първообраз неминуемо би се възпроизвела върху всичките 60. Какво трябва да се докаже, за да сме 100% сигурни, че изданието от 1892 г. е напълно идентично по сюжет /т.е. отпечатано със същата литографна плоча, с която е отпечатано първото/ с това от 1884 г. и същевременно /извън сюжета/ притежава неповторима идентичност, отличаваща го от него, която не би могла да се възпроизведе или подправи?

I. Основните белези в сюжета на изданието от 1892 г. са идентични с тези от изданието 1884 г. Тук ще бъде разгледана само стойността 5 ст. – №1А и №1Б. За сведение – и трите клишета-първообрази на различните стойности притежават /всяко едно поотделно/ типични само за себе си белези, които не се наблюдават при другите. От друга страна те са носители на определени напълно еднакви /и за трите/ уникални особености на едни и същи места /стил на художника – автор на проектите или на гравьора, възможно е да са едно и също лице/, които винаги са в помощ на експерта /ако има такъв/ безпогрешно да отдели единствения оригинал, поставен примерно между 10 фалшификата. Тази дейност е много сложна и отговорна и се доближава плътно до тази на експертите на картини-шедьоври, сътворени от средновековните майстори. Днес, подобна дейност в България /не и другаде/ се подценява по причина, че експерти няма. Логично!! ...

1. В орнамента вдясно от цифрата “5” третата линийка /отгоре надолу/ е скъсена в десния си край, така че /тя/ не се захваща с овала както втората линийка /тази над нея/ – /стр.28/

2. Вдясно от орнамента над буква “Ъ” от “ПЕТЪ” и под втората буква “А” от “ТАКСА” има една точка с диаметър около 0.3 мм.

Всички оригинални марки от №1, №4 и №7 притежават тези два белега, вероятно получили се при почистването на клишетто-първообраз преди възпроизвеждането му в 60 бр. на литографната плоча. Тези белези /а има и още няколко/, не се срещат при клишетата от 25 и 50 ст. Не се наблюдават и при множеството разпространени фалшификати от горепосочените номера.

Хипотеза на съставителя – не би могло да има редовно /или с каквото и да е друго наименование/ издание само от 5 или 10 п.л.

Наивно е да се предполага, че която и да е Държавна печатница би приела такава поръчка – би трябвало да е финансирана с мръсни пари. Или – издание от 1892 г. със “Сerpентини” НЕ Е ВЪЗМОЖНО, след като вече имаме изданията от 1885-86 г. – “Неназъбени” и още по-малко след 1887 г. – след изданието “Назъбени”.

Тогава като какви би трябвало да се разгледат и класифицират известните /откритите/ смесено назъбени екземпляри $11\frac{1}{2}:4\frac{3}{4}$ от 5 и 25 ст. “Сerpентини”? Те съществуват и некоректно би било да набедим г-н А. Рихтер, че ги е назъбил с някакво “персонално устройство за възпроизвеждане на линейно назъбване”, както се мъчат да ни убедят някои, за които “Сerpентини”-те са и ще си останат terra incognita, независимо от многото публикации на тази тема /а може би и точно по тази причина – последните са елементарни, меко казано – нескососани и в повечето случаи афишират невъзможността на авторите им дори да измерят четирите страни на един екземпляр от тази поредица/.

В действителност, този г-н А. Рихтер не е нито обичан, нито уважаван в България – за разлика от отзивите в чужбина. Дори Петко Караиванов, М. Малчев, д-р Стоянов, Ешкенази и много други близки до техния ранг не са казали през живота си и една добра дума за него. Нека си зададем въпроса – защо, а и нека се вгледаме по-добре /по-критично/ в самите себе си – не постъпваме ли по подобен начин и ние дори в днешно време? И имаме ли основания за това?

Ето го и отговорът /колкото и нелицеприятен да е той/ – когато софийските корифеи като Лазар Добрич и куп други обикновени събирачи на п.м. воглаве с Петко Караиванов се ровят из столичните боклуци, за да открият по някой и друг екземпляр от “Сантими” или “Царска поща”, а по-паралиите като Ешкенази, Б. х. Калчов и др. с нетърпение очакват техните занимания /изследванията на сметищата в София/ да се увенчаят с успех, та да могат и те да си купят /или за размяна/ по нещо от откритията на “изследователите”, то дребното и невзрачно книжарче от Русе – Александър Рихтер, вече е обиколил половината цивилизован свят, открил е 5 ст. “Царска поща” с обърнат фон, направил е 10^{-7e} плика със “Сerpентини”, разпратил е стотици пощенски картички /отворено писмо – тези с “Февруарчета”-та/ до четирите краища на света /където има пощенски служби/ и се готви да им нанесе най-страшния си удар /много по-точно е – да им даде неповторим урок по професионализъм/ с т.н. “Русенски такси”!! Освен това, същия този г-н А. Рихтер притежава огромна колекция класика от почти всички държави и държавици, която в сравнение с придобивките от софийските сметища на всички столични корифеи /взети вкупом/ би изглеждала като слон в сравнение с муха.

В интерес на истината, не след дълго /около две десетилетия по-късно/ някои от тези столичани надминават А. Рихтер – и в областта на познанията и

колекционирането, докато той /отдал се предимно на комерческите си дръзновения, ако би могло така да се каже/ никога не достига тяхното по-късно ниво на развитие или поне до днес не разполагаме с документални доказателства за това.

Е, кажете сега – как биха могли да го признаят и уважават, още повече че в самото начало на ХХ-я век той им е пробутал /чрез С. Блаушайн, в чужбина ги е продавал лично/ стотина непълни поредици “Русенски такси” плюс 10-15 плика с екземпляри от това “издание”, които и до днес, някои ценят повече от “Сантими”-те?! Разбираемо е, че никога не биха могли да му простят дори и след 100 години!! Не би могло да бъде другояче – иначе не биха били българи!!

След това отклонение, закъсняло с цяло столетие, но необходимо от филателна гледна точка, защото хвърля някаква светлина /макар и малка, макар и субективна/ върху общото състояние на филателията в България и нивото на самите филателисти през 80^{-те} и 90^{-те} години на миналия век, то нека продължим хипотезата, която се базира изключително върху предполагаемия процес, при който се е получило това “куриозно” /смесено/ назъбване. Тук ще бъде разгледан възможен вариант само с 5 ст., защото процесът при 25 ст. би бил същият и е излишно да се пише /повтаря/ и за тази стойност. Заключениеята ще бъдат валидни и за двете стойности, като получени при един и същ процес и при едни и същи условия, което е напълно закономерно.

Според съставителя, този процес е протекъл /разбира се, хипотетично/ по следния начин и ред.

Отпечатаните и гумирани вече п.л. се подават за последна операция – продупчване /назъбване/, което /в случая/ се извършва по съвсем примитивен начин. Първите машини за линейно назъбване, според М. Малчев, са закупени в средата на 1887 г. Последното не би могло нито да се оспори, нито да се потвърди документално засега. Като косвено доказателство би могло да се приеме, че при всички случаи машините са пристигнали в България преди м. октомври 1887 г, защото изданието “Назъбени” е пуснато в употреба точно тогава. Но тук разглеждаме процес извършен през 1884 г., т.е. когато са били отпечатани тези първи изцяло български п.м., за чието продупчване са използвани набързо изготвени приспособления /не машини/. И до ден днешен не е открита скица или чертеж на подобно “чудо”, но по всичко личи, че е българско производство. За доказателство сме принудени да приемем, че п.л. с п.м. и подобно продупчване не са известни в други страни по света. От вида на самото продупчване не би могло да не предположим, че тези приспособления са били задвижвани /управлявани/ ръчно. Неравномерната “успоредност” на срещуположните страни /отклоненията от правите ъгли, които би трябвало да притежава всеки екземпляр при машинно назъбване/ го доказва безапелационно. От друга страна това недвусмислено ни говори, че самият процес е бил много бавен и монотонен /неприятен и неудобен за работника, който го е извършвал/. За да се посъживи /да стане по-бърз, по-производителен/ длъжни сме да предположим, че приспособленията са били най-малко четири, /ако приемем, че три от тях са работили едновременно, то четвъртото е било необходим резерв или за подмяна при евентуална повреда на някое от работещите/.

А сега, нека си представим как са изглеждали тези п.л. с п.м. за които се приема, че са издания от 1892 г. /а то си е горе-долу така, макар и не съвсем – няма противоречие, ще се убедите по-нататък/. Според съставителя, последните са останали “недопродупчени” още в 1884 г. Но как е станало това и възможно ли е изобщо?

Най-вероятна е следната схема /има и варианти/:

I^{BO} приспособление – продупчени са само четирите външни страни на п.м. в п.л. /външния контур на 6x10 п.м./ и са подадени на

II^{PO} приспособление, където са продупчени само 9TE вътрешни вертикални редове на п.м. в п.л. /вж. фигура II на стр. 24/ след което са подадени на

III^{TO} приспособление – продупчени са останалите 5 вътрешни хоризонтални редове /II, III, IV, V и VI/ на п.л. с което процесът на продупчване е завършен. Така се появява изданието “Серпентини” от 1884 г. /вж. фигура I на стр. 23/.

Без значение е дали II^{PO} или III^{TO} приспособление са продупчили хоризонталните или вертикалните редове. При възможните варианти резултатът не би се променил.

Това е най-удачният начин за едновременна работа на две, три или повече приспособления за продупчване /става дума за този случай/, който същевременно скъсява времетраенето с определен коефициент пропорционален на броя на използваните приспособления.

Работата по продупчването е завършена и готовата продукция е предадена на контролата. Последната отделя от така продупчените п.л. няколко, които са продупчени само от първото и второто приспособления /т.е. продупчен е само контурът, образуващ правоъгълник, обхващащ всички п.м. в него и вътрешните вертикални редове – вътрешните хоризонтални са останали НЕПРОДУПЧЕНИ/. Тези п.л. не са унищожени /те не са макулатури в пълния смисъл на тази дума, защото п.м. в тях могат да бъдат употребени след дообработка, а дори и в това състояние – след нарязване/ и са прибрали също в хранилището, но /по всяка вероятност/ на друго място, т.е. не заедно с напълно готовата продукция, която е раздадена на пощенските станции за употреба през 1884 г. Какво би могло да се случи след това? Изданието от 1884 г. е изчерпано /с изключение на 50 ст./, но “недопродупчените” п.л. са останали в хранилището. Отпечатва се изданието “Неназъбени” 1885-86 г. и то се изчерпва, но “недопродупчените” са пак в хранилището. Отпечатва се изданието “Назъбени” 1887 г., а “недопродупчените” са още в хранилището. Идва момент /такива моменти са добре известни с №1, №5, №11 и др. от редовните п.м./, когато от хранилището се вадят залежали /или забравени/ количества от по-стари издания и се пускат в употреба – не е известно /поне до днес/ официално разпореждане /документ/, с което п.м. от първите български поредици да са извадени де факто от употреба. Изваждат се и тези “недопродупчените” п.л. и пак се забелязва, че в този си вид /без дообработка, ако изключим нарязването, което също би създавало неудобство на пощенските служители/ са неприемливи за пускане в употреба, но иначе са напълно годни за такава, защото не са макулатури. Разпорежда се допълнителното им продупчване, но годината е 1892, а примитивните приспособления отдавна са изхвърлени /вж. №7-9/, така че и назъбването се осъществява с машините назъбили №7-9. След това ..., изобщо не ни е необходимо нито въображение, нито хипотези – появява се “ново” издание. Това т.н. ново издание е, както беше казано вече – старото от 1884 г. с тази разлика, че процесът на неговото окончателно завършване е бил осъществен едва през 1892 г.

За да бъде картина на процеса още по-ясна, ще трябва да споменем и за най-вероятния вариант на продупчване, според съставителя.

Какъв е той? Известно е, че откритите до днес смесено назъбени и от 5 и от 25 ст. без нито едно изключение са с ромбоидно продупчване $4\frac{3}{4}$ /5/. Какво ни говори това? По всяка вероятност това са последните листове от партидата подадени за продупчване, когато процесът е бил осъществяван само с две от приспособленията. Също така би могло да се предположи с още по-голяма сигурност, че този пропуск е станал само при първото от приспособленията

/продупчването е с една и съща стъпка – нищожна е вероятността и двете приспособления да са еднакво настроени – екземплярите с четири еднакви страни са приблизително 1:10 спрямо останалите/ и е допуснат от един и същ работник, който е продупчил контура, обхващащ 60^{-те} п.м. в п.л., след което е продупчил и вертикалните редове /по-рано беше казано, че съществуват и други варианти – не е изключено процесът да е бил осъществен накрая и само с две приспособления – другите са отпаднали./ Това не е толкова важно. При всички варианти /упоменати или неупоменати/ резултатът би бил същия, независимо дали приспособленията са били две, три или четири. Неприемлив остава само вариантът с едно единствено приспособление.

Дали е било така или по-другояче – никой засега не би могъл да докаже, а още по-малко да оспори, което от своя страна ни позволява да предположим, че тези – “недопродупчените” п.л. от 1884 г. след съответната дообработка /назъбване с машините за линейно назъбване/ се явяват като издание от 1892 г. /т.е. пуснати са в употреба през 1892 г. или следващата година – въпрос на уточнение – съставителят предполага, че годината е 1893, тези от 1892 или други години са допълнително назъбени линейно 11½/.

Предположенията, че г-н Рихтер лично или чрез някой ги е “доназъбил” са несериозни /повторението е нарочно направено за набедените/. Той е бил значително по-умен, отколкото са предполагали някои навремето, а и така е могъл да осъществи замисъла си /10-плика със “Серпентини” – смесено назъбените/, с което го е доказал още навремето. Разбираемо е, че това не е станало без съдействие от страна на пощенски служител – защо не и същият, който му е помогнал за “изданието” от 1901 г. – “Русенски такси”. Както и да е било, не би трябвало да го обвиняваме, а само да му свалим шапка и да признаем превъзходството му пред всички останали български филателисти в края на XIX и началото на XX век.

В един разговор с д-р Стоянов преди повече от три десетилетия съставителят научи, че навремето г-н Рихтер е бил обвиняван /негласно, разбира се/ във всички филателни грехове от Ешкенази и Б. х. Калчов, но това не е довело до нищо, а и всички гореспоменати /кой повече, кой по-малко/ са се облагодетелствали от т.н. “Русенски такси”, така че и дума не би могло да става за компрометирането му, а и нали тези такси са били признати от филателистите по цял свят. Как би се приело подобно закъсняло опровержение? Та нали и М. Малчев и дори Петко Караиванов – първият ги признаваше за най-редки, а вторият ги експертизираше и по този начин потвърждаваше “автентичността” им не само в България, а и в света – филателния, където никой не признаваше друга експертиза за българските п.м. освен неговата. Както и да е ...

Между другото, д-р Стоянов “обвини” Рихтер, че е баща и на първите “половинки” – вертикално срязаните /другите вече били правени значително по-късно, за да му подражават/ като за доказателство посочи, че известните 10-сантимови половинки /вертикално срязани/, пощенските картички /отворено писмо/ с чифт от 5 ст. “Серпентини”, всички литографни препечатки ³/₁₀ ст. и още много други с печата “РУСЧУКЪ * ROUSTCHOUK” – синия, са работа на Рихтер. Съставителят беше зяпнал учудено, а д-р Стоянов го потупа по рамото и му каза: “Ех, Петърчо, млад и зелен си още, но ще дойде време и ще ги разбереш тези работи. Първите 50 г. са най-трудните в живота на един филателист, но ако и след тях продължава да се учи и да не си въобразява, че всичко му е известно, то той би могъл да стане добър познавач на българската класика...” Тогава съставителят едва беше прехвърлил 30^{-те}, а д-р Стоянов гонеше 80^{-те}. Половинковната разлика във възрастта беше безспорно в полза на последния. Трябваше

да изминат още 20 години и чак при едно от изследванията си /за типографните и литографните препечатки/ съставителят си спомни думите на д-р Стоянов като видя три екземпляра /един чифт и единичен/ $\frac{3}{10}$ ст. в бившата колекция на М Малчев /поставените при типографните/ с този печат и дата 14.VI.84 със синьо мастило. Нататък се досещате – бяха сравнели клеймата с тези върху “Серпентини”-те, 10-сантимовите половинки и т.н. и д-р Стоянов се оказа прав. Жалко, че бяха изминали близо 15 години от смъртта му и съставителят така и не можа поне да му благодари за мъдрия съвет.

Тук възниква още един въпрос, на който трудно би могло да се отговори – всичко неизяснено, недокументирано и т.н. се приписва на А. Рихтер, но дали е така? Съставителят ще се въздържи от коментар след казаното от д-р Стоянов /съвременниците му твърдят, че последният най-добре е познавал А. Рихтер/. Налага се /от самосебе си/ следният извод – всичко гореказано говори достатъчно добре за тежката филателна категория на Рихтер – филателист с изключителни качества. Като се казва тежка – думата не е точна, по-добре и най-заслужена би била – абсолютна категория за онова време. Българските филателисти би трябвало му направят паметна плоча подобна и редом с тази на Петко Караиванов, но това едва ли ще стане ... Съставителят също е склонен да му пришие още един грях – употребата на печата “Образецъ.”, ръкописен шрифт, защото през дългогодишните си изследвания, въпреки всички хитроумни хипотези не би могъл да набеди никой друг по простата причина, че никой от “заподозрените” не е имал способностите на А. Рихтер в това отношение. Хипотезата е приемлива, но ... недоказуема.

По-горе беше споменато, че измерването на “Серпентини”-те е доста сложно и изисква по-голям опит. В началото това се е извършвало през $\frac{1}{3} - 5$, $5\frac{1}{3}$, $5\frac{2}{3}$ и т.н. Впоследствие измерването се прави през $\frac{1}{4} - 5$, $5\frac{1}{4}$, $5\frac{1}{2}$, $5\frac{3}{4}$, 6 и т.н. За съжаление и двата начина се оказват недостатъчно точни, поради получащата се неравномерност при този начин на продупчване.

В изследванията си М. Малчев отстоява становището, че назъбването на “Серпентини”-те е извършено най-малко с две приспособления /не е употребил думата машини/. Посочва екземпляри, чието назъбване е кратно на $\frac{1}{3}$ и други – само на $\frac{1}{4}$. Съставителят притежава споменатите екземпляри и в действителност назъбването им се оказва посоченото. Това се дължи на неравномерност при ръчното продупчване /различен натиск върху п.л. при подаването му за продупчване или износване на детайлите, осъществяващи стъпката/.

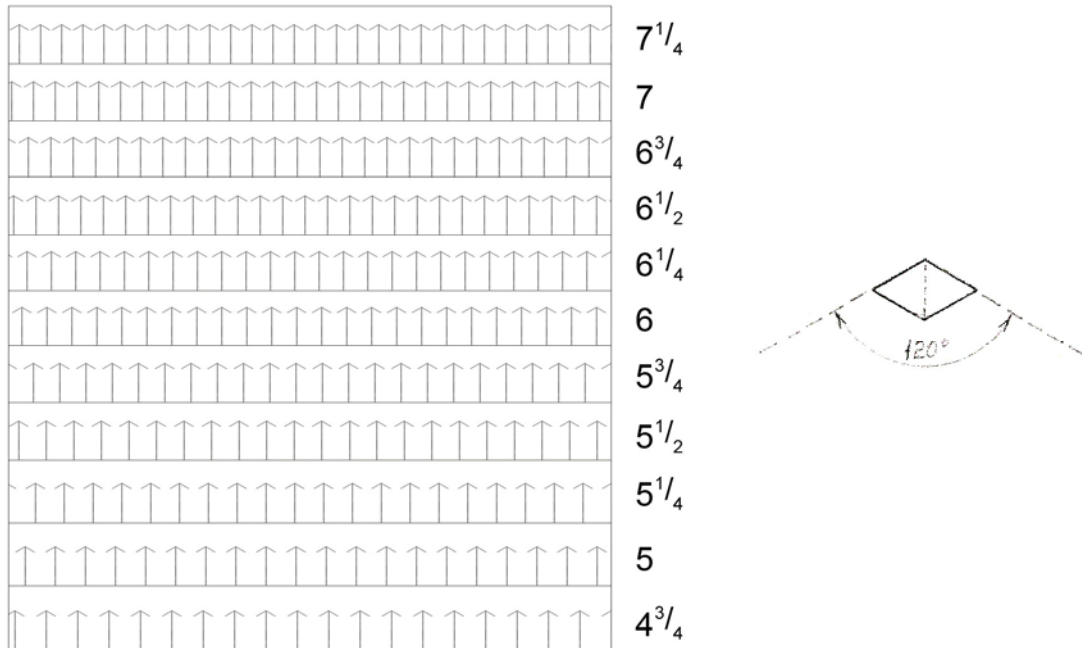
Известните /откритите/ до днес назъбвания при “Серпентини”-те са: $4\frac{3}{4}$, 5, $5\frac{1}{4}$, $5\frac{1}{2}$, $5\frac{3}{4}$, 6, $6\frac{1}{4}$, $6\frac{1}{2}$, $6\frac{3}{4}$ и 7.

При измерването на “Серпентини”-те в никакъв случай не трябва да се употребяват стандартните зъбомери с точки. Последните са причина за неточно измерване. Неправилно е измерването да се извършва в разкъсаната част на екземплярите /мястото на разделянето им един от друг/. Правилно е да се измерват ромбоидните отвори в незасегнатата от отделянето част – тъпият ъгъл, който е по-близо до рамката на екземпляра. Това е възможно само с линейен зъбомер, съставен от вертикални успоредни линийки със стрелки без точки.

По всяка вероятност приспособленията за ромбоидното продупчване са били снабдени с механични устройства, даващи възможност за регулиране /изменение или настройване/ на стъпката /интервала на подаването/ в граници от 5 до 7 ромба, линейно измерени в 2 см.

Оттук произлиза и възможността продупчването $4\frac{3}{4}$, $7\frac{1}{4}$ както и други /неточните такива с разлики по-малки от $\frac{1}{4}$ – тук би трябвало да приобщим продупчванията кратни на $\frac{1}{3}$ и близките до тях/ да се явяват като резултат на луф-

тове в самия стъпков механизъм /износване на детайлите/ или да се дължат на различния натиск върху п.л., прилаган от работника при подаването. Възможно е и приплъзване на хартията в малки граници, зависещо от гладкостта или дебелината ѝ.

Шаблон за измерване продупчването при "Серпентини"-те

Продупчващият детайл на приспособлението – ромбът /вж. фигурата/, се състои от два равностранни триъгълника /геометрично/. По тази причина стрелките, намиращи се на върховете на линейките, образуващи шаблона, трябва да бъдат с ъгъл 120° . Последните спомагат много, за да се избегнат грешки при самото измерване, които са неизбежни, ако си служим със стандартните зъбомери с точки.

При самото измерване филателистът трябва да се постарее стрелките на чертичките да попаднат в измерваните отвори и то в най вдлъбнатата им част. При това положение точките, в които завършват тъпите ъгли на продупчените ромбове би трябвало да образуват права линия или поне много близо до правата, защото при подаването на п.л. работникът би могъл да повлияе за изкривяването му. Спазването на горното условие гарантира точно измерване на "Серпентини"-те. Разбира се, необходим е и значителен опит, който с течение на годините се придобива от всекиго – стига да има необходимото търпение и желание.

Съществуват много "тънкости" при измерването като съпоставянето на вертикалните /или хоризонталните/ страни на измервания екземпляр, дължината на страната на ромба и други признаци, които помагат на експерта или на опитния филателист безпогрешно да определи дали измерваното продупчване е оригинално, подправено, допълнително направено /върху неназъбените №4-6/ или е прибегнато към частично пренадупчване при развалени отвори /страни/, което се среща много често и е било в резултат на отделянето на екземплярите един от друг.

Разбираемо е, че по-неопитните филателисти трудно биха се справили с подобна сложна задача, поради което експертизата на "Серпентини"-те се явява като АБСОЛЮТНО ЗАДЪЛЖИТЕЛНА както за неупотребените, така и за подпе-

чатаните екземпляри. Трябва да се знае, че №1 и №2 с оригинална гумировка са не по-малко редки от №2 и №4 от “Сантими”-те. През 70^{-те} години на миналия век бяха изготвени от фалшификатори голям брой сравнително добре “направени” фалшификати, голяма част от които са все още в България. Подобно е положението и при №4-6 от “Неназъбени”-те. Фалшификаторите и до днес не са открити. Становището на някои “изявени” филателисти, че тава е работа на Димитър Цонев не би трябвало да се взема за сериозно по простата причина, че последният, въпреки неоспоримите му качества като репаратор и художник, никога не е разполагал с необходимата техника за производството им. През 60^{-те} и 70^{-те} години на миналия век тази техника беше ембаргова и с нея в България са разполагали само лабораториите на специалните служби. Дори в научноизследователския институт, където работеше съставителят, подобна технология беше само мечта до 1990 г. Малко вероятно е самият Д. Цонев да е бил сътрудник на тези служби. Последното би могло да се установи само когато се отворят досиетата, но днес явно има много заинтересовани това да не се случи изобщо. Фалшивите “Сантими”, “Царска поща”, “Типографни”-те и “Литографни”-те препечатки са “изработени” на едно и също място с фалшивите “Серпентини” и “Неназъбени”.

Нека се опитаме да анализираме твърденията на някои изследователи, които се мъчат да ни убедят, че назъбването на “Серпентини”-те е извършено ръчно и то с едно единствено приспособление – независимо от наименованието “шевна” или друг вид “машина”.

Ако тиражите на “Серпентини”-те са действително такива като официално приетите: №1 – 81300, №2 – 46800 и №3 – 26100 екз. то общият брой на листовите би трябвало да бъде 2570 /154200:60/. Ако приемем, че всеки лист е назъбван средно със стъпка 6, то в него би трябвало да има около 1040 отвора. Ако приемем, че за една минута са пробивани около 100 отвора, то за един лист ще са необходими 10 минути. За назъбването на целия тираж – повече от два месеца непрекъсната, монотонна и интензивна работа, без повреда /счупвания/ или др.

Логичният извод е, че приспособленията са били няколко и при всички случаи повече от три. Несериозни и неподкрепени с доказателства са каквито и да е твърдения за едно приспособление.

За да няма различни тълкувания относно “изданията” /де факто изданието е едно единствено, но пускането му в употреба става в различни години – 1884, 1885, 1892 и 1895/, становището на съставителя ще бъде формулирано в няколко точки:

1. Безспорно е отпечатването на 5, 25 и 50 ст. назъбени ромбоидно $4\frac{3}{4}$ до 7 през 1884 г.

2. “Изданието” от 1892 г. /5 и 25 ст. назъбени смесено – линейно и ромбоидно/ е отпечатано също през 1884 г., а не през 1892, но през 1884 г. са били продупчени само външните контури на п.л. и вертикалните редове. През 1892 г. е било извършено допълнително /окончателно/ назъбване – линейното $11\frac{1}{2}$, след което така дообработените п.л. от 5 и 25 ст. са пуснати в употреба.

3. Издание “Серпентини” от 1895 г. не би могло да съществува. Ако е имало такова, то последното би трябвало да бъде с линейно или гребеновидно назъбване, но не и с ромбоидно. В най-добрия случай, отпечатването е станало през 1885 г. /но не и по-късно/, а п.л. с №36 – 50 ст. синя са престояли в хранилището десетина години. Възможно е да са забравени, затрупани с други издания или др.

4. В действителност №36 е най-малко употребяваната и се явява най-

рядка като подпечатана с датни клейма от периода на употреба.

5. Независимо от автентичността на клеймата, екземплярите с датни указатели след 1896 г. би трябвало да се класифицират като нарочно подпечатани. Тази “дейност” продължава успешно и до днес.

На много места в тази глава се среща отбелязано назъбването $4\frac{3}{4}$ (5). В случая това се отнася не само за смесено назъбените /линейно $11\frac{1}{2}$: ромбоидно/ “Серпентини”. При повечето от тях /през ръцете на съставителя са минали 11 бр. от 5 и 25 ст. смесено назъбени/ едната страна е назъбена примерно $4\frac{3}{4}$, а другата – 5. Това би могло да се дължи на следните причини:

1. Недостатъчно прецизно изработени детайли на устройството, осъществяващи стъпката /интервала/ или

2. Неравномерен натиск при ръчното подаване на п.л. при самото продупчване.

При всички видове ромбоидно назъбване /от $4\frac{3}{4}$ до 7/ това се забелязва и при трите стойности. Най-лесно го откриваме при хоризонталните или вертикалните ленти и при каретата.

Независимо от горното, оценките са еднакви за всички.

Най-рядко срещащи са екземплярите, при които и четирите страни са с еднакво назъбване. До днес през ръцете на съставителя са минали само двадесетина подобни екземпляра от близо 300 бр. изследвани. Това е и най-яркото доказателство, че продупчването е извършено на няколко “машини” и от няколко работника по гореуказания ред.

От п.л. на “Серпентини”-те е видно /ако приемем хипотезата на съставителя за продупчване с три приспособления/, че п.м. в тях би трябвало да имат най-малко по две успоредни страни продупчени еднакво – с един размер /примерно 6 ромба в 2 см/ Или – п.м., разположени във $2^{\text{и}}$, $3^{\text{и}}$, $4^{\text{и}}$ и $5^{\text{и}}$ хоризонтален ред, би трябвало да са с еднакво “назъбени /две по две/ вертикални и хоризонтални страни като САМО първата и последната п.м. в тези редове биха могли да имат по една вертикална страна с друго “назъбване” – такова, каквото е на контура, обхващащ всички п.м. в п.л. Пощенските марки от $1^{\text{я}}$, и $6^{\text{я}}$ хоризонтален ред /пак с изключение на първата и последната/ би трябвало да имат по две вертикални страни с еднакво “назъбване”. Горното не изключва всички п.м. в един цял п.л. да имат еднакво “назъбване”, но това би било чисто съвпадение на практика. В действителност п.м. с еднакво ромбоидно продупчване и на четирите страни /според изследванията на съставителя/ са в съотношение 1:10 спрямо всички останали. Тук трябва да се отбележи, че двете успоредни страни, които сме приели за еднакво продупчени /независимо хоризонтални или вертикални/ биха могли да бъдат “назъбени” примерно $4\frac{3}{4}$ – едната и 5 – другата. Това би могло да се дължи на неравномерната стъпка на приспособлението /частите, осъществяващи я, да не са изработени достатъчно прецизно/ или на неравномерния натиск върху хартията, упражнен от работника при подаването. По всичко личи /липсата на успоредност при хоризонталните или вертикалните редове/, че този процес се е извършвал ръчно. По всяка вероятност така са се получили и екземплярите с четири различно продупчени страни. В противен случай последното е възможно само ако някое от трите приспособления се е повредило при самия процес на работа и е било заменено с резервното /четвъртото или друго/. Би трябвало да предположим, че режещият елемент* /по

---

* Много пощенски и др. документи от края на XIX и началото на XX в. се срещат продупчени с подобни ромбоидни отвори. Най-често това се забелязва при пощенските записи, но при тях ромбоидните отвори са по-големи – б.с.

всяка вероятност замба с ромбоиден отвор/ също е бил подменян /при затъпяване, изкривяване или др. за заточване, калиброване или с друг при счупване. Високолегираните стоманени инструменти не са били познати по онова време.

От горното биха могли да се направят и други изводи – съмнения за допълнително “назъбване” на някоя страна примерно при развалено такова или за “назъбване” на неназъбените №4-6. По малка стъпка от $4\frac{3}{4}$ или по-голяма от 7 водят до подобни предположения. Трябва да се знае, че №1 и №4 не са с еднакви цветове – №1 е по-светла. Същото се отнася и за №2 и №5, въпреки че при тях нюансите са повече /№5/. При №3 и №6 положението е горе-долу същото. Всичко това помага много при експертизата, която е АБСОЛЮТНО ЗАДЪЛЖИТЕЛНА за “Серпентините”-те. Пазарът е наводнен с изцяло и професионално изготвени фалшификати, които колекционерите с по-малък опит едва ли биха открили, особено ако не разполагат с оригинали. Обикновено фалшификатите /изцяло професионално изготвените и с оригинална гумировка/ са много добре центровани и страните са им успоредни. При оригиналите подобна центровка и успоредност е рядкост.

Тук е необходимо още едно отклонение, за да могат БЪЛГАРСКИТЕ ФИЛАТЕЛИСТИ /не чуждестранните, не и “МИХЕЛ”, а още по-малко “ИВЕР” или др./ да РАЗБЕРАТ и ОСМИСЛЯТ как така се е получило, че №2 – 25 ст. от “Серпентини”-те е станала по-евтина от №5 – 25 ст. от “Неназъбени”-те. До 1950 г. /със сигурност някои ще си спомнят цените в старите каталози и тогавашните цени на борсата/ №2 беше с две-три до пет хиляди лева по-скъпа от №5, независимо на гладка или на грапава хартия е последната. Навремето не се обръщаше голямо внимание на грапавата хартия, още повече че в България никой не притежаваше колекция-експонат “Серпентини”. Петко Караиванов имаше една хоризонтална тройка от 5 ст. Г. Ноков притежаваше каре от 25 ст. и един чифт от 5 ст.м. Малчев имаше само единични бройки от първите две стойности и карета от 50 ст. /от последните се появяват често и на борсата/. Единствен Г. Кусев /според бащата на съставителя/ е притежавал поредицата в карета, но съставителят не ги е виждал, а и не е наясно в какво качество са били. Всички “по-големи” филателисти притежават карета от неназъбените. Беше известно, че д-р Стоянов има блок от 24 екз. /4x6/ от 5 ст. и по-малък /??/ от 25 ст. От 50 ст. ИМАШЕ ЦЕЛИ П.Л. /6x10/ и от двата вида хартия. Тогава никой не проявяваше интерес към тях и впоследствие “изчезнаха” /повече от сигурно е, че Д Цонев ги беше превърнал в “Серпентини”/. 50^{-те}, 60^{-те} и 70^{-те} години на миналия век бяха златни за този голям “майстор”. Не е може би голямо геройство /а още по-малко етично/ да се пише днес /посмъртно/ по този начин за едни от най-големите /не само в България, а и в Европа/ репаратори и същевременно фалшификатори, но ако искаме да осмислим скока или падането на цените на “Серпентини”-те и “Неназъбени”-те ще трябва да си го позволим /това е нещо като въпроса с досиетата – трябва да се отворят ВСИЧКИ/ волю или неволю. И така 5 ст. “Неназъбена” струваше горе-долу колкото 25 ст. “Неназъбена”. 25 ст. “Серпентини” беше по-рядка и по-скъпа и от двете поотделно. Или ако бихме ги подредили по рядкост /или според търсенето и предлагането/, то би се получила /едно към гютере/ следната таблица, в която с единица се отбелязва най-рядката и със 100 най-често срещаната се и предлагана /става дума само за екземпляри *, ** и ⊙ – не може да се прави изследване върху репарирани или такива с втора гумировка/

1950 г.	№1А	№2А	№3а	№3б	№4а	№4б	№5а	№5б	№6а	№6б
*, **	1	1,5	8	10	2	3	2	3	50	40
⊙	10	20	1	2	50	100	40	80	30	20

Тук трябва да се отбележи, че 99% от екземплярите с оригинална гумировка, но на лепенка бяха “репарирани” от Д. Цонев и по този начин се обезценяха значително. Дори и днес тази “практика” продължава успешно, което ни навежда на мисълта, че филателната ни култура не се е повишила чувствително. След тази т.н. “успешна” за някои /предимно търговците/ дейност през 80^{-те} години таблицата придоби следния вид /пак едно към гьотере/. Разбира се, тук влизат и “преназъбените” в серпентини от същия Д. Цонев неназъбени №4-6 /става дума за всички *, ** и ☉/.

1980 г.	№1А	№2А	№3а	№3б	№4а	№4б	№5а	№5б	№6а	№6б
**	1	3	10	15	1,5	2	1,2	1,5	30	20
☉	10	30	5	8	30	60	20	50	20	10

Днес да се намерят №1 и №2 “Серпентини” в качество ** е също толкова трудно както да се намерят №2 и №4 от “Сантими”. Получи се и следният парадокс – №5 – 25 ст. неназъбената на грапава хартия стана може би най-рядката марка от тези за доплащане по причина, че известните през 30-те и 40-те години на миналия век екземпляри в качество ** бяха превърнати в “Серпентини”.

За сведение на набедените издатели на каталози – №1 с цвят жълта все още не е открита, а и няма да бъде открита, защото НЕ СЪЩЕСТВУВА. С цвят близък до жълтия са само няколкократно промитите и избелели екземпляри. №2 с цвят кармин също НЕ СЪЩЕСТВУВА. Всички екземпляри от 25 ст. са лилаво-червени. При тази стойност няма нюанси. Екземпляри с цвят кармин, червен и с друг нюанс са фалшификати или са допълнително назъбени от №5.

“НЕНАЗЪБЕНИ” 1885-86 г.

От края на 1885 и през цялата 1886 г. влизат в употреба двете издания на стойностите 5, 25 и 50 ст. от поредицата “Неназъбени”.

Отпечатването е извършено със същите печатарски плочи, с които са отпечатани “Серпентини”-те, поради което трите стойности притежават същите отличителни белези присъщи и на №1-3. Гумировката е светла до бистра, а цветовата гама е подобна на първата поредица.

1885-86; “Неназъбени”; ЛП в ДП София; 18x24 мм 60/6x10/.

№4

№5

№6

№4 – 5 ст. оранжева, жълтеникавооранжева до светлооранжевочервена:

а/ на грапава /по-лошо пресована/ хартия /1885/

б/ на гладка /по-добре пресована/ хартия /1886/

№5 – 25 ст. лилавочервена /нюанси/, кафявокарминена, лилавокарминена:

а/ на грапава /по-лошо пресована/ хартия /1885/

б/ на гладка /по-добре пресована/ хартия /1886/

№6 - 50 ст. прускосиня, черновиолетовосиня:

а/ на грапава /по-лошо пресована/ хартия /1885/

б/ на гладка /по-добре пресована/ хартия /1886/

№	(*)	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	⊙	T _⊙
4 а	60	200	500	25	12	2000
4 б	40	150	400	20	10	1500
5 а	100	350	900	20	10	1600
5 б	85	300	780	15	8	1200
6 а	3	10	25	15	2	2500
6 б	3	8	20	15	2	2500
1-3	125	450	1200	50	20	

Гладката хартия е с дебелина 0.065-0.075, докато грапавата е по-дебела 0.075-0.085 мм. Мастилото и гумировката при последната на вид са по-неравномерно разстлани, което се дължи на попиването им в порите на същата. По тази причина и гланцът при нея е по-малко.

Според М. Малчев екземплярите на грапава хартия са по-редки от тези на гладка. Пак според него съотношението им е около 1:3.5 приблизително /грапава към гладка/ отнася се само за №4 и №5. За №6 в изследванията му няма данни.

№	□ _⊙			▣ _⊙		▤ _⊙	
	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	* _⊙	** _⊙	* _⊙	⊙ _⊙
4 а	600	1200	200	1000	2000	3000	1000
4 б	450	950	180	800	1600	2500	800
5 а	1100	2150	–	1800	3700	5500	–
5 б	900	1800	–	1500	3200	5000	–
6 а	20	55	90	45	100	130	160
6 б	17	45	90	35	80	120	160

Цените в таблиците се отнасят само за екземпляри с добре изрязани маржове: вертикални – не по-малко от 1.5 мм и хоризонтални – не по-малко от 1.7 мм. При три маржа над или равни, но не и по-малки от горните граници се допуска четвъртият да е по-малък, но не и под 0.8 мм.

Официално “Неназъбени”-те не са изтегляни от употреба, но №4 и №5 са изчерпани към края на 1889 г. И двете стойности се срещат върху действително пътували материали до началото на 90^{-те} години. Част от останалите в хранилището екземпляри №6 “а” и “б” са препечатани през 1895 г. с нова номинална стойност 30 ст. /вж. №13а и б/

Друга част от неупотребените екземпляри от №6, останали в пощенските станции на страната, са били подпечатвани значително по-късно за услуга на клиентите-филателисти. За сведение на “МИХЕЛ” и др. каталози №5 с цвят кармин не съществува. Професионално изготвените фалшификати от тази стойност са с цвят подобен на тъмнокарминения. Екземплярите на грапава хартия са предимно с цвят светлолилавочервен, който при промиване изсветлява.

Официално приетият тираж на №4-6 /общо за двата вида хартия/ е 100000 поредици.

“НАЗЪБЕНИ” 1887 г.

На 10 октомври 1887 г. е въведена в употреба нова поредица марки за доплащане – “Назъбени”. Тя е еднаква по сюжет, стойности и цетова гама с предшестващите. Отпечатването е извършено в Държавната печатница в София по литографен способ на бяла, гладка хартия с дебелина над 0.075 мм и с по-голямо съдържание на креда, което я прави по-лесно чуплива в сравнение с №4-6. Гумировката е бистра, тънко наслоена и с по-малко гланц. При част от листовете е гладка, но при повечето е точкообразна – на пипане се усеща леко грапава. Назъбването е линейно 11½ с добре изчистени отвори

1887, 10 октомври; “Назъбени”; ЛП в ДП София; наз. лин. 11½, 60/6x10/

№7

№8

№9

№7 – 5 ст. оранжева, жълтооранжева

№8 – 25 ст. лилавочервена, червенокарминена

№9 – 50 ст. синя, тъмносиня

От №7 и №8 са известни екземпляри неназъбени от една страна, както и двойки /горизонтални и вертикални/ неназъбени помежду.

№	*	** _⊙	⊙ _⊙	(*)=⊙	⊞ _⊙ **	Т _⊞ ⊙
7	15	50	10	4	250	800
8	5	15	8	3	80	1000
9	5	15	22	3	70	1500
7-9	25	80	40	10	400	

⊞₁№7

⊞₂№7

⊞₁№8

⊞№7 – неназъбена от една страна ** – 200,

⊞№7 – двойка неназъбена помежду ** – 400,

⊞№8 – неназъбена от една страна ** – 150,

□ №8 – двойка неназъбена помежду ** – 300

Тиражи: №7 – 199000, №8 – 200640, №9 – 98820 екз.

Част от тиража на №9 е препечатан с нова номинална стойност – 30 ст., през 1895 г. /вж. №14а и б/

“НАЗЪБЕНИ” 1892 г.

/Виенско издание/

През м. август 1892 г. /точната дата не е известна/ влизат в употреба стойностите 5 и 25 ст. от нова поредица марки за доплащане, отпечатани в Държавната печатница на Австро-Унгария, Виена. Оттам получават и наименованието, с което са по-известни. Клишетата са подобни на №1 и №2, но имат няколко основни различия:

1. Размерите на рамката са по-малки – 17.40x23.80 мм за 5 ст. И 17.60x23.50 мм за 25 ст.
2. Цифрите 5 и 25 са изписани с правилни закръгления.
3. В горната част на марките /защрихованата/ хоризонталните успоредни линии са 24, докато при №1 и №2 са 30.
4. Над правоъгълната касетка с надпис “за” цветният полукръг е по-голям, а опасващата го дъга – по-тънка.
5. Всички линии, орнаменти и надписи са по-фини и четливи.
6. Хартията е гладка, бяла, с по-голямо съдържание на целулоза /по-качествена и по-жилава/, подобна на Виенското издание “Малък лъв” с дебелина 0.060-0.080 мм.
7. Цветовете са наситени и почти без нюанси.
8. Гумировката е плътно наслоена и трудноотстранима /същата, каквато е и при Виенското издание “Малък лъв”/. Поради специфичните й качества марки-те са извити във формата на дъга.
9. Отпечатването е извършено по типографен способ. Качеството е на изключително високо ниво.
10. Разновидности, куриози и о.е. не са известни.

1892, август; “Назъбени” – “Виенско издание”; ТП в ДП Виена; наз. лин: А – 10½, Б – 11 и В – 11½; 100 /10x10/

№10

№11

№10 – 5 ст. оранжева:

А – назъбена линейно 10½

Б – назъбена линейно 11

Б – назъбена линейно 11½

№11 – 25 ст. лилавочервена, светлолилавокарминена:

А – назъбена линейно 10½

Б – назъбена линейно 11

Б – назъбена линейно 11½

№	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	(*)=⊙	⊞ _⊙ **	Т⊞ _⊙
10А	15	50	8	3	250	500
10Б	700	1500	100	50	—:—	—:—
10В	40	100	10	3	600	800
11А	200	500	7	2	3000	1000
11Б	1000	2000	100	60	—:—	—:—
11В	5	20	20	2	100	1500
10-11	20	70	15	5	350	

Поредицата е била в употреба до края на 1898 г.

№11Б е най-рядката българска марка за доплащане. Предполага се, че с това назъбване са само няколко листа /не повече от 400-500 екз./.

Тиражи: №10 и №11 по 300000 екземпляра общо и за трите вида назъбвания /А, Б и В/.

Такса 5 ст. на много тънка хартия 1893 г.

В началото на 1893 г. /точната дата не е известна/ е пусната в употреба още една марка за доплащане със стойност 5 ст.

Отпечатването е извършено в Държавната печатница, в София по типографен способ на много тънка полупрозрачна хартия /пелюр/ с дебелина 0.040-0.045 мм. Хартията е богата на целулоза и много жилава – същата каквато е при №35IIIВБ "Малък лъв". По тази причина зъбците на екземплярите често се повреждат при отделянето им един от друг. Гумировката е прозрачна и с много гланц.

Сюжетът е подобен на тези от Виенското издание /№10 и №11/ като се забелязват следните различия:

1. Рамката е с размери 18x24.5 мм /малко по-голяма от тази при №10 и №11/.
2. Пред и след надписите "БЪЛГАРСКА", "ТАКСА" и "ПОЩА" има по една бяла точка.
3. Пред и след надписа "стотинки" има по една цветна точка.
4. Пред и след надписа "ПЕТЪ" има по една цветна звездичка.
5. Цифрата "5" е очертана изцяло с двойни линии /контури/.
6. Над касетката с надпис "за" цветният полукръг и опасващият го бял пояс са както при №1.

1893; "Такса на много тънка хартия"; ТП в ДП София; наз. лин. 11½; 200/2x100-10x10/

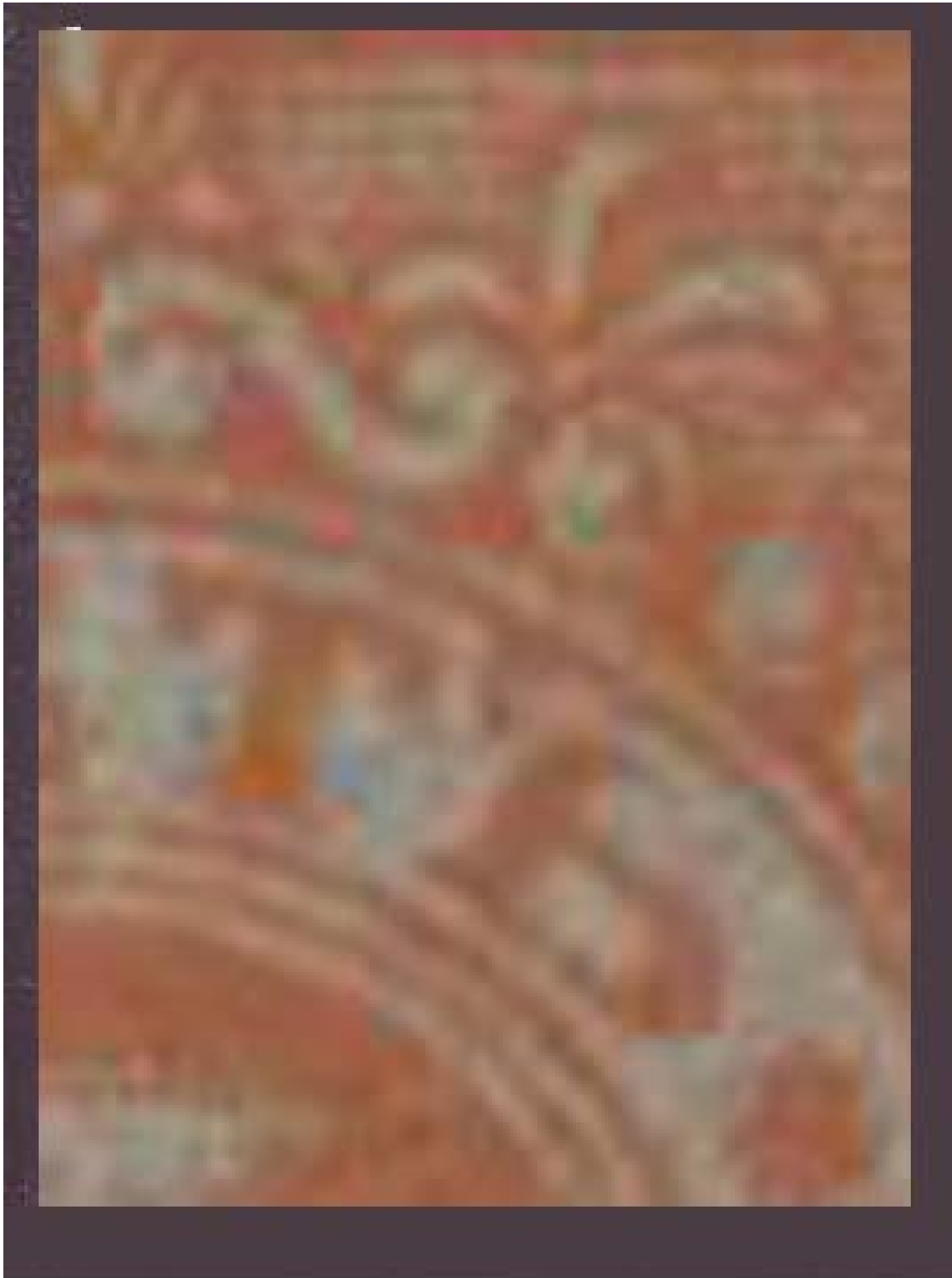

№12 – 5 ст. оранжева /нюанси/

От № 12 е известна една изключително рядка разновидност – може би

единствена в марките за доплащане. Тази разновидност по всяка вероятност се е появила вследствие на счупено клише, благодарение на което буквата “Ъ” в надписа “ПЕТЪ” е излязла с липсваща горна част. Отчупеното парче от клишето се е долепило до дъгата над и между буквите “Т” и “Ъ” и се е отпечатало като малко цветно петно с формата на триъгълник. До 1940 г. са били известни само три броя от тази разновидност /М. Малчев/.

№12Р детайл

Може би ще възникне въпрос – защо последният не е отбелязал това в “КООП-КАТАЛОГ” или някоя публикация във филателния печат. Отговорът на съставителя /не на М. Малчев/ е следния: през целия си живот М. Малчев не е отпечатал и ред от филателните си изследвания, въпреки че е открил десетки разновидности и куриози, част от които са описани в настоящия каталог. Единствено в “Балкан клуб” на няколко от заседанията представя малки части от тях за три от изданията с препечатки – “Препечатки върху “Княз Фердинанд” с “1910” и нови номинални стойности”, “Препечатка ¹⁰/₂₅ ст. 1915 г.” и “Препечатки “За нашите пленници” 1920 г.”. Обяснението е очевидно – желание да открие и закупи колкото се може повече от редките разновидности и куриози /открити лично от него/, защото след каталогизирането или съобщение във филателния печат едва ли би могъл да си позволи закупуването им /добре известно е, че не е бил милионер като Борис х. Калчов, Ешкенази или др. от известните филателисти/. В интерес на истината и съставителят не е описал всички разновидности и куриози, които е открил, защото от повечето от тях разполага само с по един или два екземпляра. Понастоящем /икономическото състояние, в което се намира България, задълбочаващата се стагнация, обхванала почти целия филателен свят и мижавите цени, на които се котират класическите български куриози и разновидности извън България – да не говорим за продажните цени в непрекъснато обедняващата ни държава/ не е време да се правят “отрития”, а още по-малко да се продават /точната дума е ПОДАРЯВАТ/ редкостите от българската класика, които никога вече не биха могли да се завърнат “RETOUR” като пликовете “Страсбург” примерно. При всички случаи много по-добре би било те да си останат в България, а не да служат за обогатяването на търговци от всякакъв ранг, които изобщо не милеят за българската филателна. Както се вижда от горното и съставителят се е отказал “да се обогати” от тях точно по тези причини. От друга страна и от какъв зор да се отварят очите на туземците от други европейски и заевропейски страни и да им се пълнят гущите. Че те плащат за поредицата “Серпентини” по-малко, отколкото съпругите им за чифт обувки! Ако сме на колене пред по-богатите държави, защо да им позволяваме и допълнително да се облагодетелстват от незавидното ни икономическо дередже? Или може би някои си въобразяват, че след 5 или 10 години ще си ги закупят обратно за жълтите стотинки, за които са ги харизали? Няма да стане, а и не би могло! Пари при пари отиват, а не при обещания ...

От №12 са известни екземпляри неназъбени от една страна както и двойки /хоризонтални и вертикални/ неназъбени помежду. Известни са и изцяло неназъбени екземпляри с оригинална гумировка.

№	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	(*)=⊙	⊙**	Т _⊙
12	20	60	15	10	300	400

№12 P – счупена буква “Ъ” в горната част ** – 1000 /изв. 1 екз./, ⊙ – 500 /изв. 2 екз./

□№12 – неназъбена от едната страна ** – 300, *=⊙ – 200

▢№12 – двойка неназъбена помежду ** – 500, *=⊙ – 300

▣№12 – неназъбена двойка ** – 400, * – 150 /200 екз./

№12 е била в редовна употреба до края на 1898 г.

Тираж: 500000 екземпляра.

Препечатки с “-” 1895 г.

Необходимостта от таксова марка с точна стойност – 30 ст. /двоен размер на тарифата за затворено писмо/ продиктува препечатването на неизползваните количества от №6 и №9, които посредством съответната препечатка са пригодени за целта.

Препечатването е извършено в Държавната печатница, в София по типографен способ. Използвано е червено мастило. Клишетата са изработени и монтирани в печатарската форма така, че препечатката да зачертае с тирето старата номинална стойност “50”, а с цифрата “30” под него да обозначи новата такава.

Размери на препечатката: тирето “-” е с дължина 4.5 мм и дебелина 0.7 мм; цифрата “30” е с височина 5.5 мм. и широчина 7 мм., а разстоянието помежду им е 4 мм.

1895, 21 септември; “-” върху №6; 18 ноември; “-” върху №9; ТП в ДП София

№13

№14

№13 – червена препечатка върху №6/□ – неназъбена/:

а/ черновиолетовосиня на грапава хартия /№6а/

б/ прускосиня на гладка хартия /№6б/

№14 – червена препечатка върху №9 /наз. лин. 11½/:

а/ синя

б/ тъмносиня

От №13а са известни екземпляри с обърната препечатка /60 бр./.

От №14а са известни 6 /шест/ хоризонтални двойки, в които дясната марка е без препечатка.

От №14б са известни екземпляри с обърната препечатка /60 бр./ и следните разновидности на препечатката:

1. Хоризонтално разкъсана препечатка – в отпечатъка цифрата “30” е над тирето “-” /50 бр./.

2. Само тире “-” /без цифрата “30”/ върху надписа “за доплащание” /10 бр. – най-горният ред в печатния лист/. Тази разновидност се признава само когато е във вертикална двойка, в която долната марка е с препечатка цифрата “30” над тирето “-”.

№	* _⊙	** _⊙	⊙ _⊙	(*) _⊙	⊙ _⊙ **	Т _⊙
13 а	50	100	10	2.50	600	500
13 б	15	40	12	3.–	200	600
14 а	25	60	15	4.–	300	700
14 б	15	50	10	3.50	250	800
13-14	30	90	20	6.–	420	

Експертизата е задължителна за всички куриози и разновидности от горепосочените номера. Разпространени са множество фалшификати.

‡№13аК – обърната препечатка ** – 1000, * – 600

□₁К/№14а+№6б/ – хоризонтална двойка, в която дясната марка е без препечатка ** – –:–

‡№14бК – обърната препечатка ** – 1000, * – 600

‡₁№14б – цифрата “30” над тирето “-” ** – 1200, * – 700

‡№14б – само тирето “-” без цифрата “30” – не се зачита

□₂Р/‡№14б+‡₁№14б/ – вертикална двойка, в която долната марка е с препечатка цифрата “30” над тирето “-”, а горната само с част от препечатката – тирето “-” без цифрата “30” ** – –:–

№13 и №14 са били в редовна употреба до края на 1896 г.

Съвременници от края на миналия век твърдят, че са били “изработени” между 10 и 15 плика, облепени с №13б. Последните не са пътували по пощата и лесно се различават от автентичните такива. При фалшификатите №13б е залепена върху лицевата страна на плика – там, където е написан и адресът на получателя. М. Малчев поддържа становището, че “майстори” на тази продукция са свищовските братя. Съставителят е на мнение, че техен автор е Александър Рихтер. През ръцете му са минали два подобни плика с №13б.

Действително пътували по пощата материали с куриози или разновидности от №13 и №14 не са известни.

Тиражи: №13 /а+б/ – 13500, №14 /а+б/ – 10020 екземпляра.

Такси “МАЛЪК ФОРМАТ” 1896-99 г.

На 13 март 1896 г. е пусната в употреба нова поредица марки за доплащане с по-малък формат, откъдето произлиза и наименованието.

Отпечатването е извършено в Държавната печатница, София. Използвана е различна по състав и дебелина хартия. Гумировката е светла до кремава, добре разстлана, с повече или по-малко гланц,. Назъбването е гребеновидно 12³/₄ с добре изчистени отвори. Поредицата се състои от три стойности с еднакъв сюжет и формат на рамката 16.25x 22.25 мм. Стойността 5 ст. е отпечатана с две печатарски форми с различия в клишетата. Тип I – цветният кръг, в който се намира цифрата “5” е с диаметър 4.5 мм. При тип II диаметърът е 5 мм. Тип I се среща само върху грапава хартия без воден знак. Тип II – само върху гладка хартия с воден знак II /вж. увеличените детайли/.

1896, 13 март – 1899; ЛП в ДП София; наз. гр. 12³/₄/11x15/; 200/2x100-10x10/

№15б

№16

№17

№15 – 5 ст. в различни нюанси на оранжевия цвят:

а/ на гр.х. без в.зн. с дебелина 0.075 мм. – тип I

б/ на гл.х. с в.зн. II и дебелина 0.075 мм. – тип II

№16 – 10 ст. в различни нюанси на виолетовия цвят:

а/ на гр.х. без в.зн. с дебелина 0.075 мм.

№17 – 30 ст. в различни нюанси на зеления цвят:

а/ на гр.х. без в.зн. с дебелина 0.075 мм.

б/ на целулозна хартия с дебелина 0.060-0.070 мм. /мътно-прозрачна – подобна на изданията “Малък лъв IV” /1899/

Тип I

Тип II

От всички стойности са известни екземпляри неназъбени от една страна, както и изцяло неназъбени с оригинални цветове и гумировка. За последните се предполага, че са одобрени проби за цвят. /??/

Според М. Малчев изцяло неназъбените са само по един печатен лист /по 200 бр./, от неназъбените отдолу до средата на 30^{-те} години са били известни по не повече от 5-6 екз. от стойност, а тиражът на №17б /на целулозна хартия/ е не по-голям от 10000. /??/

№	*	**	⊙	(*)=⊗	⊕⊙**	⊕⊙⊙	Т⊕⊙
15 а	40	100	2.-	1	600	120	100
15 б	5	20	2.50	1	100	130	100
16 а	3	10	1.50	1	50	160	100
17 а	3	10	1.50	1	50	220	200
17 б	40	100	8.-	4	600	900	500
15-17	10	40	5.-	3	200	450	

□№15б – неназъбена от долната страна ** – 400

□№15б – неназъбена ** – 200, * – 100

□№16а – неназъбена от долната страна ** – 400

□№16а – неназъбена ** – 200, * – 100

□№17а – неназъбена от долната страна ** – 400

□№17а – неназъбена ** – 200, * – 100

Оценката в таблицата за №15б е САМО за екземпляри, които не притежават част от в.зн. 2. Оценките на всички с част от в.зн. 2 вж. в част V^а на каталога.

Поредицата е била в редовна употреба до края на 1902 г.

Тиражи: №15 – 504000, №16 – 313000, №17 – 711000 екземпляра.

Според съставителя №15а – №17а /тези на грапава хартия/ са отпечатани във Военнокартографическия институт, а само №15б /на гладка хартия с в.зн.2/ е била отпечатана в ДП София. Недопустимо е на едно и също място да се отпечатват еднакви стойности с различни клишета. Що се касае до №17б /на целулозна хартия/, то и тя по всяка вероятност е отпечатана в Държавната печатница в София, но малко по-късно – около 1899 г., ако съдим по известните клеймовани екземпляри и действително пътувалите по пощата материали с тях.

Такси с “ДЪРЖАВЕН ГЕРБ” 1901-13 г.

От края на 1901 до средата на 1913 г. на няколко пъти в Държавната печатница, София по типографен способ се отпечатват марки за доплащане от нов тип – с държавния герб, откъдето произлиза и наименованието, с което са познати.

Използвана е целулозна хартия с различна дебелина: а/ много тънка /пелюр/ с дебелина 0.045-0.050 мм, б/ тънка с дебелина около 0.065 мм и в/ среднодебела с дебелина около 0.075 мм /само при №22 – 50 ст./. Гумировката е светла до кремава, не много добре разстлана – на места с пропуски и по-фино наслоена, с повече гланц – при пелюра. Поредицата се състои от пет стойности с еднакъв сюжет и формат на рамката 19.50x22.50 мм.

1901, 22 декември – 1913; “Държавният герб” – такси; ТП в ДП София; наз. лин. 11½; 100/4x25-5x5/

№18 – 5 ст. тъмнорозова, карминена до червенокарминена:

а/ на пелюр с дебелина 0.045-0.050 мм

б/ на целулозна хартия с дебелина около 0.065 мм

№19 – 10 ст. светлозелена, жълтозелена, светлосиньозелена /1902/:

а/ на пелюр с дебелина 0.045-0.050 мм

б/ на целулозна хартия с дебелина около 0.065 мм

№20 – 20 ст. синя /нюанси/ /1904/:

а/ на пелюр с дебелина 0.045-0.050 мм

б/ на целулозна хартия с дебелина около 0.065 мм

№21 – 30 ст. тъмнолилавочервена, тъмнокафяволилава:

б/ на целулозна хартия с дебелина 0.060-0.065 мм

№22 – 50 ст. оранжева /нюанси/ 1902/:

в/ на целулозна хартия с дебелина 0.075 мм

От всички стойности са известни неназъбени от една страна екземпляри, двойки /хоризонтални или вертикални/ неназъбени помежду, както и изцяло неназъбени с оригинални цветове и гумировка.

В изследванията си М. Малчев твърди, че изцяло неназъбените от всички стойности са по 4 листа /по 400 екз./. Три от листовите с 20 ст. са без гумировка. Всички останали /17 листа/ са гумирани.

И при тази поредица възниква въпросът – защо е отпечатана №22 и какво е било приложението на тази стойност – 50 ст. Действително пътували материали по пощата с №22, до днес не са известни. Няма плик през 1902 г., който би могъл да бъде дооблепен с 50 ст. за доплащане /наказателна санкция/ с изключение на идващите от чужбина, но на такива изобщо не е даван ход. Най-високата подобна тарифа е 30 ст. Вече би било неразумно да се пренебрегват твърденията на М. Малчев /макар и недоказани – вж. стр. 19/ за съществуването и на друго предназначение /употреба/ на тези марки – било за бандеролни или

колетни пратки или други някакви вътрешни пощенски нужди. Несериозно е и предположението, че са отпечатани със спекулативна цел /филателна или друга/.

Тираж от 520000 екз. на стойност 260000 лв. не би могъл да бъде спекулативен. Той се равнява на 80 кг. злато /левът има пълно златно покритие/ и е десеторно повече от стойността на всички филателни колекции в България по онова време взети заедно. Повече доводи не са необходими.

№	*	**	⊙	(*)=⊙	⊕**	Т⊕
18 а	0.40	2	0.45	0.20	10	80
18 б	0.20	1	0.20	0.10	5	50
19 а	1. –	5	0.35	0.15	30	60
19 б	0.60	3	0.20	0.10	15	40
20 а	5. –	20	0.80	0.35	120	300
20 б	3. –	10	0.20	0.10	50	200
21 б	0.20	1	0.40	0.10	5	500
22 в	3. –	10	9. –	2.60	50	–
18-22	7. –	25	10. –	3. –	120	

- №18 – неназъбена от една страна ** – 60, *=⊙ – 40
- ⊞_{1,2}№18 – хоризонтална или вертикална двойка неназъбена помежду ** – 100, *=⊙ – 70
- ⊞№18 – неназъбена двойка ** – 100
- №19 – неназъбена от една страна ** – 90, *=⊙ – 60
- ⊞_{1,2}№19 – хоризонтална или вертикална двойка неназъбена помежду ** – 150, *=⊙ – 100
- ⊞№19 – неназъбена двойка ** – 100
- №20 – неназъбена от една страна ** – 200, *=⊙ – 130
- ⊞№20 – двойка неназъбена помежду ** – 300, *=⊙ – 200
- ⊞№20 – неназъбена двойка ** – 250, (*) – 100
- №21 – неназъбена от една страна ** – 120, *=⊙ – 80
- ⊞₁№21 – хоризонтална двойка неназъбена помежду ** – 180, *=⊙ – 120
- ⊞№21 – неназъбена двойка ** – 400, * – 100
- №22 – неназъбена от една страна ** – 250, * – 170
- ⊞₁№22 – хоризонтална двойка неназъбена помежду ** – 400
- ⊞№22 – неназъбена двойка ** – 100

Според М. Малчев неназъбените са одобрени проби за цвят. Съставителят не споделя това становище. Оценките под таблицата се отнасят само за експертизирани екземпляри. Поредицата е била в редовна употреба до края на 1916 г.

Тиражи: №18 – 1726000, №19 – 2665000, №20 – 2000000, №21 – 675000 и №22 – 520000 екземпляра.

Такси с “Венец” I^{BO} издание 1915 г.

На 12 април 1915 г. е пусната в употреба нова поредица марки за доплащане с нов сюжет – клончета с листа, оплетени във формата на венец, откъдето произлиза и наименованието им.

Отпечатването е извършено в Държавната печатница, София по типографен способ на кремава, мътнопрозрачна и тънка целулозна хартия с дебелина 0.050-0.065 мм. Гумировката е светла до бистра, тънко разстлана, с гланц и при повечето листове с пропуски. Поредицата се състои от пет стойности с размери на рамката 18.50x25.50 мм. Клишетата са с разлика в размерите ±0.15 мм при всички стойности.

1915, 12 април; “Венец” I^{BO} издание; ТП в ДП София; наз. лин. 11½; 100/4x25-5x5/

- №23 – 5 ст. сивозелена, светлозелена
- №24 – 10 ст. кафеникавовиолетова
- №25 – 20 ст. светлокарминеночервена
- №26 – 30 ст. оранжева, светлооранжевочервена
- №27 – 50 ст. прускосиня

От №27 са известни хоризонтални двойки неназъбени помежду, както и изцяло неназъбени екземпляри без гумировка.

№	**	⊙	*=⊗	⊞**	T⊞⊙
23	0.25	0.10	0.05	1.25	20
24	0.25	0.10	0.05	1.25	20
25	0.25	0.10	0.05	1.25	30
26	2.–	0.50	0.25	10.–	50
27	0.25	0.25	0.10	1.25	100
23-27	3.–	1.–	0.50	15.–	

⊞₁№27 – хоризонтална двойка неназъбена помежду ** – 80

⊞№27 – неназъбена двойка БГ – 80

Поредицата е била в редовна употреба до края на 1919 г.

Тиражи: №23, №24 и №25 по 500000, №26 – 50000, №27 – 100000 екз.

Такси с “Венец” II^{PO} издание 1919-20 г.

На 19 юни 1919 г. е пуснато в употреба II^{PO} издание на поредицата “Венец”. Сюжетът, стойностите и форматът са еднакви с тези на изданието от 1915 г. като 30 и 50 ст. са допечатвани втори път.

Отпечатването е извършено в Държавната печатница, София по типографен способ върху обикновена бяла, добре пресована хартия с дебелина 0.065-0.075 мм. Гумировката е светла, неравномерно наслоена и гланцирана. Отвори-

те получени при назъбването са много малки /диаметърът на използваните игли отговаря за по-ситно назъбване/ и неизчистени. Освен това назъбването е и неравномерно. Центровката е много лоша – отнася се за всички стойности. Изобщо качеството на цялото издание е на много ниско ниво /вж. изданието “Цар Борис III” 1919-20 г./.

1919, 19 юни – 1920; “Венец” II^{po} издание; наз. гр.: 11¾:11½ и 12:11½ /12x15/; 100/2x50-5x10/

- №28 – 5 ст. светлосмарагденозелена
№29 – 10 ст. пурпурновиолетова
№30 – 20 ст. матовокафеникавочервена
№31 – 30 стотинки:
а/ тъмнооранжева /1919/
б/ светлооранжевочервена /1920/
№32 – 50 стотинки:
а/ синьосива /1919/
б/ светловиолетовосиня /1920/

От всички стойности са известни изцяло неназъбени екземпляри без гумировка. Според М. Малчев последните са по пет листа от стойност и представляват одобрени проби за цвят. /??/

В тази поредица има няколко “много редки куриози”

По своята същност това са макулатури /грешка – пропуск в стъпката при назъбването/, преминали през контролата, подадени в пощенските станции за употреба и отделени от “съобразителен” пощенски служител, който ги продава на М. Малчев /1920 г. – става дума само за първите две от долуизброените позиции/.

10 ст. – неназъбена отляво и с частично неназъбени горна и долна страни /на еднакви разстояния в дясната им половина – около 9 мм – липсващите отвори са по 5 бр. на страна/.

20 ст. – неназъбена отдясно и с частично неназъбени горна и долна страни /на еднакви разстояния в лявата им половина – около 9 мм – липсващите отвори са по 5 бр. на страна/.

Двете грешки при назъбването са идентични. Според съставителя би трябвало да съществуват по 5 бр. от тези “куриози” на двата листа, от които са откъснати. В случая, ако това са единствените два листа с подобен пропуск /?/ би трябвало да има още 4 бр. от 10 ст. и 3 бр. от 20 ст. Няма съобщения за откритието на други екземпляри.

От №30 е известен още един “куриоз” – неназъбена отдясно с изместено и наклонено назъбване в бялото поле на същата страна. И тук става дума за макулатура, получена при назъбването на подгънат в горния си десен ъгъл лист.

При гребеновидното назъбване неназъбените от една страна са голяма рядкост. Такава грешка е типична при линейното назъбване, където могат да бъдат пропуснати един, два или повече редове.

От №31 са известни 4-5 бр. с частично не отпечатано клише /сюжет/. Няма задоволително обяснение за появата им – не може да се установи дали са от един и същ лист или от едно и също място в листовите на част от тиража. По всяка вероятност пак става дума за макулатури, подлежащи на отстраняване, но са били пропуснати. Явно, контролът не е бил на висота.

№	**	⊙	*=⊗	⊞**	T⊞⊗
28	0.15	0.10	0.05	0.70	30
29	0.15	0.10	0.05	0.70	30
30	0.15	0.10	0.05	0.70	40
31a	1.40	0.30	0.10	7.–	60
31б	1.80	0.40	0.10	9.–	60
32a	0.20	0.50	0.07	0.90	100
32б	0.25	0.50	0.08	1.10	100
28-32	2.–	1.–	0.30	10.–	

за добра центровка ... +50% +30% +50%
за изчистени отвори ... +30% +20% +30%

- №29 – неназъбена отляво ** – 40
- №30 – неназъбена отдясно ** – 40
- №30□ – неназъбена отдясно и с изместено наклонено назъбване от същата страна ** – –:–
- №30Kм – частично неотпечатан сюжет ** – –:–
- №28 – 5 ст. неназъбена двойка (*) – 15
- №29 – 10 ст. неназъбена двойка (*) – 15
- №30 – 20 ст. неназъбена двойка (*) – 15
- №31 – 30 ст. неназъбена двойка (*) – 15
- №32 – 50 ст. неназъбена двойка (*) – 15

Горните оценки не трябва да учудват. В колекцията на М. Малчев имаше по 2 листа от 5, 10, 20 и 30 ст. и един от 50 – всичките назъбени.

Поредицата е била в редовна употреба до края на м. октомври 1924 г.

Тиражи: №28 – 380000, №29 – 930000, №30 – 440000, №31/а+б/ – 980000 и №32/а+б/ – 960000 екземпляра.

Такси с “Венец” III^{-ТО} издание 1921 г.

На 12 май 1921 г. е пуснато в употреба III^{-ТО} издание на поредицата “Венец”. Сюжетът и форматът са еднакви с тези на изданията от 1915 и 1919-20 г., но вече присъстват и левови стойности.

Отпечатването е извършено в Държавната печатница, София по типографен способ. Използвана е бяла и сивобяла обикновена, лошопресована хартия с различна дебелина – от 0.060-0.080 мм. Гумировката е от светла до бледокремава, неравномерно разстлана и при голямата част от тиража с пропуски. Назъбването и центровката са под всякаква критика – качеството е по-лошо и от това на изданието от 1919-20 г.

1921, 12 май; “Венец” III^{-ТО} издание; ТП в ДП София; наз. лин.: 11½; 100/10x10/

№33   №34   №35   №37   №38   №39   №40

Поредицата се състои от осем стойности:

№33 – 5 ст. светлозелена /нюанси/

№34 – 10 ст. тъмносивовиолетова /нюанси/

№35 – 20 ст. бледооранжева, жътеникавооранжева /нюанси/

/№36/ – 30 ст. червенооранжева, светлооранжевочервена

№37 – 50 ст. синя, светлосиня

№38 – 1 лв. жълтеникавозелена /нюанси/

№39 – 2 лв. розовокарминена /нюанси/

№40 – 3 лв. кафявооранжева /нюанси/

№	* *	⊙	*=⊗	⊞**	T⊞⊗
33	0.60	0.20	0.05	4.60	20
34	0.10	0.10	0.03	0.90	10
35	0.60	0.20	0.05	2.70	20
37	0.10	0.05	0.02	0.45	30
38	0.20	0.10	0.03	0.90	50
39	0.40	0.10	0.03	1.80	100
40	0.30	0.50	0.10	2.20	–:–
33-40	2.–	1.20	0.30	13.50	

за добра центровка ... +40% +25% +50%

за изчистени отвори ... +30% +20% +40%

Цялото количество от №36 – 30 ст. през 1924 г. е препечатано с нова номинална стойност – 20 ст. и е пуснато в употреба като редовна марка с общо предназначение от 10 октомври с.г. №36 има стойност само в двойка с №1856 /вж. □К№1856+№36/ Известните отделни екземпляри от №36 са откъснати от подобни двойки и нямат филателна стойност като такива.

От всички стойности са известни неназъбени от една страна екземпляри, двойки неназъбени помежду, както и изцяло неназъбени.

В таблицата за оценка са включени само пликете с "Т". Пътувалите по пощата материали след 10 октомври 1924 г. с екземпляри от поредицата, употребени като редовни марки са с минимални цени и на практика – с относителна филателна стойност.

№33 неназъбена от три страни

№33 неназъбена от две срещуположни страни

- №33 – неназъбена от една страна ** – 10, Ⓞ – 7
- №33 – неназъбена от две срещуположни страни ** – 150, Ⓞ – 50
- №33 – двойка неназъбена помежду ** – 40, Ⓞ – 30
- №33 – неназъбена двойка ** – 50

От №33 са известни екземпляри неназъбени от три страни ** – 300, * – 100. Изискването е най-малко 2 екземпляра един до друг да са неназъбени от три страни като прилежащия трети до тях трябва да е неназъбен поне от две страни.

- №34 – неназъбена от една страна ** – 10, Ⓞ – 7
- №34 – двойка неназъбена помежду ** – 30, Ⓞ – 40
- №34 – неназъбена двойка ** – 20
- №35 – неназъбена от една страна ** – 10, Ⓞ – 7
- №35 – двойка неназъбена помежду ** – 35, Ⓞ – 25
- №35 – неназъбена двойка ** – 20
- №37 – неназъбена от една страна ** – 10, Ⓞ – 7
- №37 – двойка неназъбена помежду ** – 15, Ⓞ – 40
- №37 – неназъбена двойка ** – 20
- №38 – неназъбена от една страна ** – 10, Ⓞ – 7
- №38 – двойка неназъбена помежду ** – 15, Ⓞ – 10
- №38 – неназъбена двойка ** – 20
- №39 – неназъбена от една страна ** – 10, Ⓞ – 7
- №39 – двойка неназъбена помежду ** – 15, Ⓞ – 10
- №39 – неназъбена двойка ** – 20
- №40 – неназъбена от една страна ** – 10, Ⓞ – 7
- №40 – двойка неназъбена помежду ** – 15
- №40 – неназъбена двойка ** – 20

№40 – вертикална двойка, в която горната марка е с хоризонтално изместено назъбване – през средата /най-горният ред в листа/ и с наличие на част от бялото поле на листа. Долната марка е със стандартно назъбване. ** – 40 /двойката се зачита само в този си вид/ – известни 10 бр./ От №38 са известни подобни двойки.

Поредицата е била в употреба по предназначение до края на м. октомври 1924 г.

Тиражи: №33 – 530000, №34 – 1025800, №35 – 1500000, №36 – 526000, №37 – 1000000, №38 – 4966000, №39 – 1006500 и №40 – 2000000 екз.

От 10 ноември 1924 г. наказателната санкция за недостатъчно или изцяло

нефранкираната кореспонденция е премахната. С разпореждане на Главна Дирекция на ПТТ подобни материали не се обслужват. С това отпада и причината за съществуването на марки за доплащане.

Всички налични количества от №32, №37, №38, №39 и №40 са пуснати от пощенските станции в употреба като редовни марки с общо предназначение до пълното им изчерпване.

№28, №29, №31, №33, №34, №35 и №36 са препечатани с нови номинални стойности и също пуснати в употреба като редовни.

Това положение се запазва до средата на 1932 г.

Такси с "ЛЪВ" 1932 г.

В записките си М. Малчев е отбелязал, че в средата на м. юли 1932 г. е излязла разпорежба на Главна Дирекция на ПТТ относно допълнителното облепване /наказателната санкция/ на пристигащата от чужбина изцяло или недостатъчно франкирана кореспонденция. Според същия тарифата е била следната /липсва копие от наредбата/:

1. За изцяло необлепено затворено писмо:

а/ 12 лв., ако получателят го приеме и заплати в пощенската станция на съответното населено място

б/ 14 лв., ако пощенският служител му го връчи на адреса

2. За недостатъчно облепено затворено писмо – минимум 6 лв.

Предполага се, че и тук таксата от 2 лв. за доставка на адресата би трябвало да бъде в сила, но не е ясно какво означава "минимум 6 лв." – така е отбелязано в записките. /б.с./

3. Изцяло необлепено отворено писмо – 6 лв.

4. Частично необлепено отворено писмо – минимум 3 лв. Тук възниква пак същата забележка. /вж. след т. 2/

За вестници, списания или др. бандеролни пратки в записките няма нищо отбелязано, както и за кореспонденция от страната.

Съставителят е търсил тази разпорежба /или извадка от тарифата/ дълги години, но всичките му усилия са били безрезултатни.

Съществуват не малко на брой запазени писма от периода и в действителност дооблепването /наказателната санкция/ отговаря на посоченото от М. Малчев, но оригинални документи /наредба и инструкции за прилагането ѝ/ не са известни.

От съхранените материали е видно, че унищожаването на дооблепените марки за доплащане не е ставало само по традиционния начин. Установени са много различия. Единствено в пощенските станции унищожаването се е извършвало с датното клеймо на същите.

При доставка на адресата пощенският служител е изпълнявал това задължение собственооръчно по няколко начина:

а/ с подписа си върху дооблепените марки

б/ с две успоредни хоризонтални /═══/ или вълнообразни /≈≈≈≈/ линии, разположени изцяло върху марките

в/ с "х" върху всяка марка поотделно и

г/ със сумата на наказателната санкция изписана словом общо върху всички марки за доплащане

От така обработените пликове се вижда, че пощенските служители са употребявали за целта освен обикновени и цветни химически моливи, но така също и мастила с различен цвят.

1932, 15 август; Такси с "Лъв"; ТП в ДП София; лин.наз.: 11½; 100/10x10/

На 15 август 1932 г. след 8 години прекъсване е пусната в употреба нова поредица марки за доплащане само от левови стойности със сюжет лъв в неоцветен кръг, откъдето произлиза и наименованието.

Поредицата се състои от три стойности – 1, 2 и 6 лв. като първите две са отпечатани на много тънка целулозна хартия /пелюр/ с дебелина 0.040-0.050 мм. Стойността 6 лв. е на гладка бяла хартия, по-малко жилава и с дебелина 0.060-0.070 мм. Гумировката при 1 и 2 лв. е по-фино разстлана и с повече гланц, докато при 6 лв. е по-груба и неравномерно наслоена, на много места с пропуски. Подобни се срещат и при първите две стойности, но по-рядко. При този тип гумировки екземплярите се нагъват във формата на руло с гумираната страна навътре. Назъбването и центровката не са достатъчно качествени. Размерите на рамката при различните стойности са различни: при 1 и 2 лв. те са от 19.50-19.75x25.00, а за 6 лв. от 20.00-20.25x25.50-25.75 мм.

№41

№42

№43

№41 – 1 лв. наситеноохрена /нюанси/

№42 – 2 лв. светлолилавокарминена, червенокарминена

№43 – 6 лв.:

а/ карминенокафява

б/ тъмновиолетова /наситена/

От №42 и №43 са известни екземпляри неназъбени от долната страна, които са много редки.м. Малчев твърди, че са само по 10 бр. от позиция.

№	**	⊙	*=⊗	⊞**	T⊞⊙
41	1.20	0.50	0.15	5.30	50
42	1.20	0.50	0.15	5.30	50
43а	2.60	1.–	0.30	11.50	200
43б	5.–	3.–	2.–	30.–	300
41-43	5.–	2.–	0.60	22.–	

за добра центровка ... +50% +30%

за изчистени отвори ... +30% +20%

Поредицата е била в употреба до края на 1933 г.

□ №42 – неназъбена отдолу ** – 50

□ №43 – неназъбена отдолу ** – 50

През 1932 г. освен известния печат “Т” се появява и нов хоризонтален двуредов печат без рамка /вж. копието/, който се е поставял в пощенската станция-получател върху лицевата страна на затворените писма и на страната, на която е написан адресът – на отворените.

Датата и сумата за дооблепване, отбелязани в този печат трябва да отговарят на датния указател на пощенското клеймо, /ако има такова/, с което са унищожени марките за доплащане с така обявената обща стойност.

Тираж: 200000 поредици.

Такси с “ЛЪВ и ГЕРБ” 1933-43 г.

На 10 април 1933 г. е пусната в употреба нова поредица марки за доплащане от стотинкови стойности със сюжет лъв и от левови със сюжет герб, откъдето произлиза и наименованието им.

Появяването на стотинковите стойности недвусмислено навежда на мисълта за промяна на тарифата, но документи за това не са известни.

Отпечатването на всички стойности през 1933 г. е извършено в Държавната печатница, София по типографен способ на бяла гланцирана хартия с дебелина около 0.065 мм /тънка/. През 1943 г. пак там са доотпечатани ограничени количества от 1 и 2 лв. на обикновена кремава хартия с дебелина около 0.055 мм /по-тънка/. През 1938 г. са били отпечатани други количества от 1 и 2 лв. на гланцирана хартия. Гумировката е бистра и равномерно разстлана. Назъбването /предимно при доотпечатаните количества/ не е от най-добро качество. Размери на рамките: 15.50x19.50 мм за №44-46 и 16.00x21.50 мм за №47-50.

1933, 10 април – 1943; “Лъв и герб”; ⊗ Н. Балкански №44-46 и Н. Бисеров №47-50; наз. лин.: 11½; 100/10x10/

Поредицата се състои от седем стойности:

№44 – 20 ст. чернокафява

№45 – 40 ст. синя

№46 – 80 ст. карминеночервена

№47 – 1 лв. светлочервенокафява:

а/ на гланцирана хартия /1933, 1938/

б/ на обикновена хартия /1943/

№48 – 2 лв. маслиненокафява:

а/ на гланцирана хартия /1933, 1938/

б/ на обикновена хартия /1943/

№	**	⊙	*=⊗	⊞**	T⊞⊗
44	0.10	0.15	0.03	0.45	—:—
45	0.10	0.15	0.03	0.45	—:—
46	0.10	0.20	0.03	0.45	—:—
47а	0.50	0.10	0.03	2.25	20
47б	3.—	4.—	0.20	15.—	50
48а	0.60	0.10	0.03	2.70	30
48б	3.—	4.—	0.20	15.—	80
49	0.30	1.—	0.03	1.35	100
50	0.40	1.30	0.03	1.80	150
44-50	2.—	3.—	0.20	9.—	

само №47б и №48 б

за добра центровка ... +100% +80% +100%

за изчистени отвори ... +100% +80% +100%

№49 – 6 лв. черновиолетовопурпурна

№50 – 14 лв. ултрамаринена

Поредицата е била в употреба до средата на 1947 г.

Тиражите на отделните стойности са неуточнени.

Такси с “ДЪРЖАВИНИЯ ГЕРБ” 1947 г.

На 10 февруари 1947 г. е пусната в употреба нова поредица марки за доплащане само от левови стойности със сюжет герба на България, откъдето произлиза и наименованието им /вж. №47-50/.

Отпечатването е извършено в Държавната печатница, София по типографен способ. Използвана е обикновена бяла, негланцирана хартия с дебелина 0.060-0.070 мм. Гумировката е бледожълтеникава с гланц и неравномерно разстлана, така че в един печатен лист /независимо от коя стойност/ не може да се отдели и един единствен екземпляр без пропуски. Назъбването на цялото издание е некачествено – използвани са игли с различен диаметър и заточване. Размерите на рамките при всички стойности варират от 17.80-18.20x24.00-24.50 мм.

1947, 10 февруари; “Държавният герб”; ТП в ДП София; наз. лин.: А – 10¾ и Б – 11½; 100/10x10/

Поредицата се състои от четири стойности:

№51

№52

№53

№54

№51 – 1 лв. кафява, светлокафява:

А – назъбена линейно 10¾

Б – назъбена линейно 11½

№52 – 2 лв. тъмнолилавокафява:

А – назъбена линейно 10¾

Б – назъбена линейно 11½

№53 – 8 лв. оранжева, тъмно оранжева:

А – назъбена линейно 10¾

Б – назъбена линейно 11½

№54 – 20 лв. синя, тъмносиня:

А – назъбена линейно 10¾

Б – назъбена линейно 11½

От №51 са известни неназъбени от една страна екземпляри, неназъбени от двете вертикални страни и вертикални двойки неназъбени помежду. От №52 са известни неназъбени от една страна, както и изцяло неназъбени екземпляри с оригинална гумировка. От №53 са известни неназъбени отдясно екземпляри.

Необходим е критерий относно куриозите – за редкостта, а оттам и за остойносттаването им. В случая □№52 е най-често срещаща се. Закупен е един цял лист – т.е. 100 екз. от Централната пощенска станция в София, който впоследствие е бил нарязан и разпродаден на филателистите. Неназъбените от една страна №51 и №52 /от №51 са известни неназъбени отгоре или отдясно, от №52

– само отляво/ са най-малко по10 бр. В случая са повече, но все пак са по-редки от □№52. Неназъбените от две вертикални страни /№51/ и вертикалните двойки неназъбени помежду /№51/ са най-рядко срещащи се /известни10 бр./ и като такива са оценени по-високо. Тук изчисленията за коефициент на рядкост малко биха помогнали главно по две основни причини:

1. Тиражите на №51, №52 и №53 са неуточнени, но сравнителна големи – около 1000000 екз. за трите стойности общо.

2. Има сведения, че всички стойности са били отпечатани повторно през м. септември 1947 г. По-голямата част от тиража изобщо не е използван по предназначение – от м. октомври с.г. е пуснат в продажба от пощенските станции като редовни марки само за вътрешна кореспонденция. Известно е само, че №54 е с тираж 100000 екз., но и тук не е ясно дали се касае за общ тираж /т.е. с допечатаните/.

№	**	⊙	*=⊗	⊞**	Т⊞⊙
51a	0.07	0.06	0.02	0.30	15
51б	0.04	0.03	0.01	0.18	10
52a	0.08	0.06	0.02	0.35	15
52б	0.05	0.03	0.01	0.22	10
53a	0.20	0.30	0.05	0.90	40
53б	0.16	0.25	0.04	0.72	30
54a	0.45	0.80	0.10	2.–	80
54б	0.35	0.70	0.09	1.55	70
51-54	0.60	1.–	0.15	2.65	

за добра центровка ... +100% +100% +100%

за изчистени отвори ... +100% +100% +100%

за гума без пропуск ... +100% +100% +100%

□₂№51А

□₁№51АД₁К

□₂№51БД₂К

□₁№51Б

□№52

□₄№52А

□₁№51Б неназъбена отгоре ** – 50

□₂№51А неназъбена отдясно ** – 50

□₂№51БД₂К – вертикална двойка неназъбена помежду ** – 80

№51АД₁К – хоризонтална двойка, в която дясната марка е неназъбена от две вертикални страни, а лявата – отдясно ** – 150

№52 – неназъбена ** – 50

№52А – неназъбена отляво ** – 50

№53Б – неназъбена отдясно ** – 50

Оценката за №51АД₁К се отнася само за екземпляри от гореописания вид / №51А + №51А/, където №51А е с бяло поле от п.л.

Всички оценки под таблицата се отнасят само за експертизирани екземпляри.

НЕОФИЦИАЛНИ ИЗДАНИЯ
I^{во} неофициално таксово издание
“РУСЕНСКИ ТАКСИ” 1901 г.

В началото на настоящия век в големите градове на България вече има много “филателисти”, /предполага се, че общият им брой за цялата страна е около 3-4000/. Мнозинството са културни и образовани за времето си люде. Един от тях е русенският книжар и търговец Александър Рихтер. Образован и предприемчив, пропътувал голяма част от Европа, посетил Америка, той поддържа връзки с известни филателисти от Германия, Англия и Франция до края на живота си. Търгува с пощенски марки и притежава голяма колекция от цял свят. С известните 10 плика, облепени със “Сerpентини” /№2Б+№7/, той се явява и като родоначалник на т.н. “правени” /нарочно произведени с филателни или комерчески цели/ пликове. М. Малчев, който го е познавал лично, му приписва и специалния печат от изложението в Пловдив през 1892 г. Изказва съмнението, че 100^{те} хиляди пощенски марки продадени от Самуел Блауцайн в Чикаго са били предимно негова собственост. Дори нещо повече – известните 400 сувенирни картички /отворено писмо с лика на Княз Борис/, облепени с най-различни и интересни франкатури от поредицата “Покръстването на Княз Борис” /т.н. “Февруарчета”/, пак според М. Малчев, са дело на А. Рихтер. Лично последният му е продал /така е отбелязал в записките си М. Малчев/ по 5 бр. от сувенирните и пловдивските /от изложението/ за сумата 100 лв. В колекцията му бяха открити 4 бр. от първите и 2 от вторите.

А. Рихтер е и откривател на 5 ст. “Царска поща” с обърнат фон.

Както и да е било, дори и половината от горенаписаното да не отговоря на истината – пак не бихме могли да не го признаем за един от най-големите български филателисти от края на миналия и началото на настоящия век. По това време той е в апогея си. Ярکو доказателство за това са т.н. “Русенски такси”.

Много и противоречиви писания има за тях, много и най-различни тълкувания могат да се чуят и днес от известни и “признати” в цял свят филателни експерти. Тук ще бъде изложена само версията на съставителя по простата причина, че всеки смята себе си за най-прав, а и защо да му се отнеме това “право”, когато е положил толкова много труд и усилия /през няколко десетилетия/, за да могат ползвателите на каталога да придобият все пак някаква представа относно много от неизяснените /документално/ въпроси, засягащи точно такива парливи теми. И нека сами да преценят ...

В началото на 1903 г. в София за първи път се появяват отрезни с отделни екземпляри от т.н. “Русенски такси”. Лично С. Блауцайн продава около 30 брийфщюка на по-известни филателисти-паралии. Измежду тях са: Борис х. Калчов, д-р Костурков, Ешкенази и др. М. Малчев по това време не може да си позволи сумата 100 лв. /за толкова ги е продавал С. Блауцайн – 5, 10, 15, 30 и 50 ст. по 10 лв. и 25 ст. по 50 лв./ за серия “временното таксово издание”. Разби-

ра се, научава за тях, но едва след месец успява да ги види в колекцията на Ешкенази, с когото е в приятелски отношения.

В записките си отбелязва, че отрезите са с хубави печати “РУССЕ” и Ф, изцяло поставени върху марката с еднакво мастило. Нищо повече.

При продажбата С. Блаушайн лансира версията, че на 22 декември марките за доплащане в Русе са се привършили и по нареждане на началника на пощенската станция за целта са били приспособени редовни посредством печат Ф. Т.е. с валидирането на марките всичко е наред. Не съобщава колко екземпляра са подпечатани така, нито колко е продължило това “мероприятие”. Обещава да донесе още, ако му изпаднат.

Твърденията на С. Блаушайн още навремето не са приети за чиста монета. Всеки е знаел, че Русе е четвъртата по големина пощенска станция в страната /след София, Варна и Пловдив/ и като такава има хранилище. Дори и да са се свършили марките за доплащане, то телеграфът е работил и необходимите марки биха пристигнали още на другия ден, а подобни заявки /искания/ са се правили много по-отрано. Освен това на 22 декември е влязла в употреба поредицата “Държавен герб” – стойностите 5 и 30 ст. – нищожна е вероятността само в Русе да не бъдат получени новите марки. Нещо повече – известни са действително пътували материали до гр. Русе /изцяло или недостатъчно франкирани/, които са дооблепени с такси “Малък формат” с дати 10 и 12 февруари 1902 г. като междуременно са използвани и гореспоменатите две стойности от “Държавния герб”. В интерес на истината от 20 декември 1901 г. до 4 януари 1902 г. няма нито едно известно дооблепено писмо в Русе с редовни таксови марки.

Пръв Ешкенази повдига въпроса за регламентацията на т.н. “Русенски такси” и съответната класификация. Вече са се появили и върху пликове, съпроводени с личния печат на А. Рихтер. По-късно Борис х. Калчов /председател на дружеството на софийските филателисти/ прави собствено /неофициално/ разследване, което установява, че не съществува никакво разпореждане /писмено или устно/ от началника на пощенската станция относно подобна инициатива. За подобен “спор” съдът не би могъл да бъде сезиран, защото де факто няма доказани неправомерни действия от страна на пощенски служител, нито щети нанесени на държавата. Всеки може да си подпечати плик с курсиращите в момента редовни пощенски марки в която и да е пощенска станция на страната и след това да реши, че на писмото не е необходимо да се даде ход. Не съществува и забрана, която да попречи някому да си драска каквото и да било върху пощенските марки, стига да не уронва престижа на държавата или променя номинално обявената ѝ стойност, т.е. тази, с която марката е отпечатана и продадена от пощенските станции. Това, че впоследствие някой е заплатил за нея десеторно и повече пъти по-голяма цена /вече КАТО УПОТРЕБЕНА/ е въпрос на договаряне, за което контракуващите страни доброволно са постигнали споразумение. И дума не може да става да се търси отговорност някому, затова че е поставил личния си печат върху частната си собственост /в случая плик или отрез от него/.

Каква е в края на краищата равносметката?

В България до 1940 г. са били известни около стотина непълни поредици /промита или на отрез/ – при повечето стойността 25 ст. е липсвала и около 10-12 плика, от които два с 25 ст. Данните са от записките на М. Малчев /съставителят до ден днешен не е имал щастието да види подобен плик с 25 ст./.

Днес в България са останали само два или най-много три плика /нито един с 25 ст./ и около 20 пълни поредици + отделни стойности. Запазено е и единственото по всяка вероятност каре от 5 ст. – собственост на Васил Караиванов,

който е и притежател на най-голямата известна в света колекция /експонат/ “Русенски такси”, включваща поотделно всички стойности на отрезни, като всяка от тях е с клеймо последователно от 22 до 25 декември включително. Колекцията съдържа и пликове без 25 ст. Всичко останало /от стоте поредици/ е отпътувало на Запад или е на път за там при евентуална оферта за 30% от стойността им по “МИХЕЛ”, а дори и за по-малко.

Какви са тиражите?

През 1910 г. М. Малчев е по работа в Русе за два дни. Между другото търси да закупи и “Русенски такси” от свои познати и приятели филателисти. Един от тях – Яко Майеров /Якоб Джалдети Майер/ му дава срещу обещана размяна два отреза с 10 и 50 ст. и по един промит екземпляр от 5, 15 и 30 ст. Обещава, че до седмица ще го снабди и с един екземпляр от 25 ст. – неупотребявана /неподпечатана с клеймо “РУССЕ – ROUSTCHOUK”, а само с Ф/, но последната като много рядка ще струва най-малко 100 лв.* /той – Я. Д. М., нямал, но познавал филателист, от който би могъл да я купи за тази сума/. На въпроса – защо неупотребявана, а не на отрез или промита, Я. Майеров му доверява под секрет, че само той знае дето 25 ст. са били подпечатани с клеймото “РУССЕ – ROUSTCHOUK” по-късно, а “истинските” са били само с Ф и са известни не повече от 10^{-ина} екземпляра. За да докаже твърденията си Я. Майеров пита М. Малчев дали той или някой друг са виждали плик с 25 ст. Отговорът, разбира се, бил отрицателен.**

Нямайки друга възможност да закупи екземпляр от 25 ст. /и тогава, както и днес 25 ст. е поне няколко пъти по-рядка от останалите и едва ли би се намерил филателист да му я предложи отделно/ след дълги пазарлъци М. Малчев е принуден да даде на Я. Майеров 50 лв. предварително и се съгласява да му изпрати поредица “Сантими” – клеймовани срещу “редкия” екземпляр. Сделката е сключена и след по-малко от месец М. Малчев става собственик на единствената в София 25 ст. неупотребена с оригинална гумировка на лепенка.

В. Караиванов също твърди, че е виждал неупотребени екземпляри от “Русенски такси” с оригинални печати Ф, но нямал задоволително обяснение относно произхода им. Съставителят не е виждал подобни екземпляри. В колекцията на М. Малчев прословутата неупотребена 25 ст. не беше открита. Имаше две пълни поредици “Русенски такси” – едната промита, а другата на отрезни, като всички екземпляри бяха експертизирани от Петко Караиванов. Нямаше и плик.

Какво е накарало М. Малчев да се произнесе толкова категорично, че пликовете на Франц Зее и д-р Стоянов са фалшификати? Записките на последния не дават отговор на въпроса. Ще трябва да го потърсим в някои случки и факти

---

* По това време в България най-скъпата марка е била ^{50 ст.}/_{1 фр.}, и е струвала около 50-60 лв. В чужбина е имало /както и днес/ повече неупотребени литографни препечатки, отколкото клеймовани – б.с.

** В действителност пликове с 25 ст. в България не са известни докато Франц Зее не донесе първия от Виена /някъде около 1930 г./ и д-р Стоянов втория – от Германия две-три години по-късно. През 1935 и 1936 г. М. Малчев вижда поотделно и двата плика ... и ги обявява за фалшификати. До края на живота си той поддържа становището /твърденията на Я. Майеров/, че 25 ст. е подпечатвана по-късно само за услуга на филателисти и трябва да се признава за истинска само като НЕУПОТРЕБЕНА. Години по-късно, вече като един от съставителите на “КООП-КАТАЛОГ”, той определя оценка от 20000 лв. само за неупотребената 25 ст. П. Караиванов и Г. Кусев не оспорват това. /вж. “КООП-КАТАЛОГ” издание 1948 г./ – б.с.

от средата на 30^{-те} години.

Като че ли единственият компетентен човек, който е знаел най-много за “сътворението” на т.н. “Русенски такси” е бил известният русенски филателист д-р Стоянов, притежател на огромна колекция от български пощенски марки, куриози, разновидности, клейма и какво ли още не – като се започне от предмарковия период и се стигне до 30^{-те} години, представени с цели печатни листове от всички редки и ценни спортни поредици и такива от Въздушна поща. Той е и един от малцината, които още на времето правилно се ориентират към колекционирането на действително пътували по пощата материали и им отделят полагащото се почетно място в своите колекции.

В средата на 30^{-те} години М. Малчев и д-р Стоянов са в близки отношения, диктувани от общите им филателни пристрастия. Често са се срещали /при визитите на д-р Стоянов в София/ в дома на Тони Соколов*, където са хапвали, пийвали, играели са на карти и табла и най-вече са си говорили или спорили на филателни теми. Техен приятел и колега-филателист е бил и бащата на съставителя – също чест гостенин на тези сбирки /той е и кум на Тони Соколов/. На една от тях в самото начало на 1936 г. /може би месец или два след като М. Малчев е обявил плика на Франц Зее с 25 ст. за фалшификат/ и в присъствието на всички гореизброени д-р Стоянов показва своя плик с 25 ст. и разбира се, М. Малчев веднага го обявява за фалшификат.

Избухва разгорещен спор между двамата /останалите не се намесват от уважение, а и да не би някой от спорещите да се засегне/, разменят се и поостри думи, но резултатът в резюме е плачевен – десетина въпроси останали без отговор /или поне без задоволителен такъв/ и окончателно разтрогнати отношения между М. Малчев и д-р Стоянов, които до края на живота си дори не се и поздравяват.

Не е възможно тук да се предаде /преразкаже/ подобен спор, още повече че съставителят не е присъствал. Ще бъде направен само опит да се отговори на някои от въпросите повдигнати при спора и ненамерили и до днес своя отговор. Подразбира се, че тези отговори представляват само личното мнение и становище на съставителя и погледнати /през призмата на изминалите десетилетия/ от друга страна, може би не са най-точните, но ЗАСЕГА по-приемливи няма.

Ето и въпросите, които все още се нуждаят от верни отговори:

1. Необходими ли са 6^{-те} известни стойности от т.н. “Русенски такси” или е възможно и с по-малко да се дооблепяват точно всички пощенски материали, за които е предвидена наказателна санкция?

2. Възможно ли е дооблепяване /наказателна санкция/ от 25 ст. за вътрешна кореспонденция или изобщо за какъвто и да е материал, идващ от страната по пощата?

3. Защо екземплярите от т.н. “Русенски такси”, без изключение са залепени върху лицевата страна /там, където е написан адресът/ на всички известни до днес пликосе с тях?

4. Защо всички отрезни са на една и съща по вид и състав хартия и са подпечатани по един и същ начин – централно?

---

* Антон М. Соколов е руски офицер-белогвардеец, останал в България през 20^{-те} години, чиновник в централната софийска пощенска станция, филателист. Най-редките препоръчани пликосе на д-р Стоянов от 30^{-те} години с 12 лв. I^{-ва} и II^{-а} балканиади, 7 и 14 лв. V^{-и} футболен турнир и VIII^{-и} юнашки събор са негово дело, което се вижда от името на подателя – А. Соколов – б.с.

5. Какъв е произходът на неподпечатаните с датно пощенско клеймо /“РУССЕ – ROUSTCHOUK”/ екземпляри с оригинална гумировка, носещи печат ☉ /ако приемем, че съществуват/ и би ли трябвало да се срещат в този си вид при определен регламент, ако приемем, че началникът на пощенската станция е разпоредил устно подобно подпечатване?

6. Как трябва да бъдат класифицирани т.н. “Русенски такси”?

7. Как трябва да бъдат оценявани т.н. “Русенски такси”?

Отговор на въпрос “1” – категорично НЕ. Защо? Пощенските служби в страната са разполагали от 1884 до 1895 г. само с три стойности на марки за доплащане – 5, 25 и 50 ст. и са се справяли с проблема дооблепяване там, където е било необходимо /или поне няма сведения за обратното/. През 1895 г. е пусната нова стойност – 30 ст. /вж. №13 и №14/, която е определена за точна такса /наказателна санкция/ само при положение, че затвореното писмо от страната е получено изцяло необлепено – дооблепяване с една марка от 30 ст. вместо с две – 5 и 25 ст. /за удобство/. През 1896 г. за първи път се появява и 10 ст., която има вече по-широко приложение:

а/ в единична франкатура – при недооблепено отворено писмо от страната, при изцяло необлепено затворено писмо за същото населено място и при недостатъчно облепено отворено писмо от чужбина

б/ в двойно повтаряща се единична франкатура /2x10 ст./ – при облепено само с 5 ст. затворено писмо от страната

Тази стойност /10 ст./ по всяка вероятност е създадена точно за подобни случаи – да не се дооблепяват 2 или 4 марки, когато 1 или 2 съответно биха били достатъчни /за удобство, липса на достатъчно място – вж. затвореното писмо на стр. 18, дооблепено с 4 бр. от №10/.

От гореказаното се вижда, че поне стойностите 5 и 15 ст. от т.н. “Русенски такси” не са необходими, тъй като няма облепяване 2.5 ст. или 7.5 ст. /или поне не е известно/. Както и да е, но всички възможни /известни до днес/ наказателни санкции по онова време биха могли да бъдат приложени чрез дооблепяване само с четири от стойностите на т.н. “Русенски такси” – 10, 25, 30 и 50 ст.

В интерес на истината горните наглед логични умозакljučения не чинят и грош, ако вземем предвид становището на М. Малчев /подкрепено и от съставителя – не е парадокс нито противоречие/, че 5 ст., /а защо не и други стойности/ се е употребявала при бандеролни и колетни пратки, а може би и другаде /вж. стр. 17/. Но тогава къде би могла да се употреби 15 ст. като точна наказателна санкция при дооблепяване?

В колекцията на Д. Загорски има един отрез с 15 и 25 ст. от т.н. “Русенски такси”. Ако приемем, че са от пощенски материал, то наказателната санкция в случая е била 40 ст. за “нещо”, което е било облепено с 20 ст. по-малко от необходимото – или тук 15 ст. се явява като допълваща към 25 ст., за да се получи сбор от 40 ст., защото отделна стойност от 40 ст. липсва в поредицата. Но и това не би могло да се приеме за отговор, защото 10 и 30 ст. правят пак 40 ст. Възможно е и друго обяснение – на отреза е имало и друга стойност – примерно 10 ст. /общият сбор прави 50 ст./, която преди това е била отделена, развалена, унищожена или друго.

Отговор на въпрос “2” – категорично НЕ. Защо? Такова дооблепяване за материали идващи от страната е невъзможно, защото не съществува тарифа 12.5 ст. Такава наказателна санкция е възможна само за идващи от чужбина затворени писма облепени с половината от необходимата тарифа или с повече от нея, но все пак недостатъчно за пълната, т.е. частично нефранкирани. Този въпрос може да бъде разгледан и от друг ъгъл. Например – затворено писмо от

страната е изпратено франкирано само с 3 ст. Каква е наказателната санкция в случая, която би трябвало да се заплати от получателя или с колко ст. би трябвало да бъде дооблепено? Отговорът 25 ст. не е верен не само поради това, че $12 \times 2 = 24$ ст. Минималната тарифа за затворено писмо за същото населено място или за отворено писмо от страната е 5 ст. Това е изобщо минималната тарифа за кореспонденция от страната. Всяко друго облепване с по-малка стойност от 5 ст. е нулево – без значение дали е с 1, 2, 3 или 4 ст. При подобни, наказателната санкция е като за изцяло нефранкирано писмо, т.е., ако е затворено от страната – с 30 ст., ако е затворено за същото населено място или отворено от страната – 10 ст. Доколкото е известно на съставителя, подобно отворено писмо от страната облепено с 1 ст. е имал само д-р Стоянов. Дооблепено е било с 10 ст. такса “Малък формат”. Не са известни затворени писма от страната франкирани с 1, 2, 3 или 4 ст. Този въпрос не е получил юридическо решение още навремето до 1924 г. Разпоредбата от с.г. на главна Дирекция на ПТТ относно прекратяване обслужването на всички пощенски материали, които не са франкирани с необходимата тарифа го обезсмисля и на практика остава без отговор.

Отговор на въпрос “3” – подразбира се, че тук влизат и всички отрезки с т.н. “Русенски такси”, ако приемем, че последните са в действителност изрезки от пощенски пликосе. Верният отговор на този въпрос е от фундаментално значение изобщо за всичко свързано с т.н. “Русенски такси”. Единствено от него зависи и правилното становище относно замисъла, произхода и същността на тези “такси”. Този отговор включва и е неразривно свързан с отговора на въпрос “4”, така че съставителят е длъжен да се съобрази с тази постановка.

В началото на ХХ^и век в България са се използвали поне десетина най-различни по форма и направа пощенски пликосе. Преобладават изработените от гладка бяла хартия, но са разпространени и такива на гланцова, както и на бледо оцветените в сиво, синьо, зелено и кафяво. Почти всички /много повече от 90%/ са стандартно оформени, т.е. четирите краища на листа, от който е направен самият плик, са залепени така, че образуват обратна страна /гръб/, който изглежда приблизително така – ☒, с незначителни различия.

Около 1940 г. в България са известни повече от 400 “брифщюка” с отделни стойности от т.н. “Русенски такси” от еднаква по цвят и състав сивкава амбалажна хартия и нито един на гланцова или друга по-качествена хартия. Всички, без изключение, са на части от “плик”, които не включват места от залепените краища на листа, от който е направен самият плик. Това навежда на мисълта, че всички “отрезки” са от лицевата страна на тези “пликосе”.

Приетите до днес дати, за които се предполага, че са включвали периода на употреба на т.н. “Русенски такси” са само четири – 22, 23, 24 и 25 декември 1901 г. /поне с тези дати са известни всички стойности от поредицата, независимо дали са промити, на отрез или върху плик/. Нека отговорим на въпроса – възможно ли е само в една пощенска станция на страната за четири последователни дни да се получат повече от 400 затворени писма, поставени в еднакви пликосе и всички, пак без изключение, да се нуждаят от дооблепяване, т.е. да не са франкирани? Възможно ли е всички тези дооблепени /“таксови”/ марки да се запазят и то предимно на отрезки? Отговорът е категоричен – НЕ. Дори да приемем, че всеки получател е бил филателист, то отговорът пак ще бъде отрицателен.

Според съставителя, а и според известните /запазени до днес/ действително пътували по пощата пликосе, дооблепени с марки за доплащане, чиито общ брой за 40 години /1884-1923/ е около 200, това е абсолютно невъзможно.

Ако съберем на едно място и поставим един до друг десетина отреза от

т.н. “Русенски такси” и се вгледаме внимателно, не би могло да не ни направи впечатление, че са почти същите като отрезите с 5 ст. “Цар Фердинанд I” издание 1912 г. – тъмносивомаслинена вместо черномаслинена, за чийто произход е казано вече /вж. част I^{Ba} на каталога/. Всички те са ясно и четливо централно подпечатани върху подобна амбалажна хартия, каквато се е използвала на листовите с размери $\approx 600 \times 450$ мм до края на 20^{-те} години във всички пощенски станции на страната. От пръв поглед си личи /просто се набива в очите/ прецизната работа на професионалиста – няма зацапан, неизлязъл или тежък печат – всеки отрез е кабинетщюк. Повече доводи са излишни.

Що се отнася до пликите “дооблепени” с т.н. “Русенски такси”, то съставителят за 50 години е успял да види само три. Един – с единична франкатура 30 ст., втори – също с единична франкатура от 50 ст. и последният – с три екземпляра – 5, 10 и 15 ст. И при трите дооблепени “такси” бяха върху лицевите страни на пликите, където присъстваше и печатът на А. Рихтер. Последният беше поставен вертикално така, че с последните букви /2 или 3/ от името да обхване долния десен край на всяка марка поотделно, т.е. всяка марка – отделен печат. Клеймото “РУССЕ – ROUSTCHOUK” и печатът Ф бяха “автентични” и с еднакво чернокафяво мастило. Всеки от тези пликите беше част от експонат и не можеше да се види обратната му страна или да се направи каквото и да е изследване. Общото между всички се състоеше в това, че и отдалече личаха роднинските им връзки с десетина години по-възрастните им братовчеди – пликите на А. Рихтер със “Сerpентини”-те.

Отговор на въпрос “5” – произходът на неупотребените екземпляри от т.н. “Русенски такси” е абсолютно същия, какъвто е и на подпечатаните /ако печатът Ф върху тях е идентичен с този върху отрезите и пликите/ – частно издание с много ограничен тираж. Ако печатът Ф върху неупотребените екземпляри е подправен, то тогава става дума за обикновени фалшификати. Що се касае до това – би ли трябвало да съществуват или оправдано ли е тяхното съществуване при определен регламент, то отговорът е малко по-сложен. Първо трябва да се има предвид, че в България не съществува практика частни издания да бъдат валидирани /поне не е известна/. Това, че определено частно издание е било подпечатано с оригинални печати и мастило /по време на тяхната употреба – става дума за печатите/ при определени случаи, не може да им придаде стойността на официалното валидиране. При всички случаи, когато дадено издание /било държавно или частно/ не е пускано в продажба и СЪЩЕВРЕМЕННА употреба от пощенските станции, то се приема за невалидирано, независимо от това, че са известни екземпляри от него /повече или по-малко/, подпечатани с оригинални клейма.

Отговор на въпрос “6” – според съставителя т.н. “Русенски такси” представляват частно издание с ограничен тираж. По известни причини, за които ще стане дума по-нататък, те са каталогирани в Михел, Ивер и др. каталози в раздел “Таксови марки” /марки за доплащане/ заедно с останалите такива, което е неправилно. По-правилно е каталогирането им да се извърши в отделен раздел след марките за доплащане. Най-точно би било последното да стане в отделен каталог за частни издания /някои от напредналите във филателно отношение страни издават такива каталози за частните си издания/. Поради липса на такъв в България /за момента той не е и необходим/ съставителят е направил компромис и ги е поставил в специално създаден за тях раздел – “Неофициални издания”. Понятието е с доста широко тълкувание, но тук е употребено само в най-ограничения, т.е. отнася се само за двете частни таксови издания – “Русенски такси” и “Кюприйски такси”.

В този каталог не намират място и др. частни издания, познати на българските филателисти като например: различните марки от т.н. “Земска поща”; т.н. “Македонски” – марки, издавани от Върховния Македоно-Одрински комитет в периода 1905-06 г. и др. ... защото:

1. Никога в България не е имало “Земска поща”, така че не е и съществувала необходимостта от подобни марки.

2. През 1905-06 г. не е известна държавата “Македония”.

3. Разните издания /неназъбени/ с лика на Княз Фердинанд I или надупчени с “ОБРАЗЕЦЪ” и др., защото няма необходимост от такъв вид “ОБРАЗЕЦЪ” – никой не би могъл да обясни кому и за какво е притрябвал /освен търговците/.

4. Многото издания благотворителни, спомагателни и др. “марки”, издавани с повод или без повод по случай събития, начинания или други дейности, защото пощенската администрация и различните ѝ служби не са се нуждаели от тях за изпълнение на обязаностите си, а освен това не са ги и употребявали.

Всички гореизброени, макар и да представляват колекционерски интерес, нямат място в този каталог, който е предназначен за филателисти, съставен е в строго определени граници, които съставителят не смята за необходимо да нарушава, навлизайки в други области.

Една от причините за каталогизирането на т.н. “Русенски такси” в “МИХЕЛ” и “ИВЕР” преди всичко е, нека го наречем – доброто отношение /в сравнение със “СКОТ”, “ГИБЪНС” и др./ към българските пощенски марки /нека не го приемем за снизходително/. Друга по-важна причина е, че те и до днес нямат в състава на водещите си филателни експерти и колективите, списващи тези каталози, изявен специалист или експерт за българските пощенски марки от периода 1879-1945 г., /а и не биха могли да имат, защото и тук в България няма такъв/. В случая само бихме могли да бъдем благодарни за това отношение от страна на първите два /“МИХЕЛ” и “ИВЕР”/, на което българската филателия се радва в момента и да се надяваме, че то ще продължи и за в бъдеще.

Отговор на въпрос “7” – това е най-щекотливият въпрос, който едва ли би намерил точен отговор, независимо дали оценителят ще се съобрази с тук дадените отговори /“1”-“6”/ на предшестващите го въпроси или ще предпочете да “прегледа” оценките в “МИХЕЛ”, “ИВЕР” или др. и съответно да “скалъпи” някаква оценка на някаква “БАЗА”, която при всички известни случаи до сега е представлявала определен процент от оценката в използвания каталог /т.е. “базата”/. Такъв начин /подход/ при оценяването е, меко казано, безотговорен. Това не показва нищо друго, освен че “оценителят” се стреми /и го постига!/ да си направи живота по-лек /разбирай големите обязанности и задължения, които произтичат от тази изключително отговорна дейност/, като не поема абсолютно никаква отговорност при определяне на оценките. На всеки зададен му въпрос – на какво основание е определил дадена оценка, той ви гледа умно /в повечето случаи и снизходително/ и отговаря като първолаче, че това прави 20% /примерно/ от “МИХЕЛ” или друг каталог. Какво по-ярко доказателство за некомпетентност?! Безспорно е, че такъв “оценител” прехвърля своята лична отговорност върху компетентността /признавана от мнозинството български филателисти/ на “МИХЕЛ”, като това същевременно му служи и за оправдание при неизбежно възникналите обвинения от колекционери и др., които не желаят да си затворят очите пред подобна подигравка с някои по-редки издания. И ако “МИХЕЛ”, безспорно, е най-компетентен що се отнася за Германия, то това едва ли е така за България /разбирай пощенските марки на тези страни/. Това най-добре проличава при някои учудващо занижени оценки на световно известни курioзи или много редки издания от класическия период. И точно тук в най-голяма степен е

необходима компетентност на оценителя, за да внесе корекция, която не винаги трябва да бъде възходяща.

Близо половин столетие оценяването в България е подменено с някаква “база”, която в повечето случаи се оказва имагинерна величина. Повсеместното ѝ и безотговорно прилагане, особено за марките от класическия период, нанасят непоправими щети на и без това изтънелия ни марков фонд. При пътувалите материали положението е още по-лошо – над 80% от действително редките и ценни такива отдавна прехвърлиха границата и едва ли някога ще се завърнат. За съжаление, това оценяване продължава пагубния си ход и много трудно ще бъде да се прекрати подобен nihilизъм. Още по-трудно е да се приучи някой, който цял живот е бягал от отговорност, че трябва и е крайно време да я поема винаги, когато обязаностите му го изискват.

“Каталозите” се трупат година след година, будкаджийските ценници се роят, а сериозните филателисти-колекционери и изложители /не става дума за търговците/ се чудят – да вярват или да не вярват на очите си. Представете си – поредица “Серпентини” с клеймо – 60 лв. или №3 – 50 ст. от същата поредица в двойка и то неназъбена помежду – 50 лв.!! Знаят ли тези господа, че навремето /1930 г./ в България е имало САМО 3 /три/ такива двойки? Известно ли им е, че стойността на която и да е от тях надхвърля оценката на поредицата и то с оригинална гумировка без лепенки? Поне от оценката личи, че си нямат и хал-хабер от редкости. А и откъде биха могли да узнаят, когато в техните каталози и будкаджийските ценници не се споменава и дума за това*. Тук нито “МИХЕЛ”, нито “ИВЕР”, нито които и да е друг каталог не би могъл да им помогне и то не поради липса на компетентност, а по простата причина, че пред тях никога не е стояла задачата да представляват СПЕЦИАЛИЗИРАНИ каталози за българските пощенски марки. Оказва се, че е най-лесно да се постави оценка на нещо, което “оценителят” никога не е виждал, нито знае какво представлява /неназъбените помежду двойки са хоризонтални/, а още по-малко му е известно колко бройки са открити. Е, и ако това не е трагедия /разбира се, не за тях самите, а за българската филателия/, здраве му кажи! А един и два ли са подобните случаи?

В случая /въпрос “7”/ става дума за оценката на неофициално издание с ограничен тираж, което е признато не само в България, но и в повечето европейски страни. Трябва да се има предвид, че една от стойностите – 25 ст. е поне с двойно по-малък тираж от останалите. Според лични изследвания на съставителя /разбира се, непълни – не биха и могли да бъдат по-пълни, защото около 90% от т.н. “Русенски такси” отдавна красят колекциите на филателисти извън страната/ и процентното съотношение на екземплярите /сравнени са данните взети от записките на М. Малчев за 1940 г. и тези на съставителя през 90^{-те} години/ понастоящем в страната има десетина пълни поредици плюс 20^{-ина} отделни екземпляра /без 25 ст./

Трябва да се има предвид, че българските колекционери са се стремели да запазят пълни поредици, така че в чужбина % - ното съотношение на 25 ст. към останалите стойности би трябвало да бъде значително по-малко. За останалите стойности не е възможно да се правят каквито и да е предположения, защото от тук не би могло да се следи движението им /т.н. “Русенски такси” много рядко се появяват на международни аукциони/.

---

* В началото на 30^{-те} години една от тези двойки е била собственост на П. Караиванов, друга – на Г. Гешов и третата – на д-р Стоянов. Изключително редки. Предполага се, че не са били повече от 6 /шест/ бр. Днес двете от тях са в неизвестност – по всяка вероятност, извън пределите на България – б.с.

Приложен бе метод /създаден от съставителя/, който е приложим само когато голямата част от тиража е в известност. Случаят с т.н. “Русенски такси” е точно такъв. За съжаление, този метод е неприложим при издания, чийто тираж е голям /над 100000/, но са запазени малко екземпляри /няколко процента/, защото закръгленията и процентното съотношение между отделните стойности при подобни случаи мултиплицират в крайния резултат с много големи разлики, а оттам и оценките. Тук грешката /приета по условие – известни екз. през 1940 г./ е не повече от 5 до 10% за 5, 10, 15, 30 и 50 ст. и по-малко от 20% за 25 ст. За толкова дори “МИХЕЛ” би могъл да сгреша.

1901, 22-25 декември 1901 г; “Русенски такси”; печат “РУССЕ – ROUSTCHOUK” и ☉ с чернокафяво мастило върху №56-61 /1901 г./

Поредицата се състои от шест поредни стойности от изданието “Княз Фердинанд I” 1901 г. с печат ☉ върху тях:

- №1 – 5 ст. /№56/
- №2 – 10 ст. /№57/
- №3 – 15 ст. /№58/
- №4 – 25 ст. /№59/
- №5 – 30 ст. /№60/
- №6 – 50 ст. /№61/

Според изследванията на съставителя и съотношението на известните в България екземпляри от т.н. “Русенски такси” /десетина пълни поредици и около 20 отделни екземпляра без 25 ст./, ако приемем оценката на най-често срещаната – 30 ст. за единица т.е. база, то останалите стойности би трябвало да получат приблизително следните оценки: 5 ст. – 1.2, 10 ст. – 1.6, 15 ст. – 1.5, 25 ст. – 6.0, 50 ст. – 1.6

№	*T _☉	T+☉ _☉	☐T☉ _☉	☒T☉ _☉	☒T☉ _☉
1	–:–	20	30	150	100
2	–:–	25	35	–	100
3	–:–	25	35	–	100
4	–:–	100	150	–	–:–
5	–:–	15	25	–	100
6	–:–	25	35	–	100
1-6		200	300		

Всички колонки в горната таблица се отнасят само за екземпляри с две клейма – ☉ и 30 мм. еднокръгов “РУССЕ – ROUSTCHOUK” с едноредов датен указател от 22 до 25 декември 1901 г.

Изключение прави първата колонка /*T_☉/, която е само за неупотребени екземпляри с оригинална гумировка и с печат само ☉.

В колонка T☉_☉ оценките срещу 5, 10 и 15 ст. са само за смесени франкатури между тези три стойности върху плик. Оценките срещу 30 и 50 ст. са само за единични франкатури. Оценката срещу 25 ст. се отнася за всички пликове, които са с тази стойност, независимо дали е в единична, смесена или двойно повтаряща се франкатура.

Поради големия интерес, който са представлявали т.н. “Русенски такси”, веднага след появяването им са направени и първите опити за фалшифициране. Повечето от тези фалшификати са груби – различават се лесно по цвета на мастилото и чистия отпечатък /без дефект/ на буквата “Т”, който не отговаря на оригиналния гумен печат. През 30^{-те} и 40^{-те} години /според М. Малчев/, а и през

70^{те} и 80^{те} /според съставителя/ са направени много сполучливи подправания върху унищожени п.м. с оригинално клеймо "РУССЕ – ROUSTCHOUK" /от периода/ и добре копиран /с типичния за буквата белег в основата/ метален печат ☉ който се различава от оригиналния с по-плътния и НЕРАЗЛЯТ отпечатък и по еднаквите разстояния между горната част на буквата и окръжността и на основата до същата. При оригиналния отпечатък тези разстояния са различни. Експертизата за всички "Русенски такси" е задължителна.

За любознателните /а и за чуждестранните експерти/ ще бъде дадена голяма част от характеристиката на гумения печат ☉ с добавка от съставителя, че фалшифицирането му е невъзможно /т.е. при всички случаи е откриваемо/ и поради други негови особености.

1. Окръжността около буква "Т" е с диаметър 17 мм

2. Буквата "Т" е с размери:

а/ височина 11.5 мм

б/ дължина на основата 7 мм

в/ дебелина на основата 1 мм

г/ широчина на основния стълб на буквата 3 мм

д/ дължина на най-горната част на буквата 11.5 мм

е/ височина /дължина/ на страничното рамо 8 мм

ж/ разстояние от средата на основата до срещуположната точка на окръжността вертикално под нея 2.5 мм

з/ разстояние от средата на горната хоризонтална част до срещуположната точка на окръжността вертикално над нея 3 мм

Предполагаеми тиражи: №1, №2, №3, №5 и №6 по 200, №4 – 50 бр. /данните са от записките на М. Малчев и съставителят не ги оспорва/.

В горните количества не са включени неупотребените екземпляри с оригинална гумировка, подпечатани само с печат ☉. Предполага се, че последните не са повече от 10^{ина} бр. предимно от 25 ст.

II^{по} неофициално таксово издание
"Кюприйски такси" 1917 г.

В края на 1917 г. без надлежното разрешение на Дирекцията на ПТТ, началникът на пощенската станция в гр. Кюприя /дн. Приморско/ разпорежда поради липса на марки за доплащане да се използват курсиращите в момента редовни като такива за доплащане, пригодявани за целта посредством подпечатване с печат ☉, подобен на "русенския" от 1901 г. Отпечатъкът е с размери: за окръжността – диаметър 18.5 мм, за буквата Т – височина 10 мм, широчина в горната хоризонтална част – 7 мм, дължина на основата – 5 мм. и дебелина на ствола – 1.5 мм. Подпечатването на екземплярите е ставало след дооблепяването им върху недостатъчно или изобщо нефранкираните писма. Първо се е поставял печатът ☉, след което така подпечатаните пощенски марки са били унищожавани с еднокръговия 31 мм печат на пощенската станция – "КЮПРИЯ – KIUPRIA" с едноредов датен указател. И двата печата трябва да бъдат с еднакво – черно на цвят мастило, употребявано по това време в станцията. Използвани са екземпляри от "Изгледи и портрети" изд. 1915 г. и от "I^{во} военно издание" 1917 г.

Според М. Малчев тази практика е продължила "официално" само пет дни – от 26 до 30 декември 1917 г.*

---

* М. Малчев прави собствено неофициално разследване през 1936 г. и установява, че началникът на пощенската станция е уволнен през март 1918 г., но "взима"

Не е известен български каталог, в който т.н. “Кюприйски такси” да са каталогирани. Неправилно е становището, че всички са фалшиви. Ако е така, то “Русенските такси” какви са? Да не би да има разпореждане или разрешение на Дирекцията на ПТТ за тяхното въвеждане и употреба? Защо тогава /при доказана липса на подобно/ не се обявят и те като фалшиви? Въпросите не са риторични. Отговорът е един и същ и за двата случая – нито едните нито другите са официално въведени от компетентните институции /не би и могло да бъде друго/. При т.н. “Кюприйски такси” се сблъскваме с превишаване правата на началника на пощенска станция, в чиито прерогативи не влизат и правомощия за определяне или установяване на начините за употреба не по предназначение на пощенски марки, предопределени за други пощенски нужди /услуги/. Или по-точно – проявена е инициатива, която по същество не е в разрез с интересите на държавата, но не е и в рамките на инструкциите и разпоредбите на Дирекцията на ПТТ или Министерство на финансите. По принцип и двата случая на подпечатване върху пощенски марки с ☉ /и “Русенски такси” и “Кюприйски такси”/ са неправомерни. Как би трябвало да се процедира при подобни случаи, ако в действителност марките за доплащане са се привършили, без да се нарушават разпоредбите на Дирекцията на ПТТ? Достатъчно е било таксата /наказателната санкция/, ако е събрана при доставката на писмо с печат Т /т.е. писмото се е нуждаело от дооблепяване/, да бъде получена срещу съответната пощенска разписка /съществуват няколко вида по онова време, та чак до 50^{-те} години/ както се е практикувало при доставяне на колетни пратки на адресата или извършване на други услуги от пощенските служби в страната.

Независимо от всичко, както “Русенските такси” така и “Кюприйските такси” имат своето място в колекциите на българските филателисти, въпреки нерегламентираното им появяване /неофициално/ и възникналите в резултат на това спекулации – първите безспорно да бъдат надценявани, а вторите – незаслужено подценявани.

1917, 26-30 декември; “Кюприйски такси”; печат “КЮПРИЯ – KIUPRIA” и ☉ с черно мастило върху №107, №108, №110, №113, №116 и №117

Поредицата се състои от шест стойности:

№7 – 10 ст. от “Изгледи и портрети” изд. 1915 г. /№107/

№8 – 15 ст. от същото издание /№108/

№9 – 30 ст. от същото издание /№110/

№10 – 5 ст. от “I^{BO} военно издание” 1917 г. /№113/

№11 – 30 ст. от същото издание /№116/

№12 – 50 ст. от същото издание /№117/

със себе си печата на станцията и през с.г. “произвежда” още около 200 плика с т.н. “Кюприйски такси”, които впоследствие продава изгодно на филателисти. – б.с.

Забележка от съставителя – като се има предвид, че по това време /1918 г./ България е в състояние на война и че на началниците на пощенските служби в цялата страна са вменени и определени военновременни задължения, то това е малко вероятно. По-скоро всички пликосе с т.н. “Кюприйски такси” да са правени наведнъж.

№7

№8

№9

№10

№11

№12

№	Т⊙	Т□	Т⊗	Т⊠
7	5.-	8.-	1.-	60.-
8	5.-	8.-	1.-	60.-
9	5.-	8.-	1.-	60.-
10	5.-	8.-	1.-	60.-
11	5.-	8.-	1.-	60.-
12	5.-	10.-	1.-	60.-
7-12	30.-	50.-	5.-	

Колонка Т⊙ се отнася само за промити екземпляри с два печата – ⊙ с и еднокръговия печат “КЮПРИЯ – KYPPIA” с датен указател от 26 до 30 декември 1917 г. Колонка Т□ – за подобни екземпляри на отрез. Колонка Т⊠ – само за смесени франкатури дооблепени върху плик. Експертизата за всички гореизброени е задължителна.

Всички останали промити екземпляри и отрези се оценяват според колонка Т⊗. Пликовете след 30.XII.1917 г. – по 20 лв. за бр.

Броят на подпечатаните екземпляри между 26 и 30 декември 1917 г. не е известен, но е ограничен.

Голяма част от описанията включени в раздел “Неофициални таксови издания” представляват извадки от записките на М. Малчев под същото наименование. Съставителят си е позволил само да ги посъкрати и със свои думи да предаде това, което е преценил като най-съществено и необходимо за широкия кръг филателисти. Становището му за класификацията на т.н. “Кюприйски такси” не съвпада с това на М. Малчев, който поддържа противното, че последните изобщо не трябва да бъдат каталогирани. Изтъква обстоятелството, че с печата на пощенската станция в Кюприя през 1918 г. са “направени” /подправени и подпечатани/ повече от 200 плика и то не само с горните шест номера /№7-12/, но и с други пощенски марки, курсиращи по онова време.

Съставителят е на друго мнение. Подпечатването на т.н. “Кюприйски такси” /както и самият М. Малчев твърди/ е било в един много кратък период /само 5 дни/. По-правилно е да се приеме пликовете, отрезите и промитите екземпляри само от тези дати за “действително” пътували, а всички останали /с други да-

ти/ като нарочно подпечатани /или за услуга на филателисти/. По този начин и цените им ще бъдат съответно диференцирани. Екземплярите невлизаци в посочените номера /№7-12/ не подлежат на оценка, независимо от съпровождащите ги печати /вж. "Русенски такси"/.

"Кюприйските такси" са де факто представители на своего рода "местно издание", каквито са познати в много други държави и дори най-предубеден теоретик не би могъл да не ги класифицира към частните издания. Последните също представляват определен интерес, въпреки относителната си стойност според филателните канони.

МАРКИ ЗА БЪРЗА ПОЩА
"БЪРЗА ПОЩА" 1939 г.

Специална поредица, предназначена за облепване на кореспонденция и др. пощенски пратки, за които подателят е поискал услугата "Бърза поща" /EXPRES/ – доставка до адресата по най-бързия начин. Според задълженията, поети от пощенските станции, това би трябвало да стане до 2 часа след получаването на пощенската пратка в означената от подателя станция. М. Малчев твърди, че отделения за "Бърза поща", снабдени с велосипеди и мотоциклети е имало само в София /постоянно действащо от м. август 1939/ и Пловдив /временно действащо през 1941 г./ . В останалите градове на страната тази услуга не е била изпълнявана.

Клишетата са изработени по проекти на художниците Д. Узунов и Г. Апостолов. Отпечатването е извършено в Държавната печатница, София по метода на дълбокия меден печат на бяла гланцирана хартия с дебелина 0.065 мм. Гумировката е светла, добре разстлана и с гланц. Назъбването е с добре изчистени отвори. Размерите на рамката са 23x30 мм за 5, 7 и 20 лв. и 30x23 мм за 6 и 8 лв. Качеството е добро.

1939, 6 юли; "Бърза поща"; ДМП в ДП София; ⊗ Д. Узунов /№1, №5/ ⊗ Г. Апостолов /№2, №3, №4/; наз. гр. 13; 200/2x100-10x10/

Поредицата се състои от пет стойности:

№1 – 5 лв. /пощенски раздавач на велосипед изпълнява услугата/ черно-виолетовоултрамарин /16x21/

№2 – 6 лв. /пощенски автомобил/ ярко сиена /21x16/

№3 – 7 лв. /пощенски раздавач на мотоциклет изпълнява услугата/ ярко кафява /16x21/

№4 – 8 лв. /вж. №2/ червенооранжева /21x16/

№5 – 20 лв. /вж. №1/ карминенорозова /16x21/

№	**	⊙	(*)=⊙	⊞**	БП⊞⊙
1	1.–	0.40	0.10	5.–	25.–
2	0.30	0.50	0.07	1.35	35.–

3	0.70	0.70	0.15	3.20	50.–
4	0.40	1.40	0.08	1.80	100.–
5	0.60	3.–	0.12	2.70	–:–
1-5	3.–	6.–	0.50	14.–	

Оценките в колонка БП⊗Ⓞ се отнасят само за пътували по пощата материали, носещи на обратната си страна печат “БЪРЗА ПОЩА” с четлив датен указател от пощенската станция в София. Действително изпълнената услуга се отчита с разликата в часовите указатели на клеймата.

Поредицата е била в употреба до края на 1944 г. предимно като такава с общо предназначение.

Тиражи: №1-3 по 300000, №4 – 150000, №5 – 100000 екземпляра.

Историята на “Бърза поща” от и в България все още не е изследвана. Липсват публикации, от които да е видно /с нагледен действително пътувал по пощата материал с изпълнена заявена услуга “Бърза поща” – “EXPRES”/ от кога тази услуга е въведена в България, каква е тарифата и др. във връзка с нея. По всяка вероятност, поръчката за чужбина е била изпълнявана още с първите въздушни линии извън страната /т.е. 1928 г./ В колекцията на Д. Загорски има плик ВП с печат “EXPRES” от м. юни 1929 г. Съставителят не е изследвал материала /не е виждал обратната страна на писмото/, но разполага с подобни пликове от 1931-32 г. със същия печат “EXPRES” и при тях услугата действително е изпълнена в определения срок – 2 часа. Тарифата за нея /според запазените пликове/ е 20 лв. – сравнително голяма за времето такса. По всяка вероятност, тази услуга за чужбина се е изпълнявала само по въздушен път, но най-интересното е това, че и сега – 50 години след въвеждането ѝ, пощенските станции в България не са в състояние да я изпълняват коректно, както и повечето от останалите си задължения. Парадоксално, но ФАКТ и то неоспорим.

КОЛЕТНИ МАРКИ “КОЛЕТНИ ПРАТКИ I” 1941 г.

Специална поредица, предназначена за облепване на колетните декларации, пусната в употреба на 1 юли 1941 г.

Клишетата са изработени по проекти на художника Н. Бисеров. Отпечатването е извършено в Държавната печатница, София по метода на дълбокия меден печат на бяла гланцирана хартия с дебелина 0.060-0.065 мм. Гумировката е бистра, фино разстлана и с повече гланц. Назъбването е с добре изчистени отвори. Размерите на рамката при вертикално по-високите екземпляри са 23.50x29.00 мм и 29.00x23.50 при всички останали. Качеството е много добро.

1941, 1 юли; “Колетни пратки I”; ДМП в ДП София; ⊗ Н. Бисеров; наз. гр.: 12¹/₂:13¹/₄ /№1, №5 и №7/ и 13¹/₄:12¹/₂ – всички останали; 100/10x10/

№1

№2

№3

№4

№5

№6

№7

№8

№9

№10

№11

№12

Поредицата се състои от дванадесет стойности:

№1 – 1 лв. /приемане на колетни пратки в пощенска станция/ сивозелено-черна /16x21/

№2 – 2 лв. /товарене на колетни пратки в пощенски вагон/ тъмнорозова /21x16/

№3 – 3 лв. /пощенски автомобил/ тъмномаслиненокафява /21x16/

№4 – 4 лв. /мотоциклет за колетни пратки/ оранжевочервена /21x16/

№5 – 5 лв. /вж. №1/ тъмновиолетовосиня /16x21/

№6 – 6 лв. /вж. №4/ пурпурна /21x16/

№7 – 7 лв. /вж. №1/ тъмносиня /16x21/

№8 – 8 лв. /вж. №3/ синьозелена /21x16/

№9 – 9 лв. /вж. №2/ сепия /21x16/

№10 – 10 лв. /вж. 4/ оранжева /21x16/

№11 – 20 лв. /вж. №3/ ярко синьовиолетова /21x16/

№12 – 30 лв. /вж. №2/ черна /21x16/

От №6 и от №7 са известни неназъбени от една страна екземпляри.

№	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	колетна декларация	
					ед. фр.	см. фр.
1	0.10	0.05	0.01	0.41	–	10
2	0.12	0.05	0.01	0.50	–	10
3	0.12	0.06	0.01	0.50	–	10
4	0.10	0.05	0.01	0.41	–	10
5	0.15	0.06	0.01	0.70	20	10
6	0.10	0.05	0.01	0.41	20	10
7	0.12	0.06	0.01	0.50	20	10
8	0.10	0.12	0.01	0.41	20	10
9	0.10	0.15	0.01	0.41	20	10
10	0.12	0.15	0.01	0.50	25	10
11	0.60	0.50	0.20	3.–	35	15
12	0.30	0.90	0.10	1.30	50	20

□№6 – неназъбена отдясно ** – 60

□№7 – неназъбена отдясно ** – 60

Колетните декларации със смесена франкатура /“Колетни пратки I” с “Колетни пратки II”/ са със 100% увеличение спрямо колонка “см. фр.” от горната таблица. Всяка колетна декларация облепена с повече от 50 лв. колетни марки е с оценка 50 лв. Смесените I и II – 100 лв.

Поредицата е била в употреба до м. септември 1947 г. Всички стойности са употребявани и като редовни марки за вътрешна кореспонденция. Стойността им върху плик е много относителна.

Тиражи: 1 – 4000000, №2-6 по 300000, 17 – 500000, №8-10 по 500000, 11-12 по 300000 екземпляра.

“КОЛЕТНИ ПРАТКИ II” 1942 г.

На 7 януари 1942 г. е пусната в употреба втора поредица “Колетни пратки”, състояща се от осем стойности /без 1, 2, 3 и 4 лв./ с еднакъв сюжет, формат и назъбване като изданието от 1941 г., но с променени цветове. Отпечатването е извършено в Държавната печатница, София на обикновена /негланцирана/ добре пресована бяла хартия с дебелина около 0.065 мм. Гумировката е бледокремава до светла, добре наслоена и с по-малко гланц в сравнение с изданието от 1941 г. Назъбването е с добре изчистени отвори. Качеството е много добро.

1942, 7 януари; “Колетни пратки II”: ДМП в ДП София; ⊗ Н. Бисеров; наз. гр.: 12½:13¼ /№13 и №15/ и 13¼:12½ – останалите; 100/10x10/

№13

№14

№15

№16

№17

№18

№19

№20

Поредицата се състои от осем стойности:

№13 – 5 лв. /вж. №1/ зеленочерна

№14 – 6 лв. /вж. №4/ светлочервенокафява

№15 – 7 лв. /вж. №1/ чернокафява

№16 – 8 лв. /вж. №3/ черномаслинозелена

№17 – 9 лв. /вж. №2/ маслиночерна

№18 – 10 лв. /вж. №4/ светлочервенооранжева

№19 – 20 лв. /вж. №3/ сивосиньовиолетова

№20 – 30 лв. /вж. №2/ сивочерна

№	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	колетна декларация	
					ед. фр.	см. фр.
13	0.20	0.10	0.02	0.85	25	15
14	0.20	0.10	0.02	0.85	25	15
15	0.20	0.10	0.02	0.85	25	15
16	0.20	0.10	0.02	0.85	25	15
17	0.20	0.15	0.03	0.85	30	15
18	0.20	0.15	0.03	0.85	30	15
19	0.50	0.40	0.10	2.40	40	20
20	0.30	1.10	0.06	1.40	50	25

Поредицата е била в употреба до м. септември 1947 г. като отделните екземпляри са се използвали и за вътрешна кореспонденция.

Тиражи: №12-20 по 300000 екземпляра.

“КОЛЕТНИ ПРАТКИ С ГЕРБ” 1944-45. г.

От края на декември 1944 до края на м. февруари 1945 г. се пускат в употреба различните стойности от нова поредица “Колетни пратки” със сюжет държавния герб. Точните дати не са известни.

Изработването на клишетата и отпечатването на марките е извършено в Държавната печатница, София по типографен способ. По това време последната работи с малка част от капацитета си, поради все още непълното възстановяване, наложено вследствие разрушенията и пълното ѝ изгаряне причинено от англо-американските бомбардировки през с.г. Голяма част от поръчките /вестници, списания, литература и др. – в това число и пощенските марки/ се изпълняват в непригодни за целта условия от частни печатници – контролът и качеството са принизени.

Едни и същи стойности са отпечатвани по различно време, на различна по състав и качество хартия. Дебелината на последната е в граници от 0.060 до 0.080 мм. – по-лошо или по-добре пресована. Цветът ѝ е от бял до бледокремав и сивобял. Гумировката също е различна – от бледожълта, кремава, до светла или бяла. Наслояването ѝ при различните видове хартии е неравномерно, което в повечето случаи се дължи на обстоятелството, че много от лошопресованите листове са с голяма разлика в дебелината. В един и същ лист се измерват дебелини от 0.060 до 0.070 или от 0.070 до 0.080 мм. Повечето от цветовете са матирани. В много случаи тези на една и съща стойност, отпечатана по различно време, са силно нюансирани, дори различни. Попиването им в различно пресованата хартия е повече или по-малко, което прави рамката и сюжетът да изглеждат с неправилна форма и очертания. Изобщо качеството значително отстъпва на това от предишните издания.

1944, декември – 1945, февруари; “Колетни пратки с герб”; ТП в ДП София; неназъбени 100/10x10/

№21

№22

№23

№24

№25

Поредицата се състои от девет стойности:

№21 – 1 лв. червена

№22 – 3 лв. тъмносиньозелена

№23 – 5 лв. черносиньозелена, тъмносивозелена

№24 – 7 лв. бледовиолетова

№25 – 10 лв. индиговосиня, черносиня

№26 – 20 лв. тъмножълтокафява, шоколадовокафява

№27 – 30 лв. бледовиолетова, тъмнокафявокарминена

№28 – 50 лв. червенооранжева

№29 – 100 лв. синя, тъмносиня, черносиня

Известна е стойността 200 лв. виолетова, отпечатана на негумирана бледокремава хартия с дебелина около 0.070 мм. Не може да се определи с точност произхода ѝ – дали е стойност, отпечатана като редовна /т.е. колетна/ в очакване на инфлационен бум със съответно изменение на основните тарифи, но непускана в употреба или е опитен екземпляр на замислена, но впоследствие неodobrena /отпаднала/ такава. Поради ограничения ѝ тираж /неизвестен – листът се появява около 20 г. след валидирането на поредицата/ би могла да се предположи втората възможност за по-вероятна.

От повечето стойности са известни екземпляри с негативен отпечатък от сюжета върху обратната страна на марката. Оценката на последните е по 2 лв. + съответната оценка в таблицата.

От №23 – 5 лв. са известни екземпляри, в които липсват двете малки бели хоризонтални чертички /щрихи/ под герба вляво над буква "л" от надписа "лева". Тази разновидност се повтаря в малка част от листовите на тиража и е най-рядко срещащата се.

От №24 – 7 лв. са известни екземпляри, в които буква "Б" от надписа "БЪЛГАРИЯ" е счупена – чете се "ЕЪЛГАРИЯ". Срещат се в част от тиража.

От №28 – 50 лв. са известни екземпляри, в които буква "А" от надписа "БЪЛГАРИЯ" е с липсваща хоризонтална чертичка. Надписът се чете "БЪЛГЛРИЯ" – повтаря се във всеки лист от тиража.

От №29 – 100 лв. са известни екземпляри, в които вдясно от буква "к" от надписа "колетни" има ┘-образно петно с размери 2.5x1.5 мм върху защрихованата част вляво от герба – резултат от счупено клише. Повтаря се на едно и също място в малка част от тиража.

От същата стойност са известни екземпляри, в които буква "А" в надписа "БЪЛГАРИЯ" има малък бял кръг в най-горната си част – "А", които е с диаметър ≈ 1 мм. Повтаря се в малка част от тиража. Във всички известни екземпляри от тази разновидност се забелязват следните три особености: цветна точка в лявата страна на буква "к" от надписа "колетни" – "к", цветна точка вдясно долу след буква "п" от надписа "пратки" – "п." и цветна точка в неоцветения кръг на буква "р" от същия надпис – "р".

Други, неповтарящи се на строго определени места в печатния лист раз-

новидности не са описани, поради липса на задълбочени изследвания, ако изключим тези на съставителя. Засега оценките на всички неописани тук остават еднакви с тези в таблицата.

От №28 – 50 лв. са известни екземпляри с цвят черен вместо червенооранжев. По всяка вероятност, това е неодобрена проба за цвят. Възможно е листът да е поставен погрешно в партидата при стойностите с редовен /одобрен/ цвят, които след пускането им в употреба се превръщат в изключително редки куриози. Неприемливо е предположението, че се касае за лист със сбъркан цвят /примерно както е случаят с 5 ст. “Голям лъв” розова вместо зелена/ поради простата причина, че в поредицата при никоя стойност няма употребено черно мастило.

Така отпечатаният с черно мастило лист попада в пощенската станция на село Петревене, където е употребен по предназначение – за облепване на колетни декларации. Засега са известни по-малко от 50 екземпляра от този куриоз, от които две тройки и пет или шест двойки. Не са открити неклеимовани екземпляри.

№	**	⊙	*=⊗	⊞**	колетна декларация	
					ед. фр.	см. фр.
21	0.10	0.05	0.01	0.42	–	10
22	0.12	0.06	0.01	0.50	–	10
23	0.12	0.06	0.01	0.50	–	10
24	0.15	0.07	0.02	0.75	20	10
25	0.15	0.07	0.02	0.65	20	10
26	0.20	0.10	0.03	0.90	20	10
27	0.20	0.10	0.03	0.90	25	10
28	0.40	0.10	0.03	1.80	35	15
29	0.60	0.60	0.25	2.70	50	20
21-29	2.–	1.20	0.40	9.–		

- №23P – без две чертички под герба ** – 30, ⊙ – 20
  - №24P – “ЕЪЛГАРИЯ” вместо “БЪЛГАРИЯ” ** – 10, ⊙ – 10
  - №28P – “БЪЛГЛРИЯ” вместо “БЪЛГАРИЯ” ** – 8, ⊙ – 5
  - №29P₁ – цветно петно вляво от герба ** – 25, ⊙ – 20
  - №29P₂ – бял кръг над буква “А” в “БЪЛГАРИЯ” ** – 25, ⊙ – 20
  - №28_{о.е.} – черна вместо червенооранжева ⊙ ПЕТРЕВЕНЕ ⊞ – 300, ⊞ – 700, ⊞ – 1200
  - №1/№30/о.е. – 200 лв. виолетова (*) – 40, ⊞ – 100 /100 екз./
- Тиражът на отделните стойности е неизвестен.
Поредицата е била в употреба до м. септември 1947 г.

№23P

№28o.e.

№29P₂

№29P₁

СЛУЖЕБНИ МАРКИ
ТЕЛЕГРАФНИ МАРКИ
“РСР” 1905-18 г.

Историята /по-скоро митът/ на “РСР” е все още бяло петно както много други в нашата филателия поради липса на автентични документи относно разпореждане за въвеждане, тарифа и съответното за отпадане на тази дейност. Съставителят не е достатъчно компетентен по въпроса и затова тук* “РСР” ще бъдат разгледани според вижданията на М. Малчев в съкращение от записките му. Там се твърди, че според действащия на времето правилник за телеграфната служба, станцията получила телеграмата трябва да изпрати служебно известие до станцията-изпращач за потвърждение на доставянето. Тези служебни пощенски известия, поставяни в заплатени затворени писма с препоръка обр. №161, са се облепвали според тарифата от март 1903 г. – 10 ст. за всеки 15 грама и 15 ст. за препоръка, като върху марката /или марките/ задължително се е поставял печат “РСР” /потвърждение приемането от пощата – от фр. Pour certificat postal, буквално – вместо пощенско удостоверение/ и кръговото датно клеймо на пощенската станция. Пак там се изказва предположението, че обр. №161 освен ролята на обратна разписка са имали и друго предназначение – в част от тях са били поставяни /връщани или допълнително прибавяни/ документи за подпис, съгласуване или нуждаещи се от дообработка и др. Така се обяснява и наличието на такива писма облепени с 50 или 75 ст., а не само с 25 ст.

Тази практика е продължила /според М. Малчев/ от средата на 1905 до края на 1918 г. като с “РСР” са били подпечатвани следните стойности: 25 и 50 ст. от “Княз Фердинанд I” 1901-10 г., ²⁵/₃₀ ст. от “Втори препечатки върху “Княз Фердинанд I” 1909 г., 25 ст. от “Изгледи и портрети I” 1911 г. и 25 ст. от “I^{BO} военно издание” 1917 г. Както се вижда от горното – никъде не се споменава за 25 ст. от “Изгледи и портрети II” 1915 г. Последната изобщо не е каталогизирана до 40^{те} години, когато се появява за пръв път по неизяснени и до днес причини. Още през 30^{те} години се споменава за фалшификати /“РСР”/ с тази стойност, подпечатани със Софийски клейма, а през 1944 г. самият председател на Съюза на софийските филателистически дружества – Г. Гешов, на специално организирана сбирка, разобличава фалшификатите /“РСР” върху 25 ст. от “Изгледи и портрети II”/ в присъствието на П. Караиванов, М. Малчев, Д. Гошев, проф. Т. Въжаров и др. известни филателисти. Присъства и криминалният съдебен експерт д-р Делчо Димитров, който заедно с П. Караиванов след щателна експертиза на донесените от Г. Гешов 6 бр. /4 отреза и 2 промити/ екземпляри от гореспоменатата стойност се съгласяват с неговите заключения и по общо решение унищожават фалшификатите, за които Г. Гешов е платил на подставено лице /не се споменава името/ сумата 12000 лв. Единодушно се взема решение тази стойност да

---

* В продължение на много години съставителят е търсил автентични документи, осветляващи поне малко от малко този въпрос, но не е успял да открие такива. Ако за някои е все пак от значение /или дори обикновено любопитство/ личното му становище – то е, че “РСР” изобщо не би трябвало да се каталогизират, докато подобни документи /ако въобще съществуват/ не станат обществено достояние. При всякакъв друг случай – без тяхното наличие, биха могли да се “произведат” “РСР” /или подобни/ примерно до 1940 г., /а защо не и след това/, позовавайки се на традицията. Възниква въпрос – защо тогава са каталогизирани и то точно тук? Съставителят уважава прекалено много традициите /не само “филателните”, а изобщо българските/ и това не му позволява да отрече ей така нещо, прието поколения преди него, без да има документално доказателство за противното. Такова пълно отрицание в подобни случаи би било само признак на некомпетентност – не би могло да замести отсъствието на необходимия документ /или доказателство/, а още по-малко – да изясни спорни въпроси. Подобно деяние би било равносилно на “филателно убийство” – б.с.

не бъде каталогизирана, /което е видно от “КООП-КАТАЛОГ”/ не заради откритите фалшификати, а поради липсата на обр. 161 с истински печат “РСР” върху подобни екземпляри.

М. Малчев има в колекцията си такъв фалшификат и също го унищожава, запалвайки цигарата си с него.

Тази сбирка поставя началото на осъществяването на една отдавна лелеяна мечта на българските филателисти – създаване на Съюзен експертен институт. Три години по-късно с окръжно МЗ от 28 юни 1947 г. този институт е вече реалност. За председател единодушно е избран най-известният и пръв български филателен експерт Петко В. Караиванов, подпредседател – д-р Делчо Димитров и пръв съветник М. Малчев. В групата на съветниците /осем души/ личат имената на Петър Апостолов, проф. Т. Въжаров, В. Караиванов и др. известни филателисти и добри познавачи на българските пощенски марки.

Съставителят не би могъл да се сравнява по компетентност с който и да е от гореспоменатите личности и затова се надява, че не е извършил филателно убийство като не е каталогизирал въпросната марка. В интерес на истината, последният е виждал през живота си само два екземпляра от нея и при направената експертиза и двата се оказаха с подправени отпечатъци “РСР”, което все пак не изключва възможността да съществуват и автентични с оригинални отпечатъци върху обр. 161.

От записките на М. Малчев, а и от оценките в “КООП-КАТАЛОГ” и други каталози се вижда, че навремето всички “РСР” са били каталогизирани и оценени като еднакво редки. На всички /без изключение/ е поставена цена по 8000 лв. за брой. Цени за пликове /обр. 161/ не са посочени.

1905, август? – 1918 г; Печат “РСР” върху №59, №61, №74, №88 и №115

Поредицата се състои от 5 /пет/ стойности с отпечатък “РСР”:

№1 – 25 ст. “Княз Фердинанд I” 1901-10 г. /№59/

№2 – 50 ст. от същото издание /№61/

№3 – ²⁵/₃₀ ст. “Втори препечатки върху “Княз Фердинанд I” /№74/

№4 – 25 ст. от “Изгледи и портрети I” 1911 г. /№88/

№5 – 25 ст. от “I^{BO} военно издание” 1917 г. /№115/

№	РСР⊙	РСР⊠	РСР⊞
1	50.–	100.–	250.–
2	60.–	120.–	300.–
3	50.–	100.–	250.–
4	40.–	80.–	200.–
5	100.–	200.–	–:–

РСР

Оценките в първата колонка се отнасят само за промити екземпляри с отпечатък “РСР” и кръгово датно клеймо. Във втората колонка – за такива на отрез

с четливо датно клеймо от пощенските станции в София или Русе. В третата – за действително пътували по пощата затворени писма или обр. 161 от тези две станции.

В колекцията на Д. Загорски има едно писмо обр. 161 с “PCP” и пощенски клейма от Варна /единствено според него/. Съставителят е виждал само копие от последното и не би могъл да се произнесе относно автентичността му. Изобщо съществуват много и основателни съмнения – как е възможно само две или три пощенски станции в страната да изпращат до станцията-получател “PCP”. Ами останалите? Да не би за тях да не е в сила “инструкцията”, /ако има такава/ и въобще официални ли са “PCP” или са примерно като “Русенските такси”? Съществуват още много въпроси – начина на франкиране, неясноти относно тарифата за чужбина, отсъствието на препоръка върху някои обр. 161 и др., на които съставителят не е в състояние да отговори /просто не е съвременник на тази практика, а познанията му относно нея, придобити в по-късен период явно не са достатъчни/. Чуждестранните каталози отдавна изхвърлиха от страниците си “PCP”, обявявайки ги за неофициални. Може би и ние трябва да постъпим по този начин.

Най-много са разпространените фалшиви препечатки върху №5 /№115/. Известни са дори и такива върху екземпляри с оригинална гумировка и отсъствие на каквото и да е пощенско клеймо /датно/.

За интересуващите се съставителят се е опитал да даде точните размери на отпечатъка “PCP”.

В колекцията на М. Малчев бяха открити 19 бр. п.м. /14 бр. промити и 5 бр. на отрезки/ с отпечатък “PCP”. От №1/№59/ – 4 бр., от №2/№61/ – 3 бр., от №3/№74/ – 4 бр., от №4/№88/ – 7 бр. и от №5/№115/ – само 1 бр. Върху седем от тях клеймата бяха от гр. София, върху пет – от гр. Русе, един от гр. Плевен и останалите /6 бр./ – нечетливи. При последните трудно се забелязваха отделни букви. Разчетени бяха само букви “Д”, “Л” и “Ъ” в три отделни екз., но те биха могли да бъдат от много градове. Горното недвусмислено навежда на предположението, че подпечатването /ако изобщо е имало такава/ с “PCP” се е извършвало не само в София и Русе, а най-малко в още 3-4 града. Изобщо – “тъмна Индия” ... или по-точно /съставителят е категоричен/ – днес никои не би могъл да установи с точност от колко различни градове са известни “PCP” дори да успее да събере всички известни екземпляри с този печат на едно място. Да се надяваме, че и на набедените вече им е светнало.

Размери на отпечатъците /защото печатите в различните градове не биха могли да бъдат напълно еднакви/ “PCP” върху известните на съставителя около 30 екз., които последният лично е експертизирал и пази увеличени ксерокопия – 400%, от всеки поотделно.

1. Дължина /линейна/ от 12.50 до 13.00 мм в зависимост от омастиляването и начина на подпечатване.

2. Височина на буквите – 6.25 до 6.50 мм, но не повече.

3. Издадени части на буквите “P” /две в основата и една горе вляво/ – не повече от 1 – 1.25 мм.

4. Дължина на основата при същите букви – 3.25 до 3.50 мм.

Известната вертикална чертичка в горната част на буквата “С” при отпечатъците, подпечатани с русенския печат, излиза малко над най-високата ѝ точка, докато при останалите е на едно ниво с тази точка.

Съставителят предполага, че са били изготвени най-малко 5 или 6 еднакви /т.е. ПОЧТИ еднакви/ печата “PCP” – за всеки град по един. Не би било възможно с един и същ печат да са извършвани подпечатванията в различните гра-

дове. Оттам и малките различия в размерите, които правят експертизата изключително трудна /да не кажем невъзможна/. Днес не би се намерил експерт, който би сложил подписа си под експертиза на "РСР", независимо дали отпечатъка е от София, Русе или примерно ... Каспичан. Последното е може би основната причина "РСР" да останат завинаги съмнителни във всяко едно отношение.

Обърнати отпечатъци не са известни. Според М. Малчев до 1940 г. са били известни общо не повече от 200 оригинални "РСР". Съставителят не споделя това становище, но е съгласен с констатациите на Г. Ноков и д-р Стоянов, че последните са поне два пъти по-рядко срещащи се от т.н. "Русенски такси". Що се касае до №5 /№115 – "Соничка глава"/, то тя е най-рядката от тях – значително по-рядка от 25 ст. от "Русенски такси" /става дума за оригинален отпечатък "РСР" върху №5/.

"ОБЩИНСКА ПОЩА" 1942 г.

Специална поредица от стотинкови и левови стойности, пуснати в употреба на 1 юни 1942 г. Предназначени са за облепване на общинската кореспонденция – писма, документи, известия и др. От м. март 1944 г. се употребяват и като редовни пощенски марки с общо предназначение само за кореспонденция в страната.

Изработването на клишетата и отпечатването на марките е извършено в Държавната печатница, София по типографен способ на бяла, гланцирана хартия с дебелина 0.060-0.065 мм. Гумировката е светла, фино разстлана и с гланц. Назъбването е с добре изчистени отвори. Всички стойности са с еднакъв сюжет – държавния герб, като размерите на рамката при стотинковите е 15.25x20.80, а при левовите 18.80x 23.50 мм. Качеството е много добро.

1942, 1 юни; "Общинска поща"; ТП в ДП София; наз. гр. 13; №6-№8 /11x15/, №9-№13 /13x16/; 200/2x100-10x10/

Поредицата се състои от осем стойности:

- №6 – 10 ст. жълтеникавозелена
- №7 – 30 ст. керемиденочервена
- №8 – 50 ст. светлооранжевокафява
- №9 – 1 лв. яркосиня
- №10 – 2 лв. тъмнозелена
- №11 – 3 лв. светловиолетова
- №12 – 4 лв. карминенолилава
- №13 – 5 лв. карминеночервена

Колонка "ОП ✉ документ" се отнася за екземпляри от поредицата върху общински документи и кореспонденция, подпечатани САМО с клеймата на общинските служби. Смесените франкатури с "Общинска поща" 1944 г. са изключително редки. Цена –:– лв. Пътувалите материали, подпечатани с редовните пощенски клейма са с относителна стойност.

№	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	ОП ✉ документ	
					ед. фр.	см. фр.
6	0.05	0.08	0.01	0.21	20.–	10.–
7	0.05	0.07	0.01	0.21	15.–	10.–
8	0.05	0.06	0.01	0.21	10.–	10.–
9	0.07	0.03	0.01	0.30	5.–	5.–
10	0.08	0.02	0.01	0.34	5.–	5.–
11	0.20	0.05	0.01	0.83	5.–	10.–
12	0.15	0.08	0.02	0.65	10.–	15.–
13	0.15	0.12	0.02	0.65	15.–	20.–
6-13	0.80	0.50	0.10	3.40		

Тиражи /в милиони/: №6-10 по 10, №11 – 2, №12 – 5, №13 – 1.

“ОБЩИНСКА ПОЩА” 1944 г.

В началото на 1944 г. са пуснати в употреба стойности от 1 и 2 лв. /вж. №9 и №10/ със същия сюжет, но с променени цветове.

Отпечатването е извършено в Държавната печатница, София по типографен способ на обикновена бяла хартия с дебелина 0.070 мм. Гумировката е кремава и по-дебело наслоена от тази при изданието от 1942 г. Назъбването е с лошо изчистени отвори. Качеството е значително занижено. Използването им от общинските служби е ограничено в рамките на 30-40 дни, след което са употребявани като марки с общо предназначение вътре в страната до края на 1945 г.

1944; “Общинска поща”; наз. лин. 10¼:11½; 200/2x100-10x10/

№14

№15

№14 – 1 лв. /вж. №9/ синя /по-тъмна от№9/

№15 – 2 лв. /вж. №10/ цинобър

Оценките в таблицата са само за екземпляри от изд. 1944 г.

№	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	ОП ✉ документ	
					ед. фр.	см. фр.
14	0.15	0.50	0.10	2.50	20.–	30.–
15	0.15	0.50	0.10	2.50	20.–	30.–
14-15	0.30	1.–	0.20	5.–		

Смесените франкатури с изданието от 1942 г. са изключително редки – известни са от много малък период – 20 януари до края на февруари 1944 г. Пътувалите материали, подпечатани с редовните пощенски клейма се оценяват значително по-ниско – до 1-2 лв. за бр.

Тиражът на №14 и №15 е неизвестен. М. Малчев изказва предположението, че последният е няколкократно по-малък от този на предното издание и не надхвърля 100 до 200 хиляди екземпляра за всяка стойност поотделно. Голямата част от този тираж е изгоряла при разрушаването и опожаряването на Държавната печатница през с.г. №14 и №15 са пуснати само в някои от по-големите градове в страната.

ИЗВЪНРЕДНИ ПРАЗНИЧНИ МАРКИ
“ФОНД САНАТОРИУМ” 1925-29 г.

През м. август 1925 г. със закон се учредява фонд “Санаториум и почивни станции за п. т. т. служители”. За набиране средства в новосъздадения фонд законът предвижда да се облепват допълнително писмата за вътрешна кореспонденция, телеграмите, записите и др. подадени между 21 и 06 ч. със специални марки “Фонд санаториум”. Това се отнася за празничните и неделни дни както и за всички пощенски пратки “До поискване” – “POSTE RESTANTE”. От горното недвусмислено проличава благотворителната същност на марките. Последните са без надпис “БЪЛГАРИЯ”.

През м. септември с.г. Гл. Дирекция на ПТТ пуска първите три марки със стойности 1, 2 и 5 лв. Отпечатването на тези три стойности, но вече с променени цветове продължава до средата на 1929 г. Тук всички издания на “Фонд санаториум” от 1925 до 1929 г. са обединени в една поредица, което е неправилно, но по-лесно възприемливо.

Клишетата са изработени по проекти на художника Г. Николов. Отпечатването е извършено в Държавната печатница, София по литографен способ. За №1 и №5 е използвана лошопресована оцветена хартия подобна на тази при №192 и №195 съответно. При останалите хартията е по-тънка, бяла, богата на целулоза и добре пресована /вж. №191, №193-196/. Гумировката съответства на тази при посочените номера. Качеството не е на висота. Размери на рамката 34x22 мм.

1925, септември – 1929, май; “Фонд санаториум”; © Г. Николов; ЛП в ДП София; наз. лин.: 11½; 100/10x10/

Поредицата се състои от девет екземпляра:

№1 – 1 лв. /изглед край гр. Пещера – местността определена за строеж на санаториум/ сивочерна, кафявочерна на светлосивозелена хартия с дебелина 0.080-0.090 мм

№2 – 1 лв. /вж. №1/ тъмнокафяволилава на бяла мътнопрозрачна хартия, богата на целулоза с дебелина 0.050-0.055 мм /май 1926/

№3 – 1 лв. /вж. №1/ оранжева на бяла жилава хартия с дебелина 0.055-0.060 мм /юни 1927/

№4 – 1 лв. /вж. №1/ лилаворозова на бяла хартия с дебелина около 0.065 мм с напукана гумировка /май 1928/

№5 – 1 лв. /вж. №1/ . виолетовопурпурна на бледорозова хартия с дебелина 0.080-0.090 мм /май 1929/

№6 – 2 лв. /изглед на построения санаториум/ зеленосива до сивозелено-

синя на бяла мътнопрозрачна хартия с дебелина 0.050-0.055 мм.

№7 – 2 лв. /вж. №6/ тъмносивовиолетова на бяла мътнопрозрачна хартия с дебелина 0.050-0.055 мм /юни 1927/

№8 – 5 лв. /вж. №6/ тъмносиня на бяла мътнопрозрачна хартия с дебелина 0.050-0.055 мм.

№9 – 5 лв. /вж. №6/ карминенолилава на мътнопрозрачна хартия с дебелина 0.050-0.055 мм /1927/

Всички цветове са повече или по-малко матирани и с нюанси.

От №1, №2 и №6 са известни екземпляри неназъбени от една страна както и вертикални двойки неназъбени помежду.

№	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	⊞⊙
1	2.–	8.–	0.30	0.10	40.–	6.–
2	1.50	6.–	0.40	0.10	30.–	6.–
3	1.80	7.50	0.30	0.10	37.–	5.–
4	2.20	8.50	0.30	0.10	45.–	5.–
5	2.–	10.50	0.40	0.10	60.–	5.–
6	0.20	1.–	0.80	0.10	4.50	300.–
7	0.12	0.50	1.50	0.10	2.20	400.–
8	2.10	9.–	1.–	0.30	45.–	–
9	2.10	9.–	1.–	0.30	45.–	–
1-9	15.–	60.–	6.–	1.20	300.–	

- №1 – неназъбена от една страна ** – 80, ⊙ – 15
- ▢ №1 – вертикална двойка неназъбена помежду ** – 200
- №2 – неназъбена от една страна ** – 120, ⊙ – 30
- ▢ №2 – вертикална двойка неназъбена помежду ** – 300
- №6 – неназъбена от една страна ** – 200, ⊙ – 50
- ▢ №6 – вертикална двойка неназъбена помежду ** – 500

Пликете с №6 и №7 са изключително редки. До 1940 г. са били известни само 3 /три/ бр. с първата и 2 /два/ бр. с втората.

Стойностите 5 лв. /№8 и №9/ не са известни върху плик.

Различните стойности от поредицата се срещат върху различни материали до края на 1930 г. №8 и №9 де факто не са пътували – с тях са облепвани /извън или свръх определената тарифа/ разписките на телеграфните записи, оставащи в пощата – спестовни книжки и др. банкови документи, разписки за др. услуги. Поради тези причини последните са известни и като подпечатани с най-различни клейма, голяма част от които не са пощенски. По всичко личи, че с тази благотворителна дейност – набиране средства за фонд “Санаториум и почивни станции за п.т.т. служители”, са се ангажирали и много други държавни и дори частни институции /банки, спомагателни каси и др./.

Тиражи /според М. Малчев неуточнени/: №1-5 по 100000, №6 – 500000, №7 – 1500000, №8-9 по 300000 екземпляра.

“ФОНД САНАТОРИУМ” 1930-33 г.

През годините 1930-33 са отпечатани три нови марки от “Фонд санаториум” с еднакъв сюжет и стойност – 1 лв.

Клишетата са изработени по проекти на художника Н. Бисеров. Отпечатването е извършено в Държавната печатница, София по литографен способ. №10 е на бяла гланцирана хартия с дебелина 0.060 мм. №11 и №12. са на добре

пресована обикновена хартия с дебелина 0.065-0.070 мм. Гумировката е плътна /№10, №12/, на повечето листове неравномерно разстлана /№11/, на места напукана и с гланц. Назъбването е с добре изчистени отвори. Размер на рамката – 33x22 мм.

1930, юни – 1933, юли; “Фонд санаториум”; ЛП в ДП София; Ⓞ Н. Бисеров; наз. лин.: 11½; 100/10x10/

№10

№11

№12

№10 – 1 лв. /изглед от черноморското крайбрежие при манастира “Св. Константин” с новопостроената почивна станция за п. т. т. служители/ маслинен/кафяволилава

№11 – 1 лв. /вж. №10/ охра/тъмозеленомаслинена

№12 – 1 лв. /вж. №10/ маслиненокафява/тъмнокарминена

№	*	**	(*)=⊙	⊞**	⊞⊙
10	3.60	10.–	0.30	50.–	7.00
11	0.20	1.–	0.10	4.50	5.50
12	0.20	1.–	0.10	4.50	4.50
11-12	4.–	12.–	0.50	59.–	

Клеймованите двойки и от трите позиции са редки – по 10 лв. за бр. №10 е била в употреба до края на 1932, №11 – до края на 1934 и №12 – до края на 1935 г.

Тираж: 1000000 поредици.

“ФОНД САНАТОРИУМ” 1935 г.

На 9 февруари 1935 г. е пусната в употреба нова поредица “Фонд санаториум” от три марки със стойности 1, 1 и 5 лв. и еднакъв сюжет.

Клишетата са изработени по проекти на художника Г. Николов. Отпечатването е извършено в Държавната печатница, София по литографен способ на бяла гланцирана хартия с дебелина около 0.070 мм. и воден знак IIIa. Гумировката е бистра, добре разстлана и с по-малко гланц в сравнение с предишните издания. Назъбването е с не много добре изчистени отвори. Размери на рамката – 33x22 мм. Качеството е добро.

1935, 9 февруари; “Фонд санаториум”; ЛП в ДП София; Ⓞ Г. Николов; наз. лин: А – 10¾, Б – 11½; 100/10x10/

№13

№14

№15

№13 – 1 лв. /изглед от почивната станция край гр. Троян – новопостроена/ цинобър/тъмнокафява:

А – назъбена линейно 10¾

Б – назъбена линейно 11½

№14 – 1 лв. /вж. №13/ тъмновиолетовосиня/яркозелена:

А – назъбена линейно 10¾

Б – назъбена линейно 11½

№15 – 5 лв. /изглед от почивната станция в с. Баня – новопостроена/ черновиолетовоултрамарин/тъмнолилавопурпурна

Клеймовани двойки и от трите позиции са много редки.

№	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	⊞⊗
13 А	0.25	1.20	0.60	0.05	5.50	6.–
13 Б	0.20	1.–	0.50	0.04	4.50	5.–
14 А	0.25	1.20	0.60	0.05	5.50	6.–
14 Б	0.20	1.–	0.50	0.04	4.50	5.–
15 А	2.–	6.–	3.–	0.75	30.–	–
15 Б	1.60	5.–	2.50	0.60	25.–	–
13-15	2.–	7.–	3.50	0.65	33.–	

⊞⊞ №13 и ⊞⊞ №14 по 10, ⊞⊞ №15 – 30 лв.

Поредицата е била в употреба до края на 1942 г.

№15 не е известна върху действително пътували материали.

Всичко казано за двете предишни поредици е в сила и тук.

Тираж: 200000 поредици.

“ФОНД САНАТОРИУМ” 1941 г.

На 15 октомври 1941 г. е пусната в употреба нова поредица “Фонд санаториум” от три марки със стойности 1, 2 и 5 лв.

Клишетата са изработени по проекти на художника Б. Ангелушев. Отпечатването е извършено в Държавната печатница, София по метода на дълбокия меден печат на бяла гланцирана хартия с дебелина 0.065 мм. Гумировката е светла, добре разстлана и с гланц, назъбването е с добре изчистени отвори при голямата част от тиража. Размери на рамката – 33x23 мм. Качеството е добро.

1941, 15 октомври; „Фонд санаториум“; ДМП в ДП София; ⊗ Б. Ангелушев; наз. гр. 13 /23x16/; 100/10x10/

№16

№17

№18

№16 – 1 лв. /изглед от почивната станция при “Св. Константин” край Варна/ чернозелена

№17 – 2 лв. /изглед от черноморския бряг/ оранжечервена

№18 – 5 лв. /почивната станция в с. Баня/ черносиня

№	*	**	⊙	(*)=⊗	⊞**	⊠⊙
16	0.02	0.06	0.04	0.01	0.25	5.-
17	0.03	0.10	0.06	0.01	0.42	8.-
18	0.20	0.55	0.70	0.01	2.40	-
16-18	0.25	0.70	0.80	0.01	3.-	

Поредицата е била в употреба до края на 1949 г. Тя е единствена от “Фонд санаториум”, която е употребявана и като такава с общо предназначение и дори за доплащане.

Тиражи /в хиляди/: №16 – 2000, №17 – 1000, 18 – 200.

Може би някои ще зададат въпроса – защо не е включено изданието “Фонд санаториум” 1951 г.? Или по-преди – изданието марки за доплащане от 1951 г. или изданията “Общинска поща” 1945-46 г. и 1950? Отговорът е, че всички гореупоменати НЕ СА ИЗПОЛЗВАНИ по предназначение, а оттам – не биха могли да бъдат класифицирани и каталогирани към изданията със специално или особено предназначение щом са били употребявани само като такива с общо предназначение. Според съставителя там би трябвало да бъде и мястото им – при редовните.

Изключително интересен плик. Марките “Фонд санаториум” са употребени през 1948 год. като марки за доплащане Допусната е и една грешка. Пощенският служител, въпреки че е ударил софийския печат с дата 14.11 е отбелязал върху марките 13 ноември. Сигурно се е повлиял от Шуменското клеймо.

Изключително рядък материал – два лева "Фонд санаториум" върху действително пътувало по пощата затворено писмо. Може би единствен запазен екземпляр.

ДРУГИ НЕОФИЦИАЛНИ ИЗДАНИЯ
“ЦАРСКИ БЛОКОВЕ” 1930-38 г.

Какво представляват неофициалните издания? Каква е тяхната същност? Какво е предназначението и употребата им? Как да бъдат класифицирани, а оттам и каталогирани? Имат ли те място в колекциите и експонатите на българските филателисти и ако да, то къде е това място? Каква би трябвало да бъде оценката им?

Всички тези или подобни въпроси са изключително интересни и същевременно много трудни за категорични отговори. Съставителят ще се опита да отговори подробно и на всеки поотделно, според собствените си виждания и разбирания*, абстрахирайки се от всичко писано и недописано на тази тема, която въпреки изминалите години /в случая от 30^{-те} до днес/ все още не е изяснена. Причините са предимно от субективен характер. Въпросите са разглеждани едностранчиво и формално – или от комерсиална или от теоретична гледна точка, без да се вникне в самата същност на явлениято. Разбираемо е, че подобно тълкуване би могло да стигне единствено до неверни или неточни отговори.

За да се вникне в същността на подобно уникално явление /неофициално, “нестандартно” или както предпочитате/ трябва преди всичко да бъде разглеждано времето на появата и да се анализират причините за това. Пресилено ще бъде последните да се разглеждат като чисто исторически, а още по-малко – да бъдат тълкувани като породени от определени монархични прищевки или др. от този род. Добре известно е, че в царското семейство не е имало филателисти. Лично Цар Борис III е имал увлечения към локомотиви и старинни часовници, но липсват каквито и да е данни за подобни симпатии към пощенските марки.

Преди няколко раздела и по-точно в този за неофициалните таксови издания /“Русенски такси” и “Кюприйски такси”/ беше споменато бегло каква е тяхната същност, място и т.н. Но там ставаше въпрос само за “частни” такива издания и беше направена уговорката, че тяхното място не е в този каталог, а в такъв за частни издания и само поради липсата на такъв в България, /а и заради традицията/ съставителят си е позволил да ги класифицира и каталогира в отделен раздел с изричното и единствено допустимо наименование – неофициални.

Тук положението е доста по-сложно. Нека се помъчим да вникнем в него от чисто филателна гледна точка като загърбим всякакви комерсиални и теоретични спорове и брътвежи.

Т.н. “Царски блокове” са де факто неофициални издания. Пощенските служби в страната не са имали никаква нужда от последните за изпълнението на вменените им по закон и правилник служебни обязанности. Тези блокове никога не са били валидирани, въпреки опитите на отделни филателисти за това**.

---

* Всичко писано в този раздел е лично становище на съставителя и в никакъв случай не претендира, а и не трябва да се приема като такова от последна инстанция – то не е и изказано с подобна цел. Единственото му предназначение е – българските филателисти да добият малко повече от една обща представа за изключително редките и ценни от всякаква гледна точка неофициални издания, наречени “Царски блокове”, които според съставителя неправилно се класифицират като “министерски” или др. /вж. “МИХЕЛ”/ и още по-неправилно оценяват. Независимо как ще бъдат приети тези разсъждения и анализи съставителят е убеден, че споменатите блокове са уникално явление в българската филателна и последната би могла само да се гордее с тях – б.с.

** Има сведения, че един от закупените през 1938 г. блокове “Шипка II” е бил разкъсан от собственика му и със стойностите 4, 7 и 14 лв. са били направени 3 /три/ броя препоръчани пликове, които са били пуснати по пощата. Независимо от това дали горното отговаря на истината или не, подобни пликове са без филателна стойност. Не

Независимо от съществуването и известността на поръчките за някои от тях /“Шипка I” и “Шипка II”/ всички те представляват определени “възпоменателни” медали /образно казано/. Като такива са били и раздавани в повечето случаи лично от Цар Борис III или по негово разпореждане. Продажбата на около 160 блока /общо “Шипка I” и “Шипка II”/ от пощенските станции на София, Пловдив, Варна, Русе и Бургас през м. ноември 1938 г. по 8000 лв. за бр. не е валидиране, а и не би могло да бъде, защото двете поредици – “Шипка I” и “Шипка II” са изтеглени официално от употреба на 26 ноември 1934 г. или цели четири години по-рано.

Дори в България да съществуваше каталог за частни издания, то “Царските блокове” не биха могли да бъдат класифицирани /съответно каталогирани/ и там, защото те в никакъв случаи не са частни издания – както се спомена по-горе съществуват официални поръчки за тях.

Образно казано т.н. “Царски блокове” се явяват като неофициални възпоменателни сувенири /в случая филателни/, определени за официални лица. Няма противоречие – протоколът /на Двореца/ е допускал официални или високопоставени в йерархично отношение лица да бъдат удостоявани с подобно височайше внимание на определени дати или по случай на определени събития и др. Лично Цар Борис III на 3 октомври 1937 г. по време на Царските Маневри връчва на генерала от артилерията Ватев златен ключодържател със златен артилерийски снаряд – миниатюр и един блок /“Царски блок” №4/ в знак на лична благодарност за заслугите му. Генерал Ватев /на времето филателист-любител/ веднага му поставя специалния печат на Царските маневри. Копие от този блок може да се види на стр. 140 в “КООП-КАТАЛОГ” II изд. 1948 год. Същият този блок е и бившо притежание на М. Малчев.

Къде е мястото на тези блокове? По-горе беше споменато, че т.н. “Царски блокове” не могат да бъдат каталогирани в каталог за частни издания. Но те не са редовни издания нито такива със специално предназначение. Как да се процедира в случая и кое би било най-правилно?

Според съставителя единственото възможно решение засега е – те да бъдат обособени в отделен раздел след марките със специално предназначение. Все пак неприемливо е да се съставя отделен каталог само за шест блока, а и неоправдано от друга гледна точка.

Наименованието “Други неофициални издания” също би могло да бъде променено примерно с “Представителни издания” или др. Но това са второстепенни грижи. Важното е “Царските блокове” да бъдат каталогирани и оценени както подобава, а не само споменавани след или под определени поредици като издания от по-долно качество, което е крайно несправедливо и при всички случаи неуважително спрямо подобни уникални издания. В крайна сметка те са една от големите изяви на българската филателия през 30^{-те} години и няма подобна величина от този период, с която бихме могли да ги сравним.

Много погрешно е становището, че “Царските блокове” и по-специално “Шипка I” и “Шипка II” са спекулативни издания. Точната дума за подобно становище е омерзително. Подобни твърдения изтъкват само отсъствието на компетентност и недвусмислено обозначават равнина и мантилитета на поддържащите ги. В повечето случаи този хорица се базира на това, че видите ли блоковете “Шипка I” и “Шипка II” са продавани свободно по 8000 лв. за брой /сравнително голяма сума за времето – равна приблизително на 260 райхсмарки/ т.е. само на

хора, които не са си знаели парите. И още, било е необходимо време – цели два месеца, за да се продадат тези “спекулативни” блокове.

Струва ли си труда и хартията, за да се оспорват подобни скудоумни твърдения, породени от комплексиранияте разсъждения на същите този хорица, свикнали в продължение на 50 години да търсят уравниловката, съзнавайки добре нищожните си възможности за просперитет и дори за оцеляване в едно общество с коренно различна ценностна система. Система, основаваща се на истински и непреходни ценности, в която всяко нещо има своя реална цена, а не тази измислената /скалъпената или съчинената/ и залепена от самите тях като етикет върху малотраен колбас със съмнително качество.

Може би някои ще се засегнат, други направо ще се обидят, но това е животът господата – всяко нещо трябва да застане на мястото си и да бъде оценено според достойнствата и качеството си. “Всичко друго е от лукаваго”. Така е и във филателията – не би могло да бъде другояче.

Не може да се сравнява един “Царски блок” с едно наистина спекулативно издание, независимо дали ще го наречем “Сива ИБРА” или “Розоволилава рамка”. Такава е действителността и този, който не би могъл да преустрои мисловните си възможности или коренно да промени ценностната си система в крак с реалните съвременни изисквания и тенденции, за съжаление, е обречен. Точно такава в момента е и положението с българската филателията. Хубавичко трябва да се замислим.

За да може по-добре да се вникне в същността и предназначението на “Царските блокове”, за да се разбере най-после как и защо са продадени тези 160 блока “Шипка I” и “Шипка II”, къде и за какво са отишли получените от продажбата средства, съставителят ще си позволи малко отклонение и ще се опита да предаде в съкращение част от записките на М. Малчев по въпроса.

Лично М. Малчев не е имал достъп до Двореца. Въпреки това там той е имал много добър приятел и земляк в лицето на учителя по италиански език на Князете Борис Търновски и Кирил Преславски – Перикли Чилев. Последният е известен дългогодишен преподавател в I-ва Софийска класическа гимназия /мъжка/ от началото на настоящия век до пенсионирането си. Бил е изключително добре приеман в Двореца и уважаван от цялата Царска фамилия и най-вече от младите тогава Князе – Борис и Кирил, които са поддържали лична кореспонденция с него в продължение на години. П. Чилев не е бил филателист и цяло щастие е, че част от личната му кореспонденция с бъдещия Цар на българите и с неговия брат – Принц Кирил се е запазила в колекцията на М. Малчев.

Освен това М. Малчев е в тесни приятелски връзки и с Г. Гешов*, който от своя страна е в преки служебни контакти /като Директор на Българо-Германската Кредитна Банка/ с Двореца и по-точно с Началника на канцеларията на цар Борис III – Павел Груев. От друга страна Цар Борис III пак чрез П. Груев е давал поръчките си за блоковете. И пак Царят /чрез канцеларията – т.е. пак П. Груев/ е имал и ограничена кореспонденция – лична с Г. Гешов /вече на “филателни теми” – по време на създаването на Съюза на българските филателистически дружества относно патронажа и др./ през годините 1936-38. Точно тя е важна и

---

* През 30-те години и до смъртта си през 1947 г. Георги Радославов Гешов е един от най-изтъкнатите български филателисти, наравно с П. Караиванов, М. Малчев, д-р Стоянов и др. Като председател на Софийското дружество, той е инициатор и създател на обединението на всички столични филателни дружества в съюз и единодушно е избран на неговия първи конгрес за председател. Заслугите на този човек изобщо към българската филателията са огромни, но днес той е също толкова неизвестен както М. Малчев и др. – б.с.

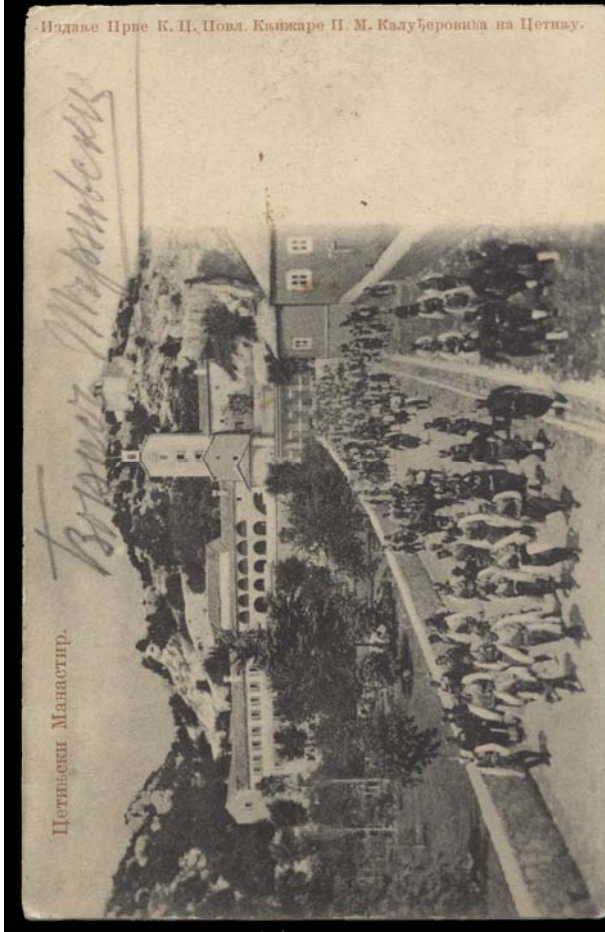
интересна за нас – филателистите.

М. Малчев е притежавал 43 /четиридесет и три/ плика и картички /отворени писма/ с автентичните подписи на Борис Търновски, Кирил Преславски и първия, но вече като Цар Борис III – всичките номерирани и картотекирани в отделен опис. В тази неизвестна, но може би най-голяма по стойност и значение колекция /не само филателна, но и историческа/ четири от пликовете /носещи номера от 35 до 38 вкл./ са адресирани до Г. Гешов – председател на БФД /Българските филателистически дружества/ и пет /носещи номера от 39 до 43 вкл. с по-късни дати/ до същия – Директор на Българо-Германската Кредитна Банка. Последните не представляват интерес за темата.

Когато съставителят стана притежател на тази колекция, голямата част от нея /около 30 бр. от гореспоменатите предимно от 20^{-те} и 30^{-те} години, може би най-ценните/ вече не беше там. Все пак бяха останали десетина броя и описания на останалите /печати, части от съдържанието на някои, забележки и др., но без копия/, с помощта на които е пресъздадено написаното тук.

Вероятно всичките тези 43 бр. М. Малчев е получил лично от П. Чилев и Г. Гешов, защото върху тях /запазените и всички картотекирани/ е имало само техните имена и адреси. Съставителят е експертизирал всички запазени и от печатите и почерците върху тези материали е убеден в автентичността им, както и в тази на подписите на Борис Търновски и Кирил Преславски /всички материали с подписа на Цар Борис III липсваха/. М. Малчев също е бил убеден в автентичността им, иначе не би ги картотекирал подробно и в опис, ако не е ставало дума за оригинали /вж. копията на част от тях на следващите страници/.

Цетински Манастир.

Издао Прве К. Ц. Пош. Књиже П. М. Калужерошића на Цетинју.

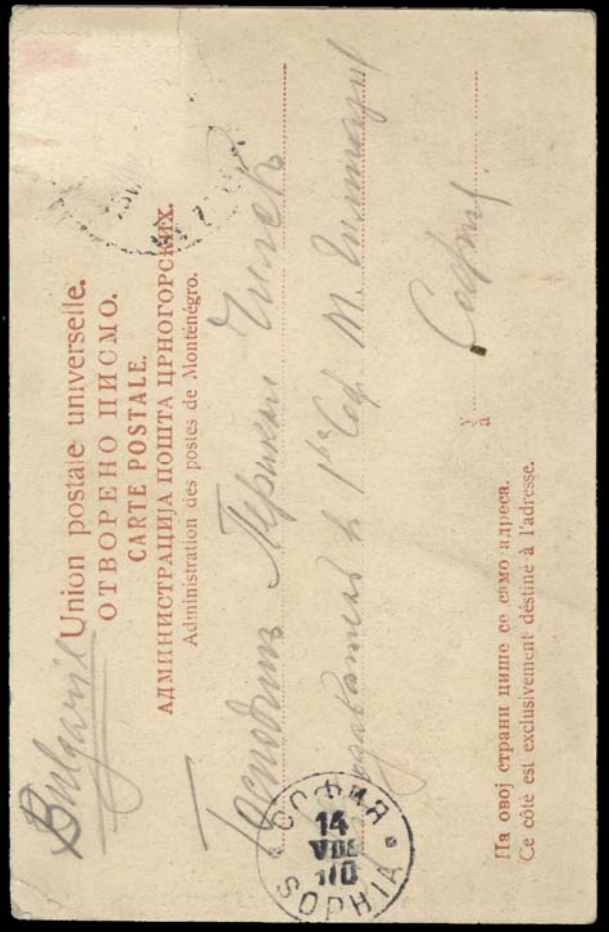
Ђорђе Митровић

A Leányvár.

*C. Ambrus
4. IV. 1909.*

Ђорђе Митровић

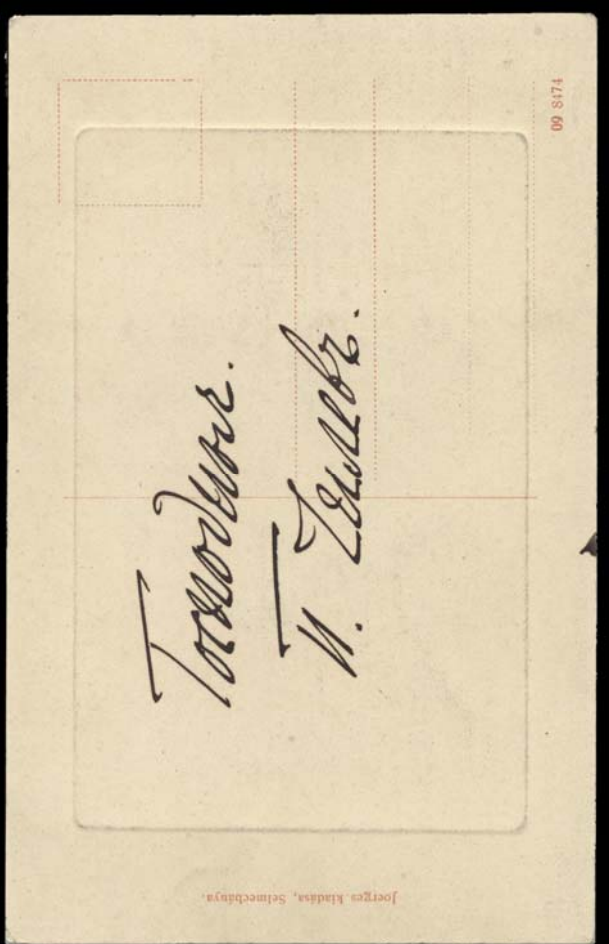

Bulgaria Union postale universelle.
 ОТВОРЕНО ПИСМО.
 CARTE POSTALE.
 АДМИНИСТРАЦИЈА ПОШТА ЦРНОГОРСКИХ
 Administration des postes de Monténégro.

*Ђорђе Митровић
 Цетинје
 М. Калужерошић*

Српски

На овој страни пише се само адреса.
Ce côté est exclusivement destiné à l'adresse.

*Ђорђе Митровић.
 Цетинје.
 М. Калужерошић.*

Joerges kindes, Seimechyna.

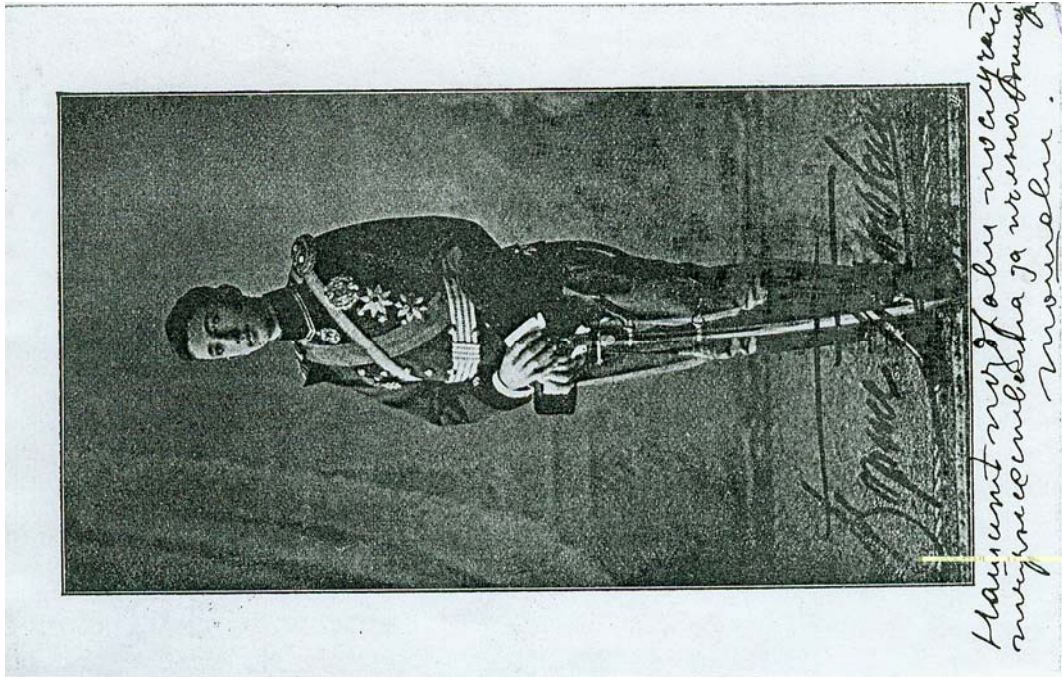
09 8174

Обърнете внимание! Писмото е тръгнало от двореца на 11.06 в 17 часа. Пощата го отправя по предназначение на същия ден в 18 часа. Днес разпореденията на Министерския съвет, Президентството или отделните министерства пътуват между тях седмици, месеци или ...

В записките си М. Малчев твърди, че при срещите си с Г. Гешов и П. Груев /само две с втория – последната е била след смъртта на Царя някъде през м. октомври 1943 г./ последният е казал, че Цар Борис III никога не е поръчвал повече от 10-15 блока. Отпечатването на тиражи от по 50 или 100 бр. е нямало нищо общо с поръчките идващи от Двореца – Царят е бил неприятно изненадан и засегнат от това.

Впоследствие М. Малчев научава от Г. Гешов /последният сигурно се е срещал повече с П. Груев/ довереното му от П. Груев, че са направени САМО 6 /шест/ поръчки за споменатите блокове. Както се вижда и от “КООП-КАТАЛОГ”, М. Малчев /съставител на същия/ е каталогирал там само 6 /шест/ бр. от т.н. “Царски блокове” и забележете – не е поставил след никой от тях оценка /цена/, което недвусмислено говори, че е бил съвсем наясно относно произхода и предназначението им. Никъде не се споменава за седми “Царски блок” с 5 бр. марки от юбилейната поредица “20 г. от възкачването на Цар Борис III на българския престол” 1938 г.* Сега обърнете внимание на следния факт – няма български ка-

---

* Ето една не за пренебрегване възможност пред историците, желаещи да допринесат нещо за българската филателия. Нека се поразровят из дневниците на Канцеларията на Цар Борис III и оцелелите все още документи от онова време и ако намерят там нещо свързано с тези въпроси /този, който търси винаги намира/, то нека го систематизират, обработят и публикуват, като по този начин биха направили огромна услуга на всички филателисти. Това е едно широко поле за изява, което би им спестило писанията на “исторически” трактати на “филателни” теми, по които те не са компетентни не от професионална гледна точка като историци /там компетентността им е неоспорима/, а като филателисти, където нивото им е значително по-ниско от необходимото, изискващо преди всичко квалификацията на филателен експерт, притежание на голямо количество както марков така и действително пътувал по пощата материал и значително по-големи от средните способности за анализ на последния. Липсата на което е да е от гореизброените условия обрича и най-добросъвестния и къртовски труд /на който и да е и какъвто и да е труженик/ на неверни или неточни изводи и заключения, които в никакъв случай не са в интерес на българската филателия. Подобни писания, въпреки добронамереността на авторите им, разстилат само допълнителна мъгла върху много

талог /“ФЕПА”, “БУЛФИЛА” или др. – съставителят моли за извинение, ако е пропуснал някой – чисто и просто не е имал време за губене, за да ги прочете/, който да не е каталогирал въпросния седми блок. Дори “МИХЕЛ” е каталогирал под №345-49 подобен блок с тираж 50 къса. Даже е поставил и цена – 750 ДМ. Откъде се е пръкнал този блок – един Господ знае! Съставителят е съгласен да заплати горната сума само за да му покажат такъв блок, отпечатан в Държавната печатница, София през 1938 г.

Изобщо виждал ли е някой някога такъв блок? Въпросът не е риторичен – разбираемо е, че М. Малчев не е виждал /в противен случай би го каталогирал/, съставителят също не е имал щастието да види такова чудо /в противен случай не би се съгласил да плати и лев за подобно удоволствие/, В. Караиванов също не би могъл да се похвали, че е виждал такъв шедьовър /в разговор със съставителя последният дори спомена, че му е известен и човекът, който го е “измислил”/ ... това не е ли достатъчно, за да приемем без угризения, че седми “Царски блок” не съществува? Че кой по-добре от П. Груев би могъл да знае за това? Всичко изходящо от Двореца или входящо там е минавало пред погледа му. И накрая – кой би се осмелил да отпечата подобен блок и то в 50 екз. без разрешение или поръчка от Двореца? Ако това е било възможно в Народна република България 10 години по-късно, то в Царство България подобно нещо не само, че е невъзможно – то е и немислимо.

Безспорно е, че седми “Царски блок” не съществува, но в записките на М. Малчев не се споменава нищо и за траурен блок с номинална стойност 100 лв. /състоящ се от 4 бр. с номинали 7+18 лв./.* Съставителят е виждал два такива блока с надпис /двуредов/ под марките “Въ знак на народенъ трауръ – за ЦАРЯ-ОБЕДИНИТЕЛЪ” и с коронка над тях. Блоковете бяха добре “опаковани” с хавид и целофан и не му бе разрешено да ги изследва или експертизира, поради което не би могъл да се произнесе със сигурност относно автентичността им. Все пак някои “неща” му направиха впечатление от пръв поглед:

1. Неравномерно разстлан, груб, матиран цвят – съвършено нетипично за дълбокия меден печат /каквото трябва да е отпечатването/.

2. Марките не изглеждат никак си еднакви – горните две като че ли са по-големи /по-високи/ от долните.

3. Неравномерен шрифт и нетипична корона над марките.

На младини съставителят се гордееше с острия си поглед, днес това е само един хубав спомен. Но въпреки всичко при експертиза дори едно от тези “неща”, които е забелязал /или си е въобразил, че е забелязал/ да излезе вярно, то тогава безспорно блокът е фалшив – по-точно е може би – недостатъчно добре копиран от траурната марка със стойност 7 лв. /№462/ – използван е друг метод на отпечатване – фотоцинкография или обикновен офсетов печат. Дори да се окаже при експертиза, че блокът е истински, т.е. нормално отпечатан заедно с

от неизяснените въпроси и ги правят още по-трудни за бъдещите изследователи, като често ги насочват по неверни следи. Лично съставителят е изгубил много ценно време, тръгвайки по подобни “разчистени” пътища в изследванията си и се е налагало да ги преработва по няколко пъти, благодарение на недостатъчно прецизни публикации с погрешно казани, изтълкувани или изобщо не отговарящи на истината твърдения – б.с.

* Ето още една прекрасна възможност историците да докажат своето превъзходство пред дилетантите /разбирай филателистите/ във фактологията – има ли такова животно в Софийския зоопарк или то е плод на развинуто детско въображение? Съставителят е убеден, че филателистите няма да се разсърдят, ако след разкопките историците запазят фирмената тайна и не им съобщат дали “МИХЕЛ” е преписал от “ФЕПА” /или изобщо от българските каталози/ или обратното – б.с.

траурната поредица, то и тогава не би трябвало да се каталогира тук – при “Царските блокове”, а при редовните марки след №458-62, поне такава е становището на съставителя.

ФАЛШИВИЯТ ТРАУРЕН БЛОК

Но да се върнем към съдържанието на интересуващите ни писма от Цар Борис III до Г. Гешов – председател на БФД. В едно от тях /изх. №2034 от Канцеларията на Негово Величество Царя, №36 от описа на М. Малчев, копие лицева и обратна страна от стр. 99/ се съобщава за отказа на Царя да поеме лично патронажа на бъдещия Съюз. Не се споменава за причините, но М. Малчев научава за тях няколко години по-късно лично от Г. Гешов, който му предава част от разговора си с П. Груев /вероятно последен на “филателни” теми/ състоял се в самото начало на 1944 г. може би седмица преди голямата бомбардировка на 10 януари. Последният не много деликатно е обяснил отказа с причината, че филателистите /в голямото си мнозинство, според Цар Борис III/ са търгаши и той нямам добро мнение за тях. Припомнил още някакъв случай /вероятно публична тайна или клюка по онова време/, от който Царят бил много засегнат – известен генерал, преминал в запаса след маневрите през 1937 г. /по всяка вероятност пишман-филателист/, продал още същата година за 20000 лв. на С. Чаръкчиев блока си /“Царски блок” 5 – с четирите марки/, подарен му лично от Царя. Дали въпросният генерал е бил обиден с изпращането в запаса или се е нуждаел от средства не става известно, защото името му не се споменава в записките. Втори път Цар Борис III е бил засегнат от продажбата на 160^{-те} блока “Шипка I” и “Шипка II” за колекционерски цели през следващата година.

Според съставителя реакцията на Царя е напълно естествена и в двата случая. В първия – какъвто и да е коментар е излишен. Що се касае до втория, то логичният анализ не допуска /по-точно категорично изключва/ предположението, че блоковете “Шипка I” и “Шипка II” са били замислени или предназначени за каквато и да е продажба по каквито и да е причини. В противен случай не е било необходимо да стоят цели четири години в Държавния резерв. Но да си признаем, съставителят не е съвременник на тези събития /по времето на смъртта на Цар Борис III е бил все още дете/ и по-добре коментарите да се оставят на съвременници и разбира се, на добросъвестни историци, но в никакъв случай на тези, които като фурнаджийски лопати са склонни да тълкуват постъпките на великите ни държавни мъже според временната политическа конюнктура, независимо дали са професори, академици и Бог знае с какви още титли без всякаква стойност, с които са били накичени от ухажваните и силни на времето си политици. Този въпрос е чисто филателен и няма нужда от каквато и да е политическа украса, независимо от цвета на прикриващата я боя. При всички случаи последната трябва да бъде безцветна и задължително прозрачна.

По-нататък от записките на М. Малчев става известно, че с не повече от 10 блока “Шипка I” са били почетени /точно тази дума е използвана – не пише подарени, наградени или раздадени/: Кимон Георгиев – министър-председател, генерал Пенчо Златев – военен министър, трима от живите опълченци и др.

От записките не става ясно дали Двореца /т.е. Цар Борис III/ е получил от блоковете “Шипка II”. От публикуваното в “КООП-КАТАЛОГ” също не може да се разбере точно колко блока и от кой вид са дадени на Двореца. Съобщава се само, че “част от тях, /но каква и по колко от вид?/ са били раздадени /от кой или кои?/ на официални лица”.

Разбираемо е, че по това време /“КООП-КАТАЛОГ” е отпечатван само през годините 1947-48/ и при съществуващата тотална цензура, името на Цар Борис III е било от нежеланите в печата, особено по такива поводи. Това би напомняло за огромната популярност на последния изобщо. Пак там /“КООП-КАТАЛОГ”/ се съобщава и за продажбата на по 79 бр. от двата вида по 8000 лв. за бр. и че “добитият приход е отнесен в полза на фонда “Военни музеи и паметници”.

Според съставителя всичко това подлежи на основна и задълбочена проверка, която документално би трябвало да докаже или отхвърли горното. Последната, разбира се, е от компетенцията на историците, които ако желаят да помогнат на българската филателна, биха могли да извършат необходимата проверка и да установят дали в края на 1938 или през 1939 г. в този фонд са постъпили средства от около 1200000 лв. и да проследят техния път. По-трудно е да се открие движението на другите блокове – около 40 бр. При повече усилия и добро желание и тук биха могли да се постигнат определени резултати, стига да са останали някакви документи в Държавния резерв.

От всичко писано дотук, дори да предположим, че част от него са само догадки, друга част филателни преувеличения и трета – изобщо не отговаряща на истината, то и частицата истина, съдържаща се в останалата, /нека я приемем за най-малка част/ е напълно достатъчна, за да разсее всякакво съмнение относно комерсиалния или спекулативен характер на т.н. “Царски блокове”. И най-предубеденият защитник на подобна абсурдна теза не би могъл да не се съгласи, че спекулативните издания се отпечатват поне в няколко хиляден тираж. В противен случай от спекулативни /при тираж примерно до 10000/ биха се превърнали в уникални /при тираж от 20 до 100/. Освен това замисълът и предназначението на дадена поредица или блок, които в края на краищата определят

бъдещето и до голяма степен стойността им са коренно различни, ако сравним т.н. “Царски блокове” с действително спекулативните издания от 70^{-те} и 80^{-те} години, за което стана дума и попреди. И въпреки всичко съставителят не си въобразява, че е достигнал до точен и напълно задоволителен отговор. Има още неясноти ...

Например – т.н. “Траурен блок”. Не е известна до днес поръчка за такъв блок. Малка е, да не кажем нищожна, вероятността лансирана от Д. Загорски, че тези блокове са изгорели по време на бомбардировките, когато в действителност изгаря и Държавната печатница в София. Защо тогава не са изгорели и траурните марки? Основателни съмнения буди и твърдението на същия, че Директорът на печатницата – Тодор Долапчиев е запазил само няколко броя. Подобно деяние е присъщо по-скоро за хора като Спирос Македончето*, но не и за Директор на Държавната печатница. Трудно би могло да се изтълкува и класифицира деянието му по друг начин освен като мародерство – щом не е съобщил своевременно за това и не е предал запазените блокове веднага.

На 28 февруари 1944 г. т.н. “Траурни марки” са пуснати в употреба. Защо не е пуснат тогава и този фамозен блок? Какво е чакал г-н Долапчиев? Да падне таванът на печатницата? Не е възможно през 1944 г. никой да не знае за отпечатването на “Траурен блок”. Като е изгоряла печатницата да не би да са изгорели с нея и печатарите?

Наивно /или по-скоро глупаво/ е да се вярва на подобни нелепи твърдения. Още по-малко би могло да се вярва и на някакво съобщение на вестник “Слово” /бр. 6349 от 18 септември 1943 г./, което Д. Загорски привежда за доказателство. Съставителят дълго се рови из библиотеките, но не можа да открие този брой. Независимо от това – съобщението анонсира някакви “ограничени тиражи”. За България ограничен тираж е значително /няколкократно/ по-малкия от 100000 екземпляра. Траурните марки са само 1000000 поредици или общо 5000000 екз. ... или по една марка за всеки българин...

Възможно ли е М. Малчев, Г. Гешов и още куп елитни софийски филателисти да не чуят или научат нещо за този блок? Изключено!

Ако приемем, че въпросите относно замисъла, произхода, същността, предназначението, употребата и класификацията на т.н. “Царски блокове” са получили все пак някакво макар и непълно обяснение, то нека преминем към следващите, които са не по-малко значими.

Разбираемо е, че тези блокове не биха могли да бъдат задължителна част от една, примерно, генерална колекция “България”. В този смисъл също не би трябвало да присъстват поотделно и в какъвто и да е изложбен експонат, подлежащ на оценка поради неофициалния характер на произхода си. Въпреки това те биха могли да бъдат изложени /само в пълен комплект – 6 бр./ предимно с познавателна цел /значение/ без да бъдат оценявани и примерно – след почетния клас със задължително обяснение относно произход и тираж.

Неоспоримо е, че “Царските блокове” имат място в колекциите на българските филателисти, стига последните да разполагат с финансови възможности,

---

* Спирос Македончето е бил дългогодишен печатарски работник със силно изразено влечение към чашката. Имал е навика често да “забърсва” от макулатурите /“куриозите”/, отделяни след отпечатването и да ги продава на по-известни филателисти. Радвал се е на постоянни купувачи, един от които е и самият М. Малчев. До смъртта си е бил от “постоянното присъствие” в “Дивите петли”, където обикновено на маса са ставали и сделките с изнесените по неофициален път от Държавната печатница материали, заменяни в повечето случаи за “две ракии” и струващи днес по няколко хиляди лева – б.с.

за да си го позволят. Не съществува и никакво съмнение, че това място е централно. В една частна филателна колекция /не става дума за експонат/ тези блокове /или част от тях/ биха и придали допълнителна тежест и още по-голяма стойност. Биха я разкрасили и направили много по-привлекателна по неповторим начин. Средствата вложени в закупуването им никога няма да бъдат загубени – нещо, което често се случва със спекулативните издания.

Достигнахме и до най-спорния в случая /а и винаги/ въпрос – този за оценката на т.н. “Царски блокове”.

Няма или все още не е известен експерт-оценител на картини-шедьоври от средновековието, който е в състояние да направи дори приблизителна оценка на което и да е творение на световноизвестен майстор на четката. Всички сме свидетели, че на най-престижните аукциони /“Сотби”, “Кристи” и др./ подобни картини обикновено далеч надхвърлят първоначалната оценка /в повечето случаи/ или изобщо не могат да се продадат /в по-редки случаи/. Коментарът е излишен.

Така е и с филателните редкости. Още не се е родил експерт-оценител, които би могъл да определи точната /или поне приблизителната/ стойност на “Царските блокове”, които въпреки че не са средновековни шедьоври, безспорно са най-редките и ценни филателни материали от 30^{-те} години. Досещате се, че и съставителят не е дорасъл, за да направи подобна оценка. Приблизителната им стойност /т.е. точната за някои, ако приемем получената сума от продажбата им на търг за реална/ също е много относителна. Тук влияят изключително много различни и независещи един от друг фактори като: реномето и мястото на провеждания търг, броя и материалното състояние на участниците в него, популярността на предлагания лот, рекламата или нейното отсъствие, моментният интерес или липсата на такъв, качеството и количеството на предлагания материал и още много субективни и обективни причини, които в крайна сметка мултиплицират в окончателната цена /достигнатата в процеса на наддаване/, т.е. тази, за която даден блок /в случая/ е придобит. Не трябва да се игнорира обстоятелството, че в един сравнително кратък промеждутък от време – примерно 6 месеца или година, един и същ материал би могъл да бъде продаден /закупен/ за двойно по-голяма или двойно по-малка цена от тази, за която е бил продаден /закупен/ на предшестваш аукцион и то точно заради променливия характер на гореизброените фактори и причини.

Оттук и оценката на който и да е “Царски блок” е –:–.

Нека изясним това понятие или по-скоро категория в системата за оценяване, за да не останат българските филателисти с впечатление, че т.н. “Царски блокове” са безценни. Известните суми, получени на търг за един екземпляр от гореспоменатите, варират от 500 до 1500 ДМ. Тези цени са сравнително ниски, но интересът към подобни филателни редкости е все още малък. Много малко филателисти /било българи или чужденци/ проявяват желание да станат собственици на споменатите блокове днес, защото тенденциите на филателните пазари по света, /а и у нас/ са към задълбочаваща се стагнация с непредвидима продължителност и дори най-редките класически материали и куриози не бележат ръст в оценките. Разбира се, тази тенденция няма да е вечна. Рано или късно т.н. “Царски блокове” ще бъдат оценени по достойнство. В този дух съставителят би си позволил един колегиален съвет към българските филателисти, притежатели на гореспоменатите блокове – не продавайте поне още 10 години тези редкости. 1000 лв. се изхарчват /изяждат/ много бързо и лесно, а “Царски блок” се купува много трудно. Освен това мястото на тези блокове е оправдано преди всичко в личните колекции на българските филателисти. Те просто не се вписват

в каквато и да е иностранна колекция или експонат. Оттук и заключението – чуждестранните филателисти биха ги закупили или ги купуват САМО ако могат да извлекат материална изгода от това. Така че премислете добре преди да им пълните гушите.

Ако съставителят е бил разбран правилно в желанието си да изясни зами- съла и предназначението на “Царските блокове”, то последните в никакъв слу- чай не би трябвало да служат за облагодетелстване на търговците. За тази цел има предостатъчно спекулативни издания както у нас, така и в чужбина. Нека се помъчим да запазим онази малка част, останала от тези уникални издания тук, в България, където им е мястото, а да се отървем /дори и на безценица/ от всички спекулативни “картинки”, с които сме заливани през последните 50 години. Да се надяваме, че българските филателисти ще изберат правилното решение, което е в техен личен интерес и такъв за българската филателия.

БЛОК №1 – “ЦАРСКА СВАТБА” 1930 г.

На 10 ноември 1930 г.* веднага след одобряването на представените про- би от поредицата “Сватбата на цар Борис III” в Държавната печатница, София е отпечатан първият “Царски блок”. Още на същия ден в Двореца се получават 50 бр. от него /според М. Малчев останалите 10 бр. са предадени на Държавния ре- зерв ??/. Повече от 30 бр. лично Цар Борис III е раздал /изпратил/ като паметни сувенири на особи от царски произход /роднини/ и др. официални лица, включая 5-6 български министри от кабинета на А. Ляпчев както и самия него. В днешно време е изключително трудно да се проследи движението на тези блокове, от които в България има не повече от 4-5 екз. в недостатъчно добро качество. Бло- ковете са с големи размери и съхранението им изисква много и квалифицирани грижи.

Отпечатването е извършено по типографен способ на бяла гланцирана хартия с дебелина около 0.065 мм. Блокът е с размери 176x250 мм. като 4^{-те} на- зъбени марки от поредицата “Сватбата на Цар Борис III” са представени в каре с оригиналните си цветове. Гумировката е поставена само върху гърба на марки- те. Последната е неравномерно и плътно разстлана, леко напукана, което прави съхранението още по-трудно. Хартията се набръчква хоризонтално по посока на марки- те.

---

* В изданието на БАН от 1978-88 г. – енциклопедия “България”, том I стр. 349 за Борис III има само едно антрефиле от 27 реда без снимка. На страниците на съ- щата тази енциклопедия се мъдрят портретите на стотици “заслужили”, благодарение на чиито усилия в продължение на близо 50 г. България непрекъснато потъваше, докато се озова в положението, което се намира сега. Голяма част от тези портрети стоят и до днес върху обемисти криминални и други досиета, които българският народ едва ли ня- кога ще може да види и прочете. Не по-малка част принадлежат на индивиди, които ни- коя уважаваща себе си държава не би си позволила и да спомене от срам и чувство на поругано достойнство. На фона на хиляди страници изписани с украсени биографии на незначителни във всяко едно отношение дребни люде, българинът не може да открие дори цялото име на своя последен Цар. Как да пише обикновеният филателист за дати и събития отпреди 70 години, които даже историците не са счели за нужно да отбеле- жат? Дали цялата ни по-нова история не е покрита с мъгла поради техните писания? Дали не заради тях, някои наши сънародници не смеят да назоват националността си извън пределите на страната? – б.с.

Блок №1 – “Царска сватба”

Блокът е без франкатурна стойност.
Тираж 60 блока.

По-преди беше казано, че Цар Борис III не е поръчвал повече от 10-15 блока. На въпроса – има ли противоречие в записките на М. Малчев и каква е истината за поръчките на блокове №1, №2, №3 и №6, съставителят не е в състояние да отговори. Необходима е проверка в Държавния резерв и в архивите на Държавната печатница /ако е останало там нещо след пожара и разрушенията през 1944 г./. Да се надяваме, че историците ще ни помогнат и тук.

БЛОК №2 – “ШИПКА I” 1934 г.

Заедно с поредицата “I^{ва} Шипка” е отпечатан и блок с размери 165x230 мм, съдържащ и шестте п.м. от поредицата с оригиналните им цветове. Този блок е изработен по поръчка №3424 от 1934 г. Поръчките на отделните п.м. от същата поредица са от №3418 до 3423 вкл. и съответно за стойностите 1, 2, 3, 4, 7 и 14 лв. Прави впечатление, че на самия блок не е отбелязан № на писмото, с което е възложена поръчката, докато за всички п.м. от поредицата такъв № има във всеки милезим и при всички стойности. По всяка вероятност изработването на блока е било поръчано малко по-късно от възлагането на самата поредица и то най-вероятно без писмо, а само с устно разпореждане, на чието основание е заведена поръчката в книгата. Няма друго обяснение за отсъствието на съответния или друг № на възлагателно писмо. А това е от изключителна важност – от споменатото писмо би могло да се разбере и броя на поръчаните блокове. Днес е трудно /по-скоро невъзможно/ да се даде отговор на горните въпроси. Това би могло да стане само ако се открие оригиналът на възлагателното писмо за поредицата и се види дали там е упоменато нещо за блока.

Последният е отпечатан на бяла гланцирана хартия, но без воден знак. Гумировката е поставена само върху марките и е малко по-тъмна от тази на поредицата. Официално обявен тираж – 100 екз.

БЛОК №3 – “ШИПКА II” 1934 г.

И с поредицата “II^а Шипка” е отпечатан блок със същите размери /вж. блок №2/, съдържащ цялата поредица с оригиналните цветове на отделните п.м. Поръчката за този блок е с №3431 от 1934 г. И същото положение както и при блок №2 – поръчките на отделните п.м. от тази втора поредица са от №3425 до 3430 вкл. като на всеки милезим е отбелязан и № на възлагателното писмо. Върху милезима на блок №3 пак няма такъв №. Хартията и гумировката са идентични с тези при блок 2. Тиражът също е 100 екз.

Твърди се /?/?/, че един брой от тези блокове е бил разкъсан след продажбата през 1938 г. и с трите големи стойности са облепени препоръчани затворени писма. Днес последните са в неизвестност.

Държавна печатница, Юбилейни пощенски марки,
поръчка № 3424/1934 год., табло, серия: 1—1934 год.

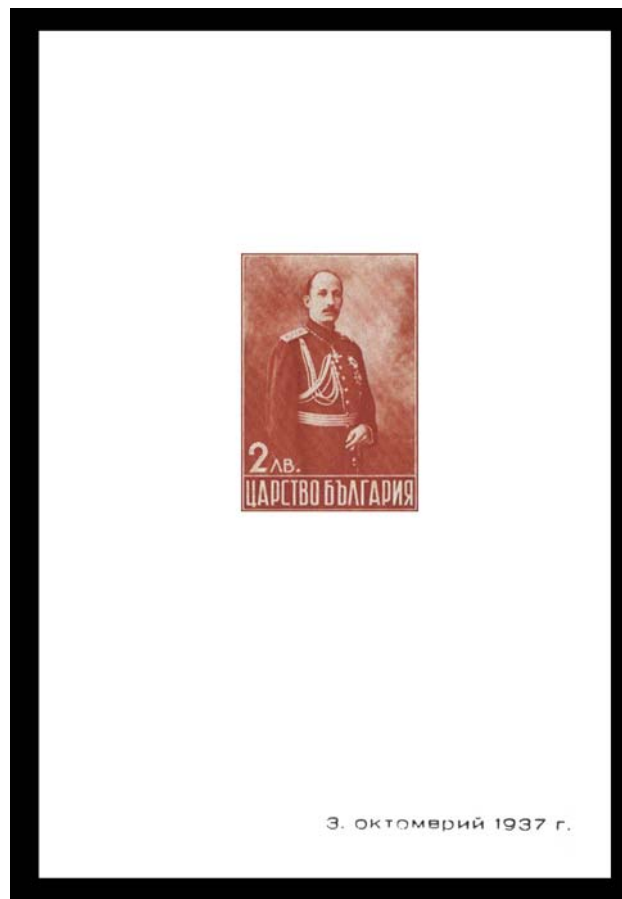

Държавна печатница, Юбилейни пощенски марки,
поръчка № 3431/1934 год., табло, серия: 2—1934 год.

БЛОК №4 – “Цар Борис III”
/с един брой №319 – 2 лв. червенокафява/

Заедно с отпечатването на №319 е отпечатан и блок с размери 76x114 мм, включващ №319 в оригиналния ѝ цвят и размер. В долния му десен край има надпис “3. октомврий 1937 г.”. Хартията е висококачествена, гланцирана, малко по-дебела от тази на №319. Блокът е изцяло гумиран. Марката е неназъбена. Не с известна поръчката /писмото/, по която е разпоредено отпечатването. Тираж – 20 броя, от които само един с клеймо “ЦАРСКИ МАНЕВРИ * РЪКОВОДСТВО” – еднокръгов, едноредов с датен указател 3- X.937 с черно мастило. Печатът е поставен точно под марката, без да я засегне.

Твърди се, че цялото количество е предадено на Двореца /???. Същевременно е известно, че цар Борис III е раздал от него не повече от 10 броя по време на маневрите, проведени по същото време. Удостоени са били трима генерали и 5 или 6 от официалните лица поканени и присъствали на маневрите. Няма сведения за наличност в Държавни резерв.

Блок №4

БЛОК №5 – “Цар Борис III”
/с четири броя №319 – 2 лв. в четири цвята/

По всяка вероятност, по едно и също време с отпечатването на блок №4 е отпечатан и блок №5 с размери 107x147 мм, включващ 4 бр. от №319 в четири различни цвята: тъмносиньозелен, розовочервен, тъмнолилав и тъмносин. Марките са разположени в каре и са неназъбени. В долната дясна страна е поставен същия надпис “3. октомврий 1937 г.”, със същия шрифт. Хартията и гумировката са идентични с тези при блок №4. Блок №5 е изцяло гумиран. Тираж – 20 броя. Твърди се, че 5 броя са прибрани в Държавния резерв /Д. Гошев/. Поръчката не е известна.

Доколкото е известно /??/ само с 4 бр. от този блок Цар Борис III е удостоил чуждестранни официални лица по време на маневрите и един генерал.

Блок №5

БЛОК №6 – “Княз Симеон”

Заедно с поредицата “Княз Симеон” е отпечатан и блок с петте марки от поредицата в оригиналните им цветове. Размерите му са 120x180 мм. Хартията е висококачествена, гланцирана и малко по-дебела от тази, на която е отпечатана поредицата. Марките в него са разположени в три хоризонтални реда – 2+1+2 и са назъбени. Гумировката е поставена само върху марките. Поръчката не е известна, тираж – 50 броя. По-голямата част от тиража е раздаден лично от Цар Борис III на официални лица. Не е известно дали има прибрани в държавния резерв.

Блок №6

ПАК ОТ СТАРИТЕ СПИСАНИЯ

Във “Филателен КООП БЮЛЕТИН” кн. 9-12 от 1948 г. е отпечатана една интересна статия от филателния експерт Петко В. Караиванов, която тук ще бъде поместена изцяло /без съкращения/ поради нейното изключително значение, което е актуално и днес, а такова ще бъде и винаги.

“ЗА РАЗМЕРИТЕ НА МАРКИТЕ и техните препечатки и отпечатки

Когато във филателните списания се хроникират или в каталозите се вписват отличителните белези на пощенските марки, винаги се съобщават размерите: ширината и дължината или нанесените препечатки и отпечатки.

Към тези данни се придържат не само обикновените повърхностни колекционери, но дори и експерти попадат във фатални грешки, като твърдят, че известна марка е автентична, когато в същност тя е фалшива или обратно: за истинска марка, препечатка или отпечатка се твърди, че е фалшива.

Размерите, до известна степен са указатели за автентичността и могат да се имат предвид при анализите, но трябва да знаем, че тези показатели са относителни. Две еднакви марки могат да имат различни размери и да са автентични.

Това положение имаме в българските марки от 1915 г. – 1 ст. “Асенова крепост” и 5 ст. “Фердинанд” с размери 19.5:29 и 20:29.5 мм. Докато за марката от 5 ст. размерите определят два различни типа, в които има отличителни разлики, в марките от 1 ст. тези последните липсват.

Също така, има и австрийски марки от 1908/13 г. от едни и същи копия, но с различни размери.

Разликите в размерите се дължат не само на обстоятелството, че са различни типове поради литографно или типографно отпечатване, но и от материалите, които са били употребени: хартията и мастилата, както и температурата при изработването на марките, влажността на самата хартия и плътността на мастилото. Марки, отпечатани на влажна хартия, впоследствие изменят размера си, както и тези отпечатани при висока температура, а след това охладени.

Също така е и с препечатките и отпечатките върху марки.

Типични примери са препечатките от 1884/85 г., а особено на 01 върху 2 ст. от 1895 г., от които има с разни размери, дължащи се на голямото препечатано количество, поради което самите оловни цифри, от които е съставен наборът, са се сплескали. И докато първите отпечатки са били сравнително тънки, последните са значително по-дебели и при измерването на едните и другите се получават различни ширини и дължини.

При отпечатките пък на марките на Южна България за размерите са оказали влияние двата вида мастило, а също и начина как са били нанасяни отпечатките – с по-голямо внимание или небрежно – бързо нанасяне.

Държим ли строга сметка за размерите, без да обръщаме внимание на изброените по-горе обстоятелства, сигурно ще дойдем до абсурдни заключения.

Много от нашите фалшиви марки, особено с препечатки и отпечатки, имат верни размери, но при все това са фалшиви и заблуждават даже “експерти”, които си поставят експертните знаци или парафи. Само схватливото и бдително око и дългата практика дават положителни резултати при експертизата, не повърхностните анализи и неподатливост за откриване и съзиране тънкостите във филателнията. Схватливото око може и прави разлика от типографно и литографно отпечатване, от черно и черно, червена и вишнева препечатка, а друго око и ухо не могат да видят разликите и при самото обяснение и посочване.”

Какъвто и да е коментар е излишен. Петко Караиванов достатъчно добре и с малко думи с развил темата. Не би трябвало да пропуснем кавичките, ограждащи ПОНЯТИЕТО експерт, от които недвусмислено е видно и становището му – “от всяко дърво свирка не става” /разбирай – от набеден в никакъв случай не би и могло/. И още едно заключение /валидно за всички онези, които биха желали да се посветят на това трудно поприще/ – независимо от техническите средства, с които днес разполагаме, липсата на дълга практика, особено при класическите марки, не би могла да се компенсира с нищо. Под дълга практика П. Караиванов едва ли е разбирал 5-10 години – срок съвсем недостатъчен и за не набедените.

Във “Филателен КООП БЮЛЕТИН” в няколко броя от 1948 г. се разглеждат много въпроси засягащи филателната терминология /т.е. филателният ни речник/. Един от тях е нашумелият навремето, /а така и днес/ за т.н. ПРЕПЕЧАТКА. В дискусиата се включват не само филателисти. Под рубриците “НАША ТЕРМИНОЛОГИЯ” и “ЗА МАРКОЛЮБИТЕЛСИЯ РЕЧНИК” срещаме имената на професори, журналисти, адвокати, редактори и ... на Петко Василев Караиванов. Най-интересното /според съставителя/ е, че само последният се стреми и доказва /?? – защото и до днес никой не е могъл да докаже значението на несъществуващи думи в български език/ своите твърдения, разглеждани от две различни гледни точки – лингвистична и филателна, докато професорите и журналистите се мъчат /и то много по-неуспешно от него/ да оспорят едно несъществуващо, но получило отдавна гражданственост понятие със същото такова, което е не само несъществуващо, но и не получило изобщо гражданственост.

За съжаление, книжките на “КООП БЮЛЕТИН”, в които бяха отпечатани статиите на П. Караиванов вече не са в библиотеката на съставителя – преди няколко години бяха дадени на негов колега-филателист и ... не му бяха върнати /ако г-н В. Т. С. прочете този каталог, то дано се засрами и ги върне на собственика им, който все още не ги е прежалил/.

В два последователни броя на списание “Филателен КООП БЮЛЕТИН” /кн. 1 и кн. 2 от 1948 г./ в рубриката “НАША ТЕРМИНОЛОГИЯ” се разглежда един интересен въпрос от същата терминология, който и до днес не е намерил решение, което да задоволи българските филателисти.

кн. 1/48 г. “Макар и в процес на изграждане в една стройна система, филателията като световно занимание вече има своята “Наука за филателията”. Всяка наука или изкуство създава и си служи със собствена терминология или сбор от твърдо установени и определени изрази. За съжаление “Наука за филателията” все още не може да се изтъкне с установеност и яснота на своите изрази. Още по-далече е тя у нас, където продължава да цари първоначалният хаос, даже и за най-обикновените и най-употребяваните наименования. При всеки отделен случай не само любителят, но и напредналият филателист, даже и експертът, са в недоумение, как да изразят едно свое разбиране, едно положение или състояние.

Така беше доскоро с марка, екземпляр, парче и др., с които си служехме при разновременните изказвания по филателни въпроси, докато най-сетне проведохме прекрасната дума “БРОЙКА”, която се възприема вече от всички заинтересовани.

Но има възприети изрази, които са добили гражданственост между нас, а в основата си са съвсем погрешни. Думата ми е за “препечатка”. С тази съставка ние сега изразяваме всяка марка, върху която в последствие е отпечатан нов надпис, текст или изображение. Това наименование е възприето и от каталозите и от списанието и иска да отговаря на френското “surcharge”. Така, в каталога

“Сима” навсякъде такива марки са посочени като “препечатки”. Същото е и в “Диге”, а “Коопкаталогът” отива още по-нататък – включва същата съставка в своя “Кратък филателен речник”, като на стр. 22 дава следното определение. “Препечатка – отпечатване върху издадена вече марка нова стойност, чрез цифри или словом, с цел да се промени първоначалната им стойност”.

Това възприемане и определяне е напълно неправилно. ПРЕПЕЧАТКА означава отново напечатвам, това, което преди е било напечатано, или по-ясно казано, се повтаря изданието. А препечатка в нашия случай ще означава, една марка, която по рисунък е същата, както отпечатаната преди известно време марка, но сега е преиздадена, без да се внася каквато и да е новост или изменение в нейния образ. Същата марка /например марките от 1879 година преиздадени в 1928 година/ е преиздадена. Препечатката е нейното второ издание, марка и с променени цветове.

А марките, които получават в последствие върху лицето си нов надпис, текст или цифра са “НАДПЕЧАТКИ”. Първоначално тази съставка като новост може би ще дразни слуха на свикналите с “препечатка” филателни дейци или любители. Но тя ще се възприеме бързо, ще стане естествен израз, ще добие гражданственост и ще ни даде възможност да правим разлика в изказванията си между ново издание на стара марка и стара марка, върху която е отпечатано нещо ново, било рисунка, било букви или цифри. Наистина, глаголът “печатам” не се среща в правописните речници, наръчници или ръководства по езика с представка “над”, но затова пък представката “над” има често употребление, така както и “пре” и двете са еднакво възприети, еднакво определени в своето значение, при много други глаголи: надписвам, надплащам, надпреварвам, надпявам, надхвърлям и т.н.

Между нашите филателисти вероятно има езиковеди и тяхната дума по тези въпроси ще допринесе извънредно много в изграждането на Науката на филателията и нейната терминология. Освен това, и всеки друг филателист трябва да съзнава своя дълг в това отношение и да взема участие с познанията и разбиранията си. Ние не вярваме, че те са съгласни да продължава това хаотично състояние в нашата терминология.

И. Николаев”

кн. 2/48 г.

“Надпечатки, препечатки или припечатки

В брой първи на списание “Филателен коопбюлетин”, марколюбителят г. И. Николаев, в статия под заглавие “Наша терминология”, предлага вместо “препечатка”, да се възприеме и употребява “надпечатка” – наименование на пощенски марки, върху които, впоследствие, са отпечатани цифри, надписи, лозунги, изображения и др.

Обяснението, което се дава на стр. 24 в “Коопкаталога” за “препечатка” е непълно, защото не само цифри се “препечатват” върху вече отпечатани пощенски марки. Имаме: цифри – върху “Първи стотинкови 1881 г.” /не “Царска поща”, защото тогава България не е била царство, а княжество – князувал е княз Батенберг. “Царска поща” значи поща която служи само на някой цар/; надписи – “Отечествена война” върху марките “Изгледи и портрети” /не само “Изгледи”/; лозунги – “Събирайте старо желязо”, “Събирайте всякакви парцали” и “Събирайте хартиени отпадъци” върху “Борисови с коронка”; изображения – аеропланче, каквито са марките “Въздушна поща О. Ф.” и др.

Но, на въпроса.

Кое е правилно: надпечатка - ки, препечатка - ки, или припечатка - ки?

1/ Правилно ли е надпечатка - ки?

Не е правилно, защото предпоставката н а д – прибавена към глагола означава, че имаме извършено в повече от определеното действие, напр.: надбягвам, надхвърлям, надпечатвам – което ще рече, че имаме отпечатани /все също напечатани – няма ново значение, а има само промяна само по вид/ вместо 2000 “Коопкаталога” – 2100, т.е. имаме “надпечатани” /разбирай отпечатани/ 100 “Коопкаталога” в повече.

Ако пък приемем, че думата “надпечатка” съществува, то с нея ще можем да назовем всяка бройка от тези 100 отпечатани в повече “Коопкаталога”

Следователно надпечатка - ки е неправилно и неприемливо.

2/ Думата “препечатка” е образувана от съществителното печат и представката пре-

Представката пре- означава освен преминаване в ново състояние /превържа – рана/, преспя /пренощувам/; преминаване през нещо /прескоча, премина/; прекрачване на действието над някаква норма /преуморя се, преям/, още и повторно извършване на действието /прекроя, препълня, препечатам/.

От печат, съществително в мъжки род, имаме производната отпечатък, пак от мъжки род, защото казваме един отпечатък, а не една отпечатък, за да имаме производна “отпечатка”.

Следователно, от съществителното печат, което е от мъжки род, ще имаме производни: отпечатък – какъвто е всеки къс /една бройка/ пощенска марка, припечатък – самият допълнителен отпечатък върху всяка пощенска марка, който може да бъде цифри, надписи, лозунги, изображения и др. и припечатка – самата пощенска марка с припечатък.

Думата припечатка е правилна още и за това, защото предпоставката при- означава: прибавяне /притурка, придам/; действие в слаба степен /привдигам се, притварям/; достигане до желание за дадено действие /прилошее ми, приспи ми се/ и насочване действието към нещо /приседна, приближа/.

От това следва, че може да се каже припечатък и припечатка.

В българския език думата “препечатка” не съществува, поради което е неправилна.

С предлога пре- може да се каже препечатвам, препечатам и препечатване, в случай когато една книга е разпродадена и за да има книгоиздателството и нови бройки, то я препечатва /не “припечатва”/.

От казаното до тук следва, че ще имаме: отпечатък, припечатък и припечатка, от които множествено число – отпечатъци, припечатъци и припечатки.

Не е нужно да ковим и измисляме нова дума “надпечатка”, когато имаме готовата дума “припечатка”, неправилно до сега произнасяна и писана “препечатка”.

Наистина думата припечатка /също и припечатък/ я няма в речниците, но тя си е вече извокувала гражданственост, като е произнасяна и писана, както казахме вече, погрешно “препечатка”.

Можем да бъдем уверени, че в бъдещите речници ще имаме и думите припечатък и припечатка – две нови думи в български език, подарък от скромните български марколюбители.

Петър Ив. Делов
журналист"

Съставителят ще се въздържа от подробен коментар върху тези две статии /ще го остави на своите колеги, които владеят по-добре от него българския език/, но все таки не би могъл да не предположи /това си е само едно предположение – да не си помисли някои, че става дума за констатация или не дай си

Боже, за квалификация/, че господата И. Николаев и П. Делов са определено обикновени марколюбители /или в най-добрия случай бавно развиващи се филателисти/ и независимо от техните специалности и образование, разбират от български език далеч по-малко отколкото съставителят от ... калугерки – тук трябва да се отбележи, че последният е отбивал редовната си военна служба на 100 /сто/ метра от манастир, в които съжителстваха поне две дузини от тези девици.

За да могат ползвателите на каталога да са съвсем наясно по въпроса ще трябва да препишем още една статия на журналиста П. Делов /но вече в съкратен вид – иначе ще излезе, че се прави реклама на хора, сбъркали професията си по един или друг начин, подобно на голямата част от днешните “журналисти”, които ежедневно ни учудват с богатството на своя език от страниците на жълтите всекидневници, а и не само от тях/.

кн. 9-12/48 г.

“ЗА МАРКОЛЮБИТЕЛСКИЯ РЕЧНИК

Напоследък интересът към марколюбителската литература е засилен. И двете марколюбителски списания – “Пощенска марка” и “Филателен кооп бюлетин”, поместиха отлични статии, в които бяха застъпени, най-категорично, становища които са от полза, както за самото маркоиздаване, така и за нас, марколюбителите. Във всички статии, обаче, марколюбителската терминология /назвостовие – според професор Стефан Младенов/ е чужда, не българска – предимно заимствана от френски език. Това е така, защото французката марколюбителска литература е първа в света и нашите първи марколюбители са взаимодействували от нея. И не е могло да бъде другояче, защото, при освобождението на България, българският език е бил беден на думи. Напротив, днес българският език е толкова богат, че почти всички чуждици могат да бъдат заменени с чисто български думи.

Водим от желанието да бъде полезен на българското марколюбителство постарах се да подредя настоящия български марколюбителски речник.

Нямам претенцията, че подредения от мен речник е съвършен и пълен. Аз се постарах да подредя най-употребяваните думи. Моята цел, с предлагания български марколюбителски речник, е да облекча работата на всички, които за в бъдеще ще се занимават със същия въпрос. Все със същата цел съм посочил и произхода на заимствуваните думи. И, ако съм постигнал тази си цел, ще съм доволен.

Ще направи впечатление, че някои думи са новоизмислени. Това съм направил, защото нямаме съответната българска дума. И тук нямам претенцията, че съм измислил най-подходящите думи. Други, може би, ще измислят по-подходящи. Желателно е всички, които могат, да си кажат мнението.

Необходимо бе да поясня думите: надпечатка, отпечатък, препечатка и припечатък.

От филологична гледна точка аз поддържах мнението, че марки, върху които е отпечатано какъвто и да е припечатък, трябва да се наричат припечатки. /Виж статията “Надпечатки, препечатки и припечатки” печатана и бр. 2/1948 г. на списание “Филателен кооп бюлетин”./ Със статията, обаче, “Препечатка и отпечатка или надпечатка и припечатка”, печатана в бр. 3/1948 г. на същото списание, уважаемият Петко В. Караиванов повдига много правилно въпроса, като иска да се намерят думи за двата вида марки, върху които има отпечатано допълнително отпечатък, т.е. припечатък. Първият вид е, когато се изменя стойността на марката, а вторият – когато не се изменя стойността.

За да се намерят такива две думи трябва да се откажем от правилата на

българската граматика. Това е допустимо, защото не езикът трябва да се подчинява на граматиката, а граматиката трябва да се подчинява на езика. И намерих, че най-правилно е да се казва на марка на която припечатъкът изменя първоначалната ѝ стойност – препечатка, дума която и сега се употребява в нашият марколюбителски речник, а за марка на която припечатъкът не изменя първоначалната стойност – надпечатка.

Тези названия са възприети и от “Българска филателна енциклопедия” от Т. К. Цоневски. Те са най-подходящи и най-правилни, защото най-малко се отклоняват от правилата на българската граматика.

След като експертният марколюбителски институт при Съюза на българските марколюбителски дружества, установи окончателно българския марколюбителски речник, необходимо е да се изпрати препис – с необходимите пояснения, на Дружеството на българските филолози, който да се има предвид от тях, при изработване на бъдещите български речници. Няма да бъде грешка, ако се изпрати препис и на Държавното книгоиздателство, което според моите проверени сведения, в момента е натоварило седем български филолози да изработят нов български речник, завършването на който се много бърза.

Ето и самият речник подреден от мен.”

Както беше споменато по-горе тук няма да бъде поставен пълният препис от статията, ще бъдат упоменати само спорните /според съставителя/ наименования и определения, въпреки че поне половината от т.н. от самия П. И. Делов речник е не само спорен, а и неточен в много отношения. Дори чуждиците, от които са взаимствани филателните ни термини не са преведени както трябва, а те имат не само буквален превод.

“надпечатка – пощенска марка върху която е припечатано лозунг, фигура и пр. които не изменят първоначалната ѝ стойност

отпечатък – всяка пощенска марка е един отпечатък

препечатка – пощенска марка върху която е припечатана цифра със или без лозунг, фигура и пр., която изменя първоначалната ѝ стойност

припечатък – самият допълнителен отпечатък /цифра, лозунг, фигура и пр./ върху всяка пощенска марка”

Излишно е да се коментират филологическите и лингвистическите познания на журналиста П. Делов и неговите измишльотини, когато и за ученик в четвърто отделение са видни граматическите грешки /повече от 40 в една стр. от списанието/ на последния. Много е интересно в коя област на журналистиката се е подвизавал г-н Делов? Съставителят не може да си отговори на този въпрос ...

Въпреки всичко ще бъдат казани само две-три думи по спорните наименования. Когато в даден език /не само български/ няма или поне до момента не е известна дума /понятие/ за НЕЩО /каквото и да е то, от която и да е област/, то САМО професионалистите в тази област са в състояние да я намерят /открият, предложат, наложат и т.н./. Но когато в този език има вече такава дума /понятие/, което е добило гражданственост, то само глупак би тръгнал да съчинява нова такава дума /понятие/, което не само че не е добило гражданственост, но и от която и да е гледна точка /филологическа, лингвистическа или даже професионално-филателна/ е не по-малко погрешна от тази, която искаме да заместим.

И навремето, а и сега думи като горните четири /и много още други – десетки, поне в областта на филателията/ не са присъствали в речника на българския език, няма и да присъстват, но това в никакъв случай не ни дава основание да си съчиняваме други /в повечето случаи още по-непригодни/, които да ги заменят поради нечие “гениално” хрумване.

По всяка вероятност и професионалистите, които са изготвяли /а и в бъдеще ще изготвят/ речника на българския език не са се съобразили /а и едва ли някога ще се съгласят/ с глупостите на П. Делов, И. Николаев и др. от подобна пасмина. И хубаво са направили, че иначе не се знае ли се ... може да се стигне до положението внуците ни да напишат в речника ни /БЪЛГАРСКИЯ, не филателния/, че еди коя си дума /понятие или др./ произлизат от ... македонския език. Боже, пази България и българския език от споменатите по-горе!!

Ще трябва да споменем и няколко думи за т.н. “Българска филателна енциклопедия” от Т. Цоневски. Ще се ограничим само с един единствен въпрос – възможно ли е енциклопедия да бъде съставена САМО от един единствен човек?! Отговорът също е единствен – дори съставителят на този каталог не би си позволил подобна наглост /меко казано/. Но в България /както навремето, така и сега/ ВСИЧКО Е ВЪЗМОЖНО ... “Цар да стане министър-председател, да доограби и доразпродаде България ... /тук имаше нецензурен израз/ ... и накрая да отиде не в Мадрид /както и където се мъчат да го изпратят някои глупци – б.с./, а в панделата до живот с пълна конфискация на неправомерно заграбеното имущество.” Сакън, да не си помислите, че съставителят е съгласен с такова крайно становище! Горното дословно беше написано в едно писмо от един стар познайник /много добър приятел и бивш колега на съставителя/, който навремето беше каруцар, но успя да се преквалифицира като автомонтьор и понастоящем се мъчи, /ама колко!!/ като собственик на голям автосервиз в Торонто, Канада. Какъв родоотстъпник! А и няма каквото и да е “положително” отношение към монархията и короната, въпреки че последната присъства в държавния ни герб. Но и какво ли бихме могли да очакваме от един невъзвръщенец?!

Жалко, че съставителят /още на следващия ден от получаването на писмото/ го изгори от страх /или може би от робски комплекс – тъй много афиширан днес от разни хитроумни социолози/ да не бъде репресиран, нещо, което му се е случвало на млади години. За по-сигурно вече дори не кореспондира с този “тъп” каруцар, защото не се знае, знае ли се ... я си представете, че Царят бъде избран за втори мандат като министър-председател, а защо не и за президент, та нали вече ще отговаря и на изискванията за тази макар и по-лошо платена длъжност ... Ами я си представете, че “тъпият” каруцар е отгатнал по някакъв начин идните събития? Ех, тогава! Съставителят не би могъл да си прости и да претърпи по-голяма загуба от тлъстия хонорар, които би получил от жълтата преса /а и не само от нея/, за публикацията на подобно омерзително писмо. А и защо ли не? Днес вече е доказано /за кой ли път/, че парите не миришат /изключваме леката и едва доловима миризма на наркотици, петрол, оръжейна смазка и дори на по-силно напарфюмирани евтини проститутки/, но казва ли ти някой, че едно нищо и никакво писъмце /дори и на не парфюмирана хартия/ не би могло да усмърди орталъка? Но както и да е – стореното, сторено ..., казаното, казано ... едва ли бихме могли да упрекнем неграмотния каруцар, които е живял както при царизма /по времето на Цар Борис III/ така и при социализма – както и при двете системи, въпреки вложения тежък труд – понякога по 12, 16 часа, че и повече, не е успял да живее сносно, а още по-малко да се реализира, въпреки способностите и честността си. Би ли могъл изобщо някой да го упрекне, че на всяка втора дума псува и Цар и система /става дума за тези в България през годините на неговия отруден живот/, които винаги са взимали много от него, а са му давали само толкова, колкото да се наяде, за да има сила да работи пак за тези системи, чието единствено задължение е било /и тогава, а и сега/ да му обещава “светло бъдеще и просперитет”, но в също тъй неопределено бъдеще време, когато него вече няма да го има на този свят?

И пак от "Филателен КООП БЮЛЕТИН":

"ЕДНО ЦЕННО МНЕНИЕ ЗА КООП КАТАЛОГА"

"Всяко начало е трудно, но "Кооп каталогът" на българските пощенски марки за 1947 г. е разрешил сравнително най-добре повечето от интересуващите колекционера въпроси и, като така, то се явява като най-подходяще наложително помагало за всеки колекционер, бил той начинающ, напреднал или специализирал. Ето защо, да пожелаем дълъг живот на това хубаво и поздравително начинание, което ежегодно да ни поднася новите си подобрени и попълнени издания."

София, 9.XII.1946 г.

Георги Р. Гешов

Юли—Август 1947
Година IV   Книжка 7—8

Juli—August 1947
Fourth year, 7—8

IN MEMORIAM

На 28 юни т. г. напусна този свят нашият обичан приятел и отличен филателист ГЕОРГИ РАДОСЛАВОВ ГЕШЕВ.

Неочакваната вест за неговата ранна смърт покрусил всички тези, които го обичаха и уважаваха, а такива са всички, които го познаваха и които имаха досег с него.

Особено много приятели имаше той сред филателистите, защото той

(Продължава на 24-та стр.)

IN MEMORIAM

(Продължение от 1-ва стр.)

отдаваше малкото свободно време, с което разполагаше, след уморителната си и отговорна работа, като директор на Кредитна банка, на любимата си колекция на български и чуждестранни марки или на организационния живот на българските филателисти.

Като председател на Софийското дружество, той пое инициативата за образуването в съюз на отделните филателни дружества в столицата и провинцията и създаде единния организационен живот на българските филателисти. Като пръв председател на съюза нему се падна тежката задача да организира и консолидира новообразувания съюз и тази задача бе увенчана с успех благодарение най-много на личните му качества и авторитет.

Георги Гешев беше един истински колекционер. Той не събираше марки заради тяхната стойност или рядкост. За него и най-обикновената марка представляваше интерес и той ги проучваше еднакво грижливо. Колекциите му, подредени в няколко великолепно подвързани албуми и класьори, представляват най-гризлив резултат на системност и проучване.

Системност, прецизност, трудолюбие, безкорисност и безгранична честност и добросъвестност, бяха ръководните начала в неговия живот — той ги проявяваше навсякъде и всякога,

Но тези качества съвсем не го правеха педантичен, напротив, основавайки действията и мислите си на тези основни за него и ръководни начала, той беше най-любезният, най-прекрасният измежду всички. Строг в своите задължения към себе си, той беше най-човечен, справедлив и отзивчив по отношение на другите.]

Неговата загуба е тежък удар за всички, неговото място ще остане незапълнено. И ако скръбта на тези, които го обичаха, може да бъде с нещо утешена, то това ще е не само от съзнанието, че ние всички ще отидем един ден там, където е вече той, но и от чувството, че той си отиде оставяйки след себе си един живот, изпълнен с дела и добродетели, които трябва да служат всекому за пример и в спомена за неговата спокойна и блага усмивка, която винаги е съгривала всеки, който е бил във връзка с него.

Човекът е временен гост на земята, но делата и даденият пример остават да живеят вечно.

Нека бъде спокоен неговият вечен сън, както ще бъде траен споменът за него.

К. Дренков

Неочакваната вест за неговата ранна смърт покрусил всички тези, които го обичаха и уважаваха, а такива са всички, които го познаваха и които имаха досег с него.

Особено много приятели имаше той всред филателистите, защото той отдаваше малкото свободно време, с което разполагаше, след уморителната си и отговорна работа, като директор на Кредитна банка, на любимата си колекция на български и чуждестранни марки или на организационния живот на българските филателисти.

Като председател на Софийското дружество, том пое инициативата за образуването в съюз на отделните филателни дружества в столицата и провинцията и създаде единния организационен живот на българските филателисти. Като пръв председател на съюза нему се падна тежката задача да организира и консолидира новообразувания съюз и тази задача бе увенчана с успех благодарение най-много на личните му качества и авторитет.

Георги Гешев беше един истински колекционер. Той не събираше марки заради тяхната стойност или рядкост. За него и най-обикновената марка представляваше интерес и той ги проучваше еднакво грижливо. Колекциите му, подредени в няколко великолепно подвързани албуми и класьори, представляват

най-грижлив резултат на системност и проучване.

Системност, прецизност, трудолюбие, безкористност и безгранична честност и добросъвестност, бяха ръководните начала в неговия живот – той ги проявяваше навсякъде и всякога.

Но тези качества съвсем не го правеха педантичен, напротив, основавайки действията и мислите си на тези основни за него и ръководни начала, той беше най-любезният, най-прекрасният измежду всички. Строг в своите задължения към себе си, той беше най-човечен, справедлив и отзивчив по отношение на другите.

Неговата загуба е тежък удар за всички, неговото място ще остане незапълнено. И ако скръбта на тези, които го обичаха, може да бъде с нещо утешена, то това ще е не само от съзнанието, че ние всички ще отидем един ден там, където е вече той, но и от чувството, че той си отиде оставяйки след себе си един живот запълнен с дела и добродетели, които трябва да служат всекиму за пример и в спомена за неговата спокойна и блага усмивка, която винаги е сгривала всеки, който е бил във връзка с него.

Човекът е временен гост на земята, но делата и даденият пример остават да живеят вечно.

Нека бъде спокоен неговият вечен сън, както ще бъде траен споменът за него.

К. Дренков

Навсякъде да се чете ГЕШОВ, не Гешев. /б.с./

Ако приемем хипотетично, че днес в България има около 1000 филателисти /разбираемо е, че тук са включени и търговците-филателисти, които според съставителя са по-голямата част от тази, нека я наречем, организирана група от граждани с взаимно допълващи се интереси – от една страна икономически, а от друга колекционерски/, то съставителят би се обзаложил, че едва ли и десетина от тях знаят кой е Георги Радославов Гешов и какви са неговите заслуги за развитието на Организираното филателно движение в България.

В част VII^a на каталога предпоследната глава е наименувана “Заслужили филателисти от 30^{-те} и 40^{-те} години на миналия век”. Там са дадени кратки биографични данни /известните на съставителя – желателно е да бъдат поразширени от колеги-филателисти, които разполагат с повече сведения за упоменатите в тази глава, а защо не и техния брой да бъде увеличен/ за 10 от най-заслужилите /според съставителя/ филателисти от средата на ХХ в.

Безспорно е, че Г. Р. Гешов не е най-известният измежду тях, но още по-безспорно е, че той е НАЙ-ЗАСЛУЖИЛИЯ от всички що се отнася до личен принос в организационния живот на българските филателни дружества, тяхното обединение в съюз и популяризирането му. През последните 10-15 г. на своя живот, благодарение на организационния си талант, неимоверното постоянство в осъществяването на поставените цели и не на последно място на изключителните си дипломатически способности и познаване до дъно душата и възделенията както на обикновените марколюбители, така и на изявилите се техни колеги, той съумява да изгради доброволен съюз, обхващащ повече от 50000 членове, което никога вече не би могло да бъде постигнато в България. Според бащата на съставителя той е бил от онези работохолици, които след 12-15 часа труд, вместо да отпочине се е занимавал поне още 2-3 часа с филателния и въпроси, свързани с организационния живот на българските филателисти, голямата част от които са го познавали лично и уважавали наравно с Петко Караиванов, а някой и повече. Г. Р. Гешов е правил и изследвания върху поредицата “Голям лъв”, но последните не са били завършени поради неочакваната му кончина, а и днес

не е известно дали са запазени. По-вероятно е да са били унищожени веднага или след разпродаването на колекциите му, които са обхващали класиките на почти всички европейски страни и окупациите след I-вата световна война. Част от колекцията му попадна в Г. Гемишев, който дълги години представяше по изложбите експонат "Голям лъв" и нееднократно беше награждаван. И тук изниква един често задаван въпрос, чийто отговор все още не е даден категорично – дали в голяма степен не е вярна "диагнозата", че българите страдат от къса памет? Само това да беше! ...

"КООП БЮЛЕТИН" кн. 7-8 стр.17 "СЪОБЩЕНИЯ"

СЪОБЩЕНИЯ

В връзка с запитванията кога ще стане раздаването на марките от серията „Бойци против фашизма“, Управителният съвет на кооперацията съобщава, че преговорите за закупуването на необходимите 500 серии продължават, тъй като ни се предлагат на много висока цена. Членовете кооператори, обаче, да бъдат спокойни: всеки редовен член на кооперацията ще получи по една серия, макар и с закъснение.

* * *

Клоновото сдружение на търговците на пощенски марки за колекции е започнало издаването на собствен циклостилен бюлетин „Известия“. Първият брой съдържа окръжни и статии, както и интересни новини, съобщения и данъчни вести интересоващи търговците-филателисти.

* * *

Умоляваме всички абонати да си съобщат точните адреси, необходими ни за попълване на новата картотека.

* * *

Много абонати се оплакват, че не са получили някои броеве. Ето защо, ако до края на месеца не получите новия брой, потърсете го от пощенския раздавач.

Кратък коментар от съставителя по първото съобщение.

Управителният съвет на кооперацията не съобщава кой оферира и каква е предлаганата “много висока цена”. Разбираемо – търговска тайна. Ще трябва да я съобщим – ни повече, ни по-малко, а точно 3500 лв. Съставителят предполага, че тук са включени и комисионите. Не би могло да бъде без тях, защото /добре е известно/ на търговете /чрез подставени лица/ редовно излизаха по няколко серии “Бойци против фашизма” и винаги бяха съпроводжани само с по едно каре /даже и набедените биха осмислили подобни лотове/. Или за да бъдем точни – ако кооперацията закупи тези 500 серии от оферирация /нека го наречем “Х”, въпреки че и не филателист би се досетил, че трябва да се разбира “Съюза на бойците против фашизма”, а защо не и някои по-отговорни партийни дейатели от върхушката, докопали се до част от предоставените му 33000 поредици/, то на каква цена би ги продала на своите членове? Явно е, че цената значително би надминала каталожната и тази, на която се предлагат на търговете. С други думи тези 500 серии биха станали непроданаеми.

Това е един от най-ярките примери за узаконена спекула от страна на т.н. “бойци против фашизма”, които от най-ревностни борци срещу спекулата и черната борса, в един изключително кратък срок, бяха мутирвали в спекуланти и черноборсаджии. Та такава нещо НА ПРАКТИКА е диктатурата на пролетариата, щото на теория е съвсем друго.

Но кой ли от кооператорите би могъл да възнеговува? Би ли посмял някой да изпрати писмо примерно до в-к “ОТЕЧЕСТВЕН ФРОНТ”? Защо гьотверенът-кооператор /може би по-точното определение е гьонсурат/ Дим. Бонев мълчи? Защото ... /съставителят се надява, че упоменатият се е вече споминал и не би могъл да го съди за обида, щото знае ли се дали днешните български съдилища биха го оправдали по доказателства от преди половин век, че и кусур – я си представете, че и за тях има давност както да речем за престъпленията на много от господата, накичени с титлата “Бойци против фашизма”?/.

По второто съобщение коментар не е необходим. Само ще споменем, че най-малкият данък за търговците-филателисти беше 10000 лв. Що се касае до тези с магазини като Г. Кусев, С. Чаръкчиев, Отто Кьоле и др., съставителят не знае какви са били налозите, но знае съдбата и на магазините и на гореупоменатите /вж. част VII^а на каталога – главата “Някои сведения и биографични данни за по-известните софийски търговци от 30^{-те} и 40^{-те} години на миналия век”/.

Третото съобщение на пръв поглед е най-обикновено и най-кратко, но има и подтекст, който излезе на яве още в края на същата /1947/ година. Ще е необходима малко предистория. Много беше казано и писано за трите спекулативни поредици – “Българо-съветска дружба”, “Александър Стамболийски” и “Бойци против фашизма”, но не е излишно да се припомни, че те /и трите/ са отпечатани в един изключително къс период от време – по-малко от 8 месеца. Не е известен друг подобен случай в маркоиздаването на никоя държава дотогава. Какъв беше откликът на обикновените марколюбители /мнозинството от тях тогава бяха членове на кооперацията, дори около 1/3 от всички членове бяха от провинцията където трудно се снабдяваха по легален начин с по-редките издания/ и как се отрази този спекулативен бум на филателното движение в България и най-вече на организационния му живот? Тук трябва да припомним, че членовете на кооперацията, за да продължат своето членство, трябваше да платят членския си внос предварително – до м. декември предната година. Встъпителният членски внос беше 200 лв., но освен него кооператорите ЗАДЪЛЖИТЕЛНО внасяха и дялов капитал, който впоследствие се оказва невъзвращаем /при закриването – т.е. ликвидацията на кооперацията, да не си помисли някой, че и тук се е процеди-

рало както при “доброволното” приемане в ТКЗС-тата – различията са много, но приликата е една единствена – и тук, както при ТКЗС-тата, мнозинството кооператори останаха излъгани/*.

Какво точно се беше случило същата тази предна година – 1946, в края на която кооператорите бяха платили членския си внос за 1947 г. заедно с всички други тегоби и с надежда и основание очакваха да бъдат снабдени с всички новоизлизащи поредици, което на книга задължаваше кооперацията ДА ИМ ГИ ПРЕДОСТАВИ ПО НОМИНАЛ /или “по устав и правилник” както би се изразил старшината-артелчик, който раздаваше боята за обувки в казармата/. Но – не би!! Както не бяха получили “Българо-съветска дружба” и “Александър Стамболийски” през 1946 г., така и не получиха “Бойци против фашизма” през 1947 г. Да не си помисли някой, че видите ли – Българо-съветските дружества, земеделците и т.н. “бойци” /преименувани впоследствие на “борци” – последните категорично не трябва да се отъждествяват с “борците” и “борчетата” от 90-те години, а още по-малко с личности като покойния Илия Павлов например – от де у тогавашните “бойци” – завалийките, такъв акъл и амбиции ... те кандисваха и на една “мизерна” заплата от десетина-двадесет хиляди лв., че и на по-малко/ са им виновни. Не, господа! Тяхната вина е нищожна в сравнение с вината и отговорността на Партията-кърмилница и нейната върхушка. Там беше вината, там беше отговорността както тогава, така и днес. Но да сте чули и видели някой в България и тогава и днес да се е признал за виновен? Не сте чули, не сте и видели, а и няма да чуete нито ще доживеете да видите! Ако все пак се намери някой, който не би се съгласил с горното, то съставителят е убеден, че този някой не е живял и месец в България или пък е от новоизлюпените олигарси.

Но да продължим по темата – годината вече е 1947, месец август, около 20^{то} число /тогава беше разпратена по домовете кн. 7-8 на “КООП БЮЛЕТИН”/, но от поредичата “Бойци против фашизма” /нека бъдем пределно точни – става дума само за стойността 70 лв./ нямаше ни вест, ни кост. Явно, т.н. “бойци”, а впоследствие “борци” яко се бяха преборили за кокала и го бяха докопали. Просто да им е! “Бог забравя, но не прощава!” – съставителят не си спомня точно авторът на горния цитат, но е убеден, че последният едва ли е валиден за всички – примери колкото щеш – поне десетина ще профучат с “БМВ”-та и “Мерцедес”-и покрай Вас, ако застанете на който и да е светофар на днешния булевард “България”, независимо в каква посока ще се отправят – към резиденцията ли, към Министерския съвет или към Народното събрание. За последното някои твърдят /съставителят ги е чул с ушите си лично/, че то в никакъв случай не би могло да се нарича вече “народно” – по би му прилягало прозвището “БЕЗРОДНО”. Но едва ли би трябвало да бъдем толкова крайни. И там със сигурност има няколко десетки народни избраници, които с достойнство носят това име, но едва ли гласовете им се чуват от воя на свирепата глутница, която неистово се стреми да доразкъса или прогони извън пределите на страната /може би в Европа/ своите потомци. Що се отнася до по-възрастните и неработоспособните /пенсионерите или инвалидизираните/, то те сами са си виновни – да не са ги докарвали на властови позиции. Не те ли крещяха по улиците “Осанна!”, а после “Разпни го!”. Не те ли днес не смеят да си подадат оклюмалите носове пред Народното събрание или пред Министерския съвет и да потърсят сметка и отговорност от всички онези, които са ги лъгали и ограбвали. Мнозинството от тях са

---

* За интересуващите се, а и най-вече да не бъде обвинен в голословие, съставителят прилага на две страници всички “Условия за членуване в кооперация “ПОЩЕНСКА МАРКА” и получаване нейните услуги” – б.с.

обречени да си отидат от този свят обезверени, оглупели от омраза и чувство за безсилие, примирени със заобикалящото ги беззаконие, корупция и престъпност, невиджани до днес в изстрадала България. Други ще кажат – такава ни е била съдбата, а и никой не е отнесъл със себе си нищо от този свят, че нали и Илия Павлов /Бог да го прости!/ не отнесе със себе си милиарда долари, а си отиде с черното костюмче, ризката, чифт чорапи и обувката, които дори не бяха и от крокодилска кожа. Да, господа, такава Ви е съдбата, но изпускате да си признаете, че лично Вие самите сте допринесли най-много за тази Ваша съдба, че пак Вие, а не Царят или някой друг Ви е накарал да се съгласите с тази своя съдба. Ако не сте били съгласни с нея /съдбата/, защо не сте се борили за друга – по-добра?? Стана скучно, нали?

Ще продължим по темата – ставаше дума за “Бойци против фашизма” и затова, че 10 и 20 лв. от поредицата бяха валидирани на 20 януари 1947 г., а ето – годината вече преваля, но кооперацията така и не е в състояние да изпълни ангажиментите си дори и към редовно отчелите се свои кооператори, за другите да не говорим.

Разочарованието беше огромно. Колко марколюбители биха могли да си позволят през онези гладни години десетина хиляди лева /толкова вървяха в края на 1947 г. трите поредици в провинцията, в столицата при известен късмет биха могли да се спазарят с две-три хиляди лв. по-малко/ и то само за тези три спекулативни поредици? И отговорът дойде колкото и неочакван да беше – членовете на кооперацията се стопиха близо с 90%. И кои беше виновникът? Едва ли и набедените не биха се досетили ... Е те толкова нещо е диктатурата на пролетариата, разбира се, поне от филателна гледна точка – да не би някой да си помисли, че съставителят оспорва догмите на “историческия материализъм” или пък тези на “политикономията” и “Научния комунизъм”. И ако все пак се намери такъв, то съставителят ще му покаже документ /с подписи и печати/, че е издържал с пълно отличие гореупоменатите изпити, че и други ... Е те толкова “нещо” е българинът /или поне голямата част от по-старите поколения/, който иска да влезе в ЕС /а някои и не искат – твърдят, че са си в Европа откакто са се родили, а и така им е добре!! А сега, де! Черногледите /песимистите/ биха добавили – “Калпав народ – слаба държава!” и едва ли поговорката е много далече от истината. Що се отнася до държавата, то съставителят е убеден, че държавността едва ли някога е била толкова принижена, а колкото до народа – на Запад от нас /във Франция, не в САЩ/ има друга поговорка – “Какъвто народът, такава и държавата” и в интерес на истината не е изключено последната да е по-приемлива, поне за съставителя.

Що се касае до четвъртото съобщение, то трябва да се отбележи, че оплакванията за неполучени броеве от “Филателен КООП БЮЛЕТИН” бяха предимно от провинцията. В столицата подобни оплаквания бяха изключение.

У С Л О В И Я

за членуване в кооперация „ПОЩЕНСКА МАРКА“ и получаване нейните услуги:

1. Може да бъде член на кооперацията всеки пълнолетен гражданин, български поданик, без разлика на народност и пол, който е филателист-любител.

2. Встъпването в членство става с писмено заявление до управителния съвет. Такива се изпращат при поискване от кооперацията безплатно.

3. Управителният съвет в 15 дневен срок разрешава приемането за член просителя и го уведомява писмено.

4. Всеки член с подаване на молбата е длъжен да запише и внесе наведнаж за дялов капитал най-малко 1.000 лв., за встъпителен внос 200 лв., за абонамент на „Филателен кооп бюлетин“ 400 лв. и за герб на дяловете 10 лв., или всичко 1610 лв. Сумата може да се изпрати и по пощенската чекова сметка на кооперацията № 946. В повече записаните над 1000 лв. за дялов капитал, може да се изплащат по дадена разсрочка от управителния съвет.

5. Всеки член отговаря за задълженията на кооперацията в троен размер на записаните дялове.

6. Всеки член е длъжен да присъства на общите събрания на кооперацията и да изпълнява разпореденията на устава, правилниците и решенията на общите събрания.

7. Всеки член има право:

а) да участва в общите събрания на кооперацията лично или чрез пълномощник и да избира управителните тела;

б) да се ползува от доставките и услугите, а така също от културните начинания и печалбите на кооперацията.

8. Всеки приет член има право веднага да участва наравно с другите членове в откриваните подписки от кооперацията за доставка на всички новоизлизащи български пощенски марки по два начина:

а) По абонаментната система: като внася депозит в размер на сумата 3000 лв. при подписки до 10 серии, а за повече — 5000 лв. и писмено съобщи на кооперацията, по колко серии желае да получава от всички новоизлизащи пощенски марки. По този начин кооперацията ще снабдява кооператора най-редовно с марките без той да се грижи да дава каквито и да било други писмени или устни нареждания. За това при представяне на марките и изчерпване депозита всеки кооператор е длъжен да възстанови на ново същия в кооперацията.

Този начин намери много добър прием от кооперацията и днес по абонаментната система кооперацията има записани над 100 души, на които кооперацията най-редовно подсигурява и доставя над 10000 поредици от всички новоизлизащи марки.

б) всеки член може да участва ако желае в подписките на всички новоизлизащи пощенски марки, чрез записване определен брой серии, които предплати при поръчката по обявените от кооперацията цени.

9. Всеки член има право да участва в урежданите от кооперацията месечни търгове, като дава излишните свои дубликати от български или чуждестранни пощенски марки за продажба и има право да купува на търговете интересующите го пощенски марки, като наддава лично на самия търг или да участва в търга, като изпраща до кооперацията в затворено писмо определени лимитни цени за интересующите го на търга марки, в който случай неговите интереси ще бъдат защитавани от председателя на управит. съвет или от негов заместник.

10. Всеки член може да си достави чрез кооперацията липсващите му от колекцията редовни или куриозни марки по най-износни пазарни цени, като направи за тази цел нужната поръчка.

11. Всеки член може да продаде най-износно чрез кооперацията излишните си български и чуждестранни пощенски марки, като предварително изпрати описание на марките.

12. Кооперацията е винаги на разположение на членовете си с безплатни съвети и мнение по всички интересующи ги въпроси из областта на филателията.

13. Всеки член се счита за сътрудник на кооп бюлетина и може да дава свои статии по осички филателни въпроси,

14. Всички кооперативни издания, като кооп бюлетина, каталога, календаря и др. се доставят на членовете на по-ниски цени.

Кооперация „Пощенска марка“ ратува за правилното и разумно колекциониране.

Станете членове на кооперацията!

За всичко отнасяйте се до кооперация „ПОЩЕНСКА МАРКА“, ул. Левски 21, телеф. 2-75-57.

Сумите внасяйте само по пощенска чекова сметка 946.

и пак от кн. 7-8/1947 г. четем:

"НАЙ-ВИСША СТЕПЕН СПЕКУЛАЦИЯ...

Будапеща, август /От нашия кореспондент/. – Марките, с които се направи най-голяма спекулация, са тези от серията за Рузвелт, които бяха издадени в Унгария. Унгарската пощенска дирекция пусна в продажба на 12 юни, в памет на покойния председател на САЩ Рузвелт, една серия от 8 марки за обикновена и въздушна поща – 100000 тираж, както и един блок със същите марки, но с тираж 30000 броя. Половината от тези новости бяха продадени предварително в Америка, а след това започна продажбата в унгарските пощенски станции. Продажбата бе обявена по следния начин: На 11 юни т. г., в нощната си емисия, радиото съобщи новината, че продажбата на възпоменателните марки ще започне на другия ден в 8 часа сутринта. На следващия ден в 8 часа и 1 минута марките се бяха свършили. Хилядите филателисти, които бяха окупирани пощенските станции още през нощта, останаха разочаровани, защото нито един от тях не можа да си купи тази серия. В същност, всички количества бяха заграбени от пощенските чиновници ... В деня на пускането на тези марки, за една серия се искаше 50-100 форинта, а номиналната цена е 4.40 форинта ...”

НАЙ-ВИСША СТЕПЕН СПЕКУЛАЦИЯ. . .

БУДАПЕЩА, август (От нашия кореспондент). — Марките, с които се направи най-голяма спекулация, са тези от серията за Рузвелт, които бяха издадени в Унгария. Унгарската пощенска дирекция пушна в продажба, на 12 юни, в памет на покойния председател на САЩ Рузвелт, една серия от 8 марки за обикновена и въздушна поща — 100,000 тираж, както и един блок със същите марки, но с тираж 30,000 броя. Половината от тези новости бяха продадени предварително в Америка, а след това започна продажбата в унгарските пощенски станции. Продажбата бе обявена по следния начин: На 11 юни т. г., в нощната си емисия, радиото съобщи новината, че продажбата на възпоменателните марки ще започне на другия ден в 8 часа сутринта. На следващия ден в 8 часа и 1 минута марките се бяха свършили. Хилядите филателисти, които бяха окупирали пощенските станции още през нощта, останаха разочаровани, защото нито един от тях не можа да си купи тази серия. В същност, всички количества бяха заграбени от пощенските чиновници. . . В деня на пускането на тези нови марки, за една серия се искаше 50—100 форинти, а номиналната цена е 4.40 форинти. . .

ПРОЧЕТЕТЕ ТОВА
СИГУРНО ЩЕ ВИ ИНТЕРЕСУВА!

КУПИХТЕ ЛИ СИ МАРКАТА, ИЗДАДЕНА ПО СЛУЧАЙ ГОДИШНИНАТА ОТ СМЪРТТА НА АЛ. СТАМБОЛИЙСКИ?

Тази марка предизвика истинска сензация не само у нас, но и в чужбина. Тя спада между скъпите и много търсени марки.

Кооперация „Пощенска марка“ разполага с ограничено количество от марките „Ал. Стамболийски“ оставени на консигнация от БЗНС. Марките са първокачествени.

Продажна цена 1200 лева.

Коментар от съставителя — ако приемем, че отпечатаното в “КООП БЮЛЕТИН” е 100% истина, то тази поредица се е продавала от 10 до 20 пъти над номиналната ѝ стойност. Ако направим сравнение между нея и “Българо-съветска дружба” I^{во} издание, то ще установим пак със 100% истина, че последната се продаваше ... едва по 40 пъти над номинала. Няма да правим изводи — ще ги оставим за набедените. Ще припомним само добре известната поговорка за онзи /БЪЛГАРИН/, който виждал сламката в окоето на съседа си, но гредата в собственото си око не виждал ... Едва ли би могло да се добави нещо освен това /съставителят не си спомня точно в кои вестник го прочете и моли за извинение, че ще цитира по памет/, че българите са застанали със свалени гащи /или панталони/ в преговорите с европейските комисари за влизането в ЕС. Това или подобно изказване е направено от министър-председателя /или президента — пак с молба за извинение, ако не е точно/ на Румъния по повод някои изказвания на наши държавни ръководители /или министри — пак с молба за извинение, ако е допуснатата грешка в длъжностите/, че Румъния много изоставала от България в преговорите, което би могло да ни попречи за навременно /разбирай 1.01.2007 г./ ВЛИЗАНЕ в ЕС. Тук пак ще помолим набедените да довършат коментара ...

Ех, Българийо бедна, /и нещастна/ благодарение на подобни ръководители, които или са слепи или искат и нас /обикновените граждани/ да ни направят на слепи, глухи и малоумни. Но както беше казано по-рано — как ни е, нали ние самите си ги избираме! “На такава глава — такъв бръснач.” След набедените тук би трябвало да поканим и министър Кунева за коментар, но това едва ли би

могло да стане ..., а и не би имало АБСОЛЮТНО НИКАКЪВ ЕФЕКТ според съставителя. Подобен коментар би заприличал на отговорите на човек, който е напълно лишен от слух, на въпроси, задавани му от друг, нямащ си и хабер от условията за установяване на жестомимичен диалог. Но както и да е, това не е и толкова важно, по-важното е да влезем в ЕС, а че там едва ли бихме могли да устискаме ..., на кой ли от управляващите и носещите отговорността за това му пука?!

ЕДНА ОПАСНОСТ ЗА ФИЛАТЕЛИСТИТЕ /вж. копието на стр.132/

Що се касае за спекулата, в която обвиняват търговците-филателисти, то тя е нищожна, а в много от случаите /в днешно време у нас/ тя е с ПОЛОЖИТЕЛЕН ЗНАК. Защо ли?

Първо – няма, не е известна търговия без спекула. Всеки търговец, закупил дадена стока /независимо дали тя е п.м., овчи кожи, БТК, електричество, някаква концесия или др./ и след това препродал я, по законите на икономиката се явява спекулант, освен ако не я препродаде на по-ниска цена от тази, която е платил за нея, а това рядко се случва. Най-големи спекуланти в случая се явяват лихварите /разбирай банките/, различните видове финансово-кредитни дружества, застрахователите и като връх над всички стърчи с педя и кусур ДЪРЖАВАТА, независимо дали е социалистическа, капиталистическа, народнодемократическа или с каквото друго име се е накичила.

Второ – днес в България търговци-филателисти, които бихме могли да обвиним в спекула НЯМА по простата причина, че никой от тях не е в състояние /не разполага с такива свободни средства/, а и няма как да изкупи примерно целия тираж на дадено издание. Дори това да се случи /вероятността е по-малка от 1:7500000/, то той не би могъл да реализира бързо закупеното, така че инфлацията или възможният бойкот на стоката биха го довели до реална загуба.

Трето – в много случаи търговците-филателисти помагат на колекционерите, които иначе трудно биха се снабдили с интересуващите ги чуждестранни издания, особено тематичните или тези с по-ограничен тираж. Търговецът /в България/ в повечето случаи извлича минимална печалба – ежедневните разходи, кутия цигари и ако остане нещо в повече /само от сигурен мющерия – ЗАДЪЛЖИТЕЛНО ЧУЖДЕНЕЦ, в никакъв случай ТУЗЕМЕЦ/ би могъл да пие една водка най-често без мезе и салата.

Четвърто – част /не малка/ от колекционерите-изложители на експонати – тези с по-големи познания и опит, успяват точно от търговците да закупят евтино по-редки разновидности и куриози, по причина че последните не ги познават достатъчно добре. Случва се и обратното – търговците да ги нацепят с репарирани или дори фалшиви редкости, но нали затова са експертите и специализираните каталози. Тук още веднъж проличава пагубната роля на будкаджийските ценници, необективното ценообразуване и не на последно място некомпетентните писания във филателните списания от набедени филателисти.

Пето и последно – за търговете. Такива в България не съществуват. Пародиите им /дори в столицата/ са ярко доказателство за горното. Истински търг, в който има и редкости, тук е НЕВЪЗМОЖЕН, не само заради неспиращото обедняване. В България няма пазар на п.м. та за какъв търг би могло да става и дума! Те това си е нашата скъпа татковина, погледната през очилата на един стар филателист с повече от 60 години практика.

СПЕКУЛАНТИ НА МАРКИ

ИСТИНСКИТЕ филателисти гледат с известно пренебрежение на колекционерите и ги считат „за марколюбители“. Колекционерите пък окачествяват филателистите като дърдорковци, но се интересуват от техните разговори и завиждат на тяхната компетентност и на техните колекции... Във всеки случай, и едните и другите вземат еднакво становище за спекулантите-филателисти, които смятат за „рак“ на филателията. Тези, последните, застанали зад своите щокове от марки, купуват само нови, неунищожени марки, и ако имаха възможност, биха откупили марките на всички търговци и колекционери.

Както във всички големи семейства, където не може да се постигне общо съгласие, но във всеки случай съществува един общ дух, един и същ идеал, и в края на краищата се стига, чрез компромиси, до едно споразумение, така е и с филателистите. Привързани към своите стари „класически“ марки, те не пренебрегват и новите. А колекционерите се стараят към албумите си със съвременни марки да прибавят и такива от класическата епоха.

Като слуша непрекъснато в своята среда да се говори за марки, с които той е малко запознат, ко-

лекционерът признава вътрешно слабите си познания във филателията. Но той се интересува, гледа, научава и рискува понякога с известно стеснение...

След няколко години, някогашният колекционер е вече филателист.

Роже Мило

Трите вида темброфили

ОБИКНОВЕНО, колекционерите на марки се делят на три големи и ясно различаващи се една от друга категории:

1. **ФИЛАТЕЛИСТИТЕ**. — Те се интересуват главно от „класическите“ марки назъбени и неназъбени, датиращи от появянето на пощенската марка.

2. **КОЛЕКЦИОНЕРИТЕ**. — Това са, обикновено, млади хора, с по-малки материални възможности от филателистите и по-малко запознати с филателията. Те събират повече модерни и по-специално възпоменателни марки или така наречените „марки с картинни изображения“.

3. **ТЪРГОВЦИТЕ НА МАРКИ**. — Те в същност не са колекционери. Те купуват и складират марки по цели листове, като в това виждат начин за бързо забогатяване. Тази категория бе особено цветуща през последната война.

Такива са били разбиранията на филателистите от 40^{-те} години на миналия век

КАКТО СТОТИЦИ ДРУГИ КОЛЕКЦИОНЕРИ, ЗАМЕНИТЕ ВАШИТЕ ПОЩЕНСКИ
МАРКИ С КОЛЕТИ СЪС СЪЕСТНИ ПРОДУКТИ

НЕ ПЕЧЕНО БРАЗИЛСКО КАФЕ

1 КИЛОГРАМ = 18 РУБЛИ ИЛИ 1.600 ЛВ ; 3 КИЛОГРАМА = 45 РУБЛИ ИЛИ 3.950 ЛВ.
(Цена включая транспорт, опаковка, осигуровка).

КАФЯВА ЗАХАР – СЪЩИТЕ ЦЕНИ

ШОКОЛАД ИЛИ АНГЛИЙСКО КАКАО = ДВОЙНА ЦЕНА

В ЗАМЯНА НА КОМПЛЕКТНИ СЕРИИ НОВОСТИ ОТ ВСИЧКИ СТРАНИ (ПРЕДПОЧИТАМЕ ОТ РУСИЯ) ПРИ НОМИНАЛНА СТОЙНОСТ.

База 1000 лева = 11 рубли = 256 фр. франка = 30 форинта = 225 динара и пр.

ДРУГИ СТОКИ: КОНСЕРВИ, ЧАЙ, РАФИНИРАНА ЗАХАР, САПУН, ПЛАТОВЕ, АМЕРИКАНСКИ ЧОРАПИ „NYLON“ И ПР.
ЦЕНИ ПРИ ПОИСКВАНЕ.

БЪРЗО ИЗПРАЩАНЕ. ПОЛУЧАВАНЕ И КАЧЕСТВО ГАРАНТИРАНИ.

РАМБУРС ПРИ ЗАГУБА НА КОЛЕТА.

КОРЕСПОНДЕНЦИЯ: ФРЕНСКИ, АНГЛИЙСКИ, НЕМСКИ, РУСКИ, БЪЛГАРСКИ.

IMEXPORT APARTADO 221
TANGER (MAROC) 1-1

Съставителят се чувства задължен да съобщи и за някои “непотвърдени” данни от записките на М. Малчев и семейния си архив като направи и някои изводи от тях, които едва ли са далеч от истината.

Нека следваме хронологията:

1. За нашите предци /филателисти и търговци/ вече беше казано.
  2. През 30^{-те} години на миналия век – ЗЛАТНИ във всяко отношение за българските филателисти /независимо колекционери или търговци/, в Централната пощенска станция на гр. София /а и не само в столицата/ за един сравнително къс период – десет години /до 1939 г. вкл./, са продадени за филателни нужди голямо количество п.м. от класическия период и задължително трябва да се отбележи, че поне 90% от тях са в качество **.
- Останалата част са пак с оригинална гумировка, но вече клеймовани /нарочно/ от пощенските служби със звездни или други печати с цел по-бързата им продажба – навремето повечето филателисти са колекционирали подпечатани екз.

Тук ще бъдат упоменати само каталожните номера /по този каталог/, за които съставителят е АБСОЛЮТНО СИГУРЕН, че са продавани за филателни нужди в гореупоменатото качество. Разбираемо е, че предложения по-долу списък не би могъл да бъде пълен, защото са извършвани и други продажби /чрез търгове или възлагане на търговци, дружества и др./, за които съставителят не разполага с писмени сведения.

Продадените п.м. са от следните номера:

№16 – цели печатни листове, по-големи и по-малки блокове и отделни екз.

№5 – същото

№6 – същото

№7 – по-големи и по-малки блокове и отделни екз.

№116 – цели печатни листове, по-големи и по-малки блокове и отделни екз.

№12-20 – същото

№24-26 - цели м. п. листове /25-5x5/. За №27 съставителят не разполага със сведения, но е виждал цял малък печатен лист /25 – 5x5/

№28-30 – цели печатни листове, по-големи и по-малки блокове и отделни екз.

№31I-33I и №39I-40I – същото. От останалите стойности само по-малки блокове и отделни екз. От №36I не е продаден нито един екз.

№36IIA и №37IIA и B – по-малки блокове и отделни екземпляри. За №37IIA и B в записките си М. Малчев твърди, че са били с “развалена или зацапана гумировка – вероятно от овлажняване и залепване”

№31IVб-№37IVб – цели печатни листове, по-големи и по-малки блокове и отделни екз.

№41IV-№42IV – същото

Сведенията за Софийските издания линейно назъбени са много противоречиви. Съставителят е на мнение, че са продавани по-големи и по-малки блокове и отделни екз. само от №35IIIВa и Bб.

№43 – по-големи и по-малки блокове и отделни екз.

№44 – цели печатни листове, по-големи и по-малки блокове и отделни екз.

№44 – по-големи и по-малки блокове и отделни екз., повечето клеймовани, но с оригинална гумировка – общо над 2200 екз., от които по-малко от 200 в качество **.

№45-48 – цели печатни листове, голяма част от които клеймовани. От №47 на гр.х. само по-малки блокове и отделни екземпляри.

№49-50 – по-големи и по-малки блокове и отделни екз.

№51-52 – цели печатни листове, по-големи и по-малки блокове и отделни екз.

От поредицата “Княз Фердинанд I” 1901-10 г. са продавани през различни години цели печатни листове от всички стойности.

№65-66 – цели печатни листове, по-големи и по-малки блокове и отделни екз. От №67 само по-малки блокове и отделни екз. И от трите стойности са продавани подпечатани екз. с оригинална гумировка.

№68 – от тази препечатка са продавани сравнително много малки количества, но след 1919 г. са пускани в продажба множество разновидности и макулатури, превърнали се впоследствие в куриози.

№69 – цели печатни листове, по-големи и по-малки блокове и отделни екз. От №70-71 само по-големи и по-малки блокове и отделни екз.

№72 – цели печатни листове, №73-74 по-големи и по-малки блокове. И от трите стойности са продавани разновидности, макулатури и о.е. също както при №68.

№78-79 – по-големи и по-малки блокове, отделни екз. както и разновидности, куриози и о.е.

№80-81 – абсолютно същото

№82-93 – цели печатни листове като количеството от №90 и №91 е било много малко.

№94-96 – цели печатни листове и т.н.

Едва ли е необходимо да се преписва целия каталог, защото за филателни цели не са продавани в по-късен период само марките за:

1. ВП 1927-28 г. – зелената препечатка

2. ВП “Страсбург” – 1932 г.
3. “Цар Борис III” 1931 г. – черната 10 лв.
4. “I^{ва} балканиада” 1931 г.
5. “II^{ра} балканиада” 1933 г.
6. “V^и футболен турнир” 1935 г.
7. “VIII^и юнак” 1935 г.
8. 4 лв. от “Владислав Варненчик” 1935 г.
9. Трите големи стойности от “Хаджи Димитър” и
10. 2 лв. с в.зн. 3 от 1935 г.

За последната позиция съставителят ще съобщи една много интересна подробност. Това издание с в.зн. е било в редовна употреба цели 10 години, включително и по време на войната, но филателистите изобщо не обръщат внимание, че има и марка от 2 лв. с в.зн. М. Малчев едва в края на 1936 г. прави “откритието”, но премълчава за него включително и пред бащата на съставителя. Цели шест месеца, /а може би и повече/ обикаля столичните будки и търси екз. от 2 лв. с в.зн. В колекцията му беше открит един по-голям блок от 54 екз. няколко карета и 20^{на} отделни екземпляра от тази п.м. През м. октомври 1937 г. съобщава за “откритието” си на Петко Караиванов и остава изненадан, когато последният му показва повече от 150 екз. в по-малки блокове, карета и отделни екземпляри. Тази п.м. – 2 лв. с в.зн. 3, е може би единствената редовна п.м., която е каталогизирана цели 5 години след датата на валидиране. Последната и до днес не е известна. /вж. част V^а а каталога – б.с./

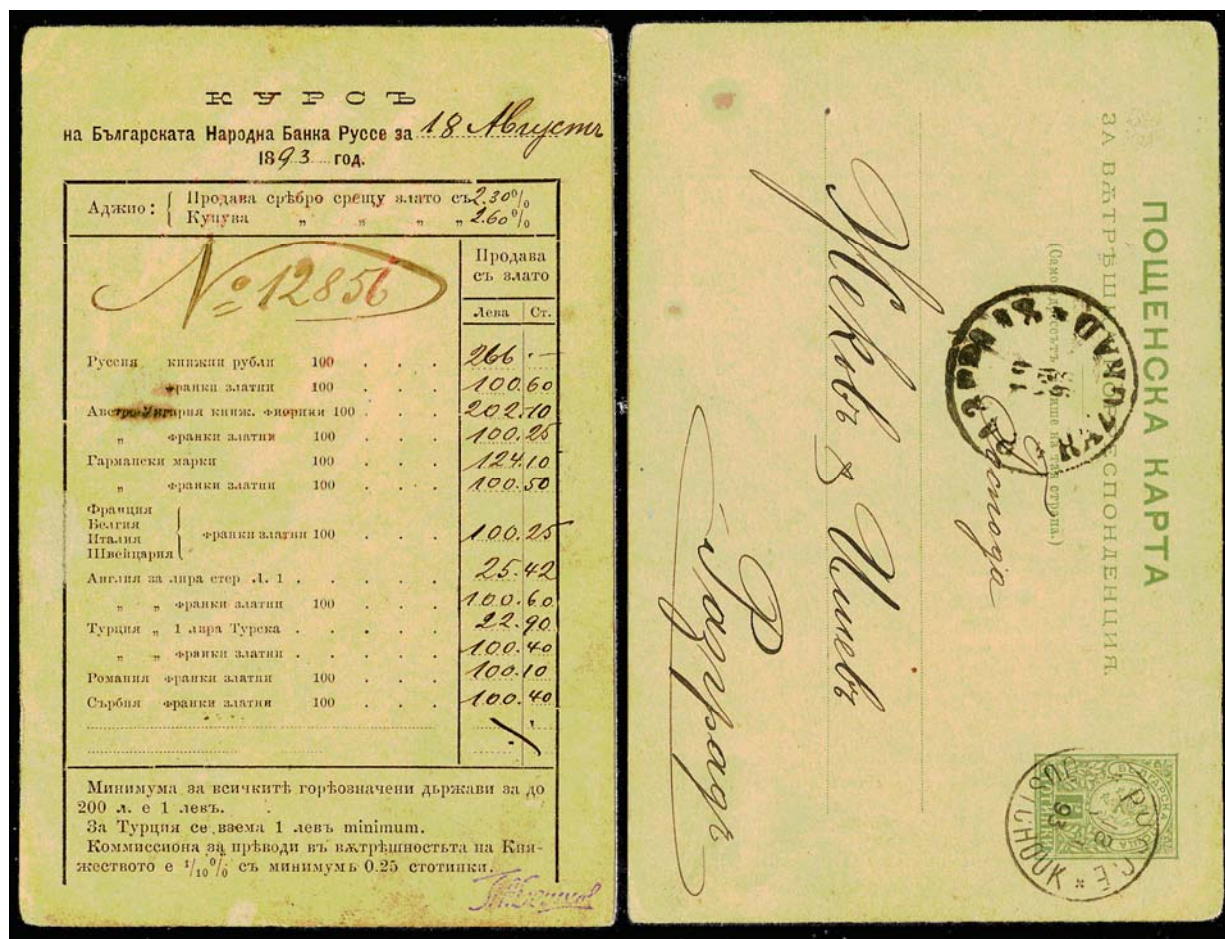
Тук трябва да се отбележи, че през 1938 г. /м. ноември и м. декември/ от Централната пощенска станция в София и от пощенските станции в Пловдив, Варна, Русе и Бургас са били продадени около 80 комплекта от блоковете “Шипка” по 8000 лв. за брой /комплектът се състои от 2 бр./.

Може би по-възрастните филателисти ще запитат – защо съставителят хаби хартията, за да съобщава всеизвестни “факти” и им отделя толкова много място и не по-малко значение? Защото:

1. Всичко това е повече или по-малко забравено, а мнозинството от младите филателисти изобщо не го знаят.

2. За да стане ясно, че в България до II^{та} световна война, а и две десетилетия след нея, е имало у филателистите и търговците голямо количество класически п.м., но не е имало подготвени филателисти /става дума за такива с голяма филателна култура и достатъчни познания – изключая неколцина, които са по скоро ентузиастични и още толкова, които са били повече или по-малко професионално запознати с българската класика, но все таки недостатъчно, за да могат да оставят след себе си стойностни изследвания/, които да поставят българската филателна наука на съвременна основа. И за да бъдем съвършено точни ще трябва да признаем, че с изключение /и то само донякъде/ на М. Малчев и такава на Петко Караиванов почти никои не се е занимавал с така необходимите за развитието на филателната изследвания. Първият до смъртта си не отпечатва и ред от изследванията си, а вторият не е бил много по писането. П. Апостолов, Г. Ноков, д-р Стоянов и неколцина като тях оставят по две-три кратки статийки на строго определени теми, които в никакъв случай, не бихме могли да приемем за изследвания, а освен това не са и достатъчно точни, меко казано. От търговците-филателисти Д. Гошев и С. Чаръкчиев съставят каталози, но не са известни изследвания с техния подпис. Г. Кусев е с по-големи познания, но само в областта на “Малък лъв”. Общо взето картината е плачевна. Има материал /и класика, и предкласика и голямо количество оригинални действително пътували по пощата затворени писма и пощенски документи/, но няма кой да го изследва за-

дълбочено и още някой, който да потвърди или отхвърли резултатите от това изследване на база паралелно такова. Или да си кажем направо – истината е, че предците ни – кой повече, кой по-малко, но общо взето ВКУПОМ ги е мързяло или не са имали смелостта да се хванат за писалката. Ех, де да бяха като набедените, които с този уред си служат значително по-добре, отколкото примерно с приборите за хранене! Да, ама няма вече говеч – отминаха тези времена, остана само паприкаш. Но нали и поговорката “ако няма риба и ракът е риба” си е все още в сила. Напук на нея предците ни са предпочитали да подреждат и попълват колекциите си и в най-добрия случай да се надлъгват или да си преразказват лакърдии на чашка /било кафе, било друго/. Д. Загорски много добре е описал подобни “изяви” между търговци и филателисти. Кажете-речи и днес неколцина са онези, които не вървят по този “отъпкан път”. Дано идните поколения успеят да извършат нещо по-значително от предците си в областта на изследванията, иначе ... още дълго ще “духат” втората гума на Д. Цонев и ще се пулят пред професионално изготвените специално за тях фалшификати. И след свършен факт – когато търговците ги “нацепят”, ще се вайкат, тръшкат и оплакват на арменския поп, че видите ли – недобросъвестните търговци ги измамили. Подобни “наивници” обаче НИКОГА не съобщават за факта, че са закупили от същите тези търговци /според тях – мошеници/ “Сантими” в качество ** за 1000 лв. когато много добре знаят, че подобни такива, но оригинални струват най-малко 4-5000 лв., а и няма откъде да се намерят. Или какво излиза – господата “наивниците” са си въобразили /според съставителя изобщо не са си въобразили, а са били ТВЪРДО УБЕДЕНИ/, че те са измамили търговците. Да им е сладко! Да се надяваме, че след подобна сделка потърпевшите са осмислили поговорката – “евтиното ВИНАГИ е по-скъпо”... и ще прочетат поне още веднъж /и осмислят/ първите две части на този каталог. Е, това не са историйките на Хари Потър, разбира се, но при всички случаи ще им спести средства, което хитроумното момче никога не би могло да стори. Съставителят се надява да бъде разбран правилно, а тези, които не са успели да сторят това и след второто прочитане на каталога, то нека се вслушат в съвета му /последният не се отнася за господата, които имат излишни пари за хвърляне на вятъра/ – по-добре да се откажат от филателията и да вложат силите, уменията и средствата си в друга област /поприще/. При ВСИЧКИ случаи там резултатите ще бъдат много по-добри.

ЕДНА ОБИКНОВЕНА ПОЩЕНСКА КАРТА РАЗКАЗВА...

Запазена пощенска карта /отворено писмо 5 ст. "Малък лъв" за вътрешна кореспонденция/ с курса на Българска Народна Банка – Русе от 18 август 1893 г. ни разкрива истинското положение в страната по онова време. Какво е първото впечатление от описаните обменни /покупко-продажби/ операции, които извършва банката, преводите и курса на българския лев? Преди всичко ЗАБЕЛЕЖЕТЕ – пълното отсъствие на девалвация. Българският лев е 100% конвертируем спрямо всички европейски валути и не се е обезценил и с 1 ст. в продължение на цели 15 години!! Би могло да се предположи, че понятието инфлация изобщо не е било известно на българския народ тогава. Второ – забележете минималните маржове при размяна. Какво ни говори това? Ни повече ни по-малко, освен че в Княжеството икономическата /общо – банкова и стопанска/ обстановка е стабилна и средногодишните темпове на развитие са не по-малки от тези на другите европейски държави, а може би ги надхвърлят и то значително, защото е добре известно, че Княжеството не е било индустриализирано. Липсвала е каквато и да е тежка промишленост, а леката – малките и средни фабрики и дружества са били в зародиша си – едва са проходили. Всички приходи са били резултат на стабилното селско стопанство, въпреки изостаналостта му в сравнение със зараждащите се тенденции в Западна Европа, но благодарение изключителната любов на българина към земята и неговата неимоверна работоспособност и разбира се – изключителните търговски постижения от реализацията на продукцията, за която не са съществували никакви граници /или ограничения/ предвид високото й качество. Не е известен европейски пазар, на който последната да не е била конкурентна и в повечето случаи – предпочитана. Това не е само привид-

но, а действителност – хазната не е била празна и в един период от три десетилетия – до 1913 г. е отсякла десетки тонове благородни метали /сребро и злато/ – нещо, което не всяка европейска държава си е позволявала. Забележете и комисионите за преводи. Коя банка днес би си позволила този лукс – $\frac{1}{10}$ % или 1 лв. на хиляда? Банковият стабилитет е налице и е неразривно свързан с общия подем в държавата – все още не призната за такава. Трябва да изминат още 15 години, за да стане и това през 1908 г.

Какъв е съставът на населението на тази просперираща по онова време страна? Около 90% от работоспособното население се занимава и изхранва от селското стопанство и дейностите свързани непосредствено с него. Около 6% са занаятчиите, търговците и държавните чиновници. Под 1% са високо образованите! Коментарът е излишен. По това време само Царска Русия е с подобни показатели и никоя от другите европейски държави.

Как така се е получило, че в продължение на повече от 30 години, българският лев е имал 100% златно покритие, отговарящо точно на 0.290326 грама злато – нещо непостигнато в следващите 80 години и на практика неосъществимо и за в бъдеще. Курсът и покритието на този лев през 1962 г. – 0.759548 грама злато е само на книга. В действителност не е известен случай, в който БНБ да е продала и един единствен грам злато по този курс на обикновени граждани /дори имаше и закон за забрана на търговията с благородни метали/. Даже златото за зъби /22 карата/ се отпускате по 10 лв. за грам и то след няколко месеца ходене по мъките ... Т.н. “юбилейни” монети от благородни метали сечени след 1962 г. са чисто СПЕКУЛАТИВНИ емисии с ограничен тираж и на практика никога не са били в обращение. По своята същност те не са парични знаци за размяна, а чисто и просто възпоменателни медалчета от даден период на “благоденствие” – обект на колекциониране от нумизмати. От друга страна бяха възможност за облагодетелстване на търговци-спекуланти /в чието число на първо място беше самата държава/. Те бяха всичко друго което предпочитате, но не и за използване по предназначение като платежно средство. В периода до 1913 г. всеки държавен чиновник е можел да получи заплатата си в сребърни или златни монети пожелание. Същото се е отнасяло и за останалите граждани, желаещи да придобият монетите от благороден метал – биха могли да го направят в банката без каквито и да е ограничения или условия. Може би някои ще зададат въпроса – дали днешният /комплексирани в много отношения/ българин не мечтае за полуфеодална България от преди 100 години? Срамно е /повече или помалко/, но съставителят е длъжен да признае, че не би могъл да отговори категорично с да или не, що се отнася лично до него /не става дума за България като държава или изобщо/. Защо отговорът не е категоричен и защо по-точно не е напълно отрицателен, какъвто би трябвало да бъде? Защото ... развитието на държавата беше забавено /меко казано/ в сравнение с това на повечето европейски държави. В много направления благодарение на “плановата” икономика /по-точно е може би – на изцяло зависимата от политикоикономическите тенденции в лагера/ се получиха сризове в някои отрасли и временни пикови постижения в други, които предвид недалновидността на “компетентните” държавни ръководители в крайна сметка доведоха до разруха и принудителна цялостна преориентация, която благодарение на закъснели, неправилно преценени и още повече половинчати реформи, съпроводени с корупция /отгоре до долу/ много бавно и мъчително /за обикновените граждани/ теглят страната ни към Европа и към повишаване стандарта на живот пак на тези обикновени граждани, чиято вина е единствено в това, че навремето /след края на II-та световна война благодарение и поради интересите на Великите сили/ са се оказали във възможно най-

лошата позиция. Тези десетилетия в тази позиция, с тези ръководители, успяха да нанесат такива поражения върху ценностната система на огромното мнозинство българи, че днес ще са необходими още десетилетия за тяхното отстраняване /те биха могли да изчезнат напълно САМО тогава, когато и техните поколения-носителите изчезнат/. Това не е песимистична прогноза /съставителят е далеч по-голям оптимист от министър-председателя например/ – такава е действителността и който не е в състояние да я разбере е обречен напълно и безвъзвратно – както в личен план, така и що се отнася до приноса му, който би могъл да даде в движението, което страната е поела в правилната посока. Колкото повече българи осъзнаят и правилно осмислят днешното положение, толкова по-бързо ще се излезе от него и обратното ..., което не би трябвало да се случи.

Но какво общо има това с филателията и за какво са тези тиради от страна на съставителя, който вместо да си пише кротко и спокойно по темата се заплита в области, които са далеч от компетенциите му и които по-скоро биха свалили рейтинга му на филателист, отколкото да го повишат? Отговорът би могъл да бъде само в една посока – каквито сме ние, българите, такива са и ръководителите ни /че нали ние самите си ги избираме/, такава е и държавата ни, ТАКАВА е и филателията ни ... такива са и още много, много други неща – не би могло да бъде другояче колкото и да ни се иска, което от своя страна означава, че за да заприлича българската филателия на филателиите в страните, към които се стремим да се приобщим /не само на думи/, трябва труд, много труд и ОЩЕ труд и то в правилна посока ... и ЧЕСТНИ, СМЕЛИ и ОТГОВОРНИ държавни мъже – ръководители, а не безотговорна коалиционна сбирщина от некадърници, пропита отгоре-додолу от корупция, чийто интерес се свежда единствено до личното и партийно облагодетелстване.

Това е ОБЩОТО, а различията са много – тук няма място дори и да се упоменат всички. Колкото по-бързо изчезнат тези различия, толкова по-бързо ще се възроди България, толкова по-бързо ще изкласи и българската филателия, толкова по-бързо ще дойде и УТРЕ–то, което всеки българин очаква /изстрадал го е, заслужава го и да се надяваме – ще работи за него, защото това УТРЕ не е само негово, то е на цялата нация, на всеки българин, където и да се намира той/.

ВОДЕН ЗНАК I ОПИСАНИЕ, РАЗПОЛОЖЕНИЕ и ОСОБЕНОСТИ

Всички български пощенски марки от периода 1879-87 г. /от №1 до №30 вкл. – изработени в Э.З.Г.Б. Санкт-Петербург, Русия/ са отпечатани на висококачествена хартия, съдържаща изключително сложен и на практика неподдаващ се на подправяне воден знак.

Този воден знак – I, тук ще бъде разгледан веднъж като цялостен такъв, разположен върху целия печатен лист и втори път – върху отделна пощенска марка, където и самият той ще бъде диференциран /раздробен/ на необходимите по-малки части, което е задължително и необходимо за оценяването на самите пощенски марки, притежаващи такива части от него. Воден знак I /цялостен/ се състои от:

1. Успоредни хоризонтални линии /тънки/, обхващащи изцяло печатния лист /от край до край/ – 25 бр. в 40 мм /вертикално/.

2. Успоредни вертикални линии /по-плътни/, разположени през 26 мм по целия печатен лист.

3. Вълнообразни, равномерно начупени /още по-плътни/ и с успоредност през една хоризонтални линии, разположени изцяло върху печатния лист и образуващи еднакви многоовални форми /с най-голяма линейна дължина L=52 мм и най-голяма височина h=40 мм/, чиито най-отдалечени и най-приблизени местоположения се пресичат от вертикалните линии /2/. Тези форми са разположени шахматно.

4. Четири до пет /в един ред/ или осем до десет /в два реда/ букви – централно и изцяло разположени в съответния брой форми, образувани от вълнообразните линии /3/. Това са инициалите на специалното отделение за отпечатване на ценни книжа в Санктпетербургската Държавна печатница – Э З Г Б /Экспедиция и Заготовленія государственных бумаг/. Последните са изписани с главни ръкописни букви, с добре изразен наклон надясно при нормално разположение на водния знак, погледнат откъм гумираната страна на печатния лист. Тази постановка е обратна на международно приетата, което е направено САМО за улеснение на филателистите. Височината на всички букви е еднаква – около 22 мм, а широчината /най-голямата – измерена линейно между вертикалните успоредни линии, образувани от проекциите на най-крайните точки отляво и отдясно на различните инициали/ – различна. За буква Б тя е най-голяма – 25 мм, за буква Г – 22 мм, за Э – 18 мм и за З – 16 мм. От последното е видно, че само буква З би могла да се открие цяла в отделна пощенска марка /теоретично/.

Когато буквите са четири в един ред, то последователността им би могла да бъде Э З Г Б, З Г Б Э, Г Б Э З или Б Э З Г. Когато са пет – Э З Г Б Э, З Г Б Э З, Г Б Э З Г или Б Э З Г Б. При втория случай първата или последната буква могат да бъдат срязани, което зависи от местоположението им в печатния лист или неговият формат, който се движи в граници 236-240 x 296-300 мм за различните издания на п.м. от №1 до №30 вкл., независимо колко са буквите в един форматен /печатен/ лист, дори и да са десет – най-много осем от тях биха могли да попаднат върху отпечатаните п.м. Съществуват листове /печатни/, в които нито една от буквите, не е разположена върху отделна п.м. с достатъчно голяма част /над 6-7 мм/, която да допуска точното ѝ определение. Такива печатни листове са голяма рядкост /теоретично 1:3000/.

Възможни разположения на инициалите в печатния лист:

1. Осем /в два реда/ попадат върху марките
2. Седем /в два реда/ попадат върху марките
3. Четири/в един ред/ попадат върху марките

4. Три /в един ред/ попадат върху марките

5. Нито един не попада върху отделна п.м. с такава част /7 мм/, която да позволява точното му определение /голяма рядкост/. Последният случай /5/ е най-рядко срещащ се и е възможен само когато инициалите попадат точно в средата на хоризонталното бяло поле /среднолистието, което разделя печатния лист на две половини – горна и долна/ между двете горни и двете долни крила /м.л. – четвъртинките от по 25 бр./.. Подобен п.л. е показан на стр. 142 /намалено копие/. В долния край на листа /вж. стрелките/ се забелязват много малки части /под 6 мм/ от петте шахматно разположени инициала – Э, З, Г, Б и Э спрямо четирите, разположени в среднолистието. В горния край на п.л. няма видима част от инициали. Открит е от бащата на съставителя.

Разположение на хоризонталните редове с форми, в които има инициали – един спрямо друг:

1. Успоредно и вертикално през 150 мм /буквите са една под друга/
2. Успоредно и шахматно през 135 мм /буквите не са една под друга/

Разположение на инициалите:

1. Нормално разположен инициал
2. Обърнат с главата надолу нормално разположен инициал
3. Огледално разположен инициал
4. Обърнат с главата надолу огледално разположен инициал

Показаните копия са от четирите възможни положения на буквата “Г” /вж. фиг. VI/. Аналогично е разположението и на останалите три букви.

Как са се получили тези четири различни разположения и какви са отделните предпоставки за това?

За да се отговори на тези въпроси е необходимо да се върнем назад – в етапа гумиране на форматирания вече листове. Трябва да се знае, че всички български пощенски марки, произведени в Русия, без изключение са отпечатани на предварително гумирани листа. Точно тук се появява и първата предпоставка за различното разположение на водния знак, а втората – при самото отпечатване на пощенските марки.

I. Нека си представим един форматен лист, подаден за гумиране. Ако същият този лист се гумира от едната страна, така че погледнат от същата инициалите да се виждат в нормалното си положение и ред – Э З Г Б, то вече при процеса на отпечатване на марките върху него са възможни два варианта:

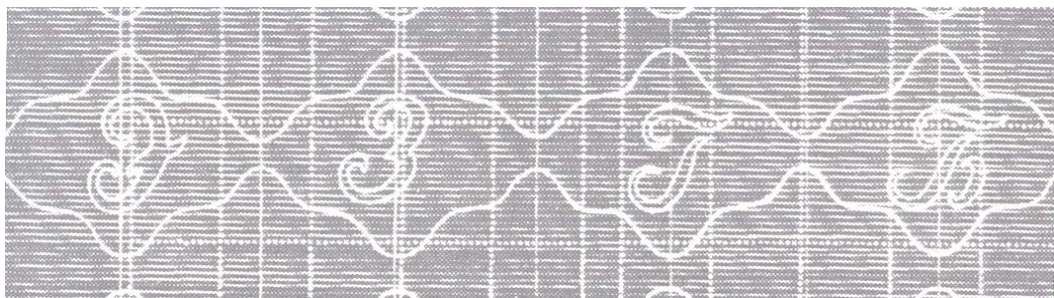
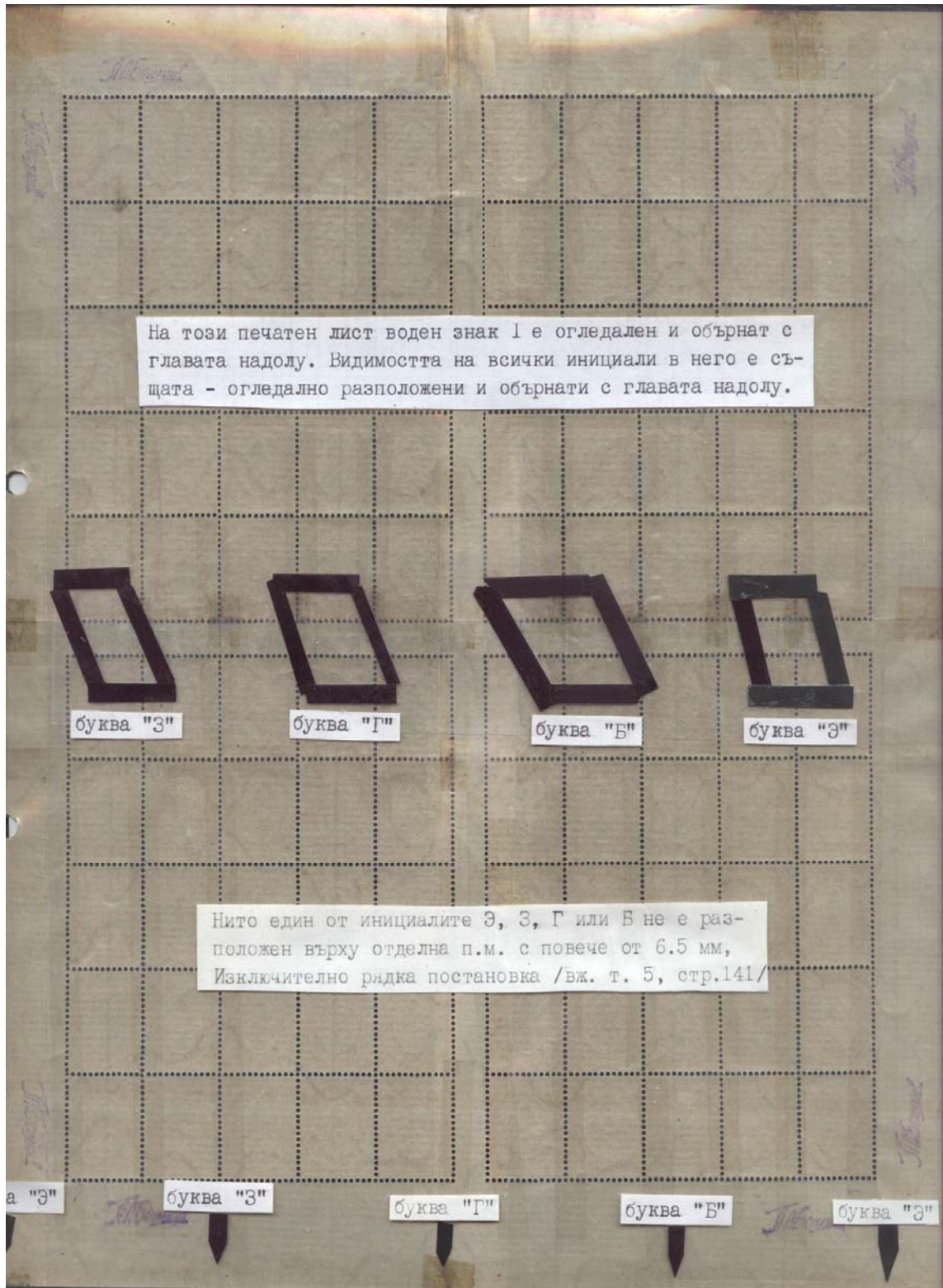
1. Пуснат в посока ↑ Б Г З Э – ще се получи нормално разположен воден знак и
2. Пуснат в посока ↑ Э З Г Б – обрнат, с главата надолу същия воден знак.

II. Ако приемем, че същият този форматен лист е бил гумиран от другата /обратната в случая/ страна, така че погледнат от нея инициалите да се виждат в огледалния им образ, то при отпечатването на марките върху него са възможни други два варианта:

1. Пуснат в посока ↑ Э З Г Б – ще се получи, огледално разположен воден знак и
2. Пуснат в посока ↑ Б Г З Э – обрнат с главата надолу същия огледално разположен воден знак.

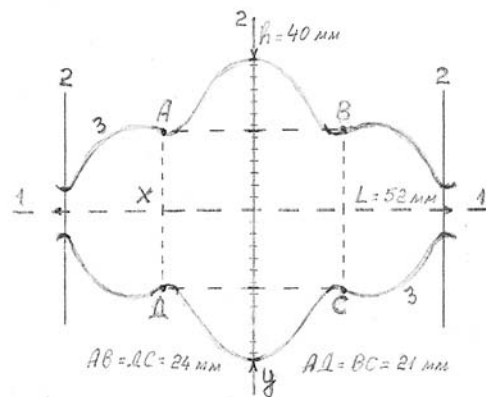
При I-1 и I-2 видимите откъм гумираната страна инициали ще бъдат с наклон надясно, а при II-1 и II-2 – с наклон наляво.

Какъв е начинът за точно и безпогрешно разпознаване на четирите възможни разположения на водния знак?

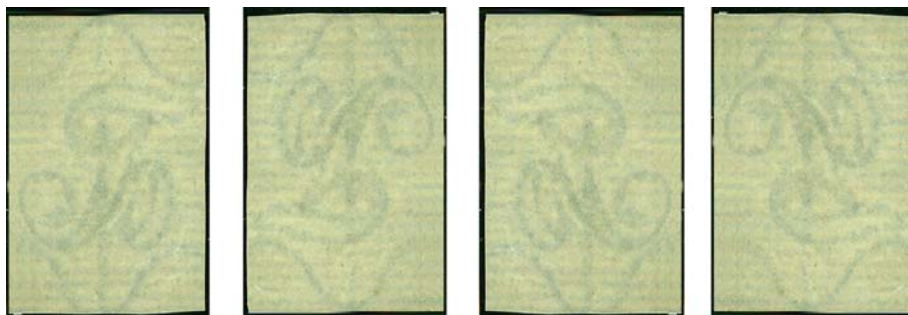
За комплектен печатен лист от 100 екз. /4x25-5x5/ не съществува никаква трудност при определението му. Не така стои въпросът, когато разполагаме само с една п.м. с част от някой инициал, която не надхвърля 30-50% от линейната му височина /т.е. видимостта е в границите от 6.5-11 мм/, дори и широчината му да е видима изцяло, /т.е. колкото позволява марката/. При подобен случай точното определение би могло да се извърши само от специалист /експерт/, разполагащ с достатъчно количество сравнителен материал за четирите инициала /изрязани от оригинален п.л. или фотокопия от същия/ и разбира се необходимия опит, без който и килограм "Сантими" не биха му помогнали. На филателистите /неразполагащи с достатъчна опитност/ би могло да им помогне много и едно елементарно приспособление, наречено от съставителя координатен шаблон, който трябва да бъде прозрачен. Т.н. координатен шаблон е "измислен" от бащата на съставителя още през 30^{-те} години и впоследствие /през 70^{-те}/ подобрен от съставителя. Днес координатните шаблони са вече четири /за всеки инициал по един/ със съответните ограничителни контури /пак за всеки инициал/, благодарение на които и за филателистите с по-елементарни познания относно воден знак I не е толкова трудно да определят точно и четирите му известни разположения, стига видимостта на изследвания инициал да е по-голяма от 11-12 мм.

Как е разграфен шаблонът и как се работи с него? Многооовалните форми, образувани от начупените вълнообразни линии са с височина около 40 мм. Същата тази височина е използвана за ординатна ос при шаблона. В действителност тя представлява частта от успоредната вертикална линия, която пресича многооовалната форма, разполовявайки я на две равни части. По същия начин тя разполовява и всеки инициал, намиращ се в тази форма. Точките А, В, С и Д са ограничителни и при последователното им съединяване АВСДА образуват правоъгълник със страни: АВ=ДС=24 мм и АД=ВС=21 мм, който при всички случаи – възможните разположения на различните инициали, включва ограничителните размери /контури/ на буквата, вписана в него. Продълженията на всяка една от разграфените чертички върху ординатната ос – у, са всъщност успоредните хоризонтални линии на печатния лист, включени в така образуваната координатна система.

Фигура IV

Точките А, В, С и Д са ограничителни и при последователното им съединяване АВСДА образуват правоъгълник със страни: АВ=ДС=24 мм и АД=ВС=21 мм, който при всички случаи – възможните разположения на различните инициали, включва ограничителните размери /контури/ на буквата, вписана в него. Продълженията на всяка една от разграфените чертички върху ординатната ос – у, са всъщност успоредните хоризонтални линии на печатния лист, включени в така образуваната координатна система.

Фигура V

Изследваният екземпляр /отделната п.м./ се поставя с лице към и върху черна повърхност /най-добре в хавид/. Върху него се налага шаблонът, така че ординатната му ос да съвпадне с вертикалната линия, разполовяваща многоо-валната форма, а така също и инициала. Ако на изследвания екземпляр тази линия липсва /т.е. частта от видимата буква е по-малка от 50%, то – търси се съвпадение между видимите части от начупените вълнообразни линии и съот-ветните на шаблона. Често при по-тежко клеймованите екземпляри проявеният откъм гърба на п.м. отпечатък от клеймото /кръг, букви, цифри/ пречи и затруд-нява определянето на водния знак, особено ако частта от него е по-малка.

Фигура VI

За целта е необходимо последователно елиминиране на лъжливите отпе-чатъци до пълно изчистване контурите на водния знак. Задължително е необхо-дим оригинален /не сниман/ сравнителен материал – минимум четирите инициа-ла с частта от многоо-валната форма, които могат да се намерят /с малко късмет/ на широките бели полета на листовите от “Голям лъв”. Необходим е още и зна-чителен опит, защото различните извивки, с които завършват инициалите, на пръв поглед много си приличат и неопитното око лесно би могло да ги обърка.

На фигура V е показана буква Б, в четирите възможни положения. Пред-ните части на буква Г /вж. фигура VI/ са подобни с минимални различия.

Подобни прилики /и съответните различия/ се наблюдават и при извивките на другите две букви – Э и З, но за тяхното разграничаване помагат други осо-бености на тези две букви, които по-трудно биха убягнали на по-опитните фила-телисти.

Всички гореупоменати /и неупоменати/ прилики и различия между инициа-лите не биха могли да се опишат подробно тук, нито да се посочат различните прийоми за идентификация по причина, че подобни описания биха отнели пове-че от 10-15 стр., а и последните са необходими предимно на експертите. И те трябва да ядат хляб, нали? Разбира се, тук и дума не би могла да стане за на-бедените – последните са съвсем наясно по въпроса, така че хлябът им е осигу-рен поне до появата на настоящия каталог.

За сведение /на набедените/ – шаблонът на рисунката /вж. стр. 143 – фи-гура IV/ не е с точни размери и не би могъл да се използва при разпознаването. Оригиналният шаблон трябва да се изготви от напълно прозрачен материал /примерно безцветен целулоид/ с дебелина не повече от 0.3-0.4 мм, така че раз-графената му част /всичко нанесено върху него – очертано/ да не позволява разсейване.

В изследванията си съставителят е “разделил” воден знак I на 16 бр. от-делни водни знаци /само за инициалите/ с последователни номера от 1 до 16 вкл. и както следва:

1. №1, №2, №3 и №4 са съответно за буквите Э, З, Г и Б при нормално

разположение на воден знак I.

2. №5, №6, №7 и №8 съответно за същите букви и в същия ред, но при обърнат с главата надолу нормално разположен воден знак I.

3. №9, №10, №11 и №12 съответно за същите букви, но при огледално разположен воден знак I и

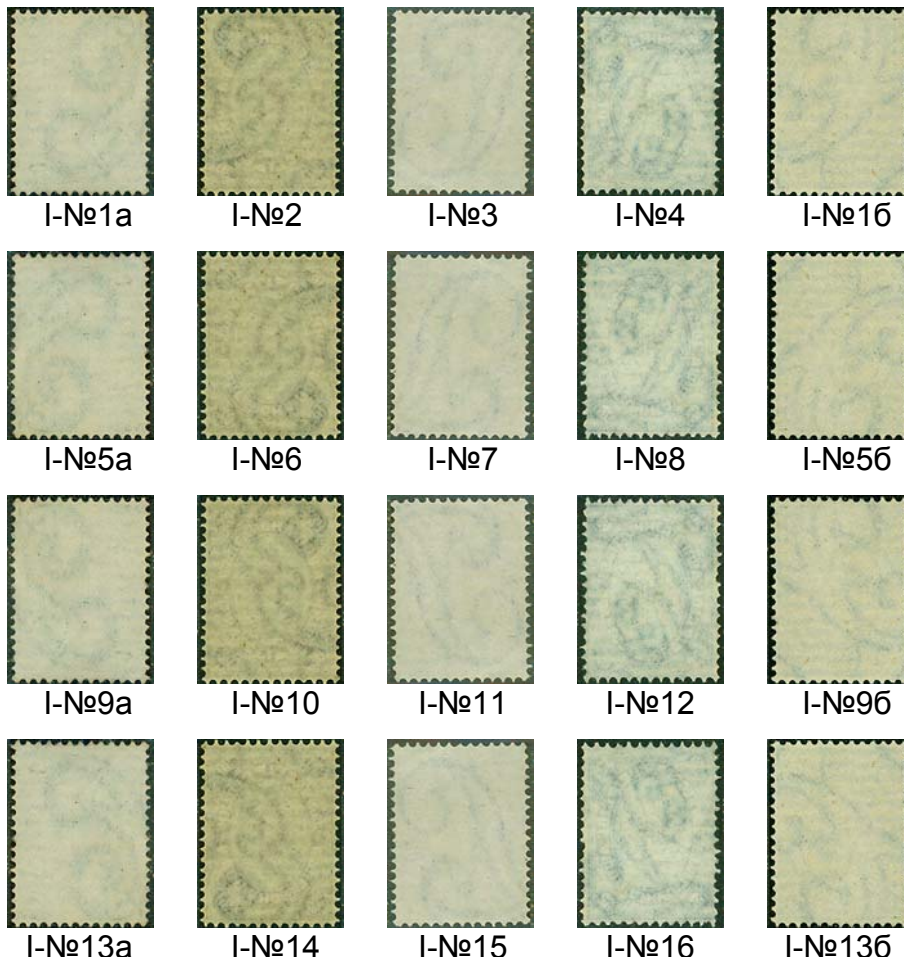
4. №13, №14, №15 и №16 съответно за същите букви, но при огледално разположен воден знак I обърнат с главата надолу.

Освен това №1, №5, №9 и №13 се срещат в два различни типа:

тип а – с по-дълга изпъкнала средна част /вътрешната/

тип б – с по-къса такава част

Става дума за вътрешната чертичка на буквата Э. Оттук може да се извади заключението, че валът, /с чиято помощ е получен водния знак/ е имал износване или дефект в гравиранията повърхност /накадката/ или буквите не са били напълно еднакви. Останалите размери на инициала Э са еднакви и за двата типа. Необходими са и други изследвания, за да се установи кой от двата типа е по-рядко срещан. С помощта на шаблона тези два типа се различават много лесно – благодарение на ограничителя, докато без неговата помощ /при липса на два отделни еталона – за двата типа поотделно/ грешка не е изключена.

Изработката на водния знак /в случая/ се явява като процес, подобен на типографния печат /по някои елементи/. Разбираемо е, че и тук не биха могли да липсват “разновидности” и дори “куриози”. Последните касаят предимно експертите и колекционерите-изложители, които разработват поредиците с този воден знак и по тази причина няма да се отделя повече място за подробности. Ще бъ-

де споменато само, че многооовалните форми в печатните листове, изследвани от съставителя, са с известна разлика във височините /най-отдалечените местоположения на две съседни, т.е. една под друга вълнообразни линии/. Срещат се форми с височина 39.5, 39 и дори 38.5 мм вместо стандартните 40. Това би могло да се дължи на неравномерно изтегляне на хартията при валцоването или на различия в гравировката на валовете. Когато даден инициал се намира в подобна форма /с намалена височина/, то и неговата /на инициала/ височина е намалена съответно, което на практика не оказва съществено влияние при разпознаването му.

На стр. 145 са показани всички възможни разположения на инициалите от №1 до №16 вкл. Това номериране /от 1 до 16/ е по-правилно, защото различните инициали на практика са с различна рядкост както ще се види по-нататък от изследването. Не е известна дължината и диаметъра на вала с накадката, нито дали буквите върху него са с еднакъв брой. Освен това, валовете са били най-малко два, защото инициалите се срещат точно един под друг и шахматно разположени един спрямо друг. При втория случай най-вероятно е буквите да са с различен брой, независимо от това дали преди форматирането на п.л. да е правено обрязване на подаваната хартия, която при всички случаи е била с ширина равна на тази на рулото, докато размерите на п.л. варират с ± 2 мм и на височина и на широчина. Възможно е през дългия период на работа с този воден знак, валовете периодично да са подменяни. В руските марки от периода, изработени на тази хартия и с този воден знак, същият се среща в идентични разположения.

През годините 1929-36 /т.е. в продължение на цели седем години/ бащата на съставителя изследва повече от 30000 екземпляра от първите 30 номера на този каталог и успява да отдели едва 97 бр. – със 75 и над този % видимост на даден инициал върху отделна пощенска марка. В днешно време подобно изследване едва ли е възможно, та дори екземплярите да са само от 3 ст. “Голям лъв”, което от друга страна биха го направили още по-неточно.

На стр. 145 копията на п.м. са от всички стойности на изданията “Голям лъв” /от 1 ст. до 1 лв. вкл./. Днес събирането на подобен комплект само от четирите букви в различните им положения би било изключително трудно – ще отнеме много време и средства, а и качествен материал за подобно изследване трудно се намира.

Въпросът с изследването на воден знак 1 /от №1 до №16 вкл./ е бил винаги пренебрегван от българските филателисти както навремето така и сега. Единствено Д. Гошев в каталога си “ДИГЕ” се опитва да постави някаква оценка на екземплярите, съдържащи част от някакъв инициал на воден знак I. Опитът му е похвален, но много неясен /споменава се за част от инициал, но каква – 2 или 20 мм, никой не знае/, неточен и непочиващ върху необходимото в случая задълбочено изследване. В “ДИГЕ” неправилно е посочена редкостта на водния знак /при различните му положения/, а оттам и оценяването, което е обозначено /поточно приравнено за четирите букви/ с еднакво число пъти. Последното обезсмисля изобщо оценките, които ПРИ ВСИЧКИ СЛУЧАИ и ЗА ВСЯКА ПОРЕДИЦА ПООТДЕЛНО би трябвало да бъде различно. Препрочитайки “ДИГЕ” днес, съставителят остава с впечатлението, че Д. Гошев чисто и просто се е позовал на някакво мнение /неизвестно на кой и от кога/, почиващо на неизвестно /непубликувано/ изследване, /ако изобщо е имало такова/ или на някаква разработка, експонат или лично становище. /???

С изключение на бащата на съставителя и със сигурност на Петко Караванов и д-р В. Стоянов едва ли някой друг е бил много наясно с различните по-

ложения на воден знак I навремето /става дума за 30^{-те} и 40^{-те} години/ и още по-малко що се отнася до редкостта и оценката. М. Малчев до последния ден от живота си не можеше да различи огледален воден знак от същия, но обърнат с главата надолу. Това се вижда не само от “КООП-КАТАЛОГ” и личните му записки, но и от разговорите проведени с него по темата. Оправдаваше се, че било чиста загуба на време /тогава той беше на възраст/, но истинската причина /според съставителя/ беше друга – той изобщо подценяваше водните знаци и никога не си беше поставил задачата да ги изучи основно и задълбочено, на което безспорно беше способен /видно от изследванията му/, а и разполагаше с необходимия материал. Когато му беше представено изследването /на бащата на съставителя/ през 1947 г. той го прочете отгоре-отгоре и каза:

“Много е хубаво и сигурно е близо до истината, но все пак не виждам какво би могло да бъде приложението му – аз и без тези букви безпогрешно бих могъл да различавам фалшивите “Сантими” от оригиналните.”

Явно беше, че за него водните знаци не бяха от особено значение и не си е заслужавало да си губи времето с тяхното задълбочено изследване. Кой ли знае – може и да е бил прав!!

Според бащата на съставителя, д-р Васил Стоянов е имал някаква разработка на воден знак I, но последният беше изключително “потаен” в това отношение и едва ли някой е имал щастието да прочете и ред от изследванията му, които не са били без стойност /известни са огромните му познания, отнасящи се до българската класика, а също така и изключително редките и ценни филателни материали, които е притежавал/, но и до днес не са видели бял свят /не са публикувани – много вероятно е, да са били унищожени след смъртта му/.

Така или иначе, но до ден днешен все още няма сериозен труд на тази тема, който да заслужава внимание и съответно да бъде подкрепен с необходимото изследване, сравнителен и доказателствен материал. По всичко личи, че и сега филателистите не се интересуват от водните знаци достатъчно и може би М. Малчев е бил напълно прав с преценката си – струва ли си човек да си губи времето с изследвания, които не интересуват никого. Съставителят е на друго мнение, въпреки че не би могъл да отговори категорично на въпроса, защото има и друг въпрос – длъжен ли е човек да отваря очите на хората, които Бог е оставил слепи? Та нали, ако искаше, Той сам щеше да им ги отвори!

Последният въпрос не е от вчера или днес – той е откакто свят светува и все още няма категоричен отговор /за всички случаи/, въпреки че някои твърдят /и може би са убедени искрено в становището си/ – дори и един да прогледне, то това е достатъчно – трудът не е отишъл напразно! Но дали е така ... и в този случай?

Тук ще се спрем само на някои от резултатите и заключенията от изследването на съставителя, което представлява /в пълния си обем/ подобно, но по-разширено и сравнително по-точно от това на баща му. В цялостния му вид изследването върху воден знак I /от №1 до №16/ не би могло да бъде поместено в каталог, /а и не му е мястото в такова пособие, макар и със специализирано предназначение/, защото обхваща около 400 стр. плюс 50-60 скици, рисунки и др. от този род, точно 36 таблици с различни стойностни оценки /по една за всяка стойност от поредиците “Сантими”, “Царска поща”, “Голям лъв I”, “Типографни препечатки”, “Литографни препечатки” и “Голям лъв II”, останалите шест са с различните коефициенти за рядкост на същите поредици/ и повече от 20 стр. с копия на откритите инициали, разделени по групи според видимостта им върху отделните п.м.

Независимо от обема и използвания материал, изследването все пак е

непълно, а в отделни части сигурно и неточно /отнася се преди всичко за препечатките/, но не поради некомпетентност от страна на съставителя, а заради отсъствието на подобно, с което би могло да бъде сравнено, допълнено или поправено на съответните слаби места.

И така, от изследваните повече от 30000 първокачествени екз. с печат от №1 до №30 вкл. /от които: 400 бр. "Сантими", 750 бр. от "Царска поща", 105 бр. от препечатките 1884-85 г. и всички останали от "Голям лъв"/ са получени следните резултати /измерванията са с точност ± 0.50 мм линейна височина/:

I^{ba} група – с част от инициал /буква/ надхвърляща 30%, но по-малка от 50% /над 6.5 мм, но не повече от 10.5 мм/ отделени 876 бр.

II^{pa} група – с част от инициал надхвърляща 50%, но по-малка от 75% /над 11 мм и не повече от 16 мм/ отделени 204 бр. и

III^a група – с част от инициал по-голяма от 75% /над 16.5 мм или повече – почти целият инициал е видим/ отделени само 97 бр.

В интерес на точността, след смъртта на баща си, съставителят е прибавил от своята колекция около 60-70 екз. от "Голям лъв" с видимост под 75%, т.е. само от I-ва и II-ра група към материала, върху който се базира изследването. Тези бройки представляват нищожен процент /под 6%/ и не биха могли да окажат сериозно въздействие върху крайните резултати и заключения. Към III^a група не е прибавен нито един екз. /по простата причина, че съставителят не е разполагал с такива/, а в случая тя е най-важната както за изследването, така и за оценките на тези 97 екз., които ще бъдат разгледани тук.

По-нататък след диференциране и трите групи са получили оценки в табличен вид – завишение за всяка поредица поотделно, като тези от I-ва група са със 100% плюс съответната цена на екземпляра от съответната таблица, другите от II-ра група – с 200% и останалите от III^a група – с 300%. Освен това, тези проценти се умножават с коефициент /от 0.8 до 2.5, който е различен за различните стойности от поредиците, според редкостта на дадената стойност и различното разположение на воден знак I /от №1 до №16/. В изследваните екземпляри не е открит нито един от №23 и №27, който да бъде класифициран в трета група с номера на водния знак от 5 до 8 вкл.

Педантизмът, с който е направено изследването, безспорно е една от положителните му страни, но приложен в таблиците за оценка на отделните екземпляри вече е негов минус /таблиците са изключително сложни и претрупани, така че обикновеният филателист трудно би могъл да си служи с тях. Според съставителя, този педантизъм пречи при оценките, а и освен това в някои случаи се получават астрономически цени. Например – 50 сантима с печат и с воден знак №5, 6, 7 или 8 ще струва два пъти повече от същата п.м. без част от инициал, но с оригинална гумировка, а ^{50 ст./1 фр.} със същия воден знак и разположение като марка с най-малък тираж – повече от седем пъти отколкото същата с оригинална гумировка!! По тези причини оценките /процентите/ в таблицата, поместена на стр. 148-149 са значително закръглени надолу, което ги прави поприемливи, въпреки критиката, която търпят заслужено по отношение на точността. За разлика от оригиналното изследване тук са изключени от оценки екземплярите от I-ва група /с видимост до 10.5 мм/, а за всички принадлежащи към II-ра група /с видимост от 11 до 16 мм/ е поставена обща /недиференцирана/ оценка – близка до средноаритметичната на съответните четири вида разположения на водния знак. В крайна сметка и при всички случаи оценяването ще бъде коригирано от състоянието и тенденциите на пазара – търсене и предлагане, което ще отстрани по-грубите грешки, които може би са допуснати.

Ще се спрем по-подробно на резултатите от изследването, засягащи III^a

група /инициали с видимост 75% и повече/. Тя е най-интересна и заслужава особено внимание. Както се вижда – в нея от 30000 изследвани екз. попадат едва 97 бр. – на повече от 300 п.м. се пада само една, при която инициалът има добра видимост и не е необходим никакъв шаблон за определението му. Подобни екземпляри са и най-ценни.

Съдържанието и съотношението на различно разположените водни знаци в тази група е следното:

1. Нормално разположен воден знак I – общо 17 бр., от които: №1 /буква Э/ – 5 бр., №2 /буква З/ – 4 бр., №3 /буква Г/ – 4 бр. и №4 /буква Б/ – 4 бр. С изключение на №1 всички останали са по равно.

2. Нормално разположен воден знак I обърнат с главата надолу – общо 9 бр., от които: №5 /буква Э/ – 3 бр., №6 /буква З/ – 2 бр., №7 /буква Г/ – 2 бр. и №8 /буква Б/ – 2, бр. Почти същата тенденция.

3. Огледално разположен воден знак I – общо 32 бр., от които: №9 /буква Э/ – 8 бр., №10 /буква З/ – 8 бр., №11 /буква Г/ – 8 бр. и №12 /буква Б/ – 8 бр. Възможно е съпадението да е случайно.

4. Огледално разположен воден знак I обърнат с главата надолу – общо 39 бр., от които: №13 /буква Э/ – 11 бр., №14 /буква З/ – 9 бр., №15 /буква Г/ – 10 бр. и №16 /буква Б/ – 9 бр. Разликите са допустими /сравнително малки/ – не повече от $\pm 10\%$ спрямо средноаритметичните, дори и при сравнение с горните /1, 2 и 3/.

Ако се закръглят горните резултати /даже и по кръчмарски/ ще се установи, че с нормално разположен воден знак са близо 20% от общия брой екз. в тази група, с нормално разположен, но обърнат с главата надолу – малко по-малко от 10%. С огледално разположен воден знак – малко повече от 30% и с огледално разположен, но обърнат с главата надолу – 40%. Приемайки за относително точни горните проценти е съставена обща таблица, която не е идентична с оригиналните таблици в изследването /тук оценките – процентите, са занижени значително – с повече от 50%/, но в замяна на това е опростена и по-приемлива.

В.зн. №	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
№ по кат.	нормално разположен				обърнат с главата надолу				огледално разположен				огледално с главата надолу			
1	180	220	220	220	260	300	300	300	140	140	140	140	90	110	100	110
2	200	250	250	250	300	350	350	350	170	170	170	170	110	130	120	130
3	180	220	220	220	260	300	300	300	140	140	140	140	90	110	100	110
4	200	250	250	250	300	350	350	350	170	170	170	170	110	130	120	130
5	180	220	220	220	260	300	300	300	140	140	140	140	90	110	100	110
6	160	190	190	190	230	270	270	270	130	130	130	130	80	100	90	100
7	160	190	190	190	230	270	270	270	130	130	130	130	80	100	90	100
8	160	190	190	190	230	270	270	270	130	130	130	130	80	100	90	100
9	160	190	190	190	230	270	270	270	130	130	130	130	80	100	90	100
10	200	250	250	250	300	350	350	350	170	170	170	170	110	130	120	130
12	160	190	190	190	230	270	270	270	130	130	130	130	80	100	90	100
13	160	190	190	190	230	270	270	270	130	130	130	130	80	100	90	100
14	150	180	180	180	220	260	260	260	120	120	120	120	70	90	80	90
15	150	180	180	180	220	260	260	260	120	120	120	120	70	90	80	90
16	150	180	180	180	220	260	260	260	120	120	120	120	70	90	80	90

В.зн. №	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
№ по кат.	нормално разположен				обърнат с главата надолу				огледално разположен				огледално с главата надолу			
17	150	180	180	180	220	260	260	260	120	120	120	120	70	90	80	90
18	150	180	180	180	220	260	260	260	120	120	120	120	70	90	80	90
19	150	180	180	180	220	260	260	260	120	120	120	120	70	90	80	90
20	150	180	180	180	220	260	260	260	120	120	120	120	70	90	80	90
21	220	270	270	270	320	400	400	400	180	180	180	180	120	140	130	140
22	220	270	270	270	320	400	400	400	180	180	180	180	120	140	130	140
23	250	300	300	300	—:—	—:—	—:—	—:—	200	200	200	200	140	160	150	160
24	200	250	250	250	300	350	350	350	170	170	170	170	110	130	120	130
25	200	250	250	250	300	350	350	350	170	170	170	170	110	130	120	130
26	200	250	250	250	300	350	350	350	170	170	170	170	110	130	120	130
27	250	300	300	300	—:—	—:—	—:—	—:—	200	200	200	200	140	160	150	160
28	150	180	180	180	220	260	260	260	120	120	120	120	70	90	80	90
29	150	180	180	180	220	260	260	260	120	120	120	120	70	90	80	90
30	170	200	200	200	240	280	260	260	120	130	130	130	80	100	90	100

В горната таблица на първия хоризонтален ред са поместени номерата на инициалите в различните положения, в които се среща воден знак I, според приетия регламент в изследването. В първия вертикален ред са посочени поредните каталожни номера /по този каталог/ на първите български п.м. отпечатани в Русия /1879-87 г./ Цифрите /хоризонтално/ след тях показват с какъв процент би трябвало да се завиши стойността на даден екземпляр, ако е установено, че инициалът върху обратната му страна е с видимост 75 и повече % /линейно измерени с 16.5 или повече мм/. Всички подобни екземпляри, класифицирани към III^a група задължително трябва да притежават частта от вертикалната линия, която разполовява и многоовалната форма, в която се намира инициалът и самият инициал. Тази линия трябва да е видима между двете вертикални страни на рамката на п.м. без да попада върху тях /т.е. не трябва да се слива с рамката/. При всички други случаи екземплярът не би могъл да бъде класифициран в III^a група. Последното касае най-вече буква Б, която обхваща най-голямо пространство /площ/ в сравнение с другите инициали.

Как се прави /изчислява/ оценката на екземплярите, класифицирани към III^a група? Трябва да се знае, че тази таблица е САМО за екземпляри без оригинална гумировка /☉, ⊗, (*)/.

Пример – разполагаме с №1 – 5 сантиметра, унищожена със звездно клеймо и притежаваща на обратната си страна /гърба/ буквата Г от нормално разположен воден знак I, т.е. №3 с видимост над 75%. Според каталога, стойността на този екземпляр е 20 лв. /вж. табл. на стр. 20 в I-ва част на каталога – колонка ⊗/. Към тази стойност прибавяме още 200%, т.е. 40 лв. и получаваме 60 лв. или стойността на този 5-сантимов екз. с нечетливо или звездно клеймо вече се е изравнила с тази на подобен, но с четлив кръгов печат и датен указател от периода на употреба. На практика стойността на този екземпляр с “лош” или “фалшив” /нарочно поставен/ печат се е увеличила три пъти, поради наличието на инициала.

Друг пример – разполагаме с №27 – 50 ст./_{1 фр.} подпечатан с четлив датен печат от периода на употреба и притежаващ на обратната си страна буква Г от огледално разположен и обърнат с главата надолу воден знак I – буквата Г, т.е.

№15 с видимост над 75%. Според каталога, стойността на този екземпляр е 500 лв. /вж. табл. на стр. 94 в 1-ва част на каталога – колонка ☉/. Към тази стойност прибавяме още 150%, т.е. 750 лв. и получаваме 1250 лв. или стойността на този хубаво клеймован екземпляр вече е достигнала и дори надхвърлила тази на подобен, но с оригинална гумировка и без следа от лепенка.

Аналогична е и оценката на останалите номера по този каталог /от №1 до №30 вкл./ с изключение на №23 и №27 с наличие на нормално разположен воден знак I, но обърнат с главата надолу /№5, №6, №7 и №8/. В изследването не е открит нито един екз. с воден знак от горепосочените номера. Теоретично, ако приемем тираж от 10000 екз. за №27 като действителен, то от тази рядка п.м. би трябвало да съществуват само 3 /три/ броя общо от номерата 5-8 или изобщо не биха могли да се намерят и четирите букви с нормално разположен воден знак I обърнат с главата надолу. На практика подобни екземпляри биха могли да се окажат 10 или няколко, но изследването не би могло да даде отговор на този въпрос. Подобно е и положението с ¹⁵/₂₅ ст. с типографна препечатка. Ако се открият такива екземпляри, то цената им би могла да бъде определена само по договаряне /споразумение/ – :-:-.

Всички стойностни оценки /в проценти/ са приети на база разпространението и разположението на воден знак I предимно върху изданията на “Голям лъв”. Подобно е положението и в оригиналното изследване, само че там диференцирането е в много големи граници и значително по-точно.

Безспорно е, че неточностите в оценките на отделни екземпляри /предимно от по-редките/ в някои случаи ще бъдат относително по-големи и критиката – напълно основателна, но поради липса на паралелно изследване по въпроса, българските филателисти /а и не само те/ ще трябва да се задоволят с настоящото. Съставителят е длъжен да подчертае, че в стремежа си да представи изследването във възможно най-разбираем и приемлив вид /за широкия кръг филателисти, а не само за експерти и тесни специалисти по темата/ е допуснал неточностите да бъдат повече, отколкото би желал, но в този съкратен вид то не би могло и да бъде по-точно /в днешно време едва ли би се намерил някой, който би си позволил да загуби цяла седмица, за да прочете 400 и кусур страници за нищо и никакъв воден знак/. Съставителят се надява, че доводите му са логични и закономерни /поне за етапа на развитие, в който се намира настоящем българската филателия/ и е убеден, че допуснатите неточности и грешки ще му бъдат простени.

Как да направим оценка на екземплярите от №1 до №30, когато последните са с оригинална гумировка и неунищожени – ** или *?

В оригиналното изследване са приети определени коефициенти за завишение, които са диференцирани за всяка стойност поотделно, което е неприемливо от гледна точка на сложност при изчисленията. По тази причина и пак с цел унифициране /и опростяване в случая/ тук ще бъдат приети общи коефициенти за отделните поредици, като само за отделни по-редки позиции те ще бъдат завишени:

1. За поредницата “Сантими” – коефициент 1.20, за №2 и №4–1.50
  2. За поредницата “Царска поща” – коефициент 1.10, за №8 и №9 – 1.30 и за №10 – 1.50
  3. За поредниците “Голям Лъв” – коефициент 1.10, за №12-13 и №30 – 1.30, за №14 и №28-29 /поради малката каталожна оценка/ коефициентът е завишен – съответно 2.00 и 2.50
  4. За типографните препечатки №21-22 – коефициент 1.50, за №23 – 2.00.
- В изследвания от съставителя материал изобщо не е открит нито един екземп-

ляр /и от трите стойности/ с наличие на инициал, чиято видимост е над 75%. Най-вероятно е това да се дължи на малкото количество типографни препечатки в наличност.

5. За литографните препечатки №24-26 – коефициент 1.50, за №27 – 2.00. И тук положението е почти същото – открит е един единствен екземпляр от $\frac{3}{10}$ ст. с огледален воден знак I /буква Э – №9/, чиято видимост е над 16.5 мм.

Разбираемо е, че в последните две точки /4 и 5/ съставителят е използвал доказани от векове /и за съжаление, употребяван много често и днес/ метод – “едно към гьотере”. Този метод е изпитан и от предците на съставителя, така че последният трудно би могъл да се откаже току-така от него. Коефициентите, посочени в т.4 и т.5 са получени на база открити екземпляри с водни знаци, класифицирани към I^a и II^{pa} група и тяхното съпоставяне /процентно сравнение със 100 екз./ с подобните от изданията “Голям лъв I”. При използвания материал – 105 екз. от седем позиции /№21-27/ не би могло да се постъпи по друг начин още повече, че №21-26 на практика са екземпляри от тези издания. Ето защо и тук ще бъде споменато /за кой ли път вече/, че са необходими и други изследвания. Едва след сравнение с техните резултати и заключения бихме могли да говорим за някаква по-голяма точност. Дотогава метода “едно към гьотере” е задължителен при всички подобни случаи по простата причина, че все още никой не е предложил по-ефикасен. Няма на кого да се сърдим /не бихме могли да обвиним дори и набедените – за тях воден знак I и инициалите, съдържащи се в него, едва ли биха им говорили повече, отколкото да речем – египетските йероглифи/ – виновни сме си самите ние – българските филателисти.

След като разгледахме въпроса за “ВИНАТА” /между другото не става изобщо въпрос за мезета и вина като мелнишкото или станимъшката малага или за това – как някои преглъщат собствената си вина с тяхна помощ – Боже, опази!! – съставителят не познава жив българин, които да се е почувствал и още по-малко признал за виновен поне за дереджето, което изпитваме всеки ден на гърба си, да не говорим за българската филателия/, то нека се опитаме да направим оценка на екземплярите с оригинална гумировка като използваме таблицата на стр. 149-150. Не си струва да се използват отделните таблици за всяка поредица от оригиналното изследване, защото са много претрупани и значително по-сложни за изчисление, а освен това ще са необходими и още толкова страници за поместването им /без необходимите обяснения, които биха отнели поне още толкова място/. Разликата в получената крайна оценка за даден екземпляр по единия или по другия начин не би могла да надхвърли 10-12%, а те са нищо в сравнение с метода “едно към гьотере”.

Пример – разполагаме с №6 – 3 ст. “Царска поща” с ненарушена оригинална гумировка – ***, притежаваща на обратната си страна буква Б от огледално разположен воден знак I, т.е. №12 с видимост над 75%. Според каталога стойността на този екземпляр е 40 лв. /вж. таблицата на стр. 44 в I^{ba} част на каталога – колонка ***/. Към тази стойност прибавяме още 130% /вж. таблицата на стр. 148-149/, т.е. 52 лв. и получаваме 92 лв. Последната умножаваме с коефициента за поредицата – 1.10 /вж. стр. 148-149 т. 2/ и оценката е готова – 102.12 лв.

Същата тази п.м. оценена според таблицата за “Царска поща” в оригиналното изследване е около 115 лв. Както беше споменато – разликата не е чак толкова голяма – има-няма 12%.

Друг пример – разполагаме с №2 – 10 сантима с оригинална гумировка на лепенка и притежаваща на обратната си страна буква З от огледално разположен воден знак I, т.е. №10 с видимост над 75%. Според каталога стойността на

този екземпляр е 700 лв. /вж. табл. на стр. 20 в 1^{ba} част на каталога – колонка */. Към тази стойност прибавяме 170% /вж. табл. на стр. 149-150/, т.е. 1190 лв. и получаваме 1890 лв. Последната умножаваме с коефициента 1.50 /вж. стр. 148-149 т. 1/ и получената оценка е 2835 лв. или с 1000 лв. повече, отколкото оценката на една пълна поредица "Сантими" с оригинална гумировка на лепенки – *. Такава оценка не би трябвало да учудва никого /№2 е една от трите най-редки редовни п.м. от българската класика/ – едва ли са запазени 35-40 екз. с оригинална гумировка /* и ** общо/. До днес няма сведения някой, някъде да е виждал №2 с оригинална гумировка и воден знак I /независимо от разположението/ с който и да е от четирите инициала. Навремето само д-р В. Стоянов /според М. Малчев/ е разполагал с един екз. от 50 сантима с буква Б /според твърденията на последния, инициалът е бил в цялостен вид – това, според съставителя въобще не е възможно за тази буква, която е с най-голяма площ в сравнение с останалите, а възниква и въпрос – как М. Малчев е успял да определи водния знак върху п.м. с оригинална гумировка и на лепенка, когато последният изобщо си нямаше и хабер от водни знаци според самия него – или малко се е правил на луд!/

Откакто се занимава с филателия /а това е повече от половин век/, съставителят не е имал щастието да види нито един екземпляр с оригинална гумировка от номерата 2, 4 или 10 с цял инициал /т.е. с видимост над 75%/. Разбира се, това не означава, че подобни въобще не съществуват. Дори и да се открият подобни екземпляри, то те са толкова редки, че подобни оценки от 3 или 4000 лв. биха били ниски за тях. Най-правилно би било да получат оценка –:–.

Как да оценяваме екземплярите, класифицирани към II-ра група без гумировка с видимост на инициал от 11 до 16 мм? Както беше споменато по-рано за тази група оценките няма да бъдат диференцирани както са например в таблицата на стр. 148-149. За четирите възможни разположения на инициалите са приети четири оценки:

1. Нормално разположен воден знак I /№1, №2, №3 и №4/ – завишение стойността на екземпляра с 35% от тази в съответната таблица според част 1-ва на каталога.

2. Нормално разположен обърнат с главата надолу воден знак I /№5, №6, №7 и №8/ – завишение с 40%.

3. Огледално разположен воден знак I /№9, №10, №11 и №12/ – завишение с 30%.

4. Огледално разположен обърнат с главата надолу воден знак I /№13, №14., №15 и №16/ – завишение с 25%.

За неупотребените екземпляри с оригинална гумировка /* или **/ към така получената оценка се прибавят съответните коефициенти за съответните поредици или по-редки позиции /вж. т. 1-5 стр. 150/. Екземплярите, класифицирани към I-ва група без гумировка /⊙, ⊗, (*)/, независимо от разположението на воден знак I /както и на инициалите – №1-№16 вкл./ с видимост над 6.5 мм до 10.5 мм не би трябвало да получат по-голямо завишение от 10-15% съответно и в зависимост от това дали видимостта на инициала е по-близка до долната граница 6.5 мм или към горната – 10.5 мм. За неупотребените с оригинална гумировка и тук са в сила т. 1-5 от стр. 150. Така поставените общи /недиференцирани за всеки инициал поотделно/ оценки за екземплярите класифицирани към I^{ba} и II^{pa} група, разбира се, са малко по-неточни /не повече от 15-20%/ от тези в таблиците на оригиналното изследване, но в замяна на това са далеч по-удобни за остойностяване и по-практични при размяна. Екземпляри с по-малка видимост на инициала от 6 мм не би трябвало да получат каквото и да е завишение.

КЛАСИФИКАЦИЯ И ДЕБЕЛИНА НА ХАРТИИТЕ,
НА КОИТО СА ОТПЕЧАТАНИ БЪЛГАРСКИТЕ П.М.
ПРЕЗ ПЕРИОДА 1879-1945 Г.

От много голямо значение за професионалното израстване на филателиста е доброто познаване на хартиите, върху които са отпечатани българските пощенски марки. Това познание в много случаи би могло да го предпази от закупуването на фалшификати дори и без консултация с експерт. Много голяма е и вероятността да попадне на набеден такъв – над 90%, особено ако последният си служи само с пръстите вместо с микрометър, или определя дебелината според видимостта на водния знак или др. Съвременната техника ни предоставя значителен брой измервателни уреди с много голяма точност – защо тогава да не ги ползваме? В интерес на истината филателистите-професионалисти с дългогодишен опит са в състояние да определят дебелината на хартията с точност до ± 0.01 мм, но и най-изявените от тях допускат грешки, вариращи от 15-20%, които са неизбежни, докато съвременните технически средства биха ни предпазили от предоверяване към възможностите на сетивата ни.

В таблицата към тази глава са включени всички видове хартии с изключение на картонените. Последните, според съставителя, не са използвани при отпечатването на известните ни пощенски марки през разглеждания период. Проекти, образци, работни типографии и различните видове опитни екземпляри /одобрени или неодобрени/ също не са намерили място в таблицата, защото хартията, върху която са изработени в повечето случаи се различава от тази на редовното издание. За тях се споменава обикновено в главата за поредицата, към която са класифицирани и то само ако са изследвани лично от съставителя. Последният се е напатил толкова много от “баш експерти” /и то титулувани – да не говорим за набедените/ или от предоверяване – разни писания от областта на научната фантастика /независимо дали са във “ФИЛАТЕЛЕН ПРЕГЛЕД”, “МИХЕЛ” или другаде/, че е положил клетва да спазва най-стриктно хубавата българска поговорка – “ОКО ДА ВИДИ, РЪКА ДА ПИПНЕ”. Същият се надява, че дори и по-изявените филателисти ще му опростят това недоверие – та нали и той е преди всичко БЪЛГАРИН и едва след това е станал филателист.

Обозначенията в таблиците са в мм и се отнасят САМО за добре промити първокачествени екземпляри без остатъци от гумировка. Всички с гумировка /оригинална или друга/, независимо дали са отпечатани на една и съща хартия, от едно и също издание, с един и същ каталожен номер, а дори и от един и същ печатен лист биха могли при измерване да покажат различна дебелина. Това би могло да се дължи на различия в слоя на гумировката, начина на наслояване, качеството на хартията и др.

Измерванията, указани от съставителя в таблицата, са направени с помощта на прецизен микрометър като всички тествани екземпляри са измерени в пет различни точки – четири, отстоящи на 2-3 мм от четирите ъгъла на п.м. и една в центъра. При всички случаи е взето средноаритметичното от петте измервания. Хартията, независимо от качеството ѝ, би могла да бъде с деформации – различни при различните екземпляри дори и от един и същ печатен лист – причинени от изтъняване, тежки печати, репарации и др. Поради това не би трябвало да се измерват по няколко екземпляра наведнъж, защото всички гореупоменати разлики ще мултиплицират в крайния резултат от измерването и така получената /независимо, че е средноаритметична/ грешка би могла да бъде значителна и да обърка. По-лошо пресованите хартии също дават различни отклонения – преди промиването са по-тънки, а след него набъбват и стават по-дебели. Измерващият трябва много внимателно да подхожда към самото измер-

ване като взима предвид всичко казано по-горе. Само тогава последното ще бъде точно.

ВИДОВЕ ХАРТИИ		ТЪНКИ ХАРТИИ				СРЕДНОДЕБЕЛИ		ДЕБЕЛИ ХАРТИИ	
РЕДОВНИ ПОЩЕНСКИ МАРКИ	МНОГО ТЪНКА	по-тънка – Y		тънка – X		Нормална - N		дебела	по- дебела
	до 0.050	0.051 0.055	0.056 0.060	0.061 0.065	0.066 0.070	0.071 0.080	0.081 0.090	0.091 0.105	0.106 0.120
каталожен номер	Z	Y ₁	Y ₂	X ₁	X ₂	N ₁	N ₂	P ₁	P ₂
1-5	-	+	+	+	+	-	-	-	-
6-11	-	+	+	+	+	-	-	-	-
12-14	-	+	+	+	+	+	-	-	-
15-20	-	+	+	+	+	-	-	-	-
21-23	-	+	+	+	+	-	-	-	-
24-27	-	+	+	+	+	-	-	-	-
28-30	-	+	+	+	+	-	-	-	-
31I-40I	-	-	-	-	-	+	-	-	-
36II-37II	-	-	+	+	-	-	-	-	-
34III	-	-	-	-	-	+	-	-	-
35IIIa	-	-	-	-	-	+	+	-	-
35IIIб	+	-	-	-	-	-	-	-	-
41III-42III	-	-	-	-	-	+	-	-	-
31IVa	-	-	-	-	-	+	+	-	-
34IVa и 37IVa	-	-	-	-	-	+	+	-	-
31IVб-37IVб	-	-	-	+	+	-	-	-	-
31IVв и 36IVв	-	+	+	-	-	-	-	-	-
32IVв-35IVв	+	-	-	-	-	-	-	-	-
37IVв	+	-	-	-	-	-	-	-	-
34IVa	-	-	-	-	-	+	-	-	-
34Va-37Va	-	-	-	-	-	+	-	-	-
31Vб-37Vб	-	-	-	+	-	-	-	-	-
35Vв	+	-	-	-	-	-	-	-	-
41V-42V	-	-	-	-	-	+	-	-	-
43	-	-	-	-	-	+	-	-	-
44	-	+	+	+	+	-	-	-	-
45a-48a	-	-	-	-	+	-	-	-	-
45б и 48б	-	-	-	-	-	+	-	-	-
47б	-	-	-	-	-	-	+	-	-
49a,б	-	-	-	+	+	-	-	-	-
49в	+	-	-	-	-	-	-	-	-
50a,б	-	-	-	-	-	+	-	-	-
51-52	-	-	-	-	-	+	-	-	-
53-64	-	+	+	+	+	-	-	-	-
65-67	-	-	-	-	-	+	-	-	-
68	-	+	+	+	+	-	-	-	-
69-71	-	-	-	+	-	-	-	-	-
72-74	-	+	+	+	+	-	-	-	-
75, 76 и 78	-	-	-	+	+	-	-	-	-
77 и 79	-	-	-	-	-	+	-	-	-
80-81	-	+	+	+	+	-	-	-	-
82 и 87	-	-	-	-	+	-	-	-	-
83-86, 88-93	-	-	-	-	-	-	-	+	-
94-96	-	-	-	-	+	-	-	-	-
97 и 102	-	-	-	-	+	-	-	-	-
98-101, 103	-	-	-	-	-	-	-	+	-
104	-	-	-	-	-	-	-	+	-
105-11	-	-	-	-	+	+	-	-	-
112	-	-	-	+	+	-	-	-	-

113-120	-	-	-	-	+	+	-	-	-
121-123	-	-	-	-	-	+	-	-	-
124-127a	-	-	-	-	+	-	-	-	-
127б	-	-	-	-	-	+	-	-	-
128-129	-	-	-	-	-	+	-	-	-
130-136	-	-	-	+	+	+	-	-	-
131б	+	-	-	-	-	-	-	-	-
137,145,146	-	-	-	-	-	+	-	-	-
138-144	-	-	-	+	+	-	-	-	-
147-152	-	-	-	-	-	+	+	-	-
153-158	-	-	-	-	+	-	-	-	-
159-171	-	-	-	-	-	+	-	-	-
170б	-	-	-	+	-	-	-	-	-
172-180	-	-	-	-	-	+	-	-	-
181-185	-	-	-	-	-	+	-	-	-
186	-	-	-	+	+	-	-	-	-
187-188	-	-	-	-	-	+	-	-	-
189,190 и 192	-	-	-	-	-	+	+	-	-
191	-	+	+	-	-	-	-	-	-
193-196	-	+	+	-	-	-	-	-	-
197	-	-	-	-	-	-	+	-	-
198л	-	+	-	-	-	-	-	-	-
198-199IIA	-	-	-	-	-	-	+	-	-
198-199IIБ	-	-	-	+	-	-	-	-	-
200-202	-	-	-	-	-	-	+	-	-
203-206	-	-	-	+	-	-	-	-	-
203Ав	-	-	-	-	-	+	-	-	-
207, 208	-	+	-	-	-	-	-	-	-
209	-	-	-	+	-	-	-	-	-
210	-	-	-	-	-	-	+	-	-
211, 212	-	+	-	-	-	-	-	-	-
213	-	-	-	-	-	-	+	-	-
214, 215	-	-	-	+	-	-	-	-	-
216-225	-	-	-	+	-	-	-	-	-
226-229	-	-	-	+	-	-	-	-	-
230-239	-	-	-	+	+	+	-	-	-
240-246	-	-	-	+	+	-	-	-	-
247-253	-	-	-	+	+	-	-	-	-
254-256	-	-	-	+	+	-	-	-	-
257-263	-	-	-	+	+	-	-	-	-
264-269	-	-	-	-	+	+	-	-	-
270-275	-	-	-	-	+	+	-	-	-
276-277	-	-	-	-	+	+	-	-	-
278-283	-	-	-	-	+	+	-	-	-
284-289	-	-	-	-	+	+	-	-	-
290-294	-	-	-	+	+	-	-	-	-
295-298	-	-	-	+	-	-	-	-	-
300-307	-	-	-	+	-	-	-	-	-
308-310	-	-	-	+	-	-	-	-	-
311-315	-	-	-	+	-	-	-	-	-
316-318	-	-	-	+	-	-	-	-	-
321-340	-	-	-	+	-	-	-	-	-
341-345	-	-	-	+	-	-	-	-	-
346-350	-	-	-	+	-	-	-	-	-
351-354	-	-	-	+	-	-	-	-	-
355-358	-	-	-	+	-	-	-	-	-
359-360	-	-	-	+	-	-	-	-	-
361-365	-	-	-	+	-	-	-	-	-
366-370	-	-	-	-	-	+	-	-	-

371-372	-	-	-	+	-	-	-	-	-
373-384	-	-	-	+	-	-	-	-	-
385-386	-	-	-	+	-	-	-	-	-
387-390	различни видове хартии								
391-396	различни видове хартии								
397-402	-	-	-	+	-	-	-	-	-
403-407	-	-	+	+	+	+	-	-	-
408-419	-	-	+	+	-	-	-	-	-
420-421	-	-	-	+	-	-	-	-	-
422-424	-	-	-	+	-	-	-	-	-
425-427	-	-	-	-	-	+	-	-	-
428-432	-	-	-	-	+	-	-	-	-
433-437	-	-	-	+	-	-	-	-	-
438-443	-	-	-	-	+	-	-	-	-
444-457	-	-	-	+	-	-	-	-	-
458-462	-	-	-	-	-	-	-	+	+
463	-	-	-	+	-	-	-	-	-

ВИДОВЕ ХАРТИИ		ТЪНКИ ХАРТИИ				СРЕДНОДЕБЕЛИ		ДЕБЕЛИ ХАРТИИ	
МАРКИ ЗА ДОПЛАЩАНЕ /ТАКСИ/	много тънка	по-тънка – Y		тънка – X		Нормална - N		дебела	по-дебела
	до 0.050	0.051 0.055	0.056 0.060	0.061 0.065	0.066 0.070	0.071 0.080	0.081 0.090	0.091 0.105	0.106 0.120
каталожен номер	Z	Y ₁	Y ₂	X ₁	X ₂	N ₁	N ₂	P ₁	P ₂
1-3	-	-	-	-	-	+	+	-	-
4а-6а	-	-	-	-	-	+	-	-	-
4б-6б	-	-	-	-	+	+	-	-	-
7-9	-	-	-	-	-	+	-	-	-
10-11	-	-	-	+	+	+	-	-	-
12	+	-	-	-	-	-	-	-	-
13-14	-	-	-	-	-	+	-	-	-
15а-17а	-	-	-	-	-	+	-	-	-
17б	-	-	-	+	-	-	-	-	-
18а-22а	-	-	-	+	+	-	-	-	-
18б-20б	+	-	-	-	-	-	-	-	-
23-27	-	+	+	+	-	-	-	-	-
28-32	-	-	-	-	+	+	-	-	-
33-40	-	-	-	+	+	+	-	-	-
41-42	+	-	-	-	-	-	-	-	-
43	-	-	-	+	+	-	-	-	-
44-50	-	-	-	+	+	-	-	-	-
47б-48б	-	-	+	-	-	-	-	-	-
51-54	-	-	-	+	+	-	-	-	-

ВИДОВЕ ХАРТИИ		ТЪНКИ ХАРТИИ				СРЕДНОДЕБЕЛИ		ДЕБЕЛИ ХАРТИИ	
МАРКИ ЗА БЪРЗА ПОЩА	много тънка	по-тънка – Y		тънка – X		Нормална - N		дебела	по-дебела
	до 0.050	0.051 0.055	0.056 0.060	0.061 0.065	0.066 0.070	0.071 0.080	0.081 0.090	0.091 0.105	0.106 0.120
1-5	-	-	-	+	-	-	-	-	-

ВИДОВЕ ХАРТИИ		ТЪНКИ ХАРТИИ				СРЕДНОДЕБЕЛИ		ДЕБЕЛИ ХАРТИИ	
КОЛЕТНИ ПРАТКИ	много тънка	по-тънка – Y		тънка – X		Нормална - N		дебела	по-дебела
	до 0.050	0.051 0.055	0.056 0.060	0.061 0.065	0.066 0.070	0.071 0.080	0.081 0.090	0.091 0.105	0.106 0.120
1-12	-	-	-	+	-	-	-	-	-
13-20	-	-	-	+	-	-	-	-	-
21-29	-	-	-	-	+	+	-	-	-

ВИДОВЕ ХАРТИИ		ТЪНКИ ХАРТИИ				СРЕДНОДЕБЕЛИ		ДЕБЕЛИ ХАРТИИ	
ОБЩИНСКА ПОЩА	много тънка	по-тънка – Y		тънка – X		Нормална - N		дебела	по- дебела
	до 0.050	0.051 0.055	0.056 0.060	0.061 0.065	0.066 0.070	0.071 0.080	0.081 0.090	0.091 0.105	0.106 0.120
6-13	–	–	–	+	–	–	–	–	–
14-15	–	–	–	–	+	–	–	–	–

ВИДОВЕ ХАРТИИ		ТЪНКИ ХАРТИИ				СРЕДНОДЕБЕЛИ		ДЕБЕЛИ ХАРТИИ	
ФОНД САНАТОРИ- УМ	много тънка	по-тънка – Y		тънка – X		Нормална - N		дебела	по- дебела
	до 0.050	0.051 0.055	0.056 0.060	0.061 0.065	0.066 0.070	0.071 0.080	0.081 0.090	0.091 0.105	0.106 0.120
1,5	–	–	–	–	–	–	+	–	–
2-4, 6-9	–	+	+	+	–	–	–	–	–

ВИДОВЕ ХАРТИИ		ТЪНКИ ХАРТИИ				СРЕДНОДЕБЕЛИ		ДЕБЕЛИ ХАРТИИ	
ИЗТОЧНА РУМЕЛИЯ	много тънка	по-тънка – Y		тънка – X		Нормална - N		дебела	по- дебела
	до 0.050	0.051 0.055	0.056 0.060	0.061 0.065	0.066 0.070	0.071 0.080	0.081 0.090	0.091 0.105	0.106 0.120
каталожен номер	Z	Y ₁	Y ₂	X ₁	X ₂	N ₁	N ₂	P ₁	P ₂
1	–	+	+	–	–	–	–	–	–
2-5	–	+	+	–	–	–	–	–	–
6-10	–	–	–	+	+	–	–	–	–
11-15	–	–	–	+	+	+	–	–	–

Както беше споменато по-рано /вж. главата “Сантими” – част I/ възможно е да бъдат открити екземпляри с по-тънка или по-дебела хартия от посочената в горната таблица за съответните позиции. Това би могло да се дължи на пропуски в технологията за производството на самата хартия. Когато тази разлика е по-голяма от 0.025 мм това ни навежда на мисълта /над 90% сигурност/, че става дума за фалшифицирана, репарирана или изтънена впоследствие п.м. Разбира се фалшификатите биха могли да бъдат изработени върху оригинална хартия с оригинална гумировка – примерно от белите полета на п.л. от оригиналното издание. При подобни случаи сравнението с отпечатъка от клишето на оригиналната п.м. биха ни посочили фалшификата. Този метод е най-ефикасен при достатъчно увеличение на сравняваните екземпляри, където и най-дребните различия биха се открили /увеличение от 400% и повече/.

Фалшивите или частично подправените клейма се откриват значително по-трудно. За 100%-ова сигурност са необходими фотошаблони от оригиналните печати и значителни познания относно мастилата и различното омастиляване при машинно или ръчно подпечатване.

Всичко казано по-горе се отнася най-вече за п.м. с препечатки и особено тези на Източна Румелия и Южна България, които са били обект на фалшифициране преди повече от един век. Експертизата при тях се явява като АБСОЛЮТНО ЗАДЪЛЖИТЕЛНА, защото някои от фалшификатите /предимно от турски и български произход/ са изработени върху оригинални п.м. с ОРИГИНАЛНО мастило. Подобно е положението и при типографните и литографните препечатки, при които употребените екземпляри са значително по-трудни за експертизиране. Тези с оригинална гумировка /дори и с по-голяма лепенка/ се откриват безпогрешно и само с помощта на кварцова лампа. Трябва да се знае, че ЧАСТИЧНО ПОДПРАВЕНИТЕ са значително по-трудни за идентифициране от изця-

ло изготвените фалшификати.

При всички случаи, особено когато се касае за по-редките позиции от българската класика, **ЗАДЪЛЖИТЕЛНО** се обръщайте към **БЪЛГАРСКИ** експерт. Това би Ви спестило значителни средства и разочарования.

НЯКОЛКО “ПРАЗНИ ПРИКАЗКИ” ОТ СЪСТАВИТЕЛЯ НА ТОЗИ КАТАЛОГ,
АДРЕСИРАНИ ДО ВСИЧКИ ОНЕЗИ, КОИТО ЩЕ КАЖАТ
“ТОВА ЗА МЕН НЕ СЕ ОТНАСЯ”

Уважаеми колеги филателисти,

Умишлено не се обръщам към “тесните специалисти”, “професорите” и “академиците” – познавачи на тънкостите във филателията. Съзнателно съм пренебрегнал и творците на будкаджийски ценници както и авторите на лакърдии във филателния ни печат. Разбираемо е, че съм изключил “изследователите” на българските пощенски марки, чиито “изследвания” в тази област се побират на една или две странички джобен формат и в повечето случаи с успех биха могли да послужат само на марколюбителите в предучилищна възраст. Възможно е, въпреки че никак не е сигурно, да спомогнат с нещо и на събирачите на “златца” – тези от първо и второ отделение, но на по-големите /примерно учениците от прогимназията/ – едва ли ...

В интерес на истината подавяващото мнозинство от гореизброените са не само уважавани от съставителя, но са и лични негови дългогодишни приятели, колеги по хоби и същевременно, много често през последното десетилетие, са били страна /опонент/ в разгорещените спорове на филателни теми. Последното никога не му е пречило да уважава мненията и становищата им, въпреки че в много случаи не е бил съгласен с тях, особено когато са се позовавали на “известни авторитети”, които в крайна сметка не са били в състояние дори да измерят точно едно обикновено назъбване – да не говорим за разбиранията и отношението им към фалшификатите. Авторът на тези редове винаги се е противопоставял на с нищо необоснования догматизъм, комуто и днес робуват голям брой филателисти, нежелаещи да разберат и осмислят, че и най-добросъвестното и на вид достатъчно пълно изследване /независимо от кой и кога е сътворено/ винаги може да претърпи изменения и допълнения, които да оспорят и дори да отхвърлят голяма част от постулатите в него. И в това няма нищо лошо. Напротив – подобни корекции /когато са доказателствено обосновани/ дават възможност за развитие на дадено изследване като по този начин го пречистват от възможни или допуснати грешки и неточности. Че нали и Айнщайн е грешал! Защо трябва да препотвърждаваме грешките на знайни и незнайни изследователи и то в област като филателията, където професионално изготвените фалшификати никнат като гъби?!

Точно по тази причина трябва да се осъзнае от колекционерите-изложители, че е НЕВЪЗМОЖНО да се създаде стойностен експонат без да съществуват достоверни и сравнително пълни /доколкото е възможно за българските п.м./ изследвания по темата. Същото, но в още по-голяма степен се отнася и за пътувалите материали, съдържащи се в последния. Липсата на доказателствена автентичност /експертиза/ ПРИ ВСИЧКИ СЛУЧАИ обезценява експонатите, независимо с колко труд, любов и средства са създадени.

И оттук вече започват големите проблеми за колекционерите-изложители. Сравнително добри колекции, често съдържащи изключително редки и ценни филателни материали, но когато трябва да се обособят в експонат .... се получава така ..., че все НЕЩО куца, НЕЩО не е както трябва, друго НЕЩО е експонирано със значителни пропуски – съдържа фалшификати или в най-добрия случай съмнителни /дори и от пръв поглед нарочно правени/ материали, които обезценяват и действително хубавото и дори прекрасното, от което не са лишени ... и в крайна сметка резултатите са общо взето незадоволителни – като повечето от НЕЩАТА случващи се в България.

Защо е така, защо продължава изоставането? Дали това се дължи само на липсата на значителни материални средства, без които е невъзможно да се създаде стойностен експонат или има и други причини, пречещи за неговата изява и съответната оценка?

Пределно ясно е, че с няколко хиляди лева не би могъл да се постигне желания резултат. Но с 40-50000 лв. това е напълно възможно – известно е, че българските филателни материали /поне в стойностно отношение/ далеч не са от категорията на същите в другите европейски страни /навсякъде става дума за класиката – да не си помисли някои, че тук се визират експонати от рода на “100 г. от рождението на Г. Димитров”/, а и не само в сравнение с тях. Традициите ни в областта на филателията /не става дума за търговските ни попъlzновения там/ са далеч по-незначителни от подобните, в КОЯТО И ДА Е ЕВРОПЕЙСКА ДЪРЖАВА /моля за извинение – забравих “Македония” или каквото друго име стои там, защото южните ни съседи, за разлика от нас, изобщо не я признават/. Ако се осмелим да ги проектираме /традициите, че дори и търговските ни мераци/ върху един бял лист и ги сравним /днес, а не преди 50 или 100 години/ с тези на южните ни съседи – Гърция и Турция, то ще забележим една мъничка бакърена /по-скоро ръждясала/ точица на бял /по-точно е може би – празен/ фон, изобщо несравнима с гръцката тетрадрахма или турската жълтица и златистите им фонове.

Но да се върнем на въпроса – защо е така, а не иначе, т.е. – обратното? Отговорът е идентичен с този на въпроса – защо сме най-бедни в Европа?... ЗАЩОТО: всичко по-хубаво и ценно, което беше останало в България беше безогледно разпродадено /изнесено/ зад граница и в повечето случаи на безценица /в интерес на истината българските п.м. никога не са били, а и едва ли някога ще бъдат от най-търсените на световните филателни пазари/. Спекулативните издания, безпринципно фабрикувани десетки години наред, допълнително обезцениха и олекотиха българската филателия. Хилядите професионално изготвени фалшификати и десетки хилядите нарочно правени “пътували” материали станаха причина дори и най-непредубедените иностранны филателисти да гледат подозрително на редките и ценни автентични такива. Нескопосаните писания на някои пишман-филателисти и будкаджийските ценници, където поредица “Сантими” с ** беше оценена с 1100 или 1500 лв., а типографните препечатки от 1884 г. в същото качество за 850 лв. /!!!/, се мъчат да забият и последния ръждясал пирон в талашитовия ковчег на българската филателия. Да, ама този пирон се счупи и да се надяваме /по-точно нека бъдем уверени/, че българската филателия ще възкръсне /ще се възроди/, ако днешното и бъдещите поколения филателисти съумеят да коригират грешките и пропуските на моето и предшестващите го поколения. Друг път няма! Или ако го кажем с езика на “скъпоценните” /по-точно е – скъпоструващите/ ни народни избраници – “няма алтернатива”!

Защо ли? Защото така беше не само у нас. Полша, Чехия, Унгария, Румъния и др. също преминаха през този период, но успяха по различни начини /всяка от гореизброените поотделно/ да запазят в стойностни експонати /тук най-добре се справиха Румъния и Полша/ редките си и ценни класически материали, които и до днес неизменно получават златни отличия на международни изложби. Следователно причината не е само в близо половиния век “социализъм” и 15-годишния преход след него /който никому не е известно още колко десетилетия ще продължи/. Къде е тогава? Отговорът пак е единствен /без алтернатива/ – в нас самите и никъде другаде.

Защо авторът на тези “празни приказки” е твърдо убеден в горното /става дума за вината/? Нали по-преди и не веднъж е изказвал становището си, че до

ден днешен в България все още никои не се е признал за виновен за каквото и да е /камо ли за никаква си филателия/. А то си е така ...

Нека последователно /в случая хронологично/ разгледаме този процес – упадъка на българската филателия и причините за това. Нека разделим тези причини на две – обективни /независещи от нас – филателистите, по-точно е да ги наречем УЖ независещи от нас, защото хиляди пъти е доказано, че в България зад обективните причини ВИНАГИ се крият не една, а няколко личности, които никои не би могъл да подведе под обща отговорност поради всеизвестния факт, че тези личности на практика са недосегаеми, въпреки че имената им са обществена тайна и ежедневно ни напомнят за себе си от радиата или телевизионния екран/ и субективни /и тук ще кажа уж зависещи от нас – днешните филателисти, защото каква вина бихме могли да пришием на обикновения филателист или дори на колекционера-изложител примерно и по причина, че дядо Петко Караиванов го е домързвявало да пише или друг някой, въпреки че е бил от неговия ранг и освен това е изписал повече страници и от Иван Вазов, но ... така прилежно ги е пазил в тайна, че дори и бившата, а защо не и днешната Държавна сигурност биха му завидели/.

Не бихте могли да не се досетите, че и авторът на тези “празни приказки” /като българин, не като македонец или какъвто и да е друг европейец, въпреки че всички гореспоменати в никакъв случай не са по-ниско стоящи от българите – дори напротив/ ще се позове на първо място и ще наблегне на т.н. обективни причини – вината, независеща от нас.

Няма да се връщам чак в края на XIX в., защото много пъти беше споменато за търговците на овчи кожи и единствено открояващият се сред тях Александър Рихтер. Безспорно, филателисти в България по онова време не е имало и като така не бихме могли да търсим вината в нещо, което не е съществувало. Комерческите мераци и попълзновения тогава са били може би единствен фактор и двигател за т.н. тимброфили. Държавата, все още непризната за независима, изобщо не се е интересувала от филателия. За нея п.м. са били единствено средство /признато и употребявано в цял свят/ за законосъобразно събиране на приходи, необходими за осъществяването на някои пощенски услуги. Освен това с приемането на България /като Княжество/ в Световния пощенски съюз се е целяло да се осигурят /гарантирано от Световната пощенска конвенция/ международните ни пощенски връзки и да се избегнат каквито и да било политически усложнения предвид статуквото ѝ /вж. т.н. “Отомански бойкот” /.

Видно, тези две главни цели са били постигнати, така че и тук /колкото и да ни се иска/ не бихме могли да обвиним която и да е от тогавашните институции, които, ако искаме да бъдем честни, са се ползвали с далеч по-голямо доверие от днешните. Едва ли са необходими други доказателства.

Няма да се спирам и на първите десетилетия от XX в. И за тях беше достатъчно казано в предните части на каталога. Ще припомня само /въпреки че и за това беше писано не малко/, че първото спекулативно издание се появява през 1916 г. – т.н. “Скопска препечатка”. Ще се абстрахирам и от факта, че до днес това издание официално е приобщено към благотворителните. Ако някой е в състояние да докаже това, то авторът на тези “празни приказки” ще му подари един цял неразкъсан п.л. от 200 екз. с оригинална гумировка и без следа от лепенка, заедно със записка – автентична, от М. Малчев, в която се съобщава, че през 1931 г. този п.л. е закупен от Софийската пощенска станция за 5000 лв. Трудно би се намерил “малоумник”, който да оспори “благотворителната” цел на продажбата. /б. а./ Тук, безспорно, отговорната институция се е попрестарала, но понеже и е за първи път, то ще си затворим едното око и ще трябва да прос-

тим. По-съвестните измежду нас биха простили само продажбата /защото все пак е в някакъв колекционерски интерес/, но лъжата – едва ли ... Няма противоречие, нали?!

Няма да споменавам и за 30^{-те} години на миналия век, т.н. ЗЛАТНИ не само за българската филателия и българските филателисти, въпреки че и там има 2-3 спекулативни издания. Пак ще опростим прегрешенията, защото повече или по-малко, но все таки сме облагодетелствани от тях. По-съвестните може би ще възнегодуват, но ще трябва да им се припомни поговорката, която днес е още по актуална – “ИНТЕРЕСЪТ КЛАТИ ФЕСА”. Ще си позволя да прибавя само – дано няма последствия, ако същият този ФЕС реши, че му е позволено да изклати точно този, който така /нека речем само от алтруизъм/ му гледа интереса и държи да не му се наруши кефа и рахатлъка. Е, възможно е тук да има повече несъгласни /не по-малко от 95% от тези, които са се определили като българи/, но ще им се наложи да го преживеят – какво ли чини тяхното мнение /още повече, че никои не им го иска/ в сравнение със стратегическите задачи, които си е поставила коалицията /сакън, да не си помислите, че авторът на тези “празни приказки” е на едно и също мнение с онези безотговорни елементи, които твърдят, че тази коалиция, видите ли, преследвала само партийни и лични икономически интереси и точно по тези причини не е склонна, ама никак, да скърши достлук помежду си, ако че този достлук е достлук на коляно, тука няма дьорт-беш, коалиционните партньори хвърлят само дюшеш-и, това дете раята-данъкоплатци хвърля непрекъснато геле си е лично техен проблем – да са мислили когато са гласували, така де – точно техният вот сформира печелившата формула 8-5-3, да не би македонците да са пристигнали от Скопие с автобуси и да са гласували вместо тях, хайде холан, я си сърбайте попарата, която сами сте си надробили/.

Малко се отклоних от темата, но ще ми простите – нали идват избори за президент, а някои от безотговорните бълнуват и за предсрочни – за какъв ли дявол им са – нали вече сме в ЕС и то без предпазни клаузи, а че ще има някакви по-такива условия – майната им, ще ги преживеем, че и още. Не ли българинът е изял и солта и тоягите, че какво би му попречило пак да ги изяде?! Той си е свикнал – да не би да е решил да се прави на унгарец! Няма да успее, пък и не му отива, завалийката! Трябва му дупе – яко дупе, а не насран гъз. Първото от последните четири изречения, авторът на “празни приказки” чу /доколкото си спомня/ от устата, на известен шоумен /или поне за такъв се вземаше/, а последващите пак от устата на един – на външен вид бабаит, който пък се представяше или си беше въобразил, че е националист. “Разни хора – разни идеали” – пак беше казано или написано от някой, но вече паметта ми изневерява, така че ще помоля за извинение – годинките са си годинки и никому не прощават!

Винаги след върхови постижения /има предвид 30^{-те} години на миналия век/ в която и да е област, идват периоди на спад, стагнация и дори упадък. Втората световна война също много спомогна за развитието на тези процеси в световен мащаб, но да погледнем какво стана след нея.

Добре известно е, че България се озова във възможно най-неизгодната позиция не само като победена. Но нали и Германия беше не само победена, не само разрушена и ограбена /особено източната ѝ част/, но и разпокъсана така, както дори и България през хилядолетната си история не е била разпарчалосана. В края на 1948 г. /по спомени на автора, който тогава беше ученик/ кооперация “Пощенска марка” беше ликвидирана, а не лошите филателни списания “Пощенска марка” и “Филателен коопбюлетин” бяха спрени. На тяхно място през 1949 г. се появи “Филателен преглед”, който постави на съвършено “нови” основи българската филателия – първоначално я закрепости към Министерство на

финансите, а после и към Комитета по пощите и съобщенията като по този начин напълно и безвъзвратно я подчини на външната и вътрешната политика, провеждани от “народната власт”.

Няма да се спирам на плюсовете и минусите на “Филателен преглед” /в общи линии и днес те са същите – в предишните части на каталога достатъчно беше казано за това/, няма да се спирам и на компетентността на отговорните им редактори през следващите 40 години. Ще спомена само, че никой от тях /без каквото и да е изключение/ си нямаше и хал хабер от българската класика – по-вечето не бяха в състояние да различат типографна препечатка от литографна. Да не говорим, че след десетилетия умуване и с много зор успяха да разделят различните издания “Малък лъв” на шест /издания, какво ли?/ като по този начин учудиха филателния свят от Ванкувър до Кейптаун /пак молба за извинение – авторът не е на ти с географията, но пък и защо му е – няма да става министър-председател/. Понастоящем не са известни два каталога, независимо на какъв език са написани /включая и “македонския”/, които по еднакъв или дори подобен начин да са класифицирали тези издания. Що се касае до опитните екземпляри /неодобрените и одобрените проби/ както и за разновидностите и куриозите, то там постиженията бяха достойни за книгата на “Гинес” /дип че тогава последната не беше известна/. Единственият жив и останал в България що-годе компетентен редактор – Георги Ноков /бивш редактор на “Пощенска марка” от 1941 г./ беше в немилост и почина в пълно забвение през 1969 г. Две години по-късно почива и Петко Караиванов, с което на практика се слага край на каквито и да било стойностни изследвания в областта на българската класика. Повечето от изследванията и др. с подобни заглавия на страниците на “Филателен преглед” са не само аматорски /меко казано/, но и в много случаи водят само до объркване и заблуди българските филателисти, някои от които и до днес робуват на подобни писания, но те пък си плащат за това ...

Единствен Васил П. Караиванов остана да “поддържа огъня”, но само донякъде – не е известно негово задълбочено изследване /поне на автора/ върху класическите ни пощенски марки, въпреки огромния му дългогодишен опит и познания по темата и прекрасните колекции и експонати, които притежаваше. Нека си го кажем направо /тук няма място за обида, а не и с такава цел са написани тези “празни приказки”/ – чисто и просто го домързява да седне и пише по въпроси, за които е компетентен или пък ги смята за маловажни /т.е. сами ще се досетим/ и като така защо да си губи времето в излишно писане /становището е пак лично – на автора/.

Извън България само Драгомир Загорски през 80^{-те} и 90^{-те} години на миналия век прави що-годе нещо повече за популяризирането и издигане значението на българската класика, но и неговите усилия не се увенчават с успех особено що се касае до великолепия му труд “Воина срещу фалшивите български пощенски марки”. И днес този труд остава неразбран и недооценен от мнозинството български филателисти и търговци, в резултат на което фалшивите “Сантими”, “Царска поща” и др. класически материали необезпокоявано се продават ката ден в клуба на филателистите, а освен това /което е още по-лошо/ безнаказано /разбирай – журито не ги санкционира/ се излагат в експонати на изложби във и извън България. Парадоксално, но някои от тези експонати получават и отличия! Има ли смисъл да се изброяват и други фрапиращи случаи, от които е видно, че и самото жури вместо уважение буди само съжаление. Това са в общи линии причините, такава е и положението – както във филателията така и в останалите ни дейности ...

Някой от онези, които се вслушват в съветите на Царя и “гледат

позитивно” на НЕЩАТА, случващи се в България /авторът мъгливо си спомня за някаква “рационализация” ли беше или обикновена лакърдия – някои си Хитърчо сложил на говедата зелени очила и те захрупали миналогодишната слама, мислейки я за пресна трева – сакън, да не си помислите, че сравнявам онези с наивните добичета/ може би ще кажат – какви ги плещи този хамсалак, нали вече ни приеха в ЕС? Да, така е, но на куц крак – по-скоро боси и голи, каквито сме не само във филателията. Така де, положението в преговорните области е напълно идентично – както без никакъв свян показваме професионално изготвените фалшификати в класически експонати, по същия начин – без капчица срам, някои български политици и повечето от овластените лъжат наляво и надясно, че и в Европейския парламент, че и извън него за положението в България – за ежегодното повишаване благосъстоянието на българския народ /сигурно имат предвид себе си/, за “напредъка” в борбата с корупцията и организираната престъпност /нищо че няма и един осъден – поне за парлама/, за “постиженията” /подобряване работата/ на съдебната власт /нищо че най-елементарни дела, които могат да бъдат решени в най-кратки срокове се бавят с години без никой да носи отговорност за това/, което на практика означава, че институциите в България /без никакво изключение – подчертавам/ са БЕЗОТГОВОРНИ. Няма друга страна в Европа, в която гражданите ѝ да са така отвратени от тях. Защо е така? Отговорът е единствен /без алтернатива/ – поради липса /задължително законова и гарантирана пак от закона/ на граждански контрол, А защо няма такъв контрол? Защото гражданският контрол се осъществява само от гражданското общество, а в България такова все още няма. Няма го не от днес или от вчера – няма го от 1944 г. насам, т.е. цели 60 години.

Ако някой мастит политик или юрист /дори и не набеден, дори и не от парламента/ се опита да възрази и Ви каже, че в България вече има такова общество, то с чиста съвест /бързо и веднага/ го пратете на майната му. Ако ли продължава да упорства /което много ме съмнява – срещал съм се не веднъж с подобни измежари и блюдолизци/ то накарайте го да Ви покаже това гражданско общество и да посочи поне една единствена негова изява. Няма такава изява, както няма и такова гражданско общество в България, а и не би могло да има изява от нещо, което го няма! Има мафиотски кръгове и групировки – добре организирани, разполагащи с огромни финансови средства, пуснали отровните си пипала навсякъде в държавното управление, институциите и Народното събрание. Точно техните изяви наблюдаваме ежедневно и ежечасно. Точно и благодарение на тях сме в това незавидно положение – най-бедни и най-изостанали в ЕС, най-корумпирани и с най-голям процент неграмотни, с най-голям отрицателен прираст и най-ниска раждаемост, с най-ниски заплати и пенсии, с най-голям процент емиграция през последните две десетилетия и т. н, и т.н. все в същия дух.

Тук маститият политик /възможно е да носи розови очила – не защото е късоглед или недалновиден, носи ги по причина да не вижда сивочерните краски на родната действителност, скрит зад тъмните стъкла на собствения си или държавен “Мерцедес” клас S/, ако все още не е много възмутен от непристойното Ви поведение и от нежеланието да гледате позитивно на “нештата”, ще се помъчи да Ви обясни, че ако все още това гражданско общество не е напълно изградено, то и това ще стане за година-две. Така де – “бързата кучка слепи ги ражда”. Разбира се, няма да Ви информира, че лично той /и цялата пасмина като него/ нямат абсолютно никакъв интерес това гражданско общество да се изгради, защото при наличието на такова за такива като него съществува една единствена възможност и една единствена алтернатива. Възможността е да се озове

в панделата с дългогодишна присъда и конфискация на имуществото /придобито по неизвестни пътища и начини/, а алтернативата – да се покрие за дълго /защо не и завинаги/ в някоя по-далечна държава /защо не и в Южна Африка – примерно/, с която нямаме спогодба да си връщаме тъй възлюбените и крайно необходими личности с “големи заслуги” и значителни финансови средства, които много съобразително са прехвърлени пак там /може и да не са в Южна Африка, може и да са по-наблизо – защо не в Люксембург, Франция или в Австрия/ или където господата чрез подставени лица са разкрили по няколко кухи ООД, откъдето пък авоарите се прехвърлят в офшорки, а оттам вече се инвестират “изпрани” понякога и обратно в България като една не малка част от тях служи за подкупи – като се почне от граничната полиция и митниците, та се стигне до магистрати, народни представители, защо не и министри. Не трябва да се забравят и “волните пожертвувания”, постъпващи в партийните каси и т.н. ...

И ако все още не сте споменали най-близките му родственици с някой цветущ израз, то той неминуемо ще се опита да Ви обезоръжи като започне да изтъква заслугите на Коалицията /респективно Правителството, съградено по възшебната формула 8-5-3/ и колко много е допринесла тя – особено през последната година, за да ни приемат “на чисто”/или как му казваха там на някакъв чужд език/ като разбира се, пак ще премълчи за условията, които на практика са НЕИЗПЪЛНИМИ за няколко /шест ли бяха, колко ли?/ месеца и че пак ще трябва да плащаме и то не малка вноска ежегодно, без да сме сигурни дори в това – колко и какви суми ще сме в състояние да усвоим от Европейските фондове. И понеже предпазните клаузи ще бъдат НЕМИНУЕМО задействани най-малко в две области /по-песимистично гледащите от автора са склонни да предвидят три и дори четири, но това едва ли би могло да стане поради факта, че тогава България неизбежно би ФАЛИРАЛА/, и като прибавим със знак минус над 1 милиард пропуснатата чиста печалба от затворените трети и четвърти блокове на “опасната” ни АЕЦ, да не говорим за загубите /те също са неизбежни/ от ДДС, то маститият дебелосерец изобщо няма да ви каже и какво Ви очаква през 2007 и 2008 г.

И ако предположим, че все пак не сте се досетили какво Ви очаква през първите няколко /но не много малко/ години – 2007-2015 /за по-лесно възприемане авторът ще ги раздели на три по-малки периода – 2007-08, 2009-2010, 2011-15/, то бате Петърчо ще се помъчи да Ви отвори очите и бъдете уверени, че няма да сбърка с повече от $\pm 1\%$, въпреки че не е нито политик, нито икономист, нито народен представител /и НИКОГА няма да бъде/, а е един от многото пенсионери с малък плюс – има що-годе познания и опит във филателията. Следващото предсказание е в сила само ако 8-5-3 изкарат пълен мандат или бъдат подменени пак с подобни. Ако /не дай си, Боже/ “националистите” се докопат до властта или участват като водеща сила в управленска коалиция, то процентите в предсказанието ще се увеличат почти двойно. Ако “крадливият” и мразен от лумпените Костов, по някаква нелепа “случайност” си възвърне властта /независимо в каква коалиция, но категорично без участието на който и да е от тъй “мъдро” скроената 8-5-3, то процентите ще са най-малко два пъти по-малки. Ето и предсказанието, ако сегашното статукво се залази:

Период 2007-08 г. – най-тежък, Инфл. индекс 10-12% /за 2007 г./ и 7-8% /за 2008 г./ Ще фалират между 25 и 30% от малките и средни предприятия, но безработицата няма да се увеличи. Официално /според т.н. статистически данни/ тя ще запази ръста си или ще има незначително повишение, защото преобладаващата част от “освободените” от работа ще преминат в т.н. сива икономика или ще си потърсят късмета извън страната. Бюджетът /официално приетият такъв/ значително ще набъбне – около 5-10%, но това ще се дължи предимно на т.н.

излишък, който вече ще трябва да бъде свален до минимални граници. ЗА СЪЖАЛЕНИЕ, бедните в България ще продължат да обедняват. Под бедни ТРЯБВА ДА СЕ РАЗБИРА онази част от населението – 22-23%, която управляващите /8-5-3/, определят като “средна класа”, определение с което никои нормален европейец не би се съгласил. Т.н. бедни /подавяващата част от населението на България/, а те са в действителност БЕДСТВАЩИ ще се увеличат и ще станат още по-бедстващи, защото доходите им категорично няма да бъдат увеличени с такъв размер, с какъвто ще поскъпне животът. Празните приказки, че ще настъпи някакъв коренен прелом /подем ли?/ в инфраструктурата, ще останат само на книга, защото няма откъде да се намерят необходимите бюджетни средства. Няма да почне строителство на АЕЦ “Белене” по същите причини и главно поради това, че трудно днес би могъл да се намери инвеститор, който да вложи 2-3 милиарда за нещо, което няма да бъде негово, в противен случай България няма да спечели АБСОЛЮТНО НИЩО дори и да се построят не една, а две АЕЦ /става дума при наличието на заробващи договорни и др. отношения, обвързани с консециони и др. предварителни условия, които на практика ще прехвърлят цялата тежест върху данъкоплатците/.

Но най-тежко ще се окаже положението, в което ще изпаднат пенсионерите и по-точно онази част от тях, която е с доход по-малко от 200-250 лв. Да не говорим за хронично болните, инвалидите, бездомните и безпризорните /чиито брой не би могъл да се установи, дори и Господ да слезе на земята/, настанените в старческите домове и приюти и подобните за сираци, изоставени деца, такива с вродени увреждани и др. Тази, може би най-голяма част от българското население /значително повече от 3 милиона/ са ДЕ ФАКТО и ДЕ ЮРЕ, обречени на бавен, мъчителен и изключително трудно преодолим геноцид /нека си го кажем направо и без заобикалки/ – влизането ни в ЕС от 01.01.2007 г. с абсолютно нищо няма да подобри положението им в този най-малко двегодишен период. Съвършено излишно е да споменаваме за 5^{-те} или 6^{-те} процента богати и много богати /и при тях съществуват прослойки, но те ще бъдат повлияни в съвсем друго отношение, за което тук няма място/, за които влизането в ЕС е дата далеч по-маловажна примерно от деня на онкоболните /авторът не е сигурен дали има такъв ден в България, но е напълно убеден, че онкоболните в България са поне 10 пъти повече примерно, но с голяма точност, от зачислените в БНА/.

Ще спрем дотук, защото дори и “умереното” черногледство /въпреки че не се нуждае от каквито и да е “статистически” или др. нека ги наречем с общото понятие скалпени доказателства, защото са видни дори и за незрящите/ е далеч по-лоша черта от т.н. “умерен оптимизъм” – понятие, измислено от тъпи и неуки хорица, но често употребявано /било на място или не/ най-вече от силните на деня. На подобни би трябвало да им се каже, че оптимизмът е НЕЩО /качествено/, което или го имаш или го нямаш. Няма такова животно като “умерен” или “голям” оптимизъм както няма “умерена” или “голяма” честност, морал, вяра, етика и др. от този род. Или си честен или не си, или притежаваш вяра или я нямаш ... и тук с разочарование трябва да се отбележи, че притежателите на гореизброените положителни качества ЕЖЕДНЕВНО намаляват в България. Дано не е далече денят, когато този процес ще приключи и тенденцията ще се обърне на 180°. Едва тогава би могло да започне възраждането на България. Никакви прилагателни или класации пред подобни качества биха могли да допринесат нещо. Чисто и просто те са излишни, неприемливи и служат единствено на фразеологията, с която определени лица се мъчат да омайват лумпените и люшкащите се от една в друга крайност.

Период 2009-10 г. – значително по-лек от предшестващия го. Инфл. ин-

декс не повече от 6-7% /за 2009 г./ и около 4.5-5% /за 2010 г./ Пикът на фалитите ще е отминал, но категорично няма да има бум в регистрацията на малки и средни предприятия поради невъзможността да се покрият европейските изисквания и стандарти, за което са необходими значителни финансови средства, чието възстановяване не би могло да бъде краткосрочно, заради стеснения вътрешен пазар и ниската покупателна способност на населението. По всяка вероятност обедняването ще продължи, но с по-малки темпове. Въпреки че икономическата емиграция ще нарасне, безработицата няма да намалее, по причина че съществуващите /останалите на вътрешния пазар/ държавни и частни /български/ предприятия няма да разполагат със свободни финансови ресурси, които да бъдат вложени във възпроизводство пак по същата причина – стеснен вътрешен пазар и ниска покупателна способност. Не би трябвало да се създават илюзии от друга страна, че останалите държави от ЕС ще се очароват от българското производство – през изминалите години това не можа да се случи и незначителна е вероятността това да стане вътре в две години. Необходим е значително по-дълъг период, за да може българската икономика /с незначителни изключения в по-незначителните отрасли/ да влезе в европейските релси, т.е. необходими са няколко десетки милиарда инвестиции, за да има видим ефект. Единствените пробиви през този период биха могли да се очакват в селското стопанство и енергетиката, ако се намери взаимен политически компромис за възстановяване дейността на 3 и 4 блокове на АЕЦ “Козлодуй”. Приходите от туризма също ще намалееят поне с 20-25%, защото цените ще се вдигат ежегодно, без да може инфраструктурата ни да бъде на европейско ниво, което неминуемо ще доведе до отлив. Разходите, необходими за реорганизация и модернизация на въоръжените сили също ще изсмучат няколко /3-4/ милиарда, за които България вече е поела ангажимент. В общи линии нарастването на БВП ще бъде предварително разпределено и около 95% от населението няма да почувства никакво облекчение – ще бъдем пак най-бедни в ЕС. От друга страна поради непредвидимост на стойността на петролните и др. източници на енергия и поради това, че България ще трябва да увеличава вноса им ежегодно с 5-10% в един средно дълъг период и заради неяснотите относно изграждането на петролопроводите през наша територия, не би могло да се очаква чувствително намаление и на външнотърговския дефицит, който в крайна сметка ще остане да се балансира пак с финансовите средства, изпращани от гурбетчиите. Единствено и със сигурност може да се предвиди, че тези средства ще нарастват, което все пак е нещо. От горното и лумпените ще се досетят, че богатите ще станат още по-богати. За съжаление, това е един от малкото предвидими резултати от глобализма, поне що се отнася до България. Разликата в стандарта и постиженията между България и Румъния ще се увеличава в полза на втората, по причина че тя няма да изплаща такива външни задължения, а ние /по всичко личи от сега/ няма да си върнем и долар от вересиите. Относно Либия и Ирак това вече е факт. От друга страна малка е вероятността Румъния да не изпълни предписанията през оставащите шест месеца и да бъде “наказана”, докато същото никой не би могъл да гарантира за България. Ако се движим с темповете от предходния период, то в края на 2010 г. заплатите в България ще бъдат почти двойно по-малки от тези в Румъния. За тези, които желаят по-голяма точност: България – 1, Румъния – 1.82. Не трябва да се забравя, че през 2010 г. Румъния ще е вече главен износител на ел. енергия на Балканите, докато ние отдавна ще сме се простили с този голям източник на валута. Но това е животът – едни умират, други се раждат. Дори и да е започнал строежът на АЕЦ “Белене” /което – според мен е нереалистично/, то до пускането ѝ в експлоатация ще трябва да

изминат още няколко години. Общо взето възможностите пред България са значително стеснени в сравнение с тези пред Румъния. За другите източноевропейски страни няма и да споменавам, защото повечето от тях вече ще са достигнали 70-80% от средния стандарт на западноевропейските. Що се касае до последните, то България би могла /при най-благоприятни условия – без военни сблъсъци, без икономически кризи, без етнически трусове на Балканите/ да ги “догони” ... някъде в началото на XXII век.

Авторът на “празни приказки” се отказва да пише за третия период 2011-15 г., защото, едва ли ще го доживее, а и не би желал да гледа самодоволните и самозабравили се мутри на господата от 8-5-3 или подобни на тях /по-преди беше казано, че предсказанието е в сила само при подобно управление/.

Остава задължението /по-скоро необходимото обяснение/ – защо се наложи да бъде написана тази глава и то в каталог за пощенски марки?

По следните причини – през последните две години при мен дойдоха за съвет или за филателни материали няколко изложители на експонати – трима от тях на класически теми. За останалите няма да говоря, защото е извън компетенциите ми. Може би е срамно, но ще трябва да призная, че познанията ми за българските пощенски марки след 1945 г. са минимални /меко казано/. По тази причина не бях в състояние да им окажа каквато и да е помощ.

Така че това обяснение е САМО за филателисти и колекционери-изложители на експонати с класическа тематика. Но защо пък точно за тях?

Нека се абстрахираме от казаното в по-предните страници на тази, нека я наречем – не филателна глава, макар че авторът ѝ преследва с нея само филателни цели и по-лесното решаване на задачите, стоящи пред младите филателисти, тези, които в близките няколко години ще трябва да възродят българската филателния – задача, която се оказа не по силите на моето поколение, въпреки усилията и опитите в тази насока. И като така:

1. Добре известно е, че когато нещата вървят много добре, не е на добро и обратното

2. По-малко известно е /а и не се приема от всички/, че когато положението е лошо, не е на лошо, защото ... /ще стане дума по-нататък/.

И ако приемем последното /2/ за наше настояще, то би следвало, че по-рано или по-късно, но ще бъдем по-добре, отколкото сме днес. И ако живеем и работим, твърдо убедени в горното, то това НЕПРЕМЕННО ще се случи. И така /когато сме вече в ЕС/ нека си зададем последния въпрос – а сега НАКЪДЕ /става дума за филателията, не за имотите на Царя/? Отговорът е пак единствен /и без алтернатива/ – винаги и преди всичко към класиката! Тя трябва да бъде прилежно изучена, внимателно осмислена и задълбочено изследвана, за да може да се продължи напред. Както един помяр не може да се яви на изложба /най-малкото поради липса на родословие/, така и българската филателния не би могла да заеме достойно полагащото ѝ се място без съответното изследване на своята класика. И точно СЕГА е моментът за тази не лека и отговорна дейност! Защо? Защото днес /а не след 10 или повече години/ интересът към класическите ни материали не е голям /по-скоро е минимален/ и последните биха могли да се закупят на прилични /дори ниски/ цени от европейските аукциони. След гореуказания срок това няма да е възможно, защото филателният свят /мнозинството от иностранните филателисти/ бавно, но сигурно се завръща към класиката – отдавна отшумяха тъпите идеологически експонати от рода на “100 години от рождението на ... Маркс, Енгелс, Ленин, Сталин или ... Г. Димитров”, поизбледня, а скоро и съвсем ще се изгуби космическата тематика, която през 70^{-те} и 80^{-те} години на миналия век беше в апогея си, значително намалена и продължава да

намалява интересът към т.н. “Флора” и “Фауна”, набедените “Велики личности” също се оказаха “нетрайни”, поради окончателното развенчаване на значителна част от състава им. За останалото дребнотемие не си струва да хабя хартията. Както не бихме могли да сравним “Давид” на Микеланджело с гротеската “1300 г. България”, както биха ни се изсмели при съпоставянето на Хеопсовата пирамида е мавзолея на Гошо Тарабата /дори и древните египтяни са били наясно по въпроса, че подобни гробници никак, ама съвсем никак, не се вписват и никога и при никакви обстоятелства не би трябвало да стърчат в центъра на една столица/, така също никога никой не би посмял да помисли дори, че “Черното пени”, “Сантими”-те или “Царската поща” биха могли да бъдат поставени на един пиедестал примерно /или точно/ с едно екзотично животно, независимо дали е живяло преди милион или преди сто хиляди години и независимо как е извапсано /с ръцете или с краката/. Класиката си е класика и в противовес на бързоотшумяващите модни тенденции тя никога няма да изгуби значението и стойността си. Без нея /в която и да е област/ не би могла да се осъществи стойностна приемственост, не биха могли да се създадат и шедеври. По нея съдим и за културното ниво и развитието на определен народ и т.н. и т.н.

Ако някой има желанието и твърдо е решил да осъществи намерението си да стане сериозен филателист или такъв колекционер-изложител, то трябва много внимателно да препрочете тези “празни приказки”, добре да ги осмисли и пак да ги препрочете. Това ще му е необходимо, за да направи правилен избор. В противен случай да се сърди на себе си.

П.Л. Бешков

СЪДЪРЖАНИЕ:

Молба за извинение към българските филателисти	2
Значение на използваните символи и съкращения в каталога	3
Български пощенски марки със специално предназначение	11
Марки за доплащане /таксови марки/ "Серпентини" 1884-85 г.	11
"Неназъбени" 1885-86 г.	37
"Назъбени" 1887 г.	39
"Назъбени" 1892 г. /виенско издание/	40
Такса 5 ст. на много тънка хартия 1893 г.	41
Препечатки с "—" 1895 г.	44
Такси "Малък формат" 1896-99 г.	45
Такси с "Държавен герб" 1901-13 г.	47
Такси с "Венец" I-во издание 1915 г.	49
Такси с "Венец" II-ро издание 1919-20 г.	49
Такси с "Венец" III-то издание 1921 г.	52
Такси с "Лъв" 1932 г.	54
Такси с "Лъв и герб" 1933-43 г.	56
Такси с "Държавния герб" 1947 г.	57
Неофициални издания	60
I-во неофициално таксово издание "Русенски такси" 1901 г.	60
II-ро неофициално таксово издание "Кюприйски такси" 1917 г.	70
Марки за бърза поща	73
"Бърза поща" 1939 г.	73
Колетни марки	74
"Колетни пратки I" 1941 г.	74
"Колетни пратки II" 1942 г.	76
"Колетни пратки с герб" 1944-45. г.	77
Служебни марки	81
Телеграфни марки "РСР" 1905-18 г.	81
"Общинска поща" 1942 г.	84
"Общинска поща" 1944 г.	85
Извънредни празнични марки	86
"Фонд санаториум" 1925-29 г.	86
"Фонд санаториум" 1930-33 г.	87
"Фонд санаториум" 1935 г.	88
"Фонд санаториум" 1941 г.	89
Други неофициални издания	92
"Царски блокове" 1930-38 г.	92
Блок №1 – "Царска сватба" 1930 г.	105
Блок №2 – "Шипка I" 1934 г.	107
Блок №3 – "Шипка II" 1934 г.	107
Блок №4 – "Цар Борис III" /с един брой №319 – 2 лв. червенокафява/	110
Блок №5 – "Цар Борис III" /с четири броя №319 – 2 лв. в четири цвята/.....	111
Блок №6 – "Княз Симеон"	112
Пак от старите списания	113
"За размерите на марките и техните препечатки и отпечатки"	113
"Надпечатки, препечатки или припечатки"	115
"За марколюбителския речник"	117
"Едно ценно мнение за КООП каталога"	120
"Най-висша степен спекулация..."	128

“Една опасност за филателистите”	130
Една обикновена пощенска карта разказва	136
В О Д Е Н З Н А К I	139
Описание, разположение и особености	139
Класификация и дебелина на хартиите, на които са отпечатани българските п.м. през периода 1879-1945 г.	153
Няколко “празни приказки” от съставителя на този каталог, адресирани до всички онези, които ще кажат “това за мен не се отнася”	159
Съобщение	169
Съдържание	170

Списание “ФИЛАТЕЛЕН БЮЛЕТИН” умолява и се надява българските филателисти, които са загрижени за нивото и развитието на българската филателия, да предоставят на редакцията свои завършени изследвания на теми, обхващащи периода 1879-1945 г. Последните ще бъдат поместени на страниците на бюлетина без съкращения, корекции или рецензии. Всеки, предоставил свой труд, ще има право на две безплатни обяви – съобщения или реклами, които ще бъдат отпечатани в два броя – последователно или по избор, на рекламните страници на списанието. Обявите не могат да бъдат по-големи от формат А6 /105x148 мм/.

Приемат се и заявки за платени обяви с формат А6 до А4. Заплащане по споразумение. Справки на адреса на редакцията.

Списание разполага с възможност да осигури търг на ЕКСПЕРТИЗИРАНИ редки поредици, разновидности и курйози от класическия период. За търга се приемат материали, чиято каталожна оценка е над 100 лв. според “Специализирания каталог” на П. Бешков. Приемат се и действително пътували по пощата материали – експертизата им е безплатна. Първоначалната цена на предоставените такива е 50% от каталожната като заявителят /собственикът/ би могъл да оттегли по всяко време предоставения материал, ако не е удовлетворен от достигната цена при наддаването. За продадени материали на търга до 200 лв. се удържат 10%, за такива над 200 лв. само 5%.

Анонимността на собствениците на материалите е гарантирана.

Експертът при търга си запазва правото да не приема /връща/ некачествените, съмнителните и фалшифицираните /подправените/ материали. За всички продадени на търга материали, за които впоследствие се установи, че не са в обявеното качество или са фалшификати последният носи материална отговорност пред купувача, която се изразява във връщане на заплатената сума.

На предоставените запечатани и експертизирани материали /не зависимо от кой и кога/ ЗАДЪЛЖИТЕЛНО се прави нова експертиза, която е безплатна. Запечатаните материали ЗАДЪЛЖИТЕЛНО се отварят, за да се установи качеството и автентичността им. При отказ от страна на собственика материалът не може да бъде допуснат до търга.

За участие в търга собствениците на материали предварително внасят по 5 /пет/ лв. за всеки отделен лот, които впоследствие му се връщат, ако материалът е продаден. При положение, че собственикът не е доволен от постигнатата при наддаването цена и оттегли материала или последният изобщо не предизвика интерес, то внесената сума не се възстановява. По същия начин се постъпва и когато предоставеният материал бъде изтеглен преди започването на търга или преди обявяване на наддаването за съответния лот. Заплащането на спечелен от търга лот става веднага и на място в брой. Ако спечелилият лот откаже да го заплати или по друга причина се откаже от правото си за да го получи, то лотът се присъжда на участника със следващата по големина сума в наддаването. Ако и той се откаже да го заплати, то лотът се връща на собственика, като внесената сума – 5 /пет/ лв. не се възстановява. Собственикът на подобен лот обаче, придобива правото да предложи същия лот на следващия търг без да внесе гореупомената сума. Негово право е и да продаде лота в процеса на самия търг на цена по ниска от първоначално обявената. При подобен случай на последния не се удържат предвидените 5 или 10%, но внесената сума за участие не се възстановява.

Желаещите да участват в наддаването могат да разгледат предлаганите материали 1 /един/ час преди обявеното време за откриване на търга. Десет минути преди започване на наддаването материалите се прибират. Рекламации за

заплатени на търга материали се приемат само в едноседмичен срок считано от деня на проведения търг. След изтичането на този срок търгът не носи отговорност и не е длъжен да приеме обратно закупените материали. При отсъствието на собственик, чийто материал не е продаден, търгът се задължава в срок от един месец /30 календарни дни/ да запази предложения материал, след който срок не носи отговорност за неговото съхранение и опазване. Собствениците, които не са в състояние лично да си получат непродадените материали имат възможност да направят това в указания срок само чрез упълномощено от тях лице, което е длъжно да представи нотариално заверено еднократно пълномощно. Последното остава в документацията на търга.

Съобщенията за насрочените търгове ще се отпечатват в списание "ФИЛАЛЕН БЮЛЕТИН" най-малко 30 дни преди обявената за търга дата. Умоляват се желаещите да предоставят материали за търга лично /или чрез упълномощено от тях лице по съответния ред/ да ги донасят, за да няма след това спорове защо даден материал е върнат или отворен /разпечатан/ в тяхно отсъствие. Това се налага по причина да се запазят най-вече интересите на собствениците на предоставените материали, както и да се защитят от друга страна интересите на участниците в търга, които трябва предварително да са осведомени за качеството на предлаганите материали, което от своя страна спомага най-много за отсъствието на рекламации, които не са в интерес нито на участниците в търга, нито на организаторите му и най-малко на собствениците на предлаганите материали. Желаещите да предоставят материали за търга трябва да ги донасят на адреса на редакцията.

От редакцията

НЯКОЛКО НЕОБХОДИМИ УТОЧНЕНИЯ ОТНОСНО “моите изследвания”

Ще започна с това, че т.н. “мои изследвания” и т.н. “Специализиран каталог” не са мое самостоятелно творение. Между другото – навсякъде, било на място или излишно, споменавам за това и умеещите да четат би трябвало да са го разбрали. Но може би точно по тази причина последното е избегнало от ползрението им. Някои хорица четат или си въобразяват, че са прочели специализираната литература подобно или както са свикнали да четат жълтата преса – отгоре-отгоре, без повторно препрочитане, без необходимото осмисляне и накрая без задълбочен анализ, често изискващ щателна проверка, което на практика не им дава възможност да установят кое би могло да се приеме за безспорно доказано, кое за съмнително и кое направо за недоказано или нека го наречем хипотетично – поне засега. Оттук и появата на неразбрали, недоразбрали и съвсем нищичко не проумели. Все още вярвам, че последните се броят на пръсти – в противен случай язък за хартията.

Т.н. “мои изследвания”, а те са не по-малко от 20000 /двадесет хиляди/ страници, че и кусур, се базират преди всичко на писанията и познанията на известни български /повтарям за неразбралите – САМО БЪЛГАРСКИ/ филателисти от близкото и по-далечно минало. От драсканиците на иностранните “експерти, изследователи и специалисти” /както харесвате така ги назовете/ не съм преписал и дума, камо ли ред, поради твърдото ми убеждение, че нищо стойностно не са сътворили в тази област, което е видно и за онези, които сричат и не могат още да четат. Длъжен съм да добавя, че най-добрите ми писания /разбира се, според мен/ се дължат преди всичко на семейния ми архив, данните и материалите на който съм проверявал и препроверявал. Разбираемо е, че всичко онова, което основателно е събудило съмненията ми, е изхвърлено. Щастливата случайност, че придобих почти в цялост записките на М. Малчев ме подтикна да ги разширя, коригирам, допълня и осъвременя като същевременно се постарях да наблегна преди всичко на онова, което е доказано безспорно. За съжаление, последното се оказа много малко като количество, а за качеството да не говорим. Подобно, че и по-лошо на места, е съдържанието и на семейния ми архив, ако изключим марковия и действително пътувалия материал по пощата.

Наясно бях, че подобно отхвърляне на голяма част от съществуващите “аксиоми” /по-точно е може би догми/ в нашите филателни писания /неправилно е да ги наречем изследвания/ много трудно ще се възприеме и още по-трудно осмисли заради приетите и препотвърждавани от десетилетия погрешни становища, голяма част от които все още битуват в разбиранията и съзнанието на българските филателисти. Жалко, но факт!

Тези т.н. “мои изследвания” започнах преди повече от три десетилетия – в началото на 70^{-те} години. Или, за да бъда по-точен, след кончината на Петко Караиванов, Тогава не осъзнавах достатъчно добре грешките на предците си в тази област, но често се сблъсках с противоречия в каталозите и писанията във “Филателен преглед”, които нямаха логично обяснение и не издържаха на елементарен анализ. Бях си поставил задачата да открия и разоблича всички видове фалшификати и подправяния, независимо от произход и разпространение. За 3-4 години /и днес се гордея за краткия срок/ достигнах до “Малък лъв” и там зачих. Бях “открил” всичко или поне всички фалшификати от миналите през ръцете и пред очите ми “Сантими”, “Царска поща”, “Голям лъв”, “Типографни” и “Литографии препечатки” и голяма част от подправянията на световно известните български куриози до 1887 г. Можех почти безпогрешно да различавам и

действително пътувалите по пощата материали от подправените или нарочно правените с комерческа цел или подпечатваните за услуга на филателисти години след като поредиците са били изтеглени от употреба. Познавах сравнително добре и различните видове хартии, но често се заблуждавах за дебелината им и то не поради дефекти в измерителния инструмент – палец и показалец, а заради неточните описания в нашите и чужди каталози. Последното ме принуди да “приватизирам” един микрометър от службата, който и днес ми служи безотказно. Впоследствие закупих всички необходими уреди и приспособления, необходими за качествена експертиза на филателни материали. Колкото повече се задълбочавах в изследванията и свързаните с тях измервания и експертизи, няколкостотин пъти повече се разочаровах при откриването на фалшификатите и подправянията в унаследените колекции и най-вече в материалите, които лично бях закупил и отделил за това не малко средства. Но това попада в графата “рискове на професията”, в която всеки филателист е правил вноски – кой повече, кой по-малко, но все таки е плащал данък незнание или предоверяване. Лошото тук е, когато някои плащат този данък до гроб и точно по тази причина постоянствах в разкриването на фалшификатите. В интерес на истината освен неизбежните неприятни усещания, които изпитва “откривателят” при идентифицирането на фалшив материал в колекцията си, последният получава и едно не малко удовлетворение от добре свършената работа. Дори /говоря лично за себе си/ при откриването на неизвестен или неописан до момента фалшификат, разновидност или куриоз, изследователят с още по-голямо настървение продължава дейността, неосъзнавайки, че даже да му е отреден живот с продължителността на този на Петко Караиванов пак не би могъл да изследва задълбочено дори една единствена поредица от българската класика. А когато го осъзнае, ако действително е способен на това, настъпва неизбежният момент за равносметка, в която изследователят ВИНАГИ е на губещата страна, особено що се касае до безвъзвратно изгубеното свободно време, което би могло да бъде употребено за по-богоугодна дейност, не изключая почивка или развлечения.

Не бих могъл дори и приблизително да изчисля стойността на изгубеното и безвъзвратно отминало време, подарено от мен за подобни начинания и впоследствие преминали от увлечения в порок, но със сигурност цената, която бих могъл да взема днес за моите колекции, не би възвърнала и десета от загубата на това богатство – времето, което много от нас – филателистите, оценяваме едва на преклонна възраст.

През 60-те години на миналия век се появиха класически експонати от български изложители, които на възлови места бяха изпъстрени с фалшификати и подправени “пътували” материали. Някои от тях получиха златни медали и дори влязоха в почетния клас. Това беше другата причина, която ме подтикна да направя по-задълбочени изследвания.

Досещате се, че и аз съм “горял” при покупката на подобни “редкости”. “Пликът – шедьовър” на стр. 28 в част 1^{ba} на моя каталог закупих от “людия доктор” за ...1000 лв.!! Въобразявах си, че притежавам най-голямата и най-ценна рядкост от българската класика. Заблудата продължи повече от 5-6 години, докато настъпи просветлението. Трябваше да изминат още десетина години до появата на един западен “експерт”, който с треперещи ръце отброи \$1350 след дълги пазарлъци, оставайки с впечатлението, че е прекарал неграмотния туземец. Ей богу, не изпитвах никакви угризения! Казва ли ти някой за колко долара или ДМ този “експерт” го е продал на някой по-глупав от него?! И днес, повече от 20 години след тази полукриминална сделка, пак не изпитвам угризения. Защо ли? Защото всички известни и по-малко известни западни търгове продължават

да продават фалшификати от българската класика и то на значително по-високи цени. Повечето от тези материали дори са “експертизирани” – притежават фотоатести и куп уверения от набедени експерти и специалисти, които си нямат и хал-хабер от българската класика. Едва ли в обозримото бъдеще това положение ще се промени. И тук вината е пак в нас – българските филателисти. Нашите организации и отговорни ръководители вече четвърто десетилетие не са в състояние да подготвят поне двама-трима български експерти, които поне отгоре-отгоре да съумеят да измият лицето на българската филателия. Би ли могъл някой да отрече, че горното не е последица на грешна политика, водена от Съюза на българските филателисти в продължение на много години – далеч преди започване на прехода и избуяване на “демократията”? Кой би оспорил, че в България стойността на класиката умишлено не се вдигаше от “Българска филателия”, която беше монополизирала не само пазара, но и каталозите, списанията и всичко онова, което се отнасяше до тази област? И това се правеше с една единствена цел – новоотпечатаните п. м. да се продават успешно както у нас така и в чужбина. Комерсиализацията изцяло беше обсебила “филателните дейтели”, независимо дали бяха на държавна заплата, на обществени начала или се изживяваха като търговци. Всичко това нанесе огромни щети на българската филателия. Някои действително спечелиха – на първо място държавата, но истинските колекционери и малкото сериозни филателисти изгубиха. През 90^{-те} години чувствително намалая, а впоследствие се загуби и интересът към българските пощенски марки, което беше неизбежна последица от пръквашите се едно след друго спекулативни издания от 70^{-те} и 80^{-те} години, които днес не бих могъл дори да изброя. Не че ги нямаше през 50^{-те} и 60^{-те} години, не че не ги е имало и преди това – имало ги е, а и винаги ще ги има. Но ... във всяко нещо, във всяка дейност би трябвало да има някаква мярка иначе ... Разговарял съм десетки пъти с т.н. “отговорни дейтели” по тези въпроси, но повечето от тях вдигаха рамене и отговаряха: “Такова е времето, такава е и политиката – нищо не зависи от мен. Всичко идва ОТГОРЕ“. Забравяха само, че там – ГОРЕ, стояха също хора като тях, а самите те когато в редки случаи успяваха да се присламчат към това ГОРЕ, вършеха абсолютно същите шашкъллии, въпреки че не бяха нито глупави, нито прости, Може би е разбираемо – и за тогава, а и засега. Ако не виеш заедно с глутницата, то тя ще те разкъса ... Но това едва ли би могло да бъде оправдание, а и никой от “отговорните дейтели” не се затрудняваше да мисли за последиците – въобразяваха си, че така ще бъде во век и веков. Последиците не закъсняха – така е не само във филателията. Непреходните ценности – в случая класиката и изобщо всички класически материали, се възкачиха на сцената. “Умряха” или бяха избутали на заден план “Флора”, “Фауна”, “Космос”, “Велики /или набедени за такива – б.а. / личности” и куп други измишльотини, И какво се оказа? Ни повече и ни по-малко – в последните десетилетия българските филателисти са колекционирали предимно златца подобно на децата в предучилищна възраст. Оказа се най-страшното /дано не е и непоправимо/ – в България няма нито един стойностен класически експонат. Наскоро, някъде – мисля, че беше във “Филателен преглед” прочетох едно, меко казано, напълно некомпетентно становище – цитирам по памет: ...”влагането на средства в класически п. м. не е по-изгодно /ликвидно или каквото там беше казано/ отколкото вложението в съвременни п. м. /или нещо от този род/. Знаят ли подобни филателисти, че стойността, примерно, на една поредица “Типографни препечатки” – няма да говорим за “Сантими”, дори и с лепенки колкото салфетки струва поне три пъти повече, отколкото една пълна колекция от последните десетилетия. Освен това – всеки сериозен филателист би предпочел да даде 3000 лв. за “Типографните

препечатки” отколкото 1000 лв. за спекулативните издания, които никой европейски търг не би приел и на половин цена. Смешно е, да не кажа скудоумно, сравнението на класическите поредици със съвременните. Същото е положението и при сравнение на класическите куриози, разновидности и о. е. със съвременните от последните 50 години. Ако случайно някой западен филателист има щастието да прочете подобно становище, то той с право би се замислил – има ли изобщо в България филателисти или всички са се превърнали в обикновени амбулантни търговци? Аз също не бих могъл да му помогна, защото не зная верния отговор. Всеки, който е решил да влага свободно време, амбиции и средства във филателния, която според мен е болест /като всяко колекционирание/, би трябвало да си зададе този въпрос и да намери верния отговор. В противен случай по-добре е да отвори сергия и да продава ластиси на битпазар. Там поне конкуренцията ще бъде само от незрящи, които и да искат не биха могли да станат филателисти. Надявам се, че грамотните ще ме разберат правилно и няма да се окаже, че пак има недоразбрали или непроумели.

Може би и по тази причина – гореказаното и заедно с оповестеното по преди ме накара да си поставя допълнителната задача – списване на някакъв що-годе специализиран каталог, който да бъде в помощ на българските филателисти не само за повишаване на филателната им култура, но и да допринесе за облагородяване на ценностната им система в тази насока.

Този т.н. “Специализиран каталог” беше готов още през 1996 г., но неблагоприятията в нашата мила татковина и най-вече инфлационните процеси по това време не допуснаха издаването му. Кой би могъл ежедневно или ежеседмично да сменя или поставя нови оценки, когато не се знаеше дали ще издържат и един ден? След отшумяването на този процес и най-вече след обвързването на българския лев с германската марка се появи такава възможност, но през тези години не само пощенските ни марки понесоха удар. Обедняването беше засегнало огромната част от българското население. Трябваше да се съобразя и с това. Наложих се преработка, налегнаха ме и болести. Непрекъснатото обедняване от идването на Царя, което продължава и до днес, също оказва непосредствено влияние. Докато другите източноевропейски страни бавно, но сигурно напредваха, то България ежедневно, ежечасно изоставаше от тях и днес е на последно място в Европа по повечето показатели, определящи стандарта на гражданите ѝ. Едва в края на 2003 г. успях да го завърша и то неокончателно – видно от вида на I^{ва} и II^{ра} част на т.н. “Специализиран каталог”.

И тук се налага някакво обяснение – не веднъж съм споменавал, че повечето от усилията ми в изследванията – по-точно е да ги наречем опити за такива, са били насочени предимно към класиката. И то по причина, че точно от тях водят началото си най-големите пропуски и грешки, допуснати от предците ни. Смея да се самопохваля, поради липса на други позитивни становища за моите писания, че последните – преработеното от предшественици, от семейния архив, от записките на М. Малчев и не на последно място опитите ми за изследвания /или поне по-успешните от тях/ днес се явяват като най-достовърни – доколкото би могло да се говори по този начин за българската класика, поради обстоятелството, че съм подбрал само категорично доказаното – няколкократно проверяваното лично от мен и съм изхвърлил повечето от недоказаните “догми”. Разбира се, това в никакъв случай не е гаранция за липса на пропуски и големи или по-малки грешки, въпреки че съм изследвал значително количество първокачествен марков и пътувал материал, което едва ли е по възможностите на който и да е друг изследовател днес в България. Не че няма сериозни филателисти способни да извършат тази дейност – материалите вече не са в Бълга-

рия, а и едва ли някога ще се завърнат.

Тези ми “увлечения” – предимно класиката с нейните разновидности и куриози, отнеха почти цялото ми свободно време и като така не остана такава за подобна дейност, отнасяща се до пощенските ни марки от по-близкото минало – 20^{-те}, 30^{-те} и 40^{-те} години на миналия век, въпреки че съм изследвал и то не повърхностно всички позиции до 1945 г.

Може би и при тях бих постигнал по-голяма точност /достоверност/, ако разполагах и с други изследвания, които биха ми послужили поне за коректив. За съжаление, с изключение на записките на М. Малчев не са ми известни подобни, а и едва ли съществуват – изключвам непълните и неточни аматьорски писания в по-стария и по-новия ни филателен печат, които не биха могли да бъдат приети дори и като опити за изследвания, не само поради незначителния им обем.

През последната година, заради изричното желание на редакционната колегия на списание “Филателен преглед”, се съгласих там да бъдат отпечатвани части от т.н. “Специализиран каталог”, както и непубликувани изследвания и теми, неупоменати в него. Но какво се оказа?

Някои от “филателните чиновници” /целувам ръка на г-н Бончо Бонев за изключително точното определение/ веднага възроптаха – много място се е отпуснало за недотам необходими, а и недостатъчно точни изследвания на някой си П. Б. Като че ли някой от тях е сътворил нещо по-необходимо, а за точност /или достоверност/ да не говорим.

Може би са си помислили /или уплашили/, че П. Б. иска да монополизира или приватизира “Филателен преглед”. Или че по този начин се омаловажават писанията на “известни” и още повече напълно неизвестни филателисти, които са си втълпили, че пишейки по две-три странички и при наличието на десетина или дори по-малко екземпляра от определена позиция могат да сътворят нещо стойностно.

Други – предимно търговци /от по-едрите и с определени познания, но все таки недостатъчни/, реагираха с възмущение – кой те е оторизирал, че си позволяваш да даваш становища и оценки на пощенските марки и филателните материали? Досещай се – засегнал съм нечии интереси ...

Всички гореупоменати явно си бяха въобразили, че само те са тези, които биха могли да ме оторизират и ако не са сторили това, то нямам право да давам становища и оценки на пощенските марки, пътувалите с тях материали и др., а още по-малко да разобличавам фалшификатите. Демек – засегнати са търговските им интереси, нелоялна конкуренция или нещо от този род. Пак всички гореупоменати знаят много добре, че материално съм осигурен предостатъчно – не по-зле от тях, а и на моята възраст дори мога да си позволя да “спестявам” – не стъпвам в кръчма, а жените отдавна не ме харесват, не строя хотели по Черноморието или където и да е, нямам намерение нито желание да отворям и филателен магазин. Нещо повече – в последните години все по-рядко отивам в клуба, дори на ежемесечните срещи отдавна не съм от “постоянното присъствие”. Ще добавя – от писанията си не съм получил и стотинка от спонсор или издател. Поточно – реализирал съм чиста загуба от няколко хиляди лева, десетилетия къртовски труд и безвъзвратно изгубено време, което при други обстоятелства бих могъл да употребя най-малкото за отдих и почивка. Длъжен съм да заявя, че не преследвам каквито и да е кариеристични цели или домогвания – при разклатеното ми здраве това би било повече от противоположно. Поне такива са съветите на всички лекари, при които съм ходил, а те не са малко на брой, Повече са от позициите на “Малък лъв” и “Цар Борис III и коронка” взети заедно. Всички казват: “Повече разходки сред природата, риболов и всичко друго, но не и засед-

нал живот, па било и заобиколен от редки пощенски марки, които няма да ги залепят и на ковчега ти. “Погребалното бюро” ще ги изкупи от жена ти като хартиени отпадъци, а с твоите изследвания някой ще си подпали печката както е правил навремето дядо ти, защото не стават и за ... тоалетна хартия.” И сигурно така ще стане ..., но нали човек се надява и на по-добър край? Че толкова ли е лошо върху ковчега му да бъдат залепени поне два-три плика с българска класика – “Сантими” и “Царска поща”, а за възглавница да подложат няколко п.л. от “Голям лъв”, че дори и от “Бойци против фашизма”? Може да му помогнат по пътя в отвъдното – зер, никой не се е върнал оттам. Знае ли се дали светията Петър не е филателист и при наличието на подобен “подарък” /не казвам подкуп, сакън!/ не би си затворил очите и би пропуснал грешник като мен? Хайде холан – и той е бил рибар. Стига лирични отклонения – вече по темата.

В последно време се убедих, че не малко от прочелите отделни части от писанията ми или не ги разбират или не ги осмислят достатъчно добре. Може би главната причина е в самия мен. Защо? Защото нито в т.н. “Специализиран каталог” нито във “Филателен преглед” е отпечатано всичко по дадена тема, което от друга страна погледнато – обем, копия, измервания и др. е НЕВЪЗМОЖНО. За прочелите – изключая филателистите с по-дълъг стаж и по-големи познания, е трудно да гадаят какво е съкратено, къде как е обяснено съкратеното и т.н. Но задължително би трябвало да се осъзнае, че днес в България едва ли някой би могъл да си позволи да отпечата едно изследване от около 130 стр. плюс копията на 40-50 п. л. каквото е това, примерно, за “Цар Борис III и коронка” в стотина екземпляра, от които няма да бъдат изкупени и половината. Загубата е точно 100% без да се отчете вложения труд. Фондация “КАРНЕГИ” все още няма представителство в България и едва ли някога това ще стане, а аз не бих могъл да си позволя да бъда спонсор /или както там му казват/ сам на себе си.

Споменавайки за гореупоменатото издание трябва да отбележа, че дори някой филантроп да финансира изцяло подобно отпечатване, ще се разбере, че последното въпреки не малкия си обем е непълно, а на места и неточно, защото е направено със закъснение от половин век и най-вече по причина, че ще предъвка или отрича постулати без да има друго подобно изследване, което би послужило поне за коректив. Няма да се спирам на изследването на Орлин Тодоров, което все още не съм прочел, но съм убеден, че не е възможно на десетина страници да се направи задоволително такава. Не се съмнявам в способностите на Орлин Тодоров – разговарял съм с него на филателни теми, но се опасявам, че не е погледнал достатъчно сериозно на темата. Днес, със сигурност, дори не могат да се изброят поръчките, по които са отпечатани отделните стойности, не е ясно имало ли е допечатване по някои от тях и дали ако е имало такава, то не е извършено по същата поръчка, но с интервал по-голям от година или две. Категорично не са уточнени поръчките, по които са отпечатани линейно и смесено линейно назъбените. Само аз, за един сравнително кратък срок от 5-6 месеца, “открих” 4 /четири/ линейни назъбвания – включая смесените, които до тогава не бяха каталогирани /съобщени/ изобщо. Още толкова забелязах и при т.н., “Препечатки с лозунги”. Бихме ли могли да бъдем сигурни, че няма да бъдат “открити” и още? Аз съм убеден в противното и се надявам, че бъдещето няма да ме опровергае. До днес не е известна и точната дата на пускането в употреба на повечето от изпълнените поръчки. Датата 2 септември би могла да се приеме за действително точна само за две от стойностите – 1 и 2 лв. и то с уговорката, че се касае за екземпляри, отпечатани по поръчки 663 и 664 съответно и се добави, че се касае само за тези на бяла гланцирана хартия с дебелина около 0.065 мм без воден знак. Всичко друго /включая записките на М. Малчев, видно

от това, че не е поставил никаква дата, дори месец/ и особено за стойностите с линейно и линейно смесено назъбване е ПРЕДПОЛАГАЕМО – даже не е известно дали последните изобщо са били в употреба. За сериозните филателисти повече аргументи и коментар не са необходими.

За по-младите съм длъжен да направя няколко уточнения, с помощта на които се надявам, че ще могат да осмислят по-добре главата за “Цар Борис III и коронка” – стр. 153-60 от част II^{ра} на моя каталог.

В моето изследване се разглеждат още десетина въпроса, които до днес нямат категорични отговори и без които нито едно изследване на тази тема не би могло да бъде пълно, а още по-малко и точно. На повечето от тях съм се стремял да отговоря по-подробно, но нито един от отговорите не би могъл да се приеме за категоричен. Ето и част от въпросите:

1. Продължило ли е отпечатването на п. м. с лика на Цар Борис III в ДП /или на друго място/ в София след 9.9.1944 г.?

2. Ако приемем, че е имало такова отпечатване /или допечатване/ от кои стойности са били п. м. и с какво назъбване?

3. Били ли са в употреба тези издания без препечатки или само препечатаните количества са пуснати в продажба?

4. Всички количества с лика на Цар Борис III ли са били препечатани или част от тях са останали непрепечатани в хранилището?

5. Кога се появяват между филателистите редките линейно смесени назъбвания и не са ли последните неофициално изнесени от хранилището, защото все още липсват сведения за редовната им употреба?

6. Защо М. Малчев и в записките си, а и в “КООП-КАТАЛОГ” отбелязва пред номера на поръчката годината на пускане в употреба, когато много добре е знаел, че голяма част от тези издания никога не са били в употреба – става дума предимно за изданията с линейно назъбване?

И още няколко въпроса, на които не съм отговорил задоволително. Нека бъда пределно точен – не става дума за каквото и да е категорично становище – съчинявал съм хипотези. Поради това, а и заради големия им обем, отговорите на горните въпроси и трудно защитимите хипотези не биха могли да бъдат отпечатани нито в моя каталог, нито във “Филателен преглед”. Надявам се, че този път ще бъде разбран правилно. Който внимателно е прочел “КООП-КАТАЛОГ” и след това още по-внимателно е прочел и осмислил моя каталог, не би могъл да не обърне внимание на някои съществени различия. За мен е учудващо, че инж. Грънчаров не ги е забелязал, което се вижда от “рецензията” му, неправилно обозначена като диспут. Диспутите /някъде бях писал вече за тях/ във филателията би трябвало да се водят само на професионална основа като участниците задължително си служат с доказателствен материал.

Не зная какво е дало основание на инж. Грънчаров да прави сравнение между изследването на Орлин Тодоров и главата “Цар Борис III и коронка” в моя каталог. Последната не е изследване, а обикновено каталожно описание и каталогизиране по нов начин на тази “поредица” с необходимите обяснения за това. Инж. Грънчаров пише: “Донякъде в “Кооп-каталог”-а, и съвсем определено впоследствие в каталога на Петър Бешков и в таблицата на Орлин Тодоров, специализираната информация се гради на основа на поръчките, по които са изработени конкретните марки. При Бешков и Тодоров поръчките са изведени на челно място и от тях се отива към отделните филателни характеристики”.

Аз твърдя, че в моя каталог не поръчките са изведени на челно място, а НАЗЪБВАНЕТО, което е видно от разделението по групи – почти по същия начин съм постъпил и при “Малък лъв”. Освен това съм съкратил каталожните но-

мера и съм ги свел само до 6 /шест/ – толкова, колкото са и различните стойности в “поредицата”, които вече съм поставил на второ място и чак след това – на ТРЕТО място, упоменавам известните или предполагаемите поръчки. Отстоявам, че това е най-точен и същевременно компактен начин на каталогизиране. Както упоменах вече – нито съм виждал, нито съм чувал за изследването на Орлин Тодоров както и последният не е имал подобни възможности относно моето изследване, което е било до днес достояние единствено на жена ми, която има лошия навик да зачерква нецензурните изрази, които съм употребил в него предвид лошото ми възпитание.

Що се касае до “КООП-КАТАЛОГ”, то там М. Малчев на първо място е извел също назъбването, следвано от вида на хартията, стойностите и чак на ПОСЛЕДНО място поръчките, което е и най-правилен начин /теоретично/, ако не се отнася до подобна скалъпена поредица. Инж. Димитър Монеv постъпва по подобен начин – видно от “БУЛФИЛА”, но извежда на първо място годината /приетата съответно дата/, което търпи критика поради факта, че няма доказателства, за упоменатите от него дати, които категорично не бихме могли да приемем за точни. Погледнато от страни – приемете го за безпристрастно, най-съвременен и приет от много изследователи е начинът на инж. Димитър Монеv, който следва хронологията на отпечатването, но това е възможно само тогава, когато разполагаме с неопровержими документални доказателства за точните дати на пускане в употреба, а тук такива липсват. Изключение – датата 2 септември, но само за 1 и 2 лв.

Нека се върнем на въпроси “1” и “2” от предходната страница, но преди това трябва да отбележа нещо на пръв поглед маловажно, но от изключително значение, което е отбелязано в “КООП-КАТАЛОГ”, но пак е избягнало от погледа на инж. Грънчаров. Какво е то и какво следва от него?

Налага се още едно обяснение, за да се разбере, защо в моя каталог, а и в моето изследване, са се появили няколко поръчки с еднакви номера, но с различни години след тях, а не преди тях както ги отбелязва М. Малчев, обяснявайки, че това се отнася за пускането в употреба /вж. “КООП-КАТАЛОГ” стр. 157/. За сведение – в записките си той ги записва по съвсем друг начин. Пример – отнася се за №600:

“№600 – 7 лв. пор. 402 – 2.1.43 г.

Цвят – наситено син

Хартия – средно дебела и тънка /обикновена и полугланцирана/

Гумировка – гладка бяла с гланц или кремава по-плътено наслоена

Назъбване – гребеновидно 13⁺ [12^{3/4}]

п. л. от 200 – 2x100

вл. уп. м. юни 44 г.”

Подобно е положението и за №599 – 7 лв. пор. 2769. Хартията тук е определена като обикновена и полугланцирана тънка, а гумировката с два цвята – бистра и бледокремава /??/ Кой се е наложил за промяната на това описание в “КООП-КАТАЛОГ” днес не бихме могли да разберем със сигурност. Моите предположения са, че това е бил Петко Караиванов. Като единствен оторизиран експерт и оценител тази дейност е в неговите прерогативи. Но това не е толкова важно. По всяка вероятност не са искали да опровергават “ДИГЕ”-то на Димитър Гошев, чийто необявен съавтор е Петко Караиванов. Както и да е било, но една тенденция за препотвърждаване на “догмите” и тук е на лице. Пустни български манталитет!! Но да не би днес положението у нас да се е променило? Небезизвестният г-н Стефан Пенчев твърди, че г-н Бъртрам Пуул е изследвал преди сто години българската класика. Други – още по-вещи и по-знаещи, набедиха Г. Я.

Кирков и господата Саж и Мушон, че са “изографисали” българската класика. Трети – хайде да спра дотук, че някои “са много обидчиви” /както пише на едно място Бончо Бонев/. Има една много хубава поговорка, която навремето дядо ми често употребяваше – “в редко л... не стъпвай, защото ще те опръска”. Не зная дали е превод от турски или гръцки, но явно не е българска ..., защото в никакъв случай не се отнася за някои мои колеги.

В действителност гребеновидно назъбените екземпляри от поредицата “Цар Борис III и коронка” са $12\frac{3}{4}^+$ или 13^- и който не вярва нека провери, за да се убеди в това. В моето изследване съм ги обозначил само като 13^- и съм пояснил защо постъпвам така, но тук няма място за още две-три страници плюс 4 /четири/ чертежа. Може би инж. Грънчаров ще се досети защо чертежите са четири, а не два.

Не е толкова важно дали тази позиция е влязла в употреба точно през м. юни. Може това да е станало през май или юли. Не е толкова важно дали ще кръстим гумировката бяла или бледокремава – каквато е и всъщност. Не е, ама никак не е важно, дали ще приемем цвета ѝ за наситено син или тъмно син. Много по-важно и от изключително значение е, че поръчка 402 е от 2.I.1943 г., а възлагателното писмо е от 1.II.1941 г. ... и пускането в употреба става едва в средата на 1944 г. Ето – тук е ключът за всичко онова, което не знаем. Да, ама някои не желаят да мислят, когато четат. И после – неразбрали, непроумели ...

В записките на М. Малчев към всяка позиция са дадени и други пояснения, които не са упоменати в “КООП-КАТАЛОГ”. На места след отбелязаната пътека хартия е добавено, че последната е много добре пресована и полугланцирана. И това в действителност е така. Според мен тази хартия е не само пътека, но и с по-високо качество. Категорично не е обикновена по смисъла на възприетото определение. По-жилава е /по-здрава/ при опит да се разкъса един екземпляр на две части и погледната странично срещу светлината е със забележим слаб гланц, което при всички случаи означава, че химическият ѝ състав не е еднакъв с този на т.н. обикновена. Определението “полугланцирана”, дадено от М. Малчев, го обяснявам като много добре пресована, поради което се е образувал този слаб гланц. Освен това тази хартия е с леко кремав оттенък. В гумировките също има различия. В изследването съм ги отбелязал, но в моя каталог не са описани по две причини. Разполагах със сравнително малко количество марков материал /п. л./ и не бих могъл да бъда сигурен на какво се дължат – версии много. По добре пресованата хартия обикновено поема незначителна част от гумировката, докато лошо пресованата и по-грапавата, заради по-големите пори и грапавини поема значително по-голяма част, от което изглежда и по-слабо гланцирана. Не бях в състояние да определя със сигурност и причината за по-тъмния цвят на хартията – дали се дължеше на годините, на по-лошо съхранение или в действителност е по-тъмен. И накрая – най-важната причина, хиляди пъти повтаряна и все още неосмислена добре от българските филателисти – липсата на задълбочено изследване, което би могло да послужи на изследователя поне за коректив, ако не за друго, защото моите колеги – включая и най-изявените, за съжаление ги мързи да правят изследвания, но употребяват свободното си време предимно за недотам качествени малообемни писания и нескопосани “рецензии”. Възможно е и желанието за изява на подобни “рецензенти” да е значително по-голямо от филателната им компетентност. В противен случай биха седнали да правят изследвания, а не “рецензии”. Възможно е и да греша ..., но вероятността за това е нищожна.

Подобно е положението и с други поръчки. За да бъдем по-точни в определението на гумировката ще трябва да се каже, че всичко, отпечатано през

1944 г., е само с кремава или бледо кремава гумировка. Няма бяла, няма и жълта. Там, където поръчката /или част от нея, или допечатването или др./ е изпълнена на по-тънка, или по-добре пресована или на т.н. от М. Малчев “полугланцирана” /със слаб гланц, по-високо качествена/ хартия, същата гумировка изглежда по-прозрачна или бистра, но това се дължи не на различия в състава на гумировката, а на това, че последната не е могла да попие в по-гладката и по-висококачествена хартия. В три кафени чашки с по 20 г. вода във всяка /стайна температура – около 20°C/ съм поставял по 10 екз. от “трите цвята” гумировки. След 2 часа “давене” цветът на водата и в трите чашки беше еднакво жълтеникав. По всяка вероятност М. Малчев не си е хабил материала за подобни “експерименти”. Тук няма да се спирам на десетките опити, които съм правил, за да установя коя хартия е по-богата на целулоза, коя на креда, в коя е сложено повече от необходимото слама, а по-малко избелители, коя след “къпане” набъбва и след изсушаване изпръхва, така че измерена с гумировката, примерно, е била с дебелина 0.070 мм., а след “къпане” и изсушаване – вече без гумировката, е станала по-дебела – 0.075 или повече, въпреки че относителното ѝ тегло се е намалило. Няма да съобщя и колко п. л. от тази поредица съм бастисал, защото не зная броя им, но със сигурност са не по-малко от 50-60. А и за какво ли би послужило. Все още в България НЯМА сериозни филателисти-изследователи. Не защото не са кадърни да извършат всичко това, което съм свършил, а по причина че не са си го поставили за задача и най-вече, защото така им е по-лесно. Нали Петко Караиванов, М. Малчев и неколцина други от техния калибър са го направили – какво повече ни трябва и да не би да сме по-ачъкгъоз от тях?! Така де, да не би да знаем повече от тях още повече – гореспоменатите са съвременници на българската класика!

Това е точно така, но и с една малка забележка. Поне половината от всичко, което е написано от тях е непълно, недостатъчно точно или да си го кажем направо – не отговаря на това, което днес установяваме. Що се отнася до иностранните филателисти-изследователи, то за тях съм говорил и писал достатъчно, така че няма да се повтарям, а тези, които им вярват си плащат за това – също и както тези, които гласуваха за “ВЕРВАЙТЕ МИ!” платиха и още плащат и не се знае докога ще плащат данък за тъпотия. Така е във филателния свят, така е и в живота – не знаеш ли, не си ли в състояние да проумееш когато те “калайдисват” – плащаш и пак плащаш и още ще плащаш ..., докато си жив или до настъпване на осъзнаване, което, за нещастие, не спохожда всекиго. Грубичко, невъзпитано, че и още, но ИСТИНА, а тя не винаги е приятна.

В няколко последователни броя на “Филателен бюлетин” ще се постарая да изложа своите виждания и да дам възможност на българските филателисти да се запознаят с по-голяма част от моите изследвания върху поредиците “Стопанска пропаганда – малък формат”, “Цар Борис III и коронка”, всички поредици с лика на княз Фердинанд и препечатките върху тях, “Страсбург”, както и с някои разновидности и куриози от класическия период, неописани до днес.

Надявам се, че “Филателен бюлетин” ще стане трибуна на БЪЛГАРСКИТЕ изследователи на пощенските ни марки и ще отпечатва изследванията им – не рецензиите на неразбралите. В никакъв случай и по никакви причини този бюлетин не трябва да става проводник или глашатай на спорове. Ще се отпечатват само сериозни изследвания или съобщения, подкрепени задължително с доказателствен материал – автентичен, експертизиран. Свободни съчинения на каквато и да е филателна тема няма да бъдат допускани. Засега ще се отпечатват изследвания или опити за такива САМО за периода 1879-1945 г. П. Бешков

Изследване на поредицата
“Стопанска пропаганда – малък формат” 1940-42 г.

През месеците април, юли, август и октомври 1940 г. в Държавната печатница в София са направени заявки за редовни пощенски марки със стойности съответно 15, 30, 50 и 10 ст. с т.н. малък формат. Почти по същото време са заявени за отпечатване същите стойности, но с друг сюжет и в голям формат. Тези стотинкови стойности са били предназначени /поне така се е твърдяло навремето/ предимно за франкиране на печатни произведения, пощенски разписки и за допълване таксата при други услуги с незакръглени левови стойности. До днес не е известно разпореждане /или инструкция/ на Главна Дирекция на П.Т.Т. как точно, кое и как да се облепява – дали с малък или голям формат при една и съща необходимост и поради това би могло да се предположи, че двата формата са отпечатани само за улеснение на пощенските служители /и гражданите/ при франкиране в зависимост площта и мястото определени за пощенските марки.

И четирите стойности са отпечатани по типографен способ.

Назъбването е гребеновидно 13^- или $12^{3/4}+$. В интерес на истината – точно измерено и математически обосновано, последното е по-близо до 13 и това в случая е правилното му обозначение. При 10 и 15 ст. продупчените отвори са 11x15, а при 30 и 50 ст. – 15x11. Стъпката на гребена при всички стойности е около 25 мм. Различните стойности са отпечатвани на различни по състав и дебелина хартии: гланцирана – за всички поръчки при 10 и 15 ст. и за поръчка 4241 при 30 ст., висококачествена хартия с воден знак III за поръчка 836 при 50 ст. и обикновени хартии за всички останали поръчки с най-различни дебелини от 0.045 при някои листове на поръчка 2764 при 30 ст. до 0.080 мм за поръчка 2765 при 50 ст. Гумировката при всички стойности е много добре разстлана и с много гланц при повечето от печатните листове. Общо взето качеството е добро и много добро. Между 70 и 80% са екземплярите с добра и много добра центровка общо от всички стойности в изследваните количества печатни листове – около 360 бр. Всички поръчки са изпълнени на печатни листове, съдържащи 200/2x100-10x10/ екз. Цветовете при 10, 15 и 30 ст. са добре подбрани, докато при 50 ст. някак си не съответстват на сюжета, според вижданията ми на лаик. Назъбването в преобладаващата част от тиражите е с добре изчистени отвори, а неравномерността в стъпката на гребена е сравнително рядко срещаща се. Контролът също е бил на ниво.

Въпросът за автора на проектите за тази поредица нарочно беше оставен на последно място, защото поне според пишещият тези редове все още не е напълно изяснен. До днес никой не би могъл да се похвали, че е видял оригинален проект с авторски подпис и съответно одобрение.

Навсякъде, включая и в записките на М. Малчев, за художник се посочва А. Анев, но без каквото и да е документално доказателство. Наскоро, преглеждайки семейния архив – респективно писанията на баща ми за тази поредица, с учудване “открих”, че последният е отбелязал Борис Ангелушев като автор-художник на сюжетите за 30 и 50 ст. Половин век след смъртта на баща ми и кончината на Б. Ангелушев едва ли е много уместно да се споменава за това, но от фактологична гледна точка не би било излишно съмненията по въпроса да се разсеят – българската филателия не губи нищо. Не вярвам, че баща ми току така – от някаква приумица или криво разбрани приятелски чувства, е набедил Б.

Ангелушев за автор на тези две стойности*.

Днес, повече от 60 години след писанието на баща ми за тази поредица, се чувствам задължен поне да проверя и то само визуално – от сюжетите и оформлението на тези пощенски марки, дали съществува /по-скоро видима ли е/ някаква прилика между упоменатите стойности и почерка на Б. Ангелушев, който донякъде познавам, но само като лаик, разбира се. Разглеждайки внимателно увеличените копия на 30 и 50 ст. от малкия формат и съпоставяйки ги със сюжетите и оформлението на 15 ст. и 3 лв. от големия формат, изкушавам се да заявя, че забелязвам един и същ почерк, почти едно и също оформление и най-важното според мен – една и съща духовна нагласа на творец, вникнал дълбоко в бита на обикновения българин – нещо, което малко творци могат да изобразят по подобен начин. Почеркът при 10 ст. от малкия формат /пак според мен/ е съ-

---

* Баща ми и Борис Ангелушев бяха много добри познати, дори в определен смисъл – от гледна точка в областта на изобразителното изкуство, вижданията им се препокриваха. Първият оценяваше много по-високо графиките на Ангелушев /подобно и както създателят им/, отколкото илюстрациите и политическите карикатури /става дума за последните във вестниците “Стършел”, “Отечествен фронт” и “Работническо дело”/, за които авторът им получаваше далеч по-големи хонорари. Графичните му рисунки “Овчар” и “Въглищар” приемаше за класика в областта и беше убеден, че по-добро българско изпълнение като стил и одухотвореност едва ли ще бъдат създадени, въпреки становището на повечето от тогавашните изкуствоведи, които навремето величаеха Ангелушев като най-добър илюстратор. Дори впоследствие, доколкото си спомням, беше учредена и някаква награда за най-добра илюстрация на негово име. Измежду познатите и приятелите на баща ми бяха още Борис Денев, учителката по рисуване – еврейката Султана Сурожон, непризната навремето от никого до емигрирането ѝ в Израел, където творчеството ѝ беше изкупено за милиони долари и др. Имахме четири картини от Б. Денев, които след смъртта на баща си “умният” му наследник продаде почти на безценница, за да си купи лек автомобил и то на старо. /б.а./

вършено различен – личи от пръв поглед художника-перфекционист, изключително стилно и точно изображение на сюжета – перфектен натюрморт, сведен до миниатюра, но подсилен с изящество на формите, липсващи в естествената среда. Трудно е да се говори за одухотвореност при подобен сюжет по причина, че тук тя не би могла да бъде изразена. При 15 ст. положението е идентично и още по-добре видимо. И тук одухотвореността е изключена, въпреки че до някаква степен би могла да бъде постигната с поставянето на една-две пчелички върху разцъфналите цветове, чиято големина и орнаментално разположение е несъразмерно с централната фигура на сюжета – кошерът. Описаният обръч около последния наистина придава определена дълбочина, но същевременно още повече смалява централната фигура, която много по-добре би изглеждала /изпъквала/, ако затвореният от кръга фон беше по-разпръснат /разположен на по-голяма площ/, ако самият обръч липсваше и разцъфналите цветове бяха малко по-дребни и в замяна на това повече. При подобно съчетание кошерът би бил в естествената си среда дори и без пчели, които тук са изобразени пак несъразмерно. Дори тези в полет не биха могли да създадат необходимото възприятие за онзи, който не е виждал едновременно кошерище. Рамкирането и надписите са перфектно изпълнени и идентични с тези при първите две стойности, което ги отличава от подобните при 30 и 50 ст.

Зная, че становището ми няма абсолютно никаква доказателствена стойност и в най-добрия случай би предизвикало само снизходителни усмивки от страна на мастити изкуствоведи в тази област, но все пак това си е лично мое становище и едва ли бих го пренебрегнал без да видя документ – образци от последните две стойности, носещи подписа на художника А. Анев. На лаиците като мен бих посочил в допълнение рязко отличаващия се почерк между първите две и останалите стойности. При последните стилът е много по-близък /бих казал дори идентичен/ с вече упоменатите 15 ст. и 3 лв. с голям формат. За съжаление, не съм запознат с творчеството на художника А. Анев и поради тази причина не бих могъл да бъда по-категоричен. Не е изключено баща ми да е допуснал неволна /неумишлена/ грешка, съпоставяйки сюжетите и по “инерция” да е написал името на Ангелушев. В България АБСОЛЮТНО ВСИЧКО е ВЪЗМОЖНО – подобни случаи са известни и при пощенските ни марки след 9.IX.1944 г.

Поради липса на документални доказателства относно влизането в употреба на различните стойности от тази поредица, тук последните ще бъдат разглеждани само според последователността на датите, на които са заведени съответните поръчки и възходящия ред на отделните стойности, независимо от това дали по-голямата такава е влязла в употреба преди низходящата. Само по този начин бихме могли да избегнем препотвърждаващите се грешки, допуснати от “ДИГЕ” и “КООП-КАТАЛОГ” преди повече от шест десетилетия, които и до днес не са коригирани в никой български каталог – включая и моя “Специализиран каталог”, който на много места /специално за някои упоменати и уж уточнени дати/ търпи сериозна критика. Да се надяваме, че това изследване ще сложи началото на пълна ревизия на т.н. дати на валидиране. Не бих желал колегите ми и съставителите на каталози да ме възприемат като невъздържан критикар, но има такива груби грешки в иначе почти задоволителни каталожни описания /става дума специално за хронологията/, че понякога с дни съм се ровил в по-старите каталози, за да открия от къде води началото си някоя направо изсмукана от пръстите дата на валидиране. И с още по-голямо огорчение трябва да призная, че в повечето случаи и въпреки дългогодишните ми занимания с подобни дейности и не на последно място с придобитата от тях опитност, не съм могъл да открия лъжливия първоизточник. Безспорно е, че ще отсъдите – “срам

за майстора”, но дали е така? Бас слагам, че и най-добрият експерт-криминолог с повече от 40 години трудов стаж, не би могъл да установи с точност не до ден, а даже и не до месец – кога са пуснати в редовна употреба различните Софийски издания “Малък лъв”. И ако не дай си Боже, все пак се намери някой, който с точност до месец-два съумее да се справи с подобна не лека задача, то последният веднага би абдикирал при далеч “по-лесната” задача – да посочи с точност поне до месец кога са влезли в употреба 10 и 15 ст. от поредицата “Стопанска пропаганда – малък формат”. Лично аз, след няколко месеца упорито изследване и разследване по всички правила на “изкуството”, претърпях пълно фиаско. Днес дори не съм в състояние да определя не месеца, а годината на пускане в употреба на тези две стойности, въпреки че последната по безспорен за някои начин, е вече определена преди повече от шест десетилетия и тя е 1941. Между тези някои са и М. Малчев, баща ми, Петко Караиванов /необходимо ли е да изброявам и др.?, на които аз все пак вярвам в определена степен – най-малкото поради причината, че всички упоменати са съвременници на събитието и са облепили не едно или две писма с тези стойности. Но какво се оказва в действителност? В колекцията на М. Малчев, която в преобладаващата си част е с клеймо, на първо място в тази поредица се кипреше брийфшук с 10 ст. и почти изцяло излязъл печат София с напълно четлив датен указател 12.XII.40 – 9 !!! В колекцията, която наследих от баща ми, пак на първо място беше поставена клеймована и измита подобна 10 ст. с част от печат Бургас и датен указател 20.XII.40 и чифт от 30 ст. с печат “ПЪРВОМАЙ” и датен указател 23.XII.40 /виж копието/.

Доколкото ми е известно гр. Първомай през 1940 г. не е имало. Това наименование е едва от края на 1946 г. Дотогава се е водил като Борисовград – от 1894 г. Преди това – Хаджи Елес /вж. част VI^{та} на моя каталог/. Горепосоченото, а и дългогодишният ми опит при подобни случаи, ми дава пълно основание изобщо да не се доверявам на клеймовани екземпляри, дори последните да са върху плик, освен ако не са експертизирани лично от мен. Даже и тогава бих могъл да бъда подведен при положение, че материалът е подпечатан след 1945 г. – период, за които компетенциите ми са съвсем ограничени /разбирай – по-скоро никакви, но ме е срам да си го призная, а и колегите-филателисти ще се досетят/.

От друга страна в записките на М. Малчев е отбелязано “март 1941 г.”, а в писанието на баща ми “средата на юни 1941 г.” От трета страна в милезимите на тази стойност и за двете поръчки е отбелязано “Серия 1-1941 г.” И накрая – от четвърта страна, “най-реномирания” “Специализиран каталог” – същият този на моя милост, за кой ли път препотвърждава несъществуващото валидиране. Кой пръв е допуснал тази очевидна грешка*, кой я потвърждава и препотвърждава след това и не на последно място – защо се е получила подобна филателна какофония, когато дори “МИХЕЛ” посочва датата 22.XI.40 г., която от своя страна само теоретично е възможна за стойностите 10, 15 и 30 ст. със съответни поръчки 5526 от 28.X.40, 2875 от 12.IV.40 и 4241 от 26.VII.40 г.?

Пълните и подробни отговори на тези въпроси биха отнели не по-малко от 15-20 страници, но тук ще се постарая накратко и надявам се, ако не подробно

---

* Не е възможно 10 ст. да бъде валидирана на 2.IX.1940 г. по простата причина, че първата поръчка за тази стойност е направена на 17.X.1940 г. – ако датите в милезима съответстват на действителните, ако ли не – тогава грешката е допусната в ДП, което е много малко вероятно, лично аз напълно изключвам подобна възможност.

то поне задоволително за обикновените филателисти**, да изложи моето становище, което дано не е далеч от истината, която както добре е известно, трудно излиза на светло в България и то не само в незначителна област, каквато е филателията – сакън, да не си помислите, че хвърлям вината върху професорите и академичите. Опазил ме Господ!

Разговарял съм с много колеги-филателисти по тези парливи въпроси /включая някои от професорите и академичите/. Становищата са различни, но преобладава отговорът – “КООП-КАТАЛОГ”, респективно съставителите. Да, ама не е точно така! В “КООП-КАТАЛОГ” се посочва датата 2.IX.1940 г. САМО като дата на валидиране на 15 ст. поръчка 2875, 1 и 2 лв. на гланцирана хартия без воден знак от съответните поръчки 663 и 664. Неправилното, според мен, в “КООП-КАТАЛОГ” е, че двете поредици “Стопанска пропаганда - малък формат” и “Цар Борис III с коронка” са обединени в едно, което в случая е подвеждащото. Навремето такива са били разбиранията на съставителите, така е била скалъпена и поредицата. Те, от своя страна, са били подведени от милезимите, където /черно на бяло/ дословно пише “Серия 1 – 1940” за 15 ст. поръчка 2875 и от същото, което можем да прочетем в милезимите на гореспоменатите 1 и 2 лв. на гланцирана хартия без воден знак. Едно неправилно каталогизиране в “КООП-КАТАЛОГ” – събирането на две нямащи нищо общо помежду си поредици, повежда след себе си множество недоразумения, които и до ден днешен не са отстранени напълно. От друга страна – българските филателисти, убедени в компетенциите на М. Малчев, Г. Ноков, Петко Караиванов и неколцина други от техния ранг, приемат без всякакви резерви всичко казано и писано от първите. И днес голяма част от изявените ни филателисти /доколкото би могло да се говори за наличието на подобна прослойка/ все още робуват на догми и противоречиви писания, непотвърдени от никого – само и само, защото са били проповядвани от някой капацитет, който дори го е домързвявало да напише едно цялостно изследване. И ако навремето това е била много силно изразена тенденция, то днес е крайно време да се отърсим от нея и да проверим каква част от истината се съдържа в подобни проповеди или писания. Противното би означавало само, че не бихме могли да се отучим да се предверяваме и в крайна сметка би ни закотвило на същото това място, където сме и днес и от което бихме искали да отскочим и да се доближим /доколкото това е по възможностите ни/ до съвременното ниво на развитие на филателията, което вече е постигнато в останалите европейски държави.

Трябва да призная, че и аз – като продукт на по-старото поколение български филателисти, повече от три десетилетия се мъча да се освободя от тази самоубийствена черта – предверяването, но все още не съм успял да я преодолея напълно. И ако ми е отредено да живея още три десетилетия /дано не разсърдя Всевишния/, то едва ли бих извървял и сравнително по-малкия и полек път, който ми остава до пълното преодоляване на този порок /според разби-

---

** Категорично не става дума за дърводелци, професори или академици, въпреки че тези “професии” – много отдавна, още по Татово време бяха компрометирани. За професори и академици в много случаи ръкополагаха хорица, които в подавяващото си мнозинство не бяха допринесли абсолютно нищо за развитието на науката в България, те бяха едни обикновени занаятчии средна ръка, но гласовити и нафукани – особено по партийна линия ... и толкова много на брой, че никоя енциклопедия не би могла да помести пълния списък от научни степени, титли, звания и още куп измишльотини, което в края на краищата доведе до пълна обезценка на гореизброените “отличия”. Ако не беше така щяхме ли днес да сме толкова изостанали в областта на образованието и науката!?

ранията ми утвърждаването и препотвърждаването на лошите черти-качества и невъзможността да се отърсим от тях нямат друго наименование освен ПОРОК/. И какво е следствието от това?

Едва ли филателията ни би могла рязко да повиши нивото си на развитие, докато поколението-носител на този порок не се раздели с този свят. Печално заключение, но все таки валидно не само за филателията. Доказателство? То е пред очите Ви – в част II^{-ра} на т.н. “Специализиран каталог” при тази поредица започвам не с друго, а с датата 2^{-ри} септември 1940 г. Дали е неволна грешка, дали е предоверяване или навик днес трудно бих могъл да отговоря. Преценете Вие, аз само бих добавил – огледайте се около себе си, осмислете добре положението не само в област като филателията и може би там – в заобикалящата ни действителност, е точният отговор. Трудно бих повярвал, че има по-голям “смъртен враг” на догмите, догматиците и всичко свързано с тях от моя милост. Догмите и догматизмът винаги са пречили, в по-голяма или по-малка степен, на развитието на обществото не само в научните области. От друга страна те ни предпазват от необмислени или съпроводени с неприемлив риск постъпки-скокове в неизвестното или недостатъчно изследваното. Изводът, според мен, е един – трябва да възприемем от догмите само онова, което сме в състояние да докажем и осъществим на практика – в живота, а с всичко останало да се разделим без каквито и да е морални задръжки или излишна куртоазия, въобразявайки си, че по този начин се отблагодаряваме на предците за някаква добре свършена работа, Истината е, че тази работа, която те са свършили, е ни повече ни по-малко, а същата каквато е свършило магарето на нивата. “Шукър бути ала романи” – биха добавили нашите по-мургани съграждани, въпреки че не познавам и един филателист от техните среди. За съжаление, не по-добра е картината и в съвременните ни каталози. Надявам се, че примери не са необходими.

Навсякъде, където съм отбелязал, примерно, че съм изследвал 350 или 400 /или повече, или по-малко/ цели печатни листове, трябва да се подразбира, че на съобщения брой са направени само следните изследвания: измерване на размерите, измерване дебелината на хартията, определение на вида хартия, измерване на назъбването и измерване стъпката на гребена. Трябва да отбележа, че не съм изследвал за разновидности НИТО ЕДИН печатен лист. Последното не е вече по физическите ми възможности, а и зрението ми през последните години се влоши от непрекъснатата работа с пощенски марки и други филателни материали.

Постарах се да изследвам задълбочено само предоставените ми от известен колега-филателист опитни екземпляри – одобрени проби за цвят както и екземпляри от същите печатни листове, върху които е правена настройка на стъпката на гребена като по този начин са се получили неизвестни до днес куриози-макулатури, за които до преди няколко години в България нямаше никакви сведения. Изследвах и половин печатен лист с цялостен мипезим от поръчка 836 с неизвестен до днес воден знак. Този печатен лист е изцяло гумиран, което навежда на предположението, че става дума за готова продукцията, погрешно отпечатана върху неизвестно откъде попаднал форматиран за печат лист с приблизителните размери за тази поръчка. Гумировката също е идентична с тази, която е използвана и за другите печатни листове от същата поръчка.

Не съм изследвал и нито един действително пътувал по пощата материал, защото преди повече от 10 години продадох всичко, което имах по темата. Двете копия на редките смесени франкатури са експонирани в част VII^{-ма} на каталога, която засега няма да излезе на български език и няма да бъде отпечатана в България.

Или накратко – това изследване е направено само на база марков материал. Табличните оценки са лично мое становище, поради което не би трябвало да се приемат без резерви. Желателно е вижданията и на други колеги-филателисти да спомогнат за евентуални корекции там, където са необходими. Според мен е задължително при поставяне на дадена оценка да се отчете и становището на търговците, които освен с цените на вътрешния пазар са запознати и с международните такива. Не трябва да се забравя, че каталожната оценка винаги трябва да бъде по-висока от пазарната.

Навсякъде в изследването номерата на отделните позиции са според моя “Специализиран каталог”. С малките букви от азбуката са обозначени различните поръчки, а годината поставена след тях не означава година на пускане в употреба, а предполагаемата от мен година на ОТПЕЧАТВАНЕ. Последната в много случаи не съвпада с годината на валидиране, в което ще се убедим в края на изследването. Длъжен съм да дам пояснение, кое и защо ме е накарало да постъпя по този рядко използван начин на обозначение, практикуван предимно в първите десетилетия на отминалия век или в случаите, когато почти нищо не се е знаело за определено издание, а такива в България бол, че и до днес – видно от крайно противоречивите публикации не само в нашия филателен печат. Видно е и от каталозите, които с години се мъчат да установят някаква що-годе приемлива дата за пускане в употреба или такава за спирането ѝ. В повечето подобни случаи каталозите отбелязват само годината, обосновавайки постъпката си с липса на автентични документи /над 50% от класическите ни поредици страдат от това “заболяване”, което в определена степен развързва ръцете на известни и неизвестни “майстори” на редки или търсеци се пътували материали от колекционерите-изложители на експонати/. И ако тази практика е допустима или сме принудени да я възприемем що се отнася до класиката, то съвсем неправомерно е да я прехвърляме и към поредиците от 40^{-те} години на миналия век. Последното говори за ...досещате се, а и не желая непрекъснато да обвинявам предците ни, въпреки че те си го заслужават.

В “КООП-КАТАЛОГ” е отбелязано, че посочените години след поръчките са тези на влизане на поредицата /марката/ в употреба, което недвусмислено ни навежда на категоричния извод, че и самите съставители на каталога не са знаели точните дати или в друг случаи – не са били на единодушно становище по въпроса, което пак е равнозначно на първото.

Обърнете внимание – на стр. 159 и стр. 160 на същия каталог, при назъбените линейно са изброени точно 11 /единадесет/ позиции, след чиито поръчки стои годината 1944. И М. Малчев, и Г. Нокв во главе с Петко Караиванов, да не споменавам и Г. Кусев, ОТЛИЧНО са знаели, че тези позиции никога не са били в употреба – нито през 1944 нито след нея и изобщо. Защо тогава е поставена тази година? Това може да разберем /и то само донякъде/ от записките на М. Малчев, които е закупил няколко линейно назъбени печатни листове само с 1 и 2 лв. не от пощенска станция, а от будкаджия в края на 1944 г., т.е. след 9. IX. Добре известно е, че в началото на 1945 г. се появиха марки с образа на Цар Борис III закрит от препечатка самолет или някакъв лозунг. Още по-добре известно е, че точната дата на валидирането им все още не е документално доказана. Докато в “КООП-КАТАЛОГ” за всички видове препечатки върху лика на Цар Борис III е отбелязано само м. март 1945 г, то в по-новите ни каталози препечатките със самолет са изтеглени с месец напред и уточнена дата 15 февруари, а останалите са обявени с дата на валидиране 15 март.

Неизбежно възниква въпрос – кой лъже и кой маже? Че предците ни не са знаели точната дата на валидиране е повече от ясно. Но не допускаме ли съща-

та грешка, подобна на тази с набещдането на Г. Кирков, Саж и Мушон? Аз бях дете по това време и думата валидиране изобщо не ми е била позната тогава – нито на български нито на френски. Употребявахме “по-прости” думи и изрази в съответствие с филателната ни култура и познанията поне на българския език. Днес положението не е много различно, въпреки изминалите 60 и кусур години, въпреки не бедния ни “майчин” език, въпреки титулуваните ни езиковеди – лингвисти, лексиколози, че и лексикографи. Който не вярва нека се поразходи из столичните булеварди, улици и улички и ако може ...да чете, да срича или ...да псува. Навремето и то в най-добрия случай ходех до Централна поща /на 100 м от къщата, в която живеех/ и подпечатвах /в повечето случаи собственоръчно/ току-що закупените и залепени върху плик или картичка, пощенски марки. Трябваше да отбележа, че това се правеше предимно с юбилейни или възпоменателни поредици – “100 години от смъртта на Васил Априлов”, “25 години от смъртта на Христо Смирненски”, “100 години от рождението на Христо Ботев”, “Траурни – Г. Димитров”, “Траурни – В. Коларов”, разни годишници на Ленин и Сталин и др. от този род. Още си спомням, че през 1953 г., когато вече работех и учех същевременно /бях изключен от всички училища/ се лиших от цигари точно на празника 24 май, защото си бях купил 2 плика с траурните за Сталин, които бяха пуснати точно преди честването на светиите Кирил и Методий. И днес не мога да си простя тази глупост – в клуба отказват да ми дадат и цигара за подобен плик. Никога не съм подпечатвал редовните пощенски марки от периода по много причини. Обикновено различни /отделни/ стойности от по-късно скалпените поредици, излизаха по най-различно време – с разлика от няколко дни /”Язовир “В. Коларов”/, до няколко месеца /редовните “Локомотив и трактор” от 1950 г. – така ги наричахме в началото на 1950 г. заради сюжета на първите две марки – “Миньорът” го смятахме за отделна марка от тях/, че и до няколко години /спомнете си редовните с новия държавен герб, които се отпечатваха от 1948 до 1951, разните “Минерални бани”, че защо не и редовните “Народен театър” и “Народно събрание”, които и до днес никои каталог – наш или чужд, не е съумял да подреди правилно/. Би ли могъл някой да си спомни на коя дата са валидирани конспиративните поредици “Българо-съветска дружба” I^{BO} издание, “Александър Стамболийски” или 70 лв. от “Бойци против фашизма”? Изобщо някои, някога да ги е валидирал на посочените в каталозите дати?! Не си спомняте, щото и аз не мога. Което ще рече и на български и на чуждоземски езици, че ВАЛИДИРАНЕ НЕ Е ИМАЛО. Знаем за отпечатването, знаем и годината когато е станало. Ето и обяснението за моята постъпка – посочване на определена /в някои случаи – предполагаема/ година на отпечатване, по простата причина, че валидиране не е имало и много по-погрешно би било, ако някой си го изсмуче от пръстите, а друг някои – по-ачъкгъоз от него, догматизира тъпотията на първия като я каталогира. Малко дължко и може би излишно на места пояснение, но “жизнено” необходимо за онези, които като четат моя каталог не желаят да го осмислят или пък не могат /става дума само за набедените/.

За да бъда още по-точен, ще се повтора и ще заявя, че точните дати на влизане в употреба на 10, 30 и 50 ст. все още не са документално доказани. За 15 ст. трябва да се приеме, според мен, че е влязла в употреба в края на 1940 г. Става дума САМО за екземпляри, отпечатани по поръчка 2875. Другите две поръчки са изпълнени по-късно. Навремето разполагах с действително пътувал по пощата материал, облепен с два броя от тази стойност, клеймовани с печат “СО-ФИЯ” и датен указател 19.XII.1940 г. Но това едва ли е бил първи ден на влизане в употреба. В писанието си баща ми е отбелязал януари 1941 г. /?/?/ Сведенията, с които разполагам както и становищата на някои мои колеги-филателисти са

противоречиви и освен това неподкрепени с какъвто и да е документ – подобно на моите заключения. Освен това трябва да призная, че никога не съм разполагал с достатъчно количество действително пътувал по пощата материал, облепен със стойности от тази поредица. Двете изключително редки затворени писма със смесените франкатури придобих заедно с колекцията на М. Малчев, Тази поредица, както навремето така и днес, не е била в обсега на интересите ми и като така не съм се стремял да купувам нищо свързано с нея. Дори малкото, но ценно /двата плика – гореупоменатите/, което имах по темата продадох преди години както вече споменах. Запазих само милезимите от различните поръчки, защото ми бяха необходими при списването на част V^{та} на моя каталог. Всички материали, на чиято база е направено това изследване /няколко кашона с цели печатни листове/ ми бяха предоставени за временно ползване от колега-филателист, които също не разполага с пътували материали. Клеймованите екземпляри, с които разполагам, категорично не могат да ги заместят, защото още не се е родил експерт, който би могъл да се произнесе дали 10-стотинковата стойност от колекцията на баща ми е била клеймована на 20.XII.1940 г. или няколко месеца или дори година след тази дата. Да не говорим за брифшука на М. Малчев, който по всяка вероятност е “майсторлък” на някои зевзек – “баш майсторите” не биха си губили времето за подобно изпълнение. Къде-къде повече биха спечелили с презалепване на марки от “Голям лъв” с нищо не отличаващите се и почти неразкриваеми звездни печати. Но за подобни дейности вече съм споменавал в част I^{ва} на моя “Специализиран каталог”. Дали е точно така не бих могъл да гарантирам, но до днес не съм се сблъсквал с нито един подправен или изцяло фалшив пътувал материал, облепен със стойности от тази поредица. Разбираемо е, че тук не включвам брифшука на М. Малчев и наследените от баща ми 10 ст. и чифт с 30 ст. с печати от 1940 г.

№391 – 10 ст. /овощарство/ червенооранжева:

а/ поръчка 5526 от 28.X.1940 г.

Размери на рамката – 15.50x21.50 мм при всички изследвани печатни листове. Ще трябва да поясня как е направено измерването, за да не би филателистите да останат с впечатление, че съм измерил всичките предоставени ми печатни листове. Измерени са по два екземпляра от всяко крило на листовите като местата на измерените са подбрани по моя схема, която съм употребявал и при други изследвания и която дава най-точни резултати в случаи като този – когато изследователят разполага с много голямо количество марков материал и на практика не е в състояние да измери поотделно всяка една пощенска марка. Схемата е следната /не е патентована и може да се използва от всеки, който е решил да си губи времето, вместо да ходи на риболов или по жени/:

1. I^{ви} лист, ляво крило – измерени са №1 и №2, т.е. първата хоризонтална двойка в първия хоризонтален ред.

Цвят на гумировката

2. I^{ви} лист, дясно крило – измерени, са №3 и №4, т.е. втората хоризонтална двойка в първия хоризонтален ред.

3. II^{ри} лист, ляво крило – измерени са №3 и №4, т.е. втората хоризонтална двойка в първия хоризонтален ред.

4. II^{ри} лист, дясно крило – измерени са №5 и №6, т.е. третата хоризонтална двойка в първия хоризонтален ред и т.н. и т.н. до последния печатен лист.

След приключване на измерването се установи, че всяка отделна позиция /от 1 до 100 и за двете крила/ е измерена най-малко по веднъж, а шест позиции – от №1 до №6 от лявото крило и шест позиции от дясното крило – №3 до №8 са измерени по два пъти. Общият брой на целите печатни листове се оказа 53 и съответства на броя измервания. Само при няколко печатни листа беше установена разлика около 0.10-0.15 мм, която се дължи на различия в омастиляването, според мен, но не и на износване на клишета, защото и при поръчка 2762 бяха отчетени същите резултати.

По подобен начин бяха измерени и разстоянията /хоризонтално и вертикално/ между две пощенски марки – между №1 и №2, между №3 и №4 /съответно ляво и дясно крило/, между №5 и №6, между №7 и №8 и т.н. до №20 вкл. или първи и втори хоризонтални редове. Същото измерване беше извършено и на последните два хоризонтални реда. Това измерване се направи само на три произволно избрани печатни листове.

Разстоянието между две вертикално разположени марки беше измерено

по следния начин – между №1 и №11, между №2 и №12 /съответно ляво и дясно крило/, между №81 и №91 и т.н. или общо от №20 и до №100 съответно за двете крила. Това измерване се направи на същите три произволно избрани печатни листове. Установи се следното:

1. Разстоянието между две хоризонтално разположени марки е около $3.00^{\pm 0.10}$ мм, което също се дължи на различия в омастиляването.

2. Разстоянието между две вертикално разположени марки е около $3.50^{\pm 0.10}$ мм. Допускът е същият и е в границите на омастиляването.

Беше измерена дебелината на хартията при всички печатни листове на четири произволно взети места – по две на всяко крило, по следната схема /за разположение/:

1. I^{ВІ} лист, ляво крило – долната част на милезима и страничното ляво бяло поле.

2. I^{ВІ} лист, дясно крило – горното бяло поле и страничното дясно бяло поле.

3. II^{РІ} лист, ляво крило – горното бяло поле и страничното ляво бяло поле.

4. II^{РІ} лист, дясно крило – долната част на милезима и страничното дясно бяло поле и т.н.

Установи се, че дебелината на хартията е в граници над 0.060 до 0.065 мм. Според моята таблица – тънка x_1 .

Размерите на печатните листове са в граници 450-55x305-10 мм.

За да не се повтаря излишно трябва да се знае, че навсякъде в изследването /при всички стойности/ измерването е направено по гореописания начин и схеми.

Гумировката е бледокремава, равномерно разстлана и с гланц.

Цветоотделката е с размери 108x2 мм.

От 10 ст. е известен един цял печатен лист 200/2x100-10x10/ с одобрени проби за цвят. Хартията на листа е оригинална – гланцирана, без гумировка и с дебелина 0.060 мм. Милезимът е отрязан, но по всяка вероятност става дума за поръчка 2762, защото цветът на цветоотделката, която е запазена напълно, съвпада с цвета на тази поръчка. Листът впоследствие е нарязан и от него са отделени определени части /вж. копията/.

Върху същия този лист с неназъбени одобрени проби за цвят в печатницата са правени настройки на шифтовете на гребена и проби за установяване необходимата стъпка на същия. По този начин са се получили освен неназъбените одобрени проби за цвят, но и “куриозни” изцяло или частично назъбени проби – неназъбени от една страна и двойки, в които едната марка е изцяло неназъбена, а другата – намираща се над нея или под нея, е назъбена от три страни /двойките са вертикални/. Поради това, че тези два вида двойки по същност се явяват като макулатури върху одобрените проби, съответно и оценките им са по-ниски от тези на изцяло неназъбените двойки. Ето и оценките, които са ориентировъчни:

□ №391 – неназъбена от една страна (*) – 20 лв.

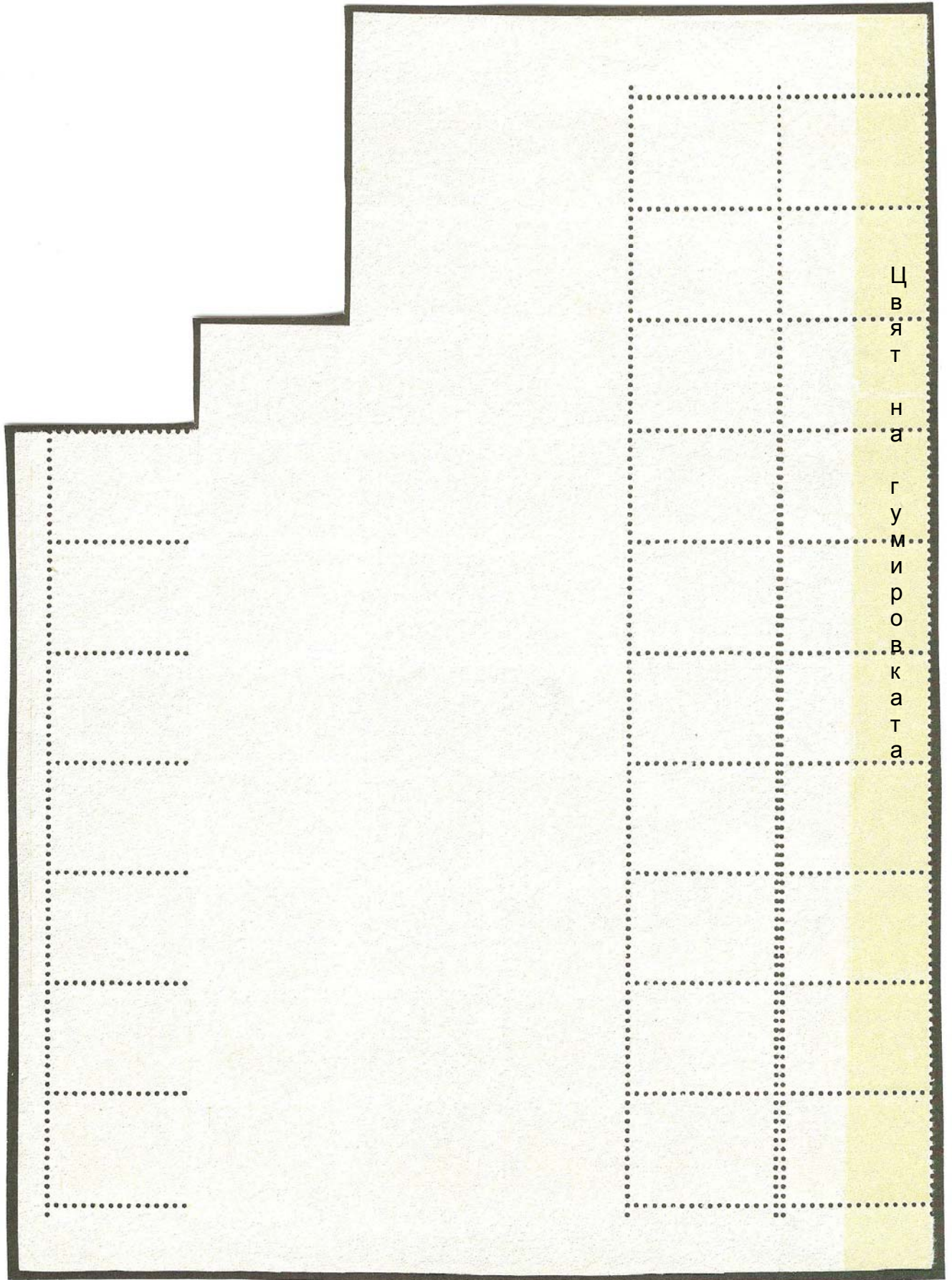
▣ №391 – неназъбена двойка (*) – 60 лв.

▣ □ №391 – двойка, в която едната марка е неназъбена, а другата е назъбена от три страни (*) – 50 лв.

□ □ №391 – двойка, в която едната марка е назъбена изцяло гребеновидно 13, а другата неназъбена (*) – 50 лв.

Подобни негумирани печатни листове са известни и при другите три стойности – 15, 30 и 50 ст., съдържащи същите “куриозни двойки”.

Обратна страна на печатния лист с одобрените проби за цвят

неназъбени

настройка на стъпката на гребена

настройка на щифтовете на гребена

б/ поръчка 2762 от 28.IV.1941 г.

Както беше споменато по-горе, за да не се повтаря излишно, а и за да не се раздува обемът на изследването, тук ще се опишат само различията в характеристиките между продукциите на двете поръчки. А те са:

Цвят на гумировката

1. Цветът на екземплярите от поръчка 2762 е малко по-тъмен – едва забележимо, което проличава най-ясно при цветоотделките.
2. Гумировката също е малко по-тъмна.
3. Дебелината на хартията е малко по-тънка и е в граници над 0.055 до 0.060 мм. Според моята таблица – по-тънка у₂.

Всички други показатели са абсолютно идентични.

Накрая ще трябва да отбележа, че и днес – 65 години след отпечатването на поредицата, лично за мен остава неизяснен може би най-важният и същевременно щекотлив въпрос – коя от двете поръчки е отпечатана първоначално и коя е пусната първа в употреба, защото е несериозно да предположим, че по едно и също време се е работило и по двете и впоследствие пак и двете са пуснати в употреба в един и същ ден.

Тук ще съпоставя само данните от “КООП-КАТАЛОГ”, “МИХЕЛ” и милезимите на тези две поръчки, абстрахирайки се от всички останали /включая моя

каталог – част II^{ра}/, защото последните са толкова неточни и противоречиви, че и аз, който се самоопределям като стар филателист и паче изследовател на почтенските ни марки от периода, не съм в състояние да установя първоизточника и същевременно неофициално обявен победител в състезанието – КОЙ и от КОГО е ПРЕПИСАЛ най-много погрешни или непотвърдени сведения. Но да погледнем документите /ако приемем за такива милезимите на тази стойност по двете поръчки/ и съобщенията, които идват от гореспоменатите два каталога и след като ги анализираме да се постарая да ги съпоставим с известния печатен лист с одобрените проби. Няма да се разглеждат недоказани хипотези, възможни варианти и т.п. поради чиста загуба на време и хартия, а и кому е нужно.

“КООП-КАТАЛОГ” /респективно М. Малчев, Г. Ноков и П. Караиванов, който по същество се е съгласил с двамата съставители – в противен случаи би трябвало да огласи несъгласието си или поне да изкаже свое становище по въпроса, а такова не е известно/ ни уверява, че екземплярите от поръчка 2762 са влезли в употреба през 1941 г., а тези от поръчка 5526 през следващата. Ако милезимите в действителност отговарят на точните дати, на които са направени заявките /т.е. датите на получените писма за тях/ и датите, на които са пуснати /подадени/ тези поръчки, то не бихме могли да не забележим несъответствията:

1. Поръчка 2762 е направена на основание писмо №10218 от 23.IV.1941 г. и е подадена за изпълнение на 28.IV.1941 г. /не и по-рано, защото е несериозно да-приемем, че е започнало изпълнението ѝ преди получаване на писмото и неговото завеждане по съответния ред.

Нека прочетем сега милезима на другата поръчка.

2. Поръчка 5526 е направена на основание писмо №26204 от 17.X.1940 г. и е подадена за изпълнение на 28.X. същата година, т.е. цели шест месеца преди подаването на поръчка 2762.

Трудно е да се приеме, че подадената шест месеца по-късно поръчка – 2762 за същата стойност, е изпълнена по-рано от предидущата не само поради липсата на логика в действието – от какъв зор ще да е изпратена нова заявка с писмо №10218 от 23.IV.1941 г. щом все още не е изпълнена заявката с писмо №26204 от предидущата година, не е получена съответно и заявената продукция и най-сетне – щом е нямало продукция не би могла да има и употреба, а без такава и врачка не би могла да предвиди дали ще са необходими още количества от тази продукция или – няма отговор за безсмислието при подаването на новата заявка.

От друга страна – в началото на м. октомври 1940 г. /пак по данни съобщени от “КООП-КАТАЛОГ”/ са пуснати в употреба 5000000 екз. от същата стойност – 10 ст. голям формат, които предвид малкия поминал, а оттам и ограничената употреба, едва ли биха се изчерпали за година или две. Добре известно е, че последните и до днес са известни в по-големи количества – включая неупотребени цели печатни листове, отколкото отделни подпечатани екземпляри.

От трета страна – не е възможно в хранилището да се задържат 2 или 3 милиона екземпляра от 10 ст. малък формат /поръчка 5526/ и същевременно да се отпечатат още толкова и пуснат в употреба преди първоначално отпечатаните. Тук липсва не само логика, но и икономическа обосновка. Още повече с такава стойност и в подобен тираж не би могла да се осъществи каквато и да е спекулативна постановка. Чисто и просто това е абсурдно – от която и да е страна погледнато.

От своя страна “МИХЕЛ” съобщава, че оранжевите 10 ст. са влезли в употреба на 22 ноември 1940 г., без да уточни за продукцията на коя поръчка става дума. А и как би могъл, когато и тук – в България, не сме наясно по въпро-

са и едва ли някога ще го осветлим документално.

И накрая – печатният лист с одобрените проби за цвят, който би трябвало при всички случаи да предшества първоначалното отпечатване на тази стойност*. Беше споменато, че цветът на запазената цветоотделка е идентичен с този на поръчка 2762 т.е. поръчката, която “КООП-КАТАЛОГ” посочва за първоначално пусната в употреба през 1941 г., което пак влиза в противоречие с “МИХЕЛ”, който определя годината 1940.

Колкото и да ми е трудно, защото това бие по самочувствието ми на стар и препатил филателист, сблъсквал се с не един подобен проблем, дължен съм да призная, че не е по възможностите ми да се оправя /да намеря верния отговор/ в тая галиматия. И като така – оставям въпросът открит с надеждата, че някой по-акъллия от мен ще съумее да намери този отговор. Дано да разполага и с необходимото количество действително пътувал по пощата материал, за да не бъде голословен като моя милост.

Оттук и едно неизлишно заключение – никога и по никакви причини не подценявайте действително пътувалите по пощата материали от 40^{-те} години, независимо от това, че навремето, а и днес на практика са със съвсем относителна стойност, за да не изпаднете в положение подобно на моето – да имаш “Сантими”, “Царска поща”, баща си и майка си, а да нямаш в наличност и един плик с 10 ст. малък формат!

Като единствено /макар и глупаво звучащо/ оправдание бих могъл да посоча, че и двата плика с редките смесени франкатури, които продадох навремето, бяха от м. август 1941 г. с разлика от около седмица, с един и същ почерк и до едно и също лице /но не филателист или поне на мен не ми е бил известен/. Не изключвам, макар и малката възможност, да са облепени нарочно, но от естетична гледна точка, не от филателна. Пликовете бяха на някакво търговско представителство или нещо от този род. Продадох ги по 200 лв. парчето когато т.н. “Сива ИБРА” вървеше по 50 лв. Ще се съгласите – голям удар! Да, ама не! Още едно потвърждение, че “лакомията погубва ЧОВЕКА” и доказва, че “когато спечелиш от нещо, не знаеш какво точно си загубил”. Било, що било ...данък незнание или както днес някои искат да въведат данък образование. Други някои пък предполагат, че последните са с килийно такова, щом искат да финансират образователната система и развитието на науката у нас по този примитивен начин, без да са извършили необходимите реформи, които макар и значително закъснели при всички случаи биха дали много по-добри резултати. Ама нали си имаме хем образовани, хем умни и интелигентни управници – те ще му намерят колая, че нали за това им плащат. Моля за извинение – НИЕ, всичките останали глупаци и наивници ги носим на гърба си и отгоре на това им плащаме, Нещо като “диш хак”, така де – хак ни е, че и повече ...напълно сме си го заслужили.

И най-накрая – като единствено логично и може би най-близо до истината предположение, според мен, бих предложил до окончателното изясняване на въпроса да се приеме, че точната дата за пускане в употреба на тази стойност е НЕУТОЧНЕНА, но едва ли би могла да бъде след пускането в употреба на 10 ст. с голям формат – виолетовата, защото последното напълно обезсмисля подаването на втората заявка от 1941 г. Ако това предположение не е далеч от истината, то напълно е възможно пускането в употреба на продукцията, изработена по поръчка 5526 да е влязла в редовна употреба още в края на 1940 г., т.е. както

---

* Серсемликът, извършен с отрязването на милезима, показващ преди всичко ниската филателна култура на деятеля /по всяка вероятност търговец/ ни захвърля в необозримото пространство на догадките и хипотезите.

твърди “МИХЕЛ”. Разбира се, не би трябвало да се изключи напълно и становището, поддържано в “КООП-КАТАЛОГ”, но за мен лично то е по-малко приемливо по причина, че трима признати корифеи на българската филателия, които освен това са и съвременници на събитието, не са били в състояние “да си спомнят” точната дата. Освен това трябва да се има предвид, че “КООП-КАТАЛОГ” се списва още през 1946 г., т.е. не повече от 5 години след пускането на тази стойност в употреба, а това изследване се прави ...след 65 години. Оттук и още едно и вече по-сериозно извинение и оправдание за моето незнание. Дано бъде прието от колегите-филателисти.

№392 – 15 ст. /пчеларство/ в различни нюанси на синия цвят:

а/ поръчка 2875 от 12.IV.1940 г. Цвят – син* /много малко по-светъл от синия според еталона на “MICHEL FARBENFÜHRER” – навсякъде в изследването цветовете са определени според вижданията на автора, който декларира под клетва, че си няма и хал хабер от т.н. “художествено занаятчийство”, а се е доверил само на вече значително увреденото си зрение, благодарение на дългогодишните си занимания с българските пощенски марки и се надява, че допуснатите неточности ще му бъдат опростени още повече – не е посещавал изложби вече 4-5 години и едва ли би посмял и в бъдеще/.

И тук почти всички измервания са идентични с тези при №391. Малкото различия забелязани и отчетени в изследването са следните:

1. Гумировката е почти безцветна /бистра/ и в сравнение с тези при №391 “а” и “б” е по-фино разстлана, т.е. по-тънко.

2. Дебелината на хартията е в граници над 0.060 до 0.065 мм. Според моята таблица – тънка х₁.

3. Цветоотделката е с размери 126x1.5 мм.

4. Печатните листове са с размери 430-35x305-10 мм.

За екземплярите от тази поръчка във всички каталози /наши и чужди/ се твърди, че са влезли в употреба в края на 1940 г. Разминаването в точната дата е незначително – един до два месеца. Не разполагам с каквито и да е доказателства, за да оспоря това твърдение.

---

* Предвид непрекъснатото “повишаване благосъстоянието” /разбирай – оттам и стандарта на живот/ на българските граждани от 2001 г. насам /т. е. от идването на Царя и придружаващите го високообразовани личности с “НОВ МОРАЛ” и от т.н. “Ново време” на власт/, то съответно значително се увеличи и исканият хонорар от дипломираните художници със или без изложби из Европа-та и другите континенти. По тази причина, а и поради някои основателни съмнения, че гореспоменатите майстори на четката ще бъдат в състояние да определят точните цветове на българските пощенски марки, авторът на това изследване предпочете благоразумно да се откаже от подобни услуги, преценявайки, че по този начин ще съумее да спести определено количество финикийски знаци, значително количество чиста гроздова ракия от неприкосновения си запас и не на последно място много и неподлежащи на възстановяване нервни клетки. Бихте се учудили и запитали – защо са тези габровски сметки от човек, който отдавна е надвил над масрафа си, а и на тези години едва ли са му необходими екстрени средства за жени, въпреки все още неизчезнал напълно мерак или пък за посещения на кръчми, където никой и никога не го е виждал? Задължен съм да дам отговор и то по съвест – ВИНАГИ след подобни “върхови постижения в благосъстоянието” на българина – изключвам около 5% “БЕДНЯЦИ И БАНДЮГИ”, идват значително по-тежки дни. Спомнете си “Лукановата зима”, а след нея и зимата на 1996-97 г. Мое задължение е да се застраховам. Едва ли г-жа Емел Етем би ми помогнала ...

Цвят на гумировката

Трябва да се има предвид, че и на милезима на тази поръчка е отбелязано “Серия 1 – 1940 г.,” което също е потвърждение.

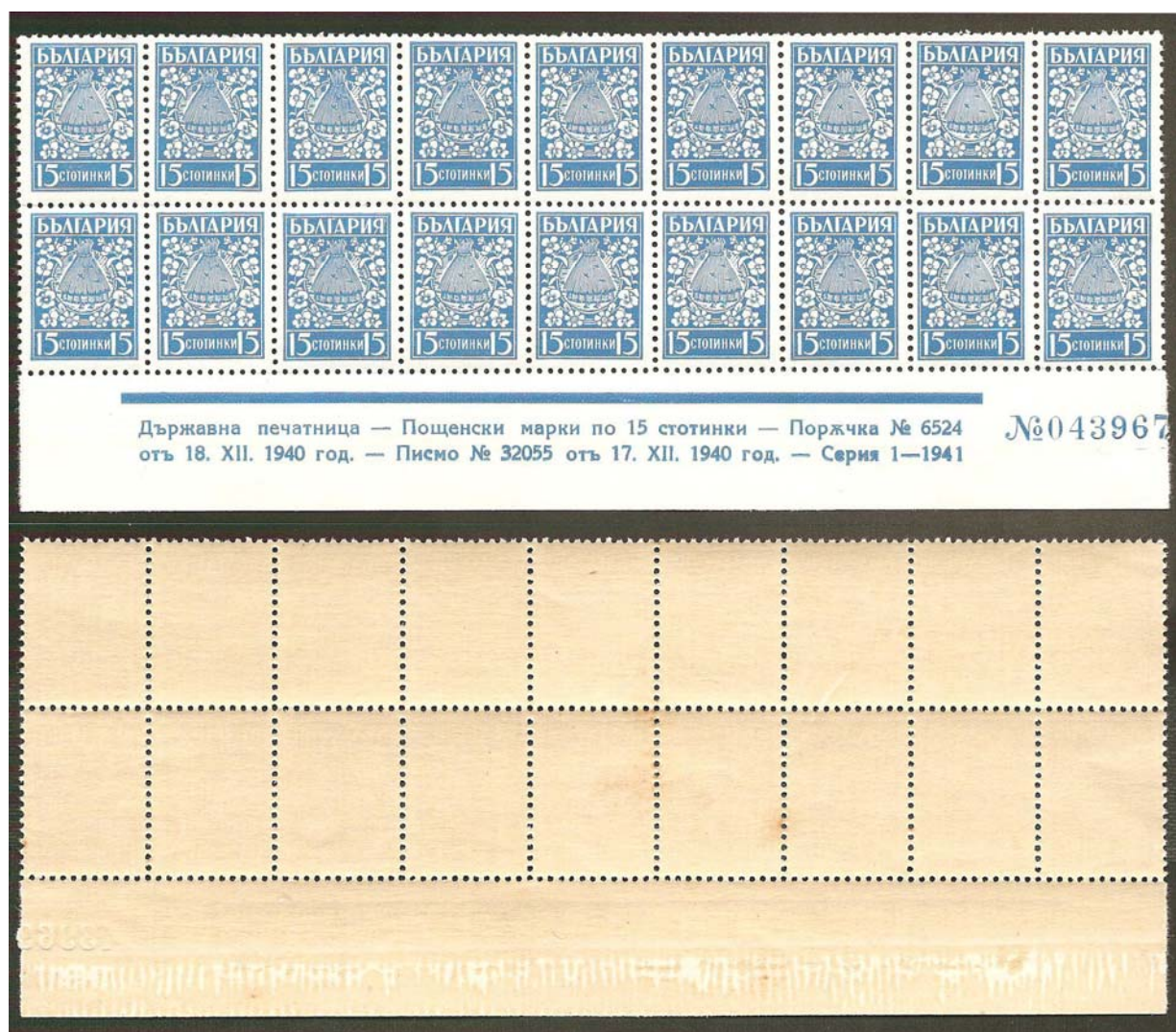
б/ поръчка 6524 от 18.XII.1940 г. цвят – кобалтовосин /чувствително посветъл от този на поръчка 2875/.

При изследването на повече от 20 цели печатни листове бяха отчетени само следните две различия от предходната поръчка:

1. Гумировката е видимо по-грубо и по-плътна /на по-дебел слой/ разстлана. Има по-малко гланц и цветът ѝ е светлооранжевожълт /или поне най-близък до него/.

2. Дебелината на хартията е в граници над 0.056 до 0.060 мм. Според моята таблица – по-тънка у₂.

И тук сведенията за влизане в употреба се разминават, но категорично трябва да се изключи годината 1940. По всяка вероятност екземплярите от тази поръчка са пуснати в продажба и употреба преди 23.IV.1941 г., т.е. преди направената заявка за третата поръчка или поне логиката на анализа недопуска по-късна дата.

Цвят на гумировката

в/ поръчка 2763 от 26.IV.1941 г. Цвят – син /най-близо до посочения еталон в “MICHEL FARBENFÜRER”/ – малко по-тъмен от този на поръчка 2875 /първата/.

При изследване на почти същото количество печатни листове* бяха отчете-

---

* От тази поръчка бяха изследвани 19 печатни листа, от които 4 /четири/ бр. с откъснат милезим включая цветоотделката. Принадлежността им към поръчката беше установена благодарение цвета на екземплярите, този на гумировката и дебелината на хартията, което на практика свежда възможната грешка до минимум. Така е постъпено и в предидущите поръчки, същият прием е използван и при другите стойности предмет на това изследване, където печатните листове са били в подобно състояние. Пак по същата причина на някои места не се уточнява точен брой на изследваните печатни листове, а се споменава – “приблизително”, “повече от” или “по-малко от”. Последното е продиктувано от обстоятелството, че при измерване дебелината на хартията, или установяване точния цвят на екземплярите или качествата и цвета на гумировката при подобна продукция, на която впоследствие е бил отделен милезимът заедно с цветоотделката, при единични случаи се е оказало, че или дебелината на хартията е била с някакво малко различие, но влизаща в съседната група според моята таблица, или цветът на екземплярите е бил по-близо до друга поръчка, което може да се обясни с неподходящ начин на съхранение, избеляване или гумировката е била увредена по някаква

тени пак само две различия от предшестващата поръчка:

1. Гумировката е по-фино разстлана и малко по-светла от предшестващата поръчка, но в сравнение с първата е по-тъмна.

2. Дебелината на хартията е в граници над 0.060 до 0.065 мм, т.е. идентична с тази на поръчка 2875. Според моята таблица – тънка х₁. В милезима на тази поръчка е отбелязано “Серия 1 – 1941 г.” Не бихме могли да изключим предположението за влизане в употреба през същата или следващата година.

Цвят на гумировката

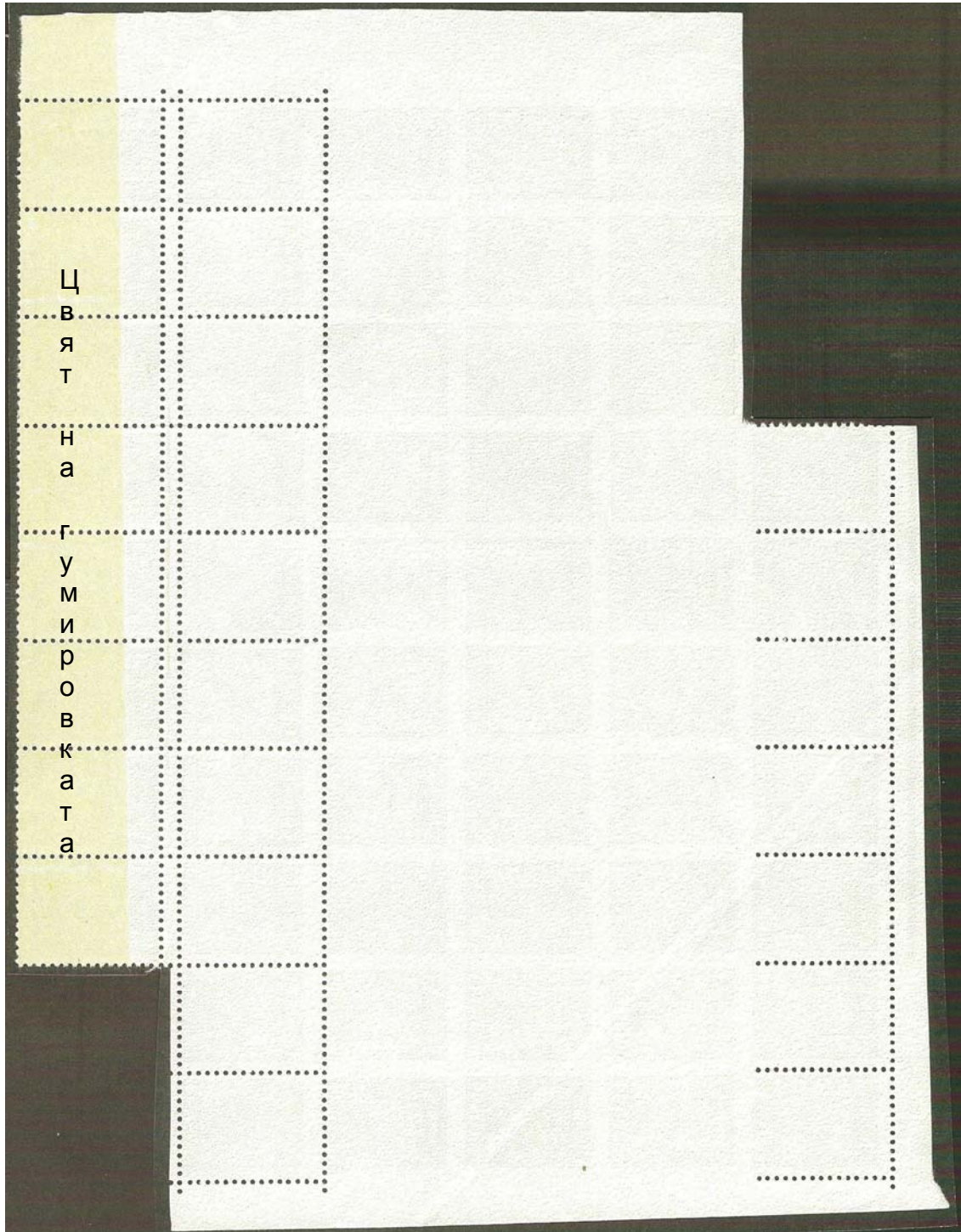
Размерите на печатните листове и при трите поръчки са в граници 430-35x305-10 мм. За разлика от листовете с 10 ст., малка част от които не са изцяло гумирани, то тук – при всички 15-стотинкови, гумировката е разстлана цялостно и няма дори милиметър негумирана площ, което най-много ме затрудни при из-

причина. Въпреки невъзможността да се абстрахира от подобни грешки авторът на изследването е убеден, че те при всички случаи са минимални и категорично не биха могли да повлияят на резултатите от изследването. При сравнение с друго подобно изследване би могло да се установи дали това е така и при евентуални различия да се направи корекция на местата, където е необходимо или допускът на грешката е в неприемливи граници. Ето я причината за необходимост от паралелни изследвания, без които допуснатите грешки ще се препотвърждават и в бъдеще. Дано някои проумеят, че трябва да правят изследвания, а не тъпи рецензии, които показват единствено неспособността им да осмислят прочетеното и афишират творческа импотентност. /б.а./

мерване дебелината на хартията. Наложил се с помощта на натопен във вода памук да свалям гумировката на определените места за измерване. Разбираемо е, че не малък брой листове пострадала. Да му мисли собственикът им – дотолкова бяха възможностите ми.

Печатният лист с одобрените проби за цвят от 15 ст. е отпечатан на хартия без воден знак /бих я нарекъл полугланцирана – по всяка вероятност малкия гланц на повърхността ѝ откъм лицевата страна, тази с отпечатъците на пощенските марки, е резултат на добро пресоване/ с дебелина над 0.055 до 0.060 мм., т.е. еднаква с тази на поръчка 6524 – “б”, но цветоотделката и марките са с цвета на първата поръчка – 2875. Частта от печатния лист, която съм изследвал /вж. копието/ е напълно еднаква по размери и разположение на пощенските марки с одобрени проби от 10 ст. Обхваща първите 6 /шест/ хоризонтални реда над

Обратна страна на печатния лист с одобрените проби за цвят

милезима и съдържа 55 екземпляра от 15 ст. /5 са липсващи– отрязани чисто, по всяка вероятност от търговеца или собственика, който е искал да разпродаде “стоката”, на парчета или по-малки части – лично предположение/. Най-горният ред в тази част е гумиран до средата на пощенските марки с оригинална гумировка, която е идентична с тази на поръчка 2763 – третата и последна поръчка. С голяма доза сигурност би могло да се предположи, че този печатен лист е бил гумиран в частта на липсващите 4 /четири/ хоризонтални реда, поради което последните са били отстранени. Цветоотделката е запазена почти изцяло, но няма и каквото и да е обяснение за отрязването на милезима освен нечия непреходна и по никакъв начин непреодолима тъпотия, според мен.

Неназъбените екземпляри, както и “куриозните” двойки са идентични с тези от печатния лист с 10 ст. – одобрени проби за цвят. Оценките – също.

Постановката и състоянието на изследваната част от подобния печатен лист с 10 ст. са напълно идентични с тези при гореупоменатия.

И тук намираме абсолютно същите неназъбени проби за цвят – одобрени, както и “куриозните” вертикални двойки. Оценките са същите.

№393 – 30 ст. /земеделие/ в различни нюанси на кафявия цвят:

а/ поръчка 4241 от 26.VII.1940 г. Цвят – тъмноохренокафяв.

Размери на рамката 22.00x15.50 мм при всички изследвани печатни листове. Разстоянието между две вертикално разположени марки е между 2.80 и 3.20 мм., а същото между две хоризонтално разположени е около $3.00^{+0.10}$ мм. Забелязва се по-голяма неравномерност между разстоянията при вертикалните редове, която отсъстваше при 10 и 15-стотинковите стойности. Дебелината на хартията при всички измерени печатни листове беше в граници над 0.060 до 0.065 мм. Според моята таблица – тънка x_1 . Размерите на печатните листове са в рамки 440-45x305-10 мм. Гумировката е бледокремава /подобна на тази при 10 ст. от поръчка 5526, но малко по-светла – почти безцветна/, цветоотделката е с размери 118x2 мм.

Цвят на гумировката

б₁/ поръчка 2764 от 28.IV.1941 г. Цвят – маслиненокафяв.

Гумировката е малко по-тъмна от тази на предшестващата поръчка и поплътно разстлана. Хартията не е гланцирана, но много добре пресована бяла и богата на целулоза. Дебелината ѝ е около 0.055 мм. Цветоотделката е с размери 118x1.5 мм. – по-тънка от тази на поръчка 4241.

б₂/ поръчка 2764 от 28.IV.1941 г. Цвят – тънмомаслиненокафяв.

Държавна печатница — Пощенски марки по 30 ст. — Поръчка № 2764
отъ 28. IV. 1941 г. — Писмо № 10218 отъ 23. IV. 1941 г. — Серия 1—1941

№ 085531

Цвят на гумировката – б₁

Цвят на гумировката – б₂

Цвят на гумировката – б₃

Гумировката е по-плътна наслоена и по-тъмна от тази на “б₁”. Цветът ѝ е бледомаслиненокафяв. Хартията не е гланцирана, но добре пресована, кремавобяла, с дебелина около 0.050 мм. Според моята таблица – много тънка з. Цветоотделката е с размерите на същата при “б₁”.

б₃/ поръчка 2764 от 28.IV.1941 г. Цвет – тънмомаслиненокафяв, но малко по-светъл от този на “б₂”. Гумировката е почти безцветна /баща ми я определя като бистра/ много фино разстлана и с много гланц – най-качествената при тази поръчка. Хартията не е гланцирана, но много добре пресована и много тънка. Дебелината ѝ е 0.045 мм и се явява като най-тънка от хартиите, използвани при тази поредица. Цветоотделката е идентична по размери с тези на “б₁” и “б₂”.

И при тази стойност – 30 ст., е известен печатен лист с одобрени проби за цвят и подобно съдържание. Хартията на този лист е напълно идентична с тази на “б₂”, но цветоотделката и цветът на пощенските марки са еднакви със същите при “б₃”. Предоставената ми за изследване част беше по-малка от тези при 10 и 15 ст. /вж. копие/ Съдържаше 5 /пет/ цели хоризонтални реда – първите над милезима и нямаше никаква част от оригинална гумировка или следи от такава. Неназъбените екземпляри и тук бяха групирани само в три последователни реда както и при листовите от 10 и 15 ст. Присъстваха и същите “куриозни” двойки. Разбираемо е, че и оценките ще бъдат идентични с техните.

Не е излишно едно пояснение или отговор на евентуален въпрос – защо екземплярите, отпечатани по поръчка 2764 са разделени на три подточки, не е ли излишно подобно разделяне и не се ли увеличава по този начин безпричинно броят на съответните позиции, оттам ненужните описания и др. и не на последно място необходимото по тези причини диференцирано остойностяване за поредица, към която и днес не се отбелязва почти никакъв интерес, а оттам и отсъствие на търсене?

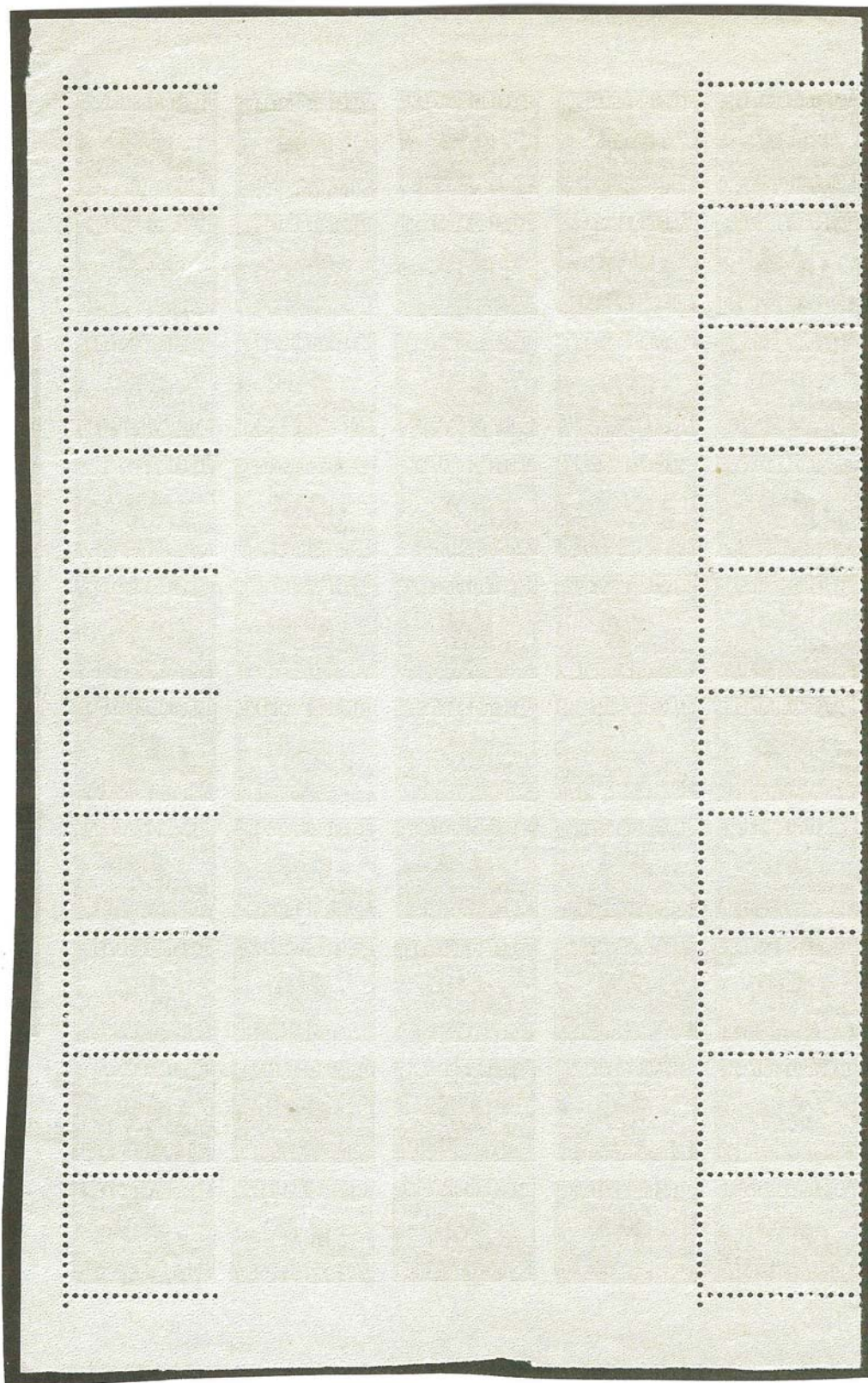
Ще се постарая отговорът да бъде кратък и достатъчно ясен – поне за филателистите, ако не е за търговците. И ще добавя, че последният се съдържа в самия въпрос, независимо дали ще бъде зададен по този или друг начин.

Това на пръв поглед излишно разделение е направено с една единствена цел – да се избегне биещата от пръв поглед ниска филателна култура на предците ни, които дали от недоглеждане, дали от незнание, но все таки от нещо, което бихме желали да избегнем днес, не са разделили, подробно описали и съответно оценили различните поръчки, партиди и допечатвания при поредиците “Голям лъв” и “Малък лъв”. С това си бездействие те са ни завещали днес да бъдем принудени да съчиняваме /поне какъвто е случаят при мен/, ръководейки се само и единствено от известните ни датни клейма върху екземплярите от тези поредици, които дори и аз не съм в състояние със 100% сигурност да установя дали са поставени на указаните дати или година, две, че и десетилетие покъсно. Същото това тяхно нехайство днес не ни дава и необходимата сигурност при идентификацията и експертизата на гореспоменатите. Едва ли някой, някога би могъл да установи или отговори коя точно от различно нюансираните и с различия в гумировките екземпляри от 5, 10, 15, 25, 30 и 50 ст. от “Голям лъв” е порядък, откога и докога точно са били в редовна употреба, коя точно би трябвало да има по-висока оценка и т.н. и т.н. Същото се отнася и за различните издания, допечатвания и др. за поредицата “Малък лъв”, която и до днес остава най-слабо изследваната и неточно класифицирана поредица, което личи от абсолютно всички наши и чужди каталози.

Авторът на това изследване предполага, че поръчка 2764 от 26.IV.1941 г. е отпечатана най-малко на три партиди и категорично не по едно и също време, независимо от еднаквостта на милезимите. Отделени бяха три вида хартии

близки по състав, но със забележими различия за всяка поотделно: при дебелината, мастилото, гумировката, цвета ѝ и насляването. От друга страна идентичността в неравномерното разположение на клишетата в печатарската форма безапелационно указва, че отпечатването е извършено с една и съща, единствена печатарска форма, което потвърждава предположението за три партии в

различно време. При същата стойност, но в поръчка 4241 няма подобни различия нито в хартията нито в гумировката, което говори, че последната е изпълнена наведнъж и изцяло. Отчетените различия при поръчка 2764 НИ ЗАДЪЛЖАВАТ да я диференцираме както при каталогизирането така и при оценяването.

Противното би означавало, ако не липса на професионализъм, то поне най-малко – лошо свършена работа /наследство и повторение тази на предците ни/, от която и до днес страдаме и не можем да се разграничим.

Неназъбените екземпляри, както и “куриозните” двойки са идентични с тези от печатния лист с 10 ст. – одобрени проби за цвят. Оценките – също.

Друг въпрос е дали това изследване ще даде най-прецизно каталогирание, диференциране, оценяване и т.н. Неговият отговор ще дойде тогава, когато бъде съпоставено с подобно, когато бъдат направени съответните корекции, отстранени забелязаните пропуски и накрая утвърдено това, което ще бъде доказано безапелационно поне от двама независими изследователи по тази тема. Едва тогава ще може да се говори за точни оценки.

За съжаление, така /по гореспоменатия начин/ постъпват филателистите навсякъде по света, но не и в България, Не и по времето, в което живеем и работим – говоря и посочвам категорично моето поколение, което, по всичко изг-

лежда, не може или не иска да се отърси от този начин на работа и като така, дава изключително лош пример на по-младите филателисти, които на свой ред ще трябва да се преборят с недъзите на предците си. Всичко това изисква време, а такова за българската филателния няма или е много малко и ако е последното, то би трябвало да се оползотвори на 100%. В противен случай резултатът е лесно предсказуем.

За поръчка 2764 ще добавя, че изследвах общо 31 цели печатни листове, от които идентифицирах 16 като "б₁", 12 като "б₂" и само 3 като "б₃". Въпреки това, поради отсъствие на публикации за сравнение, не бих могъл да твърдя, че съотношението между гореспоменатите е точно такава.

№394 – 50 ст. /овцевъдство/ в различни нюанси на виолетовия цвят:

а₁/ поръчка 836 от 23.VII.1940 г. Цвят – синьовиолетов /почти съвпада с еталонния в "MICHEL FARBENFÜRER"/.

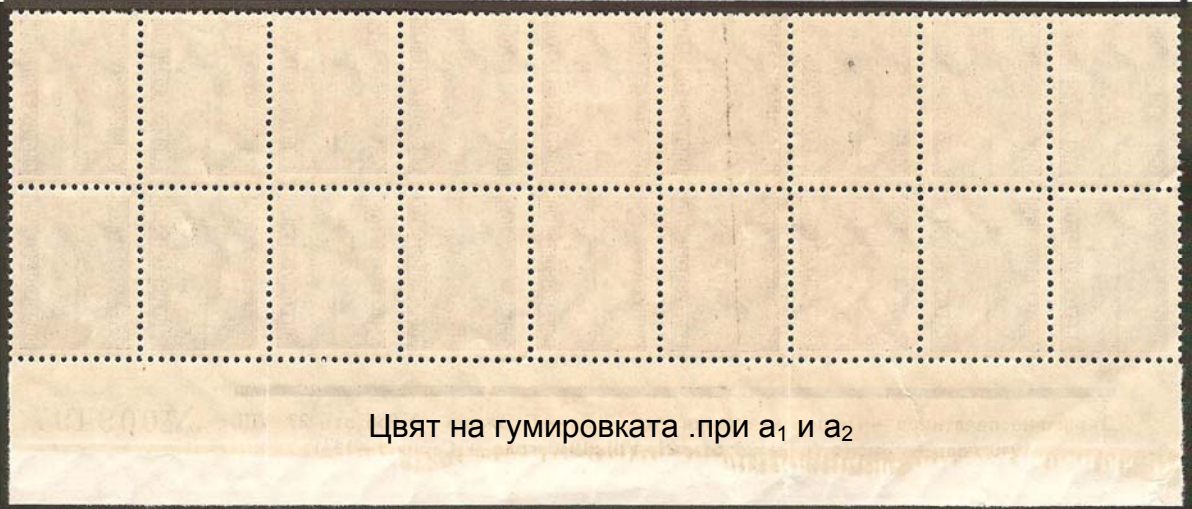
Размери на рамката – 22.00x15.50 мм. Разстояние между две хоризонтално разположени марки – около 3.00^{±0.10} мм. Разстояние между две вертикално разположени – от 3.00 до 3.40 мм. Тук неравномерността също е значителна. Най-добре е изразена между четвъртата и петата позиция в първия ред над милезима в лявото крило на печатния лист – това с поредния печатарски номер. Хартията е висококачествена, бяла, с воден знак IIIa – вълнообразни успоредни вертикални линии. Дебелината ѝ е в граници над 0.060 до 0.070 мм. Според моята таблица изцяло попада в колонките на тънка х. Размерите на печатните листове са 440-45x300-05 мм и в по-голямата си част са изцяло гумирани. Гумировката е от почти безцветна /бистра/ до бледокремава. По-светлата гумировка е по-fino разстлана. Личното ми становище е, че става дума за една и съща по състав и качество гумировка, но разстлана различно, поради което цветът на подебело наслоената изглежда малко по-тъмен. Излишно е да описвам тук как в две кафени чашки с по 20 г вода във всяка, съм изкъпал по 20 марки от "двата цвята" и съм установил, че след процедурата водата и в двете чашки беше еднаква на цвят, защото собственикът на материала, въпреки веселия си характер и нрав, е възможно да се ядоса. Няма да споменавам и колко пъти съм повторил "банята" с екземпляри от различни листове, защото със сигурност ще се разсърди и е възможно да поиска обезщетение за нанесени материални щети, а аз съм пенсионер ... Досещате се, че няма да съобщя и как съм установявал качеството на хартията, съдържанието на целулоза, избелители, здравина и още много други в примитивни условия /не лабораторни/, колко марки съм срязал, смачкал и т.н., казано общо взето – развалил, защото е възможно да бъде даден и на съд. Цветоотделката е с размери 89.50 + 0.5 + 36 x 1.50 мм. Състои се от две части като 0.50 мм е разстоянието /просвет/ между тях.

а₂/ поръчка 836 от 23.VIII.1940 г. Абсолютно всичко е идентично с характеристиките на "а₁". Единствено различие – хартията е с воден знак IIIb – вълнообразни успоредни хоризонтални линии.

б/ поръчка 2765 от 28.IV.1941 г. Цвят – близък до пурпурно виолетов /малко по-светъл/. Единственото различие от "а₁" и "а₂" е отчетено при хартията, която е бледокремавобяла, без воден знак и с дебелина над 0.075 до 0.080 мм. Според моята таблица – среднодебели хартии, първа колонка n₁. Въпреки че е добре пресована качеството ѝ е по-ниско от това на предидущата поръчка поради по-малкото съдържание на целулоза. Гумировката е бледожълтооранжева – по-тъмна от тази при "а₁" и "а₂".

Държавна печатница — Пощенски марки по 50 ст. — Поржчка № 836 отъ 23. VIII. №003986
1940 год. — Писмо № 21123 отъ 21. VIII. 1940 год. — Серия 1—1941

Цвят на гумировката .при a_1 и a_2

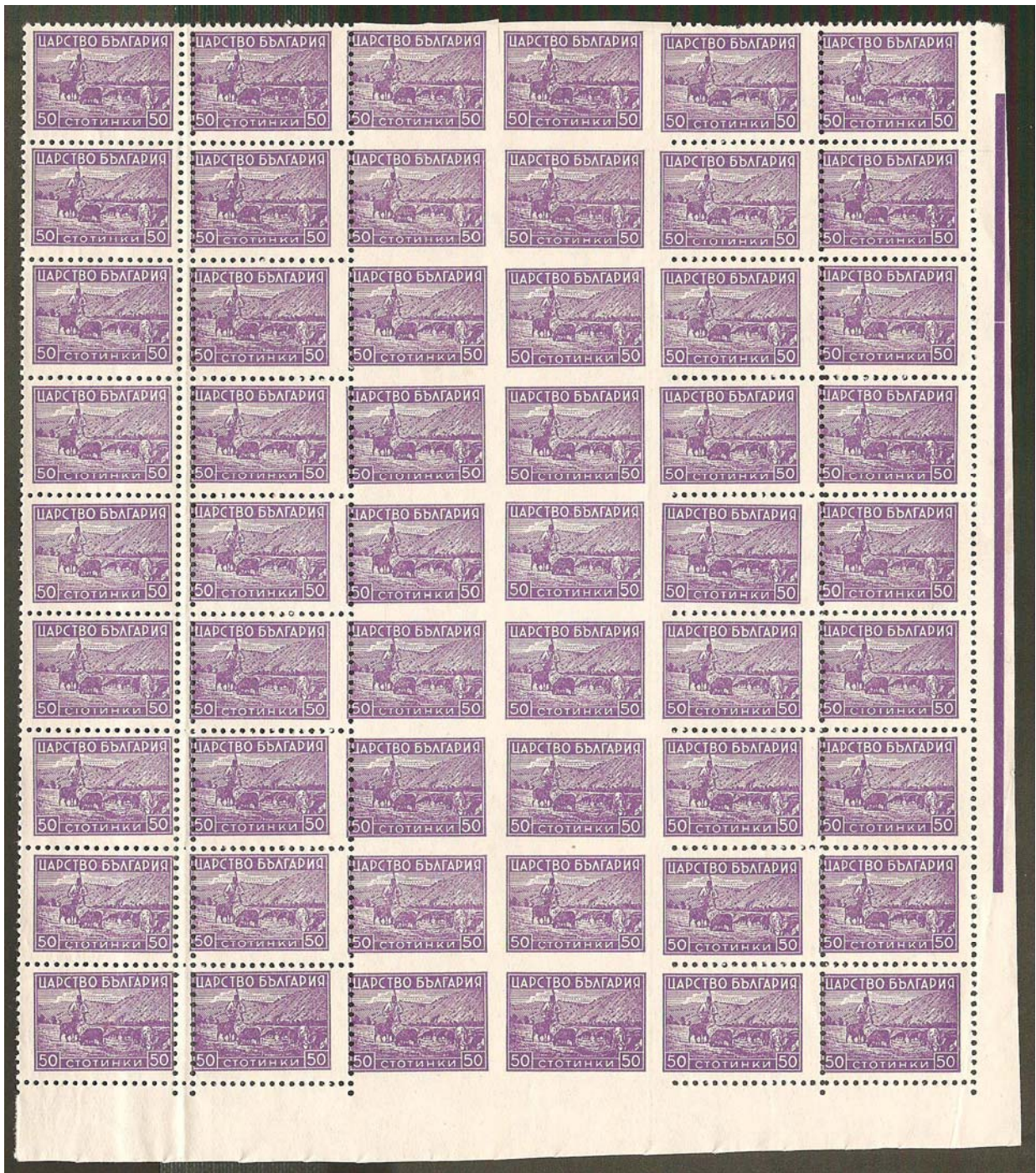

Цвят на гумировката .при a_1 и a_2

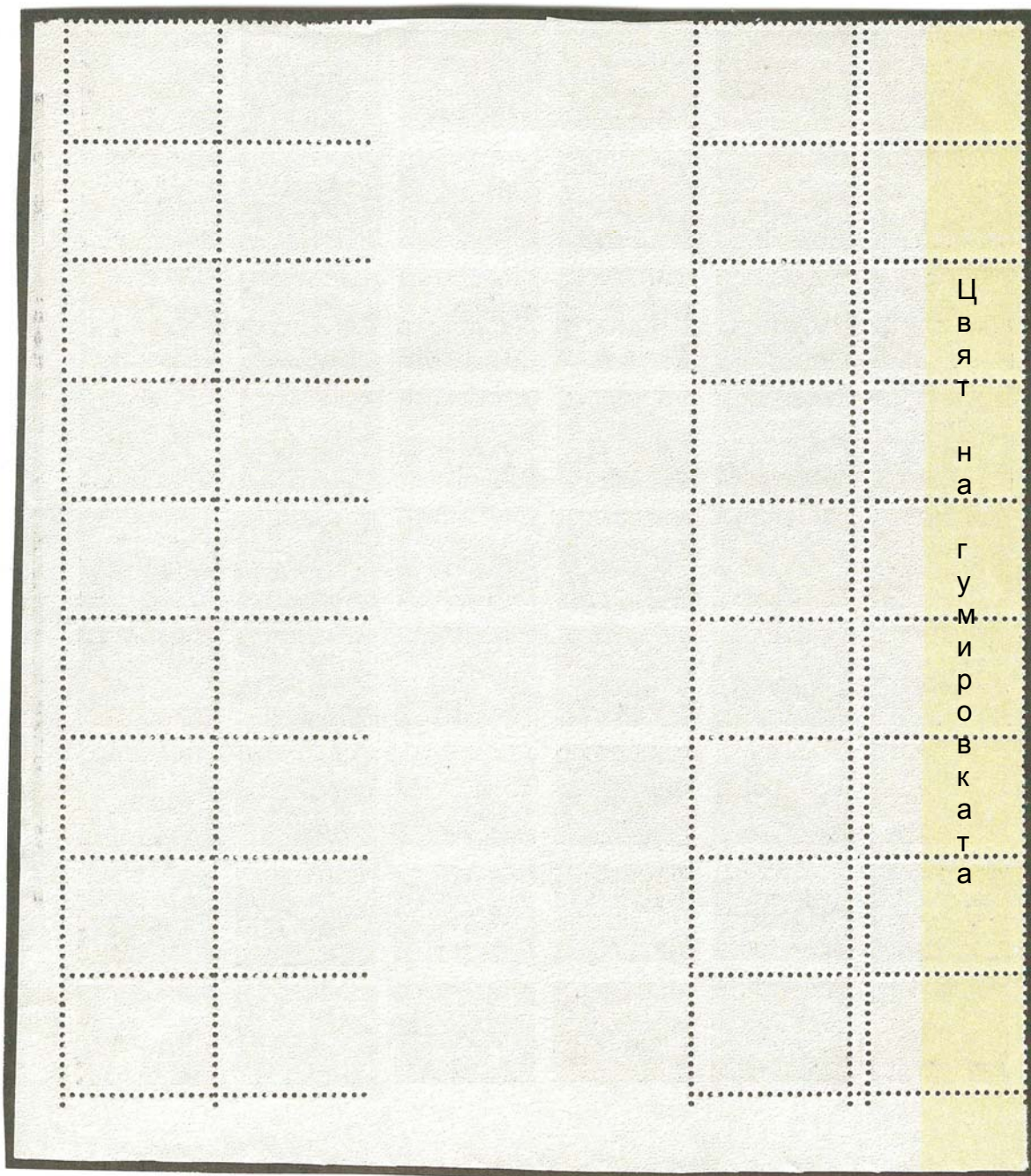

И тук както при първите три стойности е известен печатен лист с одобрени проби за цвят и с подобно съдържание. Състои се от 54 екземпляра, разположени в първите шест хоризонтални реда над милезима, който е отрязан. Последният вертикален ред липсва, цветоотделката е запазена и е с цвета на поръчка 2765. Качеството на хартията и оцветяването ѝ са идентични пак с нея. Дебелината е около $0.070^{\pm 0.002}$ мм. Най-горният ред е гумиран до средата и цветът както и качеството ѝ са напълно еднакви с тези на упоменатата поръчка. Неназъбените и съответните двойки са със същите оценки както при 10, 15 и 30 ст.

При този печатен лист с одобрени проби за цвят от 50 ст.
неназъбените са само два реда.

Обратна страна на печатния лист с одобрените проби за цвят

Неназъбените екземпляри, както и “куриозните” двойки са идентични с тези от печатния лист с 10 ст. – одобрени проби за цвят. Оценките – също

Известен е и още един печатен лист от тази поръчка, който се явява като най-рядък и ценен, защото е с неизвестен до днес воден знак, нямащ нищо общо с описаните такива в част V^{та} на моя каталог. Този воден знак е “чуждестранен” и по всяка вероятност е от хартия, предназначена за бланки /документи или ценни книжа/ на република Аржентина.

Възможно е в Държавната печатница по това време да са изпълнявали някаква поръчка за отпечатване на бланки с хартия доставена от клиента. Не е изключено някой печатар – “филателист” или по-точно – снабдител на филателистите с куриози, нарочно да е използвал /не по погрешка/ тази хартия, след което да е цапардосал отпечатаните куриози, които, след продажбата, са му осигурили поне едномесечен запой в “Дивите петли” или в някое друго заведение включая замезването. В края на краищата как и какво е станало не е толкова важно – едва ли и Слатинската врачка навремето би могла да ни осведоми. Важното в случая е, че този печатен лист съществува, в известност е и на прак-

тика през цялата 1940 г. няма по-рядък и ценен от него в българското маркоиздаване.

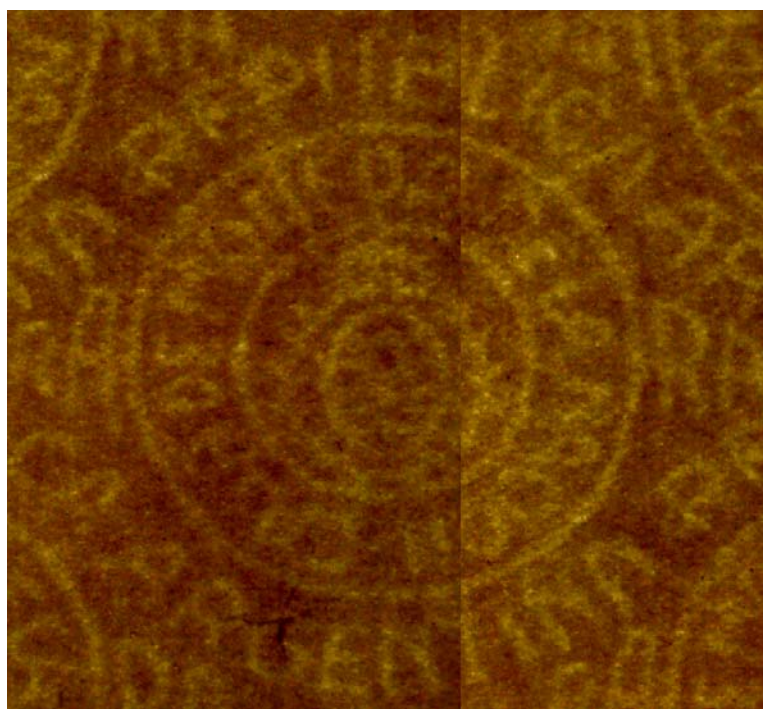
Този воден знак представлява шахматно разположени окръжности, съдържащи два надписа:

1. "REPUBLICA ARGENTINA" – извън окръжността, която е с диаметър 32 мм и

2. "CASA DE MONEDA DE LA NACION" – вътре в окръжността.

Извън окръжността, в местата останали празни между кръгообразните надписи "REPUBLICA ARGENTINA", навсякъде присъстват инициалите "RA" – по всяка вероятност това са първите букви на същия надпис. В превод от испански – "НАЦИОНАЛЕН МОНЕТЕН ДВОР * РЕПУБЛИКА АРЖЕНТИНА"

Този воден знак обхваща целия печатен лист от край до край, Хартията е бледокремава, добре пресована, без гланц и с дебелина 0.070 мм. Размерите на печатния лист са ??? x295 мм. Изследвано е само лявото крило 100/10x10/, което, ми беше предоставено. Нямам сведения за местонахождението на другото. Целият милезим с цветоотделката и печатарския номер са в наличност. От последния би могло да се предположи, че този печатен лист е някъде от средата на тиража, но не и от края. Гумировката е изцяло поставена, без пропуски и е идентична с тази на поръчка 2765. Цветоотделката, надписите в милезима и печатарското мастило на пощенските марки са със същия цвят, докато надписът е "Поръчка №836 от 23.VIII.1940 год. – Писмо №21123 от 21.VIII.1940 год. – Серия 1 – 1941". Нямам обяснение за несъответствието. Единствено предположение – печатарското мастило да изглежда в различни нюанси върху гланцираната хартия при сравнение със същото върху такава негланцирана, което е и най-вероятно в случая. Забелязана е и същата неравномерност между 4^{-та} и 5^{-та} позиция в първия ред на милезима. Назъбването е идентично. При всички случаи широчината на този печатен лист е била най-малко с 20 мм по-голяма от стандартната за 50 ст. – с толкова е по-широко лявото бяло поле на предоставеното ми за изследване крило.

В. зн. – "НАЦИОНАЛЕН МОНЕТЕН ДВОР * РЕПУБЛИКА АРЖЕНТИНА"

Печатния лист с воден знак "НАЦИОНАЛЕН МОНЕТЕН ДВОР"

Държавна печатница — Пощенски марки по 50 ст. — Поръчка № 836 отъ 23. VIII. 1940 год. — Писмо № 21123 отъ 21. VIII. 1940 год. — Серия 1—1941

№008484

Печатния лист с воден знак "НАЦИОНАЛЕН МОНЕТЕН ДВОР"

⊞№394К – 50 ст. на хартия с воден знак “REPUBLICA ARGENTINA” * – 500 лв., ** – 1000 лв. Поставената оценка е за каре, по причина че на практика идентификацията на водния знак е почти невъзможна върху единичен екземпляр поради малкия формат на последния /трябват фотошаблони, опитност и най-вече определящият автентичността на водния знак да е виждал поне бялото поле на този лист/. От тази оценка, ако я диференцираме, ще можем да получим и другите две – □394К * – 215, ** – 430 и №394К * – 50, ** – 100 лв. Стойността на целия печатен лист, по причина че е уникат /поне засега няма друг в известност – подобно на печатните листове с “ОБРАЗЕЦЪ” от класиката/ винаги ще бъде –:–. Разбираемо е, че оценката му няма да бъде \$200000, но едва ли на търг /не в България/ не би надхвърлила \$20000. Поне това са моите виждания за случая.

№395 – 50 ст. /вж. № 394/ поръчка 726 от 2.XII.1941 г. Цвят – жълтеникавозелен. Различията с №394 са следните:

Цвят на гумировката

1. Хартията е бяла, обикновена /не е гланцирана/, по-добре пресована и по-качествена в сравнение с тази на №394б. Дебелината ѝ е над 0.065 до 0.070 мм. Според моята таблица – тънка х₂. Отсъства воден знак. При тази поръчка е отчетена и най-голяма неравномерност на стъпката на гребена. По всяка вероятност назъбването е изпълнено най-малко на две машини, които са били наст-

роени с малка разлика /вж. копието/. По тази причина се откриват екземпляри, чието назъбване е точно $12\frac{3}{4}$ и други с назъбване точно 13.

Гребеновидно назъбване 13

Гребеновидно назъбване $12\frac{3}{4}$

Според автора на изследването подобни не би трябвало да се оценяват по-ниско или по-високо, защото и при другите поръчки е отчетена подобна неравномерност в назъбването, макар и в по-малко количество печатни листове. Гумировката при по-голямата част от изследвания материал от тази поръчка е почти безцветна /бистра/. Само в два печатни листа е установена бледокремава. И тук не трябва да има различия в оценките, защото бяха изследвани само 12 печатни листа. Освен това възможно е гумировката на тези два печатни листа да се е оцветила вследствие на по-лошо съхранение или др. И накрая – ако някои екземпляри заслужават по-висока оценка от 10 ст, то това биха могли да бъдат единствено тези от 30 ст. поръчка 2764 на много тънка хартия с дебелина 0.045 мм, защото те са най-малко. По всяка вероятност става дума за допечатване с ограничен тираж. Последните се срещат най-рядко и при изследваните клеймовани екземпляри.

Единствено при № 395 – жълтеникавозелената 50 ст., не е известен печатен лист с одобрени проби за цвят. Не е изключено /по-скоро – сигурно/ Спиро Македончето да е бил в отпуск или пък се е запил някъде. Както и да е ..., та нали и той има право на почивка, а и моя милост.

Въпреки огромния труд хвърлен при това изследване, авторът му е длъжен да отбележи, че последното все пак е недостатъчно пълно поради отсъствието на изследван действително пътувал по пощата материал и невъзможност да се уточнят датите на пускане в употреба на различните поръчки. За последното са необходими не догадки, а автентични документи, с които изследователят не разполага.

И най-накрая трябва да посоча мястото на отделните позиции в таблицата за дебелина на хартията и съответните оценки.

№	МНОГО ТЪНКА	Т Ъ Н К И Х А Р Т И И				СРЕДНОДЕБЕЛИ	
		по-тънка у		тънка х		нормална н	
		до 0.050	0.051 0.055	0.056 0.060	0.061 0.065	0.066 0.070	0.071 0.080
z	y ₁	y ₂	x ₁	x ₂	n ₁	n ₂	
391a	–	–	–	+	–	–	–
б	–	–	+	–	–	–	–
392a	–	–	–	+	–	–	–
б	–	–	+	–	–	–	–
в	–	–	–	+	–	–	–
393a	–	–	–	+	–	–	–
б ₁	–	+	–	–	–	–	–
б ₂	+	–	–	–	–	–	–
б ₃	+	–	–	–	–	–	–
394a ₁	–	–	–	+	+	–	–
a ₂	–	–	–	+	+	–	–
б	–	–	–	–	–	+	–
395	–	–	–	–	+	–	–

т. — Поржчка № 5526
0 г. — Серия 1—1941 г.

ст. — Поржчка № 2762
41 г. — Серия 1—1941 г.

инки — Поржчка № 2875
0 год. — Серия 1—1940

Поржчка № 6524
— Серия 1—1941

— Поржчка № 2763
г. — Серия 1—1941

т. — Поржчка № 4241
0 г. — Серия 1—1941 г.

ст. — Поржчка № 2764
1941 г. — Серия 1—1941

Поржчка № 836 отъ 23.
од. — Серия 1—1941

Поржчка № 2765 отъ 28.
од. — Серия 1—1941

— Поржчка № 726 отъ 2.
од. — Серия 1—1942

№	“Стопанска пропаганда – малък формат” 1940-42 г.					✉		
	*	**	◎	⊗	⊞**	ед. фр.	см. фр.	
391	а	0.02	0.10	0.15	0.01	0.42	—	2. —
	б	0.02	0.10	0.15	0.01	0.42	—	2. —
392	а	0.02	0.10	0.15	0.01	0.42	—	2. —
	б	0.02	0.10	0.15	0.01	0.42	—	2. —
393	а	0.02	0.10	0.15	0.01	0.42	—	2. —
	б ₁	0.02	0.10	0.15	0.01	0.42	—	2. —
	б ₂	0.02	0.10	0.15	0.01	0.42	—	2. —
394	б ₃	0.08	0.40	0.60	0.04	2. —	—	4. —
	а ₁	0.02	0.10	0.15	0.01	0.42	3. —	2. —
	а ₂	0.02	0.10	0.15	0.01	0.42	3. —	2. —
395	б	0.02	0.10	0.15	0.01	0.42	5. —	3. —
		0.03	0.15	0.20	0.01	0.70	5. —	3. —

ДОПЪЛНИТЕЛНИ ПОЯСНЕНИЯ КЪМ ИЗСЛЕДВАНЕТО

Публикуваните тук 53 страници са малко повече от половината от пълния му обем. Съкратени са десетина страници с копията на различните видове измервания, още толкова с чертежи или скици на всички отбелязани /”открити”/ “куриози” и макулатури в печатните листове с одобрените проби – разположение, номериране и особености, защото въпреки идентичния си произход, някои от тях имат определени различия в същност и месторазположение, което би представлявало интерес предимно за изложителите на експонати. Съкратени са и повече от 20 страници подробни обяснения към тях както и 2 страници с определението на т.н. двойно назъбване, което няма нищо общо с настройката на стъпката на гребена. Тук при листовите с одобрените проби, **НЯМА** двойно назъбване. Теоретичните обосновки за последното ще бъдат разгледани в отделна статия, където ще бъдат отбелязани и разяснени различията между т.н. двойно назъбване и елементарната настройка на стъпката на гребена, която се е извършвала преди всяко зададено назъбване /продупчване/ с едновременните машини за изпълнение на тази последна операция, затваряща цялостно процеса на маркоиздаването през 40^{-те} години на миналия век.

Авторът на изследването е преценил, че е неоправдано от каквато и да е гледна точка да се отпечатват в България стотина страници за подобна поредица, когато за далеч по-необходими изследвания, предимно от класиката, не са отпечатани и половината от този обем.

Същият не си е поставял и задачата да пише дисертация /не страда от подобни мераци нито изпитва желание да се включи в групата на професорите и академиците/, а се е постарал щото вижданията и убежденията му по темата да станат достояние на българските филателисти с единствената цел последните да не се ослушват, да се захванат с по-сериозни теми и да създадат в областта, в която са компетентни, подобни и по-добри /по-точни/ изследвания за периода 1879-1945 г. Крайно време е опитът и познанията им да станат достояние на по-младите им колеги, с което ще се допринесе изключително много за повдигане нивото на българската филателия изобщо. Освен това – при наличието на сериозни изследвания, особено в областта на класиката, неминуемо ще се появят и подобаващи класически експонати. Последните, създадени и поставени на подобна сигурна основа – сериозните изследвания, със сигурност ще завоюват и полагащите им се отличия, а те ще бъдат заслуженото признание, от което толкова много се нуждаем и което до днес не сме получили. И което НИКОГА няма да получим, ако продължаваме по стария отъпкан път от предците ни, които – кой повече, кой по-малко, но все таки не са си свършили добре работата. Моето поколение /това от 30^{-те} и 40^{-те} години/, за съжаление, също не е необходимата висота в областта на изследванията. Нещо се започне, нещо се свърши или недовърши, но винаги се намират “рецензенти”, които вместо да насочат усилията си в създаването на паралелно изследване и на неговата база да докажат или оспорят подобното на колегата си, изпадат в дреботемие и са склонни да търсят дори и печатните и неволни грешки като с последното показват само, че изобщо не са в състояние да създадат нещо стойностно. Днес “рецензии” изобщо не са необходими. Необходим е труд, къртовски и неблагодарен труд, магарешко постоянство и не на последно място съответната компетентност, която в никакъв случай не би могла да бъде ПРИСЪЖДАНА от който и да е. Последната трябва да е видна само и единствено от плодовете на подобен къртовски труд. И ако последните са “достатъчно узрели” – т.е. стават за “консумация” от филателистите, то не е необходимо и каквото и да е признание, а и кому е нужно то в

днешна България. Необходимо е само да се върви по този трудно проправян път и да се отстраняват всички недоказани догми и постулати. НИЩО ПОВЕЧЕ и НИЩО ПО-МАЛКО!!

Всеки, който си направи труда да прочете внимателно така предложеното изследване, не би могъл да не забележи, че на преходните страници поръчките с последователни номера 2762, 2763, 2764 и 2765, съответно за 10, 15, 30 и 50 ст., независимо че се появяват като резултат на заявителни писма от различни дати и месеци, са ПОДАДЕНИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ /отпечатване/ по едно и също време, т.е. на една и съща дата – 28.IV.1941 г. Последното е едно от главните основания тези стойности да бъдат обособени в една поредица /вж. "МИХЕЛ"/, а не както се разглеждат в "КООП-КАТАЛОГ". Подобно е положението и с пощенските марки /различните издания/ с лика на Цар Борис III от 1940-44 г., където е постъпено по абсолютно същия начин, независимо от това, че там не всички изпълнени поръчки са влезли в редовна употреба и независимо от датата на заведената поръчка, която би могла да съвпада със същата на друга стойност или друга поредица и още по-независимо от това, че някои от тези поръчки са изпълнявани /отпечатвани/ с година или две по-късно. Авторът на това изследване не си е поставил за задача причините за тези зависимости или независимости да бъдат пояснени тук по простата причина, че след 60 и кусур години последните изобщо не биха могли да бъдат изяснени още повече, че 9.IX.1944 г. поставя на свършено друга основа маркоиздаването. По всяка вероятност – със сигурност над 99%, пощенските марки с лика на цар Борис III са били спрени. Отпечатаните дотогава количества и неразпределени по пощенските станции са останали в хранилището като голяма част от тях са били препечатани в началото на 1945 г. Останалата, по малка част е с неизяснена история – не е известно или поне няма сведения да е продадена /предоставена/ на търговци или други, чрез търг или друго. Най-вероятно е да е била претопена, защото няма друго обяснение за известност на редките назъбвания освен неофициалното им изнасяне от хранилището или мястото за претопяване, което от своя страна е доказателство, че тези назъбвания не са могли да бъдат само по един-два листа – несериозно е предположението, че само 200 или 400 екз. са били назъбени по този начин в тиражи надхвърлящи 40-50 милиона. Явно е, че така назъбените са били много повече, но само неофициално изнесените /цапардосаните/ са видели белия свят. И накрая най-важното и изобщо неподлежащо някога на изясняване – какви количества са останали при будкаджиите, примерно, в София, защото е добре известно, че т.н. "народна власт", въпреки че експроприира имуществото на "враговете на народа" и "кулаците" не иззе от будките малките количества пощенски марки с лика на Цар Борис III. Ето, може би тук е отговорът на въпроса – откъде се пръкват някои линейно назъбени, които изобщо не са били в употреба. В записките си М. Малчев съобщава, че е закупил няколко цели п.л. с линейно назъбване точно от софийските будкаджии и то след 9.IX.1944 г., но за съжаление, не уточнява с какво точно назъбване. Възникват още куп въпроси по темата, на които днес не би могло да се отговори, а и едва ли някога ще узнаем отговорите им. Всичко това – гореизложеното и недоизказаното, значително стесняват кръга, в който днешният изследовател би могъл да работи и да постигне значителни резултати. Ако не беше така то как бихме си обяснили "късата памет" на М. Малчев, Г. Ноков и най-вече на Петко Караиванов – никой от тях да не е в състояние да си спомни поне една дата за пускане в употреба на линейно назъбените, никой от тях да не знае дори различните видове линейни и линейно смесени назъбвания и т.н. и т.н. Че какви филателисти са били – ще запитате и то с основание. Отговорът беше даден по-горе – никой до ден днешен не знае какво

точно е било отпечатано малко преди 9.IX.1944 г., как е било назъбено и най-важното какво точно е станало с част от тази продукция след 9.IX.1944 г. Убеден съм, че и партийния секретар на Държавната печатница в София не би могъл да отговори на тези въпроси. Може би единствен Спиро Македончето да е бил “посведомен” поради задълженията си – снабдяване на софийските филателисти с “редкости”, но последният отдавна не е между нас – споминал се е още през 1954 г. от т.н. тогава “скоротечна туберкулоза”, поне такива са сведенията дошли до автора на тези редове. Не ни остава друго освен да кажем – “Бог да прости!” както него така и изследванията на тази тема. Амин – така да бъде! Нищо, че пожеланието е от еврейски произход – засега все още не е измислена точна класификация изобщо за българските изследвания на филателна тематика. Да се надяваме, че това положение все някога ще се промени. Лошото е в това, че авторът няма да го доживее.

П. Бешков